ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ІОАНИКІЙ ГАЛЯТОВСЬКИЙ

КЛЮЧ РОЗУМІННЯ

АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНСЬКОЇ
РСР

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ім. О. О. ПОТЕБНІ

ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

XVII ст.

Серія публіцистичної та полемічної літератури

КИЇВ НАУКОВА ДУМКА 1985

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ім. О. О. ПОТЕБНІ

ІОАНИКІЙ
ГАЛЯТОВСЬКИЙ

КЛЮЧ РОЗУМІННЯ

Підготувала до видання
І. П. ЧЕПІГА

Дорогій
Надії Сергіївні,
подвижниці нашої спільної
справи з великою вдяч-
ністю і найщирішими
побажаннями.
Ірина
14.01.86.

КИЇВ НАУКОВА ДУМКА 1985

В книге собраны произведения украинского писателя и культурного деятеля второй половины XVII в., воспитанника, преподавателя и ректора Киево-Могилянской коллегии, автора первого на Украине курса риторики Иоанникия Галятовского. Содержит редкий материал для исследования истории украинского языка второй половины XVII ст. и развития его функциональных стилей, прежде всего научного, ораторского, публицистического. Состоит из вводной части, текстов с комментариями, словаря малопонятных слов.

Для исследователей — языковедов, литературоведов, историков, философов, преподавателей вузов, студентов.

У книзі зібрані твори українського письменника і культурного діяча другої половини XVII ст., вихованця, викладача і ректора Києво-Могилянської колегії, автора першого на Україні курсу риторики Іоаникія Галятовського. Містить винятковий матеріал для дослідження історії української мови другої половини XVII ст. і розвитку її функціональних стилів, передусім наукового, ораторського, публіцистичного. Складається з вступної частини, текстів з коментарями, словника малозрозумілих слів.

Для дослідників — мовознавців, літературознавців, істориків, філософів, викладачів вузів, студентів.

Відповідальний редактор

В. В. Німчук

Рецензенти

М. М. Пещак, В. І. Крекотень

Редакція мовознавства

Г $\frac{4602010000-459}{М221(04)-85}$ 486-85

«КЛЮЧ РОЗУМІННЯ» ІОАНИКІЯ ГАЛЯТОВСЬКОГО — ВИДАТНА ПАМ'ЯТКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ XVII ст.

Творчість Іоаникія Галятовського — видатного українського письменника-полеміста і публіциста — припадає на другу половину XVII ст. Переможно закінчилася національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького, відбулося возз'єднання Лівобережної України й Києва з Росією, проте Правобережжя фактично до кінця XVIII ст. залишалося під владою Польщі. Андрусівське перемир'я 1667 р. між Росією й Польщею закріплювало за Польщею Правобережну Україну і Білорусію. Продовжувалася агресія на українські землі з боку султанської Туреччини. Особливо терпіли від неї Поділля й південна Київщина. Наступні після Б Хмельницького українські гетьмани переслідували в основному свої класові інтереси і щонайменше дбали про долю широких народних мас. Гетьманські міжусобиці роз'їдали країну зсередини. Усе це важким тягарем лягало на плечі народу, який продовжував терпіти феодальний гніт з боку українського панства і польської шляхти на Правобережжі і того ж таки панства і царизму на Лівобережжі.

У другій половині XVII ст. в різних районах як Лівобережної, так і Правобережної України не припинялася антифеодальна боротьба народних мас. Особливо активізувалася вона під впливом селянської війни 1667—1671 рр. у Росії, очолюваної Степаном Разіним. На Правобережній Україні селянські виступи сприяли посиленню руху за возз'єднання з Росією. Проте царський уряд не наважувався здійснити це возз'єднання, щоб не викликати конфлікту з Польщею, яка була потрібна Росії як союзник у війнах проти Туреччини й Швеції [1].

Важливим центром громадсько-політичного життя на Україні в другій половині XVII ст. була Києво-Могилянська колегія, якій належало провідне місце в боротьбі проти єзуїтсько-католицької експансії та унії. Києво-Могилянська колегія була видатним осередком науки й освіти в усьому східно- та південнослов'янському світі, а також у деяких інших країнах Європи, зокрема Греції, Молдавії тощо.

У духовному житті України в другій половині XVII ст. значне місце займала схоластика. В оцінці творчості українських культурних діячів

---

[1] Історія Української РСР : У 8-ми т., 10-ти кн. К., 1979, т. 2, с. 172.

тривалий час побутувала хибна думка, яка грунтувалася на неправильному розумінні схоластики виключно як казуїстики. А звідси й твердження про цілковиту відірваність культури цього періоду від життя [2].

З точки зору громадянського історика підійшов до вивчення цього періоду М. Костомаров, який відзначив, що його увагу І. Галятовський привернув передусім живим інтересом до потреб тодішнього суспільства, зокрема потреб політичного і громадського життя [3]. П. Житецький також бачив в українському письменстві XVII ст. «живу душу, яка постійно відгукувалась на всі поточні явища життя живим голосом. Це був той самий голос, який чуємо ми в південноруських думах»[4]. Щодо І. Галятовського, то, на думку П. Житецького, він у своїх трактатах «не проронив жодного слова всупереч народному почуттю»[5].

Сучасна наука розглядає схоластику як певний історичний етап розвитку філософії, коли духовне життя суспільства повністю підпорядковане теології. Панування релігійного світогляду зумовлювало й той факт, що всякі соціальні рухи одночасно були відступом від панівного віровчення і тому кваліфікувалися по відношенню до нього як єресь[6]. «Середні віки приєднали до теології і перетворили в її підрозділи всі інші форми ідеології: філософію, політику, юриспруденцію. Внаслідок цього всякий суспільний і політичний рух змушений був прибирати теологічну форму» [7].

Вищим критерієм істинності будь-якого твердження, на думку схоластів, є його відповідність святому письму. Тому твори середньовічних письменників рясніють посиланнями на книги святого письма і представників християнської патристики. Насправді схоластика була не відривом від життя, а «його суперечливим і опосередкованим відображенням» [8].

Місце й рік народження І. Галятовського невідомі. Навчався в Києво-Могилянській колегії в 40-х роках XVII ст. [9] До 1650 р. закінчив колегію, прийняв чернецтво на Волині, переїхав до Куп'ятицького монастиря й знову повернувся до Києва, щоб стати викладачем колегії, ректором якої був на той час Л. Баранович. 1659 р. ректором колегії було призначено І. Галятовського.

Це був тяжкий період в історії колегії. У післямові до першого видання «Ключа разумѣнїѧ» (1659 р.) І. Галятовський так характеризує його: «Не дивуйсѧ, чителнику, ты(м) помыл(ъ)кам(ъ), котрыи сѧ в той книзѣ

---

[2] Див., наприклад, дореволюційні дослідження творчості І. Галятовського: *Терновский Ф.* Южнорусское проповедничество XVI и XVII века (по латино-польским образцам).— Киев, 1869.— 123 с.; *Антоний*, епископ выборгский. Гомилетика Иоанникия Галятовского в связи с характеристикою южнорусской схоластической проповеди : Проб. лекция, чит. в присутствии профессоров и студентов Казан. духов. акад. 14 окт. 1870 г.— В кн.: Антоний, епископ выборгский. Из истории христианской проповеди : Очерки и исслед. Спб., 1892, с. 413—439; *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский : (К истории южнорус. лит. XVII в.).— Киев, 1884.— 85 с.

[3] *Костомаров Н.* Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей.— Спб., 1874, отд. 2, с. 356—379.

[4] *Житецкий П.* Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII и XVIII вв.— Киев, 1889, ч. 1, с. 162.

[5] Там же.

[6] *Нічик В. М.* До питання про схоластичність філософських курсів у Києво-Могилянській академії.— В кн.: Від Вишенського до Сковороди. К., 1972, с. 61.

[7] *Енгельс Ф.* Людвіг Фейєрбах і кінець класичної німецької філософії.— Маркс К., Енгельс Ф. Твори, т. 21, с. 299.

[8] *Нічик В. М.* Зазнач. праця, с. 61.

[9] *Сумцов Н. Ф.* Зазнач. праця, с. 17.

зна(й)дую(т), бо таѧ книга такого часу робиласѧ, в(ъ) котрый болшъ єсмо утѣкали и на смрть, нежели на книгу тую поглѧдали» (253 зв.) [10].

На посаді ректора Києво-Могилянської колегії І. Галятовський гідно продовжував справи своїх попередників, зокрема політичного, освітнього і церковного діяча та письменника Л. Барановича, він багато зробив для відродження колегії після воєнних дій на Україні в 50-х роках XVII ст., дбав про те, щоб процес навчання в ній здійснювався на рівні вищої європейської школи. У стінах колегії продовжував працювати своєрідний громадсько-політичний гурток професорів, у якому провідна роль належала Л Барановичу, І. Гізелю, І. Галятовському, А. Радивиловському. У своїх працях та курсах лекцій професори колегії прагнули дати оцінку найголовнішим подіям часу [11]. Викладачі колегії були організаторами боротьби проти католицької експансії та унії за зміцнення православ'я, що було власне пропагандою патріотизму, утвердженням національної та державної цілісності українського народу, виявленням прагнення остаточного злиття з російським народом. Разом з тим прогресивна суспільно-політична думка Києво-Могилянської колегії передбачала відстоювання ідеї визволення слов'янських народів від турецького гніту.

Значне місце в духовному житті українського народу тієї доби займала полемічно-публіцистична проповідь, яка в умовах XVII ст. переросла релігійні рамки і була активним засобом ідеологічного впливу на населення.

Проповідництвом І. Галятовський займався одночасно з викладанням у Києво-Могилянській колегії. За тодішніми традиціями, викладачі колегії повинні були складати і проголошувати проповіді. Крім того, читаючи курс риторики в колегії, І. Галятовський викладав принципи побудови проповіді. Усвідомлення необхідності розвитку нового типу казань спонукає письменника до написання спеціального посібника для складання проповідей. У 1659 р. в друкарні Києво-Печерської лаври І. Галятовський опублікував збірку своїх проповідей під назвою «Ключъ разумѣнїѧ» (далі «Ключъ»), в кінці якої вмістив перший вітчизняний курс гомілетики — трактат «Наука, албо способъ зложеня казаня».

Займаючи посаду ігумена Києво-братського монастиря і ректора Києво-Могилянської колегії, І. Галятовський конфліктував з наглядачем київської митрополії мстиславським єпископом Мефодієм, проти якого була вороже настроєна значна частина українського вищого православного духовенства [12]. У 1664 р. суперечності між І. Галятовським і Мефодієм настільки загострилися, що письменник змушений був залишити Київ [13]. Тимчасово він опинився на території володінь Польської держави, зокрема у Львові. З передмови-присвяти львівському єпископові Афанасію Желиборському, доданої до третього видання «Ключа», довідуємось, що письменникові надав притулок у Львові саме Желиборський (4 зв. нн.). У Львові І. Галятовський зайнявся доопрацюванням цього твору з метою підготовки

---

[10] Тут і далі у дужках після цитати подаємо номер аркуша цитованого твору.
[11] Історія Української РСР, т. 2, с. 173.
[12] *Эйнгорн В.* Очерки из истории Малороссии XVII в. : Сношения малорос. духовенства с моск. правительством в царствование Алексея Михайловича.— М., 1899, с. 168, 195—198.
[13] Там же, с. 229.

нового видання, а також здійснив два видання збірника оповідань-легенд під назвою «Небо новое» (1665 і 1666 рр.).

Де ще довелося побувати І. Галятовському, крім Львова, перед тим, як повернутися до Києва, точних відомостей немає. У трактаті «Месія правдивий», створеному під час перебування на Правобережжі, він так характеризує умови, в яких доводилося працювати: «Не маючи обители своєи, але тулаючися и блукаючи по свѣту, в(ъ) чужих обителях сїю книгу писалемъ» (3 нн. — 3 зв. нн.). Багатий матеріал про колоніальний гніт польської шляхти, зібраний у цей час, використав письменник пізніше у викривальному антикатолицькому трактаті «Fundamenta» (1685 р.).

Про те, що крім Львова І. Галятовський побував у Луцьку, Слуцьку, Мінську, свідчать такі факти: повернувся він у Київ із Слуцька (лист Л. Барановича до С. Полоцького [14]); у трактаті «Stary kościoł» письменник вказує, що матеріал для своїх творів він черпав із книг, які збирав у Києві, Чернігові, Львові, Луцьку, Слуцьку та інших містах (14 нн.); до Києва І. Галятовський привіз завершений трактат «Месія правдивий» і рецензію на нього ігумена Мінського монастиря Іосифа Ходоновича.

1668 р. наглядача київської митрополії Мефодія було вислано з Києва. Цього ж року сюди повернувся І. Галятовський і зайнявся виданням трактату «Месія правдивий». Налагодивши справу з його надрукуванням, письменник виїхав до Новгорода-Сіверського, де на той час була резиденція чернігівського архієпископа Лазаря Барановича, який призначив І. Галятовського настоятелем Єлецького монастиря в Чернігові з тим, щоб у майбутньому висвятити його у архімандрити. Сам І. Галятовський про це згадує в одному з оповідань «Скарбницы потребнои» (14). Потрібно було закріпити старі й нові маєтності за Єлецьким монастирем і роздобути кошти на відновлення монастирських будов. З цією метою І. Галятовський у жовтні 1670 р. відвідує Москву, що зафіксовано в монастирському запису [15], а також відбито в одному з оповідань «Скарбницы потребнои» (17 зв.). В дарунок царській сім'ї І. Галятовський привіз кілька примірників «Месії правдивого». У Москві він виголосив дві промови, одну — коли підносив книги цареві і царевичам, другу — 9 жовтня в церкві в присутності царя [16]. Складені вони з уривків казань «Ключа», але в перекладі російською мовою. В. Ейнгорн висловив слушний здогад, що І. Галятовському міг допомогти здійснити такий переклад хтось із колишніх київських випускників, що жили й працювали в Москві і з якими він був знайомий. Як свідчення цього В. Ейнгорн наводить листування І. Галятовського з Є. Славинецьким та С. Полоцьким [17] Обидві промови викликали чималий інтерес і абсолютне схвалення в Москві. Піднесений зошит з текстами промов звелено було розкішно оправити. Списки з них розповсюдилися по Москві [18].

Слідом за Є. Славинецьким І. Галятовський своїми проповідями, проголошеними в Москві, сприяв перенесенню традицій українського пропо-

---

[14] Письма преосвященного Лазаря Барановича.— Чернигов, 1865, с. 52.

[15] *Амвросий*. История Российской иерархии. М., 1815, ч. 6, с. 495.

[16] *Эйнгорн В*. Речи, произнесенные Иоанникием Галятовским в Москве в 1670 г.— М., 1895.— (Відбитка з «Чтений в Император. о-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те», 1895, кн. 4, г. 175). Тут є і тексти промов.

[17] Там же, с. V.

[18] Там же, с. IV.

відництва в Росію, а також перетворенню проповіді у вид панегірика на честь можновладців. Згодом цю справу продовжили такі українські проповідники, як Д. Ростовський, С. Яворський, Ф. Прокопович.

Стосунки І. Галятовського з царським двором сприяли зближенню українського духовенства з московським патріархом, а також допомогли певною мірою тому, що церковне проповідництво стало швидше розвиватися в Москві, пожвавився обмін культурними цінностями з Росією. 1672 р. у Москві відкривається спеціальна книжкова лавка Києво-Печерського монастиря, в якій серед книг були представлені «Ключъ» і «Месія правдивий» І. Галятовського.

Помер І. Галятовський 1688 р. в Чернігові, де прожив останні майже два десятки років. З-під його пера за цей період вийшла низка творів, написаних українською і переважно польською мовами. Похований у Чернігові.

* * *

І. Галятовський увійшов в історію української культури насамперед як проповідник і автор першого вітчизняного трактату з гомілетики.

Найпопулярніший його твір — збірка проповідей «Ключъ разумѣніѧ» і доданий до неї трактат «Наука, албо способъ зложенѧ казанѧ» — витримав кілька видань. Перше з них (1659 р.) відкривалося передмовою «Чителнику ласкавый», де пояснювалась назва книги: «Ключем» її названо, «поневажъ сщенником(ъ) до каза(н)ѧ двери ѡ(т)мыкаєть» (І, 1 зв. нн.)[19]. Далі йде «Предмова до священниковъ законныхъ и свѣцкихъ», в якій викладена мета книги: «жебы сщенники (не мовлю ѡ ты(х), которыи умѣютъ), самы собѣ на н(д)ли и на ста могли учинити и повѣдати казаннѧ, поглядаючи на мои» (І, 2 нн.). З 32 проповідей 20 приурочувалися до так званих господніх свят, 12 — до свят богородичних. Отже, зразки проповідей не охоплювали всіх випадків проповідницької практики, тому І. Галятовський 1660 р. видає доповнення до «Ключа» — «Казаня приданыи до книги «Ключъ разумѣніѧ» названои»[20], до складу якого входили трактат «Наука коротка,

---

[19] Тут і далі при посиланнях на перше видання «Ключа» позначаємо його римською цифрою І; далі будемо позначати друге видання «Ключа» (1663 р.) римською цифрою II; при посиланні на «Казанѧ приданыи» умовно позначатимемо їх римською цифрою IV.

[20] Деякі дослідники помилково вважали «Казанѧ приданыи» другим виданням «Ключа», див.: *Сумцов Н. Ф.* Указ. соч., с. 22; *Филарет* [*Гумилевский*]. Обзор русской духовной литературы.— Спб., 1884, с. 204; *Петров Н.* К истории южнорусской литературы XVII ст. : (Рец. на працю Сумцова М. Ф.).— Журн. М-ва нар. просвещения, 1885, ч. 238, апр., с. 320; *Шляпкин И. А.* Св. Дмитрий Ростовский и его время.— Спб., 1891, с. 6; *Марковский М.* Антоний Радивиловский, южнорусский проповедник XVII в.— Киев, 1894, с. 53; *Сопиков Н.* Опыт российской библиографии. Спб., 1813, ч. 1, с. 128.

Тоді, коли вийшла робота М. Сумцова, І. Вагилевич у статті «Заметки о русской литературе» правильно визначив видання «Ключа» 1663 р. як друге (*Онишкевич И.* Руска библіотека. Львов, 1884, т. 3, с. 150). Остаточно розв'язане питання видань «Ключа» С. Т. Голубєвим (Отзыв о сочинении В. О. Эйнгорна «Очерки из истории Малороссии в XVII в.» — В кн.: Сношения малороссийского духовенства с московским правительством в царствование Алексея Михайловича. М., 1899.— Рец. проф. *С. Голубева.* Отдельный оттиск из «Отчета о XLII присуждении наград графа Уварова».— Спб., 1902, с. 46—47) та С. І. Масловим (*Маслов С.* До історії видання «Ключа разумѣніѧ» Іоаникія Галятовського 1659 р.— В кн.: Етюди з історії стародруків. К., 1925, с. 6—10).

албо способ(ъ) зложенѧ казанѧ» (доповнення до першої «Науки») і казання, що можуть бути проголошені на неділі та інші свята. «Наука коротка...» містить ряд практичних порад щодо складання саме цих доповнених проповідей. У кінці «Казань приданыхъ» вміщено 95 оповідань-легенд про богородицю як матеріал, що можна використати при складанні нових проповідей.

1663 р. львівський друкар Михайло Сльозка здійснив друге видання «Ключа», механічно поєднавши видання 1659 р. і «Казаня приданыи». На титульному аркуші вказано: «Второе тѵпомъ издасѧ сїѧ книга». У кінці є запис: «Второе напечатована бысть сїя книга» (II, 141). Про те, що І. Галятовський не брав участі у цьому виданні, свідчить ряд фактів. Ніяких авторських змін у тексті немає, навіть пагінація аркушів механічно поєднана — спочатку йде пагінація першого видання «Ключа», потім «Казань приданыхъ». Присвята Гедеону Четвертинському зроблена від імені М. Сльозки. Якби І. Галятовський брав участь у цьому виданні, він не проминув би посвятити його комусь із можновладців від свого імені, як це він робив раніше. Деякі формальні зміни М. Сльозка все-таки вніс у цю працю порівняно з першим виданням «Ключа» і «Казанями придаными». Так, багато надрядкових літер внесено в рядок; послідовно заставною літерою виділено початок нарації (конклюзія залишилася невиділеною), на полі визначено цитати з псалтиря, які зустрічаються досить часто.

Утретє «Ключъ» було надруковано 1665 р. тим же М. Сльозкою у Львові, але за участю автора — «зъ поправою и прида(т)ками» — як відзначено на титулі цього видання. І. Галятовський додав до попередніх публікацій «Ключа» і «Казань приданыхъ» 12 проповідей на неділі, 4 похоронні казання і 4 проповіді на свята різних святих. Правда, автор вилучив два казання, присвячені Антонію і Феодосію Печерським, які були вміщені в «Казаняхъ приданыхъ» і в «Ключѣ» 1663 р. Матеріал вилучених казань письменник використав для створення інших проповідей.

До старих проповідей І. Галятовський вніс чимало вставок, особливо до малих творів. Вставки носять переважно теоретико-богословський або публіцистичний характер. Зовнішнім виглядом текст третього видання «Ключа» відрізняється від попередніх Усі три частини казання виділені «о(т) краю и о(т) болшой рѣзаной лѣтеры». Цитати із святого письма і богослужбових книг набрано дрібнішим, ніж основний текст, шрифтом. Усі казання парні, за винятком недільних. У кінці кожного недільного казання є вказівка на те, коли його можна ще проголошувати. Пагінація суцільна. Більше, ніж у виданні 1663 р., внесено в рядок надрядкових написань. Парні проповіді пронумеровано словами, а не цифрами (буквами), як у попередніх виданнях: каза́ньє *первоє*, каза́ньє *второє* і т. д.

Третє видання характеризується змінами в правописі. В ньому досить часто буква **ѣ** пишеться на місці живомовного **і**: *всѣ* (273 зв.; I, II *вси*), *заквѣтла, фѣгурова́ла* (273 зв.; II *заквитла*, I, II *фигурова́ла*), *срѣбромъ, сібѣллѧ* (274; II *срі́бромъ, сібиллѧ*), *з(ъ) неволѣ* (302 зв.; I, II *неволи*), *не доѣвъ* (303 зв.; II *дойвъ*), *ѡбѣца́лъ* (350 зв.; IV *ѡбицалъ*), *ѡбѣца́лъ, нѣже́ли* (354; IV *ѡбица́лъ, нижели*).

Послідовніше вживається **ы** після шиплячих: *учыни́лъ, ре́чы, чы́мъ* (271 зв.; I, II *учини́лъ, речи, чи́мъ*), *начы́н(ь)є* (273; I, II *начи́н(ь)є*), *клѣщы* (275; I, II *клѣщи*), *чынѣмо* (275 зв.; I, II *чинѣмо*), *чы* (277; I, II *чи*), *ре́чы, причы́ну* (279; I, II *ре́чи, причи́ну*), *шы́дила* (299 зв.; I, II *ши́дила*), *ме́жы*

(302 зв.; I, II *межи), пожытокъ* (303 зв.; I, II *пожитокъ*), *чыстость* (410; IV *чистость)* і под.; після **р**: *Рымѣ, рымскїй* (274 зв.; I, II *Римѣ, римскїй), вѣры* (304 зв.; I, II *вѣри), крывды* (312; I, II *кривды), тры* (311, 312; I, II *три), товарыства* (350, 350 зв., 351; IV *товариства);* після **ц**: *члвцы, хищницы, неправедницы* (304 зв.; I, II *чловеци, хищници, неправедници), мл(д)нцы* (351 зв.; IV *мл(д)нци)* і т. ін.

У третьому виданні «Ключа» частіше, ніж у попередніх, засвідчується інтервокальний **j** у словах типу *хр(с)тїѧнъ* (309; II *хр(с)тїан(ъ), хр(с)тїѧне* (348; IV *хр(с)тїане), Геѡргїѧ* (353 зв.; IV *Геѡргїа); позабїѧли, непрїѧтелей* (404; IV *позабїали, непрїателей)* тощо.

Літера **s** послідовно заступається літерою **з**: *звѣзда* (380; IV *sвѣзда), злата, злота* (383; IV *sлата, sлота), зѣло* (400 зв.; IV *sѣло)* і т. ін.

В останньому виданні ширше вживаються дієприслівники і дієприслівникові звороти на місці підрядних речень: *палячи умерлого тѣло* (384 зв.; IV *гды палили умерлого тѣло), пришовши* (410 зв.; IV *гды прїйдет(ъ)* і т. д.

В окремих місцях у третьому виданні знято глоси, що являють собою переклади коротких цитат з конфесійних текстів. Наприклад: Се раба г(с)днѧ (307 зв.; I, II глоса: *ѡто служебница панскаѧ*); Азъ рабъ твой, азъ рабъ твой (307 зв.; I, II глоса: (бже) *я слуга твой, я слуга твой)* [21] і т. д.

Видання «Ключа» 1665 р. І. Галятовський присвятив львівському єпископові А. Желиборському. На звороті титульного аркуша вміщено зображення герба Желиборських і віршоване його роз'яснення «На старожытный клейнот(ъ) ихъ мл(с). пп. Желибѡрскихъ» — зразок геральдичної поезії І. Галятовського.

І. Галятовський був представником такого типу проповіді, яка в історії української літератури дістала назву латино-польської на відміну від греко-слов'янської, відомої на Україні до XVII ст. [22] Розвиток нового виду творчості зумовлений був історичними обставинами, які склалися на Україні в XVII ст.: напруженою боротьбою українського народу за соціальне визволення, національну незалежність, возз'єднання з братнім російським народом, за культурно-ідеологічну рівновагу з католицькою та протестантською Європою [23]. Зростання національної самосвідомості українського народу в середині XVII ст. і збудження інтересу до живої думки ставили перед проповіддю нові завдання — вона повинна була не тільки утверджувати у вірі і морально наставляти прихожан, але й розширювати їхнє уявлення про світ, давати певні знання, бути цікавою. Якщо про стару проповідь можна було сказати словами С. І. Маслова, що це була екзегеза біблійного тексту у морально-повчальному дусі [24], то в проповіді другої половини XVII ст. матеріал святого письма становить тільки складову її частину.

---

[21] Конкретніше про відмінності третього видання «Ключа» від попередніх див. у різночитаннях при текстах.

[22] *Крекотень В. І.* Оповідання Антонія Радивиловського.— К., 1983, с. 12—16.

[23] Там же, с. 12.

[24] *Маслов С. І.* Наука Леонтія Карповича в неділю перед різдвом.— Зап. Укр. наук. т-ва в Києві, 1908, кн. 2, с. 126.

Найвидатнішими представниками української проповідницької творчості другої половини XVII ст. були Л. Баранович [25], І. Галятовський [26] і А. Радивиловський [27]. Проповіді Л. Барановича передбачали поважного слухача, представників освіченої публіки. І. Галятовський і А. Радивиловський, навпаки, призначали свої казання для широких народних мас. Теоретичні засади такої проповіді викладені в гомілетичному трактаті Галятовського «Наука, албо способъ зложеня казаня» [28] (далі «Наука»).

«Наука» фактично являє собою три частини однієї роботи, які були написані автором під час праці над «Ключем». У першій викладено загальні гомілетичні настанови щодо складання проповідей. У другій, під назвою «Наука, албо способъ зложенѧ казаньѧ на погребѣ», І. Галятовський дає рецепти складання похоронних проповідей на смерть людей шляхетних і посполитих, духовних і світських, молодих, літніх і дітей, чоловіків і жінок тощо. Закликає також орієнтуватися на подані в збірнику зразки складених ним похоронних казань.

Третій розділ трактату «Наука латвѣйшая, албо способъ зложенѧ казаньѧ» складається з двох частин. Спочатку йдеться про створення проповідей на різні свята — господні, богородичні та інші, далі — про складання недільних казань. Рекомендації автора зводяться до того, як вміщене в «Ключѣ» казання використовувати для укладання іншої проповіді, при цьому даються конкретні вказівки, про що слід говорити в кожній частині казання.

Основою казання І. Галятовський вважає тему (ѳему), своєрідний епіграф, що мусить бути вибраним з книг святого письма. Це — основна думка, ідея проповіді, що пронизує її від початку до кінця. Структурно проповідь, за І. Галятовським, повинна складатися з трьох частин: екзордіуму (вступу), нарації (виклад казання, основна його частина) і конклюзії (заключна частина). Для більшої наочності в третьому виданні «Ключа» кожна частина казання спеціально виділена — починається великою літерою і віньєткою [29].

В основі побудови проповіді лежали певні прийоми. Так, проповідь могла будуватися на порівнянні, метафорі або алегорії. Наприклад, на порівнянні Христа з різними дорогоцінними каменями будується «Казанье второе на стрѣтеніе господнє». З квітами, як правило, порівнюється богородиця.

Поширеним прийомом побудови проповіді могло бути якесь поставлене запитання, на яке проповідь повинна була давати курйозну відповідь, що мала вражати слухачів своєю несподіванкою. Наприклад, на запитан-

---

[25] *Сумцов Н.* К истории южнорусской литературы XVII столетия. Лазарь Баранович.— Харьков, 1885.— Вып. 1, 183 с.

[26] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский...

[27] *Марковский М.* Указ. соч.

[28] Ми користувалися примірником «Ключа» видання 1665 р., що зберігається в ЦНБ АН УРСР (шифр: Кир. 608), з дарчим написом автора Інокентієві Гізелю: Я, по(д)лы(и) авторъ сеи книги, высоце в б҃зѣ превелебному ѡ(т)цу Іннокентію Ґизелови, архимандритѣ Печерскому, даровале(м) книгу сїю для неѡ(т)мѣнной ку мнѣ ласки и любви єго. (На нижньому полі арк. 2—2 зв.— 3—3 зв.— 4).

[29] У зв'язку з цим у «Науцѣ» 1665 р. порівняно з попередніми виданнями випущено кілька сторінок, на яких пояснювалось, де починалася конклюзія кожного казання.

ня, чому богородицю називають благословенною, відповідь була така: тому що вона зважила вогонь, зміряла вітер і повернула назад минулий день (Қазаньє на покровъ престои бци). Нарація цього казання пояснює, що означає кожен з цих незвичайних вчинків.

Деякі проповіді конструювалися за схемами формальної логіки. Наявні логічні схеми наповнювалися потрібним казнодієві змістом. Так, суть «Қазанья второго на стогω Іωáнна Бгослова» зводиться до того, що Іоанн Богослов порівнюється з десятьма філософськими категоріями (предикаментами): *истность, субстанціѧ*, тобто буття, *квантита, коликость,* тобто кількість, *квалетасъ, яковость,* тобто якість, *реляціо,* тобто відношення, *акціо, чиненіє,* тобто дія, і т. д.

Проповідь другої половини XVII ст., як і раніше, мала на меті утверджувати у вірі і морально виховувати прихожан. І. Галятовський наголошує на тому, що слово проповідника повинно не розходитися зі словом божим, а тому радить вибирати тему проповіді з текстів святого письма, свої думки підкріплювати цитатами з цього ж джерела. Крім біблії рекомендується використовувати матеріал житій святих, церковних учителів — Василія Великого, Григорія Богослова, Іоанна Златоуста, Афанасія Феодорита, Іоанна Дамаскина, Єфрема тощо. Особлива ж увага звертається на моральне виховання слухачів. І. Галятовський перелічує доброчинності, які повинен виховувати проповідник у прихожан. Крім звичних християнських «цнот» — виконання релігійних обрядів, молитов, говіння й т. ін. — всілякого наслідування й вихваляння, на думку письменника, гідна людина, яка твердо дотримується православної віри, готова до кінця життя боронити рідну вітчизну і православну віру, жертвувати на церкву і шпиталі, викупляти полонених з неволі тощо. Це те, що диктувалося вимогами часу. Так пристосовувалися засади християнської моралі до потреб живої дійсності. У своїй практичній діяльності проповідника, в оповідальних збірниках (письменник їх розглядав як матеріал для можливих проповідей), не кажучи вже про полемічні трактати та передмови-присвяти сильним світу того, І. Галятовський вміщує безліч конкретних фактів із життя, що демонструють гідні наслідування й прославляння вчинки людей, у тому числі й дії та вчинки громадянські, патріотичні.

Сам І. Галятовський у більшості проповідей виступає патріотом і громадянином. Торкаючись теми воєн, він розрізняє війни справедливі й несправедливі — «слушную и неслушную брань». Несправедливі війни, на його думку, ведуться без причини, а справедливими є війни за православну віру, за вітчизну, за рідних. Письменник розумів, що іноземні напади та внутрішні чвари в середині країни — «война домовая» — ведуть Україну до занепаду. Недаремно в одну з проповідей Галятовський вплітає байку про підстреленого орла: «Єдногω орла пострѣлено стрѣлою, а ґды пойзрѣлъ орелъ на тую стрѣлу, ωбачилъ на ней пюра орліи и почалъ мовити: «Не жаль мнѣ, же мене б(ъ)єтъ тоє дерево и желѣзо, котороє сѧ в(ъ) той стрѣлѣ знайдуєтъ, бо то єстъ чужоє, але жаль мнѣ, же мои жь пюра орліи орла б(ъ)ютъ мене» (313).

Визначаючи соціальну нерівність у суспільстві, І. Галятовський підкреслював, що багатства «злымъ способомъ... набываютсѧ» і є основним мірилом людської гідності: «Поки члвѣкъ богатый, поты всѣ єгω любѧтъ, кланѧютъсѧ єму, шануютъ єгω, милостивымъ паном(ъ) называютъ и слу-

жити єму хотатъ, а ґды члвкъ зостанетъ убогимъ, никто єгω не любитъ, не гладатъ на негω и не знают̑ъ єгω» (190 зв.).

Проповіді Галятовського не залишили поза увагою окремі суспільні вади, наприклад, спостерігаючи несправедливість, що панує в судах, він закликав суддів справедливо судити «кождого члвѣка, богатого и убогого, знаємого и незнаємого, жебы не гладѣли на подарунки, на прїателство, на урожен(ь)є зацноє, жебы нѣ прозбы, нѣ грозбы, нѣ плачу не слухали» (143 зв.).

Скутий феодальною ідеологією та релігійними уявленнями, І. Галятовський не бачив та й не міг бачити жодного розв'язання тих суперечностей, які він помітив у суспільстві, крім покірного очікування нагороди у потойбічному світі в разі додержання приписів християнської моралі і покарання пеклом, якщо ці приписи переступалися.

Одна з важливих вимог, які І. Галятовський ставить перед проповідниками, щоб казання було зрозуміле для слухачів, тобто і стиль викладу, і вимова мають бути дохідливими. «Старайса, жебы всѣ люде зрозумѣли тоє, що ты мовишъ на казаню... бо мнωгїи суть казнодѣи мудрїи, сами добре що умѣютъ, а не могутъ албω не хотатъ иншымъ людем(ъ) того ясне выразити и протолковати, ωвшемъ латвую речъ мовою своєю затрудна̑ютъ, затлумлают̑ъ и завѣклаваютъ. Такіи в(ъ) цркви стой не маютъ похвалы. Иншыи за(с) казнодѣи, трудную и непонатую речъ ясно выражаючи и толкуючи, латвою и понатною чинатъ, и такимъ казнодѣї̑омъ црковъ стаа мудрость приписуєтъ и похвалу чинитъ» (517 зв.).

Проповідники другої половини XVII ст. скаржаться на відсутність у прихожан інтересу до церковної проповіді. В одному з казань І. Галятовський зауважує, що «теперъ не хотатъ люде слухати слова бжогω, ґды почнутъ слово бжоє проповѣдати, они з(ъ) цркви утѣкаютъ» (267 зв.). Недаремно він застерігає, що «сроґаа и наглаа смерть поткаєтъ» тих, «которыи люде спатъ албо розмовлаютъ албо з(ъ) цркви утѣкаютъ на той часъ, ґды слово бжоє проповѣдуютъ» (К., 267 зв.). Ця обставина свідчить про те, що «посилився скепсис до нудних догматичних мудрувань і абстрактних моральних настанов християнських богословів. Ореол святості, божественності цих високих «матерій» у суспільній свідомості дедалі більше пригасав, це був один із часткових проявів загальної кризи феодалізму та його ідеології, коли наставали нові часи і в надрах суспільства визрівав світогляд, пройнятий духом раціоналізму» [30].

У зв'язку з цим І. Галятовський у «Науцѣ» звертає увагу на заохочення прихожан до слухання проповіді, висуваючи ряд вимог, зокрема щодо її форми. Бажаючи зацікавити слухачів, проповідник повинен був наповнити зміст казання не тільки богословською догматикою та напучуваннями у дусі християнської моралі, а й дати прихожанам певні знання, причому подати їх у цікавій, захоплюючій формі. Тому І. Галятовський радить, крім книг святого письма і отців церкви, використовувати в проповідницькій практиці «гисторїи и кройники ω розмаитыхъ панствахъ и сторонахъ, що са в(ъ) них(ъ) дѣало и теперъ що са дѣєт(ъ), треба читати книги ω звѣро(х), птахахъ,

[30] Історія української літератури : В 8-ми т. Т. 1. Давня література (XI — перша половина XVIII ст.).— К., 1967, с. 390.



Іоаникій Галятовський.

гадахъ, рыбахъ, деревахъ, зѣлах(ъ), камѣнахъ и розмаитыхъ водахъ, которыи в(ъ) морю, в(ъ) рѣкахъ, в(ъ) студнахъ и на иншихъ мѣстцахъ знайдуютсѧ, и уважати ихъ натуру, власноти и скутки и тоє собѣ нотовати и апплѣковати до своєи речи, которую повѣдати хочешъ. До тогѡ читай казанѧ розмаитыхъ казнодѣѡвъ тепереш(ъ)негѡ вѣку и ихъ наслѣдуй» (519 зв.).

Підсумовуючи все сказане в «Науцѣ», Галятовський у кінці трактату пише: «Конецъ чинѧчи тоєи своєи працы, даю тобѣ такую раду: читай книги и що хорошоє вычитаєшъ, нотуй собѣ и до своєго казанѧ апплѣкуй» (531 зв.).

Широке використання різноманітної «матерії» при складанні проповіді не стало на заваді її оригінальності.

Про самобутність і творчий характер української проповіді даного періоду слід судити, виходячи з середньовічного розуміння авторства. Запозичення і компілятивність, як зазначає акад. Д. С. Лихачов, характерні для середньовічної літератури церковних жанрів [31]. «Праця письменника порівнюється, отже, із складанням букета квітів — «квітів» з інших творів. Чим авторитетніше коло творів, з яких складаються письменником «квіти» його стилю, тим сильніше вони настроюють читача на благочестивий лад своєю звичною піднесеністю, тим легше викликають вони благоговіння і свідомість висоти описуваного» [32]. Таким чином, творчий характер і самобутність української проповіді другої половини XVII ст. проявлялися в доборі і організації «матерії» згідно з ідейно-творчою настановою і рівнем майстерності проповідника.

Різні оповіді, що вплітались до казання, називалися в середньовічній літературі exempla — «приклади» [33]. Маючи силу мистецького слова, тобто здатність впливати на емоції слухачів, приклади були невід'ємною складовою частиною проповіді другої половини XVII ст. «До того, що мовишъ на казаню, — радить І. Галятовський, — доводи того писм͠ѡм(ъ) с͠тымъ з(ъ) библѣи, албо свѣдоцствомъ с͠того ѡ(т)ца якого, учителѧ цр͠ковнаго, албѡ прикладом(ъ), албѡ подобенс(т)во(м), албѡ якимъ-колвекъ доводомъ потверди и подопри свою мову, то в(ъ)дачнѣйшаѧ твоѧ мова будетъ людемъ, которыи тебе слухаютъ, и вѣритимутъ тому, що мовишъ» (518).

Серед жанрового різноманіття прикладів, що їх використовували українські проповідники XVII ст. [34], для І. Галятовського найулюбленішими були легенди, які він називав чудами. Це — розповіді про події, які нібито відбувалися з небожителями або з людьми чи об'єктами живої й неживої природи з волі бога, богородиці, ангелів, святих, добрих і злих духів або з допомогою магічної сили християнських атрибутів (предметів одягу та інших речей). Вони мали підтверджувати думку автора, яку він проголошував у своєму казанні, навертати слухачів на шлях істини у дусі християнської моралі або прославляти й утверджувати божество.

Доба середньовіччя залишила нам чимало збірок оповідного матеріалу, в тому числі й легенд, звідки черпали приклади українські пропові-

---

[31] *Лихачев Д. С.* Поэтика древнерусской литературы.— М., 1979, с. 106.
[32] Там же.
[33] Детальніше про це див. зазнач. працю В. І. Крекотня.
[34] *Крекотень В. І.* Зазнач. праця, с. 90—150.

ники XVII ст. Велика кількість посилань на різні середньовічні збірники є і в І. Галятовського. До речі, джерела, використовувані письменником,— це одна з проблем майбутнього спеціального вивчення його творчості. Вона привертала увагу дослідників ще в дореволюційний час [35]. Першу деяку систематизацію джерел, використаних Галятовським, зробив М. Сумцов [36]. Конкретніше цим питанням займалися учасники семінарія Перетца [37]. Проте проблема ще далеко не вичерпана.

У проповіді як літературному жанрі, що призначений для слухання, велика роль належала декламації. Тому мова казань І. Галятовського часто наближалася до ритмізованої: «Сегодня чловекъ веселый, завтра смутный, сегωдня щасливый, завтра нещасливый, сегωдня тріумфуєтъ, завтра ламентуєт(ъ)» (284 зв.). Подібні ритмізовані антитези могли вживатися у поєднанні з вигуками, риторичними питаннями: «Людіє мои, чему надо мною такоє ωкрутенство чыните? Що ѕлогω вам(ъ) учынилемъ? Я хорыхъ вашихъ улѣчилем(ъ), а вы в(ъ) тѣлѣ моємъ всѣ члонки хорыи учынили. Я трудоватыхъ вашихъ очистилем(ъ), а вы все тѣло моє трудоватоє учынили. Я раны на тѣлѣ вашемъ улѣчилемъ, а вы все тѣло моє зранили. Я кровоточивыхъ ваших(ъ) уздоровилемъ, а вы всю кровъ з(ъ) тѣла моєго выточили» (161).

Місцями мова проповіді наближається до народнопоетичної, нагадуючи мову народних дум: «заразъ сталъся шумъ великїй, почали ся кости до костей збирати, каждая кость до своєго составу, почали тыи кости жилы спаяти, почало на нихъ тѣло наростати, почала ихъ скура ωкрывати» (182 зв.).

«Ключъ» свого часу користувався широкою популярністю. Велике значення мав збірник для українського населення території Правобережжя та Закарпаття, де відстоювання православ'я залишалося справою актуальною. Закарпатський полеміст Михайло Андрелла серед православних книг, що були для нього незаперечним авторитетом, називає «Лексикон словеноросський» П. Беринди, «Ключъ» І. Галятовського і «Камѣнь» П. Могили [38]. На історико-літературне значення «Ключа» серед народу Галичини вказував І. Франко [39].

Уже перше видання збірника викликало інтерес серед духовних кіл у Росії. 1669 р. в Іверському Валдайському монастирі архімандрит Феодосій з братією переклав «Ключъ» словеноруською мовою [40]. Рукопис зберігається в Ленінградському філіалі Центрального Державного істо-

---

[35] *Иванов И.*, студент церковно-практического отделения. Южнорусская схоластическая проповедь.— (Рукопис роботи зберігається у Відділі рукописів ЦНБ АН УРСР, шифр: Дис. КДА 603).

[36] *Сумцов Н.* Иоанникий Галятовский..., с. 7—15.

[37] *Шевченко С.* К истории «Великого зерцала» в Юго-западной Руси. «Великое зерцало» и сочинения Иоанникия Галятовского.— Рус. филол. вестн., 1909, № 2, с. 110—130; *Фетисов І.* Збірник легенд Агапія Критянина... в українському та московському письменствах та народній словесності.— Зап. іст.-філол. відділу ВУАН, 1928, кн. 19; 1929, кн. 23.

[38] *Микитась В.* Український письменник-полеміст Михайло Андрелла.— Ужгород, 1960, с. 49.

[39] *Франко І. Я.* Карпаторуська література XVII—XVIII вв.— Зап. Наук. т-ва ім. Т. Г. Шевченка, 1900, т. 37, с. 15.

[40] *Строев П. М.* Библиологический словарь.— Спб., 1882, с. 305—306; *Шляпкин И. А.* Указ. соч., с. 132; *Харлампович К. В.* Малороссийское влияние на великорусскую церковную жизнь.— Казань, 1914, т. 1, с. 426; *Маслов С.* До історії видання «Ключа разумѣнїя...», с. 6.

2 4—3666

ричного архіву. Переклади окремих казань «Ключа» містяться у рукописному збірнику кінця XVII — початку XVIII ст., що зберігається у Державній публічній бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна [41].

Відомий також румунський переклад «Ключа». Разом з проповідями румунською мовою було перекладено й «Науку» і видруковано 1678 р. в Букурешті [42]. Молдавський митрополит Досифей (1624—1693) переклав «Ключъ» і «Небо новоє» молдавською мовою. Ці твори залишили глибокий слід у стародавній літературі як Дунайських князівств, так і Трансільванії [43].

Не меншою популярністю, ніж «Ключъ», користувався оповідальний збірник І. Галятовського «Небо новоє», тісно пов'язаний з проповідницькою діяльністю письменника. Легенди-чуда, що входять до збірника, могли служити матеріалом у практичній діяльності проповідників. Виходячи з цього, письменник додав 95 оповідань до книги «Казаня приданыи», вони, власне, й стали основою майбутнього збірника «Небо новоє». Проте на завдання свого збірника письменник дивився значно ширше: «тыи чуда престои бци могутъ сщенники в(ъ) цркви чытати на утрени длѧ науки людемъ и на похвалу престой бци на праздникъ бгородиченъ. Могутъ чытати... и в(ъ) трапезѣ по(д) часъ обѣду албо вечери. З(ъ) тыхъ чудѡвъ могутъ и казнодѣи помочъ мѣти до казанѧ на праздники бгородични и на иншыи ста и на неделѣ и на погребѣ, и на ѡказыи розныи, беручи ихъ и апплѣкуючи до своєи мовы, що знайдуєтсѧ в(ъ) моихъ казанѧхъ мнѡгихъ» (Н., 7 нн.). Збірником цікавився і світський читач. Про поширення і популярність його свідчить той факт, що він мав кілька видань. Перше вийшло в грудні 1665 р. Довгий час у літературі існувала думка, що друге видання «Неба нового» було здійснене 1677 р. в Чернігові [44]. С. Голубєв вперше звернув увагу дослідників на те, що друге видання було здійснене дуже швидко після першого [45], причому набір зроблено з друкованого примірника першого видання, а для виготовлення титульного аркуша могло бути використане кліше першого видання. Успішний збут першого видання викликав потребу у його перевиданні. Окремі відмінності, проте, між цими виданнями є: додано шість нових оповідань, деякі перенесено до інших розділів, помічені в першому виданні помилки в другому виправлено.

---

41 Описание рукописей, хранящихся в Архиве Святейшего правительствующего Синода, 1910, т. 2, вып. 2, с. 607.

42 *Маслов С.* До історії видання «Ключа разумѣнїѧ...», с. 6.

43 *Вартичан И. К., Василенко И. С., Левит Ф. Д., Попович К. Ф.* Литературное наследие молдавского народа.— Кишинев, 1962, с. 9.

44 *Сопиков В. С.* Указ. соч., с. 153 : [*Евгений Болховитинов*]. Словарь исторический о бывших в России писателях духовного чина.— Спб., 1818, т. 1, с. 241; 1827, т. 2, с. 230; *Филарет* [*Гумилевский*]. Обзор русской духовной литературы, 862—1720 гг.— Спб., 1859, с. 286; *Каратаев И.* Хронологическая роспись славянских книг, напечатанных кирилловскими буквами, 1491—1730.— Спб., 1861, № 835; *Пекарский П.* Наука и литература в России при Петре Великом.— Спб., 1862, т. 2, № 16; *Сумцов Н.* К истории южнорусской литературы XVII столетия. Вып. 1. Л. Баранович, с. 30; *Сумцов Н.* Иоанникий Галятовский..., с. 43; *Сумцов Н. Ф.* Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен.— Киев, 1888, с. 159; *Марковский М.* Указ. соч., с. 25; *Петухов Е. Ф.* Очерки из литературной истории синодика.— Спб., 1895, с. 208.

45 *Голубев С.* Отзыв о сочинении В. О. Эйнгорна «Очерки из истории Малороссии в XVII в...».

Щодо чернігівського видання 1677 р., то жодного примірника його не пощастило нікому відшукати. Проте зазначеного року було видано російський переклад «Неба нового», здійснений дяком Феофаном з першого його видання [46]. 1699 р. в Могильові в друкарні М. Вощанки видано ще один переклад збірника російською мовою. Перекладачів, очевидно, було кілька, тому що післямова написана від імені кількох людей: «Да будет ему от *нас*, трудившихся, честь, слава... всяко *молим* покрыти скудоумие *наше*» (Н., 1699, 225 зв. нн.). Переклад дуже умовний, він стосується лише лексичних і подекуди граматичних моментів. Наприклад:

ѡ рождествѣ преч(с)тои двы родичѡм(ъ) єи, Іѡакимовѣ и Аннѣ, *ѡзнаймилъ* бгъ пре(з) аггла, бо Іѡакимъ *знашолъ* жену свою Анну з(ъ) *тоєю* новиною в(ъ) цркви Іер(с)лимской в(ъ) *золотыхъ ворота(х)*, же она мѣла породити *цорку*, котораѧ мѣла *зостати мткою бжею*.	ѡ рождествѣ преч(с)тои двы родичѡмъ єи Іѡакимовѣ и Аннѣ *возвѣстилъ* бгъ презъ аггла. Іѡакимъ бо *сбрѣте* жену свою Анну з(ъ) тою новиною в(ъ) цркви Іер(с)лимской въ *златыхъ вратех(ъ)*, же ѡна мѣла породити *дщеръ*, котораѧ мѣла *быти мтръ бжїѧ*.
А тоє Іѡакимовѣ *ѡзнаймилъ* ангглъ, же мѣлъ там *знайти* жону свою э(ъ) *тоєю* жъ новиною. (Н., 1665, 4—4 зв.).	А тоє Іѡакимови *возвѣстилъ* ангглъ, же мѣлъ тамо *ѡбрѣсти* жену свою з(ъ) *тою* жъ новиною. (Н., 1669, 4 зв.—5).

«Небо новоє» привертало до себе увагу, і в XIX ст. 1851 р. в Москві було опубліковано збірник, складений за зразком «Неба нового» Олександрою Плохово. У ньому порівняно з «Небом новим» І. Галятовського додано десять нових розділів — переважно описи чудес різних чудотворних ікон. Із збірника І. Галятовського до цієї книги увійшли не всі оповідання. Так, з розділу «Чуда пресвятої богородиці над грішниками», де в І. Галятовського було 10 легенд, О. Плохово використала лише дві. У розділі «Чуда пресвятои богородиці Іверської» у І. Галятовського 17 легенд, О. Плохово ж зробила суцільну розповідь під назвою «Чудесное явление Иверския иконы богоматери». До всіх оповідань книжного походження Плохово вказує джерело, яке не завжди збігається з тим, на яке посилається Галятовський. Найчастіше в неї зустрічаються «Четьї-Мінеї» Д. Ростовського, де ці легенди також використані. В окремих оповіданнях є вставки, яких немає в «Небѣ новому».

Збірник «Небо новоє» присвячений сестрі Петра Могили Анні. На звороті титульного аркуша зображений герб роду Могил, а внизу вміщено 6-рядковий вірш. У традиційній передмові-присвяті розкривається алегорія назви збірника і вихваляється сім'я Могил як захисників православної віри і борців за розвиток української культури. «Нбомъ называетъ црковъ наша преч(с)тую дву бцу, — так пояснює письменник назву твору, — длѧ тогѡ и я нбомъ престую дву назвалемъ, звѣздами сутъ чуда єи, которыми ѡна приѡздобила» (2 зв. нн.). Оповідання-чуда, тобто розповіді про надзвичайне, чарівне, вражаюче, подобалися простим людям. Інтерес

[46] *Калайдович К., Строев П.* Обстоятельное описание славянорусских рукописей, хранящихся в Москве в библиотеке графа Ф. А. Толстова.— М., 1825, с. 492.

до чудесного, надприродного взагалі характерний для епохи Середньовіччя. Легенда сприймалася як дійсність. І. Франко, характеризуючи українське письменство XVII ст., зауважував: «Сімнадцятий вік був у нас загалом героїчним часом, а тим самим і часом, коли люди, самі переживаючи найріжнорідніиші пригоди, любувалися в оповіданні таких пригод» [47]. Найрізноманітніші розповіді легендарного чи апокрифічного змісту впліталися в проповіді з найдавніших часів. Ще більше таких розповідей блукало серед народу, поширювалось у рукописах і навіть видавалося окремими збірниками. З розвитком бароккового напрямку в літературі, зокрема в проповідництві, подібні розповіді широко використовувалися казнодіями. Багато письменників займалося збиранням і записуванням легенд (А. Кальнофойський, П. Могила, І. Галятовський, Д. Ростовський тощо) [48].

Легендарно-апокрифічний матеріал на Україну доходив різними шляхами: східно-візантійським, польським й безпосередньо з Заходу [49]. Багато легенд народжувалося на батьківщині письменника, зокрема про чудотворні ікони визначних православних центрів, про заснування окремих церков тощо. Відбиття всіх цих джерел знаходимо в «Небѣ новому».

Усі оповідання збірника І. Галятовський розбив на 28 розділів. Сім перших складають легенди про життя богородиці. Інші розділи містять оповідання, пов'язані з богородицею або її емблемами після «успенія». Джерела, використані І. Галятовським при компонуванні збірника, були різного ступеня авторитетності з точки зору християнського богослова. Так, перший розділ легенд являє собою передбачення сивіл (поганських пророчиць) про народження богородицею Ісуса Христа. Хоча персонажі цих легенд були малоавторитетними постатями для християнського апологета, проте таємнича завчасність передбачень справляла бажаний ефект на слухачів та читачів. Католицизм всупереч протестантизму, оспівуючи культ мадонни, допускав поширення нехристиянських легенд про неї. Такі тенденції з Заходу, зокрема з Польщі, проникли й на Україну.

Джерелом цих оповідань для І. Галятовського була хроніка М. Бельського, польського історика XVI ст. Як указує В. М. Перетц, текст про сивіл, уміщений в «Небѣ новому», є скороченням до мінімуму польського оригіналу, зробленим згідно з завданнями автора [50]. Текст І. Галятовського про сивіл В. Перетц називає другою українською редакцією «Сказания о

---

47 *Франко І.* Карпаторуське письменство..., с. 15.

48 Пор., зокрема, розповіді про чудеса Куп'ятицької ікони богоматері, що нібито відбувалися там до 1636 р., які описав ієромонах Києво-Печерської лаври Афанасій Кальнофойський і надрукував у кінці своєї книги «Тератургима» (К., 1638). Розповіді складено на основі записок ігумена колишнього Куп'ятицького монастиря біля Пінська Іларіона Денисовича. (Див.: *Петров Н. И.* Купятицкая икона богородицы в связи с древнейшими энколпионами). А. Кальнофойський займався також описом чудес, що нібито відбувалися в Києво-Печерській лаврі в період з 1594 по 1637 р. (див.: Чудеса,совершившиеся в Киево-Печерской лавре по свидетельству иеромонаха оной Афанасия Кальнофойского, изложенные в книге «Тератургимъ», им же составленной и напечатанной в типографии Киево-Печерской лавры в 1638 году.— Киев, 1893); див. ще: *Сумцов Н.* К библиографии старинных малорусских религиозных сказаний.— Сб. Харьк. ист.-филол. о-ва, 1896, т. 8, с. 306—313.

49 *Сумцов Н. Ф.* Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен, с. 3.

50 *Перетц В. Н.* Отчет об экскурсии семинария русской филологии в С.-Петербург, 23 февраля — 3 марта 1913 года.— Киев, 1913, с. 12.

сивиллах»[51]. Пізніше згадки про поганських пророчиць знаходимо у С. Полоцького[52].

Мотиви більшості оповідань збірника були широко відомі в апокрифічній літературі, наприклад, серія легенд про вшанування свят, неділі, п'ятниці, про грішників і праведників, про вилікування від хвороб тощо. Дуже популярними й живучими на Україні були легенди про дияволів, злих духів. У І. Галятовського виступають оповідання демонологічного циклу двох видів: або злий дух вселяється в грішника — це як кара за гріхи, або ж злі духи спокушають до гріхів. В усіх розповідях демонологічного характеру богородиця карає злих духів — мотив, спільний з фольклорними оповіданнями, у яких злі сили завжди караються.

Оповідання «Неба нового» мали велике історико-літературне значення. Вперше на це звернув увагу М. Сумцов. Деякі оповідання та легенди були поширені в народі завдяки «Небу новому». Ще в XIX ст. учений поставив перед фольклористами завдання звернутись до збірок чудес XVII ст. «і, можливо, вивчення цих сухих і безбарвних пам'яток української старовини кине світло на історію малоруських народних легенд, визначить, які з цих легенд виникли на самій Україні, а які забрели з чужини і акліматизувались у Малоросії»[53]. В іншому місці М. Сумцов прямо вказує на те, що для проникнення легенд і апокрифів у народне українське середовище і побутування їх там багато зробили українські письменники другої половини XVII ст., зокрема І. Галятовський, А. Радивиловський, Д. Ростовський[54]. І. Франко наводить зразок підкарпатської колядки, джерелом якої, на його думку, є одне з 95 оповідань І. Галятовського, доданих до «Казань приданыхъ»[55]. Це оповідання ввійшло потім до «Неба нового» (116 зв. — 117).

Оповідання збірника мали свого часу велике естетично-виховне значення. Вони задовольняли смаки читацької публіки та слухачів проповідей. Таємниче, незвичайне, загадкове, яким були насичені ці оповідання, зумовлювало естетичну впливовість їх на читача або слухача і викликало певну емоційну реакцію: зворушення, страх, покору, трепет і т. п.

Серед творів І. Галятовського староукраїнською мовою хронологічно першим із створених у Чернігові був збірник оповідань-легенд, пов'язаних з історією чернігівської Єлецької церкви і чудотворними діями ікони богоматері в ній — «Скарбница потребная» (Новгород-Сіверський, 1676)[56]. Збірник зберігся в невеликій кількості примірників і зовсім не знайшов відображення в науковій літературі. Є згадки про нього лише в реєстрах спадщини письменника. Його використав П. Добровольський, створюючи історію чернігівського Єлецького монастиря[57]. Книга відкри-

---

[51] Перша належить до 1564—1584 рр. Див.: Там же, с. 10—14.

[52] *Пыпин А. И.* История русской литературы. Спб., 1911, т. 2, с. 332.

[53] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский..., с. 44.

[54] *Сумцов Н. Ф.* Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен, с. 57.

[55] І. Франко покликається на друге видання «Ключа». Див.: *Мирон* [І. Франко]. К объяснению одной колядки.— Киев. старина, 1889, янв., с. 231—233; *Франко І.* Карпаторуське письменство..., с. 9—10.

[56] Для зручності викладу далі порушуємо хронологію, характеризуючи твори І. Галятовського, і згрупуємо їх тематично.

[57] *Добровольский П. М.* Черниговский Елецкий Успенский первоклассный монастырь : Историческое описание.— Чернигов, 1900.

вається передмовою, що є одночасно й присвятою гетьманові Івану Самойловичеві, який багато допоміг у відбудові Єлецького монастиря і церкви «з(ъ) своєи скарбницы своими скарбами» (С., 2 зв. нн.). У передмові знаходять розвиток патріотичні ідеї І. Галятовського, його погляди на возз'єднання українського народу з російським, ідея слов'янського єднання в боротьбі з турецько-татарською навалою. Збірник побачив світ за рік перед російсько-турецькою війною 1677—1678 рр. Українські землі постійно терпіли від турецько-татарських загарбників. Основною силою, яка протистояла цим нападам, було українське козацтво. У передмові високо оцінені козацькі перемоги і зроблено наголос на позитивній ролі не тільки запорізького, але й донського козацтва в справі захисту південних східнослов'янських земель. І. Галятовський уславлює акт возз'єднання українських земель з російськими, розцінюючи його як нагороду запорізькому козацтву за героїзм і вірність батьківщині: «Для тоєи славы войска запорозкогω и для єго вѣры блгочестивои принялъ войско запорозкое по(д) свою протекцію пресвѣтлый и блгочестивый г(с)дрь црь и великій кнзь Алеѯѣй Міхайловичъ, всея Великія и Малыя и Бѣлыя Россіи монарха, ω(д) которω(г) [о]... сцептроносной руки булаву гетманскую вел(ъ)можно(ст) твоя ωдержалесь, в(ъ)ступивши на уряд(ъ) гетманскій...» (6 зв. нн. — 7 нн.).

Збірка складається з 32 легенд, які, як і в «Небѣ новому», названі чудами. Всі вони грунтуються переважно на народних переказах. У «Небѣ новому» було вміщено цикл легенд про Куп'ятицьку ікону богоматері, які також були засновані на матеріалах, зібраних з уст народу. Про Печерську ікону богородиці також багато оповідань усного походження. Ці три ікони, як писав М. Сумцов, особливо вшановував письменник, адже з їх місцезнаходженням пов'язані певні етапи життя І. Галятовського: у молодості він певний час жив у Куп'ятичах, перед тим вчився і після того працював у Києві, а старість минула в Єлецькому монастирі в Чернігові.

Тематично оповідання «Скарбницы потребнои» є легендарними передбаченнями заснування Єлецької церкви, історії її побудови, відбудови після ординської навали та нашесть польської шляхти, розповіді про різні чудеса, що нібито відбувалися з допомогою Єлецької ікони, переважно пов'язані із зціленням хворих. Своєю збіркою І. Галятовський переслідував мету провести паралель між Києвом та Черніговом і показати, що Чернігів має право на таке ж почесне місце в історії українського народу, як і Київ. Єлецька церква порівнюється або з київською Софійською церквою або з Печерською лаврою. Крім текстів оповідань на особливу увагу заслуговують авторські зауваження на полях — роздуми, передбачення, побажання, вказівки на час, коли відбулася певна подія, тощо. Так, розповідаючи про відбудову Єлецької церкви у другій половині XVII ст., І. Галятовський на полі робить таку приписку: «Архіман. унѣти не направовали спустошаногω монастыра Єлецкого и та(м) не мешкал(и)» (7). Гідна подиву робота трударів, які працювали на відбудові Єлецьких споруд. Церква була землею присипана. На полі зауваження: «Землѣ было в(ъ)звышъ на пултор(а) сажня ωколо церкви Єлецкои, але тачками ро(з)вожено» (7 зв.). В іншому місці читаємо таку помітку автора: «Не ра(з) на(с) до мѣст(а) з(ъ) монастіра тыи тривоги выганяли» (15 зв).

З точністю історика й сучасника описуваних подій розповідає письменник про взяття турецькими військами Ладижина і Умані в 1674 р. Його обурюють нелюдські знущання турецьких завойовників над українським народом, намагання побусурманити українських дітей, захопивши їх у полон і т. ін. На полі проти цієї розповіді І. Галятовський з болем вигукує: «Чему жъ вы, монархове и потентатове хрїстїѧ(н)скїи, з(ъ) собою сѧ не згодите и махометановъ ѡкрутны(х), непрїѧтелей хр(с)тїан(ъ)скї(х) з(ъ) свѣта мече(м) своим(ъ) не выкорените и не выгубите?» (25).

Народна основа оповідань «Скарбницы потребнои» сприяла тому, що вони дуже колоритно і рельєфно змальовують події. Письменник називає конкретних людей, від яких чув ту чи іншу історію: священик Симеон і священоінок Феофан, що мали більш як по 100 літ, Максим Костомаха — 110 літ, Сила Денисович Бохня — 200 літ та ін. Посилання на джерела часто включені в самі тексти, як правило, на початку розповіді: «Знайдуют(ъ)сѧ в(ъ) Чернѣговѣ Сила Динисови(ч) Бохнѧ и в(ъ) селѣ Тупичовѣ Авдѣй Дорошови(ч), люде старыи, которыи повѣдаю(т)...» (10 зв.); «Такую ж(ъ) гисторїю... повѣдала на(м) стараѧ невѣста єдна именемъ Агафїѧ, котораѧ, будучи девицею молодою и малою, в Чернѣговѣ мешкала и ѡ(д) старыхъ людей чула» (11 зв.) і т. д. Розповіді старих людей були для І. Галятовського досить авторитетними: «Старыи люде сут(ъ) кроники живыи» (5 зв.). Легенди «Скарбницы потребнои» містять багато справді історичних фактів, живого, реального матеріалу з історії Єлецького монастиря і взагалі життя українського народу. Власне, це — пам'ятки українського фольклору, що дійшов до наших часів в обробці письменника.

Значне місце в творчості І. Галятовського займають полемічно-публіцистичні трактати. Полемічні твори І. Галятовського, як і інших українських письменників його доби, написані польською мовою. Цією мовою писали католицькі й уніатські опоненти, тому більшість українських письменників XVII ст. ведуть з ними полеміку їхньою ж мовою, щоб зробити свої твори максимально зрозумілими для тих, проти кого вони були спрямовані. Крім того, тут був також розрахунок на тих українців, що залишилися під владою Речі Посполитої, де українська мова зазнавала утисків.

Польською мовою написані й антимагометанські трактати І. Галятовського та збірник оповідань-легенд, спрямований проти аріанства. У протимагометанських творах проводиться ідея слов'янського єднання, отже, вони передбачали не лише українського читача, а розраховані були й на інших слов'ян, а також неслов'ян-християн. Про те, що українські культурні діячі розуміли значення польської мови для широкого спілкування з Європою, свідчить лист І. Галятовського до царя Олексія Михайловича, в якому він обгрунтовує видання в 1672 р. «Месії правдивого» в перекладі польською мовою. На думку письменника, польська мова дозволить поширити трактат у Польщі, Франції, Італії, Іспанії, тобто в країнах католицького світу.

Твори І. Галятовського антикатолицького спрямування репрезентують другий, пізній період полеміки. Перший етап у розвитку українського полемічного письменства закінчується «Палінодією» З. Копистенського та «Літосом» П. Могили. Середина XVII ст. внесла багато змін у життя українського народу. Національно-визвольна боротьба проти шляхетства та унії сприяла чіткішому визначенню класових позицій окремих суспільних верств. Українське панство та магнати Правобережної

України в основному перейшли в латинство, намагаючись всіляко зберегти своє привілейоване становище. Ті ж представники українського панства та вищого православного духовенства, які продовжували вести боротьбу з латино-уніатами, були послідовними патріотами.

Православні представники другого періоду полеміки були переважно вихованцями Києво-Могилянської колегії, люди освічені й ерудовані, які, з одного боку, прекрасно розуміли необхідність продовжувати полеміку, а з другого — проголошували ідею слов'янського єднання, не виключаючи й Речі Посполитої, породжену спільними інтересами слов'янського світу в боротьбі з турецько-татарською навалою. А звідси й дещо м'якший, ніж у попередній період, тон полемічних творів, дещо більше заглиблення в богословські питання [58].

1676 р. І. Галятовський видав трактат «Rozmowa Białocerkiewska» (далі «Rozmowa») [59] — запис диспуту, який відбувся 13 років тому, 1663 р., в Білій Церкві між ним і єзуїтом Пікарським про главенство папи. Написана «Rozmowa» в діалогічній формі, що дозволило, очевидно, точніше передати хід диспуту. Стиль трактату скупий, без властивої барокковій літературі словесної орнаментовки, але більш різкий, ніж в інших антикатолицьких творах. В ньому трапляються гострі висловлювання на адресу супротивника, глузування.

«Rozmowa» характеризує І. Галятовського як палкого полеміста, людину надзвичайно освічену й ерудовану. М. Ф. Сумцов, оцінюючи цю невелику книжечку, писав: «Капітальні заперечення папства в «Rozmowie» викладені настільки коротко, просто і ясно, взагалі по-діловому і загальнодоступно, що всякий письменний православний, який цікавиться релігійними суперечками, міг нею скористатися і керуватися у своїх зіткненнях з уніатами і католиками» [60].

У XVIII ст. автор одного з козацьких літописів Самійло Величко вмістив повний текст трактату І. Галятовського до свого літопису [61]. Поряд з польським текстом подано його російський переклад. С. Величко високо оцінював твір І. Галятовського і радив при читанні літопису не пропускати його «яко речи всѣм православным христианам потрѣбной... гди ж ежели в зложеню оной великий труд поднял отец Галятовский, то нам не менший бы встыд, а може й грѣх без труда готовое прочитати и потрѣбных речей научитися» [62].

1857 р. було опубліковано переклад «Rozmowy» російською мовою, здійснений В. Аскоченським, і подано поряд з польським оригіналом [63].

---

[58] Див. про це ще: *Чепіга І. П.* Антикатолицькі трактати І. Галятовського : (До питання про полемічно-публіцистичну літературу XVII — початку XVIII ст.).— Рад. літературознавство, 1968, № 9, с. 26—34.

[59] Див. примірники твору: в Державній публічній бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна, шифр: 13.IV. $\frac{2}{254}$; в ЦНБ Харківського держуніверситету ім. М. Горького, шифр: РК 469 707; у Бібліотеці АН СРСР, шифр: 37.20.40.

[60] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский..., с. 41.

[61] Летопись событий в Югозападной России в XVII веке / Сост. Самоил Величко, бывший канцелярист канцелярии войска Запорож. 1720. Киев, 1851, т. 2, с. 42—76.

[62] Там же, с. 41

[63] Беседа белоцерковская (Rozmowa Białocerkiewska) ректора Киево-Могилянской коллегии Иоанникия Галятовского / Изд. В. Аскоченский.— Киев, 1857.

Про популярність даного твору свідчать також численні списки його переважно в перекладі з польської мови [64].

На «Rozmowu» було написане спростування, про яке дізнаємося з православного трактату «Rycerz» [65], що виник як реакція на це спростування. У літературі авторство цього трактату безпідставно приписується І. Галятовському (очевидно, тому, що на титулі згадується його ім'я й прізвище) [66]. У 1902 р. О. Соболевський надрукував невелике повідомлення про трактат «Rycerz», навівши повністю передмову, написану його автором [67]. Автор трактату повідомляє в передмові, що під час відвідин І. Галятовського в Єлецькому монастирі він побачив у нього Рефутацію, написану на кількох сторінках і спрямовану проти «Rozmowy». Знаючи, що І. Галятовський зайнятий монастирськими справами, він сам вирішив відповісти авторові Рефутації, створивши трактат «Rycerz» і підписавши: Miły Miles Kładniesz. Таким чином, трактат «Рицар» не належить перу І. Галятовського.

Більшість полемістів цього періоду відштовхувалась від трактатів єзуїтів Павла Бойми («Stara wiara») та Миколи Ціховського («Trybunał»), у яких крім суто богословських проблем порушувались питання про розлад між обома церквами, у чому звинувачувалися православні, а розходження в богословських питаннях єзуїти пояснювали невіглаством православних.

У трактаті «Stary kościoł» І. Галятовський спростовує різні положення єзуїтів. Написано трактат у формі діалогу. Письменник ставить тезу з Бойми або Ціховського, потім спростовує її. Вражає величезна ерудиція І. Галятовського, який використовує православні і латино-католицькі джерела [68].

«Stary kościoł» містить багато автобіографічного матеріалу. Крім того, в передмові-присвяті Л. Барановичеві є відомості про цього видатного діяча культури і освіти другої половини XVII ст. Ці дані тим вагоміші, що викладені вони одним з найближчих його сучасників. Наскільки трактат був річчю злободенною і влучно відповідав на ворожі наклепи, свідчить той факт, що на цей твір відомо кілька відповідей єзуїтів [69].

---

[64] *Родосский А*. Описание 432-х рукописей, принадлежащих С.-Петербургской духовной академии, составляющих ее первое по времени собрание.— Спб., 1894, с. 376, 385; Описание русских и словенских рукописей Румянцовского музеума, составленное Александром Востоковым.— Спб., 1842, с. 555; *Петров Н. И*. Описание рукописных собраний, находящихся в городе Киеве. М., 1904, вып. 3, с. 54—55.

[65] Повна назва твору така: Rycerz prawosłáwnocátholickiey cerkwi wschodniey rycerzowi kośćioła rzymskiego ná iego Refutacią napisaną przećiw Rozmowie Białocerkiewskiey oycá Ioanicíusza Galatowskiego z xiędzem Hadrianem Piekarskim. De hierarchia ecclesíe mianey odpowiadác; z typographiey wyszedł (далі «Rycerz»).

[66] *Estreicher K*. Bibliografia polska.— Kraków, 1899, cz. 3, t. 6, s. 11—15; Українські письменники : Біобібліогр. словник / Уклав *Л. Є. Махновець*. К., 1960, т. 1, с. 280; *Запаско Я., Ісаєвич Я*. Пам'ятки книжкового мистецтва : Каталог стародруків,виданих на Україні. Кн. 1 (1574—1700).— Львів, 1981, с. 94.

[67] *Соболевский А*. Библиографические редкости.— Чтения в Ист. о-ве Нестора Летописца, 1902, кн. 16, вып. 4, с. 53—54.

Ми користувалися примірником трактату, що зберігається у Бібліотеці АН УРСР у Львові (шифр: 23 847).

[68] Про історію створення цього трактату див.: *Голубев С*. Указ. соч., с. 37—44.

[69] Див.: а) «Na stary kościoł zachodni Joanícjusza Galatowskiego, wydany roku p. 1678. Quaestyki, albo krotki pytanie zadane y rozwiazane roku pańskiego 1678». Книга надрукова-

Найпомітнішим, на думку М. Сумцова [70], твором у пізній православно-католицькій полеміці є трактат І. Галятовського «Fundamenta» (Основи) (1683 р.) [71]. Це не тільки чудовий зразок полемічної антикатолицької літератури, а й твір, у якому письменник закликає слов'янські народи «мати мир, а війну на турків повернути» (38). Написаний у відповідь на твір М. Ціховського і є закономірним продовженням ідей, висловлених Л. Барановичем у його книжці «Nowa miara starej wiary». У першій частині трактату спростовуються тридцять положень (фундаментів) єдності Русі з Римом у минулому. У другій частині І. Галятовський змальовує життя українців і білорусів під владою Речі Посполитої, основуючись на життєвих фактах, які сам спостерігав на Правобережжі, в Галичині та Білорусії. Він викриває діяльність єзуїтів, які всіляко обмежують у правах православних. Його обурює той факт, що православних не допускають у філософський та богословський класи єзуїтських колегій, що здібних студентів Києво-Могилянської колегії єзуїти намагаються переманювати до своїх колегій і виховувати з них вірних слуг католицизму. Щоб залучити людей до унії, католицькі священнослужителі вдаються до хитрих методів: звільняють селян від деяких податків, дозволяють у піст вживати м'ясо і т. п. Королівські універсали всіляко обмежують православним доступ до вищих державних посад. Особливо обурюється письменник поведінкою вищого католицького духовенства, яке віддає православні церкви татарам і ті їх перетворюють на мечеті (наприклад, у Мінську), а у Вільні католики перетворили церкву на корчму. Вони глумляться з православних священиків: змушують їх відробляти панщину, дають їм на годівлю собак тощо.

Таким чином, «Fundamenta» виходять за межі звичайного богословського трактату, в ньому сильні елементи викриття суспільної несправедливості і жорстокості шляхти та вищого католицького духовенства у відношенні до українського й білоруського населення. М. Сумцов справедливо вважав, що цей твір великою мірою поповнює матеріал актів, мемуарів, народних пісень про насильства єзуїтів та уніатів над православними [72].

Не менш важливим було й питання боротьби з турецько-татарською агресією. У XVII ст. особливо терпіли від неї народи Балкан, України та південної Росії. У 70-х рр. посилилися антитурецькі настрої серед східних слов'ян. Важливу роль тут зіграла російсько-турецька війна 1677—1678 рр. Особливою жорстокістю відзначалися два походи турецько-татарських загарбників на Чигирин. В обороні Чигирина разом з україн-

---

на в 1682 р. Автор її Микола Соснович. Примірник Державної публічної бібліотеки ім. М. Є. Салтикова-Щедріна у Ленінграді, шифр: 13.6.9.51.

б) «Goliat swoim mieczem porażony, to iest I. Galatowski, archimandrita Jelecki, przeciw pochodzeniu Ducha S. od syna u kościołowi Rzymskiemu piszący. Przez x. Theophila Rutk. soc. Jesu Theologa refutowany... W Lublinie... Roku pańskiego 1689».

в) «Budynek Chrystusow, to iest kościoł s. z wielkiego wzerunku... w Lubline... Roku pańskiego 1689».

Останні два трактати відомі нам за примірником, що зберігається у Відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН УРСР і оправлені разом з творами І. Галятовського: «Stary kościoł», «Rozmowa Białocerkiewska» і «Skarb».

[70] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский..., с. 65.

[71] Примірник цього твору (з деякими дефектами) зберігається в Державній бібліотеці ім. В. І Леніна; добре збережена книжка є у Відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН УРСР (шифр: 23 884).

[72] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский..., с. 68.

ськими козаками брали участь російські солдати (32 тис. солдатів під командуванням Г. Ромодановського — у першому поході, гарнізон російських солдатів на чолі з воєводою І. Ржевським — у другому)[73]. Ці події сприяли розвиткові думки про необхідність створення єдиної слов'янської спілки для відсічі агресорові. Передові діячі української культури другої половини XVII ст., у тому числі й І. Галятовський[74], були активними пропагандистами ідеї спільнослов'янської єдності, хоч одягали цю ідею в релігійну оболонку.

У І. Галятовського є два антимагометанські трактати. 1679 р. в Новгороді-Сіверському побачив світ високопатріотичний твір І. Галятовського «Łabędz» («Лебідь»), присвячений гетьманові Івану Самойловичеві, який керував українським козацтвом у битвах за Чигирин.

Полемічна суть трактату викладена у формі діалогу між яструбом, який уособлює магометанські сили, і лебедем, що символізує сили християнства. В останньому розділі зібрані оповідання про бойові подвиги християн у різних війнах протягом світової історії. Письменник називає ці оповідання фортелями (фортель «спритна витівка, хитрість, підступ», пор. н. Vortel, п. fortel). У них ідеться про військову хитрість, уміння, вдалий маневр, завдяки яким пощастило перемогти ворога в тій чи іншій битві. Почерпнуті вони з різних книжних джерел, зокрема з історичних хронік. Деякі оповідання взяті із життя. Проти них на полі не вказано письмового джерела, лише є вказівка на рік, коли відбулася подія. В такий спосіб описано другий Чигиринський похід турків 1678 р. Цей фортель І. Галятовського збігається з розповіддю, вміщеною в третьому виданні «Синопсиса» (1680 р.). В обох пам'ятках наголошено на тому, що перемога над турками стала можливою завдяки спільній боротьбі російського війська й українського козацтва.

«Łabędz» І. Галятовського — твір малодосліджений. Уперше звернув на нього увагу П. М. Попов[75]. Про суспільний інтерес до цього твору свідчать два переклади його російською мовою[76], один зроблено ще в часи І. Галятовського — 1683 р.[77], другий — на початку XVIII ст. за наказом Петра І і зберігається він у зібранні книг та паперів царя[78]. У відділі рукописів ЦНБ АН УРСР зберігається уривок з перекладу першого розділу трактату староукраїнською мовою від другої половини XVIII ст.[79]

1883 р. в Чернігові вийшов ще один антимагометанський полеміко-публіцистичний твір І. Галятовського «Alkoran» («Коран»)[80]. У звич-

---

[73] Історія Української РСР, т. 2, с. 97.

[74] Наскільки І Галятовський виражав життєві інтереси епохи, свідчить створення союзу християнських держав у 80-х рр. XVII ст. в Європі — так званої Священної ліги, спрямованої проти Туреччини. 1686 р. Росія, підписавши «Вічний мир» з Польщею, теж фактично приєдналася до антитурецької ліги.

[75] *Попов П. М.* Албанія в російській та українській літературах XV—XX ст.— К., 1959, с. 199—208; 320—321.

[76] *Попов П М.* Зазнач. праця, с. 207.

[77] *Калайдович К., Строев П.* Указ. соч., с. 227; *Шляпкин И. А.* Указ. соч., с. 90. Тепер цей рукопис зберігається в Державній публічній бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна.

[78] Исторический очерк и обзор фондов рукописного отдела Библиотеки Академии наук. Вып. 1. XVIII век.— М. ; Л., 1956, с. 116, 420.

[79] Описание рукописей церковно-археологического музея при Киевской духовной академии / Сост. Н. Петров.— Киев, 1877, вып. 2, с. 522.

[80] Примірник, яким ми користувалися, дефектний; зберігається в ЦНБ АН УРСР у м. Києві, шифр: Р. 1373-а,— оправлений разом з трактатами «Łabędz» та «Alfabetum».

ній формі діалогу письменник у християнсько-богословському дусі заперечує основні догмати магометанства. Твір складається з 12 розділів відповідно до заперечуваних догматів. Приклади-оповідання, які наводить письменник для доведення своїх положень, іноді знайомі вже з «Ключа» чи «Неба нового». Ідея засудження загарбницької політики пронизує весь твір. Особливо сильно у цьому плані звучить третій розділ трактату, у якому йдеться про те, що споконвічні походи турецько-татарських завойовників у країни Європи намагалася виправдати мусульманська релігія. І. Галятовський наголошує на необхідності спільних дій слов'янських народів у боротьбі з турецько-татарськими нападами.

У кінці XVII чи на початку XVIII ст. «Alkoran» було перекладено російською мовою [81]. Отже, ідеї, висловлені в протимагометанських трактатах І. Галятовського, залишалися актуальними й пізніше.

1681 р. у Чернігівській друкарні вийшов трактат І. Галятовського «Alphabetum» («Алфавіт»), спрямований проти відступників від християнства, а також проти представників інших віровчень. Усіх нехристиян письменник називає єретиками, перелічуючи їх у алфавітному порядку (звідси й назва твору) і засуджуючи їхні дії, вчинки і віровчення. Склад єретиків, за І. Галятовським, дуже строкатий: тут і китайці та японці, і античні вчені (Демокріт, Епікур, Піфагор), і Овідій, і Лютер та Кальвін, і Магомет, і Сенека, і Ян Гус та Ян Жижка та ін. Прагнучи спростувати погляди критикованих єретиків, письменник викладає православні догмати, багато в чому повторюючи окремі положення, висловлені в попередніх творах, зокрема в «Ключѣ» та «Месії правдивому».

Трактат супроводжується присвятою гетьманові І. Самойловичеві, передмовою до читача та віршем «Do heretyka». У кінці твору містяться дві післямови, одна з них — міркування про зоїла (зоїл «дріб'язковий, прискіпливий заздрісник», пор. лат. zōilus; загальна назва походить від імені грецького оратора Зоїла, прискіпливого й заздрісного критика Гомера), друга — звернення до православного читача.

1686 р. в Чернігівській друкарні вийшла невелика збірка оповідань І. Галятовського польською мовою «Sophia mądrość». Легенди розповідають про чудеса, які нібито чинилися над аріанами. Розглядати збірник слід у зв'язку з аналізом позицій І. Галятовського в плані його виступів проти іновірців. Цим, очевидно, пояснюється й польська мова збірника.

Аріанство як течія, опозиційно настроєна проти панівних різновидів християнства, відома здавна. Будучи засуджене на Нікейському соборі 325 р., аріанство час від часу знову спалахувало в різних християнських країнах. Різновидом аріанства в Польщі в XVI ст. було соцініанство (назва походить від прізвища ватажка руху Фавета Соціна). На Україні соцініанство було відоме в окремих місцевостях, зокрема на Волині. Проти нього виступали і православні, і католики. У період національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького соцініани втекли з України до Польщі, але в 1658 р. польський сейм прийняв рішення, за яким віросповідникам соцініанства і його пропагандистам загрожувало виселення з країни і навіть смерть [82]. Єзуїти звинувачували православних у прихильності до аріанства.

[81] *Калайдович К., Строев П.* Указ. соч., с. 154.

[82] *Левицкий О.* Социнианство в Польше и Юго-Западной Руси.— Киев. старина, 1882, т. 2, июнь, с. 423—424.

Спрямовуючи свій збірник проти аріан, І. Галятовський, по-перше, захищав православ'я від аріанства, по-друге, доводив брехливість наведених єзуїтами звинувачень православних у симпатіях до аріанства. Збірник І. Галятовського включає 51 легенду, в яких розповідається про покарання богородицею аріан як відступників від православ'я. За характером викладу, особливостями стилю оповідання збірника схожі на оповідання «Неба нового». Всі вони книжного походження й узгоджуються із загальним характером бароккової літератури: вразити читача або слухача, відчутно вплинути на його уяву.

1686 р. у Чернігові І. Галятовський видав твір «Боги поганскїи...»[83], спрямований проти поган. Трактат присвячений царівні Софії. Передмову-присвяту написано в панегіричному дусі, основна її ідея — сподівання на милосердя царівни.

Матеріал твору згруповано у кілька розділів, суть яких зводиться до зображення різноманітних злих учинків, які нібито здійснюють злі духи, що мешкають у статуях поганських богів. Отже, розділи складаються з оповідань книжного походження переважно демонологічного характеру. Елемент чудесного в цих оповіданнях менш значний, ніж у розповідях «Неба нового» і «Скарбницы потребнои». Це — швидше історії, в яких сюжетна напруженість розряджалася несподіваним вчинком героя (в цьому полягає естетичний смисл таких розповідей). Вчинок героя, як правило, хитрий, містить в собі елемент кмітливості. Несподівана розв'язка — обов'язковий елемент таких оповідей. Персонажами найчастіше виступають історичні постаті, переважно можновладці.

1685 р. І. Галятовський видрукував невеличку книжечку «Грѣхи розмаитїи» (Чернігів; далі «Грѣхи») — своєрідні рекомендації священикам для проведення сповіді[84]. Написання такої книги, певно, було викликане потребами безпосередньої священицької діяльності. «Грѣхи» складаються з передмови — звертання до читача, потім вміщене звертання до священиків, а далі йде безпосередній виклад гріхів із досить складною їх класифікацією. Перелік гріхів дає цікавий матеріал для характеристики моральних норм тодішнього суспільства і розуміння позиції письменника в оцінці життєвих явищ[85]. Відхилення, що допускалися певними суспільними верствами чи окремими людьми, кваліфікувалися як гріхи. Так, гріхи торговців полягають у тому, що вони «несправедливою мѣрою, несправедливыми вагами, несправедливымъ локтемъ що продаютъ люде(м)» (12 зв. — 13) або «перецъ зъ гречкою, шафранъ с крокосомъ, ладанъ з(ъ) камѣнцами, вино з(ъ) водою мѣшаютъ и люде(м) продаютъ. Такїє половицу того краду(т), що людемъ продаютъ» (12 зв.).

Деякі гріхи, на думку І. Галятовського, можна простити після покутування, інші вимагають покарання. Так, «Волаєтъ до бг҃а о помсту утрапен(ь)є людей убогихъ, сиротъ, в(ъ)довъ, приходневъ и неволниковъ»

[83] Використано примірник, що зберігається в ЦНБ АН УРСР, шифр: К. 797. Він дефектний. Після титульного аркуша наступні два чисті, без друкованого тексту. Відсутня, отже, передмова «Заслѣпленїа и шаленства поганов...», а також початок присвяти царівні Софії.

[84] Ми користувалися примірником, що зберігається в ЦНБ АН УРСР, шифр: Кол. Попова 159.

[85] Ідейно близьким до даного твору І. Галятовського є трактат І. Гізеля «Миръ съ богомъ человѣку» (К., 1669).

(10 зв.). Варті покарання також такі дії, як «задержан(ь)є заплати слугамъ, наємникомъ и роботникомъ» (11). У дусі приписів християнської церкви гріхом вважалися «противъ цра, кнзѧ, гетмана, воєводи, противъ пана якого-колвекъ, противъ маґістрату албо урѧду бунти, намова и зрада» (17 зв.).

І. Галятовський у «Грѣхахъ» застосовував звичайні для своєї творчої манери прийоми письма: числовий поділ понять («двоѧкїй єстъ грѣхъ: первородный и учинкоковый[!]» — 63 зв.), оповідання-приклади тощо. Деякі приклади залучено з книжних джерел, частину записано з уст народу.

Хронологічно останньою працею І. Галятовського був твір «Душѣ люде(и) умерлы(х)» (далі «Душѣ») (Чернігів, 1687) [86], у якому йдеться про подорожування людських душ після смерті. У плані християнського віровчення письменник викладає думки про потойбічний світ. Душі всіх померлих він розподіляє на три групи залежно від ступеня грішності. Одні потрапляють до раю, інші — до пекла, треті чекають на свою долю у митарстві. Свої ідеї І. Галятовський підкріплює багатьма прикладами, які звуться «обявленіями». У «Душах» відчувається деякий вплив католицизму (поділ пекла на геєну та отхлань, розмова про митарство-чистилище). Це ті питання, в яких розходилися московські та українські богослови XVII ст. і за що деякі твори українських письменників цього періоду були заборонені в Москві [87].

Легенди, вміщені в «Душах», розбиті на розділи залежно від їх джерел. У розділі «Научáютъ на(с) сты́и оци у҃чтели цркóвныи, же стыи в(ъ) нбѣ сутъ» вміщені оповідання, взяті із отців церкви (Василя Великого, Федора Студита, Іоана Златоуста тощо), до розділу «Довóди з(ъ) книгъ цркóвныхъ научáютъ насъ, же сты́и в(ъ) нбѣ сѧ знайдуютъ» входять оповіді, взяті з Пролога, Печерського патерика, октоїха, трифологіона і т. ін.

Відстоюючи християнські доброчинності, письменник поселяє до пекла тих, хто за життя їх порушує. Так, «зиму сроґую будутъ тыи люде терпѣти, которыи не ѡдѣваютъ нагихъ и не прїймуютъ въ домы свои убогихъ, приходневъ и калѣкъ хорыхъ» (37—37зв.); «товариствѡ з(ъ) дїаволами будутъ мѣти люде пышнїи, которыи теперъ не хотѧтъ товаришитисѧ з(ъ) людми

[86] Твір «Душѣ» мав два видання: *Маслов С. І.* Визначення дублетів в ділянці стародруків.— К., 1936; *Каменева Т. Н.* Черниговская типография, ее деятельность и издания.— Тр. / Гос. б-ка СССР, 1959, т. 3, с. 266. Ми користувалися примірниками, що зберігаються в Бібліотеці АН СРСР (шифри: 1467 і 1468). Примірник № 1467 добре збережений, складається з п'яти ненумерованих плюс 46 нумерованих аркушів, плюс ще один і являє собою закінчену книгу. Примірник № 1468 дефектний. З п'яти перших ненумерованих аркушів є лише один — титульний, на звороті якого початок «Пре(д)мови до хр(с)тїѧнъ». Титули обох примірників ідентичні. Наступний текст такий же, як у попередньому примірнику, але набраний дрібнішим шрифтом, так що 46 арк. примірника № 1467 тут вміщено на 41 аркуші. З арк. 41 зв. починається «Сказáнїє ѡ(т) бж(с)твéнныхъ писáнїй, я́кѡ ѡ сты́хъ, в(ъ) нбѣ сýщи(х), не достóитъ молúтисѧ нáмъ». Воно займає арк. 41 зв.— 56. Це стаття Є. Славинецького з Требника (М., 1677) (*Запаско Я., Ісаєвич Я.* Зазнач. праця, с. 100. Насправді цей примірник має 55 нумерованих аркушів; арк. 47 пропущено при пагінації).

[87] *Шляпкин И. А.* О полемике между московскими и малорусскими учеными.— Журн. М-ва нар. просвещения, 1885, ч. 212, окт., с. 210—252; *Шляпкин И. А.* Св. Дмитрий Ростовский..., с. 110, 117.

убогими, в(ъ)згоржают(ъ) ними» (37 зв.); «голодъ будутъ терпѣти люде тыи, которіи теперъ голодныхъ не хотѧтъ кормити» (38 зв. — 39) і т. д. В такий спосіб засуджує письменник суспільні вади, які йшли врозріз з нормами християнсько-богословської моралі.

«Душѣ» — твір українського бароккового письменства другої половини XVII ст. Легендарні оповідання, видіння займають центральне місце. На перших п'яти ненумерованих аркушах вміщено зразки емблематичної поезії.

Найменш відомим є твір І. Галятовського «Skarb pochwały» (Новгород-Сіверський, 1676) [88]. 1904 р. Соболевський повідомив, що в старому каталозі книг Києво-Печерської лаври знайшов вказівку на даний твір, але сприйняв він його як польський варіант «Скарбницы потребнои» [89]. На початку 20-х років XIX ст. «Скарб похвали» потрапив у поле зору учасників семінарія В. Перетца [90].

«Скарб похвали» — найменший за розміром твір І. Галятовського, він міститься на 8 арк. in 4° і є зібранням порад представникам різних наук і різних видів мистецтва, як складати похвали богоматері [91].

Особливу увагу приділяє І. Галятовський поетам. Він дає ряд віршових зразків, як можна хвалити богородицю. Оскільки віршів у творчому доробку І. Галятовського небагато [92], поетичні вправи «Скарба похвали» викликають певний інтерес. У «Скарбі» сім віршів, усі вони є зразками курйозного віршування: дві енігми, анаграма, поліндромон, логогрифус, хроностикон і акровірш. Курйозне віршування було характерним жанром бароккової літератури і виявляє високу версифікаційну техніку її творців [93].

---

[88] Згадка про цей твір є лише в деяких дореволюційних бібліографів І. Галятовського. Див.: *Евгений (Болховитинов)*. Словарь исторический..., с. 230; *Estreicher K*. Bibliographia polska.., s. 15.

[89] *Соболевский А*. Библиографические редкости.— Чтения в Ист. о-ве Нестора летописца, 1904, кн. 18, вып. 2, с. 11—12.

[90] *Перетц В. Н*. Отчет об экскурсии семинария русской филологии в С.-Петербург.— Унив. изв., 1912, № 7, с. 37—38.

[91] Детальніше про цей твір див.: *Чепіга І. П*. «Skarb pochwały» — маловідомий твір І. Галятовського польською мовою.— В кн.: Питання історії та культури слов'ян. К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1963, ч. 2, с. 49—55.

[92] Крім віршів «Скарба» у творчості І. Галятовського відомо кілька поезій, переважно панегіриків, уміщених на початку або в кінці окремих книг: десятирядковий панегірик на честь князів Желиборських у «Ключѣ разумѣнїѧ» 1665 р., шестирядковий панегірик на честь панів Могил у «Небѣ новому» 1665 р., шестирядковий вірш на честь Ісуса Христа в «Месії правдивому», емблематичні вірші в «Душахъ людей умерлыхъ». Відомо також кілька віршів польською мовою: у виданні «Месії правдивого» польською мовою два панегірики — один на звороті титульного аркуша на честь Ісуса Христа (фактично переклад з українського), другий — на честь царя Олексія Михайловича. У кінці трактату «Алфавіт» є віршоване звертання «Do heretika».

[93] Пор. курйозні вірші Іоанна Величковського (Величковський І. Твори / Вступ. ст. С. І. Маслова та ін. Підгот. тексту та комент. В. П. Колосової, В. І. Крекотня.— К., 1972) та Симеона Полоцького (див.: *Полоцкий С*. Избр. соч. / Подгот. текста, ст. и коммент. И. П. Еремина.— М. ; Л., 1953).

* * *

Дослідники творчості І. Галятовського звертали увагу на те, що мова його творів близька до української народнорозмовної мови XVII ст. [94] Вивченню мови письменника присвятив монографію польський лінгвіст В. Вітковський, який дослідив фонетичні, морфологічні й деякі синтаксичні особливості мови І. Галятовського й описав їх у зв'язку з характеристикою мови українського письменства XVII ст. [95] Зупинимося на окремих мовних явищах.

В основі фонетичної системи мови творів І. Галятовського, написаних староукраїнською мовою, лежать ті риси, які визначають фонетику й сучасної української мови.

Літеру **ѣ** у більшості випадків І. Галятовський вживає згідно з етимологією: *чл҃вѣкъ* (К., 5 зв. нн.), *повѣда́ютъ* (4 зв.), *вѣрити* (23), *зо всѣми* (309, 459), *стрѣте́нїє* (526), *хлѣба* (Н., 14 зв.), *хотѣли* (15), *вѣчного* (16 зв.), *стрѣло́ю* (75), *колѣно* (75 зв.), *по... тѣлу, свѣчи* (С., 10), *свѣтлость* (17), *бо́лѣзню* (22), *поцѣлова́ти* (22 зв.), *прибѣгши* (23), *дѣти* (25), за *мѣсяцемъ, повѣда́ли, по́вѣстю, до гнѣву, за грѣхѝ, з(ъ) пѣснями* (25 зв.), *бѣлого* (26 зв.), *улѣчи́ла* (27), *ѣлъ* (27 зв.), *приѣхал(ъ)* (28), *Пѣнскъ* (29), *надѣю* (31), *хотѣ(л)* (Б., 8 зв.) і т. д.

Оскільки в мові І. Галятовського **ѣ** позначав звук **і**, на місці давнього **ѣ** простежується літера **и**, рідше **і**: *видо́мымъ и невидо́мымъ* (К., 305 зв.), *повида́ли* (С., 7), *видо́мыхъ и невидо́мыхъ* (17), *на ѡл(ъ)тари* (22 зв.), *хоти́лъ, в(ъ) Черніговско(м)* (23), *всѝ* (Г., 18, 18 зв.), ѡ*(т) грихà* (23 зв.), *и́ли и пилѝ* (Б., 1), *найхали* (1 зв.), *смия(л)ся* (2 зв.), *привита́лъ* (34), *вси* (Д., 12 зв., 13), *на землѝ* (14 зв.) та ін. Ті ж слова в одних випадках пишуться етимологічно вірно щодо вживання давнього **ѣ**, в інших — з літерою **и (і)**: *заквѣтла* (К., 273 зв., II *заквитла*), *и́хали* (Н., 38), *и́халъ* (39 зв., 40), *наѣхати* (38 зв.), *приѣхавши* (42, 75), *ѣхалъ* (45, 53), *Алеѯі́євичъ* (С., 3 зв.), *Алеѯѣо́вна* (21 зв.), *з неволѣ, з(ъ) неволи* (12), *хоти́лъ* (23), *хотѣлъ* (27 зв.), *ви́далъ, вѣдалъ* (Г., 1), *добродѣтелей* (24), *добродителей* (26), *сповѣда́тися, спо́вид(ь)* (27), *разриша́ю* (27 зв.), *розриши́ти* (28), *з(ъ)грѣши(т)* (14 зв.), *розгрѣшилъ* (28), *поцилуєтъ* (Б., 13), *поцѣлова́лъ* (13 зв.) тощо.

Літера **е** на місці етимологічного **ѣ** засвідчується І. Галятовським порівняно рідко [96]. Деякі слова, в яких фіксується **е** на місці етимологічного **ѣ**, зустрічаються також з літерою **ѣ** або **и (і)** на місці старого **ѣ**: *сре́бро* (К., 54), *срѣбро* (54), *болезнь, болезни* (С., 27 зв.), *бо́лѣзню* (22), *бо́лѣзн(ь)* (27) тощо.

Етимологічний **о** в новозакритих складах І. Галятовський за традицією зберігає. Засвідчуються лише поодинокі випадки, коли на місці старого **о** в такій позиції пишуться літери **у, ю**: *пултор(а)* (С., 7 зв.), *напою(в)* (Г., 8). Форма *на лу́жку* «на ліжку» (Н., 43 зв., 61) пояснюється, очевидно,

---

[94] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский..., с. 36; *Житецкий П.* Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII и XVIII вв., с. 135; *Сімович В.* Спроби перекладів св. письма у творах Й. Галятовського.— Зап. Наук. т-ва ім. Т. Г. Шевченка, 1930, т. 99, с. 51.

[95] *Witkowski W.* Język utworów Joannicjusza Galatowskiego na tle języka piśmiennictwa ukraińskiego XVII wieku.— Kraków, 1969.

[96] Ibid., s. 23.

впливом польської мови (пор. п. łóžko, na łóžku); в іншому місці зафіксовано вживання *на лóжку* (К., 59 зв.). Рефлекс етимологічного **е** в новозакритих складах зустрічається частіше і, як правило, позначається літерою **ѣ** (так званий новий **ѣ**): *мѣчъ* (К., 2 зв. нн., 349), *ячмѣ́нь, ячмѣ́нный* (18 зв.), *сѣмъ* (31 зв.), *в(ъ) пѣчъ* (352), *камѣ́нахъ* (519 зв.), *камѣ́нами(ъ)* (522), *камѣ́на* (526; Н., 23), *в(ъ) пѣчъ* (Н., 46), *камѣ́ньє* (79), *пѣкъ* (125 зв.), *привѣзъ* (Б., 3 зв.), *звѣл(ъ)* (31 зв.), *шѣсть* (Г., 22). Зрідка відбито літеру **и** на місці старого **е**: *симнáдцат(ь)* (Н., 70 зв.).

І. Галятовський в основному етимологічно правильно передає давньоруські фонеми **ы** та **і**. Порівняно невелика кількість випадків поплутання і взаємозаміни літер **ы** та **и** на письмі, відбитих в аналізованих творах, свідчить про те, що для письменника ці два звуки вже злились в один звук **и** — переднього ряду високого підняття: *по(д)тынáютъ* (К., 1 зв. нн.), *звыкли* (5 зв. нн.), *рызы* (2), *заправди* (4), *пáстиреве* (10), *котóрими* (17), *вѣ́рымо* (24 зв.), *тры* (513), *трына(д)цятую* (525), *тры(д)цятую* (528 зв.), *смислéнноє* (Н., 3 нн.), *в(ъ) ѡбытели* (78 зв.), *иды̀* (79), *до комóри* (80), *Володымера* (С., 2 зв. нн.), *ѡбивáтели* (1 зв.), *на Болды́нахъ* гора́хъ (5), *ѡны̀* (6, 27), верхѝ *билѝ* муро́ваныи (6), *накри́тыи, в(ъ) накри́тыхъ* (6 зв.), *ри́бы* (6 зв., 27 зв.), *ри́бу* (7), *ни́нѣ* (8 зв.), *ви́провадила* (12), *робылъ* (23), *би́ли* своѝ лукъ натягну́ли (24 зв.), *рибъ, з(ъ) рибака́ми* (27 зв.), *прышолъ* (29), *на(д) ни́мы* (Б., 1 нн.), *ѡсла́былъ* (1 зв.), *нече(с)тывіи* (Г., 5 зв.), *пусти́нножителя* (Д., 8), *сыроти* (26), *ѡны̀, вѣ́рыли* (31 зв.) і т. д. [97]

У творах І. Галятовського відбито таку важливу рису українського вокалізму, як рефлекс **ри, ли** при поєднанні слабких зредукованих **ъ, ь** у позиції після сонантів **р, л**: *блистáнія* (К., 452 зв.), *тривожли́выхъ* (Н., 7 зв.), *полискавлися* (54 зв.), *полыску́ючійся* (72 зв.), *трывóгу* (97 зв., 135), *полыскуючый* (С., 2), *тривóги, тривóжено* (15 зв.), *блыскавици* (17). Слово *яблуко* зафіксовано з голосним **о** після сонанта: *я́блокомъ, я́блока* (К., 412), а також у формі, властивій сучасній українській літературній мові і більшості говорів: *яблуко* (Н., 81 зв.).

В аналізованих пам'ятках фіксується голосний **а** на місці етимологічного **о**, зокрема у словах, що відбивають часокількісне чергування спільнослов'янського періоду: *помагáючи* (К., 277 зв.), *уганяласа* (302 зв.), *выгажáючи* (303 зв.), *уганяютъся* (355), *помагаю(т)* (Н., 50), *ламáти* (95 зв.), *розганяет(ъ)* (С., 6 нн.), *помагала* (9), *ганя́ли* (15 зв.), *ѡ(д)ганяєтъ* (17), *зламáти* (Б., 1 нн.), *ламáлися* (8 зв.), *помагаю(т)* (29), *выпровадитъ, випроважéный* (Д., 30) і т. д.

Твори І. Галятовського широко засвідчують лабіалізацію **е** після шиплячих та **й** перед споконвіку твердим приголосним: *щодробли́востю* (К., 310 зв.), *пытáючого* (311), *прирожóноє* (451), *прирожóною* (460 зв.), *пéр(ъ)шою* (451), *пéршогѡ* (С., 18), *в(ъ) першомъ* (Д., 25 зв.), *на чолахъ* (К., 452), *нѣчогѡ* (352; Н., 63 зв.; Б., 8 зв.), *жонà* (К., 355; Н., 18 зв., 33 зв., 59 зв., 78), *жону* (Н., 34; С., 31), на *и́ншомъ* мѣ́стцу (К., 385 зв., 456 зв.), *заражóный* (358), *чорнокни́жник(ъ)* (К., 459; Б., 16), *чорнокни́жника* (Н., 52 зв.), *в(ъ) жóлобѣ* (К., 382 зв.), *жолу́дка* (Н., 21 зв., 22), *переночовавши* (29), *з(ъ) му́жомъ* (30 зв., 87), *чужоложзством(ъ)* (34), *стáршого* (37 зв.), *мéншому* (37 зв.), *мáючого* (49), *мовя́чогѡ* (49), *чорнѣлъ* (71), *будовни́чому* (87 зв.), *сидя́чогѡ* (С., 2), *Карачóво(м)* (5 зв.), *чотыри* (6), *чóлномъ* (29 зв.), *кáючо-*

[97] Ibid., s. 24—26.

муса (Г., 7 зв.), *прáгнучого* (23), *болячокъ* (Б., 1 зв.), *чорты* (2), *чωртώвъ* (Д., 45 зв.), *ночовалъ* (Б., 12 зв.) і т. д.

Лабіалізація **е** після шиплячих та **й** фіксується також перед складом з м'яким приголосним, що зумовлено дією граматичної аналогії, яка в багатьох випадках наявна і в сучасній українській літературній мові та більшості її говорів: *на чóлѣ* (Н., 44), *жонѣ* (89) і т. ін.

Зрідка засвідчується у І. Галятовського властиве сучасній українській літературній мові, а також південно-східним і південно-західним її говорам зближення ненаголошених **е** та **и**: *Володимеръ* (К., 398), *минѣ* (Н., 3 зв.), *стоячиго* (40 зв.), *трохе* (127), *Володимеровъ* (С., 1), *Динисович* (6), *минѣ* (Б., 2), *шерóкω* (Д., 18), *мінѣ* (23 зв.) тощо.

І. Галятовський відбиває перехід давньоруських сполук **ъи** > **ы**, **ьи** > **ии**. Це, зокрема, стосується наголошених закінчень прикметників твердої групи у формі чоловічого роду однини в називному відмінку: *слѣпый* (К., 55 зв.), *злый* (57 зв.), *стый* (351), *золотый* (453), *голосный* (453 зв.), *золотый* (Н., 83), *пустый* (С., 7), а також слів типу *крыют(ъ)ся* (К., 58 зв.), *до шыи* (460), *на шыю* (461), *винопійца* (478), *покрыєтъ* (Д., 39 зв.) та ін. Дане явище засвідчується ще у дієсловах з префіксами **подъ-, одъ-, объ-, зъ-** типу: *подыймовáли* (К., 380), *ωдыйшлà* (408), *ωдыймýйте* (410), *ωбыйдет(ъ)* (483 зв.), *зыйшóлъ* (Н., 12), *ωдышолъ* (26 зв., 86), *ωдышлù* (29), *ωбышóвши* (77 зв.), *ω(т)ишóлъ* (85, 102), *зыйдѣте* (102), *ωдыйметъся* (124), *ω(д)ишóлъ* (С., 4 нн.), *ωдышолъ* (21 зв.), *ωдыйшóлъ* (23 зв., 31), *зышлися* (26 зв.), *зийдѣте* (Б., 9 зв.), *ωбыйдетъ* (25 зв.), *зыйдетъся* (Д., 39 зв.), *ωтыймýютъ* (39 зв.) тощо.

У творах І. Галятовського фіксується втрата голосного **і** на початку слова. Найпоказовішим у цьому плані є написання дієслова *мати* (< *имати*), яке в абсолютній більшості випадків засвідчується без початкового **і**: *мѣлъ* (К., 348 зв., 349), *мѣли* (349, 349 зв.), *мѣти* (350), *мáєтъ* (452, 453, 453 зв.), *мáютъ* (455), *мáємо* (460), *мѣли* (Н., 62), *мѣлъ* (81), *мáємо* (Б., 1 зв. нн.) і т. д. У цитатах з конфесіональних творів дієслово *мати* послідовно вживається з початковим **і** (К., 350 зв., 452 і т. д.).

Початковий ненаголошений **і** відсутній у словах типу *шмарáґдъ* (К., 37), *въ Єрïхώнѣ* (397 зв.), *єрихώнскїй* (480 зв.).

Відчувається прагнення до усунення збігу голосних у середині слів іншомовного походження за допомогою вставного **й**: *гïяцúнтъ* (К., 37), *хр(с)тïянúномъ* (303 зв.), князéй *Мадïямскихъ* (309), *голïяда* (461 зв.), *дïяконъ* (486), *дïякона* (Н., 79), *в(ъ) зодïяку* (С., 5 нн., 5 зв. нн.), *дïякωнъ* (Д., 43). Пор.: *дïáволъ* (К., 383 зв.), *з(ъ) дïяволами* (Д., 37 зв.). Усунення збігу голосних досягалося також шляхом контракції (стягнення) однакових голосних: *Данúловичъ* (С., 2), *Исáкïя* (5), *Аврáмовичъ* (14). Пор.: *Данïúлъ* (К., 302 зв.), *Данïйла* (С., 12).

І. Галятовський широко фіксує перехід **л** > **ў** (**в**): *пóвноє* (К., 273), *мовчúть* (314 зв.— 6 разів), *умóвкла* (Н., 49), *тóвкся* (С., 11), *тóвкъ* (12), *потóвченую, ростóвкъ* (21), *тóвк(ъ)ся* (30) та ін. Особливо виразно простежується це явище в дієсловах минулого часу чоловічого роду (колишні форми дієприкметників минулого часу): *згрѣшúвъ* (К., 64), *хвалúвъся* (272), *не доѣвъ и не допúвъ* (303 зв.), *ωбрýшивъ* (305), *упáвъ* (407), *чýвъ* (471 зв., 473 зв.; Н., 22, 64, 79 та ін.), *пускавъ* (Н., 25), *просúвся* (26 зв.), *молúвся* (27 зв.), *зрозумѣвъ* (52 зв.), *пановавъ* (55), *бывъ* (71), *перелетѣвъ* (78 зв.),

рушився (79), *засѣвъ* (81), *спозрѣзъ* (85), *подтявъ* (90 зв.), *укравъ* (Г., 17), *перестáвъ* (22 зв.), *забúвъ* (28), *потягнýвъ* (Б., 3), *привóзивъ* (3 зв.), *бувъ* (4), *пошóвъ* (5 зв.), *утѣкáвъ* (12), *живъ* (16 зв.), *удáривъ* (17), *íвъ, мѣвъ* (19), *ωд(ъ)кусúвъ* (Д., 17), *видѣвъ* (23 зв.), *вышовъ* (36) і т. п.

Про наявність диспалаталізованих шиплячих в українській мові XVII ст. свідчать численні приклади з творів І. Галятовського, що відбивають явище лабіалізації **е** після цих приголосних перед складом зі здавна твердим приголосним. Крім того, твердість шиплячих засвідчується також написанням після них літери **ы**[98]: *клѣщы* (К., 275), *щырость* (300 зв.), *лѣпшыи, гóршыи* (306 зв.), *причы́нъ* (348 зв., 350), *жылами* (350), *учы́нкωвъ чынúти* (351 зв.), *вавνлωнчыкове* (352), *пожы́токъ* (398), *шырóкими* (400 зв.), *нѣчы́мъ* (456), *чы* (457), *фалшы́вои* (458 зв.), *ω(т)чызны, жы́вности* (Н., 5 зв. нн.), *чытáти* (7 нн.), *чый* (6 зв.), *нáчыня* (12), *дружы́нѣ* (18), *знáючыми* (51), *Жыровичи* ω(т) *жыру* (72 зв.), *зашы́тыхъ* (88), *стáршый* (96 зв.), *найпéршый* (С., 4 нн.), *мéшкаючы, чýжы(х)* (6 нн.), *стоячы(х)* (22 зв.), *грóшы* (26) і т. ін.

У мові твóрів І. Галятовського переважають випадки, що відбивають депалаталізацію **р**. Особливо виразно твердий **р** засвідчується у творах останніх років життя (виданих у Чернігові та Новгороді-Сіверському) і в третьому виданні «Ключа»: *тры* (К., 111, 111 зв.), *рысýют(ъ), рысýетъ* (111 зв.), *ры́зу* (196 зв.; І, ІІ *рúзу*), *Ры́мское* (198 зв.; І, ІІ Рúмское), *ры́мскіи* (199; І, ІІ *рúмскіи*), *крыкъ* (199 зв.; І, ІІ *крикъ*), *ратовалъ* (358 зв.), *ры́мскїй* (359 зв.; І, ІІ *рúмскїй*), *на олтару* (Н., 16 зв.), *в монастырý* (5, 6 зв., 12 зв., 14, 17 і т. д.), *монастырà* (14, 17 і т. д.), *Лазара* (14), *Григóрый* (18 зв.), *ратýно(к)* (22), *матéрыи* (Б., 1), *двéры* (2), *нераднúцу* (2—2 зв.; але *нерáднúца* — 2 зв.), *по мóру* (3), *Ю́рый* (8), ω*(т)крыся* (Д., 4), *в(ъ) монастырý* (7) тощо.

У творах І. Галятовського відбито багато асимілятивно-дисимілятивних явищ, характерних для живої української мови. Так, явище регресивної асиміляції фіксується в таких словах, як *прóзбы* (К., 305, 305 зв.), *наѣжджáли* (349 зв.), *прозбу* (Н., 11 зв.), *прóзбы* (90), *свѣтчитъ* (Г., 2) і т. д. Особливо поширене це явище в прийменниках і префіксах з кінцевим **с**, який заступається **з** перед дзвінкими приголосними: *знáти* (К., 36), *з(ъ) д͠шею* (279), *змáзаную* (300 зв.), *з(ъ) вѣрою* (304 зв.), *згубы* (310 зв.), *зраховáли* (314 зв.), *з(ъ) невóлѣ* (349 зв.), *згинулъ* (353), *з(ъ) гóрдостю* (454 зв.), *звязанымъ* (458), *змы́ти* (Н., 45), *з(ъ) здобычу* (55), *згорѣла* (73), *з(ъ)вéрху* (76), *з(ъ) н͠ба* (83), *збирáти* (С., 4 зв. нн.), *з брáтомъ* (4), *змúлуйся* (17), *знятый* (18 зв.), *з(ъ) боя́з(ъ)ню* (22), *з(ъ) водóю, з(ъ) грéчкою* (Г., 12 зв.), *згорѣли* (Д., 28) і т. п. Це явище охоплює також префікс-прийменник **ω(т)**, який перед дзвінкими приголосними виступає у формі **ω(д)**, що відбиває живу українську вимову[99]: *ω(д) востóка* (С., 5 зв. нн.), *для... ω(д)вáги* (4 зв. нн.), *ω(д) невидúмых(ъ)* (6 нн.), *ω(д)дáлъ* (2), *ω(д)громúли* (8 зв.), *ωдъ Брáславя* (24), *ωдвернýли* (25 зв.), *ω(д)морóзилъ* (29) і т. д.

---

[98] Правда, часте написання **ы** замість етимологічного **и** після шиплячих та **р** в українських текстах є ще доказом того, що українські письменники добре знали і орієнтувалися на польський правопис у прагненні дотримуватися правильного вживання **ы**. Див.: *Німчук В. В.* Життя і творчість П. Беринди в світлі нових досліджень.— У кн.: Питання східнослов'янської лексикографії XI—XVII ст. К., 1979, с. 13—14.

[99] Історія української мови. Фонетика.— К., 1979, с. 284—285.

Явище регресивної асиміляції відбите також у словах: *в(ъ) нещáстю* (К., 312 зв.), *щастúл* (349), *щаслúвыи* (382), *щаслúвость* (Н., 5 нн.), *щаслúвая* (3 зв.), *нещаслúвомъ* (39 зв.), *нещаслúвый* (53), на *вéргъ* землѣ (124), *щаслúвого* (С., 2 нн., 3 нн.), *щáст(ь)є* (Б., 19) тощо. Явище прогресивної асиміляції відоме словам типу *на дожчý* (К., 358 зв.), *дрожчáми* (392 зв.), *дóжчъ, дожчу* (409 зв.), *ω(т) дожчý* (Б., 16), *дожчъ* (19 зв., 20) та ін.

Відносно-питальний займенник **що** і похідний від нього неозначений займенник **щось** фіксуються в новій формі, пройшовши ряд дисимілятивно-асимілятивних перетворень: *що* (К., 352, 451 зв., 452 зв., 471 зв.; Н., 29, 32 зв., 39, 41 зв.; С., 6, 19, 20), *щось* (Г., 27 зв.) тощо.

Відносно-питальний займенник **хто** І. Галятовський вживає у книжній формі **кто,** лише зрідка засвідчується форма **хто** у складі заперечного займенника: *нѣхтó* (Н., 25 зв.).

Боротьба етимологічного правопису з тенденцією до фіксації живомовних форм проявилася в І. Галятовського в передачі на письмі нових груп приголосних, що утворилися після втрати зредукованих **ъ** та **ь**. В аналізованих пам'ятках досить часто зустрічаються написання типу *роспýстне* (К., 276 зв.), *празднýємъ* (396 зв.), *истность* (456), *пpáз(д)ники* (Н., 91), *постныхъ* (С., 27 зв.), *вѣстникъ* (Б., 1), *учáстниками* (Г., 17). Проте частими є також написання, що відбивають живе українське мовлення у подібних групах приголосних: *на мѣсцу* (К., 314 зв.), *празнуємъ* (380 зв., 404 зв.), *нещаслúвыи* (453 зв.), *щаслúвость* (462), *щаслúвыхъ* (502 зв.), *праз(ъ)новати, празновáти, празновáли* (Н., 5), *жáлосная* (12 зв.), *розослалъ* (41 зв.), *шеснадцятоє* (113), *намѣсникъ* (С., 3 зв.), *усланую* (Д., 5) і т. п.

У І. Галятовського засвідчено таку українську живомовну рису, як вставний приголосний **д** між **з** та сонорним **р**: *здрáдивши* (К., 56), *здрада* (Г., 17 зв.), *з(ъ)дрáду* (Б., 10).

Подовження (подвоєння) приголосних у звукосполученнях «м'який приголосний плюс **й**» після занепаду зредукованого **ь** спостерігається у словах *наллáти* (К., 459), *поллáный* (476), *вы́лланый* (С., 12 зв.), *полля(л)* (Б., 29 зв.).

Звернемо увагу на окремі морфологічні особливості мови І. Галятовського.

У давальному відмінку однини іменників чоловічого роду II відміни панує флексія **-ови, -еви**: *кролéви* (К., 38), *Мωѵ́єωви* (310), *гетмáнови* (351), *болванóви* (352), *Лáзареви* (398), *нáрωдови* (449 зв.), *Петрóви, Іωáннови* (460 зв.), *ýчникови... Прóхорови* (461), *Сíмонови, архієрéωви* (474), *бóгωви* (Н., 3 зв.), *Іώсифови* (7, 7 зв.), *Леώнови* (20 зв.), *жолнѣрови* (23 зв.), *млодéнцови* (29), *Домнώлеви* (44), *сы́нови* (60 зв.), *створúтелеви* (95) і т. ін. Це закінчення поширюється також на іменники, що означають неістоти: *збáновѣ* (К., 62), *ку цвынтарóви* (Н., 48), *монастырéви* (125 зв.) тощо. Досить часто ця флексія виступає у формі **-овѣ, -евѣ** (з кінцевим **ѣ**): *Іωакúмовѣ* (К., 272), *Янусовѣ* (274 зв.), *чловéковѣ* (277 зв.), *крóлевѣ* (303 зв.), *мýжевѣ* (314), *смóковѣ* (359), *архієрéωвѣ* (458), *Авраáмовѣ* (461), *еп(с)кωпѣвѣ* (Н., 16), *Меркýрїєвѣ мýченикωвѣ* (24), *Юлїáновѣ* (30), *Валерїанωвѣ* (30 зв.), *млодéнцевѣ, цéсаровѣ* (85 зв.), *Ігнáтовѣ Якúменковѣ* (С., 19 зв.), *Быховцéвѣ* (28), *Мойсеωвѣ* (Г., 15 зв.) і т. п. Ця виразна східноукраїнська риса пізніше стала нормою літературної мови.

Флексію **-овѣ, -евѣ** (з кінцевим **ѣ**) В. Вітковський пояснює довготри-

валим впливом польської мови на українську [100]. Це справді питання досить складне. Існує кілька поглядів на появу кінцевого **і** (< **ѣ**) у даних закінченнях [101]. Переконливим видається припущення С. П. Бевзенка, яке полягає в тому, що кінцевий **ѣ** у даних формах є результатом аналогії до місцевого відмінка однини іменників колишніх основ на **-ŏ**. І. М. Керницький звертає увагу на ту обставину, що закінчення **-ові** (< **-овѣ**) в даних формах іменників виступає в тих говорах української мови, де й інші іменникові форми мають **і** замість первісного **и** (давальний, місцевий відмінки однини іменників жіночого роду типу *земля,* родовий, давальний, місцевий відмінки іменників типу *кість* тощо). В усіх цих формах поява **і** в закінченнях пояснюється впливом іменників твердої групи, де закінчення **і** < **ѣ** [102]. Таким чином, закінчення **-овѣ, -евѣ** в давальному відмінку іменників чоловічого роду II відміни пояснюється розвитком мовних процесів усередині української мови, а не польським впливом.

Разом з тим у давальному відмінку однини іменників чоловічого роду засвідчуються також закінчення **-у, -ю,** в тому числі тоді, коли виступають поряд два іменники: *Петрў, Павлу* (К., 380 зв.), *ап(с)лу* Па́вловн (384), *Свѧтославу* Ігоровичовѣ (С., 5 нн.), *Се́ргїю* (Н., 110 зв.), *рѡ҃ду* (112 зв.), *бг҃у* (С., 15), *человѣ́ку* (19 зв.). Такі форми В. Вітковський пояснює впливом польської або церковнослов'янської мов [103]. Між тим вони успадковані з давньоруської мови, за походженням є формами давального відмінка однини іменників колишніх основ на **-ŏ, -jŏ** і разом з формами на **-овѣ (-ови), -евѣ (-еви)** були поширені в народнорозмовній мові, про що свідчать писемні пам'ятки даного, а також попереднього і наступного періодів розвитку української мови [104]. Обидві форми стали надбанням нової української літературної мови.

Дуже непослідовно, проте все ж відбито вплив іменників твердої групи на іменники м'якої групи у давальному відмінку однини: *Моѷсе́ѡви* (К., 310), *архїере́ѡви* (458, 474), *млоде́нцови* (Н., 29, 85 зв.); пор.: *кролеви* — К., 38, *мўжевѣ* — 314, *млоде́нцевѣ* — Н., 85, *створителеви* — 95 і т. д.

Аналізовані пам'ятки відбивають вплив іменників твердої групи на іменники м'якої й мішаної груп у межах **-ā, -jā-** основ в давальному й місцевому відмінках однини. Це виявляється в заміні закінчення **-и**, властивого іменникам м'якої й мішаної груп, на закінчення **-ѣ** твердої групи: *в(ъ) нево́лѣ* (К., 266, 358 зв., 382; С., 12), *по во́лѣ* (К., 206), на *землѣ* (277), *в(ъ) землѣ* (359; С., 13, 18), *в ст҃ы́нѣ* (К., 355 зв.), *дш҃ѣ* пожы́токъ учыни́ла (303), *на дш҃ѣ* (305 зв.) і т. д.

У місцевому відмінку однини іменників середнього роду типу *писан(ь)є* поширеним у І. Галятовського є закінчення **-у, -ю**: *в(ъ) поруше́ню* (К., 268 зв.), *в(ъ) кара́нью* (399 зв.), *ѡ... збаве́н(ь)ю* (401 зв.), *на повѣ́тру* (Г., 6; Д., 7 зв.), *в(ъ) захвице́ню* (Г., 3, 10), *ѡ наверънե́ню* (3), *в(ъ) вѧзе́н(ъ)ю* (9), *в(ъ) каза́ню* (11), *в(ъ)... писа́ню* (15) тощо. Ці закінчення вживаються пись-

---

[100] *Witkowski W.* Op. cit., s. 93—94.

[101] Літературу з цього питання див. у роботі: *Керницький І. М.* Система словозміни в українській мові.— К., 1967, с. 45—46.

[102] *Керницький І. М.* Зазнач. праця, с. 46.

[103] *Witkowski W.* Op. cit., s. 34.

[104] Історія української мови. Морфологія.— К., 1978, с. 92—95.

менником паралельно із закінченням **-и**: *ω воскр(с)нїи* (Г., 6 зв.), *по крщенїи* (7), *в(ъ)... житїи* (8), *в(ъ) блгородїи* (10), *в(ъ) житїи* (Д., 5) і т. д. Зрідка ще засвідчується стара флексія **-е**: *ω здоров(ъ)є* (Г., 23).

Флексія **-у, -ю** в місцевому відмінку однини іменників колишніх **-ŏ, -jŏ**-основ могла перейти від давального відмінка однини цих же іменників або ж з'явитися під впливом місцевого відмінка однини іменників колишніх **-ŭ**-основ [105]. Тому непереконливою видається думка В. Вітковського, який пояснює цю флексію польським впливом [106]. Не вбачають тут польського впливу й С. П. Самійленко [107] та І. М. Керницький [108].

Іменники чоловічого роду колишніх **-ŏ, -jŏ**-основ в називному відмінку множини поряд із закінченням **-и, -ы** засвідчуються в текстах І. Галятовського із флексією **-ове (-еве)**: *вавυлώнчыкове* (К., 400 зв.), *архімандритове* (С., 8 зв. нн.), *монáрхове, потентатове* (25), *ворожбитове* (Г., 12 зв.), *ігýменове* (18), *метрополѣтове, патрїа(р)хове, панове, гетмáнове, рóдичове* (18 зв.) і т. д.

Закінчення **-ове** в називному відмінку множини іменників чоловічого роду колишніх **-ŏ, -jŏ**-основ поширилось під впливом іменників колишніх **-ŭ**-основ і заступило стару флексію **-и**. Цей процес уже відбивають старослов'янські пам'ятки [109]. Широко відомий він і пам'яткам давньоруської мови та староукраїнським пам'яткам XIV—XV ст. [110] У староукраїнській мові XVI ст. дане явище локалізується в основному в пам'ятках галицького походження, очевидно, не без впливу польської мови. У пам'ятках, що походять з Волині та Наддніпрянщини, воно частіше засвідчується в текстах релігійного характеру [111]. Однак враховуючи походження і історичний розвиток даної флексії у східнослов'янських пам'ятках, навряд чи можна пояснювати її в українських текстах XVII ст. лише польським впливом, як це робить В. Вітковський [112].

Нова українська літературна мова і більшість говорів не успадкували ні закінчення **-ове**, ні **-и** в називному відмінку множини іменників чоловічого роду колишніх **-ŏ, -jŏ**-основ. Тут панує форма знахідного відмінка. Проте багатьом південно-західним говорам ця форма відома й тепер [113].

Серед займенників певний інтерес викликають енклітичні форми. І. Галятовський вживає їх переважно у цитатах із святого письма та богослужбових книг: Такіи ключѝ ωбѣцáлъ Хс дáти ап(с)лωви Петрóви, мóвачи: «Дамъ *ти* ключà цр(с)твїа нб(с)нагω» (К., 262); Дла тогò мóви(л) [Товія]: «Лýчше бо *ми* є́стъ умрѣти, нéжели жѝти» (266); мóвилъ бгъ до Іеремѣи: «Лю́ди зéмстыи брáнатса на *та* и не премогýтъ» (267); такъ мóвитъ Ісýсъ Сірáхъ: «Г(с)дь бо мстáй ω(т)мститъ *ти*, рцѝ согрѣшúхъ и чтò *ми* бысть...» (401 зв.) і т. д. У мові самого письменника вони рідкісні. Енклітичні займен-

---

105 *Бевзенко С. П.* Історична морфологія української мови.— Ужгород, 1960, с. 74.

106 *Witkowski W.* Op. cit., s. 141.

107 *Самійленко С. П.* Нариси з історичної морфології української мови. Ч. 1.— К., 1964, с. 124—128.

108 *Керницький І. М.* Зазнач. праця, с. 74—75.

109 *Вайан А.* Руководство по старославянскому языку.— М., 1952, с. 112—113.

110 *Бевзенко С. П.* Зазнач. праця, с. 77.

111 *Керницький І. М.* Зазнач. праця, с. 54—55.

112 *Witkowski W.* Op. cit., s. 141 (виноска).

113 *Бевзенко С. П.* Зазнач. праця, с. 78.

никові форми відомі були давньоруській мові, і вже там почалося звуження сфери їхнього вживання. Поступово зменшувалася частотність функціонування цих форм і в староукраїнській мові [114], проте в XVII ст. вони наявні були як у мові писемно-літературній, так і в живому мовленні, про що свідчить той факт, що вони функціонують і в сучасних українських говорах, зокрема південно-західних [115]. Отже, неправомірним є твердження В. Вітковського про те, що наявність енклітичних форм займенників у мові І. Галятовського пояснюється впливом польської мови [116]. Говорячи про енклітичні форми займенників у староукраїнській мові XVI—XVII ст., С. П. Самійленко застерігав: «пояснювати збереження граматичних архаїзмів, як і появу своєрідних граматичних новотворів у пам'ятках південно-західного походження впливом інших мов, не можна» [117].

У мові творів Галятовського досить повно представлений лексико-семантичний клас числівників. Повністю засвідчується вся парадигма кількісних числівників *еденъ, два, обадва, три* і майже повністю числівника *чотыри (четыри)* [118]. Решта кількісних числівників (*п'ять — десять, одинадцять — дев'ятнадцять,* назви десятків і сотень) так чи інакше знайшли відбиття в аналізованих пам'ятках, як правило, уже зазнавши тих фонетичних змін, які властиві були українській фонологічній системі: *чтырнáдцать* (Н., 6 зв.), *сѣм(ъ)* (9), *з(ъ) дванáдцатми* (41 зв.), *в(ъ) деватнáдцати* лѣтехъ (46), *по чтырыдесатехъ* днéхъ (60 зв.), *два(д)цатъ* (70), *симнáдцат(ь)* (70 зв.), *двѣстѣ, трыста* (88), *шéсть* (С., 16) і т. д. Лише зрідка зустрічаються архаїчні форми типу *пятнадесяті* [119].

Складені кількісні числівники фіксуються у більшості випадків із сполучником **і** між складовими компонентами: *в(ъ) тридцатѝ лѣтехъ и полъчвáрта лѣта* (К., 500), *трыста и шесдесатъ и пать* (Н., 9 зв.), *сто и трыдцатъ* (72), *стò и дéсат(ъ)* (С., 6), *четыридесатъ и шéстїю лѣтъ* (15 зв.) і т. д. Проте поодинокі приклади засвідчують вже новіший варіант, що став літературною нормою,— з відсутнім сполучником **і**: *сѣмъ тысачей сто семдеса(т)* и бóльше лѣтъ (Н., 5 нн.), рóку *тысача сто шест(ь)десатъ девáтого* (16) [120].

У текстах І. Галятовського відбито форми числівника *оба* у сполуці з числівником *два:* рýки *ωбѣ́двѣ* (Н., 14), по *ωбýдвухъ* сторонахъ (75 зв.), з(ъ) *ωбудвухъ* очей (76 зв.), мѣста *ωбѣ́двѣ* (79), *ωбѝдвѣ*... невѣсты (121 зв.), *ωбѣ́двѣ* ýши (С., 19 зв.), на *ωбóдвохъ* ногáхъ (28 зв.).

Фіксуються також утворення з **пол-**: *полторáста* лѣтъ (С., 6), *пýльмѣ́саца, пóльмѣсаца* (24 зв.), *пол(ъ)квадрáнса* годѝны (30).

---

114 *Самійленко С. П.* Нариси з історичної морфології української мови. Ч. 2.— К., 1970, с. 95.

115 АУМ, т. II, карта № 207—208.

116 *Witkowski W.* Op. cit., s. 141.

117 *Самійленко С. П.* Нариси з історичної морфології української мови. Ч. 2, с. 95.

118 *Witkowski W.* Op. cit., s. 46—47.

119 Ibid., s. 47.

120 У південно-західних говорах сучасної української мови, зокрема в говірках Закарпатської області, нерідко дотепер зустрічаються форми із сполучником **і** між складовими компонентами складених числівників.— Див.: *Дзендзелівський Й. О.* Спостереження над системою числівників говірок Закарпатської області.— Наук. зап. Ужгород. ун-ту, 1955, т. 14, с. 24—25; *Німчук В. В.* Словотвір числівників у верхньонадборжавських говірках.— Діалектол. бюл. К., 1961, вип. 8, с. 48.

Від числівників *одинъ (єденъ), два* засвідчуються порядкові числівники *первый, вторый* і *першый, другий*. При нумерації оповідань у збірниках «Небо новоє» і «Скарбница» письменник послідовно вживає порядкові числівники *первоє, второє:* чудо *первоє* (Н., 1, 4, 8 зв., 11 зв.; С., 1), чудо *второє* (Н., 1 зв., 4 зв., 9, 11 зв.; С., 4). У більшості інших випадків маємо форму *перший, другий: пéршеє* (Н., 6), *пéршую* (32 зв., 33), *пéршій* (50), *пéршымъ* (73), днѧ *пéршого* (С., 8 зв.); *дрýгій* разъ (Н., 8 зв.), на *дрýгій* днь (41 зв.), *дрýгій...* ѱалмъ (16), *другóго...* рóку (48 зв.). Слово *другий* відбите також у значенні «інший»: тýю *дрýгую* сентéнцію (Н., 13 зв.), а слово *перший* — у значенні «попередній»: до *пéршого* здорóвѧ пришóл(ъ) (С., 18), до *пéршого* сѧ вернýлъ здорóвѧ (26 зв.). Порядкові числівники другого десятка і від назв десятків фіксуються у новіших формах: *ѡдинадцѧтоє* (Н., 3 зв., 14), *ѡдинадцатоє* (С., 16 зв.), *дванадцѧтоє* (Н., 4, 35; С., 16 зв.), *трынадцѧтоє* (Н., 22, 35, 46), *чтырнадцѧтоє* (22, 35 зв., 54), *чтырнадцатоє* (46 зв., 62 зв.), *пѧтнадцятоє* (22, 36, 54, 62 зв.), *пѧтнадцатоє* (46 зв.), *шеснадцѧтоє* (22, 36, 63), *шестнадцатоє* (46 зв.), *семнадцатоє* (36 зв.), *семнадцятоє* (47), *ѡсмнадцѧтоє* (55 зв.), *осмнадцатоє* (36 зв., 54 зв.), *девѧтнадцѧтоє* (37, 56, 64), *двадцѧтоє* (37; С., 21 зв.), *пятдесѧтоє* (Н., 78 зв.), *шестдесѧтоє* (81 зв.).

Багатий матеріал для вивчення історії української мови дають засвідчені в творах Галятовського дієслівні форми [121]. В публікованих текстах добре представлене дієслівне закінчення **-мо** у формах 1-ї особи множини теперішнього і простого майбутнього часів: *мóжемо, зрозумѣємо* (К., 355), *вѣруємо* (360), *потребýємо* (385 зв.), *зберемо* (386 зв.), *чытáємо* (400 зв.), *живемó* (451 зв.), *пытáємо* (456 зв.), *млимосѧ* (459 зв.), *шанýємо* (475), *веземо* (С., 7) і т. ін. Це ж закінчення фіксується і в формах 1-ї особи множини наказового способу: *старáймосѧ, приѡздоблѧ́ймо* (К., 301 зв.), *бýдьмо, хвалѣмо* (309), *напишѣмо* (310 зв.), *вставáймо* (311 зв.), *идѣмо* (312), *наслѣдýймо, ходѣмо, плáчмо* (386), *утѣкáймо* (406), *похвалѣмо* (462), *памѧтáймо, живѣмо* (498), *ѡ(т)ложѣмо* (Н., 63), *згубѣмо* (С., 17) і т. д.

Форми минулого часу в мові творів І. Галятовського фіксуються переважно без допоміжного дієслова *бути*. Проте в 1-й і 2-й особах обох чисел часто виступає релікт дієслова *бути* у формі препозитивної або постпозитивної частки: *ѡффѣровáлемъ* (Н., 3 нн.), *принеслемъ* (3 нн., 6), *вúдѣлам(ъ)* (3), якобы *мъ я зачалáсѧ* в(ъ) грѣхý перворóдномъ (4 зв.), *звыклисте* (5), *мѣламъ...* утѣху (5 зв.), *вы́слухаламъ, прибылáмъ* (46), *знашлúсмо* (С., 13), *смѡ... чýли* (16 зв.), *дознáлисмо* (19), *ратовáлисмѡ, змоцнѧлисмѡ* (Д., 8 зв.) і т. д. Навряд чи можна пояснювати наявність подібних форм у творах письменників XVII ст. впливом польської мови, як це робить В. Вітковський [122]. Подібні форми фіксуються писемно-літературними пам'ятками XVII ст. по всій території України. Відомі вони й староукраїнській мові попередніх століть і давньоруським текстам [123].

Дієслова минулого часу з залишками особових форм дієслова **бути** в 1-й і 2-й особах обох чисел дотепер функціонують у південно-західних діалектах української мови [124].

---

[121] *Witkowski W.* Op. cit., s. 51—57.
[122] Ibid., s. 141 (виноска).
[123] *Бевзенко С. П.* Зазнач. праця, с. 311.
[124] АУМ, т. II, карта № 245.

Крім простої і складеної форм майбутнього часу, І. Галятовський засвідчує форму синтетичну: *ѡбѣца́тимешъ* (К., 516), *вѣ́ритимутъ* (518), *проси́тимешъ* (520 зв.), *мовитиметъ* (Г., 140), *бачитимутъ* (140), *мо́витиметъ, гри́зътиметъ* (Д., 37 зв.).

Панівною аналітичною формою імператива в творах І. Галятовського виступають конструкції з часткою *нехай,* які стали нормою й для нової української літературної мови: *неха́й бу́детъ* поро́жнаѧ (К., 54 зв.), *неха́й мовчи́тъ* (314 зв.), *неха́й бу́детъ* на честь (355, 404 зв., 456), *неха́й*... ко́ждый єгѡ̀ *ма́єт(ъ)* (Н., 1 зв.), *неха́й ка́жутъ* знѧти менѐ (27 зв.).

Зворотна частка **сѧ** виступає відносно відповідного дієслова і в препозиції і в постпозиції: *называ́ется* (К., 448 зв.), *ѡберта́ютсѧ* (449), *сѧ... называ́єтъ* (452), *сѧ коха́ютъ* (455), *просла́ви(т)сѧ* или *ѡсуди́тъсѧ* (488 зв.), *сѧ... зопсова́ло* (497 зв.), поча́въ *сѧ проси́ти* (Н., 26 зв.), *сѧ знайду́ютъ* (С., 2 зв.), *удава́йсѧ* (18), *ѡбѣца́лсѧ* (19), *сѧ моли́ла* (21 зв.), *весели́тесѧ* (26) і т. п.

Досить частими у мові творів І. Галятовського є дієприслівники теперішнього часу на **-чи** та минулого часу на **-ши, -вши**: *купу́ючи* (К., 303), *слу́хаючи* (351), *розгнѣ́вавшисѧ* (352), *млѧчи́сѧ, про́сѧчи* (381 зв.), *припомина́ючи* (448), *ме́шкаючи* (459 зв.), *беручѝ, апплѣкуючи* (Н., 7 нн.), *прилетѣвши* (7), *наруша́ючи* (8), *вста́вши* (17), *почу́вши* (27 зв.), *чу́ючи* (48 зв.), *вырубавши* (73) і т. п.

Типові для української мови форми вираження об'єкта в пасивних конструкціях також засвідчуються І. Галятовським: Ада́ма з(ъ) ра́ю *вы́гнано* (К., 314 зв.); быча́ми и жы́лами *би́то* сто́гѡ Геѡ́ргїа (350); *пыта́но,* що за пра́вда (353 зв.); єгѡ̀... за Ха *му́чено* (382 зв.); го́лову *утѧто* (384); проси́вса, жебы̀ єгѡ̀ *принѧто* (Н., 26 зв.); до... церкви єгѡ̀ *припрова́жено* (47); о́бразъ... на валъ мѣ́скїй *вы́несено* (74) і т. д.

В аналізованих пам'ятках відбиваються староукраїнські прислівники і адвербіалізовані слова: *в(ъ)по́внѣ* (К., 252); *за́разъ* (352 зв.); розрѣ́зали *надвоє́* (382 зв.); *догоры̀, надо́лъ* (396, 450); шну́ръ, *в(ъ)тро́є* плѐтеный (450 зв.); *навѣ́ки* (301, 528); *часомъ* (530); *в(ъ)ночѣ* (Н., 4 зв.); *по-ґрецку* (52); *цѣлкомъ* (86 зв.); *в(ъ)днь* (103); *зале́дво* (120); *зумы́слу* (С., 2 зв.); *въкупѣ* (4 зв. нн.); *додо́му* (5 зв.); *по-моско́вску* (7); *пѣ́шо*... пришла̀ (12); *в(ъ)гору* (13 зв.); *наѧвѣ* (22); *догорѝ* (24 зв.); *да́рмѡ* (26, 29); *ѡпол(ъ)но́чи* (26 зв.) і т. ін.

Синтаксична структура мови творів І. Галятовського виразно українська. Не вдаючись до детального аналізу синтаксичних ознак мови творів письменника, звернемо увагу лише на окремі явища з синтаксису відмінків.

Родовий часу передається переважно безприйменниковими словосполученнями, характерними й для сучасної української літературної мови: *третегѡ днѧ* (Н., 12 зв.); *другои и тре́теи но́чи* (41); *давныхъ ча́сов* (С., 1 зв.); *ча́су вое́нногѡ и небезпе́чногѡ* (14 зв.); *тогѡ̀ днѧ̀ албо той но́чи* (Б., 20 зв.); *тогѡ̀ ро́ку* (26 зв.); *тоєи годи́ны* (32 зв.); *тогѡ̀ ча́су* (Д., 10). Конструкції з прийменниками типу *на дру́гїй днь* (Н., 41 зв.); *в то(и) ча́съ* (Б., 27 зв.) менш уживані.

Досить широко, як і в сучасній українській літературній мові та говорах, вживаються у творах І. Галятовського конструкції з прийменником **до** в поєднанні з родовим відмінком іменника на позначення об'єкта (місця,

поселення, приміщення тощо), до якого або всередину якого спрямована дія: ишóлъ *до гáю* (Н., 20); в(ъ)кладáлъ *до пóховъ* мѣ́чъ (35 зв.); привезлѝ *до Чернѣ́гова* (С., 2); з(ъ) Чернѣгова *до Москвы* єстъ перенéсеный (2 зв.); пришóлъ *до цéркви* (13 зв.); *до ѧкóго(с) дóму* в(ъ)провáдили (18 зв.); вложили *до возóвъ* (25); *до млынà* бы́лъ послáный (26 зв.); *до пéкла* запровáжено (Б., 10 зв.); вшóвши *до тогѡ̀ зáмку* (34); неслѝ *до нба* дшу (Д., 7, 8); пошлà *до нба* (10 зв.) і т. д.

Значно рідше із семантикою «місце, куди спрямована дія», вживається конструкція з прийменником **на**, яка також була поширеною в староукраїнській мові. Дана конструкція, як правило, вживається І. Галятовським у поєднанні з топонімом *Москва: на Москвꙋ́*... посылáлъ ... ієромонáха (С., 2 зв.); *на Мóскву* ... ѣ́здилъ (17 зв.).

Засвідчується типово українське словосполучення, що складається з прийменника **з** (**із**) та форми родового відмінка іменника чи займенника при дієсловах на позначення таких психічних процесів, як сміх, кепкування, глузування тощо: смѣѧ́лсѧ *з(ъ) ни(х);* ты́мъ, *з(ъ) котѡрыхъ* смѣєшъсѧ (К., 2); смѣѧлсѧ *з(ъ) нúхъ* (Н., 39 зв.); ѧ̀ єстемъ Мрїѧ, *з(ъ) котóрои* сѧ ты и нáрѡд(ъ) твой награвáєте (56 зв.); почалѝ шы́дити *з(ъ) негѡ̀* (57); смѣѧ́лъсѧ *з(ъ) негѡ̀* (95 зв.); смиѧ(л)сѧ *з(ъ) негò* (Б., 2 зв.) і т. д.

Конструкції з родовим неповного об'єкта є досить типовими для мови І. Галятовського. Це, як правило, словосполучення, куди входять дієслова на означення сприймання: слýхала *прóзбы лю́дскои* (К., 305); слýхаючи *музы́ки дхóвнои* (26); із значенням навчання: научáютъ... *вѣ́ры и учы́нковъ добрыхъ* (К., 110); учи́сѧ, дше моѧ̀, *вдѧчности* (310); научáли людéй *вѣ́ры и учы́нков(ъ) дóбрыхъ* (384); не такóи *вѣ́ры* бýдешъ учи́ти; иншых(ъ) *учи́нковъ* будéшъ научати (518) і т. п. До таких конструкцій входять і префіксальні дієслова: ѡбѣцал(ъ) *полотнà принести* (С., 19—20).

Широко представлена в мові І. Галятовського активізована в староукраїнській мові успадкована з мови давньоруської конструкція, що складається з прийменника **за** та форми знахідного відмінка іменника. Конструкція вказує на те, ким сприймають, вважають, за кого або що мають той чи інший предмет або особу: рымлѧ́номъ *за подарунок(ъ)* Сы́монъ Макк(а)вéй послáлъ (К., 6 зв. нн.); óн(ъ) мѣ́л(ъ) *за патрóнку* прч(с)тую дву (279); Дїѡклитїѧ́нъ ѡбѣцáлъ высóкїи урѧ́ды дáти и *за сы́на* єгѡ̀ мѣ́ти (351); пристáлъ *за слугꙋ́* до пáна (Н., 120); ѡзмꙋ̀ єгѡ̀ *за мýжа* абò *за пáна* (Б., 18 зв.); ворожби́тове и чаровникѝ *за бóга* мáютъ дїѧ́воловъ (Г., 12 зв.).

Часто вживаються конструкції, в яких прийменник **по** поєднується з місцевим відмінком. Такі конструкції означають явища, події, особи, період часу, після яких щось відбувається: *по ѡбѣ́дѣ* встáвши (Н., 14 зв.); *по трѡхъ днехъ* кнѧзь казáлъ ѡдомкнýти црковъ (15 зв.); трéтего рóку *по войнѣ* (48 зв.); *по Бáтїю* (С., 5 зв., 6); *по Горностáю*... почалѝ знóву до Чернѣ́гова люде збирáтисѧ (7); *по тым(ъ) звитѧ(з)твѣ* (9); *по смéрти ѡ(т)цéвскѡй* (13) тощо. Такі конструкції були характерними для староукраїнської мови, проте в новій українській літературній мові вони поступово заступаються семантично виразнішою сполукою з прийменником **після** [125].

[125] *Безпалько О. П.* Нариси з історичного синтаксису української мови.— К., 1960, с. 148—149.

Вміщені в даній книзі тексти переконують у тому, що основу лексики творів І. Галятовського складають українські лексеми, тобто слова, успадковані староукраїнською мовою з мови давньоруської, та власне українські семантичні чи словотворчі інновації. Для ілюстрації наведемо назви деяких хвороб, що зустрічаються у творах письменника: Леѡнъ Прем(д)рый... *на ка́мень хоровалъ*. Жона̀ єгѡ̀ *хорова́ла на горѧ́чку* (Н., 21); Стефа́нъ... *хорова́л(ъ) на ѡбло́жную;* Іѡа́нъ... мѣлъ *слу́хъ зопсо́ваный*, ма́тка єгѡ... *хорова́ла на огне́вицу;* сынъ их(ъ) *бо́лезнь мѣлъ ѡ(т) затвержє́нѧ жолудка и задержа́нѧ воды* (21 зв.); Рома́н ... мѣлъ хоро́бы барзо злы́и — *розвѧза́ньє и стѧгне́ньє жолудка;* Ієромонахъ Ма́рко на тва́ри *мѣлъ пухли́ну;* Мака́рій... *хорова́лъ на ка́мень* (22); *фе́бра порва́ла* (43 зв.); *повѣ́тремъ была̀ зара́жена* (44 зв.); *паралѣ́жемъ зара́женый* (45 зв.); *тя́жкою горѧ́чкою былъ знѧ́тый* (54); *знѧ́тый хоро́бою па́дающою* (С., 30) і т. п.

У своїх творах І. Галятовський використовує й іншомовні запозичення. «Міжнародний обмін мовними цінностями,— писав свого часу Ф. П. Філін,— явище нормальне, і воно буде існувати, поки існують мови» [126]. Найвиразніше простежуються в творах І. Галятовського слова польського походження. Наявність їх пояснюється тією мовною ситуацією, що історично склалася на Україні в XVI—XVII ст. [127] У зв'язку з тим, що з другої половини XVI ст. більшість українських земель опинилася під владою панської Польщі, контакти української мови з польською тіснішають. Взаємодія польської і української мов найяскравіше проявилася в лексиці. До складу лексики творів І. Галятовського входять полонізми, які мають різне походження, деякі з них є латинізмами, засвоєними польською мовою. Наприклад: *балвохва́лца* (п. bałwochwalca), *ба́рзо* (п. bardzo), *блюзнити* (п. bluźnić), *валечний* (п. waleczny), *ва́лный* (п. walny), *ведлугъ* (п. według), *везерунокъ* (п. wizerunek), *виспа* (п. wyspa), *вонтпити* (п. wątpić), *выжей* (п. wyżej), *герезія* (п. herezja), *гойний* (п. hojny), *дуфати* (п. dufać), *жеґна́ти* (п. żegnać), *завѣклава́ти* (п. zawikływać), *зайсте* (п. zaiste), *захвице́н(ь)є, захвѣце́н(ь)є* (п. zachwycenie), *за́цный* (п. zacny), *зе́ґаръ* (п. zegar), *з(ъ)єдноче́н(ь)є* (п. zjednoczenie), *каркъ* (п. kark), *квадрансъ* (п. kwadrans), *кротофі́ля* (п. krotochwila), *матач* (п. matacz), *моцарство* (п. mocarstwo), *належи́тый* (п. należyty), *неѡпа́трность* (п. nieopatrzność), *неумі́єтный* (п. nieumiejętny), *ѡзнаймова́ти* (п. oznajmiać), *оказалий* (п. okazały), *олбримъ* (п. olbrzym), *ѡлснити* (п. olśnić), *поґрухота́ти* (п. pogruchotać), *пожеґнаньє* (п. pożegnanie), *попелнити* (п. popełnić), *поса́дзка* (п. posadzka), *похлѣбова́ти* (п. pochlebiać), *про́жность* (п. próżność), *региментаръ* (п. regimentarz), *скутокъ* (п. skutek), *спро́сный* (п. sprośny), *цертоватисѧ* (п. certować się), *цно́та* (п. cnota) і т. п. Переважна більшість цих слів не засвоїлася українською мовою, поступово вийшовши з ужитку, незначна їх кількість залишилась на діалектній периферії, здебільшого в південно-західних говорах (*барзо* — Гр., І, 30; *виспа* — Ж., І, 88; *гойний* — Гр., І, 299; Ж., І, 148; *дуфати* — Ж., І, 211 тощо).

Словник творів Галятовського засвідчує деякі германізми, що потрапили до української мови здебільшого через посередництво польської: *кирысъ* (н. Küraß, ст.-п. kirys), *кресъ* (н. Kreis, п. kres), *ли́на* (н. Leine, п.

---

[126] *Филин Ф. П.* Когда и как переводить на русский язык? — Лит. газета, 1974, 17 июня.

[127] Характеристику мовної ситуації на Україні в другій половині XVI—XVII ст. подано в роботах В. В. Німчука: 1) «Лексіконъ латинский» та «Лексіконъ словено-латин-

lina), *мѣстерный* (н. Mistr, п. mistrz), *страфовати, строфовати* (н. strafen, п. strofować), *фортель* (н. Vorteil, п. fortel) і т. п.

Слова латинського походження являють собою юридичну, філософську термінологію, лексеми на позначення соціально-економічних понять тощо: *афе́ктъ* (лат. affectus), *десперáціѧ* (лат. desperatio), *диспози́циї̈ѧ* (лат. dispositio), *диспутація* (лат. disputo), *eѯéмплѧ* (лат. exemplum), *квадрóвати* (лат. quadro), *короллѧрнумъ* (лат. corollārium), *пастораль* (лат. pastoralis), *патрóнка* (лат. patrona), *пéлгрымъ* (лат. peregrīnus), *прерогатива* (лат. praerogativa), *прецептъ* (лат. praeceptum), *реляция* (лат. relatio), *секвéстръ* (лат. sequestrum), *сентенцыя* (лат. sententia) і т. д. Латинська лексика проникала в українську мову також через польську, але пізніше й безпосередньо, особливо коли з другої половини XVII ст. латинь було введено в навчальні курси братських шкіл [128].

Лексика грецького походження, фіксована І. Галятовським,— це в основному слова, пов'язані з православним священнослужінням, назви реалій, засвідчених у конфесійних текстах, що прийшли в перекладі з грецької мови, і т. п.: *антифонъ* (гр. ἀντίφωνον, ἀντίφωνα), *апокаліѱисъ* (гр. ἀποκάλυψις), *архистратигъ* (гр. ἀρχιστράτηγος), *вуссонъ* (гр. βύσσον, βύσσος), *епистоліѧ* (гр. ἐπιστολή), *епитрáхиль* (гр. ἐπιτραχήλιον), *ірмосъ* (гр. εἱρμός), *клиръ* (гр. κλῆρος), *кондакъ* (гр κοντάκιον), *литія* (гр. λιτή), *літургія* (гр. λειτουργία), *милоть* (гр. μηλωτή), *митра* (гр. μίτρα), *мѣнéѧ* (гр. μηναῖον), *омофоръ* (гр. ὠμοφόριον), *ωраръ* (гр. ὠράριος), *порфира* (гр. πορφύρα), *презвитеръ* (гр πρεσβύτερος), *саккосъ* (гр. σάκκος), *си́керъ* (гр. σίκερα), *стихарь* (гр. στιχάριον), *тропарь* (гр. τροπάριον), *фелонь* (гр. φελόνιον) і под.

Спадщина Галятовського свідчить про високу філологічну освіту й активну роботу письменника над словом. Його твори, написані староукраїнською літературною мовою, рясніють різними типами глос — перекладними, етимологічними, текстологічними. За формою глоси у творах Галятовського внутрішньорядкові, поєднуються з пояснювальною лексемою за допомогою слів *то єстъ, áлбо, ина́чей,* іноді беруться в круглі або квадратні дужки або ж нічим не виділяються. Частина цих пояснюваних І. Галятовським за допомогою глос слів вживалася без перекладу в канонічних текстах, деякі з них глосувалися в українських перекладних конфесійних пам'ятках або потрапили до лексикографічних праць XVII ст., зокрема до «Лексикона словенороського» П. Беринди [129]. Зіставивши відповідні статті словника П. Беринди і глоси у творах Галятовського, побачимо, що у словнику, як правило, тлумачення ширші, іноді подаються й етимологічні відомості та інші характеристики слова. Письменник же вказує лише на те значення потрібної йому лексеми, яке воно має в даному контексті.

Значну кількість глос у творах І. Галятовського становлять пояснення неслов'янських слів. Напр.: сікéра [*пѧнство*] (К., 381; пор.: Сікера: хмѣл-

---

скій» і їх місце в історії старої української лексикографії».— У кн.: Лексикони Є. Славинецького та А. Корецького-Сатановського. / Підгот. до вид. В. В. Німчук. К., 1973, с. 12—15; 2) Староукраїнська лексикографія в її зв'язках з російською та білоруською.— К., 1980, с. 90—94.

[128] *Німчук В. В.* Староукраїнська лексикографія..., с. 92.

[129] *Беринда П.* Лексикон словенороський / Підгот. тексту і вступ. ст. В. В. Німчука.— К., 1961 (Далі: Бер. Лекс.).

ный напитокъ или пьѧнство — Бер. Лекс., 232); Называ́етсѧ Іѡа́нъ стый єv(г)листомъ, *то́ естъ благовѣстникомъ;* написа́лъ єv(г)лїє, *то естъ благую вѣсть* (К., 448 зв.); апокали́ѱисъ, *то́ естъ обѧвле́нїє* стóгѡ ап(с)тола Іѡа́нна (449 зв.); фїѧ́лы *а́лбо ча́ши* золоты́и (453; пор.: Фїа́ла: каціа на кштал(т) ча́шѣ а(б). ку́бка, суди́на до кажде(н)ѧ, ку́бо(к) або рострухáнъ.— Бер. Лекс., 239); ква́нтитасъ *коли́кость* (456 зв.); ква́лѣтасъ *яко́вость* (457); релѧ́цїѡ *взглѧдъ, албо ѡдноше́нье* (457 зв.); акцїѡ *чине́нье* (458 зв.); *па́с(ъ)сїѡ терпе́нїє* (459); ква́ндо *когда̀, то́ естъ котро́го ча́су* що сѧ дѣѧлѡ (459 зв.); суббѡ́та *то е́стъ ѡ(т)почы́нок(ъ)* (459 зв.; пор.: Суббо́та: сто, поко́ище, ѡ(т)почине́нье.— Бер. Лекс., 235); си́тусъ *положе́нье а́лбѡ распораже́н(ь)є ча́стей тѣла* (460 зв.); га́бѣтусъ *оде́жа, яку́ю кто ѡде́жду ма́етъ* (461); аллилу́їѧ, *то естъ хва́ла бгу* (472; пор.: Аллилуї(а): хва́ла бу або прихо́ди(т) бъ, хвали(те) и въспѣва́йте жива́го ба. Євре(й)ски бо̀ аль: иде(т), яви(с); иль: бъ; уїа: хвали(те) и въспѣва(и)т(е).— Бер. Лекс., 174); зодїѧкъ, *а́лбо звѣри́нецъ* (Н., 4 зв. нн.; пор.: Зѡ́дїѧ: вї знакѝ нб(с)ныи, на вї кру́гахъ нб(с)ныхъ бу́дучыи.— Бер. Лекс., 207)[130]; фелѡ́нъ, *то естъ ша́ту сщенническую* (37; пор.: Фелѡ́нъ: верхнiи ры́зы сще́ническїи, а́бо ѡпо(н)ча, и(л). ша́та ве(р)хнѧ(а) убо́гихъ ѡ(т) дожчу̀.— Бер. Лекс., 238); ша́фѣръ, дорогі́й ка́мень (78); пара́клисъ *а́лбо молебенъ* (142); тради́цїю *а́лбо нау́ку* (С., 1 зв.); сvнодикъ *албо поми́нникъ;* з(ъ)... сvно́диком(ъ)... *алъбо з(ъ) поми́нникомъ* (3); текто́нъ, *то ест(ъ) будовни́чій* (16); ра́ка [*про́жный*] (Г., 9; пор.: ра́ка: поро́жнїй а(б). нююч., законопреступный, бла́зе(н), не(н)дзны(и), голо́та, ґулта́й, нецно́та, ло́тръ і пр.— Бер. Лекс., 229); мате́рїѧ и фо́рма, кото́рїи реа́лѣтеръ *речевѣсте* рознатсѧ (Б., 3 нн.); капланъ, *пога́нскїй сто́рожъ* (5 зв.); ребелѣза́нти *бунтовники* (Д., 35 зв.); ал(ь)фа и ѡме́ґа *поча́токъ и конецъ* (46 зв.) і т. д.

За допомогою глос письменник пояснював також церковнослов'янські або застарілі давньоруські слова чи давні запозичення, що для українського читача другої половини XVII ст. були вже, очевидно, малозрозумілими, сприймалися як книжні. Здебільшого ці слова уже пояснювалися у словнику П. Беринди або глосувалися у більш ранніх українських писемних пам'ятках: розсла́бленныхъ, *то́ естъ паралѣжемъ зара́женыхъ* (К., 59; пор. у Пересопницькому євангелії (далі — ПЄ): рославленъ *д(ь)ною зламань* — 229, у євангелії в перекладі В. Негалевського (далі — ЄН): *рушоный повет-риемъ* — 61 зв.); кри́нъ *(лѣлѣ́ѧ)* (348 зв.; пор.: Крі́нъ: лелѣ́а а(б). цвѣ(т) — Бер. Лекс., 218); клобу́къ *значи́тъ шиша́къ* (461 зв.); чресле́ни(к) *(по́ѧсъ)* (IV, 119); исто́чникомъ, *то естъ жро́дломъ* (Н., 20 зв.; пор.: Исто́чникъ: здро́й, жру́дло, а́бо крыни́цѧ — Бер. Лекс., 51); исто́чника, *то естъ жро́дла* (21); на ѡстрова́х(ъ) *а́льбо на вы́спахъ* (С., 4 нн.); де́рево єло́воє, *а́льбо єли́ну з(ъ) галу́зѧми* (2); на єлю, а́льбѡ *на єли́нѣ* (2 зв.), ѡстны́, *альбо гвозды̀* (17; пор.: ѡсте́нъ: боде́цъ.— Бер. Лекс., 154); помава́нїємъ, *то естъ знаками* (26 зв.; пор.: ѡнь по́маваше и́мь *навѣ́щ(ь)кы да́валь.*— ПЄ, 206 зв.; у ЄН уведено в текст без глоси: *презъ знаки указова(л)* — 56 зв.; Помава́ю:

[130] Для І. Галятовського в даному разі важливим було те, що ці знаки являли собою зображення тварин, тому він перекладає слово *зодїѧкъ* як *звѣринецъ* (пор. гр. ζωδιακός «коло із зображень тварин»).

скивáю, покúвую, зезволѧ́ю, позволѧ́ю, покивáю на когò илѝ очúма знáти даю̀, абы̀ що учинúлъ. То (ж) и възникáю, възмавáю.— Бер. Лекс., 87); кумира [*то єстъ бол(ъ)вана*] (Б., 2 зв. нн.; пор. Кумúръ: идωлъ, бωлвáнъ.— Бер. Лекс., 55); ваѧ́ннын [*тω єстъ болвани*] (2 зв. нн.); ублагáл(ь)на, *инáчей вырóчница* (3 нн.); рóдичи, *албω крéвныи* (20 зв.); ваѧ́нныхъ [*болвановъ*] (30 зв.); жу́пель [*сѣрка*] (Д., 38; пор.: Жу́пель: сѣра, сѣрка.— Бер. Лекс., 38).

Глоси іноді допомагають розкрити затемнену метафорику й символіку середньовічного твору: Имѣай невѣсту [*црковъ*], жених(ъ) єстъ [*Хс*], а другъ женихωвъ [*Іωанъ Кр(с)титель*]... радостїю радуєтъсѧ за гласъ женихωвъ (К., 57); лѣкарством(ъ) дховнымъ *сповѣдю стою* (61 зв.); престо(л) звѣринъ *(то єстъ антихристовъ)* (452 зв.).

Особливе місце серед глос Галятовського займають етимологічні пояснення. Письменника цікавило походження назв населених пунктів. Свої міркування про походження окремих ойконімів він вдало вплітає в ту чи іншу оповідь: мѣстце, назвáноє Жырóвичи *ω(т) жыру, то єстъ покáрму, которїй тамъ пре(д) тым(ъ) звѣри дúкїи на пу́щи мѣли* (Н., 72 зв.); Хóлмъ єстъ мѣсто знаменúтоє в(ъ) землѣ Ру́ской, *назвáноє ω(т) хóлму тó єстъ* ω(т) пáгорку [131]; *же на хóлмѣ, на пáгорку высóкомъ, мáєтъ своє положéньє* (73 зв.); В Малóй Рωсїи, в(ъ) повѣтѣ Гáлицкомъ, є́стъ мѣсто Завáловъ, *назвáноє ω(т) вáлωвъ, дáвно высыпаныхъ, котóрыхъ є́стъ три нáд(ъ) тымъ мѣстомъ на горѣ* (132 зв.); монасты́ръ, котóрый называ́єтъсѧ Погóна длѧ тогὼ, же *тамъ Романъ воєвóда погнáлъ и догнáлъ и розωгнáвъ татáрωвъ, непрїѧтелей своúхъ* (133); В кнѧ́зтвѣ Литóвскомъ є(ст) мѣсто Пѣ́нскъ, *ω(д) Пѣни рѣкѝ назвáноє, же на(д) рѣкóю Пѣнóю є́стъ збудовáноє* (С., 29).

Етимології антропонімів, які зустрічаються в І. Галятовського, збігаються з тими, що відомі були за середньовічними ономастиконами та в «Лексиконі» П. Беринди: Называ́ет(ъ)сѧ Іωáнъ сты́й Воанéргесъ, *сномъ грóмовымъ* (К., 448; пор.: Воанерґісъ: сынóве грóмовы — Бер. Лекс., 195); И мѣли на(д) собóю цр҃ѧ, аггла бéздны, котóрый называ́єтъсѧ по-єврéйску Аввадώнъ, по-ґрéцку Аполлїωнъ, по-латúнѣ Ѯтермѣ́нансъ, *то єстъ выкоренѧ́ючїй* (454 зв.; пор. Авадωнъ є(в); Аполлύω(н), Олоθρένω(м) є(л)., а слове(н)ски губѧй илѝ пáгуба: выкоренѧ́ючїй, áбо затраче(н)є, прóпасть, áбо выпужáючїй, выглáжуючїй.— Бер. Лекс., 170); Васúлїй *знáчитъсѧ крóль* (516 зв.; пор.: Васúлїй: цáръ — Бер. Лекс., 191); Нїколáй *значúтсѧ звѣтѧз(ъ)ство* (516 зв.— пор.: Нікóла а(б).-й є(л). звитѧз(с)тво поспóлства, побѣда людéй, побѣда лю́дскаѧ.— Бер. Лекс., 224); Христофώръ, *хр(с)тонóсецъ называ́єтъсѧ ω(т) тогὼ, же Ха носúлъ в(ъ) ср(д)цу своємъ, мыслѧ́чи ω нéмъ уставúчне* (516 зв.; пор. Хрестофóръ: хр(с)тонóсец(ъ).— Бер. Лекс., 241); Владúмиръ мóвитъсѧ ω(т) тогò ижъ *влáднулъ мúромъ, свѣ́томъ* (516 зв.); Дороθéй *выкладáєтъсѧ даръ бжїй* (522; пор.: Дωроθéй: дáръ бжїй илѝ бмъ даровáнъ.— Бер. Лекс., 202); Стефáнъ *значúтъсѧ корóна*

---

[131] Спільнослов'янське *холмъ* (д.-р. хълмъ, ст.-сл. хлъмъ), очевидно, сприймалося як книжне і пояснювалось українським *пáгорокъ*. Так же воно перекладалося й в українських євангеліях XVI ст. (див. ПЄ, 218; ЄН, 59 зв.) і в словнику П. Беринди (144). У ПЄ слово *пагорокъ* уведено до тексту, а глосою подається *хóл(ь)мь*, що свідчить про прагнення перекладача зберегти урочистий стиль канонічного тексту.

(522; пор.: Стефан є(л): Дїадима, корона, вѣнецъ.— Бер. Лекс., 234); Єммануилъ, *то єстъ с нами бгъ* (Н., 5 зв.; пор.: Еммануилъ: с нами бъ.— Бер. Лекс., 204); Одиґитрїа, *проводителка,* бо преч(с)таѧ два показаласѧ двомъ слѣпцомъ и привела ихъ до цркви и дала имъ очи, же почали добре видѣти (82; пор.: Одиґітріє: радостнаѧ и крѣпкаѧ помощнице и(л). наставнице.— Бер. Лекс., 225); Венедиктъ [*що сѧ значитъ блгослове(н)ный*] (Б., 3 зв.; пор.: Венедіктъ: бл(с)венъ або дерзновенїє.— Бер. Лекс., 193); Ураносъ, *то єстъ нбо* (19 зв.); Ураномъ, *тѡ єстъ небомъ* (20; пор. лат. uranos «небо»).

Трапляються у І. Галятовського також етимологічні пояснення окремих апелятивів: н(д)лѧ мовитсѧ *ѡ(т) недѣланїѧ, же в(ъ) той день не дѣлаємъ иншого нѣчого, тылко ѡ бгу мыслимо* (К., 459 зв.); козаки званы суть ѡ(д) Козоро(ж)ца, бо Козорожецъ єстъ знакъ в(ъ) зодїѧку нб(с)номъ, в(ъ) которогѡ слнце м(с)ца децембра вступуєтъ. Зачимъ козаки ѡ(д) Козоро(ж)ца суть званы, поневажъ з рогами ходѧтъ, которыи роги на боку своємъ з(ъ) порохом(ъ), належачы(м) до стрѣлѧнѧ, носѧтъ и якъ по высокомъ нбѣ Козорожецъ в(ъ) зодѣѧку нб(с)номъ поступуєтъ, такъ на высокїи стѣны, валы и муры бѣсурманскїи поле(м) и моремъ козаки, приходѧчы, вступуютъ и, з роговъ своихъ порохъ в(ъ) самопалы сыплючи, на бѣсурманов(ъ) альбо махометановъ и непрїѧтелей иншыхъ з(ъ) самопаловъ стрѣлѧютъ и их(ъ) звитѧжаютъ и мѣста и панства ихъ по(д) моцъ свою подбиѧютъ (С., 5 нн.— 5 зв. нн.).

Як бачимо, є в І. Галятовського досить вдалі етимології (Пѣнскъ, недѣлѧ, більшість етимологічних пояснень антропонімів), проте чимало й невірних, що грунтуються на співзвуччі окремих слів (*Жыровичи, козаки* та ін.) або на авторських здогадах. Частина глос, розкиданих по творах І. Галятовського, уточнюють зміст висловленої думки або значення слова чи фрази: Бунѧкъ... *але рачей Батый, царъ татарскїй* (Н., 132 зв.); губа єму скрывиласѧ, *то єстъ уста єгѡ близко уха станули* (134 зв.); до бабы *альбо чаровницы* удаютъ(ъ)сѧ (С., 19); Галѣмъ [*рѣку*] переплинувши (Б., 21); мовилъ голоснѡ [*що всѣ чули*] (Д., 41 зв.).

Серед глос у творах Галятовського трапляються лексеми, що являли собою запозичення староукраїнської доби і поширені настільки, що письменник вважав їх зрозумілішими від книжних слів, відомих з давньоруського періоду. Наприклад, давнє книжне *зодчїй* (д.-р. і ц.-сл. зъдчии) П. Беринда пояснює грецьким словом τέκτων і східнослов'янським *теслѧ*. У другій половині XVII ст. слово *теслѧ* уже спеціалізувалося як назва людини, що займалася обробкою дерева і спорудженням дерев'яних будівель. Грецьке слово τέκτων було менш зрозумілим, ніж субстантивований дієприкметник *будовничїй,* утворений від дієслова *будовати,* яке міцно увійшло в систему української мови, породивши ряд дериватів. Тому Галятовський і пояснює даний грецизм словом *будовничїй* (С., 16).

Робота письменника над словом виразно проявилася у використанні цитат з книг так званого святого письма. Щедро розсипаючи матеріал конфесійних текстів по своїх творах, І. Галятовський в одних випадках залишає без змін цитату з церковнослов'янського тексту, в інших поряд подає переклад староукраїнською книжною мовою, а деколи цитує її в своєму пе-

рекладі повністю або частково. Іноді письменник лише переказує зміст цитати, для нього важливо було передати думку, щоб підкріпити те чи інше своє твердження.

У зв'язку з вивченням мови творів І. Галятовського це питання свого часу зацікавило В. Сімовича [132]. Він проаналізував характер цитувань Галятовським біблійних книг, виявив найбільшу їх кількість у «Ключѣ» і зіставив цитати з біблійних книг у творах Галятовського з церковнослов'янським текстом Острозької біблії та з біблією в польському перекладі Я. Вуйка. Висновки вченого зводяться до того, що Галятовський знав польський текст біблії, яку в перекладі Я. Вуйка, певно, студіювали в Києво-Могилянській академії, проте основою цитованого І. Галятовським матеріалу була церковнослов'янська біблія [133]. Висновки Сімовича підтверджують загальну тенденцію перекладацької практики східнослов'янських книжників XVI—XVII ст. Представники освічених кіл східних слов'ян не сприймали церковнослов'янський текст біблії як раз назавжди даний. Відомо, наприклад, що білоруський перекладач євангелія В. Тяпинський у своїй роботі користувався апракосами церковнослов'янських текстів євангелія, московським друкованим виданням другої половини XVI ст. і польським текстом [134]. Перекладачі Пересопницького євангелія здійснювали свій переклад, безперечно, з церковнослов'янського тексту, про що зазначено в післямові, де вказано, що книга перекладена «изь языка блъгар(ь)ского на мову роускоую» (ПЄ, 481 зв., 482). Проте безперечним є й факт використання ними якихось західнослов'янських, ймовірніше польських, перекладів євангелія [135]. Усі ці факти свідчать про те, що праця середньовічного перекладача була великою творчою роботою над словом, пов'язаною зі знанням кількох мов.

В. Сімович детально охарактеризував перекладацьку манеру Галятовського, звернувши увагу на передачу ним старослов'янських слів, граматичних форм і конструкцій у перекладених цитатах, і дійшов висновку, що мова цитат-перекладів у творах Галятовського — це літературна мова українців XVII ст. [136] Звернемо увагу на випадки своєрідних глос, коли поруч з цитатою з конфесіонального тексту, як правило, короткою за розміром, подається переклад її староукраїнською мовою. Наприклад: мо́вила єсѝ: «Сотворѝ мнѣ вели́чїє си́лный». *Учини́лъ мнѣ вели́кїи речы моцный* (К., 271—271 зв.); мо́витъ екклезїа́стесъ, же по(д) сл҃нцемъ на́ свѣтѣ «суєта̀ суе́тствъ и вса́ческаа суєта», *про́жность про́жности и всѐ про́жность* (274); «Кто сїа приника́ющи, я́кѡ у́тро, добра̀, я́кѡ луна̀, избра́нна, я́кѡ сл҃нце?» *Яка́я то (геройна) прихо́дитъ, я́къ ютре́нка, пѣ̈енкная, я́къ м(с)ць, выбра́ная, я́къ слнце?* (300); Такъ мо́вит(ъ) до не́и дх҃ъ ст҃ый в(ъ) Пѣснахъ пѣсней: «Вса єсѝ добра̀, бли́жнаа моа̀, и поро́ка нѣсть в(ъ) тебѣ». *Вса є́стесь пѣенкная, прїа́телко моа̀, и зма́зы не ма́шъ в(ъ) тебѣ* (301 зв.); ап(с)лъ Па́велъ жи́тїє лю́дское бѣ́гомъ называ́єтъ, мо́вачи: «Тече́нїє сконча́хъ». *Бѣ́гъ скончалемъ* (354

---

[132] *Сімович В.* Зазнач. праця, с. 51—80.
[133] *Сімович В.* Зазнач. праця, с. 59.
[134] *Жураўскі А. І.* Тыпы і асаблівасці глос у «Евангеллі» В. Цяпінскага.— Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР, 1960, вып. 7. Мінск, с. 219.
[135] *Janów J.* Źródła Ewangelji Peresopnickiej.— Slavia, 1927, гоčп. 5, z. 3, s. 470—499.
[136] *Сімович В.* Зазнач. праця, с. 60—75.

зв.); мо́жетъ мо́вити пр(о)ркъ Илі́а: «Азъ стѣна̀». Я̑ *му́ръ* (411); якѡ пріи̂де бракъ а́гнчі́й, *бо пришло̀ весе́л(ь)є бара́нково* (472); Ісусъ Сира́хъ написа́лъ: «Каса́айся пе́клѣ очерни́тся». *Кто доткне́тся смолѝ, почерни́т(ъ)ся* (Г., 11 зв.) тощо. Іноді в глосах пояснюються тільки окремі місця з цитати: мо́витъ екклезі́астесъ: Послѝ хлѣбъ твой на лицѐ водѣ [*то́ єстъ, дай убо́гимъ*] (К., 36 зв.); призрѣ на смире́ніє рабы̀ своє́а *(дши моєи)* (309) і т. п. Такі глосовані цитати особливо наочно демонструють перекладацьку практику письменника.

У творі «Боги поганскі́и» письменник в кількох випадках вживає латинську сентенцію, передаючи її кириличним письмом, а поруч подає український переклад: Ѡ(т)повѣдѣлъ злый ду́хъ, в(ъ) болванѣ мешкаючі́й, лати́нскі́м(ъ) язы́кѡмъ: «Ме пу́еръ гебре́усъ ди́восъ де́усъ ипсе губерна́нсъ, це́дере се́де юбетъ, тристе́мъ кве реди́ре су́бъ ѡркумъ, арисъ єргодегѣнкъ та́цѣтусъ абъ сцедито но́стрѣсъ», то єстъ: *дита̀ єѵре́йскоє, кото́роє бога́ми ра́дитъ, само̀ бгомъ бу́дучи, уступи́ти маѣ (?) ѡ(т)сюль и до сму́тногѡ вернутися пе́кла ка́жетъ, пре́то ю(ж) мо(л)чачи ѡ(т) мо́єго ѡлтара ѡ(т)ходи̂* (7); не зрозумѣлъ ты́хъ сло́въ: «Носце те ипсум(ъ)етъ ѡмнѣа сукцеде(н)т(ъ) фелѣци́теръ», *тѡ̀ єстъ: зна́й себѐ само́го, а всѣ̀ ре́чи при́йдутъ щасли́ве* (13 зв.); А то́й Му́ринъ, вѣщокъ, до Севера мо́вилъ: «Тотумъ фуисти, тотумъ выцѣсти, ямъ де́усъ єстѡ вѣктѡ(р)». Всѐ бы́лесь, всѐ звѣтажи́лесь, южъ бо́гѡмъ будь, звѣта́жцѡ (21 зв.); ѡ(т)повѣдѣлъ злы́й ду́хъ, в(ъ) болванѣ ме́шкаючі́й: «Ліоте Єацида романосъ вѣнцере поссе». *Повѣда́ю, Єацида, тебѐ римановъ могчѝ звѣтяжити* (22).

Важливо відзначити, що латинське **і** І. Галятовський транскрибує як **ѣ** (*та́цѣтусъ, но́стрѣсъ, вѣктѡ(р)* тощо), що свідчить про вимову звука, що передається літерою **ѣ**, як **і**.

Отже, в творах І. Галятовського, писаних староукраїнською літературною мовою, наявні всі типи глос, характерні для староукраїнського письменства XVI—XVII ст. [137] Несловникова лексикографічна праця І. Галятовського і його сучасників свідчить про прагнення цих письменників бути якомога дохідливішими для своїх читачів і слухачів. Частина лексикографічних пояснень І. Галятовського не мала місця в староукраїнській лексикографії (наприклад, деякі етимологічні екскурси), більшість же слів так чи інакше були відбиті в укладених уже словниках. Наявність глос у творах другої половини XVII ст. пояснюється не лише тим, що, незважаючи на значні успіхи української лексикографії першої половини і середини XVII ст., староукраїнська мова ще не мала належної усталеності лексичних норм, але й традицією пояснювати незрозумілий текст, яка споконвіку існувала у східнослов'янських книжників.

Короткий огляд конкретного мовного матеріалу творів І. Галятовського переконує в тому, що мова його творів — це типова писемно-літературна мова українців середини — другої половини XVII ст., яка грунтувалася на писемних традиціях попереднього періоду, що йшли від давньоруської мови, орієнтувалася на мовні норми церковнослов'янської мови та на народнорозмовну практику. Основу фонетичних, морфологічних, синтаксичних, словотворчих та лексико-фразеологічних особливостей мови творів

---

[137] *Німчук В. В.* Староукраїнська лексикографія..., с. 41—55, 96—99, 271—281.

І. Галятовського становлять спільносхіднослов'янські та власне українські риси.

В українській філологічній науці вже давно вказувалось на необхідність монографічного дослідження життя і творчості І. Галятовського і наукового видання його творів [138]. Дана книга є початком публікації літературної спадщини письменника. До неї ввійшов трактат з гомілетики «Наука, албо способ зложеня казаня», частина проповідей із збірника «Ключъ», оповідальні збірники, написані староукраїнською мовою,— «Небо новоє» та «Скарбница потребная», а також твори «Боги поганскіи», «Грѣхи розмаитіи», «Душѣ», що, як і «Скарбница потребная», є великою бібліографічною рідкістю.

Проповіді й трактат «Наука, албо способъ зложеня казаня» публікуємо за виданням «Ключа» 1665 р., подаючи різночитання за першим (І) і другим (II) виданнями, а також враховуючи «Казаня приданыи» (IV). У різночитаннях вказуємо на текстові й лексичні розбіжності між цими всіма виданнями (наявність чи відсутність слів, фраз, речень і більших частин тексту; заміну окремих лексем, фраз, речень і більших частин тексту тощо). Враховуємо морфологічні і фонетичні різночитання.

Тексти транслітеровано згідно з «Правилами видання пам'яток української мови XIV—XVIII ст.», укладеними М. М. Пещак та В. М. Русанівським (К., 1961). При цьому текст розбито на слова згідно з сучасними правописними вимогами. Велику літеру вжито також відповідно до вимог сучасної орфографії. Пунктуаційні знаки розставлено за правилами сучасного українського правопису.

Усі графічні варіанти кириличних букв транслітеруються сучасним українським шрифтом з додаванням таких літер: ґ, s, z, ъ, ы, ѣ, ѧ, ѯ, ѱ, θ, v, ω.

Розрізняються два варіанти літери е: після голосної й на початку слова пишеться є, в усіх інших випадках — е.

Збережено літеру и з діакритичним знаком, що вказує на йотацію: й [139] (*йли* — Б., 1, 1 зв.; *свой* — 3 зв.; *ωбѣща́нной* — Д., 11 зв. і т. д.) та літеру і з каморою: î — на позначення м'якості попереднього приголосного (*панîенскую* — К., 269; *філîософа* — 456, 462) або йотації наступного голосного (*знаîомый* — К., 458; *ωлѣîокъ* — Н., 58 тощо).

Надрядкові літери введено в рядок і взято в круглі дужки. Надрядкові лігатури розчленовано і також уведено в рядок у круглих дужках. Титли зберігаються. Зберігається графічний варіант літери з (s).

Релікти дієслова *бути* у формах колишнього перфекта та частка сѧ з дієслівними формами у постпозиції пишуться разом, у препозиції та при інших частинах мови — окремо.

При публікації текстів збережено наголоси, отже, видавані пам'ятки дають великий матеріал для вивчення історичної акцентології. З технічних причин замість тупого наголосу над кінцевими є, я поставлено звичайний, великі літери Ѡ, Ѧ вжиті без позначення наголосу.

У текстах зустрінуться традиційні для XVII ст. назви народностей, відомі ще в давньоруській мові: *бѣсурмани* — турки й татари (давньорусь-

---

[138] *Попов П. М.* Албанія в російській та українській літературах..., с. 207—208.

[139] Ця літера характерна для видань, здійснених у Чернігові та Новгороді-Сіверському. У київських та львівських виданнях творів І. Галятовського вона відсутня.

ке запозичення з тюркських мов, де воно є результатом фонетичної видозміни арабсько-персидської форми *мусульман* < муслим-а̄н «мусульманин» — ЕСУМ, I, 307); *жыди* — євреї (пор. лат. judaeus, ju > žy > ži; очевидно, через балканороманське посередництво — Ф., II, 53); *волохи, влохи* — італійці, румуни, молдавани (пор. псл. *volxъ «романець»).

Ці лексеми не мали в староукраїнській мові, як і в мові давньоруській, негативної експресії, а були нейтральними словами на позначення певних народностей. У текстах І. Галятовського вони здебільшого включають в себе семантику релігійної чи мовної приналежності. Так, *бѣсурмани* вживаються із значенням «мусульмани», *жыди* — у значенні «іудеї», термін *волохи* означав загальну назву романомовних народностей Середньовічної Європи.

Твори І. Галятовського розміщені в хронологічному порядку. Кінець кожного аркуша твору позначено двома паралельними похилими рисками і на полях проставлено номер аркуша відповідно до нумерації в стародрукові, зробленої кириличними літерами. Помилки в нумерації оригіналу відзначено у примітках.

Про наявні в стародрукові квадратні дужки також вказано у примітках на відміну від тих квадратних дужок, які внесено до тексту при підготовці його до друку.

У доданому до публікації словнику малозрозумілих слів реконструйовано їх початкові форми. Наведено лише ті значення реєстрових слів, з якими вони виступають у даних текстах.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

Б. — Боги пога́нскїи в(ъ) болвана́хъ ме́шкаючїи... В(ъ) тѵпωгра́фїи Чернѣговской Тр(о)ецкой. Ро́ку ω(т) рож(д)ства Хва ҂ахпѕ. маꙗ а... свѣту ωбꙗвле́нны.

Г. — Грѣхи́ розмаитїи вокра́тцѣ напи́санные... В(ъ) Чернѣговѣ. Ро́ку ҂ахпє. м(с)ца февра́лꙗ, днꙗ ѕі... свѣту пода́ны.

Д. — Души люде(и) уме́рлы(х)... В(ъ) тѵпогра́фїи Чернѣговско(и) сто Тр(о)єцкой свѣту ωбꙗвле́ны.

К. — Клю́чъ разумѣнїꙗ ... Ро(к). ҂ахꙁє., м(с)ца се(н). ӣ. въ Львовѣ свѣту пода́ный.

Н. — Нбо новоє з новыми звѣзда́ми сотворенноє... Ро(к). ахꙁє. м(с)ца дека(б). днꙗ, ві. свѣту сꙗ яви́ла. Въ Львовѣ, в(ъ), тѵ(п). Міха́йла Слїозки.

С. — Скарбница потребнаꙗ и пожыте́чнаꙗ всему̑ свѣту... и(з) тѵпогра́фїи, в(ъ) Но́вгородку̑-Сѣверском(ъ), ро́ку ҂ахоѕ.: м(с)ца августа, днꙗ кг свѣту ωб(ъ)ꙗ́влена.

ІНШІ СКОРОЧЕННЯ

Бер. Лекс. — Лексикон словенороський Памви Беринди: Надрук. з вид. 1627 р. фотомех. способом / Підгот. тексту і вступ. ст. В. В. Німчука.— К. : Вид-во АН УРСР, 1961.— 272 с.

Гр. — Словарь української мови / Зібр. ред. журн. «Киев. старина». Упорядкував, з дод. влас. матеріалу, Б. Грінченко.— К., 1907—1909.— Т. 1—4.

ЕСУМ — Етимологічний словник української мови. Том перший.— К. : Наук. думка, 1982.— 632 с.

ЄН — Євангеліє Валентина Негалевського 1581 р.— Рукопис ЦНБ АН УРСР у Києві, шифр: 45 111/1656.

Ж. — Желехівський Є., Недільський С. Малорусько-німецький словник.— Львів, 1886.— Т. 1—2.

ПЄ — Пересопницьке євангеліє, 1556—1561 рр.— Рукопис ЦНБ АН УРСР у Києві, шифр: 15512.

Ф. — Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / Пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева.— М., 1964—1973.— Т. 1—4.

СКОРОЧЕННЯ НАЗВ МОВ

гр. — грецька
д.-р. — давньоруська
лат. — латинська
н. — німецька
п. — польська
псл. — праслов'янська
ст.-п. — старопольська
ст.-сл. — старослов'янська
ц.-сл. — церковнослов'янська

КЛЮЧЪ РАЗУМѢНІѦ

СЩЕННИКО(М), ЗАКОННИКО(М) И ЛАИКО(М) НАЛЕЖАЧІЙ З(Ъ) ПОПРАВОЮ И (З) ПРИДА(Т)КАМИ Ѡ(Т) НЕДОСТОЙНО(Г)(О) ІЄРОМО(Н). ІѠАНІКІА ҐАЛѦТОВСКО(Г)(О), РЕКТО(Р). И ІГУ(М).

БРА(Т). КІЄВСК. РО(К). ҂АХ҃З҃Є М(С)ЦА СЕП. ДНѦ Л҃.
ВЪ ЛВОВѢ СВѢТУ ПОДАНЫЙ. В(Ъ) ТѴ(П). МІХАЙЛА СЛІОЗКИ// 1 нн.

НА СТАРОЖЫТНЫЙ КЛЕЙНОТ(Ъ) ЙХЪ МЛ(С). ПП. ЖЕЛИБѠРСКИХЪ

Врагѡ́въ цр҃кви ѡ(т)чы́зны ко́сы по(д)тына́ютъ,
Во́вчыи волка́ми сѧ врагѝ называ́ютъ.
Длѧ тогѡ̀ кѡ́сы ты́и су́тъ в(ъ) черво́номъ по́лю
ѡблѧ́но кро́вю, врагѡ́въ гро́мѧчи сваво́лю.

За кр(с)тъ воюютъ кр(с)та̀ ст҃о́го з(ъ) врага́ми
Желибо́рскіи, пре́то кр(с)тъ е́стъ з(ъ) и́хъ коса́ми,
Ми́тру свѧти́телскую на ге́лмѣ высо́комъ
и пастора́лъ уйзримо, ґды ки́немо о́комъ.
Не ты́лко вале́чнаѧ Желибо́рскихъ би́тва
По́мощъ ѡ(т)чизнѣ чы́нитъ, а́ле и мл҃тва. // 1 зв. нн.

ЯСНЕ В(Ъ) БОЗѢ ПРЕВЕЛЕБНОМУ ЄГО МИЛОСТИ Ѡ(Т)ЦУ АѲАНАСІЮ ЖЕЛѢБОРСКОМУ, ЄПИСКОПОВИ ЛВОВСКОМУ, ГАЛИЦКОМУ И КАМЕНЦА ПОДОЛСКАГО, АДМИНИСТРАТОРОВИ МИТРОПО́ЛІИ КІЕВСКОИ, ГА́ЛИЦКОИ И ВСЕѦ РО́ССІИ, АРХИМАНДРИТѢ УНЕВСКОМУ, СВОЄМУ ВЕЛИЦЕ МЛ(С)ТВОМУ ПА́НУ И ПА́СТЫРОВѢ И ДОБРОДѢЄВИ АВТОРЪ ЩАСЛИ́ВОСТИ ДОЧА́СНОИ И ВѢ́ЧНОИ ЗЫЧИТЪ

Ѡбѣца́лъ не́ґдысь Х҃с, збави́тель нашъ, да́ти ключѣ ап(с)толу Петрꙋ̀, мо́вѧчи: «Дамъ ти ключа̀ цр(с)твіѧ нб(с)ногѡ». Ма(ѳ). ѕ҃і.

Поты́мъ вста́вши з(ъ) мр҃твыхъ и пришо́вши до ап(с)ловъ през(ъ) две́ри за́мкненыи, не ты́лко ап(с)лу Петрꙋ̀, а́ле всѣ́мъ ап(с)толомъ далъ ты́и ключѣ̀, моцъ ѡ(т)пуща́ньѧ и заде́ржан(ь)ѧ грѣхо́въ, ду́нувши на ни́хъ и мо́вѧчи: «Пріи́мѣте дх҃ъ ст҃ъ, и́м же ѡ(т)пу́стите грѣхѝ, ѡ(т)пу́статсѧ и́мъ и и́м же держитѐ, держа́тсѧ». На мѣ́стце дванадцѧти ап(с)лѡвъ еп(с)копове, якѡ на мѣ́стце седмидесѧ́тъ ап(с)лѡвъ сщенники наступи́ли. Зачы́мъ ты́и ключѣ̀ пре(з) ап(с)ловъ далъ Х҃с еп(с)копом(ъ), якѡ насту́пцѡмъ ап(с)лскимъ. Яснепревеле́бный еп(с)копе, па́стыру мой и добродѣ́ю, вѣ́даючи я̀, же свѧтоблѝвость твоѧ̀ наступи́лесь на мѣ́стце ап(с)лское и ма́єшъ ключъ пре(з) ап(с)ловъ, ѡ(т) Х҃а собѣ да́ный, власть раздрѣши́ти и свѧза́ти, ещѐ я̀ до тогѡ̀ ключа̀ другі́й ключъ разумѣнія ст҃обли́вости твое́й дедику́ю, кото́рый спомина́лъ Х҃с, мо́//вѧчи до кни́жникѡвъ жыдѡ́вскихъ: «Взѧ́сте ключъ разумѣ́ніѧ, са́ми не вні́йдѡсте и входѧ́щимъ возбрани́сте». Ма́ете на ге́рбѣ своє́мъ двѣ ко́сы 2 нн.

с҃. Ѳеѡфила́(к)т на к Іѡа́нъ.

Лука̀. і҃.

во́вчыи, єдна̀ коса̀ рази́тъ во́лкωвъ драпѣ́жныхъ — ту́ркωвъ, тата́рωвъ и непрїѧ́телей иншыхъ ω(т)чы́зны на́шей, кото́рую ωнѝ наѣжджа́ютъ и ша́рпаютъ. Друга́ѧ коса̀ рази́тъ во́лкωвъ драпѣ́жныхъ — пога́нωвъ и геретикώвъ невѣ́рныхъ, котры́и на црковъ стую православнокаѳоли́ческую наступу́ютъ и оную преслѣду́ют(ъ). Таки́хъ во́лкωвъ спомина́лъ ап(с)лъ Па́велъ,
Дѣѧ(н). к. до єфесѧ́нъ мо́вѧчи: «По ω(т)ше́ствїи моє́мъ внїйдутъ во́лцы тѧ́жцы въ ва(с), не щадѧ́ще ста́да». О̂то жъ, стобли́вость твоѧ̀, при свои́хъ двохъ коса́хъ во́лчыхъ, два ключѣ̀ ма́єшъ. Єдны́мъ ключе́м(ъ) мо́жешъ добрымъ и послу́шнымъ сынώмъ своймъ нбо ωдомкну́ти. Другы́мъ ключе́мъ мо́жешъ злымъ и непослу́шнымъ людемъ пе́кло ω(т)вори́ти. Длѧ тогѡ̀ при коса́хъ ва́шихъ знайду́єтсѧ полтора̀ кр(с)та, бо вы за кр(с)тъ сты́й воюєте з махомета́нами и з(ъ) и́ншыми непрїѧ́телѧми кр(с)та сто́гω, кото́рыхъ непрїѧ́телей спомина́єтъ
Фили(п). г. ап(с)тлъ Па́велъ, къ фїлипписе́ωмъ пи́шучи: «Врагѝ кр(с)та Хва, и́м же кончина̀, поги́бель».

Длѧ тогѡ̀ другі́й кр(с)тъ вашъ не цѣлы́й, а́ле полови́ца єгѡ̀, бо єгѡ̀ прилама́ли бѣсурма́не и и́ншыє кр(с)та̀ сто́го непрїѧ́тели, з(ъ) кото́рыми за кр(с)тъ сты́й войну̀ точи́листе и не єдному̀ непрїѧтелеви за кр(с)тъ прилама́ный каркъ злама́листе. Ото ж, стобли́вость твоѧ̀, при свои́хъ кр(с)та́хъ двох(ъ), при цѣлом(ъ) и при полови́цы, ма́єшъ два ключѣ̀, єдны́м(ъ) мо́жешъ ср(д)це чл вѣ́чоє ωдомкну́ти, жебы̀ скру́ху и жа́ль за грѣхѝ показа́ло. Други́мъ ключе́мъ ωдомкну́ти мо́жешъ уста̀ чл вѣ́чыи, жебы̀ грѣхѝ свої̀ на и́сповѣди вызнава́ли и хва́лу бгу выдава́ли. Ко́ждый му́ситъ призна́ти, же ва́ши ко́сы во́вчыи по(д)тина́ютъ во́лкωвъ ядови́тыхъ, непрїѧ́телев(ъ) црькви бжои и ω(т)чы́зны на́шои, бо ва́ши ко́сы в(ъ) черво́номъ по́лю знайду́ютсѧ, же на по́лю Марсо́вωмъ кровъ непрїѧ́телскую розлива́ютъ, ω(т) кото́рои крвѣ̀ по́ле Ма́рсово почервенѣ́ло. Що ко́сы ва́ши чынѧтъ, то́є чынитъ и мѣ́чъ
2 зв. нн. вашъ, на //концу̀ прила́маный, кото́рый на ге́лмѣ держи́т(ъ) рука̀ узброєннаѧ. Зайсте не гдѐ-и́нде той мѣ́чъ, тылко на ка́ркахъ непрїѧтелскихъ прилама́лсѧ и не поєдно́кроть Ма́рсовω по́ле почервони́лъ кро́вїю непрїѧ́телскою.

Єгò мл(с)ть панъ Па́велъ Желѣбо́рскїй, подсу́докъ зе́мскїй Га́лицкїй, пра́дѣдъ стобли́вости твоє́й, длѧ того̀ в(ъ) землѣ̀ Га́лицкой такъ высо́кїй урѧ́дъ мѣ́лъ, же мече́мъ громи́лъ во́йска непрїѧ́телскїи и по́ле не ра́зъ почервони́лъ кро́вїю непрїѧ́телскою. Єгѡ̀ мл(с)ть пан(ъ) Григо́рїй Желѣбо́рскїй, бра́тъ рожо́ный сла́вной па́мѧти єго̀ мл(с)ти па́на Стефа́на Желѣбо́рскогω, ро́дича стобли́вости твоєи, бу́дучи полковнико́мъ за кро́лѧ Жиґму́нта, свои́мъ ко́штомъ гуса́рскую и коза́цкую хоругώвъ ста́вилъ по(д) часъ єѯпеді́цыи Мигало́вскои. Чы то́й же не почервони́лъ по́лѧ кро́вью непрїѧ́телскою, бу́дучи в(ъ) во́йску реѓмента́ром(ъ)? Єго̀ мл(с)ть панъ Міко́лай Желѣбо́рскїй, другі́й брат(ъ) рожо́ный єго̀ мл(с)ти па́на ро́дича стобли́вости твоє́и, молоды́и лѣта свої̀ в(ъ) во́йску на услу́зѣ Ре́чы Посполи́той прова́дѧчи в(ъ) ро́зныхъ єѯпеди́цыѧхъ, мно́го шва́нкωвъ поне́слъ. Той не тылкω своє́ю, а́ле и непрїѧ́телскою, пе́вне, кро́вью не ра́зъ почервони́лъ по́ле. Вшм(с). мл(с).



Сїѧ Книга єсть Ѡласнаѧ Монастыра Печерского Кієвского.

«Ключъ разумѣнїѧ». Львів, 1665. Титульна сторінка.

панъ и са́мъ зостаючѝ в(ъ) свѣ́тѣ, ґды еще̂ в(ъ) рука́хъ своихъ иноческои ве́рвици и пастора́ла архїере́йскогѡ не мѣ́лесь, на то́й часъ мѣ́чъ пѣстовалесь рука́ми свои́ми и кро́вью непрїѧ́телскою тата́рскою Пѣлавец(ъ)кїи, Зборо́вскїи и Берестецкїи по́лѧ почервони́ле(с). Неха́й призна́єтъ Чо́рный О́стровъ, по(д) кото́ры(м) Рако́цого, ксїонже́нцѧ венґе́рскогѡ, зне́сено. И та́мъ вм(с). мл(с).панъ аза́жъ кро́вью венґерскою по́лѧ не почервони́лесь?

Мече́мъ дхо́внымъ Хс называ́єтъ сло́во своє́, з(ъ) устъ свои́хъ походачоє, мо́вѧчи в(ъ) Апокалі́фи до людей невѣ́рныхъ и грѣ́шныхъ: «Брань сотворю̂ с(ъ) ни́ми мече́мъ устъ мои́хъ». И ты́мъ дхо́внымъ мече́мъ, сло́вомъ свои́мъ му́дрымъ, звы́клисте црковъ бжїю и ѡ(т)чы́зну борони́ти на се́ймахъ, на се́ймикахъ, на еле́кцыахъ, на конвока́цыах(ъ) и в(ъ) поко́ю, и в(ъ) бо́ю подаючѝ во́та и сенте́нцыи м(д)рыи, црквы бжой и ѡ(т)чы́знѣ пожыте́чныи. //

Апо(к). в҃.

3 нн.

Неха́й повѣда́єтъ Львов, за́цноє и сла́вноє в(ъ) Мало́й Ро́ссїи мѣ́сто, кто єгѡ̂ ѡборони́лъ в(ъ) ѡблеже́н(ь)ю ѡ(т) нава́лностей непрїѧ́телскихъ. Чы му́ры ѡказа́лыи? Нѣ. Чы ва́лы высо́кїи? Нѣ. Чы дѣ́ла бу́рѧчыи? Нѣ. Чы оружїє розмаи́тоє, кото́рого доста́токъ ма́єтъ? Нѣ.

Оборони́лъ єгѡ̂ упрошо́ный в(ъ) бгу зе́шлый яснепревеле́бный оцъ Арсе́нїй Желѣбо́рскїй, єп(с)кпъ Львовскїй, Га́лицкїй и Ка́менца-Подо́лскогѡ, архїма́ндритъ Уневскїй, братъ и литеце́ссоръ стобли́вости твоєй. Ѿборони́лъ єгѡ̂ слова́ми му́дрыми свои́ми ѡ(т) непрїѧ́телѧ, кото́рого ср(д)це загнѣ́ваноє онъ му́дрою мо́вою своє́ю усмири́лъ и ѡ(т)верну́лъ ѡ(т) мѣ́ста.

Стобли́вость твоѧ̀, в(ъ) свѣ́тѣ зостаючѝ, ґды сь ѡ(т)правова́лъ посе́лство ѡ(т) наѧснѣ́йшогѡ кро́лѧ єгѡ мл(с)ти Яна Казимира на Укра́ину длѧ успокоє́нѧ во́йска Запоро́зкого, аза́жъ тамъ и слова́ми м(д)рыми цертовалесь. Поты́мъ з(ъ) Воєво́дства Ру́ского, з(ъ) землѣ Премы́слскои, ґды зоста́лесь посло́мъ зе́мскимъ на се́ймъ Варша́вскїй и тамъ азажъ не слова́ми му́дрыми цертовалесь? З(ъ) се́йму тогѡ̂ през(ъ) констыту́цыю ґды зоста́лъесь депута́томъ на трыбуна́лъ Радо́мскїй скарбовы́й до Льво́ва и та́мъ аза́жъ не слова́ми м(д)рыми цертова́лесь? Въ Льво́вѣ за́разъ ґды зосталесь комѣса́ромъ на ва́лную комѣ́ссїю Льво́вскую, кото́раѧ рокъ и чверть ро́ку сѧ ѡ(т)правова́ла и та́м(ъ) азажъ не слова́ми му́дрыми цертова́лесь. На то́й комѣ́ссїи Льво́вской при бы́тности королѧ̀ єгѡ̂ мл(с)ти и Речи Посполи́той, ґды звѧ́зковоє во́йско успоко́илесь, з(ъ) ихъ мл(с)тѧ пана́ми коллеґами свои́ми засѣда́ючи и ра́ду чы́нѧчи и тамъ аза́жъ не слова́ми му́дрыми цертова́лесь?

Го́дна речь припо́мнѣти ту́тъ и рожо́ногѡ стобли́вости твоєи єгѡ̀ мл(с)ти па́на Прокопа Желѣбо́рскогѡ, кото́рый му́дрыи слова̀ мо́вилъ, ґды былъ посло́мъ з(ъ) се́ймику Га́лицкого на се́ймикъ Више́нскїй, релѧ́цыю чы́нѧчи и пе́вную инстру́кцыю ма́ючи ѡ(т) бра́тїи. Длѧ ты́хъ ва́шихъ цнѡтъ вели́кихъ и знамени́тыхъ інсиґнѣѧ великои и знамени́тои преемѣне́нцыи архїере́йскои гелмъ вашъ здо́бѧтъ мѣ́сто рукѝ // збро́єю ѡкры́тои. Ми́тра гелмъ вашъ ѡкрываєтъ. Мѣсто меча̀ острого, пастора́ль на ге́лмѣ ва́шомъ ви́димо Знак(ъ) то е́стъ пе́вный, же вы не ты́лкѡ ѡ(т)ва́гою ры́церскою, але и побо́жною млтвою своє́ю Речь Посполи́тую вспира́єте. Длѧ тыхъ ва́шихъ цнѡтъ вели́кихъ и знамени́тыхъ вели́кїи и знамени́тыи до́мы̀ в(ъ) дому̂ ва́шомъ при́ѧзни шука́ли и з(ъ) до́момъ ва́шимъ сѧ зповинова́тили. Зповинова́тилисѧ з(ъ) до́мѡмъ ва́шимъ и́хъ ми́лость пан́ѡве Балаба́нѡве, бо панъ

3 зв. нн.

Григорїй Желѣборскїй (которого смы южъ споминали) мѣлъ за собою в(ъ) малжен(ъ)ствѣ вторωмъ родителку преωсвѧщенногω въ бгу зешлогω єгѡ милости оца Дїωнисїѧ Балабана, митрополита Кїєв(ъ)скогω, Га(л)лицкогω и всеѧ Россїи. З(ъ)повиноватилисѧ з(ъ) домωмъ вашимъ ихъ мл(с)ть панωве Чолганскїи, ихъ мл(с). панωве Даниловичωве, ихъ мл(с). панωве Потоцкїи, ихъ мл(с). панωве Маковецкїи, бо родителка свѧтелства твоєго была ей мл(с)ть панѣ Єкатерина з(ъ) Чолганъ, Чолганскаѧ, который домъ здавна з(ъ)повиноваченый єстъ з(ъ) домомъ их(ъ) мл(с)тей панωвъ Даниловичωвъ, потымъ з(ъ) домомъ ихъ мл(с)тей панωвъ Потоцкихъ, меновите ґды природный братъ славнои памѧти ясневелможного єгѡ мл(с)ти пана Миколаѧ Потоцкого, каштелѧна Краковского, великого гетмана коронного єгѡ мл(с). панъ Станѣславъ Потоцкїй, пол(ъ)ковникъ єгѡ крол(ъ). мл(с)., взѧлъ в(ъ) станъ малженскїй ей мл(с). панну Маковецкую, столниковну Подолскую, рожоную сестрꙋ велможногω єгѡ мл(с). пана Рафала Маковецкогω, старосты Трембовелского, а сестреницу вм(с). мл(с)ти пана не хочꙋ тутъ споминати (же смо южъ выжей споминали) пана Миколаѧ Желиборскогω, который з(ъ)повиноватил(ъ)сѧ з(ъ) домомъ ихъ мл(с)тей панωвъ Свошовскихъ. Не хотѧчи бавити довгою мовою моєю свѧтобливо. твоєи, минаю тутъ зацный домъ ихъ мл(с)тей панωвъ Вѣннѣц(ъ)кихъ, ихъ мл(с). п. Устрицкихъ, ихъ мл(с)тей панωвъ Єлови//цкихъ, ихъ мл(с)тей панωвъ Єрмолинскихъ, 4 нн. ихъ мл(с). панов(ъ) Аѯаковъ, ихъ мл(с). панωвъ Куропатвωвъ, ихъ мл(с). панωв(ъ) Телефусωвъ, которыи з(ъ) домомъ вашимъ сѧ з(ъ)повиноватили.

Видачи, же мечемъ двоѧкимъ — и материѧлнымъ, и духовнымъ, словомъ мудрымъ,— црковъ и ω(т)чызну бороните, при тымъ двоѧкимъ мечꙋ — материѧлномъ и дховно(м) — належитъ свѧтобливости твоей два ключѣ мѣти. Южъ єденъ ключъ маєшъ, свѧтобливость твоѧ моцъ ω(т)пущенѧ и задержанѧ грѣхωвъ. Єще ѧ до тогѡ ключа приношꙋ свѧтобливости твоєй другїй ключъ разумѣнїѧ, бо маєшъ, свѧтобливость твоѧ, шнуръ золотый, которым(ъ) на гербѣ вашомъ двѣ кωсы вовчыи звѧзаны сутъ. Тымъ шнуромъ золотымъ можешъ ωбадва ключѣ тыи посполу звѧзати и носити Шнуръ значитъ любовъ, ведлугъ ап(с)ла Павла, мовѧчого: «Стѧжѣте любовъ яже єстъ союзъ Кола(с). г̃. совер(ъ)шенства». И злото такъже любовъ значитъ, бо Хс в(ъ) Апокалиѱи Апо(к). г̃. мовитъ: «Совѣщаю тебѣ купити ω(т) менѐ злато раждеженно ωгнемъ (то єстъ любовъ), да ωбогатишисѧ». Зачымъ шнуръ вашъ золотый двоѧкую вашу любовъ сvм(ъ)болизуєтъ, єднꙋ до бга, другую до ближнего. Маєшъ, свѧтобливость твоѧ, до бга любовъ, ґды взгордивши свѣтом(ъ), который тѧ розными еѯпектативами и прероґативами повабалъ до себѐ, пошолесь за Хмъ и пастыромъ розум(ъ)ныхъ ωвецъ Хвыхъ зосталесь, любѧчи Ха, бга своєго, вѣдаючи, же Хс до ап(с)ла Петра мовилъ: «Любиши ли мѧ, паси ωвца моѧ».

Маєшъ, свѧтобли(в). твоѧ, и до ближнего любовъ, котором межи иншыми и ѧ са(м) дознале(м), ґды по(д) час(ъ) небезпечный, по(д) часъ внутрнеи войны домовои в(ъ) ω(т)чызнѣ нашой мнѣ, ω(т) небезпеченства ходѧчому, не тылко в(ъ) єпархїи, але в(ъ) келїи своей мешканьє далесь, ґды на сеймѣ Варшав(ъ)скомъ пред(ъ) найвышшымъ канцлѣромъ коронным и въ Лвовѣ пред(ъ) ясневелможнымъ воєводою рускимъ добрыми словы менѐ

припоминáлесь, ґды в намѣрéнномъ, а тепéръ ю́жъ совершéнномъ дѣлѣ на
4 зв. нн. хвалу̑ велмóжному имени // бз(с)кому и родителцѣ бжой и стым(ъ) бжим(ъ) рýку пóмощи мнѣ подáле(с). Йншыи пéвныи и свѣту видóмыи арґумéнта великои ку мнѣ любвѣ и лáски вш. м(л) па(н). ѡмынáю, тылко за всѣ тыи добродѣйства, мнѣ ѡсвѣдчѡ́ныи, мóвлю слова̀ Давыдовы: «Аще забу́ду тебѣ̀ (в(ъ) недостóйныхъ млтвах(ъ) моихъ уставичных(ъ)), забвéнна бу́ди дес-
Ψа(л). рлѕ. ница моѧ̀, прил(ъ)пнѝ язык(ъ) мо(и) гортáни моéму, áще не помѧну̑ тебѣ̀ пóты, пóки дша в(ъ) тѣлѣ моéмъ бу́детъ зоставáти». Тепéръ на зна(к) вдѧ́чности моéи за тáкъ велику́ю любóвъ и лáску сватобливости твоéй приношу̑ ключъ разумѣнїѧ, котóрый рачъ сватобли́вость твоѧ̀ ласкáве принѧ́ти и менѐ, нáйменшогѡ послу́шника своéгѡ, в звыклой своéй лáсцѣ и любвѣ пастырской ховáти, ѡ що покóрне упрошáючи, благословѧ́чую сватобли́вости твоéй руку архїерéйскую з(ъ) покóрою цѣлую.

Сватобли́вости твоéй моéму вéлце мл(с)тивому пáну и пáстыровѣ и добродѣевѣ вшелѧ́кихъ добръ дочáсныхъ и вѣчныхъ цáле зычли́вый пóслуш-
5 нн. никъ нáйменшый и недостóйный бгомóлецъ Іѡанѣкїй Галатовскїй.//

ПРЕДМОВА ДО СВѦЩЕННИКОВ(Ъ) И ЗАКОННИКОВЪ И ЛАИКОВЪ

За бжїею пóмощїю и за бл(с)вéнїемъ архїерéѡвъ правослáвныхъ, пáстыровъ правослáвнои црkви нашеи россíйскои спорѧди́лемъ доскона́лшїй и подáлемъ свѣту ключъ разумѣнїѧ, где знайду́ютсѧ казáн(ь)ѧ: на н(д)ли нѣкоторыи, на прáздники г(с)пдскїи, на прáздники бгорóдичны и на воз(д)вижéнїе ч(с)тнаго кр(с)та, на прáздники нѣкоторыхъ стыхъ, на пóгребѣ якóго-кóлвекъ члвѣка правовѣрногѡ.

Бо на тóй ча(с) хр(с)тїáне вѣрныи найбáрзѣй звикли до црkви на хвáлу бжїю збирáтисѧ, зачы́мъ по тру́дахъ по(д)нѧ́тыхъ на услу́гахъ бз(с)кихъ слу́шнаѧ речъ людéй вѣрныхъ посилити пóкармомъ дхóвнымъ, слóвомъ бжїимъ, я́кѡ мóвилъ Хр(с)тóсъ: «Не ѡ еди́нѡмъ хлѣбѣ живъ бу́детъ члвѣкъ, но ѡ всѧ́комъ глѣ исходѧ́щимъ из(ъ) у́стъ бжїихъ». Подáлемъ свѣту и длѧ тогѡ̀ тыи казáнѧ, жебы̀ сщенники (не мóвлю ѡ тыхъ, котóрыи умѣют(ъ)), сáми собѣ̀ такъже моглѝ учыни́ти и повѣдáти казáнѧ, поглядáючи на мóй, бо мóвитъ пр(о)ркъ Двдъ: «Блговѣстѣте днь ѡ(т) дне сп(с)нїе бга нашегѡ». И такíй сщéнникъ éстъ выбрáннымъ нáчын(ь)емъ бз(с)кимъ, котóрый слóво бжїе проповѣду́етъ. Я́кѡ до ап(с)ла Пáвла мóвилъ Хр(с)тсъ, такъ и до тогѡ̀ сщéнника мóвитъ: «Любо мы тогò не чу́емо, сосу́дъ избрáнъ ми éстъ сей пронестѝ имѧ̀ моé пред(ъ) языки и црми и сньми Їилевыми». Бо кто проповѣду́ючи слóво бжое, невѣрного члвка, геретика̀, жыда áлбо погáнина нау́-
5 зв. нн. кою своéю навéрнетъ на вѣру хр(с)тї//ѧ́нскую áлбо хр(с)тїѧни́на грѣшного ѡ(т)ведéтъ ѡ(т) злыхъ егѡ̀ учынкѡвъ и наведéтъ на дорóгу покаѧ́нїѧ, той велику́ю ѡдéржитъ ѡ(т) бга нагорóду. Тáкъ мóвитъ ап(с)лъ Іáкѡвъ: «Обра-

ти́вый грѣшника ω(т) заблужде́нїѧ пу́ти егѡ̀ и спсет(ъ) дшу ω(т) смрти и покры́єтъ мнѡ́жество грѣхѡ́въ». Котры́и зась сщенники не проповѣду́ютъ сло́ва бжого, не научаю́т(ъ) люде́й, що ма́ют(ъ) ωны̀ чыни́ти, жебы̀ нба досту-пи́ли, и чогѡ̀ сѧ ма́ютъ храни́ти, жебы̀ сѧ пе́кла ухрани́ли, таки́хъ сще́н(ъ)-никωвъ бу́дет(ъ) бгъ кара́ти. Длѧ того̀ мо́витъ ап(с)лъ Па́вел(ъ): «Го́ре же мнѣ, а́ще не блговѣствую». Ви́дачи те́ды ѧ̀ такъ вели́кую потре́бу пропов-ѣда́нѧ сло́ва бжого, написа́лемъ и спо́собъ в(ъ)кро́тцѣ, я́кω могу́тъ сще́нники каза́ньє учыни́ти и повѣда́ти. Длѧ тогѡ та́ѧ кни́га ключе́мъ сѧ называ́єтъ, же сщенникомъ до каза́нѧ две́ри ω(т)мыка́єтъ. Хиба̀ кто самъ не схо́четъ и бу́детъ лѣнова́тисѧ, той не напи́шетъ каза́нѧ, ма́ючи ту́тъ такъ я́сную нау́ку и та́къ ла́твый способъ зложе́нѧ каза́нѧ. Мо́жетъ які́й свще́нник(ъ) стары́й вымовлѧ́тисѧ ста́ростю и мо́жетъ мо́вити: «Я́ недужый е́стемъ, не могу̀ ω каза́ню мы́слити». Єдна́къ су́т(ъ) молоды́и сщенники здоро́выи в(ъ) свѣтѣ и в(ъ) монастыра́х(ъ), и дїѧ́кωны и за́кωнники и по шко́лахъ студе́нти а́лбо дакѡ́ве и лѧ́икове и́ншыи, лю́де свѣцкїи, кото́рыи могу́т(ъ) зоста́ти дхо́вны-ми. Чему́ жъ ты́и молоды́и и здорѡ́выи не ма́ютъ до каза́нѧ заправова́тисѧ длѧ спсе́нїѧ своє́гω и лю́дского? Чему̀ ма́ютъ порожнева́ти и ча́съ да́рмо тра́тити? И порожнева́ньємъ свои́мъ бга ωбража́ти? Понева́жъ Їс Сїра́хъ мо́ви(т): «Мно́зѣ злобѣ нау́чи(т) пра́знство». Ісу(с) Сира(х), лг.

Длѧ того̀ той ключъ разумѣ́нїѧ сщеннико(м) и за́коннико(м) и лѧ́иком(ъ), люде(м) свѣтски(м) пода́лем(ъ), бо я́къ ап(с)лъ Па́вел(ъ) стобли́вого жи́тїа своє́го всѣ́х(ъ) люде́й хотѣ́л(ъ) и пра́гнул(ъ) наслѣ́дниками учыни́ти и до корі̂нѳѧ́но(в) написа́л(ъ): «Хощу̀ бо вси̂ члци бу́дут(ъ), яко же и а(з)». Та(к) и я̀ хочу̀ и пра́гну, жебы̀ всѣ лю́де ро́внїи мнѣ в(ъ) проповѣда́ню сло́ва бжго зоста́ли, и мо́влю слова̀ ап(с)лскїи: «Хощу̀ бо, да вси члци бу́дутъ, я́ко же и а́зъ»//. ā. Ко(р). si. **6 нн.**

Каза́нѧ на неделѣ нѣкоторыи:

в(ъ) нє(д). а̄ по со(ш). с̃. дха, в(ъ) нє(д). в̃. по со(ш). с̃. дха, в(ъ) н(д)лю г̃ по со(ш) с̃. дха, в(ъ) нє(д). и̃. по со(ш). с̃. дха, в(ъ) н(д)лю ї̃. по со(ш). с̃. дха, в(ъ) нє(д). гї̃. по со(ш). с̃. дха, в(ъ) н(д)лю ks̃. по со(ш). с̃. дха, в(ъ) нє(д). кз̃ по со(ш). с̃. дха, в(ъ) нє(д). лв̃ по со(ш). с̃. дха, в(ъ) н(д)лю г̃. с̃. вел. по́с-та, в(ъ) нє(д). д̃. по воскр(с). Хво(м), в(ъ) нє(д). s̃ по воскр(с). Хво(м).

Ту́тъ єдно̀ каза́ньє двомъ, и́ншоє тром(ъ) н(д)ламъ слу́житъ длѧ тогѡ̀, же єv(г)лїє н(д)лѣ єдной з(ъ) єv(г)лїємъ другои а́лбо тре́теи неде́лѣ згажа́єтъ-сѧ. Напри́кладъ, єv(г)лї́є, чы́таноє на слу́жбѣ бжой в(ъ) н(д)лю всѣ́хъ сты́х(ъ) а̄. по соше́ствїи ста́го дха, припомина́єтъ люде́й сты́хъ. Такъже в(ъ) н(д)лю сты́хъ ω(т)цъ з̃. по воскр(с)нїи Хвомъ и в(ъ) н(д)лю стыхъ ω(т)цъ предъ р(д)жество́мъ Хвымъ єv(г)лїє на слу́жбѣ бжой чы́таноє припомина́єтъ люде́й сты́хъ. Длѧ тогѡ̀ єдно̀ каза́ньє моє́ тымъ трѡ́мъ неде́ламъ слу́житъ.

Тутъ же ма́єшъ вѣ́дати, же двѣ каза́ньа въ єдну̑ н(д)лю могу́тъ са повѣда́ти. Наприкладъ, в(ъ) н(д)лю всѣ́хъ сты́хъ а҃, по соше́ствіи ста́го дха а̀ положилемъ ѳе́ма тако́є: вса́къ и́же исповѣ́сть ма пре(д) члки, исповѣ́мъ єгѡ̀ и а́зъ пред(ъ) оцемъ моимъ, и́же на нбсехъ. Ве́длугъ тоєи ѳе́мы написа́лемъ каза́ньє ѡ сты́хъ, же ѡни в(ъ) нбѣ ю́жъ знайду́ютса и мо́латса за на́съ бгу и вида́тъ насъ и потре́бу на́шу. А ты̀ з(ъ) того̀ жъ єv(г)лі́а, на слу́жбѣ бжой чы́таного, ѡзмѝ и́ншую ѳе́му, таку́ю: иже не пріймет крест свое́гѡ и въ слѣ́дъ менѐ граде́тъ, нѣ́сть менѐ досто́инъ. Ве́длугъ той ѳе́мы повѣда́й каза́ньє ѡ тро́акомъ кр(с)тѣ дховномъ, кото́рымъ звита́жити мо́жемо трѡхъ непрі́ателей дшевныхъ. То́є каза́н(ь)є мое́, ѡ кр(с)тѣ написаноє, зна́йдешъ в(ъ) н(д)лю г҃. сто́гѡ по́ста вели́кагѡ. Я́къ мнѡ́гіи ѳема̀ та рѡ́зныи в(ъ) єv(г)лі́и зна́йдешъ, такъ мнѡ́гіи каза́на рѡ́зныи мо́жешъ на єдну̑ неде́лю учы-
6 зв. нн. нити и повѣда́ти.//

КАЗАНЬЄ В(Ъ) Н(Д)ЛЮ ВСѢХЪ СТЫХЪ ПЕ́РВУЮ ПО СОШЕ́СТВІИ СТА́ГО ДХА

Вса́къ и́же исповѣ́сть ма пре(д) члки, исповѣ́м(ъ) єгѡ̀ и а́зъ пре(д) ѡ(т)цемъ мои́мъ и́же на нбсех(ъ).

Це́рков(ъ) на́ша празну́єтъ н(д)лю сты(х) оцъ и н(д)лю всѣ́хъ сты(х), вѣ́руючи, же лю́де сты́и ґды̀ умира́ют(ъ), дшѝ и́хъ, з(ъ) тѣ́ла вы́шовши, за́разъ про́сто иду́тъ до нба на мешка́н(ь)є и та́мъ за на́съ бгу мо́латъса и вида́тъ на́съ и потре́бу нишу. Та́къ црковъ нша православнокаѳоли́ческаа спѣва́єтъ: «Прехва́лныи му́ченици, ва́съ нѣ земла̀ потаила е́стъ, но нбо прі-а́т(ь) вы и ѡ(т)верзо́шаса ва́мъ ра́йскіа двє́ри и в(ъ)ну́тръ бы́вше дре́ва жи-
1 во́тнаго наслажда́ете//са, Хви млитеса, дарова́ти дша́мъ ншимъ ми́ръ и ве́лію мл(с)ть». Обѣцу́ю те́ды ла́скамъ ва́шимъ ро́зными дово́дами показа́ти, же сты́и ю́жъ в(ъ) нбѣ знайду́ют(ъ)са, поты́мъ показа́ти ма́ю во́лю, же мо́лат(ъ)са за на́съ бгу, нащта́токъ показа́ти хочу̑, я́къ вида́тъ насъ и потре́бу на́шу. А̀ то́є дла того̀ учиню̀, жебы́ смо сты́хъ на по́мо(щ) взыва́ли, црквы̀ на че́сть и на има и́хъ будова́ли и ста и́хъ празднова́ли. Неха́й та́а мо́ва бу́детъ на похва́лу всѣ́мъ сты́мъ, ла́скамъ ва́шимъ на по́лзу душе́вную.

Ко(р) Пе́вныи я́сныи и мо́цныи дово́ды су́т(ь), же сты́и в(ъ) нбѣ знайду́ю(т)са,
.є҃. бо мо́ви(т) ап(с)лъ Па́велъ: «Вѣ́мы бо, я́кѡ а́ще зе́мнаа нша храмина̀ тѣ́ла разори́тъса, созда́ніє ѡ(т) бга и́мамы храмину̀ нерукотворе́нну, вѣ́чну на нбсехъ».

То́й же ап(с)лъ пра́гнулъ ѡ(т) тѣ́ла ѡ(т)лучи́тисѧ и жи́ти з(ъ) Хр(с)то́м(ъ), кото́рїй в(ъ) нбѣ знайду́етъсѧ, бо написа́лъ: «Что изволю не вѣ́м(ъ), ѡбдержи(м) е́см(ъ) ѡ(т) ѡбо́ю, жела́нїє имы́й ра(з)дрѣши́тисѧ и съ Хр(с)томъ бы́ти мно́го па́че лу́чше, а е́же пребыва́ти въ пло́ти, нужнѣ́йше е́стъ ва(с) ра́ди».

На и́ншо(м) мѣ́сцу ѡ Авраа́мѣ, Ісаа́цѣ, Іа́кѡвѣ и сты́хъ и́н(ъ)шихъ ста́рого за́кону мо́витъ, же ѡнѝ не принѧ́ли в(ъ) нбѣ запла́ты ѡбѣца́нноѣ, виде́нїѧ лица̀ бжого а́жъ до при́стѧ Хвого длѧ того̀, же́бы поспо́лу з на́ми доскона́лую за//пла́ту принѧлѝ в(ъ) но́вом(ъ) зако́нѣ, ґдѝ ѡ(д)твори́лъ Хс нбо: «Сїи всѣ послушествова́ни бы́вше вѣ́рою непрїѧ́ша ѡбѣтова́нїѧ, бгу лу́чше что̀ ѡ на́съ презрѣ́вшу, да не без на́съ соверше́нство прїи́мутъ». 1 зв. Єvре(и), аі.

И сты́й Іѡа́н(ъ) Бгословъ ви́дѣлъ в(ъ) нбѣ под(ъ) ѡ́лтаремъ дши му́чеників и да́ны бы́ша кому́ ж до и́хъ ры́зы бѣ́лы, пре(з) кото́рыѣ ша́ты бѣ́лыи зна́читъсѧ сла́ва вѣ́чнаѧ вѣде́нїє лица̀ бжого. Сты́й мчникъ Дими́трїй пре(д) смртю своє́ю чулъ з(ъ) нба го́лосъ, до себѐ мо́вѧчи(и): «Идѝ в(ъ) цр(с)тво моє́ нбсноє и прїи́мѝ свой вѣне́цъ ѡ(т) нетлѣ́нныхъ цвѣто(в).» Апо(к) .ѕ. В(ъ) жи(т). с. м(ч). Дим(т).

Аврелиѧ́нъ в(ъ) Ри́мѣ, замордова́вши Алеѯа́н(ъ)дра па́пу, Ѳеѡду́ла и Евентїѧ, смѣѧ́лсѧ з(ъ) ни(х) уме́рлыхъ. На то́й часъ почу́лъ го́лосъ, до себѐ мо́вѧчїй: «Аврелиѧ́не, ты́мъ, з(ъ) котѡ́рыхъ смѣ́ешъсѧ, нбо е́стъ ѡттво́рено, а тобѣ пе́кло згототано [!]». Сты́й Анто́нїй Вели́кїй ви́дѣвъ аггльѡвъ, кото́рыи неслѝ до нба дшу стго Па́вла Ѳѵве́йскаго, пе́ршаго пусте́лника. И сты́й Пахо́мїй ви́дѣлъ мно́го аггльѡвъ, кото́рыи до нба неслѝ дшу Сvлва́на за́кон(ъ)ника. Сты́й Пафну́тїй чу́въ аггльѡвъ, на повѣ́тру спѣва́ючих(ъ), кото́рыи до нба прова́дили з(ъ) музы́кою дшу стго Ону́фрїѧ пусты́нножи́телѧ. Рому́лѧ за́конница, ґдѝ умерла̀ в(ъ)ночѣ, в(ъ) то́й ча́съ ста́ршаѧ єѝ на имѧ̀ Ре//де́мпта з(ъ) друго́ю това́рышкою чу́ли аггловъ, ѱа́л(ь)мы спѣва́ючих(ъ) на повѣ́трю, кото́рыи дшу єѝ з(ъ) музы́кою до нба прова́дили, а ґды высо́ко в(ъ)ступи́ли, не чу́ти ю́жъ было̀ спѣван(ь)ѧ. Ста́а мчница Агнїѧ по сме́рти своє́й показа́ласѧ ро́дичѡмъ свои́м(ъ) и мо́вила: «З(ъ) ты́м єм(ъ) сѧ в(ъ) нбѣ злучи́ла, которого мъ зо всего̀ ср(д)ца на землѣ̀ люби́ла». И сты́й мчникъ Уа́ръ по сме́рти своє́й невѣ́стѣ, при грѡ́бѣ своє́мъ пла́чучой, Клеѡпа́трѣ пока́зал(ъ)сѧ з(ъ) сы́номъ єѝ уме́рлымъ Іѡа́номъ и мо́вилъ сты́й Уа́ръ до Клеѡпа́три: «Се сы́нъ твой, єго̀ же бѣ́хъ въ во́инство нб(с)ному цру поѧ́лъ». Поты(м) Іѡа́нъ, сы́нъ єѝ, мо́вилъ: «Что та́ко вопїе́ши, ѡ ма́ти, а́зъ у црѧ̀ Ха в(ъ) во́инство учине́н(ъ) е́смъ и съ аггль на нбсѝ пре(д)сто́ю єму̀». Ты́и сты́и в(ъ) нбѣ за на(с) бгу млат(ъ)сѧ, бо напи́сано у пр(о)рка Ієремѣ́и в(ъ) главѣ̀ пѧтна́дцатой, же Мѡѵсе́й и Самуи́л(ъ) по смрти своє́й моли́лисѧ бгу за іилтѧ́новъ, а́ле не хотѣ́лъ бгъ слу́хати млтвы и́хъ, же іилтѧ́не пока́ѧтисѧ не хотѣ́ли. Длѧ того̀ мо́вилъ бгъ: «Аще ста́нутъ Мѡѵсе́й и Самуи́лъ предо мно́ю, нѣ́сть дша моѧ̀ к(ъ) людє́мъ си́мъ». Григо(р) Двоє-сло(в). 2 кни(г) .д. гла(в) .єі. С. Амбр. в(ъ) жи(т).єѝ. Про́логъ, окто(в) .ѳі.

И у пр(о)рка Ієзекіила в(ъ) главѣ чтырна(д)цатой написано, же Данїйла живого, Нωа и Іωва умерлы(х), млачих(ъ)са за лю(д) в(ъ) грѣха(х) затвер(ъ)//дѣлый, не хотѣлъ бгъ слухати и мовилъ: «Тры мужѣ сіи будутъ ли
2 зв.
средѣ еа (то есть землѣ злои)—живу азъ, глетъ Адωнай г(с)дь—не избаватъ нѣ сынωвъ, нѣ дщерей своихъ, но тыи сами спасут(ъ)са».

С. Θеωдори(т) на г. Варух.

И у пр(о)рка Варуха в(ъ) главѣ третей написано, же онъ млил(ъ)са бгу, мовачи: «Г(с)ди, вседержителю, бже Іилевъ, услыши млтву умершихъ іилевъ». И в(ъ) книга(х) втори(х) Маккавейски(х) в(ъ) главѣ патна(д)цатой написано, же оній сщенни(к) и пр(о)ркъ Іеремѣа млил(ъ)са бу за лю(д) іилскій. Читайте у еv(г)листы Луки главу шестна(д)цатую, знайдете та(м) слова Хвы: «Сотворѣте себѣ друзнω(т) мамωны неправды». Учинѣте собѣ приателей (людей убогих(ъ) за мамону) несправедливую, за богацтва даючи им(ъ) ялмужну, «да егда ωскудѣете, пріймут(ъ) вы въ вѣчныа кровы», жебы гды прійдетъ на васъ убозство по(д) часъ смерти вашей, жебы они васъ, будучи южъ сами в(ъ) нбѣ, млтвами своими запровадили до вѣчныхъ прибыткωвъ нб(с)ныхъ. Читайте в(ъ) соборном(ъ) посланіи Петрово(м) второ(м) главу первую, знайдете та(м), же ап(с)лъ Петръ по смерти своей ωбѣцал(ъ)са за людей бгу млити, мовачи: «Потщу же са всегда имѣти васъ по моемъ исходѣ, яже ω сихъ памать творити».

Читайте в(ъ) Апокаліψи главу патую, знайдете та(м), же стый Іωанъ Бгословъ видѣлъ в(ъ) нбѣ двадцат и чотырωхъ старцωвъ, которыи держали
3 въ // рукахъ своихъ золотыи фіалы полныи θvміаматωвъ, през(ъ) которыи θvміамата значат(ъ)са млтвы стыхъ. Читайте еще в(ъ) апокаліψи главу осмую, знайдете та(м) той же с. Іωанъ ап(с)лъ видѣлъ в(ъ) нбѣ аггла, который пришолъ и сталъ пре(д) олтаремъ: «Имѣай кадилницу злату и даны быша ему θvміамы мнωзи, да дастъ млтвамъ стыхъ всѣхъ на олтаръ златый сущій пре(д) пр(с)толωмъ и изыйде дымъ кадилный млтвамъ сты(х) ω(т) руки аггла пре(д) бга».

С. Васи(л). на м. мчникъ.

Научаетъ того с. Василій Великій, же стыи за насъ бгу молат(ъ)са, бо выхвалаючи в(ъ) казан(ь)ю своемъ чтырдесатъ мчникωвъ, мовитъ: «Часто старалистеса, жебы сте едного могли мѣти, который бы за васъ молил(ъ)са, ωто жъ ихъ маете чтырдеса(т), которыи еденъ голосъ за васъ испускаютъ».

С. Григо(р). в(ъ) каза(н). на с. Θеω(д)р. мчника.

Научаетъ того Григорій Ніссенскій, же стыи за насъ молат(ъ)са, бо выхвалаючи в(ъ) казан(ь)ю своемъ стгω Θеωдора мчника, мовитъ: «Любо ты выйшолъ з(ъ) того свѣта, еднакъ вѣдаешъ ω потребахъ людскихъ». Выпроси намъ покой, жебы ста тые не устали, жебы гнѣвливый и сватокрадца непріатель в(ъ) тыхъ црквахъ и на тыхъ олтарахъ бесѣды собѣ не чинилъ и стыхъ мѣсцъ не ωсквернилъ.

Научаетъ того Іωанъ Дамаскинъ, же стыи за насъ бгу млат(ъ)са, бо
3 зв. мовитъ: «Ѡ яко са // пилно стараешъ, жебы сь собѣ помощника мѣлъ, ко-

то́рый та до кро́ла смерте́л(ь)ногѡ прова́дитъ и за тобо́ю до не́го мо́вит(ъ). Ты́и те́ды помо́щники всего̀ рожа́ю лю́дского, кото́рыи за на́съ бгу млтвы подаю́тъ, я́къ не ма́ютъ бы́ти в(ъ) че́сти, запра́вди ма́ют(ъ) в(ъ) че́сти бы́ти и црквы̀ и́хъ и́менемъ бгу ма́ємо будова́ти. Кни(г) .н҃. гла(в). .ѕ҃і.

Научаетъ того Ле́ѡ, па́па ры́мскїй, же сты́и за на́съ бгу млат(ъ)са, бо мо́витъ: «Постѣ́мо в(ъ) се́реду и в(ъ) пя́тницу, а в(ъ) суббѡ́ту сходѣ́моса на у́треню до стго Петра̀, кото́рый млтвы, по́сты, ялму́жны на́шѣ своє́ю млтвою спомо́жетъ». Мо́ва й ѡ по(с)тѣ. Дозна́лъ того̀ дїа́конъ на има Аделма́нъ в(ъ) мѣ́стѣ Вѣрду́нѣ, же сты́и бгу са за на́съ мо́латъ, бо о́нъ зда́лъса бы́ти уме́рлым(ъ), а гды єго̀ на ма́ри кла́ли, ѡжи́лъ и повѣда́лъ, же ви́дѣл(ъ) мѣ́сца розма́йтыи до кара́н(ь)а и потѣ́хи, и єго̀ само́го ю́жъ на кара́н(ь)є да́ти мѣ́ли, а́ле єгѡ̀ преста́а два бца дла чыне́н(ь)а поку́ты вы́просила. Баро́н(ъ). ро(к). цлд. Дозна́л(ъ) того̀ Данї́илъ презвѵ́теръ ме́жы пусте́лниками, же сты́и бгу за на́съ млатса, бо о́нъ ви́дѣлъ през(ъ) со́н(ъ) Ха в(ъ) Іє(р)сли́мѣ, на гро́бѣ сѣдя́чого, и пр(с)ту́ю дву бцу, кла́наючуюса до нѡ́гъ Хвыхъ и мля́чуюса за ни́мъ, и дла є́й моли́твы Данї́илъ зоста́л(ъ) проще́нный и во́л(ь)ный // ѡ(т) кара́н(ь)а, кото́роє терпѣ́лъ дла Єѵло́гїа Каменосѣ́чца, же за ни́мъ пре(д) бгомъ ручи́лъса. Патери(к) Ски(т)скїй ѡ Єѵло(г). Каменосѣчци 4 Дозна́ла того̀ в(ъ) Антїѡ́хїи Аѳана́сїа, жона̀ Андро́никова, же сты́и за на́съ бгу млатса, кото́раа жа́луючи дѣте́й свои́хъ уме́рлыхъ, сы́на и цо́рки, гды в(ъ) церкви стого Юлїа́на мчника зоста́ла и пла́кала, показа́лса є́й ѡпо́лночи с. Юлїа́нъ мчникъ в(ъ) мни́шескомъ ѡдѣ́н(ь)ю и мо́вилъ, же дѣ́ти за и́хъ бгу мо́лат(ъ)са на о́номъ свѣ́тѣ, мо́вачи: «Су́дїє справедли́вый взя́лесь и́мъ ре́чи свѣ́цкїи, не берѝ ж(ъ) и́мъ нб(с)ныхъ». Почу́вши то́є, невѣ́ста переста́ла пла́кати и ю́жъ бо́л(ь)ше о́ного мчнка не могла̀ ви́дѣти. Метаф. в(ъ) житїи Андро́ни(к). Дозна́ли того̀ рымля́не, же сты́и за на́съ бгу млатъса, бо Алеѯе́й члвкъ бжїй гды в(ъ) Ры́мѣ уме́ръ, чу́ти было̀ на повѣ́трю го́лосъ: «Шука́йте члка бжого, бу́детъ за Ры́мъ моли́тиса, а всѐ вамъ до́бре поведе́т(ъ)са». Метаф. в(ъ) жи(т) .с҃. Алеѯїа

Єщѐ тре́ба мо́вити, я́къ сты́и ви́датъ насъ самы(х) и потре́бу на́шу. Повѣда́ютъ учтлѣ црко́вныи, же сты́и в(ъ) бзѣ, я́къ в(ъ) зверца́длѣ, насъ ви́датъ и потре́бу на́шу, бо подо́бный є́стъ бъ зверца́длу. Мы на зверца́дло гды гладимо̀, ви́димо в(ъ) зверца́длѣ дале́кїи ре́чы, ви́димо, що́ са над(ъ) на́ми, перед(ъ) на́ми и за на́ми дѣ́єтъ. Такъ сты́и в(ъ) нбѣ бга ви́датъ, // ве́длугъ ап(с)ла Іѡа́нна мовя́чого: «У́зримъ єго̀ я́ко же є́стъ». И в(ъ) бгу, я́къ въ зверца́длѣ, ви́дат(ъ) вшеля́кїє ре́чы, дале́кїи и непрыто́мныи, ви́дат(ъ) все, що́ са на́ нбѣ и на земли̇̀ и по всему̀ свѣ́ту дѣ́єтъ. Ви́датъ в(ъ) бу, я́къ в(ъ) зверца́длѣ, цркову сту́ю, на́родъ хр(с)тїя́нскїй и утрапен(ь)є на́ше и вшеля́кую потре́бу на́шу и причиня́ют(ъ)са до бга, жебы̀ намъ бгъ то́є далъ, чого̀ мы потребу́ємо, бо и на́ нбѣ и на́ земли и по всему̀ свѣ́ту и за свѣ́томъ на нескон- С. Григо(р). вї. нравоуче(н). гла(в) 4 зв. .гї. Подобен(ь)ство

чо́ныхъ мѣ́сцахъ бгъ знайду́єтъса, ве́длугъ ѱалми́сты: «Бгъ на́шъ на нбсѝ и на́ земли вса єли́ка восхотѣ̀ и сотворѝ».

г҃. Ца(р). й. То́є жъ и Соломѡ́нъ мо́вил(ъ), молачи́са бгу: «Нбо нбсѝ, не довлѣ́єтъ ти, не то́кмо хра́мъ се́й, и́же созда́хъ и́мени твоє́му». Зачы(м) сты́и, ви́дачи бга, кото́рый є́стъ по всемꙋ̀ свѣ́ту, ви́датъ в(ъ) бзѣ, я́къ въ зверца́длѣ, насъ и потре́бу на́шу и всѐ, що́ са по всемꙋ̀ свѣ́ту дѣ́ет(ъ). Єщѐ сты́и в(ъ) нбѣ ви́датъ потре́бу на́шу и на́съ утѣка́ючих(ъ)са до ни́хъ за об(ъ)аве́н(ь)ємъ бжі́имъ. Ѡб(ъ)авилъ бгъ на землѝ ме́шкаючому Авраа́мови, патріа́рсѣ старозако́нному, же іилта́не, пото́мкове єго̀, мѣ́ли бы́ти в(ъ) нево́лѣ єгѵ́петской.

Бы(т). еі҃. Ѡб(ъ)ави́лъ, мо́вачи єму̀: «Вида̀ ви́ждъ, я́кѡ ѡбита́лници бу́дутъ сѣ́ма твоє́ в(ъ)

5 землѝ не своє́й и поработа́тъ и зазла́тъ и́мъ». Ѡб(ъ)ави́лъ бгъ// на землѝ ме́ш-

а҃. Ца(р). ѕ҃. каючому пр(о)рку Іелісе́ѡви мы́сл(ь) и во́лю кро́ла Ассирі́йскаго, що он(ъ) сам(ъ) єде́нъ в(ъ) поко́ю своє́мъ мы́слил(ъ), хотѣ́лъ в(ъ)торгну́ти в(ъ) зе́млю Іилскую и пусто́шити єи́, а́ле Єлісе́й ѡзнайми́лъ мысль и во́лю єго̀ кро́леви Ізра́ил(ь)скому, дла тогѡ̀ мо́вилъ єди́нъ слуга̀ до кро́ла Ассирі́йского:

Дѣа(н). є҃. «Пр(о)ркъ Іелісе́й и́же въ Іили возвѣща́єтъ царю̀ Іилеву вса словеса̀, я́же глаголе́ши въ сокро́вищи ложни́ци своє́а».

Об(ъ)авилъ бгъ на землѝ ме́шкаючому ап(с)лу Петрꙋ̀, же Ана́нїа и Сап(ъ)фи́ра, жона̀ єго̀, затаи́ли часть гро́шей тых(ъ), кото́рїи ѡбѣца́ли ѡ(т)-да́ти бу, ролю̀ прода́вши. Дла того̀ мо́вилъ ап(с)лъ Петръ: «Ана́нїє, почтѡ̀ исполнѝ сатана̀ се́рце твоє́ солга́ти дху стму и утаи́ти ѡ(т) цѣнъ̀ села̀, не су́щеє ли твоє́ бѣ и прода́но въ твоє́й области бѧ́ше».

Єслѝ те́ды на землѝ ме́шкаючи(м) людє́мъ, патріа́рхомъ, пр(о)ркѡмъ, ап(с)лѡмъ и сты́мъ и́ншимъ ѡб(ъ)ави́лъ бгъ неприто́мныи и при́шлыи ре́чы, дале́ко ба́рзѣй тепе́ръ ме́шкаючимъ в(ъ) нбѣ сты́мъ млтвы на́шѣ и утрапе́н(ь)є на́ше бгъ ѡб(ъ)авла́єтъ. За́чымъ сты́и, ви́дачи в(ъ) бгу, я́къ в(ъ) зверца́длѣ, ви́дачи и за ѡб(ъ)авен(ь)ємъ бжі́имъ насъ самы́хъ и потре́бу на́шу, причина́ютса за на́ми до бга, жебы̀ намъ бгъ далъ то́є, чого̀ потребу́ємо.

Мо́ватъ лю́де невѣ́рныи, же сты(х) в(ъ) нбѣ нѣ ма(ш) и єщѐ не принали̇̀

5 зв. запла́ты за своѝ // заслу́ги, хи́ба в(ъ) днь ѡста́тнїй по́йдутъ до нба и коро́ну прі́ймутъ, гды прі́йде(т) Хс людє́й суди́ти, бо мо́витъ ап(с)лъ Петръ: «Я́вльшуса па́стыремъ нача́лнику, прі́ймете неувада́ємый сла́вы вѣне́цъ». То́є жъ и ап(с)лъ Па́велъ мо́витъ: «Всѣ́мъ бо явитиса намъ подоба́єтъ пре(д) су́дищемъ Хвымъ, да прі́йметъ ко́ждо, яже с(ъ) тѣ́ломъ содѣла̀ илѝ блга́а, илѝ зла́а».

На то́є мы ѡ(т)каза́ти ма́ємо, же сты́хъ ты́лко дшѣ в(ъ) нбѣ, а тѣ́ла на землѝ знайду́ют(ъ)са и єщѐ не принали̇̀ сты́и запла́ты и коро́ны доскона́лои, ве́длугъ тѣ́ла, ты́лко дшѣ и́хъ в(ъ) нбѣ принали̇̀ запла́ту, коро́ну, вѣде́нїє лица̀ бжогѡ. Мо́ватъ зно́ву лю́де невѣ́рныи, же любо сты́и в(ъ) нбѣ знай-

дуютсѧ, еднакъ за нами до бга не причинѧютсѧ и не молатсѧ, бо тое чинѧчи, были бы посредниками, але еден тылко посредникъ межи богомъ и людми — Хс, ведлугъ ап(с)тла Павла: «Єденъ ходотай бгу чл҃вкωмъ, чл҃вкъ Хс Іс».

На тое маемо ω(т)казати, же двоѧкимъ способомъ кто где сродкуєтъ. Албо платѧчи долгъ за того, кто кого ωбразилъ, албо причинѧючисѧ за нимъ до того, кого онъ ωбразил(ъ). Першимъ способомъ самъ тылкω єденъ Хс єстъ посредникъ, бо сам(ъ) и єденъ тылко Хс собою самымъ заплативъ бгу оцу своєму за людей грѣшныхъ, ведлугъ ап(с)тла // Павла: «Давай себе 6
избавленіє за всѣхъ». Другимъ за(с) способомъ не тылко Хс єстъ посредник(ъ), але и всѣ стыи сутъ посредниками, бо не тылко Хс причинѧєтсѧ за нами до ба оца своєгω, але и всѣ стыи причинѧютъсѧ за нами до бга, жебы сѧ умилосердил(ъ) на(д) нами и далъ намъ ласку свою, що зась пр(о)ркъ Дв(д)ъ мовитъ: «Не мертвыи восхвалѧтъ тѧ, г(с)ди, ни всѣ нисходѧщыи въ адъ». И на другомъ мѣсцу: «Нѣсть въ смерти поминаай тебе, въ адѣ же кто исповѣсть ти сѧ».

На тыи слова маємъ ω(т)казати, же грѣшных(ъ) людей умерлыхъ дшѣ, которыи до пекла осужени сутъ на муки вѣчныи, бга не хвалѧ(т) и за нами не причинѧютъсѧ, еднакъ дши стыи в(ъ) нбѣ бга хвалѧтъ и за нами причинѧютъсѧ. Мовѧтъ єщѣ люде невѣрныи, же не треба стыхъ ω причину до бга просити, бо ωни не вѣдаютъ прозбы нашои, будучи умерлыми. Такъ мовитъ Еклезиѧстесъ: «Живыи розумѣютъ, якω умрутъ, мертвыи же не сутъ вѣдуще нѣчто же». Тое жъ мовитъ и пр(о)ркъ Ісаїа до бга: «Ты бо єси оцъ нашъ Авраамъ, не увѣдѣ насъ, Іиль не позна насъ». До того самъ бгъ вѣдаєтъ серца людскіи, якъ читаємо в(ъ) писмѣ стом(ъ): «Ты самъ токмо совѣси всѣхъ серца снωвъ человѣческихъ». На тоє маємо ω(т)казати, що написалъ Еклезиѧстесъ, же мертвыи нѣчого не вѣдаютъ спо//собомъ прирожонымъ, єднакъ вѣдаютъ все способомъ на(д)прирожоным(ъ), з(ъ) ωб(ъ)ѧвенѧ бжго. На тыи слова, которыи мовитъ пр(о)ркъ Ісаїа: «Авраамъ не позна насъ, Іилъ не вѣдалъ насъ»,— маємо ω(т)казати, же стыи оцѣ, умерлыи в(ъ) старомъ законѣ, не вѣдали способомъ прирожонымъ, хиба на(д)прирожоным(ъ), з(ъ) ωб(ъ)ѧвенѧ бо(з)кого моглѝ вѣдати, що сѧ дѣєтъ на свѣтѣ з(ъ) людми иншими, бо на той часъ стыи былѝ в(ъ) ω(т)хланѣ пекелной и єщѐ лица бжого не видѣли, а теперъ стыи знайдуютъсѧ в(ъ) нбѣ и видѧт(ъ) бга и в(ъ) бзѣ, якъ в(ъ) зверца(д)лѣ, видѧтъ все, що сѧ дѣєтъ на свѣтѣ. На тыи зась слова, ты самъ вѣдаєшъ серца всѣхъ сынωвъ чл҃вѣческихъ, маємо ω(т)казати, же бгъ сам(ъ) пре(з) себе, а не ω(т) кого иншого вѣдаєт(ъ) вшелѧкїи речи. Стыи зась вѣдаютъ вшелѧкїи речи не пре(з) себе самыхъ, але ω(т) бга, поневажъ видѧтъ в(ъ) бгу, якъ в(ъ) зверцадлѣ, видат(ъ) и за ωбѧвенємъ бжимъ вшелѧ-

Еккле(з) .ѳ.
Іса(и) .ѯг.
г. Ца(р) .й.
6 зв.

кїи ре́чи, кото́рїи сѧ на свѣ́тѣ з(ъ)найду́ютъ. Мо́ват(ъ) єщѐ лю́де невѣ́рныи, же лю́бо сты́и в(ъ) нбѣ̀ млѧтъсѧ за на́съ бгу и ви́дѧтъ потре́бу на́шу, єдна́къ не тре́ба и́хъ шанова́ти и кла́нѧтисѧ и́мъ и ѡ причи́ну и́хъ до бга проси́ти,
7 бо напи́сано: «Само́му бгу че́сть и сла́ва». На дру́гомъ // мѣ́сцу напи́сано: «Г(с)ду бгу твоє́му поклони́шисѧ и тому̀ єди́ному послужи́ши». На то́є ма́є-мо ѡ(т)каза́ти, же само́му бгу нале́жит(ъ) че́ст(ь) найбо́л(ь)шаѧ, кото́рую чи́нимо єму̀, про́сѧчи, жебы̀ о́нъ са(м) ѡ(т) себѐ далъ намъ грѣхо́въ ѡ(т)пу-ще́нїє и цр(с)тво нб(с)ноє. Стымъ зась всѣ́мъ нале́житъ че́сть ме́ншаѧ, кото́-рую чи́нимо и́мъ, про́сѧчи, жебы онѝ не са́ми ѡ(т) себѐ далѝ намъ, а́ле мли́-лисѧ за на́съ бгу, и вы́просили намъ ѡ(т) бга грѣхо́въ ѡ(т)пуще́н(ь)є и цр(с)-тво нб(с)ноє. Длѧ того̀ пр(о)ркъ Дв дъ сты́хъ шанова́лъ и написа́лъ: «Мнѣ́ же зѣ́ло че́стни бы́ша дру́зи твоѝ, бже, кото́рыхъ, дру́гѡ(в) твои́хъ сты́хъ, моли́-твами, Хе бже, спсѝ насъ». Ами́нь.

То́є каза́ньє мо́жешъ повѣда́ти в(ъ) неде́лю се́дмую сты́хъ оте́цъ по воскр(с)нїи Хр(с)то́вѡмъ, где положѝ ѳе́ма тако́є: Сѧтѝ и́хъ въ и́стинну твою̀, сло́во твоє̀ и́стинна е́стъ. Іѡа́нъ, зі.

То́є каза́ньє мо́жешъ повѣда́ти в(ъ) неде́лю сты́хъ оте́цъ предъ рждество́мъ Хвымъ, где положѝ ѳе́ма тако́є: Кни́га рѡ́дства Іс Хр(с)та̀ сна Давы́дѡва, сна Авра-
7 зв. а́млѧ. Ма(ѳ), а҃. //

КАЗА́НЬЄ В(Ъ) НЕДЕ́ЛЮ ВТО́РУЮ ПО СОШЕ́СТВЇИ СТО́ГО ДХА

Ма(ѳ) .д҃.

Грѧдѣ́та по мнѣ̀ и сотворю̀ вы ло́вца члкѡ(м).

Повѣда́ютъ нѣ́которыи учи́телѣ црко́вныи, же ап(с)тлѡвъ Петра̀, Ан(ъ)-дре́ѧ, Іа́кѡва, Іѡа́нна два ра́зы Хс взыва́лъ на ап(с)тл(ь)ство. Разъ при мо́-ри Галіле́йскомъ, мо́вѧчи до ни́хъ: «Грѧдѣ́та по мнѣ̀, сотвору̀ вы ло́вца члкѡмъ». Другі́й разъ в(ъ)зывалъ при е́зери Генисаре́тскомъ, мо́вѧчи до
С. Петра: «Ѿ(т)се́лѣ бу́деши члвки ловѧ̀». Єдна́къ сты́й Іѡа́нъ Златоу́стый и
Іѡа(н) Злато-у(ст), сты́й Ѳеѡфила́кт(ъ) мо́вѧтъ, же єде́нъ разъ ты́лко в(ъ)зыва́лъ Хс ты́хъ уч-
с҃. Ѳеѡф. нкѡвъ свои́хъ на ап(с)тол(ь)ство, бо ѡнѝ ѡ(т) Ха не ѡ(т)ступова́ли. И то́є жъ то в(ъ)зыва́н(ь)є и́хъ ѡпи́сує тъ ши́рей єѵ(г)ли́стъ Лука̀, кото́роє ѡписа́лъ
на д҃. Ма(ѳ). коро́тшими сло́вы єѵ(г)ли́стъ Матѳе́й. Лука̀ мо́витъ, же в(ъ) кораблѣ̀ Сі́мѡ-новомъ сѣдѧчѝ, Хс учи́лъ на́рѡды, а у Матѳе́ѧ того̀ нѣ̀ ма́шъ. Лука̀ пи́шетъ,
8 же ап(с)тлѡве ве́длугъ росказа́нѧ Хр(с)то́вогѡ за//ки́нули сѣ́ти в(ъ) мо́ре и я́ша мнѡжество̀ ры́б(ъ) мнѡ́гоє, ѡ(т) кото́рыхъ проторза́шесѧ мре́жа и́хъ, у Матѳе́ѧ того̀ нѣ̀ ма́шъ. Лука̀ е́зеро Генісаре́тское, Матѳе́й мо́ре Галіле́й-

ское споминáєтъ. В(ъ) тымъ єднáкъ не разнѧ́т(ъ)сѧ, бо ту́тъ єднò и тóє жъ мóре называ́єтъсѧ Галилéйскимъ и Тіверїáдскимъ и єзеромъ Генисарéтскимъ. Покажу̀ тéды в(ъ) мóвѣ моє́й мóре и сѣ́ти, в(ъ) котóрѡмъ мóрѣ и котóрыми сѣт(ь)мѝ лю́де лóвлени бывáютъ, понева́жъ мóвилъ Хс до ап(с)ла Петрà: «Ѡ(т)сéлѣ бу́деши чловéки ловѧ̀». И до и́ншихъ ап(с)тлѡвъ мóвилъ: «Сотворý вы лóвца чл҃кѡмъ». Жебы́ мъ тóє мóре и ты́и сѣ́ти моглъ показáти, Ха ба ѡ пóмочъ прошу̀, лáскъ вáшихъ ѡ слухáн(ь)є. | Іáкѡ(в) Турін(н) на д҃. Матѳе(и).

Моремъ є́стъ свѣ́тъ. Такъ мóвитъ ѱал(ь)ми́ста: «Се мóре вели́коє и прострáнноє». На и́н(ъ)шомъ мѣ́сцу мóвитъ: «Прїйдохъ въ глубины̀ мóр(ъ)скїѧ и потопи́ мѧ бу́рѧ». Было̀ в(ъ) црк҃ви Соломóновой дванáдцатъ волѡвъ мѣ́дѧнихъ, котóрыи на собѣ́ мóре мѣ́дѧноє держáли. В(ъ) ты(м) мóри мѣ́дѧномъ сщ҃енники ру́ки умывáли, г҃ды мѣ́ли приступи́ти до óлтарѧ и офѣ́ру приноси́ти. Црк҃овъ Соломѡ́нова презначáла црк҃овъ хр(с)тїáнскую, людéй вѣ́рныхъ, до котóрыхъ ап(с)лъ Пáвелъ мóвитъ: «Вы єстè црк҃ви // бг҃а жи́ва». Дванáдцѧтъ волѡ́въ мѣ́дѧныхъ презначáли дванáдцати ап(с)тлѡвъ, бо якъ волы̀ су́тъ працови́тыи, такъ ап(с)лы працовáли, по свѣ́ту хóдѧчи и проповѣду́ючи слóво бж҃оє. Ѡ ни́хъ то напи́сано: «Да не загради́ши устà волу̀ молотѧ́щу». Мóре мѣ́дѧноє презначáло покуту ст҃ую, котóрои ап(с)тлѡве научáли, волáючи: покáйтесѧ, приближи́ бо сѧ цр(с)тво нб(с)ноє. Мóремъ мѣ́дѧнымъ и свѣ́тъ называ́єтъсѧ, бо мѣ́дь є́стъ твердáѧ, не лáтво з(ъ)лáмлетъсѧ и скру́шитъсѧ. Такъ нá свѣ́тѣ лю́де су́тъ затвердѣ́лыи в(ъ) грѣхáхъ свои́хъ, мáютъ сéрце затвердѣ́лоє, не хотѧ́тъ кáѧтисѧ, жáловати за грѣхѝ свои̂ и сповѣдáтисѧ и́хъ, не хотѧ́тъ сéрца своє́гѡ скруши́ти покýтою ст҃ óю, áле през(ъ) дóлгїй часъ в(ъ) грѣхáх(ъ) свои́хъ валѧ́ютъсѧ. Такі́й былъ нáрѡдъ жидóвскїй затвердѣ́лый до котóрого мóвилъ бг҃ъ: «Челò твоє̀ мѣ́дѧноє». |
[r.] Ца(р) .ѕ҃.
8 зв.
Іса(и) .мн.

Ви́дѣлъ в(ъ) нб҃ѣ ст҃ы́й Іѡáнъ Бг҃ословъ пре(д) маєстáтомъ бз҃кимъ мóре шклѧнóє, бо мóвитъ в(ъ) ѡб(ъ)ѧвéню своє́м(ъ): «Пре(д) пр(с)тóлѡмъ мóре стклѧ́но, подóбнѡ крїстáлу». Мóрем(ъ) штклѧны́м(ъ) свѣ́тъ называ́єт(ъ)сѧ, бо нáчинѧ штклѧны́и слáбы су́тъ, лáтво и пру́дко кру́ша(т)сѧ, псу́ют(ъ)сѧ, ѡ(т)мѣнѧ́ют(ъ)сѧ. Так(ъ) на свѣ́тѣ пáнства, кнѧ́зства, цáрства, кролéвства // и всѣ̀ лю́де кру́шат(ъ)сѧ, псу́ют(ъ)сѧ, ѡ(т)мѣнѧ́ютъсѧ, сегóднѧ пáнство якóє потýжноє и слáвноє, а зáвтра потýга и слáва єгò ѡ(т) нéпрїѧтелей єгѡ̀ подóптана. Длѧ тогѡ̀ мóвитъ ап(с)лъ Пáвелъ: «Прехóдитъ во образъ ми́ра сегѡ̀». | Апо(к) .д҃.
9

Є́ст(ъ) мóре Червóноє в(ъ) Єгѵ́птѣ, в(ъ) котóромъ фараѡ́нъ, царъ єгѵ́петскїй, утону́лъ зо всѣ́ми вóйсками своими. И свѣ́тъ є́стъ мóремъ червóнымъ, бо нá свѣ́тѣ знайду́ют(ъ)сѧ войны̀ мéжы людмѝ, забóйства, тырáн(ь)ства, где крѡвъ лю́дскаѧ ѡбфи́те розлива́єт(ъ)сѧ и ѡ(т) тоє́и крóви свѣ́тъ ю́жъ зостáлъ мóремъ чер(ъ)вóнымъ. Такі́и былѝ жидѡ́ве, до котóрыхъ мóвилъ Хс: «Се áзъ послю̀ к(ъ) вáмъ пр(о)рки, и прему́дры, и книжники и ѡ(т) ни́хъ убїєте и распнетè и ѡ(т) ни́хъ бїєте на сóнмищихъ вáшихъ и ижденетè ѡ(т) грáда въ градъ, якѡ прїйдетъ нá вы всѧ́ка кровъ прв(д)на, проливáєма на землѝ, ѡ(т) крóве Áвелѧ прáведнаго до крóве Захáрїа, сн҃а Варахі́ина, єгó же убисте мéжду цéрквїю и олтаремъ». | Ма(ѳ). кг.

Єсть мо́ре Ме́ртвоє на то́мъ мѣсцу, где Содо́ма и Гомо́ра запа́лися. И свѣтъ є́сть мо́ремъ ме́ртвымъ, бо на́ свѣтѣ мно́гіи лю́де знайду́ют(ъ)ся грѣшныи, кото́рыхъ любо тѣло є́ст(ъ) живо́є и здоро́воє, а́ле дшѣ и́хъ для грѣху̑ су́тъ ме́ртвыи, ве́длугъ пр(о)рка Іезекі́иля, мовя́чого: «Дша, я́же согрѣша́етъ, та умре́тъ».

9 зв. В(ъ) то́мъ мо́рѣ свѣтовомъ лю́де ло́влени быва́ютъ// сѣт(ь)ми розмайтыми, о кото́рыхъ сѣтехъ мо́вити начина́ю. Пе́ршій разъ сѣт(ь)ю называ́ет(ъ)-

Ма(ѳ) .гі. ся сло́во бжоє. Такъ мо́вилъ Хс: «Подо́бно є́сть цр(с)тво нб(с)ноє не́воду вовержє́ну въ мо́ре и о(т) вся́кого ро́да собра́вшу, и́же єгда̀ исполнися, извлеко́ша ѝ на кра́й и сѣдше избра́ша до́брыя в(ъ) сосу́ды а злы́я изверго́ша вон(ъ)». Мо́ремъ называ́ет(ъ)ся свѣтъ, в(ъ) кото́ромъ не́водомъ ал(ь)бо сѣт(ь)ю, сло́вомъ бжимъ, мно́гихъ людей ап(с)тлове улови́ли, навер(ъ)ну́вши до вѣры хр(с)тія́нскои, а гды прі́йдетъ кра́й мо́ря, коне́цъ свѣта, на то́й часъ до́брыи хр(с)тія́не приня́ты бу́дутъ в(ъ) сосу́ды, то є́сть в(ъ) оби́тели нб(с)ныи, а злы́и извергу́т(ъ)ся вонъ, въ тму̑ кромѣшнюю. Были̇ в(ъ) црк(в)и

г. Ца(р) .ѕ. Соломо́новой два столпы̇ мѣдяныи, на кото́рыхъ вырыты были̇ квѣты лилѣовыи и поло́жены были̇ сѣти мѣдяные. Столпа́ми называ́ют(ъ)ся ап(с)тлове, єп(с)кпове и учи́телѣ црко́вныи, бо онѝ црковъ бжую, на́родъ хр(с)тія́нскій, я́къ столпы̇, нау́кою своє́ю спира́ютъ. Ѡ ни́хъ то написано: «Азъ утверди́хъ столпы̇ єя́». На ты́х(ъ) столпа́хъ лѣлѣи для того̇ вырыти, бо па́стиреве и учи-

Іс Си(р) .и. телѣ, я́къ лѣлѣи, пови́нни квитнути до́брыми учы́нками. Такі́й былъ Сі́монъ, архіере́й старозако́нный, о кото́ромъ написано: «Яко кри́нъ (лѣлѣя)

10 при исхожде́ніихъ воды̇». На ты́хъ столпа(х) // сѣти мѣдяныи знача́тъ сло́во бжоє, кото́рымъ учи́телѣ црко́вныи людей на́ свѣтѣ ло́вятъ и до нба прова́дятъ.

Дру́гій разъ сѣтю называ́ют(ъ)ся бога́тства. Такъ мо́вит(ъ) ап(с)лъ Па́-

а. Ти(м) .ѕ. велъ: «Хотя́щыи богати́тися, в(ъ)пада́ютъ въ на́пасти и сѣти». Пи́шут(ъ) гисто́рикове ро́знѣ, же Неро, це́саръ ры́мскій, золото́ю сѣтю лови́л(ъ) ры́бы. И бога́цтва су́тъ сѣтю золото́ю и срѣбрною, бо кото́рыи лю́де в(ъ) зо́лотѣ и в(ъ) срѣбрѣ ся коха́ютъ и о́ноє хова́ют(ъ), а о бга не дба́ют(ъ), такі́и золото́ю и срѣбрною сѣтю ло́влени и до пе́кла запрова́жени быва́ютъ. Для того̇ ап(с)лъ Іа́ковъ мо́вит(ъ): «Прійдѣте нн҃ѣ бога́тыи, пла́читеся и рыда́йте

Іако(в). є. о лю́ты(х) ско́рбехъ ва́ши(х), граду́щи(х) на́ вы, бога́цтво ва́ше изгнѝ и ри́зы ва́ши мо́ліє поядо́ша, зла́то ва́ше и сре́бро изоржа́вѣ, иржа̀ и́хъ въ послушенство на васъ бу́дет(ъ) и снѣсть пло́ти ва́ша, а́ки о́гнь, єго́ же снискасте въ послѣдняя днѝ». Кото́рыи зась лю́де зло́то и сре́бро своє роздаю́тъ убо́гимъ на шпита́лѣ, роз(ъ)даю́тъ на црквы̇, роздаю́тъ на монастырѣ, такі́и сѣтю золото́ю и срѣбрною ло́влени и до нба запрова́жени быва́ютъ. Такъ мо́вилъ Хс до єдного̇ млоде́нца: «Идѝ прода́ждъ имѣніє твоє и да́жд(ъ) ни́щимъ и имѣти имаши сокро́вище на нбсѝ».

Тре́тій разъ сѣтю называ́ют(ъ)ся грѣхѝ. Такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ:

10 зв. в. Ти(м). в. «Єда̀ ка́ко дасть и́мъ бгъ покая́ніє в(ъ) ра́зумъ и́стин(ъ)//ный и возни́кнутъ о(т) дія́волскія сѣти, живы уловлє́ни о(т) него̇ въ свою̇ єго̇ во́лю». Ви́дѣлъ стый Анто́ній, вели́кій пусте́лникъ, сѣти роски́даныи по всему̑ свѣту и за-

волáлъ: «Г҃и, кто мóжетъ ты(х) сѣ̑тей ухрони́тисѧ?» Почу́л(ъ) гóло(с) з(ъ) В(ъ) жи(т). с҃. Антѡн.
н҃ба мóвѧчі́й: «Покóра». Пре(з) ты́и сѣ̑ти знача(т)сѧ грѣхѝ ро(з)майтыи, которыи по всему̑ свѣ̑ту непрї́ѧтелѣ ду́шныи на людéй заставлѧ́ю(т), я́ко паýк(ъ) ростѧгáєт(ъ) сѣ̑ти свои̑ в(ъ) дома(х) и на рóзны(х) мѣ̑ст(ъ)ца(х), а гды̀ в(ъ)падéт(ъ) в(ъ) сѣ̑т(ь) єгò мýха áлбо пчолà, зáра(з) єѝ порывáє(т) и мýчи(т) и уморѧ́єт(ъ). Так(ъ) паýк(ъ) пекéлный, д҃хъ нечы́стый, по всѣ̑х(ъ) дома(х) межѝ всѣ̑ми людмѝ свѣ̑цкими и д҃ховными и по всему̑ свѣ̑ту ростѧгáєт(ъ) сѣ̑ти свои̑, грѣхѝ, на людéй. А гды̀ які́й ч҃лк(ъ) в(ъ)пáде(т) в(ъ) тýю сѣ̑т(ь), въ грѣ̑х(ъ), зáра(з) єгѡ̀ паýк(ъ) пекéлный, непрї́ѧтел(ь) дýшный, я́к(ъ) мýху и як(ъ) пчолу̑, порывáє(т) и до пéкла провáдитъ на вѣ̑чныи мýки и на вѣ̑чную смерть. Длѧ тогѡ̀ слабы́и вóйска єгѵ́петскїи мýхами, потужнѣ̑йшїи вóйска ассирі́йскїи пчолáми называ́єт(ъ) пр(о)ркъ Ісáїа, мóвѧчи: «Поз(ъ)- Ісá-
ви́ждет(ъ) г҃ь мýха(м), и́же владѣ̑ют(ъ) чáстію рѣкѝ Єгѵ́петскїѧ, и пчéлѣ я́же їа .з҃.
є(ст) в(ъ) странѣ̀ Ассѵрі́йстей». Гды тéды, ч҃лче, впал(ъ) єсѝ в(ъ) які́й грѣ̑х(ъ), в(ъ) сѣ̑ть до непрї́ѧтелѧ дýш(ъ)ного впал(ъ) єсѝ, котóрою сѣ̑тю грѣхóвною тебѣ̀ улови́л(ъ) непрї́ѧтел(ъ) дýшный и ю́ж(ъ) до пéкла про//вáдит(ъ). Що **11**
(ж) мáєш(ъ) чыни́ти, жебы (с) вóлный зостáл(ъ) ѡ(т) сѣ̑тей грѣхóвны(х)? Заховáй, ч҃лче, покóру, сповѣ̀дáйсѧ з(ъ) покóрою грѣхо(в) свои(х), то во(л)ный ѡ(т) сѣте(и) грѣхо(в)ны(х) зостáне(ш), понева(ж) гды с҃ты́й Антóнїй, великї(и) пыта(л), кто мóже(т) сѧ ты(х) сѣ̑тей ухрони́ти, почýл(ъ) з(ъ) н҃ба гóло(с) мовѧчі́й: покóра.

Четвéрты(й) ѡстатні́й ра(з) сѣ̑тю называ́ю(т)сѧ мýки пеке(л)ныи вѣ̑(ч)ныи, а ты́и сѣ̑т(и) су(т) огні́стїи, сѣрчі́стїи и бурли́выи, котóрыми сѣ̑тмѝ грѣ̑шныи люде уловлéни бýдут(ъ) на стрáшно(м) сýдѣ, вéдлугъ ѱалми́сты:
«Одожди(т) на грѣ̑шники сѣ̑ти, óгн(ь) и жýпель (сѣ̑рка) д҃хъ бýренъ ча(с) Ѱало(м)
чáша и́хъ». Стережѣ̑тесѧ тоєи сѣ̑ти пекéлнои, кѵ́ты мóрскїи, ры́бы вели́кїи, і҃.
котóрыи людéй пожирáєте, яко пр(о)рка Іѡ́ну Таки(м) кѵ́то(м) єсте(с) кóж(д)ый ч҃лче зайзросли́вый, гнѣвли́вый, драпѣ̑жный, ѡкрýтный, котóры(и) и́ншы(х) людéй пожирає(ш), гды и(х) здоро(в)ѧ и животà и має(т)ностей позбавлѧє(ш). Таки(х) кѵ́то(в) споминáєт(ъ) ѱалмі́ста, мóвѧчи: «Аще не бы̀ г҃ь
бы(л) в(ъ) на(с), внегдà востáти ч҃лко(м) нá ны, убо жи́вы пожéрли бы́ша Сїмѡнъ Маіó-
на(с)». Стережѣ̑тесѧ тоєи сѣ̑ти пекéлнои, дéлфины, ры́бы мо(р)скїи, котóрыи лю́съ ѡ
в(ъ) музыцѣ̀ кохáєтесѧ и музы́ки ѡхо(т)не слýхаєте. Таки(м) дéлфїно(м) ры́бахъ
єсте(с) кóж(д)ый п҃ѧнице, вшетéчнику, чужоло(ж)нику, танéчнику, бо ты мóрс-
шукає(ш) музы́ки и, ѡхо(т)не музы́к(и) слýхаючи, упїає(ш)сѧ, та(н)ци ких(ъ).
ѡ(т)правýєш(ъ) и до не//чы́сто(г)[о] учы(н)ку телесно(г)[о] музы́к(а) тебѣ̀ **11 зв.**
побужáєт(ъ). Длѧ то(г)[о] мóви(т) пр(о)ркъ Ісáїа: «Гóре востающи(м) заýтра Ісаїа
и гонѧ́щи(м) сікéра [пѧ(н)ство] [1], ждýщи(м) вéчера, винò бо пожже(т) ѧ̀ съ гýслми, бо и прегýдицами, и тѵ(м)пáны, и свири(л)ми винò пїюще а дѣл(ъ) .є҃.
г҃ни(х) не ви́дѧ(т) и дѣле(с) рýку єгò не сматрѧ́ют(ъ)». Стережѣ̑тесѧ тоєи сѣ̑ти пеке(л)нои, ры́бы мо(р)скїи рогáтыи, котóрыи рóги на головѣ̀ своє(и) мáєте, вéдлу(г) пóвѣст(и) натуралі́сто(в). Такі́ми ры́бам(и) рогáтим(и) вы є́сте(с)те, мона(р)хове и поте(н)тáтове и всѣ̀ прелож́оныи д҃ховнїи и свѣ(ц)-

кїи, бо вшу вла(ст) и ва́шу мо(ц) рога́ми называє(т) ѱалмі́ста, мо́вачи до ба: «Ѿ имени твоє(м) врагѝ нша изводе(м) рога́ми». Стережѣтеса (х) [!] тоє́и сѣти пеке́лнои, всѣ преложо́ныи, єслѝ в(ъ) грѣха(х) знайду́єтеса и маєста(т) бжї́й грѣха́ми своими ωбража́єте, бо ва́ши ро́ги мо́ц(ъ) ва́шу и вла(ст) ва́шу пола́ме(т) бгъ всемогу́чїй, гды мо́ви(т): «Вса ро́ги грѣшныхъ сломлю̀ и во(з)несе́тса ро́гъ пра́веднаго».

Дла то́го просѣмо ап(с). Петра̀, Андре́а, Іа́кова, Іωа(н)на, кото́ры(х) ннѣшнеє єѵ(г)лїє на лѵту́ргїи бж(ст)ве́ной чита́ноє спомина́є(т), проси́мо и(х), жебы ωнѝ пре(д)статель(ь)ство(м) свои(м) ω(т) сѣтї́й пеке́лны(х) на(с) ωборони́ли. Пе́тр(ъ) зна́чи(т)са ка́мень, Андре́й зна́чи(т)са му́жный, Іа́ко(в) зна́чи(т)са держачі́й пату̑, Іωа(н) значи(т)са ла́ска г(с)на. Зачы(м) просѣмо ты(х) ап(ст)ло(в), жебы̀ то́й я́ко ка́ме(н) мо(ц)ный, мо(ц)но на(с) на ка́мен(и) вѣры уґрунтова(л), то́й я́ко му́жный, му́жне на(с) борони(л) ω(т) злы(х) учи́нко(г)
12 [!], то́й я́ко держа//чі́й пату̑, жебы̀ держа(л) пату̑ ншу и не да́лъ на(м) послизну́тиса и в(ъ)па́сти в(ъ) грѣ́х(ъ) які́й, то́й за(с) якω ла́ска г(с)дна, жебы̀ на(м) з(ъ)ѣдна́лъ ла́ску г(с)дню и доча́сную на землѣ и вѣ́чную в(ъ) нбѣ, ве́длуг(ъ) писма̀ своє́го: «Блг(д)ть во(з)блгода́ть». Аминь.

То́є каза́ньє повѣда́й в(ъ) н(д)лю осмна́дцатую по соше́ствїи с҃. дха, где положѝ ѳе́ма тако́є: Ѿ(т)се́лѣ бу́деши члвки лова̀. Лука̀. є҃.

КАЗА́НЬЄ В(Ъ) НЕДѢ́ЛЮ ТРЕТЮЮ ПО СОШЕ́СТВЇИ СТА́ГО ДХА

Ма(ѳ) .ѕ҃.

Ищѣте пре́жде цр(с)твїа бжї́а и пра́вды єго̀ и сі́а вса прило́жатса вамъ.

Цр(с)твом(ъ) нб(с)ным(ъ) называє(т)са нбо, же в(ъ) нбѣ цр(с)тву́ют(ъ) лю́де сты́и и навѣ́ки бу́дутъ цр(с)твова́ти, ве́длуг(ъ) стго Іωа(н)на Бгосло́ва мова́чого: «Воцра́т(ъ)са въ вѣки вѣко(м)». В(ъ) то́мъ цр(с)твѣ нб(с)номъ є́стъ по́кармъ и напо́й и оде́жда, виде́нїє лица̀ бжогω. Дла того̀ не ка́жетъ Хс ω по́кармъ зе́мный и напо́й и ω оде́жду зе́мную на́збы(т) и фрасовли́ве ста́ратиса: «Не пецѣтеса дшею ва́шею, что я́сте илѝ что пі́єте, ни тѣломъ ва́шимъ,
12 зв. въ что̀ ωблечете́са». Але ка́жетъ // намъ Хс ω нбо ста́ратиса, где бы́ смо виде́нїє лица̀ бжогω моглѝ за по́кармъ, за напо́й и за ωде́жду мѣти. Ищи́те же пре́жде цр(с)твїа бжї́а и пра́вды єго̀ и сі́а вса прило́жат(ъ)са вамъ. Кото́рыи лю́де ω нбѣ мы́сла(т) и ω нб(с)ный по́кармъ напо́й и ωде́жду ста́рают(ъ)са, такі́и су́гъ пта́хи высоколѣ́тныи и лѣлѣи по́лныи, до́брыми учи́нками, якъ сли́чною фа́рбою приωздо́бленыи, на кото́ры(х) поглада́ючи и мы пови́нни смо жи́ти, бо мо́витъ Хс: «Возрѣте на пти́цы нб(с)ныа, я́ко ни сѣ́ют(ъ), ни жну́т(ъ), ни собира́ютъ в(ъ) жи́тници, и оцъ вашъ нб(с)ный пита́єтъ и́хъ».

Да́лѣй Хс мо́вит(ъ): «Смотрѣте кры́ни се́лныхъ, ка́кѡ расту́тъ, не тружа́ют(ъ)сѧ, ни прѧду́т(ъ). Глаголю же вамъ, я́кѡ нѣ Соломѡ́нъ въ всѐй сла́вѣ своѐй ѡблече́сѧ, я́кѡ еди́нъ ѡ(т) си́хъ». Покажу̀ те́ды в(ъ) мо́вѣ моѐй ещѐ ве́длугъ се́нсу дхо́вногѡ розмайтоє цр(с)тво нб(с)ноє, которогѡ ма́ємо шука́ти. Ха бга прошу̀ ѡ по́мочъ, ласкъ ва́шихъ ѡ слуха́ньє.

Пе́ршїй разъ цр(с)твом(ъ) нб(с)ным(ъ) называ́єтсѧ Хс збави́тел(ь) ншъ. Длѧ того̀ гды фарїсе́и Ха пыта́ли, когда̀ прїйдетъ цр(с)твїє бжїє, Хс, ме́шкаючи ме́жы ни́ми, ѡ(т)каза́лъ и́мъ: «Цр(с)твїє бжїє вну́тр(ъ) ва(с) е́ст(ъ)».
И в(ъ) при́повѣсти Хс до себѐ //прировна́л(ъ) цр(с)тво нб(с)ноє, мо́вѧчи: 13
«Уподоби́сѧ цр(с)твїє бжїє члку црю, и́же восхотѣ стѧза́тисѧ ѡ словесѝ съ Ма(ѳ),
рабѝ свои́ми.» Єди́нъ слуга̀ ви́нен(ъ) єму̀ былъ тму̀, то́ єсть де́сѧтъ ты́сѧчей иі.
тала́нтѡвъ, а гды́ не мѣлъ чимъ ѡ(т)да́ти, росказа́лъ царъ єгѡ̀ само́го и жену̀ и дѣти єгѡ̀ прода́ти и ѡ(т)да́ти долгъ свой. Пад(ъ) у́бѡ рабъ той, кланѧ́шесѧ єму̀ глѧ: «Гди, потерпѝ на мнѣ и всѧ́ ти возда́мъ». Милосердова́въ же г(с)дь раба̀ тогѡ̀, простѝ єгѡ̀ и до́лгъ ѡ(т)пустѝ єму̀. Вы́шовши той слуга̀ ѡ(т) царѧ́, знайшо́лъ това́риша, своє́го, кото́рый єму̀ былъ ви́ненъ сто пѣнѧзей, и порва́вши єгѡ̀, поча́лъ дави́ти и мо́вити: «Ѿ(т)да́ждь ми, им же ми єсѝ до(л)женъ». Палъ перед ни́мъ това́ришъ и проси́лъ, жебы̀ ма́ло єму̀ почека́лъ, але ѡ́нъ не слу́халъ єгѡ̀ про́збы, всадилъ єгѡ̀ в(ъ) темни́цу, до́ндеже возда́ст(ь) до́лжноє. Ви́дѧчи то́є, това́риши ужа́ловалисѧ на(д) ѡ́нымъ вѧ́знемъ и прише(д)ше, сказа́ша господи́ну своє́му всѧ бы́вшаѧ. Тогда̀ призва́лъ єгѡ̀ господи́нъ єгѡ̀, глагола̀ єму̀: «Ра́бе лука́вый, весь до́лгъ ѡ́нъ ѡ(т)пусти́хъ тебѣ, поне́же умолѝ мѧ, не подоба́ше ли тобѣ помилова́ти клеврѣта своє́го, я́ко же и а́зъ тѧ помилова́хъ». И прогнѣва́всѧ г(с)дь єгѡ̀, преда́сть єгѡ̀ мучи́телем(ъ), до́ндеже воз(ъ)//да́сть весь долгъ свой. 13 зв.

Царе́мъ е́стъ Хс, снъ бжїй, ѡ кото́ромъ напи́сано: «Цръ царе́мъ и г(с)дь г(с)демъ». Слуга́ми єгѡ̀ су́тъ всѣ лю́де, и ста́р(ъ)шыи и ме́ншыи. Тала́нтами называ́ютъсѧ приказа́нѧ бжїи, кото́рыи пови́нен(ъ) ко́ждый члвкъ захова́ти. Єслѝ ѡ́ныи захова́ємо, не ви́нни смо нѣчо́го бгу, а гды̀ любъ едино̀ приказа́нѧ бз(с)коє престу́пимо, а и́ншыи всѣ захову́ємо, ю́жъ ви́нни смо бгу де́сѧть ты́сѧчей тала́нтѡвъ, бо и ты́и приказа́нѧ бз(с)кїи, кото́рыи єсмо̀ захова́ли, нѣчо́го ю́жъ не ва́жатъ длѧ едного̀ приказа́нѧ бо́зского, кото́роє смо переступи́ли. Так(ъ) мо́витъ Іа́кѡвъ: «Аще в(ъ)ве́сь за́конъ соблюде́тъ, согрѣши́т(ъ) же въ єди́номъ, бысть всѣмъ пови́ненъ». Длѧ того̀ жену̀, тѣло нше, и дѣти, ру́ки и но́ги и члонки и́ншыи ншѣ, кото́рыи грѣши́ли, хо́четъ бгъ му́ками пеке(л)ными кара́ти, еднакъ гды мы Ха, црѧ своего, про́симъ ѡ милосе́рдїє, жа́луючи за грѣхѝ своѝ и сповѣда́ючисѧ и́хъ и поку́туючи за то́є, же́ смо приказа́н(ь)є Хво не захова́ли, ѡ(т)пуска́єтъ Хс намъ в(ъ)весь долгъ нашъ. Стома̀ пѣнѧзами называ́єт(ъ)сѧ приказа́н(ь)є члвчеє, кото́роє гды якїй члкъ ѡ(т) и́ншого члка ма́єт(ъ), а не учини́лъ єгѡ̀, ви́ненъ єму̀
е́стъ сто пѣнѧзей. Това́ришами на́шими называ́ютъсѧ // агглы, кото́рыи за́в- 14
ше сѧ з на́ми знайду́ют(ъ) и стерегу́тъ нас ѡ(т) всего̀ зло́го, ве́длугъ ѱал(ь)-

ми́сти: «Агглωмъ свои́мъ заповѣ́сть ω тебѣ̀ сохрани́ти тѧ въ всѣ́хъ путе́хъ твои(х)». Ты́и това́риши нши агглы, ґды ви́дѧтъ, же яко́гω чловека мы му́чимо и в темни́цу сажа́ємо за малый до́лгъ свой, же ѡ́нъ малы́мъ насъ грѣхо́мъ ωбрази́лъ, не захову́ючи на́шего приказа́нѧ мало́го, жа́луютъ єгѡ̀ и Хр(с)то́ви, црви на́шему, то́є ω(т)но́сѧтъ. Зачи́мъ Хс, царъ нашъ, не хо́четъ намъ ω(т)пусти́ти вели́кого долгу̀ своє́гω, десѧтѝ ты́сѧчей тала́нтωвъ, то́ єстъ не хо́чет(ъ) намъ ω(т)пусти́ти вели́кихъ и мнѡ́ги(х) грѣхѡ́въ, кото́рыми смо Ха ωбрази́ли, переступу́ючи єгѡ̀ бзскїи приказа́нѧ, и в(ъ)ки́нет(ъ) таки́хъ людей немилωсе́рдныхъ в(ъ) темни́цу пеке́лную, жебы́ сѧ тамъ навѣ́ки му́чили.

Дру́гїй разъ цр(с)твомъ нб(с)нымъ называ́єт(ъ)сѧ нау́ка Хва єѵ(г)лскаѧ.
Ма(ѳ) .гі. Такъ мо́вилъ Хр(с)тосъ: «Подо́бно є́стъ црство нб(с)ноє квасу, и́же в(ъ)зе́мши жена̀ сокрѝ в(ъ) му́чныхъ са́тѣхъ три, до́ндеже воскисѡ́ша всѧ». На ты(м) мѣ́стцу квасъ значи́тъ нау́ку Хву єѵ(г)лскую, кото́рую жена̀, цркві ста́ѧ принѧла̀ ω трѡ́хъ персѡ́нахъ въ єди́номъ бз(с)твѣ, бо три са́та му́чныи зна́чѧтъ три персѡ́ны — ω(т)ца и сна и сто́го дха, кото́рыи персѡ́ны въ єди-
14 зв. ном(ъ) // бз(с)твѣ знайду́ют(ъ)сѧ.

Тре́тїй разъ цр(с)твомъ нб(с)нымъ называ́єтъсѧ вѣ́ра хр(с)тїа́нскаѧ. Такъ
Та(м) же. мо́вилъ Хс: «Подо́бно єст(ъ) цр(с)тво нб(с)ноє зерну̀ горуши́чну, єже в(ъ)зе́мъ чл҃къ, всѣ́ѧ на селѣ̀ своє́мъ, є́же ме́н(ъ)ше убо є́стъ ω(т) всѣ́хъ сѣ́менъ. Єгда̀ же возрастѐ, бо́лее всѣх(ъ) зе́лїй є́стъ и быва́єтъ дре́во, я́кω прїйтѝ пти́цам нб(с)нымъ, и вита́ти на вѣ́твѣхъ єгѡ̀». Ту́тъ зе́рно горуши́чноє мало́є значи́т(ъ) вѣ́ру хр(с)тїа́нскую, кото́раѧ пе́рше была̀ мала́ѧ, в(ъ) ма́ло людехъ, ты́лко в(ъ) ап(с)лахъ сѧ знайдова́ла Поты́мъ, якъ зе́рно горуши́чноє вели́кимъ де́ревомъ стає́т(ъ)сѧ, такъ вѣ́ра хр(с)тїа́нскаѧ зоста́ла вели́кою, по всему̀ свѣ́ту сѧ розши́рила. Пта́хи нб(с)ныи, кото́рыи ме́шкаютъ на вѣ́твѣхъ горуши́чного де́рева, су́тъ царѣ̀, князѣ̀, гет(ъ)ма́ни, воєво́ди, потента́тωве и мона́рхωве свѣ́та тогѡ̀, кото́рыи до вѣ́ри хр(с)тїа́нскои сѧ наверну́ли и ме́шкаютъ стате́чне в(ъ) вѣ́рѣ хр(с)тїа́нской.

Четве́ртый ωста́тный ра(з) цр(с)тво(м) нб(с)нымъ называ́єт(ъ)сѧ црковъ ста́ѧ, на́рωдъ хр(с)тїа́нскїй. Такъ мо́вилъ архагглъ Гаврї́ил(ъ) до преблгословенной дви Ма́рїи, ωзнаймуючи є́й, же мѣ́ла Ха породи́ти: «Воцари́тъсѧ,
Лу(к) .а̃. въ до́му Іа́кωвли въ вѣ́ки и ца́рствїю єгѡ̀ не бу́детъ конца̀». На ты́мъ мѣ́сцу цр(с)твомъ называ́єт(ъ)сѧ црков(ъ) ста́ѧ, в(ъ) кото́рой мѣлъ Хс навѣ́ки цр(с)т-
15 вова́ти. Длѧ тогѡ̀ засъ написано: «Ца́рствїю єгѡ̀ // не бу́детъ конца̀»,— бо мнѡ́гїи ца́рства вели́кїи на свѣ́тѣ скончи́лисѧ. Где є́стъ потужноє ца́рство Македо́нскоє? Скончи́лосѧ. Где є́стъ знамени́тоє ца́рство Єгѵ́петскоє? Скончи́лосѧ. Где є́стъ сла́вноє ца́рство Ара́пскоє? Скон(ъ)чи́лосѧ. Где су́тъ ца́рства Амморре́йскїи, Васа́нскїи, Ханаа́нскїи? Скончи́лисѧ. Тоє за́сь цр(с)тво Хво, црковъ ста́ѧ, нѣґды не ско́нчи(т)сѧ. Длѧ тогѡ̀ напи́сано: «Цр(с)твїю єгѡ̀ не бу́детъ конца̀».

Мнѡ́гыи былѝ тыра́нωве ωкру́тныи, лю́де неве́рныи, мона́рхωве и потента́тове, кото́рыи цр(с)тво Хво, црковъ стую, хотѣ́ли збу́рити, єдна́къ то-

гѡ не доказа́ли и са́ми поги́нули. Где теперъ є́стесь Не́рѡ? Гдѐ є́стесь, Де́кїи? Где є́стесь, Домиціа́не, Валерїа́не, Дїѡклиціа́не, Юліа́не? Гдѐ тепе́ръ знайдуєтеса и и́н(ъ)шыи балвохва́лцы ѡкру́тныи, кото́рыи хр(с)тїа́нѡмъ ро́зныи му́ки и ро́зную сме́рть задава́листе, хотачѝ збу́рити цр(с)тво Хво, црковъ сту́ю? Всѣ вы̀ поги́нулисте, всѣ́хъ васъ пе́кло ненасыще́нноє паще́кою своє́ю пожéрло и въ чре́вѣ своє́мъ пеке́лном(ъ) васъ, я́кѡ потра́ву пеке́лную, ѡгне́мъ неугаса́ючимъ тра́витъ, ве́длугъ ѱал(ь)ми́сты: «Погибе па́мать ва́ша съ шу́момъ и вла́сть ва́ша тира́нскаа згинула, и ани́мушъ вашъ // 15 зв.
наду́тый зги́нулъ, и има̀ ва́ше, всему̀ свѣ́ту ме́рзскоє, зги́нуло, а це́рковъ Хр(с)то́ва трва́єтъ и трва́ти бу́детъ на́вѣки, воюючаа на землѝ и триумфу́ючаа в(ъ) нбѣ, ве́длугъ слѡ́въ арха́гглскихъ: цр(с)твїю єгѡ̀ не бу́детъ конца̀».

Пророкова́лъ ѡ ты́мъ Данї́илъ, же то́є цр(с)тво Хво, црквовъ ста́а, на́вѣки ма́єтъ трва́ти, нѣ́гды не сконча́тса, бо написа́лъ: «Воста́витъ бгъ нбсный цр(с)тво, є́же въвѣки не разори́тса и цр(с)тво єгѡ̀ людє́мъ и́нымъ не ѡста́нетъ и стонча́тъ и розвѣ́єтъ вса̀ ца́рства, а то ста́нетъ вовѣ́ки». И на и́ншом(ъ) мѣсцѣ то́й же пр(о)ркъ Данї́илъ ѡ Хр(с)тѣ и ѡ цр(с)твїи єгѡ̀, црквн сто́й, мо́витъ: «Видѣ́хъ въ снѣ̀ но́щїю и се на ѡ́блацѣхъ небе́сныхъ я́кѡ снъ члвчъ иды́й ва́ше и до ве́тхаго де́нми до́йде и пре(д) ни́м(ъ) приведе са єму̀ и тому̀ са да́сть вла́сть, и че́сть, и ца́рство, и всѝ лю́дїє, племена̀ и язы́ци тому̀ поработа́ютъ, и вла́сть єгѡ̀ — вла́сть вѣ́чнаа, я́же не ми́мо иде́т(ъ) и цр(с)ство єгѡ не разсы́плет(ъ)са». Да(н) .в҃. Да(н) .з.

Тогѡ̀ те́ды црства нбсногѡ ма́ємѡ шука́ти, Хр(с)та̀, збави́тела на́шегѡ, през(ъ) учы́нки на́ши до́брыи, ма́ємо шука́ти нау́ки Хр(с)то́вои, ма́ємо шука́ти вѣ́ры правосла́вноuи хр(с)тїа́н(ь)скои, ма́ємо шука́ти церкви сто́и каѳоли́ческои и въ о́ной до конца̀ жи́тїа своє́гѡ стате́чне трва́ти, понева́жъ мо́вилъ Хс: «Ищѣ́те прежде црствїа бжїа и пра́вды єгѡ̀ и сїа вса прило́жатъса вамъ». Якъ же ма́ємо цр(с)тва нб(с)ногѡ шука́ти, жебы́ смо знашлѝ // о́ноє? 16
Пови́нни смо чи́стоє о́ко мѣ́ти, бо мо́вилъ Хс: «Свѣти́лникъ тѣ́лу є́стъ о́ко, а́ще у́бѡ бу́детъ о́ко твое́ про́сто, все тѣ́ло твое́ свѣ́тло бу́детъ, а́ще ли о́ко твое́ лука́во буде(т), все тѣ́ло твое́ те́мно бу́детъ». О́комъ называ́єтъса ро́зумъ и сумле́н(ь)є и се́рце на́ше, не теле́сноє, а́ле дшевноє, бо то и́мена ты́л(ь)ко су́ть ро́зныи, а ре́чъ єдна̀ є́ст(ъ), понева́жъ мо́вимо до яко́го чловка, вѣ́даєтъ то ро́зумъ тво́й, вѣ́даєтъ то сумле́н(ь)є твое́, вѣ́даєтъ то се́рце твое́, що сь учини́лъ. Зачы́мъ то́є о́ко дшевноє, ро́зумъ, сумле́н(ь)є, се́рце свое́ ма́ємо чи́стоє ѡ(т) грѣхо́въ захова́ти, то будемо цр(с)тва нб(с)ного шука́ти и о́ко(м) чи́стым(ъ) ѡба́чимо ѡ́ноє и зна́йдемо. До того̀ удала́ймоса ѡ(т) свѣ́та, не угана́ймоса за бога́тствами и за и́ншыми ма́рностами свѣцкими, але служѣ́мо бгу, то бу́демо шука́ти цр(с)тва нб(с)ного и зна́йдемо о́ноє, понева́жъ бъ слуга́мъ своимъ даєтъ цр(с)тво нб(с)ноє. Дла того̀ мо́вилъ Хс: «Не мо́жете бгу работа́ти и мам(ъ)мѡ́нѣ».

На ѡста́токъ ѡ(т)пуска́ймо долгѝ ншѣ сто пѣназей до́лжникомъ на́шимъ, то́ єст(ъ) ѡ(т)пуска́ймо малы́и ура́зы, кры́вды свой и вшела́кїи грѣхѝ людє́мъ,

которыми оні̀ насъ ѡбразили, то бу́демо шука́ти цр(с)тва нб(с)ного и знай-
16 зв. демо о́ноє, бо намъ ѡ(т)пу́ститъ бгъ // тму тала́нтѡвъ, то́ єсть, ѡ(т)пу́ститъ намъ вели́кїи и мно́гїи грѣхѝ на́ши, которими смо єгò ѡбрази́ли, и да́сть намъ цр(с)тво нб(с)ноє, кото́роє дай намъ, Хе бже, зна́йти и та́мъ на́вѣки жи́ти. Ами́нь.

То́є жъ каза́н(ь)є повѣда́й в(ъ) неде́лю ѡдина́дцѧтую по соше́ствїи ста́го дха, где положѝ ѳе́ма тако́є. Уподоби́сѧ, цр(с)твїє нб(с)ноє, члвку црю, иже восхотѣ стѧза́тисѧ ѡ словесѝ съ рабы̀ своими.

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДЕ́ЛЮ О́СМУЮ ПО СОШЕ́СТВЇИ СТА́ГО ДХА

Ма(ѳ) .дї.

Дасть учникѡмъ хлѣ́бы, учници же на́родѡмъ, и ядо́ша вси и насыти́шасѧ.

Вели́кую похва́лу страннолю́бїє ма́єт(ъ), бо Авраа́мъ, патрї́арха старозако́н(ъ)ный, и Лѡтъ, сыно́вецъ єгò, былѝ странноприє́мцами, прїйма́ли
17 в(ъ) домъ свой // стра́нныхъ люде́й, го́стей, пе́л(ь)гримовъ, кор(ъ)ми́ли ихъ и пойли, длѧ тогò зоста́ли го́дными агглѡвъ я́кѡ го́стей мѣ́ти в(ъ) дому̑ своє́м(ъ). Такъ мо́витъ ап(с)тлъ Па́велъ: «Страннолюбї́ѧ не забыва́йте, тѣ́м(ъ) бо вѣдѣ́шасѧ нѣцї́и прїе́мше агглы». И Хс на стра́шномъ су́дѣ людей прв(д)ныхъ о́змет(ъ) до нба на вѣ́чноє мешка́н(ь)є и бу́дет(ъ) до нихъ мо́вити: «Стра́ненъ бѣ́хъ и воведо́сте менѐ». Грѣ́шны(х) зась пошле́тъ до пе́кла на вѣ́чные му́ки и бу́детъ до ни́хъ мо́вити: «Стра́ненъ бѣ́хъ и не въведо́сте менѐ». И самъ Хс страннолю́бїє захова́лъ, ґды мно́гїи на́рѡды до негò пришлѝ на мѣ́сце пу́стоє, где не мѣ́ли чогò ѣ́сти и не доста́ли купи́ти. Хс накорми́лъ пѧт(ь)ма̀ хлѣ́бами пѧть тысѧчей на́родѡвъ, о́прочъ жонъ и дѣте́й. И я̀, ѡ(т) Ха научи́вшисѧ страннолюбї́ѧ, хочу̑ накорми́ти васъ хлѣ́бомъ дхо́вны(м), бо всѣ лю́де и вы̀ є́стесте го́стѧми и прихо́днѧми на землѝ, хи́ба в(ъ) нбѣ обыва́телѧми бу́дете. Такъ мо́витъ пр(о)ркъ Дв(д)ъ: «Пришле́цъ азъ є́смъ на землѝ». То́є жъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Не има́мы зде пребыва́ющого гра́да, но граду́щого възыску́ємъ». Зачы́мъ ласкъ ва́шихъ я́кѡ го́стей и прихо́дневъ в(ъ) дому̑ бжомъ, в(ъ) цркви сто́й, взѧвши бга на по́мочъ, хлѣ́бомъ дхо́в-
17 зв. нымъ(ъ) хочу̑ накорми́ти, на кото́рый хлѣ́бъ ласкъ // ва́шихъ всѣ́хъ запраша́ю.

Хлѣ́бомъ є́стъ сло́во бжї́є. Такъ мо́вил(ъ) Хс: «Не ѡ хлѣ́бѣ єдино́мъ
Ма(ѳ).д. живъ бу́детъ члвкъ, но ѡ всѧкомъ глѣ, исходѧ́щемъ из(ъ) у́стъ бжї́ихъ». Вели́кїй былъ го́лодъ на́ свѣтѣ за ча́су Іѡ́сифа Прекра́сного, бо сѣ́мъ лѣ́тъ трвалъ в(ъ) мнѡ́гихъ сторона́хъ. Такъ мо́вилъ Іѡ́сифъ до фараѡ́на, кро́лѧ
Бы(т) єгѵ́петского: «Прї́йде же по си́хъ седмѝ седмъ лѣ́тъ гла́ду и забу́детъ по всѐй
.ми. землѣ Єгѵ́петской сы́тость и погу́бит(ъ) гладъ зе́млю и не бу́детъ зна́ти ѡбилї́ѧ зе́мнагѡ ѡ(т) гла́да бу́дущаго по се́мъ, и вели́къ бу́детъ ѕѣло». Бо́л(ь)-

шїй го́лодъ є́стъ в(ъ) то́й сторонѣ, где сло́ва бж҃ого не проповѣду́ют(ъ), бо без(ъ) хлѣ́ба тѣ́ло чл҃вчеє хору́єтъ и умира́єт(ъ), а без(ъ) слуха́н(ь)ѧ сло́ва бж҃ого дш҃и лю́дзкїи хору́ютъ и умира́ютъ. Такъ мо́вилъ бг҃ъ до пр(о)рка Амѡ́са: «Послю̀ гладъ на́ землю, не гла́дъ хлѣ́ба, ни жа́жды воды̀, но гла́дъ слыша́нїѧ сло́ва бж҃їѧ». Длѧ тогѡ̀ ко́ждый пропове́дникъ и учи́тель цр҃ко́вный мо́жетъ сѧ назва́ти Іѡ́сифомъ, бо Іѡ́сифъ по(д) ча́съ го́лоду вели́кого корми́лъ хлѣ́бомъ єгvпт ѧ́новъ и и́ншїи на́рѡды и ѡ(т) сме́рти захова́лъ и́хъ доча́снои. Такъ проповѣ́дники и учи́телѣ цр҃ко́вныи хлѣ́бомъ дх҃о́внымъ, сло́вомъ бж҃имъ, голо́дныи дш҃и // лю́дзкїи ко́рмѧтъ и ѡ(т) сме́рти вѣ́чнои захо́вуютъ. Хлѣ́бомъ є́стъ покаѧ́нїє, ґды кто ка́єтсѧ грѣхо́въ своихъ, спове́да́єтсѧ и́х(ъ) и жа́лує тъ за ни́хъ. Такъ мо́вит(ъ) ѱал(ь)ми́ста: «Бы́ша сле́зы моѧ̀ мнѣ хлѣ́бы дн҃ь и но́щъ». Гедеѡ́нъ, судїѧ̀ іилскїй, ґды мѣ́лъ войну̀ точи́ти з(ъ) мадїѧнїтами, пере(д) войно́ю в(ъ)ночѣ з(ъ) Ѳа́рою, слуго́ю свои́мъ, прїй-шол(ъ) до обо́зу мадїа́мского и чулъ єдного̀ мадїѧнѣ́ту, кото́рый това́ришови своє́му повѣда́лъ сонъ такїй: ви́дѣлемъ въ снѣ хлѣ́бъ ячмѣ́нный, кото́рый коти́лъсѧ и бѣ́глъ до обо́зу мадїѧ́мскогѡ, а ґды прибѣ́глъ до наме́ту, ѡбва-ли́въ єго̀ на́ землю и порази́лъ и з(ъ) землє́ю зровна́лъ. Ѡ(т)каза́лъ това́ришъ тому̀ жолнѣрови, же през(ъ) то́й хлѣ́бъ ячмѣ́нный значи́тъсѧ мѣ́чъ Гедеѡ́-новъ, кото́рому преда́лъ г(с)дь въ ру́ку обо́зъ мадїа́мскїй. Хлѣ́бомъ ячмѣ́н-нымъ ѧ̀ называ́ю покаѧ́нїє, бо ячмѣ́нь ма́єтъ о́сти о́стрїи и при́крыи. Такъ поку́та чл҃кови є́стъ о́страѧ и при́краѧ. При́кро чл҃вкови, за грѣхѝ поку́ту-ючи, по́стити, не ѣ́сти, не пи́ти; при́кро ѡпо́л(ъ)ночи на мл҃и́твы в(ъ)става́ти; при́кро покло́ны би́ти, ялму́жну дава́ти, ура́зы и крыы́вды свої̀ людє́мъ ѡ(т)-пуска́ти и и́ншїи добродѣ́тели чини́ти. Хлѣ́бъ ячмѣ́нный ѡбали́лъ въ // снѣ на́ землю наме́тъ мадїа́мскїй, и то́й хлѣ́бъ ячмѣ́нный, поку́та ст҃аѧ, валѧ́єтъ на́ землю чл҃вка, кото́рого тѣ́ло наме́том(ъ) сѧ называ́єтъ, бо чл҃вкъ, поку́ту-ючїй за грѣхѝ свої̀, схилѧ́єтъ колѣ́на свої̀ на́ землю, па́даєтъ на́ землю ли-це́мъ свои́мъ, молѧчи́сѧ бг҃у и про́сѧчи єго̀, жебы̀ умилосерди́всѧ на(д) ни́мъ и переба́чилъ єму̀ грѣхѝ єго̀. Длѧ того̀ сѧ тѣ́ло чл҃вчеє наме́томъ называ́єтъ, бо в(ъ) наме́тѣ быва́єтъ полотно̀, быва́ютъ шну́ры и колкѝ, такъ в(ъ) тѣ́лѣ чл҃вчомъ полотно̀ знайду́єт(ъ)сѧ — ску́ра, шну́ры су́тъ жи́лы, колкѝ су́тъ ко́сти. В(ъ) наме́тѣ ме́шкаютъ во́ины, и в(ъ) тѣ́лѣ чл҃вчомъ дш҃а розу́мнаѧ ме́шкаєтъ, кото́раѧ з(ъ) не́прїѧтелами ду́шными вою́єтъ. Такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Постраждѝ яко добръ во́инъ Хв҃ъ».

Хлѣ́бомъ є́стъ Хс҃ в(ъ) сакраме́нтѣ єvхарі́стїи, бо мо́вилъ: «Азъ є́смъ хлѣ́бъ живо́тный, сходѧ́й съ нбс҃ѐ. Илїѧ̀ пр(о)ркъ, ґды уходи́лъ пре(д) Єза-ве́лею окру́тною и засну́лъ по(д) де́ревомъ, пришо́лъ до него̀ агг҃лъ и при-не́слъ єму хлѣ́б(ъ) и во́ду, кото́рый хлѣ́бъ ѣ́вши и во́ду пи́вши, Илїѧ̀ пр(о)-ркъ през(ъ) дале́кую доро́гу ишо́лъ въ крѣ́пости я́ди тоѧ̀ чтырдесѧ́тъ днїй и чтырдесѧ́тъ но́щїй до горы̀ бж҃їѧ Хори́вы. И то́й хлѣ́бъ, пренасте́йшеє тѣ́ло Хв҃о и кро́въ єгѡ̀, // кто пожива́єтъ в(ъ) сакраме́нтѣ єvхарі́стїєй, мо́жет(ъ)

Амо(с) .и҃.
18
Суде(и) .з҃.
18 зв.
Іѡа(н) .ѕ҃. г҃. Ца(р). ѳ҃ї.
19

въ крѣпости ѧ́ди тоѧ̀ далéкую дорóгу ѡ(т)правовáти до нба емпірéйского найвы́шшого и мóжет(ъ) óного доступи́ти и тáмъ нáвѣки жи́ти, котóроє нбо горóю ѱал(ь)ми́ста называ́єтъ, мóвѧчи: «Глáсомъ моймъ къ г(с)ду възвáхъ и услыша̀ мѧ ѡ(т) горы̀ стыѧ своє́ѧ».

Хлѣбомъ є́стъ лáска бжаѧ, котóрую даєтъ бгъ людéмъ, чу́да мéжы ни́ми чы́нѧчи, хóрыхъ уздоровлѧ́ючи, мéр(ъ)твыхъ воскрешáючи, ду́хѡвъ злыхъ выганѧ́ючи и добродѣ́йства и́ншїи людéмъ ѡсвѣдчáючи. Ґды невѣста хананéйскаѧ, идучѝ за Хмъ, волáла: «Змилу́йсѧ надо мною, сну Дв(д)въ, дщи
Ма(ѳ) .єі. моѧ̀ злѣ бѣсну́єтъсѧ, помозѝ ми». О(т)казáлъ Хс: «Нѣсть добрò ѡ(т)ѧ́ти хлѣ́бъ чáдомъ и поврещѝ ѱѡ́м(ъ)». Хлѣ́бомъ назвáлъ Хс лáску свою́, котóрую ѡсвѣдчáлъ жидѡ́мъ, чы́нѧчи мéжы ни́ми чу́да розмáйтыи. И котóрыи жиды̀ в(ъ) Ха увѣ́рили, тыхъ дѣт(ь)мѝ свои́ми называ́єтъ, вéдлугъ єѵ(г)ли́сты Іѡáнна: «Дасть и́мъ óбласт(ь) чáдѡмъ бжїимъ бы́ти вѣ́рующимъ въ имѧ̀ єгò. Ѱáми называ́ютъсѧ погáне невѣ́рныи, котóрыи не гóдны былѝ, жебы̀ Хс чу́да мéжы ни́ми чини́лъ, хóрыхъ людéй улѣчáючи, о що невѣста хананéй-
19 зв. скаѧ проси́ла, котрáѧ ґды // Хви на словà єгò ѡ(т)казáла «Г(с)ди и́бо и ѱѝ ѧдѧ́тъ ѡ(т) крупи́цъ, пáдаючихъ ѡ(т) трáпезы господéй свои́хъ». На тóй часъ одроби́ну тогò хлѣ́ба, лáски своє́и, далъ невѣ́стѣ хананéйской, уздорóвилъ хóрую цóрку єѝ, мóвѧчи: «Ѡ жéно вéлїѧ, вѣ́ра твоѧ̀ бу́ди тебѣ ѧ́коже хóщеши, и исцѣлѣ̀ дщи єѧ̀ ѡ(т) тогò чáса». Невѣ́ста хананéйскаѧ значи́тъ кóждого члвка грѣ́шного, котóрїй бѣсóвскую вóлю чи́нит(ъ), ґды грѣ́шитъ, бо єгò дша ѧ́кѡ цóрка невѣсты хананéйскои бѣсну́єтъсѧ, ѡ(т) злóго дха бывáєтъ утраплéна. Длѧ тогò кóждый члвкъ грѣ́шный пови́ненъ до Ха удавáтисѧ и волáти: «Поми́луй мѧ, г(с)ди, сну Дв(д)въ, дщи моѧ̀ злѣ бѣсну́єтъсѧ». А ѧ́кѡ за невѣ́стою хананéйскою причинѧ́лисѧ до Ха ап(с)лове на землѣ, молѧ́ху єгò глюще: «Ѡ(т)пустѝ ю ѧкѡ вопїє́тъ въ слѣ́дъ насъ»,— такъ и тепéръ в(ъ) нбѣ тыи жъ ап(с)лове и пр(о)рки и мчники и всѣ стыи за члкомъ грѣ́шнымъ кáючим(ъ)сѧ и молѧ́чи(м)сѧ причинѧ́ютъсѧ до Ха бга, мóвѧчи: «Ѡ(т)пустѝ єгò ѧко вопїет(ъ) въ слѣ́дъ насъ». Невѣ́стѣ хананéйской, ѧ́кѡ погáнцѣ невѣ́рной, не хотѣ́лъ Хс лáски своє́и бзскои ѡсвѣдчити, бо не ѡ(т)вѣщà є́й словесѐ. Поты́мъ учникѡмъ, причинѧ́ючим(ъ)сѧ за нéю мóвилъ: «Нѣсмъ послáнъ,
20 тóкмо къ óвцамъ поги́бшимъ дóму Ііилева». На ѡстá//токъ невѣ́стѣ хананéйской мóвилъ: «Нѣсть добрò ѡ(т)ѧ́ти хлѣ́бъ чáдомъ и поврещѝ ѱóм(ъ)». Єднáкъ тáѧ невѣста надѣ́и не трáтила ѡ милосéрдїю Хвомъ, áле идучѝ за ни́мъ, моли́ласѧ єму̀ непрестáнно, жебы̀ умилосерди́лъсѧ на(д) нею, и мóвила: «Г(с)ди, ибо и ѱѝ ѧдѧ́тъ ѡ(т) крупи́цъ, пáдаючихъ ѡ(т) трáпезы господéй свои́хъ». Такъ и тепéръ, кóждый члче грѣ́шный, лю́бо вшелѧкїи грѣхѝ учини́лесь, не вóнтпъ ѡ милосéрдїю бз(с)комъ, не трáть надѣ́и ѡ своє́мъ збавлен(ь)ю, áле кáйсѧ и сповѣдáйсѧ грѣхóвъ свои́хъ и моли́сѧ Ху бгу непре-

ста́нно, людей побо́жныхъ о́вцами и ча́дами Хвыми, а себѐ само́гω ψωмъ называ́ючи и не го́днымъ чи́нѧчи тогѐ хлѣ́ба, ла́ски бжои, и мо́вѧчи: «Г(с)ди, и́бо и ψѝ ядя́т(ъ) ω(т) крупи́цъ, па́даючихъ ω(т) тра́пезы господе́й свои́хъ». А якω Хс улѣчи́лъ цорку бѣснова́тую невѣ́сты ханане́йской, такъ дшу твою̀, члвче грѣ́шный, улѣ́читъ Хс, мо́вѧчи: «Бу́ди тебѣ́, я́ко же хо́щеши, и исцѣ-лѣ́єтъ дщи». То єсть, дша твоѧ̀ ω(т) того̀ ча́са хлѣ́бомъ є́стъ в(ъ) нбѣ, запла́та вѣ́чнаѧ, виде́нїє лица̀ бжогω, ω которомъ хлѣ́бѣ написано: «Блженъ, и́же снѣ́сть обѣ́дъ въ цр(с)твїи нб(с)номъ». Ма(ѳ) .ві.

Былъ в(ъ) ста́ром(ъ) за́конѣ хлѣ́бъ, бгу ωфѣро́ваный, кото́рого не годи́лосѧ и́ншимъ людемъ, о́прочъ сщенника, ѣ́сти, // єднакъ Двдъ з(ъ) слуга́- 20 зв.
ми своими ґды уходи́лъ пре(д) Са́улωмъ, пришо́лъ в(ъ) црковъ и да́лъ єму̀ той хлѣ́бъ ѣ́сти Авиме́лехъ сщенникъ Такъ мо́вилъ Хс до жидо́въ: «Нѣ ste ли чли, что сотворѝ Двдъ, єгда̀ возалка̀ самъ и су́щыи с ни́мъ, ка́ко вні́й-де въ хра́мъ бжїй, и хлѣ́бы предложе́нїѧ снѣ́стъ, и́х же не досто́йно єму̀ бѣ я́сти, нѣ су́щимъ с ни́мъ то́кмо іереω(м) єди́нымъ». И того̀ хлѣ́ба, виде́нїѧ лица̀ бжогω, в(ъ) нбѣ ты́л(ь)ко сты́и лю́де бу́дутъ заживати, а грѣ́шнымъ людемъ не во́лно итѝ до нба, жебы того̀ хлѣ́ба заживали, бо напи́сано: «Потребити ω(т) гра́да г(с)днѧ всѧ̀ дѣла́ющаѧ бе(з)зако́нїє, єдна́къ и грѣ́шныи лю́де ω(т) вшелѧ́кого грѣха̀, якъ ω(т) Саула, ма́ютъ утѣка́ти. Ґды̀ переста́-нутъ грѣши́ти и высповѣдаютъсѧ грѣхώвъ свои́хъ и бу́дутъ жа́ловати за нихъ, могу́тъ внійтѝ до црквии нб(с)нои триумфу́ючои, гдѐ є́стъ Хс, сще́н-ник(ъ) почи́ну Мел(ь)хиседе́кову, кото́рый, сще́нник(ъ) дастъ и́мъ то́й хлѣ́бъ, видѣ́нїє лица̀ бжого, же́бы сѧ ты́мъ хлѣ́бомъ насыща́ли, бо мо́витъ у пр(о)р-ка Мала́хїи до людей грѣ́шныхъ: «Ѿбратитесѧ къ мнѣ̀ и ωбращу́сѧ к(ъ) вамъ». ã. Ца(р) .к.

Напи́сано в(ъ) єѵ(г)лїи, же Хс пѧтма̀ хлѣ́бами накорми́лъ пѧть ты́сѧчїй на́рωда, о́тожъ и ѧ̀ ла́скам(ъ) ва́шим(ъ) на по́кармъ дше́вный пѧ́ть хлѣ́бωвъ да́лемъ. Єде́нъ хлѣ́бъ // є́стъ сло́во бжоє, другі́й покаѧ́нїє стоє, тре́тїй єстъ 21
Хс в(ъ) сакраме́нтѣ єв(ъ)харістїей, четве́ртый є́стъ ла́ска бжаѧ, пѧ́тый хлѣ́бъ є́стъ в(ъ) нбѣ виде́нїє лица̀ бжогω. Ѿ(т) ты́хъ пѧтѝ хлѣ́бωвъ зоста́лосѧ два-на́дцѧтъ кошо́въ укру́ховъ. През(ъ) то́є чу́до своє́ научає́т(ъ) насъ Хс, же кото́рыи лю́де страннолю́бїє ωсвѣ́дчаютъ людемъ и́ншимъ, го́стем(ъ), пел(ь)-ґри́момъ, прихо́днїωмъ, убо́гимъ, ко́рмѧтъ и́хъ и по́ѧтъ в(ъ) дому̀ своє́мъ, ты́и, нѣґды не з(ъ)убо́жаютъ, але за́вше бу́детъ хлѣ́бъ у ни(х) и вшелѧ́кїи добра̀ бу́дутъ пребыва́ти, прираста́ти и примножа́тисѧ, ве́длугъ словъ Соломо́новыхъ: «И́же дастъ убо́гимъ, не ωскудѣ́єтъ». Єщѐ учи́телѣ церко́вныи, толку́ючи дхо́вныє ты́и слова̀, мо́вѧтъ, же пѧ́ть хлѣ́бов(ъ) знача́тъ пѧть книгъ Мωѷсе́ωвыхъ, двана́дцѧтъ кошώвъ знача́тъ двана́дцѧтъ ап(с)тлωвъ, кото́рыи укру́хи, позоста́лыи ω(т) пѧтѝ хлѣ́бωвъ, пи́смо стоє напи́саноє в(ъ) пѧтихъ кни́гахъ Мωѷсе́ωвыхъ, принѧлѝ до се́рца своє́гω и зрозумѣ́ли през(ъ) Ма(ѳ) .ді.

ω(т)ворéн(ь)є Х҃во вéдлугъ єѵ(г)лúсты Лукѝ: «Ѡ(т)верзѐ и́мъ умъ разумѣ́ти писáнїѧ». Єщѐ написано въ єѵ(г)лїи, же с(ъ) пѧтмà хлѣ́бами былѝ двѣ̀ ры́бѣ,
21 зв. которыми накормúлъ Х҃с нáрωды. И ѧ̀ на пóкармъ // д҃хóвный даю лáскамъ вáшимъ з(ъ) пѧт(ь)мà хлѣ́бами двѣ̀ ры́бѣ, два зáконы, стáрый и нóвый, бо ѧ́къ ры́ба éстъ пóкармомъ тѣ́лу людзкому, такъ пúсмо ст҃óє, приказáнѧ б҃жїи, котóрыи сѧ в(ъ) стáромъ и въ нóвωмъ зáконѣ знайдýютъ, д҃шу людскую кóрмѧтъ, посилѧ́ютъ и насыщáютъ. Длѧ тогò мóвитъ ѱал(ь)мúста: «Въвѣ́ки не забýду ωправдáнїй твоихъ, ѧ́кω въ нúхъ живúлъ мѧ єсѝ». Здаръ то, Х҃е б҃же, абы̀ смо всѣ̀ вѣ́рныи лю́де твоѝ ты́ми двомà ры́бами, приказáньми б҃зскими, въ двóхъ зáконахъ напúсаными, насыщáлисѧ и животà вѣ́чногω в(ъ) н҃бѣ доступúли. Аминь.

Тóє жъ казáн(ь)є мóжешъ повѣдáти в(ъ) н(д)лю седмнáдцѧтую по сошéствїи ст҃áгω д҃ха, где положѝ ѳéма такóє: Нѣ́сть добрò ω(т)ѧ́ти хлѣ́бъ чáдомъ и поврещѝ ѱóмъ. Ма-
22 ѳѳéй, г҃і. //

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДЄЛЮ ДЕСѦТУЮ ПО СОШЕ́СТВЇИ СТ҃АГО Д҃ХА

Ѡ рóде невѣ́ренъ и развращенъ, до-
Ма(ѳ) кóлѣ бýду с(ъ) вáми, докóлѣ терплю́ васъ.
.з҃і.

Написáлъ ω Х҃ѣ єѵ(г)лúстъ Іωáнъ: «Мнѡ́га же и ина знáменїѧ сотворѝ І҃с пре(д) у҃чники своими, ѧ́же нѣ̀ сутъ пúсана въ кнúгахъ сихъ, сíѧ же пúсана бы́ша, да вѣ́руєте, якω І҃с éстъ Х҃с, с҃нъ б҃жїй, и да вѣ́рующе животà имате въ имѧ̀ єгѡ̀». Єднáкъ мнóго éстъ людéй, котóрыи в(ъ) Х҃а не вѣ́руютъ и животà вѣ́чного недоступýютъ. Такíи сýтъ гереты́ки невѣ́рныи, ω котóрыхъ написано: «О́блацы безвóдны ω(т) вѣ́тръ преносúмы, древесà єсéнна безъплóдна, двáжды умéрша искоренéнна, вóлны сверѣ́пїѧ мóрѧ воспѣнѧ́ющїи своѧ̀ стрýѧ, звѣ́зды прéлестныѧ им(ъ) же мракъ тмы въвѣ́ки блюдéтъсѧ». Былѝ такíи лю́де невѣ́рныи въ тóй часъ, ґды пришóлъ Х҃с на свѣ́тъ, бо єдéнъ ч҃лвкъ просúлъ Хр(с)тà, жебы̀ злóгω дýха вы́гналъ з(ъ) сы́на єгѡ̀, котóрогω
22 зв. ап(с)тлωве не моглѝ вы́гнати. Ѡ(т)казáлъ Х҃с // томý ч҃лвкови: «Ѡ рóде невѣ́ренъ и развращéн(ъ), докóлѣ бýду с(ъ) вáми, докóлѣ терплю̀ васъ». Длѧ тогò знайдýютъсѧ геретúки невѣ́рныи мéжы хр(с)тїáнами вѣ́рными, бо мóвитъ ап(с)лъ Пáвелъ: «Подобáєтъ бо éресемъ въ вáсъ бы́ти, да искýсныи явлéнни бывáютъ въ вáсъ». Тыхъ геретúкωвъ невѣ́рныхъ мáємо хронúтисѧ, не вѣ́рити томý, що ωнѝ мóвѧтъ и не слýхати наýки и́хъ, бо мóвилъ Х҃с до ап(с)ловъ: «Блюдѣ́тесѧ ω(т) квáса фарисéйска и саддукéйска, тогдà разумѣ́ша, якω не речѐ хранúтисѧ ω(т) квáса хлѣ́бнаго, но ω(т) учéнїѧ фарисéйска и саддукéйска». Покажý тéды в(ъ) казáн(ь)ю моéмъ розмайтыхъ геретúковъ невѣ́р(ъ)ныхъ, котóрыи з(ъ) ц҃рковю нáшею православнокаѳолú-

ческою в(ъ) вѣрѣ не згожáютъсѧ. Ха ба прошу ѡ пóмочъ, ласкъ вáши(х) ѡ слухáн(ь)є.

Розныи былѝ и тепéръ знайдýютъсѧ геретѝки невѣрныи, котóрыи з(ъ) црковою нáшею в(ъ) вѣрѣ не згожáютъсѧ. Савéлѣй мóвилъ, же в(ъ) бз(с)твѣ єднà тылко персóна знайдýєтъсѧ, котóраѧ назывáєтъсѧ óцемъ и сномъ и дхомъ стымъ. Мы зась вѣримо, же в(ъ) бзѣ тры персóны рóзныи знайдýютсѧ, ѝншїй оцъ, ѝншїй снъ, ѝншїй дхъ стый, бо по(д) чáсъ крщéнїѧ Хва на рóзныхъ мѣсцах(ъ) и в(ъ) рóзномъ кштáлтѣ показáлисѧ: снъ въ // тѣлѣ члвчомъ на рѣцѣ Іѡрдáнской, дхъ стый въ пóстатѣ голубѝной на повѣтрю, оцъ нá нбѣ в(ъ) гóлосѣ мовѧ́чомъ: «Сéй єстъ снъ мой возлюблéнный, ѡ нéмъ же блговолѝхъ». Баро(н). ро(к). c3s. 23

Севéръ мóвилъ, же бз(с)тво и всѧ́ пренастѣйшаѧ тр(о)ца на кр(с)тѣ терпѣла. Мы зась вѣримо, же нѣ бз(с)тво, нѣ жáднаѧ персóна бз(с)каѧ на кр(с)тѣ не терпѣла, тылко терпѣла самà натура человéчаѧ, котóрую взѧлъ на себѐ снъ бжїй и з(ъ) óною з(ъ)єдночѝлъсѧ, бо члвкъ подлѣгáєтъ ѡ(т)мѣнности и терпѣти мóжетъ, а бгъ нѣ тер(ъ)питъ, нѣ ѡ(т)мѣнѧ́єтсѧ. Такъ мóвит(ъ) у пр(о)рка Малáхїи: «Азъ г(с)дь вашъ и не измѣнѧ́юсѧ». Баро(н). фаі.

Арїй мóвилъ, же Хс не єстъ бгомъ правдѝвымъ, але єстъ створéн(ь)ємъ. Мы зась вѣримо, же Хс єстъ бгъ правдѝвый, пре(д)вѣчный, собез(ъ)начáлный и сопр(с)носýщый оцу, бо ап(с)лъ Пáвелъ Хви приписáлъ тыи словà Двдовы, котóрыи правдѝвому бгу нале́жатъ: «Прстолъ твой, бже, вѣвѣкъ вѣка, жéзлъ прáвости, жезлъ цр(с)твїѧ твоéгѡ, возлюбѝлъ єсѝ прáвду и возненавидѣ безакѡ́нїє». Тóй же тгі.

Македѡ́нїй мóвилъ, же дхъ стый не єстъ бгомъ, але єстъ слугóю бжїимъ. Мы зась вѣримо, же дхъ стый єстъ правдѝвымъ бгомъ єдиносýщным(ъ) оцу и сну, бо пр(о)ркъ Двдъ дха стóго бгомъ назывáєтъ, мóвачи: // «Дхъ г(с)днь мнѣ гла и слóво єгѡ́ на язы́цѣ моéмъ, глетъ бгъ Іилевъ мнѣ». тз. 23 зв.

Флѡ́ринъ мóвилъ, же бгъ єст(ъ) грѣхà причѝною, мы зась вѣримо, же бгъ нѣкóго до грѣху не привóдитъ и не єстъ грѣхà причѝною, áле кóждый человéкъ грѣшѝтъ з(ъ) влáснои вóлѣ своéи, бо мóвитъ ап(с)тѡлъ Іáкѡвъ: «Нѣктò же искушáємъ да глетъ ѧ́кѡ ѡ(т) бга искушáємъ єстъ, бгъ бо нѣсть искусѝтель злымъ, не искушáєтъ же тóй нѣкóго же, кóждо же искушáєтъсѧ ѡ(т) своéѧ пóхоти влекóмъ и прел(ь)щáємъ, тá же пóхоть зачéнши раждáєтъ грѣхъ». Белáрминъ ѡ геретѝка(х).

Аполлинáрїй мóвилъ, же Хс дшѣ не мáєтъ, тылко мáєтъ мѣсто дшѣ бз(с)тво. Мы зась вѣримо, же Хс мáєтъ дшу правдѝвую члвчую, бýдучи правдѝвымъ члвкомъ. Такъ мóвилъ Хс: «Прискóрбна єстъ дша моѧ́ до смéрти». Баро(н) .тог.

Єутѝхїй мóвилъ, же нѣ мáшъ двохъ натýръ в(ъ) Хр(с)тѣ, тылко єднà єстъ натýра, з(ъ) двóхъ змѣшанаѧ. Мы зась вѣримо, же Хс двѣ натури в(ъ) умн.

собѣ мáєтъ, бз(с)кую и члвчую. Такъ мóвитъ ѡ Хр(с)тѣ ап(с)лъ Пáвелъ: «Бгъ явиса въ плóти».

улѕ. Несторїй мóвилъ, же въ Хѣ знайдýютъса двѣ персóнѣ, бзскаа и члвчаа. Мы зась вѣримо, же Хс єднý персóну бзскую в(ъ) собѣ мáєтъ, котóраа взалà на себè натýру, не персóну члвчую и з(ъ) натýрою, не з(ъ) пер(ъ)сóною члвѣчею са з(ъ)єдночила, бо пытáлъ Хс ап(с)лѡвъ: «Когò глютъ члвци сýща

24 сна члвческаго». // Потымъ мóвилъ: «Вы же когò ма глетè быти?» Ѿ(т)казáлъ Пéтръ: «Ты єсѝ Хс, снъ бга живáго». З(ъ) тыхъ(ъ) слов(ъ) — ма, ты — мóжемо єднý персóну в(ъ) Хр(с)тѣ по(д) двóма натýрами ѡбáчити, бо котóрую пер(ъ)сóну показáлъ Хс, мóвачи **мà** и называ́ючи сномъ члч(с)кимъ, тýю жъ єднý персóну показáлъ Пéтръ, мóвачи **ты** и называ́ючи сном(ъ) бга жывáго.

уєі Пелáгїй мóвилъ, же дѣти бе(з) крещéнїа могýтъ збавлéна доступити. Мы зáсь вѣрымо, же члвкъ жáденъ вѣчного в(ъ) нбѣ збавлéнїа не достýпитъ, котóрїй не ѡкрестил(ъ)са. Такъ мóвил(ъ) Хс: «Аще кто не рóдитъса водóю и дхомъ, не мóже(т) внїйтѝ в(ъ) црствїє бжїє».

Євнóмїй мóвилъ, же єднà вѣра бе(з) учи́нкѡвъ мóжетъ збáвити. Мы

тз. зáсь вѣримо, же бе(з) учи́нкѡв(ъ) єднóю вѣрою не мóжет(ъ) члвкъ збавлéна доступити, бо мóвит(ъ) ап(с)лъ Іáкѡвъ: «Якò же тѣло бе(з) дýха мéртво є́стъ, тáко и вѣра бе(з) дѣлъ мéртва є́стъ».

Нѡвáтъ не казáлъ тыхъ ра(з)рѣшáти котóрыи по крщéнїи согрѣшили.

сѝд. Мы зáсь вѣрымо, же я́къ мнѡ́го рáзъ члвкъ согрѣши́тъ по крещéнїи, а кáєтъса грѣхѡ́въ своихъ, жáлует(ъ) за ни́хъ и сповѣдáєтса и́хъ, трéба ємý ѡ(т)пусти́ти грѣхѝ тыи, бо мóвилъ ап(с)лъ Петръ до Ха: «Г(с)ди, коль крáты

24 зв. áще согрѣши́тъ в(ъ) ма брáтъ мóй, ѡ(т)пущý ємý, до // сéдмъ крáтъ ли?» Ѿ(т)казáлъ ємý Хс: «Не глю тебѣ до сéдмъ крáтъ, но до седм(ъ)деса́тъ крáтъ седмери́цею».

Кáлвинъ мóвилъ, же бгъ назнáчилъ пре(д) вѣки єдны́хъ людéй до нба, а други́хъ до пéкла, не презрѣвши жáдныхъ заслýгъ, жáдныхъ дóбрыхъ и злы́хъ учи́нкѡв(ъ) лю́дзскихъ и любо кто дóбре живéтъ на свѣтѣ, заховýючи приказáн(ь)а бжїи, ю́жъ тóй в(ъ) пéклѣ бýдетъ, поневáжъ єгѡ̀ бгъ назнáчи(л) до пéкла. Лю́бо тéжъ кто зле живéт(ъ) на свѣтѣ, вшела́кїи грѣхѝ чи́начи, ю́жъ тóй в(ъ) нбѣ бýдетъ, поневáжъ єгѡ̀ бгъ назнáчилъ до нба. Мы зáсь вѣримо, же бгъ назнáчилъ пре(д) вѣки єдны́хъ людéй до нба, котóрыхъ прейзрѣлъ, же мѣли до концà жи́тїа своéго дóбрыи учи́н(ъ)ки чини́ти. Дрýгихъ людéй назначи́лъ бгъ пре(д) вѣки до пéкла, котóрыхъ прейзрѣлъ, же мѣли злы́и учы́нки до смéрти своéй чыни́ти и за грѣхѝ свои не покýтовати. Такъ мóвитъ

в̃. Пет(р) ап(с)лъ Петръ: «Брáтїє, потщи́тесa дóбрыми дѣлы извѣстно вáше звáнїє и избрá-

.а̃. нїє твори́ти, сї́а бо творáще, не и́мате согрѣши́ти никогдà же, си́це бо ѡби́лно приподáстъса вамъ вхóдъ въ вѣчноє црство г(с)да нáшегѡ и спса Іс Ха».

Вѣгилѧнтїй мо́вилъ, же не тре́ба ко́стей стыхъ шанова́ти и чу́да злымъ Бар .ys.
ду́хомъ припи́совалъ, кото́рыи през(ъ) ни́хъ дѣ́ют(ъ)сѧ. На́ша зась вѣра
ка́жетъ тѣла и ко́сти // стыхъ шанова́ти и чу́да самъ бгъ пре(з) ни́х(ъ) чы- 25
нитъ, ко́сти и тѣла стыхъ през(ъ) до́лгїй часъ в(ъ) несказителности захо́-
вуєтъ, ве́длугъ ѱал(ь)ми́сты: «Храни́тъ гь всѧ ко́сти и́хъ и єдина̀ ѡ(т) ни́хъ
не сокру́шитсѧ.

Ѳеѡфи́лъ выкида́лъ и псова́лъ о́бразы, называ́ючи и́хъ бол(ъ)вана́ми и
тыхъ балвохва́лцами, кото́рыи образомъ клѧ́нают(ъ)сѧ. На́ша зась вѣра ка́- ѡмв.
жетъ о́бразомъ че́сть и покло́нъ ѡ(т)дава́ти, бо о́бразы ѡ(т) болвано́въ роз-
нѧ́тсѧ. Болвано́в(ъ) не каза́лъ бгъ чини́ти: «Не сотвори́ши себѣ́ куми́ра.»
А ѡбразы херувімѡвъ каза́лъ Мойсе́ѡви з(ъ) зо́лота выллѧти: «Сотвори́ши
два̀ херувіма зла́та изваѧнна».

Огиге́нъ научалъ, же не бу́дутъ навѣки в(ъ) пе́клѣ грѣшныи му́читисѧ, фли.
але вы́пусти(т) и́хъ колѝ жъ ко́лвек(ъ) бгъ з(ъ) пе́кла. Црковъ на́ша за́сь
вѣрытъ, же навѣки грѣшныи лю́де в(ъ) му́кахъ пеке́лныхъ бу́дутъ застава́-
ти, нѣгды з(ъ) пе́кла не вы́йдутъ. Та́къ мо́вилъ Хс: «Иду́тъ сіи в(ъ) му́ку
вѣчную».

Ан(ъ)тропоморфи́тове мо́вили, же бгъ е́стъ теле́сный, ма́єтъ тѣло та́къ
же, я́къ члвкъ длѧ того̀, же мо́вилъ бгъ: «Сотвори́мъ члвка по ѡбразу на́-
шему и подо́бїю». Мы за́сь вѣрымо, же бъ є(ст) дхъ бе(з)теле́сный. Та́къ мо́-
вилъ Хс: дхъ е́стъ бгъ. И члвкъ ве́длугъ душѣ // своє́и, не ве́длугъ тѣла єстъ 25 зв.
ѡбразо(м) бжїим(ъ). Яко бгъ е́стъ дхъ невиди́мый и не смерте́л(ь)ный, ро́-
зум(ъ) и во́лю ма́ючїй, та́къ дша члвчаѧ е́стъ дхъ и невиди́маѧ и не смерте́л-
наѧ, ро́зумъ и во́лю ма́ючаѧ, ве́длугъ ѱалми́сты мовѧчого: ѡ(т)и́меши дхъ
и́хъ и изче́знутъ.

Монотелѣтѡве мо́вили, же Хс єдну̀ во́лю в(ъ) собѣ ма́єт(ъ). Мы за́сь
вѣрымо, же Хс, бу́дучи правди́вымъ бгомъ и правди́вымъ члвком(ъ), двоѧ́- хкѳ.
кую во́лю в(ъ) собѣ ма́єтъ — бзкую и члвчую. Такъ мо́вилъ Хс до бга оца
своє́го: «Не я́ко же а́зъ хощу̀ [ве́длугъ нату́ры члчеи] [2], но я́кѡ же ты [ве́д-
лугъ нату́ры бзкои, кото́раѧ и в(ъ) Хр(с)тѣ е́стъ] [2], бу́ди во́лѧ твоѧ̀».

Донати́стове каза́ли людем́ъ забїѧтисѧ самы́мъ доброволне длѧ му́чени-
ческои коро́ны. На́ша вѣра зась того̀ не позволѧ́єтъ чини́ти, а́ле єслѝ якíй уді.
невѣрный тыранъ хо́четъ на́съ за Хр(с)та̀ му́чити, це́рковъ на́ша ка́жетъ
утѣка́ти и кры́тисѧ, бо мо́вилъ Хс: «Єгда̀ же го́нѧт(ъ) вы въ гра́дѣ се́м(ъ), бѣ-
га́йте въ другíй». А єслѝ тыран(ъ) пойма́єтъ насъ, на то́й часъ ю́жъ ма́ємъ
ѡхо́тне ра́дуючисѧ, за Ха му́ку и сме́рть поднѧ́ти, бо ю́жъ на то́й ча́съ му́че-
ническую прíйметъ коро́ну. Такъ мо́витъ ап(с)лъ Іа́кѡвъ: «Блже́нъ члвкъ
претерпѣвый искуше́нїє за неискуше́нъ бывъ прíйме(т) // вѣне́цъ жи́зни». 26

Убиквѣта́рыи мо́вѧ(т), же члвчаѧ нату́ра Хва е́стъ в(ъ)сю́ды з(ъ) бо́зствомъ
прито́мнаѧ. Мы за́сь вѣримо, же лю́бо Хс я́кѡ бгъ всю́ды е́стъ прито́мный,

по всему̀ свѣ́ту, єдна́къ єгѡ̀ нату́ра чл҃вчаѧ не всю́ды знайду́ет(ъ)сѧ. Такъ мо́вил(ъ) агглъ, на гро́бѣ Хр(с)то́вом(ъ) сѣдѧ́чїй, до мvроно́сицъ: «Іс҃а и́щете Назаранина пропѧ́тагѡ, воста̀ нѣ́сть здѣ, се мѣ́сто иде́ же положи́ша єгѡ̀, но идѣ́те рцѣ́те уч҃нкѡмъ єгѡ̀ и Петро́ви, я́кѡ кара́єтъ вы въ Галілéи, та́мо єгѡ̀ вѣ́дѣте».

Берен(ъ)ґарїѧ́нѣ мо́ват(ъ), же нѣ ма́шъ тѣ́ла и кро́вѣ Хр(с)товои в(ъ) сакраме́нтѣ єvхаристіи. Мы за́сь вѣ́рымо, же та́мъ правди́воє тѣ́ло Хр(с)то́во и правди́ваѧ кро́вь єгѡ̀ знайду́ет(ъ)сѧ, бо мо́вилъ Хс҃: «А́ще не снѣ́сте пло́ти сн҃а чл҃вческаго и пієтѐ кро́ви єгѡ̀, живота̀ не и́мате въ себѣ̀».

Присциллѧни́стове мо́ватъ, же чл҃вкъ не ма́єтъ во́лнои во́лѣ своéи, ґды согрѣши́тъ, и не мо́жетъ ю́жъ пока́ѧти. Мы за́сь вѣ́рымо, же чл҃вкъ за́вше ма́єтъ во́лную во́лю свою̀ и, согрѣши́вши, мо́жетъ пока́ятися. Та́къ мо́витъ Ісу́съ Сіра́хъ: «Пре(д) чл҃вком(ъ) живо́тъ и сме́рт(ь) и є́же аще изво́литъ да́ст(ь)сѧ єму̀».

Адами́тове, загаси́вши свѣчи в(ъ) божни́цы своéй в(ъ)ночѣ, теле́сный
26 зв. грѣхъ нечи́стый з(ъ) невѣ́стами, з(ъ) кото́//рими ко́лвек(ъ) хотѣли, чини́ли,
Баро(н). за грѣхъ собѣ того̀ учи́нку не ма́ючи и мо́вачи: расти́тесѧ и множѣ́тесѧ и ис-
рк҃. полнѧ́йте зе́млю и ѡблада́йте є́ю. На́ша црк҃овъ засъ нечи́стого грѣха̀ теле́сного, вшетече́нства и чужоло́зства не позволѧ́єт(ъ) чини́ти, бо написалъ ап(с)лъ Па́велъ: «Блу́дникомъ и прелюбодѣ́ємъ су́дитъ бг҃ъ».

Лютера́нѣ мо́ватъ, же ст҃ыи не царству́ютъ з(ъ) Хр(с)то́мъ в(ъ) нб҃ѣ и не тре́ба и́хъ ѡ причи́ну до бг҃а проси́ти. Црк҃овъ за́сь на́ша вѣ́ри(т), же ст҃ыи в(ъ) нб҃ѣ з(ъ) Хр(с)томъ кролю́ютъ и за на́съ мо́лятъсѧ. Длѧ того̀ ка́жетъ ѡ причи́ну и́хъ до бг҃а просити, бо ст҃ы́й Іѡа́нъ Бг҃осло́въ вѣ́дѣлъ в(ъ) нб҃ѣ два́дцать и чотырѡ́хъ ста́рцѡвъ, кото́рыи мѣ́ли в(ъ) рука́хъ свои́хъ фіѧ́лы зла́ти по́лны ѳимїѧ́ма, и́же су́тъ мл҃твы ст҃ы́хъ.

Єван(ъ)гели́ки мо́ватъ, же не тре́ба за уме́рлыхъ моли́тисѧ, ѡфѣ́ры приноси́ти и стара́нѧ ѡ ни(х) мѣти и нѣчо́го и́мъ то́є не помага́єтъ. Мы засъ вѣ́рымо, же стара́н(ь)є на́ше помага́єтъ уме́рлымъ. Длѧ того црк҃ѡвъ на́ша ка́жетъ за уме́рлыхъ моли́тисѧ, ѡфѣ́ру приноси́ти, пости́ти, ял(ь)му́жну дава́ти и добродѣ́телѣ и́ншыи чини́ти, бо Іюда Маккавей двѣ ты́сѧчи дра́хм(ъ) срѣ́бра посла́лъ до Ієрусали́му, жéбы ѡфѣ́рова́но за грѣхѝ уме́рлы(х). «Пре-
27 до́бре и уго́дне // творѧ, ѡ воскресе́нїи помышлѧ́ѧ а́ще бо па́дших(ъ) воста́нїѧ не ча́єтъ, на́йпаче убѡ бы срамо́ты былѝ ѡ ме́ртвыхъ моли́тисѧ. По се́мъ зрѧ́й съ бл҃гоче́стїємъ усѡ́пшымъ добрѣ́йшеє ѡ(т)ложе́нїє бл҃годаренїє, преподо́бїє и бл҃гоче́стїє и да́ры подадѐ ѡ(т)ню́ду же за уме́ршы(х) моле́нїє сотво(р), грѣхѝ ѡчисти(т)».

Жиды̀ мо́ватъ, же лю́де ст҃ыи в(ъ) нб҃ѣ бу́дутъ ѣ́сти вола̀, кото́рый єдного̀ днѧ̀, на семѝ гора́х(ъ) траву̀ з(ъ)ѣ́сть, и называ́єтсѧ то́й волъ шорабо́ръ. Єщѐ в(ъ) нб҃ѣ сподѣва́ютъсѧ ѣ́сти ры́бу вели́кую, кото́раѧ в(ъ) мо́ри сѧ знайду́єтъ и всю̀ зе́млю ѡкружи́ла. Называ́єтъсѧ та́ѧ ры́ба левіѧѳа́нъ. Мы за́сь

вѣ́рымо, же ст҃ыи в(ъ) нб҃ѣ нѣчо́го ѣ́сти и пи́ти не бу́дутъ, бо напи́сано: «Не в(ъ)за́лчутъ к тому̑ нѣ в(ъ)жа́ждутъ». Ты́лко в(ъ) нб҃ѣ лю́де ст҃ыи бу́дут(ъ) ви́дѣти лицѐ б҃жїє и ты́мъ вѣде́нїемъ лицà б҃жого бу́дутъ насыща́тисѧ. Такъ мо́вит(ъ) ѱал(ь)ми́ста: «Насыщу́сѧ в(ъ)негдà яви́тъ ми сѧ сла́ва твоѧ̀».

Южъ показа́лемъ ла́скам(ъ) ва́шымъ розмайтыхъ, геретыко́въ невѣ́рных(ъ), кото́рыи вѣ́ры на́шей противлѧ́ютсѧ. До таки́х(ъ) всѐхъ мо́витъ Х҃с: «Ѡ рѡ́де невѣ́ренъ и развраще́нъ, доко́лѣ бу́ду с ва́ми, доко́лѣ терплю̀ васъ». В(ъ) таки́хъ лю́дехъ невѣ́рныхъ ме́шкаєтъ злы́й ду́хъ, я́кѡ ме́шкалъ в(ъ) младе́нцу тым(ъ), з(ъ) кото́рого Х҃с вы́гна(л) зло́го ду́ха и назва́лъ и́хъ ро́дѡмъ невѣ́рнымъ и развраще́ннымъ. // Такі́и лю́де невѣ́рныи не мо́гутъ з(ъ) 27 зв.
люде́й и́н(ъ)шых(ъ) зло́го ду́ха вы́гнати. Длѧ того̀ гды̀ апостолѡве до Х҃а мо́вили: «Почто́ мы не возмого́хѡмъ изгна́ти єгѡ̀?» — ѡ(т)каза́лъ Х҃с: «За невѣ́рствїє ва́ше». На(д) таки́ми людмѝ невѣ́рными злы́и ду́хѡве вла́сть ма́ють и, я́къ хотѧ́ть, могу́ть и́мъ шко́дити. Гды̀ в(ъ) Ефе́сѣ ап(с)лъ Па́велъ Дѣѧ(н) .ѳі.
и́менемъ Х҃вымъ выганѧ́лъ злы́хъ ду́хѡвъ, ви́дѧчи то́є, нѣ́которыи жыдѝ невѣ́рныи поча́ли злы́хъ ду́хѡв(ъ) и́менем(ъ) Х҃вым(ъ) з(ъ) люде́й выганѧ́ти, мо́вѧчи: «Заклина́ємъ вы Ісо́мъ, єго̀ же Па́велъ проповѣду́ет(ъ)». Ѡ(т)каза́лъ злы́й ду́хъ: «І҃са зна́ю и Па́вла свѣ́мъ, вы́ же кто̀ єстѐ? И скачà на ни́хъ ч҃лвкъ, в(ъ) не́мъ же бѣ ду́хъ лука́вый и ѡдолѣ и́мъ укрѣпи́сѧ на ни(х), я́ко же на́го(м) и уране́ном(ъ) избѣжа́ти ѡ(т) хра́ма ѡ́ного».

Правосла́вныи хр(с)тїѧ́не, мы вѣ́ру ма́ємо до́брую правосла́вную каѳоли́ческую, мо́жемо пре(з) вѣ́ру свою̀ злы́хъ ду́хѡвъ з(ъ) люде́й выганѧ́ти, єщѐ при вѣ́ри постѣ́мо и молѣ́мосѧ, то ла́тво зло́го ду́ха з(ъ) ч҃лвка вы́женемо, понева́жъ мо́вилъ Х҃с: «Се́й же рѡ́дъ не исхо́дитъ, то́кмо моли́твою и по́стомъ, кото́рого ро́ду дѣ́мон(ь)ского да поги́бнетъ па́мѧт(ь) съ шу́момъ». Ами́нь.// 28

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДЕ́ЛЮ ТРЫНА́ДЦѦТУЮ ПО СОШЕ́СТВЇИ С҃ТАГО Д҃ХА

Ч҃лвкъ нѣ́кїй бѣ домови́т(ъ), иже насадѝ виногра́дъ и ѡпло́то(м) ѡградѝ єго̀.
Ма(ѳ). к҃а.

Двоѧ́каѧ є́стъ ц҃рковъ, єднà матерї́ѧлнаѧ, кото́раѧ быва́єтъ учине́наѧ з(ъ) ка́менѧ а́лбо з(ъ) де́рева, таку́ю ц҃рковъ Соломѡ́нъ, ца́ръ Ії҃лскїй, збудова́лъ в(ъ) Іе҃р(с)ли́мѣ и назва́лъ ѡ́ную с҃та́ѧ с҃ты́хъ, та́къ мо́вилъ Соломѡ́нъ, мо́лѧчисѧ б҃гу: «Зиждà созиждо́хъ хра́мъ, жи́лище тебѣ́». Друга́ѧ ц҃рковъ є́стъ каѳѡли́ческая собѡ́рнаѧ, зобра́н(ь)є люде́й вѣ́рныхъ, до кото́рыхъ ап(ст)лъ Па́велъ мо́витъ: «Вы єстѐ ц҃ркви б҃га жы́ва». Та́ѧ ц҃рковъ, каѳѡли́ческаѧ ма́єтъ ѡ(т) Хр(с)тà таку́ю да́нную собѣ мо́цъ и пова́гу, кото́рою, мо́ц(ъ)ю и пова́гою, мо́жет(ъ) не ты́лко лѧ́иков(ъ), люде́й непосвѧще́нныхъ, и кле́рикѡвъ, люде́й посвѧще́нныхъ, а́ле мо́жетъ найбо́л(ь)шыхъ // архїєпискѡ́повъ на 28 зв.

сынώдѣ повшéхнωмъ судúти, карáти, деґрадовáти и выклинáти. Такъ мóви(л) Хс: «Аще съгрѣшúтъ к(ъ) тебѣ брáтъ твóй, идѝ ωбличѝ егѡ между собóю и тѣ́мъ єдинѣм(ъ), аще тебѣ̀ послушáєтъ, приωбрѣ́лъ єсѝ брáта твоéго, аще ли тебѣ̀ не послушáєт(ъ), поймѝ з(ъ) собóю пáки єди́нaго илѝ дво(х) да при устѣ́хъ двóю илѝ трíехъ свидѣ́телех(ъ) стáнетъ всѧ́къ глъ, áще же не послушáєтъ и́хъ, повѣ́ждъ цркви». Длѧ того̀ найвы́шшые найбóл(ь)шые архïерéи пови́нни цéр(ъ)кви повшéхнои послу́шными бы́ти и су́дови цркви синодáлному подлѣгáти, бо мóвилъ Хс: «Аще же и црковъ преслушáєтъ, бу́ди тебѣ̀ я́ко язы́чникъ и мытáръ». Тáѧ црковъ каѳоли́ческаѧ розмайтыми назывáєтъсѧ имéнами, котóрыи, и́мена, хочу̀ я в(ъ) ны́нѣшней мóвѣ моéй показáти. Ха бга ω пóмочъ прошу̀, ласкъ вáшихъ ω слухáньє.

Ма(ѳ) .ка. Назывáєтъсѧ црковъ стáѧ виногрáдом(ъ). Такъ мóвилъ Хс до жидώвъ: «Члкъ нѣ́кїй бѣ̀ домови́тъ, и́же насадѝ виногрáдъ, и ωплóтом(ъ) ωградѝ егѡ̀, и ископà въ нéмъ точи́ло, и создà столпъ, и в(ъ)дасть дѣлáтелемъ, и ω(т)и́де». Ту́тъ члкомъ назывáєтъсѧ бгъ всемогу́чїй, виногрáдомъ єсть црковъ стáѧ áлбо синаґоґа жидóвскаѧ, плóтомъ назывáютъсѧ агглы, котóрыи стереглѝ синаґóґу жидóвскую, точи́ломъ, тó єсть прáсою, назывáєтъсѧ зáконъ,

29 котóрый далъ бгъ // жидώмъ на горѣ̀ Синáйской, бо зáконъ на кштáлтъ прáсы кóждого члвка притискáєтъ и примушáєтъ, жебы̀ выдавáлъ хвáлу бгу. Столпъ áлбо вежà высóкаѧ значи́т(ъ) высóкую честь, котóрую пови́нны былѝ жиды̀ бгу ω(т)давáти, вéдлугъ роскáзанѧ егѡ̀. Дѣлáтелѣ въ тóмъ виногрáдѣ былѝ царѣ̀, архïерéи, кни́ж(ъ)ники и преложóныи и́ншыи жидóвскїи, до котóрых(ъ) посылáлъ бгъ рабóвъ свои́х(ъ), пр(о)рковъ, упоминáючисѧ плóдовъ дхóвныхъ, дóбрыхъ учы́нкωвъ. Але тыи дѣлáтелѣ слу́гъ бжих(ъ), пр(о)рковъ, позабïѧли, Iсáïю пилóю перерѣ́зали нáдвоє, Iеремѣ́ю и Захáрïю кáменïемъ заби́ли, и́ншихъ и́ншою смéртю ωкру́тною зглáдили. На ωстáтокъ до тыхъ дѣлáтелей послáлъ бъ ωцъ Ха, сна своéго, áле онѝ, є́мше егò, из(ъ)ведóша вонъ из(ъ) виногрáда [тó єст(ъ) з(ъ) Iер(с)ли́му] [3] и убúша. Що жъ учыни́лъ бгъ всемогу́чїй? Жидóвъ злыхъ карáлъ и погуби́лъ през(ъ) Ти́та, цéсара ры́мскогω, и учыни́лъ собѣ̀ и́ншую црковъ з(ъ) погáновъ, котóрыи сѧ до Хр(с)тà, бга правди́вого, наверну́ли и в(ъ) негѡ̀ увѣ́рили. И тóй виногрáдъ, црковъ сту́ю, ω(т)дáлъ и́ншим(ъ) дѣлáтелемъ, преложóнымъ, хр(с)тïѧ́нскимъ, жебы̀ тымъ виногрáдомъ, црковю стóю, за-

29 зв. вѣ́довали и порѧ́докъ дóбрый в(ъ) цркви стóй // чыни́ли, такъ напи́сано в(ъ) єѵ(г)лïи: «Злыхъ злѣ̀ погу́битъ и́хъ и воногрáдъ [!] предáсть и́нѣмъ дѣлáтелем(ъ), иже воздадѧ́тъ єму̀ плóды въ временà своѧ̀».

Назывáєтсѧ црковъ стáѧ голуби́цею. Такъ мóвитъ ѱал(ъ)ми́ста: «Кры́лѣ
Ѱа(л) голуби́нѣ посребрéнѣ и междорамїѧ єѧ̀ въ блищáнïи злáта». Кры́ла значáтъ
.ѯз. вѣ́ру и учы́н(ъ)ки дóбрыи, бо ты́ми, якъ двомà кры́лами, црковъ стáѧ до нба

залѣтуєтъ, єдны́мъ крыло́мъ без(ъ) дру́гого тру́дно летѣти, такъ єдною̀ вѣрою, без(ъ) учи́нкωвъ не мо́жнаѧ залетѣти до нба, бо мо́витъ ап(с)лъ Іа́кωвъ: «Вѣра без(ъ) дѣлъ ме́ртва е́стъ». И учи́нками те(ж) самы́ми бе(з) вѣри не мо́жнаѧ до нба залетѣт(и), ве́длугъ ап(ст)ла Па́вла: «Бе(з) вѣры невозмо́жно угоди́ти бгу». Длѧ того̀ засъ напи́сано «кры́лѣ голуби́нѣ посребре́нѣ»,— срѣбро значи́тъ слова̀ бжїи, приказа́н(ь)ѧ єго̀, кото́рыи црковъ ста́ѧ захо́вуєтъ. Такъ мо́вит(ъ) ѱалми́ста: «Словеса̀ г(с)днѧ, словеса̀ чи́ста, сре́бро раздеже́нно». Да́лѣй напи́сано: «И междора́мїѧ еѧ̀ въ блища́нїи зла́та». Зло́то значи́тъ любо́въ, кото́рую црковъ ста́ѧ до бга ма́єтъ. Такъ мо́витъ Хс в(ъ) апокалі́ѱи: «Совѣща́ю тебѣ купи́ти ω(т) менѐ зла́то раздеженно огне́мъ (то́ е́стъ любо́въ) да ωбогати́шисѧ и ωдѣѧ́нїємъ бѣлымъ [то́ єстъ цно́тами] [4], ωблече́шисѧ, да не яви́тсѧ срамота̀ наготы̀ твоє́ѧ». Назы//ва́єтъсѧ црковъ ста́ѧ 30
тѣломъ Хвымъ, а Хс головою̀ цркви ве́длугъ ап(ст)ла Па́вла: «Тогѡ̀ дадѐ Єфе(с) .а̃.
гла́ву вы́ше все́ѧ цркви, яже е́стъ тѣло єгѡ̀». Бо якъ з(ъ) головы̀ на всѐ тѣло похо́ди(т) и здоро́в(ъ)є, такъ ω(т) Ха вшелѧ́кїи да́ры бз(с)кїи цркви похо́дѧтъ. Длѧ того̀ в(ъ) Пѣснѧхъ пѣснїй ω Хр(с)тѣ и ω цркви напи́сано: «Глава̀ твоѧ̀ на тобѣ якω Карми́ль гора̀». Во́лосы су́ть мчнки, бо во́лосы стригу́тъ и го́лѧтъ, такъ мчнкωмъ за Ха члонки рѣзали и ω(т)тина́ли, ω ни́хъ то напи́сано: «Вла́сы твоѝ якω ста́да ко́зицъ, яже ω(т)кры́шасѧ ω(т) Галаа́да». Очи су́тъ пр(о)рки, бо онѝ при́шлыи и пре́шлыи и неприто́мныи ре́чы ви́дѧтъ, ω ни́хъ то напи́сано: «Очи твоѝ якω е́зеро въ Єсево́нѣ». Уста̀ су́тъ пропове́дники и учи́телѣ, кото́рыє сло́во бжоє проповѣду́ютъ и людéй вѣрѣ правосла́вноѣ и учи(н)кωвъ до́брых(ъ) научаютъ, ω ни́хъ напи́сано: «Якω ве́рвъ червле́нна устнѣ твоѝ». Зу́бы су́т(ь) за́конники, бо шпе́тнаѧ е́стъ речъ зу́бы показова́ти, пїе́нкнаѧ речъ не показова́ти. Так(ъ), шпе́тнаѧ е́стъ речъ за́конникωмъ з(ъ) монастырѧ̀ выхωди́ти и по свѣту волочи́тисѧ. Пїе́нкнаѧ засъ ре́чъ, гдѝ за́кωнники в(ъ) мωнастыру ме́шкаютъ, лю́демъ свѣцкимъ не презенту́ючисѧ, ω ни́хъ то напи́сано: «Зу́бы твоѝ // я́кω ста́да постриже́нїѧ, и́же 30 зв.
изы́йдѡша ω(т) ку́пели, лице́мъ су́тъ свѧще́нники, бо мы̀ лицѐ умыва́ємо, жебы̀ пїен(ь)кноє было̀, неωшпе́ченоє». Такъ свѧще́нники, гды хотѧ́тъ слу́жбу бжїю мѣти, и ко́ждого ча́су пови́нни спо́вѣдю сто́ю дшу свою̀ омыва́ти, жебы пїе́нкнаѧ была̀, грѣха́ми не ωшпе́ченаѧ. Ѡ ни́хъ напи́сано: «Лани́ты єго̀ я́кω фїѧ́лы арома́тъ, прозѧба́ющи блговонїє». Шы́ѧ е́стъ в(ъ) тѣлѣ цркóвномъ єп(с)кпове, архїєп(с)копове, патрїа́рхове, бо онѝ бли́зко Ха, головы̀ своє́и, знайду́ютъсѧ и Ха в(ъ) се́рдцу своє́мъ но́сѧт(ъ), мы́слѧчи ω Хѣ устави́чне. Ѡ ни́хъ напи́сано: «Шы́ѧ твоѧ̀ я́кω столпъ сло́невъ». Пе́рсы су́т(ъ) два за́коны, ста́рый и но́вый, з(ъ) кото́рыхъ лю́де вѣрныи нау́ку збаве́нну, я́къ млѣко, высиса́ютъ, ω ни́хъ напи́сано: «Двѣ се́сца твоѧ̀ я́кω двѣ мла́ды бли́зн(ь)ца серны̀, пасо́мыи въ цвѣтехъ». Ру́ки су́тъ пано́ве хр(с)тїѧ́нскїи, бо ру́ки боро́нѧтъ все тѣло ω(т) не́прїѧтелѧ. Так(ъ) хр(с)тїѧнскїи панѡве, царѣ, кнѧзѣ, гетма́ны, воєвѡдове и потента́тове и́ншыи це́р(ъ)ковъ стую ω(т) не́прїѧтелей, ω(т) пога́новъ, ω(т) герети́кωвъ боро́нѧтъ, воюючи з(ъ)

ни́ми. Ѡ ни́хъ напи́сано: «Ру́цѣ єгѡ̀ кру́глѣ зла́тѣ, наполне́ны де́рзости».
31 Нѡ́ги су́тъ ап(ст)лѡве, бо // нѡ́ги хо́дѧтъ и всѐ тѣ́ло на собѣ̀ но́сѧтъ. Такъ ап(ст)лѡве по свѣ́ту ходи́ли, проповѣду́ючи вѣ́ру хр(с)тїѧ́нскую, и всю̀ црковъ на вѣ́рѣ своєй збудова́ли и уґрунтова́ли. Ѡ них написано: «Лы́ста єгѡ̀ столпы̀ мармуро́вы, ѡснова́ны на степене́хъ зла́тыхъ».

Ψа(л) .рг. Называ́єт(ъ)сѧ црковъ ста́ѧ кораблемъ, а свѣ́тъ мо́рем(ъ), такъ мо́витъ ѱалми́ста: «Се мо́ре вели́коє и простра́нноє». Да́лей мо́витъ: «Ту кора́бе преплава́ютъ».

Ма(ѳ) дї. Напи́сано в(ъ) єѵ(г)лїи, же ап(ст)лѡвъ в(ъ) кораблѣ̀ нава́лности мо́рскїи носи́ли, кора́бль же бѣ̀ посредѣ̀ мо́рѧ вла́ѧсѧ волна́ми, бѣ̀ бо проти́вен(ъ) вѣ́тръ. Учтлѣ̀ цркóвныи толку́ючи ве́длугъ се́нсу дхо́вногѡ ты́и слова̀, мо́ремъ свѣ́тъ, кораблемъ црковъ называ́ютъ, в(ъ) кото́ромъ сѧ ап(с)тлѡве знайду́ютъ. Нава́лности мо́рскїи зна́чѧтъ не́прїѧтелей видо́мыхъ, людей злы́х(ъ) и невѣ́рныхъ. Вѣ́теръ проти́вный значи́тъ не́прїѧтелей невидо́мыхъ, ду́хѡвъ злы́хъ, кото́рыи той корабе́ль, црковъ сту́ю, на бурли́вомъ мо́рѣ свѣтово́мъ но́сѧтъ, турбу́ют(ъ) и преслѣду́ютъ, длѧ тогѡ̀ напи́сано: «Мнѡ́гими ско́рбми подоба́єтъ намъ въ ца́рствїє бжїє внїйтѝ». Там же в(ъ) єѵ(г)лїи напи́сано: «Въ четве́ртую же стра́жу но́щи идѐ к(ъ) ни́мъ Іс, ходѧ̀ по мо́ри».

31 зв. През(ъ) то́є значи́тсѧ, же в(ъ) утра // пе́н(ь)ю и в(ъ) преслѣдова́н(ь)ю црковъ сту́ю Хс рату́єтъ и е́стъ прито́мный ко́ждому вѣ́рному чл҃вкови, длѧ тогѡ̀ мо́витъ през(ъ) ѱалми́сту: «С(ъ) ни́мъ єсм(ъ) въ ско́рби, изму̀ и̂, просла́влю и̂, долгото́ю днїй исполню̀ и̂, и явлю̀ єму̀ спасе́нїє моє́». А я́кѡ ап(ст)лъ Петръ з(ъ) Хмъ ходи́лъ по мо́рю и во́лнымъ зоста́лъ ѡ(т) сме́рти, не в(ъ)тону́лъ в(ъ) мо́рѣ, в(ъ) кото́рѡмъ поча́лъ бы́лъ тону́ти, ґды Ха на рату́нокъ взыва́лъ, мо́вѧчи: «Г(с)ди, спаси̂ мѧ и абїє Іс простеръ ру́ку я́ть єгѡ̀». Такъ всѣ̀ хр(с)тїа́не, ґды в(ъ) утрапе́н(ь)ю Ха на по́мочъ взыва́ютъ, могу́тъ з(ъ) Хмъ по ве́рху мо́рѧ свѣтово́гѡ ходи́ти и ѡ(т) сме́р(ъ)ти доча́снои и вѣ́чнои во́лными бы́ти, не могу́тъ и́хъ нава́лности мо́рѧ свѣтово́гѡ затопи́ти. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ ѱалми́ста: «Аще пойду посредѣ̀ сѣ́ни сме́ртныѧ, не убою́сѧ зла, я́кѡ ты съ мно́ю єси̂». Ґды Хс пришо́лъ до кораблѧ̀, преста́лъ вѣ́тръ и мо́ре успоко́илосѧ. И тепе́ръ ґды Хс прїйдетъ до кораблѧ̀ церко́вногѡ, за́разъ нава́лности мо́рскїи, не́прїѧтелѣ видо́мыи, и вѣ́тры проти́вныи, непрїѧтелѣ невидо́мыи, успоко́ѧтъсѧ, кото́рыи це́ркѡвъ бжїю преслѣду́ютъ. Длѧ тогѡ̀ мо́-
32 витъ апо́стѡлъ Па́велъ: «Аще бгъ съ на́ми, кто на́ ны?» //

Бе(л)лармин(н) ѡ вла(с)ти цр҃ковно(и). Знайду́ютъсѧ єщѐ мнѡ́гїє имена иншїє, кото́рыми сѧ црковъ ста́ѧ называ́єт(ъ), але не хочу̀ ихъ вылѣча́ти, жебы́ мъ ласкъ ва́шихъ не заба́вилъ. До тогѡ̀ мо́жетъ кто спыта́ти, яка́ѧ е́стъ власть цркви сто́и, бо тро́ѧкаѧ е́стъ власть, єдна̀ мона́рхїѧ, дру́гаѧ аристокра́цїѧ, тре́таѧ демокра́цїѧ. Мона́рхїа е́стъ тамъ, где єде́нъ чл҃вкъ крол(ь), а́лбо це́саръ, а́лбо и́ншїй потента́тъ пану́єт(ъ) и вла́днетъ всѣмъ па́нствомъ, що хо́четъ, стано́витъ и ѡ(т)мѣнаєтъ, нѣко́гѡ не доклада́ючисѧ. Арїстокра́цїѧ е́стъ тамъ, где мно́гыи лю́де пану́ютъ и вла́днутъ, єдна́къ не всѣ. Такїи су́тъ кнѧзѣ̀ а́лбо сена́торове, кото́рыи

якóю рéчю посполи́тою сáми влáднутъ. Демократíѧ зась тамъ є́стъ, где всѣ лю́де посполи́тыи пану́ютъ и влáднутъ, зобрáвшисѧ всѣ, сýдатъ когò, карáютъ, покóй и войнꙋ̀ станóватъ. И в(ъ) цркви стóй є́стъ власть, назвáнаѧ монáрхїѧ, бо самъ едéнъ Хс є́стъ монáрхою, крóлемъ и головóю всéй цркви, вéдлугъ словъ ап(с)тлскихъ: «Тогѡ̀ дадѐ глáву вы́ше всеѧ̀ цркви, яже є́стъ тѣло єгѡ̀». Тóє жъ мóвитъ Хс ýсты Дв(д)выми: «А́зъ же поставлéнъ є́смъ цáръ ѡ(т) негѡ̀ на(д) Сіѡ́номъ горóю стóю єгѡ̀», тó єстъ на(д) црквою стóю, а лю́бо црковъ нá // двѣ чáсти дѣлит(ъ)сѧ. Єднà є́стъ в(ъ) нбѣ невиди́маѧ, триумфу́ючаѧ, другаѧ на землѝ види́маѧ, воюючаѧ, еднáкъ самъ Хс влáднет(ъ) црковью невиди́мою триумфу́ючею, през(ъ) себѐ самóго зостаючѝ в(ъ) нбѣ притóмне. Самъ Хс влáднетъ и на землѣ црквою видóмою, воюючою, през(ъ) своúхъ слýгъ преложóныхъ цркóвныхъ, ѡ кoтóрыхъ напи́сано: «Тóй далъ є́стъ, óвы у́бо ап(с)лы, óвы же пр(о)рки, óвы же блговѣ́стницы, óвы же пáстырѧ и учи́телѧ къ совершéнїю сты́мъ въ дѣ́ло служéнїѧ, въ создáнїє тѣла Хва». Зачы́мъ кóждый члвкъ на свѣ́тѣ преложóный дхóвный и свѣ́цкїй пови́ненъ сýдови цркóвному на синѡ́дахъ повшéхныхъ повиновáтисѧ, бо кóждый члкъ преложóный мóжетъ в(ъ) пóмыл(ъ)ку в(ъ)пáсти, а црковъ повшéхнаѧ за споражéн(ь)ємъ головы̀ своєи, Ха збави́телѧ, зáвше правди́вую вѣ́ру захóвуєтъ, нѣ́гды не мылѧ́єтъсѧ, длѧ тогѡ̀ ап(с)лъ Пáвелъ до Тімоѳéѧ мóвитъ: «Да увѣ́си, кáко подобáєтъ въ домꙋ̀ бжїи жи́ти, яже є́стъ цркви бга жи́ва, столпъ и утверждéнїє исти(н)ны, котóрую и́стинну захову́ючи, мóжемо нба достуни́ти и тáмъ навѣ́ки жи́ти». Ами́нь. 32 зв. а҃. Ти(м) .г҃.

Тóє жъ казáн(ь)є повѣдáй в(ъ) н(д)лю девѧ̀тую по сошéствїи стго дха, где положѝ єéма такóє: Корáбль же бѣ посрéдѣ мóрѧ влáѧсѧ волнáми.// Ма(ѳ).дї. 33

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДѢЛЮ ДВАДЦѦТЪ ШЕ́СТУЮ ПО СОШЕ́СТВЇИ СТАГО ДХА

Что сотвору якѡ не имáмъ где собрáти плóдѡвъ моúхъ? Лукà, ві.

Кто мнѡ́го ѣ́стъ и мнѡ́го п(ь)єтъ, тóй не мнѡ́го бýдетъ жи́ти на свѣ́тѣ, бо жолýдокъ, мнѡ́гими пóкармами и напóями напóлненый, не мóжетъ тогѡ̀ стрáвити и роспирáєт(ъ)сѧ и боли́тъ, поты́мъ боль ѡ(т) жолýдка по всемꙋ̀ тѣ́лу росхóдит(ъ)сѧ и дшу з(ъ) тѣла выганѧ́єтъ. Котóрыи зась лю́де мáло ѣдѧ́тъ и п(ъ)ют(ъ), ты́и дóлгѡ живýтъ нá свѣ́тѣ. Так, лю́де убóгїи, котóрїи мáло зéмныхъ мáрностей мáютъ, дóлгѡ живýтъ нá свѣ́тѣ. Богáтыи зась лю́де, котóрыи мнѡ́го богáтства мáют(ъ), не могýтъ дóлгѡ нá свѣ́тѣ жи́ти, бо онѝ чáсто банкетýют(ъ)сѧ, ѣдѧ́тъ мнѡ́го и п(ъ)ютъ и упивáют(ъ)сѧ. Такíй

33 зв. былъ о́ный бога́чъ, кото́//рый ѡблача́шесѧ въ порфи́ру и вѵ́ссонъ, веселѧ́сѧ на всѧ̀ дни свѣ́тло. Не могу́тъ и длѧ того̀ бога́тыи до́лго на́ свѣтѣ жи́ти, бо онѝ фрасу́ют(ъ)сѧ, жебы̀ ска́рбовъ свои́хъ не утра́тили. Такі́й бы́лъ о́ный младе́нецъ, до кото́рогѡ мо́вилъ Хс: «Идѝ прода́ждъ имѣ́ніє твоє́ и да́ждъ ни́щимъ». Почу́вши о́нъ тыи слова̀ «ѡ(т)и́де скорбѧ̀, бѣ бо имѣ́ай стѧжа́нїѧ мнѡ́га».

Єщѐ и длѧ того̀ не могу́тъ бога́тыи до́лго на́ свѣтѣ жи́ти, бо онѝ фрасу́ют(ъ)сѧ, же не ма́ютъ где бога́цтва своє́го хова́ти. Такі́й бы́лъ о́ный бога́чъ, кото́рому зроди́ла ни́ва, те́ды о́нъ фрасова́лъсѧ, же не мѣ́лъ где збо́жѧ зобра́ти и хова́ти, и мо́вил(ъ): «Что сотворꙋ̀ я́кѡ не има́мъ где собра́ти пло́дѡвъ мои́хъ». На ѡста́токъ и длѧ тогѡ̀ не могу́тъ бога́тыи до́лго на́ свѣтѣ жи́ти, бо онѝ ѡ(т) бга ѡ(т)далѧ́ют(ъ)сѧ, а слу́жатъ маммѡ́нѣ, то́ єстъ бога́ц(ъ)твамъ свои́мъ. Пр(о)ркъ Двдъ зась мо́витъ: «Ибо удалѧ́ющыисѧ ѡ(т) тебѐ поги́бнутъ». Южъ бога́тыи лю́де маммонꙋ̀, бога́цтва свой, за бга ма́ют(ъ), кото́рымъ слу́жатъ, а бга, створи́телѧ своє́гѡ, покида́ютъ. Такъ мо́вилъ Хс: «Не мо́жете бгу работа́ти и маммѡ́нѣ». Южъ бога́тыи лю́де су́тъ балвохва́л(ь)цами, поневажъ балвохва́л(ь)цы служи́ли болва́нѡмъ золоты́мъ и сре́брнымъ,
34 ве́длугъ ѱалми́сты мовѧ́чогѡ: // «Идѡлы язы́къ сре́бро и зла́то». Такъ лю́де бога́тыи, лако́мыи, ґды слу́жатъ злóту и сре́бру своє́му болва́нѡмъ то золоты́мъ и сре́брнымъ слу́жатъ. И длѧ тогѡ̀ не могу́тъ бога́тыи до́лго на свѣтѣ жи́ти, бо я́кѡ за балвохва́л(ь)ство кара́лъ бгъ сме́ртїю пру́дкою іилтѧ́новъ, выкоренѧ́лъ и́хъ пру́дко з(ъ) свѣ́та, так(ъ) и тепе́ръ балвохва́л(ь)цовъ, людє́й бога́тыхъ, пру́дкою сме́р(ъ)тїю бгъ кара́єтъ и пру́дко з(ъ) свѣ́та и́хъ выкоренѧ́єтъ.

Що ж(ъ) ма́єте чыни́ти, ѡ богачѣ̀, з(ъ) бога́цтвами ва́шими, кото́рыи васъ живота̀ доча́сногѡ и вѣ́чногѡ позбавлѧ́ютъ? Роздава́йте бога́цтва свой лю́де́мъ убо́гимъ, с(ъ)помага́йте и́хъ ялму́жною сто́ю, слу́хайте Іѡа́нна Кр(с)ти́телѧ, кото́рый до ва́съ мо́витъ: «Имѣ́ай двѣ ри́зѣ, да пода́стъ неиму́щему, и имѣ́ай бра́шна, та́кожде да тво́ритъ». Жебы̀ сте ѡхотнѣ́й ялму́жну убо́гимъ дава́ли, покажꙋ̀ в(ъ) ны́нѣшней мо́вѣ моє́й пожи́тки, кото́рыи намъ ялму́жна прино́ситъ, ґды о́ную даємо̀ убо́гимъ. Неха́й та́ѧ мо́ва бу́детъ на че́сть бгу, ла́скам(ъ) ва́шимъ на по́лзу дшевную.

Пожы́токъ намъ чы́нитъ ялму́жна, кото́рую ґды даємо̀ убо́гимъ, ѡна̀ грѣхѝ на́шѣ зглажа́єтъ и розпороша́єтъ. Такъ мо́вилъ пр(о)ркъ Данїи́лъ до
34 зв. Навходоно́сора, кро́лѧ // Вавѵло́нскагѡ: «Ца́ру совѣтъ мой да ти бу́детъ
Да(н) уго́денъ и грѣхѝ своѧ̀ мл(с)тинами разсыплѝ и непра́вды твоѧ̀ щедрота́ми
.д҃. убоги́хъ?»

Пожы́токъ є́стъ и то̀ ял(ъ)му́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гим(ъ), ѡ(т)даст(ъ) намъ бгъ о́ную на стра́шномъ су́дѣ, ґды всѣ лю́де въста́нутъ з(ъ) ме́ртвыхъ и ста́нутъ пре(д) маєста́томъ Хвымъ и бу́дутъ справова́тисѧ, я́къ жилѝ на́ свѣтѣ, чы злѐ, чы до́бре. Длѧ того̀ мо́вилъ Хс: «Єгда̀ тво́риши ѡбѣ́дъ илѝ вече́ру, не зовѝ дру́гъ свои́хъ, ни бра́тїѧ своѧ̀, ни сро́дникъ твои́х(ъ), ни сосѣ́дъ бога́тыхъ, єгда̀ колѝ и ты́и тѧ та́кожде воз(ъ)зову́тъ и бу́детъ ти воздаѧ́ніє, но єгда̀ тво́риши пиръ, зовѝ ни́щыѧ, маломо́щныѧ, хро́мыѧ, слѣ-

пыа и блженъ будеши, яко не имутъ ти что воздати, воздасть же ти са въ воскр(с)нїє праведныхъ».

Пожытокъ и то єстъ ял(ъ)мужны, которую ґды даємо убогимъ, нѣґды самы не з(ъ)убожаємо. Дознала того єдна вдовица въ Сареѳѣ Сідωнской, котораа по(д) часъ голоду великого кормила пр(о)рка Ілїю, маючи тылко горсть муки и флашку ωливы, єднакъ тымъ не з(ъ)убожала, бо нѣ мука в(ъ) начин(ь)ю, нѣ олива в(ъ) флашцѣ не уменшиласа, але завше прибывала поты, поки минулъ голодъ. Такъ и теперъ, кто людей убогихъ кормитъ, поитъ и ωдѣваєтъ и даєт(ъ) имъ все, чогω они потребуютъ, той нѣґды не з(ъ)убожаєтъ, завше будутъ у негω вшелакїи достатки прибывати, прирастати и при//множатиса. Упевнаєтъ насъ в(ъ) тымъ Соломωнъ, мовачи: «Иже даєтъ убогимъ, не ωскудѣєт(ъ)». ґ. Ца(р) .зі. 35

Пожытокъ и то єст(ъ) ялмужны, которую ґды даємо убогимъ, въ памати своєй бгъ тую ялмужну маєтъ и агглωвъ до насъ посылаєтъ. Дозналъ тогω в(ъ) Кесарїи мѣстѣ Корнилїй, сотникъ войска Італїйскагω, который былъ побожный и давалъ ялмужну убогим(ъ). Дла того посланый былъ ω(т) ба до него агглъ, который мовилъ єму: «Млтва твоа и мл(с)тына твоа взыйдωша на памать пре(д) бгомъ». Такъ и мы буд(ь)мо побожныи и давaймо ялмужну убогимъ, то и до насъ пошлєтъ бгъ агглωвъ, которыи завше будутъ стеречи насъ ω(т) всегω злого, и при смерти нашой до кождого з(ъ) на(с) будетъ агглъ мовити: «Млтвы твоа и милостына твоа взыйдωша на памать пре(д) бгомъ». Дѣа(н) .і.

Пожытокъ єстъ и то ялмужны, которую ґды даємо убогимъ, ω(т)даєтъ намъ бъ оную на семъ свѣтѣ далеко гойнѣй, нѣжели мы даємо. Дозналъ того Тіберїй цесаръ ґрец(ъ)кїй, который много скарбовъ своихъ роз(ъ)далъ убогимъ, а ґды єдногω часу прохожал(ъ)са в(ъ) палацу, ωбачилъ на землѣ камень, на которомъ кр(с)тъ былъ вырытый, и мовилъ: «Г(с)ди, кр(с)тъ твой на чоло и на персии маємо класти, не доптати єгω». И казалъ заразъ знати той камень, по(д) которымъ другїй такїй же з(ъ) кр(с)томъ знашли, и той казалъ знати, по(д) тымъ знашли третїй, такъже з(ъ) кр(с)том(ъ) и той казалъ знати. По(д) тымъ третимъ великїй скарбъ, болше, нѣжъ тысачу каменей злота, знашолъ, и ω(т) тогω часу єщѐ болшим(ъ) ялмужникомъ зосталъ. Якω теды цесару ґрецкому Тіверїю ω(т)далъ бгъ на семъ свѣтѣ скарбы которыи онъ роздалъ убогим(ъ), так(ъ) и мы ґды убогимъ будемо давати ялмужну, ω(т)дастъ намъ бгъ оную на семъ свѣтѣ. И кто болше даєтъ, тому болше ω(т)дастъ, а кто менше даєтъ, тому менше ω(т)дастъ. Дла того мовитъ ап(с)лъ Павелъ: «Сѣай скудостїю, скудостїю пожнєтъ, а сѣай въ блгословенїи, въ блгословенїи пожнєт(ъ)». 35 зв.

Пожытокъ єстъ и тω ялмужны, которую ґды даємо убогимъ ω(т)даєтъ намъ бгъ оную на оно́мъ свѣтѣ. Дозналъ тогω Єваґрїй філософъ, который тры каменѣ злота на ялмужну дал(ъ) Сvнеѯїю, єп(с)кпови Циренскому. Сvнеѯїй далъ єму записъ на себѐ, же єму Хс тоє злото на онымъ свѣтѣ мѣлъ ω(т)дати и нагородити. Потымъ умеръ Єваґрїй, сыны єгω положили въ гробѣ з(ъ) тымъ записом(ъ), ведлугъ росказана єго. Третего дна указал(ъ)//са въ снѣ Сvнеѯїю, мовачы: «Иди до гробу моєгω, озми свой записъ, бо южъ ми са до- 36

сыть ста́ло, ю́же мъ тебѐ квитова́лъ на не́мъ руко́ю мое́ю вла́сною». Сvне́ѯїй єп(с)кпъ, зобра́в(ъ)ши люде́й, ѡ(т)вори́лъ гробъ и знашо́лъ в(ъ) рука(х) єго̀ свой за́писъ, на котóромъ ю́жъ было̀ свѣ́жоє писмо̀, руко́ю о́ногѡ уме́рлогѡ пи́саноє в(ъ) ты́и слова̀: «Я́, Єvа́грїй філозо́фъ, тебѐ, ст҃ѣйшїй єп(с)копе Сvне́ѯїй, поздоровлѧ́ю, запла́ченый мнѣ є́стъ долгъ, кото́рый є́стъ на то́мъ ли́стѣ твое́ю руко́ю напи́саный; ста́ло ми сѧ до́сыть за то́є зло́то, кото́роє ѧ̀ през(ъ) тебѐ да́лемъ Х҃ви б҃гу избави́телю на́шему». Я́кѡ те́ды Єва́грїю філозо́фу ѡ(т)да́лъ б҃гъ на о́нымъ свѣ́тѣ зло́то, кото́роє о́нъ далъ убо́гимъ, такъ и мы̀, гды бу́демо дава́ти убо́гимъ зло́то, срѣ́бро и ялму́жну и́ншую, ѡ(т)да́стъ намъ то́є б҃гъ на о́номъ свѣ́тѣ. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ екклезїѧ́стесъ: «Послѝ хлѣ́бъ твой на лицѐ водѣ̀ [то́ єстъ, да́й убо́гимъ] [5] я́кѡ въ множествѣ̀ дні́й ѡбрѧ́щеши єгѡ̀».

Тáм же, в(ъ) при(к). Пожы́токъ и то̀ є́стъ ялму́жны, кото́рую гды даємо̀ убо́гимъ, само́му Хр(с)ту даємо̀. Дозна́лъ тогѡ̀ Петръ мы́тникъ, кото́рый, ѡба́чивши ч҃лвка убо́гого, наго́го, знѧ́лъ з(ъ) себѐ ша́ту кошто́вную и да́лъ єму̀. Ч҃лкъ убо́гїй, не хотѧчѝ в(ъ) дорогой // ша́тѣ ходи́ти, прода́лъ о́ную. Довѣ́давшисѧ того̀, Петръ мы́тникъ фрасова́лсѧ, же ял(ъ)му́жны єго̀ па́мѧтка при убо́гимъ не зостава́ла. Те́ды єму̀ пре(з) со́нъ показа́л(ъ)сѧ Х҃с в(ъ) єгѡ̀ ша́тѣ и мо́вилъ: «Не фрасу́йсѧ по то́й ша́тѣ, бо сь мнѣ̀ о́ную далъ, ѧ̀ в(ъ) не́й хожу̀». Такъ и мы̀, гды убо́гимъ даємо̀ ялму́жну, лю́бо онѝ то́є продаду́тъ, лю́бо где-ко́лвекъ подѣ́нут(ъ), не фрасу́ймосѧ ѡ то́є, бо мы само́му Х҃ви далѝ ту́ю ялму́жну. Длѧ тогѡ̀ Х҃с на стра́шномъ су́дѣ бу́детъ мо́вити до люде́й милосе́рдныхъ: «Поне́же сотвори́сте є́диному сихъ бра́тїй мои́хъ ме́ншихъ, мнѣ̀ сотвори́сте».

36 зв. С҃. Іѡа́нъ Мл(с)тивы(и) в(ъ) прикл(д). своихъ.

Пожы́ток(ъ) и то̀ є́ст(ъ) ялму́жны, котру́ю гды даємо̀ убо́гимъ, из(ъ)бавлѧ́єтъ насъ она̀ ѡ(т) вѣ́чныхъ му́къ пеке́лныхъ. Дозна́ла тогѡ̀ Монѡ́нїѧ, д҃вица и за́конница в(ъ) Алеѯа́ндрїи, мѣ́стѣ єгv́петско(м), кото́рой ст҃ый Мака́рїй презвv́теръ продава(л) два ка́менѣ дороги́и — гїаци́нтъ и шмара́гдъ. И взѧ́вши у не́и пѧтьсо́тъ золоты́хъ, роздалъ убо́гимъ. А гды̀ Монѡ́нїѧ упомина́ласѧ ты́хъ дороги́хъ ка́менїй, онъ показа́лъ єй муже́й убо́гихъ и мо́вилъ: «Ѡто є́ст(ъ) гїаци́нтъ». Поты́мъ показа́лъ невѣ́сты убо́гыи и мо́вилъ:
37 «Ѡто є́стъ шмара́гдъ». Те́ды Монѡ́нїѧ почала̀ фрасова́тисѧ и упа́ла // в(ъ) хоро́бу ѡ(т) вели́кого фрасу́нку, в(ъ) кото́рой хоро́бѣ бли́зка была̀ ю́жъ сме́рти и ви́дѣла му́ки пеке́лныи, тму̀ кромѣ́шнюю, о́гнь неугаса́ючїй, червъ неусыпа́ючїй, кото́рыхъ му́къ устра́шиласѧ. Та́м(ъ) же ви́дѣла а҃ггла, я́ко свѣ́тлаго му́жа, кото́рый мо́вилъ єй: «Ѡ(т) ты́хъ му́къ зба́вилъ тебѐ Мака́рїй, камѣ́н(ь)є дорого́є купи́лъ тебѣ, гїаци́нтъ и шмара́гдъ». Поты(м) она̀ ѡ(т) хоро́бы, я́къ ѡ(т) сна̀ въста́вши, почала̀ убо́гимъ вели́кую ялму́жну дава́ти, кото́раѧ пре(д) ты́мъ жа́дному убо́гому ялму́жны да́ти не хотѣ́ла. Я́кѡ те́ды Монѡ́нїю девицу и за́конницу ѡ(т) му́къ пеке́лныхъ зба́вили гро́ши, кото́рыи ст҃ый Мака́рїй розда́лъ убо́гимъ. Такъ и мы̀, гды бу́демо дава́ти убо́гимъ гро́ши и и́ншыи ска́рбы свои̇, зба́витъ насъ ялму́жна та́ѧ ѡ(т) стра́шныхъ мукъ пеке́лныхъ. Длѧ тогѡ̀ мо́вилъ Тѡ́вїѧ до сы́на своє́гѡ: «Мл҃сты́нѧ ѡ(т) всѧ́кого грѣха̀ и ѡ(т) сме́рти изба́вит(ъ) и не ѡста́витъ д҃ши итѝ въ тму̀».

Про́логъ, м(с)ца ма́рта, днѧ̀ л҃.

Пожы́токъ и тѡ̀ є́стъ ялму́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гим(ъ), па́лацъ То(в) .д҃.
собѣ за о́ную в(ъ) нб҃ѣ буду́емъ. Дозна́л(ъ) тогѡ̀ Ґондѡфо́ръ, кроль індíй-скїй, кото́рый далъ мнѡ́го скарбу своє́гѡ ап(с)лу Ѳомѣ̀, жебы̀ ему̀ збудова́лъ па́лацъ. Онъ то́є убо́ги(м) розда́лъ. По дво́хъ лѣ́техъ кроль, верну́в-шисѧ // з(ъ) доро́ги, в(ъ) кото́рую ѣ́здилъ, а не ви́дѧчи пала́цу, далъ до вѧ-зе́нѧ ап(с)ла Ѳому̀. Того̀ ча́су уме́ръ братъ кроле́вскїй и ви́дѣлъ в(ъ) нб҃ѣ кошто́вный па́лацъ и чу́лъ го́лосъ, же той па́лацъ збудова́лъ бра́ту єгѡ̀ ап(с)лъ Ѳома̀ за ял(ь)му́жну, кото́рую далъ убѡ́гим(ъ). Четвертого днѧ̀, в(ъ)ста́вши з(ъ) ме́ртвыхъ, сказа́лъ то́є кро́леви бра́ту своє́му. И в то́й часъ ап(с)лъ Ѳома̀ з(ъ) вѧзе́н(ь)ѧ былъ вы́пущеный и вызвѡленый. Я́кѡ те́ды Ґон(ъ)дофѡ́ру, кроле́ви ин(ъ)ды́йскому, ап(с)лъ Ѳома̀ з(ъ)будова́лъ пала́цъ в(ъ) нб҃ѣ за ска́рбъ кроле́вскїй, кото́рый розда́лъ убоги(м), такъ и мы̀, гды̀ бу́демо убѡ́гимъ скарбы и ма́єтности свои̇ роздава́ти, побуду́ємо собѣ за̀ тєє в(ъ) нб҃ѣ пала́цы кошто́вныи, в(ъ) кото́рых(ъ) навѣ́ки бу́демо жи́ти, а до ты́хъ пала́цѡвъ нбсныхъ запрова́дѧтъ насъ лю́де убѡ́гїи, кото́рымъ даємо̀ мы̀ ял(ь)му́жну, запрова́дѧт(ъ) насъ тамъ, ґды̀ скончимо тепе́решнеє жи́тїє на́-ше доча́сноє. Длѧ того̀ мо́вит(ъ) до на́съ Хс: «Сотвори́те собѣ дру́зи ѡ(т) ма-ммѡ́ны непра́вды, да єгда̀ ѡскудѣ́ете, прі́ймутъ вы̀ въ вѣ́чныѧ крѡ́вы». Лу(к) .ѕі.

Пожи́ток(ъ) є́стъ и то ял(ъ)му́жны, кото́рую ґды̀ даємо̀ убѡ́гимъ, бога́ц-тва и ска́рбы свои̇ пре(з) убѡ́гих(ъ) до нба ѡ(т)сыла́ємо и в(ъ) нб҃ѣ хова́ємо. Так(ъ) мо́вилъ Хс: «Сокрыва́йте же сокро́вища свои̇ на нбси̇ // иде́же нѣ 38
че́рвъ, нѣ тлѧ тли́тъ, идеже та́тїє не по(д)копываютъ, нѣ кра́дутъ».

На и́ншомъ мѣ́сцу мо́вилъ Хс: «Иди̇ продаждъ имѣ́нїѧ своѧ̀ и разда́й ни́щи(м) и имѣ́ти и́маши сокро́вище на нбси̇». А ґды̀ скончимо̀ тепе́решнеє жи́тїє на́ше доча́сноє, дшѣ на́шѣ до нба по́йдутъ на мешкан(ь)є, где ска́рбы на́шѣ знайдуют(ь)сѧ. Дозна́лъ тогѡ̀ сты́й Іѡа́нъ Мл(с)тивый, патрїарха Але-ѯан(ъ)дрїйскїй, кото́рый, даючи̇ убо́гимъ скарбы свои̇, до нба ѡ(т)сылалъ и в(ъ) нб҃ѣ хова́лъ, а ґды̀ уме́ръ, в(ъ) то́й часъ прп(д)бный Са́ви(н), за́конникъ в(ъ) Алеѯа́ндрїи, былъ в(ъ) захвице́н(ь)ю и ви́дѣлъ девицу свѣ́тлую, я́къ слнце, котораѧ вѣне́цъ, з(ъ) ли́стѧ оли́вногѡ уплѣ́теный, на головѣ своє́й мѣ́-ла. И взѧ́вши за ру́ку стго Іѡа́нна, прова́дила до црѧ̀ нб(с)ного, бга всемо-гу́чогѡ, жебы̀ в(ъ) нб҃ѣ ме́шкалъ, где ска́рбы єгѡ̀ розда́ные убо́гимъ знай-ду́ютсѧ. А та́ѧ двца была̀ милосе́рдїє. Так и мы̀, ґды скончимо̀ жи́тїє на́ше доча́сноє, на то́й часъ милосе́рдїє на́ше ѡсвѣдче́ноє людє́мъ убо́гимъ, я́кѡ девица свѣтлаѧ, вѣнцє́мъ, з(ъ) ли́стѧ оли́вного учыне́нымъ, приѡздо́бленаѧ, дшѣ на́шѣ ѡ́змет(ъ) и запрова́дит(ъ) до црѧ̀ нб(с)ного вседержи́телѧ, жебы та́м же в(ъ) нб҃ѣ знайдова́лисѧ, где ска́рбы на́шѣ розда́ныи убо́гимъ знайду́-ют(ъ)//сѧ. Длѧ тогѡ̀ мо́вилъ Хс: «Иде́же бу́детъ сокро́вище ва́ше, ту бу́детъ 38 зв.
и ср(д)це ва́ше».

Зачи́м(ъ) да́рмо сѧ фрасу́єшъ, бога́чу, же не ма́єшъ где збо́жа своєго хо-ва́ти и мо́вишъ: «Что сотворю я́кѡ не и́мамъ гдѐ собра́ти пло́дѡвъ моихъ?»

Margin notes: 37 зв. В(ъ) жи́тїи с҃. ап(с)ла Ѳомы̀. — Патери(к) в(ъ) жи́тїи с҃. Іѡа́на Мл(с)-тиво(г).

Пови́ненъ єсѝ то́є збо́же дава́ти убѡ́гимъ, то през(ъ) ни́хъа зпрова́дишъ до нба и в(ъ) нбѣ сховаешъ збо́же своє́ и побуду́єшъ гу́мна своѝ. А́ле нерозу́мне поступу́єшъ, богачу, гдѝ мо́вишъ: «Разору́ жи́тница моѧ́ и бо́лша сожи́жду и соберу́ ту всѧ́ жы́та моѧ́ и блага́ѧ моѧ́ и реку́ душѣ моє́й. «Ду́ше, и́маши мнѡ́га бла́га, лежа́ща на лѣ́та мнѡ́га, почива́й, я́ждь, пі́й, весели́сѧ». Що жъ тобѣ ѡ(т)каза́лъ бгъ на ты́є слова̀? Ѡ(т)каза́лъ: «Безу́мне, в сы́ю нощ(ъ) дшу твою̀ истѧжутъ ѡ(т) тебѐ, а а́же уготова̀ кому́ бу́детъ».

Нерозу́мне поступи́лесь и ты̀, бога́чу, кото́рому Хс мо́вилъ: «Идѝ прода́й имѣні́ѧ своѧ́ и разда́й ни́щымъ». Ты, почу́вши тыє слова̀, прискорбенъ былъ єсѝ, же мѣ́лесь стѧжа́ні́ѧ мнѡ́га, бо и тобѣ ѡ(т)каза́лъ Хс: «Удо́бі́є вел(ь)бу́ду и скво́зѣ и́глини у́ха пройтѝ, не́жели бога́ту в(ъ) цр(с)твіє бжі́є в(ъ)ні́йтѝ».

Нерозу́мне поступова́лесь и ты̀, бога́чу, ко́торый ѡдѣ́ѧлесь сѧ в(ъ) порфи́ру и в(ъ) ви́ссонъ, веселѧ́сѧ на всѧ́ днѝ свѣ́тло, а Ла́зареви убо́гому ѡдроби́н(ъ), // па́дающихъ з(ъ) сто́лу твоє́го, не каза́лесь длѧ поживен(ь)ѧ да́ти, бо на твоє(м) гро́бѣ такі́й з(ъ) єѵ(г)лі́а нагро́бокъ напи́сано: «Умре́ же и бога́чъ и погребо́ша єгѡ̀ и въ а́дѣ возве́лъ ѡ́чи своѝ сы́й в(ъ) му́кахъ».

Ѡ немилосе́рдный богачу, тепе́ръ припомина́єшъ собѣ и ка́єшъсѧ, а́ле ю́жъ невча́съ, ю́жъ по сме́рти, ю́жъ в(ъ) пе́клѣ зостаючѝ, ка́єш(ъ)сѧ, же на свѣ́тѣ живучѝ, не хотѣ́лесь милосе́рді́ѧ убо́гимъ ѡсвѣ́дча́ти. Ме́шкаючи в(ъ) па́лацу пресвѣ́тломъ, Ла́зарѧ, в(ъ) гноѣ пре(д) воро́тами лежа́чого, не каза́лесь в(ъ) дво́ръ сво́й пусти́ти. Ѡдѣва́ючисѧ в(ъ) порфи́ру и ви́ссонъ, не хотѣ́лесь ѡде́ждею по́длою Ла́зарѧ наго́го приѡдѣти. Зажыва́ючи вы́мысл(ъ)ныхъ потра́въ роско́шныхъ, не каза́лесь ѡдроби́нами, з(ъ) сто́лу твоє́го па́дающими, Ла́зарѧ голо́дного накорми́ти. Упі́ѧючисѧ кошто́вными напо́ями розмайтыми, не каза́лесь водо́ю пра́гнучого Ла́зарѧ напойти. Слу́хаючи музы́ки весе́лои, на всѧ́ днѝ веселѧчи́сѧ свѣ́тло, Ла́зарѧ смутного не ты́лко учи́нкомъ, а́ни сло́вомъ до́брым(ъ) не хотѣ́лес(ь) потѣ́шити и увесели́ти. Ма́ючи слу́гъ доста́токъ, не да́лесь Ла́заревѣ убо́гому и хо́рому найме́ншагѡ послу́шника, же́бы єму́ послугова́лъ в(ъ) убо́ствѣ и в(ъ) хоро́бѣ єгѡ̀.

39 зв. Ѡто (ж) тепе́ръ, немилосе́рдный бога́чу, в(ъ) му́кахъ пеке́//лныхъ зостаючѝ, ю́жъ и ты милосе́рді́ѧ потребу́єшъ и мо́вишъ до Авраа́ма: «Ѡ(т)че Аврааме, поми́луй мѧ и посли Ла́зарѧ, да ѡмо́читъ коне́цъ пе́рста своє́гѡ в(ъ) водѣ и усту́дитъ язы́къ мо́й, я́кѡ стра́жду въ пла́мени се́мъ». А́ле тобѣ, я́кѡ немилосе́рдному, нѣхто̀ не хо́четъ милосе́рді́ѧ ѡсвѣ́дчити и Авраа́м(ъ) тобѣ ѡ(т)каза́лъ: «Ча́до, помѧнѝ я́кѡ воспрі́ѧ(л) єсѝ блага́ѧ в(ъ) животѣ твоє́мъ, и Ла́заръ та́кожде злаѧ нн҃ѣ же здѣ утѣша́єтсѧ, ты́ же стра́ждеши».

Же́бы те́ды не пот(ъ)ка́ло и насъ то́є, що потка́ло ты(х) богачѡ́въ немилосе́рдныхъ, бу́дмо милосе́рдныи на люде́й убѡ́гихъ, роздава́ймо и́мъ бѡга́цтва своѣ, рату́ймо и́хъ в(ъ) убо́ствѣ, в(ъ) утрапе́ню. За то́є рату́нку бжого в(ъ) стра́шный часъ сме́рти на́шей и в(ъ) де́нь стра́шнаго су́да дозна́ємо, ве́длугъ ѱалми́сты мовѧ́чого: «Блаже́нъ разумѣва́ѧ на ни́ща и убо́га в(ъ) де́нь лю́тъ изба́витъ ѝ гдь». Ами́нь.

То́є каза́ньє повѣда́й в(ъ) н(д)лю двана́дцатую по сошє́ствіи ста́го дха, гдѐ положѝ ѳе́ма тако́е: Слыша́въ же ю́но́ша сло́во, ѡ(т)иде скорбѧ́, бѣ бо имѣѧ́ стѧжа́ні́ѧ мнѡ́га. Ма(ѳ). ѳі.

Тоє жъ каза́ньє повѣда́й в(ъ) н(д)лю два́дцатъ вторую по сошествіи ста́го дха, гдѣ положи̂ ѳема такоє: Члвкъ нѣкій бѣ бога́тъ и ѡблача́шеса в(ъ) пор(ъ)фіру и віссонъ, весела́са на вса дни свѣтло. Лу(к). ѕі.// 40

Тоє жъ каза́ньє повѣда́й в(ъ) н(д)лю три(д)ца́тую по сошествіи ста́го дха, гдѣ положи̂ ѳема такоє: Он(ъ) же слыша́въ сѐ прискорбенъ бысть, бѣ бо бога́тъ зѣло. Лука̀, иі.

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДЕЛЮ ТРЕТЮЮ ВЕЛИКОГѠ ПОСТА

Иже хо́щетъ по мнѣ ити̂, да ѡ(т)вержетса себѣ и во́зметъ кр(с)тъ свой и по мнѣ гра́детъ. Ма(ѳ) .й.

Слу́шне я̂ учыню, гды бу́ду мо́вити дна ны́нѣшнего ѡ крстѣ сто́мъ, бо в(ъ) ннѣшнемъ єv(г)лїи, которое чытано было̀ на лvту́ргїи бж(с)твенной, научаєтъ нас Хс, абы́ смо, вза́вши крстъ, шли за ни́мъ, и мо́витъ: «И́же хо́щет(ъ) мнѣ ити̂, да ѡ(т)вержет(ъ)са себѣ̀ и во́зметъ кр(с)тъ свой и по мнѣ града́тъ». На и́ншомъ мѣстцу Хс мо́витъ: «И́же не прі́имет(ъ) кр(с)та̀ своего и въ слѣдъ менѐ гради́тъ, нѣсть менѐ достоин(ъ)». // Єдна́къ не ѡ матерїа́лномъ крстѣ, 53 который бываєтъ з(ъ) злота, з(ъ) срѣбра, з(ъ) де́рева а́лбо з(ъ) и́ншои матерїи учыненый, а́ле ѡ дхо́вном(ъ) крстѣ, ѡ доброво́лномъ для Ха утрапе́ню ма́ю пре(д)сявза́т(ь)є мо́вити и хочу̂ тро́якій крстъ дхо́вный показа́ти, которымъ трохъ непрїателей ду́шныхъ(ъ) — свѣтъ, тѣло и зло́го ду́ха — мо́жемѡ звѣтяжити. Ха збавителя ѡ по́мочъ прошу̂, ла́скъ ва́ши(х) ѡ слуха́н(ь)є.

Першій крстъ дхо́вный є́стъ убо́зство для Ха доброво́лноє, котороє выхвалял(ъ) Хс, мо́вачи: «Блже́ни ни́щыи дхомъ, я́кѡ тѣхъ є́стъ цр(с)тво нб(с)ноє». Тро́якоє убо́зствѡ є́стъ, єдни̂ лю́де убо́гїи су́тъ дхомъ, которыи лю́бо ма́ютъ бога́цтва, єдна́къ не хотя́тъ мѣти и ср(д)ца до нихъ не прикладаютъ. Такъ убо́гїи су́тъ за́конники, бо ѡни̂ лю́бо ма́ютъ маєтности, доста́тки, ѡ(т) побо́жныхъ людей нада́ныи, єдна́къ тыхъ бога́цтвъ не пра́гнут(ъ) мѣти для своєи вла́снои, хи́ба для о́бщеи потре́бы и ср(д)ца до ни́хъ не прикладаютъ, ве́длугъ ѱалми́сты: «Бога́тство а́ще тече́т(ъ) не прилага́йте ср(д)ца». Дру́гїи лю́де су́тъ убо́гїи ску́ткомъ, которыи нѣчо́го не ма́ютъ, а́ле хотя́тъ мѣти и бога́тыми бы́ти. Такі́й былъ в(ъ) Іер(с)ли́мѣ члвкъ хро́мый, который пре(д) две́рми црко́вны//ми людей просилъ ѡ ялму́жну, а́ле єму̂ ап(с)лъ Петръ мѣсто ялму́жны далъ но́ги, мо́вачи: «Сре́бра и зла́та нѣсть у менѐ, но е́же и́мамъ, се ти̂ даю въ и́мя Іс Ха Назоре́а, воста́ни и ходи̂». И́ншыи лю́де убо́гїи су́тъ и ску́ткомъ и дхомъ, которыи нѣчо́гѡ не ма́ютъ и не хотя́тъ мѣти. Такі́и были̂ ап(с)тлове, которыи всѣ маєтности свои̂ покида- Дѣя(н) .г. 53 зв.

Ма(ѳ) ли и не хотѣли мѣти, але за Хмъ пошли. Такъ мовилъ ап(с)лъ Петръ до Ха:
.ѳі. «Се мы ѡставихомъ вся и въ слѣдъ тебе идохѡмъ». Которыи люде сутъ убогїи скуткомъ, же нѣчогѡ не мают, але хотят мѣти, убозство тоє не мнѡго перед) бгомъ важит и не великая за него будет ѡ(т) бга нагорода, бо тоє убозство єсть поневолноє, а бгъ кажетъ, жебы смо з(ъ) доброи волѣ єму
Ма(ѳ) служили, такъ мовитъ Хс: «Аще кто хощетъ въ слѣдъ мене ити, да ѡ(т)вер-
.sі. жет(ъ)ся себе и возметъ крестъ свой и по мнѣ градетъ». Которыи засъ люде убогїи сутъ и скуткомъ и дхом(ъ), же нѣчого не маютъ и не хотятъ мѣти, убозство тоє мнѡго пере(д) бгомъ важитъ и велика за него ѡ(т) бга будетъ заплата, бо то єстъ убозство доброволноє. Такъ мовилъ Хс до ап(с)тлѡвъ доброволне убогихъ: «Єгда сядетъ снъ члческїй на пр(с)толѣ славы своєя, тогда и вы сядете на дванадесяти престѡлахъ, судяще дванадесятъ колѣна
54 Израилева». //

Той крстъ дховный, убозство доброволноє, маємо и мы взяти и за Хмъ ити, заховуючи Хвы приказаня, то звѣтяжимо тым(ъ) крстомъ дховнымъ свѣтъ, который ся въ богацтвахъ кохаєтъ, не вѣдаючи, же людемъ шкодятъ. Ѿзмѣте собѣ двѣ ваги, на єдной вазѣ положѣте злото, албо срѣбро, албо гроши, албо що-колвекъ з(ъ) богацтвъ, тая надолъ нахилитъся, другая засъ вага нехай будетъ порожная, тая догоры поднесетъся. Такъ и людей злото, сребро, гроши и богацтва иншыи надолъ до пекла нахиляютъ, убогїи засъ люде, которыи нѣчого не маютъ, догоры на нбо подносятъся и нба доступуютъ, которого нба жебы смо и мы доступили, не уганяймося за богацтвами, але кохаймося в(ъ) убозствѣ доброволном(ъ). До того маютъ богатыи люде вѣдати, же они сутъ убогыми, а убогыи сутъ богатыми. Для того богатыи сутъ убогими, бо они єще болше богацтва прагнутъ мѣти, якъ бы нѣчого не мѣли и нѣгды богацтвами не насытятъся. Такъ мовитъ Соломѡнъ: «Адъ и погибель не насыщаются, тако же очи члч(с)кїи не сытѣ». И для того богатыи сутъ убогими, бо они не мают(ъ) богацтвъ дховныхъ, цнот(ъ) и
54 зв. добрых(ъ) // учынкѡвъ. До такого члвка мовитъ стый Іѡанъ Бгословъ в(ъ)
Апо(к) Апокаліѱи: «Ты глеши якѡ богатъ єсмъ и ѡбогатихъся и ничто же требую
.г. и не вѣси, яко ты єси ѡкаянен(ъ) и мнѣй и нищъ».

Єще и для тогѡ богатыи сутъ убогими, бо не маютъ в(ъ) собѣ мешкаючого бга, ведлугъ словъ Хвыхъ: «Тако собирааай себѣ, а не в(ъ) бга богатѣя».

Убогїи засъ люде сут(ъ) богатыми для того, бо они жадного богацтва не хотятъ мѣти, якъ бы вшелякїи богацтва мѣли, ѡ таки(х) людехъ мовитъ
в. Ко(р) ап(с)лъ Павел(ъ): «Нѣчто же имуще, а вся содержаще». И для тогѡ убогїи
.s. сутъ богатыми, бо они в(ъ) ср(д)цу своєм скарбъ дховный, цноты и добрыи
Лу(к) учынки маютъ, который скарбъ споминалъ Хс, мовачи: «Блгїй члвкъ ѡ(т)
.s. блгагѡ сокровища сердца своєгѡ износитъ блгоє». Єще и для тогѡ убѡгыи сутъ богатыми, бо маютъ бга в(ъ) собѣ мешкаючого, которого любятъ, вед-

лугъ ап(с)ла Іωáнна, мовѧчого: «Пребывáѧй в(ъ) любвѣ, в(ъ) бзѣ пребывáєт(ъ) и бгъ в(ъ) нéмъ пребывáєтъ». ã. Іωа(н). д҃.

Дрýгїй крстъ дхóвный éстъ чи́стость, котóрую залѣцáлъ Хс, мóвѧчи: «Блжéни чи́стыи ср(д)цемъ, я́кω тыи бга узрѧтъ». Троѧкаѧ éстъ чи́стость, бо єдны̀ лю́де чи́сты сýтъ на тѣлѣ, а нечи́сты на дшѣ, котóрыи грѣхꙋ̀ телéсногω не чини́ли, áле зезвóлили на грѣхъ телéсный. Такъ мóвилъ // Хс: 55
«Аще возри́тъ на женꙋ̀ въéже вожделѣти éй, ужè любодѣйствовà с(ъ) нéю въ ср(д)ци своéмъ». Дрýгїи лю́де ч(с)тыи сýтъ на дшѣ, а нечи́стыи на тѣлѣ, котóры(м) ґвáлтомъ чи́стость ω(т)нѧто, а онѝ на тóй учы́нокъ не зезвалѧли. Иншыи лю́де чи́стыи сýтъ и на дшѣ и на тѣлѣ, котóрыи грѣхꙋ̀ телéсного не чыни́ли и не зезволѧли на грѣхъ телéсный. Такýю чи́стость и мы̀ пови́нни смо заховáти, не ты́лко грѣхꙋ̀ телéсногω не чыни́ти, але и не зезволѧти на грѣхъ телéсный и пóмыслωвъ нечи́стыхъ до ср(д)ца нáшегω не мáємо припускáти, бо Хс гáнилъ жыдώвъ, котóрыи тѣло ωчищáли, а ср(д)це мѣли нечи́стоє, и приро́внáлъ и́хъ до кýбка и ми́сы, мóвѧчи: «Гóре вамъ, кни́жницы и фарисéе, лицемѣры, яко ωчищáєте внѣшнеє стклѧни́ци и блю́да, внутръýду же сýтъ пóлны хищéнїѧ и неправды. Фарїсéю слѣпы́й, ωчистѝ прéж(д)е внýтрнеє стклѧни́ци и блю́да, да бýдет(ъ) и внѣшнеє и́ма что(с)». Ма(ѳ). кг.

Тóй дрýгїй крстъ дхóвный, чи́стость, єслѝ заховáємо, мóжемо ты́мъ кр(с)тóмъ звѣтѧжити тѣло, котóроє сѧ кохáєтъ в(ъ) грѣхꙋ̀ телéсномъ нечи́стомъ. Длѧ тогѡ̀ нá свѣтѣ розмáйтыи нáрωды розмáйте вшетéчниковъ и чужолóжникωвъ за грѣхъ телéсный нечи́стый карáли, жиды̀ чужолóжникωвъ камѣнамъ забїѧли, єгѵ́птане ты́сѧчу плѧґъ рóзками чужолóжникомъ давáли. Арáпове чу//жолóжниковъ стинáли, індíйчикове вѣшали, ґрéки чужолóжника и чужолóжницу, в(ъ) мѣхъ ремѣнный зашы́вши, в(ъ) мóре áлбо в(ъ) рѣкꙋ̀ глубóкую в(ъ)пускáли. Рымлѧне чужолóжникωвъ живы́хъ в(ъ) землѣ закóповали, ты́и жъ рымлѧне зхили́вши двѣ дéрева надóлъ, привѧзàли чужолóжникову нώгу єднꙋ̀ до єдногѡ̀ дéрева, дрýгую до дрýгого, потымъ пусти́ли ты́и дéрева, котóрыи нá двѣ чáсти чужолώжника роздéрли, тáкъ же и чужолóжницу карáно. В(ъ) стáром(ъ) зáконѣ бгъ роскáзáлъ, жебы̀ невѣстѣ, у мýжа своéго подейзрéной, далъ сщенник(ъ) в(ъ) црквѣ вóду клѧтую ωбличéнїа пи́ти. Єслѝ неви́нна былà невѣста мýжеви своéму, нѣчóгω éй водà тáѧ не шкоди́ла. Áле єслѝ мýжа своéго здрáдивши, з(ъ) и́ншимъ чужолóжство попéлнила, ω(т) воды̀ клѧтои чрéво єѝ надýлосѧ и роспýклосѧ. И в(ъ) нóвомъ зáконѣ Хс далъ такóє приказáн(ь)є, жебы̀ мýжъ нѣгды не ки́далъ жены̀ своéи, хи́ба длѧ чужолóжства, «и́же áще пýститъ женꙋ̀ своѝ, рáзвѣ словесè прелюбодѣйна и ωжéнитъсѧ и́ною, прелю́бы твóритъ». Корне(л). а пѧ(т). на лд. Бы(т). 55 зв. Чи́слъ. є҃.

Чужолóжницами назывáютъсѧ дши людéй невѣр(ъ)ных и грѣшныхъ, бо онѝ, бга покúнувши, удаютъсѧ до дїáвола и єгѡ̀ вóлю чынѧтъ. Былѝ таки́ми чужолóжницами двѣ мѣстѣ // Самáрїа и Іер(с)ли́мъ, котóрыи ωстáвивши правди́вогω бга своéгω, удали́сѧ до бговъ фал(ъ)ши́выхъ, болвáновъ Ассѵрíйскихъ, в(ъ) котóрых(ъ) дїáволы мéшкали и людéй мóвою своéю зводи́ли. Длѧ тогò мóвитъ бгъ до пр(о)рка Ієзекíилѧ: «Двѣ женѣ свѣта дщéры 56 Ієзе(к). кг.

ма́тере единóа». Дáлѣй мóвит(ъ): «И́мена же и́ма Самáрїа, Ѡѡлла, Іер(с)лимъ, Ошли́ва». Дáлѣй мóвитъ бгъ: «Соблудѝ Ѡѡлла ѡ(т) менѐ и во ложѝ пóхоти своа̀ къ ассѵ́рїѡмъ, приближáющимса éи». Дáлѣй мóзитъ: «И видѣ сестра̀ еа̀ Ошли́ва и разсыпа̀ возложенїе своé пáче еа̀ и блужéнїе еа̀ пáче блужéнїа сестры̀ своéа, умнѡжѝ къ сынѡ́мъ Ассѵрі́йскимъ». И за тóе чужолóжство покинулъ бгъ и ѡ(т)трутилъ ѡ(т) себѐ тыи два нáрѡды — ї́илскїй, котóрый мéшкалъ въ Самáрїи, и ї́удскїй, котóрый мéшкалъ въ Іерусали́мѣ, и карáлъ тыи два нáрѡды войною, спустошéн(ь)емъ, невóдею и плаґами и́ншыми.

Трéтїй крстъ дхóвный éстъ послушáнїе, котóрое самъ Хс заховáлъ, вéдлугъ ап(с)ла Пáвла, мовáчого: «Послушли́въ бывъ дáже до смéрти». Послушáнїе мáетъ бы́ти прýдкое, жебы́ смо прýдко чыни́ли, що нáм(ъ) кáжутъ. Такъ былѝ Петръ и Андрéй послýшныи, котóрыи лови́ли ры́бы в(ъ) мóрѣ
Ма(ѳ) .д. Галїлéйскомъ, а ґды и́хъ заволáлъ Хс до себѐ на ап(с)лство, мóвачи: «Гра-
56 зв. дѣта по мнѣ и сотворý вы лóвца члвкомъ», они // зáраз(ъ), поки́нувши сѣти свои̇, пошлѝ за Хмъ, я́кѡ напи́сано: «Они́ же á́бїе ѡстáвл(ь)ше мрéжа по нéмъ идóста».

Мáетъ бы́ти послушанїе весéлое, жебы́ смо весéлымъ ср(д)цемъ чыни́ли тóе, що нáмъ роскáзано. Веселачиса ѡ(т)правовáлъ послушáнїе Іѡáнъ Кр(с)ти́тель, ѡ котóромъ напи́сано: «Имѣáй невѣсту [црковъ], жени́х(ъ)
Іѡа(н), г. éстъ [Хс], а дрýгъ женихѡ́въ [Іѡáнъ Кр(с)ти́тель] [6] стоа̀ и послушáа егѡ̀, рáдостїю рáдуетъса за глáсъ женихѡвъ». Мáетъ бы́ти послушáнїе достатéчное, жебы́ смо достатéчне все учыни́ли, що намъ кáжутъ, нѣчóго не ѡпускá-
Исхо(д), кд. ючи. Такъ мóвили ї́илтáне до Мѡѵсéа: «Вса словеса̀ я́же гла̀ г(с)дь, сотворимъ и послушáемъ».

Мáет(ъ) бы́ти послушáнїе статéчное, жебы́ смо статéчне óное ѡ(т)правовáли през(ъ) в(ъ)вéсъ часъ, котóрый намъ назнáчено. Такъ мóвилъ бгъ до
Девто(р), в. ї́илтáнѡвъ: «Кто дасть ср(д)це и́хъ бы́ти в(ъ) ни́хъ, яко же боáтиса менѐ и снабдѣти вса зáповѣди моа̀, и въ вса̀ днѝ да блго бýдетъ и́мъ».

Мѣ́ймо и мы̀ трéтїй крстъ тóй дхóвный, послушáнїе, бýд(ь)мо въ послушáнїи прýдкими, весéлыми, достатéчными и статéчными, то звѣтажимо ты(м) крестóмъ дхóвнымъ злóго дýха, котóрый éстъ непослýшный бгу и емý проти-
57 витъса. Бгъ мóвитъ до члвка: «Не бýдешъ и́ныхъ бо//гѡ́въ мѣти, рáзвѣ менѐ». А злы́й дхъ кáжетъ и́ншихъ богѡ́въ члвковѣ мѣти и самъ бóгѡ(м) называ́етъса. Таки́хъ богóвъ, злы́хъ дýхов(ъ), ѱалми́ста споминáетъ, мóвачи: «Всѣ бѡ́зы—язы́къ бѣсовъ». Бгъ мóвитъ до члка: не крадь. А злы́й дхъ мóвитъ: крáдь. Бгъ мóвитъ: не забїáй. А злы́й дхъ мóвитъ: забїáй. Бгъ мóвитъ: не свѣдчъ фалши́ве. А злы́й дýхъ мóвитъ: свѣдчъ фалши́ве. Бгъ не кáжетъ присаѓати несправедли́ве и мóвитъ: «Не взывáй и́мени гда бга твоéгѡ в(ъ)суе». А злы́й дýхъ мóвитъ: «Взывáй има̀ гда бга твоéгѡ в(ъ)суе». Бгъ мóвитъ: «Чти ѡ(т)ца̀ твоéгѡ и мáтеръ». А злы́й дýхъ мóвитъ: «Не чтѝ ѡ(т)ца̀ твоéгѡ и мáтере». Бгъ мóвитъ: «Шанýй днъ сты́й». А злы́й дýх(ъ) мóвитъ: «Не шанýй дна̀ стóгѡ».

Бгъ мо́вит(ъ): «Г(с)ду бгу твое́му поклони́шиса и тому̑ еди́ному послужи́ши». А злы́й ду́хъ не хо́четъ бгу кла́натиса и служи́ти, але хо́четъ, жебы̀ ему̑ бгъ кла́нал(ъ)са и служи́лъ, бо Хс бгъ нашъ ґды по́стил(ъ) на пу́щи, на то́й часъ ду́хъ злы́й з(ъ)покуша́л(ъ) Ха бга, в(ъ)прова́дилъ его̑ на гору̑ высо́кую и показа́лъ ему̑ вса ца́рствїа мі́ра и сла́ву и́хъ и мо́вилъ ему̑: «Сі́а вса тебѣ̀ дамъ, а́ще падъ поклони́ши ми са». Ма(ѳ) .д̃.

Дла того̑ злы́й дхъ сатано́ю, проти́вникωмъ называ́етъса, же непослу́//шный е́стъ бгу и ему̑ завше проти́витъса. И са́мъ Хс назва́лъ сатано́ю, проти́вникω(м) зло́го ду́ха, мо́вачи: «Ви́дѣхъ сатану̑ я́кω мо́лнїю съ нбсѐ спа́дша». 57 зв.

Того̑ зло́гω ду́ха непослу́шногω мо́жемо звѣ́тажити кресто́м(ъ) дхо́внымъ, послуша́нїемъ, бо ви́дѣлъ пр(о)ркъ Іезекі́иль чты́ри звѣра́та и при ни́хъ ко́ла. Що чыни́ли звѣра́та, то́е и ко́ла чыни́ли; звѣра́та поступова́ли, и ко́ла поступова́ли; звѣра́та подноси́лиса, и ко́ла подноси́лиса; звѣра́та ста́ли, и ко́ла ста́ли. Знакъ то был(ъ) послуше́нства, кото́рое мы пови́нни смо захова́ти. Що намъ ка́жетъ бгъ чыни́ти, то́е чынѣ́мо, а чого̑ чыни́ти не ка́жетъ, того̑ не чынѣ́мω. Іезе(к) .а̃.

Тымъ троа́кимъ кресто́мъ дхо́внымъ за́кωнники звытажа́ют(ъ) тро́хъ непрїа́телей ду́шныхъ, бо ωнѝ иду́тъ за Хр(с)то́мъ, захову́ючи приказа́н(ь)а Хвы и присага́ютъ на убо́ство доброво́лное и тымъ кр(с)то́мъ дхо́внымъ з(ъ)вытажа́ют(ъ) свѣ́тъ, кото́рый за бога́цствами са угана́етъ. Присага́ютъ за́ко(н)ники чи́стость захова́ти до сме́рти свое́и и тымъ крсто́мъ дхо́внымъ з(ъ)вытажа́ютъ тѣ́ло свое́, скло́нное з(ъ) прироже́на до грѣху̑ теле́сногω нечи́стогω. Присага́ютъ за́кон(ъ)//ники захова́ти послуше́нство ста́ршому свое́му и бра́тїи свое́й и тым(ъ) крсто́м(ъ) дхо́вным(ъ) з(ъ)вытажа́ютъ зло́го ду́ха непослу́шногω. Дла того̀ прирівна́ю я̀ ко́ждый монасты́ръ до вежѝ Антіо́ховои, бо Антїо́хъ, кро́ль сvрі́йскїй, будова́лъ ве́жи дереваныи на слонахъ, а на ко́ждой ве́жи было̀ три́дцать и два жолнѣ́рωвъ, кото́рыи на войнѣ̀ непрїа́телей забїа́ли. Такъ в(ъ) монастырѣ̀ знайду́ют(ъ)са жолнѣ́ре Хвы, за́конники, кото́рыи войну̑ то́чатъ з(ъ) не́прїателами душе́вными и и́хъ з(ъ)вытажаютъ. Тако́го во́ина спомина́етъ ап(с)толъ Па́велъ, мо́вачи: «Постраждѝ я́кω до́бръ во́инъ Хвъ». 58 а̃. Ма(к) .ѕ̃. Вѣргі́л(ъ). кни(г) .в̃.

Прирівна́ю я̀ монасты́ръ до кона̀ Троа́нского, кото́рого ґре́ки учини́ли з(ъ) де́рева на кшта́лтъ гωры̀ вели́кого и вели́кое во́йско в(ъ) не́мъ замкну́ли и написа́ли з(ъ)ве́рху: «Ѡфѣ́ра боги́нѣ Мі́не́рвѣ». А са́ми, ωд(ъ) мѣ́ста ωдступи́вши, скры́лиса. Трωа́не того̀ кона̀ до мѣ́ста в(ъ)прова́дили якъ ωфѣ́ру, боги́нѣ свое́й Мі́не́рвѣ да́ную, не вѣ́даючи, же тамъ в(ъ)ну́тръ су́ть жолнѣ́ре ґре́цкїе, кот́ωрыи поты́мъ в(ъ)ночѣ̀, з(ъ) кона̀ вышедши, мѣ́сто Тро́ю ωгне́мъ и мече́мъ з(ъ)бу́рыли. Такъ в(ъ) мωнастырѣ̀ ко́ждомъ крыю́т(ъ)са жωлнѣ́ре Хвы, за́кωнники, кωто́рыи // троа́кимъ крсто́мъ дхо́вным(ъ), якъ ωру́жїем(ъ), тро́хъ непрїа́телей ду́шныхъ з(ъ)витажа́ютъ и па́н(ь)ство и́хъ бу́рятъ. И мы́, правосла́вныи, ты́мъ крсто́мъ дхо́внымъ троа́кимъ, я́къ ору́жїем(ъ), мо́жемо тро́хъ непрїа́телей ду́шны(х) звита́жити и по ты́мъ звита́зтвѣ в(ъ) нбѣ навѣ́ки триум(ъ)фωва́ти. Ами́нь. 58 зв.

Тоє жъ каза́н(ь)є повѣда́й на всѣхъ стыхъ в(ъ) н(д)лю пе́рвую по соше́ствїи стго
Ма(ѳ) дха, где положѝ ѳе́ма такоє: Иже не прїйметъ креста̀ своєго и въслѣдъ менѐ грѧде́тъ,
.і. нѣсть менѐ досто́инъ.

КАЗА́НЬЄ В(Ъ) НЕДЕ́ЛЮ ЧЕТВЕ́РТУЮ ПО ВОСКР(С)НЇИ ХВОМЪ Ѡ РАЗСЛАБЛЕ́ННОМЪ

Се здра́въ бы́сть, к тому̀ не согрѣша́й, да не го́рѣє ти что бу́детъ. Їѡа́нъ, є҃.

Спомина́єтъ єѵ(г)лїє сто́є двохъ чл҃вковъ разслабле́нныхъ, то́ єсть паралѣ-
59 жемъ зара́женыхъ, кото́ры(х) Хс уздоро́вилъ.// Єде́нъ былъ в(ъ) Їєр(с)ли́мѣ, другі́й в(ъ) Капернау́мѣ. В(ъ) Їєр(с)ли́мѣ разслабле́нный лежа́лъ в(ъ) притво́рѣ, ве́дле ку́пели о́вчей, до кото́рого самъ Хс пришо́лъ и мо́вилъ: «Возмѝ одръ твой и ходѝ и сѐ здра́въ бы́сть чл҃вкъ». В(ъ) Капернау́мѣ зась чты́ри чл҃вки принеслѝ на ло́жку розслабле́ннагѡ до Ха, а ґды̀ за мнѡ́зтсвомъ на́рѡда не моглѝ до негѡ̀ приступи́ти, ѡ(т)кры́ли дахъ и сте́лю и спусти́ли разслабле́ннаго пре(д) но́ги Хвы, кото́рому Хс мо́вилъ: «Возмѝ свой одръ и идѝ в(ъ) до́м(ъ) свой». И воста́нъ, взе́мъ о́дръ свой и идѐ в(ъ) до́мъ свой. В(ъ) Їєр(с)ли́мѣ три́дцѧтъ и о́смъ лѣтъ разслабле́нный чл҃вкъ в(ъ) хоро́бѣ найдова́лъсѧ. В(ъ) Капернау́мѣ не напи́сано, я́къ до́лго хорова́лъ чл҃къ разслабле́нный, в(ъ) Їєр(с)ли́мѣ ра(з)слабле́нный до Ха мо́вилъ: «Ги, чл҃вка не има́мъ, да єгда̀ возмути́т(ъ)сѧ вода̀ ввержетъ мѧ в(ъ) ку́пель». В(ъ) Капернау́мѣ зась разслабле́нный до Ха нѣчо́го не мо́вилъ. Въ Їєр(с)ли́мѣ Хс улѣчи́лъ разслабле́нного в(ъ) су́б(ъ)бѡ́ту; не напи́сано зась днѧ, в(ъ) кото́рый улѣчи́лъ Хс разслабле́нного чл҃вка в(ъ) Капернау́мѣ, зачы́мъ и́ншїй то е́стъ чл҃вкъ разслабле́нный, кото́рогѡ спомина́єтъ єѵ(г)ли́стъ Матѳе́й, ѡ(т) тогѡ̀, кото́рогѡ спомина́єтъ єѵ(г)ли́стъ Їѡа́нъ. В(ъ) ты́мъ єдна́къ ѡба́-
59 зв. два ты́и чл҃вки разслабле́нныи згажа́ютъсѧ, же // за грѣхѝ свои ѡба́два тѧ́жкою хоро́бою тоє́ю ѡ(т) бга былѝ навѣ́жени. Длѧ того̀ Хс в(ъ) Їєр(с)ли́мѣ разслабле́нного уздоро́вивши, мо́вилъ єму̀: «Се здра(в) бы́ст(ь), к тому̀ не согрѣша́й, да не го́рѣє ти что бу́де(т)». И в(ъ) Капернау́мѣ разслабле́нному чл҃вкови пе́р(ъ)ше грѣхѝ ѡ(т)пусти́лъ, мо́вѧчи: «Ѿ(т)пуща́ютъ ти сѧ грѣсѝ твои». Поты́мъ єго̀ уздоро́вилъ, мо́вѧчи: «Возмѝ свой одръ и идѝ в(ъ) до́мъ твой».

Правосла́вныи хр(с)тїѧ́не, понева́жъ за грѣхѝ кара́єтъ бгъ людей паралѣ́жемъ, стра́шною хоро́бою, покажу̀ я̀ в(ъ) ны́нѣшней мо́вѣ моє́й и́мена, кото́рыми сѧ грѣхѝ называ́ютъ. Поты́мъ покажу̀ звѣрѧта нечи́стыи, кото́рыми сѧ лю́де грѣ́шныи называ́ютъ, жебы̀ смо то́є вѣ́даючи, грѣхѡвъ сѧ хрони́ли. Ха бга ѡ по́мочъ прошу̀, ласкъ ва́шихъ ѡ слухан(ь)є.

Называ́ютъса грѣхѝ комара́ми и велблю́дами. Такъ мо́вилъ Хс до жыдѡ́въ: «Вожды слѣпы́и ѡцѣжа́юще комарѣ, велбу́да же пожира́юще», бо жыдѝ малы́хъ грѣхо́въ хрони́лиса, кото́рыи называ́ютъса комара́ми, а чыни́ли грѣхѝ вели́кїи, кото́рыи велбу́дами называ́ютса. Малы́й то былъ грѣхъ в(ъ) ста́ромъ за́кѡнѣ, ґды кто не да́лъ зе́лїа десати́ны архїере́ѡви а́лбо левітѡви, а жыдѝ то́е за вели́кїй грѣ́х(ъ) почита́ли и мо́цно десати́ны тоѥи у: ѻ ми//на́лиса. Ма(ѳ) .ке. 60

Вели́кїй зась былъ грѣхъ несправедли́ве суди́ти, мл(с)рдїа людє́мъ не ѡсвѣдча́ти и в(ъ) Ха бга правди́вогѡ не вѣрити. А жыдѝ за малы́й то́є грѣхъ мѣли и ѡпуща́ли то́є. Дла тогѡ̀ мо́вилъ Хс до ни́хъ: «Го́ре вамъ, кни́жницы и фарісеи лицемѣ́ры, якѡ ѡдесатствуєте ма́тву, и ко́пръ, и кимѣнъ и ѡста́висте ващшаа за́кону судъ, и мл(с)ть, и вѣру. Сїа же подоба́ше твори́ти и оныхъ не ѡставла́ти».

Называ́ютъса грѣхѝ сучцє́мъ и бервеномъ. Такъ мо́вилъ Хс: «Что́ же ви́диши суче́цъ, иже въ оцѣ бра́та твоє́гѡ, бервенѝ же, иже є́стъ въ о́цѣ твоє́мъ, не чу́єши». През(ъ) суче́цъ значи́т(ъ)са грѣхъ малы́й, кото́рый мы у и́ншихъ людє́й ви́димо и ѡсужда́ємо и́хъ; през(ъ) бервенѝ значи́тъса грѣхъ вели́кїй, кото́рого мы у себѣ̀ ма́ючи, не ви́димо и себѣ̀ добрыми, справедли́выми чы́нимо. Такі́й былъ Алеѯа́ндеръ крол(ь) Македѡ́нскїй, до кото́рого жолнѣ́ре привелѝ збо́йцу мо́рскогѡ на има̀ Дїѡме́деса, на мо́рѣ поймавши, кото́рого ґды Алеѯа́ндер(ъ) строфовалъ, мо́вачи «Чему̑ то розбї́аєшъ и шко́ду людє́мъ чы́нишъ»,— ѡ(т)каза́лъ Дїѡмедесъ Алеѯа́ндровѣ: «Ѡ кро́лю, ты менѣ̀ разбо́йникомъ чыни́шъ, же я̀ самъ єдє́нъ єдыни́м(ъ), чолнѡ́мъ на мо́рѣ ѣ́здачи, розбї́аю и ша́р(ъ)паю, а себѣ̀ само́го не зове́шъ разбо́йникомъ, кото́рый земле́ю и мо́рем(ъ) злѣчо́ные во́йска // прова́дачи, такъ мнѡ́го людє́й позабї́алъ єсѝ и ю́жъ в(ъ)ве́съ свѣ́т(ъ) кро́вю лю(д)скою ѡбла́лъ єсѝ». Почу́вши тыє му́дрыє слова̀, Алеѯа́ндеръ нѣчо́гѡ злѡ́гѡ не чыни́лъ Дїѡме́десовѣ, ѡ́вшемъ прина́лъ єгѡ̀ до себѣ̀ и вели́кимъ па́номъ учыни́лъ єгѡ̀. Квѣнту(с) Гурцну(ш) ѡ Алеѯа́ндрѣ. 60 зв.

Называ́ютъса грѣхѝ по́ворозами. Такъ мо́витъ Соломѡ́нъ в при́повѣстахъ: «Плени́цами же грѣхѡ́въ своихъ ко́ж(д)о з(ъ)ста́зуєтъса». Бо ты́ми по́ворозами, грѣха́ми, чл̃вка грѣшного злы́й ду́хъ, не́прїатель ду́шный, ва́жетъ и до пе́кла в(ъ) нево́лю вѣчную прова́дитъ, що признає́тъ и пр(о)ркъ Двдъ, мо́вачи: «Ужа̀ грѣшникъ ѡбаза́шаса мнѣ». Дла тогѡ̀, живучѝ на свѣтѣ, ма́ємо удава́тиса до сщен(ъ)ника а́лбо ст̃ителя и сповѣда́тиса пре(д) ни́ми грѣхѡ́въ своихъ, кото́рыи насъ, якъ по́ворозы, зваза́ли, то розва́жут(ъ) онѝ насъ и во́лными ѡ(т) ты́хъ по́ворозовъ учы́натъ, ґды на и́сповѣди ѡ(т)пу́статъ намъ грѣхѝ на́ши, бо ст̃ителемъ и сщенникѡмъ далъ Хс моцъ ваза́ти и розваза́ти, мо́вачи: «Єли́ка сва́жете на землѝ, бу́дутъ сва́зана на нбсе́хъ и єли́ка раздрѣшитѐ на землѝ, бу́дутъ раздрѣше́нна на нбсе́хъ».

Называ́ютса грѣхѝ ра́нами, кото́рыми дша є́стъ чл̃вчаа зра́нена. Такъ мо́витъ ѱалми́ста: «Возсмердѣ́ша и согни́шаса ра́ны моа̀ ѡ(т) лица̀ безу́//мїа моє́гѡ». Кто ма́єтъ ра́ну на тѣлѣ, за́разъ ста́раєтса ѡ лѣка́рство, удає́т(ъ)са до лѣкара, жебы̀ оную моглъ улѣчи́ти, бо єслѝ занедба́єтъ, розши́ритса та́а ра́на и чл̃вка умо́ритъ. Такъ єслѝ кто ма́єт(ъ) ра́ны грѣхо́вныи на дши своє́й, пови́ненъ за́разъ до лѣкара, до спо́вѣдника удава́тиса и лѣка́рством(ъ) дхо́в- 61

нымъ, спо́вѣдю сто́ю, ра́ны свои̇ улѣчи́ти, бо єслѝ бу́детъ грѣ́шный чл҃вкъ спо́вѣдь дн҃ъ за дн҃ь ѡ(т)клада́ти, грѣ́хъ єгѡ̀ роз(ъ)ши́рит(ъ)сѧ, малы́й вели́кимъ зоста́нетъ, ѡ(т) мы́слѣ пріи́детъ до учы́нку и дш҃у чл҃вчую умо́ритъ. Длѧ тогѡ̀ І҃с Сіра́хъ мо́витъ: «Не ме(д)ли ѡбрати́тисѧ ко гд҃у и не ѡ(т)лага́й дн҃ь ѡ(т) днѐ, в(ъ)незаа́пу бо изы́йде(т) гнѣвъ г(с)нь, и во вре́мѧ ме́сти поги́бнеши».

Называ́ютъ грѣхѝ боло́томъ и блево́тинами. Такъ мо́витъ ап(с)тлъ Петръ ѡ людéхъ грѣ́шныхъ, кото́рыи пока́ѧвшисѧ и вы́сповѣдавшисѧ грѣхѡ́въ своі́хъ, зно́ву до ты́х(ъ) же грѣхѡ́въ верта́ютсѧ: «Случи́ бо сѧ и́мъ и́ :тиннаѧ

В҃. Петръ .В҃. при́тча, песъ возвра́щъсѧ на свою блево́тину и свині́ѧ ѡмы́вшисѧ в(ъ) ка́лъ ти́нный». Ѿ ро́зуме твой без(ъ)розу́мный! Ѿ шале́нство твоє́! Ѿ запамата́лость твоѧ! Чл҃вче грѣ́шный, кото́рый шпе́тноє боло́то грѣхо́вноє на дш҃ѣ

61 зв. своє́й спо́вѣдю сто́ю ѡмы́вши, поты́м(ъ) зно́во до того̀ // сѧ боло́та вертáєшъ и в(ъ) не́м(ъ) сѧ валѧ́єшъ, кото́рый шпе́тныи блево́тины грѣхо́вныи з(ъ) се́р(ъ)ца своє́го на и́сповѣди сто́й вы́ригнувши и вы́кидавши, поты́мъ зно́ву ты́и блево́тины пожира́єшъ и в(ъ) се́рцу своє́мъ хова́єшъ. Длѧ тогѡ̀, чл҃вче грѣ́ш-

Іезе(к) .Г҃. ный, мо́витъ до тебѐ пр(о)ркъ Іезекі́иль: «Єгда̀ совратитъсѧ пра́ведный ѡ(т) пра́вдъ свои́х(ъ) и сотво́ритъ согрѣше́ніє, дамъ му́ку пре(д) ни́мъ, то́й ум-

Гала(т) .В҃. ре́тъ». И ап(с)тлъ Па́велъ до тебѐ, чл҃вче грѣ́шный, такі́и жъ слова̀ мо́витъ: «Аще бо я́же разори́хъ сі́ѧ, па́ки созида́ю престу́пника себѐ пре(д)ставлѧ́ю».

Называ́ютъсѧ грѣхѝ о́ловомъ, бо ви́дѣлъ пр(о)ркъ Заха́рїѧ невѣсту, сѣдѧ́чую посре́дѣ збáна, кото́рому зба́новѣ в(ъ) у́ста в(ъ)ки́нено тала́нтъ о́ло-

Іа́кѡвъ Тυри́й на є҃. Заха(р). ва: «Се жена̀ єди́на сѣдѧ́ше посре́дѣ мѣ́ры и речѐ: се є́ст(ъ) беззако́ні̇є и в(ъ)верже́сѧ посре́дѣ мѣ́ры и в(ъ)вержѐ тала́нт(ъ) олованы́й въ уста̀ є́й». Учт҃лѣ црко́вныи, толку́ючи дхо́вне ты́и слова̀, невѣ́стою называ́ют(ъ) збра́н(ь)є людéй грѣ́шныхъ, зба́номъ называ́ютъ пе́кло, бо грѣ́шныи лю́де в(ъ) пе́клѣ, я́къ в(ъ) зба́нѣ огни́стомъ, бу́дутъ за́мкнены. Тала́нтъ олованы́й значи́тъ тѧ́жкі̇и нескон(ъ)чо́ныи грѣхѝ, кото́рыи лю́де грѣ́шныи в(ъ) пе́клѣ бу́дутъ на собѣ̀ мѣ́ти, понева́жъ о́лово є́стъ тѧ́жкоє, надо́лъ чловéка нахилѧ́єтъ. Такъ

62 и грѣхѝ су́тъ тѧ́жкі̇є, нахилѧ́ютъ лю//де́й на́долъ, до пе́кла и жа́дноє мѣ́стце грѣха̀ здéржати не мо́жетъ. Не мо́жетъ грѣха̀ нб҃о здéржати, бо а́нгела пы́шногѡ ски́нуло до пе́кла. Не мо́жетъ грѣха̀ повѣ́тр(ъ)е здéржати, бо Сі́мѡна, чаро́вника лѣта́ючого, на́долъ ки́нуло. Не мо́жетъ грѣха̀ мо́ре здéржати, бо пр(о)рка Іѡ́ну непослу́шногѡ з(ъ) корабл҃ѧ му́сѣли жеґлѧ́рѣ вы́кинути в(ъ) мо́ре, кото́роє сѧ было̀ длѧ Іѡ́ны в(ъ)збу́рило. Не мо́жет грѣха̀ землѧ̀ здéржати, бо розступи́ласѧ по(д) Даѳа́нѡмъ и Авиро́номъ, проти́вниками бж҃ими, и живы́хъ и́хъ пожéрла. Зачы́мъ слу́шне грѣхѝ о́ловомъ тѧ́жкимъ называ́ютъсѧ, понева́жъ, я́къ о́лово тѧ́жкоє, людéй надо́лъ, до пе́кла нахилѧ́ютъ, вéдлугъ ѱалми́сты мовѧ́чогѡ: «Безако́нїѧ моѧ̀ превзы́йдо́ша гла́ву мою́, якѡ бре́мѧ тѧ́жко ѡтаготѣ́ша на мнѣ̀».

Єщѐ тре́ба мо́вити ѡ звѣрѧ́тахъ нечи́стыхъ, которыми сѧ грѣ́шныи лю́де

Леви(т) а҃. называ́ютъ. В(ъ) ста́ром(ъ) за́конѣ ро́зныи былѝ звѣрѧ́та нечи́стыи, кото́рыхъ не каза́лъ бг҃ъ людéмъ ѣ́сти. През(ъ) ты́и звѣрѧ́та ро(з)ныи ро́зныи лю́де грѣ́шныи знача́тъсѧ. З(ъ) звѣрѧ́тъ, на повѣ́трю лѣта́ючихъ, не во́лно бы-

лѡ̀ тыхъ ѣ̀сти, кото́рыи чты́ри нѡги ма́ютъ, бо ты́и в(ъ)згла́дѡмъ крылъ пта́-
хѡви нб(с)ному, в(ъ)згла́домъ чоты//рѡ́хъ нѡ́гъ звѣра́ти зе́мному су́тъ 62 зв.
подо́бны, а заты́мъ нѣ пта́хомъ нб(с)нымъ, нѣ звѣремъ зе́мнымъ не могу́тъ сѧ
назва́ти. През(ъ) ты́и звѣра́та знача́тсѧ лю́де, кото́рыи бгу слу́жатъ и нб(с)-
ногѡ мешка́нѧ хотѧ́тъ доступи́ти, єдна́къ за ма́рностами зе́мными, за бога́ц-
твами сѧ угани́ютъ и такі́и грѣша́тъ и нба не досту́патъ, бо мо́вилъ Хс: «Не
мо́жете бгу работа́ти и маммѡ́нѣ».

З(ъ) звѣра́т(ъ), в(ъ) водѣ плы́ваючих(ъ), не годи́лосѧ тыхъ ѣ̀сти, кото́-
рыи не ма́ютъ пюръ и луск̀и. През(ъ) ты́и звѣра́та знача́тъсѧ лю́де, кото́рыи
не ма́ютъ бгомы́сл(ь)ности и стате́чности. Такі́и грѣша́тъ и нба не доступу́-
ютъ. Пю́ра, кото́рыи высо́ко по(д)но́сатъсѧ, знача́тъ высо́кую бгомы́сл(ь)-
ность, бо пови́ненъ члвкъ, по́ки живе́тъ, мы́слити за́вше ѡ бгу и єгѡ̀ хвали́-
ти. Такъ мо́витъ єкклезиа́стесъ: «Помани̇̀ сотво́ршаго тѧ в(ъ) днь ю́ности
твоє́ѧ, до́ндеже не прі́йдутъ дні́є злобы̀ твоє́ѧ». Луска̀ тве́рдаѧ и мо́цнаѧ
значи́тъ тве́рдую и мо́цную стате́чность, бо пови́ненъ ко́ждый члвкъ стате́ч-
не трва́ти в(ъ) вѣ́рѣ правосла́вной и в(ъ) учы́н(ъ)кахъ до́брыхъ до конца̀
живота̀ своє́го, слу́хаючи нау́ки Хвой: «Претерпѣ́вый до конца̀, то́й спсе́н(ъ)
бу́детъ».

З(ъ) звѣра́тъ четвероно́гихъ, по зе//млѣ ходѧ́чихъ, не во́лно было̀ тыхъ 63
ѣ̀сти, кото́рыи не ма́ютъ копы́та, надво́є роздѣ́леного, и кото́рыи по́карму
не пережо́вуютъ. Такі́ми звѣра́тами называ́ют(ъ)сѧ лю́де, кото́рыи не ѡ(т)-
дѣла́ютъ злы́хъ учы́нкѡвъ ѡ(т) до́брыхъ и не припомина́ютъ собѣ̀ добродѣ́й-
ствъ бзскихъ, кото́рых(ъ) дозна́ли. Такі́и грѣша́тъ и нба не доступу́ютъ, бо
лю́де пови́нни злы́и учы́нки ѡ(т) до́брыхъ ѡ(т)дѣла́ти, до́брыи учы́нки чы-
ни́ти, а злы́хъ хрони́тисѧ, ве́длугъ ѱалми́сты: «Уклони́сѧ ѡ(т) зла̀ и сотвори̇̀
блго». До тогѡ̀ пови́нни лю́де припомина́ти собѣ̀ за́вше добродѣ́йства бзскїи,
кото́рых(ъ) ѡ(т) дити́нныхъ лѣ́тъ свои́хъ дознава́ли и пови́нни за ни́хъ бгу
дѧ́ковати и хвали́ти єгѡ̀. Такъ мо́витъ пр(о)ркъ Дв(д)ъ: «Бл(с)ви, дше моѧ̀,
г(с)да и не забива́й всѣ́хъ воздаѧ́нїй єгѡ̀».

Єщѐ не годи́лосѧ и тыхъ звѣра́тъ ѣ̀сти, кото́рыи чре́вомъ на землѣ̀ по́в-
заютъ, які́и су́тъ га́ды. През(ъ) ты́и звѣра́та знача́тъсѧ лю́де, кото́рыи всю
мысль свою̀ в(ъ) бога́цтвахъ, в(ъ) гонѡ́рахъ и в(ъ) и́нших(ъ) ма́рностах(ъ)
зе́мны(х) утопи́ли, а ѡ збавле́ню дши своє́й не мы́слѧ(т) и не ста́раю(т)сѧ.
Такі́и грѣша́тъ и нба не доступу́ют(ъ). Длѧ того̀ на таки́хъ людє́й аггла, по-
сре́дѣ нба летѧчи̇̀, вола́лъ: «Го́ре, го́ре, го́ре живу́щимъ на земли̇̀».// 63 зв.

Вѣ́даете ю́жъ ла́ски ва́ши, які́ми и́менами грѣхи̇̀ и які́ми звѣра́тами лю́-
де грѣ́шныи называ́ютсѧ. Хронѣ́мо жъ сѧ мы грѣхѡ́въ, понева́жъ за грѣхи̇̀
бгъ хоро́бами людє́й навѣжа́єт(ъ), я́кѡ навѣди(л) въ Іер(с)ли́мѣ паралѣ́же(м)
члка, кото́рого уздоро́вивши и пото(м) знайшо́вши в(ъ) црквѣ, Хс мо́вилъ
єму̀: «Се здра́въ бы́сть, к тому̀ не согрѣша́й, да не го́рѣє ти что буде(т)». За
грѣхи̇̀ и дру́гогѡ в(ъ) Капернау́мѣ члвка навѣди́лъ бгъ паралѣ́жемъ, длѧ
тогѡ̀ Хс пе́рше грѣхи̇̀ ѡ(т)пусти́лъ єму̀, мо́вѧчи: «Ѿ(т)пуща́ютъ ти сѧ грѣхи̇̀

твой». Потымъ уздоро́вилъ єго̀, мо́вачи: «Воста́ни, возмѝ о́дръ свой и идѝ в(ъ) до́мъ свой».

Выстерѣга́ймоса грѣхо́въ и дла того̀, бо за грѣхѝ сме́ртю бг҃ъ людей кара́єтъ, чого̀ дозна́лъ Ада́мъ в(ъ) рай, кото́рый гды бы не согрѣши́лъ, нѣ́гды бы не умира́лъ, але ты́сачу и бо́лше лѣ́тъ пережи́вши, поты́мъ бы з(ъ) ра́ю зе́многѡ до ра́ю нб(с)ногѡ живы́й в(ъ) тѣ́лѣ перене́сеный былъ на мешка́н(ь)є вѣ́чноє. Так(ъ) же всѣ лю́де нѣ́гды бы не умира́ли, а́ле през(ъ) ки́лка сотъ а́лбо през(ъ) ки́лка ты́сачей лѣ́тъ жилѝ бы в(ъ) рай на землѣ̀, поты́мъ бы живы́и в(ъ) тѣ́лѣ перене́сены былѝ з(ъ) землѣ̀ до нба на мешка́н(ь)є вѣ́чноє. А́ле же Ада́мъ згрѣши́въ и ѡ(т) него̀ грѣ́хъ первоодный на в(ъ)весь на́рѡдъ

64 лю//дзкій похо́дитъ, дла тогѡ̀ и о́нъ уме́ръ и всѣ̀ лю́де на свѣ́тѣ умира́ютъ, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла: «Єдины́мъ чл҃вкомъ грѣ́хъ вні́йде въ ми́ръ и грѣхѡ́мъ сме́рть и та́ко сме́рть вні́йде въ вса̀ чолове́ки».

в҃. Ца(р). ка҃. Выстерѣга́ймоса грѣхо́въ и дла тогѡ̀, бо за грѣхѝ кара́єтъ бг҃ъ люде́й го́лодомъ. Дознали тогѡ̀ іил҃та́не, кото́рыи присаглѝ гаваѡнѣ́томъ пога́нѡмъ не воєва́ти и́хъ. Поты́мъ Са́улъ злама́лъ ту́ю приса́гу, позабива́лъ гаваѡнѣ́товъ, за то́є кара́лъ бг҃ъ пре(з) тры̀ лѣ́та зе́млю Іил҃скую вели́ки(м) го́лодомъ устави́чнымъ.

в҃. Ца(р). кд҃. За грѣхѝ кара́єтъ бг҃ъ люде́й повѣ́тр(ъ)емъ, чого̀ дозна́ли ты́и жъ іил҃та́не, гды и́хъ седмдеса́тъ ты́сачей умерло̀ дла грѣху̀ Дв҃да, цара̀ и́хъ. За грѣхѝ кара́єтъ бг҃ъ войно́ю, нево́лею, спустоше́н(ь)ємъ и упа́дкомъ кроле́вства, па́нства и зе́млѣ розмайтыи. Такъ мо́витъ пр(о)ркъ Дв҃дъ ѡ црс҃твѣ Іил҃скомъ спустоше́номъ: «Положи́лъ е́стъ рѣ́ки въ пусты́ню и исхо́дища во́днаа въ жа́жду, зе́млю плодоно́сную въ слати́ну ѡ(т) злобъ, живу́щихъ на ней». И тры̀ младе́нцы — Сідра́хъ, Миса́хъ и Аведнаго,— бу́дучи в(ъ) нево́лѣ вавѵлѡ́нской и терпачѝ вели́коє утрапе́н(ь)є, мо́вили: «Вса сїа бы́ша грѣхъ ра́ди на́шихъ(ъ)». То́є жъ, бу́дучи в(ъ) нево́лѣ ассѵрі́йской, Тѡвї́а, мл҃ачи́са

64 зв. бг҃у, мо́вилъ: «Не послуша́хомъ за́повѣдей // твои́хъ сего ра́ди преда́ны єсмы̀ въ разсѣа́нїє и въ плѣне́нїє и въ сме́рть и въ при́тчу и въ срамоту̀ всѣ́мъ в(ъ) ни́хъ же разсѣ́алъ єсѝ насъ». Єщѐ и дла тогѡ̀ хранѣ́мъса грѣхѡ́въ, бо за грѣхѝ посыла́єтъ бг҃ъ люде́й до пе́кла на вѣ́чныи му́ки и на стра́шно(м) су́дѣ бу́детъ мо́вити до люде́й грѣ́шныхъ: «Идѣ́те ѡ(т) менѐ, проклаты́и, въ о́гнь вѣ́чный». Ѡ(т) кото́рыхъ му́къ пеке́лныхъ вѣ́чныхъ захова́й насъ, Хр(с)те бж҃е збави́телю и ѡ(т)купи́телю нашъ. Аминь.

То́є жъ каза́н(ь)є повѣда́й в(ъ) н(д)лю ше́стую по соше́ствїи ст҃а́гѡ дх҃а, где положѝ ѳе́ма тако́є: Ѡ(т)пуща́ютъ ти са грѣсѝ твои. Ма(ѳ). ѳ҃.

То́є жъ каза́н(ь)є повѣда́й в(ъ) н(д)лю вто́рую вели́каго по́ста, где положѝ ѳе́ма тако́є: Ѡ(т)пуща́ютъ ти са грѣсѝ твои. Ма(ѳ). в҃.

КАЗА́НЬЄ НА БГОАВЛЕ́НЇЄ Г(С)ДНЄ

Прі́йде І҃с ѡ(т) Галіле́а на Іѡрда́нъ къ
Іѡа́нну кр(с)ти́тиса ѡ(т) негѡ̀. Матѳе́й, г҃.

Ґды збудова́лъ Мѡѷсе́й прибы́токъ бг҃у на мешка́н(ь)є, на то́й часъ учыни(л) умыва́лницу з(ъ) звер(ъ)ца́делъ бѣлоголо́вскихъ, з(ъ) кото́рои умыва́лници [7] сщ҃енники умыва́лиса, ґды мѣ́ли входи́ти до прибы́тку, жебы̀ ѡ//фѣ́ры чыни́ли [8]. Прибы́ткомъ єстъ цр҃ковъ хр(с)тїа́нскаа [9], такъ мо́витъ дх҃ъ ст҃ы́й въ Пѣ́снахъ пѣ́сней: «Добры̀ дщѣ́ры іер(с)ли́мскїа я́кѡ се́ла Кида́рска, я́кѡ ко́жа Соломѡ́нъ». Исхо(д) лй. 104

Умыва́лница значи́тъ крщ҃е́нїє ст҃о́є, бо кото́рый [10] чл҃вкъ хо́четъ внїйтѝ до прибы́тку црко́вного [11] и ѡфѣрова́ти себѐ само́го бг҃ови навѣ́ки, ма́єтъ ѡмы́тиса крщ҃е́нїємъ ст҃ы́мъ, бо хр(с)тїа́ном(ъ) з(ъ) людмѝ невѣ́рными и некреще́нными не годи́тса това́рыства мѣ́ти, дла того̀ мо́вит(ъ) ѱалми́ста: «Съ [12] нечести́выми не са́ду».

Прибы́тком(ъ) называ́єтъса и нб҃о, такъ мо́витъ ѱалми́ста: «Коль возлюбле́нна селе́нїа твоа́ г(с)ди силъ». И до того̀ прибы́тку нб(с)ного [13] кто хо́четъ внїйтѝ, ма́єтъ са пе́рше ѡмы́ти в(ъ) то́й умыва́лници крщ҃е́нїа ст҃о́гѡ, бо жа́денъ чл҃вкъ невѣ́рный и не крщ҃е́нный не мо́жетъ внїйтѝ до нб҃а. Такъ мо́вилъ Х҃с: «Аще кто не ро́дитса водо́ю и дх҃ом(ъ), не мо́жетъ внїйтѝ въ цр(с)твїє бж҃їє». Ма́єтъ те́ды крщ҃е́нїє ст҃о́є вели́кую похва́лу, понева́жъ без(ъ) крещенїа не могу́тъ лю́де ни до црк҃ви хр(с)тїа́н(ь)скои [14], ни до нб҃а внїйтѝ [15]. Ма́єтъ крщ҃е́нїє и дла тогѡ̀ похва́лу вели́кую, же самъ Х҃с крести́лса в(ъ) рѣцѣ̀ Іѡрда́нской, я́кѡ мо́витъ єѵ(г)ли́стъ Матѳе́й: «Прі́йде І҃с ѡ(т) Галіле́а [16] на Іѡрда́нъ къ Іѡа́нну кр(с)ти́тиса ѡ(т) негѡ». Дла // тогѡ̀ Х҃с кр(с)ти́лса, жебы̀ намъ постанови́лъ сакраме́нтъ крщ҃е́нїа. З(ъ) тоє́и ѡка́зыи [17] хочу̀ я мо́вити ѡ всѣ́хъ сакраме́нтахъ, ѡ та́йнахъ, кото́рыи су́тъ [18] зна́ки видо́мыи ла́ски бж҃еи невиди́мои, бо през(ъ) сакраме́нта, през(ъ) та́йны невиди́мо бг҃ъ ласку свою̀ на дш҃у на́шу влива́єтъ. Покажу̀ те́ды в(ъ) мо́вѣ моє́й [19], яка́а є́стъ ко́ждогѡ сакраме́нту мате́рїа, яка́а фо́рма, які́й пожы́ток(ъ) [20]. Прошу̀ Х҃а ба҃ [21] ѡ по́мочъ, ласкъ ва́шихъ ѡ слуха́ньє. 104 зв.

Ви́дѣл(ъ) пр(о)ркъ Заха́рїа [22] золоты́й лѣхта́ръ [23], на кото́ромъ было̀ сѣ́мъ ла́мпъ. Лѣхта́ръ [24] значи́тъ цр҃ковъ, сѣ́мъ ла́мпъ знача́тъ [25] сѣ́мъ сакраме́нтѡвъ, кото́рыи [26] са въ црк҃ви знайду́ютъ. Пе́ршїй сакраме́нтъ є́ст(ъ) крщ҃е́нїє, кото́роє спомина́лъ Х҃с, мо́вачи: «И́же вѣ́ру име́тъ и крсти́тъса, спс҃е́нъ бу́детъ, а и́же вѣ́ры не име́тъ ѡсужде́нъ бу́детъ». Крщ҃е́нїа мате́рїа [27] є́стъ вода̀, фо́рма су́тъ [28] слова̀ ты́и [29]: «Крща́єтъса рабъ бж҃їй а́лбо раба̀ бж҃їа [30] въ има̀ ѡ(т)ца и сн҃а и ст҃о́го дх҃а». Пожы́токъ [31] крщ҃е́нїа єст(ъ), бо ґды Заха(р) .д҃.

чл҃вкъ кр(с)ти́тъсѧ, зостае́тъ во́лнымъ ѡ(т) грѣхꙋ̀ перворо́дного, в(ъ) кото́-
ром(ъ) всѣ̀ лю́де зачына́ютъсѧ [32] и ро́дѧтъсѧ, ве́длугъ ѱалми́сты: «Се́ бо въ
105 беззако́нїихъ [33] зача́тъ е́смъ [34] и въ грѣсѣхъ родѝ мѧ ма́ти моѧ̀». И то̀ пожы́//-
токъ [35] е́стъ кр҃щенїѧ [36], бо кто кр(с)ти́тсѧ, в(ъ) Х҃а ѡдѣва́єтъсѧ, такъ мо́витъ
ап(с)тлъ Па́велъ: «Єли́цы въ Х҃а кр(с)ти́стесѧ [!], въ Х҃а ѡблеко́стесѧ». И то̀
пожы́токъ [37] кр҃щенїѧ, же [38] кто кр(с)ти́тъсѧ, зостає́тъ тѣ́ломъ Х҃вымъ, ко-
то́рымъ е́стъ ц҃рковъ ст҃аѧ, на́рѡдъ хр(с)тїа́нскїй, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла:
«Мы всѣ̀ во еди́но тѣ́ло кр(с)ти́хомсѧ». И то пожи́токъ е́стъ кр҃щенїѧ, же [39]
кто̀ крсти́тсѧ, томꙋ̀ н҃бо ѡ(т)ворѧ́етсѧ, я́кѡ Х҃въ н҃бо ѡ(т)вори́лосѧ, гды ѡ́нъ
крсти́лсѧ в(ъ) рѣцѣ̀ [40] Іерда́н(ь)ской [41], ве́длуг(ъ) єѵ(г)ли́сты Матѳе́ѧ [42]:
«Крсти́всѧ І҃с взы́йде а́бїє ѡ(т) воды̀, и се ѡ(т)верзо́шасѧ емꙋ̀ н҃бса». И то по-
жи́токъ кр҃щенїѧ, же [43] я́кѡ дх҃ъ ст҃ый з(ъ)ишо́лъ на Х҃а в(ъ) постатѣ̀ голу-
би́ной, гды Х҃с крсти́лсѧ в(ъ) рѣцѣ̀ Іѡрда́н(ь)ской, так(ъ) и тепе́ръ кото́рый
чл҃къ крсти́тсѧ, на того̀ дх҃ъ ст҃ый схо́дитъ невиди́мо и ме́шкаєтъ в(ъ) ср(д)цу
єгѡ̀, длѧ тогѡ̀ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Послà б҃гъ дх҃а, с҃на своє́гѡ, в(ъ)
ср(д)ца на́ша вопїю́ща: авва, ѡ(т)ц҃ъ». Є́стъ и то̀ пожы́токъ [44] кр҃щенїѧ, же [45]
кто кр(с)ти́тъсѧ, то́й стає́тъсѧ с҃номъ бж҃їимъ, я́кѡ Х҃с гды крести́лъсѧ въ
Іѡрда́ни, мо́вилъ до негѡ̀ б҃гъ ѡ(т)ц҃ъ з(ъ) н҃ба: «Се е́ст(ъ) с҃нъ мо́й возлюбле́н-
ный, ѡ не́мъ же бл҃говоли́хъ». Такъ и тепе́ръ, кото́рый [46] чл҃вкъ крсти́тъсѧ,
105 зв. до тогѡ̀ ч҃лка мо́вит(ъ) б҃гъ ѡ(т)ц҃ъ з(ъ) н҃ба, лю́бо мы̀ го́лосу тогѡ̀ не чꙋ̀//емо:
«Се е́ст(ъ) снъ мо́й возлюбле́нный, ѡ не́м(ъ) же бл҃говоли́хъ».
Дрꙋ́гїй [47] сакра́ментъ е́стъ мѵропомаза́нїє, кото́роє спомина́єтъ ап(с)лъ
Па́велъ, мо́вѧчи: «Помаза́вый насъ б҃гъ, и́же и запечатлѣ́вый насъ». Мате́-
рїа мѵропомаза́нїѧ е́стъ оли́ва, змѣ́шанаѧ з(ъ) бал(ь)са́момъ и з(ъ) и́ншыми [48]
ѡлѣ́йками пахнꙋ́чими, кото́рую єп(с)кпъ самъ пос҃щаєтъ и дає́тъ с҃щенни-
кѡм(ъ) длѧ шафова́нѧ. Фо́рма сꙋ́тъ ты́и слова̀: «Печа́ть да́ра дх҃а ст҃а́гѡ [49]».
Пожы́токъ [50] мѵропомаза́нїѧ [51] е́стъ, бо кто мѵ́ромъ е́стъ пома́заный, то́й
стає́тъсѧ мо́цнымъ и узброе́ннымъ [52] ры́церомъ [53] Х҃вымъ проти́въ вшелѧ́кимъ
покꙋ́самъ и наѣ́здомъ не́прїѧтелѧ дꙋ́шногѡ. Таки́мъ бы́лъ ры́церомъ Тїмо-
ѳе́й, до кото́рогѡ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Пострáжди [54] я́ко добръ во́инъ
Х҃въ». Пожы́тки [55] мѵропомаза́нїѧ мо́жемо зрозумѣ́ти з(ъ) ста́рогѡ за́кону,
бо в(ъ) ста́ромъ за́конѣ когѡ̀ пома́зано ѡли́вою, то́й зоста́лъ а́лбо с҃щенникомъ,
албо кро́лемъ, а́лбо пр(о)ркомъ. Пома́зано оли́вою Аа́рѡна, те́ды о́нъ зос-
та́лъ с҃щенникомъ на́йвыш(ъ)ши́мъ [56] старозако́ннымъ. Пома́зано Саꙋ́ла,
те́ды о́нъ зоста́лъ кро́лемъ і҃илскимъ. Пома́зано Дв҃да, те́ды о́нъ зоста́лъ кро́-
106 лемъ и пр(о)ркомъ. Такъ и тепе́ръ, когѡ̀ мѵ́ромъ по//ма́зуютъ, то́й зостає́тъ
с҃щенникомъ, бо мо́жетъ себѐ сама́гѡ б҃гу ѡфѣрова́ти, зостає́тъ кро́лемъ, бо
кролює́тъ над(ъ) тѣ́ломъ свои́мъ, на(д) смы́слами и на(д) пожадли́востами

телесными. Зостаетъ) и пр(о)ркомъ, бо юж мóжет(ъ) вѣдати таéмницы бзскїи, котóрыи пр(о)ркомъ бгъ ωб(ъ)авлáет(ъ).

Трéтїй сакрáмент(ъ) éстъ єухарíстїа [57], тѣло и крóвъ [58] Хва, котóрый сакрáментъ споминáлъ Хс, мóвачи: «Аще не снѣсте плóти сна члвческагω и пїете крóви єгω, живота не имате в(ъ) себѣ». Матéрїа єухарíстїи éст(ъ) хлѣбъ пшени́чный квáсный, бо самъ Хс хлѣбомъ квáснымъ тóй сакрáментъ ω(т)-правовáлъ, я́кω написано: «Прїймъ хлѣбъ, бл(с)вив(ъ) преломи́въ и даа́ше учникомъ своимъ». Тоєи [59] жъ єухарíстїи [60] матéрїа éстъ винò, змѣшаноє трóхи з(ъ) водóю дла тогὼ, бо на кр(с)тѣ з(ъ) бóку Хвогω вы́плынула крóвъ [61] и водà, гды бокъ Хвъ кóпїєю пробито. Такъ мóвитъ єv(г)ли́стъ Іωáннъ: «Єди́нъ ω(т) вóинъ кóпїємъ ребрà ємꙋ̀ прободè, и áбїє изы́йде кровъ [62] и водà». Фóрма єухарíстїи [63] сýтъ [64] ты́и словà: «Прїймѣте и ядѣте, се éсть тѣло моé, éже за вы ломи́моє въ ωставлéнїє грѣхώвъ». Бо гды ты́и словà свящéн-никъ мóвитъ, на тóй часъ з(ъ) хлѣба стаéтъса тѣло Хво. Тоєи [65] жъ єухарíс-тїи [66] фóрма // сýтъ [67] ты́и словà: «Пїйте ω(т) нéа вси, сїа éстъ крóвъ [68] моа нóвагω завѣта, я́же зá вы и за мнóгихъ изливáємаа, въ ωставлéнїє грѣ-хóв(ъ)». Бо гды ты́и словà мóвитъ сщенникъ, на тóй часъ винò в(ъ) кровъ [69] Хву ωбертáєтъса. Пожы́токъ [70] єухарíстїи [71] éст(ъ) [72], бо мы, хр(с)тїáне вѣр-ныи, гды пренайстѣйшїй сакрáментъ єухарíстїи поживáємо и ω таéмницахъ єгω пытáємо, зрозумѣвáємо ди́вныи таéмницы, котóрыи тамъ знайдýютъса. Ди́внаа то таéмница, же Хс, котóрый éстъ в(ъ) нбѣ на прави́цы бга ω(т)ца своéго, тóй же єдéнъ Хс éстъ ωрáзъ на землѣ въ єухарíстїи. Ди́внаа и тò таéмница, же єдéнъ Хс éстъ ώразъ въ всѣхъ гóстїахъ незлѣчóныхъ, котóрыи са по всемꙋ̀ свѣту знайдýютъ. Ди́внаа и тò таéмница, же Хс бгъ нашъ бýдучи члвкомъ досконáлым(ъ), досконáлогω взрóсту, змѣщáєтъса въ мáлой гóс-тїи. Ди́внаа и тò таéмница, же любо нá сто, áлбо на ты́сачу и бóлше чáстей хлѣбъ и на ты́лко жъ крóплей винò роздѣлимо, єднáкъ в(ъ) кóждой чáсти и в(ъ) кóждой крóпли наймéншой цѣлы́й Хс знайдуєт(ъ)са. Ди́внаа и тò та-éмница єухарíстїи, же тамъ примѣты хлѣба и винà самы́и ты́лко безъ и́ст-ности своєи знайдýютса, бо юж и́стност(ь) // хлѣба в(ъ) тѣло Хво, и́стность винà в(ъ) крóвъ Хву перемѣни́ласа. Ди́внаа и тò таéмница, же пóкармъ и́н-шый гды поживáємо, пóкарм(ъ) тóй в(ъ) тѣло нáше ωбертáєтъса, тѣломъ стаéтъса нáшимъ, а гды̀ пожываéмо тѣло и крóвъ Хву в(ъ) єухарíстїи, на тóй часъ мы̀ ωбертáємоса в(ъ) тѣло Хво, стаемóса тѣломъ Хвымъ. Ди́внаа и тò таéмница, же Ха в(ъ) сакрамéнтѣ єухарíстїи мы не ви́димо, єднáк(ъ) комꙋ̀ схóчетъ Хс, тымъ покáзуєтъса, я́кω показáлъса невѣрному Амфилώ-гу, царéви Сараци́нскому, котóрый в(ъ) Іер(с)ли́мѣ пришóлъ до црkви на слýжбу бжїю и ви́дѣлъ Ха в(ъ) сакрамéнтѣ єухарíстїи я́кω дитáтко малóє, котóроє сщенникъ на óлтарѣ зарѣзалъ. Не моглѝ тыхъ таéмницъ ди́вныхъ

С. Іω-áн(ъ) Злат. ωми(л). в. на в. до Тїмоѳ.

106 зв.

Григо(р). Нíсскїй в(ъ) мóвѣ Ка-те(х). титу(л) ка.

107

Гисто(р). ω ω(т)-крове(н). литýргї. бж(с)т-ве(н).

Іωа(н) понѧ́ти жыдѡ́ве, котóрымъ гды мóвилъ Хс: «Хлѣ́бъ єгò же áзъ дамъ плоть
.ѕ̃. моѧ̀ є́стъ, ю́ же áзъ дахъ за живóтъ мíра», ω(т)казáли жыды̀: «Кáкω мóжетъ
сéй намъ дáти плоть свою̀ ѧ́сти». Пожы́токъ [73] и то [74] єухарíстіи [75] є́стъ, бо
Амбро(с). кто пожывáєтъ [76] тѣ́ло и крóвъ [77] Хву, тóй в(ъ) Хѣ и Хс в(ъ) нéмъ мéшкаєтъ.
кни(г) .д̃. ω сакра(м). Такъ мóвилъ самъ Хс: «Ядꙑ́й мою̀ плоть и пїѧ́й мою̀ кровъ [78], въ мнѣ̀ пре-
гла(в).д̃. бывáєтъ и áзъ в(ъ) нéмъ». И тò є́стъ пожы́токъ [79] єухарíстіи [80], бо кто пожы-
107 зв. вáєтъ [81] тѣ́ло и крóвъ [82] Хву, тóй достýпитъ // живота̀ вѣ́чнагω. Тáкъ мó-
вилъ самъ Хс: «Ядꙑ́й мою̀ плоть и пїѧ́й мою̀ кровъ [83] и́мат(ъ) живóтъ вѣ́ч-
ный».

Четвéртый сакрáментъ є́ст(ъ) покаѧ́нїє, котóроє споминáлъ Хс, мóвѧчи ω галілеáнахъ [84], ω(т) Пілáта поби́тыхъ [85], и ω ієр(с)ли́млѧнахъ, на ко-
Лука̀, тóрыхъ упáла вежа̀ Сілωáмскаѧ и позабíѧла и́хъ: «Мни́те ли ѧ́кω галілеá-
гі̃. не [86] сы́и [87] грѣшнѣ́йшіи [88] пáче всѣ́хъ галілеáнъ [89] бѧ́ху, ѧ́кω тáко пострадáша. Ни, глю вамъ, но áще не покаєтесѧ, всѣ [90] тáкожде погибнете. Илѝ онѝ осмнáдесѧтъ, на ни́хъ же падè столпъ Сілωáмскїй и побѝ и́хъ. Мни́те ли, ѧ́кω ты́и дол(ъ)жнѣ́йшыи бѣ́ху, пáче всѣ́хъ живущихъ въ Ієр(с)ли́мѣ. Ни, глю вамъ, но áще не покáєтесѧ, всѣ тáкожде погибнете».

Покаѧ́нїѧ матéрїѧ на тры̀ [91] чáсти дѣ́лит(ъ)сѧ, бо кто кáєт(ъ)сѧ, пови́ненъ мѣ́ти скрýху ср(д)чную, такъ мóвилъ ѱалми́ста: «Ср(д)це сокрушéнно и смирéнно бгъ не уничижи́тъ». До тогѡ̀, кто кáєтъсѧ, пови́ненъ учыни́ти [92] спóвѣдь досконáлую, жебы̀ жáдногω грѣха̀ не утайлъ пре(д) сповѣ́дникомъ, то єму̀ бгъ грѣхѝ пре(з) сповѣ́дника ω(т)пýститъ, такъ мóвитъ ѱалми́ста: «Исповѣ́мъ нá мѧ беззакóнїє моє́ г(с)дви и ты̀ ω(т)пусти́лъ нечéстїє ср(д)ца моє́гω. Єщè кто кáєтъсѧ, пови́ненъ дóсыть за грѣхѝ учыни́ти [93] ѧ́кω чыни́лъ [94] дóсыть Закхéй, котóрый половицу маєтностей своихъ роздáлъ убóгимъ. И
108 когѡ̀ чимъ укры́вдилъ [95], в(ъ)чéтверо єму̀ ω(т)далъ тóє, бо мó//вилъ до Ха: «Г(с)ди, се полъ имѣ́нїѧ моє́гω даю̀ ни́щимъ и áще когѡ̀ обиди́хъ, четвери́цею воздáмъ». Тéды Хс єму̀ грѣхѝ ω(т)пусти́лъ и дáлъ сп(с)нїє, мóвѧчи: «Днéсь сп(с)нїє дóму сему̀ бысть». Такъ и тепéръ кто чи́нитъ дóсытъ за грѣхѝ своѝ — áлбо пости́тъ, áлбо поклóны б(ъ)є́тъ, áлбо ялмýжну даєтъ убóгимъ, áлбо ω(т)правýєтъ и́ншую єпитéмїю, котóрую єму̀ назначи́лъ сповѣ́дникъ,— такóму чл҃вку Хс ω(т)пускáєт(ъ) грѣхѝ и даєтъ спсéнїє, мóвѧчи до негò: «Днéсь спсéнїє дóму сему̀ бы́сть». Фóрма покаѧ́нїѧ сýтъ ты́и слова̀, котóрыи [96] мóвитъ сщенникъ до сповѣдáющагосѧ [97]: «Чáдо, прощáєтъ тебѣ̀ Хс бгъ невидимò и áзъ», — бо през(ъ) ты́и слова̀ вóлным(ъ) єгѡ̀ чы́нитъ [98] ω(т) всѣ́хъ грѣхѡ́въ, котóрыхъ онъ вы́сповѣдалъсѧ. Пожы́токъ [99] покаѧ́нїѧ є́стъ, бо кто кáєтъсѧ грѣхóвъ своихъ, любо бы всѣ грѣхѝ учыни́лъ [100], котóрыи [101] сѧ нá свѣтѣ знайдýютъ. Перебáчитъ єму̀ бгъ грѣхѝ єгѡ̀, єслѝ óнъ щи́ре кáєтъсѧ и ѡбѣцýєт(ъ)сѧ ю́жъ бол(ь)ше [102] грѣха̀ не чыни́ти [103], бо бгъ є́стъ милосéрдный, не хóчетъ смéрти грѣ́шнагω чл҃ка, áле хóчетъ, жебы̀ óнъ кáѧлъсѧ и навертáлъсѧ до бга ω(т) злóи дорóги, то є́стъ ω(т) злы́хъ учы́нковъ [104],

такъ мо́витъ самъ бг҃ъ: «Не хощу̀ [105] сме́рти гре́шника, но я́кѡ ѡбрати́тисѧ єму̀ ѡ(т) пу́ти своє́го // и живу бы́ти єму». Єстъ и то̀ пожы́токъ [106] покаѧ́нїѧ, бо кто грѣши́тъ, то́й е́стъ сы́номъ дїа́волскимъ [107], такъ мо́вилъ Х҃с до жыдо́въ [108], кото́рыи [109] грѣши́ли: «Вы ѡ(т)ца̀ ва́шегѡ дїа́вола [110] естѐ». Ґды засъ чл҃вкъ ка́етъсѧ грѣ́хѡвъ свои́хъ, жа́луєтъ за ни́хъ и сповѣда́ет(ъ)сѧ и́хъ и до́сыт(ь) чы́нитъ [111] за ни́хъ, стає́тъсѧ з(ъ) сы́на дїа́вол(ь)скагѡ сн҃омъ бж҃имъ и мо́жетъ до бг҃а мо́вити: «Оч҃е нашъ, и́же єсѝ на нб҃сѣ́хъ». 103 зв.

Пѧ́тый сакра́ментъ е́стъ сщ҃енство, кото́роє спомина́єтъ ѱалми́ста, мо́вачи: «Сще́нники єгѡ̀ ѡблеку̀ въ сп҃се́нїє» [112]. В ты́мъ сакраме́нтѣ сщ҃енства и єп(с)копъ замыка́єтъсѧ, бо єп(с)копъ е́стъ архїере́й, бо́лшїй сщ҃енникъ и ты́мъ ты́л(ь)ко розни́т(ъ)сѧ ѡ(т) сщ҃енниковъ, же о́нъ и́ншыхъ людє́й сщ҃енниками чы́нитъ, а сщ҃енники тогѡ̀ не могу́тъ учыни́ти. До тогѡ̀ єп(с)кпъ мѵ́ро посща́єтъ, а сщ҃енники не могу́тъ мѵ́ра пости́ти, му́сѧтъ єгѡ̀ ѡ(т) єп(с)копа бра́ти. Мате́рїа [113] сщ҃енства е́стъ в(ъ)кладá́н(ь)є ру́къ єписко́пскихъ на го́лову тогѡ̀, кото́рый сщ҃ен(ь)ство прїйму́єтъ [114]. Длѧ тогѡ̀ ап(с)лъ Па́велъ до Тїмоѳе́ѧ пи́шетъ: «Ру́ки ско́ро не возлага́й ни на кого̀ же, ни́же приѡбща́йсѧ чужи́мъ грѣхо́мъ». Фо́рма за(с) сщ҃еньства е́стъ мл҃тва, кото́рую мо́витъ єп(с)копъ: «Бж(с)тве́ннаѧ блг(д)ть» и про́чаѧ, бо ґды // ту́ю мл҃тву мо́вит(ъ) єп(с)копъ, на то́й часъ чл҃къ зостає́тъ сщ҃енникомъ. Пожы́токъ [115] сщ҃ен(ь)ства е́стъ, бо сщ҃енники людє́мъ грѣхѝ ѡ(т)пуща́ютъ, кото́рыи [116] ка́ют(ъ)сѧ и сповѣда́ютъсѧ грѣхо́въ свои́хъ, такъ мо́вилъ Х҃с до сщ҃ен(ъ)никѡвъ: «Им же ѡ(т)пу́стите грѣхѝ ѡ(т)пу́стѧтъсѧ, а и́мъ же держи́тѐ, держа́тсѧ». Длѧ того̀ сщ҃енникъ на́йвыш(ъ)шїй старозако́нный мѣ́лъ [117] золоту́ю блѧ́ху, на кото́рой вы́рыты [118] былѝ слова̀: ст҃о гв҃и,— бо сщ҃енникъ людє́мъ грѣхѝ ѡ(т)пуска́єтъ и грѣ́шныхъ ст҃ы́ми чы́нитъ [119], ґды онѝ [120] ка́ют(ъ)сѧ и перестаю́тъ грѣши́ти. Пожы́токъ [121] и то̀ е́стъ сщ҃енства, бо сщ҃енники мо́лѧтъсѧ бг҃у за всѣ́хъ людє́й, слу́хаючи ап(с)ла Па́вла, кото́рый [122] мо́витъ: «Молю̀ убѡ вы пре́жде всѣхъ творѝ ти мл҃твы, мл҃енїѧ, проше́нїѧ и блг(д)ре́нїѧ за всѧ̀ чл҃вки, за царѧ̀ и за всѧ̀ и́же въ [123] вла́сти су́тъ [124], да ти́хо и безмо́лвно жи́тїє поживе́мъ, въ всѧ́комъ блг҃оче́стїи и ч(с)тотѣ». Длѧ тогѡ̀ сщ҃енникъ старозако́нный на́йвыш(ъ)шый носи́лъ на раме́нахъ свои́хъ два ка́мени шмараґдо́выи, на кото́рихъ [125] вы́рыты былѝ име́на двана́дцати поколѣ́нъ Іи҃лскихъ. На єдно́мъ шмараґдѣ было̀ име́нъ ше́сть [126] и на дру́гомъ шесть [127], жебы сщ҃енникъ, приступи́вши до олтарѧ, припомина́лъ име́на лю́д(ъ)скїи и моли́лъсѧ за ни́хъ бг҃у. И то̀ е́стъ // пожы́токъ [128] сщ҃енства, бо сщ҃енники науча́ютъ людє́й вѣ́ры и учы́н... въ [129] до́брыхъ. И такїи сщ҃енники двоѧ́кои че́сти го́дны, ве́длуг(ъ) ап(с)ла Па́вла: «Іере́и сугу́быѧ че́сти да сподобѧт(ъ)сѧ, па́

а҃. Ти(м) є҃. 109

109 зв.

че же труждáющыися[130] въ слóвѣ и учéнїи». Дла тогѡ сщен(ъ)никъ нáй-
Исхо(д) вышшый старозакóнный мѣлъ на рацишнáлѣ[131] написаныи двѣ словà:
.ки. уримъ и туммѣмъ, наýка и прáвда, бо сщенникъ повúненъ людéй научáти
цнѡтъ и повúненъ прáвду мóвити. Дла тогѡ тóй же сщенникъ нáйвышшый
старозакóнный по краáхъ шáты своéй[132] мѣлъ звонкѝ золотыи, бо сщенникъ
мáєтъ быти подóбный звóнови. Звонъ побужáєтъ людéй до набожéнства,
та(к) и сщенникъ мáєтъ людéй до набожéнства побужáти, повúненъ людéй
научáти, жебы до црквии ходúли, бгу са молúли, дóбрыи учын(ъ)ки[133] чы-
нúли[134] и грѣхóвъ са хронúли.

Шéстый сакрáментъ єстъ малжéнство, котóроє споминáєтъ ап(с)тлъ Пáвелъ, мóвачи: «Чéстенъ бракъ и лóже нескверно». Матéрїа малжéнства сýтъ[135] тыи осóбы сáмы, котóрыи[136] поймýют(ъ)са,— ѡблюбéнецъ и ѡблюбéница. Єщè матéрїа[137] малжéнства єстъ зезволéн(ь)є ѡблюбéнца и ѡблюбéници, ґды онѝ зезволáютъ з(ъ) собóю áжъ до смéрти жúти и єдéнъ
110 другогѡ за // прїáтела мѣти. Фóрма сýтъ словà áлбо знáки, котóрыми ѡблюбéнецъ и ѡблюбéница зезволéн(ь)є своє пре(д) сщенникомъ выражáютъ. Пожы́тки[138] малжéнства сýтъ[139] рóзныи,— бо дла тогѡ бгъ постановúлъ станъ малжéнскїй, жебы члвкъ, живучѝ нá свѣтѣ, мѣлъ помóщника, такъ мóвилъ самъ бгъ: «Не добрò быти члвку єднóму, сотворѣмъ[140] єму помóщника». Постановúлъ бгъ и дла тогѡ станъ малжéнскїй, жебы люде розмножáлиса на свѣтѣ, такъ мóвилъ самъ бгъ до Адáма и Єѵ́вы[141]: «Растѣтеса[142] и множѣтеса и наполнáйте зéмлю и ѡбладáйте єю». Єщè и дла тогѡ постановúл(ъ) бгъ станъ малжéнскїй, жебы члвкъ, мáючи женý свою, моглъ ухоронúтиса[143] грѣхý телéсногѡ — ввшетечéнства и чужолóжства; такъ мóвитъ ап(с)тлъ Пáвелъ: «Блудодѣáнїа рáди кóждѡ свою женý да иматъ, и кáжда женà свой мужъ да и́матъ».

Сéмый сакрáментъ єстъ ѡстáтнеє помазáнїє, котóроє хóрымъ людéмъ ѡ(т)правýємо. Споминáєтъ тóй сакрáментъ ап(с)лъ Іáкѡвъ, мóвачи: «Болúт(ъ) ли кто въ вáсъ, да призовéтъ пресвúтера цркóвныа и да млтву сотвóратъ на(д) нúмъ, помáзавши єгѡ єлéѡмъ въ имà г(с)нє». Матéрїа[144] тогò сакрамéн(ъ)ту єстъ олúва самáа посщеннаа ѡ(т) сщен(ъ)никовъ. Фóрма засъ
110 зв. замыкáєт(ъ)са в(ъ) тóй мо//лúтвѣ, котóрую мóватъ сщенники, помáзуючи олúвою хóрого: «Оче стый, врáчу дшам(ъ) и тѣломъ» и прóчаа. Пожы́токъ[145] тогѡ сакрамéнту єстъ двоáкїй, бо ґды хóрогѡ єлéѡмъ помáзуютъ и мóлат(ъ)са за нéгѡ бгу, мóжет(ъ) хóрый здорóвымъ зостáти, до тогò грѣхѝ єму ѡ(т)пущáют(ъ)са, такъ мóвитъ ап(с)лъ Іáкѡвъ: «Млтва вѣры спсéтъ болáщагѡ и воздвигнетъ єгѡ г(с)дь и áще грѣхѝ бýдетъ имѣти, ѡ(т)пýстатъса ємý»[146]. Пожы́тки всѣхъ сакрамéнтовъ єщè úншыи знайдýютса, же мéжы тыми семà сакрамéнтами чтыри сýтъ, котóрыи могýтъ повтóритиса: єѵхарíстїа, покаáнїє, малжéнство и ѡстáтнеє помазáнїє, бо мóжетъ Хс и другїй разъ ѡфѣрóваный и поживаный[147] быти в(ъ) сакрамéнтѣ єѵхарíстїи. Мóжетъ члвкъ другїй разъ каáтиса и сповѣдáтиса, ґды в(ъ)падéтъ в(ъ) грѣхъ якїй.

Мо́жетъ дру́гую жону̂ понѧ́ти, ґды пе́ршаѧ умре́тъ. И҆ жона̀ пойти̂ мо́жетъ за дру́гогѡ му́жа по сме́рти пе́ршогѡ. Мо́жемо чл҃вку и дру́гїй разъ ѡста́тнеє помаза́нїє ѡ(т)правова́ти, єслѝ зно́ву захору́єтъ». Тры̂ сакраме́нта засъ су́тъ, кото́рыи не могу́тъ повто́ритисѧ: крще́нїє, мvропомаза́нїє и сщенство. Кто ѡкрести́лъсѧ и мv́ромъ пома́заный и зо//ста́лъ сще́нникомъ, то́й не мо́- 111
жетъ дру́гїй разъ кр(с)ти́тисѧ и мv́ромъ пома́зоватисѧ и на сщенство посща́тисѧ, бо тьі̂и тры сакраме(н)та рысу́ют(ъ) на дш҃ѣ чл҃чой печа(т) дхо́вную, кото́раѧ ю́жъ навѣ́ки змаза́тисѧ и зте́рти не мо́жет(ъ). И през(ъ) ту́ю печа́ть розни́т(ъ)сѧ чл҃къ крще́нный ѡ(т) некрще́нногѡ, пома́заный мv́ромъ ѡ(т) непомаза́ннаго и сще́нникъ ѡ(т) лѧ́ика непосще́нногѡ. Печа́ть, кото́рую бг҃ъ выража́єтъ на дш҃ѣ чл҃вчой през(ъ) крще́нїє сто́є, спомина́єтъ ап(с)лъ Па́велъ, мо́вачи: «Не ѡскоръблѧ́йте дх҃ъ бж҃їй ст҃ый, ѡ не́мъ же знамена́стесѧ въ дн҃ь избавле́нїѧ». Печа́ть, кото́рую на дш҃ѣ чл҃вчой бг҃ъ рысу́єтъ през(ъ) мvропомаза́нїє, то́й же ап(с)лъ Па́велъ спомина́єтъ, мо́вачи: «Помаза́вый насъ бг҃ъ иже и запечатлѣ́вый насъ». Печать, кото́рую на дш҃ѣ чл҃вѣ́чой бг҃ъ рысу́єтъ през(ъ) сщенство, то́й же ап(с)лъ Па́велъ спомина́єтъ, мо́вачи до Тімоѳе́ѧ: «Воспомина́ю тебѣ̀ возгрѣва́ти даръ бж҃їй, живу́чїй в(ъ) тебѣ̀, возложе́нїємъ ру́ку моє́ю, нѣ́сть бо намъ далъ бг҃ъ дх҃ъ стра́ха, но си́лы и любвѐ и цѣломудрї́ѧ».

Єфе(с) .д҃.

в҃. Ко(р) .а҃.

в҃. Ти(м) .а.

Правосла́вныи хр(с)тїѧ́не, тепе́ръ мо́жемо зрозумѣ́ти, же правди́ваѧ є́стъ цр҃ков(ъ) на́ша, понева́жъ ѡна̀ захо́вуєтъ всѣ̀ сакраме́нта, кото́рыи постанови́лъ Х҃с. И то є́ст(ъ) знакъ правди́вой [148] цр҃кви на́шей [149], же ѡ(т) вѣ́ры // кото́рую цр҃ковъ на́ша захову́єтъ, мно́го люде́й ѡ(т)ступи́ло и єщѐ пре(д) сконче́н(ь)ємъ свѣ́та бо́лше и́хъ ѡ(т)сту́питъ. Та́къ мо́витъ ап(с)лъ 111 зв.
Па́велъ: «Въ послѣ́днаѧ времена̀ ѡ(т)сту́пат(ъ) нѣ́цыи ѡ(т) вѣ́ры, в(ъ)не́млюще ду́хѡмъ ле́стнымъ и уче́нїємъ бѣсѡ́вскимъ». И то зна́къ правди́вои цр҃кви на́шеи, же ѡна̀ знайду́єтъсѧ за́вше в(ъ) преслѣдова́н(ь)ю ѡ(т) люде́й невѣ́рныхъ. Бо мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Всѣ̀ хотѧ́щыи [150] бл҃гоче́стно ѡ Хр(с)тѣ І҃сѣ жити, гони́ми бу́дутъ». И то зна́къ правди́вои цр҃кви на́шеи, же ѡна̀ є́стъ незвѣтажо́на. Лю́бо непрї́ѧтелѣ преслѣду́ютъ цр҃ковъ бж҃ію [151] и хотѧ́тъ вы́коренити на́рѡдъ хр(с)тїѧ́нскїй [152], єдна́къ нѣ́ґды не вы́коренѧтъ, бо мо́ви(л) Х҃с: «Вра́та а́дова не ѡдолѣ́ют(ъ) є́й», бра́мы пеке́лныи не звы́тѧжатъ єй. Бра́мами пеке́лными называ́ютъсѧ пога́не, геретикѝ, жыды̀ [153] и всѣ лю́де невѣ́рныи, бо ѡнѝ [154], я́къ бра́мы пеке́лныи [155], люде́й фалши́вою нау́кою своє́ю и ѡкруте́нством(ъ) свои́мъ до пе́кла прова́дат(ъ) [156]. И то зна́къ правди́вои цр҃кви на́шои, же през(ъ) вѣ́ру, кото́рую цр҃ковъ на́ша захо́вуєтъ, чу́да на́ свѣтѣ стаютсѧ. Бо мо́ви(л) Х҃с: «Аще и́мате вѣ́ру, я́кѡ зе́рнѡ гору́шно, речете̂ горѣ̀ се́й: прейдѝ ѡ(т)сю́ду, и пре́йдетъ». И то зна́къ правди́вои цр҃кви н҃шои, же лю́де, кото́рыи в(ъ) цркви и вѣ́рѣ на́шой з до́б-

112 рими учи́нками умира́ютъ, зостаю́тъ // стыми, кото́рыхъ сты́хъ в(ъ) нетлѣ́нномъ тѣлѣ но́выхъ мно́го ма́ємъ). А єслѝ бы злу́ю вѣ́ру црковъ нша мѣ́ла, не зостава́ли бы лю́де през(ъ) ту́ю вѣ́ру сты́ми, бо мо́витъ ап(с)толъ Па́велъ: «Без(ъ) вѣ́ры невозмо́жно угоди́ти бгу». Єщѐ правди́вои цркви зна́къ є́стъ любо́въ бо мо́вил(ъ) Хс: «Ѿ се́мъ позна́ютъ васъ якѡ мои̇ єстѐ ученицы, аще имате любо́въ ме́жду собо́ю». Мѣ́ймо ж(ъ) межи собо́ю любо́въ, я́кѡ захову́ємо сакраме́нта, кото́рыи Хс постанови́лъ. Та́къ захова́ймо любо́въ, котру́ю [157] Хс ка́жетъ захова́ти, то всѝ [158] на́рѡды призна́ютъ, же на́ша правди́ваѧ є́ст(ъ) црковъ [159], и самы̀ [160] до на́шей [161] цркви и до на́шои вѣ́ры бу-
112 зв. дут сѧ наворочáти и досту́патъ поспо́лу з на́ми црствїѧ нбсного. Аминь.//

КАЗАНЬЄ ВТОРОЄ[162] НА СТРѢТЕ́НЇЄ Г(С)ДНЄ

Се лежи́тъ се́й на паде́нїє и на воста́нїє мно́гимъ въ Ізра́или. Лука̀, в.

Ѿбѣца́лъ не́ґдысь бгъ положи́ти в Сіѡнѣ ка́мень многоцѣ́нный и краєуго́лный, жебы̀ на не́мъ лю́ди вѣ́рныи фундова́лисѧ, бо мо́вилъ: «Се а́зъ полага́ю ѡснова́нїє Сїѡне ка́мень многоцѣ́ненъ избра́нъ краєуго́лен(ъ) че́стенъ и вѣ́руѧй в онь не постыди́т(ъ)сѧ». Вы́полниласѧ та́ѧ ѡбѣ́тница бз(с)каѧ, ґды Хс народи́лсѧ ѡ(т) прч(с)тои двы, бо Хс є́стъ тымъ ка́менемъ, на кото́ромъ сѧ вѣ́рныи хр(с)тїѧне [163] фунду́ютъ, а балвохва́лство и невѣ́р(ъ)ство жыдо́вскоє [164] и гере́зїѧ и вшелѧкїє грѣхѝ през(ъ) негѡ̀ упада́ютъ. Длѧ тогѡ̀ Сімеѡнъ прв(д)ный, взѧвши Ха мале́нкогѡ в(ъ) цркви на ру́ки свои̇, мо́вилъ до пр(ч)стои двы и до Іѡсифа: «Се лежи́тъ се́й на паде́нїє и на вос-
126 та́нїє мнѡгимъ въ Іили». Росказа́лъ бгъ в(ъ) ста́ромъ // зако́нѣ, жебы̀ невѣ́ста, породи́вши сна, не входи́ла чтырдесѧтъ [165] днїй до цркви, бо была̀ нечи́ста. По чтырдесѧтихъ [166] зась днехъ жебы̀ принесла̀ сна своє́гѡ до цркви и дала̀ [167] длѧ ѡчище́нѧ [168] своє́гѡ ѡфѣ́ру бара́нка єднолѣ́тногѡ и два̀ [169] го́лубы а́лбо двѣ го́рлицѣ. Єслѝ бы зась породи́ла невѣ́ста цо́рку, не во́лно е́й было̀ входи́ти до цркви осмъдесѧтъ [170] днїй, бо была̀ нечи́ста. По осмъдесѧтихъ [171] зась днехъ пови́нна была̀ цо́рку свою̀ принестѝ до цркви и да́ти ту́ю жъ ѡфѣ́ру̀ длѧ ѡчище́нѧ [172] своє́го. И пре(с)таѧ бца, Ха породи́вши, любо двою чи́стою зоста́ла, бо єгѡ̀ без(ъ) му́жа породи́ла, я́кѡ мо́вила сама̀ до архаггла Гаврїи́ла: «Ка́ко бу́детъ се, иде́же му́жа не зна́ю». Породи́ла Ха ѡ(т) дха ста [173], я́кѡ мо́вилъ въ снѣ агглъ до Іѡсифа: «Ро́ждшеє бо сѧ в(ъ) не́й ѡ(т) дха ста [174] єст(ъ)». Єдна(к) жебы̀ не учыни́ла [175] жыдѡ́мъ [176] погорше́нѧ, преступа́ючи ста́рый [177] зако́нъ, и жебы̀ научи́ла насъ послуше́нства, была̀ сама̀ послу́шна приказа́ню бжому. Породи́вши Ха, принесла̀ єго̀ по чтыридесѧтихъ [178] днехъ до цркви, я́кѡ дорогоцѣ́нный ка́мень,

жебы̏ на то́мъ ка́мени вѣ́рныи хр(с)тїа́не [179] фундова́лиса, а невѣ́рство [180] жебы̏ упада́ло, и дала̀ ѡфѣ́ру дла ѡчище́на своє́го, лю́бо не потребова́ла ѡчище́нїа [181], бу́дучи // двою ч(с)тою. И на то́й часъ Сїмеѡ́нъ Ха мале́нкогѡ стрѣтилъ и взя́вши єгѡ̀ на ру́ки свой, мо́вилъ [182]: «Се лежи́тъ [183] на паде́нїє и на воста́нїє мно́гимъ въ Іили» [184]. Дла того̀ ннѣшнеє сто двѣ имена̀ ма́єтъ, разъ называ́єтъса ѡчище́нїє пресͭо́й бци, дру́гїй разъ называ́єтъса стрѣте́нїє г(с)днє. Ви́дѣлъ пр(о)ркъ Заха́рїа ка́мень, кото́рый [185] мѣ́лъ на собѣ̀ сѣ́мъ очей и през(ъ) то́й ка́мень значи́т(ъ)са Хс, през(ъ) сѣ́мъ очей значи́тъса ѡпа́трность бзкаа, в(ъ) кото́рой Хс црков(ъ) [186] свою̀, на́родъ хр(с)тїа́нскїй ма́єтъ и вѣ́даєтъ, чогѡ̀ ко́ждому члвку потре́ба и даєтъ єму̀ то́є. Вѣ́даєтъ Хс все не ты́лко що чы́нимо [187] и мо́вимо и мы́слимо, а́ле що ма́ємо чыни́ти [188] и мо́вити и мы́слити. Дла тогѡ̀ мо́витъ ѱалми́ста: «Не содѣла́н(ъ)ноє моє̀ ви́дѣстѣ о́чи твой». Покажу̀ те́ды в(ъ) мо́вѣ моє́й [189], які́мъ [190] ка́менемъ є́стъ Хс, кото́рого прошу̀ ѡ по́мочъ, ласкъ ва́ших(ъ) ѡ слуха́н(ь)є.

Єстъ Хс карбу́нкуломъ. Карбу́нкулъ мо́витса а карбо́не ѡ(т) у́гла огни́стого, бо о́нъ, я́къ ого́нь, в(ъ)ночѝ и в(ъ) те́мностахъ свѣ́титъ. И Хс, бу́дучи на землѝ, свѣти́лъ нау́кою и прикла́днымъ жи́тїємъ свои́мъ, свѣти́лъ в(ъ) те́мностахъ балвохва́лства, въ те́мностахъ невѣ́рства жыдо́вскогѡ [191], в(ъ) те́//мностахъ гере́зїй [192] и грѣхо́въ лю́дскихъ. Дла тогѡ̀ мо́витъ єѵ(г)листъ Іѡа́нъ ѡ Хѣ: «Свѣ́тъ въ [193] тмѣ̀ свѣ́титъса и тма̀ єгѡ̀ не ѡб(ъ)атъ». Карбу́нкул(ъ) боро́нитъ [194] люде́й ѡ(т) повѣ́тра, кото́рыи [195] єгѡ̀ при собѣ̀ ма́ютъ. И Хс люде́й ѡ(т) повѣ́тра [196] боро́нитъ, кото́рыи [197] до Ха удаю́тъса и єгѡ̀ ѡ рату́нокъ про́сат(ъ). Ґды перепусти́лъ бгъ на лю́дъ іилскїй повѣ́тре, на той часъ цръ Дв(д)ъ проси́лъ ба, жебы̏ ѡ(т)верну́лъ повѣ́тре ѡ(т) лю́ду іилского и жебы̏ єгѡ̀ само́го кара́л(ъ), бо мо́вил(ъ): «Азъ є́смъ па́стыръ зло̀ сотвори́вый, а сі́а ѡ́вца что̀ сотвори́ша? Бу́ди рука̀ твоа̀ на мнѣ̀». И выслухалъ бгъ про́збы Двдовои, ѡ(т)вернулъ повѣ́тре ѡ(т) на́рѡду изра́илскаго [198]. Такъ и тепе́ръ на кото́рую сто́рону повѣ́тре бгъ перепу́ститъ, неха́й ты́и лю́де Ха ѡ рату́нокъ про́сатъ, то Хс и́хъ ѡ(т) того̀ повѣ́тра ѡборо́ни(т).

Є́стъ Хс іасписом(ъ). Іа́списъ ма́єтъ таку́ю мо́цъ, же я́дъ ѡ(т)гана́єтъ. И Хс ѡ(т)гана́єтъ ядъ ѡ(т) члвка, бо ап(с)лъ Іѡа́нъ въ има̀ Хво вы́пилъ ядови́тую трути́зну, кото́рую єму̀ каза́лъ пи́ти Домиці́анъ, це́саръ Ри́мскїй, єднакъ єму̀ то́є нѣчо́го не зашко́дило. Такъ и тепе́ръ єслѝ кто з вѣ́рою невон(ъ)тпли́вою въ има̀ Хво вы́пїєтъ я́дъ а́л(ь)бо трути́зну, нѣчо́го єму̀ то́є не зашко́дитъ, бо мо́вилъ Хс: «О и́мени моє́мъ аще [199] // сме́ртно испи́ютъ, не вреди́тъ и́хъ». Іа́списъ застановлаєтъ кровъ, и Хс аза́жъ кривѣ̀ [200] не застановла́лъ, ґды самы́мъ доткне́н(ь)ємъ шаты своєи улѣчи́лъ невѣ́сту кровоточи́вую, котра́а всѣ̀ ма́єтности свой роздала̀ лѣ́карѡмъ, а не могла̀ своєи хоро́бы улѣчи́ти?

126 зв.

127

127 зв.

Ма(р) .є.

Єстъ Хс шафѣромъ. Шафѣръ в(ъ)зрокъ выаснаєтъ, и Хс азажъ не выаснаєт(ъ) в(ъ)зроку, ґды такъ мнѡгимъ людемъ слѣпымъ ω(т)творилъ очи? Ѡ(т)ворилъ Хс очи члвѣкове слѣпорожденному, ω(т)ворилъ очи єдному слѣпцевѣ, котрый [201] ведле Єрихѡну при дорозѣ сѣдачи, просилъ людей ω ялмужну. Ѡ(т)ворилъ Хс очи двомъ слѣпымъ, которыи идучи за Хмъ, волали: «Помлуй наю Ісе, сне Двдовъ». И теперъ которыи люде хорыи на очи албо очій [202] не маютъ, нехай удаютъ(ъ)са до Ха и волаютъ до него: «Помилуй насъ, Ісе, сне Двдовъ»,— то Хс выслухаєтъ волана ихъ и в(ъ)врокъ имъ привернетъ и выаснит(ъ).

Єстъ Хс хризолѣтомъ. Хризолѣт(ъ) ω(т)ганаєтъ мелан(ъ)холѣю, фрасунокъ и чинит(ъ) члка веселымъ, который єгѡ при собѣ маєтъ. И Хс ω(т)ганаєтъ вшелакїи клопоты, фрасун(ъ)ки и мелан(ъ)колѣю ω(т) людей побож-
128 ныхъ и чинитъ ихъ веселыми, котрыи до Ха в(ъ) своим(ъ) // фрасунку удаютъса. Учинилъ Хс веселую [203] блудницу, котораа слезами нѡги Хви ωмывала и волосами ωтирала, бо ω(т)пустилъ єй грѣхи, мовачи: «Ѡ(т)пущаютъ(ъ)са тебѣ грѣси твои». Учинилъ Хс веселым(ъ) и ап(с)ла Петра, который былъ Ха три разы запрѣлса и жаловалъ того, ревне плачучи, якω написано: «Плакаса горко». Теды Хс перебачил(ъ) єму той грѣхъ и принялъ єгѡ знову на урадъ ап(с)л(ь)скїй, мовачи до него: «Паси овца [204] моа, паси агн(ь)ца [205] моа, паси избранныа моа». Такъ и теперъ которыи люде в(ъ) фрасунку знайдуютъса, нехай Хвѣ мола(т)са и єгѡ в(ъ) памати своей маютъ, то Хс учинит(ъ) ихъ веселыми, бо мови(т) ѱалмиста: «Поманухъ бга и възвесели(х)са».

Єстъ Хс берилліом(ъ). Бериллюсъ чинитъ члка воюючого смѣлымъ, же смѣле и безпечне з(ъ) непрїателами са потыкаєт(ъ) и бынамнѣй са ихъ не лакаєтъ, кто єгѡ при собѣ маєтъ. И Хс смѣлыми людей чинитъ на войнѣ, котрыи Ха на помочъ взываютъ. Чинит(ъ) Хс смѣлыми на войнѣ гетманωвъ, полковникѡвъ и иншихъ рыцерωвъ, котрыи Ха просатъ ω помоч(ъ). Учинилъ Хс на войнѣ смѣлымъ цара Двда, бо ωнъ смѣле войну точилъ з(ъ)
128 зв. аммωнитами [206], з(ъ) мωавѣтами, // з(ъ) філистинами, з(ъ) сірійчиками и з(ъ) иншыми войсками непрїател(ь)скими [207] и звитажал(ъ) ихъ, и триум(ъ)фовалъ на(д) ними и бынамнѣй ихъ не лакалъса, дла того написалъ: «Гдь просвѣщенїє моє и спситель мой, кого са убою? Гдь защититель животу моєму, кого са устрашу?»

Єстъ Хс ґаґаткомъ. Ґаґатокъ боронитъ ω(т) ужа, бо єгѡ ужъ бойт(ъ)са и утѣкаєтъ ω(т) негω. Дла того орелъ приноситъ ґаґатокъ до своєго гнѣзда, жебы тамъ ужъ не влѣзлъ [208] и не позаѣдалъ дѣтей єгѡ. И той ґаґатокъ Ха, сна бжогω, кто в(ъ) ср(д)цу своємъ, якъ в(ъ) гнѣздѣ орлѣмъ носитъ, мыслачи ω Хѣ уставичне до такогω члвка не приступитъ ужъ ядовитый, грѣхъ, ω которомъ Ісусъ Сірахъ [209] мовитъ: «Яко же ω(т) лица змїина, бѣжи ω(т)

грѣха̀, а́ще бо приступи́ши [210] угризне́тъ тѧ». Длѧ того̀ сѧ грѣхъ уже́мъ называ́єтъ, бо я́къ ужъ вхо́дитъ до гнѣзда̀ орлегѡ и дѣ́ти о́рлїи [211] заѣда́єтъ, такъ грѣх(ъ) в(ъ)крада́єтъсѧ до ср(д)ца члвчогѡ [212] и члвка пло́ду дховнагѡ, до́брыхъ учы́нковъ [213] и цнѡ́тъ позбавлѧ́єтъ, бо лю́бо бы члвкъ вшелѧ́кїи мѣ́л(ъ) цнѡ́ты и до́брыє [214] учы́нки [215], єслѝ єде́нъ грѣхъ учы́нитъ [216], всѣ ты́и цнѡ́ты и до́брыи учы́н(ъ)ки [217] нѣчо́го [218] не ва́жатъ, такъ мо́витъ ап(с)лъ Іа́кѡвъ: «Аще кто соблюде́тъ в(ъ)ве́съ за́конъ и согрѣши́т(ъ) // въ єди́номъ, быстъ всѣ́мъ пови́ненъ». 129

Єстъ Хс амети́стомъ. Амети́стъ ѡ(т)ганѧ́єтъ пїѧ́нство [219], бо кто єгѡ̀ при собѣ̀ ма́єтъ, не ла́тво мо́жетъ упи́тисѧ. И Хс пїѧ́нство [220] ѡ(т)ганѧ́єтъ, бо жа́дного пїѧ́ници [221], єсли́ сѧ не пока́єтъ и не пеpеста́нетъ упїѧ́тисѧ, не прїй- метъ до нба, такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Пїѧ́ници [222] цр(с)твїа [223] бжїа [224] не наслѣ́дѧтъ». Длѧ тогѡ̀ бгъ пїѧ́ницъ [225] не прїйму́єтъ до нба, бо все зло́є з(ъ) пїѧ́нства [226] похо́дитъ. Нѡ́є, упи́вшисѧ вино́мъ, заснулъ и ѡбнажи́лъсѧ и на то́й часъ Хамъ, сынъ вла́сный, з(ъ) негѡ̀ насмѣ́ѧлъсѧ. Лѡтъ, упи́вшисѧ, з(ъ) вла́сными цо́рками свои́ми попе́лнил(ъ) грѣхъ теле́сный нечи́стый. Голѡфе́рновѣ [227], гетма́новѣ [228] Ассірі́йскому, пїѧ́ному [229] го́лову утѧ́то. Нава́нъ, упи́вшисѧ, знева́жилъ цра̀ Двда и за то́є хотѣ́лъ Двдъ Нава́на загуби́ти, а́ле Ави́гїѧ [230], Нава́нова жона̀, Двда перепроси́ла. И тепе́ръ кто зва́ды и сва́ры чы́нит(ъ) [231] и людей знева́жаєтъ? Пїѧ́ница [232]. Кто, с(ъ) [233] конѧ̀ и з(ъ) мо́сту па́даючи, шы́ю [234] ла́млетъ? Пїѧ́ница [235]. Кто на у́лици [236] в(ъ) боло́тѣ а́лбо в(ъ) калю́жи [237] валѧ́єтъсѧ? Пїѧ́ница [238]. Кто в(ъ) розма́йтыи грѣхѝ в(ъ)пада́єтъ и на́глою сме́ртїю перед(ъ) ча́сомъ умира́єтъ? Пїѧ́ница [239]. У когѡ̀ во́лосы вы́рваны, по(д) очи́ма си́нє, тваръ струдова́тѣла и ру́ки // дрыжа́тъ? У пїѧ́ници [240]. Кого̀ з(ъ) до́му, з(ъ) двора̀, ѡ(т) людей выганѧ́ютъ, выпыха́ютъ, выво́дат(ъ), сѣку́тъ, б(ъ)ю́тъ [241] и забива́ютъ? Пїѧ́ницу [242]. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ Соломѡ́нъ: «Проклѧто пїѧ́нство» [243]. 129 зв.

Єстъ Хс шмара́гдомъ. Шмара́гдъ лю́битъ чи́стость, бо кото́раѧ [244] па́нна при собѣ̀ шмара́гдъ но́ситъ, по́ки є́стъ па́нною, шмара́гдъ зоста́єтъ в(ъ) цѣ́лости, а ско́ро панѣенство [245] утра́титъ, за́разъ шмара́гдъ зла́млетъсѧ надво́є. И Хс лю́битъ чи́стость, бо ви́дѣлъ стый ап(с)лъ Іѡа́нъ в(ъ) Апокалі́ѱи [246] бара́нка, кото́рый стоѧ́лъ на горѣ̀ Сіѡ́нской, а з(ъ) ни́мъ людей было̀ сто чтыридесѧ́тъ [247] и чоты́ри [248] ты́сѧчи [249]. Бара́нокъ є́стъ Хс [250], горо́ю Сіѡ́нскою называ́єтъсѧ нбо, людей сто чтыридесѧ́тъ [251] и чтыри ты́сѧчи знача́тъ тыхъ кото́рыи [252] захова́ли чи́стость деви́ческую [253], бо онѝ в(ъ) нбѣ з(ъ) Хмъ знайду́ютъсѧ и гдѐ Хс поступу́єтъ, и онѝ за ни́мъ поступу́ютъ. Такъ написано в(ъ) Апокалі́ѱи [254]: «Сіи су́тъ и́же съ женами не ѡскверни́шасѧ, зане́ дѣвстве́нници бо су́тъ, сі́и послѣду́ютъ агнцу, а́ може а́ще по́йдетъ». Лю́битъ те́ды Хс чи́стость, понева́жъ лю́де, кото́рыи [255] чи́стость деви́ческую [256] захова́ли, в(ъ) нбѣ з(ъ) Хмъ знайду́ютъсѧ. Не лю́битъ засъ Хс людей нечи́стыхъ, котры́и чы́нѧтъ [258] грѣхъ теле́сный, // бо за грѣхъ теле́сный загуби́лъ бгъ свѣ́тъ пото́помъ, за грѣхъ теле́сный спали́лъ Содѡ́му и Гомѡ́рру [259] огне́мъ сѣрчи́стымъ, за грѣхъ теле́сный каза́лъ бгъ Мѡѵсе́ѡвѣ [260] кна- Апо(к) .ді. 135[257] Числа, ке.

зе́й і҆и҃лскихъ повѣ́шати на ши́беницах(ъ) проти́в(ъ) сл҃нца, за грѣ́хъ теле́сный каза́лъ бг҃ъ тому́ жъ Мѡѷсе́ѡвѣ забі́ѧти мадіѧ́нитовъ [261] и збу́рити всю зе́млю Мадіа́мскую, за грѣ́хъ теле́сный и въ ѡста́тнїй дн҃ь бу́дет(ъ) Хс҃ людѐй суро́ве суди́ти и пошле́тъ и́хъ до пе́кла на му́ки вѣ́чныи. Такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Блу́дникомъ и прелюбодѣ́ємъ су́дит(ъ) бъ҃». Вшете́чниковъ и чужоло́жниковъ бу́детъ бг҃ъ суди́ти.

Є҆́стъ Хс҃ тѡпазї́ѡномъ. Тѡпа́зїѡнъ значи́тъ ѡ(т)мѣ́ну щаста чл҃вчогѡ [262]. Ґды [263] чл҃вкъ на негѡ̀ глади́тъ, пока́зуєтъ чл҃вѣ́ка догоры̀ ногами стоѧ́чогѡ. И Хс҃ значи́тъ ѡ(т)мѣ́ну щаста чл҃вчого [264], бо [265] сегѡ́днѧ па́ном(ъ), за́втра слуго́ю, сегѡ́днѧ потента́томъ, за́втра нево́лнико(м) чл҃ка [266] учы́нитъ. Длѧ того̀ мо́витъ ѱалми́ста: «Бг҃ъ судí́й є́стъ сегѡ̀ смирѧ́ет(ъ) и сегѡ̀ возно́ситъ». Припомина́йте собѣ̀ Капернау́мъ мѣ́сто, кото́роє было̀ высо́ко по(д)несло́сѧ нау́кою и чу́дами Хвы҃ми. Поднесло́сѧ былѡ̀ бога́тствами своими, и това́рами розма́йтыми, кото́рыи до негѡ̀ купцѝ [267] розма́йтыи // привози́ли и продава́ли. Поты́мъ єгѡ̀ то́є щаст(ь)є [268] ѡ(т)мѣни́лосѧ, же не хотѣ́ло Хвѣ҃ упокори́тисѧ, не хотѣ́ло в(ъ) Ха҃ вѣ́рити и поку́товати за грѣхѝ свои́. Длѧ тогѡ̀ мо́вилъ Хс҃: «И ты̀, Капернау́мъ, и́же до нб҃съ [269] вознесы́йсѧ, до а́да снíйдеши». И тепе́ръ кто є́стъ бога́тый, ма́єтъ мнѡ́го зло́та, сребра, гро́шей, шатъ, ма́єтностей и длѧ тогѡ̀ бога́тства в(ъ) пыху по(д)но́ситъсѧ. Мо́витъ и до тогѡ̀ чл҃вка Хс҃, любо онъ го́лосу тогѡ̀ не чу́єтъ: «И ты, Капернау́мъ, и́же до нб҃съ вознесы́йсѧ, до а́да снíйдеши»,— кто єстъ кро́лемъ, царе́мъ, кнѧ́земъ, гетма́номъ, воево́дою, а́лбо и́ншымъ [270] мона́рхою и потента́нтомъ на свѣ́тѣ и длѧ тоє́и прероґати́вы в(ъ) пыхѹ̀ подно́сит(ъ)сѧ, и́ншыхъ [271] людѐй нѣ за́ що ма́єт(ъ). Мо́витъ и до тогѡ̀ чл҃вка Хс҃: «И ты̀, Капернау́мъ, и́же до нб҃съ вознесы́йсѧ, до а́да снíйдеши»,— кто є́стъ и ме́жы дх҃овными преложо́нымъ якíмъ [272] протопо́пою, игу́меномъ, архї̈ма́ндритою, митрополи́тою, єп(с)копомъ, архї̈єп(с)копѡмъ, еѯа́рхою, патрї̈а́рхою и длѧ тогѡ̀ преложе́н(ь)ства в(ъ) пыхѹ̀ подно́ситъсѧ, и́ншыми [273] людмѝ в(ъ)згоржа́єтъ. Мо́витъ и до тогѡ̀ чл҃вка Хс҃: «И ты, Капернау́мъ, и́же до нб҃съ вознесы́йсѧ, до а́да снíйдеши» [274]. Кто є́стъ ора́торомъ, фїлѷѡзо́фомъ, ѳеѡлї̈ѡґомъ, астролї̈ѡґомъ, матема́тикомъ, // аритме́тикомъ а́лбо и́ншую му́дрость и нау́ку в(ъ) собѣ̀ ма́єтъ и длѧ тоє́и му́дрости и нау́ки в(ъ) пыхѹ̀ подно́ситъсѧ, мнѡ́го ѡ собѣ̀ розумѣ́єтъ, мо́витъ и до тогѡ̀ чл҃вѣ́ка Хс҃: «И ты̀, Капернау́мъ, и́же до нб҃съ вознесы́йсѧ, до а́да снíйдеши».

130 зв.

131

Є҆́стъ Хс҃ ма́ґнесомъ. Ма́ґнесъ тѧ́гнетъ до себѐ желѣ́зо. Если́ бы когѡ̀ пострѣ́лено ку́лею желѣ́зною, а не моглѝ з(ъ) не́гѡ тоє́и ку́лѣ вы́нѧти, а́лбо єслѝ бы пострѣ́лено когѡ̀ стрѣло́ю, а зоста́ло в(ъ) не́мъ желѣ́зко ѡ(т) стрѣлы̀ и не моглѝ єгѡ̀ вы́нѧти, неха́й прило́жатъ до тоє́и ра́ны, до тогѡ̀ пострѣ́лу ма́ґнесъ, то о́нъ вы́тагнетъ з(ъ) тѣ́ла ку́лю желѣ́зную и ґро́тъ желѣ́зный ѡ(т) стрѣлы̀. И Хс҃ потага́єтъ до себѐ людѐй грѣ́шныхъ, кото́рыхъ пр(о)ркъ Іеремѣ́й желѣ́зомъ называ́єтъ, мо́вачи: «Желѣ́зо всѣ̀ растлѣ́нны су́тъ» [275]. Длѧ

Іере(м) .ѕ҃.

тогѡ бо ꙗ́къ желѣ́зо тве́рдоє, такъ и грѣ́шныи лю́де су́тъ [276] затвердѣ́лыє, не хотѧ́тъ слу́хати бга и чыни́ти [277] приказа́н(ь)ѧ єгѡ̀. Былъ таки́мъ желѣ́зомъ тве́рдымъ фараѡ́нъ, кро́ль єгѵ́пет(ъ)скі́й, кото́рого напомина́лъ бгъ и розмайтыми плѧ́ґами кара́лъ, жебы̀ вы́пустилъ лю́дъ ізра́илскі́й з(ъ) Єгѵ́пту. Кара́лъ єгѡ̀ бгъ скни́пами, пе́сьми му́хами, саранче́ю. Кара́лъ єгѡ̀ бгъ гро́мами [278], гра́домъ вели́кимъ // и стру́пами, кото́рыи былѝ на єгѵптѧ́нах(ъ). 131 зв.
Кара́лъ єгѡ̀ бгъ ды́момъ, мгло́ю, те́мностами и и́ншыми [279] плѧ́ґами. Єдна́къ фараѡ́нъ затвердѣ́лый былъ, ꙗ́къ желѣ́зо: не слу́халъ бга, не хотѣ́лъ вы́пустити іилтѧ́новъ з(ъ) Єгѵ́пту. «Ожесточа́ же се́рдце фараѡ́ново и не хотѣ̀ ѡ(т)пусти́ти и́хъ». Такъ и тепе́ръ напомина́єт(ъ) бгъ людє́й грѣ́шныхъ и кара́єтъ войно́ю, го́лодомъ, повѣ́тремъ, кара́єтъ хоро́бами, припа́дками, саранче́ю и и́ншыми [280] плѧ́ґами, жебы́ сѧ ка́ѧли и захова́ли приказа́н(ь)ѧ бжі́и. Єдна́къ лю́де грѣ́шныи затвердѣ́лыи су́тъ [281], ꙗ́къ желѣ́зо, не хотѧ́тъ [282] бга слу́хати, не хотѧ́тъ [283] ка́ѧтисѧ и приказа́нѧ [284] бжогѡ захова́ти. Що жъ чы́нитъ [285] бгъ? Фараѡ́на непослу́шного [286] и затвердѣ́логѡ утопи́лъ в(ъ) мо́ри [287] Черво́номъ, а людє́й грѣ́шныхъ, кото́рыи ба не слу́хаютъ и ма́ютъ се́рдце затвердѣ́лоє, то́питъ бгъ в(ъ) смолѣ̀ пеке́лной. То́є те́ды желѣ́зо, людє́й грѣ́шныхъ затвердѣ́лыхъ, потѧга́єтъ Хс до себѣ̀, напомина́ючи и́хъ, жебы́ сѧ ка́ѧли, ѡ(т) грѣхо́въ ѡ(т)далѧ́лисѧ и жебы̀ шли до Ха на ба́нкетъ нб(с)ный вѣ́чный, кото́рый залѣ́житъ на ѡгладаню [288] лица̀ бжогѡ. Такъ мо́витъ Хс до людє́й грѣ́шныхъ: «Прїи́дѣте, ꙗдѣ́те мой хлѣ́бъ и пі́йте винѐ, є́же черпа́хъ вамъ, // ѡста́ви́те безу́мїє и жи́вы бу́дете и въ вѣ́ки въцари́тєсѧ». Исхо(д) .і. При(т) .ѳ. 132

Спомина́лъ Хс єдного̀ чл҃вка, кото́рый збудова́лъ домъ свой на ка́мени. И зы́йшо́лъ дожчъ, и пришлѝ рѣ́ки, и повѣ́нули вѣ́тры, и напа́ли на до́мъ той и не упа́л(ъ), же [289] былъ збудо́ваный на ка́мени. Спомина́л(ъ) Хс и друго́гѡ чл҃вѣка, кото́рый збудова́лъ домъ свой на пѣ́ску̀, и зы́йшолъ дожчъ, пришлѝ рѣ́ки, и повѣ́нули вѣ́три и напа́ли на до́мъ той и упа́лъ, же [290] былъ збудо́ваный на пѣ́ску̀. Такъ то́є ма́ємо розумѣ́ти: кото́рыи лю́де слу́хаютъ сло́ва бжогѡ и захову́ютъ о́ноє, ты́и на мо́цномъ ка́мени, на Хѣ, домъ свой, себѣ̀ самы́хъ буду́ютъ, зачы́мъ [291] жа́дныи дожчѝ, рѣ́ки и вѣ́тры на́пастей, бѣ́дъ [292] не могу́тъ тогѡ̀ до́му ѡбвали́ти, не могу́т(ъ) тыхъ людє́й ѡ(т) Ха ѡ(т)лучи́ти. Кото́рыи зась лю́де слу́хаютъ сло́ва бжогѡ, а не захову́ютъ єгѡ̀, ты́и буду́ютъ домъ свой, себѣ̀ самыхъ, на пѣ́ску̀, зачы́мъ [293] дожчѝ, рѣ́ки и вѣ́тры на́пастей, бѣ́дъ [294] ла́тво той домъ ѡбва́лѧтъ, ла́тво ты́и лю́де по(д) ча́съ преслѣ́дова́нѧ ѡ(т) Ха ѡ(т)сту́пѧтъ. Правосла́вныи хр(с)тїѧ́не, слу́хаймо и мы̀ сло́ва бжогѡ, ґды о́ноє проповѣ́ду́ютъ и захову́ймо о́ноє, то и мы̀ домъ свой, себѣ̀ самы́хъ, збуду́ємо на//мо́цномъ ка́мени, на Хѣ. Зачы́мъ [295] жа́дныи дожчѝ, рѣ́ки и вѣ́тры на́пастей и бѣ́дъ [296] не могу́тъ до́му на́шегѡ ѡбвали́ти, не могу́тъ насъ ѡ(т) Ха ѡ(т)дали́ти, в(ъ) кото́рогѡ мы вѣ́руємо 132 зв.

и мо́жемо ап(с)толскїи слова̀ мо́вити: «Кто̀ ны разлу́читъ ω(т) любве бж҃їѧ, скорбъ ли, илѝ тѣснота̀, илѝ гоне́нїе, илѝ гладъ, илѝ нагота̀ илѝ бѣда̀, илѝ мечъ»[297]. А еслѝ ω(т) Хр(с)та̀ не ω(т)да́лимосѧ в(ъ) тепе́рѣшныи дни, живучѝ на́ свѣтѣ, не ω(т)да́лимосѧ ω(т) негѡ̀ и в(ъ) дн҃ь ѡста́тнїй, ґды прі́йдетъ свѣ́т(ъ) суди́ти. На то́й часъ мы стрѣтимо Х҃а приходѧ́чого, такъ мо́витъ еѵ(г)ли́ст(ъ) Матѳе́й ω Х҃ѣ: «Се жени́хъ граде́тъ, изыйдѣте въ стрѣте́нїе его̀». Славнѣ́йшое на то́й ча(с) бу́детъ стрѣте́нїе г(с)не, нѣже́ли было̀ в(ъ) црк҃ви ієр(с)ли́мской, бо в(ъ) црк҃ви ієр(с)ли́мской ты́лко еди(н) Сімеѡ́нъ Х҃а стрѣтилъ и взѧ́лъ его̀ на ру́ки свои̇, а в(ъ) дн҃ь ѡстатнїй бу́дут(ъ) Х҃а стрѣча́ти всѣ лю́де ст҃ыи на повѣтрю, а грѣшныи на землѣ зоста́нутъсѧ. Бу́дутъ стрѣча́ти Х҃а ап(с)лы, пр(о)рки, патрїархи, ст҃лѣ, сщ҃енники, за́конники, пусте(л)ники, мч҃ники, бу́дутъ стрѣча́ти Х҃а царѣ, кнѧзѣ, гетма́ни, воевѡ́ды и всѣ мона́р(ъ)хове и потента́тове, бу́дут(ъ) в(ъ) дн҃ь ѡста́тнїй Х҃а стрѣча́ти всѣ
133 лю́де вѣ́рныи, побо́жныи, кото́рыи былѝ ω(т) поча́тку свѣ́та до сего̀ ча́су // и кото́рыи бу́дутъ до сконче́нѧ свѣ́та, на то́й часъ взѧ́ти бу́дутъ о́болокомъ на повѣ́тре и Х҃а на повѣ́трю стрѣ́тать и ω(т)то́л(ь) по́йдутъ з(ъ) Х҃мъ до н҃ба навѣ́ки жити, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла, мовѧ́чогѡ: «Восхище́ни бу́демъ на о́блацѣхъ въ стрѣте́нїе г(с)дне на во́здусѣ и та́ко всегда̀ съ г҃демъ».

КАЗА́НЬЕ ВТОРОЕ[298] НА ВОЗНЕСЕ́НЇЕ Г(С)ДНЕ

Взы́йде бг҃ъ въ восклинове́нїи, г(с)дь
въ гла́сѣ тру́бнѣ. В(ъ) ѱалмѣ. м҃ѕ.

Вступи́лъ Х҃с днѧ н҃нѣшнего з(ъ) землѣ до н҃ба, жебы̀ тамъ ω(т)почи́нулъ по пра́цахъ и тру́дахъ свои́хъ, кото́рыи подыймова́лъ на землѣ[299] ω(т) ди́тинны(х) лѣ́тъ свои́хъ а́жъ до сме́рти, наворочаючи людей невѣ́рныхъ до вѣ́ры и грѣ́шныхъ до покаѧ́нїѧ. Такъ мо́вит(ъ) самъ Х҃с: «Въ тру́дѣх(ъ) ω(т) ю́ности мое́ѧ»: Вступи́лъ Х҃с и длѧ тогѡ̀ до н҃ба, жебы̀ учыни́лъ[300] во́лю оц҃а своегѡ, бо Х҃ви бг҃ъ ѡц҃ъ каза́лъ в(ъ)ступи́ти до н҃ба и сѣ́сти на прави́цы[301] свое́й. Такъ мо́витъ ѱал(ь)ми́ста: «Речѐ гдь г(с)деви мое́му: сѣдѝ ѡде́сную
193 зв. менѐ, до́ндеже положу̀ врагѝ твоѧ̀ по(д)но́жїе нѡгъ твои́хъ». Вступи́л(ъ) // Х҃с до н҃ба и длѧ тогѡ̀, жебы̀ намъ посла́лъ д҃ха ст҃огѡ, бо мовилъ Х҃с до ап(с)лѡвъ: «А́ще бо не иду̀ а́зъ, утѣши́тель не прі́йдетъ к(ъ) ва́мъ; а́ще же ли иду̀, послю̀ егѡ̀ к(ъ) вамъ». И длѧ тогѡ̀ Х҃с вступи́лъ до н҃ба, жебы̀ намъ нагото-ва́лъ в(ъ) н҃бѣ мѣ́сце[302]. Такъ[303] мо́вилъ Х҃с до у́чневъ свои́хъ: «Иду̀ уготова́ти мѣ́сто вамъ; аще уготова́ю вамъ мѣ́сто, па́ки прїйду̀ и пойму̀ вы к(ъ) себѣ, да иде́же[304] е́см(ъ) а́зъ и вы̀ бу́дете». И длѧ тогѡ̀ Х҃с вступи́лъ[305] до н҃ба, жебы̀ нам(ъ) показа́лъ до н҃ба доро́гу, бо не вѣ́далъ чл҃вкъ до н҃ба доро́ги и вола́лъ: «Скажи́ ми, г҃ди, пу́т(ь), во́ нь же пойду». Ещѐ и длѧ тогѡ̀ Х҃с всту-

пи́лъ до нба, мо́вилъ самъ Хс: «Смѣрѧйсѧ воз(ъ)несе́тъсѧ». И Хс смирѧвъсѧ [306], бо мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Смири́въ себѐ, послушли́въ быв(ъ) да́же до сме́рти». О́тожъ теперъ Хс воз(ъ)не́слсѧ высо́ко, бо вступи(л) до найвы(ш)шого [307] нба емпіре́йского [308] и сѣлъ тамъ на правицы [309] бга оца своє́го. Такъ мо́витъ єv(г)ли́стъ Ма́рко: «Г(с)дь же у́бѡ по гла́нїи єгѡ̀ к(ъ) ни́мъ вознесе́сѧ на нбо и сѣдѐ ѡде́сную бга».

Покажу́ те́ды на ты́мъ каза́ню [310], з(ъ) які́мъ [311] тріу́мфомъ Хс пошо́лъ до нба, бо пр(о)ркъ Двдъ мо́витъ, же з(ъ) тріу́мфомъ Хс вступи́лъ до нба: «Взы́йде бгъ въ воскликнове́нїи, г(с)дь въ гла́сѣ тру́бнѣ». Жебы́ м(ъ) той тріу́мфъ ла́твѣй моглъ показа́ти, Ха збави́телѧ прошу́ ѡ // по́мочъ, ласкъ 194
ва́шихъ ѡ слуха́ньє.

Тріумфу́ючи, Хс, збави́те(л) ншъ, поступу́ет(ъ) три́бомъ кро́левъ, це́сарѡвъ, мона́рхѡ(в) и потента́тѡв(ъ) свѣ́та того̀. Це́сарѣ ри́мскїи, тріумфу́ючи, ѣ́здили до Капѣто́лѣум(ъ) [312] божни́ци Іовѣшовои, кото́раѧ была̀ назва́наѧ а ка́пѣте, ѡ(т) головы̀, бо тую божни́цу ґды [313] закладано и на фундаме́нта зе́млю копа́но, знашлѝ тамъ ка́путъ, го́лову чловѣ́чую. И Хс, тріумфу́ючи, поступу́єтъ до Капѣто́лѣумъ нб(с)ного, бо мо́жет сѧ нбо назва́ти капѣто́лѣумъ, а ка́пѣте, ѡ(т) головы̀, понева́жъ в(ъ) нбѣ знайду́єтсѧ Хр(с)то́съ, кото́рый є́стъ голово́ю црви сто́й, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла: «Тогѡ̀ дадѐ главу́ вы́шше всеѧ̀ цркви я́же є́стъ тѣ́ло єгѡ̀». Мона́р(ъ)хѡве свѣ́та того̀ по(д) часъ тріу́мфу ѣ́здили на воза́хъ тріумфа́лныхъ, ѕо́лотомъ, срѣ́бромъ и дороги́ми камѣ́н(ь)ми приѡздо́бленыхъ. Так(ъ) чини́лъ Сесостри́съ, кро́ль єгv́пет(ъ)скїй, ґды звитѧжилъ чотыро́хъ кро́лїовъ, всѣ́хъ и́хъ запрѧ́гъ в(ъ) во́зъ тріумфа́лный и на то́м(ъ) во́зѣ сидѧчи, чтырма̀ кро́л(ь)ми ѣ́ха(л) [314]. Такъ чини́лъ Фабѣ́ушъ, ге́тманъ ри́мскїй, кото́рый, звитѧживши непрїѧ́телей, поста́вилъ на во́зѣ трїумфа́лномъ болвана̀ восково́го, мѣ́сто ѡсо́бы своє́й, коло̀ того̀ болвана̀ // свѣ́чи запа́леныи стоѧли, ѡ(т) кото́рыхъ свѣч(ъ) болва́нъ 194 з
восковы́й топнѣ́лъ и в(ъ)ве́сь ростопи́лсѧ. И то́й возъ тріумфа́лный в(ъ) Ри́мѣ до Капѣто́лѣумъ прова́жено. Длѧ того̀ то́є Фабѣ́ушъ чинилъ, жебы̀ длѧ своє́го щаста в(ъ) пыху́ не подносилсѧ, бо я́къ то́й болва́нъ восковы́й ѡ(т) свѣ́чъ запа́леныхъ ростопи́л(ъ)сѧ и ѡ(т)мѣни́лсѧ, такъ щаста чловчеє мо́жетъ ростопи́тисѧ и ѡ(т)мѣни́тисѧ. Сего̀днѧ члкъ є́стъ звитѧ́зцею, а за́втра бу́детъ звитѧ́женый; сего̀днѧ на(д) непрїѧ́телами тріум(ъ)фу́єтъ, а за́втра непрїѧ́телѣ на(д) ни́мъ могу́т(ъ) тріумфова́ти. И Хс ма́єтъ возъ тріумфа́л(ъ)ный — црковъ сту́ю, на́рѡдъ хр(с)тїѧ́нскїй [315], бо црковъ ѱалми́ста во́зомъ называ́ет(ъ), мо́вачи: «Колесни́ца бжїѧ тма́мы [316] те́мъ ты́сѧща гобзу́ющы(х), г(с)дь в ни́хъ».

Чты́ри ко́ла в(ъ) ты́мъ во́зѣ су́тъ [317] чты́ри цнѡ́ты головны́и. Пе́ршоє ко́ло му́дрость, ґды кто вѣ́даєтъ приказа́нѧ бжїи и захо́вует(ъ) ѡ́ныи. Такъ мо́витъ Ісу́съ Сира(х): «Вожделѣ́в(ъ) прем(д)рости, соблюдѝ за́повѣди и г(с)дь ти ю пода(ст). Дру́гоє ко́ло му́жество, ґды кто му́жнє з(ъ) собо́ю самы́мъ воює́тъ и себѐ само́го звитѧжа́єтъ, не чи́нитъ грѣха̀, до кото́рого єгѡ̀

Сі́мѡнъ Маіо́люсъ ѡ тріум(ъ). Ри(м). кни(г) .в҃. ро(з) .є҃. ли(ст) ѱнз.

во́лѧ потѧга́єтъ и нахилѧ́єтъ. Такі́й былъ ап(с)лъ Па́велъ, му́жне з(ъ) собо́ю
195 самы́мъ воєва́лъ и // звитѧжа́лъ себѐ само́го, бо мо́ви(т): «Умерщвлѧ́ю тѣ́ло
своє́ и порабощу̑ є́». Тре́теє ко́ло повстѧгли́вость, ґды кто повстѧга́єт(ъ)сѧ
ω(т) вшелѧ́кого грѣха̀, повстѧга́єтсѧ ω(т) учы́нкωвъ [318], ω(т) сло́в(ъ), ω(т)
по́мыслωвъ злы́хъ, бо мо́витъ ап(с)лъ Па́ве(л): «Ѡ(т) всѧ́кїѧ ве́щи злы́ѧ ω(д)-
грѣба́йтесѧ». Четве́ртоє ко́ло справедли́вость, ґды кто справедли́ве живе́тъ
на́ свѣ́тѣ, до́броє чи́нитъ, а зло́го сѧ хрони́т(ъ), ве́длуг(ъ) ѱалми́сты: «Уклони́сѧ ω(т) зла̀ и сотворѝ бл҃го».

Длѧ того̀ сѧ цнώты головны́и ко́лами называ́ютъ, бо ты́ми чтырма̀ цнώтами, я́къ чтырма̀ ко́лами цр҃кωвъ ст҃а́ѧ до нб҃а поступу́єтъ, в(ъ) ты́мъ во́зѣ запрѧ́жены су́тъ чты́ри херуві́ми, кото́рыхъ ви́дѣлъ пр(о)ркъ Іезекі́йлъ з(ъ) чотырма̀ тва́рми. Ст҃ы́й Іωа́нъ Бг҃осло́въ за́сь ты́хъ же херуві́мовъ з(ъ) єдною̀ тва́рїю ви́дѣлъ. Єди́нъ [319] херувім(ъ) мѣлъ [320] тваръ чл҃вчую, дру́гїй те́л(ь)чую, тре́тїй лвю́ю, четве́р(ъ)тый орлю́ю. През(ъ) ты́хъ херуві́мовъ знача́т(ъ)сѧ чты́ри єѵ(г)ли́сты, през(ъ) тва́ръ чл҃вчую значи(т)сѧ єѵ(г)ли́стъ Матөе́й, бо ώнъ писа(л) ω въчловече́нїи [321] Х҃а сн҃а бж҃ого. През(ъ) тва́ръ те́л(ь)чую значи́тсѧ Лука̀, бо ώнъ писа́лъ ω свѧще́нствѣ Хв҃омъ и ω ωфѣ́рахъ старозаконных(ъ), где те́лцωвъ сщ҃енники бг҃у ωфѣрова́ли. Презъ тва́ръ
195 зв. лвю́ю значи́т(ъ)сѧ Ма́рко, бо ώнъ писа́л(ъ) // ω воскр(с)нїи Хв҃ом(ъ), же
я́къ левъ три днѝ и три но́чи спитъ, по́тымъ в(ъ)стає́тъ, такъ Х҃с три дни и три но́чи былъ в(ъ) гро́бѣ, по́тымъ воскр҃съ з(ъ) мр҃твыхъ и вы́шолъ з(ъ) гро́бу. Презъ тваръ орлюю значи́тсѧ Іωа́нъ, бо я́къ ωре́л(ъ) высо́ко лѣта́єтъ, так(ъ) ώнъ писа́лъ ω высо́ко(м) бж҃ствѣ Хв҃омъ. Ты́и те́ды чты́ри херуві́ми, чты́ри єѵ(г)ли́сты, возъ трїумфа́лный, цр҃ковъ ст҃у́ю, до нб҃а нау́кою своє́ю [322] прова́дѧтъ, бо кото́рыи хр(с)тїѧ́не [323] нау́ку чтыро́хъ єѵ(г)ли́стωвъ захо́вуютъ, ты́и нб҃а доступу́ютъ.

Це́сари римскїи по(д) часъ трїумфу здо́билисѧ ша́тою золото́ю, на кото́рой повыши́ваны былѝ квѣ́ты пал(ь)мо́выи, зна́ки звѣтѧ́зства. И Х҃с ма́єтъ по(д) часъ трї́умфу своє́го ша́ту сли́чную, пренайст҃ѣ́йшоє тѣ́ло своє́, кото́рымъ, я́къ ша́тою, приωдѣ́лъ бз(с)тво своє, бо ґды в(ъ)ступова́лъ Х҃с до нб҃а,
Ісай. на то́й часъ аг҃глы [324] вола́ли: «Кто се прише́дый ω(т) Еде́ма, червле́ны ры́зы
ѯ҃г. єгὼ ω(т) Восо́ра». Еде́мъ значи́тъ зе́млю, Восо́ромъ называ́єт(ъ)сѧ тѣ́ло Хв҃о, в(ъ) кото́ромъ, я́къ в(ъ) ша́тѣ сли́чной, Хрсто́с(ъ) в(ъ)ступи́лъ з(ъ) землѣ́ до нб҃а. Длѧ того̀ засъ написано: «Червле́ны ры́зы єгὼ»,— бо ґды Х҃а ті́ранове [325] му́чили, зра́нили и ωкрива́вили, на то́й ча(с) ω(т) вла́снои крвѣ̀ [326]
196 сѧ [327] пренаст҃ѣ́йшоє тѣ́ло Хв҃о зачервонѣ́ло и назва́но е́стъ // ша́тою черво́ною, в(ъ) кото́рой ст҃ы́й [328] Іωа́нъ Бг҃осло́въ ви́дѣлъ Х҃а, бо мо́витъ: «Облече́нъ въ ры́зу [329] червле́ну кро́вїю».

Авха́цесъ, ге́тманъ пе́рскїй, звитѧживши [330] ко(л)ховъ, учини́л(ъ) ша́ту бѣ́лую, я́къ снѣ́гъ, на кото́рой ве сро́дку тваръ Іовѣша, бо́га пога́нского,

ѡколо ей тва́ри кроле́в(ъ)скїи и гетма́нскїи вы́шилъ и написа́лъ зо́лотомъ такі́и слова̀: «Носи̏, кото́рыи тебе но́сѧт(ъ)». Таѧ̀ ша́та значи́ла Речъ Посполи́тую пе́рскую, кото́рую (вѣ̑рилъ Авха́цесъ), же Іѡвишъ, найвы́шшїй богъ пога́нскїй, и кро́лѣ и гетма́ны но́сѧтъ на рамена́хъ свои́хъ. Длѧ того̀ на то́й ша́тѣ вы́шилъ ѡ́бразы и́х(ъ) и написа́лъ «Носи̏, кото́рыи тебѐ но́сѧтъ».

И Хс є́стъ правди́вымъ бгомъ. Такъ мо́вилъ до него̀ ап(с)лъ Ѳома̀: «Г(с)дь мой и бгъ мой». Є́ст(ъ) Хс кро́лемъ, бо мо́витъ, самъ усты̀ Давы́довыми: «Азъ же поставле́н(ъ) є́смъ цръ ѡ(т) него̀ (а̀ поста́вленъ є́стемъ кро́лемъ ѡ(т) негѡ̀ на(д) Сіѡ́номъ, горо́ю сто́ю єгѡ̀ [331], то є́стъ надъ це́рквою сто́ю, зебра́нѧмъ люде́й вѣ̑рныхъ, до кото́рыхъ ап(с)лъ Па́велъ мо́витъ: «Вы єстѐ цркви бга жива».

Є́стъ Хс, гетма́номъ вале́чнымъ, бо мо́витъ ѡ не́мъ ѱалми́ста: «Г(с)дь крѣ̑покъ и си́ленъ, г(с)дь си́ленъ въ бра́нехъ». Нарысу́ймо жъ и мы̀ о́бразъ Хр(с)та, правди́вогѡ бга, // кро́лѧ и гетма́на в(ъ) ср(д)цу своє́мъ и напишѣ̑мо такі́и слова̀: «Носи̏, кото́рый тебѐ но́сит(ъ)»,— понева́жъ Хс нату́рою на́шею чловѣ̑чою, я́къ ша́тою, приѡдѣ̑лъ бз(с)тво своє́ и нату́ру ншу члвѣ̑чую, я́къ ша́ту, на собѣ̑ но́ситъ. Тріум(ъ)фа́торове свѣтовы́и здо́билисѧ коро́нами лѧвро́выми. И Хс ншъ тріумфа́торъ ма́єт(ъ) на головѣ̑ своє́й не єдну̑, а́ле мнѡ́гїє корѡ́ны, в(ъ) кото́рыхъ ви́дѣлъ єгѡ̀ сты́й Іѡа́нъ Бгословъ в(ъ) апокали́ѱи, бо мо́витъ: «На главѣ̑ єгѡ̀ вѣнцы̀ мнѡ́зи» [332]. **196 зв.** Апо(к) .ѳі.

Ма́єтъ Хс коро́ну живота̀ вѣ̑чного, кото́рую вѣ̑рному чловкови ко́ждому да́ти ѡбѣцу́єтъ, мо́вѧчи: «Бу́ди вѣ̑ренъ до смрти и да́мъ ти вѣне́цъ живота̀». Ма́єтъ Хрто́съ коро́ну справедли́вости, кото́рую спомина́єтъ ап(с)лъ Па́велъ, мо́вѧчи: «Соблюда́єтъ ми сѧ вѣне́цъ пра́вды, єго̀ же возда́сть ми г(с)дь въ днь ѡ́нъ». Ма́єтъ Хс коро́ну сла́вы, кото́рую спомина́єтъ ап(с)лъ Пе́тръ, мо́вѧчи: «Явлшусѧ па́стыремъ нача́лнику, прі́ймете неувѧда́ємый сла́вы вѣне́цъ».

Ви́дѣлъ сты́й Іѡа́нъ ап(с)лъ в(ъ) нбѣ два(д)цѧтъ и чотыро́хъ ста́рцов(ъ), кото́рыи упа́ли пре(д) бгомъ, на маєста́тѣ сѣдѧ̑чимъ, и поки́нули корѡ́ны свои̑ пред(ъ) маєста́томъ єгѡ̀. Такъ напи́сано в(ъ) апокали́ѱи: «Па́доша двадесѧ̑тъ четы́ри ста́рци пре(д) сидѧ̑чимъ на пр(с)тлѣ и поклони́шасѧ живу́щему въ вѣ̑ки вѣ̑комъ и // положи́ша вѣнца̀ своѧ̀ пред(ъ) пр(с)тломъ, глюще: досто́инъ єси̏ г(с)ди прїѧ̑ти сла́ву, честь и си́лу, я́кѡ ты̀ єси̏ созда́лъ всѧ̑ческаѧ». Апо(к) .д҃. **197**

Учтлѣ̑ црко́вныи през(ъ) ты́хъ два́д(ъ)цѧтъ и чотыро́хъ ста́рцовъ розумѣ̑ютъ старо́го за́кону дванадцѧтъ патрїѧ̑рховъ и но́вогѡ закону двана́дцѧти ап(с)толовъ. Иншыи учи́телѣ през(ъ) ты́хъ два́дцѧтъ и чотыро́хъ ста́рцовъ розумѣ̑ютъ всю црков(ъ), в(ъ)весъ на́родъ хр(с)тїѧ̑нскїй.

Длѧ тогѡ̀ Хр(с)тосъ мнѡ́гїи коро́ны ма́єтъ на головѣ̑ своє́й [333], бо єму̑ в(ъ) нбѣ ѡ(т)даю́тъ коро́ны свои̑ патрїа́рхове, ѡ(т)даю́тъ коро́ны свои̑ ап(с)толове, ѡ(т)даю́тъ коро́ны свои̑ всѣ̑ хр(с)тїа́не вѣ̑рныи и ки́дают(ъ) коро́ны свои̑ пре(д) маєста́томъ єго̀, мо́вѧчи: «Досто́инъ єси̏, г(с)ди, прїѧ̑ти сла́ву и

чéсть и сѝлу, я́кѡ ты єсѝ создáлъ всѧческаѧ». Ещѐ и длѧ тогѡ̀ Хс мнѡ́гїи коро́ны мáєтъ на головѣ̀ своє́й, бо мнѡ́гїи мáєтъ на собѣ̀ гоно́ры и титу́лы. Мáєтъ Хс коро́ну архїерéйскую, бо мо́витъ до негѡ̀ ѱалмѝста: «Ты єсѝ іерéѵ [334] въ вѣ́ки по чѝну Мелхіседéкову» [335].

Мáєтъ Хс коро́ну кролéвскую, бо мо́витъ ѡ нéмъ стый Іѡáнъ Бгосло́въ: «Црь царéмъ и г(с)дь г(с)демъ, кроль на(д) кро́л(ь)ми и пáнъ над(ъ) панá-
197 зв. ми». Мáєтъ Хс коро́ну, кото́раѧ налéжитъ звѣтѧ́жцомъ, бо о́нъ звѣтѧжилъ // смéрть. Такъ мо́витъ ап(с)лъ Пáвелъ: «Спсѝтелѧ нáшегѡ Іс Ха, раздрушѝвшагѡ ýбѡ смéрть и восїѧвшагѡ жизнь и нетлѣ́нїє». Розмайтыи коро́ны розмáйтымъ звѣтѧ́жцом(ъ) давáно. Кто найперше до обо́зу непрїѧтелскогѡ

Гросcеръ ѡ коронах(ъ) вско́чилъ и за єгѡ̀ по́водомъ обо́зъ непрїѧтелскїй знéсено, тому̀ давáли коро́ну, на кото́рой нарысовáный былъ обо́зъ. Кто найпéршей на мо́рѣ по(д) часъ бѝтвы вско́чилъ на о́крутъ непрїѧтелскїй и за єгѡ̀ по́водомъ непрїѧтелїовъ звѣтѧжено, такóму давáли коро́ну, на кото́рой нарысовáный былъ о́крутъ. Кто зась найпéрвѣй [336] вско́чилъ на му́ръ и за єгѡ̀ по́водомъ добы́ли мѣ́ста, такóму давáли коро́ну, на кото́рой нарысовáный былъ му́ръ ѡ́коло мѣ́ста. А мы̀ на коро́нѣ Хвой нарысу́ймо смéрть звѧзаную и пéкло збýреноє, бо Хс смéрть звѣтѧжилъ [337] и пéкло збýрилъ. Длѧ того̀ мо́витъ ап(с)лъ Пáвелъ: «Где ти, смéрти жáло? И гдѐ ти, áде побѣ́да?»

Аѳана(с). на ѱа-ло(м) зі. Авва(к) .г. Цéсарѣ ры́мскїи, ґды трїумфовáли, выставовáли лу́ки трїумфáлныи. И Хс мáєтъ лу́къ трїумфáлный, кр(с)тъ стый, кото́рый самъ усты̀ Двдовыми споминáєтъ, мо́вачи: «Положѝлъ єсѝ лу́къ мѣ́данъ мы́шцамъ моим(ъ)». И пр(о)ркъ Аввакýмъ мо́витъ: «Всѧдеши на ко́нѧ твоѧ и яждéнїє твоѐ сп(с)нїє, налацáѧ
198 налацéши лу́къ свой». // Ко́ньми [338] назывáютсѧ ап(с)лѡве, бо онѝ Ха в(ъ) ср(д)цу и въ устáхъ своѝхъ носѝли, проповѣдýючи єгѡ̀ по свѣ́ту. Такъ
Бы(т) .кз. мо́вит(ъ) ап(с)лъ Пáвелъ: «Мы́ же проповѣдýемъ Ха распѧтогѡ». Лу́комъ назывáєтсѧ крстъ, бо я́къ нéґдысь Исáвъ звѣрѧта забїѧлъ з(ъ) лу́ку, такъ Хс тымъ лу́комъ, крсто́мъ стымъ, поразѝлъ чотыро́хъ звѣ́ровъ, кото́рыхъ вѝдѣлъ пр(о)ркъ Данїѝлъ. Пéршїй звѣ́ръ [339], подо́бный лвѝци, мѣ́л(ъ) кры́-
Данїи(л) .з. ла о́рлїи. Дру́гїй звѣ́ръ [340], подо́бный медвéдицѣ [341], мѣ́лъ в(ъ) пáщецѣ тры [342] рады̀ зýбѡвъ. Трéтїй звѣ́ръ [343], подо́бный ры́сю, мѣ́лъ чтѝры [344] кры́ла и чты́ри [345] го́ловы. Четвертый звѣ́ръ [346], страшнѣ́йшїй ѡ(т) ѝншыхъ, мѣ́лъ зýбы желѣ́зныи, пáзнокти мѣ́даныи и дéсѧтъ ро́гѡвъ на головѣ̀. Мéжы [347] тымѝ рогáми вы́рослъ малы́й рогъ, кото́рый мѣ́лъ о́чи чловéчыи [348] и велѝкїи рéчы [349] мо́вилъ и войнý точѝл(ъ) з(ъ) сты́ми. По́тымъ пришо́лъ сýдъ. Презъ ты́и чоты́ри звѣрѧта [350] значѧтсѧ чты́ри кролéвства. Лвѝца значѝтъ кролéвство Ассѵрі́йское [351]. Медвéдица значѝт(ъ) кролéвство Пéрское. Рысь значѝтъ кролéвство Ґрецкоє. Остáтнїй зась стрáшный звѣ́ръ [352] значѝтъ кролéвство Ры́мское [353], котроє на дéсѧтъ кро́левъ мáєтъ роздѣлѝтисѧ. Длѧ
198 зв. того̀ дéсѧтъ ро́гѡвъ было̀ // на головѣ̀ у тогѡ̀ звѣ́ра [354]. По́тымъ настáнет(ъ)
Лѧк-ган(ъ), кни(г) антїхристъ [355], кото́рый значѝтсѧ през(ъ) ро́гъ малы́й з(ъ) очѝма члвѣ́чыми [356] и з(ъ)воюєтъ тыхъ десѧтѝ кро́левъ и бýдетъ велѝкїи рéчы [357] мо́вити
зі. гла(в) протѝвъ бга и стыхъ людéй, котры́и в(ъ) Ха вѣ́ратъ, бýдетъ забїѧти. По-

ты́мъ насту́питъ стра́шный су́дъ. Тыхъ те́ды чотыро́хъ звѣ́ровъ [358], чоты́ри [359] кроле́вства — Ассvрі́йскоє [360], Пе́рское, Ґре́цкое и Ры́мское [361] — поразѝл(ъ) Х͠с кр͠стóмъ [362] такъ, же ю́жъ ты́и кроле́вства почáли кр(с)тъ шанова́ти и єму̑ кла́натиса. Дла тогѡ̀ кр͠стъ называ́єтъса лу́комъ триумфа́лнымъ [363], с(ъ) кото́рымъ видѣлъ Х͠а ст͠ы́й ап(с)толъ Іѡа́нъ в(ъ) апокалі́ѱи [364], бо мо́витъ: «Имѣ́аше лу́къ». Да́лѣй [365] мо́витъ: «Изы́йде побѣжда́ай, да побѣди́тъ». Вы́йшолъ [366] звѣта́жа́ючи, жебы̀ звѣтажилъ. .sі. Ієремі́й кни(г) .є.

Це́сарѣ ры́мскіи [367] ґды тріумфова́ли, на то́й часъ з(ъ) дѣлъ стрѣла́но, на бубнахъ би́то, на тру́бахъ гра́но и всѣ лю́де вели́кимъ го́лосомъ вола́ли: «Іѡ, Іѡ тріу́мфе». То́є чыни́лъ [368] и Мѡѷсе́й, гетма́нъ І͠илскі́й, ґды звѣтажилъ [369] фарао́на, кро́ла єгѷпет(ъ)скогѡ и утопи́лъ єгѡ̀ в(ъ) мо́рѣ Черво́номъ зо всѣ́ми во́йсками єгѡ̀. На то́й часъ тріум(ъ)фова́лъ и спѣва́лъ пѣ́снь весе́лую: «Поймъ г(с)дви сла́вно бо просла́виса. Коня̀ и вса́дники въвержѐ въ мо́ре, // помо́щникъ и покрови́тель бысть мнѣ̀ въ сп(с)нїє». Исхо(д) .єі. 199

Зажыва́ли [370] тако́го тріу́мфу Сау́лъ, царъ і͠илскі́й и Д͠вдъ, ґды заби́лъ голїада о́лбрыма [371] вели́когѡ на поєди́нку и воро́чалиса до домо́въ свои́хъ. На то́й часъ з(ъ) мѣ́стъ і͠илскихъ выходи́ли па́нны и невѣ́сты з(ъ) бубнами и з(ъ) гу́слами на спотка́ньє [372] Сау́ла и Д͠вда и вола́ли вели́кимъ го́лосомъ: «Побѣдѝ Сау́лъ ты́сащъ, а Д͠вдъ тмы». Звѣтажилъ Сау́лъ ты́сачу (непрїя́телей), а Д͠вдъ де́сать ты́сачей [373]. И по(д) часъ Х͠вогѡ тріу́мфу вели́кі́й крыкъ [374] в(ъ) н͠бѣ знайду́єтса. Д͠хъ ст͠ы́й вола́єтъ до агг͠ловъ, жебы̀ ѡ(т)мыка́ли бра́мы нб(с)ныи на при́ст(ь)є Х͠во, и мо́витъ: «Возмѣ́те вра́та кня́зы [375] ва́ша и возмѣ́те са вра́та вѣ́чнаа и внійдет(ъ) ц͠ръ сла́вы». А͠ггл ы пыта́ют(ъ): «Кто є́стъ сей ц͠ръ сла́вы?» Ѿ(т)ка́зуєтъ д͠хъ ст͠ы́й: «Г(с)дь си́ламъ той є́стъ ц͠ръ сла́вы». а̄. Ца(р) .ні.

Гедео́нъ ґды войну̑ точи́лъ з(ъ) мадїанѣ́тами [376], на то́й часъ подава́лъ жолнѣ́ромъ своимъ тру́бы роговы́и, зба́нки гли́наныи, а в(ъ) зба́нкахъ свѣ́чи былѝ запа́леныи. И постанови́лъ жолнѣ́ровъ свои́хъ ѡколо во́йска мадїа́мскогѡ и каза́лъ и́мъ в(ъ) тру́бы труби́ти, зба́нки круши́ти и свѣчи в(ъ) рука́хъ держа́ти. А ґды̀ то́є жолнѣре учыни́ли [377], вели́кі́й страхъ палъ на во́йско мадїа́м(ъ)//скоє, и почалѝ мадїанѣ́тове [378] са́ми ме́жы [379] собо́ю войну̑ точи́ти, почали єднѝ [380] дру́гихъ забія́ти и утѣка́ти. Те́ды Гедео́нъ з(ъ) жолнѣ́рами своими гони́лъ за ни́ми и ѡде́ржал(ъ) сла́вноє звѣтя́зство [381] на(д) мадїанѣ́тами, бо ма́ючи з(ъ) собо́ю ты́лко тры́ста [382] жолнѣ́ровъ, збилъ во́йска мадїя́мскогѡ [383] сто и два́дцат(ъ) ты́сачі́й [384]. Правосла́вныи хр(с)тія́не [385], крушѣ́мъ и мы̀ збанкѝ гли́наныи, тѣла свої́, кото́рыи су́тъ з(ъ) гли́ны учыне́ныи [386], крушѣ́мо тѣ́ла свої́ по́стами, м͠ли́твами, покло́нами, пра́цами, неспа́нїємъ, слу́жачи б͠гу д͠нь и но́щъ. Мѣ́ймо в(ъ) па́мати своє́й свѣчу̑ запа́леную, о́гнь вѣ́чный пеке́лный, кото́рый грѣ́шнымъ людемъ є́ст(ъ) наготова́ный. Мѣ́ймо в(ъ) па́мати своє́й и трубу̑ стра́шную, в(ъ) кото́рую затру́битъ арха́гг͠лъ в(ъ) д͠нь ѡста́тнїй, мо́вачи [387]: «Встава́йте, ме́ртвыи, иде́те на су́дъ». Єслѝ то́є учы́нимо [388], ѡде́ржимо сла́вноє звѣтя́зство [389] 199 зв.

на(д) непрїѧтелми дꙋшными, которыи з(ъ) нами воюютъ и по тымъ звѣтѧз(ъ)ствѣ [390] на нбо вступимо и [391] будемо з(ъ) Хмъ в(ъ) нбѣ навѣки трїум-
200 фовати. Аминь. //

КАЗАНЬЄ ВТОРОЄ [392] НА РОЖДЕСТВО ПРЕСТОИ БЦИ

Сотвори мнѣ величїє, силный. Лу(к). а.

Написалъ пр(о)ркъ Двдъ: «Бездна бездну призываєтъ въ гласѣ хлѧбїй твоихъ». Учителѣ црковныи [393], толкꙋючи [394] тыи слова, моватъ, же гды Хс на кр(с)тѣ до бга ѡ(т)ца волалъ: «Илї [395], илї [396], лимасавах ѳани. Бже мой, бже мой, чемꙋ сь мѧ ѡставилъ». На той часъ бездна бездну призывала, бо Хс єстъ бездна и бъ ѡ(т)цъ єстъ бездна м(д)рости, силы и добръ вшелѧкихъ. Другїи учителѣ моватъ, же гды грѣшный чловкъ бга проситъ, жебы ємꙋ перебачилъ грѣхи єгѡ и мовитъ: «Помилуй мѧ, бже, по велицей мл(с)ти твоей и по множеству щедрѡтъ твоихъ ѡчисти беззаконїѧ моѧ»,— на той часъ без(д)на бездну призываєтъ, бо чловкъ єстъ бездна грѣховъ, а бгъ єстъ бездна мл(с)рдїѧ. Прч(с)таѧ дво, я бездною тебѣ называю, бездною называю и себѣ самогѡ. Ты єстесь бездна цнот(ъ) и вшелѧкихъ даровъ бзскихъ, бо
271 мовила єси: «Сотвори мнѣ величїє, силный». Учынилъ [397] мнѣ // великїи речы [398] моцный. Я зась єстемъ без(д)на неумѣєтности и недолꙋжности, бо не умѣю и не могꙋ тебѣ хвалити так(ъ), якѡ приналежитъ. Днѧ нынѣшнегѡ теды бездна бездну призываєтъ, бо я, бездна неумѣєтности и недолꙋжности, призываю тебѣ на помочъ, преч(с)таѧ дво, бездну цнѡтъ и вшелѧкихъ дарѡвъ бзскихъ, жебы сь мнѣ помогла себѣ [399] самꙋю [400] хвалити по(д) часъ славнаго рж(с)тва твоєгѡ. Покажꙋ теды ласкамъ вашимъ на тымъ казан(ь)ю великїє [401] речы [402], которыи учынилъ [403] бгъ моцный преч(с)той двѣ, якѡ сама мовитъ: «Сотвори мнѣ величїє силный». Просилемъ преч(с)тую дву бцу ѡ помочъ, ласкъ вашихъ прошꙋ [404] ѡ слуханьє.

Першаѧ речъ великаѧ, которую учынил(ъ) [405] бгъ преч(с)той двѣ, же єй [406] ѡбдарилъ высокимъ урожен(ь)ємъ кролевскимъ и сщенническимъ, бо преч(с)тои двы ѡ(т)цъ Іѡакимъ былъ з(ъ) домꙋ Двда кролѧ їилскогѡ, ѡ чымъ [407] свѣдчитъ стый Іѡанъ Дамаскин(ъ). Мтка зась преч(с)тои двы Анна была з(ъ) домꙋ Аарѡна, найвышшогѡ сщенника їилскогѡ, ѡ чымъ [408] свѣдчитъ стый мчникъ Іпполѵтъ [409]. Хвалѧтсѧ люде высокимъ урожен(ь)ємъ.
271 зв. Єден(ъ) хвалитсѧ, же сѧ уродилъ в(ъ) домꙋ кнѧжом(ъ), // другїй хвалитъсѧ же сѧ уродилъ в(ъ) домꙋ кролевскомъ албо цесарскомъ, иншїй хвалитъсѧ, же сѧ уродилъ ѡ(т) воєвѡды, ѡ(т) гетмана албо ѡ(т) иншогѡ чловка на свѣтѣ славногѡ и великогѡ. Такїй былъ ап(с)лъ Павелъ, который хваливъсѧ высокимъ урожен(ь)ємъ, мовѧчи: «Єуреи [410] ли сꙋтъ [411] и азъ, їилите ли сꙋтъ [412]

С. Афана(с) ил. фа(л) .ма.

Іѡанъ Дамаскин(ъ), кни(г). д. глава єі.

в. Ко(р) .аі.

и áзъ, сѣ́мѧ Авраáмле ли сýтъ [413] и áзъ». Длѧ тогѡ̀ тóє мóвилъ ап(с)лъ Пáвелъ, бо óнъ уроди́лъсѧ з(ъ) нáрѡду єврéйскогѡ, з(ъ) поколѣ́нѧ іилскогѡ и з(ъ) насѣ́нѧ Авраáмовогѡ. Мóжетъ и преч(с)таѧ два высóкимъ урожéн(ь)ємъ хвали́тисѧ и мóжетъ мóвити: «Кто є́ст(ъ) з(ъ) дóму кролéвского, и ѧ̀ є́стемъ, кто є́стъ з(ъ) фами́лїи сщенническои, и ѧ̀ є́стемъ, кто є́стъ з(ъ) крвѝ Дв(д)вои и Аáрѡновои, и ѧ̀ є́стемъ».

Другáѧ вели́каѧ речъ, котóрую учыни́лъ [414] бгъ преч(с)той двѣ, же ѡ нарожéню єѝ [415] ѡзнайми́лъ рóдичомъ єѝ Іѡаки́мовѣ и Ѧ́ннѣ през(ъ) аггла, бо Іѡаки́мъ знайшóлъ [416] Ѧ́нну, жонꙋ̀ своѭ̀, з(ъ) тоє́ю новинóю в(ъ) цркви ієр(с)ли́мской, в(ъ) золоты́хъ воротáхъ, же онà мѣ́ла породи́ти цóрку. А тóє Іѡакíмовѣ [417] ѡзнайми́лъ áгглъ, же мѣ́лъ тамъ знайтѝ жонꙋ̀ своѭ̀ з(ъ) тоє́ю новинóю. Ѡзнайми́лъ бгъ Авраáмови, же Сáрра, жонà єгѡ̀, мѣ́ла породи́ти сна Ісаáка, ѡзнайми́лъ // Манѡ́євѣ, же жонà єгѡ̀ мѣ́ла породи́ти Самѱѡ́на, ѡзнайми́лъ Захáрїи, же жонà єгѡ̀ Єлісавéѳа [418] мѣ́ла породи́ти Іѡáнна Крести́телѧ. Так(ъ) Іѡакíмовѣ [419] ѡзнайми́лъ бгъ, же жонà єгѡ̀ Ѧ́нна мѣ́ла породи́ти преч(с)тую дву, котрáѧ мѣ́ла зостáти мткою бжею.

Метаф. в(ъ) жи(т). сто(и) Ѧ́нны.

272

Трéтѧѧ речъ вели́каѧ, котóрую учыни́лъ [420] бгъ прч(с)тѣй двѣ, же єѝ [421] вы́зволилъ ѡ(т) грѣхà перворóдногѡ, бо преч(с)таѧ два без(ъ) грѣхà перворóднагѡ зачалáсѧ и уроди́ла, ѧ́кѡ землѧ̀, з(ъ) котóрои стáрый Адáмъ учы́неный [422], былà чи́стаѧ, не проклѧ́таѧ. Такъ землѧ̀, преч(с)таѧ два, з(ъ) котóрои нóвый Адáмъ, Хс, уроди́лъсѧ, былà ч(с)таѧ и грѣхóмъ первороднымъ проклѧ́тымъ не змáзана [423]. Презначáлъ чи́стоє зачáтїє мтки бжои корабель Нѡ́євъ. Ґды [424] потóпъ былъ нá свѣтѣ, на тóй часъ затопи́лъ всѣ́хъ людéй и звѣ́ров(ъ) и птáховъ, и гáдъ, и гóры, єднагѡ̀ ты́лкѡ не затопи́лъ кораблѧ Нѡ́євогѡ. Такъ грѣ́х(ъ) первородный кáждогѡ зарази́лъ члвѣ́ка, єдноѝ ты́лко преч(с)тои двы не доткнýлъсѧ. Значи́ла ч(с)тоє зачáтїє мтки бжои црковъ Соломѡ́нова, котрýю ґды будóвано, ни мóлотомъ, ни секи́рою, ни жáднымъ начы́н(ь)ємъ [425] не колáтано, не чýти тамъ былò // жáдногѡ стýку и жáдного колатáнѧ. Так(ъ) ґды преч(с)таѧ два зачалáсѧ и уроди́ла, не чýти тамъ былò ѡ грѣхꙋ̀ первородном(ъ). Мóжемо зрозумѣ́ти ч(с)тоє зачáтїє мтки бжеи и з(ъ) рунà Гедеѡ́нового, бо ґды по всéй землѝ былà сýша, на рýнѣ Гедеѡ́новомъ не былà сýша, áле былà росà. Такъ на всѣ́хъ людéхъ знайдýєтъсѧ грѣ́хъ первородный, вéдлугъ ѱалми́сты: «Сé бо въ беззакóнїихъ зачатъ є́смъ и въ грѣсéхъ роди́ мѧ мáти моѧ̀». А на преч(с)той двѣ не былò грѣхꙋ̀ первороднагѡ, áле былà лáска бжаѧ. Длѧ тогѡ̀ мóвилъ до нєй áгглъ Гаврїи́лъ: «Рáдуйсѧ, ѡбрадовáннаѧ (Витáй, лáски пóвнаѧ) [426], гдь с(ъ) тобóю». С(ъ) ты́хъ словъ аггл(ь)скихъ мóжемо зрозумѣ́ти ч(с)тоє зачáтїє преч(с)тои двы. Ґды нáчын(ь)є [427] пóвноє бýдетъ оли́вы, ю́жъ тамъ трýдно вóду áлбо щѡ и́н(ъ)шоє л(ь)лѧ́ти, бо нѣ мáшъ мѣ́стца. Такъ и въ преч(с)той двѣ не мá-

Бы(т) .в҃.

Бы(т) .з҃.

г҃. Ца(р) .ѕ҃.

272 зв.

Судъ .ѕ҃.

єтъ мѣстца не тылко первородный, але жаденъ грѣхъ, поневажъ она єстъ
повна ласки бжеи.

Четвертаѧ речъ великаѧ, которую учынилъ [428] бгъ преч(с)той двѣ, же
ω(т) неи дивнымъ способомъ уродилъсѧ Хс, снъ бжїй, бо преч(с)таѧ два
Ха без(ъ) мужа породила. Длѧ тогω гды ωзнаймовалъ єй архагглъ Гавр-
273 илъ, же мѣла Ха по//родити, ω(т)казала она: «Какω будетъ се, идѣ же му-
жа не знаю?» Чтырма способами члвкъ сѧ родитъ. Першїй разъ родитсѧ
ω(т) ω(т)ца и мтки. Тымъ способомъ всѣ [429] люде родатсѧ. Другїй разъ
члвкъ родитъсѧ без(ъ) ω(т)ца и без(ъ) матки. Такъ уродилсѧ Адамъ, бо єгω
бгъ з(ъ) землѣ улѣпилъ. Третїй разъ члвѣкъ родитъсѧ ω(т) ω(т)ца без(ъ)
матки. Такъ уродиласѧ Єvва, бо єй учынилъ [430] бгъ з(ъ) ребра Адамова.
Четвертый разъ члвкъ родитсѧ ω(т) матки без(ъ) ω(т)ца. Так(ъ) уродилъсѧ
Числ Хс ω(т) преч(с)тои двы, бо она без(ъ) мужа Ха породила. Фѣгуровала [431]
.sі. преч(с)тую дву лѣска Аарωнова, котораѧ, будучи сухою, дивнымъ спосо-
бомъ заквѣтла [432] и овоцъ выдала. Такъ мтка бжаѧ, будучи двою ч(с)тою,
дивнымъ способомъ в(ъ) животѣ своємъ барзо пїєнкный [433] овоцъ, Ха, сна
бжогω, зачала и породила. Фѣгоровала [434] преч(с)тую дву гора, ω(т) кото-
рои без(ъ) рукъ [435] ω(т)тѧтый былъ камень и покрушилъ болвана з(ъ) роз-
майтыхъ крушцов(ъ) учыненого [436]. Гора єстъ преч(с)таѧ два, ведлуг(ъ)
ѱалмисты: «Гора бжаѧ, гора тучнаѧ, гора усыренна, въскую непщуєте го-
ры усыренныѧ, гора юже блговоли бгъ жити в(ъ) неи». Камень єстъ Хс,
ведлугъ ап(с)тла Петра: «К нему же приходѧще, каменю живу ω(т) члвкъ
273 зв. убω уничиженну ω(т) ба, же избранну ч(с)тну и сами якω каменїє // живо
зиждетесѧ в(ъ) храмъ дховенъ». Ѿ(т) тоєи теды горы, ω(т) преч(с)тои двы,
без(ъ) рукъ [437], без(ъ) мужа, ω(т)тѧтый камень, Хс [438], уродилсѧ и скру-
шил(ъ) свѣтъ, который болваномъ називаєтъсѧ, же якъ болванъ з(ъ)верху
пїєнкный [439], свѣтит(ъ)сѧ на немъ злото албо срѣбро, ведлугъ ѱалмисты [440]:
«Идωлы [441] языкъ сребро и злато». А внутр(ъ) болванъ єстъ прожный. Такъ
свѣтъ з(ъ)верху здаєтъсѧ быти пїєнкный [442], здобитъсѧ злотомъ, срѣбромъ [443],
богатствами, а внутръ свѣтъ єстъ прожный. Длѧ тогω мовитъ екклезїас-
тесъ, же по(д) слнцемъ на свѣтѣ «суєта суєтствъ и всѧческаѧ суєта», прож-
ность прожности и всѐ прожность.

Пѧтаѧ речъ великаѧ, которую учынилъ [444] бгъ преч(с)той двѣ, же уро-
дившисѧ ω(т) неи, заховалъ єи при девицствѣ, бо преч(с)таѧ два, породивши,
не нарушила своєгω девицства, ω чымъ [445] пророковалъ Исаїѧ, мовачи: «Се
деваѧ въ чревѣ зачнетъ и родитъ сна и нарекутъ имѧ єму Єммануилъ». Про-
Іезе(к) роковалъ ω томъ Іезекїиль, бо написалъ [446]: «Таѧ врата заключенна будутъ
.мд. и не ω(т)верзутъсѧ и никто же пройдетъ ими, якω г(с)дь бгъ Іилевъ вній-

детъ и́ми». Вра́там(и) называ́єтъсѧ преч(с)таѧ два, бо през(ъ) ней, я́къ през(ъ) врата пришо́лъ Хс з(ъ) нба на́ землю, длѧ тогѡ засъ напи́сано: «Таѧ вра́та заключе́нна // бу́дутъ и не ѡ(т)верзу́тсѧ», бо преч(с)таѧ два, Ха породи́в- 274
ши, мѣла не покалѧ́нною двою зоста́ти, быная́мнѣй [447] девицства своє́гѡ не нару́шити. Пророковала ѡ то́мъ и сібѣллѧ [448] Тібурти́на [449], же преч(с)таѧ два мѣла Ха породитѝ, не нару́шивши своє́гѡ двцтва. Ґды [450] пога́не в(ъ) Ры́мѣ [451] збудова́ли божни́цу Я́нусовѣ, бо́гѡви своє́му фалши́вому, на то́й часъ пыта́ли сібѣллѣ [452] Тібурти́ны [453], по́ки бы та́ѧ мѣла божни́ца стоя́ти. Ѡ(т)каза́ла Тібурти́на [454]: по́ки двица сна поро́дитъ. Та́къ же сѧ и стало, бо по́ти [455] Я́нусова божни́ца стоѧ́ла, по́ки преч(с)таѧ два Ха не породи́ла, а скорѡ уроди́ла Ха, за́разъ та́ѧ божни́ца в(ъ) Ры́мѣ [456] на́ землю упа́ла. Пророкова́ла и повто́ре ѡ тымъ сібѣллѧ [457] Тибурти́на, проро́чица пога́н(ь)скаѧ, же мѣла преч(с)таѧ два Ха породи́ти, не нару́шивши своє́гѡ деви́цства, бо ґды Октовіа́нъ, це́саръ ры́мскїй [458], хотѣлъ зва́тисѧ бо́гом(ъ), сибѣллѧ Тібурти́на [459] показа́ла єму̀ на нбѣ двцу, держа́чую на рука́хъ свои́хъ дитѧ́тко, и мо́вила: «Той о́лтаръ є́стъ сна бжогѡ». Длѧ тогѡ сібѣллѧ [460] показа́ла двицу, держа́чую на рука́хъ свои́хъ дитѧ́тко, бо преста́ѧ бца мѣла, Ха породи́вши, ч(с)тою двою зоста́ти и Ха на рука́хъ свои́хъ держа́ти. Длѧ тогѡ // ту́ю жъ двицу о́лтаремъ сна бжого сібѣллѧ [461] назва́ла, бо я́къ о́лтаръ бына́мнѣй сѧ тым(ъ) не наруша́єтъ, же на не́мъ Хс, снъ бжїй, въ пренайстѣйшомъ сакраме́нтѣ єухарі́стїей [462] по(д) ѡсо́бою хлѣба и вина̀ знайду́єтъсѧ и ѡфѣру́єтсѧ, такъ преч(с)таѧ два лю́бо Ха, сна бжогѡ, в(ъ) животѣ своє́мъ носи́ла и породи́ла, една́къ быная́мнѣй тымъ девицства своє́го не нару́шила. Фѣгурова́ла [463] преч(с)тую дву купинà Мѡѷсе́ѡва, кото́раѧ огне́мъ горѣла, а не спали́ласѧ. Такъ и преч(с)таѧ два в(ъ) животѣ своє́мъ Ха, сна бжогѡ, носи́ла, ѡ кото́ромъ ап(с)лъ Па́велъ мо́вит(ъ): «Бгъ нашъ о́гнь поѧда́ѧй є́стъ». Єдна́къ сѧ тымъ огне́мъ не спали́ла, бо, породи́вши Ха, не нару́шила своє́го деви́цства. Фѣгурова́ли [464] преч(с)тую дву клѣщы [465] Іса́їны, кото́рыи [466] у́гль горѧ́чїй держа́ли, една́къ сѧ тым(ъ) у́глемъ не спали́ли и не зопсова́ли, такъ и преч(с)таѧ два у́гль горѧ́чїй, Ха, сна бжого, въ животѣ своє́мъ носи́ла, една́къ сѧ тымъ у́глемъ не спали́ла, бо, Ха породи́вши, не нару́шила своє́гѡ девицства.

Мартинъ Бѣлъски. кни(г) .а̃, листъ рле.

Исхо(д) .г̃.

Исай .ѕ̃.

Ше́стаѧ речь вели́каѧ, кото́рую учыни́лъ [467] бгъ преч(с)той двѣ, же єѝ [468] учыни́лъ [469] прїѧ́телкою своє́ю, бо прч(с)таѧ два є́стъ прїѧ́телкою [470] всей пренайстѣйшой тр(о)ци. Бгу ѡ(т)цу є́стъ цо́ркою, такъ мо́вит(ъ) // до 275
не́и [471] бгъ ѡ(т)цъ: «Слы́ши дщи и ви́ждъ и приклонѝ у́хо твое́». Бгу сну є́стъ мткою, бо сна бжого породи́ла. Такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Єгдà прі́йде кончинà лѣтомъ, послà бгъ єдинорóднагѡ сна своє́го, ражда́ємагѡ ѡ(т)

жены». Бгу дхови стому є́стъ ѡблюбе́ницею, бо дхъ стый си́лою своє́ю учыни́лъ [472] тѣло Хво в(ъ) животѣ преч(с)тои двы з(ъ) вла́снои [473] и са́мои [474] крвѣ єй [475]. Такъ мо́вилъ агглъ въ снѣ до Іѡсифа: «Ро́ждшее бо сѧ в(ъ) не́й
Ма(ѳ) .ві. ѡ(т) дха ста є́стъ». Мо́вилъ Хс: «Аще сотво́ритъ во́лю ѡ(т)ца моєгѡ и́же є́стъ на нбсе́хъ, той братъ мой и сестра̀ и мти ми є́стъ». И прч(с)таѧ два чыни́ла [476] во́лю бжую захова́ла приказа́нѧ бзскїи, длѧ тогѡ̀ ма́ткою Хвою зоста́ла. Чынѣ́мо [477] жъ и мы̀ во́лю бжую, захова́ймо приказа́нѧ бжїи, то и мы̀ всѣ̀ зоста́немо прїѧ́телами бжими, ка́ж(д)ый з(ъ) насъ бу́детъ бра́томъ Хвымъ, ко́ждаѧ невѣ́ста бу́детъ сестрою Хвою, ко́ждаѧ па́нна бу́детъ мткою Хвою, а то̀ речъ вели́каѧ, вели́каѧ є́стъ речъ бы́ти прїѧ́телемъ па́на, кро́лѧ и мона́рхи зе́многѡ. Що жъ розумѣ́єте, я́къ вели́каѧ речъ бы́ти прїѧ́телемъ Ха бга, кото́рый є́стъ панъ над(ъ) пана́ми, кроль на(д) кро́л(ь)ми, ве́длугъ стогѡ Іѡа́нна Бгослова: «Цръ цремъ и г(с)дь г(с)демъ».

275 зв. Се́маѧ речъ вели́каѧ, кото́рую учыни́лъ [478] бгъ прч(с)той двѣ, // же є́й жа́дногѡ небезпече́нства не ка́жутъ ѡбавѧ́тисѧ, бо мо́вилъ до не́и [479] агглъ Гаврїилъ: «Не бо́йсѧ Мрїамъ ѡбрѣтѐ бо блг(д)ть ѡ(т) бга». Пр(о)рокъ Двдъ зась мо́витъ: «Бо́йтесѧ г(с)да вси стыи єгѡ̀ я́кѡ нѣ́сть лишенїѧ боѧщимъсѧ єгѡ̀». Чему̀ жъ то всѣ́мъ стымъ ка́жутъ боѧ́тисѧ, а преч(с)той двѣ мо́влено, жебы̀ сѧ нѣчо́гѡ не ѡбавлѧ́ла? Єслѝ то́є хо́чемо зрозумѣ́ти, ма́ємо вѣ́дати [480], же двоѧ́каѧ є́стъ во́лѧ бзскаѧ, упережа́ючаѧ учы́нки на́ши и наступу́ючаѧ по учы́нках(ъ) на́шихъ. Упережа́ючаѧ во́лѧ нале́житъ до мл(с)рдїѧ бзскогѡ, наступу́ючаѧ нале́житъ до справедли́вости бзскои, же справедли́ве су́дитъ бгъ. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ ѱалми́ста: «Мл(с)ть и судъ воспою̀ тебѣ̀, г(с)ди». Я́кѡ мл(с)рдный бгъ хо́четъ всѣ́хъ людѐй збáвити и до нба запрова́дити, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла: «Хо́щетъ всѣ́мъ сп(с)ти́сѧ и въ ра́зумъ и́стинный прїйтѝ». А́ле я́кѡ справедли́вый глади́тъ бгъ на учы́нки лю́дскїи, до́брыхъ людѐй до нба прїйму́єтъ, злыхъ до пе́кла ѡ(т)сыла́єтъ, ве́длугъ ѱалми́сты мовѧ́чого: «Якѡ ты воздасѝ кому̀ ж до по дѣ́ломъ єгѡ̀». Яко мл(с)рдный бгъ призыва́єтъ людѐй до вѣ́ры хрїстїѧ́нскои на землѣ̀ и усправедливѧ́єтъ и́х(ъ) вѣ́рою и сакраме́нтами без(ъ) учы́нковъ и́х(ъ), а́ле я́кѡ справедли́вый потребу́єтъ
276 учы́нков(ъ) // и прославлѧ́єтъ в(ъ) нбѣ людѐй, ве́длугъ учы́н(ъ)кѡвъ и́хъ. Длѧ тогѡ̀ єщѐ пред(ъ) створе́н(ь)ємъ свѣ́та, пре(д) вѣ́ки назначи́лъ бгъ єдны́хъ людѐй до нба, кото́рыхъ вѣ́далъ, же мѣ́ли бы́ти до́брыми, други́хъ назначи́лъ до пе́кла, кото́рыхъ вѣ́далъ, же мѣ́ли бы́ти злы́и, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла мовѧ́чого: «Ихъ же бо пре(д) увѣ́дѣ тѣ́х(ъ) и пре(д) уста́ви съ о́браз-
Рымъ .й. нымъ бы́ти, о́бразу сна своє́го, я́кѡ бы́ти єму̀ первородну въ мно́гихъ бра́тїи [481], а и́хъ же пре(д) уста́ви сихъ и призва̀, а и́хъ же призва̀, сихъ и ѡправда̀, а и́хъ же ѡправда̀, сихъ и просла́ви». Мо́жемо зрозумѣ́ти то́є з(ъ)

двóхъ брáтовъ, Ісáва и Іáкωва, котóрыи єщѐ былѝ не народѝлисѧ, а ю́жъ бгъ Ісáва ω(т)кѝнулъ, Іáкωва уподобáлъ и мóвил(ъ): «Іáкωва возлюбѝхъ, Ісáва же возненавѝдѣхъ»,— бо вѣдал(ъ), же Іáкωвъ мѣлъ бы́ти дóбрый, а Ісáвъ мѣл(ъ) бы́ти злы́й. Найбáрзѣй бгъ гладѝтъ на конéцъ жѝтїѧ людского, єслѝ члкъ през(ъ) в(ъ)вéсь [482] вѣкъ свой бýдетъ жѝти дóбре, а пре(д) смртю зопсýєтъсѧ и почнéтъ грѣшѝти, тогѡ бгъ пре(д) створéньємъ свѣта назначѝлъ до пéкла. Єслѝ зась члвкъ през(ъ) всѣ лѣта свой бýдетъ жѝти зле и роспýстне, а пере(д) смртю покáет(ъ)сѧ и высповѣдаєтъсѧ грѣхóвъ своѝхъ, тогò бгъ пре(д) створéн(ь)ємъ свѣта назначѝлъ до нба [483]. Зачы́мъ не всѣ лю́де бýдутъ в(ъ) нбѣ про//славлéнны, котóрыи на землѣ призвáни сýт(ъ) до вѣры и усправедливéни вѣрою и сакрамéнтами, ты́лко ты́и в(ъ) нбѣ прославлéни бýдутъ, котóрым до концà жѝтїѧ своéго в(ъ) призвáню и в(ъ) усправедливéню своéмъ статéчне трвáютъ, бо напѝсано: «Претерпѣвый до концà, той спсéнъ бýдетъ». И Хс мóвитъ: «Бýди вѣренъ до смрти и дáмъ ти вѣнéцъ живота». Длѧ тогѡ тéды мýсат(ъ) боѧтисѧ сты́и, пóки живýтъ нá свѣтѣ, бо не вѣдаютъ запéвне, где ѝмъ мѣстце назнáчено, чы [484] в(ъ) нб(с)ной сторонѣ, чы [485] в(ъ) пекéлной. Мýсатъ боѧтисѧ сты́и, жебы̀ перe(д) смéртю [486] в(ъ) які́й грѣхъ не впáли и не утрáтили корóны вѣчнои [487], котрýю собѣ през(ъ) в(ъ)весь вѣкъ свой, захову́ючи приказáнѧ [488] бжї́и, заслужѝли, бо напѝсано: «Мнайсѧ стоѧти да блюдéтсѧ да не паде(т)». И Хс мóвитъ: «Держѝ éже ѝмаши да никтò же прі́ймет(ъ) вѣнцà твоéгω».

Преч(с)таѧ два зась не ωбавѧласѧ жáдногω грѣхà и пéвна былà корóны своéи, пéвнаѧ былà, же éй мѣстце в(ъ) нбѣ назнáчено, бо мѣла лáску бжую, котóраѧ єй ω(т) вшелѧкогω грѣхà заховáла. Длѧ тогѡ мóвитъ агглъ Гаврї́илъ до преч(с)тои двы: «Не бóйсѧ, Мрїам(ъ), ωбрѣтé бо блг(д)ть ω(т) бга» [489]. Тýтъ же нале́житъ намъ вѣдати, же ґды хóчемо мы що дóброє чынѝти áлбо чы́нимо, упережáєтъ насъ лáска // бжаѧ и побужáєтъ, жебы́ смо и хотѣли чынѝти и чынѝли дóброє. Такъ мóвитъ ѱал(ь)мѝста: «Бже застýпникъ мой єсѝ ты и мѝлость твоѧ предварѝтъ мѧ». Тóє жъ и ап(с)тлъ Пáвелъ мóвит(ъ): «Бгъ дѣйствýєтъ въ нáсъ и éже хотѣти и éже дѣлáти». Ґды тежъ які́й учы́нокъ дóбрый ю́жъ досконáле учы́нимо, на тóй часъ лáска бжаѧ той учы́нокъ дóбрый совершáєтъ, а без(ъ) лáски бжеи, намъ помагáючеи, не мóжемо сáмы жáдногω учы́нку дóброго совершѝти. Так(ъ) мóвитъ ѱалмѝста: «Аще не г(с)дь созы́ждетъ домъ всýє трудѝшасѧ зы́ждущей». Тóє жъ и ап(с)лъ Пáвелъ мóвитъ: «Нѣ хотѧщогω, нѣ текýщогω, но мѝлующогω бга». Длѧ тогѡ мýсатъ сты́и боѧтисѧ, живучѝ на свѣтѣ, бо не вѣдаютъ запéвне, чы совершѝтъ бгъ дóбрыє учы́нки ѝхъ, котóрыє онѝ почалѝ чынѝти. Преч(с)таѧ два зась, мáючи ωсоблѝвую лáску бжую, вѣдала запéвне, же тáа лáска бжаѧ совершѝтъ дóбрыє дѣлà єй, котóрыє онà почалà чынѝти. Длѧ тогѡ агглъ

Іωáн(ъ) Зла(т). Θеωфи(л) Θеωдори(ст) на θ. ры(м).

276 зв.

ã. Ко(р) .s̃. Апо(к) .г̃.

277

Гаврїйлъ до преч(с)тои двы мо́вилъ: «Не бо́йсѧ, Мрїамъ, ѡбрѣте́ бо блг(д)тъ ѡ(т) бга». Ту́тъ ещѐ нале́житъ намъ вѣ́дати, же бгъ побужа́єтъ насъ ты́лко, жебы́ смо чыни́ли до́броє и хотѣ́ли чыни́ти, а не примуша́єтъ, бо чолове́ковѣ
277 зв. далъ бгъ во́лю во́лную и що хо́четъ // члвкъ до́броє и зло́є, мо́жет чыни́ти. Такъ мо́витъ Ісу́съ Сіра́хъ: «Пре(д) члвкомъ жи́во́тъ и смрт(ь) и єже а́ще изво́литъ, дасть сѧ єму̑». Зачы́мъ з(ъ) вла́снои во́лѣ своєи члвкъ грѣши́тъ, а бгъ не побужа́єтъ єгѡ̀ до грѣха̀ и не ка́жетъ зло́гѡ чыни́ти, ве́длугъ ап(с)ла Іа́кѡва, мовѧ́чогѡ: «Никто̀ же искуша́ємъ да глетъ, я́кѡ ѡ(т) бга искуша́ємъ є́ст(ъ), бгъ бо нѣ́сть искуси́тель злы́мъ, не искуша́єтъ же той нико́гѡ же, ко́ждо же искуша́єтъсѧ, ѡ(т) своє́ѧ по́хоти влеко́мъ и прелща́ємъ, та́ же по́хоть заче́нши раждає(т)ъ грѣ́хъ». Длѧ тогѡ̀ му́сѧтъ стыи боѧ́тисѧ, живучѝ на́ свѣтѣ, жебы̀ ма́ючи во́лю во́лную, не наклони́лисѧ до зло́гѡ учы́нку яко́го. Преч(с)таѧ два засъ, бу́дучи во́лѣ во́лнои, мѣ́ла ѡсобли́вую ла́ску бжую, кото́раѧ ѡ(т) вшелѧ́кого учы́нку зло́гѡ єѝ хрони́ла, а до учы́нковъ до́брыхъ прова́дила. Длѧ тогѡ̀ мо́вилъ агглъ Гаврїйл(ъ) до преч(с)тои двы: «Не бо́йсѧ, Мрїамъ, обрѣтѐ бо блг(д)ть ѡ(т) бга».

О́смаѧ, ѡста́тнаѧ речъ вели́каѧ, кото́рую учыни́лъ [490] бгъ прч(с)той двѣ, же єѝ воскреси́лъ з(ъ) мртвыхъ и взѧ́лъ з(ъ) тѣ́ломъ до нба, бо ґды преч(с)тои двы тѣ́ло ап(с)лѡве въ грѡ́бѣ положи́ли, пошлѝ тре́тего днѧ до гро́бу глѧдѣ́ти преч(с)тои двы, а́ле не знашлѝ єѝ тѣ́ла в(ъ) гро́бѣ, те́ды мо́вили стыи
278 оцы, же захова́лъ бгъ тѣ́ло преч(с)тои двы пред(ъ) людмѝ // такъ, я́къ захо-
Девто(р) ва́лъ тѣ́ло Мѡѵсе́ѡво [491], бо ґды Мѡѵсе́й уме́ръ и поло́жено єгѐ в(ъ) гро́бѣ,
.лд. за́разъ бгъ захова́лъ тѣ́ло Мѡѵсе́ѡво [492] пре(д) людмѝ такъ, же ѡ тѣ́лѣ єгѡ̀ жа́денъ члвкъ до сегѡ̀ ча́су не вѣ́даєтъ. А то́є учыни́лъ [493] бгъ длѧ тогѡ̀, жебы̀ не впа́ли іилтѧне в(ъ) балвохва́лство, жебы̀ не мѣ́ли Мѡѵсе́ѧ за бга и не кла́нѧлисѧ єму̑ я́къ бгу, бо онѝ [494] скло́нныи былѝ до балвохва́лства. Розумѣ́ли те́ды єднѝ [495] стыи ѡ(т)цы, же тѣ́ло преч(с)тои двы захова́лъ бгъ пере(д) людмѝ такъ, я́къ захова́лъ тѣ́ло Мѡѵсе́ѡво [496]. Дру́гіи засъ розумѣ́ли, же преч(с)таѧ два вста́ла з(ъ) мртвыхъ и взѧ́та до нба з(ъ) дшею и с(ъ) тѣ́ломъ, я́къ Хс въсталъ з(ъ) мртвыхъ и вступи́лъ до нба. Ту́ю другу́ю сенте́нцыю [497] принѧла̀ всѧ црковъ на́ша, бо мѣ́лъ Хс и преч(с)таѧ два з(ъ) мртвыхъ воскресну́ти, ве́длугъ пр(о)рцтва Двдового: «Воскр(с)нѝ, гѝ, въ поко́й твой ты и кѵѡ́тъ стынѧ твоє́ѧ». Кѵѡ́том(ъ) называ́єтъсѧ преч(с)таѧ два, бо кѵѡ́тъ ґды впрова́дили азѡ́тчикове в(ъ) божни́цу до Даґѡ́на, бѡ́га своє́гѡ
ѕ. Цар фалши́вогѡ, на то́й часъ Даґѡ́нъ, болва́нъ азѡ́тскі́й, пере(д) кѵѡ́том(ъ)
.є. бжїимъ упа́л(ъ) на́ землю и была̀ єму̑ ѡ(т)тѧ́та голова̀ и ѡби́двѣ [498] ру́ки.
278 зв. Такъ и преч(с)тую дву уме́рлую ґды ап(с)толове неслѝ до грѡ́бу, єде́н(ъ) // жыдъ [499], прибѣ́гши, хотѣ́лъ зопхну́ти з(ъ) маръ на́ землю тѣ́ло преч(с)той [500]

двы, а́ле ему̀ за́раз(ъ) невиди́мо бы́ли ѡ(т)тѧ́ты ѡби́двѣ [501] ру́ки. Ѧ̓кѡ те́ды Хс третего днѧ вста́лъ з(ъ) ме́ртвыхъ и вступи́лъ до нба, такъ и то́й кѵѡ́тъ бжі́й, преч(с)таѧ два, тре́тегѡ днѧ въста́ла з(ъ) мер(ъ)твыхъ и з(ъ) дшею и з(ъ) тѣ́ломъ до нба е́стъ взѧ́та.

Южъ вѣ́даете, же учыни́л(ъ) [502] бгъ мо́цный вели́кіє ре́чы [503] преч(с)той двѣ, я́кѡ са́ма мо́витъ: «Сотворѝ мнѣ величіє си́лный». И преч(с)таѧ два теж(ъ) чы́нит(ъ) [504] людемъ вели́кіи ре́чы [505]. Дозна(л) того̀ сты́й Ѳеѡ́доръ Сікеѡ́та в(ъ) мѣ́стѣ Анастасиопо́лю [506], кото́рому злы́и лю́де далѝ вы́пити трути́зну, а гды̀ захорѣ́лъ и мѣ́л(ъ) умертѝ, показа́ласѧ ему̀ в(ъ) хоро́бѣ преч(с)таѧ два и сказа́ла ему̀ причы́ну [507], длѧ якои хору́ет(ъ), и вы́зволила его̀ ѡ(т) хоро́бы тое́и [508] и ѡ(т) смрти, бо о́н(ъ) мѣ́л(ъ) за патро́нку прч(с)тую дву и е́й за́вше мли́лсѧ. Млѣ́мо ж(ъ) сѧ и мы прч(с)той двѣ и за патро́нку ей [509] мѣ́ймо, то и на́мъ вели́кіи ре́чы [510] она̀ учы́нитъ [511]. Єслѝ насту́питъ на на́съ яка́ѧ хоро́ба и смрть, пока́жет(ъ)сѧ намъ преч(с)таѧ два в(ъ) хоро́бѣ на́шой и о́ную улѣ́читъ и ѡборо́нитъ насъ ѡ(т) сме́рти доча́сной [512] и вѣ́чной [513]. Ами́нь.// 279

Сурі́й в(ъ) жи(т). егѡ̀ кв. априлъ.

КАЗАНЬЄ НА СТО́ГО ВЕЛИКОМЧНКА ГЕѠРГІѦ

Ѧ̓зъ избра́хъ вы ѡ(т) мі́ра, сего ра́ди ненави́ди(т) васъ мі́ръ. Іѡа́ннъ, єі.

Якъ те́мность свѣ́тлости, якъ го́ркость соло́дкости, я́къ бо́лезнь здоро́вю и якъ сме́рть животу̀, такъ невѣ́рныи лю́де вѣ́рнымъ, злы́и до́брымъ проти́ватъсѧ, ненави́дятъ и́хъ и преслѣду́ютъ. Длѧ того̀ мо́витъ ап(ст)лъ Па́вєлъ: «Кое́ бо прича́стіє пра́вдѣ къ бе(з)зако́нію, илѝ кое́ ѡбще́ніє свѣ́ту къ тмѣ, кое же согла́сіє Хви съ Веліа́ромъ илѝ ка́ѧ ча́сть вѣ́рну съ невѣ́рными илѝ ко́е сложе́ніє црккви бжей съ и́дѡлы». Ѡзнаймова́л(ъ) ѡ ты́мъ [514] дхъ сты́й, же мѣ́ли хр(с)тіѧ́не [515] на́ свѣтѣ бы́ти в(ъ) преслѣдова́ню [516], бо мо́витъ // дхъ сты́й въ Пѣ́снахъ пѣ́сней: «Якѡ кри́нъ (лѣлѣ́ѧ) в(ъ) те́рніи, та́ко искренаѧ моѧ̀ посре́дѣ дще́рей». Лѣлѣ́ею называ́етсѧ црковъ стаѧ, те́рніє́м(ъ) называ́ютсѧ жыды̀, пога́не, еретикѝ и всѣ лю́де невѣ́рныи, бо якъ тернь [517] лѣлѣ́ю ко́летъ и шко́дитъ е́й, такъ онѝ [518] црккви сто́й шко́дятъ, преслѣду́ючи ей. Была̀ ѡ то́мъ фѣгу́ра, же мѣ́ли хр(с)тіѧ́не вѣ́рныи на́ свѣтѣ бы́ти в(ъ) преслѣдова́ню гды жолнѣ́ре ша́рпали ша́ту Хву по(д) часъ му́ки и смрти егѡ̀, бо та́ѧ ша́та значи́ла црковъ сту́ю, кото́рую мѣ́ли лю́де невѣ́рныи ша́рпати и преслѣдова́ти. Мо́жетъ Хс и до сто́гѡ великомчника Геѡргіѧ мо́вити: «Ѧ̓зъ избра́хъ вы ѡ(т) мі́ра, сего ра́ди ненави́дитъ васъ мі́ръ». Бо сты́й Геѡргі́й терпѣ́лъ на́ свѣтѣ преслѣдова́ньє, му́ки и смрть за Ха по(д)нѧ́лъ. Покажу̀ те́ды ла́скамъ ва́шимъ [519], длѧ яки́хъ причы́нъ [520] злы́и лю́де на́ свѣтѣ до́брыхъ ненави́дятъ, бо длѧ ты́х(ъ) же причы́нъ [521] сто́гѡ Геѡргіѧ 348

а̃. Ко(р) .ѕ̃.

ненави́дѣли. Прошꙋ̀ тебѐ, с҃ты́й Геѡ́ргїй, ѡ по́моч(ъ), ласкъ ва́шихъ прошꙋ̀ ѡ слуха́н(ь)є.

Пе́ршаѧ причи́на ест(ъ), длѧ кото́рои злы́и лю́де на свѣ́тѣ до́брыхъ ненави́дѧтъ, бо до́брымъ людє́мъ дає́тъ бг҃ъ ла́ску свою̀ ве́ли́кую, а злы́мъ
348 зв. людє́мъ не да́етъ тако́и // ла́ски. Мѣ́лъ ла́ску бж҃ую вели́кую Ісаа́къ, патрї-а́рха староза́конный, въ всє́мъ єму̀ бг҃ъ блг҃ослови́лъ [522], щасти́лъ и дава́л(ъ) все, чого̀ онъ жада́лъ. Дал(ъ) єму̀ доста́токъ збо́жа, ѡве́цъ и вшелѧ́кого бога́тства. Те́ды філисти́нчикове ненави́дѣли єгѡ̀ и шко́ду чини́ли єму̀, засы-
Бы(т) .кз҃. пуючи сту́днѣ єгѡ̀ землє́ю. Наѡста́токъ самъ Авімеле́хъ, кроль філисти́нскїй, каза́лъ єму̀ вы́йти с(ъ) кроле́вства своє́гѡ. Мѣ́лъ ла́ску бж҃ую вели́кую Іѡ́сифъ, в(ъ) [523] молоды́хъ лѣ́техъ ви́дѣлъ сонъ бз(с)кї́й, кото́рый повѣда́лъ
Бы(т) .лз҃. ѡ(т)цꙋ̀ и бра́тїи своє́й, мо́вѧчи: «Сл҃нце и м(с)ць и єдин(ъ)на́десѧтъ ѕвѣ́здъ покланѧ́хꙋ ми сѧ». Сл҃нце ѡ(т)цѧ̀, м(с)ць ма́тку, ѡдин(ъ)на́десѧтъ ѕвѣ́здъ зна́чили ѡдин(ъ)на́десѧтъ бра́тїи єго̀, кото́рыи мѣ́ли клѧ́натисѧ єму̀ в(ъ) Єгѵ́птѣ, бо ѡ́нъ мѣ́лъ зоста́ти кнѧ́земъ всей землѣ Єгѵ́петскои и длѧ того̀ єгѡ̀ бра́тїѧ ненави́дѣли, хотѣ́ли єгѡ̀ заби́ти, по́тым(ъ) прода́ли̇̀ єгѡ̀ в(ъ) нево́лю до Єгѵ́пту, не вѣ́даючи, же тамъ зоста́нетъ па́номъ и же мѣ́ли єму̀ тамъ клѧ́натисѧ.

Мѣ́ли вели́кую ла́ску бж҃ую в(ъ) Єгѵ́птѣ і̇илтѧ́не, ба́рзо сѧ [524] роз(ъ)мно́жили. Длѧ тогѡ̀ фараѡ́нъ, царъ єгѵ́петскїй, и́хъ ненави́дѣлъ, ѡбтѧжа́лъ ихъ
349 працею вели́кою, каза́лъ гли́ну мѣси́ти, це́глу // роби́ти и мѣ́ста собѣ̀ будова́ти, але поєли́ку и́хъ смирѧ́хꙋ, толи́ко мнѡжа́йши быва́хꙋ и укрѣплѧ́хусѧ велмѝ ѕѣ́ло. Поты́м(ъ) фараѡ́нъ росказа́лъ ба́бамъ єѵре́йскимъ, ґды уро́дитьсѧ сн҃ъ єѵре́йскїй, жебы̀ єгѡ̀ заби́ли, а ґды уро́ди(т)сѧ цо́рка, жебы єй живи́ли. Але убоѧ́шасѧ ба́бы бг҃а и не сотвори́ша яко повелѣ имъ царъ єгѵ́петскїй, и живлѧ́хꙋ мꙋ́жескїй полъ. Наѡста́токъ фараѡ́нъ росказа́лъ всѣ́мъ єгѵптѧ́номъ свои́мъ, ґды́ сѧ уро́дитъ сн҃ъ єѵре́йскїй, жебы̀ єгѡ̀ в(ъ) рѣкꙋ̀ в(ъ)ки́нули, а ґды уро́дитъсѧ цо́рка, жебы̀ живу́ю захова́ли. Мѣ́ли ты́и жь ізраилтѧ́не и потымъ ла́ску бж҃ую. Артаѯерѯесъ [525], кроль пе́рскїй, доброво́лне и́хъ [526] вы́пустилъ з(ъ) нево́лѣ и позво́лилъ и́мъ Іер(с)лимъ збу́реный направова́ти, а ґды̀ направова́ли мꙋ́ры іер(с)ли́мскїи, в(ъ) то́й часъ ненави́дѣли и́хъ ара́вы
а҃. Єздра д҃. и аммѡнѣ́ты, зобра́вшисѧ наѣжджа́ли [527] на ни́хъ и перешкожа́ли им(ъ) в(ъ) то́й робо́тѣ такъ, же і̇илтѧ́не мꙋ́сѣли єдною̀ рукóю роби́ти, а в(ъ) дрꙋ́гой руцѣ̀ мѣ́ч(ъ) длѧ ѡборо́ны носи́ти. И ст҃о́гѡ великом҃чника Геѡ́ргїѧ пога́не длѧ тогѡ̀ ненави́дѣли, же [528] онъ мѣ́лъ ла́ску бж҃ую, кото́рои не мѣ́ли пога́не. Гды а́ггл҃ъ ст҃о́гѡ Геѡ́ргїѧ уздоро́вилъ, з(ъ)нѧ́вши з(ъ) ко́ла, на кото́-
349 зв. ромъ былъ // привѧ́заный и на о́стрыи желѣ́за ѡберта́ный, чы [529] то̀ не мѣ́лъ ла́ски бж҃еи? Ґды в(ъ) обувъ гво́здѧ острогѡ наби́вши, ст҃о́гѡ Геѡ́ргїѧ ѡбꙋ́то и до вежѝ пха́но, єдна́къ нѡ́ги єгѡ̀ зоста́ли здоро́вы, чы [530] то̀ не мѣ́л(ъ) ла́ски бж҃еи? Ґды быча́ми и жы́лами [531] би́то ст҃о́гѡ Геѡ́ргїа такъ до́лго, же тѣ́ло з(ъ) ко́стей на́ землю па́дало, єдна́къ и потымъ зоста́лъ здоро́вый, чы [532] то̀ не мѣ́лъ ла́ски бж҃еи? Ґды с҃ты́й Геѡ́ргїй, тры̀ [533] дни в(ъ) ва́пнѣ огни́стомъ

загре́беный бу́дучи, не згорѣлъ и не уме́ръ, чы [534] то̀ не мѣл(ъ) ла́ски б҃жеи?
Ґды тры́ [535] кроть вы́пилъ трути́з(ъ)ну ядови́тую без(ъ) жа́дноι шко́ды сво-
є́и, чы [536] то̀ не мѣлъ ла́ски б҃жеи? Ґды воскр҃си́лъ ч҃лка уме́рлогѡ мл҃ит-
вою своє́ю и здо́хлогѡ вола̀ убо́гому Глике́рїю ѡживи́лъ, чы [537] то̀ не мѣлъ
ла́ски б҃жеи?

Вто́раѧ причы́на [538] є́ст(ъ), длѧ кото́рои злы́и лю́де до́брыхъ ненави́-
дѧтъ, бо до́брыи лю́де ѡ(т)далѧ́ютъсѧ ѡ(т) злы́хъ людей, не хотѧ́тъ з(ъ) ни́ми
това́рыства [539] мѣти, слу́хаючи ап(с)тла Іѡа́нна мовѧ́чогѡ: «Аще кто прихо́-
дитъ к(ъ) ва́мъ и сегѡ̀ уче́нїѧ [Хва] [540] не прино́ситъ, не приемлѣте єгѡ̀ въ
до́мъ и ра́доватисѧ єму̀ не гл҃ѣте [541], гл҃ѧй бо єму̀ ра́доватисѧ съѡбща́єтъсѧ [542] в҃. Іѡ-
дѣломъ єгѡ̀ злымъ». Такі́й бы́лъ пр(о)ркъ Двдъ, кото́рый не хотѣлъ з(ъ) а́н(ъ) а҃.
злы́ми людмѝ сидѣти, бо мо́витъ: «Съ // нечести́выми не сѧ́ду». Такі́й былъ 350
єде́нъ ч҃лвкъ б҃жїй, кото́рогѡ проси́лъ в(ъ) домъ свой Ієровѡа́мъ, кроль Ї҃ил-
скїй, балвохва́лца, жебы̀ ѣлъ з(ъ) ни́мъ и пи́лъ и ѡбѣца́лъ [543] єму̀ подару́нки
да́ти. Ѿ(т)каза́лъ ч҃лкъ б҃жїй: «Аще дасѝ мнѣ полъ имѣнїѧ твоєгѡ, не внїйду̀ г҃. Ца(р)
с(ъ) тобо́ю ни́же я́мъ хлѣба, ни́же пі́ю во́ду на мѣстѣ семъ». .еі.

Не хотѣлъ това́рыства [544] мѣти з(ъ) пога́нами Мѡѵсі́й, бо не хотѣлъ
зва́тисѧ с҃номъ цо́рки фараѡ́новы, волѣлъ утрапе́н(ь)є терпѣти з(ъ) бра́тїєю
своє́ю, на́рѡдомъ єѵре́йскимъ, ве́длугъ ап(ст)ла Па́вла мовѧ́чого: «Вѣрою
Мѡѵсе́й вели́къ бывъ, ѡ(т)верже́сѧ нарица́тисѧ с҃нъ дще́ры фараѡ́новы, па́-
че же изволѝ страда́ти с(ъ) людмѝ б҃жіими, не́жели имѣти вре́меннагѡ грѣ- Єѵрей
ха̀ сла́дость». Іѡ́сифъ засъ и по сме́рти не хотѣлъ това́рыства [545] мѣти з(ъ) .аі.
пога́нами, єгѵптѧ́нами, бо умира́ючи заклѧ́лъ бра́тїю свою̀, жебы ко́сти єгѡ̀
вы́несли з(ъ) Єгѵ́пту до землѣ ѡбѣца́ннои, где са́ми ме́шкати мѣли: «Посѣ- Бы(т)
ще́нїєм(ъ) и́мъ же посѣти́тъ васъ б҃гъ, да изнесетѐ ко́сти моѧ̀ ѡ(т)сю́ду съ со- .н҃.
бо́ю».

Якѡ аммѡре́йчыкове [546] гнѣвалисѧ на гаваѡнѣтовъ и, ѡбсѣдши Гава-
ѡ́нъ, воєва́ху на нь длѧ тогѡ̀, же гаваѡнѣтове ѡ(т)лучи́лисѧ ѡ(т) аммѡре́й- Іѵсу(с)
чыкѡвъ [547], не хотѣли з(ъ) ни́ми това́рыства [548] мѣти, але по(д)дали́сѧ Іѵсу́- На(в) .і҃.
су На́в(ъ)//вѵну [549], гетма́нови лю́ду б҃жого, и якъ Ама́сїа, царъ юдскі́й, 350 зв.
наѧ́вши ѡ(т) Ї҃ила жолнѣрѡвъ сто ты́сѧчей [550] за сто̀ тала́нтѡвъ срѣбра, по- в҃.
ты́мъ слу́хаючи росказа́нѧ б҃жогѡ, ѡ(т)пра́вилъ и́хъ ѡ(т) себѐ, не хотѣлъ Па(р) .кє.
з(ъ) ни́ми това́рыства [551] мѣти. Ѿ(т)лучѝ убѡ [552] вои, и́же прїйдѡ́ша к(ъ) не-
му̀ ѡ(т) Єфре́ма и возврати́шасѧ в(ъ) мѣсто ихъ. Длѧ тогѡ̀ ты́и жолнѣре роз-
гнѣвалисѧ на царѧ̀ юдскогѡ Ама́сїю и ты́и проти́въ Іу́ды розгнѣва́шасѧ
ѕѣло и возврати́шасѧ въ стра́ну свою̀ въ гнѣвѣ я́рости. Так(ъ) и тепе́ръ злы́и
лю́де до́брыхъ длѧ тогѡ̀ ненави́дѧтъ, же до́брыи ѡ(т) злы́хъ ѡ(т)далѧ́ютсѧ,
не хотѧ́тъ з(ъ) ни́ми това́рыства [553] мѣти. И ст҃о́гѡ великом҃чника Геѡ́ргїѧ
длѧ тогѡ̀ ненави́дѣли пога́не, же ст҃ы́й Геѡ́ргїй ѡ(т)далѧ́лъсѧ ѡ(т) ни́хъ, не
хотѣлъ мѣти з(ъ) ни́ми това́рыства [554], ґды єму̀ Дїѡклитїѧ́нъ ѡбѣца́лъ [555]
высо́кїи урѧ́ды да́ти и за сы́на єгѡ̀ мѣти и дру́гимъ по собѣ в(ъ) па́нствѣ [556].
Ст҃ы́й Геѡ́ргїй нѣ с҃номъ єгѡ̀ бы́ти, нѣ урѧ́довъ бра́ти, нѣ богѡ́мъ фалши́вымъ
не хотѣлъ клѧ́нятисѧ, але мо́вилъ: «Ґды̀ бы ты самъ, це́сару, правди́вогѡ

бга позна́лъ, бо́лше бы онъ тобѣ̀ далъ, нѣже́ли [557] ты мнѣ̀ ѡбѣцу́еш(ъ) и нѣже́ли тепе́ръ ма́ешъ».

351 Тре́таѧ причи́на // е́ст(ъ), длѧ кото́рой злы́и лю́де до́брыхъ ненави́дѧтъ, бо до́брыи лю́де не хотѧ́тъ тыхъ учы́нкωвъ [558] чыни́ти [559], кото́рыи [560] злы́и лю́де чы́нѧтъ [561]. Ґды [562] сынѡ́ве Їилевы пришли̇̀ до границъ мωави́тскихъ и та́мъ ωбо́зωмъ ста́ли, Вала́къ [563], кроль мωа́вскїй, злѧ́къса и́хъ и, призва́вши Валаа́ма, каза́лъ єму̇̀ проклина́ти людъ бжїй. Але онъ не хотѣ́л(ъ) того̀ чыни́ти [564], не хотѣ́лъ лю́ду бжогω проклина́ти, мо́вачи: «Что прокле-

Числ(ъ) .кд. и кд. [!] ну̇̀, єго́ же не клене́тъ бгъ и что̀ ωзлоблю̀, єго́ же не ωзлоби̇̀ бгъ». Ѡвшемъ блгослови́лъ людъ бжїй мо́вачи: «Бл(с)вѧ́щыи [565] та блгослове́ны [566] и клену́щыи [567] та проклѧ́ты». И за то́є Вала́къ, кроль мωа́вскїй, розгнѣ́валъсѧ на Валаа́ма и, плесну́вши рука́ми, мо́вилъ до негѡ̀: «Клѧ́ти та вра́га моє́гω призва́хъ, се́ же блгословлѧ́ѧ блгослови́ши ихъ».

И Гедеѡ́нъ не хотѣ́лъ тогѡ̀ чыни́ти [568], що чыни́ли [569] мадїанѣ́тове [570],

Суд .ѕ̃. они̇̀ кла́налисѧ Ваалу, бо́гу фалши́вому, а Гедеѡ́нъ, вста́вши в(ъ)ночѣ̀ [571], зопсова́лъ о́лтаръ Ваа́ловъ и са́дъ єгѡ̀ вы́сѣкъ и за то́є мадїанѣ́тове [572] розгнѣ́валисѧ на Гедеѡна и мо́вили ω(т)це́ви єгѡ̀: «Изведи̇̀ сы́на твоє́го, да умре́тъ, я́кω раскопа̀ о́лтаръ Ваа́ловъ и посѣче̇̀ садъ, иже у негѡ̀».

Да(н) .г̃. Не хотѣ́ли чыни́ти [573] тогѡ̀ тры [574] мл(д)нцы [575], Сидра́хъ, Миса́хъ и

351 зв. Аведнагω, що каза́лъ // чынити [576] Навходонѡ́соръ, кроль Вавѵлѡ́нскїй [577]. Онъ каза́лъ всѣ́мъ людє́мъ в(ъ) па́нствѣ своє́м(ъ), жебы̇̀ кла́налисѧ болвано́ви єгѡ̀, кото́рый о́нъ постанови́лъ на по́лю Деири, але тры [578] мл(д)нцы [579] не кла́налисѧ тому̇̀ бры́дкому [580] болвано́ви, ты́лко бгу правди́вому кла́налисѧ. И за то́є Навходонѡ́соръ, розгнѣ́вавшисѧ, каза́лъ и́хъ в(ъ)ки́нути в(ъ) пѣ́чъ огни́стую, в(ъ) кото́рой ого́нь былъ высо́кїй, на чтыридесѧ́тъ [581] и де́вать [582] ло́ктїй, єдна́къ мл(д)нцомъ нѣчо́го [583] не шко́дилъ. И вавѵлѡ́нчыкове [584] ґды вы́дали де́креть, жебы̇̀ през(ъ) тры́дцать [585] днїй нѣктѡ̀ бга нѣ̀ [586] ω що не проси́л(ъ) ты́лко само́го кро́лѧ, пр(о)ркъ [587] Данїи́лъ не слу́халъ тогѡ̀ зло́гω де́крету, бо ко́ж(д)ого днѧ, ωтвори́вши окна въ дому̇̀ своє́мъ, тры [588] ра́зы на колѣ́на па́далъ и моли́лъсѧ бгу. И за то́є розгнѣ́вавшисѧ вавѵлѡ́нчыкове [589] на пр(о)рка Данїи́ла, в(ъ) рѡ́въ єгѡ̀ ме́жы [590] лвы в(ъ)ки́нули, але єму̇̀ лвы нѣчо́гω [591] не шко́дили. И сто́гω Геѡ́ргїѧ длѧ того̀ ненави́дѣли пога́не, же не хотѣ́лъ того̀ чыни́ти [592], що они̇̀ [593] чыни́ли [594]. Ґды каза́лъ Дїωклитїа́нъ, жебы́ сѧ поклони́лъ болва́ном(ъ) єго́, сты́й Геѡ́ргїй не хотѣ́лъ поклони́тисѧ, але пошо́вши з(ъ) Дїωклитїа́номъ до божни́ци по-

352 га́нскои, мо́вилъ до болвана̀: «Чы [595] бо́гъ ты // єстесь, же ω(т) [596] мене̇̀ ωфѣ́ры потребу́єшъ, чы́ли [597] нѣ̀?» Ѡ(т)каза́лъ дїаволъ, кото́рый в(ъ) то́мъ бол(ъ)ванѣ̀ ме́шкалъ: «Не є́стемъ жа́днымъ бо́гом(ъ), самъ єди́нъ бгъ є́стъ, кото́рогω ты ωповѣда́єшъ». Те́ды мо́вилъ сты́й Геѡ́ргїй: «А що́ жъ ту́тъ при мнѣ̀, слузѣ̀ правди́вого бга, чы́нишъ?» [598]. И за́разъ болва́нъ ωбали́лъ и скруши́лъ и и́ншыи [599] болваны̇̀ всѣ̀ упа́ли на́ землю и покруши́лисѧ.

Четве́ртаѧ ωста́т(ъ)нѧѧ причы́на [600] є́стъ, длѧ кото́рои злы́и лю́де на́ свѣтѣ̀ до́брыхъ ненави́дѧтъ, бо до́брыи лю́де злымъ пра́вду мо́вѧтъ, не по-

хлѣбуют(ъ). Гды Ахávъ, кроль Іилскій, хотѣлъ войнꙋ точити з(ъ) сvрíйчыками [601], пытáлъ прорѡковъ своихъ, якъ ємꙋ тáѧ войнà поведéтъсѧ. На тóй часъ Седéкіѧ, фалшúвый прорóкъ, похлѣбовáлъ Ахáвови, учынúвши [602] собѣ желѣзные рóги, мóвилъ до негѡ: «Тáкѡ глетъ г(с)дь, сúма рогóма Сѷрїю [603] скончáєши». Міхéа [604], за(с) правдúвый пр(о)ркъ бжїй, прáвду мóвилъ Ахáвови, не казáлъ ємꙋ итѝ на тꙋю войнꙋ, мóвѧчо [605]: «Да воз(ъ)вратúтъсѧ кóждѡ в(ъ) домъ свой съ мúромъ». Тéды Ахáв(ъ) подобáлъ собѣ Седéкїю, котóрый ємꙋ похлѣбовáлъ, а Міхíю [606] ненавúдѣлъ, котóрый ємꙋ прáвду мóвилъ. И рéклъ Ахáвъ до Міхíи [607]: «Да и посáдатъ в(ъ) темници [608] и кóрмѧтъ хлѣбомъ печáлным(ъ) // и водóю печáлною, дóндеже возвращꙋсѧ 352 зв.
в(ъ) мирѣ». И Голоферн̑ъ, гетмáнъ Ассѵрíйскїй [609], з(ъ) вóйсками гды притѧгнꙋлъ до Веѳꙋлїи мѣста и сподѣвáл(ъ)сѧ єгѡ зáразъ добыти, мóвил(ъ) єму Ахїѡръ: «Єслѝ тыи людe согрѣшúли пре(д) бгомъ своим(ъ), идѣмъ протúвъ иxъ, якѡ предáющи предáст(ъ) иxъ бгъ тебѣ. Але єслѝ не согрѣшúли тыи люде пре(д) бгомъ своимъ, не мóжемъ протúвитисѧ úмъ, якѡ г(с)дь бгъ защúтитъ иxъ». И за тóє Голоферн̑ъ бáрзо розгнѣвалъсѧ на Ахїѡра, же ємꙋ не похлѣбовалъ, не мóвилъ: «Зáразъ, лáтво ѡзмемъ Веѳꙋлїю мѣсто»,— але мóвилъ прáвду: «Єслѝ согрѣшúли тыи люде пре(д) бгомъ, ѡзмемъ иxъ, а єслѝ не согрѣшúли, не ѡзмемъ». И казал(ъ) Голоферн̑ъ Ахїѡра ѡ(т)провáдити до Веѳꙋлїи, жебы̀ там(ъ) поспóлу з(ъ) úншыми [610] згúнулъ ѡ(т) мечà ассѵрíйскогѡ [611]. И взѧвши слꙋги Голоферновы Ахїѡра, привѧзáли вéдле Веѳꙋлїи до дéрева за рꙋки и за нóги.

И стый Стефáнъ гды мóвилъ жыдóм(ъ) [612] прáвду, гáнилъ иxъ затвердѣлоє ср(д)це, же не хотѣли в(ъ) Ха вѣрити, на тóй часъ жыды̀ [613] розгнѣвалисѧ на стóгѡ Стефáна: «Слышáвше, же сїѧ распыхáхусѧ ср(д)цы своими, и скрежетáху зꙋбы на н(ь). Потымъ извéдше внѣ грáда, кáменїємъ побивáху єгѡ. Дѣѧ(н) .ка.

И галáтѡве ненавúдѣли ап(ст)ла// Пáвла за тóє, же úмъ прáвду мóвилъ, 353
гáнил(ъ) иxъ злыи учынки [614], же онѝ принѧвши вѣру Хву, ѡ(т)ступúли ѡ(т) вѣры Хвы и почалѝ ѡбрѣзоватисѧ. Длѧ тогѡ мóвитъ ап(ст)лъ Пáвел: Гала(т) .д.
«Врагъ вамъ быхъ, úстинну вамъ глѧ».

И стóгѡ великомчника Геѡргїѧ [615] длѧ тогѡ Діѡклитїáнъ, цéсаръ Рымскій [616], ненавúдѣлъ, же онъ ємꙋ не похлѣбовáлъ, але мóвилъ прáвду. Гды з(ъ) сенáторами своими Діѡклитїáнъ учынúлъ [617] рáду и вы́далъ дéкретъ, жебы̀ по всéмъ пáнствѣ Рымскомъ [618] хрстїѧнъ [619] мꙋчено и забїѧно [620], котóрыи [621] не хотѧтъ ѡ(т) Ха ѡ(т)ступúти и богѡмъ погáнскимъ клáнѧтисѧ, на тóй часъ стый Геѡргїй вшéдши до той рáды мóвилъ: «Чемꙋ, цéсару и ты зáцнаѧ рáдо, злыє и несправедлúвые декрéта на хр(с)тїѧнъ [622] становитè?» Спытáлъ єгѡ в(ъ) тóй рáдѣ Магнéнціушъ: «Ктó тѧ такъ смѣлымъ учынúлъ [623]?» Ѡ(т)казáлъ стый Геѡргїй: «Прáвда». Пытáно, що за прáвда. Ѡ(т)казáлъ стый Геѡргїй: «Хс, котóрогѡ вы преслѣдꙋєте, котóрого я éстем(ъ) слугà».

Мо́же(т) ст҃ый Геѡргїй до Х҃а мо́вит(и): «За словеса усте(н) твои(х) а́з(ъ) сохрани(х) пу́ти жесто́ки». Мо́же(т) мо́вити: «Гл҃а(х) ѡ свѣдѣ́нїи(х) твои(х) пре(д) цр҃и и не стыдѧ(х)сѧ».

Пыта́ли Хр҃ста̀ жыды̀ [624], чи тре́ба це́сареви да́нь давати, чи нѣ̀.
353 зв. Ѿ(т)каза́лъ Х҃с: «При//несѣте ми пѣ́нѧз(ь), да ви́жду». А ґды принеслѝ, пыта́лъ
Ма(ѳ) .в̃. и́хъ: «Чи́й [625] ѡ́бра(з) сы́й и написа́нїе». Ѿ(т)каза́ли: «Ке́саревъ». Те́ды Х҃с мо́вилъ: «Воздадѣ́те ке́сарева ке́сареви и бж҃їа бг҃ови». Пѣ́нѧземъ є́стъ ко́ждый чл҃вкъ, бо пѣ́нѧзь ро́бѧт(ъ) з(ъ) мате́рїи зе́мнои, з(ъ) мѣ́ди, з(ъ) срѣ́бра, з(ъ) зло́та. Такъ чл҃къ з(ъ) землѣ̀ є́стъ учи́неный. На пѣ́нѧзѣ быва́єтъ ѡ́бразъ це́сарскїй, на чл҃вѣ́цѣ знайду́єтъсѧ ѡ́бразъ бж҃їй, бо мо́вилъ самъ бг҃ъ: «Сотвори́м(ъ) чл҃вка по образу на́шему и по подо́бїю». Зачи́мъ ко́ждый чл҃вкъ пови́ненъ ω(т)да́ти себѐ само́го бг҃у на услу́ги єгѡ̀, понева́жъ є́стъ пѣ́нѧземъ и но́ситъ на собѣ̀ обра(з) бж҃їй. И ст҃ый Геѡргїй, бу́дучи таки́мъ пѣ́нѧзе(м) и ма́ючи на собѣ̀ о́бразъ бж҃їй, ω(т)да́лъ себѐ само́го бг҃у, кото́рого Х҃с бг҃ъ прїнѧ́лъ до нб҃а, я́кω пѣ́нѧзь, собѣ̀ ω(т)да́ный. Зачи́мъ мо́жет(ъ) Х҃с до ст҃гω Геѡ́ргїа мо́вити: «Азъ избра́хъ вы ω(т) мї́ра, сегѡ̀ ра́ди ненави́дит(ъ) васъ мї́ръ». И мы̀ єсли ω(т)дамо̀ себѐ самы́хъ бг҃у, я́къ пѣ́нѧзь, на кото́ром(ъ) о́браз(ъ) бж҃їй нарисова́нный, прїи́метъ насъ Х҃с до нб҃а на мешка́ньє вѣ́чноє.
354 Ами́нь.//

КАЗА́НЬЄ ВТОРОЄ [626] НА С҃. ВЕЛИКОМ҃ЧНИКА ГЕѠРГЇѦ

Ко(р) .ѳ҃.

Текущїи въ позо́рищи всѝ у́бω текýтъ, єди́нъ же прїємле(т) по́честь.

Позо́рищем(ъ) называ́єтсѧ свѣ́тъ, бо я́къ на позо́рищи мнѡ́гїє лю́де бѣгу́тъ до кре́су назначо́ного, а тылко єде́нъ бере́тъ по́честь, ша́ту а́лбо коро́ну, кото́рый найпе́рше прибѣ́житъ до кре́су замѣ́реного, такъ на свѣ́тѣ живучѝ лю́де всѣ бѣгу́тъ до кре́су смерте́лного. Длѧ того̀ ап(с)лъ Па́велъ жи́тїє
в̃. Ти(м) .ді҃. лю́дскоє бѣ́гомъ называ́єтъ, мо́вѧчи: «Тече́нїє сконча́хъ», бѣ́гъ скончалемъ. Єдна́къ не всѣ лю́де прїйму́ютъ ω(т) бг҃а по́честь, не всѣ прїйму́ютъ коро́ну нб҃сную вѣ́чную, кото́рую спомина́єтъ ап(с)лъ Пе́тръ, мо́вѧчи: «Явл(ь)шусѧ
а҃. Пе(т) .є҃. па́стырей нача́лнику прїи́мете неувѧда́ємый сла́вы вѣне(ц)», бо не всѣ лю́де до́бре бѣ́гъ то́й, жи́тїє тепе́решнєє, ω(т)праву́ют(ъ), бо́лше и́хъ є́стъ, кото́-
354 зв. рыє // зле бѣгу́тъ до кре́су смерте́лногω, зле живу́тъ на свѣ́тѣ, бо́лше и́хъ є́стъ, кото́рые угана́ютсѧ за ма́рностѧми свѣ́цкими, доча́сными зе́мными, а ω коро́ну нб҃сную вѣ́чную не дба́ютъ. Длѧ того̀ мо́витъ ѱалми́ста до людей: «Сынѡ́ве чл҃вчестїи, доко́ле тяжкосе́рдїи воску́ю лю́бите сує́тнаѧ и ищете лжа?»

Ст҃ый великом҃чникъ Геѡргїй ѡде́ржалъ ω(т) бг҃а по́четъ, ѡде́ржалъ в(ъ) нб҃ѣ коро́ну вѣ́чную, бо ѡ́нъ до́бре бѣ́гъ то́й ω(т)правова́лъ, жи́тїє доча́с-

ноє, и мо́жетъ мо́вити: «По́двигомъ до́брымъ подвиза́хъсѧ, тече́нїє скончя́хъ, вѣ́ру соблюдо́хъ, про́чеє у́бѡ соблюда́єтъ ми сѧ вѣне́цъ пра́вды, єго́ же воз-да́стъ ми г҃дь въ д҃нь о́нъ». Обѣцу́ю те́ды [627] показа́ти зна́ки, з(ъ) кото́рых(ъ) зрозумѣ́ти мо́жемо, же не мно́го люде́й бу́детъ в(ъ) н҃бѣ, бо́лше и́хъ бу́детъ в(ъ) пе́клѣ, з(ъ) ко́ждого тежъ зна́ку зрозумѣ́ємо, же в(ъ) н҃бѣ сѧ знайду́єтъ ст҃ы́й великом҃чникъ Геѡ́ргїй, кото́рому неха́й бу́детъ на честь и похва́лу та́я мо́ва, ла́скамъ ва́шимъ на по́лзу душе́вную.

Єстъ зна́къ, же не мнѡ́го люде́й бу́детъ в(ъ) н҃бѣ, пото́пъ, по(д) часъ ко-то́рогѡ всѣ лю́де въ вода́хъ потону́ли, ты́лко ѡ́смъ д҃шъ в(ъ) корабли̂ во́л-ными зоста́ли ѡ(т) сме́рти: Нѡ́є, жона̀ и три сыны̀ єгѡ̀ з(ъ) своими жона́ми,// 355
бо ты́лко ты́є жили̂ ве́длугъ во́лѣ б҃жеи, а и́ншыи [628] всѣ лю́де удали́сѧ были̂ на ро́спусты теле́сныи. «Ви́дѣвше же с҃нѡ́ве б҃жїи дще́рѧ ч҃лвѣческа якѡ доб-ры̀ суть, и поѧ́ша себѣ́ же́ны ѡ(т) всѣ́х(ъ) я́же избра́ша». Такъ и в(ъ) ѡста́т-нїй д҃нь г҃ды прі́йдет(ъ) Х҃с суди́ти живы́хъ и ме́ртвы(х), бо́лше люде́й зна́й-детсѧ, котры́є пото́нутъ в(ъ) смолѣ́ пеке́лной, не́жели тыхъ, кото́рыи до н҃ба я́къ до корабл҃ѧ Нѡ́євого взѧ́ты бу́дутъ, бо на свѣ́тѣ бо́лше є́стъ таки́хъ лю-де́й, кото́рыє ба́рзѣй в(ъ) теле́сномъ грѣху̑, не́жели в(ъ) чи́стости сѧ коха́-ютъ. Ст҃ы́й Геѡ́ргїй до н҃ба, я́къ до корабла Нѡ́євого є́стъ взѧ́тый, бо о́нъ хрони(л)сѧ грѣха̀ теле́сного, а коха́лъсѧ в(ъ) чи́стости, слу́хаючи ап(с)тла Па́вла, кото́рый мо́витъ: «Сі́ѧ бо є́стъ во́лѧ б҃жї́ѧ ст҃ынѧ ва́ша храни́ти себѐ самы(х) ѡ(т) блу́да и ви́дѣти ко́ждо [629] ѡ(т) ва(с) сво́й сосу́дъ, стѧжава́ти в ст҃ы́нѣ че́сти, а не въ стра́сти по́хотнѣ, я́коже и язы́ци не вѣду́щыи [630] б҃га». л҃. Солу́н(ъ).

Єстъ зна(к), же не мнѡ́го люде́й в(ъ) н҃бѣ бу́дет(ъ), Содо́ма, в(ъ) кото́рой спали́л(ъ) б҃гъ огне́мъ сѣрчи́стымъ [631] всѣхъ люде́й, ты́лко чты́ри [632] д҃ши вы-провадилъ до мѣ́ста, Сїгѡ́ръ назва́ного: Лѡ́та, жону̑ и двѣ цо́рки єгѡ̀, бо ты́лко ты́и чты́ри душѣ́ жили̂ ве́длугъ приказа́нѧ б҃жого, а и́ншыє всѣ лю́де грѣши́ли, удали́сѧ в(ъ) прожнован(ь)є, в(ъ) пѧ́нство, в(ъ) збы́тки и на и́н-шыи грѣхи̂. Такъ и в(ъ) ѡста́тнїй // д҃нь бо́лше люде́й Х҃с по́шлет(ъ) до пе́кла, 355 зв.
же́бы тамъ въ огни̂ сѣрчи́стомъ наве́ки горѣ́ли, ме́нше засъ прі́йметъ до Се-гѡ́ру н҃бсного на вѣ́чноє мешка́ньє, бо тепе́ръ бо́лше є́стъ люде́й на свѣ́тѣ, кото́рыи коха́ютъсѧ в(ъ) прожнова́ню, в(ъ) пѧ́нствѣ, в(ъ) збы́тках(ъ) и в(ъ) и́нших(ъ) ро́спустахъ, ме́нше засъ таки́хъ є́стъ, кото́рыи тыхъ грѣхѡ́въ хра-ни́тъсѧ и в(ъ) до́брыхъ учи́нкахъ коха́ютъсѧ. И с҃то́го Геѡ́ргї́ѧ взѧ́лъ б҃гъ до Сїгѡ́ру н҃бсного на мешка́ньє вѣ́чноє, бо ст҃ы́й Геѡ́ргїй выстерѣга́лъсѧ про-жнова́нѧ, вѣ́даючи, же ап(с)лъ мо́витъ: «Аще не хѡ́щетъ кто̀ дѣла́ти, да не я́стъ». Выстерѣга́лъсѧ пѧ́нства ст҃ы́й Геѡ́ргїй, бо мо́витъ пр(о)ркъ Иса́ї́ѧ: «Го́ре крѣ́пкимъ ва́шимъ вино̀ пї́ющимъ и вел(ь)мо́жамъ, че́рпающымъ [633] сике́ра». Выстерѣга́лъсѧ ст҃ы́й Геѡ́ргїй з(ъ)бытковъ, бо мо́вил(ъ) б҃гъ до пр(о)-рка Іезекї́йла: «Ядь же твоѧ̀, я́же вси̂ в(ъ)мѣру». Да́лей [634] мо́вилъ: «И во-ды̀ в(ъ)мѣру испі́єши».

в҃. Ти(м) .г҃.

Ісаїа, є҃.

Іезе(к) .д҃.

Исхо(д). Єстъ знакъ, же не мнóго людéй бýдетъ в(ъ) нбѣ. Їилтѧне, котóрыи шлѝ
ві. з(ъ) Єгѵ́пту до землѣ ωбѣцáнои, бо їилтѧновъ мнωго вышло з(ъ) Єгѵ́пту,
Чи(с) шéсть крóт(ь) сто тысѧчей [635] самы́хъ мужéй, ωпрóчъ жωнъ и чéлади, а тыл-
.ді. ко [636] двà їилтѧне Їсýсъ Нáѵвин(ъ) и Халéв(ъ), котóрыи не хотѣли ворóча-
356 тисѧ до Єгѵ́пту, вошлѝ в(ъ) зéмлю ωбѣцáную, // и́ншыє [637] зась всѣ їилтáне
помéрли на пýщы [638], котóрыи хотѣли до Єгѵ́пту вернýтисѧ. И тепéръ з(ъ)
свѣта, я́къ з(ъ) Єгѵ́пту всѣ лю́де хотѧтъ вні́йтѝ до нба, я́къ до землѣ ωбѣцá-
нои, áле не мнóго и́хъ éстъ, котóрыє нба доступýютъ, бóлше [639] éстъ таки́хъ,
котóрыє вѣчною смéртїю в(ъ) пéклѣ умирáютъ, бо и тепéръ бóлше éстъ нá
свѣтѣ таки́хъ людéй, котóрыє ω(т)дали́вшисѧ ω(т) свѣта, до свѣта знóву
вертáютъсѧ, мéнше зась таки́хъ ест(ъ), котóрыє ω(т)дали́вшисѧ през(ъ) вѣ-
ру хр(с)тїѧ́нскую [640] ω(т) Єгѵ́пту свѣтовóго, не хотѧтъ юж(ъ) бóлше до тогω
Єгѵ́пту ворóчатисѧ. И стый Геωргїй вшолъ до нба, я́къ до землѣ ωбѣцáнои,
бо онъ, вы́шовши ω(т) Єгѵ́пту свѣтовóго през(ъ) вѣру хр(с)тїѧ́нскую [641] и
през(ъ) учы́нки [642] хр(с)тїáнскїи, не хотѣлъ до тогω Єгѵ́пту, до мáрностей
свѣтовы́хъ, ворóчатисѧ. Вѣдалъ ω тóмъ стый Геωргїй, же напи́сано: «Аще
бо ω(т)бѣгше сквéрнъ мíра в(ъ) рáзумъ г(с)да нáшегω и спса Їс Ха, си́ми же
в҃. Пе(т) пáки соплéтшесѧ побѣждáємы бывáютъ, бы́ша и́мъ послѣднаѧ гóршаѧ пéр-
.в҃. выхъ, лýчше бо бѣ и́мъ не познáти пýти прáвды, нéжели познáвши(м) воз-
врати́тисѧ ω(т) предáнныѧ и́мъ стыѧ зáповѣди».

Єстъ знакъ, же не мнóгω людéй бýдетъ в(ъ) нбѣ, такъже їилтѧне, котó-
рыє [643] войнý точи́ли з(ъ) вóйскомъ Мадїáмски(м), бо єдногω чáсу казáлъ
356 зв. бгъ Гедеωнови про//вáдити до воды̀ їилтѧнов(ъ), жебы̀ пилѝ вóду. И котó-
рыи, клакнýвши на колѣна, пилѝ, тых(ъ) казáлъ ωсóбно стáвити, а котóрыи
гóрстю беручѝ вóду, я́къ ψы [644] хлептáли, тыхъ казáл(ъ) ωсóбно стáвити.
И знашлóсѧ мéжы [645] десѧт(ъ)мà тысѧчми [646] трыста [647] таки́хъ, котры́є вó-
ду, я́къ ψы хлептáли, чéрпаючи гóрстю. И ты́мъ тылко казáлъ бгъ итѝ на
войну, а и́ншым(ъ) [648] всѣмъ казáлъ додóму вернýтисѧ, котóрыи, клакнýв-
ши на колѣна, пилѝ вóду. Я́ко тéды мéжи їилтѧнами мнωгими мало зна-
шлóсѧ способныхъ до войны̀, котóрые бы моглѝ непрїѧтела звѣтажити и
по ты́мъ звѣтѧзствѣ трїумфовáти [649], такъ межы̀ [650] людмѝ мнωгими нá свѣтѣ
не мнóго éстъ таки́х(ъ), котóрыє воюютъ з(ъ) непрїѧтелами дýшными и и́хъ
звѣтажáютъ [651] и по ты́мъ звѣтѧз(ъ)ствѣ [652] в(ъ) нбѣ трїумфýютъ. Бóлше
éстъ таки́х(ъ), котóрыхъ непрїѧтелѣ дýшныи звѣтажáютъ [653] и до пéкла в(ъ)
невóлю вѣчную провáдат(ъ). И стый Геωргїй в(ъ) нбѣ трїумфýєтъ по своéмъ
звѣтѧзствѣ [654], бо óнъ войнý точи́лъ з(ъ) тромà непрїѧтелми дýшными: з(ъ)
свѣтом(ъ), з(ъ) тѣломъ и з(ъ) дїáволомъ,— и звѣтажилъ [655] и́хъ. Звѣта-
жилъ [656] стый Геωргїй свѣтъ, бо взгóрдил(ъ) [657] гонóрами, достáтками и
357 всѣми // мáрностами свѣцкими, слýхаючи ап(с)тола Їωáнна: «Не любѣте
а҃. Іω- мíра и я́же въ мíрѣ». Звѣтажил(ъ) [658] стый Геωргїй тѣло своé, бо ω(т)дáлъ
áн(ъ) .і҃. óноє на мýки и на смрть за Ха, вѣдаючи, же апостолъ Пáвелъ мóвилъ: «Азъ
Двѧ(н) .з҃. бо не тóчїю свѧзáнъ быти хощý, но и умрѣти въ Їер(с)ли́мѣ готóвъ ω и́мени

га І҃са». Звѣтажилъ [659] ст҃ый Геѡргїй дїа́вола, бо не хотѣлъ кла́нѧтисѧ дїа́воломъ, кото́рые ме́шкали в(ъ) болвана́хъ и людей зводи́ли мо́вою своє́ю и пога́не и́хъ за богѡвъ мѣли и и́мъ кла́нѧлисѧ. А ст҃ый Геѡргїй кла́нѧлъсѧ Х҃ви, правди́вому бг҃у, слу́хаючи ап(с)тола Іа́кѡва, мовѧ́чогѡ: «Повину́йтесѧ бг҃у, противи́те же сѧ дїа́волу, и бѣжи́тъ ѡ(т) ва́съ».

Єстъ знакъ, же не мнѡго людей бу́детъ в(ъ) нб҃ѣ, Ієрїхѡнъ [660], кото́рый, гды збу́рилъ Ісу́съ На́ввѵнъ, каза́лъ жолнѣромъ своимъ всѣхъ людей забїѧ́ти [661], котрыє [662] ме́шкали въ Ієрїхѡнѣ [663] и были̇ непрїѧ́телѧми єго̀, тылко єднꙋ̀ Раа́въ блу́дницу з(ъ) до́момъ єй захова́лъ в(ъ) цѣлости и в(ъ)прова́дилъ до обо́зу своє́гѡ, котораѧ принѧла̀ въ до́мъ свой шпи́ґовъ, ѡ(т) Ісу́са На́ввѵна посла́ныхъ, и здоро́выхъ захова́ла и ѡ(т)пусти́ла. Та́къ І҃с Х҃с в(ъ) ѡста́тнїй дн҃ь гды [664] збу́рытъ, я́къ Ієрїхѡнъ [665], свѣтъ, на то́й часъ болше людїй на́ свѣтѣ затра́титъ, вѣчне // до пе́кла в(ъ)тру́титъ [666], нѣжели [667] в(ъ) цѣлости захова́єтъ и ѡзметъ до ѡбо́зу нб(с)ногѡ [668], бо на́ свѣтѣ болше є́стъ людей грѣшныхъ, кото́рые [669] су́тъ [670] непрїѧ́тельми бж҃іими, ве́длугъ ѱалми́сты мовѧ́чого: «Б҃же, кто уподоби́тсѧ тебѣ, не премолчѝ, ни укроти, б҃же, я́кѡ се вразы [671] твоѝ возшумѣша и ненавидѧщыи [672] тѧ воздвигѡша главꙋ̀». Ме́нше за(с) є́стъ таки́хъ людей на́ свѣтѣ, кото́рыи [673] прїйму́ютъ шпи́ґѡвъ Х҃выхъ, ап(с)тловъ, и нау́ку и́хъ захо́вуютъ и живу́тъ ве́длугъ нау́ки апо́столскои. Ознаймова́лъ ѡ ты́мъ Х҃с ап(с)ломъ, мо́вачи: «Аще менѐ изгна́ша и ва́съ иждену́т(ъ)». І ст҃ого Геѡргїѧ д҃шу І҃с Х҃с захова́лъ в(ъ) цѣлости и в(ъ)прова́дилъ до ѡбо́зу нб(с)ногѡ, бо ст҃ый Геѡргїй принѧ́лъ до себѣ шпи́ґѡвъ ѡ(т) Х҃а на свѣтъ, я́къ до Ієрїхѡну [674] посла́ных(ъ) ап(с)лѡвъ, и захова́лъ нау́ку и́хъ, вѣдаючи, же Х҃с мо́вилъ до ап(с)толѡвъ: «Слуша́ѧй васъ, менѐ слуша́єтъ, и ѡ(т)мѣта́ѧйсѧ васъ, менѐ ѡ(т)мѣта́єтъсѧ». 357 зв.

Іѡа́н(ъ) .еі.

Лука, к҃а.

Єстъ знакъ, же не мнѡго людей бу́детъ в(ъ) нб҃ѣ, Ієр(с)лимъ, до кото́рогѡ гды пришо́лъ Х҃с, не знашо́лъ ч҃лвѣка милосе́рдногѡ. Длѧ тогѡ̀ мо́вилъ до Х҃а разслабле́нный, то́ єсть пара́лѣжемъ заражо́ный: «Г҃ди, ч҃лвѣка не има́мъ, да єгда̀ возмути́тъсѧ вода̀, въвержє́тъ мѧ в(ъ) ку́пель». Зачы́м(ъ) [675] з(ъ) Ієр(с)ли́му ма́ло людей [676] в(ъ) дн҃ь // ѡста́тнїй мл(с)рдїѧ бж҃ого досту́патъ и по́йдутъ до нб҃а, бо́лше и́хъ по́йдетъ до пе́кла на вѣчные му́ки, понева́жъ тамъ не было̀ людей мл(с)рдныхъ, але всѣ были̇ немилосе́рдны. И тепе́ръ гды бы пришо́лъ Хр(с)тосъ видо́ме на свѣтъ, не знашо́лъ бы на свѣтѣ ч҃лка мл(с)рд(ъ)ного, не єде́нъ бы до Х҃а мо́вилъ голо́дный, пра́гнучїй, нагїй: «Г҃ди, ч҃лвѣка не ма́ю, кото́рый бы менѐ накорми́лъ, напои́лъ, приѡдѣл(ъ)». Не єде́нъ бы до Х҃а мо́вилъ убо́гїй, кото́рый на ули́ци в(ъ) гно́й лежи́тъ на зи́мнѣ, на моро́зѣ, на вѣтру, на дожчꙋ̀ и на упале́ню сл҃нчномъ: «Г҃ди, ч҃лвѣка не ма́ю, кото́рый бы менѐ принѧ́лъ в(ъ) домъ свой, жебы̀ мъ не те́р(ъ)пѣл(ъ) зи́мна сро́гого и упале́нѧ незно́сного». Не єде́н(ъ) бы мо́вилъ

Іѡа(н) .є.

358

до Ха калѣка, хóрый, улóмный: «Г(с)ди, члвѣка не мáю, котóрый бы менѐ ратовáлъ в(ъ) хорóбѣ моéй, в(ъ) утрапéн(ь)ю моéм(ъ), в(ъ) калѣцствѣ моéмъ». Не єдéнъ бы до Ха мóвилъ невóлникъ, котóрый знайдýетсѧ в(ъ) невóлѣ, áлбо в(ъ) вѧзéню, áлбо в(ъ) ѡкóвахъ: «Г(с)ди, члвѣка не мáю, котóрый бы менѐ вы́купилъ áлбо вы́зволилъ з(ъ) невóлѣ, з(ъ) вѧзéнѧ, з(ъ) ѡковѡвъ». Зачи́мъ в(ъ) днь ѡстáтный [677] мáло людéй бýдетъ зо всегѡ свѣта, котóрыи
358 зв. мл(с)рдїѧ бжого достýпатъ и пóйдутъ до нба на вѣ//чное мешкáн(ь)є, бóлше [678] и́хъ бýдетъ, котѡ́рыи пóйдутъ до пéкла на вѣ́чныє мýки, поневáж(ъ) нà свѣтѣ мнѡ́го є́стъ людéй немилосéрдны(х), мáло мл(с)рдныхъ. Ап(с)лъ Іáкѡвъ зáсь мóвитъ: «Сýдъ бо без ми́лости не сотвóршу [679] ми́лости». Стый
Іако(в) .в. Геѡ́ргїй доступи́лъ мл(с)рдїѧ [680] бжого и до нба є́стъ принѧ́тый, бо ѡ́нъ былъ мл(с)рдный на людéй утрапéныхъ и ратовáлъ и́хъ в(ъ) утрапéню. Дознáла тогѡ̀ кролéвна в(ъ) землѣ Либі́йской в(ъ) мѣстѣ Силéнѣ, котóраѧ ѡ(т)-
В(ъ) жи(т). єгѡ̀ дана былà смóковѣ [681] на пожарт(ь)є. Тéды стый Геѡ́ргїй мл(с)рдїє ѡсвѣдчилъ той кролéвнѣ, збáвилъ єѝ [682] ѡ(т) пащéки смóчеи [683] и самóгѡ смóка заби́лъ. И тепéръ котóрыи лю́де удаю́тсѧ до стóгѡ Геѡ́ргїѧ, тымъ ѡ́нъ мл(с)рдїє ѡсвѣдчáєтъ, борóнитъ дшу и́хъ, я́къ кролéвну, ѡ(т) смóка пекéлного, котѡ́рый ѡ́ную хóчетъ пожéрти, и самóго смóка забі́єт(ъ), бо вѣдаєтъ стый Геѡ́ргїй, же Хс мóвил(ъ): «Бýдите мл(с)рдны, я́ко же и оць вшъ нб(с)ный милосéрдъ є́стъ».

в. Ги(м) .в. Написáлъ ап(с)тлъ Пáвелъ: «Во вели́цѣ же дóму нѣсть, тóчїю сосýды злáты и сребрѧ́ны, но и древѧ́ны и гли́нѧны и ѡ́вы ýбѡ в(ъ) чéсть, ѡ́вы же в(ъ) нечесть». Дóмом(ъ) є́стъ црковъ стáѧ, нáрѡд(ъ) хр(с)тїѧ́нскїй [684], вéдлугъ
359 ап(с)ла Пáвла мовѧ́чого: «Єгѡ̀ же дóмъ мы // єсмы̀». Золоты́мъ и срѣбрны(м)
Іюстинъ ѡкре(щ). кни(г) .д. гла(в) .в. начы́н(ь)ємъ [685] лю́де дóбрыи, набóжныи называ́ютсѧ, котóрыи сѧ в(ъ) цркви знайдýютъ. Древѧ́нымъ и гли́нѧнымъ начи́нѧм(ъ) называ́ютсѧ лю́де злы́и, незбóжныи [686], грѣшныи, котрыи знайдýютсѧ в(ъ) цркви. З(ъ) тыхъ слóвъ ап(с)толских(ъ) мóжем(ъ) зрозумѣти, же мáло в(ъ) нбѣ людéй бýдетъ, бóл(ь)ше и́хъ пóйдет(ъ) до пéкла, бо я́къ нá свѣтѣ бóл(ь)ше є́стъ гли́ны и дéрева, нéжели зóлота и срѣбра, такъ мáло є́стъ в(ъ) домȣ̀ бжомъ, в(ъ) цркви стóй людéй дóбрыхъ и побóжныхъ, котóрыи золоты́мъ и срѣбрнымъ начи́н(ь)ѧм(ъ) называ́ютсѧ и нба сутъ гóдны. Бóлше є́стъ людéй грѣшныхъ, котóрыи называ́ют(ъ)сѧ деревѧны́мъ и гли́нѧнымъ начи́н(ь)ѧмъ и пéкла гóдны сýть. Чи мáємо жъ вонтпити ѡ своє́мъ збавéню, же не мнѡ́го людей бýдет(ъ) в(ъ) нбѣ? Не дáй тогѡ̀, бже, абы̀ смо вóнтпити мѣли. Мнѡ́го є́стъ нá свѣтѣ жидѡ́въ и и́н(ъ)шихъ людéй невѣрныхъ, тымѝ бгъ пéкло напóлнитъ. Мнѡ́го є́стъ махометáнѡвъ, тýркѡвъ, татáрѡвъ и иншихъ погáнѡвъ, тыми бгъ пекло напóлнитъ. Мнѡ́го є́стъ арїáнѡвъ, несторїáнѡвъ, адамѣтѡвъ, монотелѣтѡвъ и и́ншихъ геретикѡвъ, тыми бгъ пéкло напóлнитъ. А мы,
359 зв. правослáвныи // хр(с)тїáне, мѣ́ймо такýю надѣю, же всѣ достýпимо збавéнѧ

вѣчногω и всѣ бýдемо в(ъ) нбѣ, бо мы вѣруемо в(ъ) Ха, правдúвого ба, котó- Ма(р)
рый мóвилъ: «Иже вѣру имéтъ и кр(с)тúтсѧ, спсéнъ бýдетъ, а úже вѣру не .si.
имéтъ, ωсуждéнъ бýдетъ». Тылко [687] ещѐ при вѣрѣ мѣймω дóбрыи учúнки, Іа-
бо вѣра безъ учúнкωвъ нѣчóгω не вáжна, вéдлугъ ап(с)ла Іáкова [688]. «Яко ко(в)
же тѣло без(ъ) дýха мртво éстъ, тáко вѣра без(ъ) дѣлъ мéртва естъ». До тогò .в.
еслѝ сѧ в(ъ) грѣхáхъ якúхъ знайдýемо, жáлуймо за нúхъ, сповѣдáймосѧ úхъ,
покýту за нúхъ чинѣмо и перестáн(ь)мо [689] грѣшити, то мы з деревѧного и
глúнѧного начы́нѧ [690] зостáнемъ золоты́мъ и срѣбрнымъ начúнѧмъ. А якω
принѧлъ бгъ до нба стгω Геωргíѧ, котóрый ест(ъ) золоты́мъ и срѣбрнымъ
начúнѧм(ъ) длѧ своúхъ цнωтъ и дóбрыхъ учúнкωвъ, такъ и мы, еслѝ презъ
цнωты и дóбрыи учúнки своѝ зостáнемо золоты́мъ и срѣбрнымъ начúнѧмъ,
прíймет(ъ) и насъ бгъ до нба на мешкáн(ь)е вѣчное. Áминь.// 360

КАЗАНЬЕ НА С. ВЕРХО(В). АП(С)ЛЪ. ПЕТРА И ПАВЛА

Ходѧще хождáху и плакáхусѧ метáю- Ѱа(л)
ще сѣменà своѧ; грѧдýще же прíйдутъ .ркє.
рáдостїю в(ъ)зéмлюще рукоѧти своѧ.

Ісусъ Сірáхъ выхвалѧетъ стыхъ стáрого зáкону длѧ рóзныхъ úхъ цнωтъ. Ісусъ Сíра(х),
Ісýса Нáввѵна, гетмáна Іилского, выхвалѧетъ длѧ спрáвъ егω валéчныхъ, .мѕ.
же валéчне воевáлъ з(ъ) погáнами, непрїѧтелѧми бз(с)кими и своими, и зви-
тѧжáлъ úхъ, и бгъ самъ з(ъ) нба кáменїемъ за//бíѧлъ вóйска непрїѧтел(ь)- 379 зв.
скíе: «Призвà вы́шнѧгω сúлна, егдà ωскорблѧху егω врáзи óкрестъ, и послу-
шà егω вéлїй гдь, кáменїемъ грáднымъ сúлы крѣпкїѧ низве(р)жè брань на
язы́ки». Сíмωна [691] архїерéѧ выхвалѧетъ ω(т) побóжного жúтїѧ, ω(т) дóб-
рыхъ учúн(ъ)кωвъ, же óнъ побóжным(ъ) жúтїемъ и учúн(ъ)ками дωбрыми
свѣтúлъ въ Іили, якъ свѣтúло нбсное: «Сíмωнъ, сынъ Іωнинъ, ієрéй вели-
кїй». Дáлѣй мóвитъ: «Якω звѣздà [692] ýтренѧѧ посрéдѣ óбла(к), áки лунà Ісу(с)
пóлна въ днѝ и якω слнце сíѧѧ на цркωвъ вы́шнѧгω и акѝ дугà свѣтѧщїѧ на Си(р)
облацѣх(ъ) слáвы». Ап(с)лъ Пáвелъ стыхъ старóго зáкону выхвалѧет(ъ) .н.
ω(т) вѣры великои, котóрою онѝ [693] чýда на свѣтѣ чинúли: «Не достáнетъ
бо ми повѣствýющу лѣто ω Гедеωнѣ, Варáцѣ же и Самѱωнѣ и Ѥѳзи, ω Двдѣ Євре(и)
же и Самуúлѣ и ω дрýзѣхъ пр(о)рцѣхъ, иже вѣрою побѣдúша цр(с)твїѧ, .аі.
содѣѧша прáвду, получúша ωбѣтовáнїѧ, заградúша устà лво(м), угасúша
сúлу огнéнную, избúша [694] óстрїѧ мечà, возмогóша ω(т) нéмощи, бы́ша крѣп-
цы [695] въ брáнехъ, ωбратúша въ бѣгство пóлки чужы́хъ [696], прїѧша же и жé-
ны ω(т) воскресéнїѧ мртвыѧ своѧ». Úншыхъ [697] стыхъ старóгω зáкону ап(с)-
толъ Пáвелъ выхвалѧетъ ω(т) терпéнїѧ, же терпѣли нá свѣтѣ за бзскїй зá-
конъ великое утрапéнье, мýки и смрть подыймовáли: «Úныи же избїéны
бы́ша, не прїéмше из(ъ)бавлéнїѧ, да лýчшее воскресéнїе улýчат(ъ), дрý-
зыи [698] же ругáнїем(ъ) и рáнами искушéнїе прїѧша, ещè же и ýзами таем-
нúчним(и) [699], кáменїемъ побїены бы́ша, престрéнны бы́ша, искушéны бы́-
ша, убїйствомъ мечà умрóша, пройдωша в мúлотѣхъ // и въ кóзїѧхъ [700] 380

кóжахъ, лишéнны скорбѧще ѡзлоблéнны, и́х(ъ) же не бѣ достóинъ мїръ, въ пусты́нахъ скитáющеса и горáхъ и въ вертéпахъ и въ прóпастехъ зéмныхъ». Прорóкъ Двдъ зась, выхвалѧючи сты́хъ стáрого зáкону, мóвит(ъ): «Ходѧще хождáху и плакáхуса метáюще сѣ́мена своѧ̀, градущe же прїйдутъ рáдостїю взéмлюще рукоѧти своѧ̀». И ѧ̀, хотачѝ хвали́ти сты́хъ верхóвныхъ ап(с)лъ Петрà и Пáвла, котóрыхъ днa ннѣшнего пáмать празнуєм, покажу̑ тóє в(ъ) мóвѣ своéй, же сты́и верхóвныи апóстоли Петръ и Пáвелъ ходѧще хождáху и плакáхуса, метáюще сѣ́мена своѧ̀, градуще же прїйдутъ рáдостїю взéмлюще рукоѧти своѧ̀. Нехáй тáа мóва бýдетъ на ч(с)ть сты́м(ъ) верхóвнымъ ап(с)толѡмъ Петру̑ и Пáвлу, лáскамъ вáшимъ на пóлзу дшевную. Ходѧще хождáху.

Бы(т) .д̃. Двоѧкою дорóгою лю́де нá свѣтѣ хóдат(ъ), єднѝ [701] дóброю, другі́и злóю. Злáа былà дорóга Кáїнова [702], ґды óнъ ишóлъ в(ъ) пóле забїѧти неви́нне

Су(д) Авела, брáта своéго, и крóвъ єгѡ̀ розливáти, бо написано: «Му́жїє крóве

.si. и"л(ь)стѝ не преполовѧтъ днїй своихъ». Злáа былà дорóга Са(м)ѱѡнова, ґды

а̃. Ца(р) óнъ ишóлъ в(ъ) Гáзѣ мѣ́стѣ до блýдници, бо мóвитъ Іисýсъ Сірáхъ: «Не стрѣ-

.ки. тáй женѝ блýдници, да не кáкѡ въпадéши в(ъ) сѣ́ти єѧ̀». Злáа дорóга былà

380 зв. Саýлова, ґды óнъ ходи́л(ъ) // до царовни́ци [703], котóраа мéшкала въ Лендѡ́рѣ, бо мóвилъ пр(о)ркъ Самуи́лъ: «Грѣ́хъ éстъ чаровáнїє». Злáа былà дорóга Ахáвова, ґды óнъ ишóлъ брáти виногрáдъ Навуѳéовъ, чужі́й, бо написано: «Не пожадáй дóму бли́жнагѡ твоéгѡ, нѣ селà єгò, нѣ рабà єгò, нѣ ра-

г̃. Ца(р) бы́ни єгѡ̀, нѣ волà єгѡ̀, нѣ ослà єгѡ̀, нѣ женѝ єгѡ̀, нѣ скóта єгѡ̀, нѣ всè єли-

.єі. ко бли́жнегѡ твоéгѡ». Злáа дорóга éстъ и ты́хъ людéй, котóрыи хóдатъ до корчмѝ и на и́ншыи [704] мѣ́стца дла пѧнства, дла музы́ки, бо мóвитъ пр(о)ркъ

Исаїѧ, Ісáїа: «Гóре востáющимъ [705] заýтра и гонѧщимъ сікéра [пѧнство], ждýщимъ

є. вéчера, винò бо пожжéтъ ѧ̀, съ гýсл(ь)ми бо и прегýдицами, и тѵмпáны [706], и свѣри́л(ь)ми винò пїюще, а дѣлъ г(с)днихъ не вѣ́датъ и дѣ́лесъ рýку єгѡ̀ не смотрѧютъ». Злаѧ̀ дорóга и ты́хъ людéй, котóрыи хóдатъ в(ъ) тáнецъ, бо ѡ таки́хъ написано: «Окрестъ нечести́выи хóда(т)».

Хрони́лъса такóи злóи дорóги пр(о)ркъ Двдъ, бо мóвитъ: «Ѡ(т) всѧкагѡ пýти лукáвагѡ возбрани́хъ ногáм(ъ) моимъ».

Дóбраа зась éст(ъ) дорóга сты́х(ъ) верхóвныхъ ап(с)лъ Петрà и Пáвла, бо ѡнѝ ходи́ли до цркви млитиса бгу, хвали́ти єгѡ̀, слýхаючи ѱалми́сты мовѧчого: «Въ цркáвахъ бл(с)ви́те бга г(с)да». Дóбраа éстъ дорóга верхѡ́вных(ъ)

381 ап(с)лъ Петрà и Пáвла, котóрыи, ходачѝ // по свѣ́ту, плáкали, вéдлуг ѱалми́сты: «И плакáхуса».

Плáчутъ лю́де єднѝ [707], покýтуючи за грѣхѝ [708] свои. Такі́й былъ цръ Двдъ, котóрый, за грѣхѝ свои покýтуючи, слéзы вылива́л(ъ) з(ъ) очéй, бо мóвитъ: «Исхóдища вóднаа изведóста очи мои, понéже не сохрани́хъ зáкона твоéгѡ» [709]. Плáчутъ лю́де, ви́дачи когѡ̀ в грѣхáхъ и покýтуючи за грѣхѝ єгѡ̀. Такі́й былъ Самуи́лъ пр(о)ркъ, котóрый плáкалъ по Саýлѣ, же óнъ

а̃. Ца(р) в(ъ)палъ в(ъ) грѣ́х(ъ), в(ъ) непослушéнство. Дла тогѡ̀ мóвилъ бгъ до пр(о)-

.ѕ.і рка Самуи́ла: «Докóлѣ ты плáчеши по Саýлѣ, áзъ уничижи́хъ не цр(с)твовáти єму̑ въ Гíили». Плáчутъ лю́де, млачи́са бгу и прóсачи єгѡ̀ ѡ якýю речъ.

Такáѧ былà Ѧнна, котóраѧ плáкала, млачúса бгу и прóсачи егò ѡ дѣти: «Умилéнною дшею поклонúса гду и плáчущи проплакà» [710]. Плáчут(ъ) лю́де з(ъ) рáдости, дѧкуючи бгу и хвáлачи егѡ̀ за якóє добродѣйство, котóроє ѡ(т) негѡ̀ ѡдéржали. Такíй былъ Тѡ́вїа и женà егѡ̀, котóрыхъ сынъ здорóвый гды вернýлъса з(ъ) далéкои небезпéчнои дорóги, з(ъ) Рагéсу, мѣста Мéдско(г)[о], на тóй часъ онѝ рáдовалиса и плáкали, дѧкуючи бгу и хвáлачи егѡ̀, же сы́на и́хъ заховáлъ здорóвогѡ: «Начáста плáкати ѡ(т) рáдости, єгдà же помолúшаса бгу и хвáлу воздáша, сѣдóша». Плá//чутъ лю́де, вúдачи якóгѡ члвка в(ъ) утрапéн(ь)ю [711] и прóсачи бга, жебы̀ егѡ̀ з(ъ) тогѡ̀ утрапéна вызволилъ. Такíй былъ Маттáѳїа и сыны̀ егѡ̀, котóрыи вúдачи нáрѡдъ свóй в(ъ) велúкой невóлѣ [712], в(ъ) велúкомъ утрапéнью [713] ѡ(т) погáнѡвъ, плáкали, я́кѡ напúсано въ кнúгахъ Маккавéйскихъ: «Растерзà рúзы своѝ Маттáѳїа и сны̀ егѡ̀ и ѡблекѡ́шаса въ врéтища и плакáша зѣло». Плáчутъ лю́де и дла утрапéна своє́гѡ, в(ъ) котóромъ самú са знайдýютъ. Такíи былѝ ізраилтѧне, котóрыи гды в(ъ) утрапéню и в(ъ) невóлѣ са вавѵлѡ́нской знайдовáли, на тóй час(ъ) плáкали. Такъ мóвитъ ѱалмúста: «На рѣцѣ Вавѵлѡ́нстѣй ту сѣдóхомъ и плакáхомъ внегдà поманýти намъ Сíѡ́на».

Щаслúвыи сýтъ ты́и всѣ лю́де, котóрыи так плáчутъ, бо ѡ нúхъ мóвилъ Хс: «Блжéни плáчущыи я́кѡ ты́и утѣшáтъса». Щаслúвыи сýтъ [714] сты́и верхóвныи ап(с)тли Петръ и Пáвелъ, бо онѝ [715] плáкали нá свѣтѣ, вúдачи когѡ̀ в(ъ) утрапéню и прóсачи бга, жебы̀ егѡ̀ з(ъ) тогѡ̀ утрапéна вы́зволилъ, плáкали, вúдачи когѡ̀ в(ъ) грѣхáхъ и млúлиса бгу, жебы̀ ѡ(т)пустúлъ ємý грѣхѝ ты́и, до тогѡ̀ плáкали верхóвныи ап(с)ли Петръ и Пáвелъ, метáюще сѣменà своѧ̀.

Насѣ́н(ь)ємъ называєтъса Хс, бо мóвилъ: «Ѧще // зéрно пшенúчно па(д) на землѝ не умрéтъ, то єдинò пребывáєтъ, áще ли умрéтъ, мнѡ́гъ плóдъ сотвóритъ». Тóє зéрно пшенúчноє, Ха, сна бжогѡ, сѣ́али въ ср(д)цу своє́мъ верхóвныи ап(с)ли [716] Петръ и Пáвел(ъ), мы́слачи ѡ Хѣ уставúчне, бо кто ѡ Хѣ мы́слитъ, той мáєтъ Ха въ ср(д)цу своє́мъ. Дознáл тогѡ̀ сты́й Игнáтїй стóго Іѡáнна єѵ(г)лúсты учникъ, котóрый зáвше мы́слилъ ѡ Хѣ и зáвше мóвилъ: «Іс̃е Хр(с)те». А гды егѡ̀ в(ъ) Ры́мѣ [717] за Ха мýчено и пы́тано, чемý бы тóє имѧ̀ такъ чáсто споминáлъ, ѡ(т)казáлъ: «Мáю тóє имѧ̀ на ср(д)цу напúсаноє». Теды мор(ъ)дéрцы [718], вы́нявши з(ъ) нéгѡ ср(д)це, розрѣзали надвóє и знашлѝ тамъ ѕолоты́ми лѣтéрами напúсаноє имѧ̀: Іс Хс.

Дознáла тогѡ̀ Маргарúта двúца, котóраѧ зáвше мы́слила ѡ рж(с)твѣ Хвомъ, а гды̀ умерлà, знашлѝ въ ср(д)цу єѝ коштóвную пéрлу, на котóрой былъ óбразъ рж(с)твà Хва и самà Маргарúта клячáла пре(д) Хмъ, в(ъ) жóлобѣ лежáчимъ.

Дознáла тогѡ̀ Клѧра двúца, котóраѧ [719] зáвше мы́слила ѡ мýцѣ Хвой, я́къ Ха мýчено, вѣнцéмъ [720] терновымъ короновáно, у столпà бичовáно и

ā. Ца(р) .ā.

Тѡ(в) .āі.

381 зв.

ā. Ма(к) .ā.

Ѱа(л) .рлѕ.

Іѡа(н) .ві.

382

Вїнке-н(ъ)нт, книги і. гла(в) .кз.

Людо-ви(к) Ґранетъ. Каза(н) .г. ѡ ро(ж) .гни, главà г. Ѳѡ(м). Бѡ(з).

кни(г) на кр(с)тѣ распа́то. А ґды̀ умерла̀, знашлѝ въ ср(д)цу єй Ха̃, на кр(с)тѣ рас-
382 зв. па́того, знашлѝ вѣне́цъ терно́вый, знашлѝ столпъ и // иншыи инструме́нта
.єі̃, му́ки Хвои̃. Такъ и тепе́ръ кто ѡ Хѣ̃ за́вше мы́слитъ, той ма́єтъ Ха̃ въ ср(д)-
ѡ зна- цу своє́мъ. Мѣ́ли Ха̃ въ ср(д)цу своє́мъ верхо́вныи ап(с)тли Петръ и Па́велъ,
ка(х) црк̃ви, бо онѝ [721] за́вше ѡ Хѣ̃ мы́слили. Дла того̑ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Живе́тъ
глава̀ г̃. въ мнѣ Хс̃». Называ́єтъса насѣ́н(ь)амъ ялму́жна, такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́-
в̃. Ко(р) велъ: «Сѣ́ай скудостїю, скудостїю пожне́тъ, а сѣ́ай въ бл(с)ве́нїи, въ бл(с)ве́-
.ѳ̃. нїи пожне́тъ». Слу́шне са ялму́жна называ́єтъ насѣ́н(ь)амъ, бо я́къ насѣ́н(ь)є
сѣва́чъ, сѣ́ючи, ѡ(т)даєтъ землѝ, такъ кто сѣ́єтъ ялму́жну, ѡ(т)даєтъ о́ную
убо́ги(м). Сѣ́али то́є насѣ́ньє, ялму́жну, верхо́вныи ап(с)ли Петръ и Па́велъ,
не дава́ли онѝ [722] убо́гим(ъ) зло́та [723], нѣ срѣ́бра, нѣ гро́шей, нѣ маєтностей
Дѣан(ъ) жа́дныхъ, бо ты́хъ не мѣ́ли. Такъ мо́вилъ ап(с)лъ Петръ: «Срѣ́бра и зла́та [724]
.г̃. нѣ́сть у менѐ». Але дава́ли и́ншую людє́мъ ялму́жну: хо́рымъ здоро́в(ъ)є, мє́рт-
вымъ живо́тъ. Ап(с)тлъ Петръ в(ъ) Іер(с)ли́мѣ далъ хро́мому но́ги. Чы [725] то́ не
ял(ъ)му́жна? Ап(с)лъ Па́велъ в(ъ) Ли́стрехъ, мѣ́стѣ Ликаѡ́нскомъ [726], далъ
но́ги без(ъ)но́гому. Чы [727] то̀ не ялму́жна? Ап(с)лъ Петръ въ Іѡ́пїи далъ жи-
во́тъ умє́рлой Тавїѳѣ. Ап(с)тлъ Па́велъ зась в(ъ) Трѡа́дѣ мѣ́стѣ далъ жи-
383 во́тъ умє́рлому Єѵти́ху. Чы [728] то̀ не ялму́жна? Насѣ́н(ь)ємъ назы//ва́єтъса
Лука̀ й. сло́во бж̃їє, бо мо́вилъ Хс̃ при́повѣсть: «Вы́шолъ сѣва́чъ сѣ́ати насѣ́н(ь)а
своє́, а ґды̀ сѣ́алъ, єдно па́ло насѣ́н(ь)а при доро́зѣ, которо́є, прилетѣ́вши,
пта́хи нб(с)ныи позоба́ли; друго́є па́ло на ка́мени, которо́є зышо́вши усхло̀,
бо не мѣ́ло в(ъ) собѣ вѣлґо́тности; тре́теє па́ло ме́жы [729] те́рнїємъ, а ґды̀
те́рнїє по(д)росло̀, подуши́ло о́ноє; четве́ртоє па́ло на землѝ до́брой, кото́-
роє вы́дало плодъ стокро́тный». Сѣваче́мъ є́стъ Хс̃, насѣ́н(ь)а є́стъ сло́во
бж̃їє, кото́роє пропові́дaлъ Хс̃ на́ свѣтѣ. Па́даєтъ то́є насѣ́н(ь)а, сло́во бж̃їє,
при доро́зѣ, ґды кто почу́вши сло́во бж̃їє, запомина́єтъ єго̀, бо на то́й часъ
дїа́волъ, я́къ птахъ, прилѣ́туєтъ и выбира́єтъ сло́во бж̃їє з(ъ) ср(д)ца чл̃вѣ́-
чого, жебы̀ чл̃вкъ не доступи́лъ збаве́нья. Па́даєтъ насѣ́нья на ка́мени, ґды
кто почу́вши сло́во бж̃їє захову́єтъ до ча́су, а ґды̀ преслѣ́дова́ньє насту́питъ,
о́нъ сло́ва бж̃ого запомина́єтъ и ѡ(т) вѣ́ры ѡ(т)ступу́єтъ. Па́даєтъ насѣ́н(ь)а
ме́жы [730] те́рнїємъ, ґды кто, почу́вши сло́во бж̃їє, захо́вуєтъ єго̀, поты́м(ъ)
за кло́потами свѣ́цкими, за бога́тствами, за ро́скошами сло́ва бж̃ого запо-
мина́єтъ. Па́даєтъ насѣ́н(ь)а на до́брой землѝ, ґды кто почу́вши сло́во бж̃їє,
383 зв. за́вше в(ъ) ср(д)цу своє́мъ // єго̑ захо́вуєтъ, бо на то́й часъ сло́во бж̃їє чы́-
нитъ [731] в(ъ) ср(д)цу єго̑ плодъ стокро́тный, то́ є́стъ мнѡ́гїи цно́ты и до́брыи
учы́нки [732] справу́єтъ, кото́рыи са пло́домъ дх̃о́внымъ называ́ютъ.

Сѣ́али то́є насѣ́н(ь)а, сло́во бж̃оє, на ср(д)цахъ лю́дскихъ верхо́вныи ап(с)ли [733] Петръ и Па́велъ, бо научáли людє́й вѣ́ры и учы́нков(ъ) [734] до́брыхъ, ходачѝ по свѣ́ту. Такъ ѡ ни́хъ мо́витъ ѱалми́ста: «Въ всю̀ зе́млю изы́йде вѣща́нїє и́хъ и в(ъ) ко́нца вселе́нныа гл̃ы и́хъ». Насѣ́н(ь)ємъ называ́єтъса тѣ́ло на́ше бо я́къ насѣ́н(ь)є сѣ́ютъ в(ъ) землѝ, поты́мъ оно̀ выроста́єтъ, такъ

чл҃вкъ гды умира́єтъ, сѣютъ тѣло єгѡ̀ въ землѝ, потымъ онὸ зно́ву вы́ростетъ, гды в(ъ) дн҃ь ѡста́тнїй вста́нетъ з(ъ) мр҃твыхъ, ве́длуг(ъ) ап(с)тла Па́вла: «Сѣєтъсѧ тѣло дш҃евно, востаєтъ тѣло дх҃о́вно». И то́є насѣн(ь)ѧ, тѣла свой, сѣѧли на землѝ верхо́вныи ап(с)тли Петръ и Па́велъ, далѝ [735] тѣла свой на му́ки и на смр҃ть за Х҃а. Ап(с)ла Петра̀ догоры̀ нога́ми на кр(с)тѣ за Х҃а прибито. Ап(с)лу Па́влови зась го́лову утѧто за Х҃а [736], а́ле онѝ в(ъ) дн҃ь ѡста́тнїй зно́ву вста́нутъ з(ъ) мртвыхъ и прїйдутъ на свѣтъ з(ъ) весе́лїємъ великимъ, ве́длугъ ѱалми́сты: «Граду́ще же прїйдутъ ра́достїю». — а҃. Ко(р). .єі.

Розмайтыи на́рѡды розмайте ѡ ме́ртвых(ъ) // розумѣлы [737]: на́рѡдъ пру́скїй гды єщѐ былъ в(ъ) Х҃а не увѣрилъ, розумѣлъ ѡ ме́ртвыхъ, же ѡнѝ на ѡ҆номъ свѣтѣ ѣдѧтъ и пютъ и ѡ ѡдѣнїє стара́ютъсѧ. Длѧ того̀ гды кто уме́ръ, звы́кли былѝ класти до гро́бу єгѡ̀ лу́къ, ша́блю, секѣру и и́ншоє розмайтоє начи́нѧ, жебы̀ собѣ уме́рлыи на ѡ҆ном(ъ) свѣтѣ тымъ начи́нам̾ по́карму и ѡдѣнѧ набыва́ли. Але еклезїа́стесъ ина́чей ѡ ме́ртвых(ъ) мо́витъ, же ѡнѝ [738] ни ѣдѧтъ, ни пютъ и ни ѡ що не ста́раютъсѧ. «Нѣсть сотворе́нїє и помышле́нїє, и ра́зумъ, и му́дрость въ адѣ, а може ты иде́ши». — 384 Стрыко(в). Екклe(з) ѳ҃.

Рымлѧне, гды єщѐ былѝ в(ъ) Х҃а не увѣрили, розумѣли ѡ ме́ртвых(ъ), же ѡнѝ стаютсѧ бѡга́ми. Па́лѧчи [739] уме́рлого тѣло, выпуща́ли ѡрла̀ и розумѣли, же то́й ѡре́лъ ду́шу уме́рлогѡ чл҃вка зане́слъ до н҃ба и ѡ(т) того̀ ча́су єгѡ̀ за бо́га мѣли. Не вѣдали тогѡ̀ римлѧне, же пр(о)ркъ Д҃вдъ єдного̀ тылко б҃га вызнава́єтъ, мо́вѧчи: «Кто̀ б҃гъ, развѣ г҃да, илѝ кто б҃гъ, кро́мѣ б҃га на́шего». — Баронъ. ро(к) .с҃гі.

Фарїсей розумѣли, же гды умре́тъ чл҃вкъ, душа̀ єгѡ̀ в(ъ) и́ншоє тѣло, в(ъ) и́ншогѡ чл҃вка в(ъ)хо́дитъ живо́го. Длѧ того̀ тыи фарїсе́и мо́вили, же Х҃с мѣлъ в(ъ) себѣ дш҃у а́лбо Илїи пр(о)рка, а́лбо пр(о)рка Іере́мїи, же Х҃с такіи чу́да чини́лъ, я́къ И́лїа и Іере́мїа, чини́ли, не // чита́ли то фарїсе́и Соломѡ́на, кото́рый мо́вит(ъ): «Ду́хъ возврати́тсѧ къ б҃гу, иже далъ е́стъ єгѡ̀». — Баронъ. листъ г҃. 384 зв. Екле(з) .в҃і.

Саддуке́и зась розумѣли, же гды чл҃вкъ умре́тъ, ю́жъ нѣгды з(ъ) ме́ртвыхъ не в(ъ)ста́нет(ъ), не чу́ли то саддуке́и стра́шнои [740] трубы̀ архаггл҃скои, кото́раѧ в(ъ) дн҃ь ѡста́тнїй всѣхъ уме́рлыхъ побу́дитъ, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла: «Вострубитъ бо и ме́ртвыи воста́нутъ». Зачи́мъ верхѡ́вныи ап(с)ли [741] Пе́тръ и Па́велъ любо за Х҃а поме́рли, а́ле в(ъ) дн҃ь ѡста́тнїй зно́ву з(ъ) ме́ртвых(ъ) в(ъ)ста́нутъ и прїйдутъ на свѣтъ веселѧчи́сѧ, ве́длугъ ѱалми́сты мо́вѧчого: «Граду́ще же прїйдутъ ра́достїю». Чему̑ жъ то з(ъ) ра́достїю прїйдутъ? Длѧ того̀, бо прїйдутъ, «взе́млюще рукоѧти своѧ». Рукоѧти, снѡ҆пки зна́чатъ само́го б҃га, зна́чат(ъ) виде́нїє лица̀ б҃жого, бо я́къ снопкѝ даю́тъ по́кармъ, кото́рым(ъ) сѧ на землѝ люде насыща́ютъ, такъ ст҃ыи в(ъ) н҃бѣ гды бу́дутъ мѣти б҃га и ви́дѣти лицѐ б҃жоє, тымъ видѣнїємъ лица̀ б҃жого бу́дутъ насыща́тисѧ, ве́длугъ ѱалми́сты мовѧчого: «Насыщу́сѧ егда̀ яви́т(ъ) ми сѧ сла́ва твоѧ». Тыи снопкѝ само́го б҃а, виде́нїє лица̀ б҃жого зобра́ли верхо́вныи ап(с)ли [742] Пе́тръ и Па́ве(л), бо ѡнѝ в(ъ) н҃бѣ ма́ютъ само́го б҃га, ви́дѧтъ лицѐ — Ма(ѳ) .к҃в. а҃ Ко(р). .єі.

385 бжоє и тымъ видѣнїемъ(ъ) // насыщаютъса, зачимъ слушне можетъ ѡ нихъ ѱалмиста мовити: «Ходаще хождаху и плакахуса метающе сѣмена своа, градуще же прїйдутъ радостїю в(ъ)землюще рукоати своа». Іѡсиф Прекрасный видѣлъ сонъ, который повѣдалъ братїи своей: «Мнѣхомъ са среди пола важуще снопы, и ста мой снопъ простъ, ваши же снопѡве окрестъ стоаще и кланахуса моему снопу». Снопъ, просто стоачїй, значилъ Іѡсифа, снопы зась кланаючїиса значили братїю егѡ, которыи пото(м) кланалиса єму въ Єгѵптѣ, ґды онъ зосталъ кназемъ всей землѝ Єгѵпетскои. Бгъ єстъ снопкомъ, просто стоачимъ, бо мовитъ ѱалмиста: «Правъ г(с)дь бгъ нашъ, и нѣсть неправды в(ъ) немъ». На иншомъ мѣстцу мовитъ: «Блгъ и правъ г(с)дь». Верховныи ап(с)ли Петръ и Павел(ъ) сутъ снопками кланаючымиса [743], бо онѝ ґды былѝ на землѝ, кланалиса бгу, млачиса єму, и теперъ в(ъ) нбѣ кланаютса бгу, ѡглядаючи лицѐ егѡ и причынаючиса [744] за нами, жебы на(м) бгъ далъ все, чого потребуємо.

Бы(т) .л̃. Іаковъ, патрїарха старозаконный, клал(ъ) пстрыи палцаты, в(ъ) корытахъ пре(д) овцами, жебы овцы [745] п(ъ)ючѝ воду в(ъ) корытахъ и гладачѝ на пстрыи палцаты, зачынали [746] в(ъ) собѣ пстрыи баранки и єму родили. И ведлугъ // волѣ егѡ, тоє сталоса. Православныи христїане, маємо и
385 зв. мы пстрыи палцаты верховныхъ ап(с)лъ Петра и Павла, которыи сутъ розмайтыми цнѡтами и добрыми учын(ъ)ками [747], якъ розмайтыми пстротинами приѡздоблены. Ѡбернѣмо жъ и мы очи свои на тыи пстрыи палцаты, на стыхъ верховных(ъ) ап(с)тлъ Петра и Павла, гладѣмо на ихъ житїє и в(ъ) житїи наслѣдуймо ихъ, то и мы, гладачѝ на нихъ, будемо в(ъ) ср(д)цу своємъ зачинати плодъ пстрый, будемо в(ъ) ср(д)цу своєм(ъ) мѣти розмайтыє цнѡты и добрыи учын(ъ)ки [748], якъ розмайтыи пстротины. Стыи вер(ъ)ховныи ап(с)ли [749] Петръ и Павелъ маютъ пстротины, добрыи учынки [750], бо живучѝ на свѣтѣ, ходаще хождаху, маютъ пстротины, бо плакахуса, маютъ пстротины, бо метали сѣмена своа, дла тогѡ имъ приписано: «Градуще же прїйдутъ радостїю въземлюще рукоати своа». И мы, живучѝ на свѣтѣ, мѣймо тыи пстротины, добрыи учынки [751], ходѣмо тоєю дорогою, которою верховныи ап(с)ли [752] Петръ и Павелъ ходили, плачмо дла тыхъ причынъ [753], дла которыхъ онѝ [754] плакали, метаймо такїи сѣмена, якїи
386 онѝ [755] метали, то и мы за тоє з(ъ) весел(ь)ємъ до нба пойдемо // и зберемо в(ъ) нбѣ снопкѝ, самогѡ бга, зберемо видѣнїє лица бжогѡ, зачымъ [756] будетъ и ѡ насъ пр(о)ркъ Двдъ мовити: «Ходаще хождаху и плакахуса, метающе сѣмена своа, градуще же прїйдутъ радостїю въземлюще рукоати своа». Аминь.

КАЗАНЬЄ НА СТОГО СЛАВНОГО ПРОРОКА ИЛЇЮ

д̃. Ца(р) .ѕ̃.

Взатъ бысть Илїа вѣхромъ якѡ на нбо.

Вшелакаа рѣчъ легкаа догоры по(д)носитса, тажкаа надолъ хилитъса. Фараѡнъ, кроль єгѵпетскїй, и войско егѡ ѡбтажены былѝ грѣхами. Дла
Ісхо(д) .єі̃. тогѡ в(ъ) мори Червономъ на днѐ нахилилиса, ведлугъ словъ Мѡѵсеѡ-

вых(ъ): «Погразо́ша я́кѡ олово въ водѣ зѣлнѣ». Ѡбтаже́ны были̇ грѣха́ми Даѳа́нъ и Авѵрѡ́нъ для тогѡ̇ нахилилися в(ъ) зе́млю, котораа по(д) ни́//ми 396
розступи́лася, ве́длугъ ѱалми́сты: «Ѡ(т)верзе́ся земля̀ и пожрѐ Даѳ... а и покры̀ на со́нмищи Авирѡ́на». Ап(с)толъ Па́велъ зась былъ ле́гкїй, не б...лъ Ѱа(л). .рє.
ѡбтаже́ный грѣха́ми, для тогѡ̇ высо́ко по(д)несе́ный а́жъ до тре́тогѡ н...а
якѡ самъ мо́витъ ѡ себѣ: «Вѣмъ члвка ѡ Хр(с)тѣ пре́жде лѣтъ четырена́десатє, аще в(ъ) тѣлѣ не вѣмъ, а́ще ли кро́мѣ тѣла не вѣм(ъ), бгъ вѣсть, восхищённа бы́вша такова́гѡ до третїаго [757] нбсѐ». Ле́гкїй былъ и стый пр(о)ркъ И́лїа, которогѡ дна ннѣшнего па́мать праздну́ємъ, не бы́л(ъ) грѣха́ми ѡбтаже́ный, для тогѡ̇ до нба по(д)несе́ный. «Взатъ бысть Илїа̀ вѣхромъ [758] я́кѡ на́ нбо». А́ле не до тре́тего нба сты́й пр(о)ркъ И́лїа вза́тый, бо ту́тъ тре́тимъ нбомъ называ́єтъся найвы́шшеє [759] нбо емпѣре́йскоє, на кото́ромъ ме́шкаєтъ бгъ и аггелы и дшѣ сты́хъ. То́є нбо спомина́єтъ ѱалмиста: «Нбо нбсѝ г(с)дви». Вто́рым(ъ) нбомъ называ́ется твердь, нбо фѣрмамен(ъ)то́воє, на кото́ромъ всѣ звѣзды знайду́ют(ъ)ся и до тогѡ̇ стага́ютъся и́ншыи всѣ нба, кото́рыи спомина́єтъ ѱалми́ста, мо́вачи: «Нбса̀ повѣда́ютъ сла́ву бжїю, творе́нїє же ру́ку єгѡ̇ възвѣща́єтъ твердь». И до тогѡ̀ вто́рогѡ нба не є́стъ вза́тый пр(о)ркъ И́лїа, а́ле вза́тый є́стъ до пе́ршого нба повѣтрнего, найни́жшогѡ, кото́роє спомина́єт(ъ) ѱалми́ста, мо́вачи: «Пти́ца нб(с)ныа». На повѣтре по(д)несе́ный є́стъ огни́сты(м) // во́зомъ и огни́стыми ко́нми сты́й пр(о)ркъ Илїа и зане́сеный до ра́ю зе́многѡ а́лбо на и́ншоє мѣстце, ѡ(т) ба єму̀ назначе́нноє, и та(м) зоставле́ный, где до ннѣшнего ча́су живе́тъ в(ъ) тѣлѣ смерте́лномъ, хи́ба пре(д) сконче́н(ь)ємъ свѣта умре́тъ ѡ(т) ру́къ антїхристѡвыхъ. Мо́вилъ пр(о)ркъ Єлисе́й до пр(о)рка И́лїи: «О́че, о́че, колесни́ца Іилева и ко́нницы єа̀». Бо пр(о)ркъ Илїа носи́лъ в(ъ) ср(д)цу своє́мъ и в(ъ) па́мати своє́й, я́къ колесни́ца, на́рѡдъ іилскїй, вспира́лъ єгѡ̇ наукою своє́ю и по́мочу в(ъ) ко́ждой потре́бѣ єго̀. Ѡто жъ та́а колесни́ца смысле́ннаа, пр(о)ркъ Илїа на колесни́ци огне́нной, до нба є́стъ вза́та.
Θеѡфи(л) .в. Ко(р) .вı. Дамаски(н), кни(г) .в, ѡ вѣрѣ, глава .ѕ. 396 зв.

Покажу̀ те́ды ла́скамъ ва́шим(ъ) в(ъ) то́й мо́вѣ моє́й, кото́рыи лю́де до нба не могу́тъ по(д)не́сены бы́ти, же су́тъ ѡбтаже́ны. Тамъ же покажу̀, же сты́й пр(о)ркъ Илїа до нба для тогѡ̇ подне́сеный, бо былъ ле́гкїй, не бы́лъ ѡбтаже́ный жа́дною ре́чу. Неха́й та́а мо́ва бу́детъ на ч(с)ть сто́му пр(о)рку Илїи, ла́скамъ ва́шимъ на по́лзу дшевную.

Не могу́тъ до нба подне́сены бы́ти лю́де бога́тыи, бо онѝ [760] ѡбтаже́ны су́тъ богатствами, ска́рбами, маєтностами, кото́рыи на́долъ и́хъ та́гнутъ. Ма(ѳ) .ѳı.
Такъ мо́вит(ъ) Хс: «Удо́бїє велбу́ду скво́зѣ иглинѣ у́ши пройтѝ, не́жели бога̀ // тому въ цр(с)твїє б... ї вн...йтѝ». Для тогѡ̇ бога́тыи не мо́гутъ нба до- 397
ступи́ти, бо онѝ [761] за бога́т(ъ)ствами своими бга запомина́ютъ, не ѡ(т)ла-

Девто(р). глава лв. ютъ єму̀ хва́лы и не млатъса. Такі́й былъ людъ іилскі́й, до кото́рогѡ мо́-
витъ бгъ: «Уты̀, утолстѣ и разширѣ и ѡста́ви бга, сотво́ршаго ѝ, и ѡ(т)-
ступѝ ѡ(т) бга спса своє́гѡ.» И дла тогѡ̀ бога́тыи лю́де не могу́тъ нба досту-
в. Ца(р) .аі. пи́ти, бо они [762] псу́ютъса, удаютса на ро́спусты. Припо́мнѣте собѣ Двда,
кото́рый по́ки былъ убо́гій, паслъ о́вцы ѡ(т)ца своє́гѡ, по́ты былъ цнотли́-
вый, а ґды зоста́лъ бога́тымъ, кро́лемъ [763] іилскимъ, на то́й часъ зопсова́л-
са, взя́вши [764] до себѐ Вυрса́вїю, жену̀ чужу́ю, попо́лнилъ з(ъ) не́ю чужо-
ло́жство и му́жа єѝ Урїю неви́нне каза́л(ъ) заби́ти.

Не могу́тъ и дла тогѡ̀ бога́тыи лю́де нба доступи́ти, бо онѝ [765] ча́сто
злымъ спо́собомъ бога́тства набыва́ютъ. Злымъ спо́собомъ набы́лъ бога́т-
ства Аха́ръ, взя́лъ въ Єріхѡ́нѣ [766] потає́мне ша́ту кармазино́вую, двѣстѣ
дідра́хмъ срѣбра и начын(ь)є [767] ѕолото́є. Злымъ спо́собомъ набы́лъ бога́т-
ства Аха́въ, кроль іилскі́й, заби́лъ [768] неви́нне Навуѳе́а, по(д)да́ногѡ сво-
є́го, и взалъ виногра́дъ єгѐ.

Єщѐ и дла тогѡ̀ не могу́тъ нба доступи́ти лю́де бога́тыи, бо онѝ [769] зле
397 зв. бога́тства своєгѡ за//жыва́ютъ [770], са́ми [771] ты́лко ѣдя́тъ, п(ь)ютъ и весе-
латъса, а убо́гихъ людє́й запомина́ютъ, нѣ ко́рматъ, нѣ по́атъ, нѣ ѡдѣва́ютъ
Лу(к) .ка. и в(ъ) до́мъ свой не пуска́ют(ъ). Такі́й былъ бога́чъ, кото́рый ѡдѣвалъса в(ъ)
порфѵ́ру [772] и вѵ́ссонъ и весели́лъса на вся́къ днь свѣтло, а убо́гому Ла́за-
реви, пере(д) воро́тами свои́ми лежа́чому, не каза́лъ да́ти ѡдроби́нъ, па́-
да очихъ [773] з(ъ) сто́лу своє́гѡ. Кото́рыи засъ лю́де бога́тыи бга не запомина́-
ютъ, хва́лу єму̀ ѡ(т)даютъ, кото́рыи в(ъ) бога́тствахъ свои́хъ не псу́ютъса,
не удаютъса на ро́спусты, кото́рыи до́брымъ спо́собомъ бога́тства набыва́-
ютъ пре(з) пра́цу, кото́рыи до́бре зажыва́ютъ [774] своє́го бога́тства, не ты́лко
на сво́й пожы́токъ [775] ѡберта́ютъ, а́ле людє́й убо́гихъ рату́ютъ, црквѝ буду́-
ютъ, монастырѣ фунду́ютъ, нево́лникѡвъ з(ъ) нево́лѣ выкупу́ютъ, ты́и мо-
гу́тъ нба доступи́ти, бо мно́гїи лю́де бога́тыи былѝ на́ свѣтѣ, єдна́къ нба до-
ступи́ли. Бога́тый былъ Кон(ъ)станти́нъ Вели́кій, це́саръ ґре́цкій, єдна́къ
в(ъ) нбѣ знайду́єтъса. Бога́тый былъ Володи́меръ, мона́рха ру́скій, и то́й
в(ъ) нбѣ знайду́єтъса. Бога́тый былъ Іѡа́нъ Мл(с)тивый, патрїа́рха Алеѯан-
дрі́йскій, и то́й в(ъ) нбѣ знайду́єтъса, бо онѝ [776] в(ъ) бога́тствахъ свои́хъ
398 бга // не запомина́ли и не псова́лиса и до́брымъ спо́собомъ бога́тства набы-
ва́ли и до́бре бога́тства своє́го зажыва́ли [777].

Вѣдалъ ѡ то́мъ стый пр(о)ркъ Илїа, же бога́тыи до нба не могу́тъ под-
Д. Ца(р) .в. не́сены бы́ти, кото́рыи ѡбтя́жены су́тъ бога́тствами. Дла тогѡ̀ сты́й пр(о)ркъ
Илїа коха́лъса в(ъ) убо́зствѣ доброво́л(ь)номъ, ле́гкимъ себѐ учыни́лъ [778]
и за то́є до нба є́стъ подне́сеный. Мѣлъ сты́й проро́къ Илїа єдину̀ ми́лотъ,
єде́нъ плащъ и то́й далъ Єліссе́ѡви [779], ґды былъ взя́тый до нба, дла тогѡ̀
жебы́ смо и мы̀ ша́ты и маје́тности своѝ роздава́ли убо́гимъ, єслѝ хо́чемо внї́й-
тѝ до нба, бо з(ъ) ша́тами и з(ъ) и́ншыми [780] ма́рностами зе́мными не мо́-
жетъ члвкъ до нба по(д)не́сеный бы́ти.

Не могу́тъ до нба по(д)не́сеными бы́ти лю́де ѡбжи́рлывыи [781], кото́рыє мно́го ѣдѧ́тъ и п(ъ)ютъ, бо оні̀ су́тъ ѡбтаже́ны мно́гими по́кармами и напо́ами, кото́рыи надо́лъ и́хъ тѧ́гнутъ. Длѧ того̀ мо́вил(ъ) Хс: «Внемлѣ́те себѣ̀ да не когда̀ ѡтѧгча́ютъ ср(д)ца ва́ша ѡб(ъ)ѧде́нїемъ и пїѧ́нствомъ и печа́лми [782] жите́йскими». Вѣ́далъ ѡ то́мъ сты́й пр(о)ркъ Илїѧ, же ѡбжи́рцы не могу́тъ до нба по(д)несе́ны бы́ти, длѧ того̀ по́стилъ чтыридесѧ́тъ днїй и чтырыдесѧ́тъ [783] но́щїй, жебы̀, тѣ́ло своѐ по́стомъ супте́лноє // и легкоє учыни́вши [784], моглъ ла́тво поднесе́ный бы́ти до нба. Вѣ́далъ ѡ то́мъ сты́й пр(о)ркъ Илїѧ, же кото́рыи лю́де по́статъ, повстѧга́ютъсѧ ѡ(т) по́кармовъ и напо́євъ, ты́и в(ъ) нбѣ бу́дутъ навѣ́ки зажыва́ти [785] о́воцѡвъ дре́ва живо́тногѡ и бу́дутъ пи́ти во́ду живо́тную, кото́роє дре́во и во́ду спомина́єтъ сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ в(ъ) апокалі́ѱи [786], мо́вачи: «Показа̀ ми чи́сту руку̀ воды̀ живо́тныѧ, свѣ́тлу, я́кѡ крыста́лъ, исходѧ́щу ѡ(т) пр(с)то́ла бжїѧ и агнча, посре́дѣ сто́гны єгѡ̀ и ѡбапо́лы рѣкѝ дре́во живо́тноє, иже тво́ритъ плод(ъ) двана́десате на кі́йждо мѣ́сацъ, воздаѧ̀ плѡдъ свой». | Лука, ка; 398 зв.; Апо(к); .кв.

Дре́вомъ живо́тнымъ и водо́ю живо́тною называ́єтсѧ видѣнїє лица̀ бжїѧ, кото́рым(ъ) бу́дутъ сты́и в(ъ) нбѣ навѣ́ки насыща́тисѧ. Длѧ тогѡ̀ стый пр(о)ркъ Илїѧ по́стилъ, повстѧга́лъсѧ ѡ(т) по́кармовъ и напо́євъ, жебы̀ моглъ в(ъ) нбѣ насыща́тисѧ видѣнїемъ лица̀ бжого, кото́роє называ́єтсѧ дре́вомъ живо́тнымъ и водо́ю живо́тною. Пости́лъ и длѧ тогѡ̀ сты́й пр(о)ркъ Илїѧ, выстерѣга́лсѧ ѡб(ъ)жи́рства и пѧ́нства, бо ѡбжи́рцовъ и пѧ́ниц(ъ) часту́єтъ бгъ ча́шею, кото́рую спомина́єтъ ѱалми́ста: «Ча́ша в(ъ) ру́цѣ г(с)дни, вина̀ не растворе́нна и спо́лнь растворе́нїѧ и уклонѝ ѡ(т) сеѧ̀ въ о́ну, дро́ждїє єѧ̀ не искида́шесѧ, испі́ютъ [787] вси грѣ́шныи землѧ̀». Ча́ша значи́тъ гнѣвъ бжїй, такъ мо́витъ проро́къ // Исаїа: «Воскр(с)ни, Іер(с)ли́ме, испи́вый ча́шу я́рости ѡ(т) рукѝ г(с)на». | 399; Ісаїѧ, на.

Вино̀ значи́тъ кара́н(ь)є доча́сноє — войну̀, го́лодъ, повѣ́тре и и́ншыи плѧ́ги, кото́рыми бгъ на се́мъ свѣ́тѣ люде́й кара́єтъ. Вино̀ не растворе́нноє значи́тъ кара́н(ь)є справедли́воє, бо справедли́ве кара́єтъ бгъ ко́ждогѡ члвка. Испо́лнь растворе́нїѧ, бо в(ъ) кара́нью бзскимъ справедли́вость растворе́нна є́стъ мл(с)рдїемъ. Уклонѝ ѡ(т) се́ѧ въ [788] ѡ́ну, бо ча́сомъ на свѣ́тѣ бгъ єдны́хъ люде́й кара́єтъ, по́тымъ переста́нетъ ты́хъ, а почне́т(ъ) и́ншыхъ кара́ти. «Дро́ждїє єѧ̀ не искида́шесѧ испі́ют(ъ) всѝ грѣ́шныи землѧ̀». Дро́ждїє знача́тъ му́ки пеке́лныи вѣ́чныи, кото́рыми бу́детъ бгъ всѣ́хъ люде́й грѣ́шныхъ в(ъ) пе́клѣ кара́ти навѣ́ки. Длѧ того̀ те́ды пости́лъ сты́й пр(о)ркъ Илїѧ, выстерѣга́лъсѧ ѡбжи́рства и пѧ́нства, бо вѣ́далъ, же ѡбжи́рцѡвъ и пѧ́ницъ, кото́рыи не хотѧ́тъ по́стити, часту́єтъ [789] бгъ на се́мъ свѣ́тѣ вино́мъ, кара́ньємъ доча́снымъ, а на ѡ́номъ свѣ́тѣ бу́детъ и́хъ частова́ти [790] дрожча́ми, кара́н(ь)ємъ пеке́лнымъ вѣ́чнымъ. | Авгу-ст(ъ). Гер. Ѳеѡдо-ритъ на. од. ѱа(л).

Не могу́т(ъ) до нба по(д)не́сены бы́ти лю́де пы́шныи, бо оні̀ су́тъ ѡбтаже́ны пыхо́ю, грѣхѡ́мъ вели́кимъ, кото́рый и́хъ надолъ тѧ́гнетъ. Длѧ то-

399 зв. гѡ мо́витъ ѱалми́ста: «Очищу́сѧ ѡ(т) грѣха̀ // велика». Пы́шные лю́де сутъ
Ѱа(л) болвана́ми, бо напи́сано ѡ болвана́хъ: «І́дѡлы язы́къ сре́бро и зла́то дѣла
.ні. ру́къ чл҃вческихъ, уста̀ иму́тъ и не гл҃ютъ, очи иму́тъ и не ви́дѧтъ, уши иму́тъ и не слы́шатъ, ру́цѣ иму́тъ и не ѡсѧ́жутъ, нѡ́зѣ иму́тъ и не по́йдутъ». И пы́шные лю́де уста̀ имутъ и не глаголю́тъ, не хотѧ́тъ з(ъ) і́ншыми людмѝ мо́вити [791]; о́чи иму́тъ и не ви́дѧтъ, не [792] хотѧ́тъ на і́ншыхъ [793] людей глѧдѣти, перено́сѧтъ і́хъ о́комъ своі́мъ; у́ши иму́тъ и не слы́шатъ, не [794] хотѧ́тъ слу́хати, ґды до ні́хъ і́ншыє [795] лю́де що мо́вѧтъ; ру́цѣ иму́тъ и не ѡсѧ́жутъ, не [796] хотѧ́тъ з(ъ) і́н(ъ)шыми [797] людмѝ вита́тисѧ, рукѝ і́мъ да́ти; но́зѣ иму́тъ и не по́йдутъ, не [798] хотѧ́тъ итѝ до і́ншыхъ [799] людей, ґды і́хъ про́сѧтъ до себѐ, и не хотѧ́тъ з(ъ) і́ншыми людмѝ конверсова́ти и това́рыства [800] мѣ́ти. Яки́ми жъ болвана́ми су́тъ лю́де пы́шныи? Су́тъ болвана́ми Навходоно́соровыми. Навходѡно́соръ, кроль Вавѵлѡ́нскїй, на по́ли Деирѣ поста́-
Данїи(л) вилъ бол(ъ)вана̀ высо́когѡ на шестьдесѧ́тъ ло́ктей [801], широ́когѡ на ше́сть
.г҃. ло́ктей [802]. Такъ лю́де пы́шныи су́тъ болвана́ми высо́кими и широ́кими, бо мнѡ́го ѡ собѣ розумѣ́ютъ, вели́кими себѐ чы́нѧтъ [803], на(д) і́ншыхъ людей
400 выно́сѧтъсѧ. Такі́й былъ Антї́ѡхъ, кроль сѵрі́йскїй [804], // ѡ кото́ромъ напи́сано: «Мнѧ́йсѧ во́лнамъ мо́рскимъ повелѣва́ти горды́нѧ ра́ди па́че чл҃вѣкъ, и мнѡ́жество вели́кихъ горъ мнѧ́сѧ въ мѣри́лехъ измѣ́рити» [805]. Да́лѣй написано: «Во́и всѣ гнуша́хусѧ, і́же ма́ло пре́жде нб(с)ных(ъ) звѣздъ [806] косну́тисѧ мнѧ́щагѡ».

Болванѡ́ви Навходоно́соровому кла́нѧлисѧ вавѵлѡ́нчыкове [807], а о́нъ стоѧ́лъ на по́ли Деирѣ. Такъ лю́де пы́шныи [808] хотѧ́тъ, жебы̀ і́мъ ко́ждый чл҃вкъ кла́нѧлсѧ, а онѝ [809] не хотѧ́тъ нѣко́му поклони́тисѧ, нѣко́му не хотѧ́тъ пошанова́нѧ учыни́ти [810]. Такі́й был(ъ) Ама́нъ, сена́торъ у Артаѯе́рѯеса, кро́лѧ пе́рского, кото́рому всѣ лю́де кла́нѧлисѧ, а о́нъ нѣко́му не кла́нѧлъсѧ и на Мардохе́ѧ ба́рзо розгнѣ́валъсѧ, кото́рый єму̀ не хотѣ́лъ кла́нѧтисѧ. «Ви́дѣ Ама́н(ъ), якѡ не покланѧ́єтъсѧ єму̀ Мардохе́й, и разгнѣва́сѧ зѣ́ло» [811]. Вѣ́далъ ѡ то́мъ ст҃ы́й пр(о)ркъ Илї́ѧ, же лю́де пы́шныи до нб҃а не могу́тъ по(д)не́сены бы́ти, бо онѝ [812] су́тъ [813] болвана́ми Навходоно́соровыми, тѧ́жкими, высо́кими на шестьдесѧ́тъ ло́ктей [814], шыро́кими [815] на ше́сть ло́ктей [816]. Длѧ тогѡ̀ пр(о)ркъ Илї́ѧ коха́лъсѧ в(ъ) поко́рѣ, малы́мъ себѐ чыни́лъ [817]. Ґды мл҃и́лсѧ бг҃у на го́рѣ Ќарми́лской, упа́лъ лицемъ на́ землю, я́ко чыта́-
400 зв. ємо [818] в(ъ) кни́гахъ Ца́рствъ: «Илї́ѧ же взы́йде на // Ќарми́лъ и прекло́нъ сѧ на́ землю и положѝ лицѐ своє́ между колѣ́нома свои́ма». И за то́є пр(о)ркъ Илї́ѧ до нб҃а по(д)не́сеный, жѐ былъ ле́гкїй, не бы́л(ъ) пыхо́ю, грѣхо́мъ вели́кимъ ѡбтаже́ный.

Не могу́тъ до нб҃а по(д)не́сены бы́ти вшете́чники, чужоло́жники, забо́йци, чаро́вники и всѣ лю́де грѣ́шныи, бѡ ѡнѝ [819] су́тъ [820] грѣха́ми ѡбтаже́ны, кото́рыи надо́лъ і́хъ тѧ́гнутъ. Такъ мо́витъ ѱалми́ста: «Беззако́нїѧ моѧ̀ пре-
Ѱа(л) взы́йдо́ша главу̀ мою́, якѡ бре́мѧ тѧ́жкѡ ѡтаготѣ́ша на мнѣ».
.л҃з. Длѧ тогѡ̀ бг҃ъ держи́тъ на́ свѣтѣ людей злыхъ и грѣ́шныхъ, не тра́титъ і́хъ за́разъ, жебы́ сѧ онѝ [821] кѧ́али, бо бг҃ъ не хо́четъ смр҃ти чл҃вка грѣ́шногѡ, а́ле хо́четъ, жебы̀ о́нъ пока́ялъсѧ, жебы̀ наверну́лъсѧ до бг҃а ѡ(т) злы́х(ъ) учы́нкѡвъ [822], кото́рыи су́тъ [823] зло́ю доро́гою, и жебы̀ ѡде́ржалъ живо́тъ

вѣчный. Такъ мо́витъ самъ бгъ през(ъ) пр(о)рка Іезекїйлѧ. «Не хощу̀ смрти грѣшника, но я́коже ѡбрати́тисѧ ему̀ ѡ(т) пу́ти своего̀ и живу быти ему̀». Держи́тъ бгъ и длѧ тогѡ на́ свѣтѣ людей грѣшныхъ през(ъ) до́лгїй часъ, жебы́ смо сѧ учи́ли ѡ(т) бга терпли́вости, бо я́къ бгъ терпи́тъ злымъ людемъ не тра́тит(ъ) и́хъ и не мсти́тъсѧ на(д) ни́ми, лю́бо онѝ [824] за́вше грѣха́ми сво- и́ми бга ѡбража́ютъ, так(ъ) и мы̀ ма́емо терпѣти злымъ людемъ, ко//то́рыи намъ зле чынятъ [825], не мстѣмосѧ на(д) ни́ми и не ѡ(т)дава́ймо и́мъ злогѡ за зло̀е, бо мо́витъ ап(с)толъ Петръ: «Хс пострада̀ по на́съ, намъ ѡста́вль о́бразъ, да послѣду́емъ стопа́мъ его̀». Да́лїй мо́витъ: «И́же укарѧ́емъ, про- ти́ву не укарѧ́ше, стражда̀ не прещаше». Держи́тъ бгъ на́ свѣтѣ и длѧ тогѡ людей злыхъ, не тра́титъ и́хъ, жебы̀ на о́номъ свѣтѣ в(ъ) пе́клѣ затра́тилъ и́х(ъ) навѣки. Такъ мо́витъ Ісу́съ Сїра́хъ [826]: «Г(с)дь бо мстѧ́й ѡ(т)мсти́тъ ти, не рцѝ согрѣши́хъ и что̀ ми бысть. Г(с)дь бо е́стъ долготерпели́въ». И длѧ тогѡ держи́тъ бгъ на́ свѣтѣ людей злыхъ, жебы̀ пре(з) злы́х(ъ) людей ѡчи́с- тилъ ѡ(т) грѣхо́въ людей до́брыхъ, бо гды злы́е лю́де тра́пѧтъ члвѣка до́б- рогѡ, ѡчища́ютъ его̀ ѡ(т) грѣхо́въ, кото́рыи о́нъ на собѣ ма́етъ. Такъ мо́- витъ Ісу́съ Сира́хъ: «Въ огнѣ искуша́етсѧ зла́то и члвцы [827] прїѧ́тны [828] въ пе́щи смире́нїѧ». Держи́т(ъ) бгъ и длѧ того̀ людей злых(ъ) на́ свѣтѣ, жебы̀ до́брыи лю́де бо́лшую надѣю мѣли ѡ своемъ збаве́н(ь)ю, бо еслѝ показу́етъ бгъ злымъ людемъ такъ вели́кое мл(с)рдїе, же и́хъ през(ъ) до́лгїй часъ дер- жи́тъ на́ свѣтѣ и ѡбѣцу́етъ и́мъ цр(с)тво нб(с)ное да́ти, если́ [829] бы сѧ пока́- ѧли. Дале́ко бо́лшее мл(с)рдїе пока́жетъ бгъ людемъ до́брымъ и да́стъ и́мъ цр(с)тво нб(с)ное, бо онѝ цр(с)тво нб(с)ное заслужи́ли свои́ми // до́брыми учы́нками [830]. Такъ мо́витъ екклезїа́стесъ: «Ѿ(т)то́лѣ ѡ(т) долготы̀ и́хъ ви́- дѣхъ а́зъ, я́кѡ бу́детъ блго боѧ́щимъсѧ бга». Ещѐ держи́тъ бгъ на́ свѣтѣ и длѧ тогѡ людей злыхъ и грѣшны(х), не тра́титъ и́хъ, жебы́ смо за та́къ ве- ли́кую терпли́вость и добротли́вость хвали́ли бга. Такъ мо́витъ ѱалми́ста: «Хвали́те г(с)да, я́кѡ блгъ г(с)дь».

Іе-зе(к) .лѕ.
401
а҃. Петръ. Глава̀ .в҃.
Ісу(с) Сїра(х) .е҃.
Ісу(с) Сїра(х), в҃.
401 зв. Еккле(з) .й.
Ѱа(л) .рлд.

Вѣдалъ ѡ то́мъ стый пр(о)ркъ Илї́ѧ, же злы́и и грѣшныи лю́де, грѣха́- ми ѡбтаже́ны, не могу́тъ по(д)не́сены бы́ти до нба. Длѧ тогѡ не ты́лко самъ выстерѣга́лъсѧ вшелѧ́когѡ грѣха̀, а́ле и́ншыхъ людей напомина́лъ, жебы̀ не грѣши́ли, и строфова́лъ за грѣхѝ Аха́ва и Охо́зїю, кро́левъ іилскихъ, Іѡра́ма, кро́лѧ юдскогѡ, и всѣхъ іилтѧ́новъ строфова́лъ [831], же онѝ [832] ѡста́вивши правди́вогѡ бга, удали́сѧ до Ваа́ла, болвана̀, фалши́вогѡ бо́га, и ему̀ кла́налисѧ [833]. Мо́жетъ пр(о)ркъ Илї́ѧ пре(д) бгомъ похвали́тисѧ и мо́вити слова̀ Двдовы: «Рѣхъ безакону́ющимъ: не безакону́йте, и согрѣша́- ющимъ: не воз(ъ)носѣте ро́га, не воздвижѣте на высоту̀ ро́га ва́шегѡ и не глйте на бга непра́вды». Длѧ тогѡ то́е пр(о)ркъ Илї́ѧ чыни́лъ [834], жебы̀ и са́мъ моглъ и и́ншыи лю́де моглѝ без(ъ) грѣхо́въ ле́гкими зоста́ти и до нба по(д)не́сены бы́ти.

402 Наслѣду́ймо жъ и мы̀ сто́го пр(о)рка Илі́ю, // выстерѣга́ймосѧ грѣхо́въ,
жебы́ смо без(ъ) грѣхо́въ до нба былѝ подне́сены. Сты́й пр(о)ркъ Илїѧ во́лный є́стъ ѡ(т) грѣха̀, бо нѣ́гды не порожнова́лъ. И мы́ жъ выстерѣга́ймосѧ порожнова́н(ь)ѧ, а́лбо мли́мосѧ бгу, а́лбо що-ко́л(ь)векъ до́броє чынѣ́мо, то во́лни бу́дем(ъ) ѡ(т) грѣхо́въ, бо кто порожню́єтъ, нѣчо́го [835] не чы́нит(ъ) [836], той ла́тво въпадє́тъ в(ъ) грѣхъ. Прїйдутъ до ср(д)ца єгѡ̀ а́лбо мы́сли вшете́чныи, а́лбо го́р(ъ)дость, а́лбо и́ншыи по́мысли злы́и, ве́длугъ ѱалми́сты: «Въ трухѣхъ [837] [!] члч(с)кихъ нѣ̀ сутъ и съ члвѣки не прі́ймутъ ранъ, сего
Ѱа(л) ра́ди удержа̀ и́хъ горды́ни до конца̀».
.ов.
Сты́й Илїѧ во́лный є́стъ ѡ(т) грѣха̀, бо не това́ришилъсѧ з(ъ) людмѝ злы́ми. И мы́ жъ това́рыства [838] з(ъ) людмѝ злы́ми не мѣ́ймо, а́ле з(ъ) до́брыми конверсу́ймо, то во́лными ѡ(т) грѣха̀ зоста́немо, бо кто з(ъ) до́брыми людмѝ конверсу́єтъ, и са́мъ до́брымъ бу́детъ. А кто̀ перестає́тъ з(ъ) злы́ми, и са́мъ злы́й бу́детъ, ве́длугъ ѱалми́сты: «Съ прп(д)бнымъ прп(д)бенъ бу́деши, и съ му́жемъ непови́ннымъ непови́ненъ бу́деши, и съ избра́н(ъ)нымъ избра́нъ бу́деши, и съ строптивымъ развратишисѧ». Сты́й пр(о)ркъ Илїѧ во́лный єстъ ѡ(т) грѣха̀, бо вѣ́далъ, же є́ст(ъ) при не́мъ агглъ, сто́рожъ єго̀, не чынилъ [839] грѣха̀ пре(д) ѡчи́ма аггл(с)кими, кото́рого шанова́лъ. И мы̀ ґды хо̀чемъ грѣ́х(ъ)
402 зв. які́й чыни́ти [840], припомина́ймо собѣ̀, же є́ст(ъ) // при на́съ агглъ, сто́рожъ нашъ, кото́рый гладитъ на всѣ̀ на́ши учы́нки [841], и ґды̀ що чы́нимо [842] до́броє, тѣ́шитъсѧ с(ъ) тогѡ и мешкаєтъ з(ъ) на́ми, а ґды̀ чы́нимо [843] які́й грѣ́х(ъ), агглъ, сто́рожъ нашъ, сму́тный є́стъ и ѡ(т)хо́дитъ ѡ(т) на́съ. Зачы(м) [844] встыда́ймосѧ аггла, сто́рожа своє́гѡ, не чынѣ́мо [845] грѣха̀ пре(д) аггл(ь)скими ѡчи́ма, жебы̀ смо грѣхѡ́мъ свои́мъ ѡ(т) себѐ не ѡ(т)гна́ли аггла, кото́рый стереже́т(ъ) насъ на ко́ждомъ мѣ́стцу, ве́длугъ ѱалми́сты: «Агглѡмъ свои́мъ за-
Ѱа(л) повѣ́стъ ѡ тебѣ̀ сохрани́ти тѧ въ всѣ́хъ путе́хъ твои́хъ». На ѡста́токъ сты́й
.ч. Ілїѧ во́лный є́стъ ѡ(т) грѣха̀, бо вѣ́далъ, же є́стъ всю́ды з(ъ) ни́мъ бгъ и пре(д) ѡбли́ч(ъ)ємъ бзскимъ боѧлъсѧ грѣхъ чыни́ти [846]. И мы̀ жебы́ смо во́л(ь)ными былѝ ѡ(т) грѣха̀, припомина́ймо собѣ̀ бга, встыда́ймосѧ и бо́ймосѧ пре(д) бзскими очи́ма грѣхъ чыни́ти [847], жебы́ смѡ грѣхѡ́мъ свои́мъ бга не ѡбрази́ли, кото́рый всю́ды з(ъ) на́ми є́стъ и всѐ ви́дитъ, що мы̀ не ты́лко чы́нимо [848], а́ле що мы́слимо и хо́чемо чыни́ти [849], я́къ мо́витъ ѱалми́ста: «Ка́мо пойду̀
Ѱа(л) ѡ(т) дха твоє́гѡ и ѡ(т) лица̀ твоє́гѡ, ка́мѡ бѣжу̀, а́ще взы́йду на нбо, ты та́-
.рли. мѡ єсѝ, а́ще сни́ду въ а́дъ, та́мѡ єсѝ, а́ще возму̀ кры́лѣ [850] мои̑ ра́но и вселю́сѧ въ послѣ́днихъ мо́рѧ, и та́мѡ бо рука̀ твоѧ̀ наста́витъ мѧ». Сты́й пр(о)ркъ
403 Илїѧ вы//стерѣга́лсѧ грѣхо́въ, чынилъ [851] до́брыи учы́н(ъ)ки [852] и за то́є огни́стою колесни́цею взѧ́тый є́стъ до нба. Такъ и мы̀ єслѝ бу́демо грѣхо́в(ъ) сѧ хрони́ти и до́брыи учы́нки [853] чыни́ти [854], колесни́цею доброде́телей на мешка́н(ь)є вѣ́чноє до нба бу́демо запрова́жены. Ами́нь.

КАЗАНЬЄ ВТОРОЄ[855] НА СТГО И СЛАВНАГО[856] ПР(О)РКА ИЛЇЮ

Дахъ тѧ днесь въ градъ твердъ, и въ столп(ъ) желѣзный, и въ стѣны мѣдѧны. Єремѣй, а.

Іакѡвъ, патрїарха старозаконный, умираючи и блгословачи синѡвъ своихъ, розмайтыми ихъ называлъ именами. Рувима назвалъ водою, бо онъ пополнилъ[857] грѣхъ телесный з(ъ) Валлою, по(д)ложницею ѡ(т)цевскою и на грѣхъ телесный нечистый якѡ вода расплынулсѧ. Сімеѡна и Левїю назвалъ начыньємъ[858] военнымъ, бо // онѝ[859] сіхемитѡвъ мечемъ позабїѧли[860], за ґвалтъ сестры своєи учыненый[861]. Іюду назвалъ лвомъ, бо єго потомокъ Двдъ мѣл(ъ) быти якъ левъ валечный, мѣлъ звѣтѧжити[862] войска филистинскїє, сvрїйскїє, мѡав(ъ)скїє, амѡнитскїи и иншыхъ непрїѧтелей[863] и лупы ихъ брати. Исахара назвалъ осломъ(ъ), бо єгѡ потомкове мѣли быти, якъ ослы, працовитыи, мѣли ролю выправовати, ѡрати, сѣѧти, жати. Дана назвалъ змієм(ъ), бо з(ъ) Дановогѡ поколѣнѧ мѣлъ уродитисѧ Самѱѡнъ, который филистинѡмъ[864], якъ змїй, шкодилъ, палилъ ихъ збожа, вин(ъ)ници, ѡливници и ихъ самыхъ забїѧлъ. Неѳалима назвалъ єленемъ, бо єлень єстъ боѧзливый а прудкїй, та(к) з(ъ) Неѳалимовогѡ поколѣнѧ мѣлъ уродитисѧ Варакъ, который с(ъ)початку былъ боѧзливый, потымъ прудко звѣтѧжилъ[865] Сvсару, гетмана Мадїамскогѡ, и все войско єгѡ погромилъ. Іѡсифа назвалъ каменемъ, бо камень єстъ твер(ъ)дый и моцный, моцно задержуєтъ домъ, на собѣ збудованый[866], такъ Іѡсифъ былъ моцный и потужный, будучи кнземъ всегѡ Єгѵпту и по(д) часъ голоду великого кормилъ ѡ(т)ца своєгѡ з(ъ) братїєю своєю и зо всѣмъ // домомъ єгѡ и заховалъ ѡ(т) смрти. Венїамина назвалъ волкомъ, бо єгѡ[867] потомкове мѣли быти, якъ волки драпѣжныє, мѣли з(ъ) иншыми[868] їилтѧнами, братїєю своєю, войну точити и цорки ихъ покрывати. Розмайтыми именами и бгъ назвалъ пр(о)рка Ієремѣю, мовачи до негѡ: «Дахъ тѧ днесь въ градъ твердъ, и въ столпъ желѣзный, и въ стѣны мѣдѧны»,— бо на него мнѡгїи люде воєвали, але єгѡ, якъ мѣста моцногѡ, якъ столпа желѣзногѡ и якъ муру мѣдѧногѡ, не могли рушити и преконати. Бже, который всѧ вѣси, вѣдаєшъ ты, же не тылко стый пророкъ Ієремѣѧ, але и стый пр(о)ркъ Илїѧ, которого днѧ ннѣшнего памѧть празнуємъ, єстъ мѣсто(м) моцным(ъ), столпомъ желѣзнымъ и муромъ мѣдѧнымъ. Зачымъ[869] мовъ и до стго пр(о)рка Илїи: «Дахъ тѧ днесь въ градъ твердъ, и въ столпъ желѣзный, и въ стѣны мѣдѧны». Бо я постановилемъ тоє мовити, же стый пр(о)ркъ Илїѧ єстъ мѣстом(ъ) моцнымъ, столпомъ желѣзнымъ и муромъ мѣдѧнымъ.

Таѧ[870] мова моѧ нехай будетъ на ч(с)ть тобѣ, гди всемогущїй, и на ч(с)ть стому Илїи, пр(о)рку твоєму, а слухачомъ православнымъ на ползу дшевную.

Єстъ стый пр(о)ркъ Илїѧ мѣстомъ мо//цнымъ, бо якъ в(ъ) мѣстѣ мешкаютъ люде, такъ в(ъ) пр(о)рку Илїи мешкалъ бгъ и теперъ мешкаєтъ и мо-

жетъ пр(о)ркъ Йлїѧ мо́вити: «Бг҃ъ в(ъ) насъ пребыва́єтъ, и любы єгѡ совер-
Мета(ѳ). в(ъ) жи(т). єгѡ. ше́нна є́стъ в(ъ) насъ». Ст҃ы́й Сімеѡ́нъ, кото́рый юроди́вымъ чыни́лсѧ [871] длѧ
Х҃а, мѣл(ъ) звы́чай пора́ну в(ъ) вѣнцу̀, з(ъ) ли́стѧ уплє́теномъ, выходи́ти и
вола́ти звѣтѧ́зство [872] мѣ́сту и це́сарови. Мѣ́стомъ называ́лъ дш҃у чл҃вѣ́чую,
це́саромъ называ́лъ ро́зумъ, кото́рый ма́єтъ на(д) во́лею и на(д) пожадли́-
востами чл҃чыми [873] панова́ти. Мо́жемо мы намалїова́ти пр(о)рка Илїю в(ъ)
вѣнцу̀, з(ъ) лавровогѡ ли́стѧ уплє́теномъ, кото́рый звѣтѧ́зцомъ [874] нале́-
житъ, и мо́жемъ на(д) ни́мъ такі́и слова̀ написа́ти [875]: «Звѣтѧ́зство [876] мѣ́сту
и це́саровѣ [877]»,— бо [878] пр(о)ркъ Илїѧ є́стъ мѣ́стомъ звѣтажа́ючимъ [879],
мно́гих(ъ) люде́й злыхъ звѣтажилъ [880], кото́рыи з(ъ) ни́мъ воіова́ли [881].
Ззвѣтажилъ [882] пр(о)ркъ Йлїѧ проро́кѡвъ Ваа́ловыхъ фалши́выхъ, кото́-
рыхъ [883] ѡ́смъ сотъ заби́л(ъ) [884] на пото́ку Кѵ́ссовымъ длѧ тогѡ [885], жебы̀ и
тепе́ръ христїѧ́не правосла́вныи выкоренѧ́ли з(ъ) свѣта пога́новъ, герети-
кѡ́въ и всѣ́хъ люде́й невѣ́рныхъ, кото́рыи бг҃у противлѧ́ют(ъ)сѧ и єгѡ блю́з-
нѧтъ.

Амѣлка́ръ, гетма́нъ Карѳаинскїй [886], гды з(ъ) во́йсками свои́ми ишо́л(ъ)
405 // добыва́ти мѣ́ста Сіраку́зовъ, сказа́лъ єму̀ богъ пога́нскїй, дх҃ъ злый, в(ъ)
Дїѡ-до(р). Книги. к҃. болванѣ ме́шкаючїй, же мѣлъ вечѣ́ру ѣ́сти в(ъ) Сїраку́захъ. О́нъ розу-
мѣл(ъ), же ѡ́зметъ Сїраку́зы и та́мъ вечѣ́ру бу́детъ ѣ́сти. А́ле ина́чей сѧ ста́-
ло, бѡ сїракузѧ́не, вы́павши з(ъ) мѣ́ста, єгѡ само́гѡ пойма́ли и привелѝ до
мѣ́ста Сїраку́зовъ, где ю́жъ любо не хотѣл(ъ), му́сѣлъ ѣ́сти вечѣ́ру, нево́л-
никомъ зоста́вши. И до тогѡ мѣ́ста, до ст҃о́го пр(о)рка Илїи, пришлѝ былѝ
жолнѣ́ре Охо́зїи, кро́лѧ ії҃лского, и хотѣ́ли єго̀ взѧ́ти до кро́лѧ, а́ле ст҃ы́й
проро́къ Йлїѧ и́хъ взѧлъ в(ъ) моцъ свою̀, бо мо́вилъ: «Неха́й з(ъ)ступитъ
ого́нь з(ъ) нб҃а и пожре́тъ васъ». И за́разъ, ве́длугъ сло́ва єгѡ, з(ъ)ступи́лъ
ого́нь з(ъ) нб҃а и спали́лъ ты́хъ жолнѣ́ровъ, кото́рыи былѝ пришлѝ по не́го.
Гды Х҃с росказа́лъ вѣ́тром(ъ), жебы́ не вѣ́ѧли, и мо́рю, жебы́ сѧ не бу́рило,
Ма(ѳ) .й. послу́хали єгѡ и ути́хли. Ви́дѧчи то́є чу́до Х҃во, люде мо́вили: «Кто є́стъ сей,
я́ко и вѣ́тры и мо́ре послуша́ютъ єгѡ». И ст҃ы́й пр(о)ркъ Йлїѧ гды каза(л),
жебы̀ ого́нь з(ъ) нб҃а з(ъ)ступи́лъ на жолнѣ́ровъ, ста́лосѧ то́є. Гды пришед-
ши до Іѡрда́на рѣкѝ, уда́ривъ пла́щемъ в(ъ) во́ду, вода̀ роз(ъ)ступи́ласѧ
надво́є, и перейшо́лъ посу́ху. Зачы́мъ [887] и мы̀, ви́дѧчи ты́и чу́да ст҃о́гѡ пр(о)-
405 зв. рка // Йлїи, мо́вити мо́жемо: «Кто сей є́стъ, якѡ и ого́нь и вода̀ послуша-
ютъ єгѡ?» Латво зрозумѣ́ємо, кто єстъ ст҃ы́й пр(о)ркъ Илїѧ. Є́ст(ъ) мѣ́стомъ
мо́цнымъ, кото́роє з(ъ) єдной стороны̀ ого́нь, з(ъ) други стороны̀ вода̀ ѡ(т)
непрїѧ́телѧ боро́нѧтъ. Длѧ тогѡ и на на́съ гды які́и непрїѧ́телѣ видо́мыи
любъ невидо́мыи насту́пу́ютъ и хотѧ́тъ насъ взѧ́ти в(ъ) моцъ свою, утѣка́й-
мо до тогѡ мѣ́ста, до ст҃о́го пр(о)рка Йлїи, про́сѧчи єго ѡ рату́нокъ, а ст҃ы́й
Йлїѧ албо огнє́мъ спа́литъ, а́лбо в(ъ) водѣ̀ пото́питъ всѣ́хъ непрїѧ́телей на́-
шихъ, кото́рыи на на́съ наступу́ютъ и хотѧ́тъ намъ зло́є учынити [888].

Ви́дѣлъ ст҃ы́й Іѡа́нъ бг҃осло́въ агг҃ла, з(ъ)ступу́ючого з(ъ) нб҃а и вола́ю-
чого: «Падѐ, падѐ Вавѵло́нъ вели́кїй и бы́сть жи́лище бѣ́сомъ и хранитель

всѧкому ду́ху нечи́стому [889] и храни́лище всѣх(ъ) пти́цъ нечи́стых(ъ)». Вавνлѡномъ, мѣстомъ упа́лымъ, є́стъ ко́ждый чл҃вѣкъ грѣшный, кото́рый упа́лъ в(ъ) які́й грѣх(ъ), ве́длугъ ѱалми́сты: «Преклони́хъсѧ па́сти и г(с)дь пріѧтъ [890] мѧ». Южъ в(ъ) чл҃вѣку грѣшномъ ме́шкаютъ ду́хи нечи́стыи, ме́шкаютъ пта́хи пеке́лныи, драпѣжныи, кото́рыи дш҃у єгѡ̀ ша́рпаютъ [891]. Таки́мъ Вавνлѡномъ, мѣстомъ упа́лымъ, былъ Іюда Іскаріѡтскій, кото́рый Х҃а про-
да́лъ, бо в(ъ) ни́мъ ме́шкалъ // ду́хъ нечи́стый, ве́длугъ єν(г)ли́сты Лукѝ, 406
мо́вачого: «Внїйде же сатана̀ въ Іюду, нарицаемаго Скаріѡт(ъ)». Такъ и в(ъ) Лука, кв҃.
ко́ждомъ человѣку грѣшномъ ме́шкаютъ ду́хи нечи́стыи, и мо́жемо ѡ грѣшномъ чл҃вку тыи слова̀ мо́вити: «Падѐ, падѐ Вавνлѡнъ вели́кїй, и бы́сть жи́лище бѣсомъ и храни́тель всѧкому ду́ху нечи́сту и храни́лище всѣхъ пти́цъ нечи́стыхъ». Ст҃ы́й пр(о)ркъ И́лїѧ не єстъ Вавνлѡномъ, мѣстомъ упа́лымъ, бо о́нъ пи́лно стара́лъсѧ, жебы̀ не упа́лъ в(ъ) які́й грѣхъ, и мл҃и́лъсѧ бг҃у, жебы̀ єгѡ̀ ѡ(т) грѣха̀ захова́лъ, мо́вачи: «Стопы̀ моѧ̀ напра́ви по словесѝ твоє́му, и да не ѡдолѣєтъ ми всѧко беззако́нїє». Єст(ъ) ст҃ы́й пр(о)ркъ И́лїѧ мѣстом(ъ) Сіѡномъ, в(ъ) кото́ромъ бг҃ъ ме́шкаєтъ, ве́длугъ ѱалми́сты: «Г҃дь въ Сіѡнѣ вели́къ». И мо́жемо до ст҃о́гѡ пр(о)рка И́лїи мо́вити: «Хвалѝ бг҃а твоє́го, Сіѡне, я́ко укрѣпѝ ве́рїѧ вратъ твои́хъ». Є́стъ ст҃ы́й пр(о)ркъ И́лїѧ столпо́мъ желѣзнымъ, бо мо́витъ Х҃с в(ъ) апокали́ѱи: «Побѣжда́ющагѡ сотворю̀ столпа̀ цр҃кви [892] б҃а моє́гѡ».

Г҃ды ст҃ы́й Єфре́мъ Сν́ринъ почу́лъ ѡ ст҃о́мъ Васи́лїи Вели́ком(ъ) и хо-
тѣл(ъ) вѣдати, кто о́нъ є́стъ, на то́й часъ ви́дѣл(ъ) столпъ огни́стый, высо́кїй Мета(ѳ).
ѡ(т) землѣ до [893] нб҃а, и чу́въ го́лосъ: «То єстъ Васи́лїй». Длѧ того̀ Васи́лїй в(ъ)
назва́ный столпо(м) огни́стым(ъ), бо о́нъ спира́лъ цр҃ковъ бж҃їю нау́кою сво- жи(т) .с҃.
Єфрема.
є́ю, // кото́раѧ называ́єтсѧ огне́м(ъ) в(ъ) пи́смѣ ст҃о́м(ъ). Є́стъ и ст҃ы́й пр(о)ркъ 406 зв.
И́лїѧ столпо́мъ огни́стымъ, бо написа́лъ ѡ не́мъ Ісу́съ Сіра́хъ: «Воста̀ [894] Ісу(с)
пр(о)ркъ И́лїѧ я́кѡ о́гнь и сло́во єгѡ̀ я́кѡ свѣща̀ горѧ́ше» [895]. Дозна́лъ огни́стыхъ Сї-
словъ, ѡ(т) пр(о)рка Илїи походѧ́чихъ, Іѡра́мъ, кроль Юдскїй, кото́рому ра(х);
взѧ́тый южъ бу́дучи з(ъ) землѣ до ра́ю, присла́лъ листъ, где єгѡ̀ строфова́лъ гла(в)
.ми҃.
и грози́л(ъ) єму̀ кара́намъ бз҃ски(м), же о́нъ ѡ(т)ступи́вши ѡ(т) бг҃а, покло-
ни́лсѧ бол(ъ)вано́мъ и позабі́ѧлъ бра́тїю свою̀ и преложо́ныхъ юдскихъ и в҃. Па(р)
ве́длугъ сло́ва И́лїиного скара́ный Іѡра́мъ. Повста́ли на не́го ара́вы, му́ри- .ка҃.
нове и и́ншыє непрі́ѧтеле, кото́рыи въ дому̀ єгѡ̀ всѣ ска́рбы забра́ли, сыны̀ и цо́рки и жо́ны в(ъ) нево́лю запрова́дили и єгѡ̀ сама́гѡ скара́л(ъ) бг҃ъ въ вну́тростахъ бо́лѣзню так(ъ) вели́кою, же ѡ(т) той бо́лѣзни Іѡра́мъ умертѝ му́сѣлъ. Дозна́лъ ѡгни́стыхъ словъ, ѡ(т) пр(о)рка И́лїи походѧ́чихъ, Охо́зїѧ, кроль І҃илскїй, кото́рый з(ъ) высо́когѡ буды́нку през(ъ) ѡкно̀ упа́въ на́ землю и захорѣвши, не пыта́лъ бг҃а, чы вста́нетъ ѡ(т) тоєи бо́лѣзни, а́ле посла́лъ до Ваа́ла болвана̀ пыта́ти ѡ своє́ здоро́в(ъ)є и длѧ того̀ Илїа мо́ви(л) до него̀: «На о́дрѣ на не́м(ъ) же ты лежи́ши нн҃ѣ, не мо́жеши слѣзти з(ъ) не́-
го, но смр҃тїю умре́ши». // И ве́длугъ сло́ва И́лїиногѡ уме́ръ Охо́зїѧ. И тепе́ръ 407

пр(о)ркъ Илїа ѡгни́стыи слова̀ до ва́съ мо́витъ, гро́зитъ вамъ смртю доча́сною и вѣ́чною.

Всѣ на́рѡды, кото́рыи гды захору́ете а́лбо що згу́бите, а́лбо в(ъ) доро́гу идетѐ, албо що и́ншое хо́чете чыни́ти, не про́сите бга, жебы̀ уздоро́вилъ хо́рогѡ, жебы̀ ѡб(ъ)ави́лъ речь згублену́ю, жебы̀ доро́гу далъ щасли́ве ѡ(т)правити и щò и́ншое учыни́ти, а́ле удаетеса до чаро́вницъ, до воро́жки и и́хъ ѡ по́мочъ в(ъ) потре́бѣ своеи́ про́сите, кото́рыи з(ъ) Ваа́лом(ъ) дїаволомъ наклада́ютъ, бо на́ свѣтѣ чаро́вники знайду́ютса розмайтыи. Єднѝ ма́ютъ в(ъ) собѣ злогѡ ду́ха ме́шкаючогѡ, кото́рый потиху ѡ(т)повѣда́етъ и́мъ, гды его̀ ѡ̓ що пыта́ютъ. Така́а была̀ една̀ служе́бница в(ъ) мѣстѣ Филиппу́сахъ, з(ъ) которои ап(с)толъ Па́велъ вы́гналъ злогѡ ду́ха, мо́вачи: «Запрѣща́ю ти и́менемъ Іса Ха изы́йди из(ъ) неа». И изы́йде в(ъ) томъ часѣ. Другі́и ма́ютъ в(ъ) собѣ злогѡ ду́ха ме́шкаючогѡ, кото́рый го́лосно и́мъ ѡ(т)повѣда́етъ, гды егѡ ѡ̓ що пыта́ют(ъ). Такі́и былѝ Феба́десъ, служе́бницы Фебу́са, фалши́вогѡ бо́га пога́нского, пре(з) кото́рыхъ го́лосно злый ду́хъ ѡ(т)повѣда́лъ людемъ, ѡ̓ що пыта́ючымъ. И́ншыи чаро́вники, не в(ъ) собѣ, а́ле при собѣ // ма́ютъ злогѡ ду́ха ме́шкаючогѡ, кото́рогѡ гды ѡ̓ що пыта́ютъ, онъ и́мъ ѡ(т)повѣда́етъ ро́зными спо́собами: а́лбо през(ъ) ѡго́нь, а́лбо з(ъ) мѣдницы през(ъ) во́ду, а́лбо з(ъ) пе́рстена, а́лбо з(ъ) вну́трностей быдлачи́хъ, а́лбо уме́рлого члвѣка якогѡ ѡсо́бу з(ъ) повѣтра злый ду́хъ учы́нитъ, и то́й уме́рлый члвкъ здаетса, же з(ъ) ме́ртвыхъ вста́лъ, и пре(з) егѡ уста̀ злый ду́хъ людемъ пыта́ючымъ ѡ(т)повѣда́етъ; а́лбо в(ъ) зверца́длѣ злый ду́хъ, не выдаючѝ го́лосу, не ѡ(т)повѣда́ючи, яку́ю речь пока́зуетъ и ѡб(ъ)авла́етъ. Ты́и чаро́вники мо́ц(ъ)ю злыхъ духов(ъ) чу́да на́ свѣтѣ една́къ фалши́выи, неправди́выи чы́натъ, ѡшу́куючи о́чи лю́дскїи, же ина́чей яку́ю речь ви́дать, нѣже́ли е́стъ. Такі́и былѝ чаро́вники в(ъ) Єгу́птѣ, кото́рыи рѣки в(ъ) кровъ, палца́ты в(ъ) ужѣ ѡберну́ли, ты́и чаро́вники за спра́вою злыхъ ду́хѡвъ ѡбер(ъ)та́ютъ людей в(ъ) бе́стыи розмайтыи. Дозна́лъ тогѡ Парѳе́никъ егуптани́нъ, кото́рогѡ жона̀ през(ъ) ча́ры злыхъ людей кла́чою зоста́ла, а гды о́ную сты́й Мака́рїй Єгѵ́петскїй покропи́лъ водо́ю сщеною и млилъса за не́ю бгу за́разъ та́а ѡблу́днаа по́стать ѡдыйшла̀ ѡ(т) невѣсты. Ты́и чаро́вники за услу́гою злыхъ ду́ховъ на повѣтрю лѣта́ютъ. Такі́й // былъ в(ъ) Ры́мѣ Сі́мѡнъ чорнокни́жникъ, лѣта́лъ на повѣтрю, а́ле ап(с)толове Петръ и Па́вел(ъ) гды́ са млили бгу, ду́хове злы́и, кото́рыи на повѣтрю Сі́мѡна носи́ли, впусти́ли его̀ на́ землю, и упа́вши, заби́въса и полома́лъ собѣ но́ги, една́къ живы́й зоста́лъ на по́смѣхъ людемъ, бо такъ ап(с)лъ Петръ злы́м(ъ) ду́хомъ каза́лъ учыни́ти. Дла тогѡ пра́во лю́дское и бзское сро́гою смртю чаро́вников(ъ) ка́жетъ кара́ти и през(ъ) Мѡѵсеа напомина́л(ъ) бгъ іилтановъ, жебы́ са ча́ровъ хрони́ли: «Да не ѡбращетъса в(ъ) тебѣ ѡчища́й сна своегѡ и дще́ры своеа ѡгне́мъ, волхвуа волхова́нїе и чару́а чарова́нїе, ѡбава́ай ѡбава́нїе, и въ утро́бѣ волхву́а и смотра́й ко́бы и вопроша́й ме́ртвыхъ». Зачы́мъ всѣ на́рѡды, кото́рыи до чаро́вницъ и до воро́жки в потре́бѣ своеи́ удаетеса, з(ъ) дїаволами вы наклада́ете, бга ѡста́вивши створи́тела своегѡ, дїаволѡвъ на по́мочъ взыва́ете. Дла тогѡ пр(о)ркъ Илїа ѡгни́стыи слова̀ до ва́съ мо́вит(ъ), всѣмъ вамъ смртю доча́сною и вѣч-

Дѣа(н) .si. Ѡнома(с)тико(н) имéнъ влáсныхъ.

407 зв.

Іáкѡвъ Тйри(н). на ã. Ца(р) .ки.

Исхо(д) .з.

В(ъ) жи(т). Мака(р). Єгипе(т).

408

Баро(н). ро(к) .з̃и.

Девто(р) .иі.

ною грóзитъ, я́кѡ грози́лъ смертю за такі́й учы́нокъ Охóзїи, крóлевѣ ізраи́лскому.

Єстъ сты́й пророкъ И́лїа и длѧ тогѡ̀ столпóмъ огни́стымъ, бѡ мѣлъ в(ъ) ср(д)цу своéмъ до бга и до бли́жнагѡ любóвъ, котóраѧ огнéмъ сѧ // называ́єтъ вéдлугъ ап(с)ла Па́вла мова́чогѡ: «А́ще а́лчетъ врагъ твой, ухлѣбѝ єгѡ̀, а́ще ли жа́ждетъ, напóй єгѡ̀, сіє бо творѧ̀, у́гліє огнéнно събира́єши на главу̀ єгѡ̀». У́глїємъ огнéннымъ нѣкоторыи учтелѣ црќѡвныи называ́ютъ огóнь пекéлный, котóрый непрї́ѧтелеви своéму на главу̀ готу́ємѡ, ґды єгѡ̀ кóрмимо и пóимо. Другі́и учтелѣ у́глїємъ огнéннымъ называ́ютъ покýту, до котóрои мы побужа́ємо непрї́ѧтелѧ своéго, ґды єгѡ̀ кóрмимо и пóимо, бѡ óнъ покýтовати бýдетъ за тóй грѣхъ, же насъ ненави́дѣлъ. И́ншыи [896] учтелѣ у́глїємъ огнéннымъ называ́ютъ любóвъ, котóрую мы збýдимо до себѐ в(ъ) непрї́ѧтелѣ на́шемъ, ґды єгѡ̀ накóрмимо и напóимѡ, бѡ ю́жъ в(ъ) ср(д)цу своéмъ любóвъ бýдетъ до на́съ мѣти и з(ъ) непрї́ѧтелѧ прї́ѧтелемъ намъ ста́нет(ъ). 408 зв. Іѡа(н) Зла(т). на ві. ри(м). Ав- гýстъ книги ѡ наýцѣ хр(с)- тїа́нс. гла(в) .sі.

Тóє у́гліє огнéнноє, любóвъ въ ср(д)цу своéмъ мѣлъ сты́й пр(о)ркъ И́лїа, люби́лъ бга, бѡ мóвилъ: «Ревнýѧ поревнова́хъ по г(с)дѣ вседержи́тели». Люби́лъ и бли́жнаго, бо мнóгимъ людéмъ учыни́лъ [897] дóбре. Кто въскреси́лъ сна єди́нои вдови́ци в(ъ) Сарéѳѣ Сідѡ́нской? Илїа. Кто Єлісéєви в(ъ)двóє бóлшую ла́ску бжію далъ, нѣж(ъ)ли в(ъ) собѣ мѣл(ъ)? И́лїа. Кто ізраилтѧ́номъ вы́просилъ у бга // дóжчъ по(д) часъ гóлоду вели́когѡ? И́лїа. Бѡ іилтѧ́не ґды кла́налисѧ Ваа́лови болванóви, И́лїа пр(о)ркъ млилсѧ бгу, жебы̀ не да́лъ и́мъ дожчу̀, и не было̀ дожчу̀ на землѝ тры [898] лѣта и м(с)цей шесть, и гóлодъ былъ вели́кїй. Поты́мъ ґды іилтѧ́не навернýлисѧ до ба и мóвили: «Воистинну г(с)дь той є́стъ бгъ»,— на тóй часъ пр(о)ркъ И́лїа знóву млилъсѧ бгу, жебы̀ и́мъ далъ дожчъ и вéдлугъ млтвы єгѡ̀, нбо дождъ дасть и землѧ̀ прозабѐ плодъ свой. Гїеро- ни(м), пы(т) .а҃. 409 г҃. Ца(р) .sі. д҃. Ца(р) .в҃.

Малю́ютъ сімболѣстове столпъ, на столпѣ рýку члчую з(ъ) па́лцами, злóжеными до лѧска́нѧ, придаю́т(ъ) на́писъ: «Всѣ нѣ за ты́лко». Сты́й пр(о)ркъ И́лїа є́стъ таки́мъ столпóм(ъ), бо онъ всѣ рéчы [899] зéмныи, свѣцкїи нѣ за ты́лко не ва́жилъ, я́къ мнѡ́го па́лцѡвъ лѧска́ньє ва́житъ.

Стара́йсѧ и [900] ты, Іа́кѡве, ѡ Рахї́йль, цóрку Лава́нову, и служѝ Лава́ну чтырна́дцѧтъ лѣтъ за нéи, жебы̀ тобѣ за жону̀ была̀ да́на. Сты́й пр(о)ркъ И́лїа нѣ за ты́лко Рахї́йлѣ не ва́жилъ, я́къ мнѡ́го па́лцовъ лѧска́н(ь)є ва́жи(т). Стара́йсѧ ты, Гїѡ́зїй ѡ богáтства, ѡ скáрбы, берѝ ѡ(т) Неєма́на, гетма́на ассѵрі́йскогѡ срѣбро и ша́ты. Сты́й пр(о)ркъ И́лїа нѣ за ты́лко богáтствъ и ска́рбовъ зéмныхъ не ва́жилъ, я́къ мнѡ́го па́лцѡвъ лѧска́н(ь)є ва́житъ. Бы(т) .ке҃. д҃. Ца(р) .еі҃.

Уга//нѧ́йтесѧ вы, За́мврїй и А́мврїй, за ца́рством(ъ) и па́нствомъ зéмнымъ и єдéнъ другóму живóтъ длѧ па́нства ѡдыи́му́йте. Сты́й пр(о)ркъ И́лїа нѣ за ты́лко ца́рства и па́нства зéмногѡ не ва́жилъ, я́къ мнѡ́го па́лцѡвъ лѧска́ньє ва́житъ. Уганѧ́йтесѧ вы, вавѵлóн(ъ)чыкове [901], за сла́вою свѣц- г҃. Ца(р) 409 зв. .sі.

Бы(т) .аі. кою дочасною, будуйте вежы[902] высокіи, жебы сте собѣ славноє имѧ на свѣтѣ учынили[903]. Стый пр(о)ркъ Иліа нѣ за тылко славы свѣцкои дочасной не важилъ, якъ много палцωвъ ласкан(ь)є важит(ъ). Стый пр(о)ркъ Иліа старалъсѧ ω славу нб(с)ную вѣчную, которую споминаєтъ ѱалмиста: «Насыщусѧ єгда явитъ ми сѧ слава твоѧ».

Ма(θ) .ѕ. Старалъсѧ стый пр(о)ркъ Иліа, жебы моглъ в(ъ) нбѣ цр(с)твовати и пановати, якъ мовилъ Хс: «Ищѣте прежде цр(с)твіа бжіа и правды єгω, и сіа вся приложатъсѧ вамъ». Старалъсѧ стый пр(о)ркъ Иліа, жебы моглъ в(ъ) нбѣ мѣти богатство и скарбъ, видѣніє лица бжого, который скарбъ споминалъ Хс, мовачи: «Сокрывайте собѣ, сокровище на нбси». До тогω стый пр(о)ркъ Иліа, живучи на свѣтѣ, заховалъ чыстость[904] девическую, бо вѣдалъ, же двцы болшыи сутъ[905] пре(д) богомъ, нѣжели[906] тыи, которыи жи-

410 вутъ в(ъ) станѣ малженскомъ и въ вдовиномъ[907]. Для тогω // Мωүсей, гетманъ іилскій, казалъ жолнѣромъ своимъ в(ъ) земли Мадіамской всѣ невѣс-

Числъ .ла. ты забіяти[908] и двцы хранити: «Всяку жену, иже позна ложе мужеско, побійте а яже не знаєт(ъ) мужеска полу, живѣте ю».

Беро(з). кни(г). а. старовѣчная. Пишетъ Берозусъ, же передъ потопомъ халдейчыкове[909] писали на столпах(ъ)[910] каменныхъ писмо халдейскоє, которымъ ωзнаймовали людемъ ω пришлом(ъ) потопѣ, а то для тогω, жебы могли людей злыхъ ω(т) грѣхωвъ погамовати. И пр(о)ркъ Иліа єстъ столпомъ халдейскимъ, бо маєтъ в(ъ) ср(д)цу своємъ написаноє писмо, которымъ, будучи на земли, ωзнаймовалъ и пере(д) скончєн(ь)ємъ свѣта пришовши[911], будетъ ωзнаймовати людемъ ω потопѣ страшномъ пекелномъ[912], в(ъ) которомъ в(ъ) днь ωстатній[913] всѣ люде грѣш(ъ)ныи[914] погинутъ. А то для тогω пр(о)ркъ Иліа чынилъ[915] и будетъ чынити[916], жебы людей злых(ъ) ω(т) грѣхωвъ моглъ погамовати, бо грѣхъ єстъ преступленіє закона бжогω. Другіи учтлѣ црковныи мовятъ, же грѣхъ єстъ ω(т)вернєн(ъ)е сѧ ω(т) сотворителя, а навернєн(ь)є сѧ до сотворєн(ь)я. Иншыи[917] учтлѣ мовятъ, же грѣх(ъ) єстъ нѣчогω, бо члвка внѣвечъ ωбертаєтъ, позбавляєтъ члвѣка добръ прирожоныхъ и на(д)прирожо-

410 зв. ныхъ, дочасныхъ и вѣчныхъ, зе//мныхъ и нб(с)ныхъ, позбавляєтъ члка цнот(ъ), ласки бжои и славы вѣчнои. Єстъ стый пр(о)ркъ Иліа муромъ мѣданымъ, бо ωнъ насъ, якъ муръ, боронитъ ω(т) всѣхъ непріятелей, гды сѧ удаємо до негω. И для того можетъ мовити пр(о)ркъ Иліа: «Азъ стѣна». Я муръ.

Антіωхійчыкове[918] называли муромъ стогω Сімеωна Столпника. Гды[919] Леω, цесаръ грец(ъ)кій, хотѣлъ з(ъ) Антіωхіи взяти до Констан(ъ)тинопо-

Θеω(д). еп(с)копъ Цирен(ъ). в(ъ) жи(т). єгω. ля[920] тѣло стого Сүмеωна Столпника, антіωхійчыкове[921] не хотѣли єгω выдати и мовили: «Не маємо муру ωколо мѣста, тѣло намъ стого Сүмеωна муромъ будетъ». Рымляне[922] называли муромъ Сципіωна. Гды[923] умеръ Сципіω[924], гетманъ рымскій[925], на той часъ в(ъ) Рымѣ[926] заволалъ Метеллюсъ: «Збырайтесѧ[927], ωбывателѣ, упали муры ваши». Албан(ъ)чыкове[928] называли муромъ Шкандербега. Гды[929] умеръ Шкандербегъ, княз албан-

скі́й, вале́чный ры́церъ и щасли́вый на война́хъ, на то́й часъ завола́лъ Леха́съ Духа́ґинъ: «Сходѣ́теса, сходѣ́теса, кнажа́та алба́нскіи [930], ю́жъ тепе́ръ на́ша ѡборо́на и му́ры на́ши ѡба́лены су́тъ». Єслѝ те́ды антіѡхі́йчыкове [931] сто́гѡ Сvмеѡ́на Сто́лпника, рымла́не [932] Сципі́ѡна, алба́нчыкове [933] Шкандербе́ґа му́ромъ называ́//ли дла тогѡ̀, же ѡнѝ [934] и́хъ ѡ(т) непрі́ателей [935], 411
я́к(ъ) му́ръ, борони́ли, слу́шне и мы̀ мо́жемъ стго пр(о)рка Илі́ю му́ромъ назва́ти, понева́жъ ѡ́нъ насъ, я́къ му́ръ, ѡ(т) непрі́ателей [936] боро́нитъ, ґды са до негѡ̀ утѣка́емъ. Марти(н) Бѣлский ѡ Шкандербеґу.

Ѳемисто́клесъ [937], крол(ь) Аѳе́нскі́й, ґды хотѣ́лъ войну̀ точи́ти з(ъ) Зе́рѯесомъ, кро́лемъ пе́рскимъ, пыта́лъ болвана̀, бо́га своє́го, я́къ бы моглъ з(ъ) ни́мъ воєва́ти и єгѡ̀ звѣтажити [938]. Ѿ(т)каза́лъ ду́хъ злый, кото́рый в(ъ) томъ болванѣ ме́шкалъ: «В(ъ) му́рах(ъ) дереваны́хъ вою́йте». Му́ры деревани́и значи́ли деревани́и ѡ́круты, в(ъ) кото́рыхъ Ѳемисто́клесъ [939] воєва́лъ на́ мори з(ъ) Зе́рѯесомъ и ма́ючи з(ъ) собо́ю ты́лко сто ты́сачъ [940] во́йска ґре́цкого, звѣтажилъ [941] пе́рсѡвъ сѣ́мъ кро́тъ сто ты́сачей [942]. Правосла́вныи хр(с)тіа́не, мы єслѝ хо́чемо воєва́ти з(ъ) непрі́ательми [943] дшевными и звѣтажити [944] и́хъ, вою́ймо з(ъ) ни́ми в(ъ) му́рах(ъ) мѣ́даныхъ. Му́ромъ мѣ́данымъ є́ст(ъ) сты́й пр(о)ркъ Илі́а, кото́рогѡ просѣ́мо до себѐ на по́мочъ. Єслѝ бу́детъ з(ъ) на́ми пр(о)ркъ И́лі́а, бу́демо му́ръ мѣ́даный при собѣ̀ мѣ́ти и в(ъ) му́рахъ мѣ́даныхъ бу́демо з(ъ) непрі́ател(ь)ми ду́шными воєва́ти и и́хъ и звѣтажа́ти [945]. Мартинъ Бѣлскій ѡ крол(ъ). пер.

Написа́лъ ѱалми́ста ѡ мѣ́стѣ Ієр(с)ли́мѣ: «По стѣна́мъ єгѡ̀ беззако́нїє». На му́рахъ єгѡ̀ не//пра́вость. На то́мъ му́рѣ, на пр(о)рку Илі́и, не ма́шъ 411 зв.
непра́вости, бо о́нъ хрони́лса свѣ́та, кото́рый в(ъ) непра́вости и грѣха́хъ коха́єтса, я́къ мо́витъ ап(с)лъ Іѡа́нъ: «Мі́ръ въ злѣ лежи́тъ». Є́стъ свѣ́тъ я́блокомъ ра́йским(ъ), кото́роє звѐрху было̀ пі́енкноє, а вну́тръ мѣ́ло смрть, бо мо́вилъ бгъ до пе́ршихъ ро́дичовъ нших(ъ): «В о́нь [946] же днь а́ще снѣ́сте ѡ(т) не́гѡ, сме́ртїю умретѐ». Є́стъ свѣ́тъ и ку́бкомъ золоты́мъ, кото́рый ви́дѣлъ сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ въ ѡб(ъ)авле́ню, бо той ку́бокъ з(ъ)ве́рху былъ пі́ен(ь)кный, золоты́й, а вну́тръ мѣ́лъ трути́зну. Такъ свѣ́тъ з(ъ)ве́рху зда́єтса бы́ти пі́енкный, здо́битъса зо́лотомъ, бога́ствами [947], гоно́рами, тыту́лами [948], а вну́тръ ма́єт(ъ) трути́зну, ма́єтъ смерть, бо кто в(ъ) свѣ́тѣ коха́єтъса, той в(ъ) пру́дкомъ ча́сѣ умре́тъ доча́сною и вѣ́чною смртю. Дла того̀ мо́витъ сты́й Іѡа́н(ъ): «Не любѣ́те мі́ра и я́же въ мі́рѣ». Не зажыва́лъ тогѡ̀ я́блока ра́йскогѡ проро́къ Ілі́а и не пи́лъ с(ъ) ку́бка золото́гѡ, бо не коха́лса в(ъ) свѣ́тѣ. Дла тогѡ̀ живе́тъ в(ъ) рай зе́мномъ а́жъ до тогѡ̀ ча́су, ю́жъ през(ъ) ки́лка ты́сачі́й [949] лѣ́тъ. Правосла́вныи хр(с)тіа́не [950], не зажыва́ймо и мы̀ я́блока ра́йскогѡ и не пі́ймо с(ъ) ку́бка золото́гѡ, то́ є́стъ [951], не коха́ймоса в(ъ) свѣ́тѣ, ко//то́рый є́стъ я́блокомъ ра́йскимъ и золоты́мъ ку́бкомъ, то бу́демо долголѣ́тне жи́ти на землѝ и поты́мъ в(ъ) рай нб(с)номъ досту́пимо живота̀ вѣ́чного. Аминь. Апо(к)зі. 412

КАЗАНЬЄ НА СТОГѠ ІѠАННА БГОСЛОВА

Возлежѐ навечéри на пéрси єгѡ̀ и ре-
чѐ: г(с)ди, кто є́стъ предаѧ́й тѧ. Іѡа(н), ка.

Мнѡ́гими и розмáйтыми тыту́лами назвáный є́ст(ъ) стый Іѡáнъ ап(с)лъ, котóрогѡ дна ннѣшнего прáз(д)никъ црковъ нáша почытáєтъ. Называ́єт(ъ)-
Мар .г. сѧ Іѡáнъ стый Воанéргесъ, снѡмъ грóмовымъ, котóроє имѧ̀ єму̀ ѡ(т) самá-
го Ха дáно, же онъ громоглáснымъ былъ проповѣ́дникомъ Хвымъ и слó-
вомъ бжимъ, якъ грóмомъ, устрашáлъ людéй невѣ́рныхъ и грѣ́шныхъ, при-
поминáючи и́мъ стрáшныи му́ки пекéлныи, котóрыи су́тъ невѣ́рным(ъ) и
грѣ́шнымъ людéмъ наготовáны. Называ́єтсѧ стый Іѡáнъ ап(с)лѡмъ, тó єсть
448 послáннико(м), // бо єгѡ̀ Хс такъ, я́къ и́ншыхъ ап(с)тлѡвъ, послáлъ пропо-
вѣдáти вѣ́ру хр(с)тїѧ́нскую, послà и́хъ два двà. Называ́єтсѧ Іѡáнъ стый
єѵ(г)листомъ, тó єсть блговѣстникомъ, же написáлъ єѵ(г)лїє, тó єсть блгую
вѣ́сть ѡ Хѣ збави́телѣ нáшемъ, мóвачи: «Блг(д)ть же и и́стинна Іс Хмъ
бысть». Называ́єтсѧ Іѡáнъ стый бгословóмъ, же писáлъ ѡ пре(д)вѣ́чномъ
бз(с)твѣ Хвомъ: «Вначáлѣ бѣ слóво и слóво бѣ у бга, и бгъ бѣ слóво». Назы-
ва́єт(ъ)сѧ Іѡáнъ стый двственникомъ же захóвалъ ч(с)тость дви́ческую до
концà жи́тїѧ своéго. Длѧ тогѡ̀ Хс, на кр(с)тѣ умирáючи, якѡ дввственнико-
ви єму̀ поручи́лъ преч(с)тую дву, мтку своѭ̀, мóвачи: «Жéно, се снъ твой».
Потóм же гла учнику: «Се мти твоѧ̀». И ѡ(т) тогѡ̀ чáса поѧ́ть ю̀ учнкъ
въсвоѧ́си.

Называ́єтсѧ Іѡáнъ стый возлюблéннымъ учникомъ Хвымъ, же люби́лъ єгò Хс длѧ ч(с)тости єгѡ̀ дви́ческои, що самъ написáлъ ѡ себѣ: «Петръ ви́дѣ учника, єгò же любѧ́ше Іс въ слѣ́дъ иду́ща».

Называ́єтсѧ Іѡáнъ стый напéрстникомъ, же возлéгъ на пéрси Хвы на
тáйной вечéри и пытáлъ: «Гди, кто є́стъ предаѧ́й тѧ?» Ѡ(т)казáлъ єму̀ Хс:
«Тóй є́стъ єму̀ же áзъ ѡмочи́въ хлѣ́бъ подáмъ». И ѡмóчъ хлѣ́бъ, дастъ Іу́дѣ.
448 зв. Стый Іѡáнне, ты называ́єшъсѧ напéрстникомъ, же возлéгъ єсѝ // на пéрси
Хвы, а ѧ̀ тебѣ̀ назову̀ зéґаромъ, пектѡрáломъ, котóрый на пéрсахъ нóсѧтъ
длѧ тогò, же возле(г) єсѝ на пéрси Хвы и ѡ ты(м) хочу̀ прóповѣдь мѣ́ти, в
котóрой прóповѣди посилку́й ты менѐ прем(д)рый проповѣ́дниче Хвъ, стый
Іѡáнне ап(с)ле, посилку́й и слухáчѡвъ мои́хъ в(ъ) слухáню прóповѣди моéи.

Слу́шне стый Іѡáнъ ап(с)тлъ зéґаромъ є́стъ назвáный, бо в(ъ) зéґарѣ
знайду́ют(ъ)сѧ кóла и ѡбертáются. И стый Іѡáнъ мáєтъ кóла, котóрыи ви́-
Ієзек .а. дѣлъ пр(о)ркъ Ієзекїилъ, кóло в(ъ) кóлѣ, бо мóвитъ: «Дѣ́ло и́хъ бѧ́ше, я́ко-
же бы кóло в(ъ) кóлеси».

Учтлѣ црковныи, толку́ючи тыи словà, мóвѧтъ, же кóло в(ъ) кóлѣ

єст(ъ) нóвый зáконъ, котóрый сѧ в(ъ) стáромъ зáконѣ замыкáєтъ. Другіи учтлѣ мóватъ, же кóло в(ъ) кóлѣ єст(ъ) сенсъ дхóвный, котóрый сѧ в(ъ) сéнсѣ лѣтерáлномъ знайдуєт(ъ). Иншыи учтлѣ мóват(ъ), же кóло в(ъ) кóлѣ єстъ бз(с)каѧ натýра Хва в(ъ) натýрѣ члвчой, вéдлугъ ап(с)тла Пáвла мовѧчогω: «Бгъ явися въ плóти».

Мáєтъ стый ап(с)толъ Іωáнъ кóло в(ъ) кóлѣ, нóвый зáконъ в(ъ) стáромъ зáконѣ, гды мóвитъ: «Возлюблéнный, не зáповѣдь нóву пишу вамъ, но зáповѣд(ь) вéтху, єю же имате испéрва». Зáповѣдь вéтха єсть слóво, єже слышáсте испéрва, пáки зáповѣдь нóву пишу вамъ // єже єсть поистиннѣ в(ъ) нéмъ и въ васъ. а. Іωа(н) .ві. 449

Мáєтъ стый ап(с)лъ Іωáнъ кóло в(ъ) кóлѣ, сенсъ дхóвный в(ъ) сéнсѣ лѣтерáлномъ, бо вéдлугъ лѣтерáл(ъ)ногω сéнсу тыи словà мóвитъ: «Кто єсть побѣждáѧй міра, тóкмω вѣруѧй, якω Іс єсть снъ бжїй». Дхóвный сенсъ за(с) в(ъ) мнóгихъ таємница(х) бзкихъ знайдуєтъсѧ, котóрыхъ таємницъ пóвна єсть апокалипсисъ, тó єсть обѧвлéніє стóгω ап(с)тола Іωáнна.

Мáєтъ стый ап(с)лъ Іωáнъ кóло в(ъ) кóлѣ, бзскую натýру Ха слóва ω(т)ча в(ъ) натýрѣ члчой, гды мóвитъ: «Слóво плоть быст(ь)». Єщè я кóломъ называю зéмлю крýглую, кóломъ называю и нбо крýглоє. Землѧ єсть кóломъ желѣзнымъ, нбо єсть кóломъ мѣдѧнымъ, бо грóзѧчи Мωvсéй нáрωдови іилскому за грѣхѝ ихъ гóлодωмъ великим(ъ), грóзѧчи неурожáємъ, грóзѧчи без(ъ)дóждїєм(ъ) и сýхостїю, мóвитъ: «Бýдетъ нбо на(д) глáвою твоєю мѣдѧно и землѧ по(д) тобóю желѣзна, дастъ г(с)дь дождъ землѝ твоєй прахъ и пéрстъ съ нбсѝ снїйдетъ нá тѧ, дóидеже сокрýшитъ тѧ и дóидеже погýбитъ тѧ». Тóє кóло желѣзноє в(ъ) кóлѣ мѣдѧномъ нашъ зéгаръ маєтъ, ап(с)толъ Іωáнъ, мáєтъ зéмлю, нбомъ ωтóченую, гды мóвитъ в(ъ) ωбѧвéню своємъ: «Видѣхъ нбо нóво и зéмлю нóву, пéрвоє бо нбо и землѧ пéрваѧ прейдóша и мóрѧ нѣсть к тому». Девто(р) .в. Апо(к) .ка.

В зéгарѣ бываютъ(ъ) ваги. И стый ап(с)лъ Іωáнъ зéгаръ живóтный // мáєт(ъ) в(ъ) писмѣ своємъ, вáги тѧжкїи, грѣхѝ выраженыи смертéлныи и потóчныи, гды мóвитъ: «Аще кто узритъ брáта согрѣшáюща грѣхъ не къ смрти, да прóситъ и дáстъ єму живóтъ согрѣшáющим(ъ) не къ смрти, єсть грѣхъ къ смрти, не ω тóмъ глю да помóлитъсѧ». 449 зв. а. Іωа(н) .є.

Длѧ тогò грѣхѝ тѧжкими вагáми сѧ называютъ, бо ωнѝ нахилѧют(ъ) и тѧгнут(ъ) надóлъ члвка, до пéкла, вéдлугъ ψалмисты, мовѧчогω: «Беззакóнїѧ моѧ превозыйдóша главу мою, якω врéмѧ тѧжкω ωтаготѣша на мнѣ».

Мáєт(ъ) ап(с)лъ Іωáнъ єщè вáгу иншую, кровъ Хву пренайстѣйшую, котóрои óнъ причащáлъсѧ, бо кровъ Хва тáкъ єсть вáжна, же в(ъ)весъ свѣт(ъ) переважитъ, а не тылко єдéнъ свѣтъ, áле гды бы сто áлбо тысѧчу свѣтовъ такихъ єщè учинилъ бгъ, тыи свѣты всѣ єднà крóплѧ крвѝ Хвои перевá-

житъ, бо чымъ насъ ω(т)купилъ Хс з(ъ) неволѣ шатанскои пекелнои, в(ъ) которую неволю мѣлисмо итѝ для грѣхов(ъ) нашихъ, чымъ на(с) ω(т)купилъ? Чы злотомъ? Нѣ. Чы срѣбромъ? Нѣ. Чы дорогоцѣннымъ каменїемъ?
ā. Нѣ. Чы скарбами иншыми? Нѣ. Выкупилъ насъ Хс з(ъ) неволѣ шатанскои
Петр(ъ) пекелнои пренайдорожшою кровїю своєю. Так(ъ) ап(с)толъ Петръ мовитъ:
.ā. «Не истлѣннымъ сребромъ илѝ златомъ избавистеся ω(т) суєтнаго вашего
450 житїя ω(т)цы // преда(н)наго, но ч(л)ною кровїю, яко агнца непорочна и несквернa Ха».

Тая вагà, пренайдоро(ж)шая кровъ Хва, южъ догорỳ, до нба людей потягаєт(ъ) и провади(т), бо которыи люде пренастѣйшоє тѣло и пренастѣйшую кровь Хву пожывают, тыи в(ъ) нбѣ живота вѣчного доступуютъ. Такъ мовил(ъ) Хс: «Ядый мою плоть и пїяй мою кровь иматъ животъ вѣчный».

В(ъ) зеґарѣ бываютъ шнурỳ и той зеґаръ ωдшевленный. Стый ап(с)лъ Iωа(н) маєт(ъ) шнуръ, в(ъ)троє плетеный, бга єдинаго в(ъ) трохъ персωнах(ъ), который шнуръ споминаєтъ еклезїястесъ, мовячи: «Вервъ треплетеный не скоро разторгнетъся». Той шнуръ, в(ъ)троє плетеный, ап(с)тлъ Iωанъ в(ъ) посланїи своемъ споминаєт(ъ), мовячи: «Трїє суть свѣдител(ь)ствующей на нбси: оцъ, слово и стый дхъ, и сїи трїє єдино суть».

Екк-ле(з) .д.

ā. Iω-а(н) .є.

Єщè ап(с)лъ Iωанъ маєт(ъ) шнуръ любовъ до бга и до ближнего, ω которой написано: «Стяжыте любовъ, яже єстъ соузъ совершенства». Той шнуръ любовъ маєтъ в(ъ) посланїи своемъ и намъ кажетъ мѣти ап(с)лъ Iωанъ, мовячи: «Любяй брата своего въ свѣтѣ пребываєтъ и соблазна в(ъ) немъ нѣсть. А ненавидяй брата своего, въ тмѣ єстъ и въ тмѣ ходитъ и невѣсть, камо идет(ъ), якω тмà ωслѣпѝ ωчи єму̀».

Кола(с) .г.

450 зв. Тутъ свѣ//тлостю приказаня бз(с)кїи называютъся, которыи ωчи дшевныи наши, розумъ и сумленьє просвѣщаютъ. Тмою называютъся грѣхѝ, которыи дшевныи ωчи наши заслѣпляют(ъ).

На зеґарѣ бываєтъ индеѯъ, который годины и часъ иншый показуєтъ, и той зеґаръ чувственный. Ап(с)лъ Iωанъ маєтъ индеѯъ писмò стоє, которымъ якъ индеѯомъ годины показуєтъ и часъ иншый показуєт(ъ), ґды мовит(ъ): «Дѣти, послѣдняя година є(ст)». Жебы смо тыѣ словà зрозумѣли, маємо вѣдати, же право єстъ трояхое: прирожоноє, Мωνсеωво и Хво. Прирожоноє право трвало ω(т) Адама до Мωνсея. Тоє называєтся пер(ъ)шою годиною. Право Мωνсеωво трвало до Ха, тоє называєтся в(ъ)торою годиною. Право Хво будетъ трвати до скончення свѣта. Тоє третею, послѣднею, годиною называєтся. Для тогò мовитъ ап(с)тлъ Iωанъ: «Дѣти, послѣдняя година єстъ». И в(ъ) ωбявеню своемъ видѣлъ стый ап(с)тлъ Iωанъ аггла, который воздвиже руку свою на нбо и клятъся живущим(ъ) въ вѣки вѣкомъ, иже создà нбо и яже на немъ, и землю и яже на ней, и море и яже в(ъ) немъ, якω лѣта ужè не будет(ъ). Для чо[го] ж(ъ) то агглъ, поднесши руку на нбо,

ā. Iω-а(н) .в. Август, лист п. до Геси(х).

Апо(к) .i.

приса(г), // же ю́жъ бо́лше ча́су не бу́деть? Дла того̀, жѣ́бы смо са тепе́ръ 451
ка́али и сповѣда́ли грѣхѡ́въ свои́хъ, по́ки живемо̀ на́ свѣтѣ, жѣ́бы смо тепе́ръ
до́брыи учи́нки чини́ли, по́ки душа̀ з(ъ) тѣ́ла нш҃его не вы́шла, по́ки смо са
в(ъ) по́рохъ не розсы́пали, бо по сме́рти на́шой не бу́деть ю́жъ бо́лше ча́су
до покаа́нїа и до чине́нья до́брыхъ учи́нкѡвъ и на стра́шномъ су́дѣ гды ста́-
немо пре(д) маеста́томъ Хвымъ, ю́жъ и тамъ не бу́деть болше ча́су до пока-
а́нїа, любо бы смо̀ хотѣ́ли на то́й часъ ка́атиса и сповѣда́тиса грѣхо́въ сво-
и́хъ, ю́жъ не бу́дет(ъ) бо́лше ча́су до чине́на до́брыхъ учи́нкѡвъ, лю́бо бы смо
хотѣ́ли що до́брое чини́ти. Дла того̀ тепе́ръ по́ки живе́мо̀ на́ свѣтѣ, ка́жет(ъ)
нам(ъ) ап(с)лъ Па́велъ ка́атиса и до́брыи учи́н(ъ)ки чыни́ти, мо́вачи: «Се
ннѣ вре́ма благопрїа́тно, се днь спсе́нїа». Бо тепе́ръ мл(с)рдїє бо́зское по́ки
живемо̀ на́ свѣтѣ, покаа́нїє нше и до́брыи учы́нки на́ши прїйму́єтъ и грѣхѝ
намъ ѡ(т)пуска́єтъ, а по сме́рти на́шой и на стра́шномъ су́дѣ ю́жъ справед-
ли́вость бз(с)каа насту́пить, кото́раа ко́ждогѡ ве́длугъ учы́нкѡвъ єгѡ су-
ди́ти бу́детъ. Дла тогѡ̀ мо́вить ѱалми́ста: «Мл(с)ть и су́дъ воспою тебѣ, ги».

На зе́ґари быва́єтъ лѣ́чба, кото́раа годи́ны // презнача́єтъ, и то́й зе́гаръ 451 зв.
смысле́ный. Ап(с)л(ъ) Іѡа́нъ ма́єтъ лѣ́чбу тру́дную, в(ъ) апокали́ѱи напи́-
саную: шестьсо́тъ шесдеса́тъ шесть. Учтлѣ црко́вныи, толку́ючи апокали́- Апо(к)
ѱисъ, повѣда́ютъ, же ту́ю лѣ́чбу в(ъ) и́мени своє́мъ бу́детъ анти́христ(ъ) мѣ́- .гi.
ти, кото́рый са звѣ́ромъ стра́шны(м) называ́єтъ. И дру́гїй звѣ́ръ ме́ншїй, пре-
доте́ча анти́христовъ, проро́къ фалши́вый, пре(д) сконче́н(ь)єм(ъ) свѣ́та бу́-
дет(ъ) людей му́ками ро́зными примуша́ти, жебы̀ мѣ́ли патно̀ антїхристово
на руцѣ пра́вой и на чолахъ свои́хъ и жебы̀ мѣ́ли има̀ єгѡ̀ и лѣ́ч(ъ)бу и́мени
єгѡ̀. Такъ мо́вить ап(с)лъ Іѡа́нъ ѡ предоте́чи анти́христовомъ и ѡ само́мъ
анти́христѣ: «Сотво́ритъ вса малы́а и вели́кїа, бога́тыа и убо́гїа, свобо́дныа
и рабо́тныа, да да́стъ и́м(ъ) начерта́нїє на де́снѣй руцѣ и́хъ и на че́лѣхъ и́хъ,
да никто̀ же возмо́жетъ ни купи́ти, ни прода́ти, то́кмо кто и́хъ и́матъ начер-
та́нїє илѝ има̀ ѕвѣ́ра илѝ число̀ и́мени єгѡ̀, здѣ му́дрость є́стъ, и́же и́матъ
умъ, до почте́тъ числѡ̀ ѕвѣри́но, число̀ бо члвческое є́стъ и число̀ єгѡ̀ шестъ-
со́т(ъ) шестдеса́т(ъ) шесть».

В(ъ) зе́ґарѣ быва́єтъ звѡ́нъ и мо́лотъ, кото́рый годи́ны выбива́єтъ. Апо(к)
И на́шъ зе́ґаръ ап(с)лъ Іѡа́нъ ма́єтъ не єде́нъ звѡнъ, але мнѡ́гїи звоны, бо ви́- .єi.
дѣлъ ап(с)лъ Іѡа́нъ в(ъ) нбѣ сѐм(ъ) агглѡвъ, кото́рымъ да́но седм(ъ) // фї- 452
а́лъ златы́хъ испо́лнь я́рости бга живу́щаго вѣвѣ́ки вѣко́мъ. Пе́рвый агглъ Апо(к)
излїа̀ фїа́лъ свой на́ землю и бы́сть гной зѡлъ и лю(т) члвцѣх(ъ), иму́щи(х) .si.
начерта́нїє звѣри́нѡ (то є́стъ анти́христово) и кла́нающихъса и́кѡнѣ єгѡ̀.
Вто́рый агглъ излїа̀ фїа́лъ свой в(ъ) мо́ре, и бы́сть кровъ я́кѡ мертвеца̀ и
вса́ка дша жи́ва умрѐ въ мо́ре. Тре́тїй агглъ излїа̀ фїа́лъ свой на рѣки и на
исто́чники во́дныа. И бы́ша крѡвъ и чу́ти было̀ го́лосъ аггла во́дного мова́-
чогѡ: «Пра́веденъ єсѝ, ги, сы́й и бѣ и преподо́бенъ, я́кѡ сы́а суди́лъ єсѝ, за-
нѐ кровъ стыхъ и прорѡ́къ излїа́ша и крѡ́въ и́мъ да́лъ єсѝ пи́ти, досто́йники
бѡ су́тъ». Четве́ртый агглъ излїа̀ фїа́лъ свой на слнце и да́но бысть єму̀ ѡпа-
ла́ти члвки ѡгне́мъ и ѡпали́шаса члвци зно́ємъ вели́кимъ и хули́ша има̀

бжие. ПѦтый аггл излїѧ фїѧлъ свой на престо(л) звѣринъ (то єстъ антихристовъ) и быст(ь) царство єгѡ ѡмрачѐнно и жваху языки своѧ ω(т) болезни. Шестый аггл излїѧ фїѧл(ъ) свой на рѣку великую Єфраѳъ и изсачѐ вода єѧ. Седмый аггл излїѧ фїѧлъ свой на аєръ и быша блистанїѧ и грѡмы
452 зв. и гласы, и бысть трусъ великъ, и всѧкъ ѡстровъ бѣжа и горы // не ѡбрѣтошаса, и градъ великъ якω Талан(ъ)тесъ снїйде с(ъ) нбес на члвки и хулиша члцы бга ω(т) язвы градныѧ. Тыи седмъ фїѧлы албо чаши золотыи значатъ сѐмъ плѧгъ ωстатнихъ, гнѣвомъ бжимъ наполненых(ъ), которыми плѧгами пре(д) скончен(ь)ємъ свѣта невѣрныхъ и грѣшныхъ людей и антихриста з(ъ) слугами єгѡ будетъ бгъ карати. Такъ мовитъ ап(с)тлъ Іωанъ: «Видѣхъ ино знаменїє на нбси вєлїє и чудно седмъ аггл, имущихъ седмъ язвъ послѣдныхъ занѐ в(ъ) тѣхъ скончаєтъсѧ ярость бжїѧ».

Тутъ з(ъ) кождои фїѧлы, албо чаши золотои, можетъ собѣ звонъ золотый ап(с)тлъ Іωанъ, зеґаръ нашъ, учынити. И поневажъ седмъ фїѧлъ, албо чашъ золотыхъ, в(ъ) писмѣ своєм(ъ) маєтъ, можетъ собѣ з(ъ) нихъ седмъ звонов(ъ) золотыхъ учынити.

Іеремї .й. Молотомъ пр(о)ркъ Іеремѣѧ называєтъ Вавѵлѡнъ, мѣсто великоє, мовѧчи: «Какω сокрушисѧ и сотресѧ млатъ всей землѝ, какω ωбратисѧ въ пустыню Вавѵлѡнъ въ языцехъ». Той молотъ Вавѵлѡнъ, мѣсто великоє, в(ъ)
Апо(к) .зї. своих(ъ) звонахъ золоты(х) маєтъ нашъ зеґаръ ап(с)лъ Іωанъ, бо видѣлъ онъ в(ъ) ωбѧвеню своємъ невѣсту, шатами коштовными приωдѣтую, у которои на челѣ написано было имѧ єй: «Тайна Вавѵлѡнъ великїй мати любо-
453 дѣйцамъ и мерзосте(м) // земскимъ».

Єщѐ нашъ зеґаръ ап(с)толъ Іωанъ маєтъ звонъ голосный, уста свои, в(ъ) которомъ звонѣ молотомъ єстъ слово бжїє, такъ мовитъ самъ бгъ у пр(о)рка
Іерем .кї. Іеремѣи: «Єда словеса моѧ не сутъ якω огнь горѧщъ, речѐ г(с)ь, и якѡ млатъ сокрушающи камень».

Тымъ молотомъ, словомъ бжимъ, ап(с)толъ Іωанъ крушилъ затвердѣлыи, якω камень, ср(д)ца жыдовскїй, поганскїи, геретицкїй и людей грѣшныхъ, наворочаючи невѣрныхъ до вѣры православнои и грѣшныхъ до покаѧнїѧ, бо затвердѣлыи ср(д)ца людскїи каменными бгъ през(ъ) пророка Іезекїйлѧ называєтъ, мовѧчи: «Ѡ(т)вергу ср(д)це каменно ω(т) васъ и дамъ вамъ ср(д)це плотано». Тымъ молотомъ, словомъ бжїимъ, ап(с)лъ Іωанъ крушилъ каменныи ср(д)ца ваши, фарїсеи, саддукеи, архїереи и книжники жыдовскїи, забойцы Хвы. Тымъ молотом(ъ), словомъ бжїимъ, крушилъ ап(с)лъ Іωанъ камен(ъ)ныи ср(д)ца ваши, нещасливыи Херинте и Євїѡне, герезїархове, непрїѧтелѣ Ха, бга ншго. Тымъ молотомъ, словомъ бжїимъ, и теперъ ап(с)лъ Іωанъ крушитъ каменныи ср(д)ца ваши, арїанωве, несторїанωве и геретикове иншыи, которыи не хочете Ха пре(д)вѣчнымъ
453 зв. бгомъ называти, маючи, якω камень, ср(д)це // затвердѣлоє. Отожъ ап(с)толъ Іωанъ пре(д)вѣчноє бзство Хво вамъ показуєтъ, мовѧчи: «Въначалѣ бѣ слово, и слово бѣ у ба, и бгъ бѣ слово».

Тепе́ръ ю́жъ ла́тво мо́жемо зрозумѣ́ти, длѧ чогѡ̀ ап(с)лъ Іѡа́нъ возле́гъ на пе́рси Х҃ви. Длѧ тогѡ̀, же е́стъ зе́гаромъ, пектора́ломъ, кото́рый на пе́рсѧхъ лю́де звы́кли носи́ти. Єщѐ до тогѡ̀ зе́ґарѧ ключа̀ потре́ба, кото́рымъ бы́смо єго̀ моглѝ настро́ити, ве́длугъ мы́сли на́шои. Ви́дѣлъ с҃ты́й ап(с)лъ Іѡа́нъ в(ъ) ѡбѧве́ню звѣзду̀, кото́раѧ з(ъ)па́ла з(ъ) н҃ба на́ землю и да́нъ бысть є́й ключ(ъ) студе́нца бе́з(д)ны, и ѡ(т)верзѐ студе́нецъ без(д)ны, и взы́йде дымъ ѡ(т) студе́нца я́кѡ ды(м) пе́щи вели́кїй и ѡмерчѐ с҃лнце и а́єръ. Ѿ(т) ды́ма студени́чнагѡ и ѡ(т) тогѡ̀ ды́ма вы́шла саранча̀ на́ землю, кото́раѧ саранча̀ подо́бна была̀ ко́немъ, на войну̀ уґото́ванымъ, и мѣ́ла коро́ны золоты́и на голова́хъ свои́хъ. У той саранчѝ лицѐ было̀ ч҃лвѣ́чеє, во́лосы же́нскїи, зу́бы лвѣ́и, го́лосъ былъ крылъ и́хъ, я́кѡ го́лосъ возѡ́въ и ко́ней мнѡ́гихъ, на войну̀ бѣгу́чихъ, хвосты̀ подо́бны ско́рпїѡновы и жала̀ в(ъ) хвоста́хъ и́хъ. Апо(к) .҃ѳ.
И мѣ́ли на(д) собо́ю ц҃рѧ, а҃ггла бе́здны, кото́рый называ́єтсѧ по-//єуре́йску 454
Аввадѡ́нъ, по-ґре́цку Аполлї́ѡнъ, по-лати́нѣ Єѯтермѣ́нансъ, то́ єсть выкоренѧ́ючїй.

Ту́тъ н҃бомъ называ́єтсѧ ц҃рквъ с҃та́ѧ правосла́внокаѳѡли́ческаѧ, на́рѡдъ хр(с)тїѧ́н(ь)скїй, ѡ(т) котóрогѡ н҃ба, ѡ(т) ц҃ркви с҃то́и, з(ъ)па́ла звѣзда̀. Преложо́ный д҃хо́вный вели́кїй ѡ(т)ступи́лъ и собѣ̀ и́ншую вѣ́ру вы́мыслилъ герети́цкую. Той звѣздѣ̀, ѡ(т)сту́пникови тому̀, да́но ключъ, то́ єсть да́но власть студе́нца, бе́здны пеке́лнои, кото́рый студе́нецъ ґды ѡдомкну́лъ, вы́шолъ дымъ ѡ(т) студе́нца пеке́лного, вы́йшла нау́ка герети(ц)каѧ, заразли́ваѧ и затми́ла с҃лнце пра́вды, Х҃а, збави́телѧ на́шегѡ. З(ъ) тогѡ̀ ды́му вы́йшла саранча̀. З(ъ) нау́ки заразли́вои герети́цкои повста́ли мно́гїи еретикѝ, кото́рыи саранче́ю сѧ называ́ютъ, же я́къ саранча̀ ѡбжи́рливаѧ є́стъ, пожира́єтъ збо́жа, траву̀, квѣ́ты и ли́стѧ на де́ревѣ, такъ геретикѝ в(ъ) ѡбжи́рствѣ сѧ коха́ютъ, чре́ву своє́му, я́къ б҃гу, слу́жатъ, потра́вы и напо́и єму̀ розма́йтыи ѡфѣру́ютъ. До тогѡ̀ ша́рпаютъ и пожира́ютъ пра́цу чужу́ю, пожира́ютъ до́бра и маєтности лю́дскїи. Ты́и геретикѝ подо́бны су́тъ ко́немъ уготова́нымъ на войну̀, же ма́ютъ в(ъ) собѣ̀ го́рдость ко́нскую, хо́дѧ(т) з(ъ) го́рдостю на кшта́лт(ъ) // ко́ней, уґото́ванныхъ на войну̀, и на голова́х(ъ) свои́хъ ма́ютъ коро́ны золоты́и, ма́ютъ доча́сную сла́ву про́жную, свѣ́тскую, в(ъ) кото́рой сѧ коха́ютъ, и я́къ золото́ю коро́ною, сѧ о́ною сла́вою здо́бѧтъ. 454 зв.
И ма́ютъ лицѐ ч҃лчеє, же ч҃лчую любо́въ и ѡбы́чай з(ъ)ве́рху пока́зуют(ъ). Ма́ютъ во́лосы же́нскїи, же в(ъ) теле́сномъ грѣху̀ же́нскомъ нечы́стомъ сѧ коха́ютъ. Ма́ютъ зу́бы лвѣ́и, то́ єсть моцъ и сро́гость лвю́ю; кры́ла и́хъ зна́чатъ во́йска розма́йтыи, кото́рыи на ко́нѧхъ и на воза́хъ вою́ютъ хр(с)тїѧ́нъ правосла́вныхъ. Ма́ютъ хвосты̀ скорпїѡновы и жала̀ в(ъ) хвоста́хъ свои́хъ, то́ єсть гнѣ́въ ядови́тый скорпїѡ́новъ и слова̀ смор(ъ)тоно́сныи, я́кѡ жала̀, кото́рыми людемъ вѣ́рнымъ шко́дѧтъ. Ты́й геретикѡве, я́кѡ саранча̀, ма́ютъ на(д) собо́ю царѧ̀, а́нгела без(д)ны пеке́лнои, люци́пера пррклѧ́тогѡ, кото́рого во́лю чы́нѧтъ. В ты́хъ слова́хъ знайду́єтсѧ до на́шегѡ зе́ґарѧ ключъ, власть б҃зскаѧ, бо всемогу́чїй б҃гъ вла́стю своє́ю б҃зскою, я́ко ключе́мъ, той зеґаръ с҃то́гѡ ап(с)тола Іѡа́нна керу́єтъ и настро́юєтъ, ве́длугъ во́лѣ своє́и. С҃ты́й ап(с)ле Іѡа́нне, понева́жъ е́стесь зеґаръ, вла́стїю б҃зскою, н҃бы ключе́мъ,

Хс до Іерлму, такъ прійдет и до срца нашгѡ, и будет в срцу нашом на вѣки жити, Аминь:.



КАЗАНЬЕ

НА СТРАСТИ ХВЫ.

Видѣхомъ єгѡ и не имѣяше видѣнія ни доброты, но видѣніе єгѡ безчестно умаленно паче снѡвъ чл҃вѣческихъ, чл҃къ въ язвѣ сый, и умѣя терпѣти муку. Ісаїа, нг.



Ускаржалься нєкгдысь Бгъ на жыдовъ мовячи: Двоє зло сотвориша людіе мои, мене ѡставиша источникъ воды живы, и ископаша себѣ кладенца разоренна, иже содержати не возмогутъ воды. Іере: в. Для тогѡ то Бгъ ускаржалъся на жыдовъ, бо они ѡставили Бга жродло воды живой, тоєстъ, жродло живота вѣчногѡ, а оудалнєся до болвановъ, которыися называютъ студнями зопсоваными, и воды живой, тоєстъ живота вѣчногѡ не маютъ, и

немо-

Сторінка книги «Ключъ разумѣнія».

настрóєный, выбїа́й же в(ъ) нбѣ годи́ны и квадрáнсы, предъ//маєстáтомъ 455
бжимъ, тó єстъ, кóждои годи́ны и кóждогѡ квадрáнсу млитвáми своими благáй маєстáтъ бзскїй, жебы̀ умилосерди́лъсѧ бгъ на(д) нáми, перебáчилъ намъ грѣхѝ нши и дáлъ на(м) цр(с)тво нб(с)ноє. Ами́нь.

КАЗА́НЬЄ ВТОРОЄ
НА СТÓГѠ ІѠА́ННА БГОСЛОВА

Прем(д)рость и́хъ исповѣдѧ́тъ лю́дїє и похвáлу и́хъ исповѣ́сть цркви. Ісу́съ Сїра(х). мд.

Належáло бы намъ стóго Іѡáнна Бгословá хвали́ти з(ъ) бгослóвїи, понeváжъ óнъ бз(с)кїи слóва ѡ пре(д)вѣ́чно(м) бз(с)твѣ Хвомъ писáлъ: «Вънача́лѣ бѣ слово, и слово бѣ у бга, и бгъ бѣ слово». Єднáкъ мóжемо єгѡ̀ з(ъ) фїлосѡ́фїи хвали́ти, бо фїлосѡ́фїѧ знáчитсѧ любѡ́въ мýдрости. Фїлосѡ́фъ знáчи(т)сѧ любѧ́чїй мýдрость. И сты́й ап(с)тлъ Іѡáнъ мáєтъ в(ъ) собѣ̀ фїлосóфїю, любóвъ м(д)рости, и є́стъ фїлосóфъ, любѧ́чїй мý//дрость, бо люби́лъ 455 зв.
óнъ м(д)рость бзскую, Ха, збави́телѧ нáшегѡ, ѡ котóрой м(д)рости Соломѡ́нъ мóвитъ: «Прем(д)рость въ исхóдищихъ поє́тъсѧ, въ путéхъ же дерзновéнїє в(ъ)вóдитъ, на версѣ́хъ же стѣ́нъ забрáлныхъ проповѣдýєтъсѧ, въ врá- Прит. а҃
тѣхъ же си́лных присѣди́тъ и въ врáтѣхъ грáда дерзáющи глетъ».

Тýю пред(ъ)вѣ́чную м(д)рость бжїю люби́лъ ап(с)толъ Іѡáнъ, Ха, збави́телѧ нáшегѡ, бо заховáлъ приказáньє єгò, вѣ́даючи, же Хс мóвилъ: «Аще лю́бите мѧ, зáповѣди моѧ̀ соблюдѣ́те».

Зачы́мъ стóгѡ ап(с)тола Іѡáнна, якѡ фїлїософа, любѧ́чогѡ м(д)рость, бýду я̀ днѧ ны́нѣшнего з(ъ) фїлїосѡ́фїи хвали́ти, нехáй тáѧ мóва бýдет(ъ) на ч(с)ть и похвáлу стóму ап(с)толу Іѡáнну, лáскамъ вáшимъ на пóлзу дшевную. С҃. Іѡáнн.

Знайдýютсѧ у фїлосóфовъ дéсѧтъ предикамéнта, в(ъ) котóрыхъ предикамéн(ъ)тахъ вшелѧ́кїи сѧ рéчы замыкáютъ и до ни́хъ сѧ стѧгáютъ и налéжатъ. В(ъ) ты́хъ предикамéнтахъ всѣ́хъ мáєтъ похвáлу сты́й Іѡáнъ ап(с)толъ длѧ свои́хъ добродѣ́телей. Дамáски(н) в(ъ) Логицѣ́ своє́й, гла(в) лв.

Пéршоє предикамéнтумъ є́стъ субстáнцїѧ, истность, котóраѧ самà през(ъ) себѣ̀ зостáєт(ъ) и мáєтъ свою̀ бы́тность. Мóжемо ап(с)тола Іѡáнна ѡ(т) и́стности хвали́ти, бо óнъ свою̀ и́стность нѣчы́мъ назывáлъ пре(д) бгомъ и // мó- 456
вилъ: «Состáвъ мой якѡ ничтò же пре(д) тобóю». Гды Авїмелéхъ тѧгнýлъ Суд. ѳ҃
з(ъ) вóйсками до мѣ́ста, Сикимъ назвáного, добывáти єгѡ̀, на тóй часъ Гаáлъ, сынъ Авéдѡвъ, ѡбáчивши вóйска ты́и, за брáмою Сики́мскою стоѧчѝ, мóвилъ, до Зеула: «Се нáрѡдъ людíй исхóдитъ съ вéрх(ъ) гóрскихъ». Ѿ(т)казáлъ ємỳ Зеýлъ, же то тѣ́нь є́стъ, ѡ(т) дубрóвы и ѡ(т) гóръ походѧ́чаѧ: «Сѣ́нь дубрáвы ты ви́диши я́кѡ мýжа». Мýдре то Зеýл(ъ) учыни́лъ, же назвáлъ

тѣню во́йска Авемеле́хови, бо и стый ап(с)лъ Іωа́нъ, м(д)рость бзскую ма́ючи, тѣню себѐ само́гω, тѣню и́стность свою̀ называ́лъ, мо́вачи слова̀ Двдовы: «Якω сѣнь егда̀ укло́нитъсѧ ω(т)ѧхъ сѧ».

Друго́є предикаме́нтумъ є́стъ ква́нтитасъ, коли́кость, ґды пыта́ємо, коли́кїй є́стъ члкъ ѡ́н(ъ), чы малы́й, чы вели́кїй. Мо́жемо ап(с)ла Іωа́нна хвали́ти ω(т) коли́кости, бо о́нъ малы́мъ себѐ чыни́лъ, былъ поко́рный, ма́ло ω

Іωа́н(ъ) себѣ розумѣлъ, пи́шучи єv(г)лїе, и́мени своє́гω не спомина́єтъ, а́ле закры-

.гі. ва́ючи имѧ̀ свое́, мо́вит(ъ) ω себѣ само́мъ: «Бѣ же єди́нъ ω(т) учнкъ егѡ̀ воз-

Іωа́(н) лежа̀ на ло́нѣ Ісовѣ, єго́ же любѧ́ше Іс». На и́ншомъ мѣстцу мо́витъ ω себѣ:

.ка. «Ѡбра́щъ же сѧ Петръ ви́дѣ учника, єго́ же любѧ́ше Іс, въ слѣдъ иду́ща».

456 зв. На и́ншомъ мѣстцу мо́витъ в(ъ) єv(г)лїи // ω себѣ: «Се є́стъ учникъ свѣдителствуа́й ω си́х(ъ), и́же и написа̀ сі́ѧ и вѣмъ я́кω и́стин(ъ)но є́стъ свѣди́телство єгѡ̀». Чему́ жъ то, стый ап(с)толе Іωа́нне, имѧ̀ твоє́ закрыва́єшъ, не спомина́єшъ егѡ̀ въ єv(г)лїи своє́мъ? Чы́нишъ то, ухо́дачи доча́сной сла́вы свѣтской, кото́раа люде́й пы́шными, мнѡ́го ω собѣ розумѣючыми чы́нитъ. Длѧ того̀ ты, ап(с)ле стый Іωа́нне, про́жнои сла́вы зе́мнои хро́ниш(ъ)сѧ, жебы́ сь ухрони́лъсѧ го́рдости, а захова́лъ поко́ру, малы́мъ себѐ чыни́шъ, не вели́ким(ъ), вѣдаючи, же Хр(с)тсъ мо́вилъ: «Всакъ возносѧ́йсѧ смири́тъсѧ, смирѧ́ѧй же сѧ вознесе́тъсѧ».

Тре́теє предикаме́нтумъ єстъ ква́лѣтасъ, яко́вость, ґды пыта́ємо, яко́вый кто є́ст(ъ), чы пі̑енкный, чы шпе́тный, чы чи́стый, чы нечы́стый. Мо́жемо ап(с)тла Іωа́нна ω(т) яко́вости хвали́ти, бо о́нъ є́стъ чи́стый на дши и на тѣлѣ, захова́лъ ч(с)тость двическую до конца̀ жи́тї̈ѧ своє́гω. И длѧ тоє́и чы́стости деви́ческои ап(с)тла Іωа́нна люби́лъ Хс и, на кр(с)тѣ умира́ючи, поручи́лъ

Іωа(н) єму̀ в(ъ) ѡпе́ку преч(с)тую дву, мтку свою̀, мо́вачи до не́й: «Же́но, се снъ

.ѳі. тво́й». Пото́мъ же глагола̀ учнику: «Се мти твоѧ̀». И ω(т) тогѡ̀ ча́са поѧ́ть ю̀ учникъ въсвоѧ́си.

457 Ви́дѣлъ стый ап(с)лъ Іωа́нъ бара́нка, на горѣ Сіѡ́нской стоѧ́чого, // з(ъ) кото́рымъ было̀ люде́й сто чтыридесѧ́тъ и чты́ри ты́сащи, и гдѐ бара́нокъ пошо́лъ, и ѡнѝ за ни́мъ ходи́ли. Горо́ю Сіѡ́нскою нбо называ́єтъсѧ, бара́нѡкъ є́стъ Хс, сто чтырдесѧ́тъ и чты́ри ты́сащи люде́й знача́тъ дстве́нниковъ чи́стыхъ, кото́рыи живу́тъ в(ъ) нбѣ з(ъ) Хмъ и за ни́мъ хо́дѧтъ. Так(ъ) в(ъ) Апокалі́ѱи напи́сано: «Сі́и су́тъ и́же съ жена́ми не ѡскверни́шасѧ, занѐ дстве́нници су́тъ, сі́и послѣду́ютъ агнцу, а може а́ще по́йдетъ». Зачы́м(ъ) вѣрити ма́ємо, же и ап(с)толъ Іωа́нъ чи́стый дѣвстве́нникъ з(ъ) ты́ми жъ чи́стыми дстве́никами знайду́єтсѧ на горѣ Сіѡ́нской, на́ нбѣ, и хо́дит(ъ) за бара́нкомъ, за Хмъ, где-ко́лвекъ то́й бара́нокъ сѧ пове́рнетъ.

Четве́ртоє предикаме́н(ъ)тумъ єстъ релѧ́цїω, взглѧ́дъ, албо ѡдноше́ньє, кото́рый взглѧдъ кто до кого̀ ма́ет(ъ), таки́й в(ъ)зглѧдъ ма́єтъ ω(т)цъ до сна, снъ до ω(т)ца, панъ до слугѝ, слуга̀ до па́на, учтль до у́чника, учникъ до

учтла, створитель до створена, створен(ь)є до створитела. Можемо ап(с)тола Іωанна ω(т) взгладу хвалити, бо онъ мѣлъ взгладъ до Ха, збавитела нашегω, якω учнкъ до учтла, яко слуга до пана, якω створен(ь)є до створитела. Не ω(т)ступилъ ω(т) Ха по(д) часъ муки и смрти єго, // ґды всѣ ап(с)толωве ω(т) Ха ω(т)бѣгли, ведлугъ єv(г)листы Матөеа мовачого: «Тогда учнци вси, ωставлше єгω, бѣжаше». Ап(с)лъ зась Іωанъ з(ъ) ап(с)ломъ Петромъ ишолъ за Хмъ пойманымъ и звазанымъ до двора архієреωва, которому архїереωвѣ стый ап(с)толъ Іωанъ былъ знаїомый, бо мовитъ: «По Ісѣ же идаше Сімωнъ Петръ и другій ученикъ. Ученикъ же той бѣ знаємъ архїєреωвѣ и вніиде съ Ісомъ въ дворъ архїєреωвъ». 457 зв.

Іωан(ъ) .иі.

Не ω(т)ступилъ ап(с)лъ Іωанъ ω(т) Ха и на той ча(с), ґды Хс на кр(с)тѣ былъ прибитый, ωнъ стоалъ ведле кр(с)та съ преч(с)тою двою, маткою Хвою, бо написано: «Ісъ же видѣвъ мтръ и учника стоаща, єго же любаше». Мѣл(ъ) ап(с)лъ Іωанъ в(ъ)згла(д) и до кождогω члвка, бо мнωгихъ ратовалъ людей в(ъ) утрапеню ихъ. Дозналъ тогω єден(ъ) младенецъ, разбойникъ въ Азїи, которогω ап(с)лъ Іωанъ взавши на себѣ грѣхи єгω и ωбѣцуючиса каран(ь)є ω(т) бга за него принати и бгу ω(т)повѣдати, ω(т)вѣлъ єгω ω(т) ω(т)чаанїа и навернулъ до покаанїа. Дозналъ того въ Азїи єденъ должник(ъ) хр(с)тїанинъ, который ω(т) жида бралъ трутизну ядовитую и пилъ, жебы дла долгωвъ своихъ позбылъ фрасун(ъ)ку тажкого, але єму трутизна ядовитаа [же пережеґналъ ωную кр(с)томъ стымъ] [952] нѣ//чого не шкодила. Тому должникови казалъ ап(с)лъ Іωанъ травы, кр(с)томъ стымъ пережеґнавши, набрати, которую траву ωбернулъ єму в(ъ) злото и тымъ злотомъ уволнилъ єгω ω(т) долгωвъ. Ѡстатокъ злота на свою потребу казалъ єму зоставити. 458

В(ъ) жи(т). с̃. Іωанна Бгослова.

Патоє предикаментумъ єстъ акцїω, чиненьє, ґды кто чинитъ що доброє албо злоє. Можемо ап(с)ла Іωанна ω(т) чыненьа хвалити, бо ωнъ чынилъ добрыи учынки розмайтыи. Ктω з(ъ) лазнѣ Романы, Ефеской невѣсты, выгнал(ъ) злого духа, людей тамъ удавлаючого? Іωан(ъ) ап(с)лъ. Кто млтвою ωбалилъ божницу Артемиды, фалшывои богинѣ поганской? Іωан(ъ) ап(с)лъ. Кто воскрсилъ з(ъ) мертвыхъ Домна и ω(т)ца єгω Дїωскорида? Іωанъ ап(с)лъ. Кто въ Ефесѣ улѣчыл(ъ) паралѣжемъ зараженого чловека, двандцатъ лѣтъ лежачогω? Іωанъ ап(с)лъ. Кто усушилъ руку Анфипатову и Проклїанину и знову кающихъса уздоровилъ? Іωанъ ап(с)лъ. Ктω слѣпому снови Євхариа, жерца Днева, ωчи привернулъ? Іωанъ ап(с)лъ.

Там же в(ъ) жи(т). єго.

Не хочу припоминати мѣста Ефресу, ωминаю выспу Патмωсъ, ωпускаю всю Азїю, которую ап(с)лъ Іωанъ ω(т) балвохвал(ъ)ства навернулъ наукою своєю до вѣры хр(с)тї//анской. 458 зв.

Шестоє предикаментумъ єст(ъ) пас(ъ)сїω, терпенїє, ґды кто терпитъ що на свѣтѣ. Можемо ап(с)ла Іωанна ω(т) терпенїа хвалити, бо ωнъ терпѣлъ на свѣтѣ за Ха великоє утрапеньє и преслѣдованьє. Ґды ап(с)лу Іωанну Доміцїанъ, цесаръ Рымскїй, казалъ ядовитую трутизну выпити, чи то не былω терпенїє? Ґды той же Доміцїанъ казалъ въ коте(л) ωлѣю наллати и

Тамъ же, в(ъ) жи(т). єгω.

ап(с)ла Іωáнна в(ъ) ωлѣю варити, чи то не было̀ терпéнїє? Ґды ефесѧне кáменїємъ на Іωáнна кидали, чи то не было̀ терпéнїє? Ґды Кинóѱ срóґїй чорнокни́жник(ъ), зо всѣми полкáми злы́хъ дýховъ пришóвши до ап(с)ла Іωáнна, в(ъ)збурилъ на нéгω всѣхъ людéй на вы́спѣ Патмѡсъ, котóрыи єгѡ̀ били и за мéртвого покинули, чи то не было̀ терпéнїє? Єднáкъ ап(с)лу Іωáнну трутизна Доміцїѧнова нѣчóго не зашкóдила, и(з) ωлѣю кипѧчого вы́шолъ невреди́мый, и камéнье на самы́хъ ефесѧнωвъ ворóчалоса и и́хъ било, котѡрымъ ωнѝ на нéго кидали, и Кинóѱ чорнокни́жник(ъ), за млтвою ап(с)ла Іωáнна в(ъ)тонýлъ в(ъ) мóрѣ, в(ъ) котóромъ чы́начи фалши́выи чýда пред(ъ) нáродωмъ и зводачи и́хъ, добровóлне понýрилсѧ и гýфы злы(х) дýховъ, за

159 росказáн(ь)єм(ъ) ап(с)ла Іωáнна, мýсѣли // преч(ъ) з(ъ) вы́спы Патмóсъ уступити.

Сéмоє предикамéнтумъ є́стъ квáндо, когдà, тó єстъ котрóго чáсу що сѧ дѣѧлω. Мóжемω ап(с)ла Іωáнна хвалити ω(т) чáсу, бо ѡнъ мéшкаючи на вы́спѣ Патмóсъ, былъ в(ъ) захвицéню в(ъ) днь недéлный, що самъ признаАпо(к) вáєтъ, мóвѧчи: «Быхъ въ ѡстровѣ, нарицáємо(м) Патмóсъ, за слóво бжїє и

.а̃. за свѣди́телство Іс Хво, быхъ въ дсѣ в(ъ) днь недéлный».

Чемý жъ не и́ншого чáсу, áле в(ъ) н(д)лю былъ в(ъ) захвицéню и видѣл(ъ) велúкїи таємници бз(с)кїи ап(с)лъ Іωáн(ъ)? Длѧ тогѡ, бо н(д)лѧ мóвитсѧ ω(т) недѣлáнїѧ, же в(ъ) тóй день не дѣлáємъ и́ншого нѣчóго, ты́лко ω бгу мы́слимо, ємý млимоса и єгò хвáлимо. В старóм(ъ) зáконѣ каза(л) бъ

Бы(т) ї̈илтѧном(ъ) ше(ст) днїй робити, сéмый днь шановáти, нѣчóгω, не дѣлати,

.в. же бгъ пре(з) шесть днїй свѣтъ будовáлъ, а сéмого днѧ ω(т)почи́нулъ, ю́жъ не дѣлáлъ бóлшъ. И тóй днь назывáєтсѧ суббѡта, то є́стъ ω(т)почы́нок(ъ), же въ тóй день ω(т)почывáли, нѣчóго не робили ї̈илтѧне, ты́лко бгу сѧ млили. А мы̀, хр(с)тїѧне, нóвый Їиль, н(д)лю шанýємω, не дѣлáємо нѣчóго, ты́л-

Іωан(ъ) ко бгу сѧ млимо и єгѡ̀ хвáлимо, же в(ъ) н(д)лю по сýббѡтѣ Хс встáлъ з мр(ъ)т-

.к. вы́хъ, вéдлугъ єѵ(г)ли́сты Іωáнна мовѧчого: «Въ є́дину же ω(т) суббѡтъ Мáрїѧ Магдалы́ни прїйде заутра єще сýщи тмѣ, на грóбъ и ви́дѣ кáмень взѧтъ

459 зв. ω(т) // грóба».

Ѡ́смоє предикаментумъ є́стъ ýбѣ, где, тó єст(ъ) на якóмъ мѣстцу що сѧ дѣлало. Мóжемо ап(с)ла Іωáнна ω(т) мѣстца хвали́ти, бо ап(с)лъ Іωáнъ ка-

В(ъ) зáлъ собѣ грóбъ вы́копати и в(ъ) тóмъ грóбѣ живы́й положи́лъсѧ и казáлъ

жи(т). ýникωмъ своúмъ землéю себѣ до шы́и прикры́ти, потúмъ казáлъ хýстою ли-

с̃. Іωáнна цè своє́ покры́ти и мóвилъ: «Ю́жъ нá свѣтѣ сем(ъ) не бýдете менѐ ви́дѣти».

Бгослóва Потúмъ в(ъ) рýцѣ бжїи ω(т)дáлъ дха своє́го и покры́тый є́стъ землéю. По ки́лку днѧхъ ýчники Іωáнновы пришóвши ω(т)копáли грóбъ єгѡ̀, áле не знайшлѝ тѣла єгѡ̀, зачы́мъ грóбноє мѣстце чы́нит(ъ) похвалу ап(с)лу Іωáнну, поневáжъ єгѡ̀ тѣла на мѣстци грóбномъ не знáйдено, на котóромъ мѣстцу ѡнъ живы́й положи́лсѧ и в(ъ) рýцѣ бжїи ω(т)далъ дха своє́гω. Длѧ тогѡ̀ нѣкоторыи хр(с)тїáне розумѣли, же ап(с)лъ Іωа(н) не умирáлъ єщѐ и до

Іωа(н) ннѣшнѧгω днѧ, áле з(ъ) тѣломъ перенéсеный є́ст(ъ) на и́ншеє мѣстце, же

.ка. Хр(с)тсъ до ап(с)ла Петрà ω Іωáннѣ мóвилъ: «Аще хощý да тóй пребывáєт(ъ),

до́ндеже прі́йду̀ что к(ъ) тебѣ̀, ты по мнѣ̀ гради̇̀. Изы́йде же сло́вѡ се въ бра́тію, я́кѡ ѹ҃чникъ той не умретъ».

Єдна́к(ъ) заховѹ́ючи нау́ку ѹ҃чтлей цр҃ко́вныхъ, ма́ємо вѣ́рити, же ю́жъ уме́ръ запе́вне ап(с)лъ Іѡа́нъ, бо ст҃ы́й Өеѡфі́//ла́ктъ, слова̀ ты́и толкѹ́ючи, 460
мо́витъ, же Хс҃ пред(ъ) збу́реньєм(ъ) Ієрусали́му умерти̇̀ Петро́ви назначи́лъ, Іѡа́ннови зостава́ти и жи́ти до збуре́нья Ієрусали́му, а по збуре́нью умерти̇̀ єму̀ постанови́лъ. Августи́нъ, ѹ҃чтель за́ходнїй, мо́витъ, же Хс҃ Петро́ви ѡзнайми́лъ, и́ж(ъ) ѡ́нъ мѣ́лъ пе́рше умерти̇̀ тако́ю ж(ъ) смр҃тю на кр(с)тѣ̀, я́кѡ и Хс҃ уме́ръ. Поты́мъ прирожо́ною сме́ртю Іѡа́нъ умерти̇̀ мѣ́лъ. Ин(ъ)шыи ѹ҃чтлѣ церко́вныи мо́вятъ, же Хрстсъ тымъ ѹ҃чникѡмъ по воскр(с)нїи своє́мъ показался ры́бы лов́ячымъ на мо́ри Тиверна́д(ъ)скомъ и каза́лъ Петро́вѣ ити̇̀ за собо́ю, Іѡа́ннові каза́лъ при мо́рѣ в(ъ) лови́твѣ зостава́ти. Не ѡ сме́рти Іѡа́нновой Хс҃ ты́и слова̀ мо́вилъ, самъ то́є єѵ(г)ли́стъ Іѡа́нъ признава́єт(ъ), мо́вячи: «И наречѐ єму̀ Іс҃ якѡ не умре́т(ъ). Но а́ще хощу̀ тому̀ пребыва́ти, до́ндеже прі́йду̀ что к(ъ) тебѣ̀, ты по мнѣ̀ гради̇̀».

Дев́ятоє предикаме́нтумъ є́стъ си́тусъ, положе́ньє, а́лбѡ роспораже́н(ь)є ча́стей тѣ́ла якогѡ такъ, же и́ншая часть нѓ горѣ̀, и́ншая на до́лѣ, и́ншая на ровни́нѣ бу́детъ ся знайдова́ти. Гды кто а́лбо лежи́тъ, а́лбо сиди́тъ, а́лбо стои́тъ, то́й ма́єтъ роспоряже́ньє ча́стей тѣ́ла своє́гѡ. Мо́жемо ап(с)ла Іѡа́нна ѡ(т) положе́ня хвали́ти, // бо члѡ́нки, ча́сти тѣ́ла єгѡ̀, ро́зноє положен(ь)є 460 зв.
мѣ́ли, гды ап(с)лъ Іѡа́нъ в(ъ) ѡбяве́нью своє́мъ ѡба́чивши Ха҃, па́лъ на землѣ̀ я́кѡ ме́ртвъ предъ нѡга́ми Хв҃ыми, на то́й часъ члѡ́нки тѣ́ла єгѡ̀ всѣ̀ на ровни́нѣ положе́ньє мѣ́ли. Гды преклони́вши колѣ́на свои̇̀ ап(с)лъ Іѡа́нъ бг҃у млл҃ился, на то́й часъ тѣ́ла єгѡ̀ ча́сти и́н(ъ)шоє положе́ньє вы́шшоє мѣ́ли. Гды стоячи̇̀ ап(с)лъ Іѡа́нъ и гледячи̇̀ на́ нб҃о ѹ҃чникови своє́му Про́хорови диктова́лъ єѵ(г)лїє пи́шучому: «Вначя́лѣ бѣ сло́во»,— на то́й часъ ча́сти тѣ́ла єгѡ̀ и́ншоє положе́н(ь)є, єщѐ вы́шшоє, мѣ́ли. И мы, правосла́вныи хр(с)тїя́не, члѡ́нкѡвъ и ча́стїй тѣ́ла нш҃его мо́жемо ро́зноє положе́н(ь)є млячи́ся бг҃у мѣ́ти, мо́жемо бг҃у мли́тися, па́даючи лице́м(ъ) на́ землю, б(ъ)ючи̇̀ поклѡ́ны, бо Авраа́мовѣ, патрїа́рсѣ старозако́нному, гды бг҃ъ показа́лъся, ѡ́нъ покло́нъ уда́ривъ лице́мъ до землѣ̀ пред(ъ) бг҃омъ. Падѐ Авраа́мъ на лице̇̀ своє́. На и́ншом(ъ) мѣ́стцу напи́сано: «Поклони́ся до земля̀».

Мо́жемо бг҃у мли́тися, преклони́вши колѣ́на свои̇̀, бо ст҃ы́й Стефа́нъ первомч҃никъ, преклони́вши колѣ́на, млл҃ился бг҃у за своихъ морде́рцѡв(ъ), мо́вячи: «Гд҃и, не поста́ви и́мъ грѣха̀ сегѡ̀». И ап(с)лъ Петръ, па́в(ъ)ши на колѣ́на, млл҃ился бг҃у въ Іѡ́ппїи, гды // хотѣ́лъ Тави́ду з(ъ) мр҃твыхъ воскреси́ти. И ап(с)лъ Па́вел(ъ), преклони́вши колѣ́на свои, моли́лся, ѡ(т)ходячи̇̀ з(ъ) 461
Ефе́су до Іер(с)ли́му. И са́м(ъ) Хс҃ гды мѣ́лъ ити̇̀ на му́ки доброво́лныи и на смрть кр(с)тную за грѣхи̇̀ на́ши, млл҃ился в(ъ) ѡгоро́дку, па́вши на колѣ́на

Апо(к) .а҃.
В(ъ) жи(т). єгѡ̀
Бы(т) .зі҃. и иі҃.
Дѣя(н) .з҃. Дѣя(н) .ѳ҃.
Дѣя(н) .к҃.

Лука̀, кв. свои и мо́вачи: «Ѡ(т)че, аще воли́ши ми́мо нести ча́шу си́ю ѡ(т) менѐ, оба́че не моа̀ во́ла, но твоа̀ да бу́дет(ъ)».

Ψа(л) .рлг. Мо́жемо бгу мли́тиса и стоачѝ, бо мо́витъ пр(о)ркъ Давы́дъ: «Се ннѣ бл(с)ви́те г(с)да вси рабѝ г(с)дни, стоа́щей въ хра́мѣ г(с)ни въ дво́рѣхъ до́му бга на́шего».

Деса́тоє ѡста́тнеє предикаме́нтумъ є́ст(ъ) га́бѣтусъ, оде́жда, яку́ю кто ѡде́жду ма́єтъ. И́ншую оде́жду ма́ютъ свѣцкїи лю́де, и́ншую дхо́вныи. Сщеническаа оде́жда є́стъ ри́зы, ты́и зна́ча́тъ ша́ту черво́ную, в(ъ) кото́рую Ха на поруга́ньє убра́но. Стїха́ръ значи́тъ ша́ту бѣ́лую, в(ъ) кото́рую Ха на шиде́рство ѡдѣа́но. Єпитра́хиль значи́т(ъ) ланцух(ъ) желѣ́зный, кото́рый Хви на шы́ю кла́ли. Нара́квицѣ зна́ча́тъ по́ворозъ, кото́рымъ Хви ру́ки звяза́ли. За́коннико(в) оде́ж(д)а є́стъ ма́нтїа, та́а значи́тъ панци(р). Клобу́къ значи́тъ шиша́къ, парама́нъ значи́тъ та́рчу, по́асъ реме́нный значи́тъ по́ас(ъ) рице́рскїй, кото́рымъ вале́чныхъ ри́церѡвъ пасу́ютъ. Верви́ца зна-
461 зв. чи́тъ про́цу Давы́дову, // з(ъ) кото́рои Двдъ заби́лъ ка́менемъ голїа́да, бо за́конники верви́цу перебира́ючи и млтву Їсову мо́вачи, з(ъ) верви́ци, якъ з(ъ) пра́щи, и́менем(ъ) Їс Хвымъ якъ ка́менемъ голїа́да пеке́лногѡ забиа́ютъ, понева́жъ мо́витъ ѡ Хр(с)тѣ ап(с)тлъ Па́велъ: «Ка́мень же бѣ, Хс». Кр(с)тъ значи́тъ ѡру́жїє, кото́рымъ за́конники непрїа́телей ду́шныхъ пора- жа́ютъ и ма́ютъ мо́вити слова̀ Дави́довы, ѡ кр(с)тѣ напи́саныи: «Ору́жїємъ блговоле́нїа вѣнча́лъ єсѝ на(с)».

Мо́жемо ап(с)ла Іѡа́нна ѡ(т) оде́жды хвали́ти, бо ѡ́нъ захову́ючи добро- во́лноє убо́зство дла Ха, ходи́л(ъ) в(ъ) по́длой оде́ждѣ и не хотѣ́л(ъ) мнѡ́- гих(ъ) и кошто́вныхъ ша(т) мѣ́ти, слу́хаючи приказа́на Хвого: «Не стажи́те
Ма(ѳ) .ї. зла́та ни сре́бра, ни мѣ́ди при по́асѣх(ъ) ва́шихъ, ни пи́ры на пу́ти, ни двѡ́ю ри́зу, ни сапѡ́гъ».

Юже смо ап(с)ла Іѡа́нна якѡ филїосо́фа, люба́чого м(д)рост(ь), хвали́ли з(ъ) филїосо́фїи през(ъ) де́сатъ предикаме́нта филїосѡ́фскїи. Єщѐ коне́цъ мо́вѣ моє́й чи́начи, похвалѣ́мо єгѡ̀ з(ъ) бгосло́вїи, я́кѡ вели́когѡ бгослѡ́ва, кото́рому самъ Хр(с)тсъ ѡба́ви́лъ нб(с)ныи тає́мници бз(с)кїи, ѡбави́лъ
Апо(к) .в. найбо́лшую щасли́вость нб(с)ную, виде́нїє лица̀ бз(с)кого и ро́зними то́є виде́нїє и́менами назва́лъ, мо́вачи: «Побѣжда́ющему дамъ я́сти ѡ(т) дре́ва
462 живо́тнаго, е́же єст(ъ) // посре́дѣ ра́а бжїа. Да́лѣй мо́витъ: «Побѣжда́ай не и́матъ вреди́тиса ѡ(т) сме́рти вто́рыа». Да́лѣй мо́вит(ъ): «Побѣжда́ющему да́мъ я́сти ѡ(т) ма́нны сокрове́нныа и да́мъ єму̀ ка́мень бѣ́лъ и на ка́мени има̀ но́во напи́сано, єго̀ же никто́ же вѣ́ст(ь), то́кмо прїємла́й». Да́лѣй мо́ви(т): «Побѣжда́ющему и соблюда́ющему дѣла̀ моа̀ до конца̀, дамъ єму̀ вла́сть на язы́цехъ и упасе́тъ ѧ̀ жезло́мъ желѣ́знымъ и якѡ сосу́ды скуде́лнича сокруша́тса. И да́м(ъ) єму̀ ѕвѣзду̀ у́тренюю». Да́лѣй мо́витъ: «Побѣжда́ай той ѡблече́тса въ ри́зы бѣ́лыа и не имамъ ѡ(т)на́ти и́мени єгѡ̀ ѡ(т) кни́гъ живо́т- ныхъ». Да́лѣй мо́вит(ъ): «Побѣжда́ющогѡ сотвору̀ столпа̀ цркви бга моє́гѡ».

Да́лѣй мо́ви(т): «Побѣжда́ющему дамъ сѣ́сти съ мно́ю на пр(с)то́лѣ моє́мъ, яко же и а́зъ побѣди́хъ и сѣдо́хъ съ ѡ(т)цемъ мои́мъ на пр(с)то́лѣ єгѡ̀».

Ту́ю бгосло́вїю ма́єтъ сты́й Іѡа́н(ъ) Бгосло́въ, ма́єтъ в(ъ) нбѣ найбо́лшую щасли́во(ст), виденїє лица̀ бжогѡ, кото́роє сѧ ты́ми и́менами розмаи́тыми называ́єтъ. Ю́жъ сты́й Іѡа́нъ в(ъ) рай нб(с)номъ заживаєтъ дре́ва живо́тнагѡ и во́лный є́стъ ѡ(т) сме́рти вто́рои, дшевнои, ґды ви́дитъ лицѐ бжоє. Южъ насыща́єтсѧ ма́нною сокрове́нною и ма́єтъ ка́мень бѣ́лый, на кото́ромъ имѧ̀ но́воє написанѡ, ґды ви́дитъ лицѐ бжѡє. Южъ ма́єтъ вла́сть на(д) на́родами и мо́жетъ и́хъ жезло́мъ желѣ́знымъ, то́ єстъ мо́цю бз(с)кою, собѣ̀ да́н(ъ)ною, я́къ на́чынѧ гли́нѧноє, сокруши́ти. И ма́єт(ъ) звѣзду̀ у́тренюю, ґды ма́єтъ бга все // держи́телѧ и ви́дитъ лице єгѡ̀. Ю́жъ сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ ѡдѣѧ́нъ є́ст(ъ) в(ъ) ша́ты бѣ́лыи сла́вы нб(с)нои вѣ́чнои, и напи́сано имѧ єгѡ̀ в(ъ) кни́гахъ живо́тныхъ, то́ єстъ в(ъ) прейзре́ню бжомъ, ґды ѡ́нъ ви́дитъ лицѐ бжоє. Ю́жъ сты́й ап(с)лъ Іѡа́нъ учи́неный є́стъ мо́цным(ъ) столпо́мъ црькви бжеи и ю́жъ усѣ́лъ на пр(с)тлѣ нб(с)ном(ъ) ґды ви́ди(т) лицѐ бжоє. Зда́ръ то, мнѡгомл(с)твый бже въ тр(о)ци еди́ный, абы́ смо всѣ̀ вѣ́рныи лю́де твои́ за млтва́ми стго Іѡа́нна Бгосло́ва, слугѝ твоє́го, моглѝ найбо́лшую щасли́вость мѣ́ти, лицѐ твоє́ ѡглѧда́ти в(ъ) нбѣ, живучѝ з(ъ) тобо́ю въ вѣ́ки вѣкомъ. 462 зв.

КАЗА́НЬЄ ВТОРОЄ НА ПРП(Д)Б. Ѡ(Т)ЦА НШГО ОНУ́ФРЇѦ ВЕЛИ(К).

Ѡ тебѣ̀ пѣ́нїє моє́ вы́ну, яко чу́до быхъ мно́гимъ, и ты̀ помо́щникъ мой крѣ́покъ. Ψа(л) .ѻ.

Є́стъ пыта́ньє межы̀ учи́телами црко́вными: що дши сты́хъ в(ъ) нбѣ чы́нѧтъ, яку́ю рабо́ту ма́ютъ и въ ѡста́тнїй днь ґды лю́де сты́и з(ъ) ме́ртвыхъ вста́нутъ и до нба з(ъ) дшею и з(ъ) тѣ́ломъ пойдутъ жи́ти навѣ́ки, що бу́дутъ онѝ в(ъ) нбѣ чыни́ти, яку́ю робо́ту бу́дут(ъ) мѣ́ти? Ма́ємо вѣ́дати и на то́є ѡ(т)каза́ти, же лю́де сты́и в(ъ) нбѣ за́вше хва́лѧт(ъ) бга и бу́дутъ хвали́ти навѣ́ки, спѣва́ючи пѣ́снь весе́лую, трїумфа́лную, бо сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ ви́дѣл(ъ) нбо ѡтво́реноє и чу́въ го́лосъ, кото́рыи ѡ(т) пр(с)то́ла бжогѡ вы́йшолъ, мо́вѧчи: «По́йте бгу на́шему, вси рабы̀ єгѡ̀ и боѧ́щейсѧ єгѡ̀ и малы́и и вели́цыи». Да́лѣй мо́витъ сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ: «И слышахъ я́кѡ гласъ на́рода мнѡ́га и я́кѡ гласъ водъ мнѡгъ и я́кѡ // гла́съ гро́мовъ крѣ́пкихъ глю́щихъ аллилу́їѧ, то́ єстъ хва́ла бгу, я́кѡ воцри́сѧ г(с)дь бгъ вседержи́тель, ра́дуєм(ъ)сѧ и весели́мъсѧ и дадѣ́мъ сла́ву єму̀, я́кѡ прї́йде бракъ а́гнчїй, бо пришло̀ весе́л(ь)є бара́нково, то́ єст(ъ) Хво, и жена̀ єгѡ̀ [црковъ стаѧ, Апо(к) .ѳі. 471 зв.

на́родъ хр(с)тїа́нскїй] [953] уготова́ла е́стъ себѐ, и да́но е́й ѡблещи́сѧ въ ві́ссон(ъ) чистъ и свѣтелъ. Ві́ссѡнъ бо ѡправда́нїе сты́хъ е́стъ».

Бу́дутъ сты́й, в(ъ) нбѣ мѣшкаючы, межы̀ аггламн спѣва́ти пѣснь агглскую, которую аггли по(д) часъ рж(с)тва̀ Хва спѣва́ли: «Сла́ва въ вы́шнихъ

Лука̀, в̃. бгу и на землѝ миръ, въ члвцехъ блговоле́нїе». Бу́дутъ стыи, в(ъ) нбѣ мѣшкаючи межы̀ серафі́мами, спѣва́ти пѣснь серафі́мскую, которую чу́лъ пр(о)ркъ

Ісаї̈а, ѕ̃. Ісаї̈а, ґды ви́дѣлъ ба, на маеста́тѣ высо́комъ сѣдѧ́чого, и серафі́мовъ ѡ́коло него̀ стоѧ́чихъ и спѣва́ючихъ: «Стъ, стъ, стъ г(с)дь Саваѡ́ѳ, испо́лнь всѧ землѧ̀ сла́вы его̀».

Преп(д)бнагѡ ѡ(т)ца на́шегѡ Ono̓фрїѧ дшу по смрти егѡ̀ неслѝ аггли

с̃. Пафну́. жи(т). его̀. до нба з(ъ) музы́кою, з(ъ) спѣва́н(ь)ем(ъ), которую музы́ку, на повѣтрю брмѧ́чую, чу́лъ сты́й Пафну́тїй, кото́рый погрѣба(л) его̀, зачы(м) и преп(д)бный ѡ(т)цъ ншъ Оно́фрїй в(ъ) нбѣ зостаючѝ и хва́лѧчи ба, спѣва́ет(ъ) пѣсн(ь) весе́лую, трїумфа́лную, спѣва́етъ пѣснь агглскую, спѣва́етъ пѣснь сера-

472 фі́мскую и бу́детъ навѣки сты́й Оно́фрїй тыи пѣсни, в(ъ) нбѣ жи//вучѝ, спѣва́ти и мо́жетъ до бга мо́вити слова̀ Двдовы: «Ѿ тебѣ пѣнїе мое́ вы́ну, якѡ чу́до быхъ многѡ́им(ъ) и ты̀ помо́щникъ мой крѣпокъ». Покажу̀ те́ды в(ъ) ннѣшней мо́вѣ мое́й, які́мъ е́стъ чу́домъ преп(д)бный ѡ(т)цъ нашъ Оно́фрїй, бѡ сѣмъ чу́довъ было̀ на́ свѣтѣ. Нехай та́ѧ мо́ва моѧ̀ бу́детъ на ч(с)ть и похва́лу сто́му Оно́фрїю, ла́скамъ ва́шимъ на по́лзу и утѣху дхо́вную.

Першое чу́до было̀ на́ свѣтѣ му́ры Вавѵлѡ́нскїи, которыи з(ъ)будова́ла Семѣра́мисъ, кроле́ваѧ Ассї̈рі́йскаѧ. И сты́й Оно́фрїй е́стъ му́ромъ Вавѵлѡ́нским(ъ), бо слуга Нава́нѡвъ пре(д) Абѣгїею, жоно́ю егѡ̀, назва́лъ жол-

Ца(р). ке̃. нѣрѡвъ Двдовыхъ му́рами: «Сущымъ намъ гу я́кѡ стѣны бы́ша ѡ́на во но́щи и во́ дни по всѧ̀ днѝ су́щымъ с ни́ми»,— же Двдовы жолнѣре я́кѡ му́ры слу́гъ Нава́нѡвых(ъ) ѡ(т) вшелѧ́кого небезпече́н(ъ)ства заступа́ли и борони́ли. И сты́й Оно́фрїй е́стъ таки́мъ му́ром(ъ), который насъ ѡ(т) вшелѧ́кого небезпече́нства, ѡ(т) всѣхъ непрї̈ѧ́телей видѡ́мых и невидѡ́мыхъ заступа́етъ и

В(ъ) жи(т) его̀. боро́нитъ. Предста́телствомъ и млтвами свои́ми бо живучи ещѐ в(ъ) тѣлѣ сты́й Оно́фрїй таку́ю ла́ску и такі́й привѣлей собѣ у бга упроси́лъ и блже́нному

472 зв. Пафно́тїю то́е // повѣда́лъ, же который члвкъ на па́мѧтьку стго Оно́фрїа просфо́ру а́лбо и́ншую ѡфѣру бгу принесе́тъ, а́лбо кто, припомина́ючи стго Оно́фрїѧ, да́сть ялму́жну убо́гому, нако́рмитъ и напо́итъ егѡ̀, а́лбо кто̀ въ па́мѧть сто́го Онофрїѧ принесе́тъ ла́данъ, кади́ло блгоуха́нїѧ гдви, а́лбо еслѝ кто убо́гїй, нѣчо́го не ма́ючи бгу принестѝ и ни́щему да́ти, еслѝ такі́й три ра́зы «Ѿ(т)че нш, и́же еси̇̀ на́ нбсехъ» на че́сть бгу, в(ъ) тр(о)ци еди́ному, промо́витъ, люблѧчѝ сто́го Оно́фрїѧ, такі́й члвкъ ко́ждый за млтвами сто́го Оно́фрїа во́лный и безпе́чный бу́детъ ѡ(т) вшелѧ́кихъ поку́съ наѣздѡвъ и штýрмѡвъ ду́ха нечи́стагѡ, непрї̈ѧ́телѧ ду́шногѡ, и такі́й члвкъ, скончи́вши до-

ча́сноє жи́тїє, бу́дет(ъ) въ цр(с)твїи нб(с)ном(ъ) наве́ки жи́ти. Зачимъ сты́й Оно́фрїй є́стъ му́рωмъ Вавυлѡ́нскимъ, понева́жъ на́ свѣтѣ насъ, я́къ в(ъ) Вавυлѡ́нѣ ме́шкаючихъ, заступа́єтъ и борѡ́нитъ ω(т) злы́х(ъ) ду́хωвъ, непрї-а́телей ду́шныхъ.

Другóє чу́до было̀ на́ свѣтѣ пѣра́мυды Єгѵ́петскїи, кото́рыи былѝ з(ъ) ка́менѧ учы́нены, надо́лъ широ́кїи, а в(ъ)гору̀ у́зкїи, спѣча́стыи. И сты́й Оно́фрїй є́стъ пѣра́мυсъ Єгѵ́петскаѧ, бω о́нъ мѣ́лъ в(ъ) па́мѧти своє́й грѣхѝ и хрони́л(ъ)//сѧ и́хъ, кото́рыи су́тъ широ́кою доро́гою, людє́й надо́лъ, до пе́кла прова́дѧчою. Такъ мо́вилъ Хс: «Широ́къ пу́ть въводѧ́й в(ъ) па́губу». Мѣ́л(ъ) сты́й Оно́фрїй в(ъ) па́мѧти своє́й учы́нки до́брыи и чыни́лъ о́ныи, кото́рыи су́тъ доро́гою у(з)кою, тѣ́сною, спѣча́стою в(ъ)гору̀, до нба, на живо́тъ вѣ́чный прова́дѧчою. Такъ мо́вилъ Хс: «Тѣ́сенъ пу́ть въводѧ́й въ живо́тъ». Узкаѧ, спѣча́стаѧ и ѡ́страѧ то пѣра́мυсъ є́стъ преподо́бный ω(т)цъ Оно́фрїй, кото́рый ишо́лъ в(ъ)гору̀, до цр(с)тва нб(с)ного, доро́гою у́зкою, спѣча́стою и о́строю през(ъ) учы́нки до́брыи, през(ъ) пра́цу и по́двиги, слу́жачи бгу, стоѧчѝ без(ъ) спа́нѧ цѣлу́ю ночъ на млтвѣ, поно́сѧчи на пусты́ни го́лодъ и прагне́н(ь)є, терпѧчѝ в(ъ)днь ѡпале́н(ь)є слнчноє, а в(ъ)ночѝ лю́тость зи́мную. Длѧ тогѡ̀ сты́й Оно́фрїй тѣ́сноє и о́строє жи́тїє прова́дилъ, жебы̀ моглъ в(ъ) нбѣ доступи́ти ро́скошей вѣ́чныхъ и жи́ти з(ъ) людмѝ сты́ми, кото́рыхъ ви́дѣлъ в(ъ) нбѣ сты́й Іωа́нъ Бгосло́въ и чу́въ го́лосъ: «Сі́и Апо(к)
су́тъ и́же прїйдѡ́ша ω(т) ско́рбы вели́кїѧ и испра́ша ри́зы своѧ̀ и убѣли́ша ри́- .з.
зы своѧ̀ (то́ єст(ъ) сумле́нѧ свои) въ кро́ви агнчи, то є(ст) Хвой (пре(з) крще́нїє и пре(з) покаѧ́нїє) сего ра́ди су́тъ пре(д) пр(с)то́ломъ бжїимъ и слу́жатъ єму̀ днь и но́щъ въ цркви єгѡ̀ и сѣдѧ́й на пр(с)то́лѣ веселитъсѧ в(ъ) нѧ, не воз(ъ)а́лчутъ к тому̀ ни вожа́ждутъ, не и́матъ па́сти на ни́хъ // слнце и 473 зв.
всѧ́къ зной». Зачы́мъ сты́й Оно́фрїй є́стъ пѣра́мυсъ Єгѵ́петскаѧ понева́жъ на́ свѣтѣ, якъ в(ъ) Єгѵ́птѣ, насъ, ме́шкаючых(ъ), пре(д)ста́телствомъ свωи́мъ вспомога́єтъ.

Тре́теє на́ свѣтѣ чу́до было̀ колі́оссусъ Роді́йскїй, столпъ мѣ́дѧный, на седмдесѧ́тъ ло́ктей высо́кїй. И сты́й Оно́фрїй є́стъ колі́оссусъ, столпъ мѣ́дѧный мо́цный, бо мо́цно и стате́чне стоѧ́лъ в(ъ) вѣ́рѣ правосла́вной и въ учы́нкахъ до́брыхъ до конца̀ жи́тїѧ своє́го, слу́хаючи Ха мовѧ́чогω: «Претерпѣ́вый до конца̀, той спсе́нъ бу́детъ». Слу́шне мы Оно́фрїѧ сто́гω мѣ́дѧнымъ столпо́мъ длѧ єгѡ̀ мо́цности и стате́чности в(ъ) добродѣ́телехъ называ́ємо, бо ап(с)толъ Па́велъ ап(с)толωвъ Іа́кωва, Ки́фу и Іωа́нна длѧ и́хъ мо́цности и стате́чности в(ъ) добродѣ́телехъ называ́єтъ и́хъ столпа́ми, мо́вѧчи: Галат
«Позна́вше блгода́ть, да́нную мнѣ, и Іа́ковъ, и Ки́фа, и Іωа́нъ мни́мыи стол- .в̃.
пы̀ быти, де́снаѧ да́ша мнѣ». Є́стъ сты́й Оно́фрїй колі́оссусъ, столпъ высо́кїй длѧ высо́кои бгомы́слности своєи, же мы́слилъ ω ре́чахъ высо́кихъ, а̃. Ма(к)
бзскихъ, нб(с)ныхъ и мо́гл(ъ) слова̀ мо́вити ап(с)тлскїи, живучѝ на землѣ: .дї.

«Житїє наше на нбсехъ єстъ». Ізраилтѧне Сімонωви, архїерєωви найвышшому, ωсвѣд(ъ)//чаючи вдѧчность за єгω добродѣтели, которыи онъ учынилъ нарωдови ізраилскому, написали добродѣтели єгω на таблицахъ мѣдѧныхъ и поставили тыи таблици на столпѣ на горѣ Сіωнской дла вѣчнои єгω памѧти. И ншъ столпъ высокїй, колїос(ъ)сусъ названый, преп(д)бный Онофрїй, знайдуєтсѧ на горѣ Сіωнской, то єст(ъ) на горѣ небесной, бо ѱалмиста нбо горою называєтъ, мовѧчи: «Кто взыйдет(ъ) на гору г(с)ню или кто станетъ на мѣстѣ стомъ, єгω не повиненъ руками и чистъ сердцемъ». Маєтъ столпъ нашъ, колїωссусъ высокїй, преподобный Онофрїй добродѣтели Хвы, ω которомъ написано: «Ты єси ієрей вовѣки по чину Мел(ь)хиседекову». Тогω архїерєѧ Хр(с)та добродѣтели, нарωдови людскому ωсвѣдченыи, стый Онофрїй не на таблицах(ъ) мѣдѧных(ъ), але на таблицахъ ср(д)ца своєгω
474
При(т) маєтъ написаныи вѣдаючи, же Соломωнъ мовитъ: «Напиши же ѧ на скрыжа-
.з. ли сердца твоєгω». Ѿ(т) тогω колїωсса родийчыкωве названы сутъ колїос-
Кола(с) сен(ъ)чыками, до которыхъ ап(с)лъ Павелъ листъ писалъ тыми словы: «Су-
аі. щимъ въ колассаєхъ стымъ вѣрнымъ ω Хр(с)тѣ Ісѣ блгодать вамъ и миръ
474 зв. ω(т) бга ω(т)ца нашегω и г(с)да Іс Хр(с)та». И мы, // апостоле Павле, ω(т) тогω колїωсса, ω(т) стого Онофрїѧ, которогω маємо у себе и шануємо, можемо сѧ колоссен(ъ)чыками назвати. Зачымъ просимо тебе, ап(с)толе Павле, мовъ и до насъ тыи слова, въ листѣ твоємъ написанныи: «Сущимъ въ кωлассахъ стымъ вѣрнымъ братїѧмъ ω Хр(с)тѣ Ісѣ блгодать вамъ и миръ ω(т) бга ω(т)ца нашегω и г(с)да Іс Хр(с)та».

Четвертоє чудо на свѣтѣ было образъ Іовѣша Олνм(ъ)пѣйского, з(ъ) костей слонїовыхъ мѣстерне учыненый. И стый Онофрїй єстъ образомъ Іовѣша Олνмпїйскогω, бо Іовѣшъ былъ найвышшїй богъ поганскїй, а мы, хр(с)тїѧне Іовѣшомъ назвати можемо найвышшогω бга правдивогω, Хр(с)та, збавителѧ нашегω, Олν́мпомъ, горою высокою, нбо высокоє называємо. Зачы(м) стый Онофрїй єст(ъ) образо(м) Іовѣша, то єст(ъ) Ха, ба Олν(м)пїйского, то єст(ъ) нб(с)ногω, поневажъ члвка учынилъ Хс бгъ на образъ свой и на подобенство, якω и написано в(ъ) книгахъ Бытїѧ: «Сотвори бгъ члвка,
Бы(т) по образу бжїю сотвори єгω». Єстъ и длѧ тогω стый Онофрїй образомъ Хвымъ,
.а. же якω Хс длѧ людей нагїй былъ на кр(с)тѣ прибитый, такъ стый Онофрїй
475 длѧ Ха, наслѣдуючи єгω, нагїй мешкалъ на пущи, бо ап(с)лъ Петръ // мовитъ: «Хс пострада по насъ, намъ ωставлъ образъ, да послѣдуємъ стопамъ єгω».

Пѧтоє на свѣтѣ чудо было црковъ Ефескаѧ Диѧнны, богинѣ поганскои, которую в(ъ) Ефесѣ црковъ двѣстѣ и двадцатъ лѣтъ всѧ Азїѧ будовала. И стый Онофрїй єстъ црковью Ефескою, бо єстъ хр(с)тїанинъ православный хр(с)толюбивый. Ап(с)лъ Павелъ засъ до хр(с)тїанъ мовитъ: «Вы єсте церкви

бга жи́ва». В(ъ) црькви млтвы ѡ(т)правꙋ́ютъ и бгу прино́сатъ. И в(ъ) той црькви, в(ъ) сто́мъ Оно́фрїи, за́вше са млтвы знайдова́ли и ѡ(т)правова́ли, кото́рыи онъ ѡ(т) ср(д)ца и ѡ(т) ꙋ́стъ свои́хъ бгу приноси́лъ, слꙋ́хаючи напомне́н(ь)а Хвого: «Млѣ́теса, да не внї́йдете в(ъ) на́пасть». В(ъ) црьквѣ знайдꙋ́єтъса Хс на о́лтарѣ, въ пренастѣ́йшомъ сакра́ментѣ єvхарі́стїи по(д) ѡсо́бою хлѣ́ба и вина̀. И в(ъ) то́й црькви, въ сто́мъ Оно́фрїи, ме́шкал(ъ) Хс въ ср(д)цу єго̀, я́къ на о́лтарѣ в(ъ) пренайстѣ́йшомъ сакраме́нтѣ єvхарі́стїи, кото́рый сакра́ментъ прї́ймова́лъ и пожыва́лъ сты́й Ѡно́фрї́й ко́ждои суббѡ́ты и н(д)ли з(ъ) ру́къ агглских(ъ) ве́длугъ ѱалми́сты мова́чогѡ: «Хлѣ́бъ аггл(с)кї́й ядѐ члвкъ». Зачы́мъ в(ъ) то́й црькви, в(ъ) дши и в(ъ) тѣ́лѣ сто́гѡ Оно́фрїа, ме́шкалъ Хс, понева́жъ мо́вилъ: «Яды́й мою̀ плоть и пїа́й // мою̀ кровь въ мнѣ̀ пребыва́єтъ и а́зъ в(ъ) нем(ъ)». Ѱал .оз. 475 зв.

Ше́стоє было̀ на́ свѣтѣ чꙋ́до домъ Ци́руса, кро́ла Ме́дскогѡ. И сты́й Оно́фрї́й є́стъ до́момъ Ха, збави́тела на́шего, ѡ кото́ром(ъ) сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ мо́витъ в(ъ) Апокалі́ѱи: «Цръ цремъ и г(с)дь г(с)демъ, кроль на(д) кро́л(ь)ми и па́нъ на(д) пана́ми. Тогѡ̀ кро́ла Хр(с)та̀ збави́тела є́стъ до́момъ сты́й Оно́фрї́й, кото́рый домъ в(ъ) Пѣ́снах(ъ) пѣсней дхъ сты́й спомина́єтъ, мо́вачи: «Прекла́ды до́му на́шегѡ кедро́выа и сто́ла кvпари́снаа». Домъ кроле́вскї́й быва́єтъ чи́стый, нѣ ма́шъ тамъ смѣт(ь)а, нѣ ма́шъ пылу, нѣ ма́шъ паутѝна. И то́й дом(ъ) кро́ла нб(с)ного Ха, збави́тела на́шего, Оно́фрї́й сты́й, є́стъ чи́стый ѡ(т) вшела́кихъ грѣхо́въ, кото́рыи са паутѝною и пыломъ и смѣт(ь)а́мъ называ́ютъ, бо сты́й Оно́фрї́й хрони́лса грѣхо́въ и ср(д)це ч(с)тоє ѡ(т) вшела́кого безако́нїа захова́лъ, млачиса бгу и мо́вачи: «Ср(д)це ч(с)то созі́жди въ мнѣ̀, бже, и дхъ правъ ѡбновѝ въ утро́бѣ моє́й». Домъ кроле́вскї́й гды хота́т(ъ) вымѣта́ти, полива́ютъ єгѡ̀ водо́ю. И то́й домъ кро́ла нб(с)ногѡ Ха, сты́й Оно́фрї́й, полла́ный є́стъ водо́ю, слѐзою, бо сты́й Оно́фрї́й, хотачѝ вшела́коє смѣт(ь)а̀ грѣхо́вноє ѡ(т) себѐ вы́мести и в(ъ) дши своє́й и въ // ср(д)цу своє́мъ мешка́нье прекра́сноє Хви, кро́леви всегѡ̀ свѣ́та учыни́ти, полива́лъ дом(ъ) той, себѐ само́гѡ, слеза́ми, мо́вачи слова̀ Дв(д)овы: «Слеза́ми мои́ми посте́лю мою̀ ѡмочꙋ̀». Пѣснь пѣсней а. 476

Се́моє чꙋ́до на свѣтѣ, ѡста́тнеє, было̀ гроб(ъ) Мавзо́леа, кро́ла Карї́є, кото́рый єму̀ Артемѣ́зїа, кроле́ваа, жона̀ єго̀, збудова́ла вели́кимъ ко́штом(ъ) и дла тогѡ̀ гробъ той мавзоле́умъ называ́но. И сты́й Оно́фрї́й є́стъ гро́бомъ Хвым(ъ), кото́рый гроб(ъ) мо́жемо назва́ти мавзоле́ум(ъ), же мавзоле́умъ вели́кимъ ко́што(м) и цѣно́ю дорого́ю былъ збꙋ́дованый. Такъ сты́й Оно́фрї́й кошто́вныи цнѡ́ты и дорогоцѣ́нныи учы́нки до́брыи в(ъ) собѣ̀ замыка́єтъ. Дла того̀ засъ преп(д)бный Оно́фрї́й є́ст(ъ) гро́бомъ Хвымъ, бо до гро́бу Хвогѡ огонь схо́дитъ з(ъ) нба ко́ждого ро́ку по(д) часъ воскр(с)нїа Хва, гды всхо́днаа црьковъ правосла́внокаѳоли́ческаа воскр(с)нїє Хво Ѳеѡфа(н) и Пайссі́й, патрї́ахи [!] Іер(с)лі́мскїи, в(ъ) Кї́євѣ бывши, тоє повѣ́дали.

празну́етъ и до тогѡ̀ гро́бу Х҃вого, до ст҃о́го Оно́фрїа, ого́н(ь) з(ъ) н҃ба з(ъ)ступова́лъ, Х҃с, збави́тель нашъ, и приходи́л(ъ) до ср(д)ца єго̀ и в(ъ) ср(д)цу єго̀,
Єврей я́къ въ гро́бѣ, пребыва́лъ, бо ап(с)толъ Па́велъ ѡ Х҃ѣ мо́ви(т): «Г(с)дь бгъ
.аі. нашъ о́гнь подада́ай єстъ». Дла тогѡ̀ преп(д)бный Оно́фрїй моглъ ап(с)тл-
476 зв. скїи слова̀ мо́вити: «Живе́тъ въ мнѣ Х҃с». Єщѐ до гро́бу // живо́тного Х҃вого, до ст҃о́го Оно́фрїа, сходи́лъ ого́нь з(ъ) н҃ба и в(ъ) ср(д)цу єгѡ̀, я́къ в(ъ) гро́бѣ, знайдова́ласа вели́каа любо́въ б҃зскаа, бо Х҃с огне́мъ любо́въ называ́єтъ, мо́вачи: «Огнь прїйдо́хъ въ врещѝ на́ землю и что̀ хощу̀ а́ще ужѐ возгорѣса». Вели́каа то б҃зскаа любо́въ знайдова́ласа в(ъ) преп(д)бномъ Оно́фрїи, кото́рогѡ с҃мрть и погребе́нїє ѡбавилъ б҃гъ и́ншымъ пусте́лникомъ, бо ст҃ы́й Пафну́тїй, погрѣбши тѣло ст҃о́го Оно́фрїа гды пришо́лъ до єдногѡ пусте́лника, дале́ко ме́шкаючогѡ, мо́вилъ той пусте́лникъ: «Ты́ ли єсѝ братъ Пафну́тїй, погребы́й тѣло преп(д)бнагѡ ѡ(т)ца Оно́фрїа?» Поты́мъ до негѡ̀ мо́вилъ: «Б҃гъ сподобѝ та бы́ти дру́га ст҃ы́мъ єгѡ̀, днесь бо увѣдѣхъ ѡ(т) смотре́нїа єго̀ придо́хъ твой е́же къ мнѣ». Вели́каа и то̀ б҃зскаа любо́въ знайдова́ласа въ преп(д)бномъ Оно́фрїи, кото́рогѡ има̀ и приказа́на по сме́рти єгѡ̀ каза́лъ а҃ггл ст҃о́му Пафну́тїю на́ свѣтѣ всѣмъ люде́мъ повѣда́ти, мо́вачи: «Проповѣждь всѣмъ повеле́ннаа ти ѡ(т) ст҃о́го Ѡно́фрїа, єму̀ же сподоби́тса б҃гъ поклони́тиса и погребстѝ тѣло єгѡ̀».

Показа́лемъ ю́жъ ла́скам(ъ) ва́шим(ъ), яки́мъ е́ст(ъ) чу́дом(ъ) прп(д)б-
477 ный о҃цъ н҃шъ Оно́фрїй. // Є́стъ му́ромъ(ъ) Вавѵлѡ́нски(м), єст(ъ) пѣра́мѵсъ Єгѵ́петскаа, е́стъ колї́ѡссусъ Родїйскїй, е́стъ образъ Іо́вѣша ѡлѵмпѣйскаго, е́стъ ц҃рковъ Ефе́скаа, е́стъ до́мъ не Ци́руса, кро́ла Ме́д(ъ)ского, а́ле Х҃а, кро́ла всего̀ свѣ́та, е́стъ гро́бъ, назва́ный мавзо́леумъ. Зачи́мъ преп(д)бный о҃цъ на́шъ Оно́фрїй мо́жетъ слу́шне мо́вити до б҃га слова̀ Давы́довы: «О тебѣ пѣ́нїє мое́ вы́ну, якѡ чу́до быхъ мно́гимъ и ты̀ помо́щникъ мо́й крѣпокъ». В(ъ) чи́мъ же крѣпкои по́мощи бз(с)кои дозна́лъ ст҃ы́й Оно́фрїй? Дозна́лъ в(ъ) захова́ню приказа́нїй бз(с)кїхъ, кото́рыи за крѣпкою по́мощїю б҃жїєю захова́лъ всѣ до сме́рти своєи, жа́дного приказа́на бз(с)кого не ѡпуща́ючи, слу́хаючи пр(о)рка Д҃вда мо́вачого: «Тогда̀ не постыжду́са, єгда̀ призру на вса̀ за́повѣди твоа̀, бо знайду́ют(ъ)са на́ свѣтѣ такїи лю́де, кото́рымъ любо позвала́єтъ б҃гъ що чини́ти, любо заборона́єтъ, ѡнѝ все то́є га́натъ и не прийму́ютъ. Такїи былѝ жы́ды, кото́рыи га́нили Іѡа́нна Кр(с)ти́тела, поста́чогѡ, га́нили Хр҃ста̀ збави́тела на́шегѡ, по́карму и напо́ю зажыва́ючогѡ. Дла
Лука. тогѡ̀ мо́вилъ Х҃с до жыдѡ́въ: «Кому̀ уподоблю̀ ч҃лвки рѡ́да сего̀ и кому̀ су́ть
з. подо́бни? Подо́бни су́ть отро́чищемъ, сѣда́щимъ на то́ржищыхъ и глаша́ю-
477 зв. щымъ // дру̀гъ на друга и глаго́лющымъ: писка́хѡмъ вамъ и не пласа́сте, рыда́хѡм(ъ) ва́мъ и не плака́сте, прі́йде бо Іѡа́нъ Кр(с)ти́тель ни хлѣба ядый, ни вино̀ пїа̀ и глаго́лете бѣса и́мать. Прі́йде же с҃нъ ч҃лвѣческїй и ядый

и пїа и глете: се чл҃вкъ ядца и винопїйца». Такимъ людемъ приказанѧ бз(с)кїи позволаючїи и заборонаючїи що чинити, переступуючимъ грозит(ъ) пр(о)ркъ Ієремѣа каран(ь)ємъ бз(с)кимъ, бо мовилъ бг҃ъ до пр(о)рка Ієремѣи: «Что ты видиши?» Ѿ(т)казал(ъ) ωн(ъ): «Жезлъ бдащъ азъ вижу». Мовилъ знозу бг҃ъ до Ієремѣи: «Что ты видиши?» Ѿ(т)казалъ ωн(ъ): «Горнєцъ кипащъ азъ вижу». Тутъ жезлъ бдащъ палцат(ъ) чующїй значитъ караньє бз(с)коє дочасноє, войну, голодъ, повѣтр(ъ)е, хоробы и плагы иншыи, которыми бг҃ъ людей, не заховуючих(ъ) приказан(ь)а єго, на семъ свѣтѣ караєтъ и мовитъ: «Посѣщу жезломъ безаконїа ихъ и ранами неправды ихъ. Горнєцъ кипачїй значитъ вѣчноє бз(с)коє караньє пекелноє, бо в(ъ) пеклѣ якъ в(ъ) горшку великомъ ωгнистомъ будутъ люде навѣки грѣшныи варитиса и кипѣти, ведлугъ словъ Хв҃ыхъ: «Идутъ сїи во муку вѣчную». Вѣдаючи ст҃ый Онофрїй, же грѣшнымъ людемъ, приказанѧ бз(с)когω не заховуючимъ, наготованый єстъ палцат(ъ) чуючїй, караньє дочасноє на семъ свѣтѣ Ієрем .а҃.
на // готованый горнєцъ кипачїй, вѣчныи муки пекелныи ωгнистыи, дла 478
тогω ст҃ый Онофрїй крѣпкои бж҃еи помощи потребовалъ и мовилъ: «Бж҃е, въ помощъ мою вонми, гд҃и, помощѝ ми потщиса». Мовилъ: «Не ωстави менѐ, гд҃и бж҃е мой, не ω(т)ступѝ ω(т) менѐ, вонмѝ въ помощъ мою, гд҃и, спсенїа моєго». И за крѣпкою бж҃їєю помощїю волный зосталъ ω(т) вшелакихъ грѣхωвъ и заховалъ вшелакїи приказанѧ бз(с)кїи и, заховуючи ωныи, доступилъ царствїа нбсногω, которогω и намъ, всѣмъ правовѣрнымъ людемъ твоимъ, за предстателствомъ доброгω и вѣрногω угодника твоєго ст҃ого Онофрїа дай, Хе бж҃е, доступити и тамъ с тобою въвѣки царствовати.
Аминь. // 478 зв.

КАЗАНЬЄ ПЕРВОЄ НА ПОГРЕБѢ ЯКОГО-КОЛВЕКЪ ЧЛ҃ВѢКА БЛ҃ГОЧЕСТИВАГω

Праведных дш҃а в(ъ) руцѣ бж҃їи и не прикоснет(ъ)са ихъ мука. Прем(д). г҃.

Мовилъ пр(о)ркъ Ієремѣа до Фас(ъ)сура, сщ҃енника старозакон(ъ)ногω: «Не Фассуръ возвà г(с)дь имà твоє, но страхъ ω(т)всюду»,— бω Фас(ъ)суръ мѣлъ зо всѣхъ сторωн(ъ) непрїателей страхатиса, которыи мѣли єгω ωступити и всѣхъ прїателей єгω з нимъ посполу взати и до Вавуλωну в(ъ) неволю
запровадити. // Можетъ пр(о)ркъ Ієремѣа и до кождого чл҃вка тыи словà 479 зв.
мовити: «Не чл҃вкъ возвà г(с)дь имà твоє, но страхъ ω(т)всюду»,— бо чл҃вка на свѣтѣ зо всѣхъ сторωнъ смерть ωточила и беретъ єгω з(ъ) свѣта и в(ъ) неволю до гробу провадитъ. Дла тогω муситъ чл҃вкъ ω(т) всѣх(ъ) сторωнъ и ω(т) вшелакогω створенѧ страхатиса и сподѣватиса смерти, которую розныи люде поднали ω(т) розного створенѧ. Олбримω(в) водà, з(ъ) нб҃а зсту-

пи́вши, затопи́ла; содѡмлѧ́новъ огóнь спали́лъ, з(ъ) нба зступи́вши; єгvптѧ́нѡвъ позабі́ѧлъ грáдъ вели́кїй, з(ъ) нба пáдаючи; Даѳáна и Авирѡ́на землѧ̀ пожéрла, розступи́вшисѧ по(д) ни́ми; іил(ь)тѧ́нѡ(в) ужѣ ядови́тыи позаѣдали; самаритáнѡвъ лвы̀ шáрпали; в(ъ) Веѳу́лїи чтыридесѧ́тъ хлопѧ́тъ двѣ медвéдици, з(ъ) лѣ́са выбѣгши, розшáрпали; Антї́ѡха живóго робакѝ з(ъ)ѣ́ли; Авесолѡ́мъ, бѣгучѝ му́ломъ през(ъ) лѣ́съ, зави́слъ вóлѡсами на ду́бѣ и, трѡма ѡщѣ́пами проби́тый; на Іѡвовы(ъ) дѣтéй упáлъ дóмъ и позабі́ѧлъ и́хъ. И́ншыи лю́де ѡ(т) и́ншогѡ померлѝ створéнѧ, зачы́мъ зо всѣ́хъ сторѡ́нъ му́сишъ, члвче, смéрти стрáхатисѧ и слу́жатъ тобѣ̀ ты́и словà: «Не члвкъ возвà г(с)дь
480 имѧ̀ твоє́, на стрáх(ъ) ѡ(т)всю́//ду».

Буду́й собѣ̀, члче, зáмки сіóнскїи, вéжи вавvлѡ́нскїи, му́ры єрихѡ́нскїи, жебы́сь тамъ ѡ(т) смéрти зоставáлъ безпéчный. Але зáмок(ъ) сіѡ́нскїй ѡ(т) ассvрі́йчикѡвъ збу́реный, на вéжи вавvлѡ́нской людéмъ ѧзы́ки помѣшано, му́ры єріхѡ́нскїй сáми нá землю упáли, зачы́мъ и в(ъ) ты́х(ъ) фортéцахъ, члвче, мéшкаючи, му́сишъ ѡ(т) всѣ́хъ сторóнъ смéрти стрáхатисѧ и слу́жатъ тобѣ̀ ты́и словà: «Не члвкъ возвà г(с)дь имѧ̀ твоє́, но стрáхъ ѡ(т)всю́ду». Держѝ при собѣ̀, члвче, вóйска вели́кїи подóбно тебѐ ѡборóнат(ъ) ѡ(т) смéрти, áле смрт(ь) грóмитъ вóйска вели́кїи и кру́шит(ъ) кóпїи, стрѣ́лы, мечѣ̀, шишакѝ, панци́рѣ, тáрчѣ и вшелѧ́коє ору́жїє и зброю рицéрскую, кру́ши(т) смéрть и дóпчетъ ногáми своими корóны цесáрскїи, бéрла кролéвскїи, булáвы гетмáн(ъ)скїи, лѣ́ски маршáлковскїи и вшелѧ́кїи ин(ъ)си́ґнѣѧ, гéрбы и клейнóты монáрхѡвъ и потентáтѡвъ, кру́шит(ъ) смéрть и ногáми своими дóпчетъ мѵ́тры и пасторáлы архїерéйскїи, єп(с)кпскїи, митрополитáнскїи, патрї́ѧршыи. Зачы́мъ и вы̀, рицерѣ̀ валéчныи, и вы, монáрхѡве и потен(ъ)тáтѡве, и вы̀, столбли́выи архїєрѣ́и, му́сите ѡ(т) всѣ́хъ
480 зв. сторѡ́нъ смéрти стрáхатисѧ и // кóждому з(ъ) вáсъ ты́и словà слу́жатъ: «Не члк(ъ) возвà г(с)дь имѧ̀ твоє́, но стрáх(ъ) ѡ(т)всю́ду». А́ле грѣ́шный ты́лко члкъ смéрти стрáхаєтсѧ, а прв(д)ный нѣ̀, бо смéрть грѣшнико(м) лю́та. Ѡ прв(д)ны(х) засьь напи́сано: «Ч(с)тна пред(ъ) г(с)дмъ смрть прп(д)бных(ъ) єгѡ̀». И црь Двдъ ґды упáлъ в(ъ) грѣ́хъ, в(ъ) чужолóж(ъ)ствѡ и мужебóйствѡ, на тóй часъ мóвилъ: «Стрáх(ъ) смéрти нападѐ на мѧ». А ґды єму̀ бгъ грѣхѝ длѧ покýты єгѡ̀ ѡ(т)пусти́лъ, на тóй часъ ю́жъ смéрти не стрáхалсѧ, бо утрати́в(ъ)ши сы́на, плáкалъ по нéмъ, мóвачи: «Кто ми дасть смéрть в(ъ) тебѐ мѣ́сто?» Єгѡ̀ мл(ст) пáнъ им(р)къ не страхáлъсѧ смéрти, бо ѡ́нъ вшелѧ́когѡ грѣхà хрони́лсѧ, а чини́лъ дóбрыи учы́нки, слу́хаючи ѱалми́сты, мовѧ́чогѡ: «Уклони́сѧ ѡ(т) зла и сотворѝ блго». А єслѝ члвкомъ бу́дучи єгѡ̀ мл(ст) пáнъ им(р)къ в(ъ)пáлъ в(ъ) які́й грѣ́х(ъ), зáраз(ъ) єгѡ̀ спóвѣдю стóю ѡ(т) себѐ выкоренѧ(л), мóвачи: «Исповѣ́мъ нá мѧ беззакóнїє моє́ г(с)дви и ты̀ ѡ(т)пусти́лъ єсѝ нечéстїє ср(д)ца моєгѡ». Длѧ тогò вѣ́руймо, же дша єгѡ̀ в(ъ) лáсцѣ бжой знайду́єтсѧ, вéдлугъ Соломѡ́на: «Прв(д)ныхъ дша в(ъ) ру́цѣ бжїи и не прикоснéтъсѧ и́хъ му́ка». Єднáкъ трéба за дшу єгѡ̀ мл(с). пáна

им(р)къ бгу млитисѧ и стара́ньє и́ншоє мѣти, бо не вѣдаємω запе́вне, где знайду́єтсѧ дша єгѡ̀. Покажу̀ те́ды // в(ъ) мо́вѣ моє́й, где ду́шѣ лю́дскїи 481
иду́тъ по сме́рти. Поты́мъ покажу̀, же тре́ба за уме́р(ъ)лыхъ млитисѧ и стара́ньє и́ншоє ω ни́хъ мѣти. Ха бга ω по́мочъ прошу̀, ла́скъ ва́шихъ ω слуха́ньє.

Црковъ на́ша правосла́внокаѳоли́ческаѧ такъ вѣрит(ъ), же лю́де прв(д)ныи жа́дного грѣха̀ не ма́ючыи, ґды умира́ютъ, дшѣ и́хъ за́разъ про́сто иду́тъ до нба на мешка́ньє, ве́длугъ ап(с)тла Па́вла: «Вѣмы бо якω а́ще зе́мнаѧ нша храмина̀ тѣла разори́тсѧ, созда́нїє ω(т) бга има́мы храмину̀ нерукотворе́нну вѣчну на нбсехъ.» Дозна́лъ тогѡ̀ стый Анто́нїй вели́кїй, же дшѣ прв(д)ныи, з(ъ) тѣла вы́шовши, до нба иду́тъ, бо ωн(ъ) ви́дѣлъ агглωвъ, кото́рыи неслѝ до нба дшу сто́гω Аммо́на пусте́лника. Также стый Маѯи́мъ ви́дѣлъ агглωвъ, кото́рыи неслѝ до нба дшу Тибу́ртїѧ и Валериѧна, ґды и́хъ за вѣру стѧто. И сто́го мчника Созо́нта, ґды за вѣру хр(с)тїа́нскую пога́не мѣли стѧти, в(ъ) то́й часъ до не́гω пришо́лъ го́лосъ мовѧчїй: «Прїйдѝ и почива́й съ дружи́ною твоє́ю в цр(с)твїи нб(с)номъ». Кото́рыи за(с) лю́де в(ъ) грѣхахъ смерте́лныхъ без(ъ) покаѧнїѧ, без(ъ) спо́вѣди, не жа́луючи за грѣхѝ свой, умира́ють, тыхъ дшѣ иду́тъ за́разъ до пе́//кла на му́ки, 481 зв.
ве́длугъ ѱалми́сты: «Да постыдѧ(т)сѧ нечести́выи и сни́йдутъ въ а́дъ». Мѣлъ тако́є ω(т) бга стый Мака́рїй Єгѵ́петскїй ωбѧвле́н(ь)є, же грѣшныи в(ъ) пе́клѣ му́чатсѧ, бо хо́дачи на пу́щи знайшо́лъ го́лову члвчую и пыта́л(ъ): «Кто е́стесь и где́ сѧ знайду́єш?» Ѿ(т)каза́ла голова̀: «Я́ е́стемъ жрецъ пога́нскїй, знайду́юсѧ в(ъ) огнѣ, кото́рый е́стъ вели́кїй такъ, я́къ ω(т) землѣ до нба, по(д) на́ми су́ть хр(с)тїѧне, кото́рыи позна́ли бга, а не чыни́ли во́лѣ єгѡ̀».

Дозна́лъ тогѡ̀ Ѳеωфа́нъ за́конникъ, зара́женый е́ресю несторїѧнскою, же грѣшныи в(ъ) пе́клѣ му́чатсѧ, бо авва Кѵрїѧкъ млилсѧ бгу, жебы̀ Ѳеωфа́нови показа́лъ правди́вую вѣру. Поты́мъ єдногѡ̀ днѧ ω девѧтой годи́нѣ ωба́чилъ Ѳеωфа́нъ яко́гось члвѣка ба́рзо стра́шногω, мовѧчого до себѐ: «Ходѝ, ωба́чъ пра́вду». И взѧвши єгѡ̀, прова́дилъ на мѣстце те́мноє и смродли́воє, з(ъ) кото́рогω ого́нь вели́кїй выходи́лъ. В(ъ) ты́мъ огню̀ ви́дѣлъ Ѳеωфа́нъ Несто́рїѧ, геретика̀, непрїѧтелѧ престо́й бци, кото́рую о́нъ блюзни́лъ, не хотѧчѝ зва́ти бцею. Та́м же ви́дѣлъ Ѳеωфа́нъ в(ъ) пе́клѣ Єѵтиха, Аполѣна́ра, Дїωско́ра, Севи́ра, А́рїѧ и геретико́въ и́ншыхъ и чу́лъ го́лосъ
ω(т) ѡного члвка стра́шного, то е́стъ // мѣстце, зготова́ноє геретико́мъ и 482
блюзнѣрцωмъ. И на то́й часъ Ѳеωфа́нъ наверну́лсѧ до вѣры правосла́вноѝ каѳωли́ческоѝ. Му́сѣла тому̀ вѣрити Венеди́кта блу́дница, в(ъ) мѣстѣ Флїωре́нцыи ме́шкаючаѧ, же грѣшныи в(ъ) пе́клѣ ю́жъ му́чатсѧ, бо е́й преч(с)таѧ два бца показа́ласѧ и мо́вила: «Уважа́й цо́рко, и вѣдай ω то́мъ запе́вне, же мнѡго е́стъ людей, кото́рыи дале́ко ме́нше грѣши́ли, нѣже́ли ты, и́ншыи єде́нъ грѣхъ смерте́лный тылко учыни́ли, єдна́къ до пе́кла ωсу́жени су́тъ и та́мъ му́чатсѧ. Кото́рыи засъ лю́де умира́ютъ, высповѣдавшисѧ

В(ъ) жи(т). с̃. Аммωна.

В(ъ) жи(т). и́х(ъ). В(ъ) жи(т). с̃. м(ч). Созо(н).

В(ъ) жи(т). с̃. Мака́рїѧ Єгѵ́петск.

Іωан(ъ) Мо(с)х(ъ) Єврѣа(т) гл. ѕs. в(ъ) Цвѣ. дховном(ъ).

Зверцад. приклад. ω грѣшни(к). Прик(л) .вї.

грѣхо́въ свои́х(ъ) смерте́лныхъ, але не скончи́вши за ни́хъ поку́ты, кото́рую ω(т)правова́ли, тыхъ дши иду́т(ъ) на мыта́рства. Та́кже кото́рыи умира́ютъ в(ъ) грѣха́хъ пото́чныхъ, и ты́хъ люде́й дшѣ иду́тъ на мыта́рства. Що ж то є́стъ мыта́рство? Мыта́рство є́стъ заде́ржанье. Гды члкъ умре́тъ, аггли дшу єго̀ до нба прова́дѧтъ. На то́й часъ злы́и ду́хове на повѣ́трю дшу члчую заде́ржуютъ, гаму́ютъ и не допуска́ютъ до нба длѧ тогѡ̀, же ма́єтъ грѣхѝ пото́чныи, и длѧ того̀, же за грѣхѝ смерте́лныи не вы́покутовала, кото́рыхъ
482 зв. вы́споведалаласѧ, и пока́зуютъ дшѣ грѣхѝ, кото́рыи // ѡна̀ з(ъ) тѣ́лом(ъ) чыни́ла, бо на повѣ́трю по́вно є́стъ злыхъ ду́ховъ, кото́рыи з(ъ) на́ми войну̀ то́чатъ, до грѣху̀ насъ приво́дѧтъ и дши лю́дскїи заде́ржуютъ. Такъ мо́витъ
Єфес .в҃. ап(с)тлъ Па́велъ: «По кнѧ́зю вла́сти возду́шныѧ ду́ха, и́же ны́нѣ дѣ́йству́єтъ въ сыно́хъ противле́нїѧ». На и́ншомъ мѣ́стцу мо́витъ: «Нѣ́сть намъ брань къ пло́ти и кро́ви, но к(ъ) нача̀ломъ и вла̀стемъ и к(ъ) миродержи́телемъ тмы вѣ́ка сегѡ̀ ду́ховѡмъ злобы̀ по(д)нб(с)нымъ». Длѧ того̀ мо́ви(т) по(д)нб(с)нымъ, же по(д) нбомъ на повѣ́трю злы́и ду́хи знайду́ютсѧ, кото́рыи дшѣ лю́дскїи заде́ржуютъ, и ты́и заде́ржан(ь)ѧ называ́ютсѧ мыта́рствами, ѡ ко-
В(ъ) жи(т) .с҃. Сїмеѡ(н). юроди(в). кото́рыхъ мыта́рствахъ пи́шетъ сты́й Кѵри́ллъ, патрїа́рха Алеѯан(ъ)дрі́йскїй, в(ъ) сло́вѣ на исхо́дъ дши, и сты́й Θеѡдори́тъ пи́шетъ в(ъ) пыта́нїѧхъ на Ісаїю пр(о)рка, и сты́й Сїмеѡ́нъ Ха ра́ди юроди́вый млилсѧ бгу за ма́ткою своє́ю
В(ъ) жи(т) .с҃. Іѡа́нна Мл(с)ти́в. уме́рлою, жебы̀ дша єи̂ могла̀ прейтѝ до нба и не была̀ ω(т) злы́хъ ду́ховъ на мыта́рствахъ гамо́вана, и сты́й Сїмеѡ́нъ Сто́лпникъ мѣ́лъ ω(т) ба ω(т)крове́нїє, же дша, з(ъ) тѣ́ла вы́шовши, гды ω(т) землѣ̀ до нба вступу́єтъ, на то́й часъ заступу́ютъ є́й доро́гу по́лки злыхъ ду́хѡвъ роз(ъ)майтыи и глѧдѧ́тъ
483 в(ъ) дшѣ го́рдости. И́н(ъ)шыи заступу́ютъ и глѧдѧ́тъ ѡсужде́нїѧ, // ѡклевета́нїѧ. И́ншыи заступу́ютъ и глѧдѧ́т(ъ) блудодѣѧ́нїѧ и грѣхо́въ и́ншыхъ. То́є ω(т)крове́нїє стогѡ Сїмеѡ́на Сто́лпника ма́ючи в(ъ) па́мѧти своє́й, сты́й Іѡа́нъ Мл(с)тивый мо́вилъ: «Ѿ які́й страхъ и тре́петъ ѡбы́йдет(ъ) дшу, гды
Іѡа(н) Лѣствичнкъ, сло(в). з҃. ѡ плачи. такъ го́ркимъ и неми́лостивымъ мы́тникомъ ω(т)вѣ́тъ бу́детъ дава́ти!» И сты́й Іѡа́нъ Лѣствичникъ пи́шетъ ѡ єдино́мъ за́коннику Стефа́нѣ, кото́рого стра́шныи мы́тникове, злы́и ду́хове, умира́ючогѡ турбова́ли и еѯамѣнова́ли, бо той за́конник(ъ) Стефа́нъ, умира́ючи, на пра́вую и на лѣ́вую сто́рону посте́лѣ своєи ω(т)во́реними очи́ма поглѧда́лъ и мо́вилъ го́лосно (що всѣ чу́ли), мо́вилъ такі́и слова̀: «Пра́вда є́стъ, чыни́лемъ то́є, а́ле по́стилемъ мно́гѡ лѣ́тъ за то́є и пла́калемъ и бгу служи́лемъ». Поты́мъ мо́вилъ: «Непра́вда то, лжетѐ, напаству́єте менѐ, не чыни́лемъ ѧ̀ тогѡ̀». Поты́м(ъ) зно́ву мо́вилъ: «Пра́вда и то̀, не ма́ю на то́є чогѡ̀ вамъ ω(т)каза́ти, але є́стъ у бга мл(с)рдїє».

В(ъ) жи(т) .с҃. Фурса Ви́дел(ъ) мыта́рства сты́й Фу́рсъ з(ъ) Гибе́рнѣи, бо о́нъ уме́рлъ былъ, пото́мъ всталъ з(ъ) мер(ъ)твыхъ и повѣда́лъ, же єгѡ̀ дшу прова́дили два аггли до нба през(ъ) ро́зныи мыта́рства, тре́тїй агглъ розганѧ́лъ злыхъ ду́ховъ

ко//то́рыи дш҃ѣ єгѡ̀ пока́зовали грѣхѝ розмайтыи и хотѣ́ли о́ную заде́ржати. 483 зв.
Поты́мъ зно́ву агг҃ли каза́ли дш҃и єгѡ̀ до тѣ́ла верну́тисѧ.

Ви́дѣлъ мыта́рства Тазїѡ́тъ во́инъ з(ъ) Карѳаге́ны, мѣ́ста африка́нскаго, Про́логъ ѡ Тазиѡтѣ воинѣ. Ма(р) .кі.
бо и то́й, уме́рши, зно́ву до живота̀ верну́лсѧ и повѣда́лъ, же єгѡ̀ дш҃у прова́дили до нб҃а два агг҃ли през(ъ) мыта́рства ро́зныи, где на ко́ждѡмъ мыта́рствѣ и́ншыи злы́и ду́хѡве знайду́ютсѧ и пока́зовали єму̀ грѣхѝ єгѡ̀ розмайтыи ѡ(т) дити́нныхъ лѣ́тъ єгѡ̀, за кото́рыи ю́жъ онъ ѡ(т)поку́товалъ. А гды̀ пришлѝ до бра́мы нб(с)нои, тамъ на мыта́рствѣ блу́дномъ пока́зано єму̀ чужоло́зство, кото́роє о́нъ неда́вно учыни́лъ и, не ѡ(т)поку́товавши за то́є, уме́ръ, ѡ(т) змї́й угри́зеный. Те́ды єгѡ̀ зоста́вивши, агг҃ли ѡ(т)ступи́ли ѡ(т) негѡ̀, злы́и ду́хове зась, порва́вши, єгѡ̀ би́ли и запрова́дили в(ъ) по(д)зе́мную темни́цу пеке́лную, где ви́дѣлъ дш҃ѣ грѣ́шныи. Ѿ(т)то́ль єгѡ̀ зно́ву (гды ѡбѣца́лъсѧ поку́товати) вы́провадили два агг҃ли до гро́бу и каза́ли внїйтѝ в(ъ) тѣ́ло своє́.

Вѣ́далъ ѡ то́мъ єгѡ̀ м(л). панъ им(р)къ, же дш҃ѣ люде́й побо́жныхъ иду́тъ до нб҃а на мешка́ньє, длѧ того̀ на́ свѣтѣ жилъ побо́жне, чыни́лъ до́брыи учы́нки, // жебы̀ о́ными дш҃у свою̀ до нб҃а запрова́дилъ. Вѣ́далъ єгѡ̀ м(л). 484
панъ им(р)къ и то́є, же грѣ́шныи дш҃ѣ йду́тъ до пе́кла, кото́рыи лю́де поме́рли в(ъ) грѣха́хъ смерте́лныхъ не пока́авшисѧ, не вы́сповѣдавшисѧ грѣхо́въ свои́хъ, не жа́луючи за ни́хъ. Длѧ того̀ хрони́лсѧ вшелѧ́когѡ грѣха̀, жебы̀ стра́шныхъ му́къ пеке́лныхъ моглъ ухрони́тисѧ. Вѣ́далъ и то́є єгѡ̀ м(л). панъ им(р)къ, же лю́де, кото́рыи умира́ютъ в(ъ) грѣха́хъ пото́чныхъ и кото́рыи умира́ютъ, не ѡ(т)пра́вивши доскона́лои поку́ты за грѣхѝ смерте́лныи, кото́рыхъ сѧ вы́сповѣдали, тыхъ людей дш҃ѣ иду́тъ на мыта́рства. Длѧ тогѡ̀ єгѡ̀ м(л). панъ им(р)къ стара́лъсѧ пи́лне, жебы̀ до́сыть учыни́лъ за грѣхѝ, кото́рыхъ сѧ вы́сповѣдалъ и хрони́лъсѧ грѣхо́въ найме́ншыхъ пото́чны(х), жебы̀ дш҃а єгѡ̀ про́сто пошла̀ до нб҃а и не была̀ ѡ(т) злы́х(ъ) ду́хѡвъ на мыта́рствахъ гамо́вана, бо знайду́ютсѧ такі́и грѣхѝ, кото́рыи а́лбо на се́м(ъ) свѣтѣ людє́мъ длѧ поку́ты и́хъ самы́хъ, а́лбо на о́номъ свѣтѣ на мыта́рствахъ душа́мъ лю́дскимъ бу́дучимъ длѧ поку́ты людей живы́хъ бг҃ъ ѡ(т)пуска́єтъ, кото́рую поку́ту лю́де живыи за уме́рлыхъ чы́нѧтъ, молѧчи́сѧ за ни(х), по́стѧчи, ѡфѣ́ру прино́сѧчи, // ялму́жну даючѝ и добродѣ́тели и́ншыи чы́нѧчи. 484 зв.

Знайду́ютсѧ тежъ грѣхѝ такі́и, кото́рыхъ нѣ на се́мъ, нѣ на ѻ́номъ свѣтѣ бг҃ъ не ѡ(т)пуска́єтъ, в(ъ) кото́рыхъ лю́де поме́рли без(ъ) вѣ́ры, без(ъ) пока́ѧнїѧ, не жа́луючи за ни́х(ъ) и не сповѣда́ючисѧ и́хъ. Такъ мо́вилъ Хс҃: Ма(р) .ві.
«Аще рече́тъ сло́во на сн҃а члвч(с)кагѡ, ѡ(т)пу́ститсѧ єму̀, а и́же рече́тъ на дх҃а, не ѡ(т)пу́сти(т)сѧ єму̀ ни в(ъ) се́й вѣ́къ, ни в(ъ) бу́дущїй». Вѣ́даємо, же єгѡ̀ м(л). панъ им(р)къ, живучѝ по хр(с)тїѧ́нску, побо́жне, заслужи́лъ нб҃о, єдна́к(ъ) запе́вне тогѡ̀ не вѣ́даємо, чы ю́жъ в(ъ) нбѣ҃, чы на мыта́рства(х), длѧ яко́го грѣху̀ пото́чного а́лбо за кото́рый не учыни́лъ поку́ты доскона́лои, дш҃а єгѡ̀ знайду́єтсѧ. Длѧ тогѡ̀ тре́ба за негѡ̀ бг҃у мли́тисѧ и ѡ дш҃и

єгѡ̀ стара́н(ь)є и́ншоє мѣти, бо дша члчаа з(ъ) тѣла вы́йшовши, бывáєтъ в(ъ) бо́ѧзни и в(ъ) тре́петѣ, гды ѡ́ную ду́хове стра́шныи, шпе(т)ныи, ѡкрутныи на мыта́рствахъ заде́ржуютъ и пока́зуютъ є́й грѣхѝ, кото́рыи ѡнà з(ъ) тѣ́ломъ чыни́ла. И то́є дши вели́кую му́ку и бо́ль и фрасу́нокъ чы́нитъ, же ѡнà вы́йшовши з(ъ) тѣла, не ви́дитъ бга, створи́телѧ своє́го, кото́рогѡ пра́гнетъ ви́дѣти, а́ле ви́дитъ непрі́ѧтелей своихъ, ду́ховъ спро́сныхъ, стра́шных(ъ)
485 и сро́гихъ, кото́рыхъ не хо́четъ ви́дѣти. // Южъ на то́й часъ дша члвчаѧ не мо́жетъ собѣ̀ самà по́мочи да́ти, лю́бо агглѡвъ, помага́ючихъ є́й, ма́єтъ, єдна́къ ѡ(т) бли́жнихъ свои́хъ, хр(с)ті́ѧнъ правосла́вныхъ, на́ свѣтѣ живучихъ, мл(с)рді́ѧ и по́мочи потребу́єтъ и мо́витъ до ни́хъ жало́сныи словà: «Поми́луй-
Іѡз .ді. те мѧ, поми́луйте мѧ, ѡ дру́зи, рука́ бо г(с)днѧ коснувши мѧ є́ст(ъ)». Длѧ тогѡ̀ цркв на́ша ка́жетъ за уме́рлых(ъ) мли́тисѧ, ялму́жну дава́ти, ѡфѣ́ру приноси́ти и стара́ньє и́ншоє мѣти, вѣ́даючи, же добродѣ́тельми, ѡфѣ́рою, ялму́жною, моли́твами, по́стомъ, умертвѣ́нїємъ тѣла и по́мощїю и́ншою лю-
Іѡ(а)н(ъ) на Ма(ѳ) де́й живы́хъ ѡ(т) грѣхѡ́въ своихъ ѡчища́ютсѧ и ѡ(т) мыта́рствъ во́лни зоста-
.ѳ. ю́тъ и небе́снагѡ мешка́ньѧ доступу́ютъ. Такъ мо́витъ Іѡа́нъ Златоу́стый:
гоми(л) «Єслѝ грѣ́шный ѡ(т)ишолъ, дай єму̀ имѣ́нїє своє́, абы̀ ѡ(т) грѣхо́въ былъ
.ла. розвѧ́заный, а єслѝ прв(д)ный ѡ(т)ишо́лъ, дай єму̀ имѣ́нїє своє́ къ прило-
Аѳана- же́нїю запла́ты и ѡ(т)да́н(ь)ѧ. То́є жъ мо́витъ Аѳана́сій Вели́кій, чы дозна-
(с)і. ва́ютъ які́хъ добродѣ́йствъ грѣ́шныи дшѣ, гды длѧ ни́хъ збира́ютсѧ и
кве(ст) чы́нѧтъ добродѣ́тели и ѡфѣ́ры. Єслѝ бы добродѣ́йствъ яки́хъ ѡ(т)толь не
.лд. мѣ́ли, не было́ бы ѡ ни́хъ стара́нѧ и на по́гребѣ помина́н(ь)ѧ.

485 зв. То́є жъ мо́вит(ъ) Єусе́вій // Алеѯандрі́йскій: «Спомина́й при ѡфѣ́рѣ
Єусевій роди́телей и бра́тїю, кото́рыи ю́жъ поме́рли, бо то́є чы́нѧчи, вели́кій ѡ(т)-
Алеѯан. гомил. ѡ почы́нок(ъ) уме́рлымъ з(ъ)єдна́єшъ». То́є жъ мо́ви(т) Кѵри́ллъ, патрїа́рха
неде-ли. Іерусали́мскій: «За всѣ́хъ моле́мсѧ, кото́рыи межы̀ на́ми поме́рли, вѣ́руючи,
Кѵри(л) же вели́каѧ є́стъ по́мочъ дшамъ, за кото́рыи прино́си(т)сѧ млтва сто́и ѡ́нои
Ієрусал. Катех. и стра́шнои на о́лтарѣ поло́женои ѡфѣ́ри. Длѧ тогѡ̀ Єфре́м(ъ), дїѧконъ
мѵстагог. Єфре(м) Еде́скій, лю́бо сты́й былъ, єдна́къ, умира́ючи и теста́ментъ чы́нѧчи, проси́лъ
с. в(ъ) тестам. бра́тїю свою̀, жебы̀ по сме́рти єгѡ̀ в(ъ) млтва(х) своихъ припомина́ли, и мо́-
Софро(н), патрі- вилъ до ни́хъ: «Напомина́ю васъ, абы́ сте мѣсто вдѧчнои арѡма́тъ во́нности
а́ха [!] в(ъ) ва́шими мѧ вспомага́ли млтва́ми». В(ъ) ты́хъ устави́чне ѡ мнѣ̀ па́мѧ(т) чы́-
жи(т).єй. нѧчи, и Ма́рїѧ Єгѵптѧнка, бу́дучи стаѧ, по смрти своє́й млтвъ потребова́ла,
Мону-ме(н). бо Зо́сїма найшо́лъ га пу́щи уме́рлую Ма́рїю Єгѵптѧнку и ѡба́чилъ на
Рым. ѡ пѣску̀ такіи словà написаныи: «Погребѝ, ѡ(т)че Зо́сїма, убо́гои Ма́рїи тѣло,
праѯедѣ. да́й зе́млю землѣ̀ и млиса за менѐ».

486 Пасха́лій, пе́ршій тогѡ̀ и́мени па́па Ри́мскій, слу́жбу бжїю ѡ(т)право-
Патерикъ ва́лъ не поєднокро́т(ь) за сыновца своє́го уме́рлого. По́тымъ ви́дѣл(ъ) преч-
Ски(т).ѡ (с)тую дву бцу, кото́раѧ дшу сыновцà // єгѡ̀ до нба прова́дила.

прозорли-вом(ъ). Блже́нный Па́велъ препро́стый уме́рлого у́ченика своє́го ялму́жною, ѡфѣ́рою, млтвою и по́стомъ ѡ(т) грѣхѡ́въ и ѡ(т) пе́кла уво́лнилъ. То́є блже́н-
Слово .кє. ному Па́вловѣ преста́ѧ бца и у́чник(ъ) єгѡ̀, показа́в(ъ)шисѧ, ѡзнайми́ли.

Феωфи́лъ це́саръ по сме́р(ъ)ти своє́й млтва́ми дхо́вныхъ былъ ω(т) грѣхѡ́въ и ω(т) пе́кла уво́лненый. То́є цесаро́вая Өеωдо́ра въ снѣ ви́дѣла и агглъ Меθо́дїєви патрїа́рсѣ въ цркви ωзнайми́лъ.

Ста́я Фе́кла, двца и мчница, уме́рлую ма́тку свою̀ балвохва́лцу млтва́ми своими вос(с)крси́ла и ω(т) му́къ пеке́лныхъ вы́зволила.

Сі́веръ, сщен(ъ)никъ в(ъ) землѝ Вло́ской, в(ъ) провѣ́нцїи Вале́рїи, млтвою своє́ю и пла́чем(ъ) во(с)крси́лъ уме́рлого чолове́ка и уво́лнилъ ω(т) злы́хъ ду́хωвъ, кото́рыи єго̀ през те́мныи мѣ́стца прова́дили, бо то́й члвкъ уме́рлъ без(ъ) спо́вѣди, по́тым(ъ) самъ, що ви́дѣлъ на ѡ́номъ свѣ́тѣ, повѣда́лъ, вста́вши з(ъ) мртвыхъ.

В(ъ) Пе́рской землѝ былъ нево́льник(ъ) з(ъ) Ци́пру вы́спы, за кото́рого ро́дичи слу́жбу бж́їю и па́мят(ь) три ра́зы в(ъ) ро(к) ω(т)правова́ли, розумѣ́ючи, же ѡ́нъ уме́рлъ. По чтыро́хъ лѣ́техъ ѡ́нъ утѣ́къ з(ъ) нево́лѣ и повѣда́лъ ро́дичωмъ, же ты́хъ днї́й до не́го приходи́лъ в(ъ) темни́цу які́йсь му́жъ з(ъ) похо//дне́ю запа́леною, и ωко́вы и пу́та з(ъ) не́го ωпада́ли. Мо́жемо то́є зрозумѣ́ти з(ъ) пр(о)рка Ієремі́и, же па́мять, уме́рлы(м) учине́ная, є́сть и́м(ъ) потре́бная и пожите́чная, бо пр(о)ркъ Ієремѣ́я тыхъ люде́й уме́рлыхъ нещасли́выми и ω(т) бга ωпуще́нными называ́єтъ, кото́рымъ пото́мкове па́мяти не чы́нят(ъ) и ялму́жны за и́хъ ду́ши не даю́тъ убо́гимъ, не ко́рмят(ъ) и́х(ъ) и не по́ятъ. «Не изло́мятъ ме́жду и́хъ стеня́щы(м) хлѣ́ба ко утѣше́нїю на ме́ртва и ни даду́тъ и́мъ пи́тїя ча́ши ко утѣше́нїю ω(т)ца своє́гω и мтри».

Вѣдали то́є іилтя́не, же па́мят(ь), уме́рлымъ учыне́ная, є́сть и́мъ потре́бная и пожите́чная, бо напи́сано в(ъ) кни́гахъ Суде́й іилевыхъ ω цо́рцѣ Єөа́євой уме́рлой: «Бысть се в(ъ) за́конъ во Іили ω(т) го́да до го́да и сохожда́ху дще́ры іи́левы, да пла́чут(ъ) дще́ры ра́ди Єөа́євы Галла́дитина чтири дни в(ъ) лѣто». Для тогѡ̀ галла́дитове по сме́рти Са́ула, царя̀ Іилского, и сна єгѡ̀ Іωанаөа́на «пости́шася седмъ днї́й». Так же Двдъ и му́жи, котѡ́рыи былѝ з(ъ) ни́мъ «би́шася и плака́шася и пости́шася до ве́чера» по Са́улѣ и Іωанаөа́нѣ, сы́нѣ єгѡ̀, и по людє́хъ и́ншихъ, на войнѣ̀ поби́тыхъ ω(т) непрїя́телей, жебы̀ тымъ по́стомъ и пла́чем(ъ) и утрапе́ньємъ своимъ пожи́токъ які́й моглѝ уме́рлымъ учыни́ти, грѣхѡ́в(ъ) ω(т)пу//ще́ньє и мѣ́стце поко́йноє дша́мъ и́хъ у бга з(ъ)єдня́ти. Для тогѡ̀ каза́лъ Тѡ́вїя сы́нови своє́му ωбѣ́дъ чыни́ти на по́гребѣ чоловека вѣрного: «Хлѣ́бъ же твой и вино̀ твоє́ при погребе́нїи прв(д)наго дава́й».

Для тогѡ̀ Іюда Маккаве́й посла́лъ до Іер(с)ли́му двѣ ты́сячи дра́хмъ срє́бра, жебы̀ ωфѣ́ру прине́сено за грѣхѝ мртвы(х): «Предо́бре и уго́дне творя̀ ω во(с)крнїи помышля́я, аще бо па́дшихъ востанї́я не ча́єтъ, на́йпаче убо бы срамоты̀ былѝ ω мртвыхъ млитися».

Ка́жетъ ω мртвыхъ стара́ньє мѣ́ти Ісу́съ Сїра́х(ъ), мо́вячи: «Над(ъ) мртвце(м) не возбранѝ блг(д)ти».

Ка́жетъ и ап(с)лъ Па́велъ ω ме́р(ъ)твыхъ стара́ньє мѣ́ти, мо́вячи: «Аще ω(т)нюдъ ме́ртвыи не востаю́тъ, что и креща́ются ме́ртвыхъ ра́ди». На тымъ

Баро(н). ро(к) .ѡмв.

С. Іωа́нъ Дама(с). в(ъ) мовѣ ω вспоможеню умерл.

С. Григо(р). в(ъ) кн(г) .а҃. дїя́ло(г). глава̀ .ві҃.

С. Іωа́на Мл(с)тво́ 486 зв. гω в(ъ) приклад(ъ) своихъ. Іере(м) .ѕі.

Судїй .аі. а҃. Ца(р) .ла. в҃. Ца(р) .а҃.

487

Тωв .д҃.

в҃. Ма(к) .з.

І(с)у. Сїра(х). з.

а҃. Ко(р) .єі҃. мѣстцу крещéнїемъ называéтъсѧ покýта, пóстъ, ялмýжна, ѡфѣ́ра, мл҃тва, поклѡ́ны, плáчъ и иншое утрапéнье, котóрую покý живы́и люде за грѣхѝ мéртвыхъ людéй ѡ(т)правýют(ъ), вѣ́руючи, же и́мъ тóє пожитéчно є́стъ, имáютъ з(ъ) мртвыхъ встáти.

Длѧ тогò єгѡ̀ мл(с)ть пáнъ им(р)къ, ѡ(т)ходачѝ з(ъ) свѣ́та, жегнáєтъ всѣ́хъ васъ, дхóвныхъ людéй и свѣ́тскихъ, прїѧ́телей и крéвныхъ, дѧ́куєтъ вамъ за тýю ѡстáт(ъ)нюю послýгу а прóситъ васъ през(ъ) менѐ, жебы́ сте

487 зв. ѡ дши єгѡ̀ мѣ́ли старáн(ь)є, жебы́ сте дшу // єгѡ мл҃твáми, ѡфѣ́рами, ялмýжною до нба запровáдили. При тóмъ пожегнáню єгѡ̀ мл(с)ть пáнъ им(р)къ прóситъ васъ през(ъ) менѐ ѡ прощéнїє, жебы́ сте єгò простúли, єслѝ когò я́кѡ чл҃вкъ чимъ ѡбразúлъ. И ѡ́нъ тежъ всѣ урáзы своѝ кóждому ѡ(т)пускáєтъ, вѣ́даючи, же Хс умирáючи на кр(с)тѣ, ѡ(т)пускáлъ жидо(м), забóйцѡмъ своúмъ, грѣхѝ и́хъ, котóрыми ѡны̀ єгѡ̀ ѡбразúли, ѡ(т)пускáлъ мóвачи: «Ѿ(т)че, ѡ(т)пустѝ и́мъ, не вѣ́датъ бо, чтѡ̀ твóрат(ъ)».

Гороліóгї. принцип. кни(г) .а҃. главà .ѕ҃. Єщѐ єгѡ̀ мл(с)ть панъ им(р)къ, ѡ(т)ходачѝ з(ъ) свѣ́та и жегнáючи васъ мóвитъ ты́и словà, котóрыи Бруѕúллюсъ, фїлїософъ в(ъ) Ры́мѣ, умирáючи, мóвилъ: «Нѣчóго не є́стъ нещаслúвшого над(ъ) тогò чл҃вка, длѧ чыéго жúтїѧ всѣ плáчутъ и длѧ чыéи смéрти всѣ веселѧ́тсѧ»,— жебы́ сте памѧтáючи тóє, нѣкóму шкóды, кры́вды и жáднои злóсти не чынúли, але старáлисѧ кóждому дóбре учинúти, то длѧ вшго жúтїѧ всѣ веселúтисѧ и длѧ вáшеи смéрти всѣ плáкати бýдутъ.

Агезелáй, кроль Лацедемóн(ъ)скїй, умирáючи, жáдныхъ собѣ́ выставовáти не казáлъ негрóбкѡвъ, ты́лко мóвилъ: «Єслúмъ що дóброє учынúлъ, то мóй нагрóбокъ бýдетъ». И єгѡ̀ мл(с)ть панъ им(р)къ, ѡ(т)ходачи з(ъ)

488 свѣ́та и жегнáючи лáскъ вáшихъ, // жáдного нагрóбку не потребýєтъ, ты́лко мóвитъ: «Єслúмъ що дóброє учынúлъ, то мой нагрóбокъ бýдетъ», бо до такóгѡ судїи Ха юж идéтъ, где не глѧдѧ́тъ нагрóбкѡвъ, áле кóждый тамъ ѡ(т) своúхъ дѣлъ úли прослáви(т)сѧ úли ѡсудúтъсѧ. На ѡстáтокъ єгѡ̀ мл(с)ть панъ им(р)къ, ѡ(т)ходачѝ з(ъ) свѣ́та, жегнáєтъ всѣ́хъ васъ, стáршихъ и мéншихъ, богáтыхъ, и убѡ́гихъ, панѡ́въ и слýгъ, и мóвитъ словà ты́и, котóрыи

Гороліогї принцип. кни(г) .а҃. гла(в) .ма҃. Ѳеѡдóсїй, цéсаръ грéц(ъ)кїй, умирáючи, мóвилъ: «Я́ в(ъ) стóй вѣ́рѣ каѳолúческой умирáю, бгу дшу мою, тѣ́ло землѝ поручáю». Зéмле, поневáжъ єгѡ̀ мл(с). пан(ъ) им(р)къ, ѡ(т)ходачѝ з(ъ) свѣ́та и насъ жегнáючи, тобѣ́ тѣ́ло своé, з(ъ) землѣ́ учúненоє, поручáє(т), ѡтó жъ црковъ нша до тебѐ мóвитъ: «Зéмле, зѣнýвши, прїймѝ ѡ(т) тебѐ создáннаго рукóю бжїєю прéж(д)е, úбо пáки возвращáєтсѧ к(ъ) тебѣ́, родúвшой. Бже многѡм(с)тивый, поневáжъ рабъ твой им(р)къ, ѡ(т)ходачѝ з(ъ) свѣ́та и насъ жегнáючи, поручáєтъ тобѣ́ дшу свою, котóрую ты сътворúлъ, прóсимо жъ тебѐ всѣ, бже, богáтый въ мл(с)ти, прїймѝ до нба дшу рабà твоєго им(р)къ в(ъ) рýцѣ своѝ, жебы́ сѧ вы́полнили словà Соломѡ́новы: «Прв(д)ныхъ дша в(ъ) руцѣ бжїи и не при-

438 зв. коснéтъсѧ и́хъ мýка». А́минь. //

КАЗА́НЬЄ ТРЕТЄЄ НА ПОГРЕБѢ КО́Ж(Д)ОГО ХР(С)ТЇАНИ́НА ПРАВОВѢ́РНАГО

А́ще вѣ́руєм(ъ) я́кѡ І҃с умрѐ и воскрсе, та́ко и бг҃ъ умершїѦ ѡ І҃сѣ приведе(т) с ни(м). Солу́н(ъ). д҃.

Каза́лъ бг҃ъ єдногѡ̀ ча́су пр(о)рку Ієремѣ́и внї́йтѝ в(ъ) дом(ъ) гонча́рскїй. Ґды тамъ пришо́лъ, знайшо́лъ гончара, кото́рый роби́лъ на ко́лѣ на́чын(ь)є глинѦноє. То́є на́чын(ь)є ґды зопсова́лосѦ, ѡ́нъ з(ъ) тоєи жъ глины уроби́лъ и́ншоє на́чынѦ, якоє єму̑ подо́балосѦ. Правосла́вныи хр(с)тїѦ́не, ко́ломъ є́стъ свѣ́тъ. Такъ єгѡ́ называ́єтъ ѱалми́ста, мо́вѦчи: «Гла́съ гро́ма твоє́гѡ въ ко́лесиˮ. Ко́ло є́стъ ѡбро́тноє и нестате́чноє, и свѣ́т(ъ) є́стъ ѡбро́тный и нестате́чный, поднесе́тъ чл҃вка на го́норъ высо́кїй, поты́мъ єгѡ̀ надолъ ки́нетъ и розоб(ъ)е́тъ. Поднесло̀ было̀ то́є ко́ло Голофе́рна высо́ко на гетма́нство Ассїрї́йскоє, по́тымъ єгѡ̀ на́долъ ки́нуло. Голофе́рнови го́лову утѦ́то и в(ъ) Веѳу́лїи на му́//рѣ завѣ́шено. Поднесло̀ было̀ то́є ко́ло Седе́кїю высо́ко на кроле́вство Ї҃илское, поты́мъ єгѡ̀ надо́лъ ки́нуло. Седе́кїю пойма́лъ Навходонѡ́соръ, кроль Вавѵлѡ́нскїй, и вы́лупивши єму̑ о́чи, звѦза́лъ єгѡ̀ ланцуха́ми и запрова́дилъ до Вавѵлѡ́ну в(ъ) нево́лю. По(д)несло̀ было̀ то́є ко́ло высо́кѡ Вале́нса на цеса́рство гре́цкоє, поты́мъ єгѡ̀ надо́лъ ки́нуло. Вале́нса ґо́ттѡве на войнѣ̀ порази́ли и живо́го огне́мъ спали́ли.

Ієре(м) ӣи

496

д҃. Ца(р) к҃а. Стрыко(в). листъ л҃е.

Поднесло̀ было̀ то́є ко́ло высо́кѡ Оле́ха на кнѦ́зство древлѦ́нскоє, поты́мъ єгѡ̀ надо́лъ ки́нуло. Оле́хъ, на войнѣ̀ звѣтѦженый, ґды утѣка́лъ пре(д) непрїѦ́телами до за́мку през(ъ) мо́стъ высо́кїй, на то́й часъ и́ншыи лю́де, утѣка́ючи и ти́снучисѦ, зопхну́ли єгѡ̀ з мо́сту и, са́ми па́даючи, єгѡ̀ приби́ли и удуши́ли.

Стрыко(в). листъ р҃а.

И тепе́ръ не ѡбезпеча́йсѦ, чл҃вѣ́че, кото́рогѡ поднесло̀ догоры̀ то́є ко́ло, бо пру́дко бу́дешъ по(д) ко́ло(м), пру́дко тебѐ, чл҃вѣ́че, свѣ́тъ зара́дитъ, бога́того убо́гимъ, па́на слуго́ю, потента́та нево́лникомъ учы́нитъ. ДлѦ тогѡ̀ мо́вит(ъ) ап(с)толъ Па́велъ: «Прехо́дитъ бо о́бразъ мі́ра сегѡ̀ˮ.

Гли́нѦнымъ начы́н(ь)Ѧмъ на ты́мъ ко́лѣ є́ст(ъ) чл҃вкъ, бо чл҃ка учыни́лъ б҃гъ з(ъ) гли́ны, длѦ того̀ себѐ до гончара̀ приро́внива́єтъ бг҃ъ, мо́//вѦчи до ї҃илтѦ́нѡвъ: «Якѡ бре́нїє в(ъ) ру́ку скуде́лничу, та́кѡвы до́ме Ї҃илевъ в(ъ) ру́ку моє́юˮ. Псу́єтсѦ то́є гли́нѦноє на́чын(ь)Ѧ, ґды чл҃вѣ́къ умира́єтъ, а́ле бг҃ъ зно́ву з(ъ) тоєи гли́ны и́ншоє на́чын(ь)є въ ѡста́тнїй дн҃ь учы́нитъ, бо на то́й часъ всѣ̀ лю́де вста́нутъ з(ъ) мр҃твыхъ. ДлѦ тогѡ̀ Х҃с уме́рлую цо́рку Іа́ирѡву ґды хотѣ́лъ воскр҃еси́ти, назва́лъ спѦ́чою, мо́вѦчи: «Не умрѐ дв҃ица, но спи́тъˮ. Та́къже Ла́зара уме́рлого ґды хотѣ́лъ воскр҃си́ти Х҃с, спѦ́чимъ назва́лъ, мо́вѦчи до уч҃никѡвъ своихъ: «Ла́заръ, другъ нш҃ъ, успѐ, но иду̑ да возбужду̑ єгѡ̀ˮ. Да́лѣй напи́сано: «Рече́ же І҃с ѡ см҃рти єгѡ̀, онѝ же мнѣ́ша я́кѡ ѡ успе́нїи сна гл҃етъˮ.

496 зв.

Іѡа́н(ъ) а҃і.

ДлѦ тогѡ̀ и ап(с)лъ Па́велъ уме́рлых(ъ) людей спѦ́чыми называ́єтъ и не ка́жетъ по ни́хъ на́збытъ пла́кати и смути́тисѦ, же я́къ спѦ́чыи лю́де

ѡ(т) сну̑ встаю́тъ, такъ уме́рлыи вста́нутъ з(ъ) мртвыхъ. То́й же ап(с)лъ, при́шлоє з(ъ) мртвыхъ вста́ньє на́ше пока́зуєт(ъ) з(ъ) мртвыхъ вста́н(ь)ємъ Хвымъ, мо́вачи: «Не хощу̑ васъ, бра́тїє, не вѣ́дѣти ѡ усо́пшихъ да не скорбите, я́ко же и про́чыи не иму́щыи уповані́а, а́ще бо вѣ́руємъ я́кѡ Іс умрѐ и воскрсѐ, та́ко и бгъ уме́ршаа ѡ Ісе приведе́тъ съ ни́мъ». Не тре́ба намъ смути́тиса и сле́зъ выливати дла смрти єгѐ, мл(с)ти па́на им(р)къ, бо о́нъ

497 в(ъ) днь ѡста́тнїй з(ъ) и́ншыми людмѝ // вста́нет(ъ) з(ъ) мртвыхъ и зно́ву єгѡ̑ на то́й часъ ѡба́чити мо́жемо и з(ъ) ни́мъ розмовла́ти. Бу́ду те́ды мо́ву мѣ́ти ѡ то́мъ, же всѣ̀ лю́де вста́нутъ з(ъ) мртвыхъ и в(ъ) яко́мъ тѣ́лѣ и в(ъ) яки́хъ лѣ́техъ. Ха ба прошу̑ ѡ по́мочъ, ласкъ ва́шихъ ѡ слуха́ньє.

Подобен(ъ)ство з(ъ) ме(р)твыхъ в(ъ)стана.

Можемо з(ъ) подобе́нствъ розма́йтыхъ пона́ти, же лю́де вста́нутъ з(ъ) мртвыхъ я́кѡ па́зногти на па́лцахъ ѡбрѣ́заныи зно́ву выроста́ютъ, я́кѡ во́лосы на голо́вѣ ѡстры́женыи ѡ(т)роста́ютъ зно́ву, я́кѡ зе́рно збо́жа кото́рого-ко́лвекъ в(ъ) землѣ̀ посѣ́аноє замира́єтъ на зи́му, а на лѣ́то квѣ́тнетъ и бу́йный выдає́тъ ко́лосъ, я́кѡ дре́вѡ на зи́му умира́єтъ, ли́ст(ъ)є ѡ(т)кида́єтъ и не выдає́тъ о́воцу, а ґды̀ лѣ́то прі́йдетъ, зно́ву квѣ́тнетъ, в(ъ) ли́ста зеле́ноє са приѡдѣва́єтъ и пі̑енкныи о́воцы прино́ситъ. Такъ чл҃вкъ лю́бо умре́тъ и в(ъ) зе́млю са ѡбе́рнет(ъ), ґды Хс прі́йдетъ свѣ́тъ суди́ти, на то́й часъ зно́ву вста́нетъ з(ъ) мртвыхъ и ѡ́зметъ на себѐ тѣ́ло своє́, кото́роє са было̀ зопсова́ло. Мно́го люде́й пере(д) ты́мъ з(ъ) мртвыхъ вста́ло. Всталъ з(ъ) мртвыхъ снъ є́дной вдови́ци в(ъ) Саре́ѳѣ Сід́ѡнской. Встал(ъ) з(ъ) мрт-

497 зв. выхъ снъ и друго́и вдови́ци сумантаны́ни. Всталъ з мртвых(ъ) // чл҃вкъ, кото́рый доткну́лъса ко́стей пр(о)рка Ієліссе́а. В(ъ)сталъ з(ъ) мртвыхъ в(ъ) Трѡа́дѣ Єутих(ъ), вста́ла з(ъ) мртвыхъ Тови́ѳа въ Іѡ́пїи, вста́ла з мртвыхъ цо́рка Іа́ирова, всталъ з мртвыхъ снъ є́дной вдовы̀ в(ъ) мѣ́стѣ На́їнъ. Всталъ з мртвыхъ Ла́заръ в(ъ) Вѵѳа́нїи, вста́ли з ме́ртвыхъ въ Ієр(с)ли́мѣ лю́де мнѡ́гїи на то́й часъ, ґды Хс на кр(с)тѣ уме́ръ за грѣхѝ на́ши, ве́длугъ єѵ(г)ли́сты Матѳе́а: «Мнѡ́га телеса̀ сты́хъ усо́пшихъ воста́ша».

Ту́тъ мо́жемо зрозумѣ́ти при́шлоє люде́й з мртвыхъ вста́ньє, бо я́къ пере(д) ты́мъ лю́де з мртвыхъ вста́ли, такъ и в(ъ) днь ѡста́тнїй вста́нутъ. Та́а ты́лко е́ст(ъ) розни́ца ме́жы пре́шлымъ и при́шлым(ъ) з ме́ртвыхъ вста́ньємъ, же кото́рыи пред(ъ) ты́мъ воскр(с)ли, зно́ву поме́рли, а кото́рыи въ днь ѡста́тнїй воскрснутъ, ю́жъ не бу́дутъ умира́ти, а́ле навѣ́ки бу́дуть жи́ти — прв(д)ныи в(ъ) нбѣ, а грѣ́шныи в(ъ) пе́клѣ. Такъ мо́вил(ъ) Хс: «Иду́тъ сі́и въ му́ку вѣ́чную, прв(д)ници же въ живо́тъ вѣ́чный».

Дла тогѡ̑, правосла́вныи хр(с)тїа́не, памата́ймо на смрть, живѣ́мо побо́жне, чы́начи до́брыи учы́нки, бо в(ъ) яки́хъ учы́нкахъ насъ смрть заста́нетъ, в(ъ) тыхъ вста́немо з мер(ъ)твыхъ на су́дъ бжїй. Сты́й Іѡа́нъ Мл(с)-

тивый, патріа́рха Алеѯандрі́йскій, жебы смрть // собѣ припоминалъ, казалъ гробъ собѣ за живота̀ будова́ти, але не кончи́ти, ты́лкѡ в(ъ) сто, ґды найбо́лше е́стъ людей, казалъ ремѣснико́мъ на себѐ вола́ти: «Ѡ(т)че, гробу твое́го не добудо́вано». Маѯимѣліа́нъ, це́сарь ры́м(ъ)скій, жебы смрть собѣ припоминалъ, учынилъ собѣ за живота̀ тру́ну, до кото́рои ча́сто прихо́дачи, мо́вилъ сам(ъ) до себѐ: «Розмышла́й, Маѯимѣліа́не, ѡ смрти, на́що са роз(ъ)шира́ешъ, на́що такъ мнѡ́го бога́тствъ збира́еш(ъ)? Ѡто кото́рого вели́кіи провѣнціи не могу́тъ пона́ти, мала́а та́а тру́на по́йметъ».

498

Въ жи(т). с̃. Іѡа́нна Мл(с)тво-го.

Птоломе́й, кроль егѵ́петскій, жебы смрть собѣ припоминалъ, мѣлъ на столѣ тру́пюю го́лову, лежа́чую пре(д) очи́ма своими, а е́де́нъ слуга̀ вола́лъ: «Кро́лю, глади̂ и ты такі́й бу́дешъ».

Плю-та́рх(ъ) в(ъ) ба́нкет з. мудр-це(в).

Нѡ́е, жебы собѣ смрть припомина́лъ, мѣлъ ко́сти Ада́мовы в(ъ) кораблѣ своемъ по(д) часъ пото́пу.

И мы жъ, правосла́вныи хр(с)тіа́не, за живота̀ гробъ собѣ буду́ймо, а́лбо учынѣмо тру́ну, а́лбо на столѣ пре(д) очи́ма своими тру́пюю го́лову кладѣмо, а́лбо ко́сти людей стыхъ при собѣ мѣ́ймо, жебы смо, поглада́ючи на тыи смерте́лности вѣзеру́нки, смрть собѣ припомина́ли и жили̂ побо́жне, чынача добрыи учынки, по//нева́жъ в(ъ) яки́хъ учы́нкахъ смрть насъ заста́нетъ, в(ъ) тыхъ вста́немо з мртвыхъ на су́дъ бжій. Вѣдалъ ѡ то́мъ его̂ м(с). панъ им(р)къ, же мѣлъ въ днь ѡста́тній въста́ти з мртвыхъ и справова́тиса пре(д) маеста́том(ъ) Хвымъ и ѡде́ржати запла́ту ве́длугъ учы́н(ъ)кѡвъ свои́хъ. Дла тогѡ̂ за́вше смрть собѣ припомина́лъ и жи́лъ побо́жне, чыни́лъ добродѣтели розмайтыи, жебы в(ъ) днь ѡста́тній, вста́вши з мртвыхъ, моглъ ѡ(т) Ха, судій справедли́вого, прина́ти в(ъ) нбѣ запла́ту вѣчную, бо мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Всѣмъ бо яви́тиса нам(ъ) подоба́етъ пре(д) судищемъ Хвымъ, да пріймет ко́ж(д)ѡ я́же з(ъ) тѣломъ содѣла̀, или̂ блга́а, или̂ зла́а».

498 зв.

В(ъ) яко́мъ же тѣлѣ лю́де з мртвыхъ вста́нутъ, чы в(ъ) то́мъ, в(ъ) кото́ромъ тепе́ръ живу́тъ, чы в(ъ) и́ншомъ? Нѣкоторыи лю́де невѣрныи мо́ватъ, же въ и́ншомъ, бо са тѣло, в(ъ) кото́ромъ тепе́ръ живемо̀, зопсу́ет(ъ). Мы засъ такъ вѣримо, правосла́вныи хр(с)тіа́не, же в(ъ) то́мъ же тѣлѣ, в(ъ) кото́ромъ тепе́ръ живемо̀, не въ и́ншомъ всѣ з мртвыхъ вста́немо. Призна-ва́етъ то́е пра́ведный Іѡвъ, мо́вачи: «Въ послѣдный днь повста́ну з(ъ) землѣ и знѡ́ву ѡблече́нъ бу́ду в(ъ) ску́ру мою, и в(ъ) тѣлѣ мое́мъ ѡглада́ю бга мое́гѡ». Признава́етъ то́е и ап(с)тлъ Па́вел(ъ), мо́вачи: «Подоба́етъ бо тлѣ́-мому // сему̀ ѡблещи́са въ нетлѣ́ніе и смртному сему̀ ѡблещи́са въ безсмртіе».

Іѡвъ, ѳі.

Ко(р) еі.

499

До тогѡ̀, е́сли бы въ и́ншомъ, не в(ъ) то́мъ тѣлѣ лю́де з мртвыхъ вста́ли, былъ бы бгъ несправедли́вый, бо бы иншое тѣло до́бре а́лбо зле на́ свѣтѣ чыни́ло, а онъ бы и́ншое прина́лъ до нба а́лбо посла́лъ до пе́кла А́ле не годи́тъса мо́вити, жебы бгъ был(ъ) несправедли́вый, ѡ кото́ромъ напи-

сано: «Бгъ вѣренъ и нѣсть неправды в(ъ) немъ, прав(д)нъ и преп(д)бенъ г(с)д(ь)». Зачымъ не годитсѧ мовити, жебы в(ъ) иншом(ъ) не в(ъ) томъ же тѣлѣ люде з мртвыхъ встали, якѡ таѧ жъ вода горкаѧ и солонаѧ выходитъ з(ъ) морѧ на розныи мѣстца и ѡ(т)мѣнѧетъсѧ, идетъ през(ъ) поры, през(ъ) меаты, презъ дѣры земныи и тамъ в(ъ) землѣ горкость и солоность морскаѧ зостаетъсѧ, а вода солодкаѧ з(ъ) землѣ в(ъ) жродла виходитъ, з(ъ) жроделъ идетъ струменами в(ъ) рѣки, а рѣки знову в(ъ) море впадаютъ, ведлугъ екклезїѧста: «Въ мѣсто, ѡ(т)куду потоцы идутъ, и тамо тыи сѧ возвращаютъ

Еккле(з) .а҃. итѝ». Такъ тое жъ тѣло члвчое умираетъ и в(ъ) землю идетъ и на розныхъ мѣстцахъ бываетъ и ѡ(т)мѣнѧетсѧ, потымъ знову до першогѡ кшталту прї-йдетъ и з(ъ) мртвыхъ встанетъ. А любо попѣлъ члвчїй по всему свѣту бу-

499 зв. детъ рознесеный, агглы за єдну ме//нуту той попѣлъ знесутъ докупы, з(ъ) которогѡ попелу бгъ учынитъ все тѣло члвчое и до того жъ тѣла привер-нетъ тую жъ дшу, котораѧ пере(д) тымъ была в(ъ) тѣлѣ. Такъ євангелистъ Матѳей ѡ Хѣ мовитъ: «Послетъ аггли своѧ съ трубнымъ гласомъ велїимъ и

Ма(ѳ) .кд҃. соберутъ избранныѧ єгѡ ѡ(т) четырохъ вѣтрѡвъ ѡ(т) конецъ нбсъ до конецъ ихъ».

Вѣдалъ ѡ томъ єго мл(с)ть панъ им(р)къ, же в(ъ) том же не в(ъ) иншомъ тѣлѣ мѣлъ з(ъ) мртвых(ъ) въстати. Длѧ тогѡ ѡфѣровалъ тѣло своє бгу на услуги, заховуючи оноє в(ъ) ч(с)тости, въ трезвости, умерщвлѧючи постами,

Ри(м) .ві҃. поклонами и працами розными, служачи бгу на кождый часъ, бо мовитъ ап(с)толъ Павелъ: «Млю убо васъ, братїє, щедротами бжїими пре(д)ставѣте телеса ваша, жертву живу сту блгоугодну бгови».

С҃. Деѡдона кѳ҃. Їса(и). Августин(ъ) ѡ мѣстѣ бжомъ, кни(г). 500 кв҃, гла(в) .єі҃. В якихъ же лѣтехъ встанутъ люде з мртвых(ъ) — чы в(ъ) єднакихъ, чы в(ъ) розныхъ, ведлугъ розного вѣку своего? Маємо вѣдати, же всѣ люде в(ъ) едино(м) вѣку, всѣ в тридцатѝ лѣтехъ з мртвыхъ встанутъ, любо померли старыи, любо молодыи, бо Хс, который естъ головою ншею, всталъ з мрт-выхъ в(ъ) тридцатѝ лѣтехъ и полъчварта лѣта, зачымъ тежъ люде, которыи сутъ тѣломъ Хвымъ, в(ъ) томъ же вѣку въстанутъ з мртвыхъ, жебы тѣло головѣ // своей было подобноє, ведлугъ ап(с)ла Павла: «Тогѡ даде главу вышше всеѧ црькви, я же ест(ъ) тѣло єгѡ». До тогѡ, члвкъ найдосконалшїй естъ в(ъ) тридцатѝ лѣтехъ, бо в(ъ) томъ вѣку в(ъ) тѣло досконалоє, в(ъ) моцъ досконалую и в(ъ) розумъ досконалый сѧ прибираетъ, зачым(ъ) всѣ люде в(ъ) трыдцатѝ лѣтехъ въстанутъ з мртвыхъ, бо въстанутъ всѣ и в(ъ) тѣлѣ и в(ъ) моци, и в(ъ) розумѣ досконаломъ. Такъ мовитъ ап(с)толъ Па-велъ: «Достигнемъ вси въ єдиненїє вѣры, в(ъ) разумъ сна бжїѧ, в(ъ) мужа совершенна в(ъ) мѣру возраста исполненїѧ Хва».

Єслѝ бы зась кто умеръ въ старости, всталъ з мртвыхъ старый, и кто умеръ в(ъ) дитинномъ вѣку, всталъ з мртвы(х) дитѧмъ, былѝ бы тыи люде недосконалыи, бо старыи моцы досконалои и здоровѧ досконалогѡ, дѣти зась розуму досконалогѡ и моцы досконалои не маютъ. Вѣдалъ ѡ томъ єгѡ

(смл)ть панъ им(р)къ, же всѣ люде в(ъ) тридцати лѣтехъ, в(ъ) досконаломъ вѣку з мртвыхъ встанутъ, в(ъ) которомъ вѣку Хс всталъ. Для тогѡ и досконалость учынкѡв(ъ) добрыхъ старалъся, живучи на свѣтѣ, жебы могл(ъ) Хви не тылко ведлугъ досконалого вѣку, але и ведлугъ досконалыхъ учынковъ добрыхъ подобный зостати, слухаючи ап(с)ла // Павла, мовячогѡ: «Подобни мнѣ бывайте, яко же азъ Хр(с)ту». 500 зв.

Малюютъ symболістове слнце всходячоє з написомъ: «Поступуй далѣй»,— бо слнце имъ[954] далѣй и вышше на нбо поступуєтъ, тымъ болшую и досконалшую выдаєтъ свѣтлость, барзѣй и досконалѣй темности роз(ъ)ганяєтъ и по(д)нб(с)ную тепломъ своимъ загрѣваєтъ». Слнце єстъ образъ члчого з мертвыхъ встаня, бо слнце по(д) землю заходит(ъ) и знову з(ъ)-по(д) землѣ выходитъ. Такъ члкъ гды умираєтъ, идетъ по(д) землю до гробу, потымъ знову в(ъ) днь ѡстатнїй з(ъ)-по(д) землѣ выйдетъ, гды въстанетъ з мртвыхъ. Для тогѡ бгъ тыи слова до тебе, члвче, мовитъ: «Поступуй далѣй», поправуйся в(ъ) житїи, поступуй ѡ(т) єдной цнѡты до другои, старайся, жебы сь мѣлъ досконалыи добродѣтели, поневажъ в(ъ) досконаломъ вѣку, в(ъ) тры(д)цати лѣтехъ встанешъ з мртвыхъ. Поступуй далѣй, если єстесь, члвче, побожный, часто молишъся бгу, добре чынишъ, бо мовилъ Хс: «Млѣтеся да не внійдете в(ъ) напаст(ь)». Але, члче, єще поступуй далѣй при побожности, буд(ь) мл(с)рдный на людей убогихъ, спомагай ихъ ялмужною стою, бо написано: «Бл҃женъ розумѣваяй на нища и убога въ днь лют(ъ) избавит(ъ) єго гь». Поступуй далѣй // при мл(с)рдїю, члвче, заховай покору, не погоржай людми иншыми, не розумѣй ѡ собѣ мнѡго, бо написано: «Всякъ возносяйся смирится, смиряяй же ся вознесется». Поступуй далѣй, маючи покору, члвче, мѣй послушенство, будь послушный старшому своєму, бо мовитъ ап(с)лъ Павелъ: «Всяка дша властемъ предержащымъ да повинуєтся, нѣст(ь) бо власть аще не ѡ(т) бга». Поступуй далѣй, будучи послушный, человѣче, будь спокойный, живи з(ъ) людми иншыми в(ъ) покою, в(ъ) згодѣ, звады и войны не чини противъ людей иншыхъ, бо написано: «Міръ имѣйте между собою и бгъ любве и міра будетъ с вами». Поступуй далѣй, будучи спокойнымъ, члвче, будь повстягливый, повстягайся ѡ(т) учынкѡвъ, ѡ(т) словъ и ѡ(т) помысловъ злыхъ, бо мовитъ ап(с)тлъ Павелъ: «Ѿ(т) всякїя злыя вещи ѡ(т)грѣбайтеся». Поступуй далѣй, єще старайся, члче, при повстягливости мѣти иншыи добродѣтели, жебы (с) досконалыи мѣл(ъ) цнѡты, поневажъ в(ъ) досконаломъ вѣку, въ тридцати лѣтех(ъ), маєшъ з(ъ) мертвых(ъ) встати. 501

Єгѡ мл(с)ть пан(ъ) им(р)къ мѣлъ на памяти своєй тыи слова написаныи: «Поступуй далѣй», бо ѡнъ, живучи на свѣтѣ, поправовался в(ъ) житїи, поступовалъ ѡ(д) єдной цноты до другои, старался, жебы досконалыи мѣлъ добродѣ//тели, вѣдаючи, же мѣлъ в(ъ) досконалом(ъ) вѣку, в(ъ) три(д)цати лѣтехъ, з(ъ) мертвыхъ в(ъ)стати. Для того пр(о)ркъ Двдъ 501 зв.

ка́жетъ ѡ(д) єднои цно́ты поступова́ти до друго́и, мо́вачи: «По́йдутъ ѡ(т) си́лы в(ъ) си́лу». И в(ъ) апокали́пси написано: «Прв(д)ный пра́вду да тво́ритъ єщѐ и сты́й да сти́тсѧ єщѐ».

А лю́бо єгѡ̀ мл(с)ть панъ им(р)къ доскона́лымъ бы́лъ в(ъ) цно́тахъ, єднакъ подлѣ́йшимъ себѣ̀ ѡ(т) и́нъшыхъ люде́й чини́лъ, не мо́вилъ: «Я́ є ѐнъ доскона́лоє жи́тїє прова́жу». Але мо́вилъ: «Мно́го є́стъ доскона́лшых(ъ) ѡ(т) менѐ люде́й на́ свѣтѣ, кото́рыи доскона́лшыи цно́ты ма́ютъ»,— бо вѣ́-
г҃. Цар .ѳі. далъ єгѡ̀ мл(с)ть панъ им(р)къ, же пр(о)ркъ Илїа ґды мо́вилъ: «Г(с)ди, пр(о)рки твоѧ̀ избі́ша и олтарѧ твоѧ̀ розкопа́ша, и а́зъ ѡста́хъ єди́нъ»,— ѡ(т)каза́л(ъ) єму̀ бгъ: «Оста́вихъ себѣ̀ седмъ ты́сѧщъ муже́й, и́же не преклони́ша колѣ́на пре(д) Ваа́ломъ».

Сты́й мчникъ Полѵевктъ пре(д) своє́ю му́кою ви́дѣлъ въ снѣ̀ Ха, кото́рый з(ъ) негѡ̀ здыймова́лъ ша́ту єгѡ̀ и дава́лъ єму̀ и́ншую ша́ту, коштовнѣ́йшую и пїенкнѣ́йшую. Пре(з) то́є значи́лосѧ, же о́нъ пога́нскую се́кту мѣ́л(ъ) поки́нути, я́кѡ ша́ту шпе́тную, а наверну́тисѧ до црькви хр(с)тїа́нскои, я́кѡ ша́ты пїенкнои. Тому̀ жъ Полѵевктови въ снѣ̀ далъ Хс конѧ̀ з(ъ) кры́лами.
502 През(ъ) то́є значи́//лосѧ, и́жъ о́нъ мѣ́лъ вѣ́рою и учы́нками, я́къ на коню̀ крыла́томъ, до нба залетѣ́ти, бо той конь вѣ́ру, а кры́ла значи́ли учы́нки до́брыи. Єгѡ̀ мл(с) панъ им(р)къ вы́зутый є́ст(ъ) з(ъ) ша́ты своє́и, з(ъ) тѣ́ла смртелного дша єгѡ̀ вы́шла, але в(ъ) де́нь ѡста́тнїй, ґды въста́нетъ з(ъ) мертвыхъ, бу́детъ приѡдѣ́тый ша́тою пен(ь)кнѣ́йшою, тѣ́ломъ увелбе́ннымъ, дша єгѡ̀ приѡздоблє́на бу́детъ ю́жъ коне́мъ крыла́тымъ, вѣ́рою з(ъ) учи́нками до́брыми.

Єгѡ̀ мл(с)ть панъ им(р)къ, ѡ(д)лѣту́ючи до нба на мешка́н(ь)є вѣ́чноє, жеґна́єт(ъ) васъ, веле́бныи ѡ(т)це́ве сщенники, за́конники, и про́сить васъ ѡ млтвы, кото́рыи бы дшу єгѡ̀ запрова́дили до нба; жеґна́єт(ъ) и ва́съ, всѣ́хъ прїѧтелей и кре́вныхъ своихъ, и про́ситъ, жебы́ сте я́къ за живота̀, такъ и по смрти єгѡ̀ былѝ єму̀ прїѧтелами зычли́выми и ѡ дшѣ єгѡ̀ мѣ́ли стара́н(ь)є; жеґна́єтъ и ва́съ всѣ́хъ, правосла́вныи хр(с)тїѧє, кото́рыи сте сѧ на по́грѣбъ єгѡ̀ зобра́ли, дѧкуєтъ вамъ за ту́ю ѡста́тнюю послу́гу, за кото́рую зы́читъ вамъ всѣ́мъ, жебы̀ по до́лгихъ и щасли́выхъ лѣ́техъ дшѣ ва́шѣ Хс, вы́зувши з(ъ) ша́ты шпе́тнои, з(ъ) тѣ́ла смерте́лногѡ, поты́мъ, в(ъ) днь ѡста́тнїй, ґды
502 зв. вста́нете з(ъ) мртвыхъ, жебы́ дшѣ ва́шѣ приѡ//дѣ́лъ Хс ша́тою пїенкнѣ́йшою, тѣ́ломъ увелбе́ннымъ. Зы́читъ вамъ всѣ́мъ єгѡ̀ мл(с) панъ им(р)къ и тогѡ̀, жебы́ сте коне́мъ з(ъ) кры́лами, вѣ́рою з(ъ) учы́нками до́брыми, моглѝ залетѣ́ти до нба на вѣ́чноє мешка́н(ь)є. Єде́н(ъ) за́конникъ побо́жный на имѧ̀ Ле́ѡ ви́дѣл(ъ) въ снѣ̀ стра́шный судъ, аггли в(ъ) тру́бы труби́ли, и на́рѡды збира́лисѧ в(ъ) по́лю широ́ком(ъ). Тамъ стоѧ́ли двѣ̀ драби́нѣ высо́кїи, ѡ(т) землѣ̀ а́жъ до нба, єдна̀ черво́наѧ, друга́ѧ бѣ́лаѧ. На черво́ную вспира́лъсѧ Хс, ѡбра́женый и розгнѣ́ваный. Кото́рыи лю́де шли пре(з) ту́ю драби́ну до нба, па́дали на землю з(ъ) драби́ны. Поты́мъ удали́сѧ ты́и лю́де до бѣ́лои

драби́ны, на(д) кото́рою сѧ преч(с)таѧ два бца показа́ла. През(ъ) ту́ю драби́ну ю́жъ вступова́ли до цр(с)тва нб(с)нагѡ, до которого и́хъ цри́ца небе́снаѧ, мти Ха, црѧ нб(с)ного, прі́ймова́ла.

Длѧ того̀ єго̀ мл(с) панъ им(р)къ, ѡ(т)хо́дѧчи з(ъ) свѣ́та и жеѓна́ючи васъ, правосла́вныи хр(с)тїѧ́не, поруча́єтъ васъ всѣ́хъ преч(с)той двѣ бци, кото́рой о́нъ, живучѝ на́ свѣтѣ и умира́ючи, поруча́лъсѧ, жебы̀ ґды вста́нете з мртвыхъ въ днь ѡста́тнїй и ста́нете на стра́шномъ су́дѣ пре(д) маєста́томъ судї́й ѡбраже́нного и розгнѣва́нногѡ Ха, бга на́шегѡ, жебы̀ пре//стаѧ 503
бца в(ъ) то́й часъ пре(д)ста́телствомъ свои́м(ъ) ѡборони́ла вас(ъ) ѡ(т) гнѣ́ву судї́й справедли́вого и жебы̀ запрова́дила васъ до цр(с)тва нб(с)ногѡ, кото́рогѡ преста́вл(ь)шемусѧ рабу̀ твое́му им(р). и на́мъ всѣмъ дай, Хе бже нашъ, доступи́ти. Ами́нь.

КАЗА́Н(Ь)Є НА ПР(Д)БНАГѠ Ѡ(Т)ЦА НШЕГѠ АНТО́НЇѦ ПЕЧЕ́РСКОГѠ *

Мнѣ весъ мі́ръ распѧ́сѧ и а́зъ всему̀ мі́ру. Гала́томъ, ѕ҃.

Кото́рыи лю́де свѣ́то(м) згоржаю(т), ты(м) свѣтъ єстъ распѧ́тый, а кото́рыи свѣ́то(м) не згоржа́ют(ъ), ты(м) свѣ́тъ не є́стъ распѧ́тый. Та́к(ъ)же кото́рыми людмѝ свѣт(ъ) погоржає(т), ты́и сут свѣ́тови распѧ́ты, а кото́рыми не погоржа́єтъ свѣ́тъ, ты́и не распѧ́ты суть свѣ́тови. Распѧ́ты су(т) свѣ́тови за́ко(н)нники [!], бо и́ми свѣ́тъ погоржа́єтъ и ненави́дитъ и́хъ. И свѣ́тъ за́коннико(м) є́стъ распѧ́тый, бо и ѡнѝ свѣтом(ъ) згоржа́ют(ъ) и̂удалѧ́ют(ъ)сѧ ѡ(т) не́гѡ. Длѧ тогѡ в(ъ) ґрецки(м) ѧзы́ку за́ко(н)ни(к) называ́єт(ъ)сѧ мона́хо(с), єде́нъ, бо за́коннико(в) любо ти́сѧч(а) и бо(л)ше в(ъ) монастырѣ бу́де(т), пови́нны всѣ мѣ́т(и) в(ъ) собѣ̀ єдину̀ мы́сл(ь), єдину̀ во́лю ста(р)шогѡ своє́гѡ, пови(н)ни всѣ не ведлугъ мысли и во́лѣ свое́и жи́ти, а́ле мы́сли и во́лѣ ста́ршо(г)[о] // своє́гѡ повинова́тисѧ. Мо́ви(т)сѧ и длѧ тогѡ мона́хосъ, єде́нъ, бо за́конники маютъ ѡ(т) свѣ́та ѡ(т)далѧ́тисѧ и самѝ єдины̀ жи́ти. Єщѐ и длѧ тогѡ̀ мо́вит(ъ)сѧ мона́хосъ, єде́н(ъ), бо за́конники мают(ъ) ѡ єдно(м) бгу мы́слити, не ѡ ма́рностахъ свѣ́тскихъ. Презнача́ли за́конникѡвъ назаре́и, ѡ кото́ры(х) в(ъ) кни́гах(ъ) Числа̀ в(ъ) главѣ̀ шестой чита́ємо, бо назаре́и жа(д)но(г)[о] напо́ю пано(г)[о] не пил(и), та(к) за́ко(н)ник(и) пови(н)ни пѧ́ныхъ напоїовъ выстерѣгатисѧ. Назаре́и волосѡ́въ не голи́ли, а́ле запуска́ли, и за́конники волосы̀ запуска́ют(ъ), ты(л)ко ма́ло волосѡ(в) на коро́нѣ го́лѧтъ, жебы̀ пожадли́вости теле́сныи ѡ(т) себѐ ѡ(т)тина́ли. Назаре́и ме́ртвого тру́па не дотыка́лисѧ и хрони́лисѧ, такъ за́конники маютъ хрони́тисѧ вшелѧ́ких(ъ) грѣхѡ(в), кото́рыи тру́пами мртвыми называ́ютсѧ. Назаре́и ѡ(т) люде́й свѣтовы(х) ѡ(т)далѧ́лисѧ и ѡ єдно́м(ъ) бу мы́слили, та(к)

Авгу(ст). Амбро(с). Ѳеофилактъ на .ѕ҃. га(к).

104 Дї́ѡни(с). Ареѡпа(г) г(л) .ѕ҃.

Інноке(н). папа .г҃. Гі́єро(н). на .ѕ҃. Чи(с).

* «Казанье на пр(д)бнагѡ ѡ(т)ца на́шего Анто́нїѧ Печерского» і «Казанье на пр(д)бнагѡ ѡ(т)ца на́шегѡ Ѳеѡдосїѧ Печерскогѡ» не входять до видання «Ключа» 1665 р., за яким публікуємо решту казань. Подаємо їх за виданням: «Казаня приданыи до книги, «Ключъ разумѣнїя» названой» (К., 1660).

и за́ко(н)ник(и) ω(т) люде́й свѣтовыхъ ω(т)далѧ́ютъсѧ и мыслѧт(ъ) ω єдном(ъ) бу. Прп(д)бный ωцъ ншъ Анто́нїй Пече́рскїй мо́жетъ мо́вити слова̀ ты́и: «Мнѣ весь ми́ръ распѧ́сѧ», бо прп(д)бный Анто́нїй згоржа́лъ свѣ́томъ и ω(т)-
104 зв. Пате- дали(л)сѧ // ω(т) негѡ̀ до жи́тїѧ за́конногω, ишо(л) до стои горы̀ Аѳѡ́нскои
ри(к). и та́м(ъ) зоста́л(ъ) и́нокомъ. И было̀ росказа́нїє ω(т) бга игу́мену в(ъ) то́мъ
Печер(ъ). в(ъ) монастыри, жебы посла(л) Антѡ́нїѧ в(ъ) Рѡ(с)сїю. И ведлу́гъ росказа́нѧ
жи(т). бжого игу́менъ посла́в(ъ) в(ъ) Рѡ́ссїю длѧ позыска́нѧ и́нших(ъ) дшъ г(с)дви
є(г)[о]. прп(д)бнагω Антѡ́нїа, кото́рый пришо́вши до Кієва, знайшо(л) печеру, ω(т) вара́гωв(ъ) вы́копаную, и в(ъ) то́й поча́л(ъ) ме́шкати. Мо́жетъ мо́вити прп(д)бный Анто́нїй: «И аз(ъ) всему̑ мі́ру распѧ(х)сѧ», бо и свѣтъ згоржа́лъ прп(д)бным(ъ) Анто́нїєм(ъ) и ненави́дѣлъ єгѡ̀. Гды прп(д)бный Антѡ́нїй убралъ в(ъ) и́ноческую ωде́жду Варлаа́ма, сна єдногω сена́тора ру́скогω на имѧ̀ Іωа́нна, сена́торъ то́й ба(р)зо розгнѣвал(ъ)сѧ на прп(д)бна(г)[о] Антѡ́нїѧ и, пришо́вши з(ъ) слуга́ми своими до печеры, розогна́л(ъ) всѣ́хъ инокωвъ и зъ сы́на своє(г)[о] з(ъ)ки́нувши за́конничїи шаты, убра́лъ єгѡ̀ в шаты свѣтлыи сена́торскїи и взѧлъ до пала́цу своє́гω. В то́й часъ прп(д)бны(и) Анто́нїй з(ъ) бра́тїєю в(ъ) и́ншую сто́рону пре(д) гнѣвомъ тогѡ̀ сена́тора му́сѣлъ уходи́ти. Длѧ то́гω прп(д)бного Анто́нїѧ свѣт(ъ) ненави́дѣл(ъ), бω о́нъ проти́вны(и) бы(л) свѣтови.
105 // В чи(м) за(с) былъ проти́вны(й), о ты(м) ѧ̀ хочу̑ мѣти мо́ву, котораѧ мо́ва неха́й бу́де(т) на честь и похва́лу прп(д)бному Анто́нїю, ла́ска(м) ва́шим(ъ) на по́лзу дшевную.

Проти́вный былъ свѣтови прп(д)бный ω(т)цъ ншъ Анто́нїй Печерскїй в ты(м), бω свѣтъ коха́єтсѧ в(ъ) бога́тства(х), а о(н) кохалсѧ в(ъ) убо(з)ствѣ. Бога́тства члвкови шко́дѧ(т). Ѡзмѣте собѣ двѣ ваги̇, на єдно́й вазѣ положѣте злото, а́лбо срѣ́бро, а́лбω гро́шѣ, а́лбω що-ко́лвек(ъ) з(ъ) бога́тства. Таѧ на́долъ нахи́ли(т)сѧ. Дру́гаѧ за(с) вага̀ неха́й бу́де(т) поро́жнаѧ. Та́ѧ догоры̀ по(д)несе́тсѧ. Та(к) и людей ѕлото, срѣбро, гро́шѣ и бога́тства и́ншїи на́до(л), до пе́кла нахилѧ́ю(т); убо́гїи за(с) лю́де, кото́рыи нѣчо́го не ма́ють, дороги̇, на́ нбо по(д)носѧтсѧ. Мо́жемо то́є зрозумѣти з(ъ) богача̀ немл(с)рдного и Ла́зарѧ убо́гого, бо ω Ла́зари напи́сано: «Бысть же умрѣти ни́щему
Лу(к) и несе́ну бы́ти аггли на ло́но Авраа́мово», то́ єсть до нба. Ѡ богачу̑ за(с) на́-
.si. пи́сано: «Умре́ же и бога́тый и погребо́ш(а) єгѡ̀ и въ а́дѣ возве́дъ о́чи свои̇ сы(н) в(ъ) му́ка(х)». Єдна́къ бога́тыи лю́де неха́й не вонтпѧтъ ω ла́сцѣ бжой
105 зв. и не ω(т)чаєва́ютсѧ своє́гω сп(с)нїа, // бω в(ъ) Антїѡ́хїи бога́тыи были̇ Анд-
Сіме- ро́никъ мѣщани́нъ и жона̀ єгѡ̀ Аѳана́сїѧ, е́днакъ зоста́ли стыми и нба досту-
ω(н). пи́ли длѧ то́го, же на три ча́сти бога́тства свои̇ роздѣлѧ́ли. Єдну̑ ча(ст)
Мета(ѳ). дава́ли убо́ги(м), дру́гую на монастырѣ, тре́тюю на свою̇ потре́бу ωборочáли.
в(ъ) жи(т). Такъ и тепе́ръ бога́тыи лю́де неха́й на три ча́сти бога́тства свои̇ роздѣлѧ(т).
и(х). Єдну̑ ча(ст) неха́й даю(т) убо́ги(м), дру́гую на монастырѣ за́коннико(м), тре́тюю неха́й на свою̇ потре́бу ωборочáють, то зоста́нутъ стыми и нба досту́пѧт(ъ), бо такі́и лю́де бога́тства свои̇ пре(з) убо́гихъ людей и пре(з) за́конникω(в) до нба ω(т)сылѧ́ютъ и в(ъ) нбѣ бога́тства свои̇ хова́ют(ъ), я́кω мо́ви(л) Хс: «Сокрыва́йте же собѣ сокро́вища на нбси̇». По́ты(м) мо́вил(ъ): «Идѣ же бω є(ст) сокро́вище ва́ше, ту бу́де(т), и ср(д)це ва́ше».

Вѣда(л) ѡ ты(м) прп(д)бный Антóнїй, же богáтства людéм(ъ) су(т) шкодли́вый, длѧ тóгѡ кохáлсѧ в(ъ) убóзствѣ, котóроє члвѣкови є(ст) пожитéчное. Подóбный є(ст) сты(и) Антóнїй Печéрскї(и) стму Антóнїю Вели́кому пустéлникови, котóрый идучѝ на пу́щи, знашóл(ъ) ми́су срѣбрную и не хотѣл(ъ) єй брáт(и). И зáра(з) тáа ми́са зни́кнула. Пóты(м) знашо(л) // брылу ѕлóта и утѣкáлъ ѡ(т) нéгѡ. И зáраз(ъ) тóє ѕлóто зни(к)нуло, бо то злы(й) ду(х) учини́лсѧ ми́сою срѣбрною и бры́лою ѕолотóю, жебы стóгѡ Антóнїѧ привѣлъ до грѣхà, до лáкомства. Та(к) и стому Антóнїю Печéрскому мно(г)[о] свѣ(т) показова(л) ѕлóта и срѣбра, котóры(м) бы моглъ єгò до себѣ потѧгну́ти, єдна(к) с. Антонї(и) утѣка(л) ѡ(т) нéгѡ до иноческо(г)[о] жи́тїѧ, в(ъ) которо(м) убозство захóвуютъ. С. Аѳанасї(и) Ве(л). в(ъ) жи(т). є(г)[о]. 106

Троѧ́кое убóзство єст(ъ). Єднѝ лю́де убóгїи сут(ь) дхом(ъ), котóрыи любо мáютъ богáтства, єднáкъ не хотѧ́т(ъ) мѣти и ср(д)ца до ни́хъ не прикладаю(т). Такъ убóгїи суть зáконники и пустéлники, бѡ ѡнѝ любѡ мáют(ъ) маéтности, достáтки, ѡ(т) побóжны(х) людéй надáныи, єдна(к) ты(х) богáтствъ не прáгну(т) мѣти длѧ своєи влáснои, хиба длѧ ѡ́бщеи потрéбы и ср(д)ца до ни(х) не прикладаю(т), ведлугъ ѱалми́сты: «Богá(т)ство аще тече(т), не прилагáй ср(д)ца». Таки́хъ убóгихъ хвали́лъ Хс, мóвачи: «Блжéни ни́щїи дхом(ъ), я́кѡ тѣхъ є(ст) цр(с)тво нб(с)ноє». Дру́гїи лю́де су(т) убóгїи скýтко(м), котóрыи нѣчóго не маю(т), áле хотѧ(т) мѣти и богáтыми бы́ти. Таки́й былъ в(ъ) Ієр(с)лимѣ члвкъ хрóмы(и), котóры(и) пре(д) двéрми цркóвными // людéй проси́лъ ѡ ялмýжну, áле єму̀ ап(с)толъ Петръ мѣсто ялмýжны дал(ъ) нóги, мóвѧчи: «Срéбра и ѕлáта нѣ(ст) у менѐ, но є́же и́ма(м) сѐ, ти даю̀ въ имѧ̀ Іс Ха Назарéѧ, востáни и ходѝ». Йншыи лю́де убóгїи суть скýтко(м) и дхом(ъ), котóрыи нѣчóго не маю(т) и не хотѧ́т(ъ) мѣти. Такíи былѝ ап(с)толове, котóрыи всѣ маéтности своѝ покидали и не хотѣли мѣти, áле за Хр(с)тóмъ пошлѝ. Та(к) мóви(л) ап(с)лъ Петръ до Ха: «Се мы ѡстáвихо(м) всѧ и въ слѣ́дъ тебѣ̀ идóхо(м). «Котóрыи лю́де суть убóгїи скýтко(м), же нѣчóгѡ не маю(т), áле хотѧ(т) мѣти, убóзство тóє не мнóго пре(д) бгомъ вáжит(ъ) и не вали́каа за нéгѡ бýде(т) ѡ(т) ба нагорóда, бѡ тóє убóзство є(ст) поневóлноє, а бъ кáже(т), жебы смо з(ъ) дóброи вóлѣ єму̀ служи́ли. Та(к) мóви(л) Хс: «Аще кто хóче(т) вълѣ́дъ менѐ итѝ, да ѡ(т)вержéтсѧ себѣ̀ и вóзме(т) кр(с)тъ свой и по мнѣ̀ граде(т)». Котóрыи за(с) лю́де убóгїи суть и скýтко(м) и дхомъ, же нѣчóго не мáютъ и не хотѧ(т) мѣти, убóзство тóє мнѡ(г)[о] пре(д) бгом(ъ) вáжи(т) и вели́каа за нéго ѡ(т) бга бýдетъ заплáта, бѡ то є(ст) убóзство добровóлноє. Та(к) мóвилъ Хс до ап(с)толовъ, добровóлне убóги(х): «Єгдà сѧ́де(т) снъ члвческїй // на пр(с)тóлѣ слáвы своєѧ, тогдà и вы̀ сѧ́дете на двоєнáдесѧте пр(с)тóла(х), судѧ́ще двоєнáдесѧ(т) колѣ́на Ізлева». И прп(д)бный Антóнї(и) кохáлсѧ в(ъ) добровóлномъ убóзствѣ, убóгїй былъ и скýтко(м) и дхомъ, бо зостáвши инокомъ, нѣчóго не мѣлъ и не хотѣл(ъ) мѣти, зачи́мъ в(ъ) ѡстáтнїй днь и прп(д)бный Антѡ́нїй сѧде(т) на пр(с)толѣ и

Маѳ(е) .є. (beside «Блжени нищїи»)

Marginal notes: Маѳ(е) .є. — 106 зв. — Дѣѧ(н). .г. — Маѳ(ѳ) .ѳ. — Маѳ(ѳ) .ѕі. — 107 — Маѳ(ѳ) .ѳі.

бу́детъ поспо́лу з(ъ) Хмъ и зъ а́п(с)тлами и з(ъ) инешими сты́ми свѣ(т) суди́т(и). А́ле ѧ҆ прп(д)бногѡ Анто́нїа называ́ю бога́ты(м), а бога́тыхъ называ́ю убо́гими. Дла тогѡ̀ бога́тыи сут(ь) убо́гими, бо ѡни̇̀ єщѐ бо́лше бога́тства пра́гнутъ мѣ́ти, я́к(ъ) бы ничо́гѡ не мѣ́ли и нѣ́ґды бога(т)ствами не насыта(т)са.
При(ч) .кз. Та(к) мо́ви(т) Соломѡ(н): «А́дъ и погибель не насыща́ют(ъ)са, та́ко же о́чи члч(с)кїи не сы́тѣ». И дла тогѡ̀ бога́тыи су́тъ убо́гими, бо ѡ́ни не ма́ютъ бога(т)ствъ дхо́вны(х), цнѡ́тъ и до́брых(ъ) учи́нкѡвъ. Ѡ таки(м) члвку мо́-
Апо(к) .г҃. ви(т) стый Іѡа(н) Бгосло(в) в(ъ) Апокали́ψи: «Ты глеши я́кѡ бога́т(ъ) є́смъ и ѡбогати́х(ъ)са и ничто́ же требу́ю и не вѣ́си, я́кѡ ты єси̇̀ ѡкаа́не(н), и мнїи̇̆, и ни́щ(ъ)». Єщѐ и дла тогѡ̀ бога́тыи суть убо́гими, бо не ма́ютъ в(ъ) собѣ̀ меш-
107 зв. ка́ючогѡ бга, я́кѡ // мовилъ Хс: «Такѡ собира́аи̇̆ себѣ̀ а не в(ъ) бга богатѣ́а».
Лу(к) .вı. Прп(до)бный Анто́нїи̇̆ за(с) любо убо́гї(и) бы́лъ и ску́тко(м) и дхомъ, єдна́къ ѧ҆ бога́ты(м) єгѡ называ́ю дла тогѡ, бо ѡнъ жа́дногѡ бога(т)ства не хотѣ́лъ мѣ́ти, я́к бы вшела́кїи мѣлъ бога(т)ства. Ѡ таки(х) лю́дех(ъ) мови(т) ап(с)лъ Павелъ:
в҃. Ко (р) .ѕ҃. «Ничто́ же иму́ще, а вса̀ содержа́ще». Бога́тый был(ъ) и дла тогѡ̀ прп(д)бный Анто́нїи̇̆, бо мѣ́лъ в(ъ) ср(д)цу своє́м(ъ) ска́рбъ дхо́вны(и), цнѡ́ты и до́брыи
Лу(к) .ѕ҃. учи́нки, кото́рый скарбъ спомина(л) Хс, мо́вачи: «Блгїи̇̆ члк(ъ) ѡ(т) блга́го сокро́вища ср(д)ца своє(г)[о] изно́си(т) блго́е». Єщѐ и дла то(г)[о] бога́ты(и) є(ст) прп(д)бны(и) Анто́нїи̇̆, бѡ о́нъ мѣ́лъ ба, в(ъ) собѣ̀ ме́шкаючого, кото́-
а҃. Іѡ̀ .д҃. рогѡ люби́лъ, ведлу(г) ап(с)ла Іѡа́нна: «Пребыва́а(и) в(ъ) любви̇̀, в(ъ) бзѣ пребыває(т), и бъ в(ъ) немъ пребыває(т)».

Проти́вны(и) бы(л) свѣтови и в(ъ) ты(м) прп(д)бный Анто́нїи̇̆ Пече́рскїи̇̆, бѡ свѣ(т) коха́єтса в(ъ) грѣху̇̀ теле́сно(м) нечи́стом(ъ), а о́нъ коха́лса в(ъ) чи̇́стости. Дла то́гѡ на́ свѣтѣ̀ розмайтыи на́роды розмайте вшете́чникѡ(в)
Іѡ̀. й. и чужоло́жникѡ(в) за грѣхъ теле́сный кара́ли. Жиды̀ чужоло́жникѡ(в) камѣ́н(ь)ам(ъ) забїа́ли, єгуптáне ти́сачу плаґъ розка́ми чужоло́жникѡ(м)
108 дава́ли, ара́вове чужоло́жникѡвъ // стина́ли, індїи̇́чикове вѣ́шали, ґреки чужоло́жника и чужоло́жницу, в(ъ) мѣхъ ремѣ́нный заши́вши, в(ъ) мо́ре
Ко(р)нел(и). а́лбѡ в(ъ) рѣку̇̀ глубо́кую в(ъ)пуска́ли, римла́не чужоло́жникѡвъ живы́хъ
Ала(п). в(ъ) землѣ̀ зако́повали, ты́и жъ римла́не, схили́вши двѣ̀ де́рева на́до(л),
на а҃. д. привазáли чужоло(ж)никову но́гу єдну̇̀ до єдногѡ̀ де́рева, дру́гую до другогѡ,
бы(т). по́тымъ пусти́ли ты́и де́рева, кото́рыи на двѣ̀ ча́сти чужоло́жника ро(з)де́рли. Та(к) же и чужоло(ж)ницу кара́но. В(ъ) ста́ро(м) за́конѣ̀ бгъ росказа́л(ъ),
Чи(с) .є҃. жебы невѣ́стѣ, у му́жа своє́гѡ подоӣзре́ной, далъ сщенни(к) в(ъ) црквѣ̀ во́ду кла́тую пи́ти. Єсли̇̀ неви́нна была̀ невѣ́ста му́жеви своє́му, нѣчо́го єи̇̆ вода̀ кла́таа не шко́дила, а́ле єсли̇̀ му́жа своє́го зра́ди(в)ши, з(ъ) и́нши(м) чужоло́жство попе́лнила, ѡ(т) воды̀ кла́тои чре́во єи̇̆ наду́лоса и роспу́клоса. И в(ъ) но́во(м) за́конѣ̀ Хс далъ тако́є приказа́н(ь)є, жебы му(ж) нѣ́ґды не ки́да(л) жоны̀ своє́и, хиб(а) дла чужоло(ж)ства. «Иже а́ще пу́сти(т) жену̇̀ свою̀, ра(з)вѣ̀ словесѐ прелюбодѣ(и)на и ѡже́ни(т)са и́ною, прелю́бы тво́ри(т)». Чужоло́жницами называютса дшѣ̀ людє́и̇̆ невѣ́рны(х) и грѣ́шныхъ,
108 зв. бѡ оны̀, бга поки́нувши, удаю(т)са до дїа́вола и єгѡ̀ во́лю // чи́на(т). Были̇̀ таки́ми чужоло́жницами два на́рѡды — ізлскїи и іюдскїи̇̆, кото́рыи спо-

минáєтъ бг҃ъ, мóвачи до пр(о)рка Іезекїйлѧ: «Двѣ женѣ бѣст(а) дщер(и) мт҃ре єдїноѧ». Дáлі(и) мóви(т): «Ймен(а) же йма Самáрїа Оω(л)лѧ. Іер(с)ли(м) Оωлива». Оωл(ь)лѧ значитъ нáрω(д) із҃лскїй, Оωлива значи(т) нарω(д) юдскїй, котóрыи, ѡстáвивши правдивогω бг҃а, удалисѧ до бг҃ѡвъ фалшивых(ъ), болванѡв(ъ) ассирїйскихъ. Такъ мови(т) бг҃ъ до того (ж) пр(о)рка Іезекейлѧ: «Соблуди Оѡл(ь)лѧ ω(т) мене и возложѝ пóхоти своѧ̀ къ ассырїωмъ, приближáющи(м)сѧ єй». Дáлїй мови(т): «И видѣ сестрà єѧ̀ Оωлива и разсыпà возложéнїє своє паче єѧ̀ и блужéнїє єѧ̀ паче блужéнїа сестры̀ своєѧ умножѝ ко сыно(м) ассирїйскимъ возложѝ». И за тóє чужолóжство покину(л) бг҃ъ и ω(т)рути(л) ω(т) себѐ тыи два нáроды и карáлъ войною, спустошéнїємъ, невóлею и плѧ́гами иншими. Вѣдалъ ω то(м) прп(д)бный Антóнїй, же бг҃ъ людéй карáєт(ъ) за грѣ(х) телéсны(и), нечистый, за вшетеченство и чужолóжство. Длѧ тогѡ прп(д)бный Антóнїй захова(л) чисто(ст), котóраѧ троѧ́каѧ є(ст), бо єдны̀ люде чистыи суть на тѣлѣ, а нечистыи на дш҃ѣ, котóрыи // грѣхѹ̀ телéсногω не чинили, áле зезвóлили на грѣхъ телéсный. Тáкъ мовилъ Хс҃: «Аще възритъ на женѹ̀ въ єже въж(д)елѣти єй, уже любодѣйствовà с нéю въ ср(д)ци своéмъ». Другїи люде чыстыи на дш҃ѣ, а нечистыи на тѣлѣ, котóрымъ ґвалтомъ чистость ω(т)нѧ́то, а ωни на тóй учинокъ не зезволили. Иншїи люде чистыи сутъ и на дш҃ѣ, и на тѣлѣ, котóрыи грѣху телéсногω не чинили и не зезволѧ́ли на грѣ(х) телéсный. И прп(д)бный Антóнїй чистый былъ на дш҃ѣ и на тѣлѣ, бо не ты(л)ко хронилсѧ учинку телесногω нечистогω, áле и не зезволѧ(л) на негω и пóмысловъ нечистых(ъ) не припуска(л) до ср(д)ца своєгω, вѣдаючи, же Хс҃ строфовáлъ жидѡвъ, котóрыи тѣло ωчищáли, а ср(д)це мѣли нечистоє, и прировнáлъ ихъ до кýбка и мисы, мóвачи: «Гóре вамъ, книжници и фарісéє, лицемѣри, якω ωчищáєте в(ъ)нѣшнеє стклѧници и блюду, в(ъ)нутъ ýду же су(т) пóлни хищéнїа и неправ(д)ы. Фарїсéю слѣпыи, ωчисти прежде в(ъ)нýтрнеє стклѧницы и блюду, да бýдетъ и внѣшнеє има чисто». Заховалъ и длѧ тогω прп(д)бный Антóнїй чистость телéсную и дш҃евную // бо за такую чистость любилъ Хс҃ єv(г)листу Іωáнна, якω са(м) ω себѣ мóвитъ: «Бѣже єдин(ъ) ω(т) учн҃ик(ъ) єгω возлежà на лóнѣ Іс҃овѣ, єгó же любѧ́ше Іс҃». И прп(д)богω Антóнїа за чисто(ст) телéсную и дш҃евную любилъ Хс҃, бо ємѹ̀ показáл(ъ)сѧ молѧ́чомусѧ и мóвилъ: «Антóнїє, ωбрѣлъ єсѝ благ(д)ть предо мнóю». Люби(л) прп(д)бно(г)[о] Антóнїѧ Хс҃, бо ємѹ̀ далъ моцъ улѣчéнѧ хóры(х), далъ и дх҃а пр(о)рческогω. Хóрыхъ людéй прп(д)бный Антонїй улѣча(л) мл҃твою, до(т)кнéнїє(м) и зéлїємъ, котóрогω самъ заживáл(ъ), даючѝ имъ ѣсти. Мѣлъ дх҃а пр(о)рцкогω прп(д)бный Антóнїй, бо три кн҃зѣ рýскїи Изаслáвъ, Сватосла(в) и Всевóлодъ, идучѝ на войнѹ̀ против(ъ) половцω(в), ґды пришлѝ до негѡ по блг(с)венїє, прп(д)бный Антóнїй пр(о)рковáлъ, имъ, же мѣли на тóй войнѣ звитѧжены быти. И та(к) сѧ стáло.

Margin notes: Іезе(к) .кг҃. (beside "Такъ мови(т) бг҃ъ…"); 109 (beside "бо єдны̀ люде…"); Ма(θ) .є. (beside "Тáкъ мовилъ Хс҃…"); Ма(θ) .кг. (beside "вамъ, книжници…"); 109 зв. (beside "и дш҃евную…"); Іѡ̃ .гі. (beside "ω себѣ мóвитъ…"); Патери(к) Печеръ. в(ъ) жи(т). є(г)[о]. (beside "прп(д)бный Антонїй улѣча(л)…")

Люби(л) Хс прп(д)бногѡ Антонїа, бо слухал(ъ) млтвы єгѡ, давалъ єму
всѐ, ѡ що проси(л). Млилсѧ бгу прп(д)бный Антонїй, жебы по всей землѝ
былà роса, а на тым(ъ) мѣстцу суша, на которо(м) мѣла будоватисѧ црков(ъ)
Печерскаѧ. И сталосѧ тоє. Млил(ъ)сѧ знову, жебы на то(м) мѣстцу былà
110 росà, а по всей зе(м)лѝ // суша. И тоє сталосѧ. Млилсѧ єще, жебы ѡгонь
з(ъ) нба з(ъ)ступил(ъ) на тоє мѣстце и спали(л) тернїє. И тоє сталосѧ. Млилсѧ
поты(м), жебы кто-колве(к) любъ грѣшный умре(т) в(ъ) монастырѝ Печер-
скомъ и буде(т) тамъ погребеный, жебы не ѡсужено єгѡ до пекла. И тоє ста-
лосѧ, бѡ прп(д)бный Антонїй по смрти своей показа(л)сѧ Ѡнисифору презви-
теру и мови(л): «Всѧ(к) положе(н) здѣ помилова(н) буде(т), аще и грѣшенъ
єстъ. Млих(ъ) бо сѧ г(с)дви и прч(с)той єгѡ мтри, да ни єденъ ѡ(т) сегѡ мо-
настыра ѡсужденъ будетъ в(ъ) муку. Г(с)дь же рече ми: «Аз(ъ) єсм(ъ) рекїй
Аврааму: десѧти ради прв(д)ныхъ не погубити града то колми тебѐ ради
и сущи(х) з(ъ) тобою помлую и спсу грѣшника, аще постигне(т) з(д)ѣ
умрти». Маємо єдна(к) розумѣти грѣшника такогѡ, который грѣши(л)
з немощи албо з невѣдомости, не з(ъ) злости, и который мѣлъ любовъ до
стыхъ печерски(х) великую такъ, же за ихъ млтвами может(ъ) пре(д) смртю
своєю за грѣхѝ свои жаловати. Длѧ тогѡ гды умре(т) и погребеный будет(ъ)
в(ъ) монастыри Печерско(м), спсетсѧ.

Противный бы(л) свѣтови прп(д)бный Антонїй Печерскїй и в тымъ, бо
110 зв. свѣтъ єстъ бгу не//послушный, а ѡнъ былъ послушный. Непослушныи былѝ
бгу ізлтѧне, бо имъ казалъ бъ итѝ з(ъ) Єгѵпту до землѣ ѡбѣца(н)нои, кото-
раѧ зе(м)лѧ є(ст) роско(ш)наѧ, жи(з)н(ь)наа, пожитечнаѧ, медом(ъ) и мле-
ком(ъ) текучаѧ, єднакъ ѡнѝ не хотѣли итѝ до землѣ ѡбѣцаннои, але хотѣли
Чи(с) вернутисѧ до Єгѵпту, где терпѣли великую неволю и утрапен(ь)є, глину
.дї. мѣсили, цеглу робили, фараѡнови мѣста будовали и раны ѡ(т)носили. Длѧ
тогѡ мовилъ бгъ: «И непослушаша людїє мои гласа моєгѡ Іизль не внѧ(т)
ми». И теперъ кажетъ намъ бгъ всѣм(ъ), жебы смо ѡ(т) свѣта ѡ(т)далѧлисѧ,
а ѡ нбо старалисѧ, бо в(ъ) нбѣ вшелѧкїи роскоши знайдуют(ъ)сѧ. Где єстъ
найболшаѧ щасливость, виденїє лица бжогѡ? В(ъ) нбѣ. Где єстъ товариство
з(ъ) агглами, з архангелами, з(ъ) херувімами, з(ъ) серафімами и изъ иншыми
силами безплотными? В(ъ) нбѣ. Где єстъ мешкан(ь)є з(ъ) ап(с)тлами, з(ъ)
пр(о)рками, з(ъ) патрїархами, з(ъ) мчниками и и(з) иншыми стым(и)? В(ъ)
нбѣ. Где суть добра невымовныи, ѡ которы(х) написано: «Око не видѣ и ухо
111 не слыша и на ср(д)це члвку не взыйде, яже уготова бгъ // любѧщи(м) єгѡ?
В(ъ) нбѣ. На свѣтѣ за(с) знайдуют(ъ)сѧ в(ъ)шелѧкїи бѣды, неволѧ, утрапе-
нїє, на свѣтѣ война, голодъ, повѣтр(ъ)є, хоробы и небезпеченства розмайтыи
знайдуют(ъ)сѧ. На свѣтѣ знайдуют(ъ)сѧ многїи непрїателѣ видомыи и неви-
домыи, которыи людей животà дочасногѡ и вѣчногѡ позбавлѧют(ъ). На
свѣтѣ все злоє знайдуєтсѧ, ведлугъ ап(с)ла Іѡанна: «Міръ возлѣ лежитъ».

Єдна́къ лю́де не ста́раю(т)сѧ ѡ н҃бо, а́ле за свѣ́то(м) уганѧ́ют(ъ)сѧ. Зачи(м) Євреѡ(м)
и тепе́ръ бг҃ъ до таки́хъ людей мови(т): «И не послуша́ша лю́діє мои̂ гла́са .г҃.
моє́гѡ, Іи҃зль не вна(т) ми». Ізлтѧ́нѡвъ кара́лъ бг҃ъ сме́рт(ь)ю за непослуше(н)-
ство, ведлу(г) ап(с)тла Па́вла мовѧ́чогѡ: «Их(ъ) же ко́сти падо́ша въ пусты́-
ни». И тепе́ръ кара́єтъ бг҃ъ людей за непослуше́нство с҃мртю доча́сною и вѣ́ч-
ною, кото́рую спомина́єтъ ѱалми́ста: «Я̂кѡ о́вца въ а́дѣ положе́ны су́ть,
с҃мрть упасе́тъ и́хъ». Вѣ́дал(ъ) ѡ ты́м(ъ) прп(д)бный Анто́ні́й, же бг҃ъ непо-
слу̂шныхъ кара́єтъ. Длѧ тогѡ̂ захова́лъ послуше́нство и бг҃у, и ста́ршому, Ри(м)
бо мо́вит(ъ) ап(с)лъ Па́вел(ъ): «Всѧ́ка д҃ша вла́сте(м) предержа́щи(м) да по- .гі.
вину́єт(ъ)сѧ, нѣ(ст) бо вла́сть, а́ще не ѡ(т) бг҃а». // Послуша́ніє ма́єтъ быти 111 зв.
пру(д)кое, жебы́ смѡ пру(д)ко чини́ли, що нам(ъ) ка́жутъ. Такъ были̂ Петръ
и Андре́й послу̂шныи, кото́рыи лови́ли ры́бы в(ъ) мо́рѣ Галиле́йско(м), а
ґды и́хъ Х҃с завола(л) до себѣ на ап(с)толство, мо́вѧчи: «Градѣ́та по мнѣ́ и Ма(ө)
сотвору вы ловца̂ ч҃лвко(м)»,— ѡнѝ за́разъ, поки́нувши, сѣ́ти свои̂, пошлѝ за .ді.
Хр(с)то(м), я́ко написано: «Она же а́біє ѡста(в)лш(е) мре́жа по не́мъ идо́ста».
Ма́єтъ бы́ти послуша́ніє весе́лоє, жебы смѡ весе́лымъ ср(д)цемъ чини́ли
то́є, що нам(ъ) роска́зано. Веселѧчи́сѧ ѡ(т)правова(л) послуша́ніє с҃ты́й
Іоа(н) Кр(с)тите(л), ѡ кото́ро(м) написано: «Имѣ́а(и) невѣ́сту [ц҃рков(ъ)], Іѡ̃.г҃.
жени(х) є(ст) [Х҃с], а дру(г) женихо(в) [Іѡа(н) Кр(с)ти́те(л)] стоѧ̂ и послуша́ѧ
єгѡ̂, ра́достїю ра́дуєтсѧ за гласъ женихо́въ». Маєт(т) бы́ти послуша́ніє доста-
те́чноє, жебы смѡ достате́чне все учини́ли, що на(м) ка́жутъ. Та(к) мо́вили
іи҃лтѧ́не до Мѡ̂усе́а: «Всѧ̂ словеса, я́же глагола̂ г(с)дь, сотво́ри(м) и послуша́-
єм(ъ)». Ма́єт(ъ) бытѝ послуша́ніє стате́чноє, жебы смѡ стате́чне о́ноє ѡ(т)право- Ісхо(д)
ва́ли пре(з) весъ часъ, кото́рыи на(м) назна́чено. Так(ъ) мо́вилъ б҃ъ до ізл- .ке.
тѧ́нѡвъ: «Кто да(ст) ср(д)це их(ъ) бы́ти в(ъ) ни(х), я́кѡ же боѧтисѧ менѐ Девто(р).
и снабдѣт(и) // всѧ за́повѣди моѧ̂ и во всѧ дни да бл҃го бу́де(т) имъ». Прп(д)б- г(л) .є. 112
ный Анто́ні́й в(ъ) послуша́ніи былъ пру́дкі́й, весе́лый, достате́чны(й) и ста-
те́чный, бѡ приказа́нѧ б҃зкіи и ста́ршогѡ своє́го чини́лъ пру́дко бе(з) жа́д-
нои забавы, чини́лъ весе́лы(м), не сму́тны(м) ср(д)цемъ, чини́лъ достате́чне,
нѣчо́гѡ не ѡпуска́ючи, що єму̂ назна́чено, чини́лъ и стате́чне трва́ючи
през(ъ) в(ъ)весь часъ, собѣ назначе́ный. Ви́дѣл(ъ) пр(о)ркъ Ієзе́кіи(л) чты́ри Ієзе(к)
звѣрѧ́та и при ни́х(ъ) ко́ла. Що чини́ли звѣрѧ́та, то́є и ко́ла чини́ли. Звѣрѧ́- .а҃.
та поступова́ли, и ко́ла поступова́ли; звѣрѧ́та по(д)носилисѧ, и ко́ла по(д)-
носи́лисѧ; звѣрѧ́та ста́ли, и ко́ла ста́ли. Зна(к) то бы(л) послуше́нства, ко-
то́роє захова́лъ прп(д)бный Анто́ні́й, бѡ що-ко́лве(к) єму̂ ка́зано чини́т(и),
чини(л), а чогѡ̂ не ка́зано, не чини́л(ъ). Повѣдає(т) Сімма(х), же ко́ла ты́и
былѝ я́кѡ гїаци́нт(ъ), кото́ры(и) значи(т) послуше́нство, бѡ ко(н)фо(р)му́ет-
сѧ н҃бу. Ґды н҃бо я́сноє и о́нъ я́сный, ґды н҃бо хму́рноє, и о́нъ хму́рны(и). Ієзе(к)
И прп(д)бны(и) Анто́ні́й єстъ ко́ло(м) гїаці̂нто́вы(м), бѡ конформова(л)сѧ .і҃.
н҃бу. Що з(ъ) н҃ба прика́зано, то́є чини́лъ, а чогѡ̂ не ка́зано, не чини(л). Ко́ла
ты́и назва́но // геагель ѡбро́тный. И прп(д)бный Анто́ні́й є(ст) ко́ло(м) 112 зв.
ѡбро́тны(м), бѡ поправова́лсѧ в(ъ) жи́тіи, поступова(л) за́вше ѡ(т) єдной
цно́ты до дру́гои, ѡ(т) поко́ры до побо́жности, ѡ(т) побо́жности до мл(с)рдіѧ,

ѡ(т) мл(с)рдїѧ до терпе́нїѧ, ѡ(т) терпе́нїѧ поступова́лъ до и́ншихъ цнотъ, слу́хаючи приказа́нѧ Хвого: «Прв(д)ный пра́вду да тво́ри(т) єщѐ и сты́й да сти́тсѧ єщѐ».

Слу́шне теды прп(д)бный Анто́нїй мо́вити мо́же(т): «Мнѣ весъ мі́ръ распѧ́сѧ и а́зъ всему̀ мі́ру», понева́ж(ъ) о́нъ згоржа́лъ свѣ́то(м), проти́вилсѧ єму̀ и свѣ́тъ згоржа́лъ прп(д)бны(м) Анто́нїємъ и єму̀ проти́вилсѧ. Тро́ѧкїй є(ст) свѣт(ъ): вели́кї(й), малы́й и сере́днїй. Вели́кїй свѣ́тъ є(ст) буды́но(к), учи́неный з(ъ) нбъ и з(ъ) елеме́нтѡвъ — з(ъ) огню́, з(ъ) повѣ́трѧ, з(ъ) воды́,
Їѡ̃. зі. з(ъ) землѣ. Той свѣт(ъ) спомина́л(ъ) Хс, мо́вѧчи до ба ѡ(т)ца своє́го: «Нн҃ѣ просла́ви мѧ ты, ѡ(т)че, у тебѐ сама́гѡ сла́вою ю̀ же имѣ́хъ у тебѐ пре́жде мі́ръ не бы́сть». Малы́й свѣ́т(ъ) є́стъ чл҃вкъ, ѡ кото́ро(м) свѣ́тѣ написа́лъ
Їѡ .г҃. єѵ(г)ли́ст(ь) Іѡа́нъ: «Та́ко бъ возлюбѝ мі́ръ, я́кѡ єдиноро́днаго сна своє́гѡ далъ є(ст), да всѧ(к) вѣ́руѧ(и) в не́гѡ не поги́бне(т), но и́ма(т) жи́вотъ вѣ́ч-
113 ный». // Сере́днїй свѣ́тъ є(ст) в(ъ)весъ на́рѡдъ лю́дскїй, бѡ ґды всѣ лю́де, ви́дѧчи чу́да Хвы, до Ха наворочá лисѧ и в(ъ) не́гѡ вѣ́рили, на то́й часъ ты(х)
Їѡ̃. вї. людей фарїсе́и свѣ́то(м) назва́ли, мо́вѧчи: «Ви́дите, я́кѡ ника́ѧ же по́лза є(ст), се мі(р) по не́м(ъ) иде́тъ». Тымъ свѣ́то(м) сере́дни(м), на́рѡдомъ посполи́ты(м), згоржа́лъ прп(д)бный Анто́нїй, згоржа́лъ жи́тїємъ злымъ и учи́нками злы́ми людей посполи́тыхъ и удалѧ́лсѧ ѡ(т) ни(х). То́й же свѣ(т) сере́днїй, на́рѡ(д) посполи́ты(и), згоржа́лъ прп(д)бны(м) Анто́нїємъ, згоржа(л) єгѡ̀ жи́тїємъ до́брым(ъ) и учи́нками до́брыми. Длѧ того̀ мо́же(т) мо́вити прп(д)бный Анто́нїй: «Мнѣ весь мі́ръ распѧ́сѧ и а́зъ всему̀ мі́ру». Прп(д)бный ѡ(т)цъ нш҃ъ Анто́нїй Пече́рскїй згоржа(л) свѣ́томъ и свѣ́тъ нимъ згоржа́лъ, длѧ то́гѡ доступи́лъ нба и тамъ знайду́єтсѧ. Такъ и мы̀ єслѝ бу́демѡ свѣ́том(ъ) и свѣ́тъ на́ми згоржа́ти, досту́пимѡ нба и тамъ навѣ́ки бу́демѡ жи́ти.
113 зв. Ами́нь. //

КАЗАН(Ь)Є НА ПРП(Д)БНАГѠ Ѡ(Т)ЦА НШЕГѠ ѲЕѠДО́СЇА ПЕЧЕ́РСКОГѠ

Сотвори́ши ми по всему̀, єли́кѡ а́з(ъ)
покажу̀ тебѣ на горѣ о́бразъ хра́му и о́бразъ
сосу(д) єгѡ̀ всѣ́хъ. Исхо(д). ке҃.

Ѡба́два зако́ны, стары́й и но́вый, не ка́жу(т) погорше́нѧ чини́ти. Стары́й за́конъ мови(т): «Аще кто ѡ(т)верзе́тъ кла́дѧзь и́ли ископа́єтъ я́му и не по-
Їсхо(д) .ка. кры́єт(ъ) єѧ̀ и в(ъ)паде(т) сѧ в ню телѧ̀ и́ли ѡслѧ̀, господи(н) я́мы ѡ(т)дастъ господи́ну ско́тїю цѣ́ну̀, а уме́рше єму̀ да бу́дет». Кла́дѧзь и я́ма знача(т) пе́кло, которогѡ не ма́ємѡ ѡ(т)вира́т(и) люде(м) и́ншим(ъ), подаючѝ и́мъ погорше́нїє, приво́дѧчи и́хъ до грѣху̀, жебы̀ смо и са́ми не в(ъ)пали в(ъ) кладѧ(з) пеке́лный и в(ъ) я́му пеке́лную, ве́длуг(ъ) ѱалми́сты: «Изры, ископа̀ и в(ъ)паде́ сѧ в(ъ) я́му, ю же соде́ла̀». То́й же стары́й законъ мо́ви(т): «Аще
114 Девто(р). сгради́ши храм(ъ) но́въ, да сотво//ри́ши ѡгражде́нїє хра́мови своє́му и да не сотвори́ши убо́ю в(ъ) дому̀ твоє́м(ъ), а́ще па́детъ, пады́й ѡ(т) не́гѡ». До́момъ(ъ) е́стъ бжї́им(ъ) ко́ж(д)ый чл҃вкъ побо́жный, ве́длу(г) ап(с)тла Па́вла:

«А́ще кто растли(т) храм(ъ) бж҃їй, растли́тъ єгѡ̀ бг҃ъ». Ѡграждє́нїєм(ъ) сут(ъ) г(л) .кв.
приказа́нѧ бж҃їи, кото́рым(и) маємо до́мъ свой́, себѐ самы́хъ ѡгороди́ти, заховую́чи и́хъ, жебы̀ и́ншїи лю́де през на́съ не горши́лисѧ и в(ъ) грѣ́хъ не в(ъ)па́ли, бо мы̀ и́хъ тогѡ̀ упа(д)ку бу́демо ви́нни. Так(ъ) мови(л) Хс҃: Ма(р) .ѳ҃.
«А́ще соблазни(т) єдино́гѡ ѡ(т) ма́лы(х) сих(ъ) вѣ́рующи(х) в(ъ) мѧ̀, до́брѣє є́стъ єму̀ па́че, а́ще ѡблє́жит(ъ) камень жерно́вый ѡвы́й єгѡ̀ и в(ъ)верже(н) бу́де(т) в(ъ) мо́ре». В(ъ) но́вом(ъ) за́конѣ мови(т) Хс҃: «Аще ли рука̀ твоѧ̀ Ма(ѳ) .и҃і.
и́ли нога̀ твоѧ̀ соблазнѧ́єт(ъ) тѧ, ѡ(т)сѣци ю̀ и верзѝ ѡ(т) себѐ. Добрѣ́йше ти є́ст(ъ) в(ъ)нїйти в(ъ) живо́тъ хро́му и́ли бѣ́дну, нежели двѣ ру́цѣ и двѣ нѡзѣ иму́щу, в(ъ)вержє́ну бы́ти въ ѡ́гнь вѣ́чный. И а́ще о́ко твоє̀ съблазнѧ́єт(ъ) тѧ, измѝ є̀ и верзѝ ѡ(т) себѐ. Добрѣ(и)ш(е) ти є́стъ съ єди́ным(ъ) ѡ́комъ в(ъ) живо(т) в(ъ)нїйтѝ, нє́же двѣ ѡ́цѣ иму́щу в(ъ)вержє́ну бы́ти в(ъ) геє́ну ѡ́гненную». Рукѡ́ю, ногѡ́ю, о́ком(ъ) называ́ю(т)сѧ ѡтє́цъ, ма́т(ъ)ка, бра́тїа, сє́стры и прїа́тели // иншїи, кото́рыи ґды подаю́т(ъ) на(м) погоршє́нїє, приво́дѧт(ъ) 114 зв.
насъ до герє́зїи а́лбо до и́ншогѡ грѣха̀, ма́ємо и́хъ поки́нути и ѡ(т)далѧ́тисѧ ѡ(т) ни(х), бо ты́и прїа́тели нє́прїателѧми на(м) су́т(ъ), я́кѡ мо́ви(л) Хс҃: Ма(ѳ) .і҃.
«Вра́зи чл҃вку дома́шнїи єгѡ̀». И Хс҃ самъ не чини(л) погоршє́нѧ, ґды в(ъ) Капернау́мѣ потребова́ли ѡ(т) Хаа҃ да́ни, мо́вил(ъ) Хс҃ Петро́ви: «Да не соблазни(м) и́х(ъ), ше(д) в(ъ) мо́ре, в(ъ)верзѝ у́дицу и я́же прє́ж(д)е имє́ши ры́бу, возмѝ и ѡтверзъ уста̀ єй ѡбрѧ́щеши стати́р(ъ), той в(ъ)зє́мъ, даж(д)ъ и́м(ъ) за́ мѧ и за́ сѧ». Мо́ре значи(т) свѣ́тъ; ры́ба значи(т) людє́й; у́дица значи(т) сло́во бж҃їє, кото́ры(м) мѣ́лъ Петръ людє́й на свѣ́тѣ люби́ти и до нб҃а провадити; стати(р) значи(т) исповѣда́нїє, кото́роє з(ъ) у́стъ лю(д)ских(ъ) похо́дитъ, бо ґды лю́де вѣ́рныи уста́ми свои́ми исповѣду́ютъ Ха҃ пре(д) людмѝ невѣ́рными, за то́є исповѣда́нїє, я́къ за стати(р) купу́ют(ъ) собѣ̀ збавлє́нїє вѣ́чноє, ведлу(г) ап(с)ла Павла: «Ср(д)цем(ъ) вѣ́руєт(ъ)сѧ в(ъ) пра́вду, уты̀ же исповѣду́єт(ъ)сѧ въ сп(с)нїє».

Вѣ́да(л) прп(д)бный ѻц҃ъ нш҃ъ Ѳеѡдо́сїй Печє́рскїй, же бг҃ъ на ты(х) людє́й гнѣ́ваєт(ъ)сѧ и кара́єтъ и́хъ, кото́рыи зле и роспу(с)не подаю́тъ и́ншим(ъ) людемъ // погоршє́нїє з(ъ) себѐ и злы́й при́кла(д) и до грѣху̀ и́хъ привоѧ(т). 115
Длѧ то́гѡ прп(д)бный Ѳеѡдо́сїй жи́лъ побо́жне и ст҃обли́ве, бы́лъ при́кладо(м) цнѡ(т) и до́бры(х) учи́нкѡвъ, жебы и́ншїи лю́де, глѧдачи на негѡ̀ будова́лисѧ, бо мо́витъ ап(с)тлъ Павелъ до Тїмоѳє́ѧ: «Образъ бу́ди вѣ́рнымъ сло́во(м), жи́тїєм(ъ), любо́вїю, дх҃ом(ъ), вѣ́рою, чистото́ю». И бг҃ъ ґды каза(л) Моѵсє́ѡв(и) прибы́токъ собѣ̀ на мешка́н(ь)є будова́ти и начи́нѧ, до прибы(т)ку належа́чоє, показа(л) єму̀ о́бра(з) на горѣ Сина́йской, жебы̀ на то́й о́браз(ъ) глѧдачѝ, прибы́токъ и начи́нѧ роби(л), ведлу(г) тогѡ̀ о́браза: «Сотвори́ши ми по всему̀, єлико а́з(ъ) покажу̀ тебѣ̀ на горѣ̀ о́бра(з) хра́му и о́бразъ сосу(д) єгѡ̀ всѣ́х(ъ)». Буду́ймосѧ и мы̀ в(ъ) цнѡ́та(х) и в(ъ) до́брых(ъ) учи́нкахъ, глѧдачѝ на то́й о́бразъ, на прп(д)богѡ ѻц҃а нш҃егѡ Ѳеѡдо́сїа Печє́рскогѡ, кото́рый о́бра(з) на горѣ̀ нб(с)ной знайду́єт(ъ)сѧ, бо дш҃ѣ нш҃и су́ть прибы(т)ками бж҃їими, в(ъ) кото́рых(ъ) бг҃ъ мє́шкаєт(ъ). Та(к) написано в(ъ) Пѣ́снѧ(х) пѣ́сней: «Добрѝ дщерѝ їер(с)ли́мскїѧ (дш҃ѣ побо́жныи) я́кѡ сє́ла Кида́рска». Пѣ(с) .а҃.

Взѧвши тѣды бга на помочъ, буду теперъ мовити, в(ъ) чимъ можемо
115 зв. будо//ватиса, гладачѝ на той обра(з), на прп(д)бногѡ Ѳеѡдосїа Печерскогѡ, которому нехай будетъ на че(ст) и похвалу таа мова, ласкам(ъ) вашимъ на збудова(н)є дшевноє.

Можемо, гладачѝ на прп(д)бногѡ Ѳеѡдосїа Печерскогѡ, будоватиса в(ъ) милосердїи, бо прп(д)бный Ѳеѡдосїй естъ образъ мл(с)рдїа. Бы(л) мл(с)рдный на людей убогих(ъ), шаты дорогїи знѧвши з(ъ) себѐ, ѡ(т)дава(л) имъ, а самъ ходилъ в(ъ) подлы(х), будучи в(ъ) мірѣ. А ґды зоста(л) иноко(м) и поты(м) игумено(м) Печерским(ъ), ведле монастыра своегѡ збудова(л) дворъ дла мешкана убоги(м) и уломны(м), которы(м) десѧтую част(ь) всегѡ дава(л) на потребу з(ъ) монастыра. В(ъ) кож(д)ую за(с) суботу посыла(л) возъ хлѣба тым(ъ), которыи в(ъ) вазеню и в(ъ) ѡковахъ зна(и)довалиса. Бу(д)мо жъ и мы на людей убогихъ мл(с)рдныи, спомагаймо ихъ ялмужною стою, бо ялмужна многїи нам(ъ) пожи(т)ки чинитъ. Пожито(к) то ест(ъ) ялмужны, которую ґды даемо убогимъ, самому Ху даемо. Дозна(л) тогѡ Петръ мытни(к), который, ѡбачивш(и) члвк(а) убого(г)[о], наго(г)[о], зна(л) з(ъ) себѐ шату коштовную и да(л) ему. Члкъ убогїй, не хотачѝ в(ъ) дорогой
116 шатѣ ходити, продалъ ѡную. // Довѣдавшиса тогѡ, Петръ Мытникъ фрасовал(ъ)са, же ялмужны егѡ паматка при убоги(м) не зостала. Тѣды ему пре(з) сон(ъ) показа(л)са Хс в(ъ) егѡ шатѣ и мовил(ъ): «Не фрасуйса по той шатѣ, бо (с) мнѣ ѡную далъ, я в(ъ) ней хожу». Такъ и мы ґды даемо убогимъ ялмужну, любъ ѡны тоє продадут(ъ), любъ где-колвекъ подѣну(т), не фрасуймоса ѡ тоє, бо мы самому Хви дали тую ялмужну. Дла тогѡ Хс на страшно(м) судѣ будетъ мовити до людей мл(с)рдныхъ: «Понеже сотвористе единому си(х) братїй моихъ меншихъ, мнѣ сотвористе».

Пожитокъ и то естъ ялмужны, которую ґды даемо убогимъ, ѡ(т)дает(ъ) нам(ъ) бъ ѡную на семъ свѣтѣ. Дозна(л) тогѡ Тиверїй, цесар(ъ) грецкїй, который многѡ скарбовъ своихъ роздалъ убогимъ, а ґды едногѡ часу прохожа(л)са в(ъ) палацу, ѡбачилъ на землѝ каме(н), на которо(м) кр(с)тъ стый бы(л) вырытый, и мови(л): «Г(с)ди, кр(с)тъ твой на чоло и на перси маемо класти, а не доптати егѡ». И каза(л) заразъ знѧти той камень, по(д) которымъ другїй такїй же з(ъ) кр(с)том(ъ) знашлѝ. И той казалъ знѧти. По(д)
116 зв. тымъ знашлѝ третїй, так(ъ)же // з(ъ) кр(с)томъ. И той казалъ знѧти. По(д) тым(ъ) третимъ великїй скарбъ, болше, нѣжъ тисачу каменїй злота, знашо(л). И ѡ(т) тогѡ часу еще болшымъ ялмужникомъ зосталъ. Якѡ теды цесару грецкому Тіверїю ѡ(т)далъ бгъ на се(м) свѣтѣ ялмужну, скарбы, которыи онъ роздалъ убогимъ, та(к) и мы, ґды убоги(м) будемѡ давати ялмужну, ѡ(т)даст(ь) нам(ъ) бъ оную на се(м) свѣтѣ. Упевнѧетъ насъ в(ъ) тым(ъ) екклезїастесъ, мовачи: «Послѝ хлѣбъ твой на лицѐ водѣ (то є(ст) дай убоги(м), якѡ въ мнѡжествѣ днїй ѡбрѧщеши егѡ».

Пожито(к) и то є(ст) ялмужны, которую ґды даемо убоги(м), ѡ(т)даетъ намъ бгъ оную на ономъ свѣтѣ. Дозналъ тогѡ Євагрїй филїософъ, который три каменѣ ѕлота на ялмужну дал(ъ) Сїнесїю, еп(с)копови циренскому. А Сінезїй далъ ему запис(ъ) на себѐ, же ему Хс тоє ѕлото на оно(м) свѣтѣ

Патери(к) Печеръ. в(ъ) жи(т). є(г)[о].

В(ъ) Прї-кл(а)дахъ Іѡ. Мл(с).

Ма(ѳ) .ке.

Екле(з). .аі.

мѣлъ ω(т)да́ти и нагороди́ти. По́ты(м) умрлъ Єва́грїй, сны̀ єгѡ положи́ли в(ъ) гро́бѣ з(ъ) тым(ъ) за́писомъ ведлугъ росказа́нꙗ єгѡ̀. Тре́тегω днꙗ ука́залсꙗ въ снѣ Сїне́зїю, мо́вачи: «Идѝ до гро́бу моє́го, ωзмѝ свой за́писъ, бω ми сꙗ ю́жъ до́си(т) ста́ло, ю́же мъ // тебѐ квѣтова́лъ на не́мъ руко́ю моє́ю 117
власною. Сїне́зїй єп(с)копъ, зобра́вши люде́й, ѡтворилъ гробъ и знашо́лъ в(ъ) рука́хъ єгѡ̀ сво(й) за́пис(ъ), на кото́ромъ ю́жъ было̀ свѣ́жоє писмо̀ руко́ю о́ного уме́рлого пи́саноє в(ъ) ты́и слова̀: «Я́, Єва́грїй філі̑ософъ, тебѐ, стѣ́йшїй єп(с)копе Сї̈не́зїй, поздоровлꙗ́ю, запла́ченый ми єст(ъ) долгъ, кото́рый є(ст) на то(м) ли́стѣ твоє́ю руко́ю напи́саный, ста́ло, ми сꙗ до́сы(т) за то́є ѕло́то, кото́роє я̀ пре(з) тебѐ да́ле(м) Х҃ви, б҃у избави́телеви н҃шему». Я́ко теды Єва́грїю філі̑осо́фу ω(т)да́лъ б҃гъ на о́номъ свѣ́тѣ ѕло́то, кото́роє ω(н) да(л) убо́ги(м), та(к) и мы ґды бу́демо дава́ти убо́ги(м) ѕло́то, срѣ́бро и ялму́жну и́ншую, ω(т)да(ст) на(м) то́є б҃гъ на о́но(м) свѣ́тѣ. Длꙗ то́гω мо́ви(л) Х҃с: «Єгда твори́ши ѡбѣ́дъ или вече́ру, не зовѝ другъ свои́хъ, ни бра́тїꙗ своꙗ̀, ни сро́дник(ъ) твои́хъ, ни сусѣ́дъ бога́ты(х), єгда̀ колѝ и ты́и тꙗ та́кожe воззову́тъ и бу́детъ ти воздаꙗ́нїє, но єгда̀ твориши пиръ, зовѝ ни́щыꙗ, маломо(щ)ныа, хро́мыꙗ, слѣпы́ꙗ и б҃лженъ бу́деши, я́ко не и́мутъ ти что возда́ти, возда́ст(ъ) же ти сꙗ въ воскр(с)нїє прв(д)ных(ъ)». Лу(к) .дї.

Пожи́то(к) и то̀ є(ст) ялму́жны, бω ґды ялму́жну // даємо̀ убо́ги(м), па́лацъ собѣ за о́ную в(ъ) н҃бѣ буду́ємо. Дозна́лъ тогѡ̀ Ґондофо́ръ, кроль індїй- 117 зв.
скїй, кото́рый да(л) мнѡ́го ска́рбу своє́го ап(с)лу, Ѳомѣ, жебы єму̑ збудова́лъ па́лацъ. О̑нъ то́є убо́ги(м) розда́лъ. По двохъ лѣ́техъ крол(ь), верну́вшисꙗ з(ъ) доро́ги, в(ъ) кото́рую ѣ́зди(л), а не ви́дачи пала́цу, далъ до вазе́нꙗ ап(с)ла Ѳому̑. Тогѡ̀ ча́су уме́рлъ брат(ъ) крол́евскїй и ви́дѣ(л) в(ъ) н҃бѣ кошто́вны(й) па́лац(ъ). И ска́зано єму̑, же той па́лацъ збудова́лъ бра́ту єгѡ̀ Ѳома̀ за ялму́жну, кото́рую дал(ъ) убо́гим(ъ). Четве́ртого днꙗ, в(ъ)ста́вши з(ъ) м҃ртвы(х), сказа́лъ то́є кро́леви, бра́ту своє́му, и в(ъ) той ча(с) ап(с)лъ Ѳома̀ з(ъ) вазе́нꙗ ви́пущеный и вы́зволены(и). Я́ко теды Ґондофо́ру, кро́леви індїйскому, ап(с)лъ Ѳома̀ збудовалъ па́ла(ц) в(ъ) н҃бѣ за ска́рбъ кроле́вскїй, кото́рый розда́лъ убо́ги(м), такъ и мы ґды бу́демо убо́ги(м) ска́рбы и маѐтности свои̇ роздава́ти, збуду́ємо собѣ за то́є в(ъ) н҃бѣ па́лацъ кошто́вный, в(ъ) кото́ромъ навѣ́ки бу́демо жити. Мо́жемо, гладачѝ на прп(д)бно(г)[о] Ѳеωдѡ́сїꙗ, будова́тисꙗ в(ъ) у҃мртве́нїи, бω прп(д)бный Ѳеωдо́сїй єст(ъ) о́бразъ у҃мртве́нїа, у҃мртвал(ъ) тѣ́ло своѐ, ѡперѣ́зуючисꙗ по го́ло(м) // тѣ́ли 118
желѣ́зо(м), кото́роє в(ъ) тѣ́ло єгѡ̀ в(ъ)ѣлосꙗ, же было̀ у́зкоє. Єдна(к) прп(д)бны(и) Ѳеωдѡ́сїй жа́дно(г)[о] зна́ку не пока́зова(л), тогѡ̀ утрапе́нꙗ и бо́лю, кото́ры(и) желѣ́зо тѣ́лу єгѡ̀ чини́ло. Є(ст) тѣ́ло непрїꙗ́теле(м) ду́шны(м), бω воює́тъ на д҃шу пожадли́востами своими теле́сными и ча́сто д҃шу гу́би(т). Та(к) мо́вит(ъ) ап(с)лъ Па́велъ: «Плоть похотству́єтъ на д҃хъ и д҃хъ на пло(т)». Га(л) .ѕ҃.
То́є ж(ъ) и ап(с)лъ Петръ мо́ви(т): «Возлюбле́нный молю я́кѡ прише́лца и стра́нники ѡгрѣба́тисꙗ ω(т) пло́тски(х) по́хоте(и), я́же воюю(т) на д҃шу». Длꙗ а҃. Пе(т)р .в҃.
то́го прп(д)бны(и) Ѳеωдо́сїй я́ко непрїꙗ́телꙗ д҃шевного тѣ́ло своѐ ѡкова́лъ

Марґінеси: В(ъ) жи(т). с҃. ап(с). Ѳо(м).

желѣзомъ, жебы той непрїателъ не воевалъ на дшу єгѡ». Умртва(и)мо и мы́ не́прїатела дшевного, тѣло своє́, жебы то́й непрї́атель не воєва́лъ на дшу на́шу, бѡ напи́сано: «Умртвѣте у́ды ва́ша су́щїа на землѝ». Казалъ бгъ пр(о)рку Ієремѣи з(ъ) бедръ своих́ъ зна́ти по́асъ лна́ный и схова́ти в(ъ) скалѣ ведле
Ієре(м) рѣкѝ Єфра́ты. По до́лго(м) ча́сѣ каза́лъ зно́ву той по́асъ ѡ(т)то́ль вы́нати,
.гі. а́ле пр(о)ркъ Ієремѣ́й знашо(л) той по́асъ гнилы(и) и зопсова́ный. По́асъ
118 зв. той значи́лъ на́рѡдъ ізлскїй, кото́ры(и) мѣ(л) за грѣхѝ в(ъ) тве́рдую // нево́лю вавѵлѡ́нскую ведле рѣкѝ Єфра́ты, якъ в(ъ) скалу̀ тве́рдую, запрова́дити. По до́лго(м) ча́сѣ з(ъ) той нево́лѣ вы́провадилъ бгъ на́рѡдъ ізлскїй, а́ле ю́ж(ъ) зопсова́ный забобо́нами вавѵлѡ́нскими, зопсова́ный учи́нками пога́нскими. Дла то́го по́асо(м) назва(л) бъ люд(ъ) ізлскїй, бѡ по́асъ умертва́єтъ тѣло, ѡперѣзуючи єгѡ̀. Так(ъ) ізлта́нѡ(м) каза(л) бъ, жебы тѣло своє́ умртвали. По́асъ привазуєтъ члвкъ до бедръ свои́хъ и на бе́драхъ свои́хъ но́си(т). Та(к) бъ прина́лъ до себѐ в(ъ) ѡпе́ку на́рѡд(ъ) ізлскїй и в(ъ) ѡпе́цѣ своє́й хова́л(ъ) єгѡ̀. Са(м) то́є бъ мо́ви(л) до пр(о)рка Ієремѣи: «Я́ко приде́ржи(т)са чресле́ни(к) (по́асъ) къ чре́сломъ му́жа, та́ко совокупи́хъ мнѣ весъ до(м) Ізле(в)». Умртва(и)мо ж(ъ) и мы́ тѣло своє́, то зоста́немѡ по́асо(м) бзки(м) и прї́йме(т) насъ бъ до себѐ в(ъ) ѡпе́ку и бу́де(т) насъ в(ъ) ѡпе́цѣ своє́й мѣти. Кото́рыи за(с) люде тѣла своє́го не умртва́ю(т), ты(х) бъ, я(к) в(ъ) скалу̀ тве́рдую, запрова́ди(т) в(ъ) тве́рдую нево́лю пеке́лную, з(ъ) кото́рои нѣ́ґды не вы́йду(т). Ви́дѣлъ сты(и) Іѡа(н) Бгосло́въ в(ъ) нбѣ двадца(т) и чотыро́х(ъ) ста́рцо(в), кото́рыи мѣли гу́сли и спѣва́ли пѣсн(ь) но́вую бара́нкови, мо́вачи:
119 «Досто́инъ єсѝ прїа́ти // кни́гу и ѡ(т)верзтѝ печа́ти єа̀». Учтелѣ церко́вныи пре(з) ты́х(ъ) два́дца(т) и чотыро(х) ста́рцѡ(в) розумѣ́ют(ъ) ста́рогѡ за́кону два-
Апо(к) .є. на́дцати патрїа́рхѡ(в) и но́вого за́кону двана́дцати ап(с)толѡ(в). И́ншїи учтелѣ пре(з) ты́х(ъ) двадца(т) и чотыро́хъ ста́рцѡ(в) розумѣ́ют(ъ) всю црко(в), в(ъ)весь на́рѡ(д) хрстїа́нскїй. Гу́слами называ́ют(ъ) тѣла умртве(н)ныи сты́хъ, бѡ тѣла умертве(н)ныи сты́хъ бара́нкови, Хви, спѣва́ючи, вда́чную, я(к) гу́сли, выдаю(т) мелї́одїю. Умртва(и)мо ж(ъ) и мы́ тѣло своє́, то зоста́немо гу́слам(и) и бу́демо в(ъ) нбѣ бара́нкови, Хви, вда́чную и но́вую пѣснь спѣва́ти «Досто́инъ єсѝ прїа́ти кнї́гу и ѡ(т)ве(р)зтѝ печа́ти єа̀».

Мо́жемо, гладач(и) на прп(д)бногѡ Ѳеѡдо́сїа, будова́тиса в(ъ) повста(г)ли́вости, бѡ прп(д)бный Ѳеѡдо́сїй є(ст) о́бразъ повстагли́вости, повстага́лса ѡ(т) потра́въ и напо́євъ роско́шны(х), ты́лко хлѣбъ сухї́й и зе́лїє варе́ноє ѣ́лъ и во́ду пилъ, єдна(к) за́вше в(ъ) тра́пезѣ бы(л) весе́лы(и), лица̀ нѣ́ґды смутного не пока́зовалъ, даючѝ зна́ти, же по́стным(ъ) по́кармо(м) лѣ́пше о́нъ насыти́лса, нѣжели и́ншыи люде роско́шными потра́вами, ведлуг(ъ) Соломѡ́на:
119 зв. «Прв(д)ны(и) ядый насыщає(т) дшу свою̀, // дша̀ же нечести́выхъ ненасыще́нны». Повстага́ймоса и мы́ ѡ(т) по́кармѡ(в) и напої́ов(ъ) роско(ш)ны(х),
При(т) бѡ люде ѡбжи́рливыи, кото́рыи уганаю(т)са за потра́вами и напо́ами роско́ш-
.гі. ными, гнѣ(в) бжї́й на себѐ порушаю(т). Припо́мнѣте собѣ дво(х) сынѡ(в)

Ілїєв(х) Офнѣю и Фінеѡса, сщ҃еннико(в) старозаконны(х), которыи были а҃. Ца(р) .в҃.
ѡбжирливыи и ѡфѣры людскїи, бу҃ принесеныи, на покарм(ъ) собѣ брали.
Сынѡве же Іліины, жерцовы быш(а), сынѡве бе(з)законїа, не вѣдуще га҃,
ни прав(д)ы жречески, предъ людмѝ всѣми жрущими, внегдà бѡ кто прино-
шаше жертву, прихождаше ѡтрокъ жреческъ, дондеже сварятса мяса и
удица трезубна в(ъ) руку єгѡ и влагаше ю в(ъ) конобъ великїй или въ мѣ-
дяный сосудъ или в(ъ) лат(ъ)ку и все, єже вонзеса на удицу, възимаше є
себѣ жрецъ и такѡ творяше всему Ізлеви, приходящему пожрѣти г(с)дви
в(ъ) Силѡ(м). Але за тоє ѡбжирство Ѡфнїй и Фѣнеѡсъ ѡ(т) ба҃ скараны смер-
тю. Ѡбадва на войнѣ ѡ(т) філистинѡв(ъ) забиты. Которыи за(с) люде повста- а҃. Ца(р) .д҃.
гают(ъ)са ѡ(т) потра(в) и напоїовъ роскошны(х), ты(м) бъ҃ даєт(ъ) ла(с)ку
свою. Припомнѣте собѣ цр҃а Двд҃а, которы(и) прагну(л) // напитиса воды 120
з(ъ) студнѣ Виѳлеѡмскои и мови(л): «Кто да(ст) мнѣ воду ѡ(т) кладяза, иже а҃. Пара-лѣпо(м) .аі.
въ Виѳлеѡмѣ є(ст) въ вратѣх(ъ)?» В(ъ) той часъ три воины єгѡ, в(ъ)павши
в(ъ) ѡбозъ филистинскїй непрїятелскїй, начерпали воды з(ъ) студнѣ Виѳ-
леѡ(м)скои и принесли Двд҃ви, але Двд҃ъ повстягнулса ѡ(т) тои воды, не
пил(ъ) єй и ѡфѣрова(л) бу҃, возлїа ю гв҃и и речè: «Сохранѝ мя, гиִ, да не со-
творю глъ҃ сей, аще кровъ мужей тѣх(ъ) пїю, иже в обѣдѣ дшъ҃ свои(х) прине-
сѡша ю». И за тую повстягливость ѡсвѣдчалъ бгъ҃ Двд҃ви ла(с)ку свою, да-
ва(л) єму звитя(з)ство на(д) розными непрїятелями єгѡ. Такъ и теперъ кто
єстъ ѡбжирливый, уганяєт(ъ)са за потравами и напоями роскошными,
скараєт(ъ) єгѡ бъ҃ в(ъ) пру(д)ком(ъ) часѣ смерт(ь)ю, якъ Офнѣю и Фѣнеѡса.
Кто за(с) єстъ повстягливый, да(ст) єму бъ҃, якъ Двд҃ви, звитязство на(д)
всѣм(и) непрїятелями єгѡ видомыми и невидомыми.

Можемо, глядачѝ на прп(д)бно(г)[о] Ѳеѡдосїа, будоватиса в(ъ) побож-
ности, бо прп(д)бны(и) Ѳеѡдосїй єстъ образъ побожности, завше млил(ъ)са
бу҃ и млтвою своєю и знаменїємъ кр(с)та стг҃ѡ розганя(л) духѡ(в) злы(х),
которыи // єму в(ъ) печерѣ показовалиса, на воза(х) ѣздачи, в(ъ) бубны буб- 120 зв.
начи и в(ъ) пищалки играючи. Побожный бы(л) прп(д)бный Ѳеѡдосїй, бо
и за живот(а) и по смрти єгѡ на(д) монастырем(ъ) Печерским(ъ) люде видали
свѣтло(ст), а в(ъ) той свѣтлости видѣли преп(д)бногѡ Ѳеѡдосїа, который
по(д)несши руки, бгу҃ млилса. Побожный былъ прп(д)бный Ѳеѡдосїй, бо
завше гды на(д)ходилъ пост(ъ) великїй, ѡнъ мало просфоръ в(ъ)завши,
ишолъ в(ъ) печеру и тамъ, зам(ъ)кнувшиса пре(з) всю чтырдеся(т)ницу бу҃
млил(ъ)са. И в(ъ) той часъ прп(д)бному Ѳеѡдосїю показа(л)са Хс҃ и ѡзна(и)-
милъ єму ѡ смрти єгѡ. Буд(ь)мо жъ и мы побожными, млѣмоса бу҃, то пре(д)
скончєнїємъ житїа нш҃егѡ покажет(ъ)са и намъ Хс҃ и ѡзнайми(т) намъ ѡ
смрти нш҃ои. Млѣмоса бу҃, бо млитва примушаєтъ ба҃, же все даєт(ъ) намъ,
чогѡ потребуємо. Такъ мовилъ Хс҃: «Кто єстъ ѡ(т) ва(с) чл҃вкъ, єгò же аще Ма(ѳ) .з҃.
воспросит(ъ) сынъ єгѡ хлѣба, єдà камень пода(ст) єму, или аще рыбы про-

си(т), єда̀ ѕмїю пода(ст) єму̑? А́ще бо вы лука́вы су́ще, умѣ́ете даа́нїа блга-
даа́ти чадомъ ваши(м), ко́л(ь) ми па́че ѡ(т)цъ вшъ нб(с)ный да́ст(ъ) блгаѧ
125[955] просѧщи(м) у негѡ?» Млтва // ѡ(т) грѣхѡ(в) на́с(ъ) ѡчища́єт(ъ). Та(к) мо́-
ви(т) Ісусъ Сира(х): «Кто призва єгѡ̀ и презрѣ̀ ѝ, зане щѐдръ и мл(с)тивъ
г(с)дь и ѡставлѧ́єт(ъ) грѣхи́». Млтва непрїа́телей ду́шныхъ звитѧжа́єт(ъ).
Та(к) мо́ви(л) Хс: «Млѣ́теса, да не внї(и)дете в(ъ) напа(ст)». Млтва ѡ(т)
непрїа́телей видо́мы(х) избавлѧ́єтъ. Такъ мовил(ъ) бгъ усты̀ Двдовыми:
Ѱа(л) .мѳ. «Призовѝ мѧ в(ъ) днь печа́ли твоє́ѧ и изба́влю тѧ».

Можемо, глѧдачѝ на прп(д)бно(г)[о] Ѳеѡдо́сїа, будова́тисѧ в(ъ) чу́лости, бо прп(д)бный Ѳеѡдо́сїй є́стъ о́браз(ъ) чу́лости. Бы(л) чу́лый, гды ѡ(т)почи́нути хотѣ(л), ты(л)ко сыпѧ́лъ сѣ́дѧчи, не ле́жачи. Мо́жетъ мо́вити прп(д)бный Ѳеѡдо́сїй до ба: «Полу́нощи воста(х) и сповѣда́тисѧ тебѣ̀», бо ѡ́нъ та(к) был(ъ) чу́лый, же ѡпо́лночи в(ъ)става(л) на хвалу̑ бжїю, на покло́ни.

Бу(д)мо и мы̀ чу́лыми, не лѣну́ймосѧ ѡпо́лночи в(ъ)ста́ти на хвалу бжїю
Ісхо(д) .кє. до цркви, бо ѡпо(л)ночи позабїа́л(ъ) бъ в(ъ) Єгѵ́птѣ людє́й перворо(д)ныхъ,
ѡпо́лночи Хс уроди(л)сѧ ѡ(т) прч(с)тои двы, ѡпо́лночи крести(л)сѧ в(ъ)
рѣцѣ̀ Іѡрда́нской, ѡпо(л)ночи преѡбрази(л)сѧ на горѣ̀ Ѳаво(р)ской, ѡпо(л)-
ночи в(ъ)ста(л) з мртвы(х) и вы́шо(л) з(ъ) гро́бу, ѡпо(л)ночи прї́йдет(ъ)
121 зв. суди́ти живых(ъ) и мртвыхъ ве́длугъ єѵ(г)ли́сты Матѳеѧ: // «Полу́нощи
же во́пл(ь) бы(ст), се жени(х) грѧде(т) и зы(й)дѣт(е) во срѣтє́нїє єгѡ̀».

Чулый бы(л) прп(д)бный Ѳеѡдо́сї(и) и на преложє́нствѣ, бо бу́дучи игу́мено(м) Пече́рскі(м), преложо́ны(м) на(д) и́нѡками, слу́халъ в(ъ)ночѝ по(д) ке́лїами, що бра́тїа чи́нѧ(т), ѡ чи(м) розмовлѧю(т) и гды я́ко(г)[о] бра́та почу(л) млѧ́чогосѧ бу, подѧкова́нїє и хва́лу ѡ(т)дава(л) бу за негѡ̀. А гды почу(л), же бра́тїа, зобра́вшисѧ, що зло́є мо́вѧ(т), уда́рив(ъ) рукою в(ъ) две́рѣ, ѡзнаймуючи ѡ своє́м(ъ) при́ст(ь)ю, и ѡдышо́вши, на за́втрѣшнїй днь призва(л) и́х(ъ) до себѐ и напомина(л), жебы̀ не празносло́вили и розмо́вами злы́ми ба не ѡбража́ли.

Подо(б)ны(и) е́ст(ъ) сты́й Ѳеѡдо́сїй Іа́кѡву патрїа́рсѣ старозако(н)ному, кото́рый ста́дѡ Лава́ново, собѣ̀ пору́че(н)ное, чу́ле па́слъ в(ъ)днь и в(ъ)ночѝ,
Бы(т) .ла. жебы̀ ѡ(т) ста́да що не згѝнуло, бо мови(л): «Бы́х(ъ) въ дни жего(м) зно́єм(ъ),
а студє́нїю в(ъ)но́щи и ѡ(т)хож(д)аше со́нъ ѡ(т) о́чїю моє́ю». Та́къ прп(д)бный Ѳеѡдо́сїй чу́ле пасл(ъ) в(ъ)днь и в(ъ)ночи ста́до Хво, собѣ̀ пору́че(н)ноє, инокѡвъ, жебы̀ якѧ́ѧ ѡвца̀ Хва не згѝнула, и мо́же(т) мо́вити: «Бы́х(ъ) въ днѝ жего(м) зно́єм(ъ), а студє́нїю в(ъ)но́щи и ѡ(т)хож(д)аше сѡ́н(ъ) ѡ(т) о́чїю моє́ю». И тепе́ръ кото́рыи лю́де сут(ь) на преложє́нствѣ, ма́ю(т) бы́ти
122 чу́лыи, ма́ю(т) пи́л(ь)не // стара́тисѧ ѡ сп(с)нїє менши(х), кото́рыи по(д) и́хъ вла́стїю знайду́ю(т)сѧ, ма́ю(т) стара́тисѧ, жебы̀ ме(н)шїи жилѝ до́бре, ведлу(г) приказа́нѧ бжого, жебы̀ кто з(ъ) ме́нши(х) не в(ъ)па(л) в(ъ) грѣ́х(ъ) и дша єгѡ̀ не згѝнула, бо всѣ̀ преложо́ныи, всѣ ста(р)шїи, дхо́вныи и свѣцкїи, за всѣ(х) ме́ншы(х), кото́ры(х) по(д) руко́ю своє́ю маю(т), бу́ду(т) в(ъ)

днь ѡстатнї(и) ѡ(т)вѣт(ъ) бу давáт(и). Игýмены, архїмандрыты ѡ(т)повѣдáти бýду(т) бу за иноко(в) свои(х); еп(с)копов(е), архїеп(с)копов(е), патрїа(р)хове бýду(т) ѡ(т)повѣдáти бгу за сщенникѡ(в) и за всѣх(ъ) людéй, котóрыи в(ъ) и́хъ парóхїи знайдýют(ъ)сѧ; црѣ, кнзѣ и всѣ панѡве бýдутъ ѡ(т)повѣдáти бгу за слýгъ и по(д)дáных(ъ) свои(х); гетманъ за жолнѣрѡвъ, учтелъ за учникѡ(в), ѡ(т)цъ и мáтка за дѣти свои̂ бýду(т) бу ѡ(т)повѣдáти. Длѧ тогѡ мóви(т) ап(с)лъ Павелъ до всѣх(ъ) мéнших(ъ), котóрыи по(д) влáстїю сýть: «Повинýйтесѧ настáвникѡмъ ваши(м) и покарѧ́йтесѧ и́мъ, ты́и бо бдѧ́тъ ѡ дшах(ъ) вших(ъ), áки слóво воз(д)ати хотѧ́ще». Єврео(м) гла(в) .гі.

Мóжемо, глѧдачѝ на прп(до)бно(г)[о] Ѳеѡдóсїѧ будовáтисѧ в(ъ) прáцѣ, бо прп(д)бны(й) Ѳеѡдосї(й) є́ст(ъ) óбра(з) прáцы, нѣ́гды не порожнева(л), за(в)ше працова(л), часо(м) дровà сѣ(к), часо(м) вóду носи(л) в(ъ) монастырѝ на потрéбу // брáтїи своéй. Працýймо (ж) и мы̀, про(ж)новáнѧ сѧ выстерѣга(и)мо, бо в(ъ) мóрѣ водà гóркаѧ и солóнаѧ, длѧ тóго, же мóре не рушає(т)сѧ, стои(т) спокóйне. В(ъ) рѣка(х) за(с) и на и́ншых(ъ) мѣстца(х) вода солo(д)каѧ длѧ то(г)[о], же иде(т) и рýшає(т)сѧ, бо вода з(ъ) мóрѧ иде(т) пре(з) пóры, пре(з) меáты, пре(з) дѣры земныи и тамъ в(ъ) землѝ гóрко(ст) и сóлоность мóрскаѧ зостає(т)сѧ, а водà соло(д)каѧ з(ъ) землѣ в(ъ) жродла выхóди(т), з(ъ) жрóде(л) иде(т) струмéнами в(ъ) рѣки и на и́ншїи мѣ(ст)ца, а рѣки знóву в(ъ) мóре в(ъ)падáютъ. Тáк(ъ) мóви(т) екклезїáсте(с): «Вѣмѣсто ѡ(т)кýду потóци иду(т), и тáмо ты́и сѧ во(з)вращáют(ъ) итѝ». Ѧ́кѡ теды в(ъ) мóри водà гóркаѧ и солóнаѧ длѧ тогѡ, же мóре стои(т), не рушає(т)сѧ; в(ъ) рѣка(х) за(с) водà соло(д)каѧ, же ѡнѝ теку(т) и рýшают(ъ)сѧ. Та(к) люде порожнюючїи, ничóго не чі́нѧчїи, маю(т) в(ъ) собѣ грѣхѝ, котóрыи су(т) дшѣ и(х) гóркїи и солóныи; люде за(с) працýючїи, що-ко(л)век(ъ) дóброго чинѧ́чїи, мáю(т) в(ъ) собѣ дóбрыи учи(н)ки, котóрыи соло(д)кїи су(т) дшѣ и(х). Ґды жо(л)нѣре Антїѡховы воїовáли проти(в) жидѡ(в), на пýщ(и) кры́ючи(х)сѧ в(ъ) днь субо(т)ны(и), жиды̀ шанýючи субóту, в(ъ) котóрую не казáл(ъ) и(м) бъ нѣчóго робúти, не боронúлисѧ непрїѧ́теле(м) свои(м): «не ѡ(т)вѣщáше и(м), ни кáмени // вергóша на ни(х), ни заградúша мѣста тáйна». Длѧ тóгѡ ѡ(т) непрїателе(и) свои(х) позабїѧ́ны умрóш(а) сіи и жéны и(х), и снѡве и(х) и скóты и(х), дáже до ты́сѧщ(и) дшъ члвческ(ъ). Вúдѧчи тóє, и́ншїи жиды̀ почалѝ ю(ж) и в(ъ) суб(б)оту боронитисѧ непрїателе(м) свои(м) и з нúми воевáти, мóвѧчи: «Всѧ(к) члк(ъ), и́же áще прі́йде(т) к на(м) на бра(н) в(ъ) днь суб(б)отны(и), ѡпо(л)чає(м)сѧ протúву є(г)[о] и не умре(м) вси, я́ко же умрѡша брáтїа нша въ та(и)ны(х)». Яко теды жидо(в) непрїѧ́телѣ позабїѧ́ли в(ъ) днь суб(б)отны(и), в(ъ) котóры(и) нѣчо(г)[о] не робúл(и), а ґды почалѝ и в(ъ) субóту робúти, непрїателе(м) сѧ боронúти, ю́ж(ъ) и́хъ непрїѧ́телѣ не забїѧ́ли. Так(ъ) и тепéръ котóрыи люде порожнюютъ, нѣчóго не рóбѧ(т), на ты(х) непрїѧ́телѣ дýшныи воюю(т) и дшѣ и(х) грѣхáми забіваю(т). Котóрыи за(с) люде працýют(ъ), якýю речъ дóбрую чúнѧ(т), на ты(х) нéпрїѧтелѣ дýшныи не смѣют(ъ) воєват(и) и дшѣ ихъ не могýтъ забúти.

Margin notes: 122 зв. — Васúлї(и), кни(г) .д. геѯамеро(м). — Екклe(з). гла(в) .а. — 123 — а. Ма(к) .в.

Мо́жемо єщѐ, гладачѝ на прп(д)бна(г)[о] Θеωдо́сїа, будова́тиса и в(ъ) и́ншы(х) мно́ги(х) добродѣ́теле(х), бо прп(д)бны(и) Θеω(д)осї(и) є(ст) о́бра(з) єщѐ и́нши(х) добродѣ́ле(и) [!] мно́ги(х) и за ты́и мно́гїи прп(д)бно(г)[о] Θеωдо́сїа добродѣ́тел(и) мно́гїи добродѣ́(и)ства ωсвѣ́дча(л) бъ монастыре́ви Пе-
123 зв. че́рскому. Ѓды не ста́ло в(ъ) монастыри // по́ка(р)му дла бра́тїи, аггл(ъ) в(ъ) ωсо́бѣ во́ина, пришо́вш(и) до прп(д)бно(г)[о] Θеωдо́сїа, положи(л) на столѣ́ гри́вну ѕло́та и ωдыйшо́въ и за то́є ѕло́то ку́плено по́карму бра́тїи. Зно́ву ѓды не ста́ло в(ъ) монастырȣ́ мукѝ на хлѣ́бъ, каза́л(ъ) прп(д)бны(и) Θеωдо́сї(й) итѝ до спѣжа́рнѣ келаре́ви и ωгладѣ́ти, кото́рый, пришо́вши, знашо́л(ъ) по́вен(ъ) засѣ́къ мукѝ та(к), же мукà презъ стѣ́ну сы́паласа на́ землю. В(ъ) то(м) же монастырѝ ѓды не ста́ло на слу́жбу бжїю винà, мо́ви(л) прп(д)бны(и) Θеωдо́сі(и) панамарȣ̀: «Не пеци́са у́трїє(м), не има(т) бо бъ ωста́вити црькви сеѧ̀ въ у́трїй днь без(ъ) слу́жбы, но єщѐ и ннѣ пода(ст) намъ вина́ до избы́тка». И ведлугъ пр(о)ро́цтва прп(д)бногω Θеωдо́сїа в(ъ) той днь єднà па́ни три де́лвы по́лныи винà присла́ла. В(ъ) то́м(ъ) же монастырѝ не ста́ло оли́вы до лампъ црко́вны(х). Теды прп(д)бный Θеωдо́сїй панамарȣ̀ мо́вилъ: «Ма́ло потерпи́мъ, мла́ще ба, и то́й и́ма(т) да́ти на(м) в сей днь до избы́тка єле́ю». И ведлугъ мо́вы прп(д)бнагω Θеωдώсїа, в(ъ) той днь єде́н(ъ) члвкъ бога́ты(и) принéслъ сосу́д(ъ) вели́кїй, оли́вы по(л)ны(и). Я́ко мѣ́сту Їєр(с)ли́му дла добродѣ́теле(и) Дво(д)вы(х) ωсвѣдча́лъ бгъ вели́кїи добро-
124 дѣ́йства, бо // рони́лъ єгѡ̀ ω(т) непрїѧ́телей, ω(т) го́лоду, ω(т) повѣ́тра и ω(т) небеспече́нствъ и́ншы(х), бо мо́вилъ: «Защищȣ̀ градъ сей менѐ ра́ди и Двда, рабà моє́гω»,— такъ дла добродѣ́телей прп(д)бнагω Θеωдо́сїа вели́кїи добродѣ́йства бгъ пре(д) тым(ъ) пока́зовалъ монастыре́ви Пече́рскому и тепе(р) пока́зуєт(ъ). Дла то́гω ѓды умрл(ъ) прп(д)бны(и) Θеωдо́сї(и), в(ъ) то(и) днь Стосла(в) кнзь Кїєвскі(и) ви́дѣ(л) на(д) монастыре(м) Пече́рски(м) столп(ъ) огни́сты(и) ω(т) зе(м)лѣ до нба высо́кі(и), бω прп(д)бны(и) Θеωдо́сї(и), я(к) столп(ъ) огни́сты(и), пре(д) ты(м) спира(л) и тепе(р) спираєт(т) монасты(р) Пече́рскї(и) горли́востю и любо́вою своє́ю, кото́рую горли́во(ст) и любо(в) огне(м) назва(л) Хс, мо́вачи: «О́гнь прїйдо(х) во врещѝ на́ землю и что хощȣ̀ а́ще ужѐ во(з)горѣ́са». Дла то́го за(с) прп(д)бны(и) Θеωдо́сі(и) показа́лса сто(л)по(м) ω(т) землѣ до нба высо́ки(м), бω о(н) в(ъ) то(и) де(н) в(ъ) кото́ры(и) скончи(л) жи́тїє доча́сноє, пошо́лъ з(ъ) землѣ до нба навѣ́ки жити и за на(с) бу са мли́т(и). Буду(й)моса (ж) мы́ в(ъ) добродѣ́теле(х), гладач(и) на о́бра(з) добродѣ́теле(и), на прп(д)бного Θеωдо́сїа, кото́ры(и) в(ъ) нбѣ мли(т)са за на(с) бу, пе(в)не дла прп(д)бно(г)[о] Θеωдо́сїа да(ст)
124 зв. на(м) бъ на землѝ добра доча́сныи и в(ъ) нбѣ до́бра вѣ́чныи. Ами́нь. //

Патерик(к) Печеръ. в(ъ) жи(т). є(г)[о].

Θеωфилак(т) на ві Лу(к).

ПРИМІТКИ

[1] Квадратні дужки в стародрукові; [2] Квадратні дужки в стародрукові; [3] Квадратні дужки в стародрукові; [4] Квадратні дужки в стародрукові; [5] Квадратні дужки в стародрукові; [6] Квадратні дужки в стародрукові; [7] II умывáл(ь)ницы; [8] I, II чини́ли; [9] I, II хр(с)тїáнскаѧ; [10] II котóрїй; [11] II ц҃ркóвнаго; [12] I, II со; [13] I нб(с)нагѡ; [14] I, II хр(с)тїáнскои; [15] I внити́; [16] I, II Галилéѧ; [17] I, II ѡкáзїи; [18] сýть; [19] I, II Объцýю тéды лáска(м) вáшим(ъ) на ты́м(ъ) казáню показáти; [20] I, II пожи́токъ; [21] I, II слово відсутнє; [22] I, II Захáрїѧ; [23] I, II лихтáръ; [24] I, II лихтáръ; [25] II знáчи(т); [26] I, II котóрїи; [27] I матéрїа; [28] I, II сýть; [29] I, II ты́ѣ; [30] I, II б҃жїа; [31] I, II пожи́токъ; [32] I, II зачинáют(ъ)сѧ; [33] II базакóнїихъ; [34] I, II є́смь; [35] I, II пожи́токъ; [36] I, II кр҃щéнїа; [37] I, II пожи́то(к); [38] I, II бо; [39] I, II бо; [40] I рицѣ; [41] II Іѡрдáн(ь)ской; [42] I, II такъ мóвит(ъ) єv(г)ли́ста Ма(т)ѳéй; [43] I, II бо; [44] I, II пожи́ток(ъ); [45] I, II бо; [46] I, II котры́й; [47] II другíй; [48] II и́ншими; [49] I, II ст҃гѡ; [50] I, II пожи́токъ; [51] I, II мνропомазáнїа; [52] II узброє́ны(м); [53] II ры́цере(м); [54] I, II пострадáй; [55] I, II пожи́тки; [56] I, II найвы́шшым(ъ); [57] I, II єvхари́стїа; [58] I, II крôвь; [59] I, II тоє́ѣ; [60] I, II єvхари́стїи; [61] I, II крôвь; [62] I, II кровь; [63] II єvхари́стїи; [64] I, II сýть; [65] I, II тоє́ѣ; [66] II єvхари́стїи; [67] I, II сýть; [68] I, II крôвь; [69] I, II кровь; [70] I, II пожи́токъ; [71] II єvхари́стїи; [72] Весь наступний текст до слова *Пожытокъ* в I і II відсутній; [73] I, II пожи́токъ; [74] I, II *и то̀* відсутнє; [75] II єvхари́стїи; [76] I, II пожива́ет(ъ); [77] I, II кровь; [78] I, II кровь; [79] I, II пожи́то(к); [80] II єvхари́стїи; [81] I, II пожива́єть; [82] I, II кровь; [83] I, II кровь; [84] I, II галилеѧ́нах(ъ); [85] I, II поби́тых(ъ) ѡ(т) И́рѡда; наступна частина речення до прямої мови відсутня; [86] I, II галилеѧ́не; [87] I, II сíи; [88] I, II грѣшнѣ́йши; [89] I, II галилеѧнъ; [90] I, II всѝ; наступні речення до кінця абзаца відсутні; [91] I, II трѝ; [92] I, II учини́ти; [93] I, II учини́ти; [94] I, II чини́лъ; [95] I, II укри́вди(л); [96] I, II котóрїи; [97] I, II сповѣдáючогосѧ; [98] I, II чи́нит(ъ); [99] I, II пожи́токъ; [100] I, II учини́лъ; [101] I, II котóрїи; [102] II бóл(ь)шъ; [103] I, II чини́ти; [104] I, II учи́нкѡвъ; [105] I, II хочŷ; [106] I, II пожи́токъ; [107] I, II дїáвол(ь)скимъ; [108] I, II жидовъ; [109] I, II которїи; [110] I, II дїѧ́вола; [111] I, II чи́нить; [112] Наступна частина тексту, закінчуючи словами *мýсѧтъ вгѡ̀ ѡ(т) еп(с)копа брáти*, в I, II відсутня; [113] I, II матéрїѧ; [114] Наступне речення у I, II відсутнє; [115] I, II пожи́токъ; [116] I, II котóрїи; [117] I, II після цього слова є: на ми́трѣ; [118] I, II вы́риты; [119] I, II чи́нитъ; [120] I, II ѡны̀; [121] I, II пожи́токъ; [122] I, II котóрїй; [123] I, II во; [124] I, II сýть; [125] I, II котóрыхъ; [126] II шѣсть; [127] II шѣсть; [128] I, II пожи́токъ; [129] I, II учи́нкѡ(в); [130] I, II труждáющїисѧ; [131] I, II рацыѡнáлѣ; [132] I, II своє́и; [133] I, II учи́нки; [134] I, II чини́ли; [135] I, II суть; [136] I, II котóрїи; [137] I матéрїа; [138] I, II пожи́тки; [139] I, II суть; [140] II сотвори́мъ; [141] I, II Є́vvы; [142] II расти́тесѧ; [143] I, II ухрани́тисѧ; [144] I матеріа; [145] I, II пожи́ток; [146] Весь наступний текст до кінця абзаца у I, II відсутній; [147] *и поживаный* було пропущено і наклеєно над рядком; [148] I, II правди́вой; [149] I, II нáшеи; [150] I, II хотѧ́щїи; [151] I, II б҃жую; [152] II хр(с)тїáн(ъ)скїй; [153] I, II жиды; [154] I, II ѡны; [155] Замість наявного кінця речення, в I, II такий текст: пáщеки свої̀ на ц҃рков(ъ) б҃жїю ѡтворѧ́ю(т) и хотѧ́т(ъ) ѡ́ную поглоти́ти; [156] Наступний текст, закінчуючи фразою *Без(ъ) вѣ́ры невозмóжно угоди́ти б҃гу*, у I, II відсутній; [157] I, II котóрую; [158] I, II всѣ; [159] I, II далі є така фраза: и бýдут(ъ) нáсъ правди́выми хр(с)тїáнами звáти; [160] I, II сáми; [161] I, II нáшеи; [162] I, II в҃; [163] I, II хр(с)тїáне; [164] I жї́до(в)скоє; II жидѡ́вскоє; [165] I, II м҃; [166] I, II м҃; [167] II *дала̀* пропущено; [168] II ѡчищє́нїѧ; [169] I в҃; [170] I, II п҃; [171] I, II п҃; [172] II ѡчищє́нїѧ; [173] I с҃; II ст҃го; [174] I с҃; II ст҃го; [175] I учї́ни́л(а); II учини́ла; [176] I жї́до(м); II жи́дѡм(ъ); [177] I, II старíй; [178] I, II чтирыдесѧ́ти(х); [179] I, II хр(с)тїáне; [180] I, II недовѣ́рство; [181] I ѡчї́щенїа; [182] I, II Сїмеѡ́нъ, взáвши Х҃а малéнкого на рýки своѣ, мóви(л); [183] I, II лежи́ть сей; [184] I, II наступне речення відсутнє; [185] I, II котры́й; [186] II помилково ц҃ркою; [187] I чи́нїмо; II чи́нимо; [188] I чї́ни́(ти); II чини́т(и); [189] I, II замість даної фрази, Ѡбѣцýю тéды лáска(м) вáши(м) на ты́м(ъ) казáн(ь)ю показáти; [190] I, II якимъ; [191] I жї́дóвско(г)[о]; [192] II герéзыи; [193] I, II во; [194] I борони́(т); [195] I котрїи; II котóрїи; [196] I, II повѣ́тра; [197] I котры́и; [198] I, II і҃илского; [199] I, II аще что; [200] II крвѣ; [201] I, II котóрый; [202] I, II очéй; [203] I, II весéлою; [204] I, II óвца; [205] I, II áгнца; [206] I, II аммонѣ́тами; [207] I, II непрїѧ́телскими; [208] I, II влѣ́зъ; [209] I, II Сирáхъ; [210] I, II присту́пиши; [211] I, II óрлїѣ; [212] I, II чл҃вчего; [213] I, II учи́нкѡ(в); [214] II дóбрїи; [215] I, II учи́нки; [216] I, II учи́ни(т); [217] I, II учи́нки; [218] II ничóго; [219] I, II пѧ́нство; [220] I, II пѧ́нство; [221] I пѧ́ници; II п(ь)ѧ́ници; [222] I, II пѧ́ницы; [223] I, II цр(ст)вїѧ; [224] I, II б҃жїѧ; [225] I, II пѧ́ницъ;

[226] I, II пѧнства; [227] II Голофéрнови; [228] II гетмáнови; [229] I, II пѧному; [230] II Авиѓіа; [231] I, II чúни(т); [232] I, II пѧ́ница; [233] II з(ъ); [234] I шію; [235] пѧ́ница; [236] I, II ýлицы; [237] I калюжы; II калýжи; [238] I, II пѧ́ница; [239] I, II пѧ́ница; [240] I, II пѧ́ници; [241] I, II бю́тъ; [242] I, II пѧ́ницу; [243] I, II пѧ́нство; [244] котрáѧ; [245] I, II панéн(ь)ство; [246] I, II апокалúѱи; [247] I чтирыдесѧ(т); II чтырдесѧ́ть; [248] I, II чты́ри; [249] II тúсѧчи; [250] I, II Барáнко(м) назывáє(т)сѧ Х҃с; [251] II чтырдесѧ́т(ъ); [252] I, II котры́и; [253] I, II паніе҃нскую; [254] I, II апокалúѱи; [255] I, II котры́и; [256] I, II паніе҃н(ь)скую; [257] Помилка, треба 130; [258] I, II чúнѧтъ; [259] I, II Гомóру; [260] II Мѡ͡усéѡви; [261] II мадїáнитѡ(в); [262] I, II человѣ́чого; [263] I, II бо ґды; [264] I, II чл҃вѣ́чого; [265] I, II бо сегò дн҃ѧ чл҃вка богáтымъ, зáвтра убóгим(ъ); [266] I, II *чл҃ка* пропущено; [267] I, II купцы̀; [268] I, II щáстїє; [269] нб҃а; [270] II úнши(м); [271] II úнши(х); [272] I, II якúм(ъ); [273] II úншими; [274] Наступний текст до кінця абзаца в I, II відсутній; [275] II суть; [276] I, II суть; [277] I, II чинúти; [278] I, II грóмо(м); [279] I, II úншими; [280] I, II úншими; [281] I, II суть; [282] II хотѧ́ть; [283] II хотѧ́ть; [284] I приказáн(ь)ѧ; [285] I, II чинúтъ; [286] I, II непослýшнаго; [287] II мóры; [288] I, II ѡглѧдáн(ь)ю; [289] I, II бо; [290] I, II бо; [291] I, II зачúмъ; [292] замість *нáпастей, бѣ́дъ,* у I, II преслѣдовáн(ь)ѧ; [293] I, II зачúмъ; [294] замість *нáпастей, бѣ́дъ,* у I, II преслѣдовáн(ь)ѧ; [295] I, II зачúмъ; [296] замість *нáпастей* и *бѣ́дъ,* у I, II преслѣдовáн(ь)ѧ; [297] замість всього наступного тексту до кінця казаня, таке речення в I, II: А єслѝ ѡ(т) Х҃а не ѡ(т)дáлимосѧ на землѝ, не ѡ(т)дáлимосѧ ѡ(т) негò и в(ъ) нб҃ѣ. А́минь; [298] I, II в҃; [299] I, II *на землѣ* відсутнє; [300] I, II учинúлъ; [301] I, II по правици; [302] I, II мѣ́стце; [303] I, II бо такъ; [304] I, II идѣ́же; [305] I, II пошóлъ; [306] II смирúвсѧ; [307] замість *до найвы(ш)шого,* у I, II áжъ до; [308] I, II емпирéйского; [309] I, II правици; [310] I, II Обѣцую тéды лáскам(ъ) вáши(м) на ты́мъ казáн(ь)ю показáти; [311] I, II якúмъ; [312] II Капитóлѣумъ; [313] I, II *ґды* стоїть після *бо*; [314] Наступний текст до слів *И Х҃с мáєтъ* у I, II відсутній; [315] II хр(с)тіáнскїй; [316] I, II тмáми; [317] I, II сýть; [318] I, II учúнкѡ(в); [319] I едéнъ; [320] I, II мѣ́въ; [321] I, II вочловѣчéнїи; [322] у I, II *наýкою своéю* відсутнє; [323] I хр(с)тїáне; [324] I, II агг҃ли; [325] I, II тvраннове; [326] I, II кривѣ́; [327] I, II *сѧ* після *влáснои;* [328] I, II с҃.; [329] I, II рúзу; [330] I, II звѣ́тѧживши; [331] Наступна частина речення у I, II відсутня; [332] Наступні два абзаци до слів *Для тогѡ Хр(с)тосъ мнѡ́гїи корóны мáєтъ* у I, II відсутні; [333] Наступна частина абзаца до слів *бо мнѡ́гїи мáєтъ на собѣ́ гонóры и титýлы* у I, II відсутня; [334] II ієрей; [335] Мел(ь)хиседéкову; [336] II найпѣ́рвѣй; [337] I, II звúтѧжилъ; [338] I, II На ты́м(ъ) мѣ́сцу кóн(ь)ми; [339] I, II ѕвѣ́рь; [340] I ѕвѣ́рь; II ѕвѣ́ръ; [341] I, II медвéдици; [342] I, II три; [343] I, II ѕвѣ́рь; [344] II чты́ры; [345] I, II чты́ры; [346] I, II ѕвѣ́рь; [347] I, II межѝ; [348] I, II чл҃вчїи; [349] I, II речи; [350] I, II ѕвѣрѧ́та; [351] I, II Ассірíйское; [352] I, II ѕвѣ́ръ; [353] I, II Рúмскоє; [354] I, II ѕвѣ́ра; [355] I, II антúхристъ; [356] I, II чл҃вѣ́чими; [357] I, II рéчи; [358] I, II ѕвѣ́ровъ; [359] I, II чотыры; [360] I, II Ассірíйское; [361] I, II Рúмскоє; [362] Наступна кінцева частина речення у I, II відсутня; [363] I, II трїумфáлнымъ; [364] I, II апокалúѱи; [365] I в(ъ) руцѣ; II дáлїй; [366] I и вы́йшолъ; [367] I, II рúмскїи; [368] I, II чинúль; [369] I, II звúтѧжилъ; [370] I, II заживали; [371] II ѡл(ь)брима; [372] II сподкáн(ь)є; [373] I, II тúсѧчей; [374] I, II крикъ; [375] I, II кн҃зи; [376] I, II мадїанѣтами; [377] I, II учинúли; [378] I, II мадїанѣ́тове; [379] I, II межи; [380] I, II єдны; [381] I звитѧ́зство; II звы́тѧзство; [382] I, II триста; [383] I, II мадїáмского; [384] I, II тúсѧчей; [385] I, II хр(с)тїане; [386] I, II учинéныи; [387] I, II слово пропущене; [388] I, II учúнимо; [389] I, II звитѧ́зство; [390] I, II звитѧ́зствѣ; [391] *нá нб҃о встýпимо* и у I, II відсутнє; [392] I, II в҃; [393] I, II црквнїи; [394] I, II тлумáчачи; [395] I, II úли; [396] I, II úли; [397] I, II учинúлъ; [398] I, II рéчи; [399] II тебѐ; [400] II самóю; [401] II великїи; [402] I, II речи, [403] I, II учинúл(ъ); [404] I, II *прошý* відсутнє; [405] I, II учинúлъ; [406] I єѣ; [407] I, II чúмъ; [408] I, II чúмъ; [409] I, II Ипполúтъ; [410] I, II євреи; [411] I, II сут(ь); [412] I су(т); [413] I, II суть; [414] I, II учинúлъ; [415] I, II єѣ; [416] I, II знашóлъ; [417] I, II Іѡакúмовѣ; [418] I, II Єлисавéѳа; [419] I, II Іѡакúмовѣ; [420] I, II учинúлъ; [421] I, II єѣ; [422] I, II учúненый; [423] I, II помáзана; [424] I, II бо ґды; [425] I, II начúн(ь)ємъ; [426] I, II глоса в кінці речення; [427] I, II начúн(ь)є; [428] I, II учинúлъ; [429] II всѝ; [430] I, II учинúлъ; [431] I, II фигуровáла; [432] II заквитла; [433] I, II пїе҃н(ь)кный; [434] I, II фигуровáла; [435] I, II желѣ́за; [436] I, II учинéного; [437] I, II желѣ́за; [438] тó єсть Х҃с; II тó єсть Х҃с; [439] I, II пїе҃н(ь)кный; [440] II ѱал(ь)мисты; [441] I, II úдѡли; [442] I, II пїе҃н(ь)кный; [443] II срéбром(ъ); [444] I, II учинúлъ; [445] I, II чúмъ; [446] I, II перед *бо написáлъ* є такі слова: же мѣ́ла прч(с)таѧ два, Х҃а породúвши, не нарýшити своéго девúцства; [447] I, II и бы; [448] II сїбúллѧ; [449] I, II Тибуртúна; [450] I, II бо ґды; [451] I, II Рúмѣ; [452] I сибéллѣ; [453] I, II Тибур-

ти́ны; [454] I, II Тибурти́на; [455] I, II по́ты; [456] I, II Ри́мѣ; [457] I, II сибѣ́ллѧ; [458] I, II ри́мскї́й; [459] I, II Тибурти́на; [460] I сиби́ллѧ; II сибѣ́ллѧ; [461] I сиби(л)лѧ; II сибѣ́ллѧ; [462] I, II єѵхари́стїей; [463] I, II фі́ґурова́ла; [464] II фі́ґурова́ли; [465] I, II клѣщи; [466] I, II котры́и; [467] I, II учинилъ; [468] I, II єѣ; [469] I, II учини́лъ; [470] I, II прї́ѧтел(ь)кою; [471] I, II нѐѣ; [472] I, II учини́лъ; [473] I, II вла́сноѣ; [474] I, II само́ѣ; [475] I, II єѣ; [476] I, II чини́ла; [477] I, II чинѣ́мо; [478] I, II учини́лъ; [479] I, II нѐѣ; [480] Далі частина тексту до слів *вщѐ пред(ъ) створе́н(ь)ємъ свѣ́та, пре(д) вѣки* у I, II відсутня; [481] I, II цим словом цитата закінчується; [482] I, II уве́сь; [483] Початок наступного речення до слів *бо написано* у I, II відсутній; [484] I, II чи; [485] I, II чи; [486] I, II смрт(ь)ю; [487] I, II вѣ́чноѣ; [488] I, II приказа́н(ь)ѧ; [489] наступна частина тексту до слів *о́смаѧ, ѡста́тнѧѧ речъ великаѧ...* у I, II відсутня; [490] I, II учини́лъ; [491] I, II Мѡѵсе́єво; [492] I, II Мѡѵсе́єво; [493] I учі́ни(л); II учини́л(ъ); [494] I, II ѡны; [495] I, II єдны; [496] I, II Мѡѵсеєво; [497] I, II сенте́нцію; [498] II ѡбѣ́двѣ; [499] I, II жидъ; [500] I, II прч(с)тоѣ; [501] II ѡбѣ́двѣ; [502] I, II учини́л(ъ); [503] I, II ре́чи; [504] I, II чи́нитъ; [505] I, II речи; [506] Замість слів *Сікеѡта в(ъ) мѣстѣ Анастасиопо́лю,* в I, II такий текст: *єде́нъ архї́мандри́та на в(ъ)схо́дѣ;* [507] I, II причи́ну; [508] I тоєѣ; [509] I єѣ; [510] I, II ре́чи; [511] I, II учи́нитъ; [512] I доча́сноѣ; [513] I вѣчноѣ; [514] IV тѡ(м); [515] IV хр(с)тїа́не; [516] IV преслѣдова́ню; [517] IV тернъ; [518] IV оны̀; [519] IV ѿбѣцую те́ды ла́скамъ ва́шимъ на то́м(ъ) каза́ню показати; [520] IV причи́нѣ; [521] причи́нѣ; [522] IV бѡ ємꙋ̀ бгъ въ свемъ блг(с)лови́л(ъ); [523] IV бѡ в(ъ); [524] IV бо сѧ ба́рзо; [525] IV бѡ ихъ Арта-Ѯе́рѮесъ; [526] IV слово відсутнє; [527] IV наизджа́ли; [528] IV бѡ; [529] IV чи; [530] IV чи; [531] IV жи́лами; [532] IV чи; [533] IV три; [534] IV чи; [535] IV три; [536] IV чи; [537] IV чи; [538] IV причи́на; [539] IV това́риства; [540] Квадратні дужки в стародрукові; [541] IV гли́те; [542] IV соѡбща́єт(ъ)сѧ; [543] IV ѡбица́лъ; [544] IV това́риства; [545] IV това́риства; [546] IV амморе́йчикове; [547] IV амморе́йчиковъ; [548] IV това́риства; [549] IV На́ввину; [550] IV ти́сѧчей; [551] IV това́риства, [552] убо Ама́сїѧ; [553] IV това́риства; [554] IV това́риства; [555] IV ѡбица́лъ; [556] IV па́нствѣ жебы̀ сѧ поклони(л) бого́м(ъ) єгѡ̀ фалши́вым(ъ); [557] IV ниже́ли; [558] IV учи́нко(в); [559] IV чини́ти; [560] IV котрыи; [561] IV чи́нѧ(т); [562] IV кды; [563] IV в(ъ) то́й часъ Вала́къ; [564] IV чинити; [565] IV бл(с)вѧ́щїи; [566] IV блгослове́ни; [567] IV кленꙋ́щїи; [568] IV чини́ти; [569] IV чини́ли; [570] IV мадиани́тове; [571] IV вночи; [572] IV мадїани́тове; [573] IV чини́ти; [574] IV три; [575] IV мл(д)нци; [576] IV чини́ти; [577] IV Вавило́нскї́й; [578] IV три; [579] IV мл(д)нц(и); [580] IV бри́ кому; [581] IV четыридеся́т(ъ); [582] IV де́вѧ(т); [583] IV ничо́гѡ; [584] IV вавѵло́нчикове; [585] IV три́дцѧ(т); [586] IV ни; [587] IV на то́й ча́съ проро́къ; [588] IV три; [589] IV вавѵло́нчикове; [590] IV межѝ; [591] IV ничо́гѡ; [592] IV чини́ти; [593] IV ѡнѝ; [594] IV чини́ли; [595] IV чи; [596] IV ѡ(д); [597] IV чили; [598] IV чинишъ; [599] IV и́ншїи; [600] IV причина; [601] IV сирі́йчиками; [602] IV учини́вши; [603] IV Си́рїю; [604] IV Михіа; [605] IV мо́вѧчи; [606] IV Михї́ю; [607] IV Мї́хїѣ; [608] IV темнї́ци; [609] Асси-рї́йскїй; [610] IV и́ншими; [611] IV ассі́рі́йского; [612] IV жидо́мъ; [613] IV жиды̀; [614] IV учинки; [615] IV Геѡ́ргїа; [616] IV ри́мскї́й; [617] IV учини́лъ; [618] IV Ри́мскомъ; [619] IV христїа́н(ъ); [620] IV забї́анѡ; [621] IV кото́рїи; [622] IV хр(с)тїа́нъ; [623] IV учини́лъ; [624] IV жиды̀; [625] IV чї́й; [626] IV в҃; [627] IV те́ды ла́скамъ ва́шимъ на ты́мъ ка́заню; [628] IV и́ншїи; [629] IV кому́ ж до; [630] IV вѣдѧ́щїи; [631] IV сѣрча́стымъ; [632] IV чтырѣ; [633] IV че́рпающимъ; [634] IV да́лѣй; [635] IV тї́сѧчей; [636] IV тыл(ь)ко; [637] IV и́ншїє; [638] IV пу́щи; [639] IV бо́л(ь)ше; [640] IV хр(с)тїа́нскую; [641] IV хр(с)тїа́нскую; [642] IV учи́нки; [643] IV котрїє; [644] IV ѱи; [645] IV межи; [646] IV тї́сѧчми; [647] IV три́ста; [648] IV и́ншимъ; [649] IV *и по тымъ звѣтѧ́зствѣ трї́умфова́ти* відсутнє; [650] IV межи; [651] IV звитѧжа́ютъ; [652] IV звитѧ́зствѣ; [653] IV звитѧжа́ю(т); [654] IV звитѧ́зствѣ; [655] IV звитѧжилъ; [656] IV з(ъ)витѧжи(л); [657] IV в(ъ)згордѣ(л); [658] IV звитѧжи́лъ; [659] IV звитѧжилъ; [660] IV Єрїхѡ́нъ; [661] IV забиѧ́ти; [662] IV котрїє; [663] IV Єрїхѡ́нѣ; [664] IV кгдѝ; [665] IV Єрїхѡ́нъ; [666] IV *вѣ́чне до пе́кла в(ъ)тру́титъ* відсутнє; [667] IV ни́жели; [668] IV *и ѡзметъ до ѡбо́зу нб(с)ногѡ* відсутнє; [669] IV котѡрїє; [670] IV суть; [671] IV врази; [672] IV ненавидѧ́щїи; [673] IV котрыи; [674] IV Єрїхѡ́ну; [675] IV зачи́м(ъ); [676] IV людї́й; [677] IV ѡста́тнїй; [678] IV бо́л(ь)ше; [679] IV сотво́ршему; [680] IV мл(с)рдїа; [681] IV смо́кови; [682] IV єѣ; [683] IV смо́чои; [684] IV хр(с)тї-а́нскїй; [685] IV начі́н(ь)єм(ъ); [686] IV не(з)бо(ж)нїи; [687] IV тыл(ь)ко; [688] IV Іа́кѡва мовѧ́чогѡ; [689] IV переста́нмо; [690] IV начи́нѧ; [691] IV Симона, [692] IV ѕвѣздѝ; [693] IV оны; [694] IV избыша; [695] IV крѣпци; [696] IV чужи(х); [697] IV инши(х); [698] IV дру́зїи; [699] IV таємни́чным(и); [700] IV ко́зїахъ; [701] IV єднѝ; [702] IV Ка́инова; [703] Чорним чорнилом початкову літеру ц виправлено на ч; IV чаровни́ци; [704] IV и́ншїи; [705] IV въста́ющи(м); [706] IV тимпа́ны; [707] IV єдны; [708] хрѣхѝ [!]; [709] Наступна частина тексту до слів *Пла́чутъ лю́де, млѧчи́сѧ бгу...* у IV відсутня; [710] Наступна частина тексту, закінчуючи словами *и хвалу возда́ша, сѣдо́ша,* у IV відсутня; замість неї, у IV такий текст: Плачу(т) лю́де, ви́дѧчи когѡ̀ в(ъ) грѣха́хъ, и поку́тую-чи за грѣхѝ єгѡ̀. Такі́й былъ Самуи́л(ъ) пр(о)ркъ, кото́рый плакал по Сау́лѣ, же о́нъ в(ъ)палъ в(ъ) грѣхъ, в(ъ) непослуше́нство. Длѧ то́гѡ мо́вилъ бгъ до пр(о)рка Самуи́ла: «Доко́лѣ ты а. Цар. ѕ҃.

пла́чеши по Сау́лѣ, а́зъ уничижи́хъ не цр(с)твова́ти єму̀ въ Іили. Пла́чу(т) лю́де, поку́туючи за грѣх(и) уме́рлы(х) людей. Такъ мо́ви(т) ап(с)лъ Па́велъ: «А́ще ω(т)ню́дъ мртвыи не встаю(т), что и крщаю(т)сѧ мртвы(х) ради». На ты(м) мѣ́стцу крще́нїємъ называєтсѧ поку́та, по(ст), ялму́жна, плачъ и и́ншоє утрапе́н(ь)є, кото́рую поку́ту живы́и лю́де за грѣхѝ мртвы(х) люде́й ω(т)праву́ют(ъ), вѣ́даючи, же оны́ в(ъ)стану́тъ з(ъ) мртвы(х); [711] IV в(ъ) утрапе(н)ю, в(ъ) фрасу́нку, в(ъ) небезпече́нствѣ, в(ъ) припа́дку; [712] IV нево́ли; [713] IV утрапе́ню; [714] IV суть; [715] IV ωнъ̀; [716] IV ап(с)лы; [717] IV Римѣ; [718] IV морде(р)ци; [719] IV ω кото́ро(и) повѣдаю(т), же; [720] IV я́къ вѣнце́мъ; [721] IV онъ̀; [722] IV оны; [723] IV ѕло́та; [724] IV ѕла́та; [725] IV чи; [726] IV Лїкаѡ́нско(м); [727] IV чи; [728] IV чи; [729] IV межи; [730] IV межи; [731] IV чи́ни(т); [732] IV учи(н)ки; [733] IV ап(с)лы; [734] IV учи́нковъ; [735] IV бо далѝ; [736] Далі текст до кінця речення в IV такий: длѧ тогѡ́ мо́вимо ω верхо́вныхъ ап(с)толахъ Петрѣ́ и Па́влѣ: «Грѧду́ще же прїйдуть ра́достїю», любо верхо(в)ныи ап(с)лы Петръ и Па́ве(л) померлѝ за Ха, єднак(ъ) зно̄ву в(ъ) днь оста́тнїй в(ъ)ста́ну(т) з(ъ) мртвых(ъ) и прїйдуть на свѣ́тъ з(ъ) весе́лїєм(ъ) великим(ъ), ведлу́гъ ѱалми́сты: «Грѧду́ще же прїду(т) ра́достїю»; [737] IV розумѣ́ли; [738] IV ωны̀; [739] IV гды пали́ли; [740] IV стра́шои [!]; [741] IV ап(с)лы; [742] IV ап(с)лы; [743] IV кланѧючимисѧ; [744] IV причинѧ́ючисѧ; [745] IV ѡ́вци; [746] IV зачина́ли; [747] IV учи́нками; [748] IV учи́нки; [749] IV ап(с)лы; [750] IV учи́нки; [751] IV учи́нки; [752] IV ап(с)лы; [753] IV причи́нъ; [754] IV ωны̀; [755] IV оны̀; [756] IV зачи́мъ; [757] IV тре́тїагω; [758] IV ви́хро(м); [759] IV на́вы(ш)шее [!]; [760] IV оны̀; [761] ωны; [762] IV оны̀; [763] IV гды зоста́л(ъ) кро́лем(ъ); [764] IV бо взѧ(в)ши; [765] IV оны̀; [766] IV бо в(ъ) Єрїхѡ́н взѧ(л); [767] IV начи́н(ь)є; [768] IV бо заби(л); [769] IV оны̀; [770] IV заживаю(т); [771] IV са́мы; [772] IV порфїру; [773] IV па́даючы(х); [774] IV заживаютъ; [775] IV пожи́то(к); [776] IV ωны̀; [777] IV зажива́ли; [778] IV учини́лъ; [779] IV Єлиссеωви; [780] IV и́ншими; [781] IV ωбжи́рливый; [782] IV печа́л(ь)ми; [783] IV чтѝридесѧт(ъ); [784] IV учини́вш(и), [785] IV зажива̂т(и); [786] IV апокали́ѱи; [787] IV испию́т(ъ); [788] IV во; [789] IV честу́єтъ; [790] IV честова́ти; [791] IV бо ни с ки(м) не хотѧ(т) мо́вити; [792] IV бо не; [793] IV и́ншихъ; [794] IV бо не; [795] IV и́ншїє; [796] IV бо не; [797] IV и́ншими; [798] IV бо не; [799] IV и́нши(х); [800] IV това́риства; [801] IV локо́тъ; [802] IV локо́тъ; [803] IV чи́нѧ(т); [804] IV пе́рскїй; [805] IV измѣ́рѧти; [806] ѕвѣздъ; [807] IV вавѵлѡ́нчикωве; [808] IV пи́шныи; [809] IV ωны; [810] IV учини́ти; [811] IV ѕѣло; [812] IV оны̀; [813] IV суть; [814] IV локо́т(ъ); [815] IV широ́кими; [816] IV локо́тъ; [817] IV чини(л); [818] IV чита́ємω; [819] IV оны̀; [820] IV су́т(ь); [821] IV оны̀; [822] IV учи́нко(в); [823] суть; [824] IV оны̀; [825] IV чи́нѧ(т); [826] IV Сира́хъ; [827] IV члвци; [828] IV прїѧ́тни; [829] IV е́жели; [830] IV учи́нками; [831] *Іωра́ма, кро́лѧ ю́дскогω, и всѣ́хъ іилтѧ́новъ строфова́лъ* у IV відсутнє; [832] IV ωны̀; [833] Наступний текст до слів *Длѧ тогѡ́ то́є* у IV відсутній; [834] IV чини(л); [835] IV ничо́гω; [836] IV чи́нит(ъ); [837] IV тру́дѣхъ; [838] IV това́риства; [839] IV чини́лъ; [840] IV чинити; [841] IV учи́нки; [842] IV чи́нимо; [843] IV чи́нимо; [844] IV зачи(м); [845] IV чинѣ́мω; [846] IV чини́ти; [847] IV чини́т(и); [848] IV чи́нимо; [849] IV чини́ти; [850] IV крилѣ; [851] IV чини́лъ; [852] IV учи́нки; [853] IV учѝнки; [854] IV чини́т(и); [855] IV в̃; [856] IV слово відсутнє; [857] IV попе́лнил(ъ); [858] IV начи́н(ь)єм(ъ); [859] IV ωнъ̀; [860] IV позабї́али; [861] IV учине́нны(и); [862] IV звитѧжати; [863] IV непрїѧ́телей; [864] IV фїлисти́нω(м); [865] IV звитѧжил(ъ); [866] IV который єстъ на не(м) збудований; [867] IV єбѡ̀[!]; [868] IV и́ншими; [869] IV зачи(м); [870] IV а та́ѧ; [871] IV чини́лсѧ; [872] IV звитѧ́зство; [873] IV члчими; [874] IV звитѧ́жцом(ъ). [875] IV и мо́жетъ пр(о)ркъ Илїѧ мо́вити; [876] IV звитѧ́зство; [877] IV це́сарови; [878] IV бо и; [879] IV звитѧжа́ючи(м); [880] IV звитѧжилъ; [881] IV воєва́ли; далі в IV йде такий текст: Звитѧжилъ Илїѧ стый Аха́ва, кро́лѧ іилскогω, балвохва́лцу; бω єгѡ̀ на войнѣ стрѣло́ю заби́то, и в(ъ) крвѣ єгѡ́ блу́дници змылисѧ, ведлуг(ъ) пр(о)ро́цства Илїиногω. Звитѧжилъ пр(о)ркъ

в̃ Илїѧ Іωра́ма, кро́лѧ Юдскогω, кото́рому взѧты(и) ю́жъ бу́дучи з(ъ) землѣ́ до ра́ю, присла(л)
Па(р) листъ, где егѡ́ строфова́лъ и грози́лъ єму̀ кара́н(ь)єм(ъ) бзки(м), же онъ, ω(т)ступи́вши
.ка ω(т) бга, поклони́лсѧ болванѡ́м(ъ) и позабї́ѧлъ бра́тїю свою и преложо́ны(х) ю́дски(х) и ведлугъ сло́ва Илїиногω скара́ны(и) Іωра́мъ. Повста́ли на не́гω ара́вы, му́ринове и и́ншїи непрї́ѧтелъ, кото́рыи в(ъ) дому̀ егѡ̀ всѣ ска́рбы забра́ли, сыны̀ и цо̀рки и жо́ны в(ъ) нево́лю запрова́дили и єгω само́гω скара́лъ бъ в(ъ) вну́трностѧ(х) бо́лѣзню та(к) вели́кою,
61 же ω(т) той бо́лѣзни Іωра́м(ъ) умертѝ // му́сѣлъ. Звитѧжи(л) с̃. пр(о)ркъ Илїѧ Охѡ́зїю, кро́лѧ іилскогω, кото́ры(и) з(ъ) высо́кого буды(н)ку пре(з) окно̀ упа́лъ на́ землю и захорѣ́вши, не пыта́лъ бга, чи вста́нетъ ω(т) тоєи бо́лезни, а́ле посла́лъ до Ваа́ла болвана пыта́ти ω своє́ здоро́в(ь)є. Длѧ то́го Илїѧ мо́вилъ до не́гω; «На ѡ́дрѣ, на не́м(ъ) же ты лежи́ши ннѣ,

не мо́жеш(ъ) слѣ́зти с не́гѡ, но сме́ртїю умре́ши». И ведлуг(ъ) сло́ва Илїнногѡ уме́ръ Охѡ́зїѧ. И тепе́ръ гды́ бы пришо(л) до на́съ пр(о)ркъ Илїѧ, грози(л) бы смртїю доча́сною и вѣ́чною ты́мъ людє́мъ, кото́рыи гды захора́ютъ, а́лбѡ що згу́бѧ(т), а́лбѡ в(ъ) доро́гу иду́тъ, а́лбѡ що и́ншоє хотѧ(т) чини́ти, не про́сѧ(т) ба, жебы уздоро́ви(л) хо́рого, жебы ѡбѧви́лъ речъ згу́бленую, жебы доро́гу да(л) щасли́ве ѡ(т)пра́вити и що и́ншоє учини́ти, а́ле удаютсѧ до чаровни́ци, до воро́жки и и(х) ѡ по́мо(ч) в(ъ) потре́бѣ своє́й про́сѧ(т). Кото́рыи з(ъ) Ваа́ло(м) дїа́воломъ(ъ) накладаю(т); [882] IV звитѧжи(л) сты(и); [883] IV бо и́хъ; [884] IV заколо́лъ; [885] IV длѧ того̀ учини́лъ то́є с̃. пр(о)ркъ Илїѧ; [886] IV Картанскїй; [887] IV зачи(м); [888] IV учини́ти; [889] IV нечисту; [890] IV прїѧт(ь); [891] IV наступний текст до слів *и мо́жемо ѡ грѣшномъ чл̃вку* відсутній; [892] IV слово відсутнє; [893] IV ажъ до; [894] IV въста̀; [895] Наступний текст до слів: *Єсть стый проро́къ Илїѧ и длѧ того̀ столпо́мъ огни́стымъ* у IV відсутній; [896] IV иншїи; [897] IV учини́лъ; [898] IV три; [899] IV ре́чи; [900] IV слово відсутнє; [901] IV вавѵлѡ́нчикове; [902] IV ве́жи; [903] IV учини́ли; [904] IV чи́стость; [905] IV су́т(ь); [906] IV ни́жели; [907] IV вдови́нно(м); [908] IV забїа́т(и); [909] IV халде́йчикове; [910] IV столпѣ́х(ъ); [911] IV гды прі́дет(ъ); [912] IV пеке́л(ь)номъ; [913] IV ѡста́тны(и); [914] IV грѣшнїи; [915] IV чини́лъ; [916] IV чини́ти; [917] и́ншїи; [918] IV антїѡхі́йчикове; [919] IV бо гды; [920] IV Константинопо́лѧ; [921] IV антїѡхі́йчикове; [922] IV римлѧ́не; [923] IV бо гды; [924] IV Сципїѡ(н); [925] IV ри(м)скїй; [926] IV Ри́мѣ; [927] IV збира(и)тесѧ; [928] IV албанчикове; [929] IV бо гды; [930] IV албан(ь)скїи; [931] IV антїѡхі́йчикѡве; [932] IV римлѧ́не; [933] IV алба́нчикѡве; [934] IV ѡны̀; [935] IV не́прїателей; [936] IV непрїателей; [937] IV Агатокле(с); [938] IV зви́тѧжити; [939] IV Агатоклесъ; [940] IV тісѧчъ; [941] IV звитѧжи(л); [942] IV тісѧче(и); [943] IV з не́прїател(ь)ми; [944] IV зви́тѧжити; [945] IV звитѧжа́ти; [946] IV он(ъ); [947] IV бага́ствам(и); [948] IV титу́лами; [949] IV тісѧчый; [950] IV хр(с)тїа́не; [951] IV *то́ естъ* відсутнє; [952] Квадратні дужки в стародрукові; [953] Квадратні дужки в стародрукові; [954] Помилка, потрібно *чи́мъ;* [955] Помилка, потрібно 121.

НАУКА, АЛБО СПО́СОБЪ ЗЛОЖЕ́НѦ КАЗА́НѦ

Ктѡ хо́четъ каза́ньє учыни́ти [1], на́йперше ма́єтъ положи́ти з(ъ) пи́сма сто́го ѳе́му, кото́раѧ [2] єстъ фундаме́нтомъ всегѡ̀ каза́нѧ, бо ве́длугъ ѳе́мы му́си(т) сѧ повѣда́ти все каза́ньє, в(ъ) кото́ро(м) знайду́ютсѧ тры [3] ча́сти. Пе́ршаѧ часть єѯордїумъ, поча́ток(ъ), в(ъ) кото́ром(ъ) казноде́ѧ при́ступъ чы́нит(ъ) [4] до само́и рѣчи, кото́рую ма́єтъ повѣда́ти, и ѡзнайму́єт(ъ) людє́мъ про // позы́цїю своѝ, постановле́н(ь)є умы́слу своє́гѡ, що постанови́лъ и умы́слил(ъ) на ка́зан(ь)ю мо́вити и показати, ѡ чы́мъ [5] хо́четъ ка́зан(ь)є мѣти и про́ситъ бга а́лбо преч(с)тую дву ѡ по́мочъ и людє́й ѡ слуха́н(ь)є. Дру́гаѧ ча́сть наррацїѧ, по́вѣсть, бо в(ъ) то́й ча́сти повѣда́єтъ южъ казноде́ѧ тоє людемъ, що ѡбѣца́лъ повѣда́ти, южъ пока́зуєтъ тую ре́чъ, кото́рую ѡбѣца́л(ъ) показа́ти. Та́ѧ ча́сть е́ст(ъ) найболшаѧ, бо в(ъ) не́й все каза́н(ь)є замыка́єтсѧ и до ней и́ншыи [6] ча́сти стѧга́ютсѧ. Тре́тѧѧ ча́сть єстъ конклю́зїѧ, коне́цъ каза́н(ь)ѧ. В(ъ) то́й ча́сти казноде́ѧ припомина́єтъ ту́ю речъ, кото́рую повѣда́лъ в(ъ) нарра́цыи и напомина́єтъ людє́й, жебы̀ ѡнѝ [7] в(ъ) тако́й сѧ ре́чы [8] коха́ли, єслѝ будетъ таѧ ре́чъ до́браѧ. Єслѝ за́сь злаѧ, напомина́єт(ъ) людє́й жебы́ сѧ тако́и ре́чы [8] хронили [9].

Іерем. Дреѯел-лю(н). в(ъ) индеѯѣ

513

Ѳема́ то(н). морал-ны(х). Си́монъ Старо-во́л(ъ)-скїй в(ъ) не(д). каза-нѧх(ъ) свои(х) ты́и три ча́сти выража́-єт(ъ)

Ты́и тры ча́сти въ всѣхъ ка́зан(ь)ѧхъ мо́ихъ ѡба́чишъ, бо в(ъ) ко́ждом(ъ) ка́зан(ь)ю моймъ єѯо́рдїумъ и нарра́цыѧ и конклю́зїѧ почына́єтсѧ ѡ(т) кра́ю и ѡ(т) бо́лшои рѣзанои лѣте́ры. Длѧ того̀ такъ умы́сл(ъ)нє учини́лем(ъ), жебы́ сь тоє зрозумѣвши, моглъ са(м) ла́твѣй и пру́дшей ка́зан(ь)є учыни́ти и повѣда́ти.

Ты́и всѣ ча́сти ма́ют сѧ згажа́ти з(ъ) ѳе́мою, бо я́къ з(ъ) мало́гѡ жро(д)ла выхо́дитъ вели́каѧ рѣка̀, єдна́къ вода̀ в(ъ) рѣцѣ̀ згожа́єт(ъ)сѧ з(ъ) тоєю

водо́ю, кото́раѧ єстъ в(ъ) жро́длѣ, та́къ з(ъ) мало́и ѳе́мы вели́коє похо́дитъ каза́н(ь)є, зачы́мъ [10] ча́сти, котры́и сѧ в(ъ) ка́зан(ь)ю знайду́ютъ, повинны [11] сѧ з(ъ) ѳе́мою з(ъ)гажа́ти, жебы̀ що сѧ в(ъ) ѳе́мѣ знайду́єтъ, тоє́ в(ъ) єѯо́рдїумъ, и в(ъ) нарра́цыи [12], и в(ъ) конклюзїи сѧ знайдова́ло. А найба́рзѣй ма́єтъ тогѡ̀ постерѣга́ти казноде́ѧ, жебы̀ з(ъ) пропозы́цыею [13] єгѡ̀ нарра́цыѧ [14] згажа́ласѧ, жебы̀ що ѡбѣца́лъ в(ъ) пропозы́цыи [15] мо́вити, то́є в(ъ) нарра́цыи [16] мо́вилъ и ѡ(т) ре́чы [17] не ѡ(т)ступова́лъ, бѡ ґды̀ бы ѡбѣца́лъ будовни́чїй яко́му кро́леви, цреви, мона́рсѣ вы́ставити кошто́вный пала́цъ [18], а потымъ бы вы́ставилъ бра́му албо [19] и́ншый [20] будынокъ, розгнѣвалъ бы сѧ той мона́рха на будовни́чого и мѣлъ бы єго̀ за простака̀. Такъ и казноде́ѧ, ґды що ѡбѣцу́єтъ людє́мъ показа́ти, а по́тымъ тогѡ̀ не пока́жетъ, не ми́ло

513 зв. то́є людє́мъ // бу́детъ и жа́днои м(д)рости єму̀ не припи́шутъ.

Спо́собъ зложе́нѧ каза́н(ь)ѧ, кото́рыи ту́тъ написа́лем(ъ), ѡба́чишъ въ всѣ́хъ мои́хъ каза́н(ь)ѧхъ, бо ка́ждоє каза́н(ь)є моє́ ве́длуг(ъ) ѳе́мы написано. Що в(ъ) ѳе́мѣ, то́є в(ъ) єѯо́рдїум(ъ), и в(ъ) нарра́цыи [21], и в(ъ) конклю́зыи [22] знайду́єтсѧ, и в(ъ) ко́ждомъ казан(ь)ю мо́ємъ нарра́цїѧ з(ъ) пропозы́цїєю згожа́єтсѧ. Що в(ъ) пропозы́цыи ѡбѣца́лемъ мо́вити и показа́ти, то́є в(ъ) нарра́цыи мо́вилемъ и показа́лем(ъ). Напри́кладъ, в(ъ) каза́н(ь)ю на рж(д)ство Хво ѳе́ма: бгъ яви́сѧ въ пло́ти; єѯо́рдїумъ: в розмайтыхъ зна́кахъ показова(л)сѧ бгъ и про́чаѧ. Нарра́цыѧ: подобе́нства и фѣґу́ры з(ъ)едноче́нѧ бжогѡ з(ъ) нату́рою члвчою, бо подобен(ъ)ства и фѣґуры ѡбѣца́лем(ъ) [23] в(ъ) пропозы́цїи показа́ти. Конклю́зыѧ [24], ґды ап(с)лъ Па́велъ в(ъ) Лу́стрехъ и про́чаѧ. И в(ъ) дру́гомъ каза́ню на рж(д)ство̀ Хво ѳе́ма: не ѡ(т) агглъ у́бѡ когда̀ прие́млетъ [25], но ѡ(т) сѣ́мени Авраа́млѧ прїе́млетъ. Єѯо́рдїум(ъ): двѣ нату́рѣ найзацнѣ́йшыи [26] бгъ учини́лъ и про́чаѧ. Нарра́цыѧ [27]: причи́ны длѧ кото́рыхъ взѧлъ бгъ на себѣ̀ нату́ру члчую, не аггл(ь)скую, и зно́ву причи́ны, длѧ кото́рыхъ снъ бжїй взѧлъ на себѣ̀ нату́ру члвѣ́чую, не и́ншаѧ персо́на бзскаѧ, бѡ ты́и двоѧ́кїи причи́ны ѡбѣца́лем(ъ) в(ъ) пропозы́цыи [28] показа́ти. Кон(ъ)клю́зыѧ [29]: правосла́вныи хр(с)тїа́не, выстерѣга́ймо жъ сѧ пыхи̇̀, понева́жъ за пыху̀ аггла бгъ струти́лъ з(ъ) нба до пе́кла, за пыху̀ и члвка вы́гналъ з(ъ) ра́ю и про(ч).

Єѯордїумъ найлѣ́пшоє бу́детъ, ґды̀ ѡноє з(ъ) само́и ѳемы учи́нишъ, я́кѡ я̀ в(ъ) ѡбо́хъ каза́н(ь)ѧхъ свои́хъ на успе́нїє престо́и бци з(ъ) ѳе́мы само́и єѯо́рдїум(ъ) учини́лемъ. В(ъ) пе́ршомъ каза́ню ѳе́ма: пре(д)ста̀ црца ѡде́сную тебѣ̀, в(ъ) ри́зы позлаще(н)ны ѡдѣ́ѧнна [30] прекраше́нна [31]. З(ъ) тоєи ѳе́мы єѯо́рдїумъ учыни́лемъ [32], в(ъ) кото́рым(ъ) мо́вилемъ ѡ црицѣ и ѡ ша́тѣ. В(ъ) дру́гом(ъ) каза́ню ѳе́ма: зна́менїє велїє яви́сѧ на нбси, жена̀ ѡблече(н)на в(ъ) слнце, луна̀ по(д) ного́ма єѝ [33] и ѡ(т) двоюна́десѧти звѣздъ вѣне́цъ на гла́вѣ єѧ̀. З(ъ) тоєи ѳе́мы єѯо́рдїумъ учини́чем(ъ) [!], в(ъ) кото́ро(м) мо́вилемъ ѡ невѣ́стѣ, ѡ слнци, ѡ м(с)ци и ѡ звѣздах(ъ), з(ъ) кото́рыхъ коро́на

514 учине́на. Знайдешъ тако́є єѯордїумъ // и в(ъ) и́ншихъ [34] мои́хъ каза́н(ь)ѧхъ, з(ъ) ѳе́мы само́и учы́неноє [35].

Єсли̇̀, єднакъ, схо́чешъ, мо́жешъ єѯо́рдїумъ учини́ти з(ъ) подобенства яко́го албо з(ъ) при́кладу. Тако́є єѯордїум(ъ) з(ъ) при́кладу єсть в(ъ) каза́ню

моємъ вторымъ на страсти Хвы, котроє починаєтсѧ: видѣли єдного часу ієр(с)лимлѧнє на повѣтру войска и про(ч). И в(ъ) казаню первомъ на бгоꙗвлєнїє з(ъ) прикладу єѯордїумъ учинено: ґды збудовалъ Мωvсій [36] прибытокъ бгу, на мешкан(ь)є и про(ч). И в(ъ) иншихъ моихъ казанахъ такоє єѯордїумъ, з(ъ) прикладу учиненоє, ωбачишъ. А в(ъ)тымъ якоє можешъ собѣ єѯордїумъ учинити, учинѝ, тылко гладѝ, жебы сѧ з(ъ) ѳемою згажало.

Конклюзыю [37] такъже можешъ учинити з(ъ) подобенства якого. Такаѧ конклюзыѧ [38] єстъ в(ъ) першомъ моємъ казаню на стрѣтєнїє г(с)днє, котраѧ починаєтсѧ: подобный єстъ бгъ зверцадлу, и про(ч). Можешъ конклюзїю учинити, и з(ъ) прикладу якого. Такаѧ конклюзїѧ єстъ в(ъ) ωбохъ казанахъ моихъ на успнїє [!] престои бци. В(ъ) першомъ казаню конклюзїѧ починаєтсѧ: «Юстїнїанъ, цесаръ ґрецкїй, мѣлъ на шатѣ своєй вырытыи [39] мѣста» и про(ч). В другомъ казаню конклюзїѧ починаєтсѧ: «Алеѯандеръ [40], кроль македонскїй, мѣлъ на коронѣ своєй написаныи такїи слова» и про(ч). И в(ъ) иншыхъ [41] моихъ казанах(ъ) такую конклюзыю, з(ъ) прикладу учиненую, ωбачишъ. А в(ъ)тымъ [42] з(ъ) чогω хочешъ учынѝ [43] собѣ конклюзїю, тылко гладѝ, жебы сѧ ωна з(ъ) ѳемою твоєю згожала.

Єѯордїумъ можешъ часомъ написати, понижаючи себѐ, приписуючи собѣ недосконалост(ь), слабость и неумѣєтно(ст). Ґды хочешъ що великоє мовити албо когѐ великого хвалити, наприкладъ, ґды хочеш(ъ) мовити ω бгу, ω тр(о)ци пренастѣйшой, ω преч(с)той двѣ, такоє єѯордїумъ в(ъ) двохъ казанахъ моихъ знайдуєтъсѧ, єдно на рож(с)тво престой бци написалъ пр(о)ркъ Двдъ: «Бездна бездну призываєтъ въ гласѣ хлѧбїй твоихъ» и про(ч). Другоє на блговѣщенїє престои бци: «Ґды посылал(ъ) бгъ Мωvсеѧ до фараωна, кролѧ єгѵпе(т)ского», и про(ч) [44].

Належи(т) вѣдати, же з(ъ) єдной ѳемы могут(ъ) розныи // двоє албо троє быти казаньє. Знайдешъ в(ъ) моємъ ключѝ такую ѳему: Ищѣте прежде цр(с)твїѧ бжїѧ и правды єгω, и сїѧ всѧ приложатъсѧ вамъ (Ма(т). ѕ). З(ъ) тоєи ѳемы ѧ двоє казаньѧ розныи учынилемъ, єдно на стого Нїколаѧ, в(ъ) которомъ нарраціыѧ учитъ, же розными способами люде нба доступуютъ: ґвалтомъ, порываютъ, купуютъ, выпрошуютъ, з(ъ)нахωдатъ. З(ъ) тоєи жъ ѳемы другоє казанн(ь)є в(ъ) н(д)лю третую по сошествїи стого дха учинилемъ, где наррацїѧ учитъ, же цр(с)твомъ нб(с)нымъ называєтсѧ Хс, наука Хва, вѣра хр(с)тїѧнскаѧ, цркωвъ стаѧ, которогω цр(с)тва нб(с)ногω маємо шукати. Учынилемъ я двоє казаньє и на обрѣзанїє Хво з(ъ) єдной ѳемы. В(ъ) первомъ казаню наррацыѧ показуєтъ имена, которыми сѧ Хс называєтъ; в(ъ) казаню в(ъ)торомъ наррацыѧ показуєтъ имена, которыми сѧ з(ъ)бавлєньє наше называєтъ. 514 зв.

Наука другаѧ албо способъ зложенѧ казаньѧ [45]

Треба роздѣлити ѳему на части в(ъ) наррацыи и кождую часть ѳемы ωсобнω повѣдати. Такоє у менѐ казаньє знайдуєтъсѧ на воскр(с)нїє Хво,

внійти до Царства небесного. Православныи христіане, повѣдайтеж иншым людем, в домах своих, и на кождом мѣсцу, жебы мали добрыи учынки, немѣвали в себѣ гордости, и сами так чынѣте, то можете все з иншыми людми внійти до црства небеснаго, которого преставлшемуся брату боему иакъ: потым Гды скончимо и мы житіе наше дочасное. Дай нам всѣм Хе Бже доступити, Аминь:.



Албо способъ зложена казаня.

Кто хочетъ Казанье учынити, найперше маетъ положити з писма стого ѳіму, которая есть фундаментомъ всего казаня, бо ведлугъ ѳемы, мусит повѣдати все казанье, в котором знайдуется тры части. Першая часть Exordium, Початок, в котором Казнодѣя приступи чинит до самой рѣчи, которую маетъ повѣдати и ознаймуетъ людем Про Термы Аргументъ: и индукція

позиціи

Початкова сторінка трактату з гомілетики, вміщеному в книзі «Ключъ разумѣнїа».

в(ъ) котóромъ ѳéма: слнце возсїѧ́етъ в(ъ)нóщи и лунà трыщи на днь, и кáплетъ крóвь ω(т) дрéва, и кáмень дáсть глáсъ свóй. Тýю всю̀ ѳéму ѧ̀ роздѣлúлемъ на чáсти в(ъ) наррáцїи и кóждую чáсть ωсóбно повѣдáлем(ъ). Єѯордїумъ зáсь и кон(ъ)клю́зїѧ звычáйнымъ идýтъ трыбомъ, якъ и в(ъ) и́ншыхъ [46] казáнахъ. Єѯóрдїумъ починáєтъсѧ: «Чворáкїй єстъ сéнсъ в(ъ) писмѣ стóмъ» и прочáѧ. Конклю́зїѧ починáєтъсѧ: «Православные хр(с)тїáне [47], вѣдáєте, же слнце в(ъ)ночѝ засвѣтило», и про(ч). Єстъ у менѐ и дрýгоє такóє казáн(ь)є на покрóвъ престои // бци, в(ъ) котóром(ъ) ѳéма: изважи ми ωгнѧ̀ тѧ́гость, 515
или из(ъ)мѣрѝ дыханїє вѣтра, илѝ возвратѝ въспѧ́тъ днь, и́же мимо идѐ. Тую ѳéму ѧ̀ в(ъ) наррáцыи [48] роздѣлúлемъ и кóждую часть ωсóбно повѣдáлемъ. Єѯóрдїумъ зáсь и конклю́зїѧ тáк же идутъ, якъ в(ъ) и́ншыхъ [49] казáн(ь)ахъ. Єѯóрдїумъ починáєтсѧ: «Слýшне агглъ Гаврїи́лъ назвáлъ пр(ч)тую дву блгословéнною» и про(ч). Конклю́зыѧ [50] починáєтсѧ: «У Дáрїуша, крóлѧ пéрского, тры [51] покоїовыи учынили [52] квéстїю» и про(ч). Знáйдешъ у менѐ такóє казáньє на стóго Нїкωлáѧ и на стыхъ верхóвных(ъ) ап(с)толъ Петрà и Пáвла, где ѳéму в(ъ) наррáцыи на чáсти роз(ъ)дѣлилемъ.

Єслѝ в(ъ) н(д)лю схóчеш(ъ) каза(н)є повѣдáти, ωбѣцýй в(ъ) пропозы́цыи [53] що добрóє хвалúти, наприкладъ, покóру, постъ, ялмýжну [54], страннолю́бїє, терпéнїє, молчáнїє, млтву, послушéнство, чи́стость деви́ческую, животъ зáконничый, кротóсть, справедли́вость, албо и́ншую цнóту, пóтымъ тóє повѣдáй в(ъ) наррáцїи [55]. В(ъ) конклю́зыи [56] напоминáй людéй, жебы̀ сѧ ωнѝ [57] в(ъ) такóй цнóтѣ кохáли. Єслѝ те(ж) схóчешъ, ωбѣцýй в(ъ) пропозы́цыи [58] що злóє гáнити, напри́клад, пыхý, гнѣвъ, зáздрость, лáкомство, пѧ́нство, вшетечéнство албо и́ншый грѣхъ, пóтымъ в(ъ) наррáцїи тóє бýдешъ повѣдáти. В(ъ) конклю́зыи [59] напоминáй людéй, жебы̀ сѧ тогò грѣхý хрони́ли. Єѯóрдїумъ, якóє схóчешъ, мóжешъ до своéго казáнѧ приложи́ти, лю́бо що хвáлишъ, лю́бо гáнишъ [60].

Напри́кладъ, в(ъ) н(д)лю два(д)цѧтъ втóрую по сошéствїи стóго дха положѝ ѳéма з(ъ) єѵ(г)лїи, на слýжбѣ бжой чытáногω, такóє: не дéсѧть ли ωчистúшасѧ, да дéвѧть гдѣ? кáкω не ωбрѣтóшасѧ возврáщшесѧ дáти слáву бгу? тóкмо и́ноплемéнник(ъ) сей? Лукà, зї. Вéдлугъ той ѳéмы ωбѣцýй в(ъ) пропозы́цыи хвалúти вдѧ́чность, гáнити невдѧ́чность, пóтымъ в(ъ) наррáцыи повѣдáй тóє, щó сь ωбѣцáлъ. В(ъ) єѯóрдїумъ мóжеш(ъ) прокáзу троѧ́//кую 515 зв.
припóмнѣти, котóраѧ бывáла на людéхъ и на шáтах(ъ), и на домáхъ, поневáжъ єѵ(г)лїє недѣлноє десѧти мужéй прокажéнныхъ споминáєтъ. В(ъ) конклю́зыи напоминáй людéй, жебы̀ вдѧ́чными былѝ а невдѧ́чности сѧ хронúли.

Єслѝ зас(ь) в(ъ) сто схóчешъ казáн(ь)є повѣдáти, на тóмъ казáню хвалѝ тогò стóго, котóрого в(ъ) тóй днь праздну́ютъ [61], напри́кладъ [62], прч(с)тую дву бцу, албо ап(с)ла, албо пр(о)рка, албω мчника, албо мýченицу, áлбо стúтелѧ, албω пустéлника, албω и́ншого стóго, припоминáй єгὼ цнωты и дóбрыи учи́нки, котóрыи ωнъ мѣлъ, живучѝ нá свѣтѣ, якъ служи́лъ

бгу и цркви стой, що за Ха тер(ъ)пѣлъ, якиє [63] чинилъ чу́да и тепе́ръ якіи [64] чи́нитъ людемъ, утѣка́ючимъсѧ до єгѡ̀ добродѣйства. А я́кѡ в(ъ) н(д)лю, та́къ и в(ъ) сто, мо́жешъ на каза́ню пожы́тки [65] якои ре́чы [66] вылича́ти [67], мо́жешъ причи́ны повѣда́ти, длѧ кото́рыхъ що сѧ дѣало албѡ дѣєтъ, мо́жешъ повѣда́ти имена̀, кото́рыми сѧ яка́ѧ ре́чъ называ́єтъ, мо́жешъ показа́ти спо́собы, кото́рыми мѡ́жемо чогѡ̀ до́брого доступи́ти, а зло́го сѧ ухорони́ти.

Мо́жешъ пова́бити люде́й до слуха́ньѧ [68], ґды любо в(ъ) неде́лю, любо в(ъ) свѧ́то бу́дешъ имъ на каза́нью [69] ѡбѣца́ти яку́ю но́вую речъ показа́ти, кото́рои ѡнѝ [70] не вида́ли и не чува́ли. Ґды и́мъ ѡбѣца́тимешъ показа́ти на каза́нью [71] яку́ю ди́вную и неподо́бную речъ, чита́й пе́ршоє моє́ каза́ньє на покро́въ прєсто́и бци, тамъ я̀ в(ъ) пропозыцыи ди́вную и неподо́бную речъ ѡбѣца́лемъ показа́ти, же преч(с)таѧ два зва́жила ого́нь, змѣрила вѣтеръ и заверну́ла наза́дъ де́нь пре́шлый, по́тымъ то́є в(ъ) нарра́ціи показа́лемъ.

Мо́жешъ пова́бити люде́й до слуха́ньѧ [72], тлума́чачи якоє имѧ̀, и мо́жешъ цѣлоє каза́ньє ча́сомъ з(ъ) и́мени учини́ти, напри́кладъ, в(ъ) н(д)лю, ґды бу́дешъ, повѣда́ти, ѡ(т) чого̀ бгъ называ́єтъсѧ, ѡ(т) бога́тства, же бога́тый єстъ в(ъ) милосе́рдіє, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла: «Бгъ же бога́тъ сы́й въ
516 ми́лости». Єще́ // и ѡ(т) тогѡ̀ бгъ называ́єтъсѧ, же бога́тый є́стъ в(ъ) му́дрость, ве́длугъ того̀ жъ ап(с)тла Па́вла: «Ѡ глубина̀ бѡга́тства премудрости и ра́зума бжїѧ». Н(д)лѧ мо́витъсѧ ѡ(т) недѣла́нїѧ, бо в(ъ) то́й днь не дѣла́ти ничо́гѡ [73], хи́ба ты́лко бгу млитисѧ нале́житъ. Та́къже и в(ъ) сто мо́жешъ з(ъ) и́мени каза́ньє [74] учини́ти, напри́кладъ, на сто́го Влади́мера [75] мо́жешъ мо́вити, же Влади́миръ мо́витъсѧ ѡ(т) того̀, ижъ вла́днулъ ми́ромъ, свѣ́тѡмъ. Христофѡ́ръ, Хр(с)тоно́сецъ называ́єтъсѧ [76] ѡ(т) тогѡ̀, же Ха носи́лъ в(ъ) ср(д)цу своє́мъ, мы́слѧчи ѡ не́мъ устави́чне, и мо́глъ мо́вити: «Живе́тъ въ мнѣ̀ Хс». На сто́го Васи́лїѧ мо́жешъ мо́вити, же Васи́лїй зна́читъсѧ кро́ль, и слу́шне, бо ѡнъ кролева́лъ [77] на(д) тѣломъ своимъ, на(д) пожадли́востами теле́сными и тепе́ръ в(ъ) нбѣ кролю́єтъ. На стго Нїкола́ѧ мо́жешъ мо́вити, же Нїкола́й значи́тсѧ звѣтѧ́з(ъ)ство [78], и слу́шне, бо ѡнъ ѡде́ржалъ звѣтѧ́зство на(д) трома̀ непрїѧ́телами ду́шными: на(д) свѣ́томъ, тѣломъ [79], дїѧ́воломъ [80], з(ъ) кото́рыми воїова́лъ. И тепе́ръ, по то́мъ звѣтазствѣ [81], в(ъ) нбѣ трїумфу́єтъ.

Ґды в(ъ) н(д)лю схо́чешъ каза́ньє повѣда́ти, ѡзмѝ ѳе́ма з(ъ) єѵ(г)лїи, кото́роє [82] чита́но было̀ на слу́жбѣ бжей, и ве́длугъ тоєи ѳе́мы учинѝ каза́ньє [83]. Єслѝ за́сь в(ъ) свѧ́то схо́чешъ каза́ньє повѣда́ти, мо́жешъ любъ з(ъ) кни́гъ Мѡѵсе́ѡвыхъ, любъ з(ъ) ѱалмѡ́въ Двдовыхъ, любъ з(ъ) при́повѣстей Соломѡ́новыхъ, любъ з(ъ) пророка, албѡ ап(с)тола яко́го, любъ з(ъ) єѵ(г)лїѧ, любъ з(ъ) апокали́ѱи, любъ где хо́чъ в(ъ) би́блїи [84] мо́жешъ взѧ́ти ѳема и ве́длугъ ѳе́мы каза́ньє учини́ти и на ты́мъ каза́ню [85] сто́го яко́го хвали́ти [86]

Ґды притра́фитсѧ свѧ́то якоє в(ъ) н(д)лю, напри́кладъ сто́гѡ великѡму́ченика Геѡ́ргїѧ, албо сто́го архїере́ѧ Нїкола́ѧ, албо сто́го Іѡа(н)на Крсти-

тела, албо инъшое свято, паматай тое, жебы сь и стогω того на казанью своемъ хвалилъ и з(ъ) недѣлногω єv(г)лїа що-колвекъ повѣдѣлъ.

Єсли в(ъ) коротком(ъ) часѣ притрафитъса [87] великаа и пилнаа [88] потреба повѣдати казанье, а не можешъ знайти ѳемы [89] // в(ъ) писмѣ стомъ, 516 зв.
в(ъ) библѣи [90], на той часъ можешъ взяти ѳему з(ъ) стого ω(т)ца якого, учителя црковного, албо з(ъ) тропаря, албω з(ъ) кондака, албω з(ъ) стихиры, албω з(ъ) сѣдалны, албω з(ъ) антифωна, албω з(ъ) догмата, албω з(ъ) иншогω гимну црковного и ведлугъ тоєи ѳемы казан(ь)є повѣдати. Наприкладъ, на рождество Хво можешъ положити ѳема: удивиса убω ω семъ нбо и земли ужасошаса конца, якω бгъ явиса члвкωмъ плотїю. На ч(с)тнаго [91] крста можеш(ъ) положити ѳема: ω треблаженноє древо, на нем же распатьса Хс царъ и г(с)дь.

Может(ъ) часо(м) каза(н)є быти и бе(з) ѳемы. Обачишъ такоє казанье у стогω Василїа Великогω на чтырдесятъ мчникωвъ и у стго Іωанна Златоустогω на похвалу стыхъ верхωвныхъ ап(с)тлъ Петра и Павла, але того стѵлю [92] казнодѣи теперешнего [93] вѣку рѣдко заживаю(т).

Можешъ [94] повѣдати казанье любо в(ъ) н(д)лю, любо [95] в(ъ) свято, толкуючи єv(г)лїє, которое читано было на службѣ бжой. Ѡбачишъ такоє казанье у стго Єфрема, на преωбраженїє Хво, бо тамъ ωнъ єv(г)лїє презъ все казанье толкуєтъ. Ѡбачишъ такiи казанья [96] и у стогω Калиста, патрїархи Константинополского, который [97], презъ цѣлый рокъ толкуючи єv(г)лїа недѣлныи и на свята нѣкоторый [98], повѣдаєтъ казанье. Але и того стѵлю казнодѣи теперешнего [99] часу мало заживаютъ.

Любо в(ъ) н(д)лю, любо в(ъ) свято, любъ на иншой окказыи [100] можешъ конклюзїю в(ъ) казанью [101] своємъ учинити, ωбернувшиса и мовачи до Хрста, албо до преч(с)тои двы, албω до иншогω стогω и просачи ихъ ω що. Наприкладъ, гды са притрафитъ на стого архїстратига [102] Михаила [103] повѣдати казанье [104], можешъ в(ъ) конклюзїи до стого Міхайла [105] ωбернутиса и мовити: «Стый Міхайле [106], заступилесь нєгдысь з(ъ) мечем(ъ) на дорозѣ Валаамωви, который ѣхалъ людъ бжїй прокли//нати и ωборонилесь 517
ω(т) проклятства іилтянωвъ. И теперъ стый Міхайле [107], на насъ мнωгїи [108] Валаамωве, непрїятелѣ душевныи и телесныи наступуютъ и хотятъ насъ загубити, добудь же з(ъ) похевъ меча своего, стый Михайле, и заступи на дорозѣ непрїятелемъ нашы(м) [109], и борони насъ ω(т) наѣздовъ непрїятел(ь)скихъ [110], и з(ъ)суни оружїє и заври сопротивъ гонящыхъ [111] насъ, борони ω(т) непрїятелей мечемъ своимъ благочестиваго царя нашего ім(р)къ и блгочестиваго [112] гетмана ім(р)къ и все православноє вωинство, борони ω(т) непрїятелей мечем(ъ) своимъ стѣйшогω патрїарху ім(р)къ, преωсщеннагω [113] митрополита ім(р)къ, бголюбиваго [114] єп(с)копа ім(р)къ, борони ω(т) непрїя-

телей мечéмъ своúмъ всю цр҃ковъ правослáвную, котóрую Хс купúлъ собѣ кровїю своéю пренайдорωжшею», припоминáй тýтъ когò хóчешъ.

Метафр. в(ъ) жи(т). с(т). Їωа(н) Злато-ýстагω Старáйса, жéбы всѣ люде зрозумѣли тóє, що ты мóвишъ на казáню, бо ст҃ый Іωáнъ Златоýстый мýдрый былъ казнодѣа, єднáкъ єгω гáнила невѣста за казáньє трудноє, жé са з негω нѣчóгω не научúла и не ω(т)неслà пожúтку душéвногω [115].

И ω(т) тогò чáсу бýдучи перестерéженый ст҃ый Іωáнъ Златоýстый, зáвше са потымъ старáлъ ясне, вырáзне и прóсто до зрозумѣна лю(д)скогω казáньє повѣдáти, бо мнωгїи сýть казнодѣи мýдрїи, сáми дóбре що умѣютъ, а не могýтъ áлбω не хотáтъ йншымъ людéм(ъ) тогò ясне вýразити и протолковáти, ωвшемъ лáтвую речъ мóвою своéю затруднáютъ, затлумáютъ и завѣклавáютъ. Такíи в(ъ) цр҃кви ст҃ой не мáютъ похвáлы. Йншыи за(с) казнодѣи, трýдную и непонáтную речъ ясно выражáючи и толкýючи, лáтвою и понáтною чúнатъ, и такимъ казнодѣїомъ цр҃ковъ ст҃аа мýдрость припúсуєтъ

Ісу(с) Сїрáх(ъ) мд҃. и похвáлу чúнитъ вéдлугъ Іс҃а Сірáха: «Премýдрость úхъ исповѣдáтъ люде и похвáлу úхъ исповѣсть цр҃кви».

Єслѝ бýдешъ слóво бж҃оє проповѣдáти, а нѣктò єгω не зрозумѣєтъ, себè самóго бýдеш(ъ) проповѣдáти и выславлáти, не слóво бж҃іє; ѱалмúста зáсь

517 зв. мóвитъ: «Не нáмъ, гд҃и, не нáмъ, но úмени // твоéму дáждъ слáву» [116]. И ап(с)лъ Пáвелъ мóвитъ: «Не себé бо проповѣдáємъ, но Х҃а Іс҃а гд҃а».

Постерѣгáй и тогò пúлне, жéбы наýка в(ъ) твоéмъ каза(н)ю згажáласа з(ъ) наýкою Хвóю, ап(с)толскою, ст҃ыхъ оц҃ъ и всей цр҃кви правослáвнои, бо єслѝ ты на казáню не такóи [117] вѣры бýдешъ учúти, якýю цр҃кωвъ захóвуєтъ, и єслѝ иншых(ъ) [118] учúнкωвъ бýдешъ научáти, не тыхъ, котрыє [119] цр҃ков(ъ) кáжетъ заховáти, мѣсто нагорóды вѣчнои ωдéржишъ ω(т) бг҃а карáньє вѣчноє, бо злóю наýкою своéю не збудýєшъ людéй, котóрыи [120] тебè слýхаютъ, áле зопсýєшъ и дш҃ѣ úхъ погýбиш(ъ), вéдлугъ прúповѣсти Хвои: «Єдà мóжетъ слѣпец(ъ) слѣпцà водúти, не ωба ли въ яму в(ъ)падéтаса?»

До тогò, що мóвишъ на казáню, доводѝ тогò пúсмωм(ъ) ст҃ымъ з(ъ) библѣи, áлбω свѣдóцствомъ ст҃ого ω(т)цà якóго, учúтела цр҃кóвнаго [121], áлбω прúкладом(ъ), áлбω подобéнс(т)во(м), áлбω якúмъ-кóлвекъ довóдомъ потвердѝ и подопрѝ своѝ мóву, то в(ъ)дачнѣйшаа твоà мóва бýдетъ людемъ, котóрыи тебè слýхаютъ, и вѣритимутъ томý, що мóвишъ. А ґды бýдешъ мóвити що на казáню, а тогω чимъ не доведéшъ, скáжутъ люде, же то непрáвда и твоѝ вымыслы. Дла тогò ап(с)лъ Павелъ, ґды корїнѳáнъ учúлъ, же мр҃твыи всѣ мýсатъ встáти в(ъ) днь ωстáтный, доводúлъ имъ тогò и покáзовалъ подобéнствомъ зéрна, котрóє, ґды в(ъ) землѝ посѣютъ, ωнò знóву выростáєтъ, безýмне ты éже сѣєши ωживéтъ ли áще не умретъ?

Налéжитъ вѣдати и тóє, же казнодѣи, ско(н)чивши казáн(ь)є на катéдрѣ [122] áлбω на амбóнѣ, звыкли чáсомъ на прúшлую н(д)лю áлбо на прúшлоє ст҃о на казáньє людéй запрошáти [123] и звыкли людéмъ ωзнаймовáти пропозыцыи [124] своѝ мýдрыи и дúвныи, чáсомъ весéлыи, чáсомъ смýтныи, ко-

то́рыми люде́й ба́рзо ѡхо́чими [125] до слуха́нѧ чи́нать, напри́кладъ, єслѝ бысь на кве́тную н(д)лю каза́н(ь)є мѣлъ, а хотѣлъ єщѐ мѣти на стр(с)ти Хвы̀, скончи́вши своє́ каза́нье в(ъ) кве́тную н(д)лю, мовъ: «Правосла́вныи хр(с)тїѧне, прошу̀ и напомина́ю // васъ, жебы́ сте былѝ на́божныи, до црькви хо- 518
ди́ли, бгу сѧ млйли, бо сегѡ̀ ты́днѧ бу́детъ стра́шный судъ». То́є мо́вивши, пойдѝ с(ъ) кате́дры. А ґды̀ прі́йдутъ стр(с)ти Хвы, на то́й часъ на ка́заню поло- жѝ ѳе́ма тако́є: Пила́тъ же, слыша́въ се сло́во, изведѐ вонъ Іса и сѣдѐ на су́- дищи. Іѡа́нъ, ѳі.

З то́єи ѳе́мы учинѝ каза́ньє тако́є: правосла́вныи хр(с)тїа́не мо́вилемъ в(ъ) н(д)лю кве́тную, же на се́мъ ты́дню бу́детъ стра́шный су́дъ, ѡтожъ тепе́ръ стра́шный су́дъ сѧ ѡ(т)праву́ет(ъ), бо Пила́тъ понті́йскїй и жидѡ́ве Ха, збави́телѧ ншего, су́датъ и на смрть кр(с)тную декрету́ютъ, стра́шный су́дъ бу́детъ в(ъ) днь ѡста́тный, ґды Хс бгъ ншъ всѣхъ людей бу́дет(ъ) суди́ти, а́ле й тепе́ръ стра́шный су́дъ єст(ъ), бо слугѧ̀ па́на, створе́ньє створи́телѧ, члвкъ бга су́дитъ и ка́жетъ єгѡ̀ на смрть кр(с)тную прова́дити, мо̀вачи: «Распнѝ, распнѝ єгѡ̀» и про(ч). По̀тымъ в(ъ) нарра́цыи повѣда́й, я́къ той стра́шный су́дъ ѡ(т)правуєтсѧ, же фалши́выи свѣдки на Ха инстиґу́ют(ъ) мо́вачи: «Сей речѐ, могу̀ црквъ разори́ти и тре́ми днями въздви́гнути ю». Мовъ, же неви́нне Ха су́дятъ, бо мо́вилъ Пила́тъ: «Азъ ни єди́ноѧ [126] вины̀ ѡбрѣта́ю въ члвцѣ семъ». Ту́тъ приводѝ при́клады. Неви́нне инстиґова́ла жона̀ Путифа́рова на Іѡ́сифа и запрова́дила єгѡ̀ в(ъ) темни́цу. Такъ неви́нне инстиґова́ла [127] сїнаґо́ґа жидо́вскаѧ на Ха и до гро́бу те́много єгѡ̀ в(ъ)прова́- дила. Неви́нне инстиґова́ли вавvлон(ъ)чикове на пр(о)рка Данїйла и в(ъ)ки́нули єгѡ̀ в(ъ) ровъ межѝ лвы. И на Ха жидѝ неви́нне инстиґова́ли и до гро́бу єгѡ̀, якъ въ ровъ, запрова́дили и ѡкру́тнымъ тыра́ннѡмъ, якъ лвѡ́м(ъ), далѝ єгѡ̀ в(ъ) ру́ки и про́чаѧ. Зачи́мъ му́сите, правосла́вныи хр(с)- тїѧне, призна́ти, же тепе́ръ стра́шный су́дъ ѡ(т)правуєтсѧ, понева́жъ неспра- ведли́ве и неви́нне Ха бга своє́го члвкъ су́дитъ и на смрть прова́дити ка́- жетъ.

Ма́єшъ и дру́гїй при́кладъ, єслѝ бысь мѣлъ каза́ньє в(ъ) н(д)лю дї-тую по соше́ствїи стго дха, а хотѣлъ бысь мѣти и в(ъ) при́шлую н(д)лю в(ъ) пѧтуюна́десѧтъ, скончи́вши своє́ каза́нье, // мовъ: «Правосла́вныи хр(с)тїѧ- 518 зв.
не [128], запроша́ю ласкъ ва́шихъ на при́шлую н(д)лю до црькви, буду вамъ ша́ты роздава́ти, жебы сте ѡхо́тными былѝ до набоже́нства и до слуха́нѧ сло́ва бжго». Тоє [129] мови(в)ши, пойдѝ з(ъ) [130] кате́дры, а ґды прі́йдетъ н(д)лѧ єі, на то́й часъ на ка́заню положѝ ѳе́ма тако́є: дру́же, ка́ко внїйде сѣмо, не имы́й ѡдѣѧ́нїѧ бра́чна. М(р). кв.

З(ъ) тоє́и ѳе́мы тако́є учинѝ каза́н(ь)є: «Правосла́вныи хр(с)тїѧне [131], ѡбѣца́лемъ вамъ ша́ты днѧ нньѣшнего дава́ти, чиню̀ моє́й ѡбѣтници до́сить, даю̀ ко́ждому з(ъ) васъ ша́ту весе́лную, без(ъ) кото́рои жа́денъ не мо́жетъ

внійти до нба на веселіє вѣчноє, которое споминаєтъ єv(г)листъ Матөей, мовачи: «Уподобиса цр(с)твѡ нб(с)ноє чл͠вѣку цр͠ю, иже сотвори бракъ сн͠у своє́му», и про(ч). Потымъ в(ъ) наррацыи цнѡты называй шатою весѐлною, бо тую шату, цноты, кто маєт(ъ), можетъ внійти до нба и тамъ з(ъ) Хмъ навѣки веселитиса и про(ч).

Вѣдай тоє, же ведлугъ розмайтогѡ сенсу мнѡгіи и роз(ъ)ныи речи єднымъ са именемъ называютъ, якѡ в(ъ) пѐршомъ казаню моємъ на вѣханіє г(с)днє. Цоркою Сіѡнскою и сінаго́га жидо́вскаа, и црквъ хр(с)тіанскаа, и дш͠а побо́жнаа, и преч(с)таа два называєтса. И в(ъ) пѐршомъ казаню на воскр(с)ніє Хво Іер(с)лимомъ называєтса мѣсто столечноє в(ъ) землѝ жидо́вской, и дш͠а побо́жнаа, и црквъ воюючаа на землѝ, и црковъ тріумфуючаа в(ъ) нб͠ѣ, и ты жъ чинѝ такъ, єднò има ведлуг(ъ) сенсу розмайтого розмайтым(ъ) речамъ (єслѝ можна) прикладай и давай, то можешъ латво казаньє своє розширити.

Вѣдай тежъ и тоє, же єдна речъ мнѡгими и ро̀зными именами называєтъса, якѡ в(ъ) пѐрвомъ казаню моємъ на обрѣзаніє г(с)днє сн͠ъ бж͠ій называєтса: «Азъ єсмъ иже єсм(ъ) г(с)дь Саваѡөъ, востокъ, алфа и ѡмега, Іс͠, Хс͠». И в(ъ) друго(м) казаню на обрѣзаніє гднє: «Збавленіє наше называєтъса [132] животомъ вѣчнымъ, славою, покоємъ, весел(ь)ємъ, цр(с)тво(м), короною, пѣназемъ, вечерею». Такъ и ты шукай розныхъ именъ, котрыи єдной речи
519[133] служатъ, то латво розшириш(ъ) // своє казаньє.

Можетъ кто спытати, где маємо взати матерію, з(ъ) которои бы смо казаньє моглѝ учинити. Ѡ(т)казую, треба читати быблѣю, животы ст͠ыхъ, треба читати учителей црко́вныхъ — Василіа Великаго, Григоріа Бг͠ослова, Іѡанна Златоустаго, Аөанасіа Өеѡдорита, Іѡанна [134] Дамаскина, Єфрема и иншихъ учителей црковныхъ, котрыи пісмо ст͠оє в(ъ) быбліи [135] толкуютъ, треба читати гисторіи и кройники ѡ розмайтыхъ панствахъ и сторонахъ, що са в(ъ) них(ъ) дѣало и теперъ що са дѣєт(ъ), треба читати книги ѡ звѣро(х), птахахъ, гадахъ, рыбахъ, деревахъ, зѣлах(ъ) [136], камѣнахъ и розмайтыхъ водахъ, которыи в(ъ) морю, в(ъ) рѣкахъ, в(ъ) студнахъ и на иншихъ [137] мѣстцахъ знайдуютса, и уважати ихъ натуру, власноти [138] и скутки и тоє собѣ нотовати и апплѣковати до своєи речи, которую повѣдати хочешъ. До тогѡ читай казана розмайтыхъ казнодѣѡвъ тепереш(ъ)негѡ [139] вѣку и ихъ наслѣдуй. Єслѝ тыи [140] книги и казана [141] будешъ читати, знайдешъ в нихъ достатечную матерію, з(ъ) которои можешъ зложити казаньє на хвалу бж͠ію, на ѡ(т)поръ геретыкѡмъ, на збудован(ь)є вѣрнымъ и на сп͠сеніє дш͠и своєй.

За слушную реч(ъ) судилемъ написати способъ зложена казана на погребѣ, бо всѣ люде на свѣтѣ умираютъ(ъ) и часто имъ погребъ ѡ(т)правуютъ, зачимъ гды умре(т) вѣрный и побожный чл͠вкъ, слушнаа погребъ єгѡ казан(ь)єм(ъ) приѡздобити, хвалити єгò побожноє житіє и выличаты цнѡты, жебы, тоє чуючи, иншіи люде жилѝ побожне, в(ъ) цнѡтах(ъ)
519 зв. са кохали и през(ъ) свои цнѡты моглѝ нб͠а доступити.//

Наука, а́лбо способъ зложе́на каза́нья на по́гребѣ

Єслѝ схо́чешъ на по́гребѣ каза́нье [142] повѣда́ти, положѝ ѳе́ма з(ъ) пи́сма с҃то́го, по́тымъ ве́длугъ ѳемы учи́нишъ казанье. В(ъ) єѯо́рдїумъ мовъ ѡ с҃мрти, же єѝ никтѐ не мо́жетъ сѧ ухрони́ти [143], а́лбо мовъ ѡ коро́ткости жи́тїѧ лю(д)ского и ѡ про́жной хлюбѣ ч҃лчой [144] албо мо́въ [145] ѡ здра́дѣ, ѡ(т)мѣ́нѣ и нестате́чности свѣта, за кото́ры(м) сѧ лю́де угане́ютъ) и єму̑ слу́жа(т). В(ъ) нарра́цїи выхвалѧй уме́рлого ч҃лка, вылича́ючи [146] єгѐ цно́ты и до́брыи учи́нки, же захова(л) вѣру правосла́вную до конца̀ живота̀ своє́го, же былъ мл(с)рдный на людей убо́ги(х), спомага́л(ъ) ихъ ялму́жною с҃то́ю, же наклада(л) на ц҃ркви̑, на монастырѝ, на шпиталѣ, прїймова́л(ъ) в(ъ) дом(ъ) свой го́стей, прихо́дневъ, пелґри́мо(в), выкупова́л(ъ) и вызволѧлъ [147] нево́лникѡвъ з(ъ) нево́лѣ поганскои, же былъ поко́рнымъ, набо́жнымъ, ча́сто ѡчищалъ сумле́нье своє́ спо́вѣдю с҃то́ю и прїймовалъ пренас҃тѣ́йшїй [148] сакраме́нтъ єvхарі́стїей тѣла и кро́ве Х҃вои, захова́лъ по́сты, застанова́лъсѧ за ц҃рковъ б҃жїю и за ѡ(т)чи́зну [149], вели́кїи пра́цы и тру́ды длѧ ц҃ркви б҃жеи и длѧ ѡ(т)чи́зны [150] подыймова́лъ, будешъ вылича́ти [151] вшелѧ́кїи цно́ты єгѐ, кото́рыи онъ мѣлъ. Ту́тъ же, в(ъ) нарра́цыи [152], (ґды схо́чешъ) [153] мо́жешъ припо́мнѣти фами́лїю єгѡ̑, в(ъ) кото́рой онъ уроди́лъсѧ, и мо́жешъ хвали́ти фами́лїю а́лбо домъ єгѡ̑ ѡ(т) старожи́тности, же то є́стъ старожи́тный домъ, южъ ки́лка сотъ албо ты́сѧчу [154], а́лбо и бо́лше лѣтъ на́ свѣтѣ трва́єтъ [155]. Мо́жешъ мо́вити, же в(ъ) томъ дому̑ былѝ пере(д) ты́м(ъ) за́цныи лю́де преложо́ныи любъ свѣ́цкїи, любъ д҃хо́вныи и тепе́ръ знайду́ютъсѧ. Мо́жешъ мо́вити, же той домъ сповинова́тилъсѧ з(ъ) за́цными и старожи́тными дома́ми, ту́тъ же мов(ъ), длѧ чогѐ в(ъ) тымъ дому̑ гербъ які́й албо гелмъ [156] вы́шше ге́рбу албо титу́лъ знайдуєтъсѧ. В(ъ) конклю́зыи [157] учы́нишъ [158] // ѡ (т) уме́рлого пожеґна́нье прїѧ́телемъ и всѣ́мъ людє́мъ, кото́рыи 520
на по́гребѣ будутъ, и бу́дешъ ѡ(т) не́гѡ дѧ́ковати имъ за ту́ю ѡста́тнюю [159] послу́гу и проси́тимешъ ѡ(т) не́гѡ, жебы̀ єму̑ перебачили, єслѝ когѐ чимъ якѡ ч҃лвкъ ѡбрази́лъ. Бу́дешъ проси́ти, жебы̀ ѡ д҃шѣ єгѡ̑ мѣли стара́нье, жебы̀ ѡ́нную м҃лтва́ми, ялму́жнами и без(ъ)кро́вною ѡфѣ́рою до н҃ба запрова́дили. Напри́кладъ, на(д) кимъ-ко́лвекъ схо́чешъ каза́нье [160] мѣти, положѝ тако́є ѳе́ма: вѣмъ [161], я́ко с҃мрть мѧ истре́тъ, домъ бо всѧ́кому с҃мртну землѧ̀. Іѡвъ, л҃.

З тоє́и ѳе́мы учинѝ тако́є єѯо́рдїумъ: слушне ѧ̀ учиню̀, ґды смерть назову̑ робако́мъ тым(ъ), кото́рый по(д)гры́зъ [162] ты́кву над(ъ) пр(о)ркомъ Іѡ́ною, бо и с҃мрть по(д)гры́зуєтъ живо́тъ [163] всѣ́хъ людей, кото́рыхъ єди́нъ [164] в(ъ) єv(г)лїи де́ревами назва́лъ, мо́вачи до Х҃а: «Ви́жу ч҃лвки якѡ древеса̀ ходѧ́ща». Роба́къ ґды по(д)гры́зъ надъ Іѡ́ною ты́кву, вели́кого єгѡ̑ набавилъ фрасу́нку, такъ же мо́вилъ Іѡ́на: «У́не ми умрѣти, не́гли жи́ти». И с҃мрть, ґды по(д)грызе́тъ живо́тъ якогѡ ч҃лвка, набавлѧ́єтъ [165] вели́кимъ жа́лемъ и фрасу́нкомъ ро́дичѡвъ, бра́тїю и прїѧ́телей єгѐ. Спо́мнѣти собѣ Сау́ла кро́лѧ і҃илского и с҃на єгѐ Іѡанаѳа́на, ѡ кото́рыхъ с҃мрти ґды почу́лъ

Дв(д)ъ, аза́жъ не поша́рпалъ шат(ъ) на собѣ̀ ω(т) жа́лю, аза́жъ не пла́ка(л) по ни́хъ зо всѣ́мъ лю́домъ свои́мъ, аза́жъ и ты́хъ слωвъ не мо́вилъ: «Пла́чте по Сау́лѣ, дщѐры Іилевы, иже вы ωблеча́ше в(ъ) червлени́ца». Накорми́ла и насъ тепе́ръ смрть неужи́таа вели́кимъ жа́лемъ, бо я́къ роба́къ, по(д)-гры́зла живо́тъ па́на им(р)къ. Дла утоле́на те́ды жа́лю на́шего, покажу̀ на тымъ ка́заню цнѡ́ты егѡ̀, пре(з) котрыи ѡ́нъ доступи́лъ нба, и про(ч). В(ъ) нарра́цыи [166] вылича́й егѡ̀ цнѡ́ты и до́брыи учи́нки, в(ъ) кон(ъ)клю́зіи по-жеѓна́нье [167] учини́ ω(т) не́го пріѧ́телемъ, сщенником(ъ) и всѣ́мъ людемъ. Мо́жешъ собѣ̀ еѯо́рдїумъ до каза́на [168] на по́гребѣ взѧ́ти з(ъ) моего каза́на второго на успе́нїе пр(с)тои бци, з(ъ) двана́дцатои звѣзды, где напи́сано:
520 зв. «Тро́ѧкаа е́стъ смрть» и про́чаа. //

Мо́жеш(ъ) на по́гребѣ чие́мъ [169]-ко́лвек(ъ) и то́е ѳе́ма положи́ти: Пре-хо́дитъ бо ѡ́бразъ ми́ра сегѡ̀. а҃ Коринѳ. з҃. З тоеи ѳе́мы учинѝ такое еѯо́рдїумъ: пи́шутъ натуралѣ́стове ω хамелеѡ́нтѣ, же е́стъ ω(т)мѣ́нный, ро́зныи [170] на себѣ̀ фа́рбы бере́тъ. И свѣ́тъ мо́жет сѧ назва́ти хамелеѡ́нтом(ъ), бо е́ст(ъ) ω(т)мѣ́нный и нестате́чный, ча́сомъ спрїѧ́етъ члвкви, по́тымъ егѡ̀ зража́етъ, дла тогѡ̀ мо́витъ ап(с)тлъ Па́велъ: прехо́дитъ бо ѡ́бразъ ми́ра сегѡ̀. Вѣ́далъ то́е до́бре панъ им(р)къ, же свѣ́тъ е́стъ хамелеѡ́нтъ, дла тогѡ̀ хрони́лъсѧ свѣ́та, не дуфа́лъ ему̀, але в(ъ) едно́мъ бгу покладалъ надѣ́ю свою̀ и едному̀ служи́лъ бгу и про(ч). В(ъ) нарра́цыи [171] покажѝ, я́к(ъ) он(ъ) служи́лъ бгу, якіи чыни́лъ [172] учы́нки [173], и про(ч). В(ъ) конклю́зыи учынѝ [174] ω(т) негѡ̀ [175] пожеѓна́н(ь)е [176]. Е(ст) такое еѯо́рдїум(ъ) ω свѣ́тѣ нестате́чномъ в(ъ) тре́темъ каза́нью мое́мъ на по́гребѣ ко́ждогω хр(с)тїани́на правовѣ́рнагω, кото́рое почына́етъсѧ: каза́лъ бгъ едногѡ̀ ча́су пр(о)рку Іеремѣ́и внїйтѝ [177] в(ъ) домъ гон(ъ)ча́рскїй и про(ч).

Ещѐ на чые́мъ-ко́лвекъ по́гребѣ положѝ тако́е ѳе́ма: тече́нїе скончахъ. в҃. Тимо(ѳ): д҃. З тоеи ѳе́мы учынѝ [178] тако́е еѯо́рдїумъ: не без(ъ) таемницы [179] ап(с)толъ Па́велъ жи́тїе лю́дское бѣ́гомъ называ́етъ, мо́вачи: «Тече́нїе скон-ча́хъ, бѣгъ сконча́лемъ»,— бо лю́де на́ свѣ́тѣ нѣчо́гω болшъ не чына́тъ [180], ты́лко бѣгу́тъ до смрти, я́къ до замѣре́ногω кре́су, кото́рогω жа́денъ члвкъ не мо́жетъ переско́чити ве́длугъ ѱалмѣ́сты: «Предѣ́л(ъ) положи, егѡ̀ же не пре́йдутъ». Ещѐ и дла тогѡ̀ бѣ́гомъ жи́тїе на́ше называ́етъсѧ, бо пру́дко, я́къ бѣ́гъ, ω(т)праву́етсѧ и не пови́ненъ члкъ долгих(ъ) лѣ́тъ собѣ̀ ѡбѣца́ти, а́ле ма́етъ сѧ пру́дкω смрти сподѣва́ти, бо мо́витъ Ісу́съ Сира́хъ [181]: «Поманѝ я́кω смрть не умедли́тъ». Вѣ́далъ ω ты́мъ панъ им(р)къ, же пру́дко той бѣгъ, жи́тїе на́ше доча́сное, кончи́тъсѧ, дла тогѡ̀ жилъ ве́длугъ приказа́ньѧ бжого, жебы̀ моглъ доступи́ти в(ъ) нбѣ живота̀ вѣ́чного и про(ч). В(ъ) нарра́цыи [182] повѣда́й, я́къ онъ жил(ъ) побо́жне, и про(ч). В(ъ) конклю́зыи [183] учы́нишъ [184]
521 ω(т) не́гω пожеѓна́нье. Мо́жеш(ъ) // собѣ̀ еѯо́рдїумъ на по́гребѣ взати з(ъ) могѡ̀ каза́н(ь)ѧ второго [185] на обрѣза́нїе: называ́етсѧ збавле́нїе на́ше живо-то́мъ вѣ́чнымъ и про(ч)., и з каза́н(ь)ѧ [186] пе́рвогω [187] на покро́въ престо́и бци: вѣ́тромъ называ́етъсѧ жи́тїе на́ше и про(ч).

Якω в(ъ) н(д)лю и в(ъ) сто, такъ и на по́гребѣ, мо́жешъ людéмъ показáти якýю речъ нóвую, напри́кладъ, мо́жешъ показáти збрóю, панцы́ръ справедли́вости, тáрчу вѣры, шышáкъ [187a] збавлéнїѧ и мечъ дховный — слóво бжїє, млтву, котóрою, збрóєю, умéрлый члкъ, ґды живъ на свѣтѣ, борони́въсѧ ω(т) непрїѧ́телей дýшныхъ. Выличáєтъ [188] тýю збрóю ап(с)тлъ Пáвелъ, мóвачи: «Оболкшесѧ въ брóнѧ прáвды, воспрїймѣте щитъ вѣры, шлемъ сп(с)нїѧ и мечъ дхóвный єже єст(ъ) глъ бжїй». Той кóнцептъ мóжешъ взѧ́ти з гéрбу умéрлогω члвка, бо на гербѣ мечѐ и збрóѧ бывáєтъ. Мóжешъ показáти на каза(н)ю двѣ брáмы, котры́є сѧ на свѣтѣ знайдýютъ, єднà широ́каѧ [189] брáма, котóраѧ до пéкла провáдитъ, а тáѧ єстъ грѣхъ вéдлугъ словъ Хвыхъ: «Прострáннаѧ врáта и широ́къ пýть въводѧ́й въ пáгубу». Дрýгаѧ брáма ýзкаѧ, котóраѧ провáди(т) до нба, а тáѧ єстъ дóбрыє учы́нки [190], вéдлугъ словъ Хвыхъ: «Ýзкаѧ врáта и тѣсенъ пýть въводѧ́й въ живóтъ». Бýдешъ мóвити, же той члвкъ, котóрый умéръ, през(ъ) ýзкую ишóлъ брáму, бо кохáлсѧ в(ъ) дóбрыхъ учы́нкахъ [191], котóрыи, учы́нки [192], бýдешъ выличáти, зачы́мъ [193], идучѝ тоéю брáмою ýзкою, доступи́лъ нба. И той кóнцептъ мóжешъ з(ъ) гербу члвка умерлого взѧ́ти, бо сѧ на гéрбѣ и брáмы знайдýютъ. Подóбный же кóнцептъ мóжеш(ъ) взѧ́ти и з(ъ) гéлму, котóрый на(д) гербом(ъ) бывáєтъ. Мóжешъ учыни́ти [194] казáн(ь)є и з(ъ) шлѧхéтства албо з(ъ) [195] прóзвиска, я́къ сѧ кто по-шлѧхéцку зовéтъ, напри́кладъ, Бронѣ́цкїй длѧ тогѡ такъ назывáєтсѧ, же борони́лъ ω(т)чы́зну [196] и црковъ бжїю ω(т) непрїѧ́телей, Любомѣ́рскїй длѧ тогѡ такъ назывáєтъсѧ, же люби́въ ми́ръ [197], покóй и людéй незгодли́выхъ) до ми́ру, до покóю приводи́лъ, слýхаючи наýки Хр(с)тóвои: «Блжéни миротвóрцы» [198].

Мóжешъ учыни́ти [199] казáньє з(ъ) и́мени члвка умéрлогω, // напри́кладъ, єсли̇̀ єгѡ звáно Стефáнъ, бýдешъ мóвити, же Стефáнъ значи́тъсѧ [200] корóна, и покáжешъ людéмъ корóну, котóрую умéрлый члвкъ áлбо з(ъ) [201] квѣтовъ, áлбо з(ъ) дорогóго камѣньѧ собѣ учыни́лъ [202]; дороги́мъ засъ камѣнам(ъ) и квѣтами розмайтыми розмайтыи цнѡты єгò бýдеш(ъ) называ́ти. Áлбо єсли̇̀ умéрлогω звáно Дорοѳей, бýдешъ мóвити, же Дорοѳéй выкладáєтъсѧ даръ бжїй, и ωбéрнеш(ъ)сѧ до людéй, мóвачи: правослáвныи хр(с)тїѧ́не [203], и нáшегω Дорοѳéѧ, котóрогω види́мо на мáрахъ, мýсимо дáром(ъ) бжїим(ъ) назвáти. Мѣ́ла то даръ бжїй ω(т)чы́зна [204] нáша, мѣ́ла даръ бжїй црквъ стаѧ каѳωли́ческаѧ, мѣ́ла даръ бжїй зáцнаѧ фами́лїѧ и́хъ мл(с)тей панѡ́въ им(р)къ, и мы̀ всѣ мѣ́ли смω даръ бжїй, бо чогѡ црковъ, ω(т)чы́зна [205] и домъ панѡвъ им(р)къ и мы̀ всѣ потребовáли ω(т) бга, тóє намъ былъ даровáлъ бгъ зáцне урожóногω пана Дорοѳеѧ. Потребýєтъ цркωвъ и ω(т)чы́зна [206] по(д)пóры, óнъ был(ъ) по(д)пóрою, потребýєтъ домъ пнов(ъ) им(р)къ ωздóбы и слáвы, óнъ былъ ωздóбою и слáвою. Потребýємо мы всѣ в(ъ) смýтку утѣ́хи, в(ъ) небезпечéнствѣ ωборóны, в(ъ) утрапéн(ь)ю пóмочи, былъ онъ пóмочъ, ωбо- 521 зв.

ро́на и потѣ́ха, а́ле тепе́ръ той даръ бж҃їй Дороѳе́а взалъ ѡ(т) на(с) бг҃ъ до нб҃а ве́длугъ прв(д)нагѡ Іѡва: г(с)дь дадѐ, г(с)дь и взѧ́тъ.

Лю́бо з(ъ) ге́рбу, лю́бо з(ъ) ге́лму, лю́бо з(ъ) и́мени, лю́бо з(ъ) шлахе́тства а́лбѡ про́звиска хо́чешъ учыни́ти [207] каза́н(ь)є, шука́й тако́и ѳе́мы, в(ъ) кото́рои бы могло́ сѧ припо́мнѣти имѧ̀, а́лбо шлахе́тство и про́звиско, а́лбо гербъ, а́лбо гелмъ. Напри́кладъ, ґды Мѡvсе́ѡмъ зову́тъ уме́рлогѡ чл҃ка, мо́жеш(ъ) тако́є ѳе́ма положи́ти: Мѡvсе́й [208] же взы́йде на гору̀ бж҃їю. Исхо(д), ѳ҃і. З тое́и ѳе́мы учы́нишъ [209] єѯо́рдїум(ъ) тако́є: вступи́лъ не́ґдыс(ъ) Мѡvсе́й, гетма́нъ Ї҃илскїй, на гору̀ Сіна́йскую до бг҃а, кото́рый єму̀ далъ за́конъ. И тепе́ръ за́цне урожо́ный па(н) Мѡvсе́й им(р)къ вступи́лъ на гору̀ нб(с)ную, кото́рую спомина́єтъ ѱалми́ста, мо́вачи: «Ги, кто ѡбита́єтъ в жи́лищи твое́м(ъ) илѝ кто всели́тсѧ въ ст҃у́ю гору̀ твою̀» и про(ч). Поты́мъ в(ъ)
522 нар//рацыи [210] вылича́й цнѡ́ты, длѧ кото́рыхъ взѧлъ єгѡ̀ бг҃ъ на гору̀ нб(с)ную. И мо́жешъ мо́вити: «На гору̀ нб(с)ную чл҃къ вступу́єт(ъ), ходѧ́й без(ъ) поро́ка и дѣла́ѧй пра́вду, гл҃ѧ́й истинну въ ср(д)ци свое́мъ, и́же не улстѝ ѧзы́комъ свои́мъ и не сотворѝ искр(ъ)нему своє́му зла и поноше́нїѧ не прї́ѧтъ [211] на бли́жнаѧ своѧ̀. Уничиже́нъ єстъ пре(д) ни́мъ лука́вый, боѧщаѧ же сѧ г҃а сла́витъ» и про(ч). Потымъ мовъ, же урожо́ный панъ Мѡvсе́й им(р)къ мѣвъ ты́и всѣ цно́ты, ходи́лъ без(ъ) поро́ка, бе(з) зма́зы и дѣла́в пра́вду и про(ч). И длѧ ты́хъ цнѡтъ свои́хъ вступи́лъ на гору̀ нб(с)ную. Поты́м(ъ) в(ъ) конклю́зыи [212] мовъ: «Ѿ(т)ходачѝ з(ъ) свѣта на гору̀ нб(с)ную, панъ Мѡvсе́й жеґна́єтъ тебѐ, яснепревеле́бный [213] еп(с)копе а́лбо преѡсвѧще́нный митрополи́то, жеґна́єтъ васъ, сщ҃енники, за́конники и про́ситъ васъ ѡ мл҃тву, жеґна́єтъ васъ, бра́тїѧ, се́стры и всѣ прїѧтелѣ» и про(ч).

Єслѝ уме́рлого чл҃вка по-шлѧхе́цку называ́ютъ орло́м(ъ), положѝ ѳе́ма: идѣ́же тѣ́ло, та́мѡ соберу́тсѧ орлѝ. Лу(к): з҃і. Поты́мъ учы́нишъ [214] єѯо́рдїумъ: не тре́ба намъ смути́тисѧ и пла́кати, лю́бо ви́димо на ма́рахъ урожо́ного пана им(р) орла̀, бо дш҃а єгѡ̀ пошла̀ до нб҃а, жебы̀ тамъ съ Хмъ жила̀, такъ мо́вилъ Х҃съ: «Идѣ́же тѣ́ло, та́мо соберу́тсѧ орлѝ» и про(ч). В(ъ) нарра́цыи [215] покажѝ кры́ла, кото́рыми той оре́лъ полетѣвъ до нб҃а, а кры́лами цно́ты єгѡ̀ называ́ти бу́дешъ и про(ч). В(ъ) конклю́зыи [216] учы́нишъ [217] ѡ(т) не́го пожеґна́ньє людє́мъ и про(ч).

Єслѝ на ге́рбѣ бу́детъ стрѣла̀, учынѝ [218] ѳе́ма: положѝ мѧ я́ко стрѣлу̀ избра́нну и в ту́лѣ своє́м(ъ) сокры̀ мѧ. Ісаїа, м҃ѳ.

Єслѝ на ге́лмѣ бу́детъ вежа̀, учынѝ [219] ѳе́ма: бысть упова́нїє моє́, столпъ крѣ́пости ѡ(т) лица̀ вра́жїѧ. Ѱало(м). ѯ҃.

Уважа́й лѣ́та, в(ъ) кото́рыхъ чл҃вкъ умерлъ. Єслѝ уме́рлъ въ ста́рости, положѝ ѳе́ма: вѣне́цъ хва́ленъ ста́рости въ путе́хъ же прв(д)ныхъ ѡбрѣта́єтъсѧ. При́тча. ѕ҃і.

Єслѝ зась умерлъ в(ъ) дити́ннымъ вѣ́ку, положѝ ѳе́ма: а҃ще не ѡбрати́те́сѧ и бу́дете я́кѡ дѣ́ти, не вні́йдете въ цр(с)тво нб(с)ноє. Ма(ѳ). и҃і.

Ту́тъ с(ъ) ко́ждои ѳемы мо́жешъ каза́н(ь)є учыни́ти [220]. Єсли // схо́чешъ 522 зв.
мо́вити ѡ стрѣлѣ̀, назовѝ в(ъ) єѯо́рдїумъ члвѣка стрѣло́ю, кото́рую бгъ з(ъ) вшехмо́цности своє́и [221], якъ з(ъ) лу́ку, на свѣ́тъ выпуска́єтъ и до нба керу́єтъ, бо ка́жетъ члкови захова́ти приказа́нѧ свои̂, жебы̂ моглъ члвкъ нба доступи́ти. А́ле ча́сто та́ѧ стрѣла̀ лети́тъ до пе́кла, ґды члвѣкъ зле живе́тъ на свѣ́тѣ, поты́мъ мовъ: «До́бре летѣ́ла стрѣла̀ на́ша, за́цне урожо́ный панъ им(р)къ, бо до нба та́ѧ стрѣла̀ залетѣ́ла». В(ъ) нарра́цыи [222] покажѝ, я́къ та́ѧ стрѣла̀ летѣ́ла на свѣ́тѣ, же тра́фила до нба, мовъ, же такъ летѣ́ла, я́къ єи̂ бгъ керова́лъ. Чыни́лъ [223] то́є урожо́ный пан(ъ) им(р)къ, що ка́жет(ъ) бгъ чыни́ти [224]. Ка́жетъ бгъ жебы́ смо до цркви ходи́ли на набоже́нство, дла слуха́нѧ сло́ва бжогѡ, онъ то́є чыни́лъ [225]. Ка́жетъ бгъ, жебы́ смо дава́ли ялму́жну убо́гимъ, жебы смо сповѣда́лисѧ и пожыва́ли [226] ча́сто тѣ́ло и кровъ Хву, и про(ч). и дла тогѡ̀ та́ѧ стрѣла̀ залетѣ́ла до нба.

Єслѝ схо́чешъ мо́вити ѡ вежѣ̀, назове́шъ бга веже́ю, ве́длугъ своє́и ѳе́мы, назове́шъ вежե́ю и црковъ стую, я́кѡ напи́сано в(ъ) Пѣ́снахъ пѣ́сней: «Столпъ Двдовъ шы́ѧ твоѧ̀ създа́нъ въ Ѳалпѣѡ́ѳѣ, ты́сѧща [227] щы́тѡвъ ви́ситъ на не́мъ». Пѣснь .д̃.
Въ єѯо́рдїумъ мовъ: мнѡ́гїи небезпече́нства на́ свѣтѣ знайду́ютсѧ, я́кѡ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Бѣ́ды в(ъ) рѣка́хъ, бѣ́ды ѡ(т) разбо́йникъ, бѣ́ды ѡ(т) сро́дникъ, бѣ́ды ѡ(т) язы́къ, бѣ́ды въ гра́дѣх(ъ), бѣ́ды въ пусты́нѣ, бѣ́ды въ мо́ри, бѣ́ды въ лжебра́тїи» и про(ч). Поты́мъ мовъ, же уме́рлый той члвкъ, живучѝ на́ свѣтѣ, перед ты́ми небеспече́нствами, до вежѣ̀ удава́лъсѧ и та́мъ борони́лсѧ. В(ъ) нарра́цїи [228] засъ ты́и ве́жи пока́жешъ, бга и црковъ, и про(ч).

Єслѝ на(д) стары́мъ бу́дешъ мо́вити, мовъ: «Щасли́вый ест(ъ) за́цне урожо́ный панъ им(р)къ, бо учини́лъ собѣ̀ з(ъ) цнѡ́тъ вѣне́цъ, кото́рый спомина́єтъ Соломѡ́нъ, мо́вачи: «Вѣне́ц(ъ) хва́ленъ ста́рости». И пошо́лъ в(ъ) томъ вѣнцу̀ до нба, ве́длуг(ъ) того̀ жъ Соломѡ́на: «Въ путе́х(ъ) же прв(д)ныхъ ѡбрѣта́єтъсѧ». Поты́мъ в(ъ) нарра́цыи [229] мовъ, же той уме́рлый члвкъ ма́єтъ в(ъ) нбѣ мѣ́стце ме́жы [230] ро́зными сты́ми, я́кѡ мо́вилъ Хс: // «У ѡ(т)ца моє́гѡ 523
мнѡ́ги [231] ѡби́тели су́тъ». Ма́єтъ мѣ́стце межы̀ [232] поко́рными, бо онъ былъ поко́рный; ма́єтъ мѣ́стце межы̀ [233] мл(с)рдными, бо о́нъ былъ мл(с)рдный на люде́й убо́гихъ, дава́лъ и́мъ ялму́жну; ма́єтъ мѣ́стце межы̀ [234] терпели́выми, бо и онъ былъ терпели́вый, терпли́ве зноси́лъ вшелѧ́кїи кло́поты, припа́дки, утрапе́ньє; ма́єтъ мѣ́стце межы̀ [235] послу́шниками, бо онъ захова́л(ъ) послуше́нство, был(ъ) послу́шный бгу, захова́лъ приказа́нѧ бжїи [236], былъ послу́шный ста́ршы(м) своимъ, чыни́лъ [237] то́є, що єму̀ ста́ршыи каза́ли [238], и про(ч).

Єслѝ на(д) дитѧ́мъ бу́дешъ мо́вити, мовъ: «Щасли́выи ты́и лю́де, котры́и в(ъ) дити́нномъ вѣ́ку умира́ютъ, бо они [239] идут(ъ) до нба на вѣ́чноє мешка́ньє. Дла тогѡ̀ мо́вилъ Хс: «Аще не ѡбратите́сѧ и бу́дете я́кѡ дѣ́ти, не внїйдете въ цр(с)тво небе́сноє». Поты́мъ мовъ: «Щасли́воє и то́є дитѧ̀ им(р)къ, кото́роє [240] ви́димо на ма́рахъ, бо оно̀ пошло̀ до нба навѣ́ки з(ъ) бгом(ъ)

жи́ти». В(ъ) нарра́цыи [241] зась пока́зуй спо́собы, котры́ми мо́жемо и мы̀ дѣтмѝ зоста́ти, жебы́ смо доступи́ли нба, мовъ: «Правосла́вныи хр(с)тїа́не [242], бу́дмо поко́рными, бо дѣ́ти поко́рни [243] су́тъ, не ма́ютъ в(ъ) собѣ̀ пыхѝ; будмо щи́рыми, бѡ дѣ́ти су́тъ щи́рыи, не ма́ютъ в(ъ) собѣ̀ зра́ды; не бу́дмо гнѣвли́выми, бо дѣ́ти не гнѣвли́вы су́тъ, не до́лго з(ъ) собо́ю гнѣваютъ(ъ)сѧ, за́разъ ѥдна́ютсѧ и про(ч). Єслѝ ты́и цнѡ́ты захова́ємо, зоста́немо дѣтмѝ и доступимо нба».

На(д) сщенникомъ положѝ ѳе́ма: сщенники єгѡ ѡблекꙋ̀ въ сп(с)нїє. Ѱало(м). рла.

На(д) во́иномъ положѝ ѳе́ма: до смрти подвиза́йсѧ по истиннѣ и г(с)дь бгъ побо́ретъ по тебѣ̀. До смрти вою́й за пра́вду, а панъ бгъ помо́жетъ тебѣ̀. Ісу́съ Сира́хъ [244]. д.

На(д) невѣ́стою положѝ ѳе́ма: жена̀ разу́мна блженна єстъ. При́тча ла.

523 зв. На(д) па́нною положѝ ѳе́ма: улюбѝ црь двицу ѡчи́ма своима и ѡбрѣтѐ мл(с)ть пре(д) ни́м(ъ). Єсѳи́ръ, глава̀ вто́раѧ [245]. //

Поты́мъ всю́ды ве́длугъ ѳе́мы повѣда́й каза́нѧ [246]. В(ъ) нарра́цїи [247] мовъ, же сщенникъ такъ жилъ, я́ко сщенникови нале́жит(ъ); во́инъ то́є чини́лъ, що єгѡ̀ пови́нность; невѣ́ста жила̀ так(ъ), я́кѡ бгобо́йной невѣ́стѣ присто́итъ; па́нна чыни́ла [248] то́є, що здо́битъ станъ панїєнскїй, и про(ч). Чыта́й [249] в(ъ) кни́гахъ и ноту́й собѣ̀, я́къ сщенникъ ма́єтъ жи́ти, я́къ во́инъ, я́к(ъ) невѣ́ста, я́к(ъ) па́нна, що пови́нни [250] чыни́ти [251] и захова́ти, и на каза́ню своє́м(ъ) повѣда́й, же онѝ [252] то́є чыни́ли [253] и захова́ли. Та́къже ко́ждогѡ члвка уважа́й станъ и конды́цыю [254], гѡ́норъ, пови́нность и повѣда́й на своє́мъ каза́ню, же той члвкъ чыни́лъ [255] то́є все, що на єгѐ станъ, на єгѡ̀ конды́цїю [256], на єгѡ̀ го́норъ приналє́жало, чыни́лъ [257] то́є все, що єгѐ пови́н(ъ)ность была̀ чыни́ти [258].

Чыта́й [259] в(ъ) каза́ню моє́мъ пе́рвомъ на бгоѧвле́нїє: пѧтый сакраме́нтъ є́стъ сщенство и про(ч). Мо́жетъ тобѣ̀ прида́тисѧ тамъ мате́рїѧ до́браѧ, єслѝ схо́чешъ каза́ньє матѝ надъ сщенникомъ.

Чыта́й [260] в(ъ) каза́ню моє́мъ вто́ромъ на вѣха́нїє [261] г(с)дне: могу́т сѧ ѡ(т) Ха учи́ти ри́церы, гетма́ны, полковникѝ и всѣ̀ лю́де воє́нныи и про(ч). Мо́жешъ з(ъ) тогѡ̀ собѣ̀ мате́рїю взѧти, єслѝ схо́чешъ каза́ньє мѣ́ти на(д) во́иномъ.

Чыта́й [262] в(ъ) пе́ршомъ каза́ню моє́мъ на успе́нїє пр(с)то́и бци ни́тку во́внаную, где напи́сано ѡ ч(с)тости двической. Можешъ тамъ взѧ́ти мате́рїю до своє́гѡ каза́нѧ, кото́роє хо́чешъ на(д) па́нною повѣда́ти.

Чыта́й [263] в(ъ) пе́ршомъ каза́ню моє́мъ на покро́въ пр(с)то́и бци єѯо́рдїумъ: слу́шне агглъ Гаврїи́лъ назва́лъ прч(с)тую дву блгослове́нною межы̀ [264] невѣ́стами и про(ч). Мо́жешъ тамъ взѧ́ти собѣ̀ мате́рїю до каза́ньѧ [265], кото́роє схо́чешъ мо́вити надъ невѣ́стою.



НАУКА ЛАТВѢЙШАЯ,

Албо способъ зложеня казаньѧ. На праздники Господскіи и Богородичныи, и на Стыхъ иншыи.



Ытаючи Казаня на стого Великомученика Георгія, ведлугъ тыхъ, можешъ собѣ иншыи Казаня, на стого Димитрія, на стого Прокопія, на стого Еустафія, и на дни иншыхъ Мчниковъ учынити и повѣдати, албо тыижъ самыи Казаня, на дни стого Великомчника Георгія написаныи, можешъ мало отмѣнивши и в дни иншого Мчника якого повѣдати, латво тое учынишъ, о тое Казаня на стого Георгія написаныи гды схочешъ в дни иншого Мчника повѣдати, нехай будетъ тажъ ѳема, тоежъ Ексордіумъ, тажъ Наррація, тажъ и Конклюзія, тылко в тихъ нехай будетъ отмѣна, где ся припоминаетъ стого Великомчника Георгія, тамъ ты припоминай стого Димитрія, албо стого Прокопія, албо стого Еустафія, албо иншого Мчника, котрого выхваляешъ.

Чытаючи Казаня на дни стого Николая Стителя Мѵрейского, можешъ ведлугъ тыхъ иншыи Казаня на дни Василія Великого, Григорія Бгослова, Іоанна Златоустаго, и иншыхъ Стителей учынити, албо тыижъ самыи Казаня отмѣнивши можешъ повѣдати, ѳема, Ексордіумъ, Наррація и Конклюзія нехай тажъ една будетъ, тылко тую учыни отмѣну, на которыхъ мѣстцахъ ся припоминаетъ и выхваляетъ стого Николая Архіерея Мѵрейского, на тыхъ

мѣстъ

фке.

Сторінка трактату з гомілетики, вміщеному в книзі «Ключъ разумѣніѧ».

Мо́жешъ в(ъ) каза́ню учыни́ти [266] ко́нцептъ ѡ(т) ча́су, в(ъ) кото́рый уме́ръ чл҃вкъ, напри́кладъ, ґды уме́ръ в(ъ) понеделокъ, бу́дешъ мо́вити, же дла тогѡ̀ єгѡ̀ бг҃ъ взалъ в(ъ) поне(д)локъ з(ъ) свѣ́та, жебы̀ єгѡ̀ дш҃у аггли [267]
524[268] до нб҃а запрова́дили, бо по//неде́локъ є́стъ дн҃ь аггл(с)кїй. Єслѝ умре́тъ на вознесе́нїє Хв҃о, мовъ, же дла тогѡ̀ єгѡ̀ бг҃ъ в(ъ) той дн҃ь взалъ з(ъ) свѣ́та, жебы̀ єгѡ̀ дш҃у самъ Хс҃ до нб҃а запрова́дил(ъ), бо в(ъ) той дн҃ь Хс҃ вступилъ з(ъ) землѣ̀ до нб҃а, и запрова́дилъ тамъ з(ъ) собо́ю дш҃ѣ ст҃ы́хъ оце́въ, пр(о)ркѡвъ и патрїа́рхѡвъ [269] старозако́нныхъ, кото́рыхъ вы̀провадилъ з(ъ) [270] пе́кла, ґды вста́лъ з мр҃твыхъ, ве́длугъ ѱалми́сты мова́чогѡ: «Возше́лъ єсѝ на высотѹ̀, плѣнилъ єсѝ плѣнъ».

Мо́жешъ ко́нцептъ вза́ти з(ъ) мѣстца, на кото́ромъ що са дѣ́ало. Напри́кладъ, єслѝ уме́рлогѡ чл҃вка тѣло погреблѝ въ цр҃кви ст҃ы́хъ ап(с)лъ Петра̀ и Па́вла, бу́дешъ мо́вити: щасли́вый є́стъ той чл҃вкъ уме́рлый, же єгѡ̀ тѣло погре́бено в(ъ) цр҃кви ст҃ы́хъ верхо́вныхъ ап(с)лъ Петра̀ и Па́вла, бо ап(с)тлъ Павелъ дш҃у єгѡ̀ на мыта́рствахъ ѡ(т) злы́хъ ду́ховъ ѡборо́нитъ мече́мъ, з(ъ) кото́рымъ єгѡ̀ малю́ютъ, ап(с)лъ зась Петръ ѡдо́мкнетъ ємѹ̀ две́ри до нб҃а ключа́ми, кото́рыи далъ ємѹ̀ Хс҃, мо́вачи: «Дамъ ти ключа̀ [271] цр(с)твїа нб(с)ногѡ». Єслѝ бы умерлогѡ чл҃вка тѣло погре́бено в(ъ) цкрви, покро́въ престо́и бц҃и [272] назва́ной, мо́жешъ мо́вити: «Преч(с)таа дв҃о, въ цр҃кви покро́ва твоє́гѡ ѡбра́лъ собѣ̀ мѣстце им(р)къ, покры́й же всѣ грѣхѝ єгѡ̀, кото́рыи о́нъ я́къ чл҃вѣ́къ моглъ учыни́ти [273], покры́й омофо́ромъ своимъ, бо мо́витъ ѱалми́ста: «Блж҃е́ни, и́м же ѡ(т)пусти́шаса беззако́нїа и и́мъ же прикры́шаса грѣсѝ». Покры́й омофо́ромъ своимъ дш҃у єгѡ̀, котораа тепе́ръ знайду́єтъса в(ъ) доро́зѣ, жебы̀ єй [274] неприа́телѣ ду́шныи на мыта́рствахъ не гамова́ли и не заде́ржовали. Покры́й єгѡ̀ омофо́ромъ своимъ и въ дн҃ь ѡста́тный ѡ(т) стра́шнаго де́крету, кото́рый вы́дасть Хс҃ сн҃ъ твой, на люде́й грѣ́шныхъ, мо́вачи до ни́хъ: идѣте ѡ(т) менѐ, прокла́тыи, въ огнь вѣ́чный [275].

Єслѝ хо́чешъ ла́твѣй и ры́хлѣй каза́ньє на по́гребѣ учыни́ти, чыта́й моѝ каза́нья, кото́рыи могу́тъ са повѣда́ти на по́гребѣ якогѡ-ко́лвекъ чл҃вѣ́ка, що ту́тъ прецѐпта чыни́ти ка́жутъ, тамъ єѯе́мпла все то́є ла́твѣй ѡбавла́ютъ
524 зв. и ѡбасна́ютъ. //

Нау́ка латвѣ́йшая, а́лбо спо́собъ зложе́на каза́нья на пра́здники госпо́дскїи и бгоро́дичныи и на ста и́ншыи [276]

Чита́ючи [277] каза́на на ст҃о́го великомч҃ника Геѡргїа, ве́длугъ тыхъ мо́жешъ собѣ̀ и́ншыи [278] каза́на, на ст҃о́гѡ Дїми́трїа, на ст҃о́го Проко́пїа [279], на ст҃о́го Єуста́фїа [280] и на дн҃ь и́ншыхъ [281] мч҃никѡвъ учыни́ти [282] и повѣда́ти а́лбѡ тыи жъ самыи каза́нья, на дн҃ь ст҃о́гѡ великомч҃ника Геѡргїа

написанныи [283], мо́жешъ, ма́ло ѡ(т)мѣни́вши, и в(ъ) днь и́ншогѡ мчника якóгѡ повѣда́ти, ла́тво то́є учы́нишъ [284]. Ѿбо́є каза́нѧ, на стóго Геѡ́ргїѧ написаныи, ґды схоч(ъ) в(ъ) днь и́ншогѡ мчника повѣда́ти, неха́й бу́детъ та́ѧ жъ ѳе́ма, то́є жъ єѯо́рдїумъ [285], та́ѧ жъ наррацыѧ [286], та́ѧ жъ и кон(ъ)клю́зыѧ [287], ты́лкѡ в(ъ) ты́мъ неха́й бу́детъ ѡ(т)мѣ́на, где я припомина́ю сто́гѡ великомчника Геѡ́ргїѧ, тамъ ты припомина́й сто́го Дімі́трїѧ, а́лбо сто́го Прокóпїѧ, а́лбо стго Єνста́фїѧ [288], а́лбо и́ншогѡ мчника, кото́рого выхвалѧ́єшъ.

Чыта́ючи [289] каза́нѧ на днь сто́гѡ Ніколаѧ сти́телѧ Міррéйскогѡ, мо́жешъ ве́длугъ тыхъ и́ншыи каза́нѧ на днь Васи́лїа [290] Вели́кого, Григо́рїа [291] Бгосло́ва, Іѡа́нна Златоу́стаго и иншых(ъ) [292] сти́телей учыни́ти [293], а́лбо ты́и жъ самы́и каза́нѧ, ѡ(т)мѣни́вши, мо́жешъ повѣда́ти; ѳе́ма, єѯо́рдїумъ, нарра́цыѧ [294] и конклю́зыѧ [295] нехай та́ѧ жъ єднѝ бу́детъ, ты́лко ту́ю учынѝ [296] ѡ(т)мѣну, на кото́рыхъ мѣ́стцахъ я припомина́ю и выхвалѧ́ю сто́гѡ Ніколаѧ [297], архїере́ѧ Мірре́йскогѡ, на ты́хъ // мѣ́стцахъ ты припомина́й 525
и выхвалѧ́й а́лбѡ Васи́лїѧ [298] Вели́кого, а́лбо Григо́рїѧ Бгослова, а́лбо Іѡа́нна Златоу́стаго, а́лбѡ и́ншогѡ архїере́ѧ, кото́рого в(ъ) то́й днь праздну́ютъ [299].

Чита́ючи [300] каза́ньє [301] на сты́хъ верхо́вныхъ ап(с)лъ [302] Петрѝ и Па́вла, мо́жешъ собѣ ве́длугъ тыхъ и́ншыи каза́нѧ на стго ап(с)ла и єν(г)ли́ста Іѡа́нна, а́лбо на сто́гѡ ап(с)тола Андре́ѧ, а́лбо на днь и́ншогѡ ап(с)ла учыни́ти [303]. Такъже чыта́ючи [304] каза́нѧ на сто́гѡ пр(о)ро́ка И́лїю, мо́жешъ собѣ ве́длугъ тыхъ иншыи [305] каза́нѧ на сто́гѡ пр(о)рка Іса́їю, на сто́гѡ проро́каІєремѣ́ю а́лбѡ на днь и́ншогѡ пр(о)рка учыни́ти [306].

Чыта́ючи [307] каза́нѧ на сто́гѡ Іѡа́нна Кр(с)ти́телѧ, и на с. архїстрати́га Міхаи́ла, и на прп(д)бнагѡ ѡ(т)ца нш͠его Ону́фрїѧ Вели́кагѡ [308], мо́жешъ собѣ ве́длугъ тыхъ и́ншыи [309] каза́нѧ на прп(д)бногѡ ѡ(т)ца Са́ву, на прп(д)бногѡ Сімеѡ́на [310] Сто́лпника, на прп(д)бногѡ ѡ(т)ца Іѡани́кїѧ [311] Вели́когѡ и на днь и́н(ъ)шыхъ [312] прп(д)бныхъ ѡ(т)цъ, за́конникѡвъ и пусте́лникѡвъ и на днь сто́гѡ арха́ггла Гаврї́ила, и на днь и́ншого якóгѡ сто́го мо́жешъ собѣ каза́нѧ учыни́ти [313].

Єднѝ каза́ньє, кото́роє повѣда́лесь в(ъ) днь ап(с)тла якóгѡ а́лбѡ пр(о)рка, а́лбо и́ншогѡ сто́гѡ, єслѝ мо́жешъ, и в(ъ) де́нь иншогѡ ап(с)ла, а́лбѡ пр(о)рка, а́лбо якóго сто́го повѣда́ти, повѣда́й, але єслѝ є(д)но то́є каза́ньє [314] другóму ап(с)лови, а́лбѡ пр(о)ркови, а́лбѡ кото́рому-ко́лвекъ сто́му не квадру́єтъ, не тагнѝ єгѝ тамъ си́лою, воли́шъ друго́є каза́ньє [315] учыни́ти [316], кото́роє другóму сто́му слу́житъ.

Ґды з казáна моéгѡ ѡ́змешъ наррáцыю [317] и з(ъ) ней учы́нишъ [318] своє́ казáньє [319] любъ на н(д)лю, любъ на свѧ́то, ѡзмѝ и є҆зо́рдїумъ, и конклю́зыю [320] мою̀ и приложѝ до своє́гѡ казáна, єслѝ є҆зо́рдїумъ мсє́ и конклю́зыа [321] могу́тъ сѧ твоє́му казáню придáти, а єслѝ до твогѡ̀ казáна не квадру́ютъ, не тагнѝ тамъ си́лою, воли́шъ є҆зо́рдїумъ своє́ и конклю́зыю [322] свою̀ до своє́го казáна придáти.

525 зв. Қазаньа [323] на прáздники [324] г(с)пдскїи и бго//ро́дичны мо́жеш(ъ), ѡ(т)мѣни́вши, повѣдáти в(ъ) днь стго якóго. Напри́кладъ, в(ъ) казáнью [325] моє́мъ вто́ромъ на стрѣтéнїє г(с)нє знайду́ютъсѧ розмайтыє камѣ́на дорогі́и, кото́рыми сѧ Хс называ́єтъ. З(ъ) тыхъ ка́менїй дороги́хъ мо́жешъ ты сто́му Ніколáю коро́ну архїєрéйскую учыни́ти [326]. Ѳéма нехáй бу́детъ: положи́лъ єсѝ на главѣ єгѡ̀ вѣнéцъ ѡ(т) кáмене ч(с)тна. Ѱало́м к.

В(ъ) наррáцыи [327] вы́личáй ты́и дорогі́и кáменѣ — карбу́нкулъ, яспи́съ, шáфѣръ, хризо́лѣтъ, бери́лъ, ґаґáтокъ, амети(ст), шмараґдъ, топáзїѡнъ, маґнесъ, кото́рыи кáменѣ стый Ніколáй в(ъ) коро́нѣ своє́й мáєтъ и ко́ждого кáмена нату́ру влáсности и ску́тки аппли́ку́й до сто́гѡ Ніколáа такъ, я́кѡ я до Ха апплѣковáлемъ. И в(ъ) пéршомъ казáню моє́м(ъ) на успéнїє пр(с)то́и бци знайду́ютъсѧ ни́тки, з(ъ) кото́рыхъ собѣ преч(с)таа два шáту уткáла. З(ъ) тыхъ нито́къ мо́жеш(ъ) ты учыни́ти [328] шáту сто́му Оно́фрїю [329], кото́рогѡ нагóгѡ малю́ютъ. Ѳéма положѝ такóє: áще ви́диши нáга, ѡдѣ́й. Ісáїа, ни.

В(ъ) наррáцыи [330] вы́личáй ты́и ни́тки — лнѧ́ную, во́лнаную, єдвáбную, золоту́ю, з(ъ) кото́рыхъ стый Оно́фрїй [331] уткáлъ собѣ шáту, ко́ждои ни́тки влáсности и ску́тки аппли́ку́й до сто́гѡ Оно́фрїа [332] такъ, я́кѡ я апплѣковáлемъ до пр(с)то́и двы бци. Є҆зо́рдїумъ засъ и конклю́зыю [333], яку́ю хо́чешъ, приложѝ и до коро́ны сто́гѡ Ніколáа и до шáты сто́гѡ Оно́фрїа [334].

Қазáнья [335], тáкъже на днь сто́го якóгѡ напи́санныи [336], мо́жешъ, ѡ(т)мѣни́вши [337], в(ъ) прáздникъ [338] г(с)пдскїй и бгоро́диченъ повѣдáти. Напри́клад, в(ъ) пéршомъ казáнью [339] моємъ на сто́гѡ пр(о)рка Илїю наррáцыа [340] є́стъ ѡ ты́мъ, же не могу́тъ лю́де до нба по(д)нéсены бы́ти богáтыи, ѡбжи́рливыи, пы́шныи и всѣ грѣ́шныи. Стый засъ пр(о)ркъ И́лїа до нба по(д)нé-

526[344] сеный, бо ни богáтствами, ни потрáвами и напóа//ми, ни пыхóю, ни грѣхáми

Ма(р). и́ншыми [341] не бы́въ [342] ѡбтаженый, áле былъ лéгкїй. Тоє казáньє, ѡ(т)мѣ-

sĩ. ни́вши [343], мо́жешъ повѣдáти на вознесéнїє г(с)днє, где положѝ ѳéма такóє: г(с)дь же у́бо по глáнїи єгò к(ъ) ни́мъ, вознесéсѧ нá нбо.

В(ъ) наррáцыи [345] мовъ, же не могу́тъ до нба поднéсены бы́ти богáтыи, кото́рыи богáтствами ѡбтажéны су́тъ, а Хс вознéслъсѧ, бо не бы́лъ богáтствами ѡбтажéный, понева́ж(ъ) мо́вилъ: «Ли́сы я́звины и́мутъ и пти́ца нб(с)ныа гнѣ́зда, снъ же члвч(с)кїй не и́матъ где главы̀ приклони́ти». Не могу́тъ по(д)нéсены бы́ти до нба лю́де ѡжи́рливыи, кото́рыи ѡбтажéны су́тъ

мнωгими потра́вами и напо́ѧми, а Хс ла́тво до нба поднесеный, бо мо́витъ єν(г)ли́стъ Матѳе́й ω Хр(с)тѣ: «Пости́сѧ днїй четыридеса́тъ [346] и но́щей четыридесатъ, послѣ ди възалка». Не могу́тъ до нба поднесены бы́ти лю́де пышныи, кото́рыи ωбтаже́ны су́тъ [347] пыхо́ю, грѣхо́мъ вели́кимъ. Хс засъ до нба подне́сеный, бо мо́витъ: «Научи́тесѧ ω(т) менѐ якω кро́токъ е́смъ и смире́нъ ср(д)цемъ». Не могу́тъ до нба по(д)не́сены бы́ти лю́де всѣ грѣшныи, кото́рыи су́тъ грѣха́ми яки́ми ωбтаже́ны, а Хс до нба возне́слъсѧ, бо мо́витъ ω не́мъ ап(с)толъ Петръ: «Не сотворѝ грѣха̀ ни ωбрѣте́сѧ лесть въ устѣхъ егὼ». Ма(р). д.

В(ъ) друго́мъ засъ каза́ню моемъ на стогω пр(о)ро́ка И́лїю нарра́цыѧ [348] пока́зуєтъ, же сты́й И́лїѧ е́стъ мѣстомъ мо́цнымъ, столпώмъ желѣзнымъ и му́рωмъ мѣданымъ. Тоє каза́ньѧ мо́жешъ на покро́в престо́и бци повѣда́ти. Ѳе́ма положѝ тако́є [349]: дахъ тѧ днесь въ гра́дъ твердъ и въ сто́лпъ желѣзный и въ стѣны мѣданы. Іерем: а҃. В(ъ) нарра́цыи [350] повѣда́й, же преч(с)таѧ два єстъ мѣстомъ мо́цнымъ, е́стъ столпώмъ желѣзнымъ, єстъ му́рωмъ мѣданымъ [351], где ѧ҆ проро́ка И́лїю, тамъ ты припомина́й престую бгоро́дицу. Єѯо́рдїумъ засъ, яко́є хо́чешъ, и конклю́зыю [352] придай до своєгω каза́ньѧ [353] и на вознесе́нїє Хво, и на покро́въ престо́и бци. // 526 зв.

Нау́ка а́лбо способъ латвѣйшїй зложе́нѧ каза́ньѧ на неде́лѣ [354]

Каза́ньѧ [355], на пра́здники г(с)пдскїи напи́саныи, мо́жешъ, ω(т)мѣни́вши, повѣда́ти в(ъ) н(д)лю якую. Напри́кладъ, каза́ньє моє́ вто́роє на обрѣза́нїє г(с)днє, ω(т)мѣни́вши єѯо́рдїумъ и конклю́зыю [356], мо́жешъ повѣда́ти по воскр(с)нїи Хвомъ в(ъ) неде́лю се́мую стыхъ оцъ, где з(ъ) єν(г)лїѧ возмѝ ѳе́ма то́є: се́ же е́стъ живо́тъ вѣчный, да зна́ютъ тебѐ еди́ного [357] истиннагω бга и єгѐ же посла́лъ єси́ Іс Ха. Іωа(н) зі҃.

Нарра́цыю [358] мою̀ всю на каза́ню своє́мъ мо́жешъ повѣда́ти, кото́раѧ почина́єтъсѧ: «Называ́єтсѧ збавле́нїє на́ше животомъ вѣчнымъ» и про(ч)., а кончи́тсѧ в(ъ) тыхъ слова́хъ: «Длѧ тогὼ Хс мо́вилъ: «Мно́зи бо су́тъ [359] зва́нны, ма́ло же избра́н(ъ)ны(х)» [360]. Та́кже каза́ньє пе́ршоє моє́ на стрѣте́нїє г(с)нє ω(т)мѣни́вши, мо́жешъ повѣда́ти в(ъ) н(д)лю седмна́дцатую [361] по соше́ствїи стогω дха, где з(ъ) єν(г)лїѧ ωзмѝ ѳе́ма то́є: внїйде Іс въ стра́ны Ту́рскїѧ и Сїдώнскїѧ. Ма(ѳ): єі҃. Поты́мъ в(ъ) своє́мъ каза́ню мо́жешъ всю мою̀ повѣда́ти нар(ъ)ра́цыю [362], кото́раѧ почына́єтсѧ [363] ω(т) ты́хъ словъ: «Пе́ршїй разъ прихо́дит(ъ) Хс до насъ в(ъ) пренастѣ́йшомъ сакраме́нтѣ єνхари́стїи» и про(ч)., а кончи́тсѧ в(ъ) тыхъ слова́хъ: «Ве́длугъ ап(с)тла Іа́кωва мова́чогω: приближи́тесѧ бгу и приближи́тъсѧ вамъ». Єѯо́рдїумъ засъ яко́є хочъ и конклю́зыю [364] прида́й до своєгω каза́нѧ.

Мо́жешъ каза́нѧ, на пра́з(д)ники [365] бгоро́дичны напи́саныи, ω(т)мѣни́вши, повѣда́ти в(ъ) н(д)лю яку́ю, напри́кладъ, пе́ршоє моє́ каза́нѧ [366] на рж(с)-

527[367] тво престои бци можешъ повѣ//дати в(ъ) н(д)лю тры(д)цатъ вторую [368] по сошествіи стагω дха, где положи ѳема такоє з(ъ) єν(г)лїѧ: Закхеє потщавсѧ снїйди днесь бо в(ъ) дому твоємъ подобаєтъ ми быти. Лука. ѳі.

Тутъ в(ъ) пропозыцыи [369] ωбѣцуй показати домъ, в(ъ) которомъ(ъ) Хс мешкаєтъ, потымъ в(ъ) наррацыи [370] побожногω члвка назови домомъ, который збудовала собѣ длѧ мешканѧ мудрость бжаѧ (Хс), ведлугъ Соломωна мовѧчого: прм(д)рость созда себѣ храмъ и утверди столпъ седмъ. В тымъ же дому в(ъ) члвку побожномъ выличай всѣ столпи [371]: соланый, оболочный, огнистый, дымовый, желѣзный, срѣбрный, нб(с)ный, которыи в(ъ) томъ дому в(ъ) члвку побожномъ знайдуютсѧ; апплѣкуй тыи столпы до побожногω члвка такъ, якω я до престои двы апплѣковалемъ. Єѯордїумъ засъ и конклюзыю [372] ведлугъ волѣ своєи придай своєму казанью [373]. Также на воведенїє престои бци казаньє моє першоє [374] можешъ повѣдати в(ъ) н(д)лю чтырна(д)цатую [375] по сошествіи с. дха, где ωзми з єν(г)лїѧ ѳема тоє: уподобисѧ цр(с)твїє нб(с)ноє члвку црю, иже сотвори бракъ сну своєму. Ма(ѳ). кв. В(ъ) єѯордїумъ мовъ: цръ бгъ ω(т)цъ учынилъ [376] бракъ, веселїє, Хви, снови своєму, з(ъ) црков(ъ)ю стою, бо то Хва єстъ ωблюбеница, а Хс єи ωблюбенецъ. Такъ мовилъ Іωанъ Кр(с)тител(ъ) до Ха: имѣѧй невѣсту женихъ єстъ. Маєтъ Хс веселїє из(ъ) дшею побожною, бо и то єго єст(ъ) ωблюбеница, которую споминаєтъ Хс в(ъ) Пѣснѧ(х) пѣсней, мовачи: всѧ єси добра (пїєн(ъ)кнаѧ) ближнаѧ моѧ и порока (змазы) нѣсть в(ъ) тебѣ [377]. В(ъ) пропозыцыи [378] ωбѣцуй показати, якъ може(т) дша пїєнкною быти жебы зостала ωблюбеницею Хвою. В(ъ) наррацыи [379] повѣдай: єсли члкъ хочетъ, жебы дша єго зостала пїєнкною и ωблюбеницею Хвою, нехай дшу свою цнотами приωздобит(ъ), нехай вшелѧкогω грѣха и учынковъ [380], и словъ, и помысловъ злы(х) хронитсѧ, нехай повтѧгаєтсѧ ω(т) покармовъ и напоєв(ъ) роскошных(ъ) и пости(т) якω чынили [381] Данїилъ, Ананїѧ,
527 зв. Азарїа // и Місаилъ, нехай млитсѧ бгу, якω Юдиѳъ чинила. Кто будетъ тоє чинити, дша єгω зостанетъ пїєнкною и зостанетъ ωблюбеницею Хвою. Якω я тую наррацыю [382] апплѣковалемъ до преч(с)тои двы, такъ ты до побожнои дшѣ апплѣкуй. В(ъ) конклюзыи [383] мовъ, же Хс всѣхъ людей взываєтъ на тоє веселїє, котороє маєтъ на земли з(ъ) ωблюбеницею своєю, з(ъ) црков(ъ)ю стою и з(ъ) кождою дшею побожною, и в(ъ) нбѣ навѣки будетъ мѣти. Але не хотѧтъ люде ити на тоє весел(ь)є, бо мовитъ єν(г)листъ Матѳей: «Посла рабы своѧ призвати званныѧ на бракъ и не хотѧху прїити». Далѣй [384] мовитъ: «Они [385] же не брегше ω(т)идωша овъ убω на село своє, овъ же на куплю свою, прочїи же ємше рабы єгω досадиша имъ и убиша ихъ». Длѧ тогω не мнωго людей будетъ в(ъ) нбѣ зажывати [386] з(ъ) Хр(с)томъ весел(ь)ѧ вѣчногω, болше ихъ будетъ в(ъ) пеклѣ навѣки пла-

кати ве́длугъ словъ Хвыхъ: «Мнѡ́зи бо су́тъ [387] зва́нны, ма́ло же избра́нны» и про(ч).

Єслѝ каза́нье, на пра́здникъ г(с)пдскі́й албо бгоро́дичинъ напи́саноє, хо́чешъ повѣда́ти в(ъ) яку́ю неде́лю, конформу́йсѧ тамъ єѵ(г)лі́ю чы́таному [388] на литу́ргіи сто́й, пилну́й, жебы́сь на каза́нью своє́мъ припо́мнѣлъ то́є любъ в(ъ) єѯо́рдіумъ, любъ в(ъ) нарра́цыи [389], любъ в(ъ) конклю́зыи [390], що́ сѧ в(ъ) єѵ(г)лі́и знайду́єтъ. А [391] єслѝ каза́нье, на пра́здникъ г(с)пдскі́й и бгоро́дичинъ напи́саное, неде́лѣ не квадру́єтъ [392], учынѝ [393] собѣ̀ и́ншоє каза́н(ь)є на неде́лю, ве́длугъ спо́собу, напи́саногѡ ту́тъ [394] въ «Ключѝ разумѣ́нїѧ».

Вѣ́дай то́є, же каза́н(ь)є, на днь мчнка яко́го а́лбѡ сти́телѧ, а́лбо ап(с)тола, а́лбѡ проро́ка, а́лбо и́ншого сто́гѡ напи́саноє, мо́жешъ, ѡ(т)мѣни́вши [395], повѣда́ти в(ъ) неде́лю яку́ю. Напри́кладъ, пе́ршоє каза́ньє моє́ на сто́гѡ великомчника Геѡ́ргїѧ мо́жешъ повѣда́ти в(ъ) неде́лю трына(д)цѧтую [396] по соше́ствїи сто́гѡ дха, где ѡзмѝ з(ъ) єѵ(г)лі́ѧ ѳе́ма тако́є [397]: ємше дѣла́теле рабы̀ єгѡ̀ о́вогѡ у́бѡ би́ша, о́вогѡ же у//би́ша, о́вогѡ же ка́менїємъ поби́ша. 528
Ма(ѳ). ка. В(ъ) нарра́цыи [398] повѣда́й причи́ны, длѧ кото́рыхъ злы́и лю́де до́брыхъ ненави́дѧт. Длѧ ты́хъ же причы́нъ [399] слу́гъ бжихъ [400] ап(с)толѡвъ, пр(о)ркѡвъ и и́ншыхъ [401] сты́хъ и само́гѡ Хр(с)та̀ сна бжогѡ ненави́дѣли и заби́ли. Єѯо́рдїумъ, єслѝ хочъ, моє́ и конклю́зыю [402] мою̀, а єслѝ хочъ, своє́ єѯо́рдїумъ учынѝ [403] и конклю́зыю [404] свою̀ прида́й своє́му каза́ню.

Друго́є моє́ каза́ньє, та́къже на сто́го великомчника Геѡ́ргїѧ напи́саноє, мо́жешъ, ѡ(т)мѣни́вши, повѣда́ти в(ъ) неде́лю два́дцѧтъ осмую [405] по соше́ствїи ста́гѡ дха, где з(ъ) єѵ(г)лі́ѧ положѝ ѳе́ма то́є [406]: мно́зи бо су́тъ зва́нны, ма́ло же избра́нныхъ. Лу(к). дї. В(ъ) нарра́цыи [407] повѣда́й знакѝ, з(ъ) кото́рыхъ зрозумѣ́ти мо́жемо, же не мнѡ́го людє́й будетъ в(ъ) нбѣ̀, бо́лше бу́детъ в(ъ) пеклѣ̀. Єѯо́рдїумъ моє́ и конклю́зыю [408] мо́жешъ, ѡ(т)мѣни́вши, до своє́гѡ каза́нѧ приложи́ти. А єслѝ хочъ, и єѯо́рдїумъ своє́, и конклю́зыю [409] свою̀ приложѝ к(ъ) своє́му каза́ню, ты́лко южъ Геѡ́ргїѧ сто́гѡ мина́й, а що́ в(ъ) єѵ(г)лі́и неде́лномъ напи́сано, то́є повѣда́й.

Каза́ньє вто́роє моє́, на сто́гѡ Ніколá́ѧ напи́саноє, можешъ, ѡ(т)мѣни́вши, повѣда́ти в(ъ) н(д)лю тры(д)цѧ́тую [410] по соше́ствїи ста́гѡ дха, где положѝ з(ъ) єѵ(г)лі́ѧ ѳе́ма тако́є: всѧ єли́ка и́маши прода́ждъ и разда́й ни́щимъ и имѣ́ти и́маши сокро́вище на нбсѝ. Лука̀, иі. В(ъ) нарра́цыи [411] повѣда́й спо́собы ро́зныи, кото́рыми лю́де нба доступу́ютъ, ґвалтомъ нбо порыва́ютъ, купу́ютъ, выпро́шуютъ и знахо́дѧтъ. Ѿ сто́мъ Ніколá́ю нѣчо́гѡ южъ не мо́въ, ты́лко єѵ(г)лі́ю неде́лному сѧ конформу́й. Єѯо́рдїум(ъ), яко́є хо́чешъ, и конклю́зыю [412] учынѝ [413] в(ъ) своє́мъ каза́ню.

Каза́ньє та́кже вто́роє [414] моє́, на сто́гѡ Іѡа́нна Кр(с)ти́телѧ напи́саноє, мо́жешъ повѣда́ти в(ъ) неде́лю четве́ртую [415] по соше́ствїи ста́гѡ дха, где з(ъ) єѵ(г)лі́ѧ ѡзмѝ ѳе́ма то́є: мнѡ́зи ѡ(т) восто́къ и за́падъ прі́йдутъ и возлѧ́гутъ

съ Авраа́момъ, Ісаа́комъ, Іа́кωвомъ въ цр(с)твіи нб(с)ном(ъ). Ма(ѳ). и҃. В(ъ)
528 зв пропозы́цыи [416] ωбѣцу́й показа́ти, я́къ бгъ людéй стыхъ // в(ъ) нбѣ на кролéвство бу́детъ короновáти, на котóрую, коронáцыю [417], запроша́й слуха́чωвъ. В(ъ) наррáцыи [418] повѣдáй, же якъ на кролéвство зéмное члвка якогω коронýютъ, такъ и на кролéвство нб(с)ноє всѣхъ стыхъ людéй бýдетъ бгъ короновáти. Припоминáй та(м) шáту, ланцýхъ, корóну, сцéптрумъ, яблоко, маєстáтъ. Ѡ стóмъ зась Іωáннѣ Кр(с)тúтели южъ тамъ нѣчóгω не мóвъ, тылкω гладѝ єѵ(г)лїа недéлногω. Єѯóрдїумъ, єслѝ хочъ, моé и конклюзыю [419] мою, мáло ω(т)мѣнúвши, апплѣкýй до свогω казáнья. А єслѝ хочъ, єѯóрдїумъ своє́ и конклю́зыю [420] свою учынѝ [421] вéдлугъ наýки, написанои в(ъ) «Ключѝ разумѣнїа» [422].

Вѣ́дай и тóє, же часть казáнья мóжетъ цѣ́лымъ казáньємъ бы́ти. И з(ъ) цѣ́логω казáнья мóжешъ [423] часть в(ъ) другóмъ казáню учынúти [424]. Наприкладъ, в(ъ) казáн(ь)ю моéмъ пéрвомъ [425] на стóго пр(о)рка Йлїю написано, для чогω не могýтъ богáтыи нба доступúти. З(ъ) тоєи чáсти мóжешъ цѣ́лоє казáньє учынúти [426] в(ъ) недéлю двана(д)цатую [427] по сошéствїи стáгω дха, где з(ъ) єѵ(г)лїа [428] положѝ ѳéма тóє: удóбїє éстъ велбýду сквóзѣ иглáно ухо пройтѝ, нéжели богáту въ цр(с)твїє бжїє внїйтѝ. Ма(ѳ). ѳі҃. В(ъ) наррáцыи [429] повѣдáй причы́ны [430], для котóрыхъ богáтыи не могýтъ внїйтѝ до нба. Пéршая причúна, же бга запоминáютъ, другáя, же псýютъся, удаютъся на роспýсты, трéтая, же злымъ спóсобомъ богáтства набываютъ, четвéр(ъ)тая, же зле зажываютъ [431] богáтства своє́гω. Єѯóрдїумъ и конклю́зыю [432] вéдлугъ вóлѣ [433] своєи учынѝ [434], тылкω жебы́ ся з(ъ) ѳéмою згажáли.

В(ъ) ты́мъ же казáню моéмъ пéрвомъ [435] на стóгω пр(о)рка Илїю написано, для чогω бгъ нá свѣтѣ людéй злыхъ держúтъ и не трáтитъ úхъ. З(ъ) тоєи чáсти мóжешъ цѣ́лоє казáньє учынúти [436] в(ъ) н(д)лю двáдцятъ пя́тую [437] по сошéствїи стáгω дха, где з(ъ) єѵ(г)лїа [438] ωзмѝ ѳéма такóє: члвкъ нѣкїй
529 схождáше ω(т) Ієр(с)лúма въ Ієрїхóнъ [439] и // в(ъ) разбóйники в(ъ)падè. Лукà, і҃. В(ъ) наррáцыи [440] выличáй причúны, для котóрыхъ бгъ людéй злыхъ нá свѣтѣ ховáєтъ и не трáтитъ úхъ. Пéршая причúна: чекáєтъ úхъ покаянїя. Другáя, жебы́ смо ся учúли ω(т) бга терплúвости. Трéтая, жебы̀ úхъ на ономъ свѣтѣ в(ъ) пéклѣ затрáтилъ на вѣ́ки. Четвéртая, жебы̀ през(ъ) злы́хъ людéй ωчúстилъ дóбрыхъ ω(т) грѣхóвъ. Пя́тая, жебы̀ дóбрыи люде бóлшую надѣ́ю мѣ́ли ω своéмъ збавéню. Шéстая, жебы́ смо за тáкъ велúкую терплúвость и добротлúвость бга хвалúли. Єѯóрдїумъ, якóє хóчешъ, и конклю́зыю [441] приложѝ до своє́го казáня, ты́лко гладѝ, жебы̀ згажáлися з(ъ) ѳéмою и єѵ(г)лїю недéлному конформовáлися. Ѡ стóмъ Илїи южъ нѣчóгω [442] не споминáй, ты́лкω повѣдáй, що єѵ(г)лїє недéлноє повѣдáєтъ.

В(ъ) казáню моéмъ на воведéнїє престóи бци написано, же преч(с)тая два кохáлася в(ъ) пóстѣ належúтомъ [443]. З(ъ) тоєи чáсти цѣ́лоє казáньє мóжешъ учынúти [444] в(ъ) н(д)лю сыропýстную по сошéствїи стáгω дха тры-

дцатъ ше́стую [445], где з(ъ) єv(г)лі́а тако́є положѝ ѳе́ма: єгда̀ же поститеса, не бу́дите я́кω лицемѣ́ри сѣту́юще, помрача́ютъ бо лица̀ своа̀, я́кω да явáтъса члвѣ́кωмъ постáщеса. Матѳе́й, ѕ. В(ъ) нарра́цыи [446] мовъ: єслѝ хо́чемо, жебы̀ постъ нашъ былъ ва́жный, постѣ́мо доброво́лне, не з(ъ) гнѣ́вомъ, але з(ъ) любо́вїю, не дла людей, а́ле дла бга, не дла гро́шей, а́ле дла ла́ски бжои, не чре́ву, але дши своє́й выгажа́ючи и поты́мъ того̀ недоѣда́ючи и недопивїючи, чого́ смω недоѣ́ли и недопилѝ. Єѯо́рдїумъ и конклю́зыю [447] ве́длугъ во́лѣ своє́и приложѝ до своє́гω казáна, тылкω южъ ω престо́й бци нѣчо́гω [448] не мо́вити, а́ле єv(г)лїю н(д)лному тре́ба са конформова́ти. В(ъ) тым(ъ) же каза́ню напи́сано, же прч(с)таа два млилаcа до́бре. З(ъ) тоє́и ча́сти мо́жешъ цѣлоє каза́ньє учыни́ти [449] на н(д)лю тры(д)цатъ пáтую [450] по сошє́ствїи стáгω дха, ω мытарѣ и о фарісе́и, где з(ъ) єv(г)лі́а [451] положѝ ѳе́ма тако́є: // члвка два внїйдо́ста въ црквъ помли́тиса [452], єде́нъ фарісе́й, а дру́гїй мыта́ръ. Лука̀, иі. В нарра́цыи [453] повѣда́й: єслѝ до́бре хо́чемо бгу мли́тиса, не злѐ, млѣ́мωса, всю мы́сль до бга ωберну́вши, ω(т)пуска́ючи людє́мъ ура́зы свои, з(ъ) вѣ́рою тако́ю, же дасть намъ бгъ, чого̀ потребу́ємо, з(ъ) поко́рою, не з(ъ) го́рдостю по-фарїсейску, з(ъ) мл(с)рдїє́мъ слу́хаючи про́збы людскои, приказáна бжїи заховýючи, ω слу́шную речъ про́сачи, вшелáкого грѣха́ выстерѣ́гаючиса. Єѯо́рдїумъ и конклю́зїю ве́длугъ во́лѣ своє́и прида́й к тому̀ каза́ню [454]. 529 зв.

Мо́жешъ з(ъ) єдного̀ каза́на ча́сомъ єѯо́рдїумъ а́лбо конклю́зыю [455] взáти и учыни́ти [456] з(ъ) негὼ нарра́цїю в(ъ) дру́гомъ каза́ню. Наприкладъ, в(ъ) пе́ршомъ каза́ню моє́мъ на стрѣте́нїє г(с)днє єѯо́рдїумъ починаєтъса: мо́вилъ Хс: «Не требу́ютъ здра́выи вра́ча, но болáщїи» и про(ч). Тамъ знайду́ютса розмайтыи хоро́бы, кото́рыи Хс улѣча́лъ. З(ъ) того̀ єѯо́рдїумъ мо́жешъ учыни́ти [457]. Нарра́цїю в(ъ) каза́ню, кото́роє схо́чешъ повѣда́ти в(ъ) н(д)лю в по сошє́ствїи стáго дха, где з(ъ) єv(г)лі́а [458] положѝ ѳе́ма тако́є: прохожда́ше всю Галїле́ю, Іс уча̀ на со́нмищихъ ихъ и проповѣда́а єv(г)лїє [459] цр(с)твїа и исцѣлáа всакъ неду́гъ и всáку я́зю в(ъ) людє́хъ. Ма(ѳ): д. В(ъ) нарра́цыи [460] вылича́й розмайтыи хоро́бы, кото́рыи Хс тепе́ръ улѣча́єтъ в(ъ) людє́хъ, называ́й пы́шныхъ людей ωпухлими [461], лѣни́вихъ паралиты́ками, лако́мыхъ скорчеными, заздросли́выхъ на фе́бру хору́ючими, нечы́стыхъ [462] в(ъ)шете́чникωвъ трудова́тыми, немл(с)рдныхъ ру́ку сухýю ма́ючими, злы́й ро́зумъ и во́лю злу́ю ма́ючихъ [463] хро́мыми на ωбѣ́двѣ нωги, глухи́ми не слу́хаючихъ сло́ва бжогω, слѣпы́ми несправедли́выхъ, нѣмы́ми назовѝ тыхъ, кото́рыи не сповѣда́ютса грѣхωвъ свωи́хъ. Єѯо́рдїумъ и конклю́зыю [464] ве́длугъ во́лѣ своє́и прида́й до той нарра́цыи [465]. // 530

Та́кже и конклюзїю з(ъ) каза́на в-го. моє́гω на стогω Іωа́нна Кр(с)тла мо́жешъ взáти и з неи нарра́цїю учыни́ти [466] в(ъ) каза́ню, кото́роє схо́чешъ повѣда́ти в(ъ) н(д)лю д-ю по сошє́ствїи стагω дха, где положѝ ѳе́ма тако́є: снове же цр(с)твїа изгна́ны бу́дутъ въ тму̀ кромѣ́шнюю. Матѳе́й, и.

В(ъ) наррáцїи повѣдáй, же дла тыхъ причи́нъ стручáєтъ бгъ людéй ѡ(т) цр(с)твїа [467] нбсного, дла котóрыхъ стручáєтъ и ѡ(т) цáрства зéмногѡ. Навходоносóра струти́лъ за гóрдость з(ъ) цáрства зéмного, Сау́ла [468] за непослушéнство, Валтазáра [469] за пáнство, Ровоáма [470] за ѡкрутéнство, и́ншихъ стручáєт(ъ) бгъ з(ъ) цáрства за несправедли́вость, и́ншыхъ [471] стручáєтъ за роспустноє и вшетéчноє жы́тїє [472], такъ и ѡ(т) црства нбсногѡ ѡ(т)ручáєтъ бгъ людéй за гóрдость, за непослушéнство, за пáнство [473], за ѡкрутéнство, за несправедли́вость и за роспуст(ъ)ноє и вшетéчноє жы́тїє [474]. Єѯóрдїумъ и конклю́зїю вéдлугъ вóлѣ своєи придáй до той наррáцїи.

Жéбы сь лáтвѣй и ры́хлѣй мóглъ учини́ти казáньє на н(д)лю якýю-кóлвекъ, читáй мой казáна, котóрыи на н(д)ли нѣкоторыи написáлемъ, що тýтъ знайдýєтса в(ъ) прецéпта(х), то єсть в(ъ) наýцѣ, тóє все тамъ в(ъ) єѯемплáхъ, тó єстъ в(ъ) приклáдахъ, яснѣй показáно éстъ и протолковáно [475].

Спытáєтъ кто, я́къ мóжеш(ъ) з(ъ) малóи чáсти вели́коє казáн(ь)є учинити. Ѡ(т)казую. Трéба тýю часть казáна ам(ъ)плѣфѣковáти, роз(ъ)ширáти [476], трéба придавáти до ней при́клады, подобéнства, сентéнцїи, фѣгýры, довóды рóзныи з(ъ) писмà стóго, з(ъ) учи́телей црковныхъ [477], то малáа часть вели́ким(ъ) казáньємъ зостáнетъ.

Гды повѣдáєшъ казáньє, гладѝ тогѡ, жебы (с) людéй не привѣ́лъ мóвою своє́ю до десперáцїи, до рóспачи. Мóжешъ и́хъ на кáзаню своє́мъ засмути́ти и устрáшити, мóвачи, же такїи, котóрыи злóє чы́натъ [478], нба не достýпатъ, áле пóтымъ потѣшъ и́хъ и учынѝ [479] имъ надѣ́ю збавлéнїа [480], єсли́ са покá-
530 зв. ютъ и перестáнутъ злóє чыни́тѝ [481]. Чытáй [482] моє // втóроє казáньє на стóгѡ великомчника Геѡргїа, тамъ наррáцїа моа мóжетъ когѡ засмути́ти и устрáшити, бо в(ъ) наррáцїи рѡзныи сýтъ знакѝ, же не многѡ людéй бýдетъ в(ъ) нбѣ бóлше бýдетъ в(ъ) пéклѣ. Áле коклю́зїа людéй потѣшáєтъ и збавлéньа и́мъ надѣ́ю чы́нитъ [483], бо в(ъ) кон(ъ)клю́зїи написано, же многѡ éстъ на свѣ́тѣ жыдѡвъ [484], тýркѡвъ, татáрѡвъ, арїáнѡвъ, несторїáнѡвъ, адами́тѡвъ, монотелѣ́тѡвъ и и́ншыхъ погáнѡвъ, геретикѡвъ и людéй невѣ́рныхъ, тыми бгъ пéкло напóлнитъ, а мы̀, правослáвныи хр(с)тїáне, мѣ́ймѡ всѣ такýю надѣ́ю, же бýдемо збавлéны [485] и достýпимо нба, бо вѣ́римо в(ъ) правди́вого бга, ты́лко єщѐ при вѣ́рѣ мѣ́ймо дóбрыи учы́нки [486]. А єслѝ в(ъ) грѣхáхъ яки́хъ знайдýємѡса, сповѣдáймѡса и́хъ и покýту за ни́хъ чинѣмѡ, то достýпимѡ всѣ збавлéньа вѣ́чногѡ, и прóчаа.

Чытáй [487] єщѐ пéрвоє казáньє моє́ на стóгѡ пр(о)рка И́лїю, тóє богáтыхъ людéй мóжетъ засмути́ти и устрáшити, бо тáмъ написано, же богáтыи не могýтъ вні́йтѝ до нба дла тогѡ, же бга запоминáютъ, же псýютъса, роспýстными стаютъса, же злы́мъ спóсобомъ набывáютъ богáт(ъ)ства, же зле богáтства заживáютъ. Пóтымъ тóє казáньє людéй богáтыхъ потѣшáєтъ [488] и ѡ збавлéню и́мъ вóнтпити не кáжетъ, бо тáмъ дáлїй написанѡ, же многїи лю́де богáтыи былѝ нá свѣтѣ. Константи́нъ Вели́кїй, цéсаръ грéцкїй, Володи́меръ, монáрха рýскїй, Іѡáнъ Мл(с)тивый, патрїáрха алеѯандрíйскїй, єднáкъ са в(ъ) нбѣ знайдýют, бо ѡнѝ в(ъ) богáтствахъ своихъ бга не запоминáли, не

псовáлисѧ, дóбрымъ спóсобомъ богáтства набывáли и дóбре богáтства своє́го
заживáли и прóчаѧ. Старáйсѧ жъ и ты̀, жебы́ сь засмути́вши и устрáшивши
людéй мóвою своє́ю, потымъ и́хъ потѣ́ши(л) збавлє́нїємъ, котóрогω, покаѧв-
шисѧ, могу́тъ доступи́ти. Старáйсѧ, жебы́ сь ихъ не привѣ́лъ до ω(т)чаѧ́нїѧ,
до рóспачи, бо то грѣхъ єстъ вели́кїй против(ъ) дха стóгω. До тогѡ̀ з(ъ)
рóспачи Саýлъ мечéмъ, проби́всѧ //, Їюда ωбѣ́сивсѧ. И теперъ мнѡ́гїи зада- 531
ю́тъ сáмы [489] смерть собѣ̀. Зачи́мъ жебы́ сь ты не бы́лъ того̀ грѣха̀ чужóго
учáстникомъ, не приводѝ нѣкóго до ω(т)чаѧ́нїѧ [490].

Конéцъ [491] чинѧчѝ тоє́и моє́и прáцы, даю̀ тобѣ̀ такýю рáду: чытáй книги
и що хорóшоє вы́читаєшъ, нотýй собѣ̀ и до своє́го казáнѧ апплѣкýй. До
того̀ чытáй вторóєє казáньє моє́ на стóгω Їωáнна Бгослóва, котóрого я выхва-
л ю през(ъ) дéсѧть предикамéнта фїлосóфскїи. Там(ъ) з(ъ) кóждогω преди-
камéнту мóжешъ кóнцептωвъ мнѡ́го собѣ̀ взѧ́ти и цѣ́лоє казáньє з(ъ) єдногѡ̀
предикамéнту мóжешъ написáти и повѣдáти. Знáйдешъ у менѐ цѣ́лоє казáньє
з(ъ) єдногѡ̀ предикемéнту [!], ω(т) к о л и́ к о с т и напи́саноє на стóгω
Їωáнна Кр(с)телѧ, бо тамъ все казáньє пéрвоє покáзуєтъ, же стыи Їωáнъ
Кр(с)тель вели́кїй былъ при нарожéню, вели́кїй за живота̀, вели́кїй и по
смéрти. Знáйдешъ у менѐ з(ъ) єдногѡ̀ предикамéнту ω(т) я к о в о с т и
цѣ́лоє казаньє учинéноє на воведéнїє пр(с)той бци, бо тамъ все казáньє пéр-
воє ýчитъ, же пр(с)таѧ бца пїє́нкнаѧ єстъ на дшѣ длѧ тогѡ̀, же цнѡ́-
тами дшу своѝ приωздóбила, и длѧ тогѡ̀, же не мáєтъ жáдного грѣха̀ на
дшѣ своє́й, котóрый дшу шпéтитъ, и длѧ пóсту своє́го и длѧ млтвы сво-
є́и. Знáйдешъ у менѐ з(ъ) єдногѡ̀ предикамéнту ω(т) ч и н é н ѧ цѣ́лоє ка-
зáньє написáноє на стóго архїєрéѧ Николáѧ, бо тамъ все казáньє пéрвоє
учитъ, же стый Николáй зраховáлъ тóє, що єщѐ не было̀, зобрáлъ раскроп-
лéн(ъ)ныи кáплѣ, ωзелени́лъ сухїи цвѣти, ωтвори́лъ запéртаѧ храни́лища
и вы́проваділъ затворéнныи в нихъ вѣтры, и намалї̑овалъ óбразъ гóлосу.
Знáйдешъ у менѐ з(ъ) єдногѡ̀ предикамéнту ω(т) терпéнїѧ цѣ́лыи казáнѧ учы-
нéныи на стрáсти Хвы, бо тамъ ωбóє казáнѧ ω Хвомъ тер(ъ)//пéнїи написа- 531 зв.
ни сýтъ. Знáйдешъ у менѐ з(ъ) єдногѡ̀ предикамéнту ω(т) м ѣ с ц а казáньє
цѣ́лоє на блговѣщéнїє пр(с)тóи бци, бо тамъ все казáн(ь)є пéрвоє покáзует(ъ),
же пр(с)таѧ бца мáєтъ на землѣ̀ мѣ́сце межѝ всѣмѝ людмѝ, мáєтъ в(ъ) нбѣ̀
мѣ́сце межи всѣмѝ аггламѝ, мáєтъ мѣ́сце в(ъ) нбѣ̀ з(ъ) пренастѣ́йшею тр(о)-
цею вы́шше всѣ́хъ людéй стыхъ и вы́ш(ъ)ше всѣ́хъ аггλωвъ. Знáйдешъ у
менѐ з(ъ) єдногѡ̀ предикамéнту ω(т) ω д е ж д ы казáньє цѣ́лоє на успéнїє
престóи бци, бо тамъ все казáньє пéрвоє покáзуєтъ шáту престóи бци з(ъ)
рóзныхъ нитóкъ уткáную. Втóрωє зась все казáньє покáзуєтъ корóну престóи
бци з(ъ) рóзныхъ звѣ́здъ учы́неную. Знáйдешъ у менѐ и з(ъ) и́ншихъ пре-
дикамéнтωвъ цѣ́лыи казáнѧ напи́саныи, котóрыхъ тýтъ не хочу̀ специфѣко-
вáти, бо рóзумъ твой мóжетъ тóє понѧ́ти, єслѝ бýдешъ читáти и уважáти. // 532

Кáко же вѣ́рують(ъ) єго̀ же не услышáша, кáко же услы́шатъ без(ъ)
риповѣдáющаго. Ри(м). ї.

П

Внима́й собѣ и уче́нїю и пребыва́й в ны(х), се́ѧ бо творѧ̀ и са(м) спсе́шисѧ и послуша́ющи(х) тебѐ. а҃. Ти(м). д҃.

Не вы́ бо бу́дете глю́ще, но дхъ ѡ(т)ца ва́шегѡ глѧ́й въ ва́съ. Матѳе́й, ї҃.
Слуша́ѧй васъ менѐ слуша́є(т) и ѡ(т)мѣта́ѧйсѧ васъ менѐ ѡ(т)мѣта́єтсѧ. Лука̀. ї҃.

Чите́лнику правосла́вный. Кни́ги свои̇ ап(с)лъ Па́велъ дава́лъ по(д) розсу́докъ и́нши(м) ап(с)лѡмъ, пришо́вши на собо́ръ Ієр(с)ли́мскїй, бо мо́ви(т): «Возыйдѡ́хъ въ Ієр(с)ли́мъ съ Вариа́вою, пои́мъ съ собо́ю и Ты́та, возыйдо́х(ъ) же по ѡ(т)крове́нїю и возложи(х) и́мъ блговѣствова́нїє, єже проповѣда́ю въ язы́цехъ на єди́нѣ же мни́мымъ да не ка́ко во́тще теку̀ илѝ теко́хъ».
И ѧ̀ книгу свою̇ малу́ю «Клю́чъ разумѣнїѧ» даю̇ под(ъ) розсу́докъ црк̃ви сто́й
532 зв. каѳолически́ой, ап(с)лской, всхо́дней, да не ка́кѡ во́тще теку̀ илѝ теко́хъ.//

ПРИМІТКИ

[1] I, II учини́ти; [2] I, II котра́ѧ; [3] I, II три; [4] I, II чи́нитъ; [5] II чи́м(ъ); [6] I, II и́ншїи; [7] I ѡны; [8] I, II ре́чи; [9] Наступний абзац у I, II відсутній; [10] I, II зачимъ; [11] II пови́нныи; [12] I, II нарра́цыи; [13] I, II пропозы́цїєю; [14] I, II нарра́цїѧ; [15] I, II пропозы́цїи; [16] II нарра́цїи; [17] I, II речи; [18] I, II пала́цъ; [19] I, II слова *бра́му албо* відсутні; [20] I, II и́ншїй; [21] I, II нарра́цїи; [22] I, II конклю́зїи; [23] I ѡбица́лем(ъ); [24] I, II конклю́зїѧ; [25] I, II прїємлет(ъ); [26] I на́йзацнѣ́йшїи, II на́йзацнѣ́шїи; [27] I, II нарра́цїѧ; [28] I, II пропозы́цїи; [29] I конклюзїа, II конклюзїѧ; [30] I ѡдѣ́ѧна; [31] I, II преукраше́нна; [32] I, II учинилемъ; [33] I, II єѣ; [34] II и́нши(х); [35] II учине́ное; [36] II Моvсе́й; [37] I, II конклю́зїю; [38] I, II конклюзїѧ; [39] I, II, вы́рїтыи; [40] I Алеѯа́ндръ; [41] I, II и́ншихъ; [42] II в(ъ)ти(м); [43] I, II учини; [44] Наступний абзац у I і II відсутній; [45] I, II заголовка немає; абзац починається з такого речення: Єсть и дру́гїй спо́собъ зложе́нѧ каза́нѧ; [46] I, II и́ншихъ; [47] I, II замість наступної фрази, маємо: ка́мень вы́дал(ъ) го́лосъ сво́й; [48] I, II нарра́цїи на ча́сти; [49] I, II иншихъ; [50] I, II конклю́зїѧ; [51] II три; [52] I, II учини́ли; [53] I, II пропозы́цїи; [54] Перелік наступних доброчинностей, закінчуючи словом *справедли́вость*, у I і II відсутній; [55] I, II нарра́цыи; [56] I, II конклю́зїи; [57] I, II ѡны̀; [58] I, II пропозы́цїи; [59] I, II конклю́зии; [60] Наступний абзац у I і II відсутній; [61] I, II празную(т); [62] I, II після слова *напри́кладъ* такі слова: ап(с)ла, пр(о)ро́ка, мчнка албо и́ншого стго, припомина́й,— далі за нашим текстом; [63] I, II якїє; [64] I, II якїѣ; [65] I, II пожитки; [66] I, II речи; [67] I, II вылѣча́ти; [68] I слуха(н)ѧ, II слуха́нѧ; [69] I каза(н)ю, II каза́ню; [70] I, II ѡны; [71] I, II казаню; [72] I, II слуха́нѧ; [73] I, II нѣчогѡ; [74] I каза(н)є; [75] I, II Влади́мира; [76] I, II называ́єтсѧ; [77] I кролїова́лъ; [78] I, II звитѧзство; [79] I, II на(д) тѣлом(ъ); [80] I на(д) дїа́воломъ, II на(д) дїѧ́воломъ; [81] I звитѧ́зствѣ; [82] I, II котро́є; [83] I каза(н)є; [84] I, II библѣи; [85] I, II каза́ню; [86] Наступний абзац у I і II відсутній; [87] I притра́фи(т)сѧ, II притра́фитсѧ; [88] II пи́л(ъ)наѧ; [89] I, II ѳема; [90] I, II быблѣи; [91] I, II ч(с)тного; [92] II стvлу; [93] I, II тепе́рѣшнего; [94] I, II Єслѝ схо́чешъ, мо́жешъ; [95] I, II любъ; [96] I, II каза́нѧ; [97] I, II котры́й; [98] I, II нѣ́которїє; [99] I, II тепе́рѣшнего; [100] I, II ѡкка́зїи; [101] I, II каза́ню; [102] I, II архистрати́га; [103] I Михайла; [104] I каза(н)є, II каза́нє; [105] I Михайла; [106] I Михайле; [107] I Михайле; [108] I, II мнѡ́гыи; [109] I, II на́ши(м); [110] I непрїа́телскихъ; II непрїѧ́телских(ъ); [111] I, II гонѧ́щихъ; [112] I, II блгоч(с)ти́вого; [113] I, II прѡсщенного; [114] I, II бголюбивого; [115] Замість наступного абзаца, в I і II такий текст: Ка́жетъ и ап(с)лъ Па́велъ, жебы́ смо зна́чне и выра́зне до зрозуме(н)ѧ людского сло́во бжїє проповѣда́ли, бо мо́ви(т): аще безвѣ́стенъ гласъ труба̀ дасть, кто уготовитсѧ на брань. Та́ко и вы́,
а҃.ко(р). д҃. а́ще неблгоразу́мно сло́во дади́те язы́ко(м), ка́ко уразумѣ́етсѧ глемое. Бу́дете бо[ѵ]въ во́здухъ глще. [116] Наступного речення в I і II немає; [117] I, II тако́ѣ; [118] I, II иншихъ; [119] II котрыи; [120] I, II котрыи; [121] I, II црко́вного; [122] I каѳедрѣ; [123] I, II запраша́ти; [124] II пропозы́цїи; [125] I, II ѡхо́чыми; [126] I, II єди́ныѧ; [127] II инстыгова́ла; [128] I, II хр(с)тїа́не; [129] I, II цього слова немає; [130] II с; [131] II хр(с)тїа́не; [132] I, II называ́єтсѧ; [133] У стародруку помилково 509; [134] I Іѡана; [135] I, II библїи; [136] I, II ѕѣлах(ъ); [137] I иншы(х); [138] I, II власности; [139] II тепе́рѣшнего; [140] I, II тыє; [141] I каза́н(ь)ѧ; [142] I каза(н)є; [143] I, II ухорони́ти; [144] I,

II немає слів: и ѡ пръ́жной хлюбѣ ч҃лчой; [145] II це слово відсутнє; [146] I, II вылѣчаючи; [147] I, II немає *и вызволѧ́лъ;* [148] I прена(и)стѣ́йшїй, II пренайстѣ́йшїй; [149] I, II ѡ(т)чи́зну; [150] I, II ѡ(т)чи́зны; [151] I, II вылѣча́ти; [152] I, II нарра́цїи; [153] дужки стоять у стародруку; [154] I, II ти́сѧчу; [155] I, II т(ъ)рва́єтъ; [156] I, II гел(ъ)мъ; [157] I, II конклю́зїи; [158] I, II учи́нишъ; [159] I, II ѡста(т)ную; [160] I казанє; [161] I, II вѣ́дѣ; [162] II по(д)гри́з(ъ); [163] II жыво́т(ъ); [164] I, II єде́нъ; [165] I, II наполнѧ́єтъ; [166] II нарра́цїи; [167] I пожегна(н)є; [168] II каза́н(ь)ѧ; [169] I, II чїе́мъ; [170] I, II бо ро́зныи; [171] II нарраціи; [172] I, II чинилъ; [173] I, II учинки; [174] I, II учини́; [175] I, II *ѡ(т) него̀* немає; [176] Замість наступного речення, в I, II такі слова: Мо́жешъ и ту́тъ еѯ҄ордїумъ взѧти з(ъ) каза́нѧ моє́го вто́рого на преѡбраженїє г҃нє. Далі за нашим текстом; [177] I, II в(ъ)войтѝ; [178] I, II учинѝ; [179] I, II таємници; [180] I, II чинѧтъ, [181] I, II Сїра́хъ; [182] I, II нарра́цїѣ; [183] I, II конклюзїи; [184] I, II учи́нишъ; [185] I, II в҃; [186] I каза(н)нѧ; [187] I, II а҃; [187a] I, II шиша́къ; [188] I, II вылѣча́єтъ; [189] I, II широ́каѧ; [190] I, II учи́нки; [191] I, II учи́нкахъ; [192] I, II учинки; [193] I, II зачи́мъ; [194] I, II учини́ти; [195] I, II с; [196] I, II ѡ(т)чи́зну; [197] I, II мі́ръ; [198] I, II миротворци, блг(с)ве́ни поко́й чинѧ́чїи; [199] I, II учини́ти; [200] I, II значи́тсѧ; [201] I, II с; [202] I, II учини́лъ; [203] I хр(с)тїа́не; [204] I ѡ(т)чи́зна; [205] I, II ѡ(т)чи́зна; [206] I, II ѡ(т)чи́зна: [207] I, II учини́ти; [208] I Мѡѵсе́ѵ, II Моѵсе́й; [209] I, II учи́нишъ; [210] I, II нарра́цїи; [211] I, II прїѧть; [212] I, II конклюзїи; [213] I, II б҃лгочести́вый; [214] I, II учи́нишъ; [215] I, II нарра́цїи; [216] I, II конклю́зїи; [217] I, II учи́нишъ; [218] I, II учинѝ; [219] I, II учинѝ; [220] I, II учини́ти; [221] I, II своє́ѣ; [222] I, II нарра́цїи; [223] I, II чини́лъ; [224] I, II чини́ти; [225] I, II чини́лъ; [226] I, II пожива́ли; [227] I, II тысѧча; [228] I нарра́цыи; [229] II нарра́цїи; [230] I, II межи; [231] I многы; [232] I, II межи; [233] I, II межи; [234] I, II межи; [235] I, II межи; [236] I, II є ще такі слова: кото́рыи б҃гъ кажетъ заховати; [237] I, II чини́лъ; [238] I, II є слово *чини́ти;* [239] I, II ѡны; [240] I, II котроє; [241] II нарра́цїи; [242] I, II хр(с)тїѧне; [243] I, II покорны; [244] I, II Сїрахъ; [245] I, II в҃, замість *глава̀ вто́раѧ*; [246] I, II казан(ь)є; [247] I нарра́цыи; [248] I, II чини́ла; [249] I, II читай; [250] I, II повинны; [251] I, II чини́ти; [252] I, II ѡны̀; [253] I, II чини́ли; [254] I, II конди́цыю; [255] I, II чини́лъ; [256] I, конди́цїю, II кондицыю; [257] I, II чини́лъ; [258] I, II чини́ти; [259] I, II чита́й; [260] I, II чита́й; [261] I в(ь)ѣха́нїє; [262] I, II чита́й; [263] I, II чита́й; [264] I, II межи; [265] I, II каза́нѧ; [266] I, II учини́ти; [267] I, II агглы; [268] У стародруку помилково 523; [269] I, патрїѧ́рхо(в); [270] I, II с; [271] I, II ключа̀; [272] I, II б҃цы; [273] I, II учини́ти; [274] I, II єѣ; [275] Замість наступного абзаца, в I, II такий текст (подаємо за виданням 1663 р. з різночитаннями за виданням 1659 р.):

Ко́нецъ чи́нѧчи тоє́и моє́и пра́цы, даю тобѣ таку́ю ра́ду: чита́й книги и що̀ хоро́шоє вы́читаєшъ, нотуй собѣ и до своє́го каза́нѧ апплѣку́й. До того̀ уважа́й, кто, що чинилъ, на якомъ мѣстцу (I *мѣсцу*), з кимъ, длѧ чого, якимъ способомъ, котрого часу.

Єслѝ книги бу́деш(ъ) чита́ти и ча́сто каза́н(ъ)ѧ (I *ка́за(н)ѧ*) повѣда́ти, до того̀ єслѝ ты циркум(ъ)ста́нцїи, ѡколи́чности бу́деш(ъ) уважа́ти в конце́пты з ни́хъ чини́ти, ла́тво в(ъ) неде́лю и в(ъ) с҃то и на по́гребѣ и на и́нших(ъ) ѡкка́зїѧх(ъ) каза́н(ъ)є (I *каза(н)є*) учи́ниш(ъ).

Бо ту́тъ с ко́ждого слова мо́жешъ собѣ шыро́кую мате́рїю до каза́н(ъ)ѧ взѧти, з ко́ждого сло́ва мо́же(ш) многѡ концептовъ учини́ти. Напри́кладъ: К т о? Х҃с кроль на(д) кро́лми, п҃нъ надъ па́ны, б҃гъ и створи́тель всего свѣта, ѡ котором напи́сано: ц҃ръ царе(м) и г҃дь г(с)дем(ъ).

Щ о ч и н и л ъ ? Терпѣ́лъ му́ки и с҃мрть по(д)нѧлъ ѡ(т) ч҃лка, кото́рого самъ учини́лъ рука́ми свои́ми з(ъ) боло́та. Такъ мо́витъ прв(д)ный Іѡ(в): бре́нїє мѧ соз(д)алъ єсѝ, в(ъ) зе́млю же па́ки ѡбраща́єши мѧ. //

Н а я к о м ъ м ѣ с ц у ? В Єр(с)ли́мѣ, столе́чнѡмъ мѣ́стѣ жидо́вскомъ, кото́рому 247 зв.
великїє показова́лъ добродѣ́йства и в(ъ) кото́ромъ великїє чини́лъ чу́да, бо мо́витъ самъ Х҃с: Іер(с)ли́мъ, Іер(с)ли́мъ изби́вый пр(о)рки и ка́менїємъ побиваѧ посланныѧ к(ъ) тебѣ, ко́ль кра́ты восхотѣ́хъ собра́ти ча́да твоѧ, якѡ же собира́єтъ ко́кошъ пте́нца своѧ̀ по(д) кры́лѣ и не восхотѣсте. Пророкова́лъ ѡ то́мъ Д҃вдъ, же мѣ́лъ Х҃с в(ъ) Іер(с)ли́мѣ му́ки и с҃мрть под(ъ)нѧти, бо написа́лъ: «Б҃гъ же ц҃ръ нашъ пре́жде вѣкъ содѣла̀ сп(с)нїє посре́дѣ землѧ̀». Длѧ того̀ мо́витъ посре́дѣ землѧ̀, бо Іер(с)ли́мъ є́стъ посре́дѣ свѣта.

З к и м ъ ? Терпѣла з(ъ) Хр(с)томъ и преч(с)таѧ д҃ва ма́тка єгѡ, бѡ ѡна̀ вели́кїй боль в(ъ) ср(д)цу своє́мъ мѣла и напо́лы умира́ла, поглѧда́ючи на му́ки и на с҃мрть Хр(с)ву. Пр(о)кова́лъ ѡ ты́мъ Сїмеѡ́нъ мо́вѧчи до преч(с)тои д҃вы: «Тебѣ же само́й д҃шу про́йдетъ ѡру́жїє».

ѡру́жїемъ называ́етъсѧ боль вели́кїй, кото́рый мѣлъ ср(д)це прч(с)той дв҃ѣ по(д) ча́съ му́ки и смрти Хвои прорази́ти.

Длѧ чого? Терпѣлъ Хс длѧ збаве́нїѧ на́шегѡ, жебы́ смѡ мы вѣ́чныхъ му́къ не терпѣли; уме́ръ на кр(с)тѣ, жебы́ смо мы вѣ́чною сме́ртю в(ъ) пе́клѣ не умира́ли; вы́ллѧлъ кро́въ (I *кровь*) свою пренайсте́йшую, жебы̀ ѡмы́лъ грѣхѝ нши. Такъ мо́витъ сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ в(ъ) апокали́ѱи: омы̀ насъ ѡ(т) грѣ́хъ нших(ъ) кро́вїю своє́ю.

Якимъ способомъ? ѡкру́тне Ха жиды̀ му́чили, бо го́лову терно́вымъ вѣнце́м(ъ) поколо́ли, ру́ки и нѡ́ги гвоздми пробили, бѡкъ ко́пїєю ѡ(т)вори́ли, все тѣ́ло розка́ми и бича́ми зра́нили и ра́ны на ра́ны єму̀ придава́ли. Такъ мо́витъ Хс усты̀ Двдвыми: «К(ъ)
248 бо́лезни язвъ мои́хъ приложи́ша, приложѝ безаконїє к безако́нїю и́хъ». //
Ѱа(л).й.

Котрого часу? О ше́стой годи́нѣ Хс на кр(с)тѣ приби́тый, ве́длугъ єv(г)листы Луки́: быст(ъ) же якѡ ча(с) ше́стый, бо ѡ ше́стой годи́нѣ Ада́мъ в(ъ) раи́ согрѣши́лъ, ґды простёръ ру́ку до де́рева заказа́ного и урва́вши ѡ́вощъ з(ъ)ѣлъ. Зачи́мъ и Хс, но́вый Ада́мъ, ѡ ше́стѡй годи́нѣ ру́ки свои̇ простёръ на дре́вѣ кр(с)тномъ, жебы̀ му́кою своє́ю грѣ́хъ старо́го Ада́ма згла́ди(л). Ґды всѣ̀ ѡ Хр(с)тѣ вы́полнилисѧ пр(о)рцства и фѣґуры, на то́й часъ Хс терпѣлъ му́ки и смрть по(д)нѧ́лъ за на́съ, бо мо́ви(л) на кр(с)тѣ, умира́ючи: «Соверши́шасѧ»; [276] I, II Наука короткаѧ, албо способъ зложенѧ казанѧ; [277] I, II читаючи; [278] I, II и́ншїи; [279] I Проко́пїа; [280] I, II Євста́фїѧ; [281] I, II иншихъ; [282] I, II учини́ти; [283] I, II напи́саныи; [284] I, II учи́нишъ; [285] I, II єѯо́рдїумъ; [286] I, II нарра́цїѧ; [287] I, II конклю́зїѧ; [288] I, II Євста́фїѧ; [289] I, II читаючи; [290] I, II Васи́лїѧ; [291] I, II Григо́рїѧ; [292] I и́ншихъ; [293] I, II учини́ти; [294] I, II нарра́цїѧ; [295] I, II конклю́зїѧ; [296] I, II учинѝ; [297] I Ні́колаа; [298] I Васи́лїа; [299] I, II празну́ютъ; [300] I, II читаючи; [301] I, II каза́нѧ; [302] I, II ап(с)толѡ(в); [303] I, II учини́ти; [304] I, II чита́ючи; [305] I, II и́ншїи; [306] I, II учини́ти; [307] I, II читаючи; [308] I, II замість и на пр(п)д(б)нагѡ ѡ(т)ца ншего Оно́фрїѧ Вели́кагѡ, маємо такі слова: и на прп(д)(б)ныхъ ѡ(т)цъ нших Антѡ́нїѧ и Ѳеѡдѡ́сїѧ Пече́рскихъ; [309] I, II иншїи; [310] II Сvмеѡна; [311] I Іѡаникїа; [312] I, II и́ншихъ; [313] I, II учини́ти; [314] I казанiє, [315] I казанiє; [316] I, II учини́ти; [317] I, II нарра́цїю; [318] I, II учи́нишъ; [319] I каза́нiє; [320] I, II конклюзїю; [321] I, II конклю́зїѧ; [322] I, II конклюзїю; [323] I, II казанѧ; [324] I, II пра́зники; [325] I, II каза́ню; [326] I, II учини́ти; [327] I, II нарра́цїи; [328] I, II учини́ти; [329] I, II ѡну́фрїю; [330] I, II нарра́цїи; [331] I, II ѡну́фрїй; [332] I, II ѡну́фрїѧ; [333] I, II конклю́зїю; [334] I, II ѡну́фрїѧ; [335] I, II казанѧ; [336] I, II написа́ныи; [337] I, II ѡдмѣни́вши; [338] I, II пра́зникъ; [339] I, II каза́нѧ; [340] I, II нарра́цїѧ; [341] I, II и́ншими; [342] I, II был(ъ); [343] I ѡ(д)мѣни́вши; [344] У стародруку помилково 521; [345] I, II нарра́цїи; [346] I, II четыредесѧ(т); [347] I, II суть; [348] I, II нарра́цїѧ; [349] I, II *тако́є* відсутнє; [350] I, II нарра́цїи; [351] I, II наступна частина речення відсутня; [352] I, II конклю́зїю; [353] I, II казанѧ; [354] I, II цей заголовок відсутній, на полі напис: Зри в(ъ) Ключѣ разу(м); [355] I, II каза́нѧ; [356] I, II конклю́зїю; [357] I, II цього слова немає; [358] I, II нарра́цїю; [359] I, II суть; [360] I избра́нны; [361] I, II з҃i; [362] I, II нарра́цїю; [363] I, II почина́етсѧ; [364] I, II конклю́зїю; [365] II пра́зники; [366] I каза(н)є; [367] У стародруку помилково 537; [368] I, II лв; [369] I, II пропози́цїи; [370] I, II нарра́цїи; [371] I, II столпы̀; [372] I, II конклю́зїю; [373] I, II каза́ню; [374] I, II а҃; [375] I, II д҃i; [376] I, II учини́лъ; [377] I, II глоси відсутні, є переклад всього речення: всѧ єсте(с) пѣ҃нкнаѧ, прїа́те(л)ко моѧ, и зма́зы нѣ ма́ш(ъ) в(ъ) тебѣ; [378] I, II пропози́цїи; [379] I, II нарра́цїи; [380] I, II учи́нковъ; [381] I, II чинили; [382] I, II нарра́цїю; [383] I, II конклю́зїи; [384] I, II да́лїй; [385] I, II оны; [386] I, II заживати; [387] I су(т); II суть; [388] I, II чи́таному; [389] I, II нарра́цїи; [390] I, II конклю́зїи; [391] I, II сполучник відсутній; [392] I, II далі йдуть такі слова; не мо́жешъ єгѡ̀ в(ъ) н(д)лю якую повѣда́ти; [393] I, II учинѝ; [394] I, II немає цього слова; [395] I ѡдмѣни́вши; [396] I, II г҃i; [397] I, II то́є; [398] I, II нарра́цїи; [399] I, II причи́нъ; [400] I бж҃їхъ, II бжїих(ъ); [401] I, II и́ншихъ; [402] I, II конклю́зїю; [403] I, II учинѝ; [404] I, II конклю́зїю; [405] I, II ки; [406] I, II такоє; [407] I, II нарра́цїи; [408] I, II конклю́зїю; [409] I, II конклю́зїю; [410] I, II л҃; [411] I, II нарра́цїи; [412] I, II конклю́зїю; [413] I, II учини; [414] I, II в҃; [415] I, II д҃; [416] I, II пропози́цїи; [417] I, II корона́цїю; [418] I, II нарра́цїи; [419] I, II конклю́зїю; [420] I, II конклю́зїю; [421] I, II учини; [422] Далі в I і II йде такий текст:

Каза́н(ь)е мое, на прп(д)бнагѡ оца ншего Анто́нїѧ Пече́рского написаноє, можешъ ѡ(т)мѣни́вши ма́ло, повѣда́ти в(ъ) н(д)лю г҃-ю по сошествїи стго дха, где з(ъ) єv(г)лїѧ

(I *єѵ(г)лїа*) ѡзмѝ ѳема то́є: никто̀ же мо́жеть двома̀ г(с)пди́нома работа́ти, лю́бо єди́ного возлю́бить, а дру́гаго возненави́дить. Ма(ѳ). ѕ҃.

В(ъ) еѯо́рдїумъ мо́въ: два паны̀ знайду́ютсѧ проти́вныи, кото́рымъ лю́де слу́жать. Єде́нъ пн҃ъ е́сть бг҃ъ, а тому̀ до́брыи лю́де слу́жать, бо бг҃ъ е́сть до́брый. Такъ мо́вил(ъ) Хс҃: «Никто̀ же блг҃ъ, то́кмо єди́нъ бг҃ъ». Дру́гїй пн҃ъ е́сть свѣ́т(ъ), тому̀ злы́и лю́де служа́ть, бо и свѣ́тъ е́стъ злы́й, ве́длуг(ъ) ап(с)ла Іѡа́нна: «Мі́ръ въ злѣ лежи́тъ» и про(ч). В пропози́цїи (I *пропозыцїи*), ѡбѣцуй показа́ти, в(ъ) чимъ бг҃ъ свѣ́тови е́стъ проти́вный — и про(ч). В(ъ) нарра́цїи повѣда́й: проти́вный е́сть бг҃ъ в(ъ) ты́мъ свѣтови, бо свѣ́тъ лю́бить слу́гъ бога́тыхъ, а бг҃ъ слу́гъ лю́бить убо́гихъ, и про(ч); проти́вный е́стъ бг҃ъ свѣ́тови и в(ъ) ты́мъ, бо свѣ́тъ коха́єтсѧ в(ъ) слу́гахъ нечи́стыхъ теле́сныхъ, а бг҃ъ в(ъ) чи́стыхъ слуга́хъ коха́єтсѧ и про(ч); проти́вный е́сть свѣ́тови бг҃ъ и в ты́мъ, бо свѣ́тъ хова́єт(ъ) слу́г(ъ) непослу́шныхъ, а бг҃ъ послу́шныхъ слу́гъ ма́єтъ и про́чаа. Конклю́зїю мо́жешъ до своєго каза́нѧ мою приложи́ти: троѧ́кїй е́стъ свѣ́тъ — вели́кїй, ма́лый, сере́дный (I *сере́днїй*), и про(ч). Мо́въ тамъ, же бг҃ъ проти́витсѧ свѣ́тови сере́дному (I *середнему*), не // лю́битъ таки́хъ слу́гъ, яки́хъ свѣ́тъ хова́єтъ и про(ч).; **120 зв.**

[423] II мо́жет(ъ); [424] I, II учини́ти; [425] I, II а҃-мъ; [426] I, II учинити; [427] I, II в҃і-ю; [428] I єѵ(г)лї́а; [429] I, II нарра́цїи; [430] I, II причи́ны; [431] II заживаю́ть; [432] I, II конклю́зїю; [433] I, II во́ли; [434] I, II учинѝ; [435] I, II а҃; [436] I, II учинити; [437] I, II к҃е; [438] I єѵ(г)лїа; [439] I, II Ієрихѡ́нъ; [440] I, II нарра́цїи; [441] I, II конклю́зїю; [442] I, II ничо́го; [443] I, II належы́томъ; [444] I, II учинити; [445] I, II г҃ѕ; [446] I, II нарра́цїи; [447] I, II конклю́зїю; [448] I, II ничо́го; [449] I, II учини́ти; [450] I, II л҃е-ю; [451] I єѵ(г)лїа; [452] I, II помли́тисѧ бг҃у; [453] I, II нарра́цїи; [454] Далі в I, II такий текст: В(ъ) каза́ню моє́мъна прп(д)нагѡ ѡ(т)ц҃а на́шего Феѡдо́сїѧ Пече́р(ъ)ского написано, же ялму́жна мнѡ́гїи намъ пожи́тки чинить. З(ъ) тоєи ча́сти мо́же(ш) цѣ́лоє каза́нѧ учини́ти в(ъ) н(д)лю й҃-ю по сошє́ствїи ст҃го дх҃а, где з(ъ) єѵ(г)лї́а ѡзмѝ тако́є ѳе́ма: дадѐ уч҃никомъ хлѣ́бы, уч҃ници же на́родѡм(ъ) и ядо́ша вси и насыти́шасѧ. Матѳей д҃і.

В(ъ) пропозы́цїи ѡбѣцу́й показа́ти пожи́тки, кото́рыи намъ ялму́жна чи́нить, ґды оную даємо̀ убо́гим(ъ), и про(ч).

В(ъ) нарра́цїи мовъ: пожи́токъ то е́сть ялму́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гимъ, само́му Хр(с)ту даємо̀, и про(ч); пожи́токъ и то е́стъ ялму́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гимъ, ѡ(т)дає́тъ на(м) бг҃ъ ѡную на се́мъ свѣ́тѣ, и про(ч); пожи́то(к) и то єсть ялму́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гимъ, ѡ(т)даєтъ намъ бг҃ъ оную на о́номъ свѣ́тѣ, и про(ч); пожи́токъ и то єсть ялму́жны, бо ґды ялму́жну даємо̀ убо́гим(ъ), пала́цъ собѣ в(ъ) нб҃ѣ буду́ємо, и про(ч). Та́м же з(ъ) єѵ(г)лїѧ н(д)лнаго припо́мни пожи́токъ ялму́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гимъ, нѣ́ґды са́мы не з(ъ)убо́жаємо, а́ле єщѐ стаємо̀ бога́тшими, якѡ Хс҃, ґды накорми́лъ пѧтма̀ хлѣ́бами пѧть ти́сѧчей на́рѡду, не убыло̀ и не уме́ншилосѧ того̀ хлѣ́ба, а́ле єщѐ бо́лше хлѣ́ба прибыло̀ и примно́жилосѧ, бо пе́рше было̀ ты(л)ко пѧть хлѣ́бѡвъ, а по́тым(ъ) двана́дцѧтъ ко́шѡвъ по́лны(х) хлѣ́ба стало. Такъ и мы ґды даємо̀ ялму́жну убо́гимъ, не уменша́єтсѧ бога́тство на́ше, але єщѐ бо́лше хлѣ́ба и гро́шей и маєтностей на́шихъ прибыва́єт(ъ) и примножа́єт(ъ)сѧ. Шука́й собѣ єще бо́лше пожи́тку ялму́жны в(ъ) при́кладахъ ст҃о́го Іѡа́нна Мл(с)тиваго и вылича́й ты́и пожи́тки в(ъ) нарра́цїи. Єѯо́рдїумъ зась и конклю́зїю ве́длуг(ъ) во́лѣ своєи прило́жѝ до своєго каза́нѧ. [455] I, II *а́лбо конклю́зыю* немає; [456] I,II учини́ти; [457] I, II учинити; [458] I єѵ(г)лїа; [459] II єѵ(г)лїѧ; [460] I, II нарра́цїи; [461] I, II ѡпухлыми; [462] I, II нечи́стыхъ; [463] I, II маючыхъ; [464] I, II конклю́зїю; [465] I, II нарра́цїи; [466] I, II учинити; [467] I, II цр(с)тва; [468] I, II Саула струти́лъ; [469] I, II Валтаза́ра струти́лъ; [470] I, II Ровоа́ма струти́лъ, за немл(с)рдїє; [471] II и́нши(х); [472] I, II жи́тїє; [473] I, II ще *за немл(с)рдїє*; [474] I, II жи́тїє; [475] I, II цього абзаца немає; [476] I, II розширѧти; [477] I, II відсутня фраза; довóды ро́зныи з(ъ) писма̀ ст҃о́го, з(ъ) учи́телей цр҃кѡ́вныхъ; [478] I, II чи́нѧть; [479] I, II учинѝ; [480] I, II збавле́нѧ; [481] I, II чини́ти; [482] I, II чита́й; [483] I, II чи́нить; [484] I, II жидѡ́въ; [485] II збавле́нны; [486] I, II учи́нки; [487] I, II читай; [488] потѣши́ть; [489] I, II сами; [490] у I, II йде текст, у якому вказано, де в кожному казанні починається конклюзія. У III в таких вказівках немає потреби, оскільки тут конклюзію, як екзордіум та наррацію, виділено абзацом і великою літерою; [491] Починаючи з даного слова і до кінця трактату, текст відсутній у I, II.

Н҃БО НОВОЄ
З НОВЫМИ ЗВѢЗДА́МИ СОТВОРЕННОЄ, ТО́ ЄСТЪ ПРЕБЛ(С)ВЕННАѦ
Д҃ВА М҃РІА Б҃ЦА З ЧУДАМИ СВОЙМИ, ЗА СТАРА(Н)ЄМЪ НАЙМЕ́НШОГО СЛУГЍ СВОЄГО НЕДОСТО́ЙНО(Г)[О] ІЄРОМО(Н). ІѠАНЇКЇА ЃАЛѦТОВСКО(Г)[О], РЕКТО(Р). И ІГУ(М). БРА(Т).

КІЄВ. РО(К). АХ҃ЗЄ, М(С)ЦА ДЕКА(Б). ДНѦ ВІ. СВЕТУ СѦ ЯВИ́ЛА.
1 нн. ВЪ ЛВОВѢ, В(Ъ) ТV(П). МІХАЙЛА СЛЮЗКИ.//

НА СТАРОЖИ́ТНЫЙ ГЕРБЪ ЙХЪ МЛ(С)Т. ПП. МОГИЛѠВЪ

Домъ Моги́ловъ назва́ти могу̑ зωдїа́комъ,
Ѓды́ сѦ звѣри́ни(м) щи́титъ о́нъ ба́волѣм(ъ) зна́ко(м).
Назову̑ и н҃бомъ той домъ, ѓды́ сѦ звѣздо́ю
Приωздоблѧ́етъ ве́сполъ, с҃лнцемъ и луно́ю.
Тамъ на рога́хъ ба́волѣхъ сїѧ́етъ коро́на,
1 зв. нн. Бо тамъ ц҃ркви е́стъ сла́ва, че́сть и ωборо́на.//

ЯСНЕВЕЛМѠЖНОИ ЄИ МИЛОСТИ ПАНЕИ А́ННѢ МОГИЛѦНЦѢ ПОТОЦКОЙ, ГОСПОДА́РИНѢ ЗЕМЛЬ МОЛДА́ВСКИХЪ, ВОЄВОДИ́НОЙ КРАКОВСКОЙ, ВЕЛИ́КОИ ГЕТМАНОВОИ КОРОННОИ, ГОРОДЕ́ЦКОЙ, МОСТИ́СКОЙ, МЕДИ́ЦКОЙ, РОПЧИ́Ц(Ъ)КОЙ, ДОЛИ́НСКОЙ, ДРАЙМСКОЙ, И ПРО́ЧАѦ СТАРОСТИНОЙ, ЦО́РЦѢ ПРАВОСЛА́ВНОЙ,

М҃ТКИ ПРАВОСЛА́ВНОИ Ц҃РКВИ С҃ТОИ КАѲѠЛИ́ЧЕСКОИ, АП(С)ТОЛСКОЙ ВСХО́ДНЕИ, СВОЄ́Й ВЕ́ЛЦЕ МЛ(С)ТИВОЙ ПА́НЕЙ

И ДОБРОДЕ́ЙЦѢ АВТѠРЪ ЛА́СКИ Б҃ЖЕИ ЗДОРО́ВѦ, ПОКО́Ю, СП(С)НЇѦ ВѢЧНОГО ЗЫЧИТЪ

Н҃бо но́вое з(ъ) но́выми звѣзда́ми сотво́реное приношу̑ пре(д) за́цный ко́н-
2 нн. спект(ъ) в҃шъ, ясневелмо́жнаѧ воєво́динаѧ моѧ̀, ми́//лостиваѧ па́нѣ и добро-
де́йко. Н҃бомъ называ́етъ ц҃рковъ на́ша преч(с)тую д҃ву б҃цу, мо́вачи: «Что
тѧ нарече́м(ъ), ω ωбрадова́нная? Н҃бо». На и́ншомъ мѣ́стцу мо́витъ: «Та́ бо
яви́сѧ, н҃бо и ц҃ркви бж(с)тве́ннаѧ».

Длѧ тогѡ̀ и ѧ̀ н҃бомъ престую д҃ву назва́лемъ, звѣзда́ми су́тъ чу́да єй, кото́рыми сѧ ωна̀ приωздо́била, бо я́къ звѣзды нб(с)ныи выда́ютъ свѣ́тлость, такъ чудо́вныи учы́нки престо́и б҃ци свѣ́тѧтъ всему̑ свѣ́ту, ве́длугъ слωвъ Х҃вы́хъ: «Та́ко да просвѣти́тсѧ свѣ́тъ вашъ пре(д) ч҃лвки, я́кω да ви́дѧтъ до́браѧ ва́ша дѣ́ла и просла́вѧтъ ω(т)ца ва́шего, и́же на́ н҃бсехъ». Звѣ́зды нб(с)ныи вѣ́рным(ь) и невѣ́рнымъ людє́мъ, до́брымъ и злы(м) свѣ́тѧтъ. Такъ м҃тка б҃жаѧ межѝ людмѝ вѣ́рными и невѣ́рными, межѝ прв(д)ными и грѣ́щ(ъ)ными

чу́да чы́нитъ, вѣ́рныхъ и прв(д)ныхъ увеселѧ́ючи, невѣ́рныхъ засъ до вѣ́ры правосла́в(ъ)нои, грѣ́шныхъ до покаѧ́нїѧ наворочаючи. Рѡ́ку ахкв.

Нбо // здо́битсѧ планетами, слнце́мъ и м(с)цемъ, и то́є нбо ѡдушевле́ное. Прч(с)таѧ два ти́ми планетами, слнцемъ и м(с)цемъ, сѧ приѡздоблѧ́єтъ, бо дхъ сты́й в(ъ) Пѣснахъ пѣней [!] до неи мо́витъ: «Добра̀ я́кѡ луна̀, и(з)бра́нна я́кѡ слнце». То́є нбо но́воє, пр(с)ту́ю бцу стаѧ А́н(ъ)на, роди́телка роди́телки бжеи, пѣстовала на рука́хъ свои́хъ, ґды преч(с)ту́ю дву породи́ла. И ва́шець, мл(с)тиваѧ па́нѣ, ты́м же и́менем(ъ) А́нною сѧ называ́єшъ. Зачи́мъ и вашеє́цѣ мл(с)тивой па́ней, я́кѡ А́ннѣ, то́є нбо, преч(с)ту́ю дву з(ъ) чу́дами єй нале́житъ в(ъ) рука́хъ пѣстовати и при собѣ мѣти. Длѧ тогѡ̀ вашеє́цѣ мл(с)тивой па́ней я́ко А́ннѣ то́є нбо смисле́нноє ѡфѣрова́лемъ. Єщѐ и длѧ тогѡ̀ то́є нбо до ва́шего пресвѣ́тлога до́му Могилеа́нского принесле́мъ, бо и ва́шъ дом(ъ) Могилеа́нскїй нбомъ ѧ̀ называ́ю, ґды ви́жу въ дому̀ ва́шомъ на ге́рбѣ свѣти́ла нб(с)ныи, слнце, м(с)цъ и звѣзду̀, кото́рыми свѣти́лами пресвѣ́тлый домъ ва́шъ Могилеа́нскїй я́кѡ нбо сѧ приѡздоблѧ́єтъ. 2 зв. нн. Пѣснь ѕ.

Ко́здро́есъ, кроль Пе́рскїй, учыни(л) // сѡбѣ нбо мѣсте́рноє з(ъ) зло́та и з(ъ) дорого́гѡ камѣ́нѧ и приѡздо́билъ то́й домъ свой, на кшта́лтъ нба учы́неный, слнцемъ и м(с)цемъ и звѣзда́ми. И в(ъ) то́мъ нбѣ си́дачи, каза́лъ всѣ́м(ъ) людемъ, жебы̀ єму̀ я́къ бгу кла́нѧлисѧ. Єсли́ те́ды Ко́здроесъ домъ свой, свѣти́лами нб(с)ными приѡздо́бленый, назва́лъ нбомъ, дале́кѡ ба́рзѣй назва́ти ѧ̀ могу̀ нбомъ вашъ домъ Могилеа́нскїй, кото́рїй мнѡ́гими свѣти́лами небе́сными є́стъ приѡздо́бленый. Преѡсще́нный в(ъ) бзѣ Петръ Моги́ла, архїеп(с)копъ, метропо́литъ Кїєвскїй, Га́лицкїй и всеѧ̀ Ро́ссїи єѯа́рха стгѡ ап(с)толскогѡ ѳрѡ́ну костантїнопо́лского, архїма́ндритъ Печерскїй, братъ ва(ш) мл(с)твой па́неи, аза́жъ не бы́лъ свѣти́ломъ нб(с)ным? Ясневел(ь)мо́жный Іѡ Іереми́й Моги́ла, воєво́да и господа(р) земль Молда́вскихъ, ро́дичъ ва(ш). мл(с)тивои па́неи, аза́жъ не бы́лъ свѣти́ломъ нб(с)ным(ъ)? Ясневел(ь)мо́жный Іѡ Мѡνсе́й Моги́ла, воєво́да и господа́ръ земль Молда́вскихъ, братъ ва(ш). мл(с). па́неи, аза́жъ не бы́лъ свѣти́ломъ нб(с)нымъ? Ясневел(ь)мо́жный Іѡ Гаврїи́лъ Моги́ла, господа(р) // и воєво́да землѣ Угровлахі́йскои, та́кже братъ ва(ш). мл(с)т. па́неи, аза́жъ не бы́лъ свѣти́ломъ нб(с)нымъ? Знайду́ютсѧ єщѐ и́ншыи свѣти́ла небе́сныи в(ъ) дому̀ ва́шомъ Мо́гїлеа́нскомъ. Знайду́ютсѧ яснеосві̑ецѡ́ныи кнѧжа́та Радиви́лове, я́снеосві̑ецѡ́ныи кнѧжа́та Вышневе́цкїи, яснеосві̑ецѡ́ныи кнѧжа́та Коре́цкїи, ясневел(ь)мо́жныи гетма́нове, каштелѧ́нове, воєво́дове и сена́торѡве, и́ншыи з(ъ) до́му и́хъ мл(с)тей панѡ́въ Потѡ́цкихъ, и́хъ мл(с)тей панѡ́въ Мыш(ъ)кѡ́вскихъ, ихъ мл(с)тей панѡ́въ Прере́мбскихъ, ихъ мл(с)тей панѡ́въ Карикѡ́вскихъ, ихъ мл(с)тей панѡ́в(ъ) Казанѡ́вскихъ, ихъ мл(с)тей панѡ́въ Станѣсла́вскихъ, ихъ мл(с)тей панѡ́в(ъ) Фѣрле́ѡвъ, ихъ мл(с)тей панѡ́в(ъ) Слу́жкѡвъ и з(ъ) пресвѣ́тлыхъ домо́въ и́ншихъ мнѡ́гихъ. Знайду́ютьсѧ мнѡ́гїи пресвѣ́тлыи сена́торѡве в(ъ) дому̀ ва́шомъ, з(ъ) 3 нн. Мартин(ъ) Бѣлскїй, книги в. вѣкъ ѕ. ли́ст(ъ) рѯѕ. 3 зв. нн.

котóрымъ сѧ ѡнѝ сповиновáтили и я́кѡ свѣти́ла нб(с)ныи слѣтлостю [!] зáцного урожéнѧ своéго, свѣтлостю высóких(ъ) преемѣнéнцїй своихъ, свѣтлостю великихъ и знаменитыхъ тытýлѡвъ своихъ дом(ъ) вашъ Могилеáнскїй приѡздóбили. //

4 нн. Нá нбѣ éстъ зодїѧ́къ, áлбо звѣри́нецъ, в(ъ) котóромъ то лéвъ, то быкъ, то барáнъ, то звѣрѧ́та и́ншыи знайдýютсѧ. И в(ъ) дому̀ вáшомъ Могїлеáнскомъ гды ѧ̀ ви́жу бáволюю гóлову з(ъ) рогáми, мýшу признáти, же тáмъ естъ зодїѧ́к(ъ) áлбо звѣри́нецъ нб(с)ный. Що жъ тáѧ голова̀ значи́тъ бáволѧѧ? Значи́тъ преложóныхъ и власти́телей в(ъ) дому̀ Могїлеáнскомъ, бо кóждый преложóный, кóждый власти́тель, кóждый стáршїй головóю на(д) мéншими людмѝ называéт(ъ)сѧ, що признаваéт(ъ) пр(о)ркъ и цáръ Ізрáилскїй Дв(д)ъ, мóвачи: «Постáвиши мѧ въ глáву язы́комъ». Рѡги на головѣ бáволїєй значáт(ъ) моц(ъ) и влáсть, котóрую Моги́лове на(д) мнѡгими землѧ́ми, нáрѡдами и пáнствами мѣли, бо влáсть и мóц(ъ) лю́дскую сам(ъ) бгъ рогáми называéтъ, мóвачи: «Вса рѡги грѣшных(ъ) сломлю̀ и вознесéтсѧ рóгъ прáведнага».

Ѱало(м). зі.

Ѱало(м). од. В(ъ) нбѣ éстъ вѣчность щасли́ваѧ и вѣчнаѧ щасли́вость. И в(ъ) дому̀ Могїлеáнскомъ кто ѡбáчи(т) колцѐ, котóрое в(ъ) нóсѣ голова̀ бáволѧѧ мáетъ, // мýситъ признáти, же Моги́лѡве мáютъ щасли́вость вѣчную самóго ба и вѣчность щасли́вую, бо кóло вѣчность сѵмволизýетъ, же якъ в(ъ) кóлѣ нѣ мáшъ нѣ конца̀, нѣ початку, та(к) вѣчност(ь) нѣ почáтку, нѣ конца̀ не мáет(ъ). В(ъ) нбѣ знайдýет(ъ)сѧ корóна слáвы вѣчнои, котóрую слýгамъ своймъ вѣрнымъ дасть Хс, панъ всемогýчїй, в(ъ) днь ѡстатный гды прїйдетъ свѣтъ суди́ти, вéдлугъ ап(с)ла Петра̀, мовѧ́чого: «Явлшусѧ пáстыремъ начáлнику прїймете неувѧдáемый слáвы вѣнéцъ». И в(ъ) дому̀ Могилеáнскомъ знайдýетсѧ корóна, котóрую бáволѧѧ голова̀ на рогáхъ своихъ мáетъ. А тáѧ корóна значи́тъ чéсть и слáву, котóрою бгъ укороновáлъ домъ Могилеáнскїй, вéдлуг(ъ) ѱалмогрáфа, мовѧ́чого: «Слáвою и чéстїю вѣнчáл(ъ) есѝ егѡ̀».

4 зв. нн.

ā. Петръ .є.

Нба сýтъ старовѣчныи, бо пре(з) дóлгїй часъ сѣмъ тысѧчей сто семдесѧ(т) и бóлше лѣт(ъ) (вéдлуг(ъ) рахýнку црkви всхóднеи) ѡ(т) створéнѧ своéго трвáют(ъ). И вш(ъ) домъ пресвѣ́//тлый Могилеáнскїй éст(ъ) старожи́тный, бо юж(ъ) бли́зко двохъ тысѧчей лѣтъ на свѣтѣ трваéт(ъ), що зáцныи гїстóрикѡве покáзуютъ, котóрыи пи́шут(ъ), же мнѡгими лѣты ещѐ пре(д) рож(д)ествóм(ъ) Хвым(ъ) Порсéнна, кроль гетрýскѡвъ, войну̀ точи́л(ъ) з(ъ) рымлѧ́ны. Притагнýвши з(ъ) вóйсками своими, стáлъ под(ъ) Ры́момъ, за рѣкóю Ты́бромъ, и ѡсади́лъ вóйсками своими Янѣкулюмъ скалу̀ и пѡлѧ Ры́мскїи. Длѧ тогѡ̀ вели́кое утрпéнье было̀ в(ъ) мѣстѣ, гды̀ жывности не моглѝ мѣти. В(ъ) тóмъ уты́ску бýдучи, едéнъ мýжъ знамени́тый Кáюсъ Мýцїюсъ Сцевóлѧ ишóлъ за рѣку̀ Ты́беръ длѧ выбавлéнѧ ѡ(т)чы́зны своéи Рéчи Посполи́тои Ры́мскои и тáмъ войшóлъ до намéту кролéвскогѡ хи́тре такъ, же егѡ̀ сторóжа не ѡбáчила. Добы́вши меча̀, заби́лъ канслѣра подле крóлѧ, розумѣ́ючи, же то былъ кроль, бо крóлѧ не знáлъ. Пóтымъ рýку свою̀ доброгó не вложи́лъ в(ъ) огóнь на óлтарѣ погáнскомъ, тамъ зáвше палáючим, котóрїй огóнь вѣч(ъ)ный называ́лсѧ. Ви́дачи тóе, кроль гетрýсковъ Персéнна казáлъ рý-

5 нн.

Мартин(ъ) Бѣлскїй, кни(г) .ā. вѣкъ д̄. ли(ст) .pš.

ку єгѡ̀ ѡ(т) огнѧ̀ ѡдорва́ти // и зла́кса, гладачѝ на то́є. Ѡ(т)пови́дѣл(ъ) Сцево́лѧ: «Не го́днаѧ та́ѧ рука̀ бы́ти при моє́мъ тѣлѣ̀, гды неви́нного заби́ла, а ѡкру́тника хиби́ла». Ви́дачи то́є, кроль гетрускѡвъ ѡ(т)ступи́лъ з(ъ) во́йсками своими ѡ(т) Ры́му. Ѡ(т) того̀ Сцево́ли вале́чного и ѡ(т)ва́жного и горли́вого, ку ѡ(т)чы́знѣ своє́й, ры́цера Ры́мского, иде́тъ преза́цнаѧ фами́лїѧ и́хъ мл(с)тей панѡ́въ Моги́лѡвъ, ве́длугъ по́вѣсти лѣтопѣ́сцѡвъ. Длѧ тогѡ̀ до ва́шегѡ пресвѣ́т(ъ)лого до́му Моги́леа́нского, котóрїй є́ст(ъ) нбом(ъ), ѧ̀ другоє не́бо новоє, з(ъ) но́выми звѣз(ъ)да́ми сотво́реноє, прине́слемъ, жебы́ сѧ нбо з(ъ) не́бомъ знайдова́ло и зостава́ло, я́кѡ не́ґдысь бгъ до пра́ѡ(т)ца на́шего мо́вилъ: «Землѧ̀ є́сй и в(ъ) зе́млю по́йдеши». Та́къ и ѧ̀ прч(с)тои двы бци мо́влю: «Нбо є́стесь и в(ъ) не́бѡ Мѡгїлеа́нскоє по́йдеши». То́є ѡ(т) менѐ ѡфѣрова́нноє собѣ̀ нбо, престу́ю бцу з(ъ) звѣзда́ми, з(ъ) чу́дами єй, рачъ ласка́вымъ афе́ктомъ, ясневелмо́ж(ъ)наѧ мо́сцѣ па́нѣ воєводинаѧ, принѧ́ти и менѐ, слугу̀ своє́го и бгомо́лцу, в(ъ) ла́сцѣ своє́й хо//ва́ти. Пе́вне то́є не́бо новоє преч(с)таѧ два бца ва́шмосци мосцѣ́вую па́нюю по до́лгихъ и щасли́выхъ лѣ́техъ до на́йвышшогѡ нба ємъпѣре́йского на вѣ́чноє мешка́ньє запрова́дитъ, чогѡ̀ ѧ̀ ваше́цѣ мосцѣ́вой па́ней зы́чачи, маєста́тъ бжїй недосто́йными моли́твами мои́ми блага́ю. — 5 зв. нн. — Бы(т) .г҃. — 6 нн.

Вел(ь)мо́жности твоє́й моє́й ве́лце мл(с)тивой па́нїой и добродѣ́йцѣ вышелѧ́кихъ добръ доча́сныхъ и вѣ́чныхъ ца́ле зычли́выи слуга̀ на́йменшїй и устави́чный бгомолецъ Іѡанѣкїй Ґалѧтовскїй.// 6 зв. нн.

Чите́лнику ласка́вый, тыи чу́да престо́и бци могу́тъ сщенники в(ъ) цркви чыта́ти на у́трени длѧ нау́ки людемъ и на похва́лу престо́й бци на пра́здникъ бгоро́диченъ. Могу́тъ чыта́ти и за́конники в(ъ) цркви того́ жъ ча́су, могу́тъ читати и в(ъ) тра́пезѣ по(д) часъ обѣ́ду а́лбо вече́ри. З(ъ) ты́хъ чу́дѡвъ могу́тъ и казнодѣ́и по́мочъ мѣ́ти до каза́нѧ на пра́здники бгоро́дични и на и́ншыи ста и неде́лѣ, и на по́гребѣ, и на ѡка́зыи ро́зныи, беручѝ и́хъ, и апплѣку́ючи до своє́и мо́вы, що знайду́єтсѧ в(ъ) мои́хъ каза́нахъ мнѡ́гихъ. Ты́ми чу́дами могу́тъ всѣ хр(с)тїане правосла́вныи вѣ́ру свою̀ спира́ти и всѣ́мъ людемъ невѣ́рнымъ, геретыкѡ́мъ, жыдо́мъ и пога́нѡмъ, ѡ(т)по́ръ дава́ти и са́ми сѧ въ дѡ́брыхъ учы́нкахъ будова́ти и дѣ́дичами цр(с)твїѧ нб(с)ногѡ зоста́ти.// 7 нн.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ МЕЖЫ СУБѢЛЛАМИ ПРОРОЧИЦАМИ ПОГАНСКИМИ, КОТО́РЫИ ПРЕ(Д) ЗАЧѦТІЄМЪ ЄЙ ЗА ѠБАВЛЕ́НІЄМ(Ъ) БЗ(С)КИМЪ ЗНАЛИ ЄЙ И ВЪ КНИГАХЪ СВОЙ(Х) О́НУЮ ПИСА́ЛИ И ЛЮДЕ́МЪ ПРОПОВѢДАЛИ И ВЫСЛАВЛѦЛИ

Мартин(ъ) Бѣлскій, кни(г) .а҃, ли(ст) .рк. 4 1

Чу́до первоє. Субѣ́ллѧ Пе́рсика, проро́цкимъ дхомъ ѡ(т) бга наполне́нна, такі́и слова̀ ѡ преч(с)той двѣ в(ъ) своихъ вѣ́ршахъ написа́ла:

Прі́йдетъ на свѣтъ вели́кїй пр(о)ркъ
з(ъ) высо́кихъ кра́йнъ през(ъ) оболокъ, //

з(ъ) двы сѧ ч(с)тои народитъ,
а насъ з(ъ) богомъ ѡ(т)цемъ погодитъ.

Чудо второє. Сvбѣллѧ Либика за побудкою дха стагѡ такъ ѡ преч(с)-той двѣ пророковала:

Ото прійдетъ днь свѣтлости,
Роспорошитъ всѣ темности,
Котрого часу вѣчный панъ
Длѧ всѣхъ грѣха будетъ посланъ.
Будетъ ведлугъ тѣла жити,
Панна єгѡ будетъ мѣти,
Накормитъ перс(ь)ми своими,
Такъ єстъ тайнами бзскими.

Чудо третеє. Сvбѣллѧ Делфика, маючи в(ъ) собѣ дха стогѡ, такоє ѡ преч(с)той двѣ написала пророцтво:

О члвѣче, знай пана своєгѡ,
Пр(о)ркъ прійдетъ длѧ збавленѧ твоєгѡ,
Той наукою в(ъ)весъ свѣтъ ѡсвѣщаєтъ,
Нехай в(ъ) памѧти кождый єгѡ маєт(ъ),
Бз(с)ким(ъ) сѧ дѣйствомъ з(ъ) двици народит(ъ)
1 зв. И своимъ вѣрнымъ ср(д)ца ѡхолодит(ъ). //

Чудо четвертоє. Сvбѣллѧ Хvмерїѧ, ѡ(т) дха стогѡ наученна, такїє ѡ пр(с)той бци слова написала:

Двица (въ) молодомъ вѣку
Будетъ в(ъ) чести члвѣку,
Мы всѣ будемъ єй чтити,
Црѧ в(ъ) рукахъ будетъ мѣти,
Котрому принесутъ дары
Правовѣрныѧ три чары.

Чудо пѧтоє. Сvбѣллѧ Самїѧ за справою дха стѡгѡ ѡ преч(с)той двѣ такъ пророковала:

Ото на свѣт(ъ) к(ъ) на(м) прїйдет(ъ) па(н) богатый з(ъ) нба,
Народит(ъ)сѧ з(ъ) убогой двци, такъ треба.
Звѣрѧта єму хвалу будутъ ѡ(т)давати,
Нбо, землѧ, аггли будутъ вызнавати.

Чудо шестоє. Сvбѣллѧ Кумеа такоє пророцтво мѣла ѡ преч(с)той двѣ, даноє собѣ ѡ(т) дха стогѡ:

2 Южъ мой слова ижъ ѡстатечныє,
Правдиве сутъ и будутъ тежъ вѣчные, //
Которыє намь црѧ знаменують

И прі́стьє єгѡ̀ на свѣ́тъ ѡбѣцу́ютъ,
Котры́й в(ъ) поко́ю бу́детъ з(ъ) на́ми жи́ти
И всему̀ свѣ́ту ми́лый ма́єтъ бы́ти,
Прі́йметъ на себѣ̀ людское онъ тѣ́ло,
Г(с)ду бгу то́є ба́рзо ми́ло.
Дви́цу ѡ́зметъ собѣ̀ онъ за мтку,
Оба́чит(ъ) во всѣ́мъ єй в(ъ) пра́вым(ъ) ста́тку.
Пре́йдетъ пе́вне насъ невѣ́ста го́дностю,
Поко́рою и цно́тою, цу́дностю.
ДлѦ тогѡ̀ збавитѝ па́на тутъ своє́го
В(ъ) чи́стый живо(т) свой з(ъ) нба высо́когѡ.

Чу́до се́моє. Сνбѣ́ллѦ Гел(ъ)леспо́нтика ѡ преч(с)той двѣ дхомъ проро́цкимъ та(к) написа́ла:

Ґды́ мъ тежъ які́ись ре́чы розмышлѦ́ла
Па́нну мъ в(ъ) вели́кой че́сти ѡглѦда́ла,
КотрѦ́ свого̀ да́ру таково́гѡ
Го́дна з(ъ) прейзре́нѦ па́на прему́дрогѡ.
Такъ ува́жит(ъ) панъ свою̀ служе́бницу,
Же в(ъ) єй живо́т(ъ) прі́йдет(ъ) якъ в(ъ) ложни́цу // 2 зв.
А то́й рожа́й е́стъ ба́рзо знамени́тый,
В(ъ) бз(с)кой спра́вѣ та(к) пре(д) людмѝ закры́тый,
Же вели́коє ди́во сѦ пока́жетъ
Па́нна тако́и ре́чы ґды дока́жетъ.

Чудо ѡсмоє. Сνбѣ́ллѦ Фрі́ґїѦ пре(з) нау́ку дха сто́гѡ проро́цкїє вѣ́ршѣ такі́и ѡ престо́й бци зложи́ла:

Ви́дѣлам(ъ) па́на на(д) всѣ́хъ найвы́шшогѡ,
На злосли́вый свѣ́тъ ба́рзо гнѣвли́вого,
Мѣ́лъ ю́жъ незбо́жных(ъ) люде́й загуби́ти,
Зно́ву брате́рствѡ з(ъ) ни́ми схо́чет(ъ) мѣ́т(и),
Пошле́тъ к(ъ) дви́ци аггла своє́го,
Жебы̀ з(ъ) вѣ́рою при́Ѧла̀ о́ногѡ.
Пре(д)вѣ́чному е́стъ бгу то́є ми́ло,
Єслѝ о́нъ ѡ́зметъ ѡ(т) дви́ци тѣ́ло,
То́є за свои́хъ о́нъ ѡфѣрова́ти
Ма́єтъ, упа́(д)лыхъ люде́й захова́ти.

Чу́до девѦтоє. Сνбѣ́ллѦ Єνро́пеа за споражѣ́н(ь)єм(ъ) дха бжго тако́є пр(о)рцтво ѡ прч(с)той двѣ свѣ́ту ѡб(ъ)Ѧви́ла:

Прі́йдетъ на свѣ́тъ сло́во вѣ́чноє,
Вѣ́рнымъ свои́мъ пожыте́чноє, // 3
З(ъ) нба е́стъ ѡ(т) бга посла́нный
През(ъ) живо́тъ цнотли́вои па́нны,
Го́ры и вели́кїє ва́лы
Пре́йдетъ, бу́детъ ту́тъ часъ нема́лый.

Чу́до десѦтоє. СνбѣллѦ Тибуртина, дхомъ бзским(ъ) наполне́н(ъ)наѦ, такі́є слова̀ ѡ преч(с)той двѣ бци в(ъ) вѣ́ршах(ъ) свои́х(ъ) написа́ла:

Бгъ правди́вый дал(ъ) минѣ вымо́ву таку́ю,
Же мъ ѡбѦви́ла свѣ́ту дви́цу ди́вную,

Котра́ѧ въ Вѵфлеѡмѣ сна́чка поро́ди(т),
Єдна́къ двѝцству єй то́є не зашко́дит(ъ).
Ста́ѧ то го́днаѧ щасли́ваѧ мти,
Кото́раѧ дасть тому̀ свой по́кармъ(ъ) дитѧ́ти.

Чудо ѡдинадцѧтоє. Ґды пога́не в(ъ) Ры́мѣ збудова́ли бож(ъ)ни́цу Янусовѣ, бо́гѡви своє́му фалши́вому, на то́й часъ пыта́ли сѵбѣ́лли Тибурти́ни, по́ки бы та́ѧ мѣ́ла божни́ца стоѧ́ти. Ѿ(т)каза́ла Тибурти́на, по́ки двица сна поро́ди(т). Та́к(ъ) же сѧ и ста́ло, бо по́ты Яну́сова божни́ца стоѧ́ла, по́ки прч(с)-
3 зв. таѧ // два Хр(с)тѐ не породи́ла. А ско́ро уроди́ла Ха, за́раз(ъ) та́ѧ божни́ца в(ъ) Ры́мѣ на землю упа́ла.

Чудо дванадцѧтоє. Ґды Октовї́ѧнъ, це́саръ Ры́мскїй, хотѣ́лъ зва́тисѧ бо́гом(ъ), в(ъ) то́й часъ сѵбѣ́ллѧ Тибурти́на, проро́чица пога́нскаѧ, пѡказа́ла єму̀ на́ нбѣ дви́цу, держа́чую на рука́хъ свои́х(ъ) дитѧ́тко, и мо́вила: «Той ѡлтаръ є́стъ сна бжго». Длѧ того̀ сѵбѣл(ъ)лѧ показа́ла двицу, держа́чую на рука́хъ своихъ дитѧ́тко, бо пророкова́ла ѡ ты́(м), же мѣ́ла преч(с)-таѧ два Ха породи́ти и єгѡ̀ на рука́хъ свои́хъ держа́ти.

ЧУДА Ѿ ЗАЧАТЇИ И РОЖ(Д)ЕСТВѢ ПРЕСТОИ БЦИ

Метафра(ст) в(ъ) 4 жи(т). с̃. Анны. **Чу́до пе́рвоє.** Ѿ рѡждествѣ преч(с)тои двы ро́дичѡм(ъ) єй, Іѡаки́мовѣ и Аннѣ, ѡзнайми́лъ бгъ пре(з) аггла, бо Іѡаки́мъ знашо́лъ жену̀ свою̀ // Анну з(ъ) то́єю новино́ю в(ъ) црк̃ви Іер(с)ли́мской в(ъ) золоты́хъ воро́та(х), же она̀ мѣ́ла породи́ти цорку, кото́раѧ мѣ́ла зоста́ти мткою бжею. А то́є Іѡаки́мовѣ ѡзнайми́лъ аггл, же мѣ́лъ та́м знайти жену̀ свою̀ з(ъ) то́єю жъ новино́ю.

Кни́га Дормѣсекуре ѡ зачат. пр(с). бци. **Чудо второє.** Алеѯандеръ Ни́лка, учи́тель шко́лный, постанови́лъ и хотѣ́лъ научáти, же преч(с)таѧ два в(ъ) грѣху̀ первоpóдномъ сѧ зачала̀. А́ле то́є постанови́вши, за́разъ захорѣ́лъ, в(ъ) которой хоро́бѣ взыва́лъ престую бцу и млилъсѧ є́й, жебы̀ єгѡ̀ уздоро́вила. Те́ды в(ъ)ночѣ показа́лasѧ єму̀ преч(с)таѧ два и мо́вил(а): ту́ю хоро́бу длѧ того̀ терпи(ш), же хо́чешъ научáти, я́кобы мъ я̀ зачала́сѧ в(ъ) грѣху̀ первоpóдномъ. То́є ре́кши, єгѡ̀ улѣчи́ла и невиди́ма ста́ла. Схолѧ́сти(к) о́ный, пришо́вши до здоро́вѧ, вели́кую книгу написа́лъ ѡ зача́тїи престо́и бци, же она̀ зачала́сѧ без(ъ) грѣха̀ первоpóдного.

Чу́до третєє. Ге́лсинъ, авва монастырѧ Ремме́нскогѡ, ґды ѣ́халъ з(ъ)
4 зв. Да́цыи до Анґлї́и през(ъ) мо́ре, на мо́ри // вели́каѧ бу́рѧ повста́ла, кото́раѧ
Анзелмъ, архїепи(с). Кантуар. ѡ зачат. пр(с). бци. єгѡ̀ и жеґларѡ́въ и́ншых(ъ) ю́жъ мѣ́ла утопи́ти. Онѝ всѣ моли́лисѧ бгу з(ъ) пла́чемъ и преч(с)той двѣ бци, про́сѧчи ѡ причи́ну до Хр(с)та̀, сна єй, и ѡ рату́нокъ. В(ъ) то́й часъ му́жъ, в(ъ) шаты архїере́йскїє убра́ный, показа́лсѧ и́мъ ве́дле окрута и мо́вилъ до Ге́л(ь)сина: «Гелсине, єслѝ хо́чешъ зоста́ти здоро́вым(ъ) и ѡ(т) смрти бы́ти во́лнымъ, ѡбѣцу́йсѧ днь зача́тїѧ пр(с)то́и

бци празновати и научати иншых(ъ) людей, жебы празновали». Пыталъ Гелси(н): «Якоє ж(ъ) набоженство маємо ω(т)правовати до преч(с)тои двы в(ъ) днь зачатїа ей?» Ѡ(т)казалъ онъ: «Таким(ъ) набоженство(м) зачатїє пр(с)тои бци чтѣте, яким(ъ) рож(д)ество єй чтити звыклисте». Тоє мовивши, он архїєрей зникнулъ, пре(д) которымъ авва Гел(ь)синъ ωбѣцалъса все тоє учынити, що єму роскᴀзано. И заразъ, море успокоилоса и погода наступила. Приѣхавши до Анґлїи, всѣмъ людем(ъ) тоє ωзнаймилъ, що са имъ на морѣ притрафило. И заразъ в(ъ) монастырѣ Ремменскомъ кождогω року зачатїє престои бци почалъ праз(ъ)новати. // 5

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ, МЕШКАЮЧОИ В(Ъ) ЦРКВИ СОЛОМѠНОВОЙ

Чудо первоє. Преч(с)таа два бца гды мешкала въ црквѣ Соломѡновой, на той часъ служилъ єй агглъ, носилъ єй покармъ, которогω она зажывала. ѠбАв. Єлїсав.

Чудо второє. Преч(с)таа два бца показаласа Єлїсаве҃ѳѣ и мовила: «Гды мъ жила въ црквѣ Соломѡновой, мѣламъ уставичную утѣху ω(т) бга и ω(т) агглωвъ, бо мъ славу бжїю и агглωвъ видѣла. Гїерон. в(ъ) ωбАв. Єлїсаве(ѳ).

Чудо третеє. Преч(с)таа два бца, чытаючи у пр(о)рка Ісаїи тыє слова: «Се деаа въ чревѣ зачнетъ и родитъ сна и нарекутъ има єму Єммануилъ, то єстъ с нами бгъ»,— млиласа бгу, жебы могла у тоєи двы служебницею быти. В(ъ) той часъ показаласа пре//ч(с)той двѣ бци свѣтлость великаа, з(ъ) посродку свѣтлости чула голосъ, мовачїй до себе: «Породишъ сна моєгω и за тоє иншыє будутъ тобѣ служити, же сь любачи мене, иншымъ служити хотѣла». Тоє дѣалоса в(ъ) црквИ Соломѡновой, що престаа бца, показавшиса Єлїсавеѳѣ, ωзнаймила. Гїерон. ωбАв. Єлїсаве(ѳ). 5 зв.

Чудо четвертоє. Єдногѡ часу Єлїсавеѳа на рож(д)ество Хво розмышлала ω житїи престой бци и поздоровленьє агг(с)коє до неи мовила Показаласа єй прч(с)таа два бца и мовила до неи: «Єлїсавеѳо, скоро ω(т)цъ мой и мти моа зоставили мене в(ъ) црквИ якω ωбѣцали бгу, в(ъ) той часъ з(ъ) писма стогω тры приказанья бжїи постановиламъ в(ъ) ср(д)цу своим(ъ) заховати. Першеє приказаньє: возлюбиши г(с)да бга твоєгω. Второє приказаньє: возлюбиши ближнаго своєго. Третеє приказаньє: возненавидиши врага твоєгω, то єстъ дїавола и грѣха вшелакогω. И тыє тры приказанья завше мъ в(ъ) ср(д)цу своємъ ховала». Гїерон. в(ъ) книзѣ ωбАв. Єлїсаве(ѳ).

Чудо патоє. // Преч(с)таа два бца, гды мешкала в(ъ) црквИ Соломѡновой и южъ чтырнадцать лѣтъ мѣла, архїєрей в(ъ) црквИ пре(д) всѣмИ людмИ мовилъ, жебы двци, которыє лѣтъ дошли (з(ъ) црквИ, где мешкали), додо- 6 Гїерони(м) в(ъ) книзѣ

ѡбѦвле(н). Єлїсаве(ѳ). му ворóчалисѧ и в(ъ) стáнъ малжéнскїй вступовáли. Почýвши тыѐ словà ѡ(т) архїерéѧ, всѣ двици, мéшкаючїи в(ъ) црькви Соломѡновой, учынили росказáньє архїерéйскоє, тылко преблгословéннаѧ два Мрїа ѡ(т)повѣдѣла архїерéѡви, же тогò не мóжетъ учыни́ти, бо єй рóдичи на вѣчную слýжбу бгу ѡ(т)далѝ, до тогѡ и онà двцство своє́ бгу пошлюби́ла. Почýвши тóє, архїерéй приступи́лъ до кѵѡта г(с)дна и пытáлъ бга, що з(ъ) тымъ мѣлъ чынити. И зáразъ ѡ(т) кѵѡта г(с)днѧ вышолъ гóлосъ, жебы̀ всѣ з(ъ) дóму Двдового принеслѝ свои палцáты до олтарѧ и єслѝ бы чый палцáтъ заквѣтнулъ и на вéрху тогѡ палцáта дхъ стый в(ъ) пóстати голуби́ной показáлъсѧ, тому̀ жебы̀ преблгословéннаѧ два Мрїѧ былà пошлюблéна. Той гóлосъ всѣ в(ъ) црквѣ лю́де бýдучыи чýли. А гды вéдлугъ росказáньѧ бз(с)кого всѣ з(ъ) дóму Двдо-
6 зв. вого (межы̀ котóрыми былъ Iѡ//сифъ) принеслѝ палцáты своѝ до олтарѧ, в(ъ) той часъ Iѡсифова лѣска заквѣтла и на вéрхъ лѣски гóлубъ усѣлъ, з(ъ) нба прилетѣвши. Ви́дѧчи тóє, сщенникъ найвы́шшїй старозакóнный и всѣ лю́де пошлюби́ли преблагословéнную дву Мрїю Iѡсифови, котóрый взѧлъ єй в(ъ) домъ свой до Вѳлеѡму и промышлѦлъ ѡ рéчахъ, на весéльє потрéбных(ъ). В(ъ) тымъ чáсѣ прч(с)таѧ два з(ъ) и́ншыми седмà двицами, котóрыє мéшкали з(ъ) нéю в(ъ) црькви Соломѡновой, пошлà в(ъ) Назарéтъ до рóдичовъ своихъ.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ ПО(Д) ЧАСЪ РОЖ(С)ТВА ХВА

Лукà. а̃. **Чудо первоє.** Кгды преч(с)таѧ два мéшкала в(ъ) Назарéѳѣ, мѣстѣ Галїлéйско(м), на тóй часъ послáный был(ъ) до ней ѡ(т) ба архáгглъ Гаврї-
7 и́л(ъ) ѡзнаймовáти єй, же мѣла породи́ти Ха, сна бжого. // И пришéдши до ней, архáгглъ Гаврїи́лъ мóвилъ: «Рáдуйсѧ, ѡбрадовáннаѧ, гдь с тобóю».

Ма(т)ѳе(и) а̃. **Чудо второє.** Гды преч(с)таѧ два ѡбручéнна былà Iѡсифови и зачалà Ха ѡ(т) дха стóгѡ, на тóй часъ Iѡсифъ, чы́стости двчской стóрожъ, розмаи́тыє мысли мѣлъ ѡ пр(с)тóй бци и хотѣлъ єй потаéмне ѡ(т)пусти́ти, але тыхъ злыхъ и тривожли́выхъ мыслей Iѡсифови не казáлъ агглъ мѣти, въ снѣ єму̀ показáвшисѧ, и мóвилъ: «Iѡсифе, сну Дв(д)въ, не убóйсѧ прїѦти Мрїѧмъ, жены̀ твоєѧ, рóжд(ъ)шеє бо сѧ в(ъ) ней ѡ(т) дха éсть ста».

Тертулїѧ(н). **Чудо третеє.** Сїмеѡнъ прáведный, чытáючи у стогѡ пр(о)рка Исáїи тыѐ словà: «Се дваѧ въ чрéвѣ прїйметъ и рóдитъ сна», — не хотѣлъ тому̀ вѣрити, жебы дѣва моглà сна породи́ти. Тéды єму̀ ѡбѣцáлъ бгъ, же не мѣлъ умертѝ, хи́ба ѡбáчивши сна, ѡ(т) двы рож(д)еннагѡ. Такъ мóвилъ єѵ(г)ли́стъ Лукà: «Бѣ єму̀ ѡбѣщáнно дхомъ стымъ не ви́дѣти смéрти прéжде дáже не
7 зв. ви́дитъ Ха г(с)нѧ». Выпо(л)ниласѧ тáѧ ѡбѣтница бз(с)каѧ, бо Симеѡнъ //

по́ты жил, по́ки преч(с)таа дв҃а Х҃а не породи́ла. А гды Х҃а породи́ла и принеслà до цр҃кви, на то́й часъ Сімеѡнъ взалъ Х҃а на ру́ки свой и мо́вил(ъ) до негѡ̀: «Н҃нѣ ѡ(т)пуща́еши раба̀ своíгѡ [!], вл(д)кѡ, по глаго́лу твое́му съ ми́ромъ, я́кѡ ви́дѣста о́чи мой сп(с)нїє твоє́, е́же єсѝ уготова́лъ пре(д) лице́мъ всѣ́хъ людей свѣтъ въ ѡ(т)кровенїє язы́ком(ъ) и въ сла́ву людей твои́хъ І҃ила».

Чудо четвертоє. Преч(с)таа дв҃а, Х҃рста̀ породи́вши, дв҃ою зоста́ла. Я́кѡ про́мень сл҃не́чный през(ъ) шкло проника́єт(ъ), не наруша́ючи шкла, такъ Х҃с, уроди́вшиса ѡ(т) преч(с)тои дв҃ы, проникну́лъ през(ъ) єѝ тѣло, тѣла єѝ дв҃ическогѡ не наруша́ючи, ве́длугъ пр(о)рцства Ієзекíилева: «Та́а вра́та заключе́нна бу́дутъ и не ѡ(т)верзу́тса и никтò же про́йдетъ и́ми, я́кѡ г(с)дь бг҃ъ І҃илевъ внїйдетъ и́ми». Ієзе(к) .мд.

Чудо пѧтоє. Прч(с)таа дв҃а Хр(с)та породи́ла ѡ(т) дх҃а ст҃о́гѡ без(ъ) му́жа, бо арха́гглъ Гаврїи́лъ гды ѡзнаймова́лъ єй, же мѣла Х҃а породи́ти, мо́вила онà до арха́ггла: «Ка́ко бу́детъ се, иде́же му́жа не зна́ю?» Ѡ(т)ка//за́лъ арха́гглъ: «Дх҃ъ ст҃ы́й на́йдетъ на́ та и си́ла вы́шнагѡ ѡсѣни́тъ та». Лукà, а҃. 8

Чудо шестоє. Єгі́дїй лѣскою уда́рилъ въ зе́млю, мо́вачи: «Пред(ъ) рождество́мъ дв҃а». И за́разъ лилѣа з(ъ) землѣ вы́росла. Дру́гій разъ уда́рилъ, мо́вачи: «Въ рождествѣ дв҃а». И друга́а лилѣа вы́росла. Тре́тїй разъ уда́рилъ, мо́вачи: «По рождествѣ дв҃а». И тре́таа лилѣа вы́росла. Дла тогѡ̀ то́є чыни́лъ Єгі́дїй, жебы̀ научи́лъ вѣрити є́днагѡ̀ чл҃вѣка, и́жъ мтка бж҃аа є́стъ ч(с)тою дв҃ою, кото́рый ѡ єѝ чы́стости дв҃ической во́нтпилъ. Су́рїй в(ъ) житїи Єгидїа

ЧУДА ПРЕСТ҃ОИ Б҃ЦИ, УХОДА́ЧОИ ВЪ ЄГѴ́ПЕТЪ

Чудо первоє. Гды хотѣ́лъ И́родъ загуби́ти Х҃а новорожде́нногѡ, на то́й часъ аггл҃ъ въ снѣ показа́лъса Іѡсифу и каза́лъ єму̀ взѧти // Х҃а новорожде́нного и преч(с)тую дв҃у, ма́тку єгѡ̀, и утѣка́ти до Єгѵ́пту пре(д) И́родомъ. И ве́длугъ росказа́нѧ аггл҃ского Іѡсифъ поѧ́ль отрочà и ма́теръ єгѡ̀ но́щїю и ѡ(т)иде въ Єгѵ́петъ. Ма(ѳ) .в҃, 8 зв.

Чудо второє. В Єгѵ́птѣ, где прч(с)таа дв҃а б҃ца ме́шкала з(ъ) Х҃мъ, с҃номъ свои́мъ, през(ъ) сѐмъ лѣтъ недале́ко селà, назва́ногѡ Натарєа, є́стъ до тогѡ̀ ча́су де́рево єднò фиґо́воє, ѡ(т) само́гѡ сро́дку ажъ до верху̀ роздво́єное, я́ко бы ѡ(т)во́ристоє, а ве́рхъ єгѡ̀ схи́ленный и знижо́ный на кшта́лтъ наме́ту. То́є ста́лоса в(ъ) то́и часъ, гды прч(с)таа дв҃а приѣ́хала до Єгѵ́пту и мѣла ста́ти в(ъ) селѣ Ната́рїи. Іѡсифъ ст҃ы́й, зоста́вивши єй пред(ъ) село́мм(ъ) [!], ишо́лъ шука́ти госпо́ды до Ната́рїи, где бы мѣлъ съ Х҃мъ и съ пребгл(с)ве́нною [!] ма́ткою єгѡ̀ ме́шкати. Ѡнà, чека́ючи єгѡ̀, ста́ла по(д) тымъ де́ревомъ фиго́вымъ, кото́роє за́разъ, гды по(д) ѡ̀ноє преста́а б҃ца присту- Кнѧзь Радивил(ъ) в(ъ) Перегрина́цїи своєй.

пи́ла, роздвои́лосѧ и наме́тъ и мешка́ньє з(ъ) себѐ Хви и мтцѣ єгѡ̀ учыни́ло. Стои́тъ то́є де́рево до сегѐ ча́су на кшта́лтъ наме́ту, где ту́рки за́вше дер-
9 жа́тъ лѧ́мпу запа́леную//

Кассиѡдо(р) в(ъ) гисторїи, натроє подѣленой. **Чудо третеє.** Ґды преч(с)таѧ два з(ъ) Хрто́мъ до Єгѵ́пту пре(д) И́рѡдомъ уходи́ла, ѡ(т)почива́ла по(д) де́ревом(ъ) палмо́вымъ высо́кимъ. На то́й часъ мо́вила, ґды бы м(ъ) могла̀ ѻвоцовъ з(ъ) тоєи па́лми зажи́ти. Мо́вил(ъ) Іѡ́сифъ стый преч(с)той бци: «Ты мы́слишъ ѡ ѻвоцахъ, а а̀ мы́шлю ѡ водѣ, кото́рои ту́тъ не доста́нетъ намъ». Те́ды Хс, на рука́хъ преч(с)той двы бу́дучи, завола́л(ъ): «Схили́сѧ, де́рево, и покормѝ ѻвоцами ма́тку моѭ̀».

Огородо(к) црци ѡ невиннѧтках мова кв. И за́разъ де́рево верх(ъ) свой до землѣ схили́ло, з(ъ) кото́рогѡ преблгослове́н(ъ)наѧ Мрїа и Іѡ́сифъ, нарва́вши ѻвоцѡв(ъ), поси́лил(ъ)сѧ. Поты́мъ мо́вил(ъ) Хс: «Повста́нь, де́рево, и ѡтворѝ закры́тоє жро́дло в(ъ) ко́ренѣ твоє́мъ». И за́разъ сѧ ста́ло такъ, з(ъ) кото́рого жро́дла Мрїѧ и Іѡсифъ воды̀ напили́сѧ и осе́лка своє́го напои́ли.

Той же, там же. **Чудо четвертоє.** Ґды преч(с)таѧ два з(ъ) Хмъ въ Єгѵ́петъ пришла̀ до єдногѡ̀ мѣ́ста, назва́ногѡ Си́ренъ, и в(ъ)вошла̀ до божни́ци пога́нскои, в(ъ) кото́рой было̀ тры́ста и шесдесѧтъ и пѧть болванѻвъ, на то́й часъ всѣ ты́є бол-
9 зв. ваны̀ упа́ли на́ землю и покруши́лисѧ. //Ґды ѡ ты́м(ъ) да́но зна́ти Євфродо́зїю, пришо́вши з(ъ) войскомъ до той божни́ци, Хвѣ я́кѡ правди́вому бгу поклони́лъсѧ.

Той же, там же **Чудо пѧтоє.** Ґды преч(с)таѧ два з(ъ) Хмъ, сномъ свои́мъ, и Іѡ́сифом(ъ) уходи́ли пре(д) Иродом(ъ) до Єгѵ́пту, єдногѡ̀ ча́су в(ъ) доро́зѣ розбо́йники на нихъ напа́ли и хотѣ́ли осе́лка ѡ(т)нѧти. Єде́нъ разбо́йникъ, ѡба́чивши Ха, дитѧтко ба́рзо пї́е́нкноє, мо́вилъ, ґды бы взѧлъ бгъ на себѐ тѣ́ло члвчоє, не бы́лъ бы пї́енкнѣ́йшїй ѡ(т) тогѡ̀ дитѧти. И борони́лъ и́хъ ѡ(т) разбо́йникѡвъ и недопуска́лъ им(ъ) и́хъ осе́лка ѡ(т)нѧти. Те́ды преч(с)таѧ два мо́вила до того̀ роз(ъ)бо́йника: «Вѣ́дай, же тобѣ дитѧ то́є нагоро́ди(т), же сь борони́лъ єгѡ̀». Поты́мъ той разбо́йникъ з(ъ) Хмъ на кр(с)тѣ былъ приби́тый з(ъ) пра́вои стороны̀. И в(ъ) Ха увѣ́рилъ, кото́рому Хс, ве́длугъ пр(о)рцства преблгослове́ннои мтки своє́и, далъ нагоро́ду, мо́вачи до не́го: «Десь со мно́ю бу́деши в(ъ) рай».

Той же, там же **Чудо шестоє.** Ґды преч(с)таѧ два з(ъ) Хмъ уходи́ла пре(д) Иродомъ
10 до Єгѵ́пту, в(ъ) то́й ча(с) лвы и па́рды шлѝ за ни́ми, // а ча́сомъ шли пе́ред ни́ми, пока́зуючи им(ъ) доро́гу на пу́щи, и го́ловы своѝ схили́вши, и́мъ услугова́ли.

Баронѣ. року а̃. Созомен(ъ), **Чудо семоє.** Ґды преч(с)таѧ два з(ъ) Хмъ, сномъ свои́мъ, до Єгѵ́пту пришла̀, на то́й часъ въ Єгѵ́птѣ з(ъ) болванѡ(в) и з(ъ) божни́цъ пога́нски(х), в(ъ) кото́рих(ъ) ме́шкали, дїѧволи утѣка́ли и болваны̀ па́дали и круши́лисѧ.

Чудо осмоє. Преч(с)таѧ бца, з(ъ) Хмъ пред(ъ) Иродѡмъ уходачѝ до Єгѵ́п-

ту, гды са приближила до Гермопωла, мѣста, которое єстъ в(ъ) Ѳеваидѣ, кни(г)
дерево великое до землѣ са схилилω, ω(т)даючи поклонъ Хви и престой бци. .єі.
Гистор.

Чудо девАтоє. Гды преч(с)таа два, Ха на рукахъ держачи, хотѣла внїйти до єдной божници поганскои, дверѣ са єй сами ωтворили. Предъ Иродωмъ уходачи, престаа бца тогω дознала. црковн. глав .к.

Чудо десАтоє. Иродъ, царъ жидωвскїй, гды умеръ, который хотѣлъ Хр(с)та новорожденного забити, на той часъ агглъ въ снѣ показалса Iωсифовѣ въ Єгѵ//птѣ и казалъ взАти Ха дитАтко и преч(с)тую дву, мтку єгω, и вернутиса до землѣ жыдов(ъ)скои. И ведлугъ росказанА агглского Iωсифъ поАть [!] отроча и матеръ єго и прїйде в(ъ) землю Iизлеву. Iωанъ де Картаг. кни(г).ѳ. 10 зв. гоми(л).ї. Ма(т)ѳе(и).в.

Чудо ωдинадцАтоє. Преч(с)таа два бца, уходачи пре(д) Иродомъ до Єгѵпту, мыла пелюшки, которыми Ха повиАла. Потымъ водою тоєю жона єдного збойци сына своєго трудоватого мыла и зосталъ сынъ єи волный ω(т) тоєи хоробы. Iωанъ де Картаг. кни(г).ѳ. гоми(л).ї.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ВЪ ЖИТЇИ ЄИ

Чудо первоє. Гды пришла преч(с)таа два в(ъ) дом(ъ) Захарїин(ъ), на той часъ Iωанъ Кр(с)титель, будучи єще дитАмъ малимъ в(ъ) животѣ материнско(м), // тѣшилса з(ъ) приста єй, бо мови(т) єѵ(г)листт(ъ) [!] Лука: 11
«Бысть яко услыша Єлїсавеѳъ цѣлованїє Мрїино возыграса младенецъ въ чревѣ єА». Лука, а.

Чудо второє. Преч(с)таа два гды пришла в(ъ) домъ Захарїинъ, на той ча(с) Єлїсавеѳа наполненна была дхом(ъ) стым(ъ) и за справою, за побудкою дха стаго заволала голосомъ великимъ, витаючи преч(с)тую дву, ведлугъ єѵ(г)листы Луки: «Исполниса дха ста, Єлїсавеѳъ». И возопи гласомъ велїимъ и рече: «Бл(с)венна ты въ женахъ и бл(с)венъ плодъ чрева твоєгω и ω(т)куду мнѣ се да прїйде мти га моєго къ мнѣ». Лука, а.

Чудо третеє. Прч(с)таа два бца гды в(ъ) Iєр(с)лимѣ на горѣ оливной бгу молиласа и кланАласА, в(ъ) той часъ дерева оливныи кланАлиса посполу з(ъ) преч(с)тою бцею, честь єстъ [1] выражаючи. Сты(и) Єпифанїй на успенїє пре(с). бци.

Чудо четвертоє. Хс в(ъ) Канагалїлейской на веселю учыни(л) з(ъ) воды вино на причыну и прозбу преч(с)тои двы, мтки своєи, бо тамъ вина гды не стало, мовила преч(с)таа два до Ха: «Вина не имутъ». Потымъ Хс // казалъ слугамъ наполнити начына водωю, котораа в(ъ) вино ωбернуласа. Iωанъ, в. 11 зв.

Чудо пАтоє. Преч(с)таа два бца мѣла дха пр(о)рцкого, ведала пришлыи речи, ведала, же єй всѣ люде на свѣтѣ мѣли выславлАти, бо пришовши в(ъ) домъ Захарїинъ, мовила до Єлїсавеѳи: «Ѿ(т)нынѣ блажатъ ма вси рωды». Лука, а.

Чудо шестоє. Сїмеωнъ Прв(д)ный пр(о)рковалъ ω томъ, же боль, якъ мѣчъ, дшу прч(с)той двы мѣлъ проразити, и мовилъ до нєй: «Тебѣ же самой Лука, в.

дшу пройдетъ оружїє». Виполнилоса тоє пр(о)рцство по(д) часъ муки и смрти Хвои, бо на той часъ ср(д)це преч(с)той двы болемъ, якъ мечемъ, было проражено.

Чудо семоє. Дхъ стый в(ъ) азыкахъ огненныхъ ґды зыйшолъ на ап(с)лы, в(ъ) той же часъ зыйшолъ и на преч(с)тую дву в(ъ) азыци огненномъ. А якω ап(с)лωве почали, такъ и пречыстаа два почала мовити розмайтыми языками, которых(ъ) научилъ ихъ дхъ стый, бо и прч(с)таа два посполу
12 з(ъ) ап(с)лами // была на горници Ір(с)лимской и ωчекивала приста и принАта дха стогω. Такъ написанω в(ъ) дѣанїихъ ап(с)тлскихъ ω ап(с)тлахъ: «Сїи всѣ бАху терпАще єдинодушнω млтвою и моленїємъ съ женами и Мрїєю, матерїю Ісовою, и братїєю єгω».

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ПО(Д) ЧАСЪ УСПЕНЇА ЄИ

Сты(и) Єпіфанїй на успенїє пр(с). бци.

Чудо первоє. Єдногω дна преч(с)таа два бца была жалоснаа, же Ха, сна своєгω, не ωгладала, и плакала, жадаючи, жебы могла лицє єгω ωгладати. В(ъ) той часъ з(ъ) великою свѣтлостию агглъ єй показалса и мовилъ: «Третегω дна ω(т) тѣла взАта будешъ, снъ твой тебѣ, мтку свою, з(ъ) ωхо-
12 зв. тою ωчекиваєтъ». //

Той же, тамъ же чуда наступуючїи.

Чудо второє. Ґды мѣла умерти преч(с)таа два бца, показалъса єй агглъ з(ъ) рожчкою палмовою, которую принеслъ з(ъ) раю и ωзнаймилъ єй часъ, в(ъ) который умерти мѣла, и казалъ тую рожчку нести на погребѣ пред(ъ) марами, бо таа рожчка квѣтнучаа значила єй дѣвицство квѣтнучоє.

Чудо третеє. Ґды прч(с)таа два мѣла умерти, на той часъ всѣ ап(є)тлове з(ъ) далекихъ и з(ъ) розмайтыхъ сторωнъ принесены были на оболокахъ до прч(с)тои двы на погребъ єй.

Чудо четвертоє. Ґды преч(с)таа два умерла, на той часъ самъ Хс, взАвши дшу єй, неслъ на рукахъ своихъ до нба на вѣчноє мешканьє.

Чудо пАтоє. Ґды прч(с)таа два бца умерти мѣла, на той часъ Хс пришолъ до ней и взАлъ єй до нба, мовачи: «Прїйди, ближнаа моа, добраа моа, голубице моа». Ѡ(т)казала преч(с)таа два: «Готово ср(д)це моє, бже, готово
13 ср(д)це моє». //

Чудо шестоє. Ґды преч(с)тои двы тѣло погребли ап(с)толове и въ гробѣ положили, пошли третегω дна до гробу гладѣти преч(с)тои двы, але не знашли єй тѣла в(ъ) гробѣ. Теды розумѣли єдны стыи оци, же тѣло преч(с)тои двы заховалъ бгъ перед(ъ) людми такъ, якъ заховалъ тѣло Моνсеωво, ω которого тѣлѣ жаденъ чл вкъ до сегω часу не вѣдает(ъ). Другїи зась розумѣли, же преч(с)таа два встала з мртвыхъ и з(ъ) дшею и з(ъ) тѣломъ взАта

до нба, я́кѡ Хс вста́лъ з(ъ) ме́ртвыхъ и в(ъ)ступи́лъ до нба. Ту́ю дру́гую сенте́нцїю принѧла всѧ цркѡвъ каѳоли́ческаѧ.

Чудо семоє. Преч(с)тои двы уме́рлои ґды тѣло ап(с)толѡве прова́дили до гро́бу и спѣва́ли ѱалм(ъ) «Въ исхо́дѣ Їилевѣ ѡ(т) Єгѵ́пта», на то́й часъ оболокъ в(ъ)ко́ло ѡточи́лъ преч(с)тую дву и ап(с)толѡвъ такъ, же тылко спѣва́ньє лю́де чу́ли, а пречы́стои двы и ап(с)лѡвъ за оболокомъ не ви́дѣли.

Чудо осмоє. Преч(с)тои двы уме́рлои тѣло ґды ап(с)лѡве несли̂ // до гро́бу в(ъ) Геѳима́нїи, еди́нъ жидъ, прибѣ́гши, хотѣлъ зопхну́ти з(ъ) ма́ръ на́ землю тѣло пречы́стои двы, а́ле єму̂ за́разъ невиди́мѡ были̂ ѡ(т)тѧти ру́ки ѡбѣ́двѣ. 13 зв.

Чудо девѧтоє. Ґды преч(с)тои двы бци уме́рлои тѣло ап(с)толове до гро́бу прова́дили, в(ъ) т/й часъ аггли на повѣ́трю спѣва́ли, кото́роє спѣва́нь [!] всѣ лю́де чу́ли в(ъ) Геѳима́нїи.

Чудо десѧтоє. Ґды ап(с)толѡве прова́дили до гро́бу тѣло пр(с)то́и бци уме́рлои, в(ъ) то́й часъ жиды̂, вы́бѣгши з(ъ) домо́въ, побуди́ли на́родъ, же́бы тѣло пр(с)то́и бци з(ъ) маръ на́ землю ски́нули. А́ле всѣ тыи жиды̂ и на́рѡды за́разъ слѣпото́ю были̂ зара́жены, поты́мъ ґды в(ъ) Ха увѣ́рили, зно́ву и́мъ очи были̂ приве́рнены.

Чудо одинадцѧтоє. По воскр(с)нїи Хвѡмъ и по вознесе́нїи єгѡ̂ и по соше́ствїи ста́го дха а́жъ до раздѣле́нїѧ сты(х) ап(с)тлѡвъ на про́повѣдь были̂ всѣ ап(с)лы єдиноду́шно в(ъ)купѣ и на ѡбѣ́дъ сѣда́ючи, ѡставлѧ́ли // поро́жноє мѣ́сце и на не́мъ возгла́вїє кла́ли, а на возгла́вїи часть хлѣ́ба тогѡ̂, кото́рый ѣли въ че́сть Хву. По ѡбѣ́дѣ вста́вши и блгодаре́нїє чы́нячи, бра́ли часть хлѣ́ба, кото́рую ѡ(т)дѣли́ли въ че́сть г(с)дню, подносячи̂ єй, мо́вили: «Сла́ва тебѣ, бже нашъ, сла́ва тебѣ, сла́ва ѡ(т)цу и сну и сто́му дху». Мѣ́сто зась тыхъ словъ «Вели́ко имѧ̂», мови́ли: «Хс воскресѐ» а́жъ до вознесе́нїѧ Хва. По вознесе́нїю зась Хвомъ почали̂ мо́вити: «Вели́ко имѧ̂ стыѧ тр(о)ца, гди Їсе Хе, помага́й намъ». То́є всѣ ап(с)ли чыни́ли и в(ъ)ку́пѣ и ѡсо́бно ко́ж(д)ый з(ъ) ни́х а́жъ до успе́нїа пр(с)то́и бци. А ґды на оболокахъ зобра́ни были̂ на успе́нїє, пр(с)тои бци, по погребе́нїи єй тре́тегѡ днѧ ѣли и по ѡбѣ́дѣ вста́вши и ча́сть хлѣ́ба въ имѧ̂ Хво лежа́чогѡ ве́длугъ звы́чаю по(д)носи́ли, мо́вячи: «Вели́ко имѧ̂». В(ъ) той часъ пр(с)та́ѧ два бца по успе́нїи своє́мъ на облацѣ з(ъ) орша́комъ свѣтлыхъ агглѡвъ показа́лася ап(с)толомъ, мо́вячи до ни́хъ: «Ра́дуйтеся якѡ с(ъ) ва́ми е́смъ повсѧ́дни». Те́ды ап(с)толѡве, в(ъ)мѣ́сто «Гды Їсе Хе», завола́ли: «Преста́ѧ бце, помага́й намъ». Поты́мъ пошо́вши до гро́бу, зна//шли̂ преч(с)таго тѣ́ла єй и увѣ́рили, же въистин(н)ну я́кѡ снъ єй, такъ и она̀ тре́тего днѧ з мртвых(ъ) вста́ла и з(ъ) дшею и з(ъ) тѣ́ломъ до нба єст(ъ) взѧ́та.

Полу́став(ъ) 14 ѡ блгодаре́нїи по ѡбѣ́дѣ

14 зв.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ПРЕЗ(Ъ) ИМѦ́ ЄИ МАРЇѦ

Патрїа́р. Хрїстофо(р) Алеза́нде(р) Іω(в) Антїо(х) Васи(л).

Чудо первоє. Енéѧ, которого ап(с)лъ Петръ в(ъ) Ли́дѣ мѣстѣ разслабле́нногω уздоро́вилъ, мо́вачи: «Енéѧ, исцѣлѧ́етъ тѧ Іс Хс»,— той бли́зкω мѣста Ли́ды збудова́лъ цркові на че́сть престо́й бци, кото́рую црковъ хотѣли ω(т)нѧ́ти жыды̀ и пога́не. Жыды̀ хотѣли бгу вы̀шнему, пога́не засъ хотѣли бого́мъ своймъ црковъ ω(т)лучи́ти и удали́сѧ до кнѧ́зѧ тоéи єпа́рхїи, про́сѧчи єго̀ ω ту́ю црковъ. Те́ды кнѧзь вы́далъ такі́й де́кре(т), жебы̀ црковъ

Їєрусалимъ, въ свиткѹ 15 соборъ до Теωфи́лѧ, цесарѧ грецкого.

15 тры̀ дни была̀ за́мкнена и запеча́тана и которой бы вѣры з(ъ) тыхъ трωхъ — хри//стїа́нскωи, пога́нскои и жидωвскои — чу́до в(ъ) цркви показа́лосѧ, тымъ ω(т)да́ти мѣлъ црков(ъ). По трωхъ днехъ кнѧзь каза́лъ ωдомкну́ти црковъ и печа́ть ω(т)нѧ́ти и са́мъ з(ъ) христїѧ́ны, з(ъ) пога́ны и з(ъ) жыда́ми вше́дши в(ъ) црков(ъ), ωба́чи(л) на стѣнѣ в(ъ) ша́тѣ порпуро́вой образъ престо́и бци, кото́рый чудовне бз(с)кою не чл҇вѣчою руко́ю былъ вы́малїо- ваный и на(д) о́бразомъ напи́саны былѝ слова̀: «Марі́ѧ матѝ Ха, ца́рѧ Назорея». Ви́дѧчи кнѧзь то́є чу́до, жыдо́въ и пога́нωвъ сму́тных(ъ), а хр(с)тїѧ́нъ веселѧ́чихъсѧ, дал(ъ) в(ъ) мо́цъ хр(с)тїѧ́нωмъ ту́ю црковъ.

Алои(ѳ). нс(в). гла(в) ло. ли(ст) тнз. ω прч(с). двѣ.

Чудо второє. Єде́нъ чл҇вкъ на имѧ̀ Іωа́нъ за́вше преч(с)тую дву поздоровѧ́лъ, мо́вѧчи: «Ра́дуйсѧ, Мрїє»,— бо ты́лко умѣлъ. А гды̀ уме́ръ, з(ъ) у́стъ єгὼ вы́росла лилѣа, на которой золоты́ми литерами напи́саны былѝ слова̀: «Ра́дуйсѧ, Мрїє».

Чудо третеє. В мѣстѣ Арте́зїи, в(ъ) провѣнцїи Нѣдерлѧ́нду, єде(н) за́конникъ на́божный былъ до престо́и двы и вели́кую честь ω(т)дава́лъ тому̀

15 зв. и́мени Ма́рїѧ, бо // на ко́ждый день молѧчи́сѧ мо́вилъ ѱалмы, кото́рыи сѧ почина́ютъ ω(т) лите́ръ, в(ъ) то́мъ имени Ма́рїа замыка́ючих(ъ)сѧ. Єде́нъ мо́вил(ъ) ѱалм(ъ), кото́рый почина́єтсѧ ω(т) лите́ри **М.** Дру́гїй мо́вилъ ѱалмъ, кото́рый почина́єтсѧ ω(т) лите́ри **А.** Тре́тїй мо́вилъ ѱалмъ, кото́рый почина́єтсѧ ω(т) лите́ри **Р.** Четве́ртый мо́вилъ ѱалмъ, кото́рый почина́єтсѧ ω(т) лите́ри **И.** Пѧ́тый ѱалмъ и́ншїй мо́вилъ, кото́рый почина́єтсѧ та́кже ω(т) лите́ри **А.**

Вѣнкентъ(ъ). Бє(л). кни(г) .з. Гїсто(р). гла(в).pši

Гды засъ ро́ку ты́сѧча сто шест(ь)деся́т(ъ) девѧ́того в(ъ)ночѝ пред(ъ) сты́мъ Андре́ємъ то́й за́кон(ъ)никъ на имѧ̀ Іωсцїо́нъ уме́ръ, з(ъ) у́стъ єгὼ вы́росла ро́жа, на которой напи́сана была̀ лите́ра **М**; з(ъ) пра́вого о́ка вы́росла ро́жа, на которой напи́сана была̀ лите́ра **А**; з(ъ) лѣвого око [!] вы́росла ро́жа, на которой напи́сана была̀ лите́ра **Р**; з(ъ) пра́вогω у́ха вы́росла ро́жа, на которой напи́сана была̀ лите́ра **І**; з(ъ) лѣвого у́ха вы́росла ро́жа, на которой напи́сана была̀ также лите́ра **А.** На то́й ча(с) за́конники з(ъ) того̀ монастырѧ̀ ωзнайми́ли то́є єп(с)кωпвѣ Атреба́нскому, в(ъ) которого дїωце́-

16 зїи ме́шкали. Єп(с)копъ з(ъ) дховенствомъ учини́л(ъ) // процессїю до тогὼ тѣла, где вы́нѧвши ро́жу з(ъ) у́стъ, далъ в(ъ) крышта́лъ ωпра́вити и на олтару каза́лъ поста́вити, бо та́ѧ ро́жа не звѧ́ла, а и́ншыи ско́ро вы́нѧты былѝ з(ъ) оче́й и з(ъ) уше́й, за́разъ повѧ́ли. Тѣло взѧ́вши, єп(с)копъ погре́блъ в(ъ)

црквѣ, пр(с)то́й бци посщенной. Дла па́мати то́є на табли́ци вы́писано и на фѣла́ру в(ъ) црквѣ, престо́й бци на че́сть збудо́ваной, завѣшено.

Чудо четвертоє. Єде́нъ во́инъ девицы на има Ма́рїи хотѣлъ ω(т)на́ти двицство. А гды она пла́кала и повѣда́ла, же пошлюби́ла девицство своє пр(с)той двѣ Мрїи, во́инъ не чыни́лъ єй жа́днои зло́сти. Поты́мъ показа́ласа той девицы млачойса прч(с)таа два и сказа́ла, же ю́жъ уме́ръ о́ный во́инъ и доступи́лъ збавле́на вѣчного и при сме́рти жа́ловалъ за грѣхи свои, же дла пречи́стой двы бци Мрїи учти́лъ девицу Ма́рїю, не ω(т)имова(л) є́й двицства. — Вѣнкен. кни(г) .з. глава рв.

Чудо патоє. Θωма́ з(ъ) Аквину, бу́дучи малы́м(ъ) дита́мъ в(ъ) ку́пели, не вѣдати ω(т)ко́ль доста́лъ ка́ртки, на кото́рой написано было поздоровле́ньє аггл(с)коє // до преч(с)тои двы: «Ра́дуйса, ωбрадова́ннаа Ма́рїє, г(с)дь с тобо́ю». Ту́ю ка́ртку гды єму были з(ъ) ру́къ през(ъ) моцъ вы́дерли, так(ъ) пла́кал(ъ), же єму зно́ву му́сѣли ω(т)да́ти. И на то́й часъ ю́жъ переста́л(ъ) пла́кати и, в(ъ) уста свои вложи́вши ту́ю ка́ртку, полкну́лъ. — Су́рїй в(ъ) жи́тїи єгω. 16 зв.

Чудо шестоє. Єдна жыдо́вка на има Рахи́ль з(ъ) вели́кою ωхо́тою и любо́вїю слу́хала, гды кто припомина́лъ има Мрїа пр(с)тои бци и до Ха наверну́ласа. Ω то́мъ пре(д)савза́т(ь)ю єй гды ро́дичи довѣдалиса, же хотѣла христїанкою зоста́ти, хотѣли єй в(ъ) далекую сто́рону засла́ти. Те́ды єй преч(с)таа два бца в(ъ) шатѣ бѣлой показа́ласа спа́чой и мо́вила: «Єкатери́но, встань, бо дале́кую ма́єшъ доро́гу». Рахиль, поти́ху вста́вши, шла до сщен(ъ)ника, кото́рый єй до монастыра впрова́дилъ и ωкрести́лъ, да́вши єй има Єкатери́на, я́кω была ω(т) пр(с)тои бци назва́на. Поты́мъ убра́лъ єй в(ъ) оде́жду и́нωческую. — Зверцад. прикла́д. Прикла(д) і.

17 **Чудо семоє.** Има преч(с)тои двы Мрїа ωбави́л(ъ) бгъ людемъ // єщѐ пред(ъ) зача́тїємъ єй, бо сvбѣлла Герїтре́а, за бз(с)кою спра́вою, въ свои́хъ вѣршахъ такіи слова написа́ла: «З(ъ) жывота Мрїи двици нова́а свѣтлость восїа́ла». — Кни(г).й. Оракул.

Чудо осмоє. В Костантинопо́лю знашли гробъ ка́менный, в(ъ) кото́ромъ члвкъ уме́рлый держа(л) в(ъ) руцѣ бла́ху золоту́ю з(ъ) на́писомъ: «Хс уро́дитъса ω(т) двици Ма́рїи и вѣрую в(ъ) негω». (Пр(о)ркъ то былъ якїйсь єщѐ пред(ъ) при́стамъ Хвымъ, кото́рый за спра́вою дха стогω написа́лъ тыи слова). — Баронъ. рок .ѱп.

ЧУДА Ѡ(Т) ШАТЫ И ПОАСА ПРЕСТОИ БЦИ

Чудо первоє. Преч(с)таа два бца Хр(с)то́ви, мале́нкому дита́ти, сама утка́ла ша́ту и ωблекла єгω, кото́раа ша́та росла, гды Хс рослъ. Ту́ю // ша́ту спомина́єтъ єvли́стъ Іωа́нъ, ω(т) преч(с)тои дѣви утка́нную: «Бѣ же хитώнъ не шве́нъ, но свы́ше иска́нъ в(ъ)весь». — Іωа́нь де Картаε. 17 зв. ω распа(т). Хвомъ.

Чудо второє. Гды приступи́лъ з(ъ) во́йсками свои́ми Ро́л(ь)лω подъ мѣсто францу́зкоє Карно́тум(ъ), в(ъ) то́й часъ ωбыва́телѣ ωдѣньє престои

Рамулф, кни(г) .ѕ. глав .є.

бци мѣсто хоругвы з(ъ) муру вывѣсили и непрїѧтелей слѣпотою заразили и ѡ(т) мѣста ѡтогнали.

Чудо третеє. Осколдъ и Дыръ, кнѧзѣ рускїи, которыи были еще пре(д) крещенїемъ народу рускогѡ, зобравъ(ъ)ши великїи войска рускїи, пошли Чорнымъ море(м) в(ъ) ѡкрутахъ подъ Царигородъ и ѡблегши егѡ, добывали. Теды патрїѧрха Сергїй, взавши преч(с)тои двы шату, котраѧ тамъ была, в(ъ)мочилъ в(ъ) море и заразъ сѧ море збурило и всѣ ѡкруты з(ъ) войсками рускими розбило и потопило, тылко два кнѧзѣ Осколдъ и Дыръ в(ъ) малой дружынѣ до ѡ(т)чизны вернулисѧ.

Стриков. лист(ъ) рѳі.

18 **Чудо четвертоє.** В третїй день по успенїи и погребенїи преславнои // црици нб(с)нои Марїи ап(с)тѡлѡве гробъ ей ѡтворили длѧ ап(с)тла Ѳѡмы, который не былъ при погребенїи прстои двы. А гды гробъ ѡдомъкнули, знайшли порожный, тылко в нем(ъ) самаѧ шата матки бжеи сѧ знайдовала, длѧ утѣхи вѣрнымъ хр(с)тїѧномъ зоставлена.

Прологъ, еі. август(а)

Чудо пѧтоє. Преч(с)таѧ два бца в(ъ) третїй день по успенїи своемъ дала поасъ свой ап(с)толу Ѳѡмѣ, который оную стрѣтилъ, гды ѡ(т) агглѡвъ несена была до прибытковъ нбсныхъ, бо ап(с)лъ Ѳѡма не былъ при погребенїи мтки бжеи, проповѣдалъ в(ъ) Ін(ъ)дїи слово бжїє. Третегѡ днѧ южъ по успенїи преч(с)тои дѣвы принесеный былъ оболокомъ до иншыхъ ап(с)толѡвъ и на той часъ преч(с)тую дву стрѣтилъ на повѣтру и поасъ взалъ ѡ(т) ней.

Прологъ, ла. август(а).

Чудо шестоє. Зѡа — Леѡна, цесара грецкого, жона, в(ъ) котрую был(ъ) злый духъ вступилъ, а гды ей патрїѧрха поѧсомъ преч(с)тои двы ѡперезалъ, зостала волнаѧ ѡ(т) злогѡ духа. //

Вѣрида(р) грецкїй. 18 зв.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ Ѡ(Т) ПЕРСТЕНѦ ЕЙ

Іакѡвъ Марханъ в(ъ) Свѣщникy дховъ. Чтенїє .є. тракта(т) й.

Чудо первоє. В земли Влоской, в(ъ) мѣстѣ Перузїумъ, в(ъ) црkви стого Лаврентїѧ естъ перстень, которымъ собѣ ѡбручилъ стый Іѡсифъ преблгословенную дву Мрїю бцу. Той перстень нѣ з(ъ) злота, нѣ з(ъ) срѣбра, але з(ъ) якогось каменѧ естъ учыненый и бз(с)кою провѣденцїєю ѡ(т) клюзынѡвъ до перузинѡвъ естъ перенесеный, которому перстеневи великоє пошанован(ь)є люде чинѧ(т) длѧ чудѡвъ, ѡ(т) него походѧчихъ.

Там же чуда 19 наступуючыи.

Чудо второє. Невѣсты з(ъ) костей слонїѡвыхъ робѧтъ перстенѣ и посылають до мѣста, Перузїумъ званогѡ, жебы тамъ тыи перстенѣ перстенѧ преч(с)тои двы бци доткнулисѧ и ѡ(т) него посвѧтили//сѧ, а гды родѧтъ дѣти, в(ъ)кладають собѣ на палецъ тыє перстенѣ слонїѡвыє, длѧ тогѡ, родачи, болю не дознавають.

Чудо третеє. Которыи люде в(ъ) станѣ малженскомъ живутъ незгодне, тыє удаются до Перузїумъ длѧ перстанѧ преч(с)тои двы бци, жебы єму учинили пошанован(ь)є, бо той перстен(ь) покой и згоду межи незгодливыми малжонками чинитъ.

Чудо четвертоє. Мнѡгихъ людей, в(ъ) которыхъ злый духъ в(ъ)ступилъ и мучитъ ихъ, провадатъ ихъ до мѣста Перузїумъ в(ъ) црковъ стого Лаврентїа дла перстена престои бци и презъ той перстень волными зостаютъ ѡ(т) злыхъ духовъ.

Чудо пѧтоє. Валдрада, зацнаа невѣста, ґды ей перстень преч(с)тои бци, знайдуючїйса єщє в(ъ) Клюзѣ мѣстѣ, показано, ѡна вложила єгѡ на палецъ, але заразъ палецъ ей усохъ дла такого безпече(н)ства и неуваги. А тоє дѣалоса при великомъ людей мнѡзствѣ.// 19 зв.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ Ѡ(Т) ИСТОЧНИКА ЄЙ

Чудо первоє. Леѡнъ Макеллїй, цесаръ ґрецкїй, ґды єщє не былъ годностю цесарскою приѡздоблен(ъ)ный, єдногѡ часу прохожаючиса за брамою костантинополскою, знайшолъ члвка слѣпого, през(ъ) дорогу блудачогѡ, и взавши єгѡ за руку, провадилъ. Слѣпецъ оный, прагненьєм знатый и трапленый будучи, просилъ барзо Леѡна, жебы єму далъ пити. В(ъ) той часъ преч(с)таа два бца з(ъ) нба до Леѡна мовила, жебы ишолъ до гаю, яворовъ и кипарисовъ полного, который былъ близко негѡ, и в(ъ) тымъ гай жебы воды начерпалъ и напоилъ слѣпца прагнучогѡ, що Леѡнъ учынилъ з(ъ) ѡхотою. // 20

Никифо(р). Гистор. кни(г) .є. глав .ӣі.

Баронъ. рок. ѵӥз.

Чудо второє. Црца нбснаа, мти Ха, цра славы, казала Леѡновѣ в(ъ) томъ же гай взати болото и помазати очи слѣпогѡ, що ґды учынилъ Леѡ ведлугъ росказанья престои бци, заразъ оный слѣпецъ прозрѣлъ.

Там же наступуючїи чуда.

Чудо третеє. Преч(с)таа два тому жъ Леѡнови казала, жебы црквъ на честь єй збудовалъ на тым(ъ) мѣсцу, где былъ гай и жродло, и в(ъ) той црквѣ ѡбѣцалаcа завше жити и млачимъса всѣмъ ласку свою ѡсвѣдчати.

Чудо четвертоє. Слухаючи росказана преч(с)тои двы, Леѡ поставилъ црковъ над(ъ) самымъ жродломъ на честь престои бци, которую црквъ назвалъ источникомъ, то єстъ жродломъ. В(ъ) той црквѣ потымъ Юстинїанъ, великою хоробою знатый, при тым(ъ) жродлѣ зосталъ здоровымъ.

Чудо пѧтоє. Єлена, црца неплоднаа, ґды удаласа до жродла пр(с)той двы бци, в(ъ) той часъ ѡ(т) пр(с)тои бци ласку // ѡдержала, породила сна Константїна, который потымъ зосталъ цесаромъ. 20 зв.

Чудо шестоє. З Ѳесалоники єденъ хорый ѣхалъ до црквы источника престои бци дла улѣчена и умеръ на дорозѣ. Умираючи, просилъ жеґларовъ, которыи з нимъ там же до црквы источника, то єстъ жродла пр(с)тои бци ѣхали, жебы водою, ѡ(т) того жродла текучою, єгѡ тѣло ѡбмыли и там же погребли. Скорѡ тѡє жеґларѣ учинили, заразъ ѡжилъ и повсталъ умерлый.

Трїѡди цвѣтнои сїна҃зар в(ъ) пѧ(т). свѣтлый ѡ источнику прест҃. бци.

Чудо семоє. По лѣтехъ мнѡгихъ црковъ источника, то єстъ жродла престои бци, ґды мѣла упасти, же са вода умноживши по(д)ступила была и

Там же чуда всѣ

насту- пуючїи. хотѣла ѡнную црквъ перевернути и ѡбалити, в(ъ) той часъ преч(с)таа два бца видѡме показавшиса поты црквъ держала и вспирала, поки мнѡзство воды ѡ(т) церкви не было ѡ(т)далено.

Чудо осмоє. Леѡнъ Прем(д)рый, цесарь ґрецкїй, на камень хоровалъ.
21 Жона єгѡ Ѳеѡфана хоровала на горачку, // барзо ядовитую. А ґды удалса до источника, то єстъ до жродла преч(с)тои двы бци, зостали ѡ(т) своєи хоробы волни и здоровы.

Чудо деватоє. Того жъ Леѡна Прем(д)раго братъ Стефанъ, патрїарха Костантїнополскїй, хоровал(ъ) на ѡбложную. А ґды удалъса до источника престои бци, зосталъ здоровымъ.

Чудо десатоє. Іѡанъ, патрїарха Ір(с)лимскїй, мѣлъ слухъ зопсованый, который през(ъ) воду ѡ(т) источника прстои бци знову ѡдержалъ.

Чудо ѡдинадцатоє. Тарасїй Патрикїй и матка єгѡ Маґистринна хоровала на огневицу, барзо сроґую. И сынъ их(ъ) болезнь мѣлъ ѡ(т) затверженa жолудка и задержана воды. Ровне Схизина, єдна невѣста, терпѣла болезнь ѡ(т) дисентерыи. Тыи всѣ водою ѡ(т) источника, то єстъ жродла прстои бци, зостали улѣчены.

21 зв. Дѣалоса тоє ро(к) .цкв. **Чудо дванадцатоє.** Романъ, цесаръ ґрецкїй, который былъ з(ъ) Лака-// пи и Лакапинѡмъ названый, мѣлъ хоробы барзо злыи — розвазанье и стагненье жолудка. Презъ воду ѡ(т) источника престои бци ѡ(т) тыхъ хорѡбъ зосталъ волный.

Чудо трынадцатоє. Іѡанъ Варанъ знатый былъ великою болезню, трудомъ воднымъ. Тую болезнь водою ѡ(т) источника престои бци уздоровилъ.

Чтдо [!] чтырнадцатоє. Ієремонахъ Марко на твари мѣлъ пухлину, тую єму вода ѡ(т) источника престои бци улѣчила.

Чудо патнадцятоє. Макарїй монахъ хоровалъ на камень. Ѡ(т) тоєи хоробы вода ѡ(т) источника прстои бци волным(ъ) єгѡ учинила.

Чудо шеснадцатоє. Леѡ Макеллїй, першїй того имени цесар(ъ) ґрецкїй, ґды слѣпца водою в(ъ) гаи за брамою Констан(ъ)тїнополскою напоилъ, чувъ голосъ з(ъ) нба ѡ(т) преч(с)тои двы, же мѣлъ цесаром(ъ) зостати. Выполнилоса тоє пророцство мтки бжеи, бо в(ъ) прудким(ъ) часѣ Леѡ
Барон. ро(к) .унз.
22 з(ъ) малои кондицыи зосталъ цесаром(ъ) // ґрецкимъ, великимъ мѡнархою.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НА ВОЙНѢ

Чудо первоє. Нарсесъ, гетманъ ґрецкїй, былъ набожный до прч(с)тои двы. Теды за помочу єи звѣтажилъ Тотила, крола ґотскогѡ, єгѡ самого забилъ и все войско єгѡ поразилъ, бо єму пречистаа два показаласа и ѡзнаймила часъ, которогѡ мѣлъ з(ъ) непрїателми своими потыкатиса.

Толико(с) чте(н) .лѕ. на пре(м). 22 зв. **Чудо второє.** Артуръ, кроль анґлїйскїй, на войнѣ носилъ пре(д) собою тарчу золотую, на которой намалїованый былъ образъ преч(с)тои двы и за помочю єи // непрїателей звѣтажилъ.

Чу́до третеє. Іѡа́нъ Комме́нъ, це́саръ ґре́цкї́й, на(д) Ду́наєм(ъ) звѣ-
тяжилъ тата́рѡвъ, котры́и Өра́нцыю воєва́ли, ма́ючи з(ъ) собо́ю на войнѣ Баро(н). ро(к)
образъ преч(с)тои бци и з(ъ) слеза́ми на по́мочъ єѝ в(ъ)зыва́ючи. Верну́в- .҂аркг.
шися до Царигороду, учини́лъ трї́умфа́лный возъ, зо́лотомъ и дороги́ми ка-
мѣн(ь)ми приѡздо́бленый, на кото́ромъ образъ престо́и бци поста́вивши,
самъ пѣшо з(ъ) кр(с)то́мъ пре(д) во́зомъ ишо́л(ъ). Кѡ́нѣ бѣлыи в(ъ) во́зѣ
запря́женыи сена́торѡмъ и кре́внымъ своимъ каза́лъ прова́дити. И пришо́в-
ши до сто́и Со́фїи, пред(ъ) всѣми людмѝ дя́ковалъ бгу и престо́й бци за звѣ-
тя́зство.

Чудо четвертоє. Пела́ґїи, кроль гишпа́нскї́й, крыючися в(ъ) гора́хъ з(ъ) Баро(н).
во́йскомъ свои́мъ пре(д) сарацы́нами, поруча́л(ъ)ся прч(с)той двѣ. А ґды ро(к) .ѱиі.
сарацы́ны почалѝ на ту́ю яски́ню ки́дати камѣня, где ся крылъ Пела́ґїй,
камѣня наза́дъ воро́чалося за млтва́ми преч(с)тои двы и сарацы́нѡвъ самы́хъ
забїя́ло. // 23

Чудо пя́тоє. Іѡа́нъ Земѣска, це́саръ ґре́цкї́й, ґды мѣлъ войну̀ точи́ти
з(ъ) тата́рами, предъ тоєю войно́ю єдна̀ невѣста в(ъ) Бѣза́нцїумъ ви́дѣла въ Баро(н). ро(к)
снѣ престу́ю бцу, кото́рая єдному̀ жолнѣрови мо́вила: «Өеѡ́доре, мой и твой .цоа.
Іѡа́нъ в(ъ) небезпече́нствѣ знайду́єтся, поспѣша́йся на по́мочъ єму̀». По-
ты́мъ, ґды войну̀ точи́лъ Іѡа́нъ Замѣска з(ъ) тата́рами, показа́лся єди́нъ ры́-
церъ, на конѣ бѣломъ сѣдя́чїй, всему̀ во́йску ґре́цкому, кото́рый мѣша́лъ и
громи́лъ орды тата́рскї́й и в(ъ) той часъ Іѡа́нъ Замѣска за по́мочу прес-
то́и бци и за по́мочу сто́го Өеѡ́дора мчника сла́вноє над(ъ) тата́рами звѣтя́з-
ство ѡде́ржал.

Чудо шестоє. Васи́лї́й, це́саръ ґре́цкї́й, вы́слалъ Андре́я воєво́ду до Баро(н).
Өа́рсу на сараце́ны. Вожъ сараце́нскї́й написа(л) лист(ъ) до него̀ пы́шный ро(к)
с такі́ми слова́ми: «Оба́чу, єслѝ помо́жет(ъ) тобѣ снъ Мрї́инъ, ґды́ ся пущу̀ .ѡпи.
на тебѐ з(ъ) во́йскѡмъ». Андре́й воєво́да, взя́вши той листъ, повѣсилъ на
о́бразѣ преч(с)тои двы и мо́вилъ до ней: «Матко бжая, ты и снъ твой // бгъ 23 зв.
чи ма́єт(ъ) мѣти таку́ю знева́гу ѡ(т) того̀ пы́шного погани́на». По́тым(ъ) Ан-
дре́й, пусти́вшыся з(ъ) во́йскомъ своимъ, того̀ блюзнѣрцу заби́лъ и во́йско
єгѡ̀ порази́лъ.

Чудо семоє. Өеѡ́доръ, братъ Іра́клїа, це́саря ґре́цкого, войну̀ точи́лъ Баро(н).
з(ъ) пе́рсами. Те́ды єго̀ непрї́ятелемъ преч(с)тая два з(ъ) нба вели́кую тру́д- ро(к)
ность учини́ла бо за єѝ млтва́ми вели́кї́й градъ з(ъ) нба спа́лъ на пе́рсѡвъ .хкє.
и мнѡ́го и́хъ во́йска поби́лъ. И на то́й часъ пе́рсѡве былѝ звѣтяжени.

Чудо осмоє. Ґды Юлї́янъ апоста́та чини́лъ перехва́лки на хр(с)тї́янъ Ники-
и хотѣлъ и́хъ забї́яти, на то́й часъ преста́я два ѡборони́ла и́х(ъ) ѡ(т) того̀ фо(р),
непрї́ятеля, бо ви́дѣлъ сты́й Васи́лї́й Вели́кї́й, пречы́стую дву сѣдя́чую на книга .і.
маєста́тѣ межи мнѡ́гими агглами, кото́рая каза́ла Меркурї́євѣ му́ченикѡвѣ глава̀ лє.
Юлї́яна забити. И то́й невиди́мо заби́лъ єгѡ̀ на войнѣ ко́пїєю, ґды Юлї́янъ
войну̀ точи́лъ з(ъ) пе́рсами. Та́я вло́чня в(ъ) црквѣ была̀ на(д) сты́м(ъ) Мер-
ку́рїем(ъ) и не вида́ти єѝ было̀. Поты́мъ сты́й // Васи́лї́й Вели́кї́й и лю́де и́н- 24
шыи крва́вую ту́ю ко́пїю ѡба́чили.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НАД(Ъ) ГРѢШНИКАМИ

Чудо первоє. Ѳеѡфи́лъ запрѣлъсѧ былъ Хр(с)та̀ и преч(с)той двы, а ґды за то́є покутовалъ и уда́лъсѧ до преч(с)тои бци, про́сачи єй, жебы́ сѧ за ни́мъ причини́ла до Ха, сна своє́го, показа́ласѧ єму̀ преста́ѧ бца и мо́вила: «Якъ ѧ҆ ма́ю за тобо́ю причинѧ́тисѧ до сна моє́гѡ, кото́рого ты запрѣлъсѧ?» Те́ды Ѳеѡфи́лъ, ѡба́чивши престу́ю дву и почу́вши го́лосъ єй, єщѐ ба́рзѣй поча́лъ преч(с)той двѣ моли́тисѧ и по//сти́ти и плакати, же́бы сѧ за ни́мъ до Ха, сна своє́го, причини́ла. Поты́мъ зно́ву показа́ласѧ єму̀ прч(с)таѧ два и ѡзнайми́ла, же ю́жъ поку́та єгѡ̀ была̀ принѧ́та.

Метафра(ст) в(ъ) жи(т). єго̀.

24 зв.

Чудо второє. В мѣстѣ Флоре́нцїи была̀ зна́чнаѧ блу́дница на имѧ̀ Вене-ди́кта, кото́рой преч(с)таѧ два бца показа́ласѧ и напо́мнѣла єй, мо́вачи: «Ува-жа́й, цо́рко, и вѣдай ѡ то́мъ запе́вне, же мно́го є́стъ таки́хъ людей, кото́-рыи дале́ко ме́нше грѣши́ли, нѣжели ты, и́ншыи єде́нъ грѣхъ смерте́лный тылко учини́ли, єдна́къ до пе́кла ѡсу́ждени суть и мучатъсѧ навѣки».

Зверца(д). прикла(д) .є. ѡ грѣшникахъ приклад(ъ).

Чудо третеє. Ма́рїѧ Єгѵ́птенка, блу́дница в(ъ) Їерусалимѣ, хотѣла внї-йтѝ въ црквъ и поклонитисѧ животворѧщему дре́ву кр(с)та̀ г(с)днѧ, а́ле не могла̀ внїйтѝ. Всѣ лю́де в(ъ) црковъ вошлѝ, а єй саму́ю пред(ъ) две́рмѝ ктось держа́лъ мо́цно и не пуска́въ, лю́бо разъ, другі́й, и тре́тїй, и четве́р-тый порыва́ласѧ и хотѣла внїйтѝ. По́тымъ в(ъ) присѣнку пошла̀ в(ъ) єди́нъ ку́тъ, где ѡба́чила ѡ́бразъ преч(с)тои // двы бци, кото́рой почала̀ з(ъ) пла́-чемъ моли́тисѧ, же́бы за по́мочу єй могла̀ в(ъ)нїйтѝ в(ъ) црковъ и покло-ни́тисѧ кр(с)ту сто́му и ѡбеца́ласѧ ю́жъ пока́ѧтисѧ. Скончи́вши млтву, шла до црквѝ и южъ єй нѣхтѐ не держа́лъ и ни гамова́лъ в(ъ) дверехъ, за́разъ в(ъ) црковъ в(ъ)вошла и кр(с)ту̀ сто́му поклони́ласѧ и цѣлова́ла єгѡ̀.

25 Софронїй патрїа(р)ха Їєр(с)лим. в(ъ) жи(т). єй.

Чудо четвертоє. Ма́рїѧ Єгѵ́птенка, бу́дучи в(ъ)шете́чницею, моли́ласѧ преч(с)той двѣ пре(д) ѡбразомъ єй, же́бы є́й дала̀ покаѧ́нїє. Те́ды почу́ла ѡ(т) преч(с)тои двы такі́и слова̀: «Идѝ за Їѡрда́нь, тамъ поко́й зна́йдешъ». По-чу́вши ты́и слова̀, зара́зъ пошла̀ за Їѡрда́нь на пу́щу єгѵ́петскую и тамъ ки́лкадесѧ́тъ лѣтъ жила̀, поку́туючи за грѣхѝ своѝ, и зоста́ла сто́ю.

Там же

Чудо пѧтоє. Ма́рїю Єгѵ́птенку, на пу́щи ме́шкаючую, дїѧ́вол(ъ) запа-лѧ́лъ до пе́ршого жи́тїѧ вшете́чногѡ и приводи́лъ єй на па́мѧть ужива́ньє по-тра́въ роско́шныхъ, а́ле ѡна̀ в(ъ)зыва́ючи на по́мощъ преч(с)тую дву бцу, во́лнаѧ ѡ(т) ты́хъ поку́съ зоста́ла. //

Там же

25 зв.

Чудо шестоє. Зено, це́сарь ґрецкі́й, роспу́стне и вшете́чне живучѝ, у єдной невѣсти взѧ́лъ цо́рку на свою̀ роспу́стность. Та́ѧ невѣста проси́ла бга ѡ по́мсту и преч(с)тую дву ѡ по́мочъ. Показа́ласѧ єй преч(с)таѧ два и мо́-вила: «Ю́жъ бы мъ то́є учини́ла, а́ле ми рука̀ єгѡ̀ недопуска́єтъ, бо Зе́но, жи-вучѝ вшете́чне, дава́лъ ялму́жну вели́кую убѡ́гимъ. Длѧ того̀ преч(с)таѧ два мо́вила: «Ю́жъ бы мъ то́є учини́ла, скара́ла бы мъ, Зенѡ́на за єгѡ̀ роспу́-стность, але ми не допуска́єтъ рука̀ єгѡ̀, кото́раѧ да́єтъ убѡ́гимъ ялму́жну».

Баро(н). ро(к) .убд.

Чудо семоє. Єкатери́нѣ, Сене́нской деви́цы, бгъ оцъ в(ъ) ѡбаве́ню мо́.

вилъ: «Ма́тцѣ єдинорóднаго с͠на моє́го М͠рїи д͠вици да́но є́стъ ѡ(т) добротли́вости моє́и, же ктò-кóлвекъ до неѝ лю́бо грѣ́шный удає́тсѧ з(ъ) належи́тымъ пошанова́ньєм(ъ), такі́й жа́дным(ъ) спóсобомъ ѡ(т) злóго ду́ха не бу́детъ порва́ный». Сурі́й в(ъ) жи(т). єѝ.

Чудо осмоє. Єде́нъ млоде́нец(ъ) в(ъ) Бонóнїи, живучѝ роспу́стне, ча́су єдногò такóє видѣ́нїє ви́дѣл(ъ). Здалóсѧ єму̀, // и́жъ на пóли гдесь был(ъ) 26 шырóком(ъ), на котóромъ заскóчила єгѡ̀ непогóда ба́рзо стра́шнаѧ, котóрый пре(д) непогóдою тóю утѣка́ючи прибѣ́гъ до єдногѡ̀ дóму, а ви́дачи домъ замкне́ный, проси́лъ, абы̀ єгѡ̀ тамъ прина́тѡ, колата́ючи в(ъ) две́ри. Ѡ(т)каза́но єму̀ ѡ(т) тогѡ̀ дóму такъ: «Я́ є́стемъ справедли́вость, котóраѧ ту́т(ъ) ме́шкаю, а то домъ мой, а́ле же ты є́стесь несправедли́вый, ме́шкати зо мнóю не мóжешъ». На котóрыє словà млоде́нецъ ѡ́ный, мнѡ́го заду́мавшисѧ пречъ ѡдышóлъ. Ѡба́чивши тежъ да́лей тогѡ̀ дру́гі́й домъ, пришóвши до негѡ̀ а колата́ючи в(ъ) ворóта, такъже проси́всѧ, жебы̀ єгѡ̀ прина́то, але господынѧ, котра́ѧ былà в(ъ) томъ дóму, реклà єму̀: «А̀ є́стемъ пра́вда, котóраѧ ту́тъ ме́шкаю, и то є́стъ домъ мóй. Тебѣ̀ в(ъ) гóстѣ не прїйму̀, бо пра́вда тогò не борóнитъ, кто пра́вды не лю́бит(ъ)». А ѡ(т)ходачѝ ѡ(т) тогò, ѡба́чилъ да́лей дом(ъ) и́ншый, до котóрогѡ поча́в сѧ проси́ти, длѧ непогóды и вели́когѡ стра́ху жебы̀ былъ прина́тый. Ѡ(т)ка́зано єму̀ с(ъ) середи́ны тогò дóму так(ъ): «А̀ є́стемъ покóй, котóрый ту́т ме́шкаю. Не ма́шъ бо вѣ́м(ъ) // покóѧ незгóдным, але лю́демъ дóврои [!] вóлѣ. Ѓды́ жъ А̀ за́вше ѡ покóю мы́шлю, а не ѡ замѣшани́нахъ, пожитéчную тобѣ̀ єдна́к(ъ) даю̀ ра́ду: да́лей менѐ трóха сестрà моѧ̀ ме́шкаєт(ъ), котра́ѧ утрапе́ннымъ даєтъ ра́ду, до єѝ уда́йсѧ и єѝ ра́ды послу́хай и напомне́ньє захова́й». А ґды̀ приступи́лъ до неѝ, ѡ(т)пови́дѣла єму̀: «Я́ є́стемъ милосе́рдїє, котóроє ту́тъ ме́шкаю. Єслѝ пре́то ѡ(т) тоє́и бѣды̀ вóлнымъ хóчешъ бы́ти, уда́йсѧ до преч(с)тои д͠вы М͠рїи, ѡнà є́стъ ковче́гомъ, котры́й тѧ захова́єтъ ѡ(т) тоє́и стра́шнои непогóды, бо я́къ ковче́гъ Нѡ́євъ чи́стых(ъ) и нечи́стых(ъ) прїймова́лъ, такъ и преч(с)таѧ д͠ва я́кѡ милосе́рдїѧ су́щи истóчникъ, жа́дногѡ ѡкомъ свои́мъ не перенóситъ».

26 зв.

Алеѯандер(ъ) еп(с)кпъ в(ъ) Традицїахъ своихъ на слова ѱа(л).п͠д. Милост(ъ) и истинна стрѣтостасѧ.

Чудо девѧтоє. Ѓды в(ъ) Іта́лїи былò вели́коє трасе́н(ь)є землѣ, так(ъ), же дóмы, ве́жи и мѣ́ста упада́ли и людє́й забі́ѧло и на н͠бѣ показова́лисѧ вóйска ѡгни́стыи, котóрыи ѡ(д) пóлночи на в(ъ)схóдъ поступова́ли, лю́де, видачѝ такі́є стра́хи, розумѣ́ли, же ю́жъ коне́цъ свѣ́та, розумѣ́ли, же ю́жъ стра́//шный су́дъ прихóдитъ. На тóй часъ в(ъ) Кремóнѣ, мѣ́стѣ францу́зкомъ, єднò дитѧ́тко малóє, пелю́хами повитóє, в(ъ) колы́сцѣ проти́въ прирожéнью своє́му промóвило, же ви́дѣло прч(с)тую д͠ву б͠цу, стоѧ́чую пре(д) Хр(с)тóмъ, с͠номъ свои́мъ, и молѧ́чуюсѧ єму̀, же́бы не затрача́лъ свѣ́та, котóрі́й за хрѣхѝ [!] хотѣ́лъ затра́тити. Поты́м(ъ) знóву тóє немовѧ́тко умóвкло и не мóвило а́жъ до ча́су, мóвѣ лю́дской назначóного.

Сиґоный ѡ кролев(с). 27 Влоскомъ.

Чудо десѧтоє. В землѣ̀ Італі́йской былъ еде́нъ лихва́ръ на имѧ̀ Іакѡ(в), котóрі́й з(ъ) ли́хвы бы(л) зобра́л(ъ) вели́кїи богатства. Тóй, ґды єдногò ча́су моли́всѧ преч(с)той д͠вѣ б͠ци пред(ъ) ѡбразомъ єѝ, почу́лъ гóлосъ мова́чі́й: «Іа́кѡве, Іа́кѡве, ѡ(т)да́й мнѣ и с͠нови моє́му рахунокъ такі́й, які́й ѡ(д) твои́хъ дóлжникѡвъ вытага́ти звыклесь». Іа́кѡвъ, почу́вши тóй гóлосъ, поворóчалъ и поѡ(д)дава́лъ все тóє, чогò з(ъ) ли́хвы набы(л). Пóтымъ ґды захорѣл(ъ), мѣ́лъ умертѝ, ви́дѣл(ъ) с͠тогo арха́ггла Міха́йла, котóрі́й

Алан, кни(г).ѡ вѣридар пре(с) .б͠ци.

на єдной шалѣ клалъ єгѡ заслуги, на другой шалѣ дїаволи клали єгѡ злыи
27 зв. учи(н)ки. И // ѡбачилъ, же шала з(ъ) грѣхами єгѡ барзо переважила шалю з(ъ) добрыми учинками єгѡ. И почал(ъ) са барзо фрасовати. Теды преблгословле(н)наа два бца показаласа єму и положила на шали при учинкахъ єгѡ добрыхъ молитвы єгѡ до престои бци и зараз(ъ) таа шала з(ъ) єгѡ заслугами переважила дїаволскую шалю з(ъ) єгѡ грѣхами.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НА(Д) ЗАХОВУЮЧИМИ ДВИЦТВО

Чудо первоє. Єдну девицу, названую Муза, напомнила прстаа бца, жебы са выстерегала жартов(ъ) и смѣхѡвъ, єсли бы доступити хотѣла нба. Учинила тоє Муза, що єй казано, нѣгды са не смѣала, ни жартовала, а гды
28 єй пришло // умирати, показаласа єй пр(с)таа бца и казала єй з(ъ) собою итй до нба. Теды рекла Муза: «Ѿто иду, панѣ, ѡто, панѣ иду». Тоє рекши, умерла.

(Григорїй Двоеслов(ъ), книги д. глава зі. В(ъ) зверца(д). при(к). ли(ст) з҃в. при(к).ѳі.)

Чудо второє. Євфимїа девица носъ и губы ѡбрѣзала собѣ, жебы могла заховати ч(с)тост(ь) девическую. Теды єй прстаа два бца показаласа и єй улѣчила.

Чудо третєє. Андрей Трапезунскїй гды захорѣлъ на фебру сроґую, ѡбецалъса пречистой двѣ бци жити завше в(ъ) девицствѣ и заразъ повсталъ ѡ(т) хоробы своєй и зосталъ здоровымъ. Той же Андрей потымъ гды за Хр(с)та мнѡгїи муки терпѣлъ, бичами битый, пазнѡгтами желѣзными драпаный, въ темницу в(ъ)кинены[!] и ланцухами звазаный, в(ъ) той часъ, в(ъ)зываючи има преч(с)тои двы, зосталъ по тыхъ мукахъ и ранахъ здоровым(ъ).

(Театрум(ъ) жи(т). лю(д)ско(г) .с҃г.)

Чудо четвертоє. В земли Гишпанской єденъ члвкъ побожный зъ жоною побожною и з(ъ) сыномъ млоденцемъ цнотливы(м) шли до мѣста Компостеллѣ, жебы тамъ поклонилиса гробу стого ап(с)ла Іакѡва, // сна Зеведеѡвого, идучи спрацовалиса и з(ъ) дороги до єдного мѣста дла ѡ(т)почивана в(ъ)ступили. В(ъ) томъ мѣстѣ станули в(ъ) єдномъ дому, в(ъ) котором(ъ) господаръ мѣл(ъ) цорку дорослую. Таа, ѡбачивши млоденца ѡного, намовлала єгѡ на грѣхъ телесный, на що, гды ѡнъ не позволи(л), ѡна чарку ѡ(т)ца своєго млоденцови ѡному в(ъ) тлумо(к) вложила. Переночовавши, пелґримѡве ѡные рано вышли. Цорка почала волати, же чарку украдено. Почувши тоє, ґоспода(р) послал(ъ) слуги, жебы пелґримо(в) завернули. Найшовши чарку в(ъ) тлумку млоденца ѡного, казалъ єгѡ судїа ѡбвѣсити. Рѡдичи, ѡплакавши сына, ѡдышли до Компостеллѣ, ґде поклонъ ѡ(т)давши гробу ап(с)лскому, знову до того мѣста вернулиса, где сына ихъ невинне ѡбѣшоно. Матка, плачучи пошла до него, который промовилъ до ней: «Матко моа, не плачъ надо мною, я єстемъ живый, бо преч(с)таа два бца и стый ап(с)тлъ Іакѡвъ, держатъ менѐ и здорового хованоть. Иди жъ до судѣ, которїй менѐ ѡсудилъ несправедливе на смерть и мовъ єму, же єстемъ живъ
29 дла моєи невин(ъ) // ности и нехай кажутъ знати менѐ з(ъ) дерева и тобѣ ѡ(т)дати». Тоє матка заразъ ѡзнаймила судїи и ведлугъ роскazана судѣн-

28 зв. (Люцїй Мариней, кни(г) .є. ѡ ре(ч). гишпанскихъ.)

ного младене(ц) знАтый з(ъ) дерева живый и здоровый и родичω(м) ω(т)даный.

Чудо пАтоє. Маргарита двца в(ъ) студню в(ъ)пала, где цѣлую ночъ зоставала. Порану з(ъ)нашли єй сестри зако(н)ныи в(ъ) студнѣ и пытали, якъ жива зостала. Ѡ(т)казала, же ωную зацнаА панѣ ω(т) смерти з(ъ)бавила. ТаА панѣ была преч(с)таА два бца. — Лопе(з). г.часть, кни(г).а҃. гла(в).пе

Чудо шестоє. В мѣстѣ Казанѣ, гды ωное великїй кнАз(ъ) Московскїй по(д) свою моцъ подбилъ, потымъ преч(с)таА два бца показаласА въ снѣ єдной девици и казала, жебы обра(з) єй выкопано на єдномъ(ъ) мѣсцу, который гды з(ъ) земли выкопали, чуда великїи сталисА. — Часословъ Моско(в). юлА, й.

Чудо семоє. Гды мѣла умерти Єупраѯїа, стаА девица и законница, матка бжаА, пришедши, в(ъ)зАла єй з(ъ) собою до нба и показала єй з(ъ)готованую хва//лу. Тоє виденїє мѣла старшаА стои Єупраѯїи в(ъ) манастыру. — В(ъ) жи(т). єй. 29 зв.

Чудо осмоє. ЮлїАнъ антїωхїйчик(ъ), гды за волею родичовъ своихъ в(ъ)зАлъ собѣ Василиссу за ωблюбенницу, с которою по(д) часъ весел(ь)А гды в(ъ)проважени были до ложници и тамъ чистость девическую захωвали и ωбѣтницу учинили пре(д) бгомъ в(ъ) чистости девической завше з(ъ) собою жити, на той часъ заразъ фундамента будынку ωного порушилисА и свѣтлость великаА показаласА. Потымъ з(ъ) єдной стороны показалсА цръ славы Хс, при которо(м) великїй ωршакъ бы(л) людей, в(ъ) шаты бѣлыє прибраныхъ, з(ъ) другои стороны показаласА преч(с)таА два бца з(ъ) мнωгими девицами. З(ъ) царскои стороны заволано: «З(ъ)вытАжилесь, ЮлїАне». Зъ стороны засъ престои бци заволано: «Блгословенна Василисса, котораА сь на збавленную раду зезволила». И показано ЮлїАновѣ книгу, золотом(ъ) писанную, в(ъ) которой вычиталъ: «ЮлїАнъ, который длА любви моєи свѣтомъ з(ъ)гордилъ, нехай будетъ з(ъ) стыми почи//таный, котωрыи з(ъ) невѣстами не покалАны суть. Василисса засъ, ижъ сА з нимъ цѣлымъ сердцемъ з(ъ)лучила, нехай будетъ поличона з(ъ) девицами межи которими преблгословенаА два МарїА продкуєтъ. — Сїмеωнъ Метаф. у Липомана, кни(г) .з. 30

Чудо девАтоє. Ѳересїа девица, гды єй умерла матка, молиласА пречистой двѣ бци з(ъ) плачемъ, жебы ωна была маткою єй. Выслухала мтка бжаА молитву єй, бо в(ъ) кождой потребѣ якω ма(т)ка цорку свою єй ратовала. — Рыбера в(ъ) жи(т). єй.

Чудо десАтоє. Соломеа, кролеваА венгерскаА, з(ъ) Колїоманом(ъ), мужомъ своим(ъ), жила в(ъ) чистости девической, а гды умирала, показаласА єи пречистаА дѣва бца. ДлА того виденїА СоломеА пред(ъ) смертю своєю барзо была веселаА. — В(ъ) жи(т). єй.

Чудо одинадцатоє. Агглъ принеслъ два вѣнци з(ъ) раю, лилѣωвый и рожаный, и вложилъ єденъ вѣнецъ на голову стωму Валерїанωвѣ, другїй на голову стои Цецилѣи, бо ωни в(ъ) малженствѣ чистост(ь) // девическую заховали. Повѣдают(ъ) учителѣ цер(ъ)кωвныѣ, же прч(с)таа два бца тыи вѣнцы тымъ дѣвственникωмъ пре(з) аггла з(ъ) раю прислала. — В(ъ) жи(т). 30 зв. с҃. Цецилїи.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НА(Д) МОЛѦЧИМИСѦ ЄЙ

В(ъ) Зверца(д). прик-лад(ъ). Ма́рїи, при(к) .кє.

Чудо пе́рвоє. Єдна̀ невѣ́ста побо́жнаѧ на имѧ̀ Ма́рїѧ з(ъ) Тараско́ни, бу́дучи в(ъ) мѣ́стѣ, назва́ном(ъ) Гора̀ Песулѧ́нскаѧ, пошла̀ до цркви бгу моли́тисѧ, в(ъ) кото́рой цркви ґды спѣва́но ан(ъ)тї́фо́ны прсто́и бци, на то́тъ часъ показа́ласѧ є́й преч(с)таѧ два бца, котра́ѧ слу́хала антї́фѡновъ а́жъ до конца̀, потымъ до нба верну́ласѧ.

31 Ѳѡма̀ Канти-гіратъ кни(г) .в̃. глава̀ м̃.

Чудо второє. Свесїѡ́нъ є́стъ мѣ́сто в(ъ) земли̇̀ Францу́ской. // За ты́мъ мѣ́стомъ ґды̀ духѡ́вныи ѡ(т)правова́ли у́треню по(д) часъ успе́нїѧ пр(с)той бци на́ єдно́й горѣ̀, где пре(д) тымъ ме́шкалъ єде́нъ пусте́лник(ъ), в(ъ) то́й часъ чу́ли аггловъ, ба́рзо в(ъ)дѧ́чне спѣва́ючихъ ан(ъ)тыфѡ́ны на похва́лу преч(с)той двы бци.

Зверца(д). при(к). Ма́рїа, при(к) .кд̃.

Чудо третеє. В Марси́лїи была̀ єдна̀ невѣ́ста побо́жнаѧ, котра́ѧ пришла̀ до цркви длѧ набоже́нства. А ґды спѣва́но антї́фѡны на похва́лу престо́и бци, на то́й часъ та́ѧ невѣ́ста ви́дѣла преч(с)тую дву бцу, стоѧ́чую пре(д) Хр(с)то́мъ, сномъ свои́мъ, за людми̇̀ єму̀ молѧ́чуюсѧ и упада́ючую.

Теа́тр жи́(т). лю(д)ско(г)[о], ли(ст) сѡ̃д .ст̃. Ма́рїѧ.

Чудо четвертоє. В мѣ́стѣ, назва́номъ Ан(ъ)кѡ́на, до преч(с)тои двы бци удала́сѧ и єй моли́ласѧ єдна̀ деви́ца без(ъ)но́гаѧ. Те́ды преста́ѧ бца нѡги є́й улѣчи́ла.

Вѣридар нау́ки с̃. и свѣц. 31 зв кни(г) .тв. ѡ квѣ-та(х) стыхъ.

Чудо пѧтоє. Євѡ́ру мѣ́сто ґды повѣ́тре пустоши́ло, лю́де удали́сѧ до прч(с)тои бци, з(ъ) срѣ́бра мѣ́сто учини́вши, єй ѡфѣрова́ли, про́сѧчи, же́бы за срѣ́брноє мѣ́сто и́хъ здоро́в(ь)є приверну́ла. И в(ъ) то́й часъ Євѡ́ра мѣ́сто за пре(д)ста́тел(ь)ствомъ // ма́тки бжеи во́лноє зоста́ло.

Патери(к) Скитскї́й ѡ Єулогїи Камено-сѣчцѣ.

Чудо шестоє. Ѡ(т)цъ Данї́илъ, презвѵ́те(р) скицкї́й, єдного̀ ча́су дозна́вши вели́кои любви̇̀ Єѵлѡгї́ѧ Каменносѣ́чца в(ъ) дому̀ єгѡ̀, моли́лъсѧ бгу, же́бы єму̀ да(л) бо́лшїи бога́тства, кото́рыми бы мо́глъ стра́н(ъ)ны(х) в(ъ) домъ сво́й прї́йма́ти и шанова́ти. Мо́вилъ єму̀ гдь: «До́ситъ Єѵлѡгї́ю тогѡ̀ бога́тства, кото́роє ма́єтъ, а єсли̇̀ хочъ, же́бы мъ єму̀ далъ бога́тство бо́лшее, ручи́сѧ за ни́м(ъ), ѧ̀ з(ъ) ру́къ твои(х) в(ъ)зыщу̀, души̇̀ єгѡ̀». А ґды̀ Данї́илъ ручи́лъсѧ за Єѵлѡгї́єм(ъ), далъ бгъ Єѵлѡгї́ю вели́кїи ска́рбы, кото́рыи ѡнъ в(ъ)завши, ѡ(т)ѣ́халъ з(ъ) села̀ Виѳайц(ъ)ского до Царигра́да и там(ъ) зоста́лъ патри́кїєм(ъ) и переста́лъ стра́нныхъ в(ъ) до́мъ сво́й прї́ймова́ти и Данї́ила презвѵ́тера не разъ у двере́й єгѡ̀ поби́то и в(ъ) дво́ръ не пу́щено, кото́рї́й за ни́мъ пред(ъ) бгомъ ручи́лсѧ. А ґды Данї́илъ ѡ Єѵлѡгїи ба́рзо скорби́лъ, єдного̀ ча́су усну́лъ и во снѣ̀ здало́сѧ єму̀, же былъ в(ъ) Іер(с)ли́мѣ у гро́ба г(с)днѧ, где Хс сѣдѣ́лъ на гро́бѣ и страфова́лъ Данї́ила, же ѡ́нъ за

32 Єѵлѡгї́ємъ ручи́лъсѧ и каза́лъ пред(ъ) // стоѧ́щым(ъ) зваза́ти єгѡ̀ и би́ти, кото́рїи б(ъ)ючи̇̀ єгѡ̀, мо́вили: «Не начина́й дѣ́ла вы́шше мѣ́ры своє́ѧ и не спира́йсѧ з(ъ) бгомъ». По́тымъ ѡба́чил(ъ) преч(с)тую дву бцу и мо́вилъ до не́й: «Помлуй мѧ, вл(д)чце ми́ру, за испоруче́нїє Єѵло́гїа, сі́ѧ мнѣ̀ прилучи́шасѧ».

Мо́вила преч(с)таа дв҃а: «Азъ помолю́са ѡ тебѣ». И почала̀ до нѡгъ Хр(с)то́выхъ кла́натиса, молачи́са ему̀ за Данїи́ломъ, кото́рого Х҃с каза́лъ розваза́ти и в(ъ) ке́лїю свою̀ итѝ и ѡбѣца́лъса Єvло́гїа в(ъ) пе́рвый чинъ привестѝ. В(ъ)ста́вши ѡ(т) сна̀, Данїи́лъ ишо́лъ до своє́и ке́лѣи, поты́мъ Єvлѡ́гїю ца́ръ побра́лъ бога́тства и каза́лъ єгѡ̀ заби́ти, кото́рїй, з(ъ) Цариграда утѣ́клъ и верну́лъса знову до своє́и ѡ(т)чи́зны, где зоста́вши убо́гимъ, пе́ршеє дѣ́ло робити поча́л(ъ) — камѣ́на сѣ́чи и стра́нныхъ в(ъ) до́мъ сво́й прїйма́ти. Поты́мъ и Данїи́ла прина́лъ и повѣда́л(ъ) ему̀ все, що́ са ста́ло.

Чудо семоє. Ѳома̀, архїеп(с)копъ Кантуарі́йскїй, ко́ждого дна̀ поздоровла́лъ преч(с)тую дв҃у, припомина́ючи ей сѣ́м(ъ) утѣ́х(ъ), кото́рыи ѡна̀ мѣ́ла на зе(м)лѝ. Пе́ршую // мѣ́ла утѣ́ху, ґды почала̀ сн҃а бж҃огѡ; вто́рую, ґды єгѡ̀ в(ъ) животѣ своє́мъ носи́ла; тре́тюю, ґды єгѡ̀ породи́ла; четве́ртую, ґды́ са ему̀ во́лсвы клана́ли; патую, ґды Х҃а в(ъ) црк҃ви по тро́хъ дне́х(ъ) знашла̀; ше́стую, ґды Х҃с в(ъ)сталъ з(ъ) мртвы́х(ъ) и вступи́лъ до нб҃а; се́мую, ґды сама̀ до нб҃а е́стъ взата. Ґды такъ поздоровла́лъ преч(с)тую дв҃у Ѳома̀, архїеп(с)копъ Кантуарі́йскїй, єдного̀ ча́су показа́ласа ему̀ преста́а бц҃а и мо́вила: «Вда́чне прїйму́ю твоє̀ набоже́нство, кото́роє ѡ(т)праву́єшъ, припомина́ючи мой утѣ́хи, кото́рые я̀ мѣ́ла на землѝ, а́ле єщѐ хощу̀, же́бы съ менѐ поздоровла́лъ, припомина́ючи мой весе́л(ь)а, кото́рыи в(ъ) нб҃ѣ я̀ ма́ю. Єслѝ кто̀ вѣ́рный бу́детъ то́є чини́ти, по(д) часъ смр҃ти єгѡ̀ дш҃у єго̀ покры́ю и вы́зволю и пре(д) сн҃ом(ъ) мои́мъ ста́ну и причина́тимуса за не́ю и потѣ́шу ѡ́ную». Мо́вилъ Ѳома̀: «Ѡ̀ пресла́внаа цари́це нб(с)наа, скажѝ, які́и твой су́ть весе́л(ь)а в(ъ) нб҃ѣ, з(ъ) кото́рыхъ тебѣ̀ ма́ю поздоровла́ти». Те́ды ему̀ преч(с)таа дв҃а сѣ́мъ весе́льа повѣ́дила, кото́рыи в(ъ) нб҃ѣ ма́ет(ъ), мо́вачи: «Пе́рвоє весе́льє в(ъ) нб҃ѣ ма́ю, же девицствомъ агг҃лѡвъ // и го́дностю ст҃ы́хъ перевыша́ю. Вто́роє в(ъ) нб҃ѣ весе́л(ь)є ма́ю, же на свѣ́тѣ поко́й чиню̀. Тре́теє в(ъ) нб҃ѣ весе́л(ь)є ма́ю, же мнѣ̀ мешка́нцѣ всѣ нб(с)ныи послу́шныи су́тъ. Четве́ртоє весе́л(ь)є в(ъ) нб҃ѣ ма́ю, же я̀, що хочу̀, у сн҃а своє́го упроси́ти могу̀. Па́тоє весе́льє в(ъ) нб҃ѣ ма́ю, же сподоби́ла м(ъ) са сѣ́сти бли(з)ко, пренайст҃ѣ́йшой тр(о)ци. Ше́стоє в(ъ) нб҃ѣ весе́л(ь)є ма́ю, же я̀ е́стемъ мт҃кою люде́й утрапе́ныхъ, кото́рыи са до менѐ утѣка́ютъ. Се́моє весе́льє в(ъ) нб҃ѣ ма́ю, же моа̀ ра́дость навѣ́ки не скончи́тьса.

Чудо осмоє. Геноге́фа, кна́за Брабанті́йского цо́рка, набо́жнаа была̀ до преч(с)тои дв҃ы бц҃и, за кото́рои по́мочу ѡ(т) Сифри́да, воєво́ды ры́мского, зачала̀ сы́на в(ъ) животѣ своємъ. Му́жъ ей Сифри́дъ ѡ(т)ѣ́жджа́ючи на войну̀, поручи́лъ жону̀ свою̀ Голїѡ́нови, жолнѣ́рови вале́чному, кото́рїй ей хотѣ́л(ъ) до грѣху̀ привестѝ розмайтыми спо́собам(и), ѡзнаймуючи ей ѡ сме́рти му́жа ей змышле́ными ли́стами. А ґды му́жъ ей Сифри́дъ верну́лса з(ъ) войны̀, Голїѡ́нъ жолнѣ́ръ повѣда́лъ ему̀, же в(ъ) до́му все до́бре пово́дитъса, тылко жона̀ єгѡ̀ // чужоло́жзствомъ(ъ) зма́зана. Му́жъ ей, разгнѣ́ва(в)шиса, ка-

32 зв.

Поме́рлїй мова ѡ пр(с). дв҃ѣ, кни(г) .і҃. часть .д, артику(л). г҃.

33

Теа́трум(ъ) жи(т). людс. ли(ст) .сн҃а.

33 зв.

за́лъ єй з(ъ) дитѧ́мъ утопи́ти, кото́роє без(ъ) негѡ породи́ла. Слу́ги, взѧ́вши єй, на пу́щу ѡ(т)прова́дили, не топи́ли, кото́рой на пу́щи ходѧ́чой показа́ласѧ престаѧ бца и потѣ́шила єй. По шестѝ лѣтехъ му́жъ вы́ѣхавши на вло́вы, знайшо́лъ жону̀ свою̀ на пу́щи, а́ле жона̀ не хотѣ́ла з(ъ) ни́мъ жи́ти по́ты, по́ки бы не збудова(л) цркв на мѣ́стѣ томъ, на кото́ромъ єй пр(с)тая бца в(ъ) сму́тку потѣ́шила. И за́разъ му́жъ єй та(м) цркв збудова́лъ, кото́рую Гиду́лфъ єп(с)копъ посвѧти́лъ.

Чудо девѧтоє [2]. Сто́й двици Єкатери́нѣ, єщѐ не крще́нной, єде́н(ъ) за́конникъ стары́й далъ образъ престо́и бци, Ха на рука́хъ держа́чой, пре(д) кото́рым(ъ) образомъ Єкатери́на в(ъ) комо́рѣ своє́й моли́ласѧ и усну́ла и въ снѣ ви́дѣла преч(с)тую дву бцу, Ха на рука́хъ свои́хъ держа́чую, так(ъ) я́къ образъ былъ маліова́ный, а́ле Хс лицѐ своє́ ѡ(т) ней ѡ(т)ворочалъ. А ґды̀ преста́ѧ бца мо́вила до Ха: «Ви́ждъ, ча́до, рабу̀ твою̀ Єкатери́ну, ко-

34[3] ли́ко є́стъ кра́сна, прем(д)ра, бо//гата и блгоро́дна». Ѿ(т)каза́лъ Хс: «На́йпаче помраче́нна, безумна, убо́га и презрѣ́на, до(н)деже ѡбрѣта́єтсѧ в невѣ́рствіи». И каза́лъ єй итѝ до ѡного ста́рца дхо́вного, кото́рїй далъ єй икону, и чини́ти то́є, що онъ ка́жетъ. В(ъ) то́й часъ Єкатери́на, вста́вши ѡ(т) снà и шла з(ъ) мнѡгими невѣ́стами до оного ста́рца в(ъ) ке́кїю[!], кото́рїй научи́лъ єй вѣ́ры хр(с)тїѧ́нскои и окрести́лъ.

Чудо десѧтоє. Ста́ѧ Єкатери́на двица, ѡкрести́вшисѧ, мли́ласѧ зно́ву

Тамъ же престо́й бци всю нощъ и по(д) часъ моли́твы усну́ла и въ снѣ ви́дѣла повто́ре прч(с)тую дву бцу, Ха на рука́хъ свои́хъ держа́чую, и ю́жъ не ѡ(т)ворочалъ лицà своє́го ѡ(т) ней и мо́вилъ до преч(с)тои двы мтки своє́и: «Нн҃ѣ Єкатери́на быст(ь) пресвѣ́тла и сла́вна, бога́та и прему́дра и жела́ю ѡбручи́ти ю̀, невѣ́сту, себѣ̀ не тлѣ́нну». И взѧлà преста́ѧ бца пра́вую ру́ку Єкатери́ны и мо́вила до Ха: «Ча́до моє́, да́й єи пе́рстень за ѡбруче́нїє уневѣсти́тисѧ єй да сподоби́ши ю̀ цр(с)твїѧ твоє́го». На то́й часъ далъ Хс Єкатери́нѣ пе́рстень

34 зв. єде́нъ, ба́рзо сли́чный, мо́вачи: «Се днє́сь прїє́млю тѧ за // невѣ́сту себѣ̀ нетлѣ́нну и вѣ́чну». Поты́мъ Єкатери́на вста́вши ѡ(т) снà, всѣ́мъ ср(д)цемъ Хви почалà служи́ти, му́ки и смрть понеслà длѧ негò.

Іѡа́нъ патрїарха Іер(с)лимскї(и) в(ъ) жи(т). єгò.

Чудо ѡдинадцятоє. Сто́му Іѡа́нови Дама́скинови ґды неви́нне утѧто ру́ку, онъ, взѧ́вши ту́ю ру́ку, приложи́лъ на то́є мѣ́сце, где былà, и моли́лъсѧ преч(с)той двѣ пре(д) образом(ъ) єй, жебы̀ ру́ку єгѡ̀ улѣчи́ла. Те́ды преч(с)таа два сто́му Дамаски́нови въ снѣ показа́ласѧ и ру́ку єгѡ̀ улѣчи́ла, же ста́ла такъ здоро́ваѧ, я́къ и пе́ршей былà.

Але Ѯа(н) деръ Ґваґнинъ ѡ землѣ

Чудо дванадцятоє. Темирлѧ́къ, царъ тата́рскїй, ґды хотѣ́лъ вели́кую Ро́ссїю воєва́ти, в(ъ) то́й часъ Володи́мерскои бци образъ перене́сено до Мо́сквы, и вели́кїй кнѧзь и митропо́лит(ъ) Моско́вскїй з(ъ) мно́зством(ъ) людѐй єгѡ̀ потыка́ли, млѧчисѧ престо́и бци, же́бы и́хъ ѡ(т) тогò не́прїѧтелѧ бо-

ронила. И справила то престаа бца, же татаре устрашилиса и за Резанъ не моглѝ далей поступити. Татарско(и) листъ .ѕ.

Чудо трынадцатоє. Повѣтре в(ъ) Рымѣ былò великоє. Рымлане мли//лиса пр(с)той двѣ бци, просачи єй ѡ ратунокъ, и, взавши ѡбра(з) єй, носили коло мѣста. В(ъ) той часъ видѣли на старомъ будынку Адрыановомъ сличного мл(д)нца, который в(ъ)кладалъ до похѡвъ мѣчъ, кровью свѣжею ѡмоченый. Аггл то был(ъ) в(ъ) ѡсобѣ мл(д)нца, который за причыною престои бци престалъ мором(ъ) людей в(ъ) Рымѣ забивати, дла тогѡ в(ъ)кладалъ мѣчъ до похѡвъ. 35 Вѣридаръ науки с. и свѣцкои, кни(г) .в. ѡ цвѣтах(ъ) сты(х).

Чудо чтырнадцатоє. За Гераклїа, цесара ґрецкогѡ, Сарваръ, воєвѡда перскїй, и Каґанъ, воєвода скѵѳскїй, з(ъ) войскам(и) великими моремъ и землею пришлѝ по(д) Конста(н)тинополь и добывали єгò. В(ъ) той часъ патрїарха Сергїй зо всѣмъ людомъ млилса преч(с)той двѣ бци и, взавши нерукотворенный ѡбразъ Хвъ и шату престои бци и древо животворащаго кр(с)тà г(с)днa, ходили по мурахъ мѣскихъ, бга и престую бцу ѡ ратунокъ просачи. Теды прч(с)таа два бца противъ цркви своєи Влахернскои ґвалтовные и страшныє навалности на море учинила и всѣхъ поганѡвъ з(ъ) кораблами въ водахъ морскихъ потопила. // Баро(н). ро(к). ҹке. 35 зв.

Чудо патнадцатоє. Сарваръ перскїй и Каґанъ скѵѳскїй, воєводове, ґды добывали Константїнопѡла, патрїарха з(ъ) людѡмъ просилъ ѡ ратунокъ престую бцу и за єй помочу войска грецкїи, которыє былѝ при цркви престои бци, названой Пиґїа, многихъ скѵѳѡвъ позабїали. Дла тогѡ Каґанъ барзо трвожитиса и вонтпити почалъ. Ґреки зась смѣлшими и потужнѣйшими противъ ихъ стануми. Тоє дѣалоса за тогò жъ Гераклїа. Там же

Чудо шеснадцатоє. За Константина Поґоната, цесара ґрецкогѡ, сарацины, пришовши, добывали Константинопола. В(ъ) той часъ люде в(ъ) мѣстѣ, взавши древо кр(с)тноє Ха бга и образъ престои бци, ходили по мурахъ мѣскихъ, просачи всемогучого бга и престую бцу ѡ ратунокъ. В(ъ) той часъ єденъ сараци(н), на конѣ сидачїй, блюзнил(ъ) црковъ стои Софїи и зараз(ъ) з(ъ) конем(ъ) впавши в(ъ) ровъ, здохлъ. До тогѡ кликунъ ихъ, влѣзши на высокоє древо, ѡкволывалъ мерзскую ихъ молитву. И той, спадши на землю, безбожную дшу свою выры//гнулъ. Потымъ ґды дла утрапена своєго великаго утѣкали ѡ(т) Константинопола и ѣхали пре(з) море Єгеѡнскоє, градъ каме(н)ный огнистый спалъ з(ъ) нба в(ъ) море, котороє почалò кипѣти ѡ(т) граду огнистого и смолу в(ъ) кораблахъ сарацынских(ъ) роспопило и всѣхъ в(ъ) глубокости мор(ъ)ской сарацынѡвъ затопило. А тоє все сталоса предстательствомъ бжїа матере. Баро(н). ро(к). хов 36[4]

Чудо семнадцатоє. В повѣтѣ Рымскомъ былѝ двà братїа Горацїй и Муцїй, которыи прч(с)той двѣ млилиса часто, мовачи до ней: «По(д) твою мл(с)ть прибѣгаємъ, бце дво» и прочаа. А ґды непрїатєлѣ по(д) ихъ домъ порохъ з(ъ) сѣркою по(д)ложили и закопали, хотачѝ ихъ з(ъ) свѣта зглади- Августин(ъ) Маннусъ в(ъ) гистор. речїй дивных

в(ъ) ти, преч(с)таа два ѡ(т) сме́рти ихъ ѡборони́ла, бо по́рохъ з(ъ) сѣ́ркою за-
цркви пале́ный ма́ло ка́меней ты́лко вы́кидалъ, а домъ цѣ́лый зоста́лъ.
бжо́и
бывшихъ **Чудо осмнадцатоє.** Єде́нъ ѡбыва́тель в(ъ) Ко́лнѣ за́вше престо́й бци
глава̀ од. моли́лса, мо́вачи до ней агглское по(з)дорովле́н(ь)є и до цркви идучѝ и до-
36 зв. до́му воро́чаючиса. А ґды // уме́ръ, по сме́рти показа́лъса в(ъ)ну́чцѣ сво-
Цезарій, є́й в(ъ) ша́тѣ ба́рзо сли́чной, на кото́рой всю́ды так(ъ)же на ѡбу́в(ъ)ю єгѡ
кни(г).ві, вы́гафтовано было̀ до прч(с)тои двы агглское поздоровле́ньє: «Ра́дуй-
гла(в) .й. са, ѡбрадова́ннаа, г(с)дь с тобо́ю».

Чудо девятнадцатоє. Алфо́нсъ єп(с)копъ Толета́нскїй, на́божный былъ
Зверца(д). до престо́и бци, и ґды̀ єдного̀ ча́су з(ъ) челя́дью своє́ю в(ъ)шолъ до цркви на
прик- у́треню, ѡба́чилъ на ѳро́нѣ єп(с)копскомъ сѣдя́чую преч(с)тую дву бцу,
лад(ъ).
при(к).кі. кото́раа фелѡ́нъ, то єсть ша́ту свщенническую, єму̀ дарова́ла.

Чудо двадцятоє. Бѡ́нѣтъ, єп(с)копъ Алвере́нскїй, на́божный былъ до
Вѣнке(н)- престо́и бци, а ґды̀ єдногѡ ча́су до цркви стго́гѡ Мїха́йла з(ъ) и́ншими люд-
тій, мѝ в(ъ)шо́лъ по скончє́ню слу́жбы бжеи, лю́де вы́йшли з(ъ) цркви, а ѡ́нъ
кни(г) .з,
глава чз. самъ зоста́лъса. На то́тъ часъ преч(с)таа два бца, з(ъ) вели́кимъ агглѡвъ
ѡрша́кѡмъ прише́дши, дала̀ єму̀ ша́ту кошто́вную бѣ́лую, в(ъ) кото́рой ма-
37 те́рїи и тка́ньа жа́денъ члвкъ не мо́жетъ зрозумѣ́ти. //

Чудо двадцатъ первоє. В мѣ́стѣ Папѣ́а былъ єде́нъ члвкъ на имя̀ Ієро́-
Про(м)- нимъ, набо́жный ба́рзо до преч(с)тои двы бци. А ґды уме́ръ єп(с)копъ того̀
туар мѣ́ста, дховныи пости́ли, про́сачи бга, же́бы и́мъ показа́лъ, кого̀ бы мѣ́ли
учня ѡ
чуда(х) ѡбра́ти єп(с)копомъ. Те́ды пречи́стаа два показа́ласа єдному̀ члкови, мо́-
пре(с). вачи: «Идѝ и мовъ людє́мъ, же́бы Ієро́нима, слугу̀ моє́го, постанови́ли єп-
двы,
при(к) .к. (с)копомъ того̀ мѣ́ста». И ве́длуг(ъ) росказа́на ма́тки бжеи ста́лоса то́є.

Чудо двадцатъ второє. В Мало́й Рѡ́ссїи, в(ъ) повѣ́тѣ Га́лицкомъ, Ма́рко
Шумля́нскїй, ви́дѣлъ въ снѣ̀ престую дву бцу, на ѳрѡ́нѣ сѣдя́чую. Та́мъ же
ви́дѣлъ ста́ршого бра́та своє́го на имя Гео́ргїа по сме́рти єгѡ, кото́рому рек-
ла̀ преч(с)таа два: «Дла того̀ мъ са показа́ла ме́ншому бра́ту твоє́му, же до
менѐ параклисъ ѡ(т)праву́єтъ». Бо Ма́рко Шумла(н)скїй ко́ждого дна па-
ра́клисъ чита́лъ престо́й бци и пото́мъ зоста́лъ за́конникомъ и назва́ный єстъ
Мака́рїй. И ко́ждого дня̀ до преч(с)тои бци пара́клисъ ѡ(т)правова́лъ и на-
37 зв. па́мать // умѣ́лъ.

Чудо двадцятъ третеє. На́ морѣ ѡцеа́нскомъ є́стъ вы́спа, назва́наа Ту́м-
Про(м)- ба, на кото́рой была̀ црковъ, на че́сть стму арха́гглу Мїха́йлу збудована.
туар.
учня ѡ До тоє́и цркви на урочи́стость стго́гѡ арха́ггла Мїха́йла мнѡгїи лю́де презъ
чуда(х) мо́ре и́хали, межѝ кото́рыми была̀ єдна̀ невѣ́ста убо́гаа, бли́зкаа роже́нью.
пре(с).
двы. А ґды̀ на́ мо́ри бу́ра уста́ла, и́ншыи лю́де всѣ̀ якънайрыхлѣ́й до тоє́и вы́спы
При(к) .в. бѣ́гли, ты́лко сама̀ та́а невѣ́ста зоста́ла, где бу́дучи в(ъ) небезпече́нствѣ, взы-
ва́ла с(ъ) пла́чемъ на по́мочъ бга и престу́ю бцу и стго арха́ггла Мїхай-
ла. Те́ды ѡ́ной невѣ́стѣ убо́гой показа́ласа преч(с)таа два бца и ѡ(т) нава́л-

ностей мо́рскихъ єй ѡборони́ла и на безпе́чномъ мѣ́стцу поста́вила, где сы́на породи́ла. По́тымъ з(ъ) сы́ном(ъ), ґды мо́ре успоко́илоса, пришла̀ на бе́регъ и всѣ́мъ людє́м(ъ) ѡповѣ́дѣла престо́и бци рату́нок(ъ), кото́рого на́ мори дозна́ла.

Чудо двадцать четве́ртоє. Стефа́нъ, кроль венґе́рскїй, на́божный былъ до преч(с)тои двы бци и на че́сть єй збудова́лъ // црковъ кошто́вную в(ъ) мѣстѣ Бѣла́городѣ и приѡздо́билъ зло́томъ и дороги́ми ка́меньми. А ґды Ко́нрадъ, це́саръ Ры́мскїй, з(ъ) во́йсками своими хотѣ́лъ Венґерскую зе́млю наѣ́хати, в(ъ) то́й часъ Стефа́нъ, кро́ль венґерскїй, мли́лъса пр(с)той бци, просачѝ єй, же́бы єгѡ̀ па́нство ѡ(т) не́прїатела борони́ла. Те́ды за по́мочу преч(с)тои двы бци до гетма́новъ цесарскихъ за́разъ ѡ(т) це́сара пришлѝ ли́сты, жебы̀ са з(ъ) во́йскѡмъ до до́му верну́ли и земле̇ Ве(н)ґерскои не наѣжджа́ли. Ви́дачи то́є, це́саръ дивова́лъса, бо жа́дныхъ ли́стовъ о́нъ не писа́лъ до гетма́нѡвъ. Кроль засъ Стефа́нъ дакѡвалъ бгу и престо́й бгоро́дици за ѡборо́ну. 38 Харту-ит(ъ), еп(с)копъ венґерскій, в(ъ) жи(т). єгѡ̀.

Чудо двадцат патоє. То́й же Сте́фанъ, кроль венґерскїй, ґды наступова́ло сто успе́нїа престо́и бци, бу́дучи хо́рымъ, мли́лса, жебы̀ в(ъ) той день, дша єгѡ̀ розлучи́ласа з(ъ) тѣ́ломъ. И ве́длугъ млтвы єгѡ̀, то́є ста́лоса, же в(ъ) день успе́нїа бгоро́дичина скон(ъ)чи́лъ живо́т(ъ) свой доча́сный. А то́є спра́вила єму̀ пр(с)та́а бца, до кото́рои ѡ́нъ былъ на́божный. // То́й же, там же. 38 зв.

Ду́до [!] двадцат шестоє. Іѡа́нна, кроле́ваа францу́зкаа, на́божнаа была̀ до престо́и бци и за́вше в(ъ) па́мати своє́й мѣ́ла блговѣще́нїє престо́и бци. Дла тогѡ̀ Хс, збави́тель нашъ, и преч(с)таа два, мтка єгѡ̀, мнѡ́гїи єй таємници ѡбави́ли. Огород, пасты(р), листъ .ч.

Чудо двадцат семоє. Ма́рїа з(ъ) Єгнїи на́божнаа была̀ до прч(с)тои двы бци, ча́сто ходи́ла до црквы, на честь престо́и бци дале́ко ѡ(т) своєго мешка́нья збудова́ннои, и та́мъ са престо́и бци ѡ(т) всегѡ̀ ср(д)ца моли́ла и за то́є вѣ́дала часъ смрти своєи, бо ґды умертѝ мѣ́ла, мо́вила до своє́и служе́бници на има̀ Климентїа́ны: «Климентїа́но, чу́ламъ, же по́йдемо въ ста́а сты́хъ». Іа́кѡвъ з(ъ) вѣтръ. в(ъ) жи(т). єй.

Чудо двадцятъ осмоє. В мѣ́стѣ Антипо́лю звы́чай былъ спѣва́ти на честь престо́й бци пѣснь «Ра́дуйса, црице». Ґды в(ъ) тыхъ краа́хъ индї́йчыкове нѣ́которые єдного̀ дна те́плого в(ъ) рѣцѣ̀ купа́лиса, почу́вши звон(ъ), в(ъ) кото́рый зво́нено на пѣснь бгоро́дичную «Ра́дуйса, црице», приѡдѣ́лиса и шлѝ до црквы. Єде́н(ъ) // ты́лко индї́йчыкъ зоста́лса и смѣа́лса з(ъ) ни́хъ, мо́вачи: «Принесѣ́те мнѣ̀ що ѡ(т)ту́ль». А́ле за то́є крокоди́лъ за́разъ на негѡ̀ найшо́лъ и живота̀ єгѡ̀ позба́вилъ. Теа́трумъ жи(т). лю(д). ли(ст) сл. с̃. Ма́рїа. 39

Чудо двадцат деватоє. В землѝ Албѣнґенской былъ єде́нъ жо́лнѣръ Анто́нїй, кото́рїй на ко́ждый день моли́твы ѡ(т)правова́лъ до преч(с)тои дѣвы бци. А ґды̀ войну̀ точи́лъ з(ъ) непрїа́телами и зостава́лъ в(ъ) небеспече́нствѣ̀ вели́комъ, на то́й часъ град(ъ) ѡгни́стий з(ъ) нба па́далъ и непрїа́телей Ала(н) ѡ чу́дахъ пре(с). бци.

єгѡ забїѧлъ. Ча́сомъ тежъ ро́та незнає́мыхъ ры́церовъ узброє́н(ъ)ныхъ при не́мъ бывала и єгѡ ратова́ла.

Ѳѡма Акоссо. Дѣлоса [!] тоє року .ахѯ. **Чудо трыдцѧтоє.** Єде́нъ чл҃вѣкъ побо́жний на имѧ̀ Дыда́кусъ де Сара́вїа и́халъ водо́ю з(ъ) Ґа́ндыѣ до Вале́нцыи, мѣста в(ъ) кроле́вствѣ Гишпа́нскомъ. В(ъ) то́й часъ ту́рки на ту́ю на́ву напа́ли и хотѣли всѣхъ людей з(ъ) той на́вы забра́ти и в(ъ) нево́лю запрова́дити. Дыда́кусъ, бу́дучи в(ъ) тако́мъ припа́дку нещасли́вомъ, почалъ моли́тисѧ прч(с)той дв҃ѣ бц҃и и ѡ 39 зв. рату́нокъ єй проси́ти. И за по́мочу престо́и // бц҃и за́разъ ѡ́ныє ту́рки слѣпото́ю зара́жены. И на то́й часъ Дыда́кусъ во́лный зоста́лъ ѡдъ ру́къ туре́цкихъ и ѡ(д) нево́лѣ махомета́нскои.

Ѳѡма, Акоссо. **Чудо трыдцѧтъ первоє.** Єде́нъ чл҃вкъ на имѧ̀ Петръ де Алѧва и́хал(ъ) през(ъ) мо́ре до Флѧндрїи, до мѣста, Руа́нъ назва́ного. На мо́рѣ в(ъ)ста́ла такъ вели́каѧ нава́лность, же ю́жъ былѝ всѣ з(ъ)во́нтпили ѡ своє́мъ з(ъ)доро́вю и жи́тїи. В(ъ) то́й часъ ѡ́ный Пе́тръ напомина́лъ в(ъ) ѡкрутѣ всѣхъ людей, же́бы сѧ престо́й бц҃и моли́ли и єй ѡ рату́нокъ проси́ли. А ґды́ ве́длуг(ъ) єгѡ напомне́нѧ почалѝ всѣ до пресвѧто́и бц҃и з(ъ) пла́чемъ вола́ти, про́сѧчи ѡ рату́нокъ, показа́ласѧ и́мъ передъ окрутомъ сли́чнаѧ дв҃ица з(ъ) похо́днѧми запа́леными, я́сными, пото́мъ за́разъ мо́ре успоко́ило и нава́лности бурли́выи ути́хли.

Тазїй ѡ чу́дахъ пре(с). бц҃и. 40 Дѣѧлоса тоє ро́ку .афѡв. **Чудо тридцатъ второє.** Єде́нъ о́крутъ Сетубале́нскїй ишо́лъ з(ъ) Люзита́нїи до Гишпа́нїи. Той окрутъ ѡ(т) нава́лностей мо́рскихъ ґды розби́лсѧ, всѣ лю́де, кото́рыи тамъ былѝ, въ мо́рѣ потону́ли, ты́лко єде́нъ // млоде́нецъ на имѧ̀ Петръ Ме́ндесъ зоста́лъ живы́й, здоро́вый, кото́рїй в(ъ) той часъ моли́лсѧ престо́й бц҃и и єй поруча́лсѧ и за єи̂ пре(д)ста́телство(м) на зеле́номъ полю себѣ̀ стоѧ́чиго ѡба́чилъ.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦ҃И НАД(Ъ) НЕУМѢЄТНИМИ

Трїтїмїй, в(ъ)кройни(ц). Гирства мона(с). 40 зв. фулґозъ, кни(г) .ѳ҃, глава̀ .вї. **Чудо первоє.** В землѝ Са́ской, в(ъ) мѣстѣ Маґдебу́рку, былъ млоде́нецъ на имѧ̀ У́дѡ, котрый сѧ в(ъ) шко́лахъ учи́лъ, а́ле за́вше ѡ(т) учи́телей былъ кара́ный, бо былъ до нау́ки тупы́й и неспосо́бный. Єдного̀ днѧ̀, ду́же збитый бу́дучи ѡ(т) своє́го учи́телѧ, вы́йшолъ з(ъ) шко́лы и ишо́л(ъ) // до црк҃ви и та́мъ на́ землю па́вши моли́лъсѧ престо́й бц҃и, жебы̀ єму̀ помогла̀ в(ъ) нау́цѣ. Те́ды єму̀ спѧ́чому показа́ласѧ преч(с)таѧ дв҃а бц҃а и мо́вила: «Вы́слухалам(ъ) м҃лтву твою̀ и ви́дѣлам(ъ) утрапе́ньє твоє́. Ѿто жъ тобѣ даю̀ не ты́лко даръ умѣ́єтности, а́ле єщѐ по смр҃ти тепе́реш(ъ)него єп(с)кпа црк҃овъ Маври́кїа, во́ина моє́го, тобѣ поруча́ю, котры́й ура́дъ єслѝ до́бре бу́деш(ъ) справова́ти, вѣ́чнои досту́пишъ запла́ти, а єслѝ зле, зги́нешъ». То́є ре́кши, преста́ѧ бц҃а невиди́ма ста́ла. Удѡ, ѡ(т) снѧ̀ вста́вши, ишо́лъ до шко́лы и поча́лъ всѣхъ нау́кою и диспута́цїєю перевышша́ти. По двохъ лѣтехъ архїєп(с)кпъ Маґдебу́рскїй уме́ръ, на єгѡ мѣстце Удѡ́на всѣ ѡбрали, але Удѡ зопсова́лсѧ, поча́лъ вшете́чне жи́ти, не ты́лко свѣцкимъ невѣстамъ, а́ле и за́конницамъ ґвалтъ чыни́лъ. Єдно́й нѡ́чи ґды мѣ́лъ при собѣ ста́ршую инѡки́ню,

пришо́лъ го́лосъ стра́шный до негѡ: «Удѡне, переста́нь игри́ска на лѡне». А́ле ѡнъ собѣ той го́лосъ мѣл(ъ) за ѡблу́ду. Зно́ву другóи и тре́теи но́чи такі́й же чу́лъ го́лосъ, а́ле сѧ не пока́ѧлъ. По тре́хъ // м(с)цехъ в(ъ) цркве 41
сто́го Маври́кіѧ еде́нъ сщенник(ъ), замкну́вшисѧ в(ъ)ночи̂, бгу млилъсѧ, кото́рый мѣлъ тако́е виде́ніе: пришли̂ до церкви два млоде́нцы з(ъ) двома̀ походнѧ́ми и предъ олтаремъ еде́нъ з(ъ) едной стороны̀, дру́гій з(ъ) другои ста́ли; поты́мъ дру́гіи два пришли̂, з(ъ) кото́рыхъ еде́нъ коберци предъ олтаремъ розосла́лъ, дру́гій два трѡны золоты́е на ни́хъ поста́вилъ; по́тымъ з(ъ) двана́дцатми ап(с)лъми пришо́лъ Хс и усѣлъ на трѡнѣ, пришла̀ тежъ и пречистаѧ два бца з(ъ) мнѡгими двицами, котру́ю Хс посади́лъ ведле себѐ на трѡнѣ. По́тымъ каза́лъ Хс привести Удѡна, котро́го за́разъ порва́но на учы́н(ъ)ку нечистомъ и та́мъ постановлено. В(ъ) той часъ ведлугъ роскаса́нѧ Хвого еде́нъ во́инъ ѡ(т)тѧ́лъ ему̀ го́лову мече́мъ, и за́разъ все тѡе зебра́нье невиди́мо ста́ло. На дру́гій днь сщенникъ оный всѣмъ люде́мъ повѣдѣлъ, що в(ъ) церкви чу́лъ и ви́дѣлъ. Того́ жъ днѧ дру́гій сщенникъ Удо́новъ, бу́дучи в(ъ) доро́зѣ, заснулъ и през(ъ) со́нъ ви́дѣлъ вели́кую грома́ду злыхъ ду́ховъ бѣгу́чихъ, котры́е Люци́пера, кнѧ́зѧ своѐго, на столи́цѣ поса-// 41 зв.
дили и пред негѡ Удѡнову ду́шу, ланцухѡ́мъ огни́стымъ звѧ́заную, привели̂. Мо́вилъ Люци́перъ до Удѡна: «Вита́й, розшири́телю кроле́вства моѐгѡ, ѡто ѧ̀ готовъ е́стемъ тобѣ и всѣмъ пріѧ́телемъ на́шимъ за ва́ши услу́ги нагороди́ти». По́тымъ злы́е ду́хове ве́длугъ роскаса́нѧ Люци́перовогѡ порва́ли Удѡнову ду́шу и в(ъ)ки́нули до пе́кла на му́ки вѣчныи. Сщенникъ о́ный, стра́хомъ вели́кимъ знѧ́тый, ѡ(т) сну̀ ѡчкну́лсѧ и, приѣ́хавши до мѣ́ста, ѡзнайми́лъ люде́мъ все, що чу́лъ и ви́дѣл(ъ). Те́ды мѣща́не, взѧ́вши о́ный тру́пъ, вкинули за мѣ́стомъ в(ъ) калю́жу, который злы́и ду́хове, бе́стіѧми учыни́вшисѧ, порва́вши, то́ргали и волочи́ли и люде́й, бли́зко ме́шкаючихъ, тра́пили. Ви́дачи то́е, мѣща́не вы́нѧли то́й тру́пъ з(ъ) калю́жы и спали́ли и по́пел(ъ) в(ъ) рѣку̀ Албу всы́пали.

Чудо второе. В Константінопо́лю сты́й Рома́нъ нѣчо́гѡ не умѣлъ, але былъ на́божный до преч(с)тои двы. Те́ды ему̀ спѧ́чому в(ъ) снѣ показа́ласѧ прч(с)таѧ два, и дала̀ з(ъ)ѣсти ка́ртку звитую, кото́рую // з(ъ)ѣлъ сты́й Рома́нъ. А гды ѡ(т) сну̀ ѡчкну́лсѧ, зоста́лъ такъ му́дрый, же и́ншыхъ перевыша́лъ му́дростію. В(ъ) жи(т). с̃. Романа 44[5]

Чудо третее. Герма́нови, за́конникови хо́рому, преч(с)таѧ два показа́ласѧ и пыта́ла, чого̀ бы хотѣлъ, чы здоро́вѧ, чы му́дрости. Онъ проси́лъ ѡ м(д)рость. Те́ды ему̀ преч(с)таѧ два дала̀ таку́ю му́дрость, же умѣлъ до́бре еврейскій, ґрецкій и латинскій ѧзы́къ, и нѣхто̀ ему̀ не бы́лъ ро́вный в(ъ) нау́цѣ. В(ъ) цвѣта(х) при(к). гла(в). в(ъ) Тытулѣ м̃. Чи(с) .в̃ Мартинъ Бѣлскій, ли(ст).тз.

Чудо четвертое. Ры́нґа, кроле́вна венґерскаѧ, ско́ро сѧ уроди́ла, за́разъ почала̀ мо́вити до преч(с)тои двы тако́е поздоровле́нье: «Вита́й, цари́це нбснаѧ».

Чꙋ́да.

зѣлъ стый Рома́нъ, а҆ гды ѿ снꙋ ѡ҆чкнꙋлсѧ зо-
ста́лъ такъ мꙋ́дрый, же и҆ншыхъ перевыша́лъ
мꙋ́дростїю.

ЧꙊДО ТРЕТЕЕ.

в҆ Чвѣтѣ при: гла: в҆ Тытꙋлѣ м. Чи: в.

Герма́нови зако́нникови хоромꙋ Пречтаѧ Дв҃а
показа́ласѧ и҆ пыта́ла: чого́ бы хотѣлъ, чы
здоро́ва чы мꙋ́дрости? О҆нъ просилъ ѡ҆ мдрость,
тѐды е҆мꙋ Пречтаѧ Дв҃а дала̀ такꙋю мꙋ́дрость,
же ꙋ҆мѣлъ добре є҆врейскїй, Грецкїй, и҆ Лати́нскїй
ѧ҆зы́къ, и҆ нѣхто̀ е҆мꙋ не былъ ро́вный в҆ наꙋцѣ.

ЧꙊДО ЧЕТВЕРТОЕ.

Ма́ртинъ Бѣлскїй, лѣ, т҃ з҃.

Рынга Королевна Венгерскаѧ скоро сѧ ꙋ҆роди́ла,
за́разъ почала̀ мовити до Пречтои Дв҃ы такое
поздоровле́нье: Вита́й Ца́рице нб҃сная.

ЧꙊДО ПАТОЕ.

Григорїй Нискїй, в҆ жи: е҆го.

Гды наста́ла гере́зыѧ Самосате́нова, на то́й
часъ Пречтаѧ Дв҃а показа́ласѧ ст҃омꙋ Григорїю
Чꙋдотво́рцꙋ, и҆ наꙋчи́ла е҆гѡ̀, ꙗ҆ка́ѧ е҆сть правди-
ваѧ Вѣра Кадѡли́ческаѧ.

ЧꙊДО ШЕСТОЕ.

Кантипра́ кни: в.

В Бонѡ́нїи е҆де́нъ млоде́нецъ на и҆мѧ̀ Райнеръ,
бꙋ́дꙋчи хртїѧ́ниномъ, почалъ мыслити и҆ вонт-

пити

Сторінка з книги «Небо новоє».

Чудо пѧтоє. Ґды настáла герéзыѧ Самосатéнова, на тóй часъ преч(с)таѧ два показáласѧ стóму Григѡрїю Чудотвóрцу и научи́ла єгѡ̀, якáѧ є́стъ правди́ваѧ вѣ̑ра каѳоли́ческаѧ. — Григорїй Ни́скїй, в(ъ) жи(т).єгѡ̀.

Чудо шестоє. В Бонѡ́нїи єдéнъ млодéнецъ на имѧ̀ Райнéръ, бýдучи хр(с)тїѧ́ниномъ, почáлъ мы́слити и вóнт(ъ)//пити, якáѧ бы правди́ваѧ былà вѣ̑ра, чы жыдѡ́вскаѧ, чы погáнскаѧ, чи хр(с)тїѧ́нскаѧ. Ґды́ хотѣ̑лъ поки́нути вѣ̑ру хр(с)тїѧ́нскую и удáтисѧ до сéкты жыдóвскои, показáласѧ ємꙋ̀ преч(с)таѧ два бца и упéвнила и утверди́ла єгѡ̀, же правди́ваѧ єстъ вѣ̑ра хр(с)тїѧ́нскаѧ, фалши́ваѧ зась сéкта погáнскаѧ и жыдѡ́вскаѧ. — 42 зв. Канту-пра(т), кни(г) .в҃.

ЧУДА ПРЕ(С)ТОИ БЦИ НАДЪ ХОРЫМИ

Чудо первоє. Преп(д)бнаѧ Мáрѳа, мтка стóгѡ Сїмеѡ́на Дивногóрца, вели́кую любóвъ мѣ̑ла до прч(с)тои двы бци. А ґды̀ захорѣ̑ла и мѣ̑ла умертѝ, в(ъ) той часъ бáрзо стáла весéлаѧ и // мóвила: «Блг(д)ть прїѧ́хъ ѡ(т) бга вели́кую и во свѣ̑тѣ и рáдости є́смъ вели́цѣ и неизглáннѣй». Люде, котóрыи былѝ при нéй, мóвили, же длѧ сна своє́го такъ вели́кую слáву ѡдéржала. Ѡ(т)казáла онà, же не длѧ сна, áле длѧ тогò, же приказáнѧ бжїи заховáла и до преч(с)тои двы бци вели́кую любóвъ мѣ̑ла. — Прóлогъ, в(ъ) жи(т). єй. 43

Чудо второє. Оппортýна, зáконница старшаѧ, ґды захорѣ̑ла и умѣ̑рти мѣ̑ла, в(ъ) тóй часъ забрáлисѧ до ней сéстры, котóрыи з(ъ) кли́ромъ млтвы за дшу єй ѡ(т)правовáли, жéбы з(ъ) тѣ̑ла пошлà до нба. Тéды Оппо(р)тýна, гладачѝ в(ъ) двéрѣ, мóвила: «Ѡто идéтъ пáнѣ моѧ̀, преблгословéннаѧ два Мрїѧ, котóрой васъ поручáю». Тóє мóвивши, умерлà. — Сурїй, кни(г). в҃. в(ъ) жи́тїи Авеле-лѣна

Чудо третеє. Єдéнъ члвкъ богáтый заѣ̑халъ селò, престой бци ѡфѣ̑рованоє, и крывду тамъ чини́лъ. Напоминáлъ єгѡ̀ мнѡ́го разъ Дóмнолъ, єп(с)копъ Ценомамéнскїй, жéбы з(ъ) тогò селà уступи́лъ, áле óнъ не слýхалъ. Тéды єгѡ̀ фéбра порвáла, котóрою знѧ́тый бýдучи, ґды лежáлъ на лýжку,// єдной нóчи показáласѧ ємꙋ̀ преч(с)таѧ два, мóлотъ желѣ́зный в(ъ) рукáхъ держáчаѧ, котóрымъ єгѡ̀ в(ъ) лобъ удáрила и рáнила. На тóй часъ óнъ селò з(ъ) нагорóдою вернýлъ Домнѡ́леви и єгѡ̀ моли́твами былъ улѣчóный. Єдна́къ знáкъ рáны былъ на чóлѣ зáвше, áжъ до смéрти. — Ѡáнъ Дамас-кин(ъ) на ус-пéнїє пр(с). бци. 43 зв.

Чудо четвертоє. Рáдборъ, єп(с)копъ Траектéнскїй, чáсто мли́въсѧ престой двѣ бци. А ґды захорѣ̑лъ, показáласѧ ємꙋ̀ преч(с)таѧ два и єгѡ̀ уздорóвила. — Сурїй, в(ъ) жи(т).єгѡ̀, главà вї, нове(м) .кѳ.

Чудо пѧтоє. В мѣ̑стѣ францýзкомъ Свестїѡ́нѣ єднò хлопѧ̀, ѡдинáнцатъ [!] лѣ̑тъ хорóбою знѧ́тоє, пришóвши до црькви, заволáло: «Ви́дѣлемъ преч(с)тую дву бцу, молѧ́чуюсѧ Хви, жéбы хорóбу ѡ(т)вернýлъ ѡ(т) людéй, котóраѧ в(ъ) тóмъ мѣ̑стѣ пановáла. Ѡ(т)казáлъ Хс преч(с)той двѣ: «Нехáй бýдетъ вóлѧ твоѧ̀». — Дискур(с) сл҃є, ѡ Мáрїи двицы.

Горацій Тесели(н), кни(г). 42[6] ω дому ЛАвре(т).

Чудо шестоє. Ко́ркутусъ, ба́ша туре́цкій, хоро́бою зна́тый, за пора́дою єдногω хр(с)тіанина, уда́лса до престо́и бци Лавретанскои, поруча́ючи є́й здоро́в(ь)є своє́, которое ω(т) ней ωде́ржалъ. //

Лопезъ, часть .а̃, кни(г) .а̃, глава̀ .кв.

Чудо семоє. Коли́мба, деви́ца в(ъ) мѣстѣ Медіωла́нѣ, повѣтремъ была̀ зара́жена и южъ умертѝ мѣла, которой преч(с)таа два бца показа́ласа и, ωле́йкомъ небе́снымъ помаза́вши оную, ω(т) бо́лезни и ω(т) сме́рти уво́лнила.

Сурій, в(ъ) жи(т). єгὸ. Нове(м) .кѳ.

Чудо осмоє. Арифлфъ, єп(с)копъ Свесіо́нскій, мѣлъ за патро́нку пре́чи́стую дву бцу, а ґды захорѣлъ и мѣлъ умертѝ, показа́лъса єму̀ ап(с)толъ Петръ, ωзнайму́ючи, же грѣхѝ єму̀ су́тъ ω(т)пу́щены. Поты́мъ показа́лъса єму̀ арха́ггл Міхаи́лъ, ωбѣцу́ючиса єгω беспе́чне прова́дити. На ωста́токъ показа́ласа єму̀ преста́а бца, ωзнайму́ючи, же в(ъ) днь успе́ніа єѝ мѣлъ живо́тъ своѝ скончи́ти. И та́къ са ста́ло.

Цезарій, кни(г) .з, 44 зв. гла(в) .кг.

Чудо девятоє. Єде́нъ мл(д)нецъ на има́ Ада́м(ъ) мѣлъ го́лову, стру́пами зопсова́ную такъ, же для великогω смро́ду и́ншые младе́нцы в(ъ) шко́лѣ ве́дле негὸ не моглѝ сидѣти. То́й Ада́мъ набо́жный былъ до прч(с)тои двы бци, за́вше, идучѝ до шко́лы, в(ъ)сту//пова́лъ до цркви и млилса престо́й бци, мо́вачи до ней агглское поздоровле́н(ь)є: «Ра́дуйса, ωбрадова́ннаа, г(с)дь с тобо́ю». Єдной но́чи пришо́лъ до цркви на утреню, розумѣючи, же южъ зво́нено, а́ле знайшо́лъ црковъ за́мкненую. Єдна́къ ве́длугъ звы́чаю, упа́вши на колѣна, моли́лъса престо́й бци. Вста́вши, ωба́чивъ ωтво́реную це́рковъ и в(ъ) црквѣ свѣтлость вели́кую. Вше́дши та(м), ωба́чилъ престу́ю бцу, межѝ и́ншыми невѣстами на ѳро́нѣ сѣдя́чую, котра́а мо́вила до негὸ: «Ада́ме, звы́клесь ты менѐ припомина́ти, я̀ теж(ъ) уздоро́влю тебѐ за то́є». И положи́ла ру́ку свою на головѣ єгω, мо́вачи: «Ѡ(т) той годи́ны а́жъ до смрти твоє́и не бу́детъ твоа̀ голова̀ болѣти». И каза́ла єму̀ о́воцωвъ з(ъ) де́рева пе́вного взати и го́лову змы́ти, що ґды учыни́лъ, зоста́лъ здоро́вымъ и до смрти своє́и не мѣлъ в(ъ) головѣ бо́лю.

37[7]

Ѳеа́трумъ жи(т). лю(д). ли(ст) .сй. с̃. Ма́ріа.

Чудо десатоє. З Бава́рскои землѣ, з(ъ) мѣста Мона́кум(ъ), єде́нъ члвкъ през(ъ) мо́ре ѣхалъ з(ъ) Іер(с)ли́му до ω(т)чы́зны. А ґды на мо́рѣ захорѣлъ, єде́нъ жеґла́ръ з(ъ) Бе́лґіи // ра́дилъ єму̀, жебы́ са ωфѣрова́лъ до преч(с)тои двы Галле́нскои, кото́рой поча́лъ хо́рый моли́тиса, и в(ъ) то́й часъ ωба́чилъ ве́дле себѐ сто́ачую престу́ю бцу, кото́раа на єдной руцѣ дита́тко Ха, в(ъ) дру́гой руцѣ свѣчу̀ запа́леную держа́ла. И за́разъ о́ный хо́рый члвкъ зоста́лъ здоро́вым(ъ). По́тымъ ишо́лъ до мѣста Га́ллωнъ и пода́ковалъ тамъ за здоро́в(ъ)є, собѣ приве́рненоє, пр(с)то́й бци предъ ωбразомъ єѝ.

Там же, ли(ст) сне.

Чудо одинадцатоє. Ма́рѳа, Маѯимі́лиа́нωва цо́рка, мѣла на тѣлѣ своє́мъ прищѝ, кото́рыхъ встыда́ласа якω невѣста лѣкаро́мъ показа́ти. Те́ды є́й въ снѣ преста́а бца Галле́нскаа яви́ласа и каза́ла є́й итѝ до Га́ллωвъ, що Ма́рѳа, ω(т) снà вста́вши, ґды учынила, зоста́ла здоро́вою.

Чудо дванадцѧтоє. Єденъ млынáръ в(ъ) Нѣдерлѧ́ндѣ, в(ъ) селѣ, назвá- Ги лманъ
номъ Любекъ, паралѣжемъ заражéный, млилъса з(ъ) плáчемъ престóй двѣ бреденъ, кни(г) .в҃,
бци, жебы єгѡ в(ъ) той хорóбѣ ратовáла, що ґды чáсто чынилъ, ѡсобливе гла(в) .а҃.
подъ часъ прáздникѡвъ бгорóдичныхъ. // Єдной нóчи преч(с)таѧ два бца 45 зв.
з(ъ) мнѡгими двицами до єгѡ мешкáн(ь)ѧ пришлà и мóвила єму̀: «Выслу- Року
халамъ вздыхáньѧ и молитвы твои плачливыи, длѧ тогѡ тепéръ прибылáмъ афнд.
тобѣ на пóмочъ, кажѝ себѣ̀ до цркви пре(д) олтаръ мой занестѝ». Що ґды
учынилъ млынáръ, на тóй часъ зостáлъ здорóвымъ.

Чудо трынадцѧтоє. Єскѣлъ, архїеп(с)кѡпъ Ду́мскїй, бу́дучи млодéнъ- Зверца-
цемъ в(ъ) девѧтнáдцѧти лѣтехъ, послáный былъ ѡ(т) рóдичѡвъ на наýку до (д)ло
землѣ Сáской, где ґды бáрзо захорѣлъ, на тóй часъ былъ в(ъ) захвицéню, прикла-
порвáно єгѡ в(ъ) пѣчъ ѡгнистую, в(ъ) котóрой почáл(ъ) горѣти. Тамъ бу́дучи, до(в),
ѡбáчилъ тѣсные якїесь двéри, през(ъ) котóрыи утѣклъ з(ъ) пéчи ѡгнистои, ли(ст)
и пришóл(ъ) до якóгось палáцу коштóвного, в(ъ) котóромъ ѡбáчилъ преч- сла,
(с)тую дву бцу, на ѳрѡ́нѣ цáрскомъ сѣдѧ́чую, котрáѧ строфовáла єгò и гá- при(к) .в҃.
нила, же до ней нѣґды не чынилъ поздоровлéнѧ агглскогѡ «Рáдуйсѧ, ѡбра-
довáннаѧ, г(с)дь с тобóю». А́ле гды̀ ѡбѣцáлсѧ напрáвити и просилъ єѝ з(ъ)
плáчемъ, жебы̀ ѡборонила єгѡ ѡ(т) пéчи // ѡгнистыи. И такъ за пóмоч(ъ)ю 46
пречистои двы бци ѡ(т) пéчи ѡгнистои збáвленый и до живота привéрненый
є́стъ.

Чудо чтырнадцатоє. Стóму Ѳеѡ́доровѣ Сїкеѡ́тѣ в(ъ) мѣстѣ Анастасї- Су́рїй,
ѡ́полю злы́и лю́де далѝ трутизну вы́пити. А ґды хорѣлъ и мѣлъ умертѝ, по- в(ъ) жи(т).
казáласѧ єму̀ хóрому пречистаѧ два и сказáла причину, длѧ якóи хору́єтъ, єгò. Ап-
и вы́зволила єгѡ ѡ(т) хорóбы тоєи и ѡ(т) смéрти, бо ѡ́нъ мѣлъ за патрóнку ри(л) .кв.
пречистую дву и є́й зáвше молилъсѧ.

Чудо пѧтнадцатоє. В Сáской землѝ, в(ъ) мѣстѣ Патербóнѣ, былъ єде(н) Зверца(д).
сщенникъ на имѧ̀ Петръ бáрзо набóжный до пречистои двы бци. А ґды захо- прикладъ.
рѣлъ и мѣлъ умéрти, показáласѧ єму̀ пречистаѧ два бца и казáла єму̀ єщѐ ѡ непо-
в(ъ) тѣлѣ зостáтисѧ и на землѝ жити, не взѧлà єгѡ з(ъ) собóю до нба, до слушен-
котóрого ѡ́нъ з(ъ) тѣла вы́йти прáгнулъ. А тóє поткáло єгѡ за єдéнъ грѣхъ, ствѣ.
за непослушéнство. Прикла(д) .ѳ҃.

Чудо шестнадцатоє. Нїколáй з(ъ) Теле(н)тину мѣста, захорѣвши, уми//- 46 зв.
рáючи спѣвáлъ вéсело з(ъ) ѱáлму Двдового ты́и словà: «Растéргъ єсѝ узы Су́рїй
моѧ̀». А ґды̀ єгѡ пытáно, длѧ чогò бы сѧ веселилъ, ѡ(т)казáлъ, же єму̀ Хс в(ъ)
з(ъ) пречистою дѣвою, мáткою своє́ю, показáл(ъ)сѧ и мóвилъ: «Рáбе вѣр- жи(т).
ный, в(ъ)нїйди въ рáдость гда своєгѡ». єгò.

Чудо семнадцѧтоє. Єдéнъ члвкъ на имѧ̀ Петръ в(ъ) свѧ́то Мáрїи Маґда-
лéны ѡрáлъ. За тóє и плугъ, и волы̀ єгѡ Перу́н(ъ) спалилъ и самóго Петрà Про(м)-
ру́шыл(ъ) такъ, же в(ъ) ним(ъ) тѣло и жилы ѡгнéмъ Перунóвымъ спáлены. туар учнѧ
Бу́дучи в(ъ) такóм(ъ) бóлю, казáлъ себѣ̀ нестѝ до цркви Мáрїи Маґдалé- ѡ чудáхъ
ны, котóрои не пошановáл(ъ) ста. В(ъ) тóй часъ з(ъ)гáслъ ѡгóнь в(ъ) тѣлѣ пре(с). двы.
єгѡ, єднáкъ самъ не пришóлъ до здорóв(ъ)ѧ, зачимъ казáлъ себѣ̀ вестѝ до Прикла(д) .а҃.

це́ркви преблгослове́нной Мрїи, ма́тки бжеи, в(ъ) кото́рой це́ркви чу̀да дѣа лиса. А ґды до тое́и церкви єгѡ̀ припрова́жено, в(ъ)ночѝ показа́ласа єму̀ преч(с)таа два з(ъ) сты́мъ Vппѡли́томъ и каза́ла єму̀ Петра̀ улѣчи́ти, кото́-
39[8] рого ѡ҆́нъ за́раз(ъ) улѣчи́лъ, ве́длугъ ма́тки бжеи росказа́на. //

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НАДЪ УМЕ́РЛЫМИ

Про(м)туар учна ѡ чудахъ пре(с). двы. Прикла(д) .чє. **Чудо первоє.** В землѣ Брита́нской єде́нъ млоде́нецъ роспу́стный был(ъ), а́ле ко́ждого дна до пречи́стои дѣвы бци мо́вилъ агглскоє поздоровле́н(ь)є, по́тым(ъ) захорѣл(ъ) и уме́ръ. А ґды през долгїй часъ уме́рлый лежа́лъ, зно́ву ѡжи́лъ и завола́лъ до невѣсты, бли́зко себѐ сѣда́чои: «Зови сщенника якѡнайры́хлѣй». Кото́рогѡ ґды призва́но, поча́лъ пре(д) всѣми людмѝ ѡный млоде́нецъ мо́вити: «Бы́лемъ порва́ный предъ су́дъ Хр(с)товъ, где злы́и ду́хѡве за грѣхѝ три менѐ ѡскаржа́ли. Пе́рвый грѣхъ е́стъ, же м(ъ) деса-
47 зв. ти́ны з(ъ) моихъ до́бръ сщенникови не дава́лъ, дру́гїй // грѣхъ е́стъ, же мъ ры́бы потае́мне лови́л(ъ) у за́конникѡвъ в(ъ) са́жавцѣ и́хъ, тре́тїй грѣхъ єст(ъ), же мъ з(ъ)бо́жа убѡ́гихъ люде́й, з(ъ) ѱа́ми на вло́вы ѣздачи, допта́лъ. За ты́и грѣхѝ до пе́кла бы́лемъ ѡсуже́ный, але менѐ преч(с)таа два бца у Ха, сна своє́го, дла чине́нья покуты вы́просила, и каза́но мнѣ знову до тѣла верну́тиса».

Цеза́рїй, кни(г) .ві̃, гла(в) .м̃s. **Чудо второє.** В мѣстѣ Бонѡ́нї̈и єдна̀ деви́ца побо́жнаа в(ъ) ке́лїи своє́й замкну́ласа. В(ъ)ночѝ, ѡ(т)вори́вши ѡко́нце ку цвынтаро́ви, ѡба́чила невѣсту, ба́рзо за́цную, стоа́чую ве́дле гро́бу єдного̀ млоде́нца, кото́рїй свѣжо там(ъ) былъ погре́беный. На гро́бѣ сѣдѣла голуби́ца, я́кѡ снѣгъ бѣлаа, кото́рую вза́вши, та́а невѣста, свѣтлостю ѡто́ченаа, за на́дру вложи́ла. Пыта́ла за́конница тоеи невѣсты, кто бы ѡна̀ была̀. Ѡ(т)каза́ла: «Я́ естем(ъ) ма́тка Хва, пришла́мъ ту́тъ, жебы́ мъ взала̀ ду́шу тогѡ̀ млоде́нца, кото́рый му́ченикѡмъ єстъ». Бо всѝ млоде́нцы, кото́рыи ѡхо́тне у́чат(ъ)са и живу́тъ неви́нне, су́тъ му́чениками. А єслѝ по́тымъ нау́къ, набы́тыхъ на хва́лу бжую,
48 ѡбо//рочаю́тъ, вели́кои запла́ты ѡ(т) бга за то́є доступу́ютъ.

Бонфи(н), кни(г) .г̃. ѡ реча́хъ венґерски(х). **Чудо третеє.** Де́асъ и Ме́рхесъ, два панѡ́ве волѡ́скїи, за господа́рствѡ Воло́скоє войну̀ з(ъ) собо́ю точи́ли. Друго́го и тре́тего ро́ку по войнѣ, през(ъ) то́є по́ле лю́де идучѝ, ви́дѣли вели́кую ку́пу ко́стей лю́дъскихи [!]. Ѡ(т) ты́хъ ко́стей выходи́лъ сму́тный го́лосъ, Ха збави́тела и преблгослове́нную Мрїю бцу взыва́ючи. Чу́ючи той го́лосъ, лю́де прибли́жилиса до ко́стей и знашлѝ вола́ючую го́лову человѣчую, кото́раа до ни́хъ мо́вила: «Я́ е́стемъ хр(с)-тїани́нъ, за́вше м(ъ) служи́лъ преч(с)той двѣ бци, але не вы́сповѣдавшиса грѣхѡ́въ моихъ, на то́й войнѣ живо́тъ свой скончи́лемъ. Дла того̀ ма́тка бжаа ѡ(т) вѣчныхъ му́къ мене пеке́лныхъ боро́нитъ и азы́къ мой захо́вуєтъ [!], жебы (м) моглъ грѣхо́в(ъ) вы́сповѣдатиса и умертѝ по-хр(с)тїа́нску. Зачы́мъ призовѣте сщенника, кото́рїй бы менѐ спо́вѣди вы́слухалъ и розгрѣши́лъ, прошу̀ ва(с)». Онѝ призва́ли сщенника, кото́рый хр(с)тїа́нина о́но

го спо́вѣди вы́слухалъ и розгрѣши́лъ. И за // разъ та́а голова̀ умо́вкла, переста́ла вола́ти и ю́жъ по́тымъ нѣ́ґды не вола́ла. 48 зв.

Чудо четвертоє. В мѣ́стѣ Верду́нѣ дїа́кωнъ на има̀ Аделма́нъ зда́лъса бы́ти уме́рлымъ. А ґды̀ єгѡ̀ на ма́ри кла́ли, ωжи́л(ъ) и повѣда́лъ, и́жъ мѣ́стца ви́дѣлъ розмаи́тыє до кара́на и потѣ́хи, и єгѡ̀ само́го ю́жъ на кара́ньє да́ти мѣ́ли. А́ле повѣда(л), же єгѡ̀ преч(с)таа два богоро́дица дла чыне́ньа поку́ты вы́просила. Баро(н). ро(к) .цлд.

Чудо пАтоє. Бл҃же́нный Па́велъ Проста́къ мѣ́лъ єдногѡ̀ ученика, кото́рый в(ъ) розмаи́тыи грѣхѝ в(ъ)пада́лъ. А ґды̀ уме́ръ, моли́лъса за негѡ̀ бг҃у и престо́й бц҃и Па́велъ Проста́къ, же́бы̀ єму̀ пока́зано, на яко́мъ мѣ́стцу дш҃а єгѡ̀ знайду́єтса. Єдногѡ̀ ча́су мл҃ачи́са, былъ в(ъ) захвице́ню и ви́дѣлъ своє́гω ученика наполне́ногω креме́н(ь)ємъ всю́ды, ω(т) головы̀ а́жъ до но́гъ, и не ма́ючого жа́днои добродѣ́тели, ни теле́снои, ни дш҃евнои, и нѣ́чо́гω не мова́чогω, якъ ωкаменѣ́лого. По́ томъ видѣ́нїи Па́велъ Проста́къ поча́лъ за ученика сво//єгѡ̀ ялму́жну дава́ти, ωфѣ́ру чини́ти, по́стити и мл҃и́тиса престо́й бц҃и, же́бы са умилосер(ъ)ди́ла на(д) єгѡ̀ у́ченикомъ. По днե́хъ нѣ́которых(ъ) показа́ласа єму̀ преч(с)таа два бц҃а и мо́вила: «Чему̀ скорби́шъ и пренемага́єшъ, ста́рче?» Ѡ(т)каза́л(ъ) о́нъ: «Бо ви́дѣлемъ, чогѡ̀ не хотѣ́лемъ». Рекла̀ она̀ єму̀: «Азажъ не мл҃и́въса єсѝ, же́бы сь мо́глъ єгѡ̀ ви́дѣти». Ѡ(т)каза́лъ о́нъ: «Мл҃и́лемъса, же́бы єгѡ̀ мо́глъ ви́дѣти, але не хотѣ́лемъ такъ пла́кати и рыда́ти єгѡ̀». Ѡ(т)каза́ла єму̀ пречи́стаа бц҃а: «Идѝ, ста́рче, дла твоє́го тру́да и смире́нїа я̀ покажу̀ тобѣ̀ єгѡ̀, же́бы сь не скорбѣ́лъ». И на за́втрѣшнїй дн҃ь Па́велъ Проста́къ зно́ву ωба́чилъ бра́та своє́го, ба́рзо весе́лого и мова́чого: «Моли́тву твою̀, ω(т)че, вы́слухала пр(с)та́а бц҃а, бо ба́рзо лю́битъ тебѐ и моли́ласа Хв҃и, кото́рый розваза́лъ менѐ ω(т) юзъ грѣхо́вныхъ, кото́рыми бы́лемъ зва́заный». Поты́мъ зно́ву показа́ласа єму̀ преста́а бц҃а и мо́вила: «Чы ви́дѣлесь то́є, чого́ сь хотѣ́лъ?» Ѡ(т)каза́лъ: «Ви́дѣлемъ, вл(д)чце моа̀, и ба́рзо мъ са увесели́лъ». Мо́вила єму̀ преста́а бц҃а: «Не лѣну́йса жъ за́вше за бра́та твоє́гω мо//ли́тиса, и ялму́жну дава́ти и ωфѣ́ру чыни́ти, бо ты́и добродѣ́тели ба́рзо уме́рлому помага́ю(т)». Патерик(ъ) Ски(т)скїй ω прозорли́вомъ, сло(в) .кє. 49 49 зв.

Чудо шестоє. Пасха́лїй, пе́ршїй тогѡ̀ и́мени па́па ры́мскїй, в(ъ) црк҃вѣ Пра҆ѯе́ды слу́жбу бж҃ую ω(т)правова́лъ непоєдно́кроть за сыновца своє́гω уме́рлогω. По́тымъ ви́дѣлъ прч(с)тую дв҃у бц҃у, кото́раа дш҃у сыно́вца єгѡ̀ до нб҃а прова́дила. Монуме(н). Ри(м). ω с҃. Пра҆ѯе(д).

Чудо семоє. Ма́рїа з(ъ) Єґнїи ви́дѣла преч(с)тую дв҃у бц҃у при єдной вдовѣ̀ хо́рой и набо́жной. А ґды̀ умерла̀, ви́дѣла та́а ж(ъ) Ма́рїа з(ъ) Єґнїи пр(ч)стую бц҃у з(ъ) мно́гими девы́цами при тѣ́лѣ, кото́рыи деви́цы, на два хо́ры роздѣ́леныи, ѱа́лмы спѣва́ли и бг҃а хвали́ли. Сурїй, кни(г). в҃, гла(в) .г҃.

Чудо осмоє. Иннокентїй Тре́тїй, па́па ры́мскїй, по сме́рти своє́й показа́лъса єдно́й деви́ци Людеа́рдѣ и повѣда́лъ, же єму̀ пред(ъ) сме́ртю єгѡ̀ Огоро(д). пастыр, лист(ъ) .тй.

пре(с)таꙗ два бца упросила у бга скруху сердечную и жаль за грѣхи и през(ъ) тоє ω(т) вѣчныхъ мукъ пекелных(ъ) єгѡ ѡборонила. Єще повѣдалъ, же пре-

50 чистаꙗ // бца и тоє у Ха, сна своєго, упросила єму, абы моглъ по смерти своєй той девици показатисѧ и єй ω помо(ч) просит(и). Тоє мовивши, зник-нул(ъ).

Про(м)туар учнѧ ω чудахъ пре(с). двы, при(к).нд.

Чудо девѧтоє. Домицелъ завше поздоровлѧлъ преч(с)тую дву бцу. Потымъ на розбои єгѡ поймано и утѧто єму голову, котораꙗ не утратила мовы поты, поки докснале грѣхи свои выспов ѣдалъ.

Алѧ(н), кни(г). ω вѣрид.

Чудо десѧтоє. В кролевствѣ Арагонскомъ єдна панна именем(ъ) Алеѯандра барзо набожнаꙗ была до преч(с)тои двы бци, завше сѧ єй молила. В(ъ) томъ мѣстѣ, где ѡна мешкала, два млоденцы зацныхъ рѡдичѡв(ъ) барзо сѧ в(ъ) той паннѣ длѧ єи цудности закохали и єденъ другому зайзрѧчи и гнѣваючисѧ єденъ на другого за панну, вызвалисѧ на поєдынокъ з(ъ) копїами и, прудкїи конѣ свои пустивши, так(ъ) в(ъ) себе копїами ударыли, же ѡбадва заразъ и ѡразъ тамъ же померли. Повин(ъ)ныи тыхъ млоденцѡвъ потымъ ѡную панну Алеѯандру за своихъ кревныхъ поранили барзо и го-

50 зв. лову єй утѧли и в(ъ) студню в(ъ)кинули. По // днѧхъ сто и пат(ь)десѧтъ єденъ человѣкъ побожный з(ъ) росказанѧ престои бци пошолъ до тоєи студнѣ и завола(л) Алеѯандри. Теды агглы голову єи з(ъ) студнѣ вынесли, котораꙗ почала ω сповѣдь просити. По исповѣди пытали люде, що сѧ з(ъ) нею по смерти дѣѧло. Ѡ(д)казала голова таꙗ, же скоро єй голову утѧто, злыи духѡве барзо єи почали страшити и трапити, але єй преч(с)таꙗ два бца ω(т) тогѡ страху и утрапенѧ выбавила и до того часу жывую заховала. По двохъ днѧхъ тую голову до тѣла приложено и з(ъ) честїю погреблено.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ МЕЖИ ПОГАНАМИ

Чудо первоє. Ієремѣѧ пророкъ по смрти Гѡдолїѧ пришолъ до Єгѵпту и повѣдалъ єгѵптѧно(м), же ихъ болваны мѣли упасти и покрушитисѧ,

51 ґды двица сна породитъ. Длѧ тогѡ // жерцѣ єгѵпетскїи образъ двици, держачои на рукахъ своихъ дитѧтко, в(ъ) божници своєй поставили и єй сѧ молили. Потымъ кроль єгѵпетскїй Птоломей пыталъ жерцѡвъ, що той значитъ образъ. Ѡ(т)казали они, же продкѡве ихъ тоє взали ω(т) пр(о)рка бжого, зачымъ бгъ преч(с)тую дву прославилъ єще пре(д) зачатїємъ єи межи поганами, бга не знаючыми, которыи кланѧлисѧ єй и вѣрили, же она сна бжогѡ породитъ.

Книга До(р)мѣскуре ω рж(с)тв. Хвомъ, слово .и.

Чудо второє. Балвохвалцѣ в(ъ) Каталѡнїи двцу, на руках(ъ) свои(х) дитѧтко держачую, шановали и образъ єй кождого року по улицахъ носили. Ґды пытано ихъ, длѧ чого бы тоє чынили, ω(т)казали, же чынили тоє длѧ єдной двици, котораꙗ, дѣвицею будучи, сна породила.

Саавати(н), листъ .в. противъ жидѡвъ, глава .дї. Єглогъ .д.

Чудо третеє. Вѣрґѣлїушъ поєта, будучи поганиномъ невѣрнымъ, чы ω(т) доброго чы ω(т) злолω [!] духа научен(ъ)ный, написалъ ω преч(с)той

51 зв. двѣ и ω цр(с)твїи Хвом(ъ) такїи слова: «Южъ вертаєтсѧ и двца, вертаютъ //-сѧ Сатурнѡвы царства».

Чудо четвертоє. Овѣдїушъ вѣршописецъ, будучи поганином(ъ) на выгнаню межѝ сарматами, написалъ ѡ престой бци вѣрши, в(ъ) которыхъ бгинею єй называєтъ [!], мовачи: «Вѣръ тому, що а мовлю, в(ъ) тым(ъ) та упевнаю, же в(ъ) Сармацкой крайнѣ, ѡ тымъ добре знаю, з(ъ) нба са тутъ з(ъ)авило чудо, повѣдаютъ, през(ъ) богиню, котрую всѣ тутъ выславлаютъ». Овѣдї-уш(ъ) де По(н). кни(г) .а. Єлаг .в. до Мазима.

Чудо патоє. Албумазаръ астролїоґъ, будучи поганинѡмъ, за побудкою чы доброго чы злого духа написалъ ѡ прстой бци такїи слова пророцкїи: «Уродитъса на землѝ двица ч(с)таа, двица непокаланнаа». Далѣй мовитъ: «Самъ показалъ (бгъ), же таа єстъ двица, котраа дитатко в(ъ) жыдов(ъ)ской землѣ маєтъ кормити». Тоє дитатко нѣкоторыи называютъ Їс, а мы̀ єгѡ по-ґрецку называємѡ Хр(с)тосъ. В(ъ) Квѣта при(к). Тытул .лз. ѡ пр(с). двѣ

Чудо шестоє. Друидѡве ѡ(т) Друа, крола Целтарумъ, назва//ныи, в(ъ) мѣстѣ Карнутѣ олтаръ по(д) землею поставили з(ъ) написомъ: «Двици, котораа маєт(ъ) породити». Дѣалоса тоє пре(д) зачатїемъ престои бгородици. 52 Дискурсъ, сеї ѡ Ма(р). ла(б). Никифо(р), кни(г) .є. глава кз.

Чудо семоє. Юстина двица ѡ(т) Кvпрїана чорнокнижника ѡборонилаca, прч(с)тую дву на помощъ взываючи, бо Кvпрїанъ хотѣлъ єй ѡ(т)нати чистость през(ъ) свой чары, але не доказалъ тогѡ.

Чудо осмоє. Ґды вожъ сараценскїй, за дозволеньємъ Леѡна, цесара ґрецкогѡ, в(ъ)ѣжджал(ъ) до Цариграда конемъ през(ъ) браму Босфорїумъ, иншыи всѣ в(ъ)ѣжджали, а єгѡ конь не хотѣлъ ступити з(ъ) мѣсца. Пойзрѣвши в(ъ)гору, ѡбачилъ образъ престои бци на брамѣ и зрозумѣвъ, же таа єгѡ гамовала, не пускала до мѣста, которую онъ часто блюзнилъ, же єму боронила мѣста добыти, и мусѣлъ назадъ вернутиса. Баронї-у(ш), ро(к) .ѱиї.

Чудо деватоє. Амфилоґъ, царъ сарацинскїй, погани(н), в(ъ) Ієр(с)лимѣ пришолъ до цркви на службу бжую. И в(ъ) той часъ // видѣлъ Ха якѡ дитатко малоє, котороє сващенникъ на олтарѣ зарѣзалъ. Дла тогѡ поставилъ сторожу ѡколо того сщенника, жебы не утеклъ. Ґды мовилъ сщенникъ: «Пре(с)тую чистую и преблгословенную славную вл(д)чицу нашу бгородицу» и про(ч), в(ъ) той часъ пришло множество агглѡвъ, которыи по(д)несши руки, за в(ъ)весь мїръ хр(с)тїанскїй молилиса бгу. А ґды мовилъ сщенникъ: «Израднѣє ѡ престой ч(с)той преблгословенной славной вл(д)чици нашей бци и пр(с)нѡдвѣ Мрїи», на той часъ дшамъ, въ тмѣ будучим(ъ), двери ѡ(т)ворилиса. По службѣ бжой сщенник(ъ) цареви принеслъ просфору. Мовилъ єму царъ: «Видѣлемъ тебе, несщасливый члвѣче, же сь дита зарѣзалъ и тымъ єси служилъ». Ѡ(т)казалъ сващенникъ: «Такогѡ чуда ни стыи ѡ(т)цы Василїй и Григорїй не видѣли, якоє ты, цару, видѣлъ». Почувши тоє, царъ в(ъ) Ха увѣрилъ и ѡкрщенный ѡ(т) патрїахи [!] Ієр(с)лимского и в(ъ) схvму ѡблеченый потомъ ѣхалъ в(ъ) землю Сарацинскую до брата своєгѡ на има Кликанца и тогѡ до Ха наверънулъ 52 зв. Історїа ѡ ѡ(т)крове(н). Лvтург. бжестве(н).

53 и ѡкрстилъ, которые ѡбадва почали Ха // проповѣдати. Длѧ того сарацини погане ихъ позабіѧли.

Баро(н). ро(к) .хкє.

Чудо десѧтоє. Константїнополь ґды ѡблеглѝ персове и штурмовали до негѡ, хотачѝ єгѡ добыти, на той часъ видѣли зацную єдину невѣсту, з(ъ) мѣста през(ъ) браму выходѧчую, и розумѣли, же то цесароваѧ идетъ ѡ покой просити. А то была преч(с)таѧ два, котораѧ стерегла Константїнопол(ь) ѡ(т) непрїѧтелей, бо потымъ таѧ невѣста зникнула, а непрїѧтели почалѝ сами з(ъ) собою вадитисѧ и мнѡго ихъ в(ъ) той звадѣ погинуло. Потымъ на другїй днь ѡ(т) мѣста ѡ(т)ступили.

Чудо одинадцятоє. Престаѧ бца Костромскаѧ на озерѣ стомъ ѡслѣпила Мамаѧ, царѧ татарского, и все войско єгѡ, которые великую Рѡссїю воєвали. Длѧ того тоє ѡзеро стымъ называєтъсѧ.

Махоме(т) в(ъ) алкора(н). ѡ пре(с).

Чудо дванадцѧтоє. Махометъ, выхвалѧючи престую бцу в(ъ) ал(ь)коранѣ своємъ, мовитъ: «Ѡ(т) мужей мнѡгїи былѝ доскональє, ѡ(т) невѣстъ

53 зв. двѣ Марїи.

засъ нѣґды жаднаѧ не // была досконалаѧ, ѡпрочъ Мрїи, мтки Ісовои.

Чудо трынадцѧтоє. Махометъ зводитель, выхвалѧючи преч(с)тую дву въ своємъ ал(ь)коранѣ (чы́ли ѡ(т) доброго, чы́ли ѡ(т) злогѡ духа наученый), мовитъ: «Ѡ Мрїє, бгъ тебе ѡбралъ над(ъ) всѣ невѣсты на свѣтѣ; ѡ Мрїє,

Там же

бгъ ѡбѧвилъ тебѣ слово своє ѡ(т) себе, имѧ єгѡ Мессїѧ».

Чудо чтырнадцѧтоє. Ученикъ Махометѡвъ написалъ въ алкоранѣ

В(ъ) алкора(н). Махоме(т).

книзѣ ѡ престой бци такіє слова: «Чулемъ вѣстника бжогѡ мовѧчогѡ: «Жаденъ ѡ(т) сынѡвъ Адамовыхъ не родитъсѧ, которого бы сатана не доткнулсѧ, ѡпрочъ Марїи и сна єй».

Алеѯанде. Ґвагни(н) ѡ землѣ Татарск. ли(ст). ки.

Чудо пѧтнадцѧтоє. Махометане преч(с)тую дву бцу шануютъ, мовѧчи, же ѡна великого пр(о)рка Іс Ха безъ мужа породила.

Чудо шестнадцятоє. Єденъ татаринъ, будучи поганиномъ, тѧжкою горѧчкою былъ знѧтый. Ґды всѣ заснули, которыи при немъ былѝ, онъ

54 утѣклъ нагїй на // пустыню, где през(ъ) тры ночи блукалъсѧ. Третеи ночи пришолъ до себе и ѡбачилъ на горѣ великую свѣтлость, на которую гору

Зверца(д). прикла(д). ѡ славѣ нб(с)ной. Прик.аі.

вступивши, ѡбачилъ дивногѡ црѧ, на ѳрѡнѣ золотомъ сѣдѧчого, по правици єгѡ видѣлъ црицу(пре(с)тую бцу), невымовною свѣтлостю ѡточеную, на ѳрѡнѣ золотомъ сѣдѧчую, слугъ было полно докола, которыхъ лица, ꙗкѡ ѕвѣзды полисковалисѧ. И заразъ ѡ(т) црѧ єденъ слуга былъ посланый и приѡдѣлъ єгѡ шатою, же бы́л(ъ) нагїй, и привел(ъ) до црѧ, которому цръ мовил(ъ): «Ѧ єстем(ъ) бгъ хр(с)тїѧнскїй, цръ и гдь вѣчный». Потымъ єденъ воинъ, сѣдѧчѝ на конѝ бѣломъ, взѧлъ єгѡ и до войска татарского приправадилъ, где былъ тры дни з(ъ) нимъ, потымъ зникнулъ. Теды оный татаринъ шукалъ межѝ народѡмъ своимъ двохъ сщенникѡвъ хр(с)тїанскихъ, ведлугъ росказанѧ Хвого, и научившисѧ ѡ(т) нихъ вѣры хр(с)тїѧнскои, з(ъ) мнѡгими татарами ѡкрстилъсѧ и жилъ стобливе.

Чудо осмнадцатоє[9]. В земли Татáрской, в(ъ) мѣ́стѣ Крúмѣ, є́ст(ъ) ска//ла, под(ъ) котóрою чáсωвъ дáвныхъ былъ смóкъ, людéй и бы́дло пожирáючїй. Длѧ тогѡ̀ ω(т)тóль всѣ лю́де утеклѝ и мѣ́сце пу́стоє зостáвили. Пóтымъ ґрéки и влóхи, котѡ́рыи тамъ в(ъ) той часъ мéшкали, почалѝ молúтисѧ преч(с)той дв҃ѣ бц҃и, жебы̀ úхъ ω(т) тогѡ̀ смóка збáвила. Єдно́й нóчи ѡбáчили свѣчу̀, на ѡ́ной скалѣ̀ запáленую, и вступúвши там(ъ), знашлѝ образъ престо́и бц҃и, перед(ъ) котóрымъ свѣчà горѣ́ла, а под нúм(ъ) смóк(ъ) лежáлъ роспу́клый, котóрогω в(ъ) штýки розрубáвши, спалúли и преч(с)той дв҃ѣ бц҃и за выбавлéн(ь)є ω(д) тоє́и бéстыи подѧ́кован(ь)є учинúли. Пóтымъ до тогѡ̀ образа престо́и бц҃и ѡбывáтелѣ тамътыхъ крáєвъ ґды з(ъ) набожéнствомъ ходúли и ѡфѣ́ры чинúли. Вúдачи тѡ́є, царъ татáрскїй Ачикерéй, котóрїй тамъ панова́въ, молúлъсѧ престо́й бц҃и пред(ъ) образомъ є́й, жебы̀ єму̀ помоглà на войнѣ̀, котóрую мѣ́лъ точúти з(ъ) нáрωдами посторóнными, и ѡбѣцáлсѧ є́й пéвную ѡфѣ́ру чáсωвъ своúхъ давáти, що и чинúлъ, вернýвшисѧ з(ъ) войны̀ з(ъ) здóбычу додóму. Вóску накупúлъ и свѣ́чъ наробúвши, на ѡ́ной скалѣ̀ // стáлъ през(ъ) цѣ́лый рокъ пред(ъ) образомъ престо́и бц҃и. Тóє жъ и потóмкове єгѡ̀ чинúли.

Чудо осмнадцатоє — marginalia: 54 зв. Алеѯандеp(р) Ґвагни(н) ѡ землѣ Татарск ли(ст) .кз. 55

Чудо ѡсмнадцѧтоє. В сторонáхъ Індыйских є́ст(ъ) вы́спа, назвáнаѧ Кýба, на котóрой вы́спѣ індыйчыкωве завелúсѧ и порознúлисѧ з(ъ) собóю длѧ образа престо́и бц҃и. Єднѝ мóвили, же зацнѣ́йшїи богѡ́въ індыйских óбразы сутъ, длѧ тогѡ̀ войнý хотѣ́ли з(ъ) собóю точúти. Пóтымъ на тóє згодúлисѧ, жебы̀ з(ъ) єдной стороны̀ два млоде(н)цы úменемъ Мр҃їи, з(ъ) дрýгои стороны̀ два млодéнцы úменемъ богѡ́въ індыйских мѣ́ли назáдъ рýки завѧ́заныи, и у котóрыхъ бы млодéнцω(в) сáми рýки добровóлне былѝ розвѧ́заны, ты́и жебы̀ зостáли звитѧ́жцами и за прáвду воєвáли. Ґды тóє учинúли, кнѧзь індыйскїй волáлъ: «Рáдуйсѧ, Мр҃їє». Тéды мнѡ́гїи індыйчыкове вúдѣли єднý зáцную невѣ́сту, котóраѧ показáласѧ и двохъ мл(д)нцωвъ, за своє́ имѧ̀ звѧ́заныхъ, розвѧзáла. Тóє чýдо вúдачи и чýючи, мнѡ́гїє індыйчыкωве в(ъ) Х҃а увѣ́рили. //

Чудо девѧтнадцѧтоє. В Ры́мѣ пре(д) рождествóмъ Х҃вымъ былъ ω(т) Рóмулѧ в(ъ) палáцу болвáнъ золоты́й постáвленый з(ъ) нáписомъ: «Не упадéтъ, пóки дв҃úца порóдит(ъ)». Тáкъ же сѧ стáло, бо той болвáнъ упáлъ на тóй часъ, ґды преч(с)таѧ дв҃а Х҃а породúла.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ МЕЖЙ ЖЫДАМИ

Чудо первоє. Єдéнъ жыдъ на имѧ̀ Іáкωвъ идучѝ з(ъ) Лон(ъ)дѡ́нїи, мѣ́ста анґлíйскогω, до Увѣнтѡ́нїи, в(ъ)палъ на дорóзѣ межы̀ разбóйники, котóрыи єгѡ̀ збúли и зо всегѡ̀ злупúли и въ // єднымъ пу́стымъ дóму привѧзáвши и покúнувши єгѡ̀, ω(т)ишлѝ. А ґды̀ заснýл(ъ), показáласѧ єму̀ въ снѣ̀ прстаѧ бц҃а и розвѧзáла єгѡ̀. Тéды онъ ю́жъ ѡчкнýвшисѧ, ѡбáчилъ наѧ́вѣ пр(с)тую бц҃у и пытáлъ: «Пáни, кто є́стесь?». Ѡ(т)повѣ́дѣла онà: «Ѧ єстемъ Мр҃їѧ, з(ъ) котóрои сѧ ты и нáрωд(ъ) твой награвáєте, єднакъ пришлá-

мъ ту́тъ, абы́ мъ тобѣ̀ до́броє за зло́є ѡ(т)дала̀». По́тымъ то́й жыд(ъ), пришо́вши до мѣ́ста, назва́ного Ба́ха, ѡкр(с)ти́лъсѧ, и да́но Іѡа́нъ имѧ̀ єму̀.

Баро(н). ро(к) .фнв. **Чудо второє.** Єде́нъ жыдѡ́къ в(ъ) Константїнопо́лю пришо́лъ до цркви з(ъ) дѣтмѝ хр(с)тїѧ́нскими и пожыва́лъ з(ъ) ни́ми тѣ́ло и кровъ Хву. Верну́вшисѧ додо́му, сказа́лъ то́є ѡ(т)це́ви своє́му. Те́ды ѡте́цъ єгѡ̀, бу́дучи жы́домъ невѣ́рным(ъ), розгнѣ́валсѧ ба́рзо на сы́на своє́го и, порва́вши єгѡ̀, в(ъ)ки́нулъ в(ъ) пѣ́ч(ъ) ѡгни́стую, бо бы́лъ шклѧ́ръ. А ґды̀ тре́тего днѧ ма́тка єгѡ̀ пришла̀ до той пе́чи, знашла̀ сы́на своє́гѡ живо́гѡ и здоро́вогѡ и пыта́ла єгѡ̀, якъ онъ не з(ъ)горѣ́лъ в(ъ) огнѝ. Ѡ(т)каза́лъ: «Длѧ того́ мъ не

56 зв. згорѣ́лъ, бо до менѐ приходи́ла за́цнаѧ // невѣ́ста якаѧсь, кото́раѧ мнѣ̀ ѣ́сти приноси́ла, ґды мъ хотѣ́лъ, и ого́нь гаси́ла, же́бы менѐ не спали́лъ». А та́ѧ невѣ́ста была̀ преч(с)таѧ два.

Зверца(д). прик-лад(ъ). при́к(л) .лг. **Чудо третеє.** За ча́су Бонифа́нтїѧ, па́пы Ри́мского, кото́рый ѡ(т) Фѡ́ки це́сарѧ божни́цу пога́нскую, пан⊖еѡ́нъ названую, упроси́лъ и на ч(с)ть пречи́стой двы бци посвѧти́лъ, ста́лъсѧ в(ъ) Ри́мѣ вели́кїй спо́ръ ме́жи хр(с)тїа́нами и жыда́ми ѡ воплоще́нїи Хвомъ, бо жыды̀ повѣда́ли, же неподо́бнаѧ речь, абы двца мѣ́ла породи́ти. В(ъ) то́й часъ в(ъ) Ри́мѣ былъ члвѣкъ єде́нъ слѣпорожде́нный, кото́рый з(ъ) жида́ми ѡ воплоще́нїи Хвомъ мо́цно стира́лъсѧ и звѣтажа́лъ и́хъ. Ѡнѝ почалѝ шы́дити з(ъ) негѡ̀ и ла́ати єму̀, мо́вѧчи: «Єслѝ бы тво́й Хс был(ъ) мо́цный, приверну́лъ бы тобѣ̀ ѡчи». Ѡ(т)каза́лъ слѣпы́й: «Почека́йте до третегѡ днѧ̀, ѡба́чите надо мно́ю велмо́жность бзскую». По трохъ днѧхъ наступова́ло сто очище́нїє преч(с)тои двы бци, кото́роє словѧ́не называ́ютъ стрѣте́нїє. Тре́тего те́ды днѧ на урочи́стость

57 мтки бжеи пришлѝ до црквы престо́и бци дхо́//ве́нство и рымлѧ́не и жыды̀ мнѡ́гїи з(ъ) росказа(н)ѧ па́пѣжского, ме́жи кото́рыми и слѣпе́цъ оный былъ. А ґды набоже́нствѡ ѡ(т)правова́ли, слѣпы́й моли́лъсѧ престо́й бци, мо́вѧчи: «Ра́дуйсѧ, Мрїє». И на то́й часъ очи єгѡ̀ ѡ(т)вори́лисѧ и прозрѣ́лъ. Ви́дѧчи то́є, хр(с)тїа́не почалѝ спѣва́ти «Сла́ва въ вы́шнихъ бгу», жыдѡ́въ засъ пятьсо́тъ в(ъ) Хр(с)та̀ увѣ́рило, а и́ншыи утеклѝ и до Ры́му сѧ южъ не верта́ли.

⊖еатрумъ жи(т). лю(д). ли(ст). сл̃s. є. Марїѧ. **Чудо четвертоє.** З о́браза престо́и бци, на шафѣ́рѣ вы́рытого, єде́нъ жыдъ нагрова́лъсѧ в(ъ) Ры́мѣ, а́ле за то́є ѡдрентвѣ́лъ и ста́лъ на єдно́мъ мѣ́сцу такъ, же не мо́глъ ру́шитисѧ. Того̀ жъ ча́су жыдѡ́вка очей пострада́ла, кото́раѧ з(ъ) тогѡ̀ жъ о́браза престо́и бци шафѣро́вого нагрова́ласѧ. Дѣ́ѧлосѧ то́є за Андрїѧ́на ше́стого па́пы ры́мъского.

Баро́нъ, ро(к) .фоз. **Чудо пѧтоє.** Юсти́нъ, це́саръ ґре́цкїй, ґды в(ъ) Константинопо́лю ѡ(т) жыдѡ́въ ѡ(т)нѧ́вши божни́цу и́хъ, з(ъ)будова́лъ з(ъ) неи црковъ пре-

57 зв. стои бци, за то́є преста́ѧ // бца приверну́ла єму̀ ро́зумъ, ѡ(т) кото́рогѡ былъ пре(д) ты́мъ ѡдышо́въ, и зно́ву поча́лъ Ре́чу Посполи́тою до́бре ради́ти.

⊖еат-рум(ъ) жи(т). лю(д). **Чу́до ше́стоє.** В Константинопо́лю образъ прч(с)тои двы бци єде́нъ жыдъ незбо́жный гно́ємъ члчимъ ѡшпе́тилъ. Хр(с)тїани́нъ засъ нѣ́который гно́й то́й ѡмы́лъ и ѡте́ръ. В(ъ) то́й часъ зо всѣ́хъ члонкѡ́въ тогѡ̀ о́браза

ѡлѣ̈їокъ нѣбы потъ кро́плами, поча́лъ течѝ, кото́рымъ олѣ́йком(ъ) розмаи́тыи хоро́бы улѣча́лиса. ли(ст) .сл̃s. с̃. Марі́а. Зонара(с). в(ъ) гисто(р) ѡ Коста(н)тинѣ и Іренѣ.

Чудо се́моє. Єде́нъ жыдъ в(ъ) своє́мъ виногра́дѣ зе́млю копа́лъ дла розмноже́на ви́нныхъ о́воцѡвъ. Копа́ючи, знашо́лъ в(ъ) землѝ кни́гу, ба́рзо да́внюю, троа́ки(м) азы́кѡм(ъ) пи́саную, в(ъ) кото́рой кни́зѣ былѝ ты́и слова̀ напи́саны: «Х̃с уро́дитъса ѡ(т) д̃вы и дла сп̃се́нїа лю́дского терпѣ́ти бу́детъ». Та́а книга в(ъ) Константинопо́лю зна́йдена.

Чу́до осмоє. В Ганнѡ́нїи єденъ жыдъ, ѡкр(с)ти́вшиса, пришо́л(ъ) до єдного̀ монастыра̀, где ѡба́чилъ образъ пре//с̃то́и б̃ци, кото́рый в(ъ) лицѐ ра́нилъ пуйна́ломъ, бо єщѐ в(ъ) ср(д)цу єгѡ̀ жыдо́вскаа злость знайдова́лаcа. И за́разъ кровъ з(ъ) о́браза вы́шла, що ви́дачи жы́дъ утѣ́къ з(ъ) ц̃ркви потає́мне. Поты́м(ъ) преч(с)таа д̃ва б̃ца яви́ласа въ снѣ єдному̀ ковачѐви желѣ́за и показа́ла єму̀ жы́да о́ногѡ, кото́рый о́бразъ єѝ ра́нилъ. Кова́чъ ѡзнаймѝлъ то́є ура́дови, до чогѡ̀ и жы́дъ призна́лъса и за то́є сме́ртю былъ скара́ный. 57[10] Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). О́бразъ ли(ст) .к̃s.

ЧУДА ПР(С)ТОИ Б̃ЦИ МЕЖЫ ГЕРЕТЫКАМИ

Чудо первоє. С̃то́му Кvрї́акови, показа́лаcа пречи́стаа д̃ва б̃ца, кото́рую проси́л(ъ) до ке́лїи своє́и, а́ле не хотѣ́ла итѝ и мо́вила: «Маєшъ не//прїа́тела моє́го в(ъ) ке́лїи своє́й». Пришо́вши с̃ты́й Кvрїа́къ до ке́лїи, знашо́лъ книги Несто́рїа геретика̀, кото́рїй блю́знилъ преч(с)тую д̃ву, не хотача̀ зва́ти єй б̃цею, и зрозумѣ́лъ, же то є́стъ непрїа́тель преч(с)тои д̃вы, дла кото́рогѡ не пошла̀ до єгѡ̀ ке́лїи. И за́разъ ты́и книги взя́вши, в(ъ) огнѝ спали́лъ. Іѡа(н) 58 зв. Мо(с)хъ в(ъ) жи(т). с̃. ѡтецъ. Кни(г) ĩ, глава̀ м̃s.

Чудо второє. Несто́рїй герети́къ не хотѣ́лъ преч(с)тои д̃вы шанова́ти и зва́ти б̃цею. За то́є преч(с)таа д̃ва єгѡ̀ такъ скара́ла, же єму̀ пре(д) сме́ртю єгѡ̀ робакѝ росточи́ли азы́къ, кото́рым(ъ) прч(с)тую д̃ву блю́зни(л). Баро́нъ. ро(к) .у̃лs.

Чудо третеє. Кѡзмїа́на герети́чка єдногѡ̀ ча́су в(ъ)ночѝ сама̀ пришла̀ в(ъ) Іер(с)лі́мѣ поклони́тиса гро́бу Х̃вому. А ґды приближи́ласа до двере́й ц̃рко́вныхъ показа́ласа є́й преч(с)таа д̃ва з(ъ) и́ншыми невѣ́стами и не пусти́ла єй до ц̃ркви, мо́вачи до ней: «Якъ тутъ смѣ́єшъ внїйтѝ, понева́жъ не є́стесь на́шегѡ». А ґды Козмїа́на проси́ла, жебы̀ могла̀ внїйтѝ, ѡ(т)каза́ла преч(с)таа д̃ва: «Вѣ́руй мнѣ, невѣ́сто, не внїйдешъ ту́т(ъ), хи́ба з(ъ) на́ми уча́стниц(ъ)//ство бу́дешъ мѣ́ти». Те́ды Козмїа́на прина́ла православную каѳѡли́ческую вѣ́ру и пожыва́ла тѣ́ло и кро́вь Х̃ву. Поты́мъ в(ъ)войшла̀ в(ъ) ц̃рковъ и поклони́ласа гро́бу Х̃вому. Іѡа(н) Мо(с)хъ в(ъ) жи(т). .с̃. ѡ̃цъ. Книги. ĩ. глава. м̃и. 59

Чудо четвертоє. Ѳеѡфи́ла, це́сара ґре́цкого ѡбразобо́рци, Ѳеѡ́дора, жона̀ побо́жнаа, ґды засну́ла, ви́дѣла въ снѣ преч(с)тую д̃ву б̃цу, держа́чую на рука́хъ свои́х(ъ) дита́тко, и мно́го было̀ з(ъ) не́ю аггл̃ѡ(в), котры́и Ѳеѡфи́ла би́ли. Ѡ́чкну́вшиса, почу́ла го́лосъ му́жа своє́гѡ вола́ючогѡ: «Бѣда̀ мнѣ, не́ндзному, и́жъ менѐ такъ за образы бичу́ютъ». И за́разъ взя́в- Барѡнъ, ро(к) .ѡ̃мв.

ши образъ преч(с)тои двы з(ъ) дитѧ́ткомъ, далà ему̀ цѣловáти, до котóрогѡ цѣловáнѧ и самъ Ѳеѡфи́лъ порвáлъсѧ, и на тóй часъ ю́жъ сѧ ему̀ гу́ба замкну́ла, котóрую ѡ(т)вори́лъ былъ пре(д) ты́мъ и не мóглъ замкну́ти такъ, же всѣ вну́трности егѡ̀ през(ъ) устà былò видáти. А то длѧ тогò, бо ѡ́нъ гу́бою своє́ю на óбразы рычáл(ъ), называ́ючи и́хъ болвáнами, и людéй вѣрныхъ балвохвáлцами, котóрыи сѧ образо(м) клáнѧют(ъ).

59 зв. Іѡа(н) Мо(с)х в(ъ) жи(т). с̃. отецъ. Кни(г) .і̃, гла(в) .мз.

Чудо пѧтоє. // Глѧ́нъ, гертикъ в(ъ) мѣ́стѣ Гелиѡпóлю, блю́знилъ пречи́стую дву бцу и не хотѣ́лъ шановáти. Напоминáла егѡ̀ по три́ кротъ пречи́стаѧ два, жéбы тогò не чини́лъ, áле óнъ не слу́халъ. Тéды ему̀, спѧ́чому, ѡполу́днѣ показáласѧ во снѣ преч(с)таѧ два и доткну́ласѧ пáлцемъ своймъ рукъ егѡ̀ и нѡ́гъ и ты́мъ доткнéн(ь)емъ ѡ(т)талà ему̀ ру́ки и нѡ́ги.

Зверца(д). прикла(д). ли(ст) .кз, прик.з̃.

Чудо шестоє. Єдéнъ герезїáрха на имѧ̀ Гермáнъ в(ъ) Ферáзу был(ъ) погреблéный. Геретикѝ кóсти егѡ̀ я́къ члвѣ́ка стóго шановáти казáли. Тáм(ъ) же и другї́й герезїáрха на имѧ̀ Гвѣ́до былъ погребéный. Судїи каѳѡлическои вѣ́ры, ви́дачи такóє ѡшукáньє лю́ду, казáли ѡбóхъ вы́копати и спали́ти. А́ле спрáвою шатáнскою почали́ сѧ на(д) огóнь выносити и свѣ́тлость яку́юсь з(ъ) себѐ выдавáти. Ви́дачи тóє поспóлство, хотѣ́ли самы́хъ судéй в(ъ) огóнь вки́нути, áле сщенники проси́ли ѡ пóмочъ преч(с)тую дву бцу, лту́ргїю ѡ(т)праву́ючи и мóвѧчи: «Мти стáѧ». Тéды зáразъ ѡшукáньє и

60 хи́трость шатáнскаѧ уступи́ла, и почали // злы́и ду́хѡве волáти: «Ѡ Ґви́до Делѧ́ха, мы тебѐ борони́лисмо, пóки моглѝ, áле насъ мтка Хва устрáшила».

Софронї́й в(ъ) Цвѣтни(к). дх̃овно(м), главà .в̃.

Чудо семоє. Сты́й Лéѡ, пáпа ри́мскї́й, написáвши ли́стъ до стóго Флавї́ѧна, патрїáрхи Константинопóл(ь)скаго, проти́въ герет́ыкѡмъ безбѡ́жнымъ, Нестóрїю, котóрый преч(с)тую дву бцу блю́знилъ, не хотѧ̀чи ей звáти бгорóдицею, и проти́въ Єутї́хїю, положи́лъ тóй ли́стъ на грóбѣ стóго ап(с)ла Петрà и моли́лсѧ ему̀, жéбы попрáвилъ тóй ли́стъ, єсли́ бы в нéмъ, пи́шучи, що ѡпусти́лъ. По чтырыдесѧтéхъ днéхъ молѧ́чомусѧ ему̀ показáлъсѧ ап(с)лъ Петръ и мóвилъ: «Читáлемъ и попрáвилемъ». Взѧ́вши тéды ли́стъ з(ъ) грóбу стóго ап(с)ла Петрà, Лéѡ, пáпа ри́мскї́й, ѡтвори́лъ и знашóлъ рукóю ап(с)тол(ь)скою попрáвленый.

Чудо осмоє. В землѣ Францу́зкой, в(ъ) прови́нцыи Колосáнской єдéнъ члвкъ богáтый, ґды́ сѧ з(ъ)стáрилъ, ѡ(т)далъ всѣ богáтства свой сы́нови

60 зв. своéму и, ѡ(т)ступи́вши ѡ(т) вѣ́ры каѳолическои, зостáлъ геретыкѡ(м).// Довѣ́давшисѧ ѡ тóмъ, судї́и напоминáли егѡ̀, жéбы сѧ знóву наверну́лъ до вѣ́ры каѳоли́ческои, áле ѡнъ не слу́халъ и блю́знилъ и проклинáлъ вѣру каѳѡли́ческую. За тóє су́дїи ѡсуди́ли егѡ̀ на смéрть, жéбы ѡгнéмъ былъ спáленый. Ви́дачи тóє, сынъ ужáлилсѧ над(ъ) ѡ(т)цéмъ своймъ и проси́лъ судéй, жéбы егѡ̀ за ѡ(т)цà дáли спали́ти, що ґды судї́и учини́ли и ю́жъ провáжено егѡ̀ на спалéньє, ѡ́нъ вели́кимъ гóлосомъ герéзыю проклинáлъ.

Лукà, єписко(п) Туде(н). Кни́га .г̃. противъ єлбѣенъ главà .зі.

вѣру каѳѡли́ческую вызнавáл(ъ), же Хс є́стъ правди́вымъ бгомъ, и взывáлъ на рату́нокъ преч(с)тую дву бцу зо всѣ́ми сты́ми. На тóй часъ зáразъ з(ъ) ѡгнѧ̀ тогѡ̀ (що всѣ ви́дѣли, котóрыи тамъ былѝ) ѡгни́стаѧ стрѣлà вылетѣ́ла и ѡ́ного геретыкà стáрца на лу́жку заби́ла и тѣ́ло егѡ̀ до концà спа-

ли́ла. То́є чу́до ви́дачи, суді́й сы́на єгѡ̀ навинного ѡ(т) сме́рти во́л(ь)нымъ учини́ли.

Чудо десѧтоє. [11] Костанти́нъ Копро́нимъ ѡбразобо́рца, довѣдавшиса, же во́инъ Стефа́нъ арме́нинъ поклони́лъса о́бразови Хр(с)та, збави́телѧ на́шегѡ, и // преблгослове́нной двѣ Мрїи, ма́тки єгѡ̀ мо́вилъ з(ъ) гнѣвомъ до того̀ во́ина: «Азажъ и ты балва́нѡмъ кла́нѧєшъсѧ?» Во́инъ, устраши́вшисѧ, ѡ(т)каза́лъ: «Не кла́нѧюсѧ, ѽвшемъ гнуша́юсѧ и́ми». За то́є це́саръ Копро́нимъ со́тникѡм(ъ) єгѡ̀ учини́лъ. Але невдѧ́чный во́инъ, кото́рїй обра(з) Хр(с)то́въ и бгоро́дичинъ болва́нами называ́лъ и не хотѣлъ сѧ кла́нѧти о́бразови Хр(с)то́вому и бгоро́дичному, ѡ(д) кото́рыхъ ѡде́ржалъ добродѣ́йство, ґды вы́шолъ з(ъ) пала́цу цеса́рского и всѣда́лъ на конѧ̀, конь єгѡ̀ з(ъ)кинулъ и нога́ми заби́лъ. Баро(н). ро(к) .ѱ҃з҃є. 61

Чудо десѧтоє. Костанти́нъ Копро́нимъ крещеніє своє́ гноє́м(ъ) свои́мъ ѡшпе́тилъ. Знакъ то былъ, же ѡнъ мѣлъ бы́ти непрїѧ́телемъ вѣры хр(с)тїа́нскои, мѣлъ гнилы́ми и шпе́тными слова́ми Ха, сна бжїа, и прч(с)тую дву Мрїю, мтку єгѡ̀, блю́знити, що сѧ пото́мъ вы́полнило, ґды Копро́нимъ Ха бгомъ и преч(с)тои двы бцею не хотѣлъ зва́ти. Баро́нъ. ро(к) .ѱоє.

Чудо одинадцятоє. Єдна̀ невѣста геретычка в(ъ) Голѧ́ндїи, ро́дачи, ве//ли́кою бо́лезню была̀ знѧ́та. И́ншыи невѣсты каза́ли свѣчу̀ запали́ти на ч(с)ть престо́й бци, жебы̀ она̀ в(ъ) порожде́ню є́й чини́ла ул(ь)же́н(ь)є, а́ле та́ѧ невѣста напоє́на бу́дучи гере́зїєю, не хотѣла пошанова́нѧ преблгослове́нной двѣ Ма́рїи бци учыни́ти и свѣчу̀, на є́й ч(с)ть запа́леную, каза́ла згаси́ти. Те́ды з(ъ) незбо́жнои гере́тички оно́й по шту́цѣ дитѧ̀ вы́шлѡ з(ъ) вели́кимъ само́и ма́тки бо́лемъ. 61 зв. Зверцад. приклад. Ма́рїѧ. Прик. нд҃.

Чудо дванадцѧтоє. Ґды Ле́ѡ Арме́нъ гере́тикъ мордова́лъ и забїѧ́л(ъ) хр(с)тїѧ́нъ, преч(с)таѧ два ма́тцѣ єгѡ̀ въ снѣ показа́ласѧ и каза́ла є́й до сна своє́го перепи́ти ча́шею, кро́ви по́лною. А през(ъ) то́є ѡзнаймова́ла, же сы́на є́й мѣли заби́ти, що́ сѧ з(ъ)и́стило, бо по́тым(ъ) в(ъ) пру́дкомъ ча́сѣ Ле́ѡна Арме́на заби́то. Зонара(г).

Чудо тринадцѧтоє. Сты́й Нїкола́й на собо́рѣ Нїке́йском(ъ) уда́рилъ Арїѧ руко́ю по лицу̀ длѧ того̀ же ѽнъ Ха блю́знилъ, называ́ючи єго̀ створе́н(ь)ємъ. Сты́и ѡ(т)цы за то́є ударе́ньє хотѣли скинути сто́го Нїкола́ѧ з(ъ) урѧ́ду еп(с)копскогѡ. Те́ды вели́кому Ко//станти́ну, це́сарови ґре́цкому, и сты́мъ ѡ(т)цѽмъ показа́лсѧ Хс и прч(с)таѧ два. Хс з(ъ) пра́вои стороны̀ дава́лъ сто́му Нїкола́ю єѵ(г)лїє, а преч(с)таѧ два з(ъ) лѣвои стороны̀ омоѽѡ́ръ єму̀ дава́ла. И та́къ сты́й Никѡла́й зоста́лъ при урѧ́дѣ єпископскѡмъ. Соборни(к). де(к) .ѕ҃. 62 в(ъ) жи(т). с҃. Нїколаѧ.

Чудо чтырнадцатоє. Преч(с)таѧ два бца показа́ласѧ Людга́рдѣ двици смутнаѧ и сказа́ла причи́ну смутку своє́гѡ, мо́вачи: «Ѡто зно́ву сна моє́гѡ гере́тикѝ и хр(с)тїѧ́не злы́и на кр(с)тѣ прибїѧ́ютъ». Сурі́й в(ъ) жи(т). є́й.

Чудо пятнадцѧтоє. Два сщенники, бу́дучи в(ъ) доро́зѣ, знашлѝ црквъ пусту́ю и, вше́дши, ѡ(т)правова́ли млтвы до преч(с)тои двы бци. Те́ды по(д) часъ набоже́нства геретыкѝ Ал(ь)бѣнґенесъ збро́йно впа́вши до црк- Цеза́рїй, кни(г) .з҃, гла(в) .кд҃.

ви, сщенника з(ъ) црквѝ вы́волокли и ѧзы́къ ємꙋ̀ з(ъ) ґрꙋ́нту вы́рѣзали. Това́ришъ зале́дво єгѡ̀ запрова́дилъ до Клюнїаку и та́мъ в(ъ) монастырѣ за́конникѡмъ поручи́лъ, кото́рыи єгѡ̀ длѧ набѡже́нства до престо́и бци зра-
62 зв. неногѡ ѡхо́тне принѧлѝ. Єдной но́чи ґды ꙋ́треню ѡ(т)право//ва́но, жада́ль, жебы̀ єгѡ̀ до црквѝ запрова́жено. Тамъ запрова́женый бꙋ́дучи, з(ъ) вели́кимъ набоже́нствомъ мли́лъсѧ престо́й бци, кото́раѧ, показа́вшисѧ ємꙋ̀, ѧзы́къ урѣ́заный зно́ву привернꙋ́ла и за́разъ престꙋ́ю бцу поча́лъ выхвалѧ́ти, го́лосно мо́вачи: «Ра́дуйсѧ, ѡбрадова́ннаѧ, гдь с тобо́ю».

Їѡ́ан(ъ) Ли(п). ѡ двци Галленъ. **Чудо шестнадцѧтоє.** Олѣве́рїй Темпелѣ́й ґды з(ъ) во́йсками наступова́лъ в(ъ) Бе́лґїи на мѣ́сто, назва́ноє Га́лле, в(ъ) кото́ромъ образъ былъ престо́и бци, на то́й часъ в(ъ) во́йску єгѡ̀ єде́нъ во́инъ на имѧ̀ Іѡа́нъ Риз(ъ)зе́лманъ блю́знилъ престꙋ́ю бцу Галле́нскую уста́ми свои́ми, ѡбѣцꙋ́ючисѧ образъ єй до Брꙋѯеллѣ запрова́дити и на ры́нку спали́ти. Але за то́є з(ъ) дѣ́ла вы́стрѣленаѧ кꙋ́лѧ уста̀ блюзнѣ́рскїи и живо́тъ ѡ(т)нѧла̀ ємꙋ̀.

Чудо седмнадцѧтоє. В землѝ Инфлѧ́нтской, в(ъ) мѣ́стѣ Де́рптѣ, на успе́нїє престо́и бци єдна̀ невѣ́ста геретичка каза́ла служе́бци своє́й ла́зню
63 длѧ себѐ гото́вати. Мо́вила служе́бница: «Ѿ(т)ложѣ́мо то́є до за́//втрѣшнего

Тилманъ Бреден. Кни(г) .в҃, гла(в) .ѕк҃. Року афн҃ѕ. днѧ, бо нн҃ѣ вели́коє сто єст(ъ) мтки бжои». Ѿ(т)каза́ла геретичка: «На́що мнѣ припомина́єшъ Мрїю, такаѧ была̀ невѣ́ста, я́къ и ѧ̀, нѣчо́гѡ бо́лшъ не ма́єтъ над(ъ) менѐ». Служе́бница, жебы̀ ба́рзѣй не ѡбрази́ла па́неи своє́и, учини́ла єй росказа́ньє, гото́вила длѧ ней ла́зню, а́ле не вѣ́дати, ѡ(т)ко́ль ла́знѧ занѧла́сѧ и два до́мы згорѣ́ли, а дрова̀ в(ъ) печѝ цѣ́лы зоста́ли.

Чудо ѡсмнадцѧтоє. Авва Кѵрїѧ́къ ме́шкалъ недале́кѡ Іѡрда́ну, до кото́рого пришо́лъ за́конникъ на имѧ̀ Ѳеѡфа́н(ъ), зара́женый є́ресью несторїѧ́нскою. Несто́рїй засъ былъ герети́къ, кото́рый блю́знилъ преч(с)тую

Їѡа(н) Мо(с)хъ Єврат, гла(в). кѕ. В(ъ) Цвѣт-ни(к). дховно(м). дву бцу, не хотачѝ єй зва́ти бцею. Те́ды авва Кѵрїѧ́къ мли́лъсѧ бгу, жебы Ѳеѡфа́нови показа́л(ъ) правди́вую вѣру. На за́втрѣшнїй днь ѡ девѧ́той годи́нѣ ѡба́чилъ Ѳеѡфа́нъ якогось чл҃ка, ба́рзо стра́шногѡ, мо́вачогѡ до себѐ: «Ходѝ а ѡба́чъ пра́вду». И взѧ́вши єгѡ̀, прова́дилъ на мѣ́сце те́мноє и смро́дли́воє, з(ъ) кото́рогѡ ого́нь вели́кїй выходи́лъ. В(ъ) ты́мъ огню̀ ви-
63 зв. дѣлъ Ѳеѡфа́нъ Несто́рїѧ геретика̀, непрїѧ́телѧ престо́и бци. Там(ъ) // же ви́дѣлъ Єѵті́ха, Апполина́ра, Дїѡско́ра, Севе́ра, Арїѧ и геретикѡвъ и́ншыхъ и чꙋ́въ го́лосъ ѡ(т) оного члка стра́шного. Мѣ́сце то є́стъ зготова́нноє герети́кѡмъ и блюзнѣ́рцомъ. И на то́й часъ Ѳеѡфа́нъ наверну́лсѧ до вѣ́ры правосла́внои каѳѡли́ческои.

Чудо девѧтнадцѧтоє. Кѡстанти́нъ Копро́нимъ не хотѣ́лъ преч(с)тѡи

Баро́нъ. ро(к) .ѱ҃з. двы шанова́ти и блю́знилъ єй, называ́ючи про́стою невѣ́стою, я́къ и́ншыи, а́ле за то́є скара́ла єгѡ̀ прч(с)таѧ два хоро́бою карбꙋ́нкуломъ и пред(ъ) смртю вола́лъ, же єгѡ̀ живо́гѡ на ого́нь пеке́л(ь)ный вѣ́чный ѡ(т)да́но.

ЧУДА ПРЕСТ҃ОИ БЦИ МЕЖЙ ЗЛЫМИ ДУ́ХАМИ

Чудо первоє. В Анґлї́и єде́нъ чл҃вкъ на имѧ̀ Ро́геръ мѣ́лъ цо́рку, в(ъ) кото́рую вступи́лъ злый ду́хъ и му́чилъ є́й. Прова́дили є́й до мѣсте́чка, // назва́ногѡ Іпсиснꙋ́нтул, где былъ образъ преч(с)тои дв҃ы бц҃и. Пре(д) то́й о́бразъ ґды приве́дено цо́рку Ро́герову, поча́ль є́й ду́хъ злый ѡкру́тне му́чити, пото́мъ з(ъ) не́й вы́шолъ и дв҃и́ца о́наѧ здоро́вою ста́ла.

Ѳѡма Ма(т). **64** кни(г) .а҃. Деколо. глава̀ .ѕ҃і

Чудо второє. Ст҃ы́и ѡ(т)ц҃ы, на пу́щи ме́шкаючи, зло́гѡ ду́ха, кото́рый и́хъ спокуша́лъ, ѡ(т)гана́ли ѡ(т) себѐ ты́ми слова́ми: «Ѡ(т)иди̂, нещасли́вый, про́жны су́тъ си́лы твоѝ», кото́рый ѡ(т) невѣ́сты є́стесь звѣ́тѧженый». Длѧ тогѡ̀ ст҃ы́и ѡ(т)ц҃ы то́є зло́му ду́хови мо́вили, бо невѣ́ста ненавѣ́стнаѧ преблг҃ословѐннаѧ Мр҃і́ѧ бц҃а сте́рла го́лову Люци́перови прокл́ѧтому. Ты́є слова̀ злый ду́хъ ѡ(т) ст҃ы(х) ѡ(т)ц҃овъ почу́вши, утѣка́лъ ѡ(т) ни́хъ з(ъ) всты́домъ и пото́мъ и́хъ не спокуша́лъ бо́лшъ.

Огѡрод. пастыръ. тракта(т) .г҃, чтенїє .є҃.

Чудо третеє. Ѧ̓зѡнъ, кнѧзь арґонавта́румъ, ґды збудова́л(ъ) в(ъ) за́мку Аѳе́нскомъ пога́нскую божни́цу, пыта(л) Аполли́на, болвана̀ Де́лфицкого, кому̀ бы мѣ́лъ ту́ю божни́цу пост҃и́ти. Ѡ(т)каза́лъ злый ду҃́хъ, кото́рый в(ъ) томъ болванѣ̀ ме́шкалъ: «Бг҃ородици // неха́й бу́детъ посщ҃е́нна». Дѣ́ѧлоса то́є ты́сѧчею и двома̀ сты лѣ́тъ пре(д) рождествомъ Хв҃ымъ.

Метафра(ст) в(ъ) жи(т). с҃. Про- **64 зв.** копїа.

Чудо четвертоє. В Ци́зику, мѣ́стѣ Геллеспо́нскомъ, ґды збудова́ли божни́цу арґона́вте и пыта́ли Аполли́на, болвана̀, Пиѳї́ѧсъ назва́ного, кому̀ бы ту́ю божни́цу мѣ́ли посвѧти́ти, ѡ(т)каза́лъ злы́й ду́хъ, в(ъ) то́мъ болва́нѣ ме́шкаючї́й: «Мр҃ї́и, сло́ва предъвѣ́чнаго роди́телцѣ, неха́й бу́детъ посщ҃е́нна». И то́є дѣ́ѧлосѧ того̀ жъ ча́су пре(д) рож(д)ество́м(ъ) Хв҃ы(м) ты́сѧчею и двома̀ сты лѣ́тъ.

Плѣнї́у(ш), кни(г) .л҃з, глава̀ .є҃.

Чудо пѧтоє. В Флѧ́ндрї́и єде́нъ малѧ́ръ малї̂ова́лъ о́бразъ престо́и бц҃и ѧ́кѡ мо́глъ найпї̂енкнѣ́й, а дї́авола малї̂ова́лъ ѧ́кѡ моглъ найшпетнѣ́й. Показа́лъсѧ єму̀ въ снѣ̀ злы́й ду́хъ з(ъ) гнѣ́вомъ вели́кимъ и напомина́лъ єгѡ̀ и грози́лъ, же́бы єгѡ̀ такъ шпе́тне не малї̂ова́лъ. Але малѧ́ръ єщѐ ба́рзѣй тымъ побуди́лъсѧ и намалї̂ова́лъ в(ъ) цр҃кви ба́рзо сли́чную мт҃ку бж҃ую а зло́го ду́ха ба́рзо шпе́тного намалї̂ова́лъ по(д) нога́ми // є́и. Ґды то́є стра́шноє дивови́ско малѧ́ръ в(ъ) це́р(ъ)кви на стѣнѣ̀ малї̂ова́лъ, стоѧчѝ на рыштова́ню, з(ъ) те́ртицѣ учы́неномъ, зна́гла вели́кї́й вѣ́хоръ повста́лъ и о́ноє рыштова́ньє на землю ѡбали́лъ. Ви́дѧчи то́є, малѧ́ръ поча́лъ престую бц҃у ѡ ратꙋ́нокъ проси́ти. Те́ды о́бразъ пре(с)то́и бц҃и ру́ку протѧ́гъ и о́ного малѧра̀ заде́ржал(ъ) ѡ(т) ра́ны и ѡ(т) сме́рти захова́лъ.

Вѣнке(н). кни́ги .з҃. глава̀ .рд҃.

65

Чудо шестоє. В Брабанцї́єй была̀ єдна̀ па́нна, кото́раѧ дв҃иц(ъ)ство своє́ Хв҃и пошлюби́ла. Ду́хъ нечи́стый чинилъ є́й при́крости мнѡ́гїє в(ъ) дому̀, в(ъ) кото́ромъ ме́шкала, дава́лъ ѡ(т)по́вѣди людемъ. Всѣ̀ люде єгѡ̀ чу́ли, ґды мо́вилъ, а па́нна сама̀ єгѡ̀ ви́дѣла. Пыта́ли єгѡ̀ нѣ́которые єслѝ бы умѣ́л(ъ) поздоровле́ньє до преч(с)тои дв҃ы бц҃и. Ѡ(т)каза́лъ: «Умѣ́ю, а́ле не могу̀ поча́ти».

Цеза́рї́й. кни(г) .в҃. гла(в) .ѕ҃.

Тритемій, кни(г). **Чудо семоє.** Арїѡлдъ, князь Бава́рскїй, ґды собѣ привлащáлъ єднȍ мѣсто, пречи́стой дв҃ѣ ω(т)дáноє, где монасты́ръ збудовáно, и ґды́ сѧ тогȍ

65 зв. ω почаа(т). наро(д). и кнѧжа(т). Баварски(х). мѣста // дѣдичемъ чыни́лъ, порвáлъ єгѡ злый дýхъ и въ є́зерѣ ведлѣ̀ монастрѧ̀ [!] утопи́лъ.

Чудо осмоє. Ґды Єуфи́мїѧ дв҃ица хотѣ́ла инѡки́нею зостáти, дýхъ злый в(ъ) ѡсóбѣ чловéчой показáвшисѧ єй, ω(т)води́лъ ю̀ ω(т) тогѡ óстрого жи́тїѧ, а хвали́лъ жи́тїє малжéнскоє. Мóвила Єуфи́мїа ємȕ: «Що мнѣ ты́є рóскоши помогýтъ по см҃рти?» Тоє́ю ω(т)пóвѣдю дýхъ злый урáженый бýдучи, хотѣ́л(ъ) єй з(ъ) буды́нку высóкого, в(ъ) котóромъ былȁ, зопхнýти и

Цезарій, кни(г) .є. Дїѧлоґ, гла(в) м҃д. ски́нути нá землю. Єуфи́мїѧ, бýдучи устрáшена, удалáсѧ до преч(с)тои дв҃ы бц҃и, мóвачи до ней аггл(с)коє поздоровлє́нье: «Рáдуй [!], ѡбрадовáннаѧ, г(с)дь с тобóю». Почýвши тóє, непрїѧ́тель дýшный пусти́лъ з(ъ) рýкъ своúхъ Єуфи́мїю и мóвилъ до ней: «Єслѝ пóйдешъ в(ъ) монасты́ръ, бýду тебѣ̀ непрїѧ́телемъ срóґимъ. И тепе́ръ бы сь пе́вне зги́нула, ґды бы сь не взывáла тоє́и невѣ́сты, котóраѧ мнѣ̀ є́стъ вели́кою непрїѧ́телкою и мой рáды чáсто лáмлетъ».

66 **Чудо девѧтоє.** // В мѣстѣ Амасéнскомъ єдéнъ ч҃лкъ побóжный на имѧ̀

Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). Óбразъ, ли(ст) .нѕ. Хрусáфїй хотѣлъ з(ъ) дóму своє́го цр҃квъ на ч(с)ть преч(с)той дв҃и бц҃и учини́ти, в(ъ) котóром(ъ) домȕ былȁ вы́малїованаѧ Вéнусъ, невстыдли́ваѧ боги́на погáнскаѧ. Тóє малїовáн(ь)є спрóсноє ґды хотѣлъ малѧ́ръ вы́мазати и зглáдити, злый дýхъ (котóрый мéшкалъ в(ъ) том(ъ) спрóсном(ъ) малїовáню), в(ъ) рýку маларéви вступи́лъ и таки(м) бóлемъ зарази́лъ, же ѧ́къ ω(т) огнѧ̀ горѣ́ла и пýхнула и конéчне трéба былȍ рýку ω(т)тѧти, корую[!] єлéѡмъ ст҃ымъ ємȕ помáзано и зостáла здорóва рукȁ, ѧ́къ и дрȕгаѧ.

Чудо десѧтоє. Ст҃аѧ Агáѳа дв҃ица єдногѡ чáсу, на лáвѣ стоѧчѝ, сиръ убóАнтонїй ω м҃чника(х), в(ъ) жи(т) с҃. Агаѳы. гому ч҃лвѣ́кови рѣ́зати хотѣ́ла. Злый дух зопхнýвъ єй з(ъ) лáвы. Упáвши, пáлец(ъ) собѣ ножéмъ ω(т)талȁ. Áле преч(с)таѧ дв҃а бц҃а єй показáласѧ и пáлецъ улѣчи́ла, мóвачи: «Цóрко моѧ̀, дїѧ́вола не бóйсѧ, бо ґды óнъ схóчетъ

66 зв. тобѣ зашкóдити, єдинорóдный мой тебѣ̀ ω(т) небезпечéнства збáвитъ». //

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦ҃И Ѡ(Т) ѠБРАЗѠВЪ ЄЙ

Чудо первоє. Анатóлѣй в(ъ) Антїѡ́хїй пре(д) людмѝ называ́л(ъ)сѧ христїѧни́номъ, а в(ъ) рéчи самóй былъ погани́номъ и потаé́мне ѡфѣ́ры чини́лъ

Баронъ. ро(к) .фп. болванѡ́м(ъ). Довѣ́давшисѧ тогȍ, лю́де взѧлѝ єгȍ до вазéна, где м҃ли́лъсѧ преч(с)той дв҃ѣ пре(д) образомъ єй, жебы̀ єгȍ з(ъ) тогѡ вазéна вы́зволила. Але образъ преч(с)тои дв҃ы ω(т)вернýлъ тваръ ω(т) негȍ. Ѡбáчивши тóє, жолнѣ́ре, котóрые тамъ былѝ, полѧкáлисѧ и людéмъ ѡзнайми́ли. Почýвши за(с) ω ты(м), Тївéрїй, цéсаръ ґрéцкїй, казáлъ Анатóлїа привестѝ до Ца-

67 ри́града, и тáм(ъ) єгѡ стрáчено. //

Ѳеатрум(ъ) жи(т). лю(д). **Чудо второє.** В мѣстѣ, Албýлѧ назвáномъ, є́стъ в(ъ) землѝ церковъ ст҃ыхъ м҃чниковъ Вѣнкéнтїѧ, Сáвина и Христéнта. В(ъ) тóй цр҃кви былъ óбразъ преч(с)тои дв҃ы бц҃и, до котóрого óбраза єднȁ невѣ́ста слѣпáѧ ґды ѡфѣ-

роваласѧ и пришла поклонитисѧ, ѡдержала очи ѡ(т) пребл(с)венной двы Мрїи бци.

Чудо третеє. Мѣсто, названоє Тервана, анґелчикѡве ґды взѧли и шарпали и запалили, в(ъ) црквы образъ престои бци на высокомъ стоѧлъ мѣйстцу. На образѣ была корона, которую хотѣлъ єден(ъ) ангелчикъ стрѣлою збити и струтити, але єму лукъ зламалъсѧ и уломками своими барзо ранилъ а ґелчикѡвъ, тамъ стоѧчихъ. Теды анґелчикѡве дали покой црквы, не шарпали єй и престой бци дари ѡфѣровали.

Чудо четвертоє. Єденъ члвкъ на имѧ Костантинъ кинулъ каменемъ на образъ престои бци и скрушилъ єгѡ и подоптал ногами. Ґды упалъ на землю, теды показаласѧ єму въ снѣ престаѧ бца и // мовила: «Вѣдаєшъ ты, як(ъ) великую злость мнѣ учинилесь, але учининесь [!] тоє на свою голову». Потомъ война была з(ъ) сарацынами. Єденъ сарацинъ каменемъ з(ъ) кус и воєнной воина нещасливогѡ Костантина ѡногѡ ударилъ, на мурѣ стоѧчого, который упалъ з(ъ) муру. В(ъ) той часъ лицѐ и голова єгѡ скрушиласѧ.

Чудо пѧтоє. На выспѣ, названой Тумба, была црковъ на честь стѡму архагглу Мїхайлу збудована. В(ъ) той црквы былъ образъ пречистой двы бци. Потымъ за допущен(ь)ємъ бз(с)кимъ? [!] Перунъ ударилъ на тую црквъ и спалилъ ѡную. Єднакъ образъ матки бжей в(ъ) томъ ѡгнѣ зосталъ нерушоный.

Чудо шестоє. Стый Лука єv(г)листъ ґды хотѣлъ малїовати образъ пречистой двы бци, на котороє малїованьє єщѐ фарбы не наготованы были, але образъ несподѣване бз(с)кою не члвѣчою рукою показалъсѧ вымалїованый. //

Чудо семоє. Образъ престои бци в(ъ) єзеро Азурово иконоборци в(ъ)кинули, где през(ъ) мнѡгїє лѣта на глубинѣ знайдовалъсѧ, потымъ з(ъ) глубины наверхъ доброволне выплынул сам(ъ) без(ъ) жадного нарушенѧ своєго. Той образъ пречистой двы бци знайдовалъсѧ в(ъ) монастырѣ Амасїйскомъ.

Чудо осмоє. В землѣ Французкой на мѣсцу, Долисъ названомъ, єстъ образъ каменный преч(с)той двы бци, Хa на рукахъ держачой. Той образъ два брабанчикове блюзнили, тамъ пришедши. Єден(ъ) з нихъ, порвавши камень, кинулъ на образъ и ѡ(т)ламалъ ручку дитѧтку Хви каменную, котораѧ на землю упала. В(ъ) той часъ вышла кров(ъ) з(ъ) рамена, якъ з(ъ) члонка жывого, и заразъ на томъ же мѣсцу брабанчикъ палъ и умерлъ, который каменемъ кинулъ. Другїй хотѣлъ умираючогѡ поднестѝ и помочъ єму дати, але и той ѡ(т) злого духа былъ порваный и мученый, на другїй день умеръ. //

Чудо девѧтоє. В мѣстѣ Гиспалю єстъ образъ преч(с)той двы бци. Пред(ъ) тымъ образомъ єдна невѣста молиласѧ престой бци, жебы заховала сына

ли(ст). тзд. с. Марїѧ. Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). Образъ, ли(ст) .нs. 67 зв. Євтропїй, кни(г) .ка. ѡ речахъ рымских(ъ). Про(м)туар учнѧ ѡ чудахъ пре(с). двы. Прикла(д) .пє. Про(м)туа(р) учнѧ ѡ чудахъ пре(с). 68 двы. Прик(л) .пє. Прологъ, септебр.а. Вѣнке(н). Бе(н). кни(г) .з. гла(в). рі. 68 зв.

Ѳеатрум(ъ) жит.лю(д) — єй ω(т) смéрти, котóрый былъ упáлъ в(ъ) пѣчъ ωгнúстую. Вы́слухала престáѧ бца молúтвы єй, бо сы́на єй живóго и здорóдого [!] в(ъ) ωгнѣ заховáла.

ли(ст).слѕ с. Мáрїѧ. Меркурїй Раллîоге(н). книгӣ дï.

Чудо десѧтоє. В Сабáвдїи є́стъ мѣсто, Монтáни назвáноє, в(ъ) котóромъ образъ пречúстои двы бци єдúнъ лóтръ вáжилъсѧ мечéмъ удáрити. И зáразъ крóвъ пошлà з негò, котóрою крóвю розмайтыи хорóбы улѣчáютсѧ. Почу́вши ω тóмъ, Мануйлъ, кнѧзь Сабáвдїє, тамъ ишóвъ пѣшъ поклонúтисѧ óбразу престóи бци.

Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). ли(ст) .сми. с. Мáрїѧ.

Чудо одинадцатоє. До тогѡ образа престои бци, котóрый є́стъ в(ъ) мѣстѣ Монтáни, єдéнъ члвѣкъ назбóжный припровáдилъ быдлѧ̀ слѣпóє на шыдéрство и на смѣхъ, але престáѧ бца быдлѧ́ти очи привернýла, а óного лóтра очéй позбáвила.

69

Там же.

Чудо дванадцатоє. // До тогó жъ пр(с)тои бци образа, котóрый знáйду́єтъсѧ в(ъ) Монтáни мѣстѣ, єднà невѣста хóраѧ пришлà и ω(т)далà шáты свой дорогїє престóй бци, прóсѧчи єй ω здорóвьє. А гды здорóвою зостáла, жáловала по своúхъ шáтахъ. Тéды єй бóзскою спрáвою и шáты привернýлисѧ и хорóба.

Нїкифор, кни(г) .дї. Гисто(р). гла(в) .ми.

Чудо трынадцѧтоє. В мѣстѣ Смѵ́рнѣ былò дéрево ципрúсовоє, в(ъ) котóромъ прéшлыхъ чáсовъ ктось образъ пр(с)тóи бци не вѣдати якíмъ спóсобомъ сховáлъ. По мнóгимъ чáсѣ образъ бгорóдичинъ самъ себѣ̀ ωбѧвúлъ людéмъ, бо цúприсъ невымóвную свѣ́тлость з(ъ) себѣ̀ выдавáлъ и я́къ свѣчà здáлъсѧ горѣ́ти. Тéды єдéнъ члвкъ вступúлъ на тóє дéрево циприсóвоє и знайшóлъ тамъ схóваный óбразъ пр(с)тóи бци. Длѧ тогѡ в(ъ) Смѵ́рнѣ на ты́м(ъ) мѣсцу збудовáлъ црковъ Цúрусъ, єп(с)копъ смvрненскї́й на ч(с)ть престóи бци.

Ѳеатрумъ 69 зв. жи(т). лю(д). книги .ѳ. ли(ст) .нд. Баронъ. ро. Гери(н). па(т). ко(н). кни(г). г. Соборъ. Мо(с)хъ Євврат. в(ъ) Цвѣтни(к). дховно(м).

Чудо чтырнадцатоє. Вóинъ єдéнъ на имѧ̀ Стефáнъ рóдомъ армéнинъ, бýдучи велúкою бóлѣзню знѧ́тый, удáл(ъ)//сѧ до стóго Стефáна, исповѣ́дника Хр(с)тóвого, прóсѧчи єгѡ ω здорóвьє. Тéды стый Стефáнъ казáлъ єму̀ жéбы сѧ поклонилъ óбразу Хр(с)тóвому и прстóи бци. Гды тóє учинúлъ, зостáлъ здорóвымъ.

Чудо пятнадцѧтоє. З óбразу пречúстои двы в(ъ) Дамáску тѣкъ ωлѣ́ωкъ, я́къ балсáмъ, котóрымъ хорóбы сѧ улѣчáли.

Чудо шестнадцятоє. В Созопóлю, мѣстѣ Пѣссидїйскомъ, образъ престóи бци з(ъ) рукѝ ωлѣ́їокъ дорогї́й выдавáлъ и вылї́ѧлъ.

Чудо седмнадцѧтоє. Іωáнъ, пустéлникъ столблúвый, мéшкал(ъ) в(ъ) яскúни два(д)цатъ мúль ω(т) Ієрусалúма (котóрї́й мѣлъ у себѣ̀) óбразъ пречис(т)ои двы бци, держáчой Ха на рукáхъ своúхъ. Тóй пустéлникъ мѣлъ звычáй мѣсца стыи навѣжáти. Вы́шовши з(ъ) яскúни, ω(т)хóдѧчи, стáвилъ свѣ́чу запалéную пре(д) óбразомъ престóи бци и просúлъ престу́ю дву, жéбы мѣла ω тóй свѣчѣ̀ старáне, пóки // ωнъ до кéлїи своєи вéрнетсѧ. И зос-

70

та́вивши свѣчу̀, цѣлую и незга́слую знахо́дил(ъ), верну́вшисѧ, любо ча́сомъ в(ъ) доро́зѣ кі́лка мѣсѧцей ба́вилъсѧ.

Чудо осмнадцатоє. Бра́на Ту́ранъ ґды войну̀ в(ъ)ну́тр(ъ)нюю домову́ю подне́съ на Ісаќїѧ, це́сара ґре́цкого, и притѧгнул(ъ) з(ъ) вѡ́йсками под(ъ) Константи́нополъ и добыва́лъ єгѡ̀, Ісаа́кїй в(ъ)зѧ́вши о́бразъ престо́и бци, поста́вилъ в(ъ) Константи́нополю ѡ(т) тоє́и стороны̀, з(ъ) кото́рои нейба́рзѣй непрїѧ́тели штурмова́ли, и моли́лсѧ престо́й бци, ѡ по́мочъ є́й про́сѧчи. Те́ды за по́мочу престо́и бци Бра́на Тура́нъ ѡ(т) Конра́да, кнѧ́зѧ лїѡнґоба́рдовъ, є́стъ забі́тый. Ісаа́кїй засъ и мѣсто ѡ(т) небезпече́н(ъ)ства во́лны зоста́ли. Никита в(ъ) ро(з)ныхъ дѣѧхъ. Книгѝ .а̃. ѡ Ісаацѣ.

Чудо девѧтнадцатоє. Сты́й Алеѯей, члвкъ бжїй, ґды з(ъ) Ри́му заѣ́халъ до мѣ́ста Єде́ссы, ме́шкалъ тамъ симна́дцат(ь) лѣ́тъ в(ъ) присѣ́нку при црквѝ преч(с)тои дѣвы бци, людє́мъ не зна́ємый, але єгѡ̀ о́бразъ престо́и бци мо́вою своє́ю люде(м) ѡб(ъ)ѧви(л). Ѡнъ ухо́дѧчи сла́вы про́жнои свѣцкои, хотѣ́лъ ѣ́хати до Ѳа́рсу, // єдна́къ єгѡ̀ нава́лности мѡ́рскїи принеслѝ до Ри́му, ѡ(т)чи́зны єгѡ̀, где ско́нчилъ жыво́т(ъ) сво́й. Метаф. в жи(т). єгѡ̀. 70 зв.

Чудо двадцѧтоє. В землѣ̀ Гишпа́нской Си́мѡнъ Роба́нъ в(ъ) ска́лѣ знашо́лъ о́бразъ престо́и бци за ѡбѧвє́немъ є́й само́и, кото́раѧ во снѣ̀ єму̀ показа́ласѧ и каза́ла з(ъ) тоє́и скалы̀ о́бразъ сво́й вынѧти. Дискурсъ .ск. ѡ Ма́рїи.

Чудо двадцѧтъ первоє. Бывъ в(ъ) Ри́мѣ престо́и бци образъ, кото́рїй по(д) часъ стра́стей Хр(с)то́вых(ъ) и в(ъ) пѧ́тницу вели́кую ѡ(д) пора́нку а́жъ до годи́ны десѧ́тои блѣднѣ́лъ, поты́мъ чорнѣ́лъ и тваръ ѧ́къ мє́ртваѧ єгѡ̀ показова́ласѧ а́жъ до воскрсе́нїѧ Хва. На воскресе́нїє засъ Хво весе́лую и свѣ́тлую тваръ пока́зуєтъ. То́й о́бразъ у Сиѯта знайду́єтьсѧ. Огорѡдо(к) царици, мова. в̃. на пасху.

Чудо двадцѧтъ вторoє. Ґды ап(с)толове Петръ и Іѡа́н(ъ) в(ъ) Ли́дѣ мѣ́стѣ Ха проповѣда́ли и на че́сть пречи́стой двѣ бци црковъ тамъ збудова́ли, в(ъ) то́й часъ на стѣнѣ̀ в(ъ) црквѝ о́бразъ прсто́и бци самъ чудо́вне сѧ показа́лъ, кото́рїй тамъ Іюлїѧ́нъ ѡ(т)сту́пникъ вымазати и выскробати посыла́лъ во́иновъ, // а́ле не доказа́лъ тогѡ̀. Поты́мъ сты́й Герма́нъ, патрїа́рха Константинопо́лскїй, не бу́дучи єщѐ стителенъ, ишо́лъ до Іер(с)лиму поклони́тисѧ мѣ́стцамъ сты́мъ. Тамъ идучѝ, в(ъ)ступи́лъ до Лу́ды мѣ́ста и ѡба́чивши чудотво́рный о́браз(ъ) пр(с)тои бци, каза́лъ намалїова́ти собѣ̀ другі́й о́бразъ, подо́бный тому̀, кото́рый хова́лъ у себѐ з(ъ) вели́кимъ пошанова́н(ь)ємъ. А ґды Левъ Исаврани́нъ, цесаръ ґре́цкїй, образобо́рца, всю́ды въ па́нства(х) своихъ каза́лъ о́бразы з(ъ) црквей выкидати, псова́ти, топи́ти, палитъ, в(ъ) то́й часъ сты́й Герма́нъ спротивлѧ́лъсѧ незбо́жному це́сареви, строфу́ючи єгѡ̀ за о́бразы сты́и. Длѧ̀ тогѡ̀ ѡ(т) незбо́жного це́сарѧ высланый на заточе́нїє, з(ъ) кото́рогѡ заточе́нїѧ образъ престо́и бци Лу́дскїй посла́лъ в(ъ) Рим(ъ), на мо́ре пусти́вши. В(ъ) ты́м же о́бразѣ, с(ъ)кра́ю на(д) голово́ю писа́нїє скры́вши в(ъ) вырѣзаной до́сцѣ, посла́лъ до сто́го Григо́рїѧ, па́пы Ри́мскогѡ, ѡзнайму́ючи ѡ(т) когѡ̀ и до когѡ̀ и длѧ чогѡ̀ идѣтъ Соборны(к) в(ъ) не(д). вели(к). по(ст). ѡ чудотво́рно(и) иконѣ пр(с). бци, ѧже нарыцає(т)сѧ Рымлѧнини 71

то́й о́бразъ. З(ъ) тымъ писа́нїемъ о́бразъ престо́и бци пре(з) мо́ре, ма́ло но-
71 зв. га́ми воды́ дотыка́ючиса, пошо́лъ такъ пру́дко, // же за днь и за́ ночъ сталъ в(ъ) Ры́мѣ на рѣцѣ, Ту́беръ назва́ной. Тамъ за ѡбаве́н(ь)емъ бзскимъ стый Григо́рїй, па́па Рымскїй, з(ъ) кли́ромъ, з(ъ) свѣща́ми, потка́вши образъ престо́и бци, впрова́дилъ егѡ до цркви и на высокомъ мѣстцу поста́вилъ, где сто и тры́дцатъ лѣтъ знайдова́лъса. Поты́тъ[!] в(ъ)полъвечѐрнѣ ру́шивъса и пошо́лъ на повѣтру з(ъ) цркви през(ъ) мѣсто до рѣкѝ Тубру. Ѡ(т) Ту́бру зно́ву до Константинопо́ла вер(ъ)ну́лъса, бо ю́жъ в(ъ) Константинопо́лю за блгоче́сти́вои це́саровою Өеѡдоры о́бразомъ сты́мъ ч(с)ть ѡ(т)дава́ли и кла́налиса. И то́й о́бразъ пр(с)то́и бци на бе́резѣ ѡба́чивши, лю́де взалѝ и принеслѝ до це́саровои Өеѡдоры. Ѡ(т) це́саровои патрї́аха [!] вза́вши той образъ на ру́ки свои̂, прине́слъ до цркви бгоро́дичнои в(ъ) Халкопра́тїи и та́м(ъ) егѡ поста́вилъ.

Собор-ни(к) м(с)ца 72 септев-рїа, еі. дна. **Чудо двадцять третее.** Стый Ники́та, мчникъ Хвъ, бу́дучи ещѐ невѣ́рнымъ, ви́дѣлъ въ снѣ Ха, кр(с)тъ держа́чогѡ. Въста́вши ѡ(т) снà, пыта́лъ в(ъ) мѣ́стѣ ро́зныхъ людей, жебы̀ ему̀ сонъ той вы́толковали. Те́ды ему̀ // една̀ хр(с)тїа́нка на има̀ Юлїа́нна рекла̀: «Вложѝ ру́ку свою̀ за на́дро свое́»,— що стый Ники́та ґды учини́лъ, вы́налъ з(ъ)-за на́дра своѐгѡ образъ прч(с)-тои двы бци, держа́чеи на рука́хъ свои́хъ Ха, кото́рїй держа́лъ кртъ в(ъ) рука́хъ свои́хъ. И мо́вилъ стый Ники́та: «Въи́стинну се е́стъ зна́менїе, е́же ви́дѣхъ в(ъ) нощъ сі́ю». Поты́мъ в(ъ) Ха увѣ́рилъ и мнѡ́гїи дла Ха терпѣ́лъ му́ки, кото́рыи кр(с)томъ духо́вне са называ́ютъ.

Гисторїа ѡ образѣ пре(с). двы Ма́рїи Жыро́вы(ч). **Чудо двадцать четвертое.** В кна́зствѣ Лито́вскомъ, в(ъ) повѣ́тѣ Сло́ним(ъ)скомъ, е́стъ мѣ́стце, назва́ное Жырови́чи ѡ(т) жы́ру, то естъ пока́рму, кото́рїй тамъ пре(д) тым(ъ) звѣри ди́кїи на пу́щи мѣли. На то́й пу́щи, пасучѝ бы́дло, пастушко́ве ѡба́чили на де́ревѣ свѣтлост(ь) вели́кую, на кшта́лтъ огна̀ пала́ючого. Пришед(ъ)ши тамъ, знашлѝ образъ преч(с)тои двы бци, на де́ревѣ стоа́чїй и на кшта́лтъ про́меней солне́чныхъ полыску́ючї́йса, кото́рый вза́вши, принеслѝ до па́на свое́го на има̀ Алеѯа́ндра Солта́на, по(д)ска́рбїогѡ лито́вскогѡ.

72 зв. Там же, ро(з)-дѣл(ъ) .в. **Чудо двадцать патое.** // Алеѯа́ндеръ Солта́нъ, вза́вши ѡ(т) пастушкѡ́въ образъ престо́и бци, схова́лъ до шкату́лы. А ґды̀ на дру́гїй днь мѣлъ у себѣ го́стей, хотѣ́лъ и́мъ о́бразъ престо́и бци, ѡ(т) пастушкѡ́въ собѣ да́ный, показа́ти, а́ле ѡдомкну́вши шкату́лу, не знайшо́лъ его̀ та́мъ. По ки́лка днахъ зно́ву ты́и жъ пастушко́ве, на пу́ши пасучѝ бы́дло, на тымъ же де́ревѣ о́бразъ престо́и бци ѡба́чили и взалѝ и принеслѝ до па́на своѐгѡ, кото́рый на тымъ мѣ́сцу, пу́щу вы́рубавши, збудова́лъ црквъ и в(ъ) то́й цркви образъ пр(с)то́и бци, повто́ре знайде́ный и собѣ ѡ(т)да́ный, поста́вилъ. И то́й естъ пе́ршымъ Жырови́чъ фунда́торомъ.

Чудо двадцать шестое. Це́рковъ Жырови́цкаа пе́ршаа ѡ(т) збудова́на свое́го, по килкадеса́тъ лѣтехъ згорѣ́ла. Една́к(ъ) о́бразъ престо́и бци зо-

ста́лъ в(ъ) томъ огнѝ без(ъ) жа́дногѡ своѥ́гѡ нарушѐна и са́мъ перешо́лъ на ка́мень, кото́рый є́стъ в(ъ) полъгоры̀, по(д) кото́рою горо́ю црк҃ѡвъ была̀ збудова́на. А́ле гдѐ са з(ъ) црк҃ви образъ прест҃о́и бц҃и по(д) часъ пожа́ру подѣ́лъ, жа́денъ чл҃вкъ тогѡ̀ не вѣ́далъ. // — Там же, ро(з)дѣл(ъ) .д҃. 75[12]

Чудо двадцатъ семоє. Ѓды згорѣ́ла пе́ршаа це́рковъ Жыровѝцкаа, потымъ в(ъ) ки́лка днїй хлопа́та, з(ъ) шко́лы вышовши, гра́ли коло̀ тогѡ̀ мѣ́стца, на кото́ромъ была̀ црк҃овъ, другі́и на горѣ́ о́ной ходи́ли. В(ъ) той часъ з(ъ)дале́ка по(д) тоє́ю горо́ю на ка́мени сѣда́чую я́сными про́менами приѡдѣ́тую дв҃цу ѡба́чили, хлопа́та ѡзнайми́ли то́є сщ҃енникѡмъ, кото́рыи пошлѝ на то́є мѣ́стце, а́ле не ви́дѣли тамъ жа́дной ѡсо́бы чл҃вчой, тылко знашли свѣчу̑ запа́леную пере(д) тымъ о́бразомъ мт҃ки бж҃ои. Те́ды за́разъ о́ныи сщ҃енники, людъ зобра́вши, шлѝ по о́бразъ, а ѓды пришлѝ бли́зко, свѣча̀ зни́кнула, тылко самъ на ка́меню о́бразъ зоста́лъса, которі́й, вза́вши, в(ъ)неслѝ до єдного до́му. Потымъ в(ъ)не́сено єгѡ̀ до црк҃ви дерева́нои. — Там же, роздѣлъ той же.

Чудо двадцатъ осмоє. Хо́лмъ є́стъ мѣ́сто знамени́тоє в(ъ) землѣ Ру́ской, назва́ноє ѡ(т) хо́лму, то́ єстъ ѡ(т) па́горку, же на хо́лмѣ, на па́горку высо́комъ ма́єтъ своє положе́ньє. В(ъ) томъ мѣ́стѣ є́стъ о́бразъ преч(с)тои дв҃ы бц҃и, в(ъ) кото́ром(ъ) о́бразѣ знайду́ютса ра́зы. // Єде́нъ разъ на лѣ́вымъ ра́меню, та́тый ша́блею тата́рскою, другі́й раз(ъ) на пра́вой руцѣ́, стрѣло́ю тата́рскою учы́неный, а́ле тата́рове за то́є послѣ́пли и го́ловы и́мъ заверну́лиса. — Феныз҃ъ ѡ житїи пре(с). бц҃и; 73 зв. Хо(л)мской.

Чудо двадцатъ деватоє. Ба́тїй, царъ тата́рскїй, ѓды пусто́шилъ зе́млю Ру́скую, тата́ре єгѡ притагну́ли до Хо́лму и хотѣ́ли єгѡ̀ добыва́ти. В(ъ) то́й часъ двѣ́ деви́ци, кнажны ру́скїи, в(ъ) Хо́лмѣ мл҃и́лиса преч(с)той дв҃ѣ бц҃и, жѐбы и́хъ борони́ла ѡ(т) тыхъ непрї́ателей. Потымъ о́бразъ прест҃о́и бц҃и на валъ мѣ́сцкїй вынесено и за́разъ гора̀ Хо́лмскаа здала́са тата́рѡмъ бы́ти высо́каа а́жъ по(д) о́болоки и що мѣ́ли приступа́ти бли́жей до Хо́лму, то да́лѣй ѡ(т)ступова́ли. — Та(м) же всѣ чу́да наступуючи.

Чудо трыдцатоє. Міхаилъ панама́ръ в(ъ)ночи, ѡчкну́вшиса, почу́лъ в(ъ) црк҃ви ба́рзо вда́чноє спѣва́ньє. А ѓды, вста́вши, пришо́лъ до црк҃ви, жа́дного чл҃вка тамъ не знашо́лъ, єдна́къ чулъ голосы̀ вда́чныи и ви́дѣлъ вели́кую свѣ́тлость, ѡ(т) о́браза преч(с)тои дв҃ы бц҃и походя́чую. За́разъ то́є ѡзнайми́лъ Васи́лїю // єп(с)копови Хо́лмскому, кото́рый єму̑ ѡ(т)каза́лъ: «Спѣва́ньє то є́стъ аггл(с)коє и свѣ́тлость нб(с)наа». 74

Чудо трыдцатъ первоє. Варва́ра дв҃ица ѡ(т) людѐй злыхъ была̀ ѡчарова́на, кото́рои жа́днымъ спо́собомъ лѣ́кари не моглѝ улѣчи́ти. Єдной но́чи в(ъ) селѣ Росто́цѣ показа́ласа є́й яка́ась за́цнаа невѣ́ста и мо́вила: «Идѝ до катедра́лнои црк҃ви Хо́лмскои, зна́йдеш(ъ) тамъ о́бразъ бц҃и, Х҃а на рука́хъ держа́чои, за по́мочу єѝ ѡдѐржишъ здоро́вьє». То́є мо́вивши, о́наа невѣ́ста зни́кнула. Варва́ра засъ, ѓды єѝ росказа́ньє учыни́ла, зоста́ла здоро́вою.

Чудо трыдцатъ второє. Образъ прест҃о́и бц҃и, кото́рый є́стъ в(ъ) Частохо́вѣ на я́сной горѣ́, маліова́л(ъ) єv(г)лист(ъ) Лука̀ в(ъ) Іер(с)ли́мѣ. Єле́- — Гисторі́а ѡ образѣ

пре(с). бцͥи Часто-хо(в). на стáѧ весполъ з(ъ) кр(с)тóмъ г(с)ним(ъ) перенеслà єгѡ до Костантинопóлѧ. В(ъ) Костантинопóлю бýдучи, Левъ, рýскоє кнѧжà, з(ъ) велúким(ъ) Каролюсѡмъ, цесаромъ рымскимъ, котóрому былъ прибылъ на пóмочъ протúвъ сарацúновъ, достáлъ єгѡ у того жъ Каролюса и з(ъ) Костан(ъ)тинопóлѧ привéзъ на зáмокъ Белзскїй до // землѣ Рýскои. По єгѡ смéрти мéшкалъ тамъ Владислáвъ, кнѧзь Опóлскїй, а гды былъ в(ъ) ѡблежéнью ѡ(т) татáрѡвъ, на тóй часъ єдéнъ татáринъ, стрѣлѧ́ючи до зáмку Бéлзского, трáфилъ стрѣлóю в(ъ) гóрло óбразови. Тéды на татáрѡвъ страшлúваѧ и смродлúваѧ мглà наступúла, ѡ(т) котóрои мýсѣли умирáти.

74 зв.

Тамъ всѣ чýда úншыи. **Чудо тридцатъ третеє.** Тóй же Владислáвъ мѣлъ ѡбавéн(ь)є въ снѣ ѡ(т) бга, жебы óбразъ престóи бцͥи з(ъ) Бéлзского зáмку на ясную горỳ запровáдилъ и тáмъ постáвил(ъ), що кнѧзь Владислáвъ учынúлъ з(ъ) велúкою ѡхóтою и на тóмъ мѣсцу фундовáлъ монастыръ и óбразъ ѡ(т)дáлъ зáконникѡмъ.

Чудо трыдцѧтъ четвертоє. Потымъ геретыкù гуссúтѡве, приѣхавши до монастырѧ̀ Частохóвскогѡ, зáконниковъ помордовáли, óбразъ престóи бцͥи з(ъ) клейнóтѡвъ вызули и, вложúвши на вóз(ъ), хотѣли єгò везтù з(ъ) собóю, áле не моглù жáдною мѣрою вóза з(ъ) мѣстца рýшити.

73[13] **Чудо трыдцятъ пятоє.** // Гды сѧ з(ъ) мѣсца не моглù рýшити гуссúтове, єде(н) з нúхъ, скóчивши на возъ, порвáлъ óбразъ престóи бцͥи и ударилъ ѡ землю̀ такъ, жé сѧ натрóє роспáлъ. А другїй тѧлъ в(ъ) лицè шпáгою, áле єму̀ рукà усхлà. Úншыи засъ былù зарáжены слѣпотóю и нáглою смéртю ѡ(т) бга скарáныи.

Синаѯа(р) грецкїй на недéлю правосла(в). **Чудо трицать [!] шестоє.** В Кúпрскомъ óстовѣ [!] былà црковъ пресватóи бцͥи. Вéдле тоєи црквь на брáмѣ былъ óбразъ престóи бцͥи, котóраѧ сидѣла на ѳрóнѣ и дер(ъ)жáла Ха якѡ дитѧтко на колѣнахъ своúхъ, а два аггли по ѡбýдвухъ сторонáхъ стоѧли. Єдного̀ днѧ, минáючи тýю црковъ, єдéнъ арáпи(н) устрéлилъ престýю бцу в(ъ) колѣно, а зáразъ ѡ(т) рáны пострѣленои вышла кровь и кáпала нá землю. Арáпинъ, вúдѧчи тóє чýдо, злѧ́късѧ и утѣкáлъ до дóму своєго, áле до дóму не доѣхавши, умéръ на дорóзѣ.

Чудо тридцать семоє. Филúпъ Клúвїй жилъ в(ъ) Бургýндїи, потымъ на войнỳ ѣхалъ протúвъ францýзовъ, ѡ(т) котóрых(ъ) былъ поймáный и на вежù высóкой посажéный. // Тамъ єдного̀ чáсу въ снѣ вúдѣлъ óбразъ пре-

75 зв.

Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). ли(ст). снͣа. с̃. Мáрїѧ. ч(с)тои двы Галлéнскои, котóрой млúлъсѧ и онà єгѡ ѡбѣцáласѧ з(ъ) тóєи невóлѣ вызволити. Потымъ, ѡ(т) снà в(ъ)стáвши, почáлъ млúтисѧ престóй бцͥи Галлéнской, жéбы сѧ тóє спóлнило, що в(ъ) снѣ вúдѣлъ. И зáраз(ъ) ѡкóвы желѣзныи на шыи на рукáхъ и на ногáхъ єгѡ поламáлисѧ. Що жъ ѡ́нъ учинúлъ? Поворóзо(м) през(ъ) ѡкнò з(ъ)вéрху спустúлъсѧ на землю̀, потымъ пришолъ до мѣста Галлїѡвъ и тамъ учинúлъ подѧковáньє престóй бцͥи за тоє добродѣйство.

Чудо тридцатъ ѡсмоє. Антѡ́нїй Хамбéрїй з(ъ) Англїи, гды до жрóделъ тéплыхъ и здорóвыхъ ѣхалъ, в(ъ) тóй часъ батáв(ъ)чыкове кóн(ь)ми

напа́ли на ни́хъ и в(ъ) нево́лю побрали, ты́лко еде́нъ Антѡ́нїй посрі̂одку и́хъ, преч(с)тую дву Галле́нскую на рату́нокъ взыва́ючи и е́й сѧ поруча́ючи, зоста́лъ безпе́чнымъ и жа́ден(ъ) егѡ̀ з(ъ) непрїѧ́телей не ви́дѣлъ.

Чудо тридцатъ девя́тоє. Стефа́нъ Роби́нъ ѡ(т) горъ Ганно́нскихъ ро́дом(ъ), ґды ѣ̂халъ през(ъ) мо́ре з(ъ) Люзыта́нїи до ѡ(т)чы́зны, // бу́рѧ 76
встáла на мо́рѣ и жеґлѧрѡ́въ и́ншыхъ потопи́ла. О́нъ засъ, взыва́ючи на рату́нокъ престу́ю бцу, ухвати́лъсѧ за до́шку и вы́плынулъ на бе́регъ живы́й и здоровый за по́мочю пречи́стои двы, кото́рой поруча́лъсѧ.

Чудо чтыридесѧтоє. Герї́ѡнъ Парменте́рїй во́инъ ме́шкал(ъ) в(ъ) за́мку Торнаце́нскѡмъ. Єдногѡ̀ ча́су в(ъ)па́лъ въ рѣку̀ Склади́мъ, бы́струю и глубо́кую, кото́раѧ идѐтъ бли́зко за́мку. И за́разъ почалъ на рату́нокъ взыва́ти престу́ю бцу Галле́нскую и єй сѧ поруча́лъ. Те́ды преста́ѧ бца видо́ме єму̀ показа́ласѧ и ѡ(т) сме́рти єгѡ̀ зба́вила.

Чудо чтыридесѧтъ первоє. В Мало́й Ро́ссїи, в(ъ) воєво́дствѣ Ру́скѡмъ, в(ъ) мѣ́стѣ Трембо́влю, в(ъ) цркви правосла́вной образъ престо́и бци пла́калъ, през(ъ) ки́лка недель з(ъ) ѡбудвухъ оче́й сле́зы такъ шли, же ми́су подставова́ти му́сѣли. Дѣ́алосѧ тѡ́є ро́ку ты́сѧча шестьсо́тъ шестдесѧ́тъ тре́тегѡ, за панова́нѧ Іѡа́нна Казимѣ́ра, кро́лѧ по́лского.

Чудо чтыридесѧтъ второє. // В землѝ Молда́вской єстъ монасты́ръ Нѧмец(ъ), где в(ъ) цркве вознесе́нїѧ Хва знайду́етсѧ о́бра(з) на до́щцѣ древѧ́ной вы́малі̂ованый, з(ъ) єдно́й стороны̀ преста́ѧ бца, Ха на рука́хъ держа́чаѧ, з(ъ) дру́гои стороны̀ сты́й вели́ком(ч)никъ Геѡ́ргїй стоѧ́чї́й и смо́ка ко́пїєю бию́чї́й. То́й о́бразъ под(ъ) часъ вознесе́нїѧ г(с)днѧ ґды сщенники а́лбѡ сти́телѣ на проце́сыи но́сѧтъ, рука́ми держачѝ, на то́й часъ преста́ѧ бца в(ъ) рука́хъ сщенических(ъ) а́лбо сти́телскихъ бу́дучи, кла́нѧєтъсѧ ни́зко до землѝ нахилѧ́ючисѧ и повста́ючи и жа́дною мѣ́рою не могутъ рука́ми свои́ми сщенники а́лбо сти́тели того̀ о́браза уде́ржати (зна́ти, же преста́ѧ бца, кла́нѧючисѧ бгу ни́зко, за людмѝ мо́литсѧ и причинѧ́єтсѧ).

Чудо чтыридесятъ третеє. То́й же о́бразъ престо́и бци в(ъ) землѣ Молда́въской, в(ъ) монастыру̀ Нѧме́цкомъ ґды єгѡ̀ на проце́сыи но́шено и в(ъ)ходи́ли з(ъ) ни́мъ в(ъ) црквъ, о́бразъ той вы́рвавшисѧ и вы́скочивши з(ъ) ру́къ лю́дскихъ, пошо́лъ самъ на во́здусѣ и ста́лъ на(д) амбо́нѡмъ. Ѡ(т)-то́ль пошо́лъ пре́з(ъ) ца́рскї́и двери // до ѡ́лтарѧ и, ѡбышо́вши ѡ́лтаръ, 77
сталъ за ѡ́лтарѡмъ на своє́мъ мѣ́стцу, бо та́мъ єгѡ̀ мѣ́сце знайду́етсѧ (ма́ємо вѣ́дат(и), же то аггли, кото́рыи престо́й бци слу́жатъ, о́бразъ єѝ на повѣ́тру носи́ли). Дѣ́алосѧ то́є за панова́нѧ Стефа́на Ґорґи́ци, господарѧ̀ воло́ского.

Чудо чтырдесѧтъ четвертоє. Ґды было̀ в(ъ) Ры́мѣ повѣ́тре, на то́й часъ сты́й Григо́рїй, папа Ры́мскї́й, в(ъ) днь воскр(с)нїа Хва, взѧ́вши образъ преч(с)тои двы, учини́лъ проце́ссїю по у́лицахъ ры́мскихъ и где-ко́лвекъ но́шеный былъ о́бразъ престо́и двы, ѡ(т)толь ѡ(т)ступова́ло повѣтре, за що, ґды лю́де бга хвали́ли и весели́лисѧ, з(ъ) нба почу́ли го́лосъ аггл́ скї́й,

Сїґонїй, книги а̃. ѡ кроле(в). Вло́ско(м).

кото́рый аггл мо́вилъ до преч(с)тои двы: «Црце нб(с)наа, весели́сѧ. Аллилу́їа. Бо кото́рого сь носи́ла. Аллилуїа. Воскрсъ, я́кѡ мо́вилъ. Аллилуїа».

Чудо чтырдесѧтъ пѧтоє. В Ры́мѣ є́стъ цркѡвъ, кото́рую зову́тъ ста́ѧ Ма́рїѧ. В(ъ) притво́рѣ домъ то былъ Симма́ха патри́кїѧ, которого заби́лъ Ѳеѡдори́къ герети́къ. // По сме́рти єгѡ̀ жона̀ в(ъ)дова̀ убо́гихъ кормила и
77 зв. Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). ли(ст) .слѕ. є҃. Марїа. сама̀ з(ъ) ни́ми ѡбѣ́дъ ѣ́ла. В(ъ) той часъ ѡба́чила на лонѣ своє́мъ ша́фѣръ, дорогі́й ка́мень, на кото́ромъ агглскою руко́ю вы́рысованый былъ о́бразъ престои двы, Ха на рука́хъ свои́хъ держа́чой. Ѡна̀, взѧ́вши той образъ престои бци, показа́ла Іѡа́нну, па́пѣ ры́мскому. В(ъ) той часъ по всѐмъ мѣстѣ звоны са́ми звони́ли, лю́бо и́хъ нѣхто̀ не ру́шалъ. По́тымъ гды повѣ́тре моровоє было̀ в(ъ) Ры́мѣ, за Ка́листа тре́тего, па́пы ры(м)ского, па́па взѧ́вши той о́бразъ прч(с)тои бци, учини́лъ процє́ссїю и по котѡрыхъ у́лицахъ о́бразъ преч(с)тои бци носи́ли, ѡ(т)то́ль повѣ́тре уступова́ло.

Про(м)птуа(р) учнѧ ѡ чу́дахъ(ъ) пр(с). **Чудо чтырдесѧтъ шестоє.** Образъ престо́и бци, ѡ(т) єѵ(г)ли́сты Луки̇ бз(с)кою руко́ю вы́малї̑ованый, принє́сено до Ры́му, где мє́шкали тры бра́тїѧ Темпу́ль, Серву́ль и Церву́ль на вє́жи сто́и Агаѳїи. В(ъ) то́й часъ з(ъ) ты(х) трѡхъ бра́тѡвъ єдному̇ на имѧ Темпулї̑ови показа́лсѧ Хр(с)тъ и каза́лъ
78 шука́ти образа преч(с)тои двы, мтки своє́и, до Ры́му принє́сеногѡ, // и поста́вити в(ъ) црквѣ, кото́раѧ была̀ бли́зкѡ єгѡ̀ мешка́нѧ, що ѡ́нъ ѡхо́тне учини́лъ. Длѧ тогѡ̀ ты́є тры бра́тїѧ при то́й црквѣ мє́шкали до конца̀ жи́тїѧ своє́гѡ.
двы прикла(д) .пє.

Там же. **Чудо чтырдесятъ семоє.** То́й же о́бразъ прес^то́и бци, през(ъ) єѵ(г)ли́сту Луку̇ малї̑ѡва́ный, по́тымъ Се́ргїй, па́па Ры́мскїй, перенє́слъ до пала́цу Латера́нскогѡ, а́ле зно́ву о́бразъ ѡпо́лночи самъ я́кѡ пта́хъ перелетѣ́въ до тоє́и церкви, где пе́рше знайдова́лсѧ.

Часосло(в) москов. се(п)те(в). кд. **Чудо чтырдесятъ осмоє.** В Пско́вѣ, мѣ́стѣ моско́вском, на(д) рѣко́ю Мѣро́жею, в(ъ) ѡбы́тели всеми́лостивогѡ спса, о́бразъ престо́и бци пла́калъ, з(ъ) ѡбо́хъ оче́й, я́къ стру́мени, слє́зы выходи́ли. Зна́къ то былъ, же преста́ѧ бца за людє́й бгу, пла́чучи, моли́ласѧ.

Чудо чтырдесятъ девѧтоє. В земли̇ Моско́вской, в(ъ) мѣстѣ Костро́мѣ, ви́дѣли лю́де на возду́сѣ агглѡвъ, котѡрыи о́бразъ преч(с)тои двы на рука́хъ держа́ли.

78 зв. **Чудо пятдесѧтоє.** В ца́рствѣ Моско́вскомъ, ведле рѣки̇ Во́л(ь)ги, // шесть миль ѡ(т) Яросла́вѧ, Трифѡ́нъ архїеп(с)копъ Росто́вскїй, ви́дѣлъ столпъ огни́стый до нба высо́кїй, до кото́рого бли́зко пришо́вши, знайшо́лъ о́бразъ престо́и бци. И на то́мъ мѣ́стцу збудова́но монасты́ръ То́лскїй, где и ннѣ икона та́ѧ престо́и бци знайду́єтсѧ.

Прологъ моско(в). ноє(в) .кз. **Чудо пятдесятъ первоє.** Сузда́лъ мѣ́сто, гды воєва́ло на вели́кїй Новгородъ, кото́рыи мѣста ѡбѣ́двѣ голду́ют(ъ) цареви моско́вскому, в(ъ) то́й часъ Іѡа́нъ, єп(с)копъ новгоро́дскїй, моли́лсѧ бгу пре(д) о́бразомъ Хвымъ, жебы̇ ѡборони́лъ и́хъ ѡ(т) непрїѧ́телѧ, и чу́въ го́лосъ, мовѧ́чїй до негѡ̀: «Иды̇ в(ъ)

црквъ гда бга нашегѡ Іс Ха на Іліину улицу и возми тамъ образ(ъ) престои бци и понеси на стѣны мѣскіи проти(в) непріѧтелей и будете мѣти ѡборону». Почувши тоє, еп(с)кпъ послалъ діѧкона своєго по той обра(з) престои бци, але не дался єму взѧти. Потымъ самъ Іѡанъ, архієп(с)кѡпъ новгородскій, ишолъ зо всѣмъ собором(ъ) по образъ престои двы бци, которій образъ самъ рушився з(ъ) мѣстца свѡєго до еп(с)копа. Єп(с)кпъ зась, взѧвши на руки тую // ч(с)тную ікону, проти(в) войска непріѧтелского вынеслъ 79
на стѣны мѣскіи и та(м) поставилъ, що гды учынили, пала темность на суздалчикѡвъ, где почали сами себе сѣчи и забивати. В той часъ звѣтѧжены зостали ѡ(т) новгородцѡвъ.

Чудо пѧтдесѧтъ второє. В мѣстѣ московскомъ Устюзѣ Великомъ Прокопій Ха ради юродивый ѡповѣдалъ людемъ, же мѣлъ бгъ тоє мѣсто за грѣхи загубити. А гды пришолъ днь, который ѡнъ ѡзнаймовал(ъ), оболокъ ѡгнистый пришолъ и сталъ над(ъ) мѣстомъ, хотѧчи єгѡ спалити. В(ъ) той часъ стый Прокопій млился пред(ъ) образомъ блговѣщеніѧ престои бци, просѧчи єи, жебы оболокъ ѡгнистый ѡ(т) мѣста ѡ(т)вернула, и справилъ тоє молитвою своєю, же образъ престои бци почалъ плакати, слезы з(ъ) ѡбѡхъ очей выходили и оболокъ ѡгнистый ѡ(т)ступил(ъ) ѡ(т) мѣста на мѣстца пустыє, где з(ъ) оболока ѡного великоє камѣньє ѡгнистоє потымъ выпадало. Часосло(в) москов. юлѧ .й.

Чудо пѧтдесѧтъ третеє. В мѣстѣ Валкуріи єстъ образъ преч(с)тои двы, // который вымалѣовалъ стый Мартенъ, ап(с)тола Петра учникъ, и поставилъ в(ъ) црквѣ ѡ(т) себе самого збудованой. Потымъ црквъ гды згорѣла, образъ престои бци аггли поднесли высокѡ (що всѣ люде видѣли) и на передмѣстю далеко в(ъ) єдномъ ѡгородѣ положили. Дискур(с). 79 зв. ск. ѡ Маріи Лѧвре(т).

Чудо пѧтдесѧтъ четвертоє. В кнѧзствѣ Литовскомъ был(ъ) малѧръ знаменитый на имѧ Іаковъ Венжик(ъ), который учынил(ъ) ѡбѣтницу образъ такій пр(с)тои бци вымолѣовати, якій єст(ъ) в(ъ) Частоховѣ, и поставити в(ъ) црквѣ якой. А гды не моглъ того жадны(м) способом(ъ) доказати, стараючися ѡ тоє пилне и фрасуючися, жебы моглъ ѡбѣтници своєй досить учинити, єдного днѧ в(ъ) дому своємъ пришолъ до комори, в(ъ) которой начынѧ єгѡ были, належачіи до малѣованѧ, и тамъ ѡбачилъ на таблицѣ образъ престои бци, слѣчне вымалѣованый, перед(ъ) которымъ стоѧла свѣча запаленаѧ, и чулъ голосъ, до себе мовѧчій: «Твоѧ ѡхота бгу сѧ подобала, же сь хотѣлъ учтити мтку бжію, зачимъ образъ єи, который з(ъ) великимъ стараньємъ // прагнулесь вымалѣовати, аггльскою рукою вымалѣ- 80
ѡваный ѡзми и в(ъ) мѣстѣ Сокалѣ поставъ єгѡ в(ъ) црквѣ». Послухалъ тыхъ слѡвъ Іаковъ, взѧвши образъ преч(с)тои двы, ѡ(т)неслъ до Сокалѧ мѣста, котороє в(ъ) землѣ Руской єстъ надъ рѣкою Бугомъ, и далъ той образъ до церкви сщенникомъ рускимъ. Дискурсъ ск. ѡ Маріи Лѧвре(т).

Чудо пятдесятъ пѧтоє. В селѣ, Гидлѧ названомъ, в(ъ) землѣ Лѧдзкой, Іѡанъ Чечикъ веснѧкъ ѡралъ ниву свою. Волы при єдномъ мѣстцу на Дискурсъ,

ск, ѡ двыци Марїи. колѣна упали и не пошли далѣй. Іѡанъ, хотачи видѣти, чи нѣ машъ тамъ якои перешкоды, пошолъ и ѡбачилъ на каменѣ образъ вырытый преч(с)тои двы бци, который, взавши, ѡ(т)неслъ до дому своего и сховалъ в(ъ) скрынѣ, где ѡнъ великую чинилъ свѣт(ъ)лость такъ, же мусѣли єгѡ ѡ(т)толь вынати и з(ъ) пренастѣйшимъ сакраментомъ в(ъ) ковчезѣ сховати, але и ѡ(т)толь образъ преч(с)тои двы ѡдыйшолъ невидимо на ролю, на которой ѡ(т) веснака былъ знайденый. Тамъ южъ поставленый столпъ деревaный, в(ъ) ко-

80 зв. торѡмъ образъ // престои бци, вырытоє мѣстце учинивши, тамъ поставили. И ѡ(т) того часу почала престаа бца тамъ чуда през(ъ) образъ свой чинити.

Марко Улисесъ, кни(г) .ѕ. глава .г. Гисто(р). **Чудо патдесатъ шестоє.** Іаковъ з(ъ) Мателики до прч(с)тои двы набожный былъ, которого гды еденъ члвкъ злый хотѣлъ забити и засѣвъ на него за мѣстомъ в(ъ) едной црkви прч(с)тои двы, же туды Іаковъ мѣлъ ити, тѣды образъ прч(с)тои двы бци малїованый, якъ живый, промовилъ до него и словами своими так єгѡ устрашилъ, ижъ упалъ на землю и лежалъ поты, поки Іаковъ минулъ црковъ престои бгородици.

Коста(н). еп(с)копъ Кипрскїй на сино(д) .в. Ни(к). тоє повѣдалъ. **Чудо патдесатъ семоє.** Єденъ воловецъ з(ъ) Ципру выспы, будучи в(ъ) Царигородѣ, пришолъ до црkви престои бци, в(ъ) которой црkви тоеи жъ престои бци образъ ѡбачивши, мовилъ: «Що тутъ таа чинитъ?» И выколол(ъ) єй око правоє ѡсном(ъ), который в(ъ) рукахъ держал(ъ). Вышовши з(ъ) црkви гды вола тым(ъ) же ѡсномъ уколол̃ъ, конецъ уломилса ѡсна

81 и назадъ полетѣлъ и в(ъ) око правоє желѣзцемъ єгѡ трафилъ // и ѡслѣпилъ. Константинъ, епископъ Кипрскїй, тогѡ чловека видѣлъ и зналъ.

Сурїй з. апри(л). **Чудо патдесатъ осмоє.** Стый Германъ, дитaмъ будучи, пошолъ до монастыра престои бци. Тамъ, ѡбачивши образъ мтки бжеи, Ха на рукахъ державчой, и маючи в(ъ) руцѣ яблуко, давалъ ѡноє Хви якъ дитaтку, самъ дитaмъ будучи. Тѣды престои бци образъ протaгнулъ руку и приналъ ѡ(т) него яблуко. Простоту и невинность дитинную, знати, же любитъ престаа бца.

Огород пасты(р). листъ .ч. **Чудо патдесатъ деватоє.** В мѣстѣ Флоренцїи былъ образъ блговѣщенїа престои бци, которїй образъ маларъ малюючи, вымалїовалъ тѣло престои бци, тылкѡ през долгїй часъ мыслилъ, якъ бы моглъ лице єи сличне вымалїовати, и поручилъ тоє бгу. Тѣды едной ночи агглъ, пришовши, вымалїова(л) тваръ престои бци, дла тогѡ той образъ в(ъ) Флоренцїи мнѡгїи

Вѣнке(н). в(ъ) чынилъ чуда и в(ъ) великомъ былъ пошанованью.

81 зв. Зверца(д). гистѡ(р). кни(г) .кг, гла(в) .рмз. **Чудо шесдесатоє.** // Былъ в(ъ) Царигородѣ образъ престои бци, котораа на рукахъ дитaтко держала. Той образъ малїовалъ ап(с)лъ Лука, гды жилъ на свѣтѣ. Называно той образ(ъ) Одигитрїа, проводителка, бо преч(с)таа два показаласа двомъ слѣпцомъ и привела ихъ до црkви и дала имъ очи, же почали добре видѣти.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ВЪ ЦРКВАХЪ ЄЙ

Чудо первоє. На вы́спѣ, Па́ро назва́нной, з(ъ) црькви пречи́стои двы збо́йца мо́рскі́й имене(м) Нѣзиръ, ка́мень пі̂енкный до Кре́ты хотѣл(ъ) вы́вез(ъ)//ти и болвано́мъ ѡфѣрова́ти. Те́ды то́й ка́мен(ь) за во́лею бжі́єю такъ вели́кі́й уро́слъ з(ъ) мало́го, же не мо́глъ през(ъ) две́рѣ цркo̓вные вы́йти. Розгнѣвавшиса, той ара́пинъ каза́лъ то́й ка́мень на шту́ки лама́ти и до о́крута носи́ти, але за то́є уто́нул(ъ) в(ъ) мо́ри. Симеѡ. метаф. в(ъ) 82 жи(т). с̃. Ѳеѡди(с).

Чудо второє. В мѣстѣ Туроне́нскомъ е́стъ црковъ престо́и бци, в(ъ) кото́рой еде́нъ чл҃къ присѧглъ фалши́ве. Те́ды наза́дъ в(ъ)паль голово́ю на поса́д(з)ку и так(ъ) заби́лъ собѣ го́лову, же ле́дво жывы́й зоста́лъ. И на то́й часъ вы́зналъ, же фалши́ве присѧглъ. В(ъ) то́й же црькви и́ншые лю́де, кото́рыє фалши́ве присага́ли, всѣ поме́рли, ро́ку не дочека́вши. Ѡ то́мъ пи́шетъ сты́й Григѡ́рі́й, еп(с)копъ Туроне́нскі́й, кото́рый самъ то́є ви́дѣлъ. Григо(р) Туроне(н). ѡ мчни(к). мнѡ́гих(ъ), глава̀ .ѳı.

Чудо третеє. Аѳана́сі̂а за́конница на вы́спѣ, на(з)ва́ной Єги́ни, збудова́ла црковъ на ч(с)ть пр(с)то́й бци, а гды до Костантинопо́лѧ длѧ пи́лнои потре́бы ѡ(т)ѣхала и тамъ, през(ъ) се́мъ лѣтъ живучи, тескнила и пла́кала, же ѡ(т)да́лена была̀ ѡ(т) црькви пр(с)тои бци,// в(ъ) кото́рой сѧ коха́ла, едного̀ ча́су была̀ в(ъ) захвице́ню и ви́дѣла црковъ пр(с)то́и бци и две́ри в(ъ) ней ѡ(т)во́реныи и го́ло(с) чула: «Внı́йди̇̀ ту́тъ». По то́м(ъ) виде́ні̂и ѡ(т)ѣхала з(ъ) Константинопо́лѧ. Метаф. в(ъ) жи(т). єй. 82 зв

Чудо четвертоє. Єде́нъ чл҃вкъ на имѧ̀ Фили́пъ в(ъ) мѣстѣ Флоре́н(ъ)ціи пришо́лъ до цркви блговѣще́ні̂ѧ престо́и бци. В(ъ) то́й днь з(ъ) дѣѧ́ні̂й ап(с)тлскихъ чи́тано въ црькви ты́и слова̀: «Фили́ппе, приступи̇̀ и прилѣписѧ колесни́ци се́й». Почу́вши о́нъ то́є, былъ в(ъ) захвице́нью и ви́дѣлъ золоты́й возъ, в(ъ) кото́ром(ъ) овца̀ и левъ были̇̀ запрѧ́жены. На томъ во́зѣ преч(с)таѧ два бца сидѣла. Юѳти(н) Мехѡ(в). Дискурсъ тчв.

Чудо пѧтоє. Ро́мулѧ за́конница ме́шкала при црькви преч(с)тои двы бци и е́й служи́ла. За то́є ѡ(т) престо́и бци таку́ю ла́ску ѡде́ржала, же гды умерти̇̀ мѣла, призва́ла до себѐ ста́ршую свою̀ на имѧ̀ Реде(м)пту в(ъ)ночи̇̀, кото́раѧ з(ъ) другóю това́ришкою до ней прише́дши, ста́ли ведле ней. В(ъ) то́й часъ ѡпольно́чи з(ъ) нба вели́каѧ свѣтлость з(ъ)ступи́ла и тую ке́лі̂ю наполни́ла и и́хъ устра́шила. Почала̀ // Рому́лѧ до ста́ршои свои̇̀ мо́вити: «Не бо́йса, ма́тко, ещѐ тепе́ръ не умру̀». Пото́мъ свѣтлость та́ѧ вы́йшла, то́лко во́нность сѧ зоста́ла. Четве́ртои зась но́чи знóву призва́ла до себѐ Рому́лѧ ста́ршую свою̀ и принѧла̀ пренайстѣ́йші́й сакраме́нтъ єvхрі́сті̂и [!]. В(ъ) то́й часъ на у́лицы пре(д) две́рми єи два хѡ́ры аггльвъ спѣва́ючихъ ста́ли. Єде́нъ хоръ диктова́лъ ѱа́лмы, другі́й ѡ(т)повѣда́лъ. При тако́й музы́цѣ Рому́лѧ уме́р(ъ)ла, кото́рои дшу аггли з(ъ) музы́кою до нба прова́дили, спѣва́ючи. Поты́мъ гды высо́ко в(ъ)ступи́ли, ю́жъ спѣва́нѧ не чу́ти было̀ и во́нность уступи́ла. Григѡ(р). Двоєслѡ(в), кни(г) .д҃, глава̀ .єı. 83

С. Григо(р). Великїй, книги .а. дїАлїоґ глава. вї.

Чудо шестоє. В землѣ Влоской, в(ъ) провѣнцыи Валерїи побожный былъ сщенник(ъ) на имѧ Северъ при цркви преч(с)тои двы бци. За тыє услуги свои такую ласку ω(т) пречистои двы бци ωдержалъ, же єгѡ слезы умерлого члвка воскресили, бо єденъ человекъ хорый посылалъ, просѧчи, жебы якънайпрудшей ишолъ и выслухалъ єгѡ сповѣди и млилъсѧ бгу, жебы дша єгѡ до нба была при//нѧта. Сщенникъ, посланца ω(т)правивши, бавилъсѧ в(ъ) винградѣ, потомъ ишолъ до хорого, але в(ъ) дорозѣ єго поткано и сказано, же южъ умеръ оный члвкъ хорый. Почувши тоє, свѧщенникъ злѧкъсѧ. Пришовши до тѣла умерлогω, палъ на землю и плакалъ горко, чынѧчи себе винны(м) смрти єгѡ. В(ъ) той часъ заразъ умерлый члвкъ всталъ з мртвыхъ, которого пытали, где был(ъ) и якъ сѧ до живота вернулъ. Ѡ(т)казалъ: «Чорныи и спросныє муринове, огонь з(ъ) устъ и з(ъ) ноздеръ выпущающыи, менѐ през(ъ) темныє мѣстца провадили, але млоденецъ прекрасный пришолъ до менѐ и мовилъ тымъ, которыє менѐ тѧгнули: «Ѡ(т)провадте єгѡ до тѣла, бо Северъ сщенникъ длѧ негѡ плачетъ».

83 зв.

Трифоло(г). в(ъ) словѣ на покровъ пре(с). бци.

Дудо [!] семоє. Стый Андрей и стый Єпифанїй в(ъ) црквѣ престыѧ бци въ Влахернахъ видѣли стоѧчую на повѣтрю преч(с)тую дву бцу з омофоромъ и молѧчуюсѧ бгу за в(ъ)весь свѣтъ.

Чудо осмоє. В мѣстѣ брабантийскомъ Мехлѣныи єдна // панна в(ъ) днь стый неделный през(ъ) долгїй часъ танцовала. З(ъ)мордовавшисѧ, вернуласѧ додому. В(ъ) той часъ вступилъ в(ъ) ней злый духъ и мучилъ єй такъ, же ѡную длѧ сроґости звѧзали, порану ω(т)провадили єй до цркви престои двы бци, в(ъ) которой частокроть великїи сѧ чуда дѣали. В(ъ) той црквѣ хлопѧ малоє невинноє, жеґнаючи тую панну кр(с)томъ стымъ, выгнал(ъ) з ней злого духа, который, взѧвши на себе постать робака косматого, вышолъ презъ уста тоєи девици. Хлопѧ ѡноє, взѧвши рукою смѣле робака, в(ъ)кинуло в(ъ) калюжу и заразъ той робакъ при ѡчахъ всегѡ люду зникнулъ. Рука того хлопѧти ω(т) доткнена тогѡ робака чорною зостала, але скоро водою свѧщенною умылъ, знову до першогω рука вернуласѧ кшталту.

84

Ѳωма Ка(н)типра(т) ω пчела(х), кни(г) .в. гла(в) .ѕ.

Чудо девѧтоє. Мартинъ, папа Римскїй, которого хотѣлъ и шукалъ Костантинъ арїѧнинъ цесаръ забити, утѣкъ до цркви преч(с)тыѧ двы бци, до котороѝ ґды пришолъ слуга цесарскїй и хотѣлъ там(ъ) поймати албо забити Мартина папу, заразъ // там(ъ) слѣпотою ω(т) прч(с)тои двы был(ъ) пораженый.

Сїґонїй, кни(г) .г. ω кролє(в). Влоским(ъ).

84 зв.

Чудо десѧтоє. В мѣстѣ Форентинѣ єп(с)кпа Бонѣфантїѧ сыновецъ Костантїй сщенникъ конѧ своєгω за двадцать червоныхъ золотыхъ продалъ, котрїє вложивши до скрынѣ, гдесь ω(т)ишолъ. В(ъ) том(ъ) часѣ убогїи до єп(с)копа пришли, просѧчи ω ялмужну. Єп(с)кωпъ, не маючи, що бы далъ, казалъ ωтворити шкатулу сыновца своєго и, вынѧвши грошѝ єго, розда(л) убоги(м). Костантїй свѧщенникъ ґды вернулъсѧ, знайшолъ шкатулу свою ωтвореную безъ грошей и учинилъ крыкъ великїй, который почувши єп(с)-

С. Григо(р). книги .а. ДїАлїоґ. глава .ѳ.

кωпъ и вѝдачи гнѣвъ и фрасу́нокъ єгѡ̀, пошо́лъ до цркви престо́и двы бци и та́мъ, ша́ту своѫ̀ роспросте́рши, моли́лъсѧ, жебы̀ дала̀ єму̀, чимъ бы гнѣвъ и фрасу́нокъ сщенника ѡ́ного моглъ угамова́ти. А ґды, ша́ту в(ъ) рука́хъ держачѝ, спозрѣвъ на ѡ́ную, ѡба́чилъ на ша́тѣ своє́й двад(ъ)цать черво́ныхъ золоты́хъ, кото́рыи взѧ́вши ω(т)да́лъ Коста́нтїю сщенникови. // 85

Чудо одинадцатоє. Анто́нїй патри́кїй в(ъ) Константїнопо́лю подъ црквою престо́и бци мѣлъ збудова́ную ла́зню длѧ ѡмы́тѧ тѣла своє́гω. В(ъ) то́й ла́знѣ розма́итыи лю́де ω(т) хоро́б(ъ) розмаи́тых(ъ) бы́вали уво́лнены и уздоро́влены за по́мочу преч(с)тыѧ двы, кото́рои црковъ на(д) тоє́ю ла́знею сѧ знайдова́ла. Пролóгъ авгу .ла.

Чудо дванадцѧтоє. По сме́рти Анто́нїѧ патри́кїѧ Рома́нъ це́саръ хотѣлъ тую ла́зню, подъ црквою престы́ѧ бци зостаю́чую, зопсова́ти, але престаѧ бца в(ъ)ночѝ през(ъ) со́нъ показа́ласѧ єдному̀ млоде́нцевѣ, сро́днику Нѣкторовому, и росказа́ла з(ъ) гро́збою єму̀, жебы̀ не псованω цркви Неѡрї́йской. На за́втрѣшный день млоде́нецъ, ω(т) снà вста́вши, повѣдалъ вѣде́нїє своє́ ма́тцѣ Нѣкторовой. Нѣкторъ засъ поспо́лу з(ъ) младе́нцемъ повѣда́ли Рома́ну це́саровѣ, кото́рый мѣсто зопсова́нѧ ѡчи́стилъ ту́ю ла́зню и бо́лшую збудова́лъ на честь престо́и бци. Там же

Чудо трынадцѧтоє. Невѣста нѣкотораѧ, хоро́бою вели́кою знѧ́таѧ, // пошла̀ до цркви прсто́и бци в(ъ) Неѡ́рыи, кото́рой невѣстѣ, молѧ́чойсѧ тамъ, показа́ласѧ в(ъ)ночѝ преч(с)таѧ два и мо́вила є́й: «Идѝ в(ъ) малы́й мой домъ и бу́детъ ти цѣлба̀». Те́ды невѣста, вста́в(ъ)ши ω(т) снà, шла̀ ѡхо́тне до цркви престы́ѧ бца въ Неѡ́рыи и въ ла́знѣ є́й мы́ласѧ и зоста́ла здоро́вωю. 85 зв. Та́м же

Чудо чтырнадцѧтоє. Прп(д)бный Анто́нїй за́конникъ, ро́домъ рымлѧни́нъ, зло́та и срѣбра и на́чынѧ церко́вного в(ъ) де́л(ь)ву, то́ єстъ в(ъ) бо́чку вложи́вши и ѡбруча́ми желѣзными збѝвши, в(ъ)ки́нулъ в(ъ) мо́ре, а са́мъ, ѡдышо́лъ длѧ гоне́нїѧ ω(т) лати́ннωвъ и ме́шкал(ъ) при мо́рѣ на єдно́мъ ка́мени. По́тымъ рѡ́ку ω(т) створе́нѧ све́та шесть ты́сѧщъ шест(ь)со́тъ чтырна(д)цатого, м(с)ца септе́врїа, пѧ́того днѧ, повста́ли вѣтры вели́кїи и мо́ре ве́л(ь)ми збу́рилосѧ и поднесло̀ ка́мень з(ъ) преп(д)бнымъ Анто́нїємъ и принесло̀ єгѡ̀ на ка́мени до вели́когω Новгωрода, ру́скогω мѣста, в(ъ)ночѝ и ста́лъ ка́мень, где архїеп(с)кωпъ Новгорѡ́дскїй Ники́та збудова́лъ єму̀ црквъ дерев́ѧную малу́ю въ имѧ̀ пре //сты́ѧ бци, ч(с)тнагω єѝ рож(с)тва. 86 По лѣтѣ єди́номъ рыбакѝ бли́зко того̀ ка́менѧ ры́бу лови́ли, кото́рымъ преп(д)бный Анто́нїй мо́вилъ: «Ма́ю єди́нъ сли́токъ срѣбра. То́є взѧ́вши, заки́н(ь)те сѣти ва́ши в(ъ) лови́тву и, що зна́йдете, неха́й бу́детъ в(ъ) домъ престы́ѧ бци». На то́й часъ рыбаки вы́тѧгли з(ъ) ры́бами вели́кую де́лву, ѡбруча́ми желѣзными змо́цненую, ω(т) стго Анто́нїѧ в(ъ) мо́ре в(ъ)киненую, кото́рую стый Анто́нїй, взѧ́вши, збудова́лъ монастыръ престо́и бци. Пролюгъ, Мцѧ августа .г҃.д҃.

Чудо пѧтнадцѧтоє. В землѣ Гишпа́нской, в(ъ) мѣстѣ До́рнѣ, єде́нъ сщенникъ в(ъ) день стый недѣлный пошо́лъ на вло́вы. Ѡба́чивши звѣрѧ̀, єдно̀, же сѧ в(ъ) я́му по(д) зе́млю скры́ло, в(ъ)пусти́лъ тамъ ру́ку, жебы о́ноє Їво въ Ѳеатрумъ при(к).

ытгу́лъ вы́тагнулъ. А̂ле звѣра́ткѡ зни́кнулѡ, а єгѡ̀ в(ъ) тую я́му всегѡ̀ цѣлко́мъ втаг-
нв. личба нено, где ба́рзо поча́лъ вола́ти и ламе(н)това́ти, мо́вачи: «В(ъ) ѡгнѝ
ѳ. є́стемъ, рату́йте». Това́риши єгѡ̀ за́разъ прибѣ́гли, а не моглѝ єму̀ жа́дного
рату́нку да́ти. По ки́лка днахъ показа́лъса той сщенникъ въ цркв̑ѣ преч(с)-
86 зв. тои двы бци, назва́ной Ґавда́лупа, // жѐбы тамъ подакова́н(ь)є учини́лъ пре-
ч(с)той двѣ бци црци нб(с)ной за выбавле́нье, же єму̀ в(ъ) тым(ъ) та́жкимъ
утрапенью подала̀ рату́нокъ. То́й сщенникъ напомина́лъ всѣ́хъ людѐй, жѐ-
бы ста стили и слу́жбы бжей в(ъ) ты́є дни слу́хали и жѐбы преч(с)той двѣ
бци, я́къ моглѝ, служи́ли, жѐбы ѡ(т) ней рату́нокъ в(ъ) яки́мъ-ко́лвекъ ут-
рапе́ню моглѝ мѣти.

Баронъ, ро(к). фи. **Чудо шестнадцатоє.** Пулхе́рїа, це́сароваа гре́цкаа, збудова́ла в(ъ) Ко-
н(ъ)стантинопо́лю тры цркви на че́сть престо́й двѣ бци. За то́є престаа бца
дала̀ є́й таку́ю нагоро́ду, же жиючѝ з(ъ) му́жомъ свои́мъ Маркїа́ном(ъ),
за позволе́ньємъ єгѡ̀, захова́ла чи́стость деви́ческую.

Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). ли(ст) .соз. 87 **Чудо седмнадцатоє.** Васи́лїй и Євдѡкїа, живучѝ в(ъ) ста́нѣ малже́н(ъ)-
скомъ, з(ъ)будова́ли црковъ кошто́вную преч(с)той двѣ бци. За то́є да́ный
є́стъ и́мъ снъ Євдѡки(м) ди́вноı стобли́вости и чи́стости, такъ, же ѡпро́чъ
мтки з(ъ) жа́дною невѣ́стою не розмовла́л(ъ). Дла той чи́стости по сме́рти
єгѡ̀ тѣ́ло и ша́//ты єгѡ̀ през(ъ) до́лгїй часъ несказы́телныи зостава́ли. Ви́-
дачи то́є, ма́тка в(ъ) тру́нѣ срѣ́брной, чи́стоє тѣ́ло сы́на своє́го положи́ла
и я́кѡ ска́рб(ъ) дорогі́й стерегла̀, кото́роє тѣ́ло в(ъ) црквѣ, ѡ(т) ни́х(ъ) на
че́сть пречи́стой дѣ́вѣ збудо́ваной, было̀ погре́беноє.

Григѡ(р). Туронк(н). ѡ похва(л). М(р). гла(в). ѳ. **Чудо ѡсмнадцатоє.** Ґды Костантинъ Вели́кїй, це́саръ гре́цкїй, будо-
ва́л(ъ) єдну̀ црквъ на ч(с)ть пр(с)тѡ́й бци, припрова́жено до той цркви стол-
пы̀ ба́рзо вели́кїи, кото́ры(х) мнѡ́гїи люде не моглѝ ру́шити. Те́ды прч(с)-
таа два показа́ласа въ снѣ будовни́чому и каза́ла єму̀ тро(х) хлопа́тъ з(ъ)
шко́лы вза́ты, жебы̀ ѡны̀ стол(ъ)пы̀ ру́шили. И ты́и хлопа́та, вза́вши стол-
пы̀, в(ъ) це́ркв̑ѣ поста́вили.

Турсель, в(ъ) гисто́рїи Лавретъ. глава̀ .а҃. 87 зв. **Чудо девятнадцатоє.** Домъ преч(с)тои двы бци в(ъ) землѝ Галиле́йской,
в(ъ) мѣ́стѣ Назаре́тѣ, сты́й Іа́кѡвъ ап(с)лъ и и́нъшыи ап(с)лы на црковъ ѡбер-
ну́ли и посвати́ли, кото́рую црковъ по ты́сачи лѣ́тъ з(ъ) Галиле́и и з(ъ)
Назаре́ту аггли перенеслѝ до Далма́цїи, ѡ(т)толь до землѣ Вло́скои, до
Лавре́ту перене́сена. //

Вѣнке(н). в(ъ) жи(т). Антони(н). **Чудо двадцатоє.** В мѣ́стѣ Флоре́нцїей єде́нъ чл҃вкъ убо́гїй мѣ́лъ мнѡ́-
го цѡ́рекъ доро́слыхъ, а́ле не мѣ́лъ и́хъ чим(ъ) корми́ти и ѡдѣва́ти. Того̀
мѣщани́на убо́гого науча́лъ и напомина́лъ Антѡ́нїй, архїеп(с)кѡпъ флоре́н-
скїй, жебы ходи́лъ до цркви блговѣще́нїа престо́и бци и жебы̀ преч(с)тую
дву бцу просилъ ѡ споможе́ньє в(ъ) то́й црквѣ, кото́раа црков(ъ) не ты́лко
в(ъ) мѣ́стѣ Флоре́нцїи, а́ле по всей землѣ Вло́ской была̀ сла́внаа. Послу́-
халъ архїеп(с)копа мѣщани́нъ убо́гїй, за́вше ходи́лъ до цркви тоєи и по́ки
набоже́нство трва́ло, ѡ́нъ трвалъ на млтвахъ. Пришо́вши єдного̀ дна ба́р-

зо ра́но до тоѥи цр҃кви, знайшо́лъ тамъ в(ъ) присѣнку передъ дверми двѡхъ хло́пцѡвъ жебрако́въ, котрыѥ, ѡ при́стю ѥгѡ̀ не вѣдаючи, почалѝ межѝ собою розмовля́ти, хто з ни́х(ъ) найбо́лшую ялму́жну здобы́лсѧ, и мо́вилъ ѥде́нъ: «Двѣстѣ золоты́хъ червѡ́ныхъ, в(ъ) ѡдѣню зашы́тыхъ». Дру́гі́й мо́вилъ: «А̀ трыста черво́ныхъ золотыхъ в(ъ) капелюшу ма́ю заши́тыхъ». Ѡнъ мѣщани́нъ убо́гі́й за́разъ ишо́лъ до архі́ѥп(с)кѡпа и ѡзнайми́лъ // ѥму̀ 88
то́ѥ. Архі́ѥп(с)копъ, призва́вши до себѐ тыхъ жебракѡ́въ, строфова́лъ и́хъ я́кѡ кла́мцѡвъ и злодѣѥвъ, же сѧ удава́ли за убо́гихъ и ты́ѥ грѡ́ши, котры́и мѣли у себѐ, ѡ(т)налѝ ѡ(т) людей убо́жшыхъ. Зачы́мъ ты́и слѣпцѣ доброво́лне ѡ(т)далѝ грѡ́ши архі́ѥп(с)копови, жебы̀ розда́лъ убо́жшимъ. Архі́ѥп(с)копъ, взѧ́вши ты́ѥ гро́ши, далъ ѥдно́му з ни́хъ два́дцать и пѧ́ть, дру́гѡму далъ тры́дцать черво́ных(ъ) золотыхъ, ѡста́ток(ъ) ѡ(т)далъ мѣщани́нови убо́гому на потре́бу цѡ́рокъ ѥгѡ̀.

Чудо двадцатъ первоѥ. Іѡа́нъ патри́кі́й в(ъ) Ры́му, не ма́ючи пото́мства з(ъ) жоно́ю своѥ́ю, ѡ(т)да́лъ всѣ бога́тства свои̇ преч(с)той дв҃ѣ и црквъ на ѥй имѧ̀ збудова́лъ. Те́ды преч(с)таѧ дв҃а пред(ъ) сме́ртю показа́ласѧ и́мъ, мо́вѧчи: «Вы менѐ зе́мныхъ доча́сныхъ бога́тствъ дѣдычкою учыни́ли, а а̀ вамъ лѣпшыи и вѣчныи бога́тства у сн҃а своѥгѡ упроси́ла. Пойдѣте жъ за мнѡ́ю, до лѣпшого васъ до́му в(ъ)прова́жу. | Баронъ, ро(к) .тЗз. Петръ Скарга в(ъ) каза. на сто.

Чудо двадцятъ второѥ. // То́й же Іѡа́нъ патри́кі́й з(ъ) жоно́ю своѥ́ю пречи́стой дв҃ѣ бц҃и мли́лисѧ, жебы̀ и́мъ во́лю свою̀ ѡзнайми́ла и росказа́ла, где бы мѣли ѡберну́ти бога́тства и ска́рбы свои̇. Єдногѡ̀ ча́су, на́збыть те́плого и горѧ́чого, снѣгъ вы́палъ в(ъ) Ры́мѣ и гору̀ Єѯквили́нскую межы̀ му́рами мѣскими ѡсы́палъ. В(ъ)ночѝ засъ преч(с)таѧ дв҃а бц҃а Іѡа́нѡви патри́кі́ю, а ѡсо́бно жонѣ ѥгѡ̀ показа́ласѧ и напо́мнѣла и́хъ, жебы̀ црковъ на честь ѥй збудова́ли на то́мъ мѣстцу, на кото́ромъ бы снѣгъ зна́шли̇. Ѡни̇ то́ѥ виде́ні́ѥ ѡзнайми́ли па́пѣ Ры́мскому Ливе́рі́ю. | 88 зв. двицы Ма́рі́и Снѣжно́и, которо́ѥ сто захо(д)нѧѧ цр҃ковъ пра(ж)нуѥтъ.

Чудо двадцѧтъ третеѥ. Которои но́чи Іѡа́нъ патри́кі́й и жона̀ ѥгѡ̀ мѣли през(ъ) виде́ні́ѥ, тоѥи жъ но́чи тако́ѥ жъ мѣл(ъ) виде́ні́ѥ Ливе́рі́й, па́па Рымскі́й. Ви́дѣлъ въ снѣ пречыстую дв҃у бц҃у, кото́раѧ каза́ла ѥму̀, где снѣгъ вы́палъ, на то́мъ мѣстцѣ це́ркѡвъ подъ и́менемъ престо́и бц҃и заложи́ти. И за́разъ Ливе́рі́й па́па тогѡ̀ жъ днѧ на ту́ю гору̀ ишо́лъ з(ъ) вели́кою проце́сі́ѥю дх҃ове́нства и лю́ду и́ншого и заложи́лъ на то́мъ мѣстцу цр҃кѡвъ, кото́рую за // свои̇ ска́рбы и маѥ́тности збудова́лъ Іѡа́нъ патри́кі́й. Назва́но ту́ю цр҃ковъ Ма́рі́и бо́лшои. | Там же. 89

Чудо двадцѧтъ четвертоѥ. В Ры́мѣ былъ в(ъ) яски́нѣ базилѣшокъ, кото́рый я́домъ свои́мъ мно́го людей зарази́лъ и мори́л(ъ). Те́ды Ле́ѡ Тре́ті́й, па́па Ры́мскі́й, на успе́ні́ѥ престои бц҃и зо всѣмъ лю́дом(ъ) ры́мскі́м(ъ) учи́ни́лъ проце́ссі́ю до цр҃кви прч(с)тои дв҃ы и за ѥи̇ по́мочу зоста́ли во́лными рымлѧ́не и безпе́чными ѡ(т) ядови́того базилѣшка. | Барѡ́нъ. ро(к) .ѡмв. книги .і.

Чудо двадцат пѧтоѥ. Тарна́кум, мѣсто в(ъ) землѣ Францу́зкой, ѡблеглѝ непрі́ѧ́тели. Ѡбыва́телѣ, не могучѝ ѡборони́тисѧ, взали ключѣ ѡ(т) бра́мъ мѣскихъ и принеслѝ до цр҃кви престо́и бц҃и и ѥй ѡ(т)дали̇, про́сѧчи ѥи̇ ѡ ра́ту́нокъ и мѣсто ѥй в(ъ) ѡборо́ну подали̇. Те́ды в(ъ)ночѝ преч(с)таѧ дв҃а | Алон(з). Новари(н), ли(ст) .рнг.

ѡ прч(с). двѣ. Тирїусъ книги кв. 89 зв. ѡ войнѣ стͨи глава̀. в҃. — такі́й страхъ надъ непрїѧ́телами учыни́ла, же непрїѧ́тели, поки́нув(ъ)ши в(ъ)-весь ѡбо́зъ свой, утеклѝ.

Чудо двадцать шестоє. В мѣ́стѣ, Антара́сдосъ назва́номъ, в(ъ) провѣ́нцїи Фенѣ́цїей, ап(с)лъ Петръ збудова́лъ цр҃ковъ пре(с)то́й // бц҃и на ч(с)ть, в(ъ) кото́рой цр҃квѣ и до сегѐ дн҃а вѣ́рнымъ людє́мъ мнѡгїи добродѣ́йства преч(с)таѧ дв҃а бц҃а ѡсвѣдча́єтъ.

Фортуна(т) в(ъ) жи(т). єгѡ̀. — **Чудо двадцѧть семоє.** Ст҃ы́й Григо́рїй, єп(с)копъ Туроне́нскїй, єдногѡ̀ ча́су пришо́лъ на у́треню до це́ркви преч(с)тои дв҃ы бц҃и и та́мъ вели́кую свѣ́тлость ви́дѣлъ, з(ъ) кото́рои невимо́вне сѧ утѣ́шилъ.

Чудо двадцатъ осмоє. Ст҃о́гѡ Стефа́на, кото́рый за икѡны ст҃ы́и терпѣ́лъ ѡ(т) Костанти́на Копро́нима, ро́дичи былѝ на́божныє, а́ле не мѣ́ли

Никифо(р) кни(г) .нв. ѡ ѡ(т)рече(н). мира. — сы́на и проси́ли бг҃а, жебы̀ сы́на моглѝ мѣ́ти. А найба́рзѣй ѡ тѡ́є проси́ли бг҃а въ Влахе́рнахъ в(ъ) цр҃кви престо́и бц҃и, где ма́тка єгѡ̀, млѧчисѧ бг҃у и престо́й бц҃и усну́ла и въ снѣ̀ ви́дѣла преч(с)тую дв҃у бц҃у, вели́кою свѣ́тлостю ѡто́чену, кото́раѧ мо́вила є́й: «Невѣ́стѡ, идѝ в(ъ) поко́ю, бу́дешъ мѣ́ти въ чре́вѣ сы́на, ве́длугъ про́збы твоє́и». Ѡчкну́вшисѧ невѣ́ста ѡ(т) снà, шла додо́му и зачала̀ сы́на и породи́ла, кото́рый былъ назва́ный Стефа́нъ и мнѡ́го

90 терпѣ́лъ' по́тымъ за и́коны ст҃ы́и. //

Чудо двадцѧтъ девѧтоє. В Мало́й Ро́ссїи, в(ъ) повѣ́тѣ Лво́вскомъ, в(ъ) монастырѝ Кре́ховском(ъ), на бл҃говѣще́нїє пр(с)тои бц҃и сама̀ свѣча̀ запали́ласѧ в(ъ) цр҃кви покро́ва пр(с)то́и бц҃и при тра́пезѣ по(д) часъ всено́щного, бо всено́щноє в(ъ) це́ркви преѡбраже́нїѧ г(с)дн҃а ѡ(т)правова́ли (зна́ти, же преста́ѧ бц҃а хотѣ́ла, же́бы єѝ урочи́стость в(ъ) єѝ це́рквѣ была̀ целеброва́на).

Чудо трыдцатоє. В Мало́й Ро́ссїи, в(ъ) повѣ́тѣ Га́лицко(м), недале́ко ѡ(т) мѣ́ста Коломы́и, была̀ перед(ъ) тымъ пу́ща в(ъ) кото́рой человѣ́къ єде́нъ, хо́дѧчи, засну́лъ подъ де́ревомъ вели́кимъ. Въ снѣ̀ показа́ласѧ єму пречи́стаѧ дв҃а бг҃оро́дица и каза́ла то́є де́рево подтѧ́ти и це́рковъ з(ъ) негѡ̀ на то́мъ же мѣ́сцу на че́сть престо́и бг҃оро́дици збудова́ти. Человѣ́къ о́ный, ѡ(т) снà въста́вши, подтѧ́въ то́є де́рево, ду́ба вели́кого, и ве́длугъ росказа́нѧ ма́тки бж҃еи, збудова́лъ єй на че́сть це́рковъ невели́кую, кото́рую назва́но успе́нїє престо́и бц҃и. Ту́ю цр҃ковъ поты́мъ тата́ре спали́ли, єдна́къ и́ншую збу-

90 зв. дова́но та́мъ же, при кото́рой цр҃кви // монастыре́цъ знайду́єтъсѧ, кото́рый Толма́чикъ называ́єтъсѧ.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦ҃И МЕЖЙ ЗА́КОННИКАМИ

С҃. Нико(н) в(ъ) патери(к). Ски(т)ско(м). — **Чудо первоє.** Ст҃ы́й Ѳеѡкти́стъ пришо́лъ до Ієр(с)ли́му поклони́тисѧ гро́бу г(с)дню и почу́лъ го́лосъ ѡ(т) образа престо́и бц҃и: «Инокѡмъ тре́ба в(ъ) ке́лїи сидѣ́ти, ми́рскимъ ты́лко людє́мъ нале́житъ на пра́здники ходи́ти».

Чудо второе. Блженный Досіѳей, мл(д)нцемъ будучи, пришо(л) до црквиі в(ъ) Геѳсіманіи, где виде(л) маліованыи муки // пекелныи, на которыи гды, стоячи, гляделъ и дивовался имъ, показалася єму невеста зацная в(ъ) шатахъ пурпуровыхъ, стоячая близко негω, которая научала єгω, за якій грехъ в(ъ) якую муку люде бываютъ) ωсужены. Мовилъ до тоеи невесты Досифей: «Госпоже, что сотворит(ъ) кто, да избавится ω(т) мукъ сихъ». Ѡ(т)поведела ωна єму: «Постися и не яждь мяса и молися часто и избавишися мукъ». Гды єму тая невеста поведела тыи тры приказаня, потым(ъ) невидима стала, бо то была преблгословенная Марія бца. Взявши тыи три приказаня до ср(д)ца своєгω ω(т) престои бци, Досіѳей млоденецъ ишолъ до монастыря и зосталъ законникωмъ. Для того в(ъ) монастыри законники постятъ, мяса не едятъ и бгу ся молятъ. 91

С. Дороѳей в(ъ) жи(т). с. Досіѳеа, ученя своєгω.

Чудо третеє. Маргарита, кроля венгерского цорка, законница, набожная была до прч(с)тои двы бци и мешкала в(ъ) монастыре на имя преблгословенной двы Маріи бци збудованномъ на выспе Дунайской. А гды мела умерти, показалася ей пре//ч(с)тая два и корону вложила на голову єй. Там же виделя ωна драбину высокую, ω(т) земле ажъ до нба, презъ которую престая бца в(ъ)ступовала и за нею Маргарита, короною приоздоблена, пошла до нба на мешканье.

Гари(н) в(ъ) Ко(м)н(ъ)едіи, в(ъ) 91 зв. жи(т). єй.

Чудо четвертоє. Авва Геммендорійскій Єустафій з(ъ) иншими законниками на утрени гды млилися бгу, показалася имъ преч(с)тая два бца и на золотомъ ланцусе спустила на нихъ корону, на которой написано было: «Ѡ ласкавая! Ѡ преподобная! Ѡ сладчайшая два Марія!» Потымъ **преч(с)**тая два голосно мовила: «Якω я нынѣ єстемъ в(ъ) славе моей, **так(ъ)** тыи все зо мною будут(ъ) вовеки».

Цезарій, книги .з. гла(в) .кл.

Чудо пятоє. Петръ законнитъ [!] ω(т) Алкантари пред(ъ) смертю своєю виделъ преч(с)тую дву бцу и стго Іωан(ъ)на єv(г)листу, ω(т) которыхъ упевненый будучи ω пришломъ збавленіи своємъ, з(ъ) великои радости почалъ спевати: «Возвеселихъся ω рек(ъ)шихъ мне, в(ъ) домъ г(с)днь в(ъ)нійдемъ». //

Юсти(н) Мехω(в). ди(с) .тчв.

92

Чудо шестоє. Грыфωнъ законникъ маранетωвъ неверныхъ наворочалъ наукою своєю до веры хр(с)тіянскои, а гды з(ъ) науки єгω шидили и смеялися, мови(л) ωнъ до княжатъ ихъ: «Чи уверите в(ъ) Ха, єсли слнце назадъ вернется?» Ѡ(т)казали маранетωве: «Уверимω». В(ъ) той часъ Грыфωнъ, павши кωленами на землю, почалъ млитися бгу, жебы на(д) тымъ народωмъ умилосердилъся и навернулъ єгω до веры правдивои для млтωвъ преч(с)тои двы бци, которои в(ъ) той днь успеніє христіяне праздновали. И заразъ за предстательствωмъ мтки бжеи слнце назадъ ω(т) заходу на всходъ и знову ω(т) всходу на заходъ вернулося, що видачи, маранетωве з(ъ) князем(ъ) своим(ъ) до Ха навернулися и в(ъ) негω уверили.

Юстин(ъ) Меховій, ди(с) .тз.

М(с)ца юнѧ, днѧ ві. проло(г). 92 зв.

Чудо семоє. Стый Петръ, Аѳѡнскїй законникъ, знайшолъ на горѣ Аѳѡнской печеру темную, в(ъ) которой много было гадѡвъ и духѡвъ злыхъ мешкаючыхъ, ѡ(т) которыхъ стый Петръ, мешкаючи там(ъ), многїи поносил(ъ) бѣды и напасти, єднакъ всѣхъ // духѡвъ злыхъ выгналъ ѡ(т)толь, молѧчися преч(с)той двѣ бци и на помочъ єй призываючи. Такъ была престаѧ бца тамъ страшнаѧ злы(м) духѡмъ, же ґды имѧ престои бци почули въ призыванїи ѡ(т) Петра стогѡ, на той часъ безъвѣсти утѣкали.

В(ъ) жи(т). с̃. Петра, Аѳонска (г).

Чудо осмоє. Стому Петру Аѳѡнскому, ґды ѡнъ зосталъ законникѡм(ъ), явиласѧ въ снѣ прстаѧ два бца и показала єму мѣстце на горѣ Аѳѡнской, жебы тамъ мешкалъ.

В(ъ) проло(з) .кг. маѧ, слово ѡ(т) патери(к).

Чудо девѧтоє. Авва Єустафїй Дула видѣлъ сонъ такїй, здалосѧ єму, же былъ в(ъ) Вифлеѡмѣ молѧчїйсѧ, где показаласѧ єму преч(с)таѧ два бца, шатою пурпуровою ѡблеченна и мовила: «Ѡ(т)рекшыисѧ мира цр(с)тва ради нб(с)ного, трудомъ и подвигом(ъ) и смиренномудрствомъ многимъ должни сут(ъ) без(ъ)молвно работати бгу».

93 В(ъ) жи(т). с̃. Аѳана(с). Аѳонска(г).

Чудо десѧтоє. В горѣ Аѳѡнской ігумен(ъ) стый Аѳанасїй з(ъ) монастыра своєго вышолъ былъ длѧ недостатку // монастырского, не хотѧчи цркви будовати, которого преч(с)таѧ два в(ъ) дорозѣ поткала и казала єму до монастыра вернутисѧ и обѣцаласѧ сама строителкою быти тоєи обытели. А ґды ѡнъ не вѣрилъ жебы то преч(с)таѧ бца была, длѧ увѣренѧ єгѡ палцатомъ, которїй в(ъ) руцѣ мѣла, ударила в(ъ) скалу, и заразъ з(ъ) скалы вода вышла и до сегѡ часу идетъ, а сама невидима престаѧ бца стала. И в(ъ) той часъ стый Аѳанасїй до монастырѧ своєго вернулсѧ.

Зверца(д). прикла(д). ли(ст). чг.

Чудо одинадцатоє. Фавстрадъ, авва карбоненскїй, ґды єгѡ ѡбрано на урѧдъ црковный болшый, утѣкъ до єдного монастыра и скрылъсѧ. Тамъ през(ъ) килька днїй и ночїй трвалъ на млтвѣ и былъ в(ъ) захвиценю. Показаласѧ єму преч(с)таѧ два бца, несучи на рукахъ своихъ Ха, сна своєго, которую ґды ѡбачилъ, упалъ пере(д) нею на землю, просѧчи єи, жебы на(д) нимъ учынила мл(с)рдїє. Мовила єму прч(с)таѧ два: «Чему сѧ трвожиш(ъ)?» Поты(м) дала єму на руки Ха, сна своєго, и рекла: «Ѡзми сна моєго и ховай у себе». Пришедше до себе по тымъ ви//дѣнїи, Фавстрадъ зрозумѣлъ,

93 зв.

же волѧ бжаѧ на тымъ была, абы єму сновє бжїи члѡнки Хвы в(ъ) ѡпеку были даны. И на той часъ южъ взѧ(л) на себе урѧдъ монастырѧ Кларавалского.

Григорїй презвитерь в(ъ) жи(т). єго.

Чудо дванадцѧтоє. Стый Ѳеѡдоръ Сїкеѡта в(ъ) мѣстѣ Анастасиѡполю набожный былъ до преч(с)тои двы. Ґды не стало в(ъ) монастыру єгѡ пшеницѣ, казалъ взѧти ѡстатѡкъ муки и поставити в(ъ) начиню на олтарѣ предъ престою бцею. Теды на другїй день за причыною преч(с)тои двы пришло до монастырѧ з(ъ) Ципру трыдцатъ ѡкрутовъ, збожем(ъ) наладованыхъ.

Чудо трынадцѧтоє. В горѣ Сїнайской єдногѡ часу не стало оливы. Пре-

п(д)бный ѡ(т)цъ Іѡа́нъ ігу́менъ пошо́лъ до ски́ту, назва́ногѡ Арсе́л(ь)аоай, и проси́лъ тамъ ѡ(т)ца̀ Геѡргі́а арселайту, жебы̀ з ни́мъ ишо́лъ на гору̀ Сї-на́йскую, где пришо́вши, прова́дилъ до єлеѡхрани́лницѣ и проси́лъ єгѡ̀, жебы̀ млтву учыни́лъ надъ де́лвами оли́вными. Ѡ(т)цъ Геѡргі́й помоли́вса надъ єдны́мъ ты́лкѡ сосу́домъ, и // за́разъ з(ъ) тогѡ̀ сосу́ду вы́йшла оли́ва, кото́рую че́рпали, в(ъ) и́ншыи сосу́ды в(ъ)лива́ли и налилѝ и́хъ. Ви́дачи то́є, ігу́менъ хотѣ́лъ назва́ти той сосу́дъ и́менемъ ѡ(т)ца Геѡргі́а, а́ле ѡ́нъ ігу́-мену ѡ(т)каза́лъ: «Єслѝ тѡ́є учы́нишъ, зно́ву оли́ва ѡскудѣ́єтъ в(ъ) сосу́дѣ, лѣ́пше назовѝ єго̀ и́менем(ъ) бци». Що учыни́лъ ігу́мен(ъ). Дла то-го̀ за предста́телствомъ бжі́а мтри я́къ ѡ(т) жро́дла, выходи́ла оли́ва з(ъ) тогѡ̀ сосу́ду, кото́рі́й сосу́дъ и днà ны́нѣшнагѡ знайду́єтъса въ горѣ̀ Сїна́й-скѡй и гори́тъ тамъ ла́мпа на честь преблгослове́нной двѣ̀ бци. 94 В(ъ) патеры(к). Ски(ц)-ко(м).

Чудо чтырнадцатое. Єде́нъ стары́й за́конникъ, ме́шкаючі́й въ горѣ̀ Єлї-ѡ́нской, замкну́вшиса, кла́налъса за́вше о́бразови престо́и бци, кото́раа Ха на рука́хъ свои́хъ держа́ла. И за то́є злый ду́хъ сро́го воєва́лъ на тогѡ̀ ста́рца грѣхѡ́мъ теле́снымъ нечы́стымъ. А гды̀ єдного̀ дна, бу́дучи в(ъ) вели́-ком(ъ) утрапе́нью ѡ(т) поку́съ теле́сныхъ, ста́рецъ пла́калъ и мо́вилъ непрї-а́телеви ду́шному: «По́ки ты, злый ду́ше, не ѡста́вишъ менè? Ѡ(т)идѝ ѡ(т) менè // ю́жъ, кото́рі́й зо мно́ю ста́рѣлесьса». Гды тѡ́є ста́рецъ мо́вилъ, пока-за́лъса єму̀ злый ду́хъ и мо́вилъ: «Присагнѝ мнѣ̀, же нѣко́му тогѡ̀ не ска́-жешъ, що а̀ тобѣ̀ скажу̀, и ю́жъ на тебѣ̀ болшъ не бу́ду воєва́ти». Приса́глъ єму̀ ста́рец(ъ) то́є захова́ти. Те́ды мо́вилъ єму̀ злый ду́хъ: «Не кла́найса то-му̀ о́бразови и ю́жъ не бу́ду воєва́ти на тебѣ̀». На за́втрѣйшї́й день сказа́лъ то́є ста́рецъ аввѣ̀ Ѳеѡ́дорови єлїѡ́тови, ме́шкаючому в(ъ) ла́врѣ Фарра́нской, кото́рому Ѳеѡ́доръ каза́лъ кла́натиса о́бразови пре(с)то́и бци, нѣчо́го на при-са́гу не дба́ючи. По́тымъ зно́ву показа́лъса злый ду́хъ ѡ́ному ста́рцеви за-тво́реному, мо́вачи: «Що́ то єсть, злый ста́рче, же присаглъесь нѣко́му тогѡ̀ повѣда́ти, що а̀ тобѣ̀ мо́вилъ, чему̀ жъ то́є ѡбави́лесь, зачы(м) на стра́шном(ъ) су́дѣ я́кѡ крывоприса́зца бу́деш(ъ) осу́жденный». Ѡ(т)каза́лъ ста́рецъ: «Вѣ́-даю, же мъ приса́глъ, єдна́къ створи́телеви своє́му бу́ду кла́натиса, а тобѣ̀ не бу́ду повинова́тиса». Софро́нї́й в(ъ) цвѣтни(к). дховно(м). гла(в) .мє. 94 зв.

Чудо патнадцатое. В монастырѝ єдно́мъ былъ за́конникъ на има̀ // 95
Ієрѡ́нимъ мала́ръ до́брый, кото́рі́й образъ преч(с)тои двы барзо пї́єнкный ма-лї́овалъ. Дї́авола зась малї́овалъ ба́рзо шпе́тного. Дї́аволъ, за то́є розгнѣ́-вавшиса, поча́лъ на негѡ̀ воєва́ти ба́рзо грѣхо́мъ теле́снымъ нечы́стымъ, по-каза́л(ъ)са єму̀ в(ъ) ѡсо́бѣ невѣ́сты, ба́рзо пї́єн(ь)кнои, кото́раа невѣ́ста мо́вила Ієрѡнѣ́мови, на грѣ́хъ зезвола́ючому: «Ты е́стесь єкклесїа́рха на томъ мѣ́стцу, поберѝ жъ ска́рбы црквѡ́вныи и идѝ до менè и бу́дешъ зо мно́ю утѣ́-хи зажыва́ти». Гды поча́лъ Ієрѡни́мъ зло́то, срѣ́бро в(ъ) црквѣ̀ бра́ти и ла-ма́ти, дї́аволъ вели́кимъ го́лосомъ завола́лъ в(ъ) монастырѐ: «Бѣ́гайте и има́й-те Ієрѡни́ма, кото́рый це́рковъ выкра́дуєтъ». Прибѣ́гли за́конники до цркви, знашлѝ Ієрони́ма на то́й зло́й робо́тѣ и привяза́ли до столпа̀ єгѡ̀. Въ то́й часъ дї́аволъ показа́лъса єму̀ и смѣ́алъса з(ъ) негѡ̀, мо́вачи: «Вѣ́даєшъ те, же сь менè шпе́тного малї́ова́лъ, ѡто жъ тебѣ̀ за то́є спала́тъ, Мрї́ю зась ма-лї́ова́лесь ба́рзо сли́чную, мо́въ же е́й тепе́ръ, жебы̀ помогла̀ тобѣ̀». Те́ды Про(м)птуа́р учна ѡ чу́дахъ пре(с). двы, при(к) .ка.

95 зв. Ієрѡ́ним(ъ) почáлъ призывáти на ратýнокъ преч(с)тую дву // бцу, котóраѧ зáразъ показáласѧ ємꙋ̀ и, ѡ(т)вѧзавши єгѡ̀, казáла итѝ звонѝти на ýтреню, а до столпа̀ дїѧ́вола привѧзáла. А ґды зáкѡнники пришлѝ на утреню до цéркви, дїѧ́вола почалѝ бѝти, котóрый волáючи утѣ́клъ ѡ(т) нѝхъ. Ієрѡ́ним(ъ) засъ повѣ́дѣл(ъ) все, щó сѧ з нѝм(ъ) дѣ́ѧло.

Цезарїй, кни(г) .г҃. гла(в) .гі.

Чудо шестнадцѧтоє. В мѣ́стѣ Бонóнїи, в(ъ) провѣ́нцїи Колéнской, єдна̀ двица ѝменемъ Алхейда зостáла инѡкѝнею, котрýю преслѣ́довáлъ и скушáлъ злый дýхъ, явне показáвшисѧ є́й в(ъ) ѡсóбѣ млодéнца и мóвѧчи, жебы̀ з(ъ) монастырѧ̀ вы́шла в(ъ) свѣ́тъ и рóскошей свѣцкихъ телéсныхъ зажывáла. А гды̀ она̀ призвáла на пóмощъ преч(с)тую дву бцу, мóвѧчи до не́й аггл(с)кѡє поздоровлéньє «Рáдуйсѧ, ѡбрадовáннаѧ, г(с)дь с тобóю»,— злы́й дýхъ утѣ́кл(ъ) ѡ(т) не́й.

Чудо семнадцятоє. В Ієрусалѝмѣ былъ монастырь престо́и бци, в(ъ) котóромъ не стáло хлѣ́ба єдногѡ̀ чáсу. Зáкѡнники хотѣ́ли пойтѝ, з(ъ) монас-
96 тырѧ̀. Тéды стáршїй мóвил(ъ): «Брáтїє, млѣмосѧ, не подóбнаѧ, // жебы́ смо не мѣ́ли хлѣ́ба, слýжачи той вл(д)чци, котóраѧ всемꙋ̀ свѣ́ту зéрно жѝзноє породѝла». А ґды цѣ́лую нóчъ млѝлисѧ вéдлугъ росказáнѧ стáршого, на дрýгїй днь пóлны гýмна знашлѝ збóжа, такъ, же не моглѝ дверéй ѡтворѝти. Пóтымъ другїй разъ тóй же монасты́ръ ґды зубóжалъ, не мѣ́ли чогѡ̀ ѣ́сти зáкѡнники, стáршый росказáлъ, жебы́ сѧ презъ нѡ́чъ молѝли. Ґды тóє учынѝли, на другїй днь знайшли велѝкую бры́лу злóта на óлтарѣ, котóрую положѝлъ агглъ. А тóє все спрáвила преч(с)таѧ два своѝмъ предстáтелствомъ, котóраѧ въ гóлодѣ и в(ъ) убóзствѣ людéй ратýєтъ.

С҃. Григо(р). єп(с)копъ Туроне(н). кни(г). на ч(с)ть мнѡ(г). мчнко(в).

Чудо осмнáдцѧтоє. В Рóссїи Велѝкой знайдýєтъсѧ тр(о)ци сто́и монасты́ръ знаменѝтый, дванáдцѧть миль ѡ(т)лéглый ѡ(т) Мóсквы, столéчного мѣ́ста цáрского. В(ъ) томъ монастырѝ Сéргїю, ігýменови молѧ́чомусѧ, и Нѝкону преч(с)таѧ два бца з(ъ) ап(с)тломъ Петрóмъ и Іѡáнномъ Бгословóмъ показáласѧ и дала̀ ємꙋ̀ лѣ́ску
96 зв. **Чудо девятнадцатоє.** В землѣ́ Москóвской, в(ъ) монастырѝ // Тифѣнско(м), котóрый є́стъ на(д) рѣкóю Тифинóю, престáѧ бца указáласѧ Геѡргїю панамáру сидѧчаѧ на колóдѣ соснóвой, пере(д) нéю стоѧлъ сты́й Нїколáй, архїєрéй Мvррéйскїй, и казáла Геѡ́ргїю итѝ до ігýмена и до всей брáтїи єгѡ̀ и мóвити ѝмъ рéчы нѣ́ѧкїи на пожы́токъ дхóвный.

Чудо двадцѧтоє. Іѡáнъ Бóсый з(ъ) села Почáєва вѝдѣлъ на скалѣ́ стоѧ́чую преч(с)тую дву бцу, перед(ъ) нéю стоѧ́л(ъ) зáкѡнникъ, котóрїй в(ъ) скалѣ́ мéшкалъ, и повѣдáлъ томꙋ̀ Іѡáннови Бóсому и хлопѧ́тѡмъ з(ъ) села̀ Почáєва, пасýчимъ овци на горѣ́ блѝзъкѡ тоєи скалы̀, же престáѧ бца стоѧла на тóй скалѣ́, котóрои тамъ стопа̀ є́стъ вы́рыта и зáвше сѧ в(ъ) тóй стóпѣ вода̀ чы́стаѧ знайдýєтъ, котóрою розмáйтыи хорѡ́бы улѣчáютъсѧ. На тóй скалѣ́ цркѡвъ знаменѝтаѧ мурóванаѧ и при цркв҃ѣ монасты́ръ знаменѝтый, мýрѡмъ в(ъ)кѡ́ло ѡбвéденый в(ъ) землѣ́ Рýской, на Волы́ни, знайдýєтсѧ,
99[14] котóрый монасты́ръ ѡ(т) села̀ Почáєва назывáєтъсѧ Почáєвскїй.//

Чудо двадцать первоє. В Малой Рѡссіи, в(ъ) монастыри Уневскомъ,
Арсеній зак͡ѡнникъ и діаконъ видѣлъ во снѣ трывогу великую и людей в(ъ)
цркви молѧчихъса и волаючихъ з(ъ) плачемъ до бга и до мтки бжеи, ѡ рату-
нокъ просачи. Тамъ же видѣлъ в(ъ) церквѣ стоѧчую на повѣтру преч(с)тую
дву бцу, котораѧ плащемъ своимъ людей покрывала и мовила до нихъ:
«Не бойтесѧ, дѣтки».

Дѣѧлосѧ тоє року ахЗд. м(с)цѧ юнѧ, днѧ кй.

Чудо двацать второє. В кнѧзствѣ Рускомъ, в(ъ) повѣтѣ Галицкомъ,
монастыру Скитскомъ, повѣтре великоє пановало, ѡ(т) которого мнѡго по-
мерло законнико(в). В(ъ) той часъ побожный ієромонахъ Филаретъ, кото-
рый потымъ ігуменомъ былъ в(ъ) скитѣ, видѣлъ перед(ъ) рождествомъ Хвымъ
третего днѧ въ снѣ пречистую дву бцу, шарлатнымъ плащемъ приѡдѣтую,
котораѧ презъ браму пришла в(ъ) монастыръ Скитскій и пошла до церкви,
на трапезѣ збудованой, блговѣщенїѧ престыѧ бци и стала в(ъ) формѣ ігу-
менской и почала мовити до законмикѡвъ [!]: «Ѡ(т) того часу южъ не // бу- 97 зв.
детъ у васъ повѣтре пановати, тылко глѧдѣте тогѡ, жебы сте в(ъ) житїи
иноческомъ поправилисѧ». Тоє рекши, преч(с)таѧ два пошла в(ъ) цар(ъ)скїи
двери. Потымъ ієромонахъ Филаретъ ѡ(т) сну ѡчнулсѧ и ведлугъ ѡбѣтници
ма(т)ки бжеи ѡ(т) того часу повѣтре южъ в(ъ) Скитѣ болше сѧ не знайдо-
вало.

Дѣѧлосѧ тоє року ахнв, м(с)ца дека(б). кв. днѧ.

Чудо двацать третеє. Єденъ ієромонахъ на имѧ Іѡанѣкій мешкал(ъ)
в(ъ) повѣтѣ Галицком(ъ), в монастыру Скитском(ъ). В(ъ) суббѡту по утрени,
вышовшы з(ъ) церкви, заснулъ в(ъ) келїи и видѣлъ пре(з) сонъ на нбѣ пре-
чистую дву бцу, зеленою шатою (на кшталтъ саккоса) аѯамитною свѣтлою
приѡдѣтую, котораѧ ѡ(т) всходу слнца на полудень поступовала. Предъ
нею єденъ ѡршакъ в(ъ) бѣлыхъ шатахъ и за нею ѡршакъ другій так(ъ)же
в(ъ) бѣломъ ѡдѣн(ь)ю поступовалъ. Потымъ пришла до Іѡанѣкїѧ, которїй
палъ на землю з(ъ) плачемъ пере(д) нею и молилъсѧ єй, волаючи: «Престаѧ
дво бце, змилуйсѧ надо мною, утрапленным(ъ) грѣшникомъ». Той голосъ
єгѡ чулъ єденъ послушник(ъ) на имѧ Іѡа(н) // в(ъ) келїи своєй през(ъ) стѣ- 98
ну, лица єи за свѣтлостю и за плачемъ не моглъ той ієромонахъ добре ви-
дѣти. (Агглы то бѣлыми шатами приѡдѣтыи, которыи престой бци слу-
жатъ, передъ нею и за нею на нбѣ поступовали).

Дѧлосѧ [!] тоє року ахЗд. мца. ноєв. кѕ. днѧ.

Чудо двадцѧть четвертоє. Той же ієромонахъ Іѡанѣкій, потымъ меш-
каючи въ Львовѣ, видѣлъ презъ сонъ з(ъ) четвертка на пѧтницу в(ъ)ночи
преч(с)тую дву бцу, чорными шатами приѡдѣтую, и чувъ голосъ єи такій:
«Агглъ до мене мовилъ: и воспою радуѧсѧ тоѧ чудеса». Тоє Іѡанѣкій чуючи,
палъ чоломъ на землю пере(д) нею з(ъ) плачемъ и мовилъ: «Пани моѧ, зми-
луйсѧ надо мною, нендзнымъ грѣшникомъ». Тоє мовачи, ѡчкнулъсѧ (стго
Іѡанна Дамаскина закѡнника назвала то пресватаѧ бца агглѡмъ длѧ єго
агглского житїѧ законного чыстого), бо стый Іѡанъ Дамаскинъ на честь
престои бци тыи слова написалъ: «И воспою, радуѧсѧ тоѧ чудеса».

Дѣѧлосѧ тоє року ахЗє. мца юлѧ з. днѧ.

Чудо двадцатъ патоє. Тóй же ієромонáхъ Іωанѣкїй, мéшкаючи пó-
98 зв. ты(м) // въ Лвóвѣ, в(ъ) пáтницу порáну, ω третей годи́нѣ на днь, спачи́, мѣлъ
Дѣалоса тоє рóку ахзє. мца авгу(ст). кє. дна. през(ъ) сóнъ такóє видéнїє. Здалóса ємỳ, же бы́лъ в(ъ) якóйсь црквѣ, где ви́дѣл(ъ) óбразъ преч(с)тои двы вл(д)чци, котóраа загнѣваным лицéмъ и очи́ма загнѣваными гладѣла на негω. Пóтымъ óбразъ почáлъ рýшатиса, пóтымъ рýку своѫ ω(т) óбраза ω(т)нала и по(д)несла престáа бца, наωстáтокъ óбразъ престóи бци ω(т) стѣны̀ ωдорвáлъса и, я́кω птахъ, полетѣлъ прóсто на Іωанѣкїа стоáчого, котóрый з(ъ) вели́кимъ стрáхомъ палъ лицéмъ на землю пред(ъ) престóю бцею и лежачѝ на крéстъ, вели́кимъ гóлосомъ волáлъ: «Къ бгорóдици прилѣжно ннѣ притецѣмъ грѣшныи, и смирéнно припадѣмъ, покаáнїємъ вопїюще. Вл(д)чце, помозѝ мл(с)рдовáвши нá ны, потщи́са, я́кω изгибáємъ ω(т) мнóжества грѣхωвъ, не ω(т)врати́ рабъ свои́хъ тощъ, тебѐ бо єди́ну застýпницу имáмы». Такъ гóлосно тóє Іωанѣкїй волáлъ, же волáньємъ своймъ самъ себѐ ωбуди́лъ и з(ъ) вели́кимъ стрáхом(ъ) и волáньємъ ωчкнýлъса. Я́кω милосéрдный бгъ, люба́чи вѣрныхъ людéй свои́хъ,
97[15] карáєт(ъ) и́хъ // за грѣхѝ на сéмъ свѣтѣ карáньємъ дочáснымъ, жéбы на ωномъ свѣтѣ карáньємъ вѣчнымъ не карáлъ и́хъ, вéдлугъ Соломωна, мовáчогω: «Єгó же бо люби́тъ гдь, тогω и накáзуєтъ, и би́єтъ всáкаго сы́на ωтéцъ, єгò же прїéмлетъ». Такъ мáтка бжїа Іωанѣкїа, слýгу и клїéнта своєгó, карáла гнѣвомъ свои́мъ и срóгостю и грозбóю своєю, карáньємъ дочáснымъ, жéбы єгω ω(т) вѣчногω збáвила карáньа, бо тóй Іωанѣкїй з(ъ) дшею своєю и з(ъ) тѣломъ свои́мъ по бгу пречи́стой бци в(ъ) ωпéку ω(д)дáлъса.

Хроника француз. книги в. гла(в) .оє. **Чудо двадцать шестоє.** Єдéнъ зáконникъ побóжный на имà Лéω ви́дѣлъ въ снѣ стрáшный сýдъ, агглы в(ъ) трýбы труби́ли и нáрωды збирáлиса в(ъ) пóлю широ́ком(ъ). Тамъ стоáли двѣ драби́нѣ высóкїи ω(т) землѣ ажъ до нба, єдна̀ червóнаа, дрýгаа бѣлаа. На червóную спирáлъса Хс ωбрáженый и загнѣваный. Котóрыи люде шлѝ пре(з) тýю драби́ну до нба, пáдали нá землю, и́ншыи з(ъ) трéтегω стóпна, и́ншыи з(ъ) четвéртого, и́ншыи з(ъ) полови́цы, и́нъшыи з(ъ) вéрху драби́ны. Пóтымъ удали́са тыи // люде до бѣлои
99 зв. драби́ны, на(д) котóрою са преч(с)таа два бца показáла. През(ъ) тýю драби́ну южъ вступовáли до цр(с)тва нб(с)ного, до котóрого и́хъ цари́ца нб(с)наа, мти Ха, цра слáвы, прїймовáла.

Дѣалоса тоє рóку ахзі. мца септе. кі. дна. **Чудо двадцать семоє.** В Малóй Россїи, в(ъ) мѣстѣ Рогаты́нѣ, єдéнъ ієромонáхъ на имà Ісáїа ви́дѣлъ през(ъ) сóнъ на óболокахъ стоáчую преч(с)тую дву бцу и з(ъ) плáчемъ молачуюса за нáрωдъ людскїй. Архагглъ Гаврїи́лъ засъ держáлъ кéлихъ рукóю своєю и в(ъ) тóй кéлих(ъ) слéзы престóи бци кáпали и пáдали. Тáмъ же нбо ω(т)вóреноє былò, и в(ъ) нбѣ сидѣлъ Хс на маєсматѣ [!] и чýти былò гóлосъ Хвъ до пр(с)тóи бци: «Услышáна éстъ млтва твоа».

Чудо двадцать осмое. Амадей законникъ виделъ нбо отвореное и чувъ аггла Гаріила [!] мовачого: «Седмъ аггловъ естесмо, которыи родителцѣ бга нашего служимо: «Дла того в(ъ) Рымѣ, в(ъ) Сицилїи и в(ъ) иншых(ъ) сторонахъ заходныхъ образы знайдуются, где престаа бца сидитъ на өронѣ, которую // седмъ аггловъ доколо служачи, окружаютъ и в(ъ) церкви знайдуются, на честь престои богородици збудованои. Такую церковъ называютъ Марїа агглскаа, же ей в(ъ) нбѣ седмъ аггловъ старшыхъ служатъ. Першій агглъ называется Міхаилъ, кто яко бгъ; другій агглъ называетъса Гавріилъ, крѣпость бжаа; третій агглъ называется Рафаилъ, лѣкарсто [!] бжее; четвертый агглъ называетъса Уріилъ, свѣтлость бжаа; пятый агглъ называется Сеалтіилъ, млтва бжаа; шестый агглъ называется Єгудіилъ, хвала бжаа; семый агглъ называется Варахіилъ, блгословеніе бжіе. Дискурсъ пѕ. кни(г) .ã. о Мрїи Лаврета(н). 100

Чудо двадцать девятое. Євроинъ, маршало(к) надворный крола франковъ, зосталъ законникомъ, потымъ з(ъ) монастыра вышолъ и выступил(ъ) з(ъ) закону. А ґды умеръ, законники нѣкоторыи, на(д) рѣкою стоачи в(ъ)ночи, непотребными розмовами бавилиса и, почув(ъ)ши на водѣ шумъ, пытали, кто бы то былъ. Почули о(т)повѣдь: «Дїаволи естесмо, душу провадимо до пекла Євроинна, маршалка надворного, // крола франковъ, который з(ъ) закону выступил(ъ)». Теды законники злаклиса и заволали: «Престаа дво Мріе, молиса за нами». Мовили злыи духове: «Добре учынилисте, же на ратунокъ Марїю взывалисте, бо хотѣлисмо васъ потопити, же васъ порожнюючыхъ и непотребныи слова мовачыхъ знашлисмо». Огоро(д). царици на успеніе пре(с). бци, мова пд. 100 зв.

Чудо трыдцатое. Гавріилъ Осташевскій, будучи жолнѣромъ в(ъ) по(л)скимъ войску, ґды под(ъ) Ґнїезномъ з(ъ) шведами была утарчка, конь его в(ъ)грузъ в(ъ) болотѣ, шведы на него напали. На той часъ онъ обѣцалса законникомъ зостати, молачиса пресвятой богородици, просачи ей о ратунокъ, и завола(л)(ъ): «Пресвятаа богородице, ратуй менѐ, вѣчнымъ твоимъ слугою зостану». И заразъ его конь выскочилъ з(ъ) болота и вынеслъ его з(ъ) рукъ непрїателскихъ. Потымъ онъ зосталъ законникомъ и названый естъ Гервасій. // 101

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ЙВЕРСКОИ

Чудо первое. По вознесенїи Хвомъ на нбо ап(с)толове в(ъ) Іерусалимѣ кидали лїосы, котораа бы сторона и земла кождому з(ъ) нихъ на проповѣдь зостала. В(ъ) той часъ будучи з(ъ) ними, преч(с)таа два бца казала имъ, жебы кинули лїосъ, котораа бы ей сторона албо земла досталаса. Ґды тое ап(с)толове учынили, палъ лїосъ престой бци на землю Іверскую, которую з радостю принала пр(с)таа бца, але агглъ показалса пр(с)той бци и мовилъ ей, жебы са не о(т)лучала о(т) Іер(с)лима, и ознаймилъ ей, же образъ ей потомъ в(ъ) землѣ Іверской мѣлъ прославитиса, // и в(ъ) той часъ она тамъ мѣла пановати. Тое рекши, агглъ о(т)ишолъ о(т) преч(с)тои двы. Стефанъ Стогоре(ц) пише въ кни(з)., «Рай мысленый» на(з)ваной, листъ .д. 101 зв.

В(ъ) Рай мысленомъ, листъ .ѕ̃. **Чудо второе.** Преч(с)таѧ дв҃а бц҃а з(ъ) ст҃ымъ Іѡа́нномъ дѣв(ъ)стве́никѡмъ и възлюбле́ннымъ у́ченикѡмъ Хв҃ымъ в(ъ) корабли̇̀ плыну́ли презъ мо́ре до Кипру вы́спы, где ме́шкалъ Ла́заръ, дру́гъ Хв҃ъ, и жада́лъ ви́дѣти престу́ю бц҃у. А́ле вѣ́теръ проти́вный потѧгну́лъ и зане́слъ корабе́ль до Аѳѡ́нскои горы̀, бо та́ѧ престо́й бц҃и презъ лі́осъ была̀ да́на. На то́й горѣ́ по́лно было̀ всю́ды божницъ пога́нскихъ и болвано́въ, в(ъ) кото́рыхъ злы́и ду́хове ме́шкали и людемъ ѡ(т)повѣда́ли. Ѡсобли́ве была̀ тамъ божни́ца сла́внаѧ и бол(ъ)ва́нъ сла́вный Апол(ь)лѣ́нѡвъ, где злый ду́хъ ме́шкалъ и ѡ(т)повѣдалъ людемъ, ґды єгѡ̀ ѡ́ що пыта́ли. В(ъ) то́й часъ по всѣхъ тыхъ болвана́хъ и божни́цахъ ме́шкаючыи злы́и ду́хѡве вели́кїй крыкъ учынили, мо́вѧчи: «Зый-дѣте з(ъ) горы̀ всѣ лю́де, ѡшука́ныи ѡ(т) про́жного Аполли́на, в(ъ) при́стань Климе́нтову и прїимѣте Мр҃їю, вели́когѡ бг҃а Іс҃а мт҃ръ». Почу́вши то́й го́лосъ,
102 лю́де збѣ//гли́сѧ на бе́регъ мо́рскїй. Ѡба́чивши корабе́ль и ма́тку бж҃їю, пыта́ли, я́къ бг҃а породи́ла и яко́го на имѧ̀. А ґды преч(с)таѧ дв҃а почала̀ и́мъ повѣда́ти ѡ Хр(с)тѣ, правди́вомъ бз҃ѣ, кото́рїй уроди́лъсѧ ѡ(т) ней, ѡни̇̀ всѣ па́ли и поклони́лисѧ Хр(с)ту бг҃у, ѡ(т) преч(с)тои дв҃ы рожде́нному и увѣрили в(ъ) Хр(с)та̀ и кр҃сти́лисѧ. Пото́мъ преч(с)таѧ дв҃а, блгослови́вши тамъ всѣ́хъ люде́й и ѡбѣца́вшисѧ ѡсѡбли́вою патро(н)кою того̀ мѣ́ст(ъ)ца бы́ти, ѡ(т)ѣ́хала кораблемъ до Ки́пру.

Там же, листъ .л҃и. **Чудо третее.** Ѳеѡфи́лъ, це́саръ ґре́цкїй, образобо́рца, ґды каза́лъ о́бразы з(ъ) црквей бж҃їих(ъ) выкида́ти, псова́ти, топи́ти, пали́ти, посла́лъ во́инѡв(ъ) до всѣ́х(ъ) мѣ́стъ, же́бы о́бразѡвъ шука́ли и псова́ли и́хъ. В(ъ) то́й часъ была̀ єдна̀ в(ъ)довица в(ъ) сторона́хъ Нике́йскихъ, кото́раѧ мѣ́ла в(ъ) дому̀ своє́мъ о́браз(ъ) преч(с)тои дв҃ы бц҃и и шанова́ла єгѡ̀, а ґды там(ъ) пришли̇̀ во́ины и ѡба́чили о́бразъ, єде́нъ во́инъ то́й о́бразъ ударилъ ору́жїємъ
102 зв. в(ъ) лицѐ, и за́раз(ъ) кро́вь, я́къ з(ъ) живо́гѡ вы́шла.//

Тамъ же, ли(ст) л҃ѳ. **Чудо четвертое.** Невѣ́ста, ме́шкаючаѧ в(ъ) сторона́хъ Нике́йскихъ, взѧ́вши в(ъ) дому̀ своє́мъ о́бразъ преч(с)тои дв҃ы бц҃и, же́бы єго̀ во́ины Ѳеѡфи́ловы не зопсова́ли, несла̀ на бе́регъ мо́рскїй и тамъ моли́ласѧ престо́и бц҃и, мо́вѧчи: «Вл(д)чце бц҃е, изба́ви насъ ѡ(т) гнѣ́ва беззако́ннагѡ царѧ̀ и свою̀ икону ѡ(т) воды̀». Ско́нчивши мл҃тву, ки́нула о́бразъ в(ъ) мо́ре. Те́ды то́й о́бразъ пра́во ста́лъ наверху̀ воды̀ и уда́лсѧ на за́ходъ сл҃нца и та́мъ през(ъ) мно́гїи лѣ́та ѡ(т) бг҃а чы в(ъ) суши, чы въ мо́ри былъ утаєный.

Чудо пѧтое. Єдногѡ̀ ча́су за́кѡнники в(ъ) монастырѣ́ И́веръскомъ сидѧчи̇̀ и розмовлѧ́ючи ѡ спсе́нїи душе́вномъ, ѡба́чили на мо́ри пла́мень ѡгни́стый я́кѡ столпъ, кото́рого верхъ до нб҃а по(д)носи́лъсѧ. То́є не ты́лко в(ъ)днь, а́ле и в(ъ)ночи̇̀ мно́го крот(ь) ви́дѣли. По́тымъ всѣ за́кѡнники, ме́шкаючїи на горѣ́ Аѳѡ́нской, зобра́лисѧ до монастыра̀ И́верского и приближи́вшисѧ до
103 тогѡ̀ столпа̀ ѡгни́стогѡ, ѡба́чили тамъ о́бразъ престо́и // бц҃и, кото́рый о́бразъ в(ъ) сторона́хъ Нике́йских(ъ) в(ъ) дому̀ єдной вдови́ци ору́жїємъ в(ъ) лицѐ во́инъ уда́рилъ и кото́рый ѡ́наѧ вдови́ца ки́нула въ мо́ре. До тогѡ̀ о́б-

раза ґды бли́жей приходи́ли за́конники, о́бразъ да́лей ω(т)ступовалъ ω(т) ни́хъ. Те́ды престоѧ́тель монастыра̀ Іверскогω каза́лъ всѣ́мъ до цркви зобра́тисѧ и моли́тисѧ бгу съ слеза́ми, жебы̀ учини́лъ и́хъ го́дными принѧ́ти о́бразъ преч(с)тои двы бци и вы́слухал(ъ) бгъ млтву и́хъ.

Чудо ше́стоє. Єди́нъ за́кωнникъ на имѧ̀ Гаврїи́лъ бы́л(ъ) в(ъ) монастырѣ̀ Іверскомъ ба́рзω побо́жный. Той єдногѡ̀ ча́су молачи́сѧ ма́ло усну́лъ и ви́дѣлъ въ снѣ̀ преч(с)тую дву бцу, кото́раѧ мо́вила єму̀: «Идѝ в(ъ) монасты́ръ и ωзнаймѝ ста́ршому, же хочу̀ да́ти и́мъ о́бразъ сво́й въ покро́въ и по́мощ(ъ), ты́ зась безпе́чно идѝ на бе́регъ мо́рскїй и ходѝ по водахъ, жебы̀ розумѣ́ли всѣ, же ма́ю любо́въ и про́мыслъ ω монастырѣ̀ ва́шомъ и пришла̀ мъ ту́тъ, жебы́ м(ъ) ва́мъ была̀ помо́щницею». То́є ре́кши, преч(с)таѧ два невиди́ма ста́ла.// Тамъ же, ли́стъ .ма. 103 зв.

Чудо семоє. Гаврїи́л(ъ), за́кωнникъ монастыра̀ Іверскогω, ωзнайми́лъ ста́ршому своє́му все, що єму̀ преста́ѧ бца, въ снѣ̀ показа́вшисѧ, росказа́ла. Ста́ршїй каза́лъ всѣ́мъ за́кωнникомъ зобра́тисѧ въ црковъ. И пошлѝ з(ъ) свѣча́ми и з(ъ) кади́лницами на бе́регъ мо́рскїй, пѣсни на́божныи спѣва́ючи. Те́ды Гаврїи́лъ за́кωнникъ, ве́длугъ росказа́нѧ престои бци, ишо́лъ на мо́ре и ходи́лъ по верху̀ вѡ́дъ. И за́разъ приближи́сѧ до негѡ̀ престо́и бци о́бразъ, кото́рїй ѡ́нъ взѧ́лъ на ру́ки свои̇, ω(т) негѡ̀ взѧ́лъ ста́ршїй и́хъ и внеслѝ той о́бразъ до цркви и поста́вили на о́лтарѣ. Тамъ же, лист(ъ) .мв.

Чудо ωсмоє. В монастырѣ̀ Іверскомъ ґды поста́вили за́кон(ъ)ники о́браз(ъ) бжеи мтере в(ъ) црквѣ на о́лтарѣ, на дру́гїй день пришо́лъ єкклесїа́рха до цркви на у́треню и не знашо́лъ о́браза престо́и бци на мѣстцу, на кото́ромъ былъ поста́вленный. Шука́ючи всю́ды, знашлѝ єгѡ̀ на верху̀ бра́мы монасты́рскои на стѣнѣ̀ и взѧ́вши єгѡ̀, зно́ву въ црквѣ на о́лтарѣ поста́вили, а́ле знѡ́ву // о́бразъ вы́шол(ъ) на бра́му монасты́рскую и мно́гокроть то́є дѣ́алосѧ. Тамъ же, ли(ст) той же. 104

Чудо деватоє. Гаврїи́лу, за́конникωвѣ Іверскому, показа́ласѧ зно́ву въ снѣ̀ преста́ѧ бца и мо́вила єму̀: «Идѝ въ монасты́ръ и мо́въ за́конникωмъ, жебы̀ мѧ не искуша́ли, бо мъ ѧ̀ пришла̀ ту́тъ не длѧ тогѡ̀, жебы̀ менѐ стереглѝ, а́ле жебы̀ мъ васъ стерегла̀ не ты́лко на се́мъ, але и на ѡ́номъ свѣтѣ̀. Длѧ тогѡ̀ преста́ѧ бца рекла̀ єму̀ то́є, жебы̀ бо́лше образа єи̇ зъ бра́мы монасты́рскои (где ωна̀ собѣ̀ мѣстце ωбра́ла) не ва́жилисѧ бра́ти и до цркви носи́ти. Почу́вши то́є, Гаврїи́лъ ωзнайми́лъ ста́ршому своє́му и в(ъ) то́й часъ збудова́лъ на бра́мѣ монасты́рской црковъ въ имѧ прстои бци Портайцкой и двѐри на дру́гой сторонѣ̀ и ω(т) тогѡ̀ ча́су чу́да розмайтыи в(ъ) монастырѣ̀ Іверскомъ дѣ́алисѧ: хро́мыи ходи́ли, слѣпы́и прозира́ли, бѣсну́ючыисѧ во́лными ω(т) бѣ́сов(ъ) става́ли и всѣ хо́рыи уздоровле́нны быва́ли. Тамъ же, ли(ст) .мг.

Чудо десѧтоє. Амира, воєво́да пе́рскїй, з(ъ) во́йсками воєва́лъ на // Костантїнопо́ль землею и мо́ремъ. Почу́вши, же въ горѣ̀ Аѳѡ́нской мнѡ́гїє были̇ монастырѣ̀, взѧлъ пѧтна́десѧтъ кораблє́й и прише́дши до горы̀, ста́ли ве́дле монастыра̀ Іверского. За́кон(ъ)ники, ви́дачи варва́ровъ, взѧли̇ ωб- 104 зв. Тамъ же, ли(ст) .мд.

разъ престо́и бци и сосу́ды цркѡвныи и схова́ли въ єдной вежѣ и са́ми сѧ та́мъ же скры́ли и млилисѧ престо́й бци з(ъ) пла́чемъ пре(д) образомъ єй, жебы̀ и́хъ борони́ла ѡ(т) варва́рѡвъ, кото́рыи оби́тель сту́ю спусто́шили и разори́ли. Вы́слухала пречи́стаѧ два бца млтву и́хъ, бо в(ъ)ночѝ за предста́телствомъ престо́и бци вели́каѧ бу́рѧ на мо́рѣ вста́ла и всѣ кораблѣ пе́рскїи покруши́ла и в(ъ) глубо́кости мо́рской пе́рсѡвъ потопи́ла, ты́лко самъ зоста́лъ живы́й Ами́ра воєво́да, кото́рїй з(ъ) поко́рою пришо́вши до монастырѧ̀ Іверскогѡ, далъ за́конникѡмъ доста́токъ зло́та и срѣбра, мо́вѧчи: «Слу́ги бжїи, млитесѧ за менѐ, жебы́ м(ъ) и ѧ̀ не зги́нулъ, ѡзмѣте пѣнази и зно́ву поста́вте му́ры ко́ло монастырѧ̀ ва́шего». И ве́длуг(ъ) сло́ва єгѡ̀ за́конники, взѧ́вши гро́ши, вы́ставили ко́ло монастырѧ̀ своє́го му́ры высо́кїє,
105 ко//то́рыи и доны́нѣ знайду́ютъсѧ.

Там же, лист(ъ) ме.

Чудо одинадцатоє. Єдногѡ̀ ча́су не ста́ло мукѝ на хлѣбъ въ монастырѣ Іверскомъ. Длѧ тогѡ̀ ста́ршый тогѡ̀ монастырѧ̀ ба́рзо фрасова́лсѧ, але єму̀ въ снѣ показа́ласѧ преч(с)таѧ два бца и мо́вила: «Что скорби́ши за лише́нїє мукѝ, идѝ ви́дѣти прїѧ́телище исполне́нно, да позна́єши про́мыслъ и попече́нїє, е́же имамъ ѡ ва́съ». Ста́ршїй, ѡ(т) снà вста́вши, ишо́лъ дѡ спѣжа́рнѣ и знашо́лъ в(ъ) засѣкахъ мукѝ по́лнѡ а́жъ до верхà и ѡзнайми́лъ то́є бра́тїи своє́й, и хвали́ли за то́є добродѣ́йство бга и бжїю мтрь.

Там же, ли(ст) .мѕ.

Чудо дванадцѧтоє. В то́мъ же монастырѣ Іверскомъ, ґды не ста́ло винà, преч(с)таѧ два бца всѣ сосу́ды наполни́ла вино́мъ такъ, же а́жъ през(ъ) верхъ вылива́лосѧ.

Чудо трынадцѧтоє. Преч(с)таѧ два бца наполни́ла сосу́ды ѡли́вою въ монастырѣ Іверскомъ, ґды єдногѡ̀ ча́су оли́вы не ста́ло.

105 зв.

Та́мъ же, ли(ст) .мг.

Чудо чтырнадцѧтоє. // Длѧ о́браза пречи́стои двы бци за́конники монастырѧ̀ Іверскогѡ ла́ску бжую мѣли, ни на чо́мъ и́мъ не сходи́ло, бо прч(с)таѧ два Гаврїилу, за́коннику Іверскому въ снѣ показа́вшисѧ, мо́вила: «Даю̀ вамъ сїє зна́менїє: дондеже зритѐ в(ъ) монастырѣ икону мою̀, не ѡскудѣєтъ вамъ блг(д)ть и мл(с)ть сна моє́гѡ.

Чудо пѧтнадцѧтоє. В монастырѣ Іверском(ъ) о́бразъ престо́и бци называ́єтъсѧ Портайтисса, то е́стъ храни́тел(ъ)ница две́ремъ, бо преста́ѧ бца храни́тъ двере́й въ монастырѣ Іверско́мъ, нѣко́го тамъ нечы́стого, в(ъ) грѣха́хъ знайду́ючогосѧ не допуска́єт(ъ), а ктѡ бы въ грѣха́хъ бу́дучїй и ма́ючи се́рдце нечи́стѡє, ва́жилъсѧ до тогѡ̀ монастырѧ̀ входи́ти, невиди́мою си́лою и ме́ртїю [!] гаму́єт(ъ) єгѡ̀ преста́ѧ бгоро́дица.

Та́мъ же

Чудо шестнадцѧтоє. Образъ престои бци з(ъ) Іверского монастырѧ̀ з(ъ) гѡры̀ Аѳѡ́нскои а́вва Корни́лїй и мона́хъ Ники́форъ ґды переноси́ли в(ъ)
106 Ро́ссїю Вели́кую и приѣ́хали до вели́кои рѣкѝ Ду́наю, где за пере//возъ вели́коє мытò беру́т(ъ) до ска́рбу це́сарѧ туре́цкого, онѝ не ма́ючи чогѡ̀ за перево́зъ да́ти, хотѣ́ли з(ъ) образомъ наза́дъ верну́тисѧ, а́ле в(ъ)ночѝ показа́ласѧ и́мъ преч(с)таѧ два бца и мо́вила: «Не скорбѣ́те, а́зъ у́тро наємъ собѣ ѡбрѧ́щу, вы́ же въ намѣре́нїю своє́м(ъ) не ѡслабѣ́вайте».

Чудо семна́дцятое. Кото́рои но́чи показа́ласа Корни́лїю а́ввѣ и Ники́фору мона́ху, тое́и жъ но́чи пресла́внаа црца Мрїа, мти Ха, цра сла́вы, показа́ласа єдному̀ ґрекови бога́тому на има̀ Мануи́лу Конста́нтїєву и каза́ла єму̀, жебы̀ заплати́лъ перево́зъ на Ду́наи за и́нокωвъ, не ма́ючихъ чогѡ̀ да́ти. За́втрѣшнего днѧ Мануи́(л), вставши ω(т) сна̀, учыни́лъ то́є за́разъ, що єму̀ преста́а бца росказа́ла. Теды Корни́лїй и Ники́фωръ, перебы́вши Ду́най, приѣ́хали до Москвы̀, столе́чногω ца́рского мѣ́ста, и ω(т)далѝ о́бразъ прєстои бци Ни́кωну патрїа́рсѣ, кото́рїй на єзерѣ, Валда́й незва́номъ, ωба́чивши вы́спу, на то́й вы́спѣ збудова́л(ъ) црковъ и монасты́ръ на ч(с)ть прстой бци, кото́рый монасты́ръ называ́єтъса І́верскїй ω(т) // о́браза Іверскаго мтки бжои. Тамъ же 106 зв.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ПЕЧЕ́РСКОИ

Чудо пе́рвоє. В Цари́градѣ преч(с)таа два бца, призва́вши до себѐ муларѡ́въ до Влахе́рнъ, каза́ла и́мъ итѝ в(ъ) зе́млю Ру́скую и в(ъ) Кїєвѣ црквъ на имѧ̀ своє́ будова́ти. Дала̀ и́мъ зло́та и срѣ́бра на тры лѣ́та, ωбѣца́ла и́мъ за ту́ю пра́цу да́ти таку́ю нагоро́ду, кото́рои о́кω не ви́дѣло и у́хо не чу́ло, ωбѣца́ласа тежъ сама̀ въ црквѣ той жити и ωсобли́вую ла́ску людє́мъ у сна своє́гω упроси́ти, котѡ́рыи млатъса в(ъ) то́й // црквѣ и дала̀ и́мъ о́бразъ успѐнїа своє́го, жебы̀ такі́й былъ в(ъ) црквѣ намѣ́сный. Та́м же мо́вила пр(с)та́а бца до мулѧро́въ: «Посла́лам(ъ) по́асъ сна своє́го длѧ розмѣре́на црквы, ве́длугъ росказа́на єгѡ̀: по́асъ то́й прине́слъ до сто́го Антѡ́нїа и Θеωдѡ́сїа Сі́мωнъ з(ъ) землѣ Варѧ́зкои, сы́н(ъ) Африка́на, кнѧ́за Варѧ́зкого, то́й по́асъ Сі́мωнъ знѧ́лъ з(ъ) кр(с)та, на кото́ромъ Хс распѧ́тый былъ вы́малі̑ованый и чу́въ го́лосъ ω(т) того̀ о́браза Хвого: «Несѝ той по́асъ тамъ, где ма́єт(ъ) бы́ти збудова́на црквъ мткю [!] моє́и ω(т) преподо́бного Θеωдо́сїа и єму̀ ω(т)да́й. В(ъ) то́й же часъ преч(с)таа два дала̀ му́ларωмъ мо́щи стыхъ мчни(к) Арте́мїа, Полїєукта, Леѡ́нтїа, Ака́кїа, Аре́θы, Іа́кωва и Θеѡ́дора и каза́ла и́мъ тыи мо́щи положи́ти з(ъ) фундаме́нтами црквы своє́й и показа́ла и́мъ прп(д)бныхъ ω(т)цъ Антѡ́нїа и Θеωдо́сїа Пече́рскихъ, котѡ́рыи тамъ в(ъ) то́й часъ не былѝ, а́лє в(ъ) Кїєвѣ знайдова́лиса, и упе́внила мулѧрѡ́въ, же и́мъ тыи два Антѡ́нїй и Θеωдо́сїй в(ъ) Кїєвѣ мѣли по́кармъ, напо́й и все ну́жд(ъ)ноє дава́ти. Муларѣ, вы́шедши з(ъ) Влахе́рнъ ω(т) пре//стои бци, ви́дѣли на повѣтру црквъ таку́ю, яку́ю преста́а бгори́дица [!] в(ъ) Кїєвѣ каза́ла и́мъ будова́ти въ монастырѣ Пече́рскомъ. Патеры(к) Печер. ω збудо(в). церкви Печерско(и). 107 107 зв.

Чудо второє. Си́монъ, сынъ Африка́на, кнѧ́зѧ варѧ́гωвъ, ѣ́дучи ѡ́кругомъ през(ъ) мо́ре, ви́дѣлъ црковъ на повѣтру и чувъ го́лосъ з(ъ) высо́кости: «Та́а е́стъ црквъ, кото́рую стый Θеωдо́сїй Пече́рскїй ма́єт(ъ) збудова́ти на имѧ̀ престо́и бци».

Чудо третее. Изаславъ, Сватославъ и Всеволодъ, кназѣ рускїи, гды были ω(т) половцωв(ъ) на(д) рѣкою, Алта назва(н)ною, пораженыи, в(ъ) той часъ той же Симωнъ, вышей помененый, былъ раненый и межи инъшыми вазнами лежалъ звазаный, который, гладачи на нбо, ωбачилъ на повѣтру церкωвъ такую, якую видѣл(ъ) на морѣ, и почалъ мовити: «Гди, избави ма ω(т) горкїа сеа смерти млтвами преч(с)тыа твоеа мтре и преп(д)бныхъ ω(т)цъ Антωнїа и Θеωдосїа Печерскихъ(ъ). Гды тоє мовилъ, заразъ моц(ъ)ю
108 бзскою невидимо з(ъ) посрїодку тыхъ // вазневъ былъ вырваный и ω(т) всѣхъ ранъ злѣченый. Потымъ, пришедши до Кїєва, повѣдалъ тоє виденїє своє преп(д)бному Антωнїю Печерскому и пыталъ, где тоє мѣсце, на которомъ маєтъ быти збудована цркві, которую онъ и на морѣ и над(ъ) Алтою рѣкою видѣлъ.

Чудо четвертоє. По смерти прп(д)бныхъ ω(т)цъ Антонїа и Θеωдосїа Печерскихъ в(ъ) десать лѣтъ маларѣ ω(т) тыхъ же преп(д)бныхъ ω(т)цъ Антωнїа и Θеωдосїа нанаты в(ъ) Царигородѣ, ѣхали до Кїєва малїовати црковъ Печерскую, а гды были до Царигорода вернулиса, встала на Днѣпрѣ великаа бура и чолн(ъ) ихъ ишолъ назадъ до Кїєва самъ, яко бы єгω кто тагнулъ. В(ъ) другую ночъ указалаcа имъ црковъ и образъ пресҭои бци, мовачи до них(ъ): «Чему са противите волѣ сна моєго и моєй, правду вамъ мовлю. Єсли не послухаєте менѐ и схочете вернутиса, всѣхъ васъ взавши, з(ъ) чолномъ поставлю ведле цркви моєи». Маларѣ єднакъ на завтрѣшнїй день хотѣли знову вернутиса и в(ъ)низъ гнати лодь свою, але в(ъ)гору поступо-
108 зв. ва//ла лодь ихъ и, пришедши подъ монастыръ Печерскїй, стала. Видачи маларѣ справу бз(с)кую, пошли въ монастыръ до ігумена Печерского Никωна и повѣдали єму, якъ и дла чогω ω(т)правовали тую дорогу.

Чудо патоє. Гды мѣли посщати црковъ Пече(р)скую, в(ъ) той ча(с) преч(с)таа два бца сама єп(с)копωвъ на посщенїє цркви своєи зобрала, бо Іωанъ, єп(с)копъ Чернѣговскїй, Ісаїа, єп(с)кωпъ Ростωвскїй, Антωнїй, єп(с)копъ Юревскїй, Лука, єп(с)копъ Бѣлогородскїй, нѣ ω(т) кого не будучи званы, приѣхали до Іωанна, митрополиты Кїєвского, который гды ихъ пыталъ, дла чогω бы приѣхали на той ча(с), ω(т)казали: «Ты, преωсщенный митрополито, по насъ послалъ, ωзнаймуючи, же чтырнадцатого дна августа маєтъ быти посщенна церкωвъ Печерскаа, жебы смо с тобою лҭургїю стую ω(т)правовали». Чуючи тоє, митрополитъ приписалъ тωє зебранье єп(с)копωвъ престои бци, бо ωнъ по нихъ не посылалъ.//
109

В(ъ) жи(т) .с̃. Алимпїа. **Чудо шестоє.** Маларѣ з(ъ) Цариграда пришовши до Кїєва дла вымалїована образовъ до цркви Печерскои за Никωна, игумена Печерского, гды олтаръ муссїєю садили, на той часъ в(ъ) олтари образъ преч(с)тои двы бци ведлугъ потребы самъ са высадилъ и выразилъ.

Тамъ же **Чудо семоє.** Владимиръ, кназь рускїй, взавши образъ престои бци в(ъ) Кїєвѣ, до мѣста Ростова ωдослалъ и поставилъ в(ъ) црквѣ деревяной, котω-

раѧ по́тымъ згорѣла, єдна́къ преч(с)тои дв҃ы бг҃оро́дици образъ безъ жа́дногѡ нарушє́нѧ тамъ зоста́лъ. То́й образъ в(ъ) ке́лїи ст҃о́гѡ Али́мъпїѧ, маларѧ̀ Печє́рского, чудо́вне бз(с)кою, не чловє́чою руко́ю былъ вы́малї́ованый.

Чудо ѡсмоє. Преп(д)бный Али́мпїй, за́конникъ и мала́ръ печє́рскїй, учыни́вши змо́ву о́бразъ намѣ́сный преч(с)тои дв҃ы бц҃и до цр҃кви намалї́овати єд(ъ)//ному̀ чловє́кови побо́жному, захорѣлъ. Тє́ды агг҃лъ в(ъ) осо́бѣ младе́нца свѣ́тлого, пришо́вши до преподо́бногѡ Али́мпїѧ, намалї́овалъ той о́бразъ престо́и бц҃и и показа́лъ ст҃о́му Али́м(ъ)пїю, жебы̀ ѡба́чилъ, и каза́лъ поправи́ти, чого̀ не достава́ло. А ґды ст҃ы́й Али́мпїй, ѡбачивъши, похвали́лъ єго̀ пра́цу, младе́нецъ зни́кнул(ъ) з(ъ) о́бразомъ. На за́втрѣшнїй день, вста́вши, о́ный чл҃вкъ, которому малї́ова́но о́бразъ, пошо́вши до цр҃кви, знашо́лъ тамъ на своє́мъ мѣ́стцу о́бразъ постано́вленый. Тамъ же. 109 зв.

Чудо девѧтоє. Клеменсъ, слуга̀ Изасла́ва, кнѧзѧ кїєвскогѡ, идучѝ на во́йну̀ з(ъ) кнѧ́земъ своимъ, ґды ю́жъ пришло̀ з(ъ) неприѧ́телемъ потыка́тисѧ, ѡбѣца́л(ъ) на о́бразъ престои бц҃и злѡ́та двѣ грывнѣ и вѣне́цъ да́ти, єслѝ бы єго̀ здоро́вого бг҃ъ верну́лъ додо́му. Верну́вшисѧ з(ъ) войны̀, запо́мнѣл(ъ) ту́ю ѡбѣ́тницу ѡ(т)да́ти. А ґды̀ єдногѡ̀ днѧ̀ въ дому̀ своє́мъ засну́лъ, пришо́лъ го́лосъ до него̀. Кле́менсъ, ѡчкну́вшисѧ, ѡба́чилъ о́бразъ пре//стои бц҃и, пред(ъ) собо́ю стоѧ́чїй, той, кото́рый былъ в(ъ) монастырѝ Печє́рскомъ. Ѡ(т) того̀ образа̀ походи́лъ го́лосъ: «Чему̀, Кле́менсъ, не зы́стилесь тогѡ̀, що сь на войнѣ̀ мнѣ̀ ѡбѣца́лъ?» То́є рє́кши о́бразъ зни́кнулъ. Тє́ды Кле́менсъ, взѧ́в(ъ)ши двѣ̀ грывнѣ̀ зло́та, ѡ(т)да́лъ преп(д)бному Ѳеѡдо́сїю на о́бразъ престо́и дв҃ы и вѣнцє́мъ ѡ(т) зло́та то́й же о́бразъ приѡздо́билъ. В(ъ) жи(т). с҃. Ѳеѡдо(с). Печерско(г)[о]. 110

Чудо десѧтоє. Іѡа́нъ, ѡбыва́тель кїєвскїй, дру́гому ѡбыва́телю кїєвскому Се́ргїю, захорѣ́вши и умира́ючи, сн҃а своє́гѡ Заха́рїю в(ъ) ѡпе́ку, з(ъ) сн҃омъ ты́сѧчу гры́венъ срѣ́бра, стѡ гры́венъ злѡ́та далъ, про́сѧчи єгѡ̀, жебы̀ зло́то и срѣ́бро то́є сынови єгѡ̀ ѡ(т)да́лъ, ґды̀ доросте́тъ лѣ́тъ. Заха́рїѧ по сме́рти ѡ(т)ца̀ своє́го, ма́ючи лѣ́тъ ѡсмъна́д(ъ)цѧтъ, хотѣ́лъ своє́ зло́то и срѣ́бро ѡ(т) Се́ргїѧ ѡ(т)шука́ти, а́ле Се́ргїй, ла́комствомъ знѧ́тый, мо́вилъ єму̀: «Ѡ҆ге́цъ твой нѣчо́го тѡбѣ̀ не зоста́вилъ». И не хотѣ́лъ єму̀ нѣчо́гѡ да́ти. Тє́ды Заха́рїѧ Се́ргїю мо́вилъ: «Ходѝ до це́ркви Печє́рскои и мо́въ подъ присѧ́гою пре(д) о́бра//зомъ престо́и бц҃и, же сь не взѧ́лъ ты́сѧчи гры́венъ срѣ́бра и ста̀ гры́венъ зло́та. Учини́лъ тоє Се́ргїй лако́мый, а́ле ґды хотѣ́лъ то́й о́бразъ престо́и бг҃оро́дици цѣлова́ти, жа́дною мѣ́рою не мо́глъ до него̀ приступи́ти. По́тымъ ґды выхо́дилъ з(ъ) двере́й цр҃ко́вныхъ, порва́лъ єго̀ злы́й ду́хъ и му́чилъ. Ю́жъ на то́й часъ ѡ(т)далъ зло́то и срѣ́бро Заха́рїи, Заха́рїѧ ѡ(т)далъ Іѡа́н(ъ)нови, ігу́менови Печє́рскому, и самъ зоста́лъ законникомъ. За то́є зло́то и срѣ́бро з(ъ)мурова́но предѣ́лъ ст҃о́го Іѡа́нна Кр(с)ти́телѧ, презъ кото́рїй хоръ хо́дѧтъ. Патерик Печер. ѡ Іѡа́ннѣ и Се́ргїю. 110 зв.

Чудо одинадцатоє. Єдной но́чи те́мнои злодѣи и разбо́йники пришлѝ до монастыра̀ Печє́рского вы́красти цє́рковъ престо́и бц҃и. Пришо́вши, почу́ли го́лосъ в(ъ) цр҃квѣ̀ спѣва́ючихъ агг҃лѡвъ и розумѣ́ли, же за́конники В(ъ) жи(т). с҃. Ѳеѡдо́сїа.

набоже́нство ω(т)праву́ютъ. По́тымъ ма́ло почека́вши, дру́гїй разъ пришлѝ, але та́къ же, я́къ и пе́рвѣй, почули спѣва́ньє агглскоє въ црквѣ и розу́мѣли, же за́конники всено́щную ω(т)праву́ют(ъ), и ωдишлѝ до га́ю, бли́зко прилє́глого. // А ґдѝ звони́ли ю́жъ на у́треню и бра́тїѧ пошлѝ до црквы, разбо́йники учини́ли ра́ду заступи́ти за́конникωмъ ω(т) двере́й црковныхъ и всѣ́хъ позабі́ѧти. А́ле ґды пришлѝ свой замыслъ незбо́жный вы́конати, црковъ престо́и бци лю́бо на мѣ́сцу свое́мъ сто́ѧла, здала́сѧ и́мъ бы́ти подне́сена зо всѣ́ми за́конниками на повѣ́тре. Ви́дачи то́є, збойци переста́ли ю́жъ розбі́ѧти и прише́дши до преп(д)бного Θеωдо́сїѧ, повѣда́ли єму̀, що сѧ ста́ло.

111

Тамъ же иншыи чу́да насту́пуючы(и).

Чудо дванадцѧтоє. Ґ́ды мѣ́ли будова́ти црковъ престо́и бци в(ъ) монастырѝ Пече́рскомъ, пере(д) ты́мъ єде́нъ чловє́къ з(ъ) Кі́єва идучѝ в(ъ)ночѝ ми́мо стары́й монасты́ръ пе́ршїй, ви́дѣлъ з(ъ)ве́рху пе́ршои црькви старо́и пла́мень вели́кїй выходачїй, кото́рый перейшолъ на другу́ю гору̀ и ста́лъ на тым(ъ) мѣ́стцу, на кото́ромъ тепе́ръ стои́тъ црковъ престо́и бци муро́ванаѧ вели́каѧ и на кшалт(ъ) [!] дугѝ небе́снои то́й пла́мень сто́ѧлъ, єдны́мъ ро́гомъ старо́и црькви дотыка́ючисѧ, други́мъ ро́гомъ дотыка́ючисѧ мѣ́стца того̀, на кото́ромъ ннѣ // є́стъ црковъ Печерскаѧ муро́ванаѧ. То́є виде́нїє всѣ́мъ закωнникωмъ и людє́мъ и́ншимъ чловекъ ѡ́ный розголосилъ.

111 зв.

Чудо трынадцятоє. Пред(ъ) будова́ньємъ тоє́и жъ црькви бгоро́дичнои в(ъ) монастырѝ Пече́рскомъ єдной но́чи мнѡ́гω лю́де ви́дѣли за́кωнниковъ, ω(т)праву́ючихъ проце́ссїю з(ъ) свѣча́ми ω(т) старо́и црькви до тогѡ̀ мѣ́стца где ны́нѣ є́стъ црквъ муро́ванаѧ Пече́рскаѧ. Ты́и жъ за́конники на проце́ссїи неслѝ образъ преч(с)тои двы бци и спѣва́ли ги́мны голоса́ми вдѧ́чными. Предъ ни́ми засъ ишо́лъ преподо́бный Θеωдо́сїй. А́гглы то в(ъ) ωсо́бахъ за́конникωвъ проце́ссїю ω(т)правова́ли бо за́конники в(ъ) ту́ю ночъ по пра́цахъ на́божныхъ ω(т)почива́ли и сну̀ зажыва́ли. То́є виде́нїє лю́де ѡ́ныи всѣ́мъ розголоси́ли.

Чудо чтырнадцатоє. Геѡ́ргїй Си́монович(ъ) ты́сѧцкїй, вну́къ Африка́на, кнѧ́зѧ варѧ́зкогω, дозна́вши вели́кои ла́ски преч(с)тои двы бци и преп(д)бного Θеωдо́сїѧ, далъ на монасты́ръ гры́вну, кото́рую на собѣ́ // носи́лъ, а в(ъ) не́й было̀ сто гры́венъ зло́та и зоста́вилъ тако́є писа́нїє: «Я́, Геѡ́ргїй, сынъ Си́моновъ, слу́га преч(с)тои двы, кото́рои дозна́лемъ вели́кои ла́ски за млтвами преп(д)бного Θеωдо́сїѧ, бо тры лѣ́та нѣчо́гω не ви́дѣлемъ, а ґдѝ мнѣ реклъ: прозрѝ,— пройзрѣ́лемъ и длѧ тогѡ̀ пишу̀ єписто́лїю сїю послѣ́дному рѡ́ду свѡ́єму, жебы̀ нѣктѡ̀ не ω(т)далѧ́лъсѧ ω(т) до́му преч(с)тои двы бци и преподо́бныхъ ω(т)цъ Антѡ́нїѧ и Θеωдо́сїѧ Пече́рскихъ.

112

Чудо пятнадцатоє. То́й же Геѡ́ргїй Си́моновичъ, ґды з(ъ) половца́ми ишо́лъ на войну̀ проти́въ Изѧсла́ва Мстисла́вича, кнѧ́зѧ ру́скогω, ωба́чили з(ъ)дале́ка мѣ́сто высо́коє и прише́дши добыва́ли єгѡ, а́ле мно́гω по́ловцωвъ ведле тогѡ̀ мѣ́ста позабі́ѧно, и́ншыхъ ра́нено, и́ншыи поутѣка́ли, а нѣкто не вѣ́далъ, яко́є то є́стъ мѣ́стω. Потымъ довѣ́далисѧ, же то село̀ є́стъ престо́и

бци Пече́рскои, а мѣста нѣко́ли не было̀. Пр(с)таѧ бца то з(ъ) села̀ своє́гѡ мѣсто высо́коє половъцѡ́мъ показа́ла, кото́рого ґды добыва́ли, пре//ч(с)таѧ два бца сама̀ и́хъ громи́ла и забїѧ́ла. 112 зв.

Чудо шеснадцѧтоє. Сты́й Ера́змъ, за́конникъ Пече́рскїй, мнѡ́го мѣлъ ска́рбѡвъ ѡ(т) ро́дичѡвъ свои́хъ, кото́рыи ска́рбы всѣ вы́далъ на цркѡ́вную ѡздо́бу, о́бразы до црквы справу́ючи. Поты́мъ за побу́дкою не́прїѧтелѧ душе́внаго поча́лъ недба́ле жи́ти, без(ъ) млтовъ, по́стовъ и и́ншыхъ цно́тъ за́конничихъ. А ґды захорѣлъ и мѣлъ ю́жъ умертѝ в(ъ) грѣха́хъ, показа́ласѧ ємѹ̀ преч(с)таѧ два бца, держа́чаѧ на рука́хъ свои́хъ Ха, сна своє́гѡ, и мо́вила: «Ера́зме, понева́жъ ты црковъ моѫ̀ о́бразами приѡздо́билъ, ѧ̀ тобѣ̀ упрошѹ̀ то́є, же бу́дешъ жи́ти в(ъ) кроле́вствѣ сна моє́гѡ, ты́лко в(ъ)ста́вши, поку́туй за грѣхѝ свои̇ и облечи́сѧ в(ъ) схѵ́му, а тре́тего днѧ ѡзмѹ̀ тебѐ до себѐ, бо улюби́ламъ ѡздо́бу це́ркви моє́й». Те́ды Ера́змъ пре(д) все́ю бра́тїєю грѣхѝ свои̇ я́вне вы́зналъ, поты́мъ приѡдѣвшисѧ в(ъ) схѵ́му, тре́тего днѧ ве́длугъ ѡбѣтници преч(с)тои двы бци пошо́лъ до нба на вѣчноє мешка́нье.

В(ъ) жи(т). с̃. Еразма.

Чудо семнадцатоє. // Сты́й Аѳана́сїй за́конникъ пече́рскїй, уме́рши два дны лежа́лъ не хо́ваный. Тре́тего днѧ ігуменъ пече́рскїй, Полика́рпъ з(ъ) бра́тїєю ґды пришлѝ и хотѣли по́гребъ учыни́ти тѣлу єгѡ̀, знашлѝ Аѳана́сїѧ сидѧ́чогѡ и пла́чучого и пыта́ли єгѡ̀, я́къ до живота̀ верну́лъсѧ и щѡ тамъ ви́дѣлъ. О́нъ бо́лшей не мо́вилъ ты́лко: «Бу́дте чу́лыми ѡ збаве́ню ва́шомъ». По́тымъ ґды єгѡ̀ през(ъ) до́лгїй часъ проси́ли, поча́лъ мо́вити: «Ѿ(т)дава́йте послуше́нствѡ ста́ршому и на ко́ждый днь поку́туйте за грѣхѝ свои̇ и млѣтесѧ Хр(с)ту сп(с)телю и преч(с)той двѣ мтри єгѡ̀, преп(д)бнымъ ѡ(т)це́мъ Антѡ́нїю и Ѳеѡдо́сїю Пече́рскимъ, жебы́ сте ту́тъ живо́тъ свои̇ ско́нчили, бо за́вше преч(с)таѧ два бца и преп(д)бныи ѡ(т)цы̀ Антѡ́нїй и Ѳеѡдо́сїй Пече́рскїи за мѣстцемъ ты́мъ и за єгѡ̀ мешка́нцами прилѣжно млатъсѧ. То́є рек(ъ)ши, пошѡ́лъ до пече́ры и та́мъ двана́дцѧтъ лѣтъ жиючѝ пла́калъ и мли́лъсѧ, поты́мъ пошо́лъ до нба на ра́дость нескончо́ную.

113

В(ъ) жи(т). преподобна(г)[о] Аѳана(с).

Чудо осмнадцѧтоє. Іѡа́нъ з(ъ) Шкло́ва, мѣста бѣлору́скогѡ, пришо́л(ъ) // до монастыра̀ Пече́рского на днь успе́нїѧ престои бци и з(ъ) суббѡты на недѣлю, скры́вшисѧ в(ъ) це́ркви в(ъ)ночѝ, приступи́вши до о́браза пречи́стои двы бци, хотѣлъ збира́ти з(ъ) ней клейно́ты, але тры́ кроть моцъ престо́и бци ѡдопхну́ла и ки́нула єгѡ̀ за амбѡ́нъ на́ землю, бо ѡ́нъ тры кротъ ва́жилъсѧ то́є чыни́ти.

113 зв.

Дѣѧлосѧ тоє ро́ку ахѕі.

Чудо девѧтнадцѧтоє. Іѡа́нъ млына́ръ з(ъ) села̀ Гнѣдина, тѧ́жкою бо́лезню знѧ́тый, мѣлъ ю́жъ умертѝ. Жона̀ єгѡ̀ Анна моли́ласѧ преч(с)той двѣ бци, жебы̀ дала̀ здоро́вьє му́жеви єй и ѡбѣца́ласѧ з ни́мъ итѝ до монастырѧ̀ Пече́рского и млбенъ пр(с)той бци ѡ(т)пра́вити и ялму́жну убо́гимъ да́ти, єслѝ бы зоста́лъ здоро́вымъ. Ґды такъ престо́й бци моли́ласѧ и ѡбѣтници такїи чыни́ла, му́жъ єй зоста́лъ здоро́вымъ.

Рѡ́ку ахка.

Чудо двадцатое. Іωа́нъ Зѣнке́вичъ, презви́теръ з(ъ) Сватици, учыни́лъ ωбѣтницу а́лбо самъ итѝ до чудотво́рнои ла́вры Пече́рскои, а́лбо през(ъ)
114 когѡ̀ посла́ти зна́чную ωфѣ́ру преч(с)той двѣ бци для тогѡ̀ // бо єгѡ̀ цо́рка
Рωку духо́вная До́мна а́лбо Домни́кія, бу́дучи у па́неи своє́и в(ъ) подойзре́ню ω
ахкв. які́ись ча́ры, да́на была̀ до ваза́на. А гды̀ ωсужено є́й ю́жъ на сме́рть, презвитеръ вы̀шей помененый млилъся за не́й през(ъ) цѣлую ночъ престо́й бци Печерской. Въ за́втрѣшній днь лтургію стую ω(т)правова́лъ з(ъ) тоє́ю инте́нцією, жебы̀ цо́рка єгѡ̀ неви́нная а дховная (кото́рои ѡ́нъ сумле́н(ь)е вѣ́далъ) ω(т) сме́рти была̀ во́лная. И вла́сне ω то́й годи́нѣ Домни́кія з(ъ) ваза́на была̀ вы̀пущена и ω(т) сме́рти была̀ во́лная, ω кото́рой лтургія стая была̀ ω(т)правова́на.

Рѡ́ку **Чудо двадцатъ первоє.** Тата́ре на Подля́шу, в(ъ) Ходо́ровѣ, взялѝ Се-
ахкг. мі́ѡна Міха́йловича и продалѝ турко́мъ в(ъ) нево́лю. Гды трыдцатъ лѣтъ носи́лъ ωкѡ́вы и ґале́ры гналъ през(ъ) мо́ре, єдногѡ̀ ча́су припо́мнѣлъ собѣ̀ престую бцу Печерскую и взыва́лъ є́й на по́мочъ, про́сячи, жебы̀ єгѡ̀ з(ъ) та́къ тя́жкои нево́лѣ вы̀зволила и ωбѣцу́ючися непоєднокро́ть мѣ́стцу є́й стому поклони́ти. Гды то́є учыни́л(ъ), а но́чъ наступи́ла, о́нъ в(ъ)ночѝ,
114 зв. полама́вши на нѡга́хъ // своúхъ ωкѡ́вы, ско́чилъ з(ъ) ґале́ры в(ъ) мо́ре, в(ъ) кото́ромъ, тонучѝ, взыва́лъ на рату́нокъ прч(с)тую дву бцу и за є́й по́мочу в(ъ) Цари́градѣ вы̀плынулъ з(ъ) мо́ря до Ґала́ци, ω(т)то́ль вы̀шолъ до ω(т)чызны своє́и.

Рѡ́ку **Чудо двадцатъ второє.** Мака́рій за́конникъ в(ъ) ωгоро́дѣ ма́ючій по-
ахкг. слуша́нїє по у́трни вы̀шолъ з(ъ) црквы и вшо́лъ до ке́лїи Діѡни́сія ієрωмона́ха, в(ъ) кото́рой на то́й часъ ме́шкалъ. Тамъ, бу́дучи млтвами утрними спрацо́ваный, ма́ло заснулъ. По(д) ча́съ тогѡ̀ сну ви́дѣлъ свѣтлый о́блакъ з(ъ) горы̀ з(ъ)ступу́ючій, котры́й всю церковъ и в(ъ)весь монасты́ръ Печерскій ωкры́лъ. По тымъ о́болоку преч(с)тая два бца з(ъ) вели́кими гу́фами агглωвъ крыла́тыхъ до тогѡ̀ жъ мѣ́сца стого зступова́ла и ста́нувши на бокѹ̀ о́лтаря вели́кои црквы з(ъ) пра́вои стороны̀, показа́ла тварь смутную, мо́вячи: «Болезну́ю ба́рзо, ви́дячи в(ъ) домѹ̀ моє́мъ таку́ю неωпа́трность, незго́ду, непоря́докъ».

Чудо двадцатъ третеє. Єрмола́й, рыба́къ зъ Ка́нева, мѣ́ста украйнного,
115 // пришо́въ также до украйнного мѣ́ста Черка́съ и та́мъ бу́дучи ная́тый,
Рωку звыча́йную пра́цу свою̀ ω(т)правова́лъ на ѣ́захъ Днѣпро́выхъ на успе́нїє
ахкз. престо́и бци, ста не шану́ючи. И за́разъ в(ъ) негѡ̀ злый ду́хъ вступивши, поча́лъ єгѡ̀ му́чити и през(ъ) до́лгій часъ му́чилъ. А гды̀ пришо́лъ до монастыря престо́и бци Печерскогω и в(ъ) пече́рѣ до столпа̀ былъ привя́заный, зоста́лъ во́лный ω(т) зло́го ду́ха.

Рѡ́ку **Чудо двадцатъ четвертоє.** Андре́й Ляху́та, во́инъ запоро́зкій, гды з(ъ)
ахкѳ. и́нъшымъ рыце́рствомъ запоро́зкимъ, бу́ривши па́нство туре́цкое з(ъ) лу́пами додо́му верта́лися, вста́ла на мо́рѣ вели́кая бу́ря, кото́рая и́х(ъ) з(ъ) човна́ми въ мо́рѣ погружа́ла и затопля́ла. Ѡнѝ ви́дячи смерть свою̀, бли́зко наступу́ючую, почалѝ вола́ти: «Преч(с)тая дво бце Печерская и стый архаггле

Міхайле, воеводо нб(с)ный, змилуйса на(д) нами». Волаючи такъ, ѡбѣцалиса в(ъ) монастырѝ Печерскомъ, що роскажутъ, робити, єслѝ бы живы зостали. Тѣды ѡбачили мл(д)нца в(ъ) золото(м) кириєсу на коню, коштовне ѡ(т) злота // прибранномъ, сидачого, который мовил(ъ) имъ: «Не ѡбавлайтеса, тылко г(с)да и мл(с)рдную матку єгѡ взывайте и выбавитъ васъ з(ъ) тогѡ небез(ъ)печенства, бѡ дла тогѡ и мнѣ тутъ прїйтѝ росказано». Тое мовивши, початъ той млоденецъ в(ъ)гору по(д)носитиса и южъ далѣй не видѣли єгѡ. Потым(ъ) вѣтры и море утихли и оныи воины запорозкїи здоровы додому вернулиса. 115 зв.

Чудо двадцатъ патоє. Єкатерина, невѣста з(ъ) села Везова, руку и ногу назадъ скорченую маючаа, ґды не могла ѡ(т) жадныхъ лѣкарѡвъ улѣчена быти, Агафїа, мтка єй, приѣхала з(ъ) нею до монастыра Печерскаго, просачи бга и престую бцу ѡ здоровье цорки своєй, которую на сошествїє стого дха припровадивши возомъ пре(д) браму Печерскую, на которой єсть црковъ стои тр(о)ци, тамъ єй зоставила, а сама пошла в(ъ) монастыръ и просила ієромонаха Паисїа, жебы цорку єй скороченую до црькви стой тр(о)ци впровадилъ, где бы могла цорка єи ѡфѣру бгу въ тр(о)ци єдиному ѡбѣцанную ѡ(т)дати. А ґды за позволеньємъ ієромонаха Па//исеа Єкатерину скорченую в(ъ)провадити до црькви на вечерню пре(д) згромаженьємъ люду, матка єй Агафїа хотѣла, вышо(в)ши з(ъ) монастыра, знашла цорку свою здоровую, бо ґды Агафїа в(ъ) монастыру бавиласа, цорка єй скорченаа Єкатерина, на возѣ сидачи и млачиса преч(с)той двѣ бци, заснула. По(д) часъ сну показаласа єй в(ъ) шатѣ пурпуровой престаа бца и, взавши єй за руку скорченую правую, звела и поставила на возѣ. И в(ъ) той часъ ѡна, ѡ(т) сну ѡчкнувшиса, зостала здоровою. Рѡку ахлд. 116

Чудо двадцать шестоє. Ґды єдногѡ часу войско полскоє приступилѡ подъ монастыръ Печерскїй и хотѣли єгѡ збурити, чуючи, же тамъ Шулга полковникъ з(ъ) рыцерствомъ запорозкимъ знайдуєтса, въ той часъ престаа бца монастыръ свой ѡ(т) небезпеченства ѡборонила, бо за єи предстателствѡм(ъ) огнистый дожчъ з(ъ)палъ з(ъ) нба на войско польскоє и ѡдогналъ єгѡ ѡ(т) монастыра Печерского, що потымъ сами лахове и нѣмци, которыи былѝ з(ъ) ними, повѣдали. Надъ тымъ войскомъ // Бутлеръ и Жолтовскїй былѝ преложоными. 116 зв.

Чудо двадцатъ семоє. З мѣста Могїлева Татїана, невѣста нѣмаа и глухаа, приведена до мѡнастыра Печерского, жебы ѡ(т) престои бци ѡдержала здоровьє. Тамъ позволено ей мешкати в(ъ) монастыру Печерскомъ. Єдной ночи, ґды ѡ(т)почивала, показаласа єй прч(с)таа два бца, шкарлатнымъ плащемъ приѡдѣтаа, и мовила до неи: «Пѡвстань, чему лежишъ, иди до церкви, ѡ(т)дай хвалу гду бгу». Тоє рекши, невидима стала. Татїана зась, порвавшиса, заразъ почала добре мовити и чути и шла до црькви престои бци и за такоє добродѣйство учынила подакованьє. Рѡку ахлд.

Чудо двадцатъ осмоє. Онисим(ъ) Палчикъ, козак(ъ) запорозкїй з(ъ) мѣста Омелника, з(ъ) гетманомъ своимъ Сулимою и з(ъ) немалымъ войскомъ Рѡку ахлг.

септе(в). .й запорóзскимъ пустúлисѧ чолнáми на мóре, где приѣхавши подъ мѣсто турéцкоє Озωвъ, добывáли єгѡ потýжнє. Тýрки, боронѧчѝ мѣста, вы́стрелили
117 ли з(ъ) дѣла шрóтами. В(ъ) той часъ чты́ри шрóты Онисимо//вѣ Пáлчикови лѣвую рýку поґрухотáли и порвáли та(к), же целюрики єй улѣчúти не моглѝ. Онúсимъ удáлъсѧ до престóи бци, прóсѧчи єй ѡ здорóвьє и ѡбѣцýючисѧ в(ъ) монастырѝ Печéрьскомъ тоє́ю рукóю, що скáжутъ, робúти, єслѝ бы зостáла здорóва. Такýю ѡбѣтницу учинивши, в(ъ)сѣлъ на конѧ̀ и приѣхалъ до Омéльника, ω(т)чызны своє́и. На той дорóзѣ рука̀ єгѡ за пóмочу мти бжеи зостáла здорóва, зá що óнъ пóтымъ з(ъ) дóму пришóвши до монастыра Печéрского, мáтцѣ бжой подѧ́ковалъ и ѡбѣты своѝ вы́полнилъ.

Рωку ахкѕ. мáѧ, і. **Чудо двадцѧть девѧтоє.** Богуслáвъ Бóкша Радошóвскїй, єп(с)копъ кїєв(ъ)скїй, ры́мского вызнáнѧ, ґды приѣха(л) до Чорногорóдки, мѣстечка мѧ́етности своє́й єп(с)копскои, где направовáно вáлы, в(ъ) той часъ при ѡ́чахъ єгѡ̀ велúкаѧ часть землѝ, з(ъ) горы̀ ѡдорвáвъшисѧ, упáла надолъ и єдногѡ̀ члвка прибúла и прикрúла тáкъ, же былà над нúмъ на пѧ́ть лóктей. Єп(с)копъ лю́бо профéссїи ры́мскои былъ, єднакъ молúлъсѧ престóй бци Печéр-
117 зв. ской, же//бы тогѡ̀ члвка здорóвого заховáла, и ѡбѣцáл(ъ)сѧ пѣшо итѝ до монастырѧ̀ Печéрскогω и тáм(ъ) за тоє добродѣйство в(ъ) цéрквѣ престóи бци подѧ́ковати и ялмýжну убóгимъ дáти. Длѧ такóи млтвы и обѣтωвъ тогѡ̀ єп(с)копа чловéкъ по кúлка годúнахъ живы́й и здоровый ω(т)копаный. Пóтымъ єп(с)копъ пѣшо пришолъ до монастырѧ̀ Печéрского и ѡбѣтницу свою̀ вы́полнилъ.

Чудо тридцатоє. Слѣпéцъ єдéнъ з(ъ) Кремѧ́нца на имѧ̀ Нїколáй на успéнїє престóи бци єщѐ предъ всенóщною до црквн в(ъ)провáженый. А ґды Іωвъ Борéцкїй, метропóлита Кїєвскїй, з(ъ) єп(с)кѡ́пами Исáкїємъ Бóскивичомъ и з(ъ) Аврáмїємъ Стаґóнскимъ и зъ úншими дхóвными почалѝ на(д)грóбноє престóй бцы ω(т)правовáти, слѣпéцъ ѡ́ный стоѧчѝ молúлъсѧ престóй бци, прóсѧчи єй, жéбы сѧ умилосердúла надъ нúмъ и привернýла óчи ємỳ. По(д) часъ молúтвы тоє́и поднéслъ óчи своѝ до нба и за пóмочу престóи
118 бци ѡбáчилъ в(ъ) црквѣ свѣчи горѧ́щїи. Поты́мъ ѡбáчилъ метрополúту // єп(с)копωвъ и всѣхъ людéй у црквѣ и за тѡ́є добродѣйствω преч(с)той двѣ бци подѧ́ковав(ъ)ши, служúлъ зáконникωмъ в(ъ) монастырѝ Печéрскомъ пóты, пóки єгѡ̀ повѣтре, ω(т) бга перепущенноє, з(ъ) свѣта зглáдило.

Рωку ахкє. **Чудо трыдцѧть первоє.** Миколáй Скарéвскїй, жóлнѣръ з(ъ)-под(ъ) хоругвѝ Одривóлскогω, ґды з(ъ) тоє́ю жъ хоругвóю подъ Бѣлою Церквою презъ рѣкỳ Рось переправовáлисѧ, вы́палъ з(ъ) поромỳ в(ъ) рѣкỳ и áжъ на днѣ усѣлъ. Прúѧтелѣ єгѡ̀ знашлѝ в(ъ) мѣстѣ рыбакѡ́въ, котóрыи, в(ъ) чолны̀ всѣвши, ѡ́стами єгѡ̀ залéдвω намáцали и за ребро по двóхъ годúнахъ по утопéню з(ъ) воды̀ безъ дши вы́тагнули. Повúн(ъ)ныи єгω удалúсѧ до мтки бжои, прóсѧчи єй, жебы̀ повúнному úхъ с пóчту мéртвыхъ в(ъ) пóче(т) живы́хъ внїйтѝ позвóлила, и ѡбрѣкáлисѧ з ты(м), же повúннымъ своúмъ єслѝ бы живы́й былъ, итѝ пѣшо до монастырѧ̀ Печéрского и тамъ робúти, що роскá-

жутъ. По такихъ ихъ млтвахъ и обѣтахъ умерлый Мїколай ѡжилъ и, в(ъ)ставъ(ъ)ши, почалъ мовити и утисковати на рану, о//стами єму заданую. На завтрѣшнїй день з(ъ) кревными своими ишолъ пѣшо до монастырѧ Печерского, жебы тамъ прстои бци за тоє милосердїє, надъ умерлымъ показаноє, ѡ(т)далѝ подѧкованьє и выполнили ѡбѣты свои. 118 зв.

Чудо трыдцѧть второє. Преп(д)бный Антѡнїй Печерскїй молилсѧ бгу, жебы єму показалъ мѣстце, на которомъ мѣлъ будовати црковъ престои бци. Молѧчомусѧ єму показалъсѧ Хс и мовилъ: «Знайшолъ єси ласку предо мною, Антѡнїй». Ѡ(т)казалъ ѡнъ: «Гди, єслѝ мъ найшолъ ласку пред(ъ) тобою, нехай будет(ъ) по всей землѝ роса, а на тымъ мѣсцу сухо, где маєтъ стати црковъ мтки твоєи». И ведлугъ млтвы преп(д)богѡ Антѡнїѧ сталосѧ тоє. Потымъ млилсѧ, жебы по всей землѝ была суша, а на тымъ местцу роса, где мѣла будоватисѧ црковъ мтки бжеи. И тоє сѧ, ведлугъ молитвы єгѡ, стало. Преп(д)бный Антѡнїй знову удалсѧ на млтву, мовѧчи: «Выслухай менѐ, гди, єщѐ испустѝ на тоє мѣстце огонь, где маєт(ъ) стати церкѡвъ пречыстои двы, матки твоєи». И зараз(ъ) // ведлугъ млтвы єгѐ огонь з(ъ) нба на тоє мѣстце з(ъ)ступилъ и все тернїє и дерево и травѹ выпалил(ъ). 119

Патерик Печер. ѡ збудов. црkви Печерской.

Чудо тридесятъ третеє. Црковъ Печерскую преч(с)тои двы бци метрополита з(ъ) єп(с)копами посщаючи, ґды три разы з(ъ) процессїєю ѡбышлѝ и почалѝ спѣвати «Воз(ъ)мѣте сѧ врата вѣчнаѧ и внїйдетъ црь славы»,— в(ъ) той часъ въ црквѣ нѣкого не было, єднакъ в(ъ)дѧчный голо(с) не чый иншїй, хиба агглскїй з(ъ) црkви ѡдозвавъсѧ: «Кто єстъ сей царъ славы?» Тамъ же.

Чудо трыдцѧть четвертоє. Данїилъ Снѧтин(ъ)скїй з(ъ) фрасунку захорѣлъ и ѡ(т) розуму ѡ(т)ходилъ. Показаласѧ єму в(ъ) дорозѣ идучому преч(с)таѧ два бца и положила не нем(ъ) знакъ кр(с)та стого ведлугъ порѧдку церкви стои ап(с)толской всходнеи перше на правоє, потымъ на лѣвоє рамѧ, жеґнаючи єгѡ рукою своєю, и мовила до негѡ: «Ѡ(т) нынѣшнагѡ днѧ жебысь такъ крестилъсѧ, приказую тобѣ, бо онъ былъ рымского вызнанѧ, котороє виденїє и приказаньє уважаючи ишолъ ѡ(т) Корца, где мешкал(ъ), // до Кїєва, до монастырѧ Печерскогѡ. Будучи в(ъ) дорозѣ южъ заледво десѧть миль ѡ(т) Кїєва, видѣлъ на повѣтру црквъ престои бци Печерскую такѹю, якаѧ теперъ єстъ. Пришовши до монастырѧ Печерскогѡ, принѧлъ вѣру ґрецкую православную и сповѣдь учынилъ досконалую и сталъ участникомъ тѣла и крве Хр(с)товои и зосталъ здоровымъ. Ѡ(т)ишовши з(ъ) монастырѧ Печерскогѡ, присталъ за слугѹ до пана китайскогѡ, рымской релѣи человѣка, который видѧчи єгѡ мовою мазура, а вѣрою русина, шыдерства и жарты уставичныи зъ негѡ строилъ, зачымъ ѡнъ до першои рымской вѣры былъ вернулъсѧ, але тежъ и до негѡ першаѧ хороба вернуласѧ и барзѣй єщѐ почала єгѡ трапити. Длѧ тогѡ знову до ґрецкой вѣры православной навернулъсѧ. 119 зв.

Рѡку ахла.

Чудо трыдцѧть пѧтоє. За Єлїсеѧ Плетенецкого, архїмандриты Печерского, законники по(д) часъ зимы сроґои почалѝ былѝ набоженство в(ъ)

Рѡку ахнї.

предѣлѣ стыхъ верховны(х) ап(с)толъ Петра и Павла при трапезѣ ѡ(т)правова-
120 //ти, же тамъ моглй загрѣтиса тепломъ, з(ъ) трапезы походачимъ. Црковъ зась великую успенїа престои бци дла срогого зимна безъ набоженства ѡставили. А гды в(ъ) той црквѣ при трапезѣ набоженство почалй ѡ(т)правовати, того жъ часу и в(ъ) црквѣ великой мурованой свѣчи запалено и вдачное чути было спѣванье, которыми пѣснми бга всемогучого и престую бцу выхвалано Албо стыи, которыи в(ъ) той црквѣ лежатъ, албо аггли, которыи Хр(с)ту, црю славы, и преславной црци Мрїи, мтцѣ егѡ, служатъ. Тоє набоженство тамъ ѡ(т)правовали. Ѡбачивши и почувши тое, архїмандрита з(ъ) братїею своєю знову почалй набоженство в(ъ) великой церкви ѡ(т)правовати и до ннѣшнего часу ѡ(т)правуют(ъ), на срогость зимы жадной не дбаючи.

Рѡку ахкв. **Чудо трыдцатъ шестоє.** Марко Ярунїѡвъ з(ъ) мѣста Корсуна, козакъ запорозкїй, великою хоробою знатый, южъ ѡчекивалъ смерти, не маючи ѡ(т) лѣкарѡвъ жадного поратована, а гды удалъса до преч(с)тои двы бци,
120 зв. просачи єй ѡ здоровьє и обѣцалъса въ // монастыру Печерскомъ робити, що роскажутъ, єслй бы зосталъ здоровымъ, заразъ ѡ(т) узъ болезни розвазаный пришолъ до здоров(ь)а и ѡ(т) вратъ смертныхъ, до которыхъ са былъ зближилъ, до живота вернулса. По двохъ неделахъ ишолъ до монастыра Печерскогѡ дла подакованьа лѣкарцѣ нб(с)ной бци за здоровьє привернеоє и дла выполнена своєи ѡбѣтници.

Рѡку ахкз. **Чудо трыдца(т) семоє.** Алеѯандеръ Соснѣцкїй, на очи захорѣвши и взрокъ утративши, през(ъ) килканадцатъ днь ходилъ, проводника зажываючи. А гды на успенїє престои бци прибылъ з(ъ) дому своєго до монастыра Печерского и тамъ в(ъ) црквш стоачй, молилъса з(ъ) плачемъ преч(с)той двѣ бжїей мтри, жебы єму очи улѣчила, на той часъ за помочу єй прозрѣлъ и свѣтлость свѣта широкого ѡбачи(л) и з(ъ) ѡчима здоровыми додому вернулъса.

Патерик Печерскїй в(ъ) жи(т) .с. **Чудо трыдцатъ ѡсмоє.** Ізаславъ, княз(ь) Кїєвскїй, збудовалъ монастыръ стогѡ Дїмитрїа, в(ъ) которомъ монастырѣ былъ єденъ затворникъ на
121 има Лаврентїй, который // улѣчалъ хоробы розмайтыи моц(ъ)ю, ѡ(т) бга
Лаврентїа. собѣ даною. А гды приведено до негѡ з(ъ) Кїєва члвѣка бѣсноватого, не моглъ тогѡ бѣса стый Лаврен(ъ)тїй выгнати и казалъ єгѡ провадити до монастыра Печерского, где скоро пришлй, заразъ єщѐ пре(д) монастырем(ъ) злый духъ з(ъ) члка вышол(ъ). Потымъ в(ъ)провадивши єгѡ до црквш великои успенїа престои бци, пытали: «Кто тебѣ уздоровилъ?» Онъ, гладачй на образъ матки бжои, мовилъ: «Таа менѐ уздоровила»

Чудо тридцатъ деватоє. З Бѣлои Руси двѣ невѣстѣ бѣсноватыи Марїа и Єуфимїа приведены былй до монастыра Печерского, которыи в(ъ)провадивши до печеры преподобногѡ Антѡнїа, ланцухомъ до столпа привазано и

параклисъ престои бци за нихъ ω(т)правовано. И в(ъ) той часъ за помочу мтки бжеи ѡбидвѣ тыи невѣсты волныи зостали ω(т) злых(ъ) духωвъ, которыи пре(д) тымъ живучи в(ъ) нихъ ѡкрутнє ихъ трапили и мордовали.

Чудо чтыридесꙗтоє. Іωанъ з(ъ) села Зарубинецъ ѡпутаный былъ ω(т) // злого духа, который єгѡ сродзе мучилъ и кидалъ. На успеніє престои бци приведено єгѡ до монастырꙗ Печерского, где, стоꙗчи в(ъ) цркве, слухалъ службы бжеи. А ґды сщенникъ мовилъ «Изрꙗднѣє ω престой ч(с)той» и прочаꙗ, крылашане спѣвали: «Достойно єстъ ꙗкω воистинну блажити тꙗ, бцу», и прочаꙗ, в(ъ) той часъ злый духъ кинулъ на землю Іωана и почалъ голосомъ великимъ на всю црковъ волати: «Преч(с)таꙗ дво, не муч(ъ) мене болшей, ю(ж) ω(т) того часу выхожу з(ъ) него и далей не вніиду в(ъ) него». Теды ꙗко мртвый Іωа(н) лежалъ на земли, потымъ пришолъ до здоро(в)ꙗ и вставши, подꙗковалъ пр(с)той бци за тоє добродѣйство и вернулсꙗ здоровый до дому своєгω. 121 зв.

Рωку ахкs. август(ъ) .єі.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ КУПꙖТИЦКОИ

Чудо первоє. Купꙗтич(и) село є(ст) в(ъ) кнꙗ(з)ствѣ Лито(в)ско(м) в(ъ) повѣтѣ Пѣнско(м), на(з)ва(н)ноє ω(т) купꙗ, которо(г)[о] достато(к) ω//коло себе маєтъ. Тамъ двица в(ъ) молодыхъ лѣтехъ на имꙗ Анна, пасучи быдло ω(т)ца своєгω, ѡбачила межы деревами свѣтлость великую и розумѣючи, же то огонь єстъ, пошла гладѣти, що бы то за огонь показовалсꙗ. Пришедши на тоє мѣстце, знашла кр(с)тикъ, висꙗчій на деревѣ, на которомъ кр(с)тику нарысованый єстъ образъ преч(с)тои двы бци и, взꙗвши єгѡ, ω(т)несла додому и въ скрынѣ сховала и знову пошла быдло пасти. Тамъ будучи, повторе ѡбачила свѣтлость великую межы тыми жъ деревами и, пошовши, на том же деревѣ и мѣстцу ѡбачила крестикъ висꙗчій и, взꙗвши, за надру єгѡ вложила, розумѣючи, же южь то єстъ другій. А ґды днь скончилсꙗ, ѡна быдла додому пригнала и хотѣла Василію, ω(т)цу своєму, кр(с)ткъ показати, вынавши з(ъ)-за надры, але не знашла єгѡ и мовила: «Маю ꙗ другій в(ъ) скрынѣ. Але пошовши, и тамъ не знашла єгѡ. Теды пошла з(ъ) ω(т)цемъ своимъ на тоє мѣсце, где першій и другій разъ взꙗла єгѡ. Пришовши третій разъ на тоє мѣстце, ѡбачили ꙗсность великую и приступивши // до древа, кр(с)тикъ висꙗчій знали и, принесши додому, на мѣсцу пристойномъ певномъ єгѡ положили до днꙗ завтрѣшнегω. Вставши ранω, той господаръ през(ъ) долгій часъ шукалъ тогѡ кр(с)тика, але не знайшолъ єгѡ и ѡбꙗвилъ тоє чудо бзскоє людемъ иншымъ, з(ъ) которими пошов(ъ)ши, знову четвертый разъ, на томъ же деревѣ знашли кр(с)тикъ и заразъ на томъ же мѣсцу, вырубавши дерева, црковъ малую збудовали, в(ъ) которой през(ъ) той образъ свой, на кр(с)тику вырисованый, преч(с)таꙗ два бца почала чинити чуда розмайтыє и до сегѡ днꙗ чинитъ. 122 122 зв.

Парергω(н) чудъ пре(с). бци Купꙗти(ц).

Чудо второє. Ґды татáре спалúли цркв Купатúцкую, в(ъ) тóй часъ óбразъ престóи бци упáвши нá землю пóпеломъ былъ прикрытый и зостáлъ ω(т) огня ненарушóный. Потымъ Іωакúмъ пéлґрымъ, идучи дорóгою мúмо тóє мѣсце, ωбáчилъ там(ъ) свѣтлость велúкую на землѝ. Пришóвши, знайшóлъ óбразъ престóи бци, котóрого не бралъ, áле пришéдши до Кýпатичъ,
123 повѣдáлъ члкови єдному̀, що вúдѣлъ на дорóзѣ. Господáръ єгω // ωзнаймúлъ тóє úншымъ людéмъ, котóрыи пошлѝ и знашлѝ знóву óбразъ престóи бци на тóмъ же, на котóромъ былъ пéрше, мѣстцу.

Чудо третеє. Іωакúмъ, вышей помене́нный пéлґрымъ, ґды в(ъ) Купатичахъ ночовáлъ, показáласа єму̀ въ снѣ преч(с)таа два бца и казáла єму̀ при цркве своéй мéшкати. Ѿчкну́вшиса ω(т) сну̀ ωпустúвъ дорóгу вéдлугъ росказáна престóи бци и при цркве єй мéшкалъ, послушáнїє панамáрскоє ω(т)правуючи. В(ъ) тóй часъ свѣцкїй сщенникъ мѣлъ в(ъ) своéй мóцы тýю црковъ.

Чудо четвертоє. Ґды былъ панамарóмъ тóй же Іωакúмъ, єднà кнажнà в(ъ) тамътыхъ крáахъ умерлà. Умирáючи, сынωмъ своúмъ приказáла, жебы̀ тѣло єй в(ъ) цркве прстóи бци Кýпатицкои погребли. Панамáръ єдной нóчи ω(т)правовáлъ в(ъ) цркве млтвы, где указáласа єму̀ преч(с)таа два бца и казáла итѝ до сщенника и мóвити єму, жебы̀ тѣло тоéи кнагúнѣ в(ъ) цркве
123 зв. гребсти не позволáлъ. Сщенникъ вéдлугъ панамарéвой мóвы не позво//лáлъ тоéи кнагúнѣ въ цркви погрѣбáти, áле сынѝ, сщенника не слýхаючи, погреблѝ мáтку своѝ пре(д) самымъ óбразомъ престóи бци. Ґды зась на зáвтрѣшнїй днь пришлѝ до цркви ýтреню ω(т)правовáти, знашлѝ тѣло кнагúнѣ умéрлои, з(ъ) грóбу на вéргъ [!] землѣ выкиненоє. Сщенъникъ знóву тóє тѣло тáм же погрéбъ. Тéды въ прúшлую ночъ престáа бца тому̀ жъ панамарóви показáласа и реклà: «Поневáжъ моéгω приказáнья не захову́ете, ωдыйметъса лáска моа уздоровéна в(ъ) тóй цркви пóты, пóки тóє тѣло внѣвечъ са ωбéрнет(ъ) и з(ъ) шýмомъ згúнетъ. Потымъ инáкшыхъ робóтниковъ (то éстъ зáко(н)никωвъ) пошлю̀ а дω тогѡ̀ виногрáду моéгω».

Чудо патоє. Єдéнъ злóдѣй, пришóвши до цркви Кýпатицкои, хотѣлъ óную выкрасти и гладѣлъ чáсу спосóбногω. Єдной нóчи панамáръ ишóвъ
Рѡ́ку ахзі. до цркви и вложúвъ ключъ до замкà, жебы̀ ωдомкну́лъ црковъ. Злóдѣй, поднесши догорѝ сокúру, котóрую мѣлъ в(ъ) рукáхъ своúхъ, хотѣлъ панамáра
124 забúти и ключéмъ готóвымъ црковъ ωдом//кну́ти. И що умыслилъ тогѡ̀ доказáти, áле утрáтилъ рýки свои, не мóглъ úхъ надóлъ спустúти. Ґды панамáръ, взавши в(ъ) црки кнúгу, пошóлъ до кéлїи своéи, злóдѣй пошóлъ на бóк(ъ) цркви в(ъ) ωпасáню в(ъ) лѣвую стóрону и тáм(ъ), пáвши нá землю, млúлъса бгу и престóй бци, просачѝ, жéбы привéрнены и улѣчены былѝ ру́-

ки єгѡ̀, и ѡбѣца́лъсѧ ю́жъ пока́ѧти. Тамъ показа́ласѧ єму̀ преста́ѧ бца и строфова́ла єгѡ̀ за тыє злыє учы́нки, же хотѣ́лъ црковъ єй вы́красти и слугу̀ єй заби́ти. А ви́дѧчи єгѡ̀ скру́ху серде́чную, приверну́ла єму̀ ру́ки и напо́мнѣла, жє́бы сѧ попра́вилъ, кото́рои попра́вы єслѝ бы не учини́лъ, грози́ла єму̀ пру́дкимъ кара́н(ь)ємъ. И такъ ѡдыйшо́въ з(ъ) здоро́выми рука́ми. По трохъ лѣтехъ пока́ѧвшисѧ, вы́кралъ црковъ дру́гую въ Моло́довѣ, где єго̀ гды пойма́но и на спале́ньє прова́жено, самъ на себѣ̀ то́є повѣда́лъ, що єму̀ в(ъ) Ку́патичахъ придало́сѧ, гды хотѣ́лъ вы́красти це́рковъ престо́и бци.

Чудо шестоє. Венїѧ́минъ за́конникъ, бу́дучи в(ъ) Ку́патичахъ, // ва́жилъсѧ о́бразъ престо́и бци ноже́мъ скро́бати, хотѧчѝ довѣ́датисѧ, з(ъ) яко́и є́стъ мате́рїи учы́неный. Поты́мъ ѣ̀халъ до Пи́нска и та́мъ вы́купилъ ѡ(т) сме́рти єдного̀ человѣ́ка и взѧ́вши єгѡ̀ на свой возъ, ѣ̀халъ з(ъ) ни́мъ на Подлѧ́ше. Теды той человѣ́къ без(ъ) да́нѧ жа(д)нои причи́ны добродѣ́ѧ своє́гѡ Венїа́мина за́конъника, през(ъ) кото́рого ѡ(т) сме́рти вы́зволеный, ѡкру́тне замордова́лъ так(ъ), же єгѡ̀ ноже́м(ъ) порѣ́залъ, покарбова́лъ и порысова́лъ, я́кѡ Венїѧ́минъ ѡ́бразъ престо́и бци рѣ́залъ. 124 зв. Рѡ́ку ахз.

Чудо семоє. Єдногѡ̀ ча́су было̀ повѣ́тре морово́є в(ъ) Ку́патичахъ. Теды дхо́вныи, взѧ́вши о́бразъ преч(с)тои двы бци з(ъ) црькви, носи́ли єгѡ̀ по всемъ селѣ̀ Ку́патицкомъ, ѡ(т)праву́ючи проце́ссїю на пренесе́нїє мо́щей стого архїєре́ѧ Нїкола́ѧ з(ъ) Му́рры, мѣ́ста ликі́йскаго, до Ба́ру, мѣ́ста вло́скагѡ. И тогѡ̀ днѧ̀ за́разъ плѧ́га морова́ѧ з(ъ) Ку́патичъ уступи́ла.

Чудо ѡсмоє. Єде́нъ члвкъ на имѧ̀ Григо́рїй през(ъ) мнѡ́гїй ча(с) // працова́лъ в(ъ) монастирѝ Ку́патицкомъ, пе́рше ки́лка лѣ́тъ в(ъ) ку́хнѣ монасты́рской служи́лъ, по́тымъ през(ъ) шесть лѣ́тъ в(ъ) пека́рнѣ хлѣ́бъ пѣк(ъ) з(ъ) до́брои во́лѣ своє́и, не беручѝ жа́днои запла́ты. Той Григо́рїй вѣ́далъ часъ смерти своє́и и люде́мъ и́ншымъ ѡповѣда́лъ ро́комъ предъ сконче́нїємъ жи́тїѧ своє́го. А гды́ ю́жъ ѡста́ннїй днь єгѡ̀ пришо́лъ, о́нъ хо́дачи, не ле́жачи, смрти чека́лъ, спо́вѣдь учыни́лъ, пренайстѣ́йшїй сакра́ментъ тѣ́ла и кро́ве Хвои принѧ́лъ ѡ млитвы всѣ́хъ люде́й прито́мныхъ проси́лъ. По́тым(ъ) прежеґна́вшисѧ кр(с)то́мъ сты́мъ, положи́лъсѧ и в(ъ)зыва́ючи имѧ̀ Хво и преч(с)тои двы бци, дха бгу ѡ(т)да́лъ не без(ъ) стра́ху всѣ́хъ, кото́рыи тамъ на той часъ былѝ. Длѧ тогѡ̀ Григо́рїю тому̀ часъ сме́рти єгѡ̀ ѡбѧ́вено, же о́нъ служи́лъ монастыре́ви преч(с)тои двы бци, до тогѡ̀ єщѐ не бра́лъ жа́днои запла́ты за свою́ пра́цу. 125

Чудо девѧтоє. Са́ва Козлако́вскїй, ѡбыва́тель пѣ́нскїй, бу́дучи ду́же зра́неный, ма́ючи килканадцѧтъ ра́нъ шкодли́выхъ, чу́лъ ѡ(т) лѣкара̀ ѡ своє́мъ животѣ̀ // вонтпли́вость. Не могучѝ ю́жъ мо́вити устна́ми, моли́лъсѧ мы́слїю престой двѣ бци, жебы̀ єщѐ приве́рненый до живота̀ бы́лъ длѧ поку́ты и жебы̀ мо́глъ о́бразови преч(с)тои двы в(ъ) Купѧ́тичахъ, поклони́тисѧ. Гды то́є мо́вилъ, показа́ласѧ єму̀ преч(с)таѧ два бца и мо́вила: «Чему̀ лежи́шъ, роспача́ючи, вста́нь, вы́слухана є́стъ млтва твоѧ̀». Те́ды ѡ́нъ за́разъ, вста́вши, ходи́ти и мо́вити поча́лъ, ра́ны єгѡ̀ шкодли́выи не за до́лгїй часъ погойлисѧ. По́тымъ, прише(д)ши до монастырѧ̀ Ку́патицкого, Са́ва Козлако́въскїй Рѡ́ку ахла. 125 зв.

повѣда́лъ предъ за́конниками и предъ всѣ́ми людмѝ, яки́мъ спо́собомъ до живота̀ и до здоро́ва пришо́въ.

Рώку ахлд. **Чудо десѧтоє.** Тимоѳе́й Нелѣ́повичъ з(ъ) села̀ Городи́ща мѣ́лъ боль велікїй в(ъ) головѣ̀ и лама́н(ь)є ко́стей в(ъ) нога́(х). А гды моли́лсѧ престо́й бци и де́сѧть днїй пѧтько́выхъ по́стил(ъ), ѡста́тный день пѧтко́вый постѧчѝ и ма́ючи боль вели́кїй, засну́л(ъ). Те́ды въ снѣ̀ здало́сѧ єму̀, же преста́ѧ бца

126 доткну́ласѧ головы̀ єго̀ и до Ку́пѧтич(ъ) длѧ спо́вѣди итѝ ро//сказа́ла. Ѡчкну́вшисѧ ѡ(т) сну̀, не чу́въ в(ъ) собѣ̀ ю́ж(ъ) жа́дного бо́лю. На за́втрѣшный день, пошо́вши до Ку́пѧтичъ, вы́сповѣдалсѧ и всему̀ на́родовѣ то́є повѣда́лъ, щѡ̀ сѧ ста́ло.

Дѣѧлосѧ тоє ро́ку ахл, ма́ѧ.в. **Чудо ѡдинадцѧтоє.** Ма́рїѧ Мѣгалї́ова, бу́дучи бли́зкаѧ роже́нью, вели́кїй боль терпѣ́ла и ю́жъ сме́рти ѡчекива́ла. А гды̀ ѡфѣрова́ласѧ до о́бразу пречи́стои двы бци Ку́пѧтицкогѡ, за́разъ щасли́ве плодъ на свѣ́тъ вы́дала и по́тымъ до здо́рова прише́дъши, шла пѣ́шо до монастырѧ̀ Ку́пѧтицкогѡ з(ъ) мѣ́ста Пѣ́нска, несучѝ на рука́хъ дитѧ, кото́рому имѧ̀ было̀ Анна. Тамъ пришо́вши, ѡбѣ́т(ъ)ницу свою̀ вы́полнила и на па́мѧтку тогѡ̀ добродѣ́йства, ѡ(т) престои бци собѣ̀ пока́занного, крестикъ воско́вый учыни́ла.

Рѡку ахла. ма(р) .дї. **Чудо дванадцѧтоє.** На свѧ́то блговѣще́нїѧ престѡи бци црквъ Ку́пѧтицкую ка́ртинами ѡббїѧ́но. Хло́пецъ Па́велъ з(ъ) высо́кого рыштова́нѧ, кото́роє почало́ сѧ лама́ти, упа́лъ на поса́дзку цеглѧ́ную самы́мъ лице́мъ и

126 зв. тра́филъ чоло́мъ на гво́зд(ъ) // в(ъ) ла́тѣ лежа́чой, кото́рїй так(ъ) єму̀ в(ъ) лоб(ъ) в(ъ)бѣг(ъ), же пра́ве ме́ртвого з(ъ) цркви вы́несено. А гды за́кѡнники предъ образомъ пречистои двы бци за того̀ младе́нца почалѝ сѧ моли́ти, просѧчѝ єѝ ѡ по́мочъ, на другі́й день за́разъ того̀ жъ ча́су Па́велъ промо́вилъ и глѧдѣ́ти поча́лъ и ра́на в(ъ) головѣ̀ глубо́каѧ тро́хе не до мо́зку того жъ ча́су сама̀ сѧ з(ъ)лѣчи́ла и пришо́лъ младе́нецъ до здоро́вѧ доскона́лого.

Рώку ахлз. авгу.дї. **Чудо трынадцятоє.** Мари́на Токаре́вскаѧ Петро́вскаѧ, зайшо́вши в(ъ) го́лову, бѣ́гала по по́лахъ и лѣса́хъ и вели́коє утрапе́ньє терпѣ́ла. През(ъ) ки́лка неде́ль по́карму не заживала. А гды єѝ пойма́но и до монастырѧ̀ Ку́пѧтицкого звѧзану приве́зено и пред(ъ) о́бразомъ преч(с)тои двы бци поста́влено и три дни за не́й в(ъ) црквѣ набоже́нство до престои бци ѡ(т)правова́но, четве́ртого днѧ почала̀ к(ъ) собѣ̀ приходи́ти и по́тымъ з(ъ) до́брою па́мѧтю, здоро́вою зоста́вши, додо́му ѡ(т)ѣ́хала.

127 **Чудо чтырнадцѧтоє.** Па́вел(ъ) Дзевалто́вскїй на пренесе́нїє мо́щей свѧ//-

Рѡку ахлг, нове(м) .ка. то́го Нїкола́ѧ з(ъ) Ми́рры до Ба́ру, мѣ́ста вло́скогѡ, былъ в(ъ) цркви Купѧ́тицкой. А гды̀ казнодѣ́ѧ выхвалѧ́лъ стого Никола́ѧ и люде́й до скру́хи побужа́лъ, розма́йтыи грѣхѝ припомина́ючи, за кото́рыи бгъ пе́кломъ кара́єтъ, чу́ючи тѡ́є, Па́велъ Дзевалто́вскїй розумѣ́лъ, же єму̀ на о́чи умы́слне грѣ́хъ єго̀ (в(ъ) кото́ромъ сѧ ѡ́нъ почува́лъ) казнодѣ́ѧ выкида́лъ, зачы́мъ роз(ъ)гнѣ́вавшисѧ, вы́шо(л) з(ъ) цркви, зле мо́вѧчи ѡ за́ко(н)никахъ и по́грозки на ни́хъ чы́нѧчи. А гды уве́чоръ того̀ жъ днѧ подпи́вши ихалъ до дво́ру своє́гѡ ко́тчимъ чтырма̀ кѡ́нми, ю́жъ бли́зко до́му ко́нѣ сѧ розбѣ́гли, ко́тчїй сѧ вы́вернулъ, Па́велъ Дзевалто́вскїй ру́ку з(ъ) ра́менѧ вы́вихнул(ъ) и з(ъ) вели́кимъ бо́лемъ и кры́комъ на ки́лимѣ до двора̀ былъ прине́сенный,

в(ъ) котóромъ припáдку припóмнѣли ємꙋ̀ гнѣ́въ неслꙋ́шный за казанье и рáдили, жебы́ сѧ удáлъ до óбраза Кꙋ́пѧтиц(ъ)когѡ преч(с)тои двы бци и єй ѡ здорóвьє просúл(ъ), що óнъ ѡхóтне учынúлъ и зостáлъ здорóвы(м) и пѣ́шо пришóвши до монастырѧ̀ Кꙋ́пѧтицкого, рꙋ́ку восковꙋ́ю на пáмѧтку тѡє́и лáски ѡ(т) пре//стои бци собѣ̀ покáзанноє тамъ принéслъ. 127 зв.

Чудо пѧтнадцѧтоє. Пелаѓїа Трушкóва, мáючи сна єщѐ недорóслого, котóрый ѡ(т) рóзуму ѡ(т)ходúл(ъ) и ѡпꙋ́таному был(ъ) подóбный з(ъ) прелѧкнéнѧ, удалúсѧ з(ъ) нúмъ до образу Кꙋ́пѧтицкого престóи бци, прóсѧчи єй ѡ здорóвѧ сы́нови своє́му. Тамъ пáвши нá землю пред(ъ) образомъ престои бци сынъ єй дóвго лежáлъ, пóтымъ пришóлъ до пáмѧти и до пéршогѡ здорóвѧ. Тáм же.

Чудо шеснадцѧтоє. В повѣ́тѣ Пѣ́нскомъ в(ъ) селѣ̀ Стáвку єдногѡ̀ члвка навѣдúлъ бгъ ѡблóжною хорóбою зо всѣ́мъ дóмомъ єгѡ̀. Жонѣ̀ тогѡ̀ хорогѡ члвка, молѧ́чойсѧ в(ъ) комóрѣ, показáласѧ пречы́стаѧ два бца и мóвила: «Єслѝ мꙋ́жъ твой хóчетъ бы́ти здорóвымъ, нехáй ѡферꙋ́єтъсѧ до образу моє́го Кꙋ́пѧтицкого и тáм(ъ) спóвѣдь учы́нит(ъ)». Невѣ́ста тóє виде́нїє ѡзнаймúла мꙋ́жеви своє́му, котóрїй не вѣ́рилъ томꙋ̀ и сфукáлъ єй. Длѧ тогѡ̀ бóлшимъ за годúну бóлем(ъ) знѧ́тый з(ъ) сегѡ̀ свѣ́та на ѡ́ный свѣ́тъ успупúти мꙋ́//сѣлъ. Йншыи зась въ домꙋ̀ єгѡ̀ здорѡ́выми зостáли. Рѡку ахлд. Ма(р). л҃. 128

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ РОЗНЫИ НА РОЗНЫ(Х) МѢСТЦА(Х)

Чудо пéрвоє. В монастырѣ̀ Клюнїацéнскомъ бáрзѣй на(д) йншыи ста звы́кли целебровáти рождествò Хво. А ґды̀ єдногѡ̀ чáсу тóє сто наступовáло, той нóчи єдéнъ братъ зáкѡнникъ вúдѣлъ преч(с)тую дву бцу, держáчую на рукáхъ своúхъ сна, котóрого породúла, а коло нúхъ незлѣ́чѡ́ныи гꙋ́фы аггл скїи стáли.// Пет(р). авва. Клю(ч), кни(г) .а҃. чудо(в). гла(в) .гі. 128 зв.

Чудо второє. Ап(с)толъ Іáкѡвъ, снъ Зеведéѡвъ, ґды былъ въ Гишпáнїи, в(ъ) мѣ́стѣ Цезаръáвгустѣ, и фрасовáл(ъ)сѧ, же тамъ не мнѡ́го, ты́лко дéвѧтъ члвковъ навернꙋ́лъ до Хр(с)та, показáласѧ ємꙋ̀ преч(с)таѧ два и потѣ́шила єгѡ̀ в(ъ) ты́мъ фрасꙋ́нку, мóвѧчи до негѡ̀: «За животà не мнѡ́го мáєшъ учневъ, áле по смéрти мнѡ́го бꙋ́дешъ мѣ́ти». Калли(ст), пáпа ѡ пренесе(н). єгѡ̀.

Чудо третєє. Сты́й Кирúлъ, патрїѧ́рха Алеѯандрíйскїй, гнѣ́валсѧ неслꙋ́шне на стóго Іѡáнна Златоꙋ́стаго, патрїáрху Костантїнопóлскогѡ и ѡ нéмъ зле розумѣ́лъ и мóвилъ. Преч(с)таѧ два úхъ привелà до згóды, бо показáласѧ въ снѣ̀ стѡ́му Кирúлу и напóмнѣла єгѡ̀, жебы̀ на стóгѡ Іѡáнна Златоꙋ́стаго не гнѣ́валъсѧ. Грацїанъ, кни(г) .дї. гла(в) .ки.

Чудо четвертоє. Єдéнъ царъ казáлъ з(ъ) єѵ(г)лїѧ вы́скробати словà ты́и, котры́и преч(с)таа два мóвила: «Низложѝ сúлныѧ съ престóлъ и вънесѐ смирéнныѧ», бо розумѣ́лъ, же єгѡ̀ з(ъ) престóла никтò з(ъ)трутúти не мóжетъ. Пóтымъ в(ъ) єзерѣ̀ мы́лъсѧ. В(ъ) тóй // часъ аггл, шáты єгѡ̀ взѧвши на себѣ̀, з(ъ) слугáми ѡ(т)ишóлъ до єгѡ̀ дóму и за пáна є́стъ принѧ́тый. Онъ Анто-ни(н), 129

ча(ст) .в҃. титу .г҃. гла(в) .в҃. зась убра́всѧ в(ъ) ѡдѣ́нье по́длоє и пошáрпаноє и пришо́лъ до своє́го до́му, называ́ючисѧ тамъ па́номъ. Але єгѡ слу́ги не позна́ли и за глу́пого мѣ́ли, смѣ́ѧлисѧ з(ъ) негѡ и знева́жили єгѡ. Повѣда́ютъ же то́є придало́сѧ Іѡвѣнѣа́нѡвѣ, царе́вѣ ґре́цкому, котѡ́рый ґды припо́мнѣлъ собѣ̀ свою̀ го́рдость и жа́ловалъ, же в(ъ) го́рдость былъ подне́слъсѧ, на то́й ча(с) аггл҃ъ взѧ́лъ єгѡ̀ до поко́ю и напо́мнѣлъ, жебы́ сѧ выстерѣга́лъ го́рдости и зно́ву єгѡ̀ приверну́лъ до престо́ла ца́рского, а са́м(ъ) зникнулъ.

Єкви-ли(н). єп(с)кпъ в ката-лог(ъ) ст҃ыхъ, кни(г).єі҃. гла́ва .а҃.

Чудо пѧтоє. Ґды сто́рожъ цр҃кви ст҃о́гѡ ап(с)тла Петра̀ в(ъ) Ры́мѣ всѣ́хъ ст҃ыхъ ѡ по́мочъ и ѡ причы́ну до бг҃а проси́лъ, на то́й часъ былъ в(ъ) захвице́ню и ви́дѣл(ъ) Х҃а, цр҃ѧ сла́вы, сидѧ́чого на маєста́тѣ высо́ко(м), коло не́го мнѡ́гіи аггл҃и стоѧ́ли. По́тымъ пришла̀ нб(с)наѧ цр҃ца, мт҃ка Х҃ва, в(ъ) пресвѣ́тлой коро́нѣ, з(ъ) мнѡ́гими дв҃цами, кото́рую Х҃с ве́дле себѐ посади́лъ на

129 зв. маєста́тѣ. По́тымъ пришо́лъ // Іѡа́нъ Кр(с)ти́тель з(ъ) патріархами и пр(о)рками, по́тымъ пришо́лъ ап(с)тѡлъ Петръ з(ъ) и́ншими ап(с)тлами, по́тымъ пришлѝ му́ченики и вызна́вци, кото́рыи всѣ, упа́вши на колѣ́на, поклони́лисѧ Х҃ви, аггл҃ъ зась в(ъ) то́й цр҃кви сторожѐви мо́вилъ: «Ты́и всѣ длѧ того̀ пришлѝ пре(д) Х҃а, жебы̀ за честь тогѡ̀ дн҃ѧ̀, и́мъ учыненную, подѧ́ковали Х҃ви и жебы̀ єму̀ за въве́сь свѣ́тъ сѧ моли́ли».

Барѡнъ ро(к). фм҃є.

Чудо шестоє. Ґды в(ъ) Костантіно́полю вели́коє повѣ́тре было̀ за ча́совъ Юстиніа́на, це́сарѧ ґре́цкогѡ, и трва́ло през(ъ) трѝ мѣ́сѧци, з(ъ)поча́тку по пѧ́ть, по́тым(ъ) по де́сѧть ты́сѧчей на ко(ж)дый день умира́ло. Мно́гыи бога́тыхъ и за́цныхъ людей тѣ́ла не погре́бены лежа́ли, же не было̀ слу́г(ъ), кото́рыи бы и́хъ греблѝ, всѣ слу́ги вы́мерли. В(ъ) той часъ єдному̀ побожному чл҃вкови ѡбѧ́влено было̀, жебы̀ постанови́ли и целебровали ст҃о преч(с)тои дв҃ы, кото́роє ґреки называ́ютъ гипопа́нте, словакѝ зову́тъ стрѣтѣ́нїє.

130 Ґды то́є учыни́ли, повѣ́тре уступи́ло. //

Чудо семоє. В Ру́скомъ воєво́дствѣ, в(ъ) повѣ́тѣ Льво́вскомъ, в(ъ) Ру́дникахъ в(ъ) маєтности своє́й дѣ́дичной, Адамъ Желибо́рскій ви́дѣл въ снѣ̀ нб҃ѡ ѡтво́реноє и в(ъ) нб҃ѣ вели́кую свѣ́тлость. В(ъ) той свѣт(ъ)лости пренасвѣ́йшую тр(о)цу, ѡ҃ца и с҃на и ст҃о́гѡ д҃ха, и на прави́ци тр(о)ци пренасвѣ́йшеи ви́дѣлъ стоѧ́чую преч(с)тую дв҃у бц҃у. По́ тымъ виде́нїи Ада́мъ Желибо́рскій зоста́лъ за́конникомъ и за́разъ єп(с)кѡпомъ Льво́вскимъ и назва́нный є́стъ Аѳана́сій.

Петръ Медикъ в(ъ) жи(т). єго̀.

Чудо осмоє. Ле́ѡ Арме́нъ, це́сарь ґре́цкій, ґды взѧ́лъ в(ъ) Коста(н)тїно́полю з(ъ) цр҃кви ст҃о́и Со́фїи коро́ну, карбу́н(ъ)кулами и и́ншыми дороги́ми камѣ́ньми приѡздо́бленую, и вложи́л(ъ) на го́лову свою̀, кото́рую коро́ну Маври́кій це́сарь ѡфѣрова́лъ престо́й бц҃и, за́разъ на голо́вѣ Ле́ѡна Арме́на прищѣ, названый карбу́нкули, почыни́лисѧ.

Чудо девѧтоє. Костанти́нъ Вели́кій, це́сарь ґре́цкій, ґды будова́лъ мѣ́с-

130 зв. то Костантїно́поль, пости́лъ ѡ́ноє // бг҃у и преч(с)той дв҃ѣ бц҃и, длѧ тогѡ̀ по́-

Барѡнъ. ро(к).тл. тымъ преч(с)таѧ дв҃а Костантїно́поль ча́сто ѡ(т) неприѧ́телей борони́ла и мнѡ́гіи тамъ чу́да и́ншыи чыни́ла.

Чудо десѧтоє. Андре́й, еп(с)кωпъ Фезулѧ́нскїй, коха́лъсѧ в(ъ) цнѡтахъ, длѧ кото́рыхъ на сщенство былъ промова́ный. А гды пе́ршую слу́жбу бжїю ω(т)правова́л(ъ), показа́ласѧ ему̀ преч(с)таѧ два бца з(ъ) вели́ким(ъ) агглωвъ орша́комъ и мо́вила до него̀: «Слуго́ю мои́мъ ты е́стесь, бо ѧ̀ тебѐ ѡбра́ла на сщенъство и през(ъ) тебѐ бу́ду высла́вленна». Тоє ре́кши, невиди́ма ста́ла. Сурїй в(ъ) жи(т). его̀. ѕ҃. днѧ̀. іюнѧ.

Чудо одинадцѧтоє. Єл(ъ)зеа́рїй гды уроди́лъсѧ, ѡфѣрова́но его̀ преч(с)той двѣ бци, поты́мъ едной но́чи Ґарсе́нда, ма́мка его̀, в(ъ) црквѣ млиласѧ бгу за него̀ и чу́ла ω(т) Ха го́лосъ: «Дитѧ́ти тому̀, за кѡто́роє сѧ такъ мнѡ́гω мо́лишъ, вѣдай, же мъ далъ мтку свою̀ за научи́телку, нѣчо́го жъ ω не́мъ не ма́єшъ вонтпити». Сурїй в(ъ) жи(т). его̀, гла(в) .дї.

Чудо дванадцѧтоє. // Престаѧ бца рекла̀ въ вѣдѣнїи стому Васи́лїю Вели́кому: «Єслѝ хо́чешъ мои́мъ прїѧ́телемъ бы́ти и засту́пницу мѧ въ всѣ́хъ бѣда́хъ твои́хъ мѣти и жебы̀ мъ вы́слухала тебѐ, ѡ̀ що-ко́л(ь)векъ бу́дешъ проси́ти, удалѧ́йсѧ ω(т) вина̀ и вшелѧ́когω пѧ́ного напо́ю и бу́дешъ менѐ мѣти помощницу». Стый Васи́лїй принѧ́лъ ту́ю за́повѣдь ω(т) прч(с)тои двы, вина̀ и вшелѧ́кого пѧ́ногω напо́ю не пи́лъ до исхо́да дши своєи и зоста́лъ прїѧ́телемъ мтки бжеи и по́мощи ей дознава́лъ в(ъ) потре́бахъ мнѡгихъ. 131 Патери(к) Скитскї(и) ω сто́мъ Васи́лїи.

Чудо трынадцѧтоє. Обыва́тель еде́нъ Алеѯандрїйскїй, ѣ́дучи до Цари́града, поручи́лъ преч(с)той двѣ жону̀ и цо́рку свою̀. Слуга̀ его̀ в(ъ) дому̀ зоста́вши, хотѣ́лъ панюю и цо́рку заби́ти, но ѡлсну́лъ и в(ъ) две́ри не тра́филъ. Лука̀ дух(ъ). гла(в) .кз.

Чудо чтырнадцатоє. Єдна̀ невѣ́ста побо́жнаѧ, сестра̀ стго Клїме́н(ъ)тїѧ, па́пы ры́мскаго, ви́дѣла на проце́ссїи в(ъ)пере(д)иду́чую прч(с)тую дву, кото́раѧ Хр(с)та я́кω дитѧтко несла̀ на рука́хъ свои́хъ. // Анто́ни(н) г҃. ча(ст), кройни(к). титу(л) 131 зв.

Чудо пятнадцатоє. Въ Мало́й Ро́ссїи, в(ъ) мѣ́стѣ Лво́вѣ Ілариωнъ Сї́ома́шко, за́конникъ и дїѧ́конъ, ви́дѣлъ въ снѣ̀ двох́ъ младе́нцωвъ и пыта́лъ, ω(т)ко́ль єстѐ. Ѿ(т)каза́ли: «З(ъ) нба емпѣре́йского е́стесмо». Мо́вилъ и́(м) дїа́конъ: «Возмѣ́те менѐ з(ъ) собо́ю». Ѿ(т)повѣ́дѣли: «Не каза́ла намъ преста́ѧ бца тебѐ бра́ти». Поты(м) дїа́конъ престую бцу ви́дѣлъ, кото́раѧ до него̀ мо́вила: «Чого̀ жада́єшъ ω(т) менѐ?» Ѿ(т)каза́лъ ѡ̀нъ: «Ты́и младе́нцы не взѧлѝ менѐ з(ъ) собо́ю, кото́рыи былѝ тепе́ръ». Мо́вила прстаѧ бца: «Длѧ того̀ не взѧлѝ, бо сь не чыни́лъ того̀, що сь ѡбѣца́лъ чыни́ти. Ѿбѣца́лъесь, ми́мо црквъ идучѝ, пре(д) о́бразомъ мои́м(ъ) мо́вити: «Око ср(д)ца моє́го воспуща́ю къ тебѣ̀, ч(с)таѧ, не презрѝ мало́є ми воздыха́нїє въ часъ, егда̀ су́ди(т) снъ твой мі́ру, бу́ди ми покро́в(ъ) и помо́щница». в҃. гла(в). а҃. Дѣалисѧ[!] тоє ро́ку ахѮє, м(с)ца декаврїа и҃. днѧ.

Чудо шестнадцатоє. Стый Ле́ω, пе́ршїй того̀ и́мени па́па Ры́мскїй, далъ собѣ̀ утѧ́ти ру́ку, кото́рую на воскрсе́нїє Хво една̀ невѣ́ста поцѣлова́ла, пожива́ючи сакра́мент(ъ) євхари́стїи з(ъ) ру́къ его̀, бо мѣ́лъ ω(т)тол(ь) // вели́кїи поку́сы, а́ле ему̀ зно́ву ту́ю ру́ку прч(с)таѧ два бца приверну́ла. Ма́ртин(ъ) Бѣлскїй, кни(г).в҃. 132 лист(ъ). .рмѕ.

Чудо семнадцатоє. В Мало́й Рѡ́ссїи в(ъ) повѣ́тѣ Га́лицкомъ е́стъ мѣ́сто Зава́ловъ, назва́ноє ω(т) ва́лωвъ, да́вно вы́сыпаныхъ, кото́рыхъ е́стъ три

на́д(ъ) ты́мъ мѣ́стомъ на горѣ̀. Ме́жи ты́ми трома̀ ва́лами знайду́ется монастырь при црквѣ̀ сто́го архїере́а Нїкола́а. Повѣда́ютъ лю́де ста́рыи, духо́вныи и свѣцкїи, кото́рыи ω(т) дѣдѡ́въ и пра́дѣдωвъ свои́хъ чува́ли, же Буна́къ (я́кω ωнѝ мо́ватъ), але ра́чей Ба́тый, ца́ръ тата́рскїй, гды воева́лъ зе́млю Ру́скую, на той часъ еде́нъ воево́да на има̀ Рома́нъ з(ъ) землѣ̀ Ру́скои вы́шолъ з(ъ) вѡ́йсками свои́ми проти́въ ѡрдамъ тата́рскимъ, а ви́дачи вели́кую поту́гу пога́нскую, а свое́ мало́е войско хрїстїа́нское, ωкопал(ъ)са трома̀ вала́ми и фрасова́лъса и, фрасу́ючиса, засну́лъ, кото́рому во снѣ̀ показа́лъса сты́й архїере́й Нїкола́й и каза́лъ ему̀ итѝ смѣ́ле на ѡ́рды бѣсурма́нскїи,
132 зв. а гдѐ бы нагони́лъ пога́нωвъ и звы́тажилъ и́хъ, каза́лъ ему̀ на то́мъ // мѣ́сцу црковъ збудова́ти на честь престо́и бци, за кото́рои по́мочу мѣ́лъ махомета́нωвъ звы́тажити. Ме́жи ты́ми засъ трома̀ ва́лами каза́лъ збудова́ти црковъ на че́сть стому архїере́ю Нїкола́ю. Ѿчкну́вшиса ω(т) сна̀, Рома́нъ воево́да ру́шилъса смѣ́ле з(ъ) во́йсками свои́ми на тата́рωвъ и погна́лъ и́хъ и утѣка́ючихъ гони́лъ и догана́лъ на ты́хъ по́лахъ, кото́рыи недале́ко за мѣ́стомъ Ты́сменицею знайду́ютъса, и сла́вное над(ъ) ни́ми ωде́ржалъ звы́тaство, по кото́рωмъ звы́тазтвѣ на ты́мъ по́лю збудωва́лъ црковъ успе́нїа престо́и бци, за кото́рои пред(ъ)ста́телствомъ звы́тажилъ ѡрды̀ пога́ньскїи. В(ъ) то́й црквѣ̀ е́стъ намѣ́стный о́бразъ престо́и бци чудотво́рный, при то́й црквѣ̀ знайду́ется монасты́ръ, кото́рый называ́етъса Пого́на дла того̀, же тамъ Рома́нъ воево́да погна́лъ и догна́лъ и розωгна́въ тата́рωвъ, непрїа́телей свои́хъ, и мо́глъ мо́вити слова̀ Двдовы: «Пожену̀ врагѝ моа̀ и пости́гну а̀ и не возвращу́са, до́ндеже сконча́ютъса, ωскорблю̀ и́хъ и не возъмо́гутъ ста́ти, па́дутъ
133 пред(ъ) нωга́ма моима». //

Ме́жи трема̀ ва́лами засъ Рома́нъ воево́да збудовалъ црковъ сто́го архїере́а Нїкола́а, кото́рый ему̀ тамъ въ снѣ̀ показалъса и казалъ едну̀ црковъ на че́сть престои бци, другу́ю на има̀ свое́ збудова́ти.

Дѣалоса тое ро́ку ахзє. м(с)ца декврїа .ѕı дна́.

Чудо осмнадцатое. Въ кна́зствѣ Рускомъ е́стъ мѣсте́чко невели́кое Бурштынъ, ω(д) вели́кого мѣста Га́лича двѣ ми́лѣ сѣда́чее. В(ъ) то́мъ мѣсте́чку еде́нъ за́конник(ъ) и дїа́конъ на има Iωилъ Терхе́вичъ, ночу́ючи, ви́дѣлъ во снѣ̀ прч(с)тую дву бцу, зеле́ною ша́тою приωдѣ́тую, ω(д) кото́рои свѣ́тлыи про́менѣ походи́ли. Та́мъ же ви́дѣлъ бли́зко себѐ стоа́чого за́конника я́когосъ незна́емого, кото́рїй мо́вилъ до Iωи́ла дїа́кона такїе слова̀: «Дла того̀ тобѣ̀ преста́а бца црца небе́снаа показа́ласа, же з(ъ)вы́клесь млтву ту́ю мо́вити: г(с)ди Iсе Хе, сне бжїй (бца ра́ди), поми́луй менѐ, грѣ́шного». Бо Iωи́лъ завше ту́ю моли́тву лю́бо вѣдень, лю́бо вѣночѝ на ко́ждомъ мѣ́стцу мо́вилъ.

133 зв. Гисторїа ѡ чудовно(д) мтки бжеи, образѣ Мислеми(ц).

Чудо девятнадцатое. Мыслеми́ци естъ мѣсте́чко на По(д)гор(ъ)ю, тамъ // е́стъ о́бразъ прсто́и бци, кото́рїй кназь Геѡргїй Збара́зкїй, каштела́нъ Кра-ко́вскїй, привѣ́зл(ъ) з(ъ) Вене́цїи и до Ми́слемицъ той о́бразъ зоста́л(ъ)са. До того̀ о́браза чудотво́рного престо́и бци Андре́й Скоро́некъ, мѣща́нинъ Бохе́нскїй, Пе́руномъ в(ъ) Бо́хнѣ уда́реный и ωглу́шеный и ωбуме́рлый, гды былъ ω(т) това́ришωвъ свои́хъ ωфѣрова́нный, пру́дкω до себѐ и до слу́ху до́брогω пришо́лъ.

Чудо двадцатое. В Малóй Рóссіи, в(ъ) повѣтѣ Лвовскомъ, є́стъ мѣсто, назвáноє Стромúлова Кáменка. Тамъ въ црквѣ знайдýетсѧ óбразъ прстои бци, котóрїй єдного̀ часу мѣнилсѧ през(ъ) єдну̀ годúну тры рáзы. Показовáлъ на твáры своє́й фáрбу чóрную, пóтымъ сúнюю, наѡстáнокъ червóную. Тýю ѡдмѣну троѧ́кую на твáры того̀ óбраза мтки бжои вúдѣл(ъ) Іѡ́сифъ Любáнскїй, бýдучи в(ъ) црькви и не тылко словáми, áле и писáньємъ своúмъ вызнавáлъ тóє. До той црькви жóлнѣръ єдéнъ, назвáный Радимúнскїй, вызнáнѧ рымского, пришовши, смѣѧ́лсѧ з(ъ) того̀ óбраза, але зáразъ тá(м) // же гýба єму̀ скрывúласѧ, тó єстъ устà єго̀ блúзко ýха стáнули. Теды óнъ палъ на зем(ъ)лю предъ тымъ óбразомъ престóи бци и почáл(ъ) молúтисѧ престой бци, прóсѧчи єи ѡ приверънéнѧ ýстъ своúхъ и жáловалъ за тóй грѣхъ свой. И под(ъ) часъ молúтвы той устà єму̀ зно́ву привернýлисѧ и стáли на пéршомъ мѣсцу. Тоє Іѡ́сифъ Любáнскїй чулъ ѡдъ самóгѡ жóлнѣра того̀ Радимúнскогѡ.

Дѣѧлосѧ тое рóку ахѯе.

134

Чудо двадцатъ первоє. Ѳеѡ́доръ Ярошúнскїй, з(ъ) нáроду рýского жóл(ъ)нѣръ, зоставáлъ в(ъ) пóлскомъ вóйску, котóроє на Укрáинѣ подъ Стáрцемъ з(ъ) войскомъ запорóз(ъ)кимъ войну̀ точúло. Тáм(ъ) вóинѡве запорозкїи (яко звúкли ѡны̀ чáсто чинúти) єдной нóчи влѣзли потаємне до обóзу пóлского и мнóго жолнѣровъ пóлскихъ спѧ́чихъ живота̀ позбáвили. А ґды̀ приближáлисѧ ю́жъ тыи козаки до Ѳеѡ́дора Ярошúнского спѧ́чого, показáласѧ єму въ снѣ преч(с)таѧ два бца и рукóю своє́ю трýтила єго̀ и заволáла до него̀, мóвѧчи: «Встáн(ь)». И зáразъ Ѳеѡ́доръ ѡчкнýлсѧ и встáлъ и ѡбáчил(ъ) // трывóгу велúкую в(ъ) своúмъ вóйску пóлскомъ. Тáмъ же наѧ́вѣ престýю бцу вúдѣлъ, котóраѧ мóвила єму̀: «Не бóйсѧ». И зáразъ Ѳеѡ́доръ Ярошúнскїй всѣлъ на конѧ̀ и рыцéрство úншоє до кóней и до оружѧ̀ кúнулисѧ и вы́перли запорозцо(в) з(ъ) обóзу своє́го.

134 зв.

Чудо двадцат второє. Леѡ́нтїй Пѧ́тницкїй, зáконникъ и дїѧ́конъ въ кнѧ́зствѣ Рýскомъ, в(ъ) повѣтѣ Лвóвскомъ, в(ъ) монастырѝ Уневскомъ, през сóнъ вúдѣлъ на верху̀ црькви Ýневской, фрамýґу. Под тоє́ю фрамýґою стоѧ́ла прч(с)таѧ два бца, бѣлою шáтою приѡдѣтаѧ, золотóю корóною приѡздóбленаѧ и сцептурум(ъ) в(ъ) руцѣ своєй держáчаѧ, и мóвила до Леѡ́(н)тїѧ дїѧ́кона: «Чого̀ потребýєшъ?» Ѿдказáлъ Леѡ́(н)тїй: грѣхѡ́въ ѡ(т)пущéнѧ потребýю. И почáлъ «Возбрáнной воєвóдѣ побѣдúтелнаѧ» чытáти, пóтымъ звóнъ ѡбудилъ єго̀.

Дѣѧлосѧ тое рóку ахѯе.

Чудо двадцатъ третеє. Овáтовъ слуга̀ з(ъ) Рыму до Костантїнопóлѧ през(ъ) мóре кораблéмъ ѣхалъ до велúкого Ѳеѡ́//досїа, цéсарѧ ґрéцкого. 135
Тáм же, в(ъ) кораблѣ, ѣхалъ брáта Ѳеѡдóсїєва слуга̀, котóрый длѧ вѣтру протúвного впалъ в(ъ) мóре и утонýлъ. Товáрыши зась єго̀ кораблéмъ приѣхали до Костантїнопóлѧ и ѡ(т)далѝ цесарови ѡ(т) брáта лúсты и сказáли, що сѧ úмъ на мóри притрафило. Чýючи тоє, цéсаръ, же ѡнѝ всѣ здорóвы приѣхали, а єго̀ брáта слуга̀ згúнулъ, казáлъ úхъ всѣхъ взѧ́ти въ темницу и ѡковáти, але пречыстаѧ два бца сынѡвцѧ̀ єго̀ збáвила ѡ(т) глубынѝ мóрскои и постáвила на сýши жывóго, котóрїй пришóлъ до Костантїнопóлѧ и показáлъсѧ цéсарови и товáришовъ своúхъ вы́зволилъ.

В(ъ) Рай мы(с)-ленномъ листъ. ѳ.

Чудо двадцѧт четвертоє. Велйкїй Ѳеωдώсїй, цéсаръ ґрéцкїй, ґды будовáлъ єднỳ церкωвъ и на фундамéнта зéмълю кóпано, знашлѝ тамъ рóвъ бáрзо глубóкїй и в(ъ) рóвѣ вóду. Тáмъ же знашлѝ образъ пречыстои двы бгродици, котóраѧ на рукáхъ свωйхъ держáла сна якω младенца. Знашлѝ там(ъ) же свѣчỳ велйкую л(ь)нѧную. И на тóмъ мѣст(ъ)цу збудовáли цер-
135 зв. кωвъ велйкую, а при церквѣ // монастырь, котóрый Ватопетъ назвáно, áлбо Ѡватопйцкаѧ ωбйтелъ, ω(т) слугѝ Ѡвáтωва, котóрый з(ъ) глубóкости мóрскои вышóвши на тоє мѣстце, чýлъ гóлосъ, жебы тамъ цéркωвъ былà постанóвлена, и повѣдалъ тωє цéсаровѣ Ѳеωдώсїєви. Той монастырь, назвáный Ватопетъ, знайдуєтсѧ на горѣ Аѳώнской.

КОНЕЦЪ ЧУДωВЪ ПРЕСТОИ БЦИ

Мовилъ бгъ до Авраáма, патрїáрхи старозакóннагω: «Возрѝ на нбо и сочтѝ звѣзды, аще возмóжеши и глгола ємỳ: тáко бýдетъ сѣмѧ твоє». И мы
136 ґды з(ъ)хóчемъ ωдшевлéнноє нбо нше, преч(с)тую дву бцу, вйдѣти // и зраховáти чýда єй, котώрыи сѧ звѣздáми называютъ, неподóбнаѧ бы смω зраховáли. Зачымъ якъ стый єѵ(г)лйстъ Іωáнъ, чынѧчи конéцъ єѵ(г)лїю своє́му, ω Хр(с)тѣ мóвитъ: «Сýт(ъ) же и йнъна мнώга, яже сътворѝ Іс». Такъ и я чýдωмъ престóи бци конéцъ чынѧчи, мóвлю: «Сутъ же и йнна мнώга, яже сотвори преч(с)таѧ два бца, яже áще по єдйнωму писáна бывáютъ, ни самóму
136 зв. мню всемỳ мїру вмѣстйти пишéмыхъ книгъ». Аминь. //

КОРОТКОЕ ЗЕБРАНЬЄ РЕЧЇЙ, БАРЗО ПОТРЕБНЫХЪ, ДО ВЕРЫ НАШЕИ ПРАВОСЛАВНОКАѲωЛИЧЕСКОИ НАЛЕЖАЧЫХЪ

А. Аггл ωвъ стáршыхъ з. єстъ, котóрыи в(ъ) нбѣ престóй бци слýжатъ. Як(ъ) сѧ онѝ называют(ъ) межы зáко(н). ч. кі. Аггл ъ до престóи бци мóвилъ аллилуїа. Ѡ(т) образовъ, ч. мд.

Б. Бцею йстинною єстъ преч(с)таѧ два, карáєтъ тыхъ, котóрыє бцею не хотѧтъ єй звáти. Мéжы геретикáми, ч. иі.

Богáтства людéй дóбрых псýютъ, злыми чынѧтъ. Надъ молѧчимисѧ, ч. ѕ.

Болвáнъ; в(ъ) болванáхъ злыи дýхове мéшкали и людéмъ, ω що пыта-
137 ю//чымъ, ω(т)повѣдали. Межы злыми дýхами, ч. г, и ч. д.

В. Войнà. Помагáєтъ на войнѣ пр(с)таѧ бца людéмъ вѣрны(м), грóмит(ъ) за(с) людéй невѣрныхъ. Чýдо а, чýдо г, ч. д, чýдо є.

Весéлѧ з в(ъ) нбѣ пр(с)таѧ бца мáєтъ якіє? На(д) молѧчимисѧ, ч. з.

Вдѧчность трéба за добродѣйство ωсвѣд(ъ)чáти, невдѧчныи карáны бывáютъ. Межы геретыкáми, ч. ѳ.

Г. Геретйкъ. Ненавйдит(ъ) геретикω(в) пр(с)таѧ бца. Межы геретыкáми, ч. а, ч. ѳі.

Грѣхъ. Бе(з) грѣхà перворо́днаго зачала́сѧ преста́ѧ бца. Ѿ зача́тїи, ч. в, ч. г.

Грѣшныи лю́де и геретикѝ Ха распина́ютъ. Межы̀ геретык., ч. дї.

Грѣшныи южъ в(ъ) пе́клѣ му́чатъсѧ. На(д) неумѣетными, ч. а; на(д) грѣшниками, ч. в; межы̀ за́конниками, ч. кѳ; межы гереты(к). ч. иї.

Головà человѣчаѧ по сме́рти ѡ спо́вѣдь про́ситъ. На(д) умерлыми, ч. г, ч. ї.

Д. Дхъ сты́и в(ъ) по́стати // голуби́ной усѣлъ на лѣсцѣ Іѡ́сифовой, мешкаючой в(ъ) цркви Соломо́нѡвой, ч. є. 137 зв.

Домъ престо́и бци ѡ(т) агтловъ прене́сеный є(ст). Где знайду́єтъсѧ? Въ црквахъ єй, ч. ѳї.

Двицство захову́ючїи я́къ престо́й бци подоба́ютъсѧ? На(д) заховуючыми двицствѡ, ч. а., ч. в.

Дїѧ́воли боѧтсѧ престои бци. Межы за́конниками, ч. з; межы злы́ми ду́хами, ч. и.

Дїѧ́воли выхвалѧ́ютъ и выславлѧ́ют(ъ) престую бцу. Межы̀ злы́ми ду́хами, ч. а, ч. д.; Іверскои, ч. в.

Двою ч(с)тою пр(с)та́ѧ бца зоста́ла, Ха породи́в(ъ)ши. По(д) часъ рож(д)ествà Хва, ч. д.

Є. Єврои́нъ з(ъ) монастырѧ̀ и з(ъ) за́кону вы́ступилъ, за то́є ду́шу єгò до пе́кла неслѝ дїа́воли. Межы̀ за́конниками, ч. кѳ.

Єво́ру мѣсто преста́ѧ бца ѡ(т) повѣтра ѡборони́ла. Над(ъ) молѧ́чымисѧ, ч. є.

Єгѵ́петъ. З(ъ) болванѡ́в(ъ) и з(ъ) божни́ц(ъ) пога́нски(х) в(ъ) Єгѵ́птѣ дїѧ́воли утѣка́ли длѧ при́стѧ Хвго и пр(с)тои бци у//ходѧ́чои въ Єгѵпетъ, 138
ч. г.

Ж. Жаль за грѣхѝ ма́ютъ лю́де пере(д) сме́ртю своє́ю за по́мочу пр(с)то́и бци. На(д) уме́рлыми, ч. и.; през(ъ) имѧ̀ Мрїа, ч. д. Жыдъ кни́гу знашо́л(ъ). Що та́мъ напи́санѡ? Межы̀ жыда́ми, ч. з. Жыдкà в(ъ) печѝ огни́стой прста́ѧ бца здоро́вого захова́ла. Длѧ чогò? Межы̀ жыда́ми ч. в.

З. За́конники длѧ чогѡ̀ мѧ́са не ѣдѧ́т(ъ)? Межы̀ за́конниками, ч. в. За́конника дїа́волъ до грѣхỳ теле́сногѡ нечи́стого запалѧ́єтъ. Межы̀ за́конник(ов), ч. дї.

За́конникомъ пр(с)таѧ бца даέтъ коро́ну. Межы̀ за́кѡнниками, ч. г, ч. д.

За́конноє жи́тїє дїѧ́волъ га́нит(ъ), а хва́лит(ъ) станъ малже́нскїй, ѡ(т)во́дит(ъ) люде́й ѡ(т) зако(н)ногѡ жи́тїѧ. Межы злы́ми ду́хами, ч. и.

Злодѣєвѣ руки усхли и ѡдрентвѣли такъ, же, по(д)несъ и догоры, не моглъ ихъ надолъ спустити. Купатицкои, ч. є҃.

Звѡны сами в(ъ) Рымѣ звонили, любо нѣхто ихъ не рушал(ъ). Ѿ(т) обра//зовъ, ч. мє҃.
138 зв.

І. Іверскаѧ бца называєтъсѧ Портайтисса. Длѧ чогѡ? Іверскои, ч. єі҃.

Іс. Тоє имѧ пере(д) пристамъ Хвымъ погане вѣдали, чы ѡ(т) доброго, чы ѡ(т) злого духа научении. Межы поганами, ч. є҃.

К. Кѵѡт(ъ). Бгъ з(ъ) кѵѡта людемъ в(ъ) старомъ законѣ ѡ(т)повѣдал(ъ), ѡ що пытаючымъ. Мешкаючи в(ъ) црквѣ Соломѡновой, ч. є҃.

Кр(с)тъ. Престаѧ бца Купатицкаѧ на кр(с)тѣ знайдуєтъсѧ. Купатицкои, ч. а҃.

Кр(с)томъ престаѧ бца жеґнатисѧ кажетъ. Печерскои, ч. лд҃.

Стый Никита м(ч)никъ видѣл(ъ) въ снѣ Ха, кр(с)тъ в(ъ) рукахъ державчогѡ. Ѿ(т) образѡ(в), ч. кг҃.

Кр(с)тъ значитъ муки, утрапенье. Тамъ же.

Кр(с)томъ стым(ъ) жеґнаючи бѣсноватую па(н)ну, злогѡ духа з(ъ) неи выгнали. В(ъ) црквахъ єи, ч. и҃.

Л. Лихвара престаѧ бца напоминала, жебы лихвы не бралъ. На(д) грѣшни-
140[16] ками, ч. і҃. //

Любовъ прстаѧ бца до бга и до ближнего мѣла. Ме(ш)каючои в(ъ) церкви Сѡломѡновой, ч. д҃.

Лилѣѧ з(ъ) усть умерлого выросла. Пре(з) имѧ Марїѧ, ч. в҃.

Лилѣи тры з(ъ) землѣ выросли длѧ показа(н)ѧ двицства пр(с)тои бци. По(д) часъ рож(д)ества Хва, ч. ѕі҃.

М. Мрїѧ. Якъ тоє имѧ бгъ прославилъ. Презъ имѧ Мрїѧ, ч. а҃, ч. з҃, ч. и҃.

Море престаѧ бца успокоила. На(д) молѧчимисѧ, ч. ла҃.

Муларовъ пр(с)таѧ бца з(ъ) Цариграда послала до Кієва муровати церкѡвъ Печерскую. Печерскои, ч. а҃.

Млтва. Престаѧ бца за людей бгу млитсѧ. В(ъ) црквахъ єи, ч. з҃; на(д) грѣшниками, ч. ѳ҃; на(д) умерлыми, ч. д҃, ч. а҃; на(д) млѧчимисѧ, ч. ѕ҃, тамъ же, ч. г҃.

Мудрость прстаѧ бца даєтъ неумѣєтным(ъ). Надъ неумѣєтными, ч. в҃; тамъ же, ч. г҃; там же чуда иншыи.

Н. Нбо ѡ(т)воре(н)ноє Амадей законникъ и другїй законникъ Ісаїа видѣлъ.
139 зв. Межы законни//ками, ч. ки҃; тамъ же, ч. кз҃.

Престаѧ бца на нбѣ показаласѧ. Межы свббѣллами [!], ч. ві҃; межы законника., ч. кг҃.

З(ъ) нба престаѧ бца до Леѡна мо́вила. Ѿ(т) источника, ч. а҃.

О. Омωфоръ пр(с)таѧ бца стѡму Ніколаєвѣ давала. Длѧ чогѡ? Межы геретыками, ч. г҃.

Обѣтница. Треба ωбѣтницу бгу и пр(с)той бци и кождому ω(т)дати. Печерскои, ч. ѳ҃.

Одигітрїѧ що значи(т)? Ѿ(т) образовъ, ч. з҃.

Оковы желѣзныи на єдномъ вѧзню сами поламалисѧ за помочу престои бци. Ѿ(т) образовъ, ч. лз҃.

Ѿбразъ престои бци аггли на повѣтру держали. Ѿ(т) образωвъ, ч. мѳ҃.

Образъ престои бци кланаєтсѧ. Тамъ же, ч. мв҃. Плакал(ъ). Там же, ч. ми҃; тамъ же, ч. нв҃; тамъ же, ч. ма҃.

В(ъ) ωгнѝ цѣлый зостаєтъ. Тамъ же, ч. кѕ҃; тамъ же, ч. є҃. Купатицкои, ч. в҃.

Образъ престои бци на мору и на повѣтру ходитъ. Ѿ(т) образовъ, ч. кв҃; там же, ч. мз҃; // Іверскои, ч. ѕ҃; там же, ч. з҃; тамъ же, ч. і҃. 139[17]

Образъ престои бци мовилъ. Ѿ(т) образовъ, ч. ѕ҃; тамъ же, ч. ѳі҃; Печерскои, ч. ѳ҃.

Образъ престои бци тваръ свою ω(т)вернулъ ω(т) поганина. Ѿ(т) образωвъ, ч. а҃.

Не пустилъ в(ъ) браму вожа сарацинского. Межы̀ поганами, ч. и҃.

Образы треба шановати, кто не шануєтъ, караный бываєтъ. Межы геретыками. ч. д҃.; ω(т) образωвъ, ч. ки҃; там же, ч. д҃.; тамъ же, ч. лг҃.

З(ъ) образа пре(с)тои бци кровь шла̀. Ѿ(т) образω(в), ч. і҃; тамъ же, ч. лѕ҃; там же, ч. и҃.; Іверскои, ч. є҃.

Образωвъ не треба и не годитъсѧ болванами звати. Межы̀ геретиками, ч. ѳ҃.

П. Процессїю треба ω(т)правовати на(д) молѧчимисѧ. На(д) молѧчимисѧ, ч. ді҃; тамъ же, ч. ѕі҃; ω(т) образω(в), ч. мд҃; на розны(х) мѣстца(х), ч. ді҃.

Погане пр(с)тую бцу шанують и выхвалѧють. Межѝ поганами, ч. є҃; там же, ч. д҃; тамъ же, ч. к҃; тамъ же, ч. г҃; тамъ же, ч. ді҃.

Присѧга. Кто фалшиве присѧгаєт(ъ), той ка//раный бываєтъ. В(ъ) церквахъ єй, ч. в҃; Печерскои, ч. і҃. 140 зв.

Присѧга часомъ бываєтъ неважнаѧ и годитъсѧ ѡную зламати. Межѝ законниками, ч. ді҃.

Параклисъ албо молебенъ до престои бци що чынитъ? На(д) молѧчимисѧ єй, ч. кв҃; Печерскои, ч. лѳ҃.

Па́ныхъ напо́їовъ престáа бца кáжетъ хранитиса. На ро́зныхъ мѣ́ст-цахъ, ч. вї.

Послуше́нство стáршому трéба ω(т)давати. Покýта. Престáа бца кá-жетъ за грѣхѝ покýтовати. Печéрскои, ч. зї.

Р. Рáй. Пр(с)тáа бца з(ъ) рáю два вѣнцѝ прислáла. На(д) захову́ючими де-ви́цство, ч. аї.

Рýку образъ престо́и бци протагнýлъ и яблоко взалъ. Ѡ(т) образовъ, ч. ни.

Малара̀ задéржалъ падáючогω. Межы̀ злы́ми дýхами, ч. є.

Рýку ω(т)тáтую с. Іωа(н). Дамáскину улѣчи́ла. На(д) млáчимиса, ч. аї.

С. Сты́хъ мо́щи, тѣ́ла, кóсти, шáты, пóасы, пéрстенѣ, грóбы и релѣ́квїи

142[18] и́ншыи трéба // шановáти. Печéрскои, ч. а; ω(т) шáтъ и пóаса єй, ч. в; там же, ч. г; тáм же, ч. ѕ; ω(т) пéрстена єй, ч. в; тáмъ же, ч. д; тамъ же, ч. и; над(ъ) захову́ючими деви́цъство, ч. д.

Сты́и са южъ в(ъ) нбѣ знайдýютъ. На(д) захову́ючими деви́цствω, ч. а; там же, ч. з; на(д) умéрлыми, ч. ѕ; в(ъ) црквахъ єй, ч. є.

Сты́и за насъ бгу мóлатъса на ро́зныхъ мѣ́стцахъ, ч. є.

Ста и́хъ трéба шановáти, бо карáный бывáєтъ, хто не шанýєтъ. На(д) хо́рыми, ч. зї; межы геретыкáми, ч. зї; Печéрскои, ч. кг.

Сты́и боро́натъ христїáнъ, а погáнω(в) гро́матъ. На войнѣ̀, ч. є; тáмъ же, ч. и.

Сты́мъ повы́нни смω честь ω(т)давáти и мли́тиса и́мъ, бо онѝ въ потрé-бахъ насъ ратую(т). На(д) захову́ючыми деви́цство, ч. д; межы геретыкáми, ч. з.

Смѣ́хωвъ и жáртωвъ кáжетъ престáа бца выстерѣгáтиса. Надъ захо-вýючими деви́цъство, ч. [19]

Слѣпо́му [20]... пре(с)таа бца дала очи, а шыдéрцу видáчогω ωслѣпи́ла.

142 зв. Ѡ(т) образов(ъ), чýдо аї. //

Смéрть. Престáа бца ω(т) смéрти людéй боро́нитъ. На(д) млачимиса єй, ч. ла; та(м) же, ч. кѳ.

Часъ смéрти своéи вѣ́даютъ, котóрыи престо́й бци слýжатъ. На(д) млáчимиса, ч. кз; Кýпатицкои, ч. и.

Стрѣтéнїє дла чогὼ црковъ нша празнуєт(ъ). На ро́зныхъ мѣ́стцахъ, чýдо ѕ.

Т. Тр(о)цу пренайстѣ́йшую в(ъ) нбѣ ωтвóреномъ и престýю бцу на правици тр(о)ци пренастѣ́йшои стоáчую ви́дѣли. На ро́зны(х) мѣ́стца(х), ч. з.

Татаринъ пр(с)ту́ю бцу видѣлъ и в(ъ) Ха увѣри(л). Межѝ пога́нами, ч. sі.

Туре́цкїй ба́ша, бу́дучи хо́рый, ѡде́ржалъ здоро́вье ѡ(т) престо́и бци. На(д) хо́рыми, ч. s.

Татарскїй царъ пр(с)ту́ю бцу шану́єтъ. Межѝ пога́нами, ч. зі.

Теле́сный грѣхъ нечы́стый, кото́рыи люде чы́натъ, тыхъ пр(с)та́а бца, ненави́дитъ. Над(ъ) грѣшниками, ч. в; та́м же, ч. s; на(д) неумѣєтными, ч. а.

Та́нци. Па́нна єднà гды танцова́ла, за то́є вступи́лъ в(ъ) ней злый ду́хъ и му́чилъ єй. Въ црквахъ єй, чу́до и. // 143

У. Уме́рлыи. Тре́ба за уме́рлыхъ млитиса, ѡфѣру приноси́ти, ял(ъ)му́жну дава́ти и добродѣтели и́ншыи чыни́ти, пожыте́чно им(ъ) то́є. Надъ умерлыми, ч. є; та́мъ же, ч. s; въ црквахъ єй, ч. s.

Уме́рлыхъ пр(с)та́а бца ѡ(т) пе́кла боро́нитъ моли́твами своими и до живота̀ и́хъ привертає́т(ъ) дла поку́ты. На(д) уме́рлыми, ч. д; та(м) же, ч. а.

Уме́рлую невѣсту земла̀ з(ъ) гро́бу наве́рхъ вы́кинула. Ку́патицкои, ч. д.

Ф. Флѡре́нцїа. Єде́нъ чл҃къ(ъ) в(ъ) Флѡре́нцыи ви́дѣлъ вѡ́зъ, в(ъ) кото́ром(ъ) овца̀ и ле́въ былѝ запра́жени, на то́мъ во́зѣ преста́а бца сидѣла. Въ црква(х) єй, ч. д.

Х. Хриса́фїй домъ свой на црковъ пр(с)то́и бци ѡберну́лъ. Межы̀ злы́ми ду́хами, ч. ѳ.

Хоругѡ́въ. Мѣсто хоругвѝ ѡдѣн(ь)є престо́и бцы з(ъ) му́ру вы́вѣсили и непрїа́телей слѣпото́ю поразили. Ѿ(т) шат(ъ) и по́аса, ч. в.

Хс вы́малїованый на кр(с)тѣ распа́тый мо́ви(л). // Пече́рскои, ч. а. 143 зв.

Хс, дита́мъ бу́дучи малы́мъ, на рука́хъ престо́и бци мо́вил(ъ). Уходачои въ Єгѵ́петъ, чудо г.

Хлѣбъ. На якую па́матку на́ши хр(с)тїа́не правосла́вныи при ѡбѣдѣ часть хлѣба зоставуют(ъ) и по ѡбѣдѣ подно́сатъ єго̀ и зажыва́ютъ, блгодаре́нїє чы́начи. По(д) часъ успе́нїа єй, ч. аі.

Ѿ(т). Ѿ(т)цъ. Єкатери́нѣ Сене́нской бгъ ѡ(т)цъ що ѡбави́лъ? На(д) грѣшниками, ч. з.

Ѿ(т)цы с. на пу́щи якъ зло́го ду́ха ѡ(т) себе ѡ(т)гона́ли. Межѝ зли́ми ду́хами, ч. в.

Ц. Црковъ. Преста́а бца герети́чку до церкви не пусти́ла. Межѝ геретыка́ми, ч. г.

Црковъ кто будуетъ престои бци, ωна им(ъ) тоє нагорожаєтъ. Як(ъ) же? Въ црквахъ єй, ч. кє; над(ъ) молѧчимисѧ, ч. кд.

До црквы невѣста грѣшнаѧ не могла внїйти, за двєрми стоѧла, не могла з(ъ) мѣстца рушитисѧ. Над(ъ) грѣшниками, ч. г.

144 Црковъ Печерскаѧ на // повѣтру показаласѧ. Печерскои, ч. в; там же, ч. г.

Црковныи речи кто беретъ и собѣ привлащаєтъ, караный быває(т). Якъ же? Въ црквахъ єй, ч. а; ω(т) образωвъ, ч. г; межи злыми духами, ч. з; на розныхъ мѣст(ъ)цахъ, ч. и.

Ч. Чары. Престаѧ бца ω(т) чарωвъ боронитъ. Межи поганами, ч. з; ω(т) образовъ єй, ч. ла.

Ш. Шаты свои є(д)на хораѧ невѣста пр(с)той бци дала, поты(м) ґды по нихъ жаловала, здоровьє ωдержавши, привернулисѧ єй шаты и хороба. Ѡ(т) образωвъ єй, ч. вї.

Шалѣ. Грѣхи єдного лихварѧ на шалах(ъ) дїаволи важили. Над(ъ) грѣшниками, ч. ї.

Щ. Щастю не треба дуфати и в(ъ) гордость сѧ по(д)носити, бо щастѧ єст(ъ) ω(т)мѣнноє. На розных(ъ) мѣстца(х), ч. д.

Ю. Юстыновѣ цесаровѣ розумъ прстаѧ бца привернула, же ωнъ бож(ъ)-
144 зв. ницю жидовскую ωбернулъ на црковъ. Межи жыдами, ч. є. //

Я. ѧзыкъ Несторїєвѣ робаки росточили, которы(м) он(ъ) пр(с)тую бцу блюзнилъ. Межи геретыками, ч. в.

Янусова божница въ Рымѣ упала, ґды престаѧ бца Ха породила. Межы сѵбѣллами, ч. аї.

Ѱ. Ѱалми чыталъ єденъ чловкъ розныи, которыи почынаютсѧ ω(т) литеръ, в(ъ) имени пр(с)тои бци знайдуючихсѧ. За тоє престаѧ бца що по смерти єгω учынила? Презъ имѧ Марїа, ч. г.

Ѳ. Ѳеωфилъ запрѣлсѧ Ха и пр(с)тои бци, знову пришолъ до ласки бжеи за предстател(ъ)ствомъ, престои бци през(ъ) покуту свою. Над(ъ) грѣшниками, ч. а.

Ѵ. Ѵппωлитъ улѣчилъ Петра хорого, ведлув(ъ) [!] росказанѧ мтки бжеи.
145 На(д) хоруючими, ч. зї. //

ЧЫТЕЛНИКУ ПОБОЖНЫЙ,

помылки нѣкоторыи, тут(ъ) знайдуючїисѧ, сам(ъ) собѣ, взѧвши перо, поправъ такъ: **юж(ъ) сѧ** — на(д) захοвуючими двцтво, ч. и, вѣрш(ъ) ка.— напиши **иж(ъ) сѧ. Велериѧновѣ** — тамъ же, ч. аї, вѣрш(ъ) г.— напиши

ВалериА́новѣ. Коли(м)ба — на(д) хо́рыми, ч. з҃, вѐрш(ъ) а҃.— напишѝ **Колю(м)-ба. Галло́нъ** — та́м же, ч. і҃., вѐршъ і҃.— напишѝ **Га́ллі̑овъ. З(ъ) Телентѝну** — та́м же, ч. ѕ҃, вѐршъ а҃.— напиши **З(ъ) Толенти́ну. Сталъ** — межы пога́нами ч. з҃і, вѐршъ к҃д — напишѝ **ста́вил(ъ). Остовѣ** — ѡ(т) обра́зовъ, ч. л҃ѕ, вѐршъ а҃.— напишѝ **островѣ. Єґини** в(ъ) црквахъ єй, ч. г҃, вѐрш(ъ) а҃.— напишѝ **Єґи́на. Антара́сдо(с)** — та́м же, ч. к҃ѕ, вѐршъ а҃.— напишѝ **Антара-досъ. За́коннитъ** — межы за́конниками, ч. є҃, вѐршъ а҃.— напишѝ **за́кон-ни(к). Ч҃ли** — межы за́ко(н)никами — напиши **к҃и. В(ъ) црквѣ и пр(о)ч. збу-доза́нои** — межы за́ко(н). ч. к҃и, вѐрш(ъ) и҃., ѳ — напиши **црквы̀ збудова́-ныи.** // 145 зв.

ПРИМІТКИ

[1] Помилка, очевидно, потрібно *еи*; [2] У стародрукові помилково десАтоє; [3] У стародрукові помилково 36; [4] У стародрукові помилково 34; [5] Помилка, потрібно 42; [6] Помилка, потрібно 44; [7] Помилка, потрібно 45; [8] Помилка, потрібно 47; [9] Помилка, потрібно *семнадцатоє;* [10] Помилка, потрібно 58; [11] Помилка, потрібно *девАтое*; [12] Помилка, потрібно 73; [13] Помилка, потрібно 75; [14] Помилка, потрібно 97; [15] Помилка, потрібно 99; [16] Помилка, потрібно 139; [17] Помилка, потрібно 140; [18] При пагінації помилково пропущено 141; [19] Номер чуда прочитати неможливо, текст пошкоджено; [20] Далі текст пошкоджено.

СКАРБНИЦА

ПОТРЕБНАѦ И ПОЖЫТЕЧНАѦ ВСЕМУ̀ СВѢТУ, ПРЕС͠ТАѦ Б͠ЦА ЄЛЄ́ЦКАЯ З ВЕЛИ́КИМИ СКА́РБАМИ, З(Ъ) ЧУДАМИ СВОИ́МИ, Ѡ(Д) ВЫСО́ЦЕ В(Ъ) Б͠ГУ ПРЕВЕЛЕ́БНОГѠ ЄГѠ̀ МЛ(С)ТИ Г(С)ДНА Ѡ(Т)Ц͠А ІѠАНѢ́КІЯ ГАЛЯТОВСКОГО АРХИМАН(Ъ)ДРИ́ТЫ ЧЕРНѢ́ГОВСКО(Г)[О] ЄЛЄ́ЦКОГО ЗНА́ЙДЕНАѦ, И З ТИПОГРА́ФІИ В(Ъ) НО́ВГОРОДКУ СѢ́ВЕРСКОМ(Ъ) РОКУ ҂АХОЅ. М(С)ЦА АВГУСТА
1 нн. ДНѦ К͠Г СВѢТУ ѠБ(Ъ)ѦВЛЕНА. //

Положу̀ в(ъ) безво́дных(ъ) зе́мли смрѣ́чіє [єлину́] и зелени́чїє. Иса́їѧ м͠а.

Азъ укрѣплю и́, якѡ смрѣ́чъ [е́ль] учаще́н(ъ). Іѡ́сїа. д͠і.
Возни́кнетъ вѣдра́чїѧ мѣ́стѡ кvпари́съ [вулга́та мо́витъ] єлина: Исаїа.
1 зв. нн. н͠є. //

ЯСНОВЕЛМО́ЖНОМУ ЄГѠ̀ МЛ(С)ТИ ПА́НУ ІѠАНОВѢ САМУИЛОВИ́ЧОВѢ, ГЕТМА́НОВѢ ВО́ЙСКА ЄГѠ̀ ЦАРСКѠ(Г)[О] ПРЕСВѢТЛѠ(Г)[О] ВЕЛИ́ЧЕСТВА ЗАПОРО(З)КО(Г)[О], ФУНДА́ТОРОВѢ СВОЄ́МУ И ДОБРОДѢ́ЄВИ ЛАСКА́ВОМУ ЛА́СКИ Б͠ЖЕЙ НА ЗЕМЛѢ, ДО́БРОГѠ ЗДОРО́ВѦ, ДОЛГОДЕ́НСТВІѦ, ЩАСЛИ́ВОГѠ ЖИ́ТЇѦ И ЗВИТѦЗТВА НА(Д) НЕ́ПРІѦТЕЛѦМИ, ПО́ТЫМ(Ъ) ВѢ́ЧНОГО В(Ъ) Н͠БѢ ТРИУ́МФУ Ѡ(Д) ЩЕ́ДРОИ ДЕСНИ́ЦЫ Б͠ГА В(Ъ) ТР(О)ЦИ ЄДИ́НОГѠ ПОЛУЧИТИ ХР(С)ТІАНИ(Н) УСЕ́РДНО ЖЕЛА́ЄТ(Ъ)

Скарбни́цу дорогу́ю з дороги́ми ска́рбами приношу̀ пре(д) за́цный ко(н)спек(т) ва́шъ, ясневелмо́жный гетма́не козац(ь)кї́й, м(с)цѐвый па́не мо́й и добродѣ́ю ласка́вый. Скарбни́цею е́стъ прес͠та́ѧ б͠ца Єлецкая, ска́рбами сѧ чу́да єй называ́ютъ. Таку́ю скарбни́цу и ска́рбы такі́и спомина́лъ Х͠с, мо́вѧчи: «Б͠лгі́й ч͠лвкъ ω(д) блага́го сокро́вищ(а) ср(д)ца своє́гѡ изно́ситъ бла-
Лу́к. ѕ. го́е». Длѧ тогѡ̀ ту́ю скарбни́цу прес͠ту́ю б͠цу Єле́цкую з(ъ) ска́рбами, з(ъ) чу́дами єѣ́, приношу̀ велмо́жности твоє́й, бо велмо́жность твоѧ̀ в(ъ) Чернѣ́-
2 нн. говѣ прес͠то́и б͠ци // Єле́цкой це́рковъ знамени́тую ω(д) б͠лгочести́вω(г)[о] кнѧ́зѧ Чернѣ́говскогѡ Свѧтосла́ва Яросла́вич(а), вну́ка Володы́мера, мона́рхи Ру́скогѡ, з(ъ) ка́менѧ збудова́нную и ωд(ъ) злочести́вогѡ Ба́тїѧ, тата́рскогѡ царѧ̀, зопсованую, з(ъ) своє́и скарбни́ци свои́ми ска́рбами реставру́єш(ъ) и єриґуєшъ. Мо́вил(ъ) Х͠с в(ъ) це́рквѣ Ієрусали́м(ъ)ской до то́ржниковъ: «До(м) мо(и) до́мъ м͠лтвы нарече́т(ъ)сѧ, вы́ же сотвори́сте єгѡ̀ верте́пъ
Ма(ѳ) .к͠а. разбо́йникомъ». Та́къ ц͠рков(ъ) б͠ци Єле́цкои, до́мъ б͠жі́й, до́мъ м͠лтвы, учини́лъ верте́пъ разбо́йникомъ. З(ъ) разбо́йниками тата́рами Ба́тї́й незбо́жный, до Чернѣ́гова притѧгну́вши, але велмо́жность твоѧ̀ зопсова́ную це́р-

ковъ Єлѣцкую направуєшъ и фундуєшъ, маючи на памати своєй ѱалмоґрафовы Хр(с)това написаныи: «Ревность дому твоєгѡ снѣсть ма». Ѱа(л) .ѯи.

Тую церковъ Єлѣцкую велможность твоа и приѡздоблаєш(ъ), читаючи Двдовы слова иншїи: «Г(с)ди, возлюбихъ блголѣпїє дому твоєгѡ». Мѣй теды велможность твоа надѣю такую, же за свои скарбы, выданыи для направована и будована зопсованои црькви Єлѣцкои ѡдъ тоєи скарбницы престои бци Єлѣцкои, ѡдержишъ скарбы великїи: доброє здоров(ь)є, долго // денствїє и щасливоє житїє, ѡсобливе ѡ(д) тоєи скарбницы престои бци ѡдержышъ на войнѣ скарбъ великїй, помощъ великую такъ, же за помочу престои бци можешъ звитажити бѣсурмановъ, татаро(в), турковъ и непрїателе(и) иншыхъ, которыи хотатъ на кшталтъ волко(в) немилостивыхъ овцы Хви людей правовѣнры(х) [!] поглотити. Для тогѡ Хс до ап(с)ловъ мовилъ: «Сє азъ посылаю васъ, якѡ овца посредѣ во(л)ко(в)». Я при моихъ молитвахъ недостойныхъ зычу велможности твоєй такогѡ на войнѣ проґрессу щасливогѡ, якъ щасливогѡ проґрессу на войнѣ дознавалъ Петръ козакъ Сагайдачный, гетман запорозкїй, который по(д) Хотѣньєм(ъ) потужне громилъ войска турецкїи и татарскїи, ґды по(д) Хотѣн(ъ) з(ъ) войсками великими Ѡсманъ, цесаръ турецкїй, притагнулъ. Єсли бы Сагайдачный з войскомъ запоро(з)кимъ не загамовал(ъ) тамъ потуги турецкои, певне бы турки махометанѣ в(ъ) Рос(с)їи почали з(ъ) церквей хр(с)тїански(х) мечеты свои махометанскїи альбѡ стайнѣ для своихъ коней махометанскихъ чинити. Той же Сагайдачный славноє мѣсто Кафу в(ъ) тварицѣ з рицерствомъ запорозкимъ тамъ, // чолнами приѣхавши, взалъ и всѣхъ турковъ и татаровъ бѣсурмановъ выстиналъ и мнѡгих(ъ) невольниковъ хр(с)тїанъ з неволѣ поганскои вызволилъ и великими скарбами ѡ(д)толь до Россїи, ѡ(т)чизны своєи, вернулса.

Ѱа(л) .кє.

2 зв. нн.

Ма(ѳ) .ї.

Мартин(ъ) Бѣлскїй, книг(а). .й. ли(ст) .кг.

3 нн. Кирилъ Давидови(ч) з(ъ) Сед(ъ)нева присылалъ мнѣ до Чернѣгова крони(ч)ку, ѡ козакахъ написаную, в которой гербъ такїй є(ст) напїсаный

Пишутъ єще гисторикове, же козакъ Венжикъ Хмелницкїй татаровъ громилъ по(д) Заслав(ь)ємъ року ≠афлд, ґды са татаре пре(з) рѣку Горѣнь переправовали. З которои гисторїи даєт(ъ)са вѣдати, же той козакъ Венжикъ Хмелницкїй былъ гетманѡ(м) альбѡ иншымъ реґиментаромъ в(ъ) козацкомъ войску, поневажъ тутъ єму самому надъ татарами по(д) Заслав(ь)ємъ звитазство приписано. Для тогѡ Стефанъ Баторїй, кролъ польскїй, войску Запоро(з)кому далъ за гербъ на печати рицера самопалъ на рамѣ, у бока шаблю и на головѣ перекривленый колпакъ маючогѡ, понева(ж) рицерѣ запорозкїи не тылько в(ъ) полю, але и на морѣ з(ъ) непрїателами воюют(ъ), з самопаловъ стрѣлают и шаблами непрїателей стинаютъ, ґалерѣ тежъ и катерги турецкїи на морѣ на кшталтъ колпака перекривленогѡ догоры дномъ перекривлаютъ и в(ъ) морѣ затоплаютъ и мѣстъ турецкихъ и татарскихъ // добываютъ и на кшталтъ колпака перекривленогѡ тыи мѣста перекривлают(ъ), а найпершей за позволен(ь)ємъ Жиґмонта Першогѡ, корола полскогѡ, почали са козаки на Запорож(ъ)ю збѣрати.

3 зв. нн.

Року ≠афѕі., ведлугъ повѣсти кронѣкаровъ, ґды Мендыкерей, царъ Перекопскїй, зламавши присагу Жиґмонтовѣ Першому, з татарами в рускїи крайны в(ъ)пал(ъ), и у Бузка са положилъ кошемъ, и загоны роспустилъ, и мѣста и села выпалилъ, вылупилъ и выпустошилъ, и людей и быдла немало до своєгѡ коша пригна(л) и до Перекопу ѡ(д)ишолъ, в той часъ Жиґмонтъ Першїй позволилъ козакомъ тамъ збѣратиса, жебы ѡ(т)чизну ѡ(д) поганѡ(в)

Алеѯа(н)де(р) Ґваґнѣн(ъ) о козака(х), книг(а) .г. ли(ст) .лв.

СКАРБНИЦА

ПОТРЕБНАЯ

И пожиточная всему свѣту,

Пресвятая Богородица Черниговская

з великими скарбами з чудами своими

от Высоце в Бгу Превелебного его млти

Гсдна Отца

Іоанникія Галятовского

Архимандриты Черниговского, Елецкого,

знайденая.

В Типографіи, в Новгородку Северском

року ахоѕ мца Августа, дня кг.

свѣту обявлена.

«Скарбница потребная». Новгород Сіверський, 1676. Титульна сторінка

боронѝли и за позволе́н(ь)ємъ короле́вски(м) почалѝ козакѝ на ѡстровáх(ъ) áльбо на вы́спахъ Днѣпровы́хъ жити, где мáю(т) армáты свои, котó-рыи на зáмкахъ туре́цких(ъ) и татáрскихъ побрали. А найпе́ршый гетмáнъ козáцкїй бы́лъ Прецлáвъ Лан(ъ)цкорóн(ъ)скїй, котóрый з козакáми пошóлъ по(д) Бѣлáгородъ и занáлъ тáмъ стáдѡ туре́цкоє и татáрскоє и гнáлъ додóму. А ґды̀ татаре и тýрки, догони(в)ш(и) и́хъ у е́зера Вѣ́дова, дáли би́тву и́мъ, звитáжили наши козакѝ бѣсурмáновъ и з кори́ст(ь)ю // сѧ до своє́гѡ мешкáнѧ вернýли. Дай, бж҃е, богáтый в(ъ) мл(с)ти, дáй козакóмъ єщѐ богáт(ъ)ствѡ науки такóи, жебы̀ слýхали гетмáна своє́гѡ, полковникóвъ и стáршыхъ и́н(ъ)шых(ъ) и шановáли, слýхаючи ап(с)ла Пáвла, мовѧ́чогѡ: «Всѧ́ка душа̀ влáстемъ предержáщи(м) да повинýєт(ъ)сѧ, нѣ́сть бо влáсть áще не ѡ(т) бг҃а». Дáй, бж҃е, и́мъ єщѐ згóду и любóвъ и є́дность, жебы̀ в(ъ) згóдѣ и в(ъ) любвѣ̀ и в(ъ) є́дности з(ъ) собóю жилѝ, тò бóлшую слáву бýдутъ мѣ́ти, бо и́хъ ни тýрки, ни татáре, ни и́ншыи не́прїѧтели не звитѧ́жатъ, áле ѡд(ъ) ни́х(ъ) звитѧ́жены бýдут(ъ). Длѧ тогѡ̀ до козакѡ(в) пр(о)ркъ Дв҃дъ мóвитъ: «Сѐ нн҃ѣ чтѡ̀ добрѡ и́ли что крáсно, но є́же жити брáтїи в(ъ)кýпѣ?» Мáєтъ вóйско Запоро(з)коє слáву великую не тылькѡ длѧ̀ вели́кои ѡ(д)ваги рицéрскои, але и длѧ̀ своих(ъ) гетмáновъ з фами́лїѣ вели́кои, бо Прецлáвъ Лан(ъ)цкорóнскїй з дóму сенатóрскогѡ, пóтым(ъ) Димѣ́тръ, кнѧ́зь Вишневе́цкїй, та(к)же Євстáфїй, кнѧ́зь Ружи́н(ъ)скїй. Фами́лїи вели́кии былѝ гетмáнами запорóзкими на почáтку, ґды̀ сѧ почалò козáцкоє вóйскѡ на Запорóж(ъ)ю збирáти. Знайдýют(ъ)сѧ те́ж(ъ) козакѝ донскїи, которїи на(д) рѣкóю Дóномъ живýтъ и подъ // влáдзою московскою сýт(ь) и човны̀ свои з(ъ) Дóну рѣкѝ до Вóлги на вáлкахъ пре(з) горỳ переволо(ч)ную переволочáютъ и татáромъ и тýркомъ(ъ) шкóды чи́нѧтъ. З ты́ми козакáми донски́ми альбѡ московскими схóдѧт(ъ)сѧ те́жъ чáсом(ъ) и козаки запорóзкїи, але мýсѧт(ъ) зе(м)ле́ю итѝ, бо прїйтѝ водóю не могутъ. Котóрыи козакѝ всѣ̀ мáют(ъ) єщѐ слáву длѧ̀ нáзвѣска своє́гѡ, бо козакѝ, вéдлугъ здáнѧ мýдрыхъ людéй нѣ́которыхъ, назвáны сýть ѡ(д) козарóвъ, котóрых(ъ) Матїѧ́ш(ъ) Стрикóвскїй в(ъ) кни́зѣ д҃, в(ъ) раздѣ́лѣ г҃, на ли́стѣ ркѕ҃ споминаєтъ, мóвѧчи, же ты́и козарѣ̀, лю́де нáроду рýскогѡ, з мóци сѧ выбїѧ́ли Сватослáву Ігоровичовѣ, монáрсѣ рýсскому, длѧ тогѡ̀ Сватослáвъ з(ъ) козарáми войнỳ точи́л(ъ) и оныхъ порази́лъ и до послушéнства привѣл(ъ) и на нихъ дáнь вложи́лъ. А́ле ѧ̀ и́н(ъ)шыхъ людéй мýдрыхъ сѧ держỳ сентéнцїи, котóрыи мóвѧт(ъ), же козакѝ назвáны сýтъ ѡ(д) Козоро(ж)ца, бо Козорóжецъ є́стъ знакъ в(ъ) зодїѧ́ку нб(с)номъ, в(ъ) котóрогѡ слн҃це м(с)ца децéмбра вступýєтъ. Зачи́мъ козакѝ ѡ(д) Козоро(ж)ца сýтъ назвáны, поневажъ з рогáми хóдѧтъ, котóрыи рогѝ на бокỳ своéмъ з(ъ) пóрохом(ъ), належáчы(м) до стрѣлѧ́нѧ, // нóсѧтъ и якъ по высóкомъ нб҃ѣ Козорóжецъ в(ъ) зодѣ́аку нб(с)номъ поступýєтъ, тáкъ на высóкїи стѣ́ны, вáлы и мýры бѣсурмáнскїи пóле(м) и мóремъ козакѝ прихóдѧчы вступýютъ и, з рогóвъ своих пóрохъ в(ъ) самопáлы сыплючи, на бѣсурмáнов(ъ) альбо махометáновъ и не́прїѧтелей иншыхъ з(ъ) самопáловъ стрѣлѧ́ютъ и их(ъ) звитѧжáютъ и мѣстà и пáнства ихъ по(д) мóцъ свою̀ подбиѧ́ютъ. И могýтъ козакѝ словà ѱалмоґрáфовы мóвити: «ѿ тебѣ̀ врагѝ нáша избодéмъ рогáми». Мáютъ козакѝ слáву длѧ̀ умѣ́єтности своєи, же умѣ́ютъ перехóдити порóги, котóрыи сáм(ъ) бг҃ъ змуровáлъ, и трýдно и́хъ тýркомъ и татáромъ перейтѝ и прїйтѝ до козакóвъ и козакóмъ шкóдити. Але козакѝ в(ъ)

4 нн.

Ри(м) .гі. Алеѯа(н)де(р) Ґваґнѣн(ъ) о козака(х), книг(а) .г҃. ли(ст) .лв҃.

4 зв. нн.

Матїѧ(ш) Стрико(в). Ро(з) .г҃. ли(ст). ркѕ҃.

5 нн.

Ѱа(л) .мг҃. Алеѯа(н)де(р) Ґваґнѣн(ъ),

книг(а) .г҃, ли(ст) .лг҃. о козака(х) чолна́хъ свои́хъ по ли́нѣ са спускаючы та́к(ъ), же на гору̀ за́сь тагнучиса по ли́нѣ, поро́ги тыи перехо́датъ и на мо́ре хо́дятъ и ту́ркомъ и тата́ромъ шко́дат(ъ).

Ма́ютъ козакѝ те(ж) сла́ву дла вѣ́ры православной, же правосла́вную вѣ́ру восто́чнои це́ркви захову́ютъ, кото́раа цркōв(ъ) ω(д) восто́ка, ω(д) Х҃а
Заха(р) .ѕ҃. на́звиско своѐ ма́єтъ, бо до Х҃а пр(о)ркъ Заха́рїа мо́вит(ъ): «Восто́къ има̀
5 зв. нн. єму̀». Ѡ(д) восто́ка похо́дитъ свѣ́тлость, кото́раа // те́мности розганает(ъ). Та(к) в(ъ) це́ркве восто́чной ме́шкаючы, Х҃с восто́къ свѣ́тлостю вѣ́ры правосла́вной розганаєтъ ме́жы людмѝ невѣ́рными те́мности невѣ́рства, балвохва́л-
Єфе(с) .є҃. ства и гере́зїй розмайтыхъ. Дла тогѡ ап(ст)лъ Па́велъ єфеса́номъ написа́лъ: «Бѣ́сте бо и́ногда тма̀, ны́нѣ же свѣ́т(ъ) ω г(с)дѣ». За ту́ю вѣ́ру правосла́вную це́ркви восто́чнои во́ины запоро́зкїи вою́ют(ъ) з махомета́нами невѣ́рными, з(ъ) пога́нами и з геретика́ми, вѣ́даючи, же во́йску ізра́илскому каза́л(ъ)
Дѣ́вторъ .з҃. са(м) б҃гъ воєва́ти Ам(ъ)море́а, Ханане́а и невѣ́рных(ъ) пога́нов(ъ), и́ншы(х) балвохва́лцов(ъ), мо́вачи: «Избїє́ши а̀, па́губою погуби́ши а̀, да не завѣща́єши к(ъ) ни́м(ъ) завѣ́та, не поми́луєши и(х)» Таку́ю вѣ́ру выхвала́ючы со-
Єvре(и) .аі҃. су́дъ избра́нный ω лю́дехъ ст҃ы́хъ старо́гω за́кону мо́витъ: «Вѣ́рою побѣди́ша ца́рствїа и про́чаа Бы́ша крѣ́пцы во бра́нехъ, ωбрати́ша въ бѣ́гство по́лки чу́-
Єфе(с) .ѕ҃. жы(х)». Таку́ю вѣ́ру правосла́вную ап(с)лъ Па́велъ та́рчею называ́єтъ, мо́вачи: «Воспрїє́мше щы́тъ вѣ́ры, в(ъ) не́м(ъ) же возмо́жете вса̀ стрѣ́лы лука́вагω ра(ж)деже́нныа [то̀ є́стъ грѣхѝ][1] угаси́ти». Тоєю та́рчею, вѣ́рою правосла́вною, козакѝ не ты́лькω склада́ют(ъ)са ω(д) невиди́мых(ъ) стрѣ́лъ [грѣхо́в(ъ)][1]
6 нн. // не́прїатела невиди́мо(г)[о], а́ле тоє́ю та́рчею, вѣ́рою, боро́на(т)са ω(д) стрѣ́л(ъ) ви́димы(х) тата(р)ски(х) и ω(д) джи́д(ъ) туре́цкихъ и ω(д) ωру́жїа и́ншогω, и́н(ъ)шыхъ не́прїателей видо́мыхъ. Пови́нны єщѐ при вѣ́ри правосла́вной во́ины запоро́зкїи учи́нки до́брыи мѣ́ти, бо ап(с)лъ Іа́кωвъ мо́-
Іа́кω(в) .в҃. витъ: «Яко же тѣ́ло бе(з) ду́ха ме́ртво є́стъ, та́кω и вѣ́ра бе(з) дѣ́лъ ме́ртва є́стъ». При до́брыхъ учи́нках(ъ) вѣ́ра правосла́внаа бу́дет(ъ) во́йску запоро́зкому та́рчею золото́ю, кото́рую рымла́номъ за подару́нок(ъ) Сы́монъ
а҃. Ма(к) .ді҃. Макк(а)ве́й посла́лъ, якω в(ъ) кни́га(х) маккаве́йскихъ напи́сано: «Посла̀ Сυмωнъ Нуминѣ́ωна в(ъ) Ри́мъ имѣ́юща щи́тъ зла́тъ вели́къ, тагостїю мна́съ ты́сащу на установле́нїє с ни́ми дру́жбы. Я́ко же слы́шаша лю́дїє словеса̀ си́а, рѣ́ша: «Кую б҃лгода́ть воздадѣ́мъ Сυмωну и сынѡ́мъ єгѡ̀?» Дла тоє́и сла́вы во́йска запоро́зкогω и дла̀ єгѡ вѣ́ры б҃лгочести́вои прина́лъ во́йско запоро́зкоє по(д) своѝ протекцїю пресвѣ́тлый и б҃лгочести́вый г(с)дръ ц҃ръ и вели́кїй кн҃зь Алеѯѣ́й Міха́йловичъ, всеа̀ Вели́кїа и Малыа и Бѣ́лыа Ро́ссїи мона́рха, ω(д) кото́рω(г)[о] сцептроно́сной рукѝ булаву̀ гетма́нскую вел(ъ)мо́жно(ст)
6 зв. нн. твоа̀ ωде́ржалесь, в(ъ)ступи́вши на урад(ъ) // гетма́нскїй за б҃зкимъ везва́-
Єvре́ω(м) .є҃. нїєм(ъ) и за б҃зкою промо́цїєю, ве́длугъ ап(ст)ла Па́вла мова́чогω: «Нѣ́кто́ же собо́ю прїє́млетъ честь, но зва́нный ω(т) б҃га». А то́є б҃гъ учини́лъ за м҃лтва́ми пр(с)то́и б҃ци, понева́жъ велмо́жно(ст) твоа̀ ма́єшъ пр(с)ту́ю б҃цу за патро́нку свою̀, дла тогѡ в(ъ) Чернѣ́говѣ церковъ престо́и б҃ци Єле́цкои направу́єшъ и выставу́єшъ. Бу́дь велмо́жность твоа̀ тако́и надѣи, же преста́а б҃ца

ω(д) Ха, сна своегω и бга нашегω, за тую ку церквѣ своей горливость и тутъ, на землѣ, велможности твоей звитѧ(з)твω на(д) всѣми непрїѧтелами, ωсобливе на(д) непрїѧтелами кр(с)та стгω, упроситъ, поневаж(ъ) ап(ст)лъ Павелъ мовитъ: «Врази кр(с)та г(с)днѧ, им(ъ) же кончина погибель». Упроситъ велможности твоей престаѧ бца ω(д) Ха сна свое(г)[о] и в(ъ) нбѣ триум(ъ)фъ вѣчный, которогω триум(ъ)фу нб(с)ного жебысь по долгыхъ и щасливыхъ лѣтехъ зосталъ участникомъ. Тогω велможности твоей щирым(ъ) аффектомъ зычу, приносѧчи скарбницу з(ъ) скарбами, которую скарбницу, пр(с)тую бцу Єлецкую, з(ъ) скарбами, з(ъ) чудами ей, рачъ велможность твоѧ ω(т) мене вдѧчне принѧти. Певне за молитвами престои бци ωдержишъ в(ъ) ска//рбницы нб(с)ной скарбъ вѣчный, виденїе лица бжогω, который скарбъ споминалъ Хс, до млоденца едногω, мовѧчы: «Иди елика имаши, продаждъ и даждъ нищы(м). И имѣти имаши сокровище на нбси». Філи(п) .г҃. 7 нн. Ма(р) .і҃.

Велможности твоей моему велце м(с)цѣвому пану и добродѣєвѣ великому вшелѧки(х) добръ земны(х) и нб(с)ных(ъ) зычливый слуга и бгомолецъ уставич(ъ)ный Іωанѣкій Галятовскій, архимандрита Чернѣговскій Єлецкій. // 7 зв. нн.

Въставши Мріам(ъ) въ дни ты, иде въ горнаа, пошла на горы нб(с)ныи, ω которых(ъ) написано: «Просвѣщаєши ты дивно ω(т) горъ вѣчныхъ». Лу(к) .а҃. Ѱа(л) .о҃.

Чтω сїѧ восходѧщаѧ ω(т) пустынѣ [ω(т) свѣта], ꙗкω стебло дымит(ъ)сѧ кадѧще [добродѣтели названыи][2], Смирна и Лѵванъ и ω(т) всѣхь вонь мѵроварца. // Пѣ(с) .г҃. 8 нн.

Хронологїя Чернѣговски(х) архїмандритω(в) пр(с)тои бци Єлецкои.

Чернѣговскїи архїмандритове Єлецкїи сѧ называю(т) Нѣфон(т), Андрїа(н), Іωна, Герасим(ъ), Никифо(р), Серафіω(н) Высоцкїй. Болше ихъ мѣло быти, понева(ж) є(ст) болше строителей, три(д)цѧ(т) и пѧ(т), которы(х) имена в(ъ) сѵнодику альбо в(ъ) помѣннику пр(с)тои бци Єлецкои сутъ написаныи. До тогω не тылко пре(д) Батїє(м), але и по Батїю были в(ъ) монастыру Єлецко(м) архїмандритове, понева(ж) монасты(р) Єлецкїй ω(д) Батїѧ спустошеный, потымъ знову направленый бы(л) и збудованый за пановавѧ в(ъ) Чернѣговѣ великих(ъ) кнѧзей московски(х). По тыхъ архїмандритах(ъ) православныхъ наступили архїмандрытове ω(д)ступники, которыи, ωдъступивши ωдъ вѣры православнои, принѧли з(ъ) костело(м) ры(м)ски(м) унѣю. А тыи архїма(л)дритове [!] унѣты сѧ называю(т) Кири(л) Ставровецкїй, Марїан(ъ) Ѡра(н)скїй, Іωсифъ Мещерин(ъ). По ты(х) архїмандрита(х) унѣта(х), православный чителнику, бгомолецъ твой Іωанѣкїй Галятовскїй, православный зоста(л) архїмандритою Чернѣговски(м), который тобѣ чуда пр(с)тои бци Єлецкои приноси(т). // В(ъ) чудѣ в҃. тωє написан(о). Тыи архїма(н)дритове унѣты за королѧ пол(ъ)ско(г)[о] Жиг-мон(ъ)та г҃. настал(и). 8 зв. нн.

Чудо первоє. Вωлодимеръ Сѧтославичъ, внук(ъ) Іговъ, правнукъ Руриков(ъ), монарха рускїй, въ Хр(с)та увѣривши, привѣлъ до вѣри хр(с)тїанскои и до крщенїѧ всѣ народы рускїи и болваны з(ъ) Рωссїи выкоренилъ Матї-Аш(ъ) Стріко(в). ли(ст)

.рма. и црковъ престо́и бци Десати́ннои в(ъ) Кіевѣ и стгѡ Васи́ліа и церквѝ и́ншыи в(ъ) Рѡ́ссіи побудова́лъ. По сме́рти єгѡ Яросла́въ, мона́рхою ру́скимъ зоста́вши, сы́нъ Волѡди́меровъ, збудова́лъ в(ъ) Кı́євѣ црковъ стои Сѡ́фїи, столи́цу митрополита́нскую, и на Золото́й бра́мѣ збудова́л(ъ) црковъ блго-вѣще́ніа престо́й бци. А ґды̀ уме́ръ Яросла́въ, снъ єгѡ̀ Сватосла́в(ъ) Яросла́-вичъ, вну́къ Володи́мера, мона́рхи ру́скогѡ, наслѣду́ючи в(ъ) побо́жности

Стріко(в). ли(ст) .роґ.

1 про(д)ковъ // свои́хъ, мѡна́рховъ ру́скихъ, будова́лъ црквѝ розмайтыи в(ъ) Рѡ́ссіи, на мнѡгихъ мѣ́сцахъ, бо в(ъ) Мало́й Рѡ́ссіи, на сѣ́веру, бли́зко мѣ́ста Чернѣ́гова, це́рковъ успе́ніа престо́и бци на гора́хъ Болди́нахъ змурова́лъ, которую црко(в) назыв́аютъ бца Єлецкая дла тогѡ̀, бо повѣда́ютъ в(ъ) Чернѣ́говѣ ѡбива́тели да́внїи, кото́рїи, бу́дучи са́ми в(ъ) дити́нно(м) вѣ́ку, чува́ли ѡ(д) ста́рыхъ людей моско́вски(х) Ѳеѡ́дора, протопо́пы чернѣ́говскогѡ, и Проко́піа, мѣщани́на чернѣ́говскогѡ, бо ты́и на Москвѣ са уроди́вши, ґды вели́кихъ кназе́й моско́вскихъ было̀ в(ъ) Чернѣ́говѣ па́нство и вла́дза, при-шлѝ до Чернѣ́гова дла мешка́на и в(ъ) Чернѣ́говѣ людемъ то́є повѣда́ли, же ѡны̀, малы́ми дѣ́тм(и) бу́дучи, ѡдъ стары́хъ про́дковъ свои́х(ъ) да́вную тради́цїю а́лбѡ нау́ку таку́ю чува́ли, же на то́мъ мѣ́сцу ѡдъ людей идучихъ ѡбразъ престо́и бци про́менами свѣ́тлыми якъ огне(м) ѡточе́ный єстъ ви-дѣ́ный и зна́йденый давнихъ ча́совъ на де́ревѣ єло́вомъ. Потвержаю(т) ги-сто́рїю ту́ю и тепе́ръ ѡбыва́телѣ те́жъ моско́вскїи, бо в(ъ) Москвѣ на ри́нку

Григорій Яхїмо́в. во́йтъ Чернѣ-го(в). и ста(р)-шїй бра(т) єгѡ Исаа́къ то́є по-вѣда́ли.

1 зв. и по мѣ́ста(х) и́ншихъ въ Рѡ́ссїи Вели́кой ѡбразы̀ таки́и // продаю(т), гдѐ намалі̂ова́но де́рево єло́воє а́льбѡ єли́ну з(ъ) галу́зами зеле́ными, ме́жи ты́ми галу́зами зеле́ными высо́ко сида́чаа є(ст) намалі̂ова́на роди́телка бжаа, на свои́хъ колѣ́нах дита́тко, Хр(с)та̀ сида́чогѡ, подъ па́хи лѣ́вою рукою дер-жа́чаа, а Хс в(ъ) лѣ́вой руцѣ держи́тъ ха́ртїю зви́тую. Таки́й ѡбразъ престо́и бци з(ъ) Вели́кои Ро́ссїи, з(ъ) мѣ́ста Володи́мера, Ники́та Ѳеѡ́доровичъ Козе́л(ъ) и бра́т(ъ) єгѡ̀ ме́ншїй Матѳе́й Ѳеѡ́доровичъ Козе(л) ро́ку ҂ахоѕ., м(с)ца генвара, привезлѝ до Чернѣ́гова на я́рмарокъ по(д) часъ бгоавле́ніа стго, кото́рый ѡбразъ у ни́хъ купи́вши Константи́нъ Константи́новичъ Ме-зопе́та ѡ(д)да́лъ в(ъ) Чернѣ́говѣ мца того́ жъ генвара̀ аі дна̀ до це́ркви бци Єле́цкой, бо таки́й ѡбразъ ѡд(ъ) моско́вских(ъ) ѡбыва́телей са называ́єтъ бца Єле́цкая, же в(ъ) Чернѣ́говѣ на єли́нѣ зна́йденый є́стъ ѡбразъ престо́й бци, свѣ́тлостю вели́кою са полы́скуючый. А то́є ѡбыва́телѣ моско́вскїи вы́читали у яко́гѡ лѣтопи́сца ру́ского а́льбо в(ъ) патерику̀ яко́мъ, понева́жъ

Алє́ѯѣй Ѳеѡдо-ровичъ Пи́са-ров(ъ), ґолова̀ стрил-цо(в) моско́в-скихъ, и Але-ѯа́деръ [!] Дани́ло-вич(ъ), ієромо-на(х) моско́в-скїй, повѣда-ли, же то є́ст(ъ) бца Єле́цкаа.

2 на Москвѣ якъ лѣтопи(с)ци ру́скїи, та́къ знамени́тыхъ монастыро́въ // ру́с-кихъ патерикѝ са знайду́ютъ альбо те́жъ престо́и бци вла́сный ѡбразъ на де́ревѣ єло́во(м) бли́зкѡ Чернѣ́гова зна́йденый, з(ъ) Чернѣ́гова до Москвы̀ по(д) ча́съ войны̀ єстъ перенѐсеный, поневажъ тепе́ръ в(ъ) Чернѣ́говѣ са то́й ѡбразъ не знайду́єтъ. До того̀ архїмандри́та, кни́ги сеѣ авторъ, зумы́слу на Москву̀ ро́ку ҂ахоѕ. посыла́лъ че́стногѡ ієромона́ха Сѵлве́стра Хмеле́-вича и з(ъ) нимъ дї́акона Генна́дїа пыта́тиса ѡ бци Єле́цкой, дла чого́ са

Дѣ́ало(с) то́є ро́ку ҂ахоѕ.

та́къ называ́ет(ъ). Пре(д) ты́мъ ієромона́хомъ и дїакономъ и пред(ъ) че́стнымъ
ієросхимона́хомъ Ѳеѡ́доромъ и дїа́кономъ Порфи́рїємъ, за́конниками чернѣ-
говскими, ста́ростю вели́кою и шеди́востю приѡздо́бленый ѡд(ъ) бга Никита
Ива́новичъ кна(з) Ѡдо́євскїй, боа́ринъ єгѡ̀ ца́рскогѡ пресвѣ́тло(г)[о] вели́-
чества, повѣда́лъ такіи слова̀: чува́ли мы́ ѡд(ъ) дѣдо́въ и пра́дѣдовъ своих(ъ),
же бли́зко Чернѣгова на де́ревѣ єло́вом(ъ) зна́йденый ѡбра(з) престо́и бци.
Дла того̀ збудова́наа та́мъ це́рковъ са называ́єтъ бца Єле́цкая, зачи(м)
ѡд(ъ) єли́ны а́льбѡ є́лю бца Єле́цкаа є́стъ назва́на, же на єлю а́льбо на єли́нѣ
ѡ́бразъ престо́и бци є́стъ зна́йденый. Ктѡ̀ на то́м(ъ) // де́ревѣ єло́вомъ ѡ́бразъ 2 зв.
мтки бжеи поста́ви(л), чи ве́длугъ росказа́на бзкогѡ члвкъ чи аггл(ъ),
того̀ не вѣ́дати, єдна́къ вѣ́дати да́єт(ъ)са, же то́й ѡбразъ роди́телки бжеи
на де́ревѣ єло́во(м) зна́йденый є́стъ за кна́за Чернѣговскогѡ Сватосла́ва
Яросла́вича, бо сvно́дикъ а́лбо поми́нникъ престои бци Єле́цкои, ѡдъ єп(с)па
Чернѣговско(г)[о] Зо́симы Прокопо́вича написаный, свѣдчитъ, же на то́мъ
мѣ́сцу Сватосла́въ Яросла́вичъ, кна́зь Чернѣ́говскїй, ѡ(т) створе́на свѣ́та
ро́ку ≠sфʒи. мурова́ную це́рковъ престо́и бци Єле́цкои збудова́лъ. Зго́жа́ю-
т(ъ)са з(ъ) ты́мъ сvно́диком(ъ) бци Єле́цкои а́льбо з(ъ) поми́нникомъ и на Мо-
сквѣ мешка́ючїи кназѣ Ѿдо́євскїи, та́кже кнзѣ Вороти́нскїи, кото́рїи фами́-
лїю свою̀ прова́датъ ѡд(ъ) кназе́й Чернѣговскихъ и мо́ватъ, же иду́тъ з(ъ)
линѣи Сватосла́ва Яросла́вича, кна́за Черни́говского, фунда́тора це́ркви
Єле́цкои. Дла того̀ Нїки́та Ива́новичъ вы́жей специфїкова́ный кна́зь Ѿдо́єв-
скїй и сы́нъ єго̀ Іа́кѡвъ Ники́тичъ кна(з) Ѡдо́євскїй, боа́ре єго̀ ца́рско(г)[о]
вели́чества, нара́квици атласо́выє зло́томъ и срѣ́бромъ гафтова́ныи, з(ъ)
выѡбраже́нїєм(ъ) блговѣще́нїа // престо́и бци и сты(х) ап(с)толовъ Петра́ 3
и Па́вла и херуви́мовъ и двѣ кни́ги друкова́ныи ап(ст)лъ и шестодне́вецъ
до монастыра престо́и бци Єле́цкои присла́ли. Кназь Вороти́нскїй за́сь
Іва́нъ Але́ѯїєвичъ, боа́ринъ єго̀ ца́рскогѡ вели́чества и намѣ́сникъ Каза́н-
скїй, до монастыра Єле́цкогѡ на два̀ фело́ны, кото́рыи пошито, присла́лъ
атла́су черво́ногѡ з(ъ) квѣ́тами золоты́ми, тѣ́шачиса з(ъ) того̀, же почалѝ
зно́ву направова́ти ѡд(ъ) Ба́тїа зопсова́ную и спусто́шеную це́рковъ Єле́-
цкую, кото́рую про́докъ их(ъ) Сватосла́въ Яросла́вичъ, кна́зь Чернѣговскїй,
збудова́лъ в(ъ) Чернѣговѣ. То́й же Іва́нъ Але́ѯѣєвичъ, кна́зь Вороти́нскїй,
пи́шучи ро́ку ≠ахоѕ. листъ до архїмандри́ты Єле́цкого, монасты́ръ Єле́цкїй
называ́єтъ ла́vрою, бо в(ъ) ли́стѣ то́м(ъ) зве́рху и вну́тръ, інтитула́цїю чи́-
начи, написа(л): «Архїмандри́тѣ сто́и ла́vри Єле́цкои». Же та́а ста́а и чудо-
тво́рнаа ла́vра ѡд(ъ) про́дка єго̀ є́стъ збудо́вана до того̀ на за́мку Чернѣгов-
скомъ. Тимоѳе́й Васи́лїєвичъ Чо́глоковъ, сто́лникъ и воєво́да єго̀ ца́рского
вели́чества, в(ъ) дво́хъ кронѣ́кахъ моско́вскихъ знайшо́лъ то́є намъ и читалъ,
же кназе́й Ѡдо́євскихъ // и кназе́й Вороти́нскихъ рожа́й иде́т(ъ) ѡд(ъ) Сва- 3 зв.
тосла́ва Яросла́вича, кна́за Чернѣговскогѡ, кото́рый з бра́томъ свои́мъ
Всево́лодом(ъ) Яросла́вичемъ, кна́земъ Переа́славским(ъ), Ізасла́ва Яро-
сла́вича, ста́ршогѡ бра́та своє́гѡ, вы́гнавш(и) з(ъ) Ки́єва, и са́мъ усѣ́вши на
столи́ци кна(з)тва Ки́євскогѡ, зоста́лъ мурова́нои це́ркви Пече́рской почасти

Сvно́ди(к) а́л(ь)бѡ поми(н)ни(к) престои бци Єле́цкои, ѡ (д) єп(с)па Чернѣгов. Зо́симы Прокопо́вича напі́саный

Дѣ́ло(с) то́є року ≠ахоє. непоєднокротъ

Сїлве́стер(р)

Ко́совъ, ли(ст). з҃а. в(ъ) Патерику Пече́рско(м). фунда́торомъ, понева́жъ ро́ку ѡд(ъ) створе́нѧ свѣ́та ҂ѕфпа. да́лъ по́ле свое и три́ста гри́венъ зло́та на будова́н(ъ)е тоє́й це́ркви и са́мъ зе́млю поча́лъ на фундаме́нта копа́ти. По́тымъ Сватосла́въ Яросла́вичъ з(ъ) бра́томъ свои́мъ Ізасла́вомъ Яросла́вичемъ поє(д)на́лсѧ и ѡд(ъ)да́лъ Кі́євъ Ізасла́ву, а са́мъ усѣ́лъ в(ъ) Чернѣ́говѣ.

Сvно́ди(к) пр҃есто. б҃ци Єле́цкои.

Чудо второє. Ѡпа́трно(ст) б҃зкаѧ за пріч́іною м҃тки б҃жей то́є спораді́ла, же я́къ в Кі́євѣ Пече́рскую, та́къ Єле́цкую в Чернѣ́говѣ це́рковъ прп(д)бный Анто́ній бы́тностю своє́ю приѡздо́билъ и просла́вил(ъ), бо Ізасла́въ Яросла́вичъ, кнѧ́зь Кі́євскій, бра́тъ ста́ршій Сватосла́ва Яросла́вича, кнѧ́зѧ Чер-

4 нѣ́говского //, гды не слу́шне гнѣ́валсѧ на ст҃огѡ Анто́нїѧ Пече́рского, довѣ́давшисѧ ѡ то́мъ Сватосла(в) Яросла́вичъ, кнѧ́зь Чернѣ́говскій, посла́лъ до Кі́єва и вночи̇ взѧ́лъ прп(д)бногѡ Анто́нїѧ до Чернѣ́гова. Та́мъ с҃ты́й Анто́ній в гора́хъ, назва́ныхъ Болди́ны, уподоба́лъ собѣ́ мѣ́сце и ро́ку ѡд(ъ) створе́нѧ свѣ́та ҂ѕфоз. вы́копалъ пече́ру, в кото́рой ме́шкалъ, и пе́вне мо-

При то́й пече́рѣ невелі́ка(а) церковь с҃. пр(о)рка Илїй є(ст) муро́ванаѧ.

настыре́вѣ Єле́цкому да́лъ бл҃гослове́нїе ѡд(ъ) с҃то́и гори̇ Аѳо́нскои та́къ, я́къ да́л(ъ) монастыре́вѣ Пече́рскому, понева́жъ с҃ты́й Анто́ній до Ру́сѣ пришо́лъ [ве́длугъ б҃зкогѡ росказа́нѧ] [3] ѡд(ъ) гори̇ Аѳо́нскои, якѡ трїфологї́ѡнъ м(с)ца їюла ї. днѧ̇ в(ъ) жи́тїи єго̇ повѣда́єт(ъ): «Бысть явле́нїе ѡ(т) б҃га ігу́мену во с҃то́й горѣ́ гл҃ѧ: посли̇ ми Анто́нїѧ па́ки в(ъ) Ро́ссїю, я́кѡ та́мо требу́ю єго̇. Ігу́менъ же призва̇ прп(д)бнагѡ Анто́нїѧ и рече̇ єму̇: «Ча́до Анто́нїе, б҃гу та́ко хотѧ́щу иди̇ па́ки в(ъ) Ро́ссїю и бу́ди, бл҃гослове́нїе имѣ́ѧ ѡ(т) с҃ты́ѧ гори̇». Зачи́м(ъ) ве́длугъ провиде́нїѧ бо́зского, якъ монасты́ръ Пече́рскій, та́къ и Єле́цкій Анто́ній с҃ты́й бы́тностю своє́ю приѡздо́билъ и просла́вилъ и якъ монастыро́вѣ Пече́рскому, та́къ и Єле́цкому да́лъ блг(с)-

Трїфологиѡ́н(ъ) їюлѧ, ї. днѧ.

4 зв. ве́нїе // ѡд(ъ) с҃то́и горы̇ Аѳѡ́нскои. Длѧ того̇ за по́водо(м) прес҃то́и б҃ци и за бл҃гослове́нїемъ Анто́нїѧ с҃. якъ в монастыру̇ Пече́рском(ъ), та́къ и в Єле́цко(м) архїма́ндрїѧ сѧ знайду́єтъ. То́й монасты́ръ прес҃то́и б҃ци Єле́цкои споминає́тъ патери́къ Пече́рскій в жи́тїи с҃тгѡ Иса́кїѧ на ли́стѣ п҃., написа́ный ѡ(д) єп(с)па Мстисла́вскогѡ Сvлве́стра Ко́сова, кото́рый поты́м(ъ) бы́лъ митрополи́тѡ(м) Кі́євскимъ, споминає́тъ слова́ми таки́ми: Анто́ній с҃ты́й, пришо́вши до Чернѣ́гова, улюби́лъ собѣ́ мѣ́сце, кото́роє сѧ зове́т(ъ) Болди́ны го́ры, и вы́копавши та́м(ъ) пече́ру, ме́шкалъ. И та́мъ е́стъ монасты́ръ прес҃то́и д҃вы, на ты́х(ъ) Болды́нахъ гора́хъ, бли́зко Чернѣ́гова. Лю́бѡ ту́тъ не прида́нѡ и не припи́санѡ Єлецкои, єдна́къ ма́єт(ъ)сѧ розумѣ́ти монасты́ръ б҃ци Єлецкои, понева́жъ на гора́хъ Болди́на(х) бли(з)ко Чернѣ́гова и́ншій монасты́ръ пр(с)то́и д҃вы сѧ не знайду́єтъ. До того̇ якъ в Кі́євѣ Печерскаѧ, та́къ в Чернѣ́говѣ Єлецкаѧ церковъ доко́ла капли́цами была̇ ѡто́чена, по́тымъ, ѡ(д) Ба́тїѧ, царѧ̇ тата́рскогѡ, и Печерскаѧ и Єлецкаѧ ц҃рко(в) ро́ку ҂асм. е́ст(ъ) зопсова́на, лечъ зопсова́ную и спусто́шеную церковъ Печер-

Сї ве́сте(р) Ко́сов(ъ) на ли́стѣ п҃ в(ъ) Пате(р). Пече(р). въ жи́тїи с҃. Иса́к(а).

Сvно́псі(с), ли(ст) р҃иі.

5 скую Симеѡ́нъ // Ѡлелко́вичъ, кнѧ́зь Кі́євскій, ро́ку ҂ауо. ѡ(д)нови́л(ъ)

и направилъ. Єлецкаѧ теж҃ церковъ, зопсованаѧ ωд(ъ) незбожногω Батиѧ, была потымъ [дается ведати] [4] направлена ωд(ъ) кого з(ъ) великихъ кназей московскихъ, бо Матїѧшъ Стриковскїй в кроници своей написалъ, же Стефанъ Баторїй, кроль полскїй, року ҂афоѳ. войну точилъ з(ъ) великимъ кназемъ моско(в)ски(м) и того часу з(ъ) полскои стороны кназь Ѡстрозкїй Константинъ и Мїхайлъ, кна(з) Вишневецкїй, пре(з) Днепр(ъ) з(ъ) войсками переправившиса, ωблеглѝ Черне́говъ, замокъ и столицу давнихъ кназей Северскихъ. Але са Москва имъ преважне боронила, прето спаливши самое место Черне́говское, загоны по всей земле Северской аж(ъ) до Стародуба и Почепова роспустили, а поты(м) са з великими лупами додому вернули. З тоеи гисторїи дает(ъ)са ведати, же церковъ Єлецка(а) по Батїю ωд(ъ) якого велико(г)[о] кназа московско(г)[о] естъ направлена, поневажъ по Батїю великїи кназе московскїи в Черне́гове пановали. До то(г)[о] в Россїи Великой межи местами Севскомъ и Карачово(м), в селе Сомове, два братїа Сїмеωн(ъ), сщенникъ, и Ѳеωфанъ, сщенноинокъ старыи, // такъ, же болше юж҃ нежели сто летъ маю(т). Єще Тупичовъ естъ село за чотыри мили ω(д) Черне́гова, в томъ селе старый члвкъ Авдей Дорошовичъ полтораста летъ мает(ъ). До тогω в(ъ) Черне́гове старый члвкъ сто и десат(ъ) летъ маетъ Маѯимъ Костомаха, которыи старушкове, згодне все року ҂ахоѕ. нам(ъ) поведали, же ωны, будучи молодыми, были в(ъ) Черне́гове за панованѧ тамъ великих(ъ) кназей московски(х). И тогω часу на церкве Єлецкой многω было верховъ мурованыхъ и монастыръ Єлецкїй докола былъ паламн ωставленый такъ, якъ место Черне́говъ, и мешкали тамъ зако(н)ник(и) московскїи Але пре(д) Батїемъ церковъ Єлецкаѧ ωловаными таблицами была накрытаѧ, що дает(ъ)са ω(д)толь ведати, же и теперъ, ходачи коло церкви, люде шукаютъ в(ъ) песку олова и штуки великїи знахода(т). Иншїи познаходили в(ъ) песку великїи таблици ωлованыи, которым(и) церковъ была накритаѧ. По Батїю зась тое са ωд(ъ)менило, бо в(ъ) Черне́гове Сила Динисовичъ Бохна, члвкъ старый, которїй близко дво(х)сот(ъ) летъ маетъ и длѧ старости слепы(м) и глухим(ъ) зосталъ, поведалъ намъ тое року ҂ахоѕ., // же верхѝ билѝ мурованыи на церкве Єлецкой, дошками дубовыми, смолою засмолеными, не оловом(ъ) накрытыи. И монастыръ былъ паламн докола ωставленый такъ, якъ теперъ замок(ъ) Черне́говскїй. И келїи ωколо церкви былѝ и законники мешкали. Єще в монастыру всемилостивагω спса по(д) Новгородкомъ Северски(м) їеромонахъ Антонїй старый такъ, же болшей нежели сто летъ мает(ъ), писалъ до мене лист(ъ) року ҂ахоѕ., в которомъ листе написалъ, же за панованѧ в Черне́гове великихъ кназей московских(ъ) мешкал(ъ) онъ в монастыру Єлецко(м) и того часу былъ там(ъ) архїмандрит(а) Серафїωн(ъ) Высоцкїй, але за крола полскогω Жиґмонта г., ґды полское войско пришло в Черне́говъ, а московское войско з(ъ) Черне́гова уступило, того часу архимандритове унети за привилеґиами кролевскими в Черне́гове настали. Тыи ж старушкове поведали, же люде московскїи, вышовши з(ъ) Черне́гова, рыбу на реце Белусе ловили, бо придуха была. Ведаючи тое, Горностай, реґиментаръ полского войска, в Пакулю селе з(ъ) полскимъ войскомъ зостаючи, фортелемъ в накритыхъ возахъ, местω рибы, вночѝ до // Черне́гова полское войско впровадилъ.

Стрико(в). ли(ст) ѱп҃е. кни(г).є.

Старыи люде сут(ъ) кроники живыи

5 зв.

6

Ілїѧ Масанови(ч) и Гордей Па(р)хомов(ч), люде старїи, в(ъ) Черне́говъ тое повидали. Архїма(н). унети не направовали спустошаногω

6 зв.

монастыра̀ Єле́цкого и та(м) не ме́шкал(и).

Моско́вскїи сторожи в бра́мѣ ґды̀ пыта́ли, кто̀ идет(ъ), ѡд(ъ)пови́дѣлъ з(ъ)
Горноста́еви стороны̀ человѣ́къ, по-моско́вску мо́вачи: «Свои люде, ри́бу
з(ъ) Бѣлу́са веземо̀». Чу́ючи то́є, сторожѝ ѡ(т)вори́ли бра́му, и в то́й ча́съ
з(ъ) Чернѣ́говскогѡ за́мку моско́вское во́йско уступи́лѡ и Чернѣ́говъ ѡд(ъ)
Горноста́ѧ спа́леный бы́лъ и през(ъ) мно́гїє лѣта пусты́й зостава́лъ. Того́ жъ
ча́су пусты́й монасты́ръ Єлѣ́цкїй зоста́вивши, за́конники мо́сковскїи пошлѝ
в свою̀ зе́млю з(ъ) моско(в)ским(ъ) во́йскомъ. И тѡго̀ ча́су згорѣ́лъ мона-
сты́ръ Єлецкїй. По́тымъ верхѝ мурова́ныи на(д) хо́ром(ъ) и по бока́хъ упа́ли,
наѡста́токъ вели́кїй ве́рх, мурова́ный в засклепе́ню сѧ пролама́лъ и упа́л(ъ)
и учини́лъ громо́тъ вели́кїй, кото́рый по все́м(ъ) Чернѣговѣ люде чу́ли. Ты́и
жъ стару́шкове повѣда́ли, же по Горноста́ю в двана(д)цатъ лѣ́т(ъ) почалѝ
зно́ву до Чернѣгова лю́де збира́тисѧ и будова́тисѧ. Монасты́ръ за́сь Єле́цкїй,
по Горноста́ю спустоше́ный, зостава́л(ъ) ненапра́вленый ажъ до бл҃гочести́-
вого цр҃ѧ всеѧ̀ Ро́ссїи самоде́ржци Ле́ѯїѧ Миха́йловича, бо за єго̀ панова́нѧ
7 позоста́лый му́ръ около це́ркви Єле́цкой // капли́цъ зопсова́ныхъ ро́ку
҂ахоа., в҃, г҃, д҃ з(ъ) землѣ вы́брано и в це́рквѣ прест҃о́и бци Єле́цкои стѣ́ны
доко́ла, на мно́гихъ мѣ́сцахъ и фраму́ґи на(д) хо́ромъ и столпы̀ ме́жи окнам(и)
в(ъ) вели́комъ верху̀, за стара(н)ємъ архїмандри́ты, скарбни́ци тоєи автора,
напра́влено и в зе(м)лѣ загребленую це́рковъ бц҃и Єле́цкои з(ъ) землѣ вы́-
греблено и накры́то, кото́раѧ пре(д) ты́мъ не накри́таѧ была̀ и ме́шкали та(м)
нерозу́мныи ѕвѣрѧ́та и пта́хи гнѣ́зда собѣ́ чини́ли. И тогѡ ча́су в(ъ) цр҃квѣ
Єле́цкой ускаржа́лсѧ Хр(с)то́съ, мо́вачи: «Ли́сы я́звины иму́тъ и пти́ца
нб(с)ныѧ гнѣ́зда, сн҃ъ же члвч(с)кїй не и́матъ гдѣ гла́вы под(ъ)клони́ти».
Тепе́ръ за́сь в(ъ) цр҃квѣ Єле́цкой ли́сы язвин(ъ) и пти́цы нб(с)ныи гнѣ́здъ
не ма́ют(ъ), але ю́жъ ма́єтъ сн҃ъ человѣ́ческїй где гла́ву по(д)клони́ти, Хс бг҃ъ
нш҃ъ, понева́жъ на ѡлтарѣ ко́ждого днѧ̀ в(ъ) пренасвѧтѣ́йшом(ъ) сакраме́нтѣ
єухари́стїи сѧ знайду́єтъ, ґды̀ сѧ лѵту́ргїѧ ст҃а́ѧ ѡ(д)праву́єтъ и тепе́ръ, ме́ш-
каючи ю́жъ в(ъ) цр҃квѣ Єле́цкой, Хс мо́витъ: «Сѐ поко́й мо́й въ вѣ́къ вѣ́ка,
7 зв. здѣ̀ вселю́сѧ я́кѡ изволи́хъ ѝ». //

Землѣ было̀ в(ъ)з-вы́шъ на пул-тор(а) са́жнѧ ѡколо це́ркви Єле́цкои, а́ле та́чками ро(з)-во́жено. Ма(ѳ) .й.

Ѱа́л(ъ) .рла̃.

Ты́и (ж) стару́шкове повѣда-л(и), же тра́пеза и зво(н)-ница ѡ(д) рѣкѝ де(с) была̀.

Чу́до третєє. Ты́и жъ старушкове трѝ вы́жей написа́ныи Си́ла Дини́-
совичъ Бо́хнѧ, Авдѣ́й Дорошо́вичъ и Ма́ѯимъ Костома́ха повѣда́ли, же в(ъ)
монастыру̀ Єле́цко(м) бы(л) колодѧ(з) и зво́нъ вели́кїй на дво(х) столпа(х)
ви́сѣлъ. Ме́ншїи за́сь ѡсо́бнѡ зво́ны былѝ на звонни́ци, а́ле гдѐ сѧ то́й зво(н)
вели́кїй поде́л(ъ), не вѣ́даю(т), єдна́къ вѣ́даютъ и зго́дне повѣда́ли, же до
Любеча по(д) часъ войны̀ хотѣ́ли то́й зво́нъ взѧ́ти, але взѧ́ти мнѡ́зтву людѐй
не да́лсѧ, и(з) мѣ́сца не моглѝ жа́дною мѣ́рою того̀ зво́на пору́шити, ґды̀
єго̀ з(ъ) по́лскои стороны̀ во́йско взѧ́ти до мѣ́ста Любеча хотѣ́ло. З то́єи по́-
вѣсти даєт(ъ)сѧ вѣ́дати, же прест҃а́ѧ бц҃а сама̀ з(ъ) Єле́цкогѡ монастыра̀
своє́гѡ недопусти́ла до Любеча взѧ́ти зво́на своє́гѡ, жебы̀ то́й зво́н(ъ) до
Полщи не бы́лъ запрова́женый, понева(ж) Любеч(ъ) того̀ часу по(д) вла́дзою
бы́лъ кро́левъ по́лских(ъ).

Матї-а́ш(ъ) Стрико(в). Книг(а)

Чу́до четвертоє. Ро́ку ѡ(д) рож(д)ества̀ Хв҃а ҂ани. половцѝ, на́родъ
8 пога́нскїй, з(ъ) кнѧзем(ъ) свои(м), Сека́лъ // назва́нымъ, вторгну́вши в(ъ)
зе́млю Ру́скую, порази́ли Всеволо́да, кнѧ́зѧ Переѧ́славскогѡ, и кнѧ́зство
Переѧ́словское сро́го збу́рили. Поты́(м) другїй ра́зъ ты́и жъ половцѝ вторг-

ну́ли в(ъ) зе(м)лю Ру́скую, кото́рымъ трѝ кназѣ бра́тїа ро(д)ныи Ізасла́въ Кі́евскїй, Сватосла́въ Чернѣ́говскїй и Всеволо́дъ Переа́славскїй Яросла́вичове заступили, а ско́ро са му́жне поткáли, звита(з)ство половцѝ ѡде́ржали, кото́рыи, заѓоны роспусти́вши, в(ъ) крайнахъ Ру́скихъ мѣ́ста и се́ла огне́м(ъ) и мече́мъ збу́рили. А ѓдѝ са до Чернѣ́говского кна́зтва зо всею̀ потýгою ѡберну́ли, за́разъ Сватосла́въ Яросла́вичъ, неустрашо́ный пора(ж)кою пе́ршою и другóю, не ма́ючи бо́лше, ти́лко тры ти́сачи ри́церовъ в(ъ) своймъ во́йску, ро́ку ҂анѳ. нове(м)бра днѧ́ пе́ршого, по(д) Сно́вско(м) уро́чищем(ъ), гдѐ ни́нѣ єст(ъ) мѣ́сто Сно́вскоє, на ни(х) уда́ри(л) и та́мъ великоє во́йскѡ пога́нскоє ѡд(ъ) мало́гѡ во́йска ру́скѡ(г)[о] полегло̀, бо двана́дца(т) ти́сачей половцо́въ русакѝ забили на плѧ́цу и кнѧ́за и́хъ Сека́ла и гетма́новъ и ри́церовъ поймáли и лу́пы всѣ, кото́рыхъ былѝ в(ъ) землѧ́х(ъ) Ру́скихъ, по двóхъ звитѧ́зтвахъ доста́ли. Ѡ(д)громили ѡ(д) ни́хъ русакѝ з(ъ) кнѧ́земъ свои(м) Сватосла́вом(ъ) // Яросла́вичем(ъ), якѡ Матїа́шъ Стрико́вскїй на ли́стѣ рпз. свѣ́дчитъ. То́є звита(з)тво ди́вноє з малы́мъ во́йскомъ ру́скимъ на(д) вели́ки(м) во́йскѡ(м) половцо́въ Сватосла́въ Яросла́вичъ, кнѧ́зь чернѣ́говскїй за по́мочу, и за млтва́ми престо́и бци ѡде́ржалъ, понева́жъ ѡ́нъ збудова́л(ъ) в Чернѣ́говѣ це́рко(в) бци Єле́цкои, зачи́м(ъ) пр(с)та́а бца помага́ла єму̀ на войнѣ̀ воєва́ти половцо́въ пога́новъ и ѡ(д) Ха, сна своє́гѡ, звита(з)тво єму̀ на(д) мнѡ́зтвомъ пога́новъ упроси́ла, кото́рыхъ мнѡ́зтва не моглѝ трѝ кназѣ, Ізасла(в) Кїєвскїй, Сватосла́въ Чернѣ́говскїй и Всеволо́дъ Переа́славскїй Яросла́вичове пре(д) ты́мъ з мнѡ́гими во́йсками ру́скими звитѧжити, але ѡ(д) ни́хъ былѝ звитѧжены. Ты́хъ пога́новъ мнѡ́зтво преста́а бца самà звитѧжила и до Чернѣ́гова недопусти́ла, жебы̀ це́рковъ престо́и бци Єле́цкой бли́зко Чернѣ́гова ѡ(д) Святосла́ва Яросла́вича кнѧ́за Чернѣ́говскогѡ збудова́наа, не была̀ пре(з) половцо́въ пога́новъ ѡскве́рнена и зопсо́вана и спусто́шена. По ты́м(ъ) звита(з)твѣ сла́вномъ на(д) половца́ми, за причи́ною престо́и бци ѡде́ржаномъ, Сватосла́въ Яросла́ви(ч), кнѧ́з(ь) Чернѣ́говскїй, ѓды уме́ръ, погре́бленый єстъ // в Чернѣ́говѣ в це́рквѣ стгѡ спса, кото́рую це́рковъ змурова́лъ Мстисла́въ, сы́нъ Володи́меровъ, кнѧ́зь Чернѣ́говскїй, бра́т(ъ) Яросла́ва, кнѧ́за Кїєвскогѡ, фунда́тора стои Сѡ́фїи Кїєвскои, стрі́й Сватосла́ва Яросла́вича, фунда́тора це́ркви Єле́цкой.

роздѣл є. лист(ъ) .рпз.

Тепе́р сѧ то́є мѣ́сто называ́єть Се́дневъ на(д) рѣко́ю Сно́во(м), гдѐ мно(г)[о] є(ст) 8 зв. моѓіл(ъ) в(ъ) котори(х) су́(т) полов-цо́в(ъ) побитыхъ тру́пы погребле(и).

Стрико(в). ли(ст) .рпз. Стрико(в) ли(ст). .рпи. Стрико(в). ли(ст) .род.

9

Там(ъ) же, ли(ст) .рos.

Чу́до пѧтоє. Сватосла́в(ъ) Яросла́вичъ, фунда́то(р) це́ркви Єле́цкои, породи́лъ сы́на Ѡлга, Ѡлгъ породи́л(ъ) Всеволо́да, Всеволо́дъ породи́лъ Мїха́йла, кото́рый Мїха́йлъ Всеволо́дович(ъ), кнѧ́зь Чернѣ́говскїй, вну́к(ъ) Ѡлга Сватосла́вича, пра́внукъ Сватосла́ва Яросла́вича, кназе́й Чернѣ́говских(ъ), зоста́лъ мученикѡ(м) Хвым(ъ). Ѓды незбо́жный ца́ръ тата́рскїй Ба́тїй звоєвалъ зе́млю Ру́скую и Чернѣ́говъ з(ъ) землѐю зровнѧ́лъ, тогѡ̀ ча́су преслѣ́дова́лъ кназе́й и панѡ́въ ру́скихъ и Миха́йла Всеволо́дича, кнѧ́за Чернѣ́говскогѡ, жебы̀ ѡ(д)ступи́ли ѡдъ Ха, бга правди́вого, и поклони́лиса фалши́вым(ъ) бого́мъ єгѡ̀ пога́нскимъ, сло́нцу и огню̀. Але правовѣ́рный кнѧ́з(ь) Михаил(ъ) Ба́тїєви ѡ(д)пови́дѣл(ъ): «Не годи́т(ъ)са хр(с)тїа́номъ клѧ́натиса створе́ню, // зоста́вивши створи́тела, мы̀ клѧ́наємоса тр(о)ц(и) сто́й: ѡ(т)цу и сну и 9 зв.

Кронѝка моско́в(с). то́є мо́ви(т).

сто́му дху еди́ному бгу створи́телю нба и землѣ». За то́є Ба́тїй каза́(л) кнѧзѧ
Михайла, ростѧгну́вши, та́къ би́ти по всему̀ тѣлу єгѡ̀, же по землѣ кро́въ єгѡ̀
плину́ла. По́тымъ ѡ(д)тѧ́тѡ го́лову єму̀. То́є жъ Ѳеѡ́дору, болѧ́риновѣ єгѡ̀,
учи́нено того (ж) ча́су, гды не хотѣл(ъ) ѡ(д)ступи́ти ѡ(д) Ха, бга правди́-
П[р]ологъ моско(в)с. м(с)ца се(п). днѧ̀ к̃. вого, и фалши́вымъ богѡ́мъ, сло́нцу и ѡгню̀, поклони́тисѧ. Би́то єгѡ̀ и ѡ(д)-
тѧто єму̀ го́лову и тѣла и́хъ сты́є поки́нули ѱѡ́мъ на по́кармъ. Але през мнѡ́-
гїє днѝ ле́жачи, в цѣлости зоста́ли. По́тымъ сто́лп(ъ) ѡгне́нный показа(л)сѧ
на(д) тѣлами сты́ми и свѣчи ви́дѣны былѝ, кото́рыє през(ъ) мнѡгїє но́чи на(д)
тѣлами сты́ми горѣли. Видѧч(и) то́є, хр(с)тїа́не вѣрныи погреблѝ тѣла и́хъ
з пошанова́н(ь)ємъ. Та́ѧ гисто́рїѧ на́съ у́читъ, же Свѧтосла́въ Яросла́вичъ
гды збудова(л) црковъ бци Єлецкои, жебы̀ в то́й це́ркви лю́де че́сть и сла́ву
бгу ѡ(д)давали, длѧ тогѡ̀ бгъ за млтва́м(и) престо́и бци укоронова́лъ єгѡ̀
Ѱа́л(ъ) .и̃. вели́кою ч(с)тїю и сла́вою, ве́длугъ ѱалмогра́фа мовѧ́чогѡ: «Сла́вою и че́стїю
вѣнча́л(ъ) єсѝ єгѡ̀». А ту́ю сла́вы коро́ну и че́сти Свѧтосла́въ Яросла́вичъ
10 ма́ет(ъ) // пра́внука своє́гѡ Михайла Всеволо́дича, стго му́ченика Хва, ве́д-
При(ч) .зі. лугъ Соломо́на мовѧ́чого: «Вѣне́цъ ста́рости сыны̀ сыно́въ».

Чу́до ше́стоє. Церковъ Єле́цкаѧ єст(ъ) по(д) титулѡ(м) успе́нїѧ престо́и
бци, в(ъ) то́й це́ркви з(ъ) пра́вои стороны̀ ве́дле ѡ́лтара вели́ко(г)[о] є́стъ
предѣлъ, назва́ный собо́ръ стгѡ архїстрати́га Мїха́йла. З(ъ) лѣвои стороны̀
ве́дле того̀ жъ ѡ́лтара вели́когѡ є́ст(ъ) предѣлъ, назва́ный рож(д)ество̀ стгѡ
Іѡа́нна Кр(с)ти́телѧ. На хо́рѣ є́стъ предѣлъ стгѡ великому́ченика Геѡ́р-
гїѧ, по(д) хо́ромъ є́стъ предѣлъ, утитулова́ный собо́ръ престо́и бци. В(ъ)
то́м(ъ) предѣлѣ на му́рѣ на(д) ѡ́лтаремъ є́ст(ъ) вы́малї́ованый обра(з) бци
стоѧ́чой и ѡбѣдвѣ ру́ки до нба по(д)носѧ́чой и Ха дитѧ́тко з рука́ми блгосло-
вѧ́чими в(ъ) животѣ держа́чой, кото́рый ѡбразъ называ́ет(ъ)сѧ воплоще́нїє
Хво. Знайдують(ъ)сѧ в(ъ) Чернѣговѣ Си́ла Дини́сови(ч) Бо́хнѧ и в(ъ) селѣ
Тупи́човѣ Авдѣ́й Дорошо́ви(ч), лю́де стары́и, кото́рыи повѣдаю(т), же та́м(ъ),
по(д) ѡ́лтаремъ, ска́рбъ схо́ваный бы́лъ ѡ(д) якого(с) члвка моско́вскогѡ
10 зв. в скле́пику мурова́номъ, // але Горноста́й ска́рбъ то́й, по́лную ба́ню мѣ́дѧ-
ную копѣ́їокъ срѣбрныхъ, взѧ́лъ, гды взѧ́л(ъ) Чернѣговъ и (з) Чернѣгова
моско́вскихъ людѐй вы́провадилъ и Чернѣговъ и монасты́ръ Єле́цкїй пу-
сто́шилъ. По́тымъ человѣ́къ то́й ска́рбу своє́гѡ гды̀ не знашо́лъ, блю́знилъ
пр(с)ту́ю бцу, мо́вѧчи слова̀ такїи: «Чему̀ ты̀ не стерегла̀ ска́рбу моє́гѡ?»
Образы̀ с̃. треба шанова(т). И розгнѣвавшисѧ, ору́жїємъ ѡбразъ єѝ вы́шпомене́ный в(ъ) твар́ъ уда́рилъ
и зопсова́лъ. А́ле за́разъ та́м же ска́раный є(ст), ѡ(д) шатана̀ порва́ный є(ст)
и ѡшалѣлъ и то́вксѧ и до своє́гѡ мешка́нѧ шале́ный ѡ(д)прова́женый. А то́й
ѡ́бразъ бы́лъ стары́й, тогѡ̀ ча́су малї́ова́ный, кото́рогѡ всѧ̀ це́рковвъ [!] бци
Єле́цкой была̀ малї́ова́на, бо и тепе́ръ сѧ ты́и ѡбразы̀ стары́и, мисте́рне малї́о-
ва́ныи, на му́рахъ знайду́ютъ, кото́рыхъ му́ровъ до́жчъ а́лбо гра́дъ а́лбо
снѣг(ъ) не зопсова́л(ъ) и не ру́шилъ.

По мнѡгих(ъ) за́сь лѣтехъ Демя́нъ Іґна́товичъ, в(ъ) запоро(з)ко(м)

во́йску бу́дучи полковнико́мъ Чернѣ́говским(ъ), ѡ́бразъ то́й роди́телки бжои в(ъ) капли́цѣ каза(л) малѧро́вѣ но́выми фа́рбами розмалї́овати и напра́вити, єдна́къ на тва́рѣ ѡ́браза тогѡ̀ и тепе́ръ бли́зну вида́ти, не моглѝ тва́ри // зопсова́нои фа́рбами доскона́ле замалї́ова́ти и напра́вити. Знайду́ют(ъ)сѧ в Чернѣ́говѣ лю́де стары́и, кото́рыи памѧта́ють и повѣда́ют(ъ), же за и́хъ па́мати бы́лъ та́мъ в капли́цѣ под(ъ) ѡлтаре(м) склѐпик(ъ) з(ъ) це́глы учи́неный, в кото́ро(м) склѐпику ска́рбъ то́й бы́л(ъ) схо́ваный, але це́глу ту́ю з(ъ) землѣ̀ лю́де вы́брали, ґды це́рковъ пустова́ла, єдна́къ и тепе́ръ є́стъ яма, гдѐ бы́лъ склѐпикъ з(ъ) ска́рбомъ, а́ле ю́жъ свѣ́жи(м) пѣско(м) неда́вно засы́пана и до́шками накри́таѧ. | Авдѣй Толстый, райца 11 Чернѣ́го(в)., Євста́фї(и) Ку́ча, в(ъ) ста́рости бу́дучи, то́є повѣда́ли.

Чу́до се́моє. Таку́ю ж(ъ) гисто́рїю ѡ ты́м(ъ) ѡ́бразѣ воплоще́нїѧ Хва повѣда́ла на(м) стара́ѧ невѣ́ста єдна и́менемъ Агафїа, кото́раѧ, бу́дучи деви́цею молодо́ю и мало́ю, в Чернѣ́говѣ ме́шкала и ѡ(д) стары́хъ людей чу́ла, же то́й ѡ́бразъ престо́и бци, назва́ный воплоще́нїє Хво, еде́нъ члвѣ́къ длѧ̀ ска́рбу своє́гѡ та́мъ в це́рквѣ Єле́цкой схова́ного и ѡд(ъ) людей взѧ́то(г)[о], розгнѣ́вавшисѧ, уда́рилъ в лицѐ пр(с)ту́ю бцу ѡру́жїемъ и блюзнѣ́рскїи слова̀ мо́вилъ, а́ле єгѡ̀ за́разъ та́м(ъ) дї́авол(ъ) ѡпуталъ и ки́дал(ъ) // и то́вкъ и шале́ного єгѡ̀ в до́мъ ѡ(д)прова́жено. 11 зв.

По́тымъ деви́ца та́ѧ за́мужъ пошла̀ и до ста́рости пришла̀ и вы́шла з(ъ) Чернѣ́гова до мѣ́ста Лебедина̀, кото́роє мѣ́сто в Мало́й Ро́ссїи ме́жи мѣ́стами Га́дѧче(м) и Су́мами сѧ знайду́ет(ъ). Та(м) ґды̀ татаре пойма́л(и) сі́на єѝ Данї́йл(а) Па(в)лович(а) и в нево́лю запрова́дили, в кото́рой нево́лѣ тата́рской пѧ́ть лѣ́тъ онъ зостава(л), Ага́фї а, жона̀ Па́влова, бу́дучи ма́ткою, жа́ловала по сы́ну своє́мъ. Вѣ́даючи зась ѡ чудотво́рномъ ѡ́бразѣ престо́и бци, кото́рый ѡ́бразъ воплоще́нїє Хво сѧ называ́єтъ и в це́ркви Єле́цкой сѧ знайду́єтъ, удала́сѧ до престо́и бци Єле́цкои, про́сѧчи єѝ ѡ рату́нокъ, и ѡбѣца́ласѧ вели́кую свѣ́чу и ху́сту, єдва́бомъ вы́шитую, принестѝ до це́рквѣ Єле́цкои, жебы̀ преста́ѧ бца з(ъ) нево́ли тата́рскои сы́на єѝ вы́зволила и випровадила. И длѧ тако́и прозбы и ѡбѣ́тници єѝ за по́мочу престо́й бци не за до́лгый ча́съ з(ъ) нево́лѣ тата́рскои сы́нъ єѝ утѣ́клъ и пришо́лъ в до́мъ ро́дичовъ свои́х(ъ). Зачи́м(ъ) ро́ку ≠axos., в суббо́ту свѣ́тлую, предъ неде́лею Ѳѡмино́ю, та́ѧ невѣ́ста, ма́тка єгѡ̀ Ага́фїѧ, пѣ́шо з(ъ) Лебедина̀ до Чернѣ́гова пришла̀ и своѝ ѡбѣ́тницу, пр(с)то́й // бци Єле́цкой ѡбѣца́ную, вы́полнила, принесла̀ до це́ркви Єле́цкой свѣчу̀ вели́кую и ху́стку до́л(ъ)гую з то́нкогѡ полотна̀, єдва́бомъ чо́рнымъ вы́шитую, и повѣда́ла гисто́рїю такую. | Дѣ́ѧлѡ(с) то́є ро́ку ≠axos. | 12

Чу́до ѡсмоє́. Тра́пезу и ве́дле тра́пезы црковъ стыхъ верхо́вных(ъ) ап(с)толовъ Петра̀ и Па́вла в монастыру Єле́цкомъ ро́ку ≠axos., ґды мурова́но и на фундаме(н)та зе́млю копано̀, вы́кинули з(ъ) глубо́кого ро́ву наве́рхъ робо́тники з(ъ) земле́ю вы́лланый з(ъ) ѡлова невели́кїй ѡ́бразъ кру́глый воплоще́нїѧ Хва, гдѐ преста́ѧ бца ру́ки до нба по(д)но́ситъ и Ха в(ъ) живо́тѣ своє́м(ъ) з(ъ) блгословѧ́чими рука́ми но́си(т) з(ъ) на́дписомъ: мр, ѳу. И то́й о́бразъ ѡлова́ный зе(м)ле́ю бы́лѝ прися́пали, але преста́ѧ бца в(ъ) монастыру̀ своє́мъ Єле́цкомъ сво́й образ лю́демъ ѡб(ъ)ѧви́ла, бо вѣ́теръ ґвалто́вный | Дѣ́ѧлѡ(с) то́є ро́ку ≠axos.

роз(ъ)вѣѧлъ и до́жчъ вели́кїй зе́млю ту́ю розне́слъ и наве́рху землѣ знай́деный є(ст) ѡ(д) за́конников(ъ) єле́цкихъ ѡлова́ный ѡ́бразъ воплоще́нїѧ Хва. На дру́гой сторонѣ образу тогѡ вышбраже́ный // є́стъ стый Васи́лїй Вели́кїй в(ъ) ѡмофѡ́рѣ, архїеп(с)пъ Кесарі́йскїй, з(ъ) на́писомъ: ѡ Аґїѡ́съ Василеѡ́съ. Ктѡ в зе́мны(х) вну́трностѧ(х) то́й скри́лъ и положи́л(ъ) обра(з) престо́и бци, воплоще́нїє Хво назва́ный, тогѡ не мо́жемо зрозумѣти, єдна(к) зрозумѣти мо́жемѡ, же преста́ѧ бца сама̀ сво́й обра(з) лю́дем(ъ) ѡб(ъ)ѧви́ла, жебы̀ лю́де в(ъ) це́рквѣ Єле́цкой шанова́ли престо́и бци чудотво́рнїй о́браз(ъ), на му́рѣ вы́малїованый, кото́рый о́бра(з) воплоще́нїє Хр(с)то́во сѧ называєтъ.

12 зв.

Чу́до девятоє. Це́рковъ Єле́цкую, ѡ(д) Ба́тїа зопсова́ную, направу́ючи, знашли́смо в(ъ) землѣ пре(д) церко́вными две́рми да́вный гро́бъ цѣлый, з(ъ) ка́менныхъ до́щокъ черво́ны(х) учи́неный. Знашлѝсмо те́жъ вну́тръ це́ркви по(д) хо́ром(ъ) з(ъ) пра́вого и з(ъ) лѣвого бо́ку в(ъ) фраму́ґа(х) да́вныи гро́бы, з(ъ) ка́менѧ учи́неныи, а́ле зопсова́ныи, бо и́хъ ка́менныи до(ш)-ки побра́но, з чого̀ дає́т(ъ)сѧ вѣдати, же лю́де вели́когѡ урожѐнѧ и преложо́ныи утѣка́ли до престо́и бци Єле́цкои з побо́жностю и жада́ли тогѡ, жебы̀ та(м) // тѣла и́хъ по сме́рти былѝ погре́бленыи, понева(ж) в(ъ) ты́хъ гро́бахъ знамени́тыхъ бе(з) вон(т)пли́вости албо яки́хъ кнѧзе́й а́лбо па́новъ ру́ских(ъ) тѣла былѝ поло́жены А ту́ю побо́жность пано́ве и кнѧзѣ ру́скїи не длѧ чогѡ и́ншогѡ до престо́и бци Єле́цкои, хиба̀ длѧ чу́довъ єй ты́лко мѣли, ме́жы кото́рыми чу́дами да́вными годи(т)сѧ те́ж(ъ) неда́внїи чу́да ту́тъ припо́мнити. Побо́жный за́конник(ъ) Аѳана́сїй Ѳеѡ́дорович в(ъ) Но́вгоро(д)ку Сѣверскомъ мѣлъ през(ъ) со́нъ тако́є виде́нїє: здало́сѧ єму, же о́нъ в(ъ) Чернѣговѣ бы́лъ з дру́гими законниками, з кото́рыми пришо́лъ до це́ркви пр(с)то́и бци Єле́цкои, а́ле не знашлѝ црквu на то́м(ъ) мѣсцу и дивова́лисѧ тому̀, пыта́ючи єде́нъ друго́го и мо́вѧчи: «Где (ж) сѧ це́рковъ пр(с)то́и бци Єле́цкои подѣла?» По́ты(м) в(ъ)гору̀ пойзрѣвши, ѡба́чили по(д) не́бомъ на оболокахъ сто́ѧчую це́рковъ бци Єле́цкои з мнѡ́гими верха́ми и зъ кр(с)та́ми, та́къ, якъ тепе́ръ є́стъ напра́влена.

13

Дѣѧло(с) то́є ро́ку ҂ахѯѳ.

Ѡзнаймил(а) то преста́ѧ бца тому̀ за́ко(н)никовѣ, а пре(з) негѡ и́ншымъ лю́демъ ѡзнайми́ла, же в(ъ) Чернѣговѣ єй це́рковъ, назва́наѧ бца Єле́цкаѧ, зопсо́ванаѧ мѣла бы́ти напра́вленаѧ и мнѡ́гыи верхѝ мѣти, бо то́є виде́нїє мѣл(ъ) Аѳана́сїй // законникъ ро́ку ахѯѳ., в то́й ча́съ, ґды̀ авторъ тоєи кни́ги з(ъ) Ки́єва ѣха(л) на Чернѣго(в)скую архї̈ма́ндрїю посвѧща́тисѧ до Но́вгородка Сѣверскогѡ, гдѐ в(ъ) монастыру̀ и в(ъ) день преѡбраже́нїѧ г(с)днѧ ѡ(д) ясне в(ъ) бгу превеле́бногѡ архїеп(с)па Чернѣговскогѡ кѵръ Лазара Барановича бу́дучи посвѧще́ный, за єгѡ блгослове́нїємъ, приѣхалъ до Чернѣгова и поча(л) мѣти стара́н(ь)є ѡ направле(н)ню це́ркви и будова́ню монастыра̀ бци Єле́цкои, припомина́ючи собѣ пр(о)рка Дв(д)а мова́чогѡ: «Пролѣю пред(ъ) ни́мъ млтву мою̀»,— бо авто(р) кни́ги сей не ра(з) пролива́л(ъ) млтву, не ра(з) пролива(л) и слѐзы, ѡ будова́н(ь)є монастыра̀ и направова́н(ь)є це́ркви Єле́цкои ста́раючисѧ. И за бжею по́мочу и за млтва́м(и) пр(с)-

13 зв.

Ѱа(л) .рма. Найпе(р)ше(и) Іѡа́нъ Аврамо́вичъ направова(т) поча́л(ъ)

то́и бци монасты(р) єѝ збудова́ный є(ст) и це́рко(в) єѝ напра́влена та́к(ъ), я́къ ви́дѣн(а) была̀ по(д) не́бо(м) на оболоках(ъ) стоѧчаѧ, бо и пере(д) тымъ це́рковъ Єле́цкаѧ, бу́дучи му́ром(ъ) засклепле́нnaѧ, мнώго верхо́въ муро́ваныхъ мѣла, що да́внаѧ ωд(ъ) поча́тку єѝ фώрма и диспози́цїѧ, на му́рѣ учи́ненаѧ, пока́зуєтъ. и будова(т) В(ъ) чудѣ в҃. то́є написано.

Длѧ того̀ за млтвами престо́и бци показа́лъ бгъ на о́болоках(ъ) по(д) нбо́мъ це́ркви тоє́и вызеру́нкъ Аѳана́сїю Ѳеώдоровичовѣ за́конниковѣ, // 14
жебы̀ о́нъ вѣ́далъ и лю́демъ и́нши(м) повѣда́лъ, и́жъ пере(д) ты(м) це́рковъ бци Єле́цкой была̀ така́ѧ и ма́єтъ по́тымъ така́ѧ з мнώгими верха́ми бы́ти, я́кω Мойсе́ωвѣ законода́вцѣ каза́лъ бгъ це́рковъ рухо́мую, прибы́токъ назва́ную з(ъ) десѧтѝ ωпо́нъ учини́ти, кото́рую це́рковъ рухо́мую, а́льбо прибы́токъ, перено́шено з(ъ) мѣ́сца на мѣ́сце, гдѣ̀ сѧ во́йско изра́илскоє ру́шило и поступова́ло и ту́ю це́рко(в) ру́шано, розбира́но и не́сено, а гды̀ во́йско ста́ло, и це́рковъ ту́ю в(ъ) ωбо́зѣ скла́дано зно́ву и ста́вленω. А тоє́и це́ркви рухо́мои, а́льбо прибы́тку, показа(л) Мωйсеωвѣ бгъ на горѣ̀ везерункъ и мо́вилъ: «Сотвори́ши мѝ по всему̀, єли́кω а́зъ покажу̀ тебѣ̀ на горѣ̀ о́бразъ хра́му и о́бразъ сосу́дъ єго̀ всѣ́хъ». Ісхо(д) кє҃. Чи́сл(ъ) а҃.д҃.

Чудо десѧтоє. Хс, будучи сномъ бжі́им(ъ) и сном(ъ) престо́и бци, за млтва́ми єѝ, в(ъ) црквѣ Єле́цкой учини́л(ъ) чу́до вели́коє та(к), же зопсо́ванаѧ и спусто́шенаѧ це́рко(в) бци Єле́цкои ча́су воє́нногω и небезпе́чногω є́стъ // напра́влена и збудова́на, бо Двдъ, ца́ръ ізра́илскїй, гды̀ хотѣ́лъ в(ъ) Єрусали́мѣ бгу це́ркωвъ будова́ти, не позво́лил(ъ) єму̀ бгъ того̀ чини́т(ъ), а́ле Соломώновѣ, сы́новѣ єго̀, каза́лъ це́рковъ будова́ти, же былѝ за ча́совъ Двдвыхъ во́йны вели́кїи, кото́рыи Двдъ точи́лъ з(ъ) филисти́нам(и), з(ъ) мωави́там(и), з(ъ) сvрі́йчикам(и), з(ъ) ідуме́йчикам(и) и з(ъ) и́ншими не́прїѧтелѧми розмайтыми, а Соломώн(ъ) жи́лъ в(ъ) поко́ю, ве́длугъ пи́сма стгω: «Посла̀ Соломώнъ къ Хи́раму, глѧ: ты̀ вѣ́си ω(т)ца моє́гω Двда, я́кω не возмо́же созда́ти до́му и́мени г(с)ду бгу моє́му, ω(т) лица̀ проти́вны(х) окрестныхъ єго̀, до́ндеже да́сть ѧ̀ єму̀ г(с)дь по(д)но́жїє нога́ма єго̀». И нн҃ѣ упоко́и, г(с)дь бгъ мо́й, мнѣ̀ окрест(ъ), нѣ(ст) вра́га, ни́же сопротивлѧ́ющагосѧ лука́вно, и сѐ а́зъ глю̀ созда́ти до́м(ъ) имени бга моє́гω, якоже гла̀ г(с)дь къ Дв(д)у, ω(т)цу моє́му, глѧ: «Сѐ сы́нъ тво́й, єго́ же да́мъ въ тебѣ̀ мѣ́сто на пр(с)то́лъ тво́й, то́й созижде́т(ъ) хра́мъ и́мени моє́му». 14 зв. в҃. Ца(р) є҃. й. г҃. Ца(р) є҃.

Зачи́мъ єслѝ бы зопсо́ванаѧ и спусто́шенаѧ це́рковъ Єле́цкаѧ была̀ напра́влена и збудо́вана по(д) ча́съ поко́ю, не было̀ бы чу́до жа́дноє, понева́жъ ла́тво по(д) ча́съ поко́ю будова́ти, а́ле то чу́до вели́коє сѧ в(ъ) це́ркви бци // 15
Єле́цкои за молитва́ми єѝ ста́ло, же це́рковъ Єле́цкаѧ в(ъ) ча́сы воє́нныи небезпе́чныи є́стъ напра́влена и збудо́вана, гды на(с) а́лбо тата́рами триво́жено, а́льбо ту́рками стра́шено, кото́рыи на́шу ω(т)чи(з)ну Рώссію Малу́ю воєва́ли, гды̀ не ты́лко мѣ́ста, человѣ́чею руко́ю уфортификова́ныи, але Ка́мѧнецъ Подо́лскїй форте́цу — бо́зкою руко́ю збудова́ную, ту́рки пре(з) во́йну Не ра(з) на(с) до мѣ́ст(а) з(ъ) монастїра тыи триво́ги выганѧли.

взали̂. Незличо́ное за́сь людей мно́зтво я́къ ту́рки, та́къ и татаре з(ъ) Россїи Мало́й в нево́лю пога(н)скую запрова́дили. Єще̂ тымъ бо́лшое чу́до в(ъ) црькви сѧ Єле́цкой ста́ло, же в коро́ткомъ ча́сѣ, през(ъ) ки́лка лѣтъ, це́рковъ та́ѧ єстъ напра́влена и збудо́вана, бо в(ъ) це́рквѣ Іерусали́мской гды̂ ѡ(т) Ха жиды̂ потребова́ли чу́да, мо́вачи: «Ко́е зна́менїе явлѧ́єши, яко си́ѧ

Іωа(н), г̃. твори́ши?» Ѿ(т)вѣща̀ Іис и речѐ и́мъ: «Разорѣте це́рковъ си́ю и тре́ми де́ньми воздвигну̂ ю̂». Чу́ючи то́є, жиды̂ не вѣрили, жебы̂ Хс мо́глъ тако́є чу́до учини́ти, жебы́ зопсова́ную це́ркову(ъ) Іерусали́мскую мо́гл(ъ) в коро́ткомъ ча́сѣ, за три̂ дни̂, подви́гнути, и напра́вити, и мо́вили до Ха: «Четы́ридесѧ́тъ и ше́стїю лѣтъ созда́на бы́сть це́рков(ъ) си́ѧ, и ты̂ ли тре́ми де́ньми воздви́гнеши ю̂?» Он(ъ) же гла́ше // ѡ це́ркви тѣла своє́гѡ. То́є за́сь чу́до в(ъ) црьквѣ

15 зв. Єле́цкой длѧ того́ сѧ ста́ло, бо споминаєтъ с̃. єв(г)листъ Ма́рко слова̀, кото́-

Мэ(р) .ѕ̃. рыи ѡ(д) назаре́тски(х) мешка́нцовъ мо́влены су́ть до Ха: «Не се́й ли є(ст) текто́нъ снъ Мрі́йнъ»,— же то́й текто́нъ, то єст(ъ) будовни́чїй, буду́ючи

Бы(т) .а̃. свѣтъ, чу́до вели́коє учини́лъ, в коро́ткомъ ча́сѣ, за ше́сть дні́й, збудова́лъ нбо, зе́млю и в(ъ)ве́сь свѣт(ъ) и вшелѧ́коє на свѣтѣ створе́н(ь)є учини́лъ. Та́къ и тепе́ръ то́й же те́ктωнъ, будовни́чїй, Хс бгъ на́шъ, длѧ престо́и двы Мрі́и, мтки своє́и, в(ъ) це́рквѣ Єле́цкой учини́л(ъ) чу́до вели́коє, понева(ж) в коро́ткомъ ча́сѣ, пре(з) ки́лка лѣтъ, це́рковъ єй зопсо́ваную и спусто́шеную збудова́лъ и напра́вилъ, а лю́бо побо́жныи лю́де коштомъ и стара́н(ь)ємъ свои(м) длѧ спасе́нїѧ своє́гѡ будова́ли зопсова́ную и направова́ли це́рко(в) престо́и бци Єле́цкои, єднакъ ма́ють ѡны̂ побо́жноє дѣла́нїє то́є не собѣ, а́ле бгу приписа́ти, слу́хаючи пр(о)рка Двда мовѧ́чогѡ: «А́ще не г(с)дь созиждетъ до́мъ, всу́є труди́шасѧ зыжду́щей». //

16 **Чу́до ѡдинадцатоє.** Годи(т)сѧ ту́т(ъ) по́вѣст(ь) знамени́тую припо́мнѣти, кото́рую смѡ ѡ(т) люде́й, вѣры го́дныхъ, чу́ли, же це́рковъ Єле́цкаѧ гды̂ пуста́ѧ зостава́ла, бы́лъ в(ъ) Чернѣговѣ за и́хъ па́мѧти єде́нъ чловкъ на имѧ̀ Іωа́нъ, кото́рый длѧ̀ Ха глупы́м(ъ) сѧ чини(л), бо що-ко́лвекъ єму̂ да́но, все̂ то́є убо́гимъ роздава́лъ и мѣлъ до престо́и бци Єле́цкои вели́кую горли́вость, бо при це́ркви Єле́цкой в(ъ) терну̂ ме́шкалъ и в(ъ) це́рквѣ то́й моли́лсѧ и люде́й напомина́лъ, жебы̂ зопсова́ную и спусто́шеную це́рковъ бци Єле́цкои напра́вили. Длѧ то(г)[о] за молитва́ми престо́и бци таку́ю ла́ску ѡ(т) бга ѡде́ржалъ, же бо́сыми нога́ми на огнѣ стоѧ́лъ, єдна́къ ѡго́нь єгѡ̂ нѡ́гъ быни́мнѣ не спали́лъ и не ѡбрази́лъ. До тогѡ̂ мѣлъ ѡ(т) ба да́ного собѣ дха пр(о)рцкого, бо що ко́лвек(ъ) мо́вил(ъ), то́є сѧ ста́ло.

Карпъ Мокрі́є-ви(ч) в(ъ) Батуринѣ и Семї́ѡ-н(ъ) Яли(н)-скїй тіпо-гра(ф) в(ъ) Но́вго-родку Сѣвер-ско(м) то́є по-вѣдали

Пророкова́лъ те́жъ ѡ то́мъ, же це́рковъ пуста́ѧ и зопсо́ванаѧ бци Єле́цкои мѣла бы́ти не за до́лгый ча́съ напра́вленаѧ, кото́роє проро́цтвѡ єгѡ̂ тепе́ръ сѧ вы́полнилѡ, понева́жъ и це́рковъ бци Єле́цкои є(ст) напра́влена и мона-

16 зв. сты́ръ Єле́цкїй є́стъ збудо́ваный. //

Чу́до двана́дцатоє. В це́рквѣ Єле́цкой ва́пнѡ до му́ру на засклепе́ню и на фраму́ґахъ вели́ким(и) цвѧ́хами желѣзными длѧ мо́цности поприбїѧ́но.

Таки́ми цвѧ́хами, альбо гвозда́ми, называ́ют(ъ)сѧ не́прїѧтели на́ши ви́димыи и неви́димыи, бо не́прїѧтелей назва́лъ гвозда́ми бгъ, до Мо́йсеѧ, гетма́на ізра́илско(г)[о], мо́вѧчи: «Бу́детъ яже ѡста́вите ѡ(т) ни(х) ѡстны̀ во очї... ва́шею». Ты́и ѡстны̀, альбо гвозды̀ не́прїѧтелей видо́мыхъ и невидо́мыхъ престаа бца Єле́цкаѧ ѡ(д) своєгѡ монастыра̀ ѡ(д)ганѧ́єтъ и монасты́ръ Єле́цкїй ѡ(д) ты́х(ъ) непрїѧтелей без(ъ)пе́чный чи́нитъ, бо в(ъ) монастыру̀ Єлецко(м) єде́н(ъ) за́конникъ Серафїѡ́нъ Нѣ́жникъ захорѣ́лъ и мѣ́лъ стра́хы вели́кїи ѡпол(ъ)но́чи, з(ъ) це́лїи, презъ ѡкно̀ гладѧчѝ ѡ(т)во́реноє, ба́чилъ во́йска яки́ись в(ъ) монастыру̀ и чу́лъ го́лосъ такі́й: «Згубѣ́мо єгѡ́, неха́й ю́жъ бо́лше на свѣ́тѣ не живе́тъ». По́тымъ ви́дел(ъ) вели́кую свѣ́тлость на кшта́лтъ блы́скавици в(ъ) муро́ваной це́ркви вели́кой и чу́лъ го́лосъ з(ъ) це́ркви походѧ́чый: «Хе сну и бже мо́й, зми́луйсѧ на(д) ни́м(ъ), не тра́ть // єгѡ, гды́ жъ не ма(ш) в(ъ) монастыру̀ архїмандри́ты, слугѝ моєгѡ, в(ъ) дале́кую доро́гу ѡ(д)ѣ́халъ». Бо архїмандри́та в(ъ) той ча́съ, авторъ тоєи кни́ги, на Мо́скву до блгочести́вогѡ цр҃ѧ и вели́когѡ кнѧ́зѧ в(ъ)сеѧ̀ Рѡ́ссїи мона́рхи Алеѯїя Мїхайловича ѣ́здилъ в(ъ) потре́бѣ монастыра̀ и це́ркви бци Єле́цкои и вели́кую ла́ску н҃. рубле́й, гі стругѡ́въ длѧ̀ ѡгороже́нѧ монастыра̀, з҃. фелѡ́новъ з(ъ) єпитра́филами, є҃. стихарѡ́в(ъ) з(ъ) ѡра́рами з(ъ) ро́зного блава́ту и(з) срѣброгла́ву и злотогла́ву, г҃. ди́скосы, звѣзду̀, ко́пїю, ке́лихъ, ло́жку ѡ(д) срѣ́бра з позло́тою, кади́лницу срѣ́бную и срѣ́брный кр(с)тъ злоци́стый, єva̋нгелїє, ѡкри́тоє аѯа́митомъ ры́тимъ и срѣ́бромъ злоци́стымъ приѡздо́бленоє, з иншими книгами церко́вными ѡ(д) єгѡ́ цр(с)кого вели́чества ѡде́ржалъ. Чи́сл(ъ) .лє. Дѣ́лѡ(с) то́є ро́ку ≠ахо. м(с)ца ѡктоврїѧ й. днѧ̀. 17 Инши́хъ р чей даны(х) тут(ъ) не п(и)-сано.

В(ъ) небы́тности архїман(ъ)дри́ты бу́дучи о́ный за́конникъ Серафїѡнъ в(ъ) та́къ вели́комъ стра́ху и сподѣва́ючисѧ ю́жъ де́крету смерте́лногѡ, проси́лъ ѡ(т)ца Герва́сїѧ іеромона́х(а), жебы̀ єму̀ принесл(ъ) пренастѣ́шїй сакра́мент(ъ) єvхари́стїи, кото́рый сакра́мент(ъ) гды̀ з це́ркви до негѡ́ в(ъ) ке́лиху бы́лъ не́сеный, во́йска ѡные пре́чъ сѧ розступова́ли, а гды̀ то́й // сакра́ментъ сты́й принѧ́лъ и пожи́лъ, всѐ то́є виде́нїє стра́шноє зни́кнуло. И чу́лъ оный за́конникъ Серафїѡ́нъ го́лосъ, до себѐ мовѧ́чый: «Хс и мтка Хва тебѣ̀ уздоровлѧ́ютъ». И по́ты(м) о́ный за́конник(ъ) до пе́ршогѡ здоро́вѧ пришо́л(ъ) и пла́чучѝ з присѧгою то́є пере(д) людмѝ повѣда́л(ъ), и́жъ такі́и стра́хи в(ъ) монастыру̀ и в(ъ) це́ркви ви́дѣлъ и такі́и голосы̀ чу́лъ. 17 зв.

Чу́до тринадцѧ́тоє. Єле́цкую церко(в) направу́юч(и), знашли́смо в(ъ) землѣ̀ кру́глую поса́дзку гли́нѧную си́нюю, зеле́ную и черво́ную, олово(м) полива́ную, чворогранѧ́стою поса(д)зкою переплѣ́таную. Гли́ною, члове́че, и ты̀ єстесь, понева́жъ пре(з) Іеремѣ́ю пр(о)рка бгъ мо́витъ: «Ѧ́кѡ бре́нїє в(ъ) ру́ку скуде́лничу, та́кѡ вы̀ до́ме Ізра́илевъ в(ъ) ру́ку моє́ю». Удава́йсѧ (ж) чловече з поко́рою до пр(с)то́и бци Єле́цкои, называ́ючи себѐ гли́ною, пе́вне за молитва́ми єѝ ѡде́ржишъ ла́ску бжую, котро́и потребу́єшъ. Мѣ́лъ таку́ю поко́ру Ѳеѡ́доръ Тихоно́вичъ, мѣщани́нъ и ра́йца чернѣ́говскїй, бу́дуч(и) хоро́бою вели́кою в(ъ) Чернѣ́говѣ // знѧ́тый. Моли́лсѧ престо́й бци Єле́цкой з(ъ) поко́рою, про́сѧчи єѝ ѡ здоро́в(ь)є, по́ты(м) заснул(ъ) и ви́дѣлъ пре(з) со́нъ ма́тку бжую в(ъ) зеле́нымъ ѡдѣ́ню и з не́ю бѣ́лою ша́тою при- Іере(м) .нї. Дѣ́лѡ(с) то́є ро́ку ≠ахов. 18

ѡдѣтогѡ аггла и рекла̀ єму̀ блгословѐнная родѝтелка бжая: «Хс спсѝтель на су́дъ каза́лъ тобѣ итѝ». И взалѝ єгѡ̀ два̀ аггли и до ако́го(с) до́му в(ъ)прова́дили, где ся зно́ву єму̀ мтка бжая, дру́гїй ра́зъ червѡ́ною ша́тою приѡдѣтая показа́ла. Та́мъ реклѝ єму̀ аггли: «Волный є́стесь ѡ(д) грѣхо́въ своѝхъ». И на то́й ча́съ ѡздоро́вѣлъ и, в(ъ)ста́вши ѡ(д) сна̀, пришо́лъ до монастыра̀ пр(с)тѡ́и бци Єле́цкои и повѣда́лъ то́є архїмандрѝтѣ Чернѣговскому и за́конникомъ ѝншым(ъ) ро́ку ≠ахов., ма́я дня̀ ѳ и слу́жбы бжеи та́мъ вы́слухалъ.

Чу́до чтирнадцатоє. Григо́рый Трофи́мовичъ з(ъ) мѣста Чернѣгова ро́домъ, бу́дучи мл(д)нцемъ, учи́лся в(ъ) коллеґїумъ Кїєвском(ъ) Могилеа́н(ъ)скомъ и вели́кою бы́лъ хоро́бою зня́тый, в(ъ) которой хоро́бѣ ѡбѣцался за́-
18 зв. кон(ъ) // никомъ зостати. И приѣхалъ до Чернѣгова, гдѐ в(ъ) монастыру̀
Дѣлалѡ(с) то́є ро́ку ≠ахо. стгѡ пр(о)рка Илїи, бу́дучи на млтвѣ, хотѣлъ своє́ пре(д)сявзя́т(ь)є ѡ(д)мѣни́ти и ѡбѣтницу злама́ти. А́ле єму̀ на ты́х(ъ) мѣ́ст(ъ) рука̀ была̀ ско́рченая та́къ, же єѣ не мо́глъ жа́дною мѣ́рою ѡ(д) себѐ ѡ(д)хили́ти и роспросте́рт(и). Те́ды онъ ѡбѣца́лся в(ъ) монастыру̀ пр(с)то́и бци Єле́цкои, на гора́хъ Болди́нскихъ Чернѣговскихъ збудова́ном(ъ), зоста́ти за́конником(ъ) и за́ра(з) ся рука̀ єгѡ̀ роспросте́рла и ста́ла така́я, яка́я пред(ъ) ты́мъ была̀, що са́мъ о́ный млоде́нецъ того̀ жъ ча́су до монастыра̀ престо́и бци Єле́цкои пришо́вши, пре(д) архїмандри́тою и пре(д) за́ко(н)никами повѣда́лъ и та́мъ за́конникомъ зоста́лъ и Гедеѡ́нъ є́стъ назва́ный.

Чудо пятна́дцятоє. Дозна́лисмѡ тогѡ̀, же кото́рыи лю́де в(ъ) потре́бахъ своѝхъ удаю́т(ъ)ся до престо́и бци Єле́цкои, поспо́лу те́жъ до ба́бы а́льбо чаровни́ци удаю́т(ъ)ся, такїи в(ъ) монастыру̀ Єле́цкомъ недоступу́ютъ ла́ски
19 бжои, кото́рои потребу̀ютъ, бо Па́велъ // ап(с)лъ мо́витъ: «Ко́є прича́стїє пра́вдѣ къ бе(з)законїю? или ко́є ѡбще́нїє свѣ́ту къ тмѣ? ко́є же согла́сїє Хви со велїя́ромъ?» Для тогѡ̀ в(ъ) Рѡ́ссїи Ма́лой, в(ъ) мѣсте́чку Ѿлше́вцѣ Гаврїил(ъ) Па́лченко, бу́дучи хо́рымъ, чу́лъ го́лосъ ѡ(д) за́цнои незна́ємои
Дѣлалѡ(с) тоє ро́ку ≠ахов. панеѣ, до себѐ мовя́чый: идѝ до Чернѣгова, до престо́и бци. Та́я па́нѣ, пе(в)не, была̀ пр(с)тая бца, бо невиди́мая стала̀, и ѡнъ за́ра(з) на то́й ча́съ здоро́вым(ъ) зоста(л) и пришо́лъ до монастыра̀ Чернѣговскогѡ пр(с)то́и бци Єле́цкои и та́мъ пре(з) двѣ недѣли роби́лъ, що єму̀ ка́зано, ґды не удава(л)ся до ба́бы а́льбѡ чаровни́ци з бо́лестю своє́ю, ти́лкѡ до престо́и бци удава́л(ъ)ся.

Дѣлалѡ(с) то́є ро́ку ≠ахог. **Чу́до шестна́дцятоє.** Сахнѡ́вка є́ст(ъ) селѡ̀ в(ъ) Чернѣговско(м) воєво́дствѣ. В(ъ) то́мъ селѣ єдному̀ человѣ́ку на имя̀ Ігна́товѣ Яки́мен(ъ)ковѣ ѡбѣдвѣ у́ши боля́чка заложи́л(а), и шу́мъ вели́кїй мѣ́лъ в(ъ) у́шахъ своѝхъ. Те́ды онъ ѡбѣца́лся роби́ти в(ъ) монастыру̀ Чернѣговскомъ престо́и бци Єле́цкои пре(з) цѣлый ты(ж)ден(ь) всѐ, що єму̀ роска́жутъ, и ѡбѣца́лъ полот-
19 зв. на̀ // принестѝ до тоеѣ ж(ъ) це́ркви Єле́цкои, на потре́бу церко́вную, єслѝ бы̀ слу́(х)ъ бы́л(ъ) єму̀ приве́рненый. По то́й ѡбѣтници бо́ль и шу́мъ з(ъ) уше́й єгѡ̀ пре(ч) уступи́лъ, и поча́лъ до́бре чу́ти. Для тогѡ̀ вы́полнилъ онъ своѝю ѡбѣтницу, до монастыра̀ Чернѣговскогѡ престо́и бци Єле́цкои пришо́лъ и полотно̀ то́нкоє прине́слъ, и роби́лъ всѐ, що єму̀ роска́зано.

Чу́до семнадцятоє. В Мало́й Рѡ́ссїи, в(ъ) Киши́н(ъ)цѣ, мѣсте́чку в(ъ)

Полта́вскомъ полку̀ зостаючомъ, еде́нъ коза́къ запоро́зкїй на им҃а Рома́нъ Мазепе́нкѡ ме́шкаючи, учини́лъ ѡбѣ́тницу итѝ до монастыра̀ Мгарскоѓѡ и всѐ та́мъ роби́ти, що єму̀ роска́жут(ъ). А́ле са єму̀ во снѣ̀ які́йсь чл҃вкъ стары́й показа́лъ и каза́лъ итѝ до монастыра̀ Чернѣ́го(в)ско(г)[о] престо́и бц҃и Єле́цкои, ѡ кото́ро(м) то́й человѣ́къ монастырѣ̀ и це́рквѣ̀ и не вѣ́далъ и не чу́лъ и нѣ́гды в(ъ) Чернѣ́говѣ не бы́лъ. А ѓды́ вста́лъ ѡ(д) сна̀, не ишо́лъ до монастыра̀ Мгарско́гѡ, а́ле пришо́лъ до Чернѣ́говскогѡ монастыра̀ престо́и // бц҃и Єле́цкои и та́мъ, що єму̀ роска́занѡ, все́ пре(з) ча́съ не ма́лый ро́ку ≠аход. з(ъ) ѡхо́тою роби́лъ. 20 | Дѣ́лалѡ. то. ро́ку ≠аход.

Чу́до осмнадцатоє. Єде́нъ за́ко(н)ник(ъ) на і́ма Пареѳе́нїй, ѡблече́ный га́бѣтомъ за́конным(ъ) в(ъ) монастыру̀ угорницкомъ, в(ъ) землѣ̀ Га́лицкой, ѡ(д) ро́зуму ѡдышо́л(ъ) и шале́ный ходи́лъ, и пришо́л(ъ) до Чернѣ́гова, гдѐ на́гый ишо́лъ пре(з) монасты́ръ престо́и бц҃и Єле́цкои ро́ку ≠ахог. м(с)ца а́вгуста, є. дн҃а. И(з) монастыра́ на́гый до мѣ́ста пошо́л(ъ), а́ле єгѡ̀ архїманд- ри́т(а) Чернѣ́говскїй, ѡба́чивши нагоѓѡ пре(з) монасты́ръ иду́чогѡ, каза́лъ пойма́ти и кошу́лю на негѡ̀ в(ъ)ложи́ти и до себѐ припрова́дити. Та(м) в(ъ) це́лїи пре(д) архїмандри́тою и пре(д) за́конниками и предъ и́ншыми людмѝ свѣ́цкими вола́ючи спѣва́лъ и скака́лъ и очи вывора́чалъ и за пора́дою своє́и бра́тїи каза́лъ єгѡ̀ архїмандри́та ѡ(д)прова́дити по(д) звонни́цу, до секве́стру, и за(м)кну́т(и). Та́мъ замкне́ный за́ра(з) кошу́лю з(ъ) себѐ зки́нул(ъ) и поча́лъ ѡ две́рѣ би́ти голово́ю та́къ мо́цно, // же а́жъ грмо́тъ бы́ло чу́ти по все́м(ъ) монастыру̀. Дла тоѓѡ ка́зано две́рѣ в(ъ) секве́стрѣ ѡдомкну́т(и) и, що́ са дѣ́єтъ, ѡба́чити. И ѡба́чили го́лову єгѡ̀ пото́вченую и кро́въ з головы̀ плыну́чую и две́рѣ ѡкрва́вленыи. Пре́тѡ в(ъ)ложи(в)ши на є(г)[о] кошу́лю, зва́зано є(г)[о], жебы̀ собѣ̀ головы̀ до мо(з)гу не росто́вкъ и не уме(р). Та́мъ зва́заный, не чловечы(м), а́ле пра́ве дїа́волски(м) го́лосомъ вели́ки(м) гу̀ протага́ючи, гу̀ пре(з) цѣ́лый де́нь вола́л(ъ), кото́рый го́лосъ не ты́лько в(ъ) монастыру̀, а́ле и за монастыремъ дале́ко чу́ти было̀. В(ъ) то́й ча́съ архїманд- ри́та каза́лъ до це́ркви всѣ́м(ъ) итѝ за́кон(ъ)никомъ и пара́клисъ за негѡ̀ до престо́и бц҃и ѡ(д)пра́вити, про́сачи, жебы̀ мт҃ка бж҃аа єму̀ здоро́в(ь)є и ро́зумъ приверну́ла. По доконче́ню пара́клиса переста́лъ ю́жъ вола́ти и в(ъ)ве́черъ, ѡд(ъ)пра́вивши вече́рню и па́вечерню, пришлѝ за́кон(ъ)ники до негѡ̀, и проси́лъ, жебы̀ каза́нѡ єгѡ̀ розваза́ти, и ю́жъ ѕлоѓѡ нѣчо́гѡ не чини́лъ и до ро́зуму пришо́лъ и ѡздоро́вѣлъ. По́тымъ га́бѣтомъ єгѡ̀ вла́снымъ є(г)[о] приѡдѣ́то, изъ секве́стру вы́проважено и та́мъ жи́лъ в(ъ) монастыру̀ и чини́лъ послуша́нїє, кото́роє єму̀ назна́ченѡ. // 20 зв.

21

Чу́до деватнадцатоє. З нѡ́вогѡ мѣ́ста, з(ъ) Чернѣ́гова, кова(л) Ѳеѡ́доръ Сїмеѡ́новичъ Рога́чъ з(ъ) па́н(ъ)ства бы́лъ ѡ(д) ро́зуму ѡдышо́лъ и захорѣ́лъ ро́ку ≠ахов. м(с)ца ма́а. На то́й ча́съ припрова́жено єгѡ до монастыра̀ престо́и бц҃и Єле́цкои и в(ъ) це́рквѣ пара́клисъ до мт҃ки бж҃еи за негѡ̀ и бг҃у млтвы и́ншїи ѡ(д)правова́но. И пре(з) то́є зоста́лъ здоро́вым(ъ), до ро́зуму пришо́(л) и ѡдышо́лъ з(ъ) монастыра̀ здоро́вый до до́му своєѓѡ. | Дѣ́лалѡ(с) то́є ро́ку ≠ахов. м(с)ца ма́а.

Чу́до двадцатоє. Року ≠ахов. м(с)ца ї́юла, ѕ. дн҃а Глvкерї́а Алеѯ́ѣовна, жона̀ чернѣ́говско(г)[о] мѣща́нина Константи́на, чу́ла ѡдъ нѣкоторыхъ лю- де́й чернѣ́говскихъ(ъ), иж(ъ) не мѣ́ла мѣ́ти пото́м(ъ)ства з(ъ) другим(ъ) | Дѣ́лало(с) то́є ро́ку ≠ахов.

му́жемъ Константи́номъ. Удала́сѧ до престо́и бци Єле́цкои, пре(д) кото́рои це́рквою сѧ моли́ла, про́сѧчи престую дву, жебы̀ єй в(ъ) ты́м(ъ) потѣшила. А гды́ сѧ моли́ла пре(д) це́рквою замкне́нною пр(с)то́и бци, ѡбѣца́ла престо́й
21 зв. бци та́лѧровъ де́сѧть // да́ти на потре́бу церко́вную. По́тымъ в(ъ) пру́дко(м) ча́сѣ за причи́ною роди́телки бжеи сы́на впере́дъ, по́тымъ цо́рку породи́ла, ле́чъ ѡна̀ занеха́ла ту́ю ѡбѣтніцу, кото́рую пр(с)то́й бци ѡбѣца́ла. По́тимъ захорѣла и бу́дучи вели́кою бо́лѣзню знѧ́таѧ, ле́жачи, мѣла тако́є виденїє не пре(з) со́нъ, а́ле на́ѧвѣ. Здало́сѧ єй, же была̀ в(ъ) це́рквѣ пр(с)то́и бци Єле́цкои, гдѐ показа́ласѧ єй пр(с)та́ѧ бца, свѣчу̀ запа́леную в(ъ) руцѣ пра́вой држа́чаѧ. И з(ъ) не́ю бы́лъ які́йсь му́жъ стары́й, который до Глѵке́рїи з гро(з)бо́ю мо́вилъ: «Чему̀ сь то́є занеха́ла и ле́гце собѣ ва́жишъ? Чему̀ не дає́шъ ѡбѣтници, кото́рую (с) пр(с)то́й бци ѡбѣца́ла?» То́є виде́нїє два̀ ра́зы мѣла, по́тым(ъ) тре́тїй ра́з(ъ) мѣла виде́нїє, здало́сѧ єй, же в(ъ) до́мъ и́хъ пришла̀ пр(с)та́ѧ бца и в(ъ) руцѣ пра́вой свѣчу̀ держа́ла. И в(ъ) то́й же ча́съ то́й же му(ж) стары́й Глѵке́рїи показа(л)сѧ и гро́зѧчысѧ мо́вилъ: «Чему̀ пр(с)то́й бци не дає́шъ ѡбѣтници своє́й?» Глѵке́рїѧ з(ъ) бо́ѧз(ъ)ню кла́нѧласѧ, мо́вѧчи: «Ѿ(д)да́мъ, па́не, ѡ(д)дамъ». А гды̀ то́є виде́нїє своє́ му́жевѣ своє́му повѣдѣла, му́жъ єѝ Ко(н)станъти́нъ в(ъ) це́рквѣ пр(с)то́и бци Єле́цкои ѡ́бразъ
22 кошто́вный Ха збави́телѧ на́шегѡ, // спра́вив(ъ)ши ко́штомъ нема́лымъ, поста́вилъ з(ъ) сто(л)пами, навы́ліотъ рѣзаными, кото́ры(и) ѡбра(з) гды̀ южъ доскона́ле бы́л(ъ) вымало́ваны(и), зно́ву Глѵке́рїѧ мѣла тако́є виденїє. Здало́сѧ єй, же была̀ в(ъ) це́рквѣ престо́и бци Єле́цкой, где ца́рскїи две́ри отво́рении видѣла и пр(с)тую бцу на ѡ́л(ъ)тари сѣдѧчую. Око́ло єѝ, ве́дле ѡ́л(ъ)тара, ви́дѣла диѧкона и дво(х) младе(н)цо(в) стоѧчы(х). Те́ды роди́тел(ъ)ка бжаѧ до Глѵке́рїи мо́вила: «Невѣсто, ходѝ сюды̀». Ѡ(д)повѣдѣла Глѵке́рїа: «Не го́дна та́мъ ѧ̀ итѝ, бо єстемъ грѣшница». Єдна́къ ве́длугъ росказа́нѧ ма́тки бжеи пошла̀ до ѡ́лтара Глѵке́рїѧ, кото́рой дала̀ пр(с)та́ѧ бца ру́ку свою̀ поцѣлова́ти, по́тимъ рекла̀ до Глѵке́рїи: «Невѣсто, идѝ ста́нь в(ъ) це́рквѣ зно́ву на мѣсцу то́мъ, на кото́ромъ єсѝ стоѧ́ла». А гды̀ Глѵке́рїа пошла́, в(ъ) то́й ча́съ виде́нїє тоє сѧ̀ скон(ъ)чило.

Чу́до два́дцѧть пе́рвоє. Пе́тр Мойсе́ѡвичъ, коза́къ з(ъ) Чернѣгова, з(ъ)
22 зв. но́вого мѣста, ро(к) ≠ахоє. знѧ́тый бы́лъ тако́ю хоро́бою, же сѧ єму̀ го //лова̀ крути́ла и свѣтъ сѧ̀ крути́л(ъ) и я́ко шале́ный в(ъ) єдны́мъ ѡдѣню бѣлымъ бѣгалъ. И прибѣгши в(ъ) свои́мъ дворѣ до ста́йнѣ, взѧ́л(ъ) по́ворозъ и ѡбвѣситисѧ хоти́лъ. А́ле Пелаѓїѧ, жона̀ єго̀, до ста́йнѣ прибѣгши, з(ъ) ру́къ єго̀ по́ворозъ вы́рвала, по́тымъ єго̀ ма́ѧ м(с)ца, д҃. днѧ̀ привелѝ до монасти́ра прс(с)то́й [!] бци Єле́цкой, гдѐ до це́ркви бы́лъ в(ъ)прова́женый по(д) ча́съ набоже́нства и за по́мочю роди́тел(ъ)ки бже́й в(ъ) це́ркви єѝ до пе́ршого здоро́ва и до ро́зуму пришо́лъ и в(ъ) монасты́ру всѐ ѡхо́тне робы́лъ, що єму̀ каза́но и ѡды(и)шо́лъ до своє́го до́му здоро́вый з(ъ) ро́зумомь доскона́лымъ.

Дѣло(с) то́є ро́ку ≠ахоє. м(с)ца ма(а), д҃. днѧ.

Чу́до два́дцѧть второє. Выблѣ єсть село̀ в(ъ) Черні́говско(м) воєво́дствѣ.

В(ъ) тыхъ Вы́бла(х) еде́нъ челове́(к) на імѧ̀ Рома́нъ Гапи́ненко мѣ(л) головы̀ за́воро(т), ѡ(д) ро́зуму и ѡ(д) па́мати оды(и)шо́л(ъ) та́къ, же сло́ва непотре́бныи мо́вилъ и учи́нки непотре́бныи чини́лъ. А гды̀ бы́лъ припро́важеный до монастыра̀ престо́и бци Єле́цкои и роби́лъ та́мъ всѐ през двѣ недѣлѣ, що єму̀ // каза́но, пришо́лъ до ро́зуму и па́мати зно́ву и здоро́вый до своєго до́му ѡдыйшо́лъ. Дѣало(с) тое року ≠ахоє. м(с)ца ма(р). 23

Чу́до двадцатъ третєє. Середи(н)ка е́стъ село̀ до монастира пр(с)тои бци Єле́цкои належа́чоє. До того̀ села̀ еде́н(ъ) за́конникъ Арсе́нїй з то(г)[о] монастыра̀ бци Єле́цкои бы́лъ ѡ(д) архимандры́ти на послуша́нїє высла́ный, кото́рого за́ко(н)ника та́мъ ѡба́чивши коза́къ з(ъ) во́йска запоро́зского Іѡа́нъ Сочеве́цъ, ата́ман(ъ) середи(н)скы(и), упи́вшиса горѣл(ъ)кою, добы́лъ ша́блѣ на єго̀ и тати хотѣлъ. А́ле онъ зложи́лса ѡ(д) ша́блѣ лѣ́скою и побѣглъ од него̀ и утѣклъ в цѣлости, бе́зъ шван(ъ)ку жа́дного. А гды̀ о́ный коза́къ па́ный засну́лъ и ю(ж) са̀ проспа́лъ, чу́лъ го́лосъ, до себѐ мова́чый: «Іоа(н)не, переста́нь пи́ти горѣл(ъ)ку, бо єжели̇̀ не переста́неш(ъ), не ве́рнешса додо́мv з(ъ) во́йска, до кото́рого итѝ готу́єш(ъ)са». В(ъ) то́й ча́съ о́ный коза́къ ле́жачи ѡтвори́лъ очи и нїко́го не ба́чилъ предъ собо́ю и пыта́л(ъ): «Кто̀ ты̀ е́стесь, що до менѐ мо́вишъ?» Почу́л(ъ) зно́ву го́лосъ, до себѐ мова́чый: «Я́ есте́мъ ро//ди́телка бжаа, мти Хр(с)то́ва, роска́зую тобѣ, жебы́сь переста́лъ пи́ти горѣлку, понева́жъ па́ный шалѣєшъ». По́тымъ з(ъ) посте́лѣ вста́вши, мо́вилъ о́нъ зно́ву: «Ѡ пр(с)та́а бце, чи во́лно ж(ъ) мнѣ пи́во пи́ти прина́мнѣй?» Почу́лъ єщѐ го́ло(с), до себѐ мова́чы(и): «Пи́ва пи́ти тобѣ не заборона́ю, а́ле горѣлки бо́лше(и) пи́ти не ва́жса». Вста́вши Іѡа́нъ Сочеве́цъ з(ъ) посте́лѣ своє́й, учини́лъ обѣтницу не пи́ти горѣлки пре(з) тры̀ лѣта и не пи́лъ. Для того̀ то ма́тка бжаа заборони́ла єму̀ пи́ти горѣлку и па́ному шале́н(ъ)ство єму признала, же онъ, горѣлкою са упи́вши, добы́лъ ша́блѣ, яко шале́ный, на за́ко(н)ника з(ъ) монастыра̀ бци Єле́цкои пры́сланого до маєтности тоєи жъ бци Єле́цкои. Дѣало(с) тоє року ≠ахов. Дѣало(с) тоє року ≠ахов. м(с)ца се(п). ѳ. дна̀. 23 зв.

Чу́до двадцатъ четвертоє. Року ≠аход. мца августа, турки и тата́ре пришо́вши до Мало́и Ро́ссіи, воєвали мѣста и се́ла, поча́вши одъ Бра́слава ажъ до Лады́жина и Умана, и во́лости и́ншыи украи́нскїи плюндрова́ли. // В(ъ) то́й ча́съ в(ъ) монастыру̀ Чернѣговском(ъ) пр(с)то́и бци Єле́цкои вночѝ два іеромона́хи побо́жныи Пахо́мїй Дунає(в)скїй и Лео́нтїй Бѣлозо́рскїй видѣли на нбѣ лу́къ ве́дле м(с)ца, кото́рый лу́к(ъ) ишо́лъ за мѣсаце(м) и значи́лъ лу́къ махоме́та(н)скїй, же махомета́не, ту́рки и тата́ре, на христиа́нъ били сво́й лу́къ натагну́ли и з лу́ка своє́го хр(с)тиа́нъ забиа́ли, ве́длугъ проро́ка Двда мова́чого: «Сѐ грѣшници напраго́ша лу́к(ъ) сво́й, уготова́ша стрѣлы в ту́лѣ, сострѣла́ти во мра́цѣ пра́выа срдцем(ъ)». Для то́го за́сь ве́дле мѣсаца то́й са лу́къ на нбѣ показа́лъ, жѐ махомета́не мѣсацъ шану́ютъ, слухаючи нау́ки Махоме́та, своє́го проро́ка фалши́вого, и на мече́тахъ свои́хъ рога́ми догорѝ пу́льмѣсаца ста́ватъ. Ту́рки за́сь и на ге́рбѣ своє́мъ по́льмѣсаца ма́ютъ. И в(ъ) то́й ча́съ ту́рки Ладижинъ взали́ пре́зъ мѣчъ и мѣста Ума́на подложи́вши по́рохы по́дъ ва́лъ ума́нскй [!] и ва́л(ъ), по́рохомъ вы́кинувши, доста́ли и вы́сѣкли и спалилѝ, инши́хъ людє́й в(ъ) нево́лю туре́цкую запрова́дили. Та́м же, в(ъ) Уманю, ту́рки на́дъ хр(с)тиа́нами забытими Дѣало(с) тоє року 24 ≠аход. Ψало(м) ї. Баро́нїу(ш) року ха̃.

24 зв. Чему́ жъ вы́ мона́рхове и потентáтове хрі́стіѧ(н)скіи з(ъ) собо́ю сѧ не згодите̑? и махометáновъ ѡкрýтны(х), непрі́ѧтелей хр(с)тіáн(ъ)скі(х) з(ъ) свѣта мече(м) **25** своим(ъ) не вы́корените и не вы́губите?

такóє тирáнство чини́ли, же хр(с)тиѧ́номъ забы́тимъ, южъ мéртвымъ // трýпомъ плóти мýжескои гóловы одърѣ́зовали и до Кáймакана, своéго бáши турéц(ъ)кого, носили, бо за кóждую гóлову по єдномѹ̀ червóному и́мъ давáно. Пóтымъ скýри з ты́хъ головъ̀ лупи́ли и ты́и скýри солóмою áлбо сѣ́номъ напыхáли, а ростáтыи ниткáми зашивáли и на слóнцу áлбо на вѣ́три сушили. Пóтымъ ѡдъ Ýмáнѧ турéцкі̆й тáборъ ґды̀ сѧ до Лады́жина рýшилъ, в тóй чáсъ тýрки всѣ̀ ты́и скýри, з(ъ) головъ̀ хр(с)тіáнскихъ злýпленыи и напхáныи, вложили до возóвъ и по(д) Лады́жин(ъ) до цéсара своéгѡ повезлѝ, бо цéсаръ турецкі̆й до Ýманѧ сáмъ не ходи́лъ, áле стоѧ́лъ подъ Ладыжїномъ и тáмъ всѣ̀ ты́и гóловы хр(с)тіѧ́н(ъ)скіи цéсаровѣ покáзано. И́ншыи мѣ́ста и мѣстéчка ѡ́коло Уманѧ в(ъ) тóй ча(с) тýркомъ сѧ по(д)далѝ, в(ъ) котóрихъ тýрки ѡ(д) рóдичовъ дѣ́ти малы́и, сынѝ и цо(р)ки, мѣ́сто дáнѣ побрáли до своє(г)[о] пáнства турéцкогѡ, жебы̀ ты́и дѣ́ти малы́и хр(с)тáнскіи та(м) побѣсурмáнїли. А тýю войнѹ̀ стрáш(ъ)ную, хр(с)тиѧ́номъ ѡ(д) махометáновъ наступýючою, в(ъ) монастырѹ̀ Чернѣ́говском(ъ) пр(с)тóи бци Єлéцъкои за причи́ною єѝ бгъ ѡб(ъ)ѧвил(ъ) двóмъ ієромонáхомъ Пахóмїю и Леѡ́нтїю през(ъ) // лукъ, на нбѣ̀ покáзаный, котóрый лýкъ за мѣ́сѧцемъ поступовáлъ, жебы̀ ты́и ієромонáхи тóє видéнїє своє́ лю́демъ и́ншымъ повѣдáли и тóєю пóвѣстю хр(с)тиѧ́нъ до набожéнъства и до покýты побуди́ли. Хр(с)тиѧ́не зáсь побóжностю и покýтою своє́ю жебы̀ ѡдвернýли од(ъ) себѐ гнѣ́въ бжі̆й и лýкъ махометáнскі̆й, котóрым(ъ) лýкомъ карáєтъ бгъ хр(с)тиѧ́нъ за их(ъ) грѣхѝ, бýдучи грѣхáми христіѧ́нскими ѡбрáженый и до гнѣ́ву побýженый.

в̃. Ездр(ъ) .є̃.

Чудо двадцѧтъ пѧтоє. Ієрусали́мскую цéрковъ збурéную ѡд Навходонóсора, царѧ̀ Вавилóнского, ізраилтѧ́не пóтым(ъ) будовáли з(ъ) рáдостїю вели́кою и направовáли вéдлугъ пророка Е́здри, мовѧ́чого, же будовáли з(ъ) трýбами, зъ цынбáлами, з(ъ) музы́кою и з(ъ) пѣ́снами, восхвалѧ́ющи г(с)да на воздвижéнїє дóму г(с)днѧ. Тáк(ъ) церкóвъ бци Єлéцкои, одъ Бáтїѧ, тата́рского // царѧ, збýреную, мнѡ́гіи хр(с)тиѧ́не побóжныи будовáли з(ъ) рáдостїю вели́кою и направовáли мѣ́сто трýбъ и цынбáловъ, и(н)струментáлнои музы́ки, слýхаючи музы́ки дхóвнои: ѱáлмов(ъ) и ги́мновъ церкóвны(х), мéжи котóрыми людмѝ побóжными побожный Вáсилі̆й Дýнѣнъ Борковскі̆й, полковни́къ єгѡ̀ цáрского величества в(ъ) запорóзкомъ вóйску Чернѣ́говскі̆й постáвил(ъ) цегéлню и роби́лъ цéглу кóштом(ъ) и старáн(ъ)єм(ъ) своим(ъ) длѧ̀ засклепéнѧ цéркви Єлéцкои и длѧ̀ мурованѧ трáпезы в(ъ) монастырѹ̀ Єлéцкомъ. Тогѡ̀ чáсу Іѡаки́мъ Фі́лóненко з(ъ) Гáдача до Чернѣ́гова пришóлъ, цегéлникъ, и в(ъ) цегéлни цéглу за грóшы одъ полковникá нанѧ́тый роби́лъ. Рóбѧчи захорѣ́лъ тáкъ, же бли́зкі̆й южъ бы(л) смéрти. Длѧ тогѡ̀, высповѣдавшисѧ грѣхóвъ свои(х) и прїнѧ(в)ш(и) пренастѣ́йші̆й сакрáмен(т) євхари́стіи, ѡчекива(л) смéрти. Пóты(м), в(ъ) хорóбѣ зостаючѝ, учини́лъ обѣ́тницу роби́ти всѐ в(ъ) монáстиру престóи бци Єлéцкои дáрмѡ, що кóлвекъ ємѹ̀ роскáжутъ, єсли́ бы не умéръ и зостáлъ здорóвымъ. Ґды̀ обѣцáлсѧ тóє чини́ти, не по дóлгом(ъ) чáсѣ ѡ(д) брáмы смертéлнои вернýл(ъ)сѧ до жыватá и, ѡ(д) ѡкóвовъ бóлезни вóлный // зостáвши, до пéршого сѧ вернýлъ здорóвѧ и вéдлугъ ѡбѣ́тници своє́и роби́лъ в(ъ) монастырѹ̀ престои бци Єлéцкои, що кóлвекъ ємѹ̀ роскáзано: пéрше в(ъ) кýхнѣ працовáлъ, пóтымъ до млынá

25 зв. За тóй кóштъ ва(ш) и старáн(ъ)є рáдуйт(е)сѧ и веселѣ́тесѧ я́ко мз(д)à вáша мнѡ́га на нб̃се(х).

Ма(ѳ) .є̃.

26 Дѣ́ѧло(с) тóє рóку ахоє.

былъ посла́ный, жебы та́мъ прихо́ду пилнова́лъ монасты́рскогω, и чини́лъ то́є з(ъ) ωхо́тою, дя́куючи престо́й бци за приверне́ноє собѣ̀ здоро́вє. Дѣ́ѧло(с) то́є ро́ку ахоє., м(с)ца а́вгуста.

Чу́до двадцѧт(ъ) ше́стоє. Два столпы̀ з(ъ) о́болоку бѣ́логω учи́неныи ωпол(ъ)но́чи на я́сном(ъ) нбѣ сѧ бли́зкω монастыра̀ престо́и бци Єле́цкои показа́ли ро́ку ≠ахоє., м(с)ца а́вгуста, на ω(д)да́н(ъ)є пра́здника успе́нїѧ пр(с)то́и бци. Єде́нъ сто́лпъ ω(д) полу́днѧ, дру́гїй ω(д) пол(ъ)но́чи з(ъ) собо́ю зышли́сѧ и удари́ли. Ты́и два̀ столпы̀ ω(д) че́стныхъ ієромона́ховъ Пафну́тїѧ Забѣле́цкогω, Аθана́сїѧ Берестовѣ́цкогω и ω(д) за́конниковъ и́ншыхъ и ω(д) людей свѣ́цкихъ, в(ъ) монастыру̀ престо́и бци Єле́цкои ме́шкаючих(ъ), су́т(ъ) ви́дѣни, пре(з) кото́рыи столпы̀ два̀ пр(с)та́ѧ бца и́мъ ωзнайми́ла, же во́йско хр(с)тїа(н)скоє // з(ъ) махомета́нскимъ во́йскомъ туре́цкимъ в(ъ) Мало́й Ро́ссїи сѧ потка́ло и войну̀ точи́ло, бо ту́рки на то́й ча(с) Малу́ю Ро́ссїю воєва́ли, Ду́бна, Бро́довъ, Лво́ва и мѣ́стъ и́ншыхъ ру́скихъ добыва́ли. Длѧ тогѡ̀ преста́ѧ бца в(ъ) монастыру̀ своє́мъ Єле́цкомъ ωб(ъ)ѧви́ла то́є за́конникомъ и лю́демъ свѣ́цкимъ, жебы̀ ωны̀ проси́ли бга ω звитѧ́зтвω хр(с)тїѧ́нскому во́йску на(д) махомета́н(ъ)скимъ во́йскомъ туре́цким(ъ). Во́йско ізра́илс. значи́л(ъ) и прова́ди(л). 26 зв. сто́л(п) в(ъ) днь обла(ч)ный, вночи ωгне(н)ный. Ісхо(д) гі.

Чудо двадцѧт(ъ) семоє. В Мало́й Ро́ссїи на сѣ́веру є(ст) мѣ́сто, Погáръ назва́ноє. В(ъ) мѣ́стѣ то(м) члвкъ єде́нъ на імѧ̀ Демѧ́нъ Аθана́совичъ, ма́ючи в(ъ) свои́хъ в(ъ)нутрностѧх(ъ) бо́лезнь велі́кую, до нб(с)нои сѧ лѣка(р)к(и) престо́и бци Єле́цкои уда(л), просѧчѝ єй, жебы̀ ту́ю бо́лѣзн(ъ) в(ъ) єгѡ̀ в(ъ)нутрностѧ(х) улѣчи́ла и ωбѣца́л(ъ)сѧ в(ъ) монастыру̀ єй всѐ роби́ти, що роска́жутъ, и мѧ́са и моло(ч)нω(г)[о] по́карму жа́дногω и ри́бы не ѣ́сти и пѧ́ногω напо́ю жа́дногω не пи́ти, кото́рую ωбѣ́тницу свою̀ вы́полнил(ъ), бо ро́ку ≠аход., м(с)ца септе(м)врїа, пре(д) покро́вою престо́и бци, з(ъ) Пога́ра Демѧ́нъ // Аθана́совичъ пришо́лъ до монастыра̀ престо́и бци Єле́цкои, гдѐ роби́лъ всѐ, що єму̀ каза́но: в(ъ) ку́хнѣ працова́лъ, воро́тъ пилнова́лъ и на ставу̀ з(ъ) рибака́ми ри́бы лови́лъ, єдна́къ са́мъ якω мѧ́са и моло́чногω по́карму жа(д)ногω, та́к(ъ) и ри́бъ не ѣ́лъ, ты́лько по́кармовъ зажива́лъ по́стныхъ, до тогѡ̀ нѣ̀ горѣ́лки, нѣ̀ пи́ва, ни жа́дногω напо́ю пѧ́ногω не пи́лъ, длѧ тогѡ̀ бо́лезнь з внутрностей єгѡ̀ пре́чъ уступи́ла, ω(д) кото́рои болезни в(ъ)ну́трнеи Демѧ́нъ во́лный зоста́вши, служи́лъ монастыре́вѣ престо́и бци Єле́цкои пре(з) до́лгїй ча́съ и жа́днои запла́ты бра́ти не хотѣ́лъ и не бра́лъ за свои заслу́ги, алѐ дѧ́ковалъ бгу и бци, же єму̀ здоро́в(ъ)є было̀ приве́рненωє. Дѣ́ѧло(с) то́є ро́ку аход., м(с)ца се(п). 27

Чудо двадцѧтъ осмоє. Иωа́нъ Быхове́цъ, коза́къ по́лку Нѣ́жинскогω, бу́дучи в(ъ) клопота(х) вели́ки(х), ро́ку ≠ахоє., м(с)ца ноє́мврїѧ, посла́лъ челѧ́дника своє́гω Ко́зму до Бату́рин(а) з ли́стами длѧ̀ зєдна́нѧ и ωдержа́нѧ ла́ски гетма́нскои. Тогѡ̀ ча́су засну́лъ и во снѣ̀ // здало́сѧ єму̀, же челѧ́дникъ з Бату́рин(а) прїѣ́хал(ъ) и ω(д)да́л(ъ) єму̀ трѝ ли́сты з печат(ъ)ю архїма́ндриты Чернѣ́говскогω Єле́цкогω, книги сей а́втора, на кото́рои печа́ти архїмандри́чыи су́т(ъ) інси́гнѣѧ нарысо́ваны поли́ца чворогранѧ́стаѧ з выωбраже́н(ъ)ємъ успе́нїѧ престо́и бци, Хс на рука́хъ свои́хъ дшу престо́и бци держи́тъ, ми́трою и кана́комъ приωздо́бленый, пастора́л(ъ) вели́кїй ап(с)лъ Дѣ́ѧло(с) то́є ро́ку ахоє., 27 зв. м(с)ца ное(м).

Пе́тръ, лѣ́ску малу́ю ап(с)лъ Па́велъ держ т(ъ), на́ кр(с)тъ зложи́вши, доко́ла за́сь такі́й на́пи(с) нарысова́ный: печа́ть монастыра̀ Чернѣ́го(в)скω(г)[о] престо́и бци Єле́цкои. З(ъ) тако́ю печа́т(ъ)ю ли́сты Быхове́цъ взѧ́вши ω(д) челѧ́дника своє́гω, мо́вил(ъ) єму̀: «Чему̀ ты̀ з печа́т(ъ)ю архїмандри́чою, не з гетма́нскою ли́сты мнѣ̀ приве́зле(с)?» Ѡ(д)пови́дѣлъ челѧ́дникъ: «Такі́и ли́сты мнѣ̀ в(ъ) Бату́ринѣ да́но и мо́влено: мо́въ Быховцѐвѣ, же ты́и ли́сты ω(д) кло́потовъ єгѡ̀ уво́лнат(ъ) и бу́дуть єму̀ помо́щныи». Ѡчкну́вшисѧ ω(д) сна̀, Іωа́нъ Быхове́ц(ъ) уважа́лъ то́є виде́нїє своє́ и зостава́лъ в(ъ) кло́потахъ свои́хъ пре(з) ча́съ нема́лыи, бо ю́жъ ро́ку ≠ахоѕ., м(с)ца генвара̀, приѣ́халъ з(ъ) Ѡлше́вки до монастыра́ престо́и бци Єле́цкои, гдѐ лѵту́ргїи

28 сто́и вы́слухалъ и за по́мочу престо́и бци // ве́длугъ жада́нѧ своє́гω зоста́лъ в(ъ) Чернѣ́говѣ [єдна́къ не бе(з) турба́цїи] [5] во́лный ω(д) свои́хъ кло́потовъ. И то́є виде́нїє своє́ в(ъ) монастыру̀ Єле́цкомъ архїмандри́тѣ Єле́цкому при лю́дех(ъ) и́ншихъ повѣда́лъ и на писмѣ̀ да́лъ.

Чудо двадцѧт(ъ) девѧтоє. Ѡд(ъ) Чернѣ́гова за ми́лю село̀ є́стъ Ѿнѣ́совъ,

Дѣѧло(с) то́є ро́ку ≠ахоѕ. монастыра̀ Єле́цкогω мае́тность. З того̀ села́ ро́ку ≠ахоѕ. м(с)ца геневарѧ̀ по бгоѧвле́нїи сто́м(ъ) до монастыра̀ престо́и бци Єле́цкои длѧ̀ улѣче́нѧ приве́зено чл҃вка ба́рзо хорогω, кото́рогω ру́ки былѝ сі́нѣи, но́ги ωпу́хлыи та́к(ъ), же подо́швы на ωбо́двохъ нога́хъ ω(д) пѧты̀ ажъ до па́лцовъ ωпу́хлыи на кшта́лтъ пухира̀ наду́того свѣти́лисѧ. Ґды єгѡ̀ пыта́ли, ω(д)ко́ль єстесь, якъ тебѣ̀ зову́ть и що сѧ тобѣ̀ дѣ́ет(ъ), он(ъ) лежа́лъ якъ ме́ртвый, нѣчо́гω не ω(д)повѣда́лъ и не мо́вилъ. По ки́лку днѧ́хъ мо́вити поча́лъ и повѣда́лъ, же ро́домъ з бѣлору́скогω мѣ́ста Речи́цы є́стъ и зову́тъ єгѡ̀ Мїха́йлъ Яки́-

28 зв. менко. Из(ъ) Речы́ци пришо́лъ до села̀, в(ъ) полъку̀ // Чернѣ́говскомъ зостаю́чогω, Локни́стоє назва́ногω. В(ъ) то(м) селѣ̀ хороба сѧ єму̀ придала̀ такая, же ωшалѣ́лъ, и шале́ному єму̀ ру́ки вѧ́занω, длѧ того̀ ру́ки єгѡ̀ былѝ сі́нѣи. Само́гω те́ж(ъ) єгѡ̀ до столпа̀ привѧ́зовано и в(ъ)клада́но пу́та желѣ́зныи єму̀ на но́ги, жебы̀ не бѣ́галъ, бо шале́ный, бѣ́гаючи по(д) ча́съ тѧ́жкихъ и сро́ґихъ моро́зовъ, ω(д)моро́зилъ но́ги свои, длѧ того̀ но́ги єгѡ̀ былѝ ωпу́хлыи, по́тымъ на нога́хъ подо́швы ωпу́хлыи роспу́клисѧ, кото́рыи онъ ху́стками ωбвину́лъ и не мо́глъ ходи́ти, а́ле колѣ́нами по землѣ̀ по́лзалъ, рука́ми по(д)пираючи. В(ъ) то́й хоро́бѣ зостаючѝ ґды́ сѧ ωбѣца(л) престо́й бци Єле́цкой да́рмо служи́ти, роби́ти в(ъ) монастыру̀ всѐ, що єму̀ роска́жутъ, прышо́лъ не за до́лгый ча́съ до ро́зуму и до пе́ршого здоро́вѧ, поча́лъ рука́ми роби́ти до́бре и нога́ми ходи́ти.

Чудо тридцѧтоє. В кнѧ́ствѣ Лито́вскомъ є(ст) мѣ́сто Пѣ́нскъ, ω(д) Пѣ́ни рѣкѝ назва́ноє, же на(д) рѣко́ю Пѣно́ю є́стъ збудова́ноє. З(ъ) того̀ мѣ́ста Пѣн-

29 ска млоде́нец(ъ) Петр(ъ) // Прокопо́вичъ Велеснѣ́цкі́й ро́ку ≠ахоѕ., м(с)ца і́юлѧ, приѣ́халъ до Чернѣ́гова и пришо́лъ до монастыра Єле́цкогω и повѣда(л) пре(д) всѣ́ми зако́н(ъ)никами, же онъ, в(ъ) Пѣ́нску бу́дучи, ωбѣца́л(ъ)сѧ зако́нникомъ зоста́ти, а́ле занедба́лъ тоє́й ωбѣ́тници своє́и. По́ты(м) вели́кою бы́л(ъ) знѧ́тый хоро́бою. Ѡ(д) тоє́и хоро́бы во́лный зоста́вши, поѣ́халъ чо́лномъ на рѣку̀ Пѣну̀, гдѐ чо́венъ ω па́ль уда́ривсѧ и переверну́лсѧ. Та(м) бы́страѧ и глубо́каѧ вода̀ Петра̀ млоде́нца порва́ла и понесла̀, кото́рый за

Ѿбѣ́тніцу тре́б(а) выпол- нѧ́ти, па́ль ухвати́лсѧ и поча́лъ вола́ти и люде́й ω рату́нокъ проси́ти. Лю́де, чол(ъ)нами прїѣ́хавши, ω(д) небезпече́н(ъ)ства єгѡ̀ вы́зволили. З того̀ небе(з)пече́н(ъ)ства то́й млоде́нецъ вы́шовши, засну́лъ в(ъ) саду̀ под(ъ) ли́поѹ. И того̀

часу въ снѣ показаласѧ ему престаѧ бца и взала̀ егѡ̀ за̀ руку пра́вую и мо́вила: «Чему̀ не выполнѧ́ешъ своє́и ѡбѣ́тници, не хо́чешъ за́ко(н)никомъ зоста́ти, а̀ тебѐ в(ъ) хоробѣ ратова́ла и на водѣ̀ ѡ(д) сме́рти, ратую и тепѐръ ѡ(д) Пе́руна. Вста́нь же, идѝ за́разъ до Чернѣ́гова до монастыра̀ престо́и бци, жебы́сь та́мъ ѡбѣ́тницу своѝ вы́полнилъ». Ѡчкну́вшисѧ ѡ(д) сна̀, то́й млоде́нецъ ѡба́чилъ ру́ку своѝ, догоры̀ подне́сеную, // кото́рую преста́ѧ бца держа́ла. Єщѐ ѡба́чилъ, же пе́руны бю́ть, и злѧ́к(ъ)сѧ и поѣ́халъ з(ъ) Пѣ́н(ъ)ска до Чернѣ́гова и пришо́лъ до монастыра̀ пр(с)то́и бци Єлецкои и проси́лъ архімандры́ту, жебы̀ егѡ̀ в(ъ) га́битъ за́конничый ѡбле́клъ. Не вѣ́дал(ъ) то́й млоде́нецъ писма̀ стго, кото́роє мо́витъ: «Аще ѡбѣща́єши ѡбѣща́ніє г(с)дви бгу твоє́му, да не умедли́ши возда́ти егѡ̀». котóрую бгу ѡбѣца́лесь. 29 зв. Дéвто(р) кг.

Чудо тридцѧтъ первоє. Юрі́й Ѡблочи́н(ъ)скі́й, рымскогѡ вызна́нѧ жо́лнѣръ з по́лскогѡ во́йска, знѧ́тый хоро́бою па́даючою, же па́дал(ъ) на́ землю и то́вк(ъ)сѧ и пѣ́ну з(ъ) гу́бы пуска(л) и пол(ъ)квадра́нса годи́ны лежа́лъ на землѣ̀ якъ ме́ртвый, по́тымъ до па́мѧти прихо́дилъ. Кото́раѧ хоро́ба па́даючаѧ длѧ̀ прелѧкне́нѧ а́льбо длѧ̀ гнѣ́ву, альбо длѧ̀ фрасу́н(ъ)ку, а́льбо длѧ̀ пѧ́н(ъ)ства человѣ́кови припада́єтъ. З тоє́ю хоро́бою па́даючою до престо́и бци Єле́цкои онъ уда́лсѧ и пришо́лъ до монастыра̀ Єле́цкогѡ ро́ку ҂ахоѕ. и признава́лъ, же всхо́дней // це́ркви правди́ваѧ и до́браѧ естъ вѣ́ра. 30 И длѧ̀ такои вѣ́ры своє́и ѡ(д) хоро́бы па́даючои во́лный зоста́лъ и пришо́лъ до пе́ршогѡ здоро́вѧ. Бо котры́и лю́де бе(з) вѣ́ры до престо́и бци Єле́цкои сѧ удаю́тъ, ты́и того́ недоступу́ютъ, чого́ потребу́ютъ, понева́жъ Хс мо́вилъ: «А́ще има́те вѣ́ру я́кѡ зе(р)но гору́шно, речетѐ горѣ̀ се́й пре́йд(и) ѡ(т)сю́ду та́мо и пре́йдетъ». Горо́ю сѧ называ́ет(ъ) дїа́волъ, фрасу́нокъ, стра́хъ, хоро́ба и на́пасть и якоє-ко́лвекъ утрапе́н(ъ)є, кото́рыи ре́чи человѣ́ковѣ припада́ют(ъ), и егѡ̀ на кшта́лт(ъ) горы̀ тѧ́жкои ѡбтѧжа́ют(ъ), а таку́ю гору̀ в(ъ) монастыру̀ Єле́цко(м) лю́де могу́тъ пре(з) вѣ́ру ѡ(д) себѐ пору́шит(и) и то́є ѡде́ржати за молитва́ми простои бци, ѡ щѡ̀ про́сѧтъ. Длѧ тогѡ̀ Хс мо́вил(ъ): «Всѧ̀ єли́к(а) а́ще молѧ́щесѧ про́сить, вѣ́руйте, я́кѡ прїє́млете и бу́детъ ва́мъ». Ма(ѳ) .ѕі. Ма(р). аі.

Чудо тридцѧтъ второє. Андре́й Прокопо́вич(ъ) з(ъ) но́вого мѣ́ста Чернѣ́гова ѡ(д) ро́зуму ѡдышо́лъ и в(ъ) дому̀ своє́мъ ѡстры́лъ но́жъ и хотѣ́лъ ты́м(ъ) ноже́м(ъ) // забі́ти Юлїа́ну, жону̀ свою̀, а́ле ѡна̀ утекла̀ з(ъ) до́му и сусѣ́дом(ъ) то́є ѡзнайми́ла. Сусѣ́ды, пришо́вши, взѧлѝ егѡ̀ и привелѝ до монастыра̀ престо́и бци Єле́цкои и в(ъ)прова́дили в(ъ) це́рковъ. Та́мъ ієромона́хъ побо́жный на имѧ̀ Іпполи́т(ъ) в(ъ) це́рквѣ дава́лъ ему̀ кр(с)тъ сты́й цѣлова́ти, а́ле о́нъ цѣлова́ти не хотѣ́лъ. Гды̀ егѡ̀ пыта(л), що́ сѧ тобѣ̀ дѣ́єтъ, ѡ(д)пови́дѣлъ онъ: «Пришлѝ до менѐ два̀ мужѝ незнає́мыи и каза́ли мнѣ̀ жону̀ забі́ти». А гды̀ егѡ̀ пыта́но, гдѐ ты́и два̀ мужѝ сѧ знайду́ютъ, ѡ(д)пови́дѣлъ: «Ту́тъ, в(ъ) це́рквѣ, стоѧ́тъ бли́зко менѐ». По́тым(ъ) поча́лъ моли́твы на выгна́н(ъ)є дїаволѡвъ на(д) ни(м) ієромона́хъ Іпполи́т(ъ) чита́ти. Тогѡ̀ ча́су он(ъ) мо́вил(ъ): «Утеклѝ ты́и два̀ мужѝ з(ъ) це́ркви». Бо то дїа́воли ему̀ в(ъ) ѡсо́бахъ двохъ мужо́въ сѧ показа́ли, за кото́рых(ъ) дїа́воловъ спра́вою ѡ(д) ро́зуму то́й человѣ́къ ѡдыйшо́лъ и хотѣ́лъ жону̀ свою̀ забі́ти, Дѣѧло(с) то́є ро́ку 30 зв. ахоѕ., м(с)ца ап(р). і днѧ̀

а́ле м͠лтвы г҃ды на(д) ни́мъ чита́но, пришо́лъ до пе́ршогѡ здоро́ва и кр(с)тъ с͠тый цѣлова́лъ и здоро́вый з(ъ) монастыра̀ прес͠то́и б͠ци Єлѣцкои до своєгѡ до́му вернулсѧ длѧ̀ чине́нѧ таки́хъ чу́довъ розма́йтыхъ ту́тъ напи́саныхъ
31 и непи́саныхъ. Ма́ємѡ надѣ́ю, же // це́рковъ престо́и б͠ци Єле́цкои за молитва́ми єй Х͠с б͠гъ на́шъ и докончи́тъ и якъ на кр(с)тѣ мо́вилъ: соверши́шасѧ,
Іѡ҃. ѳі҃. та́къ в(ъ) це́ркве пр(с)то́и б͠ци Єле́цкои мешкаючи, Х͠с бу́детъ мо́вити: соверши́шасѧ.

Придатокъ до чудовъ прес͠то́и бци Єле́цкои длѧ̀ пожы́тку бл͠гоч(с)ти́вымъ людє́м(ъ) прида́ный. Хва́лит(ъ)сѧ в(ъ) Азї́и мѣ́сто Сми́рна, же та(м)
Нікифо(р), кни(г) .ді. Гисто́рі(а), гла(в) .ми. на де́ревѣ циприсо́во(м) зна́йденый є(ст) образъ прес͠то́и б͠ци ве́ликою свѣтлостю на кшта́лт(ъ) ѡгнѧ̀ ѡто́ченый, на кото́ром(ъ) мѣ́йсцу єп(с)пъ смирне́нскїй Ци́русъ збудова́лъ це́рковъ на имѧ̀ прес͠то́и б͠ци. Хва́лит(ъ)сѧ на сѣ́веру мѣ́сто Бра́нскъ, же та́м(ъ) недале́ко з(ъ) начи́нѧ во́днєгѡ вы́шолъ прес͠то́и б͠ци о́бразъ и полетѣ́лъ на ду́ба и зна́йденый є́стъ на де́ревѣ дубо́вомъ и на мѣ́йсцу то́м(ъ) це́рковъ на имѧ̀ прес͠то́и б͠ци є́стъ збудо́вана и монасты́ръ, кото́рый ѡ(д) рѣкѝ Свинѣ Свин(ъ)скїй сѧ называ́єтъ. Та́къ и ты,
Гисто́рїа в(ъ) прес͠т. 31 зв. Чернѣ́гове, столе́чноє мѣ́сто на сѣ́веру, мо́жешъ сѧ пре(д) и́ншими // в(ъ)
б͠ци Сви(н)ской. Ро́ссїи мѣ́стами ты́мъ хвали́ти, же бли́зкѡ Чернѣ́гова зна́йденый є́стъ обра(з) прес͠то́и б͠ци, про́менами свѣ́тлыми сѧ полы́скуючїй на де́ревѣ єлѡ́во(м), и длѧ того̀ це́рковъ, збудова́наѧ на мѣ́йсцу то(м), б͠ца Єле́цкаѧ сѧ называ́єт(ъ). А та́ѧ б͠ца Єле́цкаѧ є(ст) скарбни́ца, кото́раѧ лю́демъ розма́йты(м) дает(ъ) ска́рбы розма́йтыи: мало́му во́йску хр(с)тїа́н(ъ)скому дає(т) звытѧ(з)тво на(д) велі́ким(и) во́йсками пога́нскыми, зближа́ючи(м)сѧ до сме́рт(и) дає(т) жыво(т), хо́ры(м) здоро́в(ъ)є, шале́ны(м) приворочає́т(ъ) ро́зу(м), пѧ́ница(м) тре́зво(ст) ка́же(т) захова́ти, непло(д)ны(м) лю́де(м) дає(т) пото(м)ство, в небе(з)пече́нствѣ лю́де(м) зостаю́чы(м) дає(т) рату́но(к), дає́т(ъ) нау́ку, жебы̀ ѡбѣ́тницу, б͠у ѡбѣца́ную, выполнѧ́ли и образы̀ с҃. шанова́ли и до чаровни́ц(ъ) сѧ не удава́ли, нево́лникѡ(м) дає́тъ во́лно(ст), сму́тны(м) потѣ́ху и всѣ́мъ лю́дє́м(ъ) чогѡ̀-ко́лвек(ъ) потребу́ючы(м), подає́т(ъ) ре́чъ потре́бную, я́кѡ ту́т(ъ) розма́йтыи чу́да напи́саныи свѣ́дчатъ.
в҃. Ма(к) .г҃. З(ъ) це́ркви ієрусали́мскои г҃ды хотѣ́лъ Іли́ѡдоръ ска́рбы бра́ти, в то́й ча(с) показа́л(ъ)сѧ єму а͠гглъ на кшта́лтъ ры́цера в(ъ) золото(м) ки́рису, на коню̀ стра́шномъ сѣдѧ́чїй, кото́рый ко́нь, ско́чивши вели́ки(м) бѣ́гомъ, уда́рилъ Іли́ѡдора пере(д)нѣми нога́ми. По́ты(м) два̀ єму̀ и(н)шїи а͠ггли по-
32 каза́лисѧ // я́къ сли́чныи младе́нцы, кото́рыи, з(ъ) ѡбо(х) сторо(н) стоѧчѝ, Ілї́ѡдора би́ли та(к), же упа́лъ на землю и те́мно(ст) на очи єгѡ̀ наступи́ла. По́ты(м), порва(в)ши єгѡ̀, вы́несли ѡ(д) скарбни́ци церко́вноі. Лю́бѡ Ілї́ѡдоровѣ з(ъ) ієрусали́мскои скарбни́ци ска́рбов(ъ) матерї́ѧ(л)ны(х) б͠гъ не допусти́л(ъ) бра́ти и кара́л(ъ) єго̀ за то́є, же ѡ(н) хотѣ́л(ъ) бра́ти ска́рбы церко́вныи, єдна́к(ъ) всѣ́мъ хр(с)тїа́но(м) правосла́вны(м) позволѧ́єт(ъ) б͠гъ и ка́жет(ъ) до тоєи скарбни́цы, пр(с)то́и б͠ци Єле́цкои, прибѣга́ти длѧ ѡдержа́нѧ ска́рбо(в) д͠хо́вны(х), кото́рыи сѧ ту́т(ъ) в(ъ) розма́йтыхъ чу́да(х) напи́санныи

знайду́ют(ъ). Прїбѣга́йте ж(ъ), ѡбыва́телѣ чернѣ́говскїи, з(ъ) побо(ж)ностю, прибѣга́йте и всѣ̀ хрїстїа́не правосла́вныи з(ъ) горли́востю до тоє́и скарбни́цы, пр(с)тои бци Єле́цкои, прибѣга́йте з(ъ) вѣ́рою и ѡхо́тою длѧ̀ ѡдержа́нѧ ска́рбовъ, ѡбѧвле́ны(х) ту(т) и пока́зани(х), бо всѣ(м) хр(с)тїѧ́номъ побо(ж)ны(м) ѡ(д) бга в(ъ) тр(о)ци єди́нѡ(г)[о] пр(с)та́ѧ бца в(ъ) нб(с)нои скарбни́цы упро́си(т) ска́рбы невымо(в)ныи, спсе́нїє вѣ́чноє, щасли́во(ст) неско(н)чо́ную и добра̀ непостижи́мыи, кото́рыи спомина́єт(ъ) ап(с)лъ Па́вел(ъ), а̃. Ко(р). мо́вѧч(и): «Ѡко не видѣ̀ и у́хѡ не слыша̀ и на ср(д)це члвку не взы́йде, я́же .в̃. уготова̀ бгъ любѧ́щимъ єгѡ̀». // 32 зв.

ПРИМІТКИ

[1] Квадратні дужки в стародрукові; [2] Квадратні дужки в стародрукові; [3] Квадратні дужки в стародрукові; [4] Квадратні дужки в стародрукові; [5] Квадратні дужки в стародрукові.

ГРѢХИ РОЗМАИТЇИ,

ВОКРАТЦѢ НАПИСАННЫЕ, ДѠ СПОВѢДНИКА И ДО ИСПОВѢДАЮЧАГѠСѦ НАЛЕЖАТЪ, ЖЕБЫ ДО СПОВѢДИ ГОТУЮЧИСѦ КНИЖКУ ТУЮ ЧИТАЛЪ И ВИДАЛЪ, ЯКИХЪ МАЄТ(Ъ) ГРѢХОВЪ СПОВѢДАТИСѦ, И ЖЕБЫ СПОВѢДНИК(Ъ), ТУЮ КНИЖКУ ЧИТАЮЧИ, ВѢДАЛЪ, ЯКИХЪ ЄГѠ МАЄТЪ НА СПОВѢДИ СЛУХАТИ ГРѢХО(В) И ѠД НИХЪ РАЗРѢШИТИ.

В(Ъ) ЧЕРНѢГОВѢ РѠКУ ҂АХПЄ. М(С)ЦА ФЕВРАЛѦ, ДНѦ ВІ. ПРЕЗЪ ВЕЛЕБНОГѠ ВЪ БЗѢ Ѡ(Т)ЦА ІѠАНѢКІЯ ГАЛЯТОВСКОГО,
1 АРХИМА(Н)ДРИТУ ЧЕРНѢГОВСКОГѠ ЄЛЕЦКОГѠ СВѢТУ ПОДАНЫ. //

Памѧтай, чителнику правовѣрный, єсли которїй члвкъ в(ъ) грѣху знайдуєт(ъ)сѧ, заразъ повиненъ з(ъ) тымъ грѣхомъ до сповѣдника удаватисѧ и єгѡ пред(ъ) бгомъ и пре(д) сповѣднико(м) сповѣда-
Сира(х) є. тисѧ, бо Ісусъ Сира(х) написалъ: не медли ѡбратитисѧ ко г(с)ду и не ѡ(т)-
лагай днь ѡ(т) дне, в(ъ)незаапу бо взыйде(т) гнѣвъ г(с)днь и въ времѧ мести
Іѡа(н) є. погибнеши. До тогѡ выисповѣдавшїсѧ члвкъ грѣха своєгѡ, не повиненъ южъ до грѣха тогѡ вертатисѧ и зновȣ то(й) грѣх(ъ) чинити, бо Хс разслабле(н)-наго члвка улѣчилъ и мовилъ до негѡ: се здравъ бысть, к(ъ) тому не согрѣшай да не горѣє ти что будет(ъ). До того сповѣдаючїйсѧ грѣхѡв(ъ) своих(ъ) члвкъ повиненъ всѣ грѣхи свои пре(д) сповѣдником(ъ) на исповѣди вы-знати, жа(д)ногѡ не таити грѣха, бо єсли грѣхъ якїй затайтъ, не важнаѧ
Ісу(с) На(в)- ви(н)- таѧ єгѡ сповѣдь єстъ, сповѣ(д)никъ те(ж) повине(н) єгѡ напоминати, жебы жадногѡ грѣха не таилъ, яко Ісу(с) На(в)винъ Ахара напоминалъ,
гла(в) .зі. мовячи: сну мой, даждъ славу дне(с) г(с)двѣ бгу Ілеву и да(ж)дъ єму испо-
1 зв.[1] вѣданїє, исповѣж(д) ми, что єси сотворилъ, и не потаи ѡ(т) мене. //

ПРЕДМОВА ИСПОВѢДНЇКУ Ѡ НѢКОТОРИХЪ ВЛАСНОСТѦ(Х) ДО ПОКУТИ НАЛЕЖАЧИХЪ

Покута двѣ речи, матерїю и фо(р)му, въ себѣ замыкаєтъ. Матерїѧ на три части дѣлитсѧ, бѡ ктѡ покутуєтъ за грѣхи свои, повиненъ мѣти скруху ср(д)чную, жаль и плачъ ведлу(г) ѱалмѣсты моваѧчого: ср(д)це сокрушенно
Ѱа(л) .й. и смѣренно бгъ не уничижитъ. До тогѡ повиненъ члвкъ покутуючїй выисповѣдатисѧ грѣховъ свои(х), якѡ вѣрные хр(с)тїѧне чинили за часовъ ап(с)толскихъ, ѡ чи(м) свѣтчитъ писмѡ стоє, мовачи: мнози ѡ(т) вѣровавшихъ
ДѣѦ(н) прихождаху исповѣдающе и исказующе дѣла своѧ [то єстъ грѣхи своѧ] [2]
ѳі. до тогѡ повиненъ члвкъ покутуючы(и) досыть за грѣхи свои чинити, якѡ чи-
2[3] ни(л) досить за грѣхи свои Закхей, // который до Ха мовилъ: се г(с)ди полъ именїѧ моєгѡ даю нищимъ, и аще когѡ ѡбѣдих(ъ), во(з)вращаю четверицею.
Лу(к) .ѳі. За тоє Хс ѡ(т)пустилъ Закхеовѣ грѣхи єгѡ, мовѧч(и): дне(с) сп(с)нїє дому

семꙋ бы́ст(ь). Фо́рма покꙋ́ти є́стъ ра(з)рѣше́нїє, в(ъ) тре́бнику написа(н)ноє, кото́роє исповѣ́дникъ до исповѣда́ючагѡ(с) мо́витъ и ѡ(т) грѣхо(в) єгѡ̀ разрѣша́єтъ и уволнѧ́єтъ, наприкла́дъ, слова̀ тыє: ча́до проща́ет(ъ) тебѣ̀ Хс бъ невидѣ́мо и а́з(ъ). А́лбо ты́є слова̀: г(с)дь бг҃ъ на́шъ Іс Хс блгда́тїю и щедрота́ми своє́гѡ чл҃вколю́бїѧ да прости(т) ти, ча́до ім(р)къ, всѧ̀ согрѣше́нїѧ. И а(з), недосто́йный іере́ѵ, вла́стїю єгѡ̀, мнѣ̀ да́нною, проща́ю и ра(з)рѣша́ю тѧ̀ ѡдъ всѣ́х(ъ) грѣхо́въ твои(х) во имѧ̀ оц҃а и сн҃а и стг҃ѡ дх҃а. Аминь.

Єще исповѣ́днику нале́жи(т) вѣ́дати, якую ма́єтъ сповѣда́ючомусѧ єпите́мїю на и́сповѣди зада́ти. // 2 зв.

Да́внихъ ча́совъ да́вные ѡц҃и сты́и Васи́лї(и) Вели́кїй Кесари́скїй архиєп(с)пъ и другїє єпите́мїю вели́кую грѣ́шникомъ ка́ючимсѧ назнача́ли, кото́рой покꙋ́ти, а́лбо єпите́мїи, не мо́глъ грѣ́шникъ учинити, длѧ̀ того̀ цр҃ковъ бж҃аѧ тꙋ́ю єпите́мїю грѣ́шникомъ уме́ншила, бѡ на кр(с)тѣ̀ разбо́йнѣк(ъ) до Хр҃а мо́вил(ъ): помѧни мѧ̀, г(с)ди, єгда̀ прїйдеши во цр(с)твїи єи. Лу(к) .кг.
А Хс длѧ̀ мало́и покꙋ́ти єгѡ̀ ѡ(т)пусти́лъ єму̀ всѣ̀ грѣхѝ є(г)[о] и мо́ви(л): дне(с) со мною бꙋ́деши в(ъ) раѣ̀. И блꙋ́дница но́ги Хвѣ̀ слеза́ми ѡмыва́ла и волоса́ми свои́ми отира́ла. И мо́вилъ Хс до неѣ̀: ѡ(т)пуща́ютсѧ тебѣ̀ грѣ́си Лу(к) .зі.
твои. До тогѡ̀ ап(с)тлъ Пе́тръ Хр҃а трѝ ра́зи запрѣ́лсѧ. А ґди за то́є покꙋ́товал(ъ), изы́йде во́нъ, плака́сѧ го́рко. Перeба́чилъ єму̀ Хс грѣхѝ ты́й и по воскр(с)нїи своє(м) // принѧ́лъ єгѡ̀ на урѧ(д) ап(с)тлскїй, мо́вѧч(и): пасѝ 3
о́вца моѧ̀, пасѝ агнца моѧ̀, пасѝ избра́нныѧ моѧ̀. За вели́кую єпите́мїю Хс Іѡа(н) ка.
фарисе́овъ га́нил(ъ), мо́вѧчи: свѧ́зую(т) бре́мена тя(ж)каѧ и бѣ́днѣ носи́ма возлага́ютъ на пле́ща чл҃вческа, пе́рсто(м) же свои(м) не хотѧ(т) двигнути Ма(ѳ) .кг.
и́хъ. То́є чита́ючи, грѣ(ш)ни(к) не пови́не(н) в(ъ)пада́ти в ро(с)па(ч), а́ле пови́не(н) за грѣхѝ своѝ покꙋ́товати, те́ди єму̀ бг҃ъ грѣхѝ єгѡ̀ ѡ(т)пꙋ́стит(ъ). Нале́житъ єщѐ сповѣ́дникови уважа́ти, якїй чл҃вк(ъ) є́ст(ъ) сповѣда́ючїйсѧ, чи бога́тїй, чи убо́гїй, чи здоро́вы(и), чи хо́рїй. Єслѝ бога́тїй, на(з)начи́т(и) єму̀ єпїте́мїю, жебы̀ ялмꙋ́жну дава(л) убогимъ албо̀ жебы̀ образы̀ до цр҃кви, албо̀ зво́нъ, албо̀ ке́лѣх(ъ), албо̀ лѧ́мпу, албо̀ кади́лницу, албо̀ ри́зы сщ҃еннѣчикїє, албо̀ стїха́ръ дїа́конскїй спра́ви(л). Єслѝ убо́ги(и), казати єму̀, жебы̀ в(ъ) мн(с)трѣ̀ послугова́л(ъ), // дрова́ руба́лъ, въ печѝ по ке́лїѧхъ 3 зв.
пали́л(ъ) и назначе(н)ноє послуша́нїє и́ншоє чини́лъ. Єслѝ здоро́вый є́стъ, неха́й по́ститъ, покло́ны б(ь)єтъ, єслѝ хо́рїй є́стъ, неха́й про́ситъ сщ҃енниковъ и за́ко(н)никовъ, жебы сѧ за не́гѡ бг҃у мл҃или и са́м(ъ), є́сли мо́жетъ, хо́т(ъ) ле́жачи неха́й бг҃у мл҃итсѧ, жебы̀ єму̀ грѣхѝ бг҃ъ ѡ(т)пустѝлъ и да(л) єму̀ здоро́в(ъ)є. И неха́й стара́єтъсѧ, жебы̀ єму̀ сщ҃енники оста́тнеє помаза́н(ъ)є ѡ(т)пра́вили, бо та́мъ и грѣхѝ ѡ(т)пуще́ны бува́ютъ, и чл҃вкъ хо́рїй можетъ здоро́вы(м) зоста́ти, я́кѡ ап(с)тлъ Ї́ѧковъ в(ъ) главѣ̀ є, написал(ъ). Іѧко(в) є.

Прикла́д(ъ) знамени́тїй о и́сповѣди длѧ сповѣ́дныка и длѧ сповѣда́ючогосѧ тꙋ́тъ напѣ- Бо(н)фи́нъ книга г҃. ѡ речахъ

са́ный. Деасъ и Мерхе́съ, два́ пнове волоскі́є, за господа́рство Воло́скоє
4 во(и)ну̀ з(ъ) собо́ю точи́ли. Друго́го и тре́тогω ро́ку по // войнѣ̀, пре(з)
ве(н)герски(х). то́є по́ле лю́де иду́чи, вѣ́дѣли вели́кую ку́пу ко́стей лю(д)скихъ. ѿ(т) ты́хъ
ко́стей выхо́ди(л) сму́тный го́лосъ, Ха збави́телѧ и преблгослове(н)ную
Мрі́ю бцу в(ъ)зыва́ючи. Чу́ючи то́й го́лосъ, лю́де прибли́жилисѧ до ко́стей
и зна́йшли вола́ючую го́лову члвчую, кото́раѧ до ни́х(ъ) мо́вѣла: Ѧ є́стемъ
хр(с)тїѧнинъ, за́вше мъ служи́лъ прч(с)той двѣ бци, а́ле не вы́сповѣдавши(с)
грѣхо́въ мои́хъ, на то́й войнѣ живо́тъ сво́й сконч́илемъ. Длѧ тогѡ мтка
бжаѧ ω(т) вѣ́чныхъ му́къ менѐ пеке(л)ныхъ боро́нитъ и язы́къ мо́й заховуєтъ,
же́бы мъ мо́глъ грѣхо́въ вы́сповѣдатисѧ и уме́рти по-хр(с)тїѧ(н)ску, зачи́мъ
призовѣ́те сщенник(а), кото́ри(и) бы менѐ сповѣди вы́слухалъ и розгрѣ-
4 зв. шилъ, прошу̀ ва́съ. Онѝ при(з)ва́ли сщенника, кото́рїй // хр(с)тїѧнина о́ногω
спо́вѣди вы́слухалъ и разгрѣши́лъ. И за́разъ та́ѧ головà умо(л)кла, переста́ла
вола́ти и ю́жъ пото́м(ъ) не вола́ла. Ту́тъ нале́житъ вѣ́дати, же кото́рїй члвкъ,
живучѝ на свѣ́тѣ, пр(с)той бци слу́жит(ъ) и єѣ за патро́нку ма́єтъ, такі́й,
не вы́сповѣдавшисѧ грѣхо́въ свои(х), ґди умира́єтъ, пр(с)таѧ бца дшу єгѡ
боро́нитъ ω(т) му́къ пеке́лны(х) и язы́къ єгѡ в(ъ) цѣ́лости захову́єт(ъ), жебы̀
мо́глъ по сме(р)ти своє́й вы́сповѣдатисѧ грѣхо́въ свои́х(ъ) и уме́рти по-хр(с)-
тїѧнску и ω(т) вѣ́чны(х) му́къ пеке́лныхъ во́лнымъ зоста́ти. Ту́тъ же нале́-
жи(т) єщѐ вѣ́дати, же кото́рый члвкъ умира́єтъ бе(з) покаѧнїѧ, не вы́сповѣ-
давшисѧ грѣхо́въ смртелныхъ и не жа́луючи за ни́хъ, такі́й, ґди умира́єтъ,
5 дша єгѡ иде́т(ъ) до пе́кла, ве́длугъ ѱалми́сти мовѧ́//чогω: да постидѧ(т)сѧ
Ѱа(л) .а̃. нече(с)ты́вїи и сни́ду(т) въ адъ. Кото́рїй за́сь члвкъ умира́єтъ, вы́сповѣдав-
шисѧ грѣхо́въ сме(р)телныхъ и жа́луючи за ни́хъ и досить учини́вши, такогω
члвка дша з(ъ) тѣ́ла вы́шовши за́разъ иде́тъ до нба на вѣ́чноє мешка́н(ъ)є,
ве(д)лугъ ап(с)тла Па́вла мовѧ́чаго: вѣ́мы бо, я́кω а́ще зе́мнаѧ на́ша храминà
тѣ́ла разори(т)сѧ. Созда́нїє ω(т) бга и́мамы храмину̀ нерукотворе(н)ну вѣ́чну
в. Ко(р) .є̃. на нбсехъ. Кото́рїє за́сь лю́де умира́ютъ, вы́сповѣдавшисѧ грѣхо́въ свои́хъ
смерте́лныхъ, а́ле не сконч́ивши за ни́хъ поку́ты, кото́рую ω(т)правова́ли,
ты́х(ъ) дши иду́тъ на мы́тарства. Та́к(ъ)же кото́рїє умира́ютъ в(ъ) грѣха́хъ
пото́чны(х), и ты́хъ люде(и) ду́ши на мыта́рства иду́тъ. Що (ж) то е́стъ мы-
5 зв. та(р)ство? Мыта(р)ство е́стъ задержа́нїє. Ґди // члвкъ умре́тъ, агглы дшу єгò
до нба прова́дѧтъ. На то́й ча́съ злы́є ду́хове на повѣ́тру дшу члвчую заде́р-
жую(т), гаму́ют(ъ) и недопуска́ют(ъ) до нба длѧ̀ того, же ма́єтъ грѣхѝ пото́ч-
ныє, и длѧ̀ того, же за грѣхѝ сме(р)те́лныє не вы́покутовала, кото́рихъ
вы́сповѣдаласѧ, и пока́зуютъ дши грѣхѝ розмаи́тїє, кото́рїє она з(ъ) тѣ́ломъ
чини́ла, бо на повѣ́тру по(л)но є(ст) злы(х) ду́хо(в), кото́рїє з на́ми войну̀
точа(т), до грѣху̀ на́съ привода(т) и дши лю́дскїє по смрти лю(д)ской заде́р-
Єфе(с) .в̃. жую(т). Та(к) мови(т) ап(с)тл(ъ) Па́велъ: по кнѧ́зю вла(с)ти возду́шнїѧ дха,

и́же нне̑ дѣйству́єтъ в(ъ) снώхъ противле́нїѧ. Бо знайду́ют(ъ)сѧ такїє грѣхѝ, котóрїє áлбо на се́мъ свѣ́тѣ лю́дем(ъ) длѧ̀ поку́ти и́хъ самы́хъ, áлбо на ώны(м) свѣ́тѣ на мытáрствахъ дшамъ лю́дскимъ // бýдучимъ длѧ̀ покýти людéй живы́хъ бгъ ω(т)пускáєтъ, котóрую покýту лю́де живы́є за умéрлыхъ чи́нѧтъ, млѧчисѧ за ни́хъ, пóстѧчи, ωфѣ́ру принóсѧчи, ялмýжну даючѝ и добродѣ́тели иншїє чи́нѧчи, бо такóю покýтою своéю лю́де живы́є уме(р)лого чл҃вка дшу з(ъ) мытáрства уво(л)нѧ́ютъ и до нба в(ъ)проважáют(ъ). Длѧ тогώ Ї́юда Ма(к)кавей посла(л) до Ї́ерусали́му двѣ̀ ты́сѧчи дра(х)мъ сре́бра, жебы̀ ωфѣ́ру принéсено за грѣ́хи ме(р)твы(х), предо(б)ре и угóдне творѧ̀, ω воскр(с)нїи помышлѧ́ѧ. Аще бо па(д)ши(х) востáнїѧ не чáєт(ъ), найпаче убо бы̀ срамоты̀ былѝ ω мéртвы(х) млити(с). 6 в. Ма(к) .вї.

ТУ́ТЪ МО́ВА Ѡ ГРѢХА́ХЪ ЗАЧИНА́ЄТСѦ

Грѣхъ єстъ преступле́нїє приказáнѧ бжогω, двоѧ́кїй є́стъ: перворóдный и учинкó//ковый. [!] Перворо(д)ный є́стъ преступле́нїє перворóднагω праω(т)ца нш҃егω Адáма, в(ъ) самóмъ зачáтїи нáшомъ, на на(с) в(ъ)лиѧ́нноє, ве(д)лугъ ѱалми́сти мовѧ́чаго: се бо во бе(з)закóнїи(х) зачáтъ є́смъ, и во грѣсéхъ роди́ мѧ мти моѧ̀. Тóє жъ ап(с)тлъ Пáвелъ мóвитъ: єди́нымъ чл҃вкомъ грѣ́х(ъ) в(ъ) ми́ръ в(ъ)ни́йде и грѣхóм(ъ) смрть и тáкω смрть в(ъ)ни́йде во всѧ чл҃вки. Тóй грѣхъ перворóдный презъ крщенїє стоє бывáєтъ омы́тый. Длѧ́ того Хс мови(л): аще ктò нерóди(т)сѧ водóю и дхомъ, не можетъ в(ъ)нїйти въ цр(с)твїє бжїє. 6 зв. Ѱа(л). н҃. Ри(м). є҃. Їωа(н) г҃.

Учинкóвый зáсь грѣ́хъ по крщенїи своéмъ чл҃вкъ чи́ни(т) и з таки(м) грѣхóмъ пови́не(н) до сповѣ́дника удавáтисѧ и óно(г)[о] сповѣдáтисѧ бо ѱалмоґрáфъ написáлъ: исповѣ(м) нá мѧ бе(з)закóнїє моє г(с)дви и ты̀ ω(т)-// пустилъ єсѝ нечéстїє ср(д)ца моéгω. Ї́ωáнъ, тéжъ сты́й ап(с)тлъ мóвитъ: аще исповѣдýємъ грѣхѝ нш҃а, вѣ́ренъ є́стъ и и́стинене(н) [!], да ωстáви(т) нáм(ъ) грѣхѝ нш҃а и очи́сти(т) нáсъ ω(т) всѧ́коѧ непрáвды. Такїє грѣхѝ учинкóвыє бгъ на и́сповѣди кáючомусѧ чл҃вкови пре(з) сповѣ́дника ω(т)пýсти(т), бо тáѧ мóва Хва до споводнико(в) налéжитъ: Им же ω(т)пýстите грѣхѝ, ω(т)пýстѧ(т)сѧ и́м(ъ), а и́м же держитѐ, дежа(т)сѧ. [!] Тїє учи(н)кóвыє грѣхѝ ту(т) ро(з)майтїи наступýю(т). 7 Ѱа(л) .ла. а. Їωа(н) .а҃. Їωа(н) ка.

Грѣхи смерте́лныи

Гωрдóть [!], котóрую ап(с)тлъ Пéтръ в(ъ)споминáєтъ, мóвѧчи: г(с)дь гóрдым(ъ) проти́витъсѧ, смире(н)ны(м) же даєтъ блгдáт(ь). Зáйздрость, котóрую Кáинъ мѣ́лъ, ведлугъ ап(с)тла Ї́ѧ́ко(в), о зазросли́вы(х) лю́де(х) // мовѧ́чогω: гóре и́мъ: я́кω во слѣ́дъ Кáиновъ ходи́ша. Гнѣ́въ, котóрїй в(ъ)споминáєт(ъ) ѱалмѣ́ста, мóвѧчи: престанѝ ω(т) гнѣва и остáви я́рость. а. Пе(т)р є҃. 7 зв.

Колóсъ, гла(в) .г̃. Лакóмство до богáтствъ, котóроє ап(с)тлъ Павелъ в(ъ)спомѣнáт(ъ) [!], мóвачи: лихоиманїє и́же єсть и́долослуже́нїє.

Сира(х) .л̃з. Обжи́рство, потрáвъ и напою(в) мнóгихъ заживáн(ъ)є, бо лю́де обжирливыє, которїє мнóго ѡ ядáтъ и пю́тъ, в(ъ) хорóбу в(ъ)падáютъ, недóлгѡ живýтъ нá свѣтѣ, а котóрыє повстáгают(ъ)са ѡ(т) мнóгихъ покáрмовъ и напóювъ, тыє мнóгїє лѣта в(ъ) своє́мъ жи́тїи мáють, ве(д)лугъ Їсýса Сирáха мовáчо(г)[о]: во мнозѣ бра(ш)нѣ нéду(г) бýде(т) и пресищенїє до скóрби дóйдетъ, пресищéнїємъ бо мнóзи умрóша, в(ъ)нѣмáай же прилóжитъ жи-
8 вотѣ. //

При(ч) .є̃. Лѣни(в)ство. Ґди кто лѣнýєтъса до ц̃ркви ходи́ти длѧ̀ набоже(н)ства и добрїє учинки якїє чини́ти, до такóгѡ Соломѡ́нъ волáєт(ъ): докóлѣ, ѡ лѣностиве, возлéжиши? Ко(г)дà же ѡ(т) снà востáнеши?

Євреи г̃і. Вшетече(н)ство, котóроє ап(с)тлъ Пáвелъ в(ъ)споминáт(ъ) [!], мóвачи: блýдникомъ и прелюбодѣємъ сýдитъ б̃гъ, в(ъ)шетéчникѡвъ и чужолóжниковъ бýдетъ б̃гъ судитѝ.

Грѣхи поточныи

Ап(с)тлъ Їѡáнъ в(ъ)споминáєтъ грѣхъ смр̃телный, та(м) же и потóч-
а. Іѡа(н) .є̃. ный, мóвачи: є́стъ грѣхъ ко сме(р)ти и про(ч): и є́ст(ъ) грѣхъ не ко смр̃ти, то є́стъ потóчный. Смр̃тéлный грѣхъ ч̃лвка на сме(р)ть вѣ́чную до пéкла
8 зв. провáдитъ, єслѝ ч̃лвкъ умрéт(ъ) в(ъ) тóмъ грѣхỳ, не вы́сповѣдавшиса єгò // и не ѡ(т)покýтовавши за негѡ̀. Потóчны(и) зáсь грѣ(х), слóва жартовли́выє албò смѣхотвóрныє албò хвалà прóжнаа, з(ъ) недосконáлогѡ рóзуму похóди(т) и ѡ(т)пущáєт(ъ)са ч̃лвковѣ чре(з) и́сповѣдь повседне(в)ную, чрéзъ м̃лтву г(с)дню «Ѡ(т)ч̃е н̃шъ» и пре(з) м̃лтву «Г̃и І̃се Х̃е с̃не б̃жїй, помлуй ма, грѣшнаго». Ѡ(т)пущáєтъса потóчный грѣ(х) пре(з) хо(ж)дéнїє на мѣ́йсца с̃тыє, пре(з) ѡкро(п)лéнїє вóдою с̃тою, чре(з) б̃лгословéнїє ѡ(т) архиере(а), чре(з) в(ъ)кушéнїє б̃лгслове(н)на(г)[о] хлѣ́ба. И(н)шиє грѣх(и) пото(ч)ныє ѱалми́ста в(ъ)споминáєт(ъ), мóвачи: грѣхопадéнїа ктò разумѣ́єт(ъ), до тѡ
Ма(ѳ) .є̃. (г)[о] Х̃с мóвилъ: в(ъ)сáкъ гнѣваáйса на брáта своє(г)[о] в(ъ)сує, пови́не(н) єсть сýду, и́же бо áще рече(т) брáту своє́му рáка [прóжный][4], пови́ненъ є́стъ сóнмищу. А иже речéтъ юрóде, пови́не(н) є(ст) геє́ннѣ огне(н)нѣй. Тутъ
9 Х̃с грѣхъ // смертéлный ѡ(т) грѣхóвъ потóчныхъ ѡ(т)лучи́лъ, назначи́вши грѣхóмъ потóчным(ъ) сýдъ и сóнмище, грѣхóви смертéлному — геє́нну огнéнную.

Грѣхѝ проти́въ трóхъ добродѣтелей б̃гослóвскихъ: вѣри, надѣи и любвѣ

Проти́вко вѣри. Мáєтъ покýтуючїй мы́слити, чи не ѡ(т)ступовáлъ ѡ(т) вѣри правослáвнои до геретикóвъ, албо чи не вóнтпилъ ѡ акóмъ артикýлѣ вѣри, албò чи не читáлъ кнᲂ̆гъ герети́цкихъ заказáныхъ, бýдучи сáмъ в(ъ)
Ти(м) .г̃. наýцѣ недосконáлый и не утвержéный, бо ап(с)толъ Паве(л) написáлъ:

єретика̀ чл҃вка по пе́рвомъ и вто́ромъ наказа́нїи ѡ(т)рица́йсѧ. Про́тивъ на-
дѣ́и. Єслѝ надѣ́ю свою в(ъ) створе́ню ба́рзѣ(и), // нѣжели в(ъ) тво́рцу бг҃у 9 зв.
своє́м(ъ) поклада́л(ъ), я́кѡ то: в ла́сцѣ лю́дской, в(ъ) ро́зумѣ своє(м), в(ъ)
хра́брости, в(ъ) бога(т)ствѣ и в(ъ) бл҃горо́дїи, бо пр(о)ркъ Дв҃дъ написа(л): Ѱа(л) .к҃д.
надѣ́ющїйсѧ на г(с)да, я́кѡ гора̀ Сїѡ́нъ, не по(д)вижи(т)сѧ вовѣ(к). Проти́въ
любвѝ. Єслѝ не люби́лъ бг҃а, не заховал(ъ) приказа́нѧ єгѡ̀, понева́ж(ъ) Хс҃ Їѡа(н) д҃і.
мо́вил(ъ): аще лю́бите мѧ̀, за́повѣди мо(и) соблюдѣ́те, єслѝ не люби́лъ бли́ж-
нѧго своє́го, не ратова́лъ єгѡ̀ в(ъ) тѧ́жкой потре́бѣ, в(ъ) недоста́тку, в(ъ) й. Їѡа(н) д҃.
небе(з)пече́нствѣ, бо ап(с)то(л) Їѡа́нъ мо́витъ: аще ктѡ̀ рече́тъ, я́кѡ бг҃а люблю̀,
а бра́та своє́го ненави́дитъ, ло(ж) є(ст), ибо ненавидѧ(и) бра́та, єго́ же ви́-
ди(т), бг҃а ка́ко мо́же(т) люби́ти, єго́ же не ви́ди(т).

Грѣхѝ ѡ помсту до б҃а волаючїи

Такїй є́стъ грѣ́хъ доброво́лноє забо(и)ство, гди Ќаинъ заби́лъ неви́нне // 10
Авелѧ, бра́та своє́го. Грѣ́хъ то́й вола́л(ъ) о по́мсту до бг҃а, та́къ мо́ви(л)
са́мъ бг҃ъ до Ќаина: гла(с) кро́ве бра́та твоє(г)[о] вопїє(т) ко мнѣ ѡ(т) землѧ̀. Бы(т) .д҃.
Вола́єт(ъ) до бг҃а о по(м)сту грѣ(х) содо́мъскїй. Такїи грѣхѝ су́ть прожно-
ва́н(ъ)є, пиѧтики, з(ъ)бы́тки, немилосе́рдїє на людє́й убо́гихъ, в(ъ)згорже(н)є
бг҃а и стра́шнаѧ нечи́стость про́тивъ прироже́нѧ. Тыє грѣхѝ вола́ли до бг҃а
в(ъ) Содо́мѣ, бо мо́вилъ бг҃ъ до Авраа́ма: вопль содо́мскїй и гомо́рскїй умно-
жи́сѧ ко мнѣ, и грѣхѝ и́хъ вели́ци ѕѣло. Вола́єтъ до бг҃а о по́мсту утрапен(ъ)є Бы(т)і .и҃і.
людє́й убо́гихъ, сиро́тъ, в(ъ)до́въ, прихо́дневъ и нево́лниковъ. Гди єгиптѧ́не
тра́пили їил҃тѧновъ, грѣ́хъ то́й вола́лъ о по́мсту до бг҃а, та́къ мо́ви(л) бг҃ъ Исхо(д) г҃.
до Мо(и)сеѧ: во́пль с҃новъ Іилевыхъ прїйде ко мнѣ // и а́зъ видѣ́хъ тугу̀ и́хъ, 10 зв.
и́же єгиптѧ́не стужа́ютъ имъ. Вола́єтъ до бг҃а о по(м)сту задержа́н(ь)є за-
пла́ти слуга́мъ, нае́мникомъ и робо́тникомъ. Та́къ мо́витъ ап(с)тлъ Їѧ́ковъ
до людей бога́ты(х), кото́рїє заде́ржуютъ запла́ту робо́тникомъ своимъ: се Їѧко(в) є҃.
мзда̀ дѣла́телей, дела́вшихъ ни́вы ва́ша, лише́ны ѡ(т) ва́съ вопїє́тъ и вопїе́-
нїѧ жа́вшихъ во у́ши г(с)да Савваѡ́ѳа в(ъ)нїйдоша.

Грѣхи́ пятма смыслами учиненнїи

Виде́нїємъ, гди чл҃вкъ глядѝтъ на ма́рно(с)ти свѣ́цкїє, длѧ то(г)[о]
мо́ви(т) ѱалми́ста: ѡ(т)врати о́чи мои́ не видѣ́ты суєты̀. Слыша́нїємъ, гди
чл҃вк(ъ) слу́хает(ъ) сло́въ ледаѧ́кихъ, пѣ́сней шпе́тныхъ. Не слу́халъ того̀ Ѱа(л) .о҃з.
ѱалмогра́фъ, бо // написа́лъ: бы́хъ я́кѡ глу́хъ, не слыша́хъ. Смакова́нїємъ, 11
гди чл҃вкъ за потра́вами сѧ сма́чными уганѧ́єтъ. Такїє были їил҃тѧне, о кото́-
ры(х) написано: єще бра(ш)ну сущу во устѣ́хъ и́хъ и гнѣ́въ бж҃їй в(ъ)зы́йде
на Іилѧ. Обонѧ́нїємъ, гди чл҃вкъ ѡ во́нные ре́чи стара́єтсѧ, я́кѡ Соломо́нъ При(т)
в(ъ) при́тчахъ написа́лъ: му́ры и вино́мъ и кади́ломъ краси́тсѧ ср(д)це, рас- .к҃з.

терзáет же сѧ о(т) бѣды̀ дш҃а. Доткнéнїем(ъ), ґди кто дотикáєтсѧ товáри(ст)ва
Сира(х) гі. злóго, з(ъ) людмѝ злы́ми товáриство мѣ́етъ, такі́й и сáмъ злы́й зостáнетъ,
бо Їсýсъ Сирáхъ написáлъ: касáѧйсѧ пéклѣ очерни́тсѧ, ктó доткнéтсѧ смолѝ,
почерни́т(ъ)сѧ. Тутъ смолóю называ́єтсѧ вшелѧ́кїй грѣ́шни(к) и грѣ́хъ, ко-
11 зв. торóго кто доткнéтсѧ, грѣ́шнымъ зостáнетъ. //

Грѣхи противъ десятерѡ приказáнѧ бж҃го

Не бýдешъ мѣ́ти и́ншихъ богóвъ ѡпрóчъ менѐ. Прóтивъ тогò приказáнѧ
Фили(п) г҃. люде грѣшáтъ, котóрїє чрéву своє́му выгожáютъ потрáвами и напóѧми
ро(с)ко(ш)ными, бо ап(с)толъ Пáвелъ о таки́хъ лю́дехъ мóвитъ: и́м же бг҃ъ
чрéво. Другїє за бóга мáютъ богáтства свои, за котóрими сѧ уганѧ́ю(т), и в
них надѣ́ю своѝ покладáютъ. Длѧ́ тогo Х҃с мóвилъ: не мóжете бг҃у работáти
Ма(т) .ѕ҃. и ма(м)мóнѣ, то є(ст) богáтствомъ. И́ншїє за бóга мáютъ бо(л)ваны̀, ведлýгъ
Данѣ- пр(о)рка Данїи́ла мовѧ́чого: Похвали́ша богѝ злáтыѧ, и сребрѧ́нїѧ, и мѣдѧ́-
и(л) є҃. ныѧ, и кáменныѧ, и древѧ́ныѧ, и желѣ́зныѧ, и бг҃а вѣ́чнаго не блг҃гослови́ша,
12 иму́щаго влáсть дýха и(х). // И тепéръ ворожбитове и чаровникѝ за бóга
Девтo(р). мáютъ дїѧ́воловъ, котóрихъ до своє́и робóти на пóмочъ в(ъ)зивáютъ и запро-
лв҃. шáютъ, котóрихъ, богóвъ фалши́вы(х), правдивїй бг҃ъ в(ъ) книгáх(ъ) Дев-
теронóмно(н) в(ъ)споминáєтъ, мóвачи: пожрóша бѣ́со(м), а не бг҃у, богóмъ
и́хъ же не видѣ́ша. Дáлей в(ъ) дéсѧтеро приказáню бж҃омъ напи́сано є́стъ:
не кра(д). До тогò приказáнѧ ты́є люде налéжатъ, котóрїє пéрецъ з(ъ) грéч-
кою, шафрáнъ с крóкосомъ, лáданъ з(ъ) камѣнцáми, винò з(ъ) водóю мѣ-
шáютъ и люде(м) продаю́тъ. Такїє полови́цу тогò крáду(т), що людемъ про-
Ісáїѧ а҃. даю́тъ. О таки́хъ лю́дехъ пр(о)ркъ Ісáїѧ написáлъ: корчéмници твои мѣшá-
ютъ винò с водóю. Тýтъ налéжат(ъ) и ты́и люде, котóрїи несправедли́вою
12 зв. мѣ́рою, несправедли́выми вагáми, несправ//ведли́вымъ лóктемъ що продаю́тъ
люде(м). Такїє крáдутъ и людéй ошукивáютъ. О ти(х) ѱалмѣ́ста мóвитъ:
Ѱа(л) .а. лжи́вы сн҃ове человѣ́ч(с)тїи в(ъ) мири́лехъ. И в(ъ) кни́гахъ Ле(в)витъ бг҃ъ
Леви(т) мóвитъ: да не сóтворите непрáвды в(ъ) сýдѣ, в(ъ) мири́лехъ и во стоѧ́лех(ъ)
ѳі҃. и во преви́сехъ. Дáлей в(ъ) десѧ́теро приказáню бж҃омъ напи́сано: не чужо-
ложъ. Таки́ми чужоло(ж)ницам(и) назывáютсѧ дш҃и людей грѣ́шних(ъ), ко-
тóрїє, поки́нувши б҃а, удаю(т)сѧ до дїѧ́вола и єгò вóлю чи́нат(ъ). Былѝ тá-
кими чужолóжницами двѣ мѣ́стѣ Самáрїа и Їер(с)ли́мъ, котóрїє, остáви(в)ши
пра(в)ди́вого бг҃а своє́гѡ, удали́сѧ до богóвъ фа(л)ши́выхъ, бо(л)ванóвъ ас-
Єзе(к) .кг҃. сирїйскихъ, в(ъ) котóрихъ дїѧ́воли мéшкали и людей мóвою своє́ю зводи́ли.
13 Длѧ тогò мóвилъ бг҃ъ до пр(о)рка Іезекїилѧ: двѣ // жéны бы́ста дщ҃ери мт҃ри
єди́ноѧ, дáлей мóвилъ: и́мена же и́ма Самáрїа Оѡ(л)лѧ и Ієрусали(м) Ѡѡли́-
ва. Дáлей мóвилъ бг҃ъ: соблудѝ Ѡѡ(л)лѧ ѡ(т) менѐ и возложѝ пóхоти своѧ̀
ко ассíрїѡмъ приближáющи(м)сѧ є́й. Дáлей напи́сано: и ви́дѣ сестрà єѧ̀
Ѡѡли́ва и ра(з)сипà возложéнїє своє́ пáче єѧ̀ и блужéнїє єѧ̀ пáче блужéнїѧ
сестрѝ своє́ѧ умножѝ ко сн҃ом(ъ) ассїрїйскимъ. Дáлей дéсѧтеро приказáн(ъ)є
бж҃оє мóвитъ: не забїѧ́й. Томý приказáню бж҃ому тóй чл҃вкъ проти́витсѧ,

котóрїй грѣши́тъ и не перестае́тъ грѣши́ти, бо такї́й дшу свою́ грѣхо(м) забїѧ́ет(ъ) ве́длугъ Ісу́са Сира́ха мовѧ́чого: я́ко же ѡ(т) ли҃ца змї́йна, бѣжѝ ѡ(т) грѣ́ха, а́ще бо прїступи́ши угризну́тъ тѧ̀ зу́бы л(ь)во́вы, зу́бы егѡ̀ убїѧ́ют(ъ), дши члвчскїи. Да́лей // десѧ́теро приказа́н(ъ)є бжоє у́читъ: не свѣ́дчъ фалши́ве, а тепе́ръ фа(л)ши́ве свѣ́дчатъ; не взива́й и́мени г(с)да бга твоє(г)[о] надаре́мно, а тепе́ръ присѧга́ют(ъ) надаре(м)но; шану́й днь стый, а тепе́ръ днѧ стого не ша́нуютъ, в(ъ) днь стый ро́бѧтъ, до корчмы̀, не до цркви хо́дѧтъ; чтѝ ѡ(т)ца твое́го и мтръ, оны̀ ѡ(т)ца и мтки не шану́ют(ъ); не пожада́й бли(ж)нѧгѡ твое́гѡ жены̀, анѝ вола̀, анѝ осла̀, анѝ жа́днои ре́чи, кото́раѧ егѡ̀ е́стъ. А тепе́ръ люде пожа́дають бли́жнѧго свое́гѡ жены̀, вола, осла̀ и ко́ждои ре́чи, кото́раѧ є(г)[о] є(ст). Сира(х)ка. 13 зв.

Грѣхи троякимъ способомъ стаютсѧ

Албо̀ з(ъ) слабости, албо̀ з невѣ́домост(и), албо̀ з(ъ) зло́сти. З(ъ) сла̀бости грѣ́хъ єстъ про́тивъ бга оца, бо оцъ назы//ва́єтсѧ всемогу́чї́й. З(ъ) невѣ́домости грѣ́хъ е́стъ про́тивъ сна, бѡ снъ бжї́й назива́єтсѧ му(д)рї́й. З(ъ) зло́сти грѣ́х(ъ) е́стъ про́тивъ дха стого, бо дхъ сты(и) назива́єтсѧ до́брї́й. Кото́рїй члвкъ з(ъ) сла́бости албо̀ з(ъ) невѣ́домости з(ъ)грѣши(т), ла́твѣй єму̀ бгъ переба́читъ, гди бу́де(т) за не(г)[о] поку́товат(и), бо мови(т) ѱа(л)ми́ста: грѣ(х) ю́ности сла́бости мое́ѧ и невидѣ́нїѧ мое́го не поманѝ. Кто за́сь грѣши́тъ з(ъ) зло́сти, проти́въ дха стогѡ, тако́му человѣ́кови не ла́тво бгъ ѡ(т)пу́ститъ грѣ́х(ъ) егѡ̀, бо мо́вилъ Хс: всѧ́къ грѣ́хъ и хула̀ ѡ(т)пусти́тсѧ члвкомъ, а и́же на дха хула̀ не ѡ(т)пу́ститсѧ члвкомъ. 14[6] Ѱа(л) .кд. Ма(ѳ) .вї.

Грѣхи противъ дха стогѡ

Проти́въ дха стогѡ грѣ́хъ є(ст) ро́спач(ъ), // гди члвкъ роспача́єтъ в(ъ) мл(с)рдїю бжо́мъ и во́нтпитъ ѡ своє́мъ збаве(н)ю, во́нтпи(т), жебы̀ єму̀ бгъ грѣхѝ егѡ̀ переба́чилъ, бо не годи́тсѧ нѣко́му роспача́ти ѡ мл(с)рдїю бжомъ и во́нтпити ѡ своє́мъ збаве́н(ъ)ю, либо̀ бы на(и)грѣшнѣ́йшї́й бы́лъ члвкъ, нехай ти́лко жа́луєтъ за грѣхѝ свои̇, и сповѣда́єтсѧ и́хъ, и поку́ту за ни́хъ чи́ни(т). Переба́читъ єму̀ бгъ грѣхѝ егѡ̀, бо бгъ е́стъ мл(с)рдный и мл(с)рдїю егѡ̀ не ма́шъ конца̀. Длѧ то(г)[о] ѱа(л)миста мо́витъ: єли́ко ѡ(т)сто́ѧтъ восто́ци ѡ(т) за́падъ удали́лъ єстъ ѡ(т) на́съ бе(з)законїѧ на́ша. Проти́въ дха стогѡ грѣ́хъ е́стъ збытнѧѧ дуфност(ь). Гди кто на(з)бытъ дуфа́ючи мл(с)рдїю бжому, грѣши́тъ безпе́чне и мо́витъ: мл(с)рдный е́стъ бгъ, переба́чит(ъ) мнѣ грѣхѝ мои̇, неха́й такї́й члвкъ памѧтає(т) // на справедливо(ст) бзкую, бо справедливый е́стъ бгъ и кара́єтъ таки́хъ людє́й, кото́рїє, на́збыт(ъ) дуфа́ючи, мл(с)рдїю єго̀ грѣша́ть безпе́чне. Та́къ мо́витъ то́й же ѱа(л)ми́ста: г(с)дь пра́веде(н) сосѣче(т) выѧ грѣшнико(м). Про́ти(в) дха стго грѣ(х) е́стъ спро- 14 зв. Ѱа(л) .рв. 15[7] Ѱа(л) .рки.

ти(в)ле́н(ъ)є сѧ я́вной пра́вдѣ. Ґди кто̀ ба́чит(ъ) я́вную пра́вду, єдна́к сѧ єй проти́вит(ъ) не хо́четъ призна́ти, же то́є та́къ є́стъ, а не ина́чей, такїє были̇ чорнокнижники єги́петскїє, кото́рїи сѧ проти́вили Мойсе́ѡвѣ, ве(д)-
в҃ Тим(ъ). гла(в) .г҃. лугъ ап(с)тла Па́вла: я́ко же Ї(н)анѣй и Амврїй проти́ви(с)тасѧ Мойсе́ю, та́ко(ж) де и сїє проти(в)лѧ́ютсѧ и́сти(н)нѣ чл҃вци растлѣ́нны умо́мъ, неиску́сны о вѣри. Проти́въ дх҃а ст҃го грѣхъ єстъ сѣѧ́нїє непрїѧ́зни ме́жи бра́тїєю.
15 зв. Ґди кто̀ сѣ́єтъ непрїѧ́знь ме́жи прїѧ́телмѣ и межи и́н//шими людми и до зва́ды и́хъ приво́ди(т), же почну́т сѧ ва́дити ме́жи собою, гнѣ́ватисѧ на себѐ и наступа́ти єди́нъ на друго́го здоро́в(ъ)є, кото́рїє пре́д тимъ вели́кую
Ца́рств ѕі҃. при́ѧзнь, любо́в(ъ) ме́жи собо́ю мѣ́ли. Такїй бы́лъ Ахитофе́ль, кото́рый межи Дв҃домъ и Авесоло́момъ, сн҃омъ єгѡ̀, сѣ́ѧлъ непрїѧ́знь и дава́лъ Авесоло́мовѣ злу́ю ра́ду, я́къ бы мо́глъ Дв҃да, ѡ(т)ц҃а своє́гѡ, порази́ти и кроле́вство ѡ(т) негѡ̀ ѡ(т)нѧ́ти. Проти́въ дх҃а ст҃го грѣ́х(ъ) є́стъ затвердѣ́лость ср(д)ца. Ґди кото́рїй чл҃вкъ, учини́вши грѣ́хъ, презъ до́лгїй ча́съ в то́мъ грѣху валѧ́єтсѧ, не жа́луєтъ за негѡ̀, не исповѣ́даєтсѧ єгѡ и не поку́туєтъ за него̀. Та́кїє былѝ жидѝ, кото́рїє, в(ъ)па́вши в(ъ) ба(л)вохва́лство, пре́зъ до́лгїй ча́съ
16 в то́мъ грѣхѹ̀ валѧ́лисѧ, не // хотѣ́ли ка́ѧтисѧ и ѡ(т) бо(л)вано́въ до правди́вого бг҃а наверну́тисѧ. Любѡ и́хъ напомина́лъ бг҃ъ непоє(д)нокро́тъ, жебы
Іса(и) .м҃и. сѧ ка́ѧли и до него̀ наверну́ли. Длѧ того̀ мо́ви(л) бг҃ъ до на́роду жидо́вско(г)[о]: жи́ла желѣ(з)на вы(а) твоѧ́, и чело̀ твоє́ мѣ́дано. Проти(в) дх҃а ст҃гѡ грѣхъ є́стъ зло́є пре(д)сѧвзѧ(т)є. Ґди кто̀ ма́єтъ во́лю грѣши́ти и стара́єтсѧ о то́є, я(к) бы мо́гл(ъ) грѣ(х) якїй учини́ти. Такїй бы́лъ Ісавъ, кото́рїй мѣ́лъ во́лю Їѧ́кова, бра́та своє́го, заби́ти и ста́ра(л)сѧ о та́кїй спо́соб(ъ), я́к бы мо́глъ то(г)[о] доказа́ти, бо напи́сано: рече Їса́в(ъ) въ умѣ̀ своє(м): аще бы́ша при-
Бы(т) .к҃з. спѣ́ли днi̇є сме(р)ти ѡ(т)ц҃а моє(г)[о], да бы(х) уби(л) Їѧ́кова, бра́та своє(г)[о].

Двоякїй грѣхъ єстъ, єденъ нш҃ъ вла́сный, кото́рїй мы са́ми чи́нимо,
16 зв. дру́гїй є́стъ грѣ́хъ чужї́й, // кото́рїй и́ншїй чл҃вкъ чи́нитъ, єдна́къ и мы̀ тогѡ̀ чужогѡ̀ грѣхѹ̀ зостаємо̀ уча́стниками, и ка́рає(т) на́съ бг҃ъ за то́й чу́жїй грѣхъ. Напри́кладъ, єслѣ̀ бы кто̀ кого̀ заби́лъ, албо̀ що укра́въ, албо попе(л)-нил(ъ) вшетече́н(ст)во, албо̀ и́ншїй грѣ́хъ учинилъ, а мы̀ єму̀ бл(с)вили то́є чини́ти, а(л)бо̀ росказа́ли єму̀, жебы то́є учини(л), албо̀ проси́ли єго̀ ѡ то́є, албѡ̀ ра́дили єму̀ тоє, албо̀ прїму́сили єгѡ̀ до тогѡ̀, албо̀ научи́лисмо єгѡ̀ тогѡ̀, албѡ̀ не гамова́лисмо єгѡ̀ ѡ(т) того̀, мо́гучи погамова́ти, албо̀ похвали́лисмо єму̀ то̀й учи́нокъ, не га́нили и не кара́ли єго̀ за то́й учи́нокъ. Тедѝ
Ѱа(л) .и҃і. любо кто̀ и́ншїй учини́лъ то́й грѣ́хъ, єдна́къ и мы̀ тѡ(г)[о] чужо́го грѣха̀ зостаємо̀ уча́стниками. Та́къ мо́витъ ѱалмѣ́ста: ѡ(т) чѹ̀ждыхъ пощади раба̀
17 твоє́гѡ. И ко Тимоѳею // ап(с)тлъ мо́витъ: ниже прїѡбща́йсѧ чѹ́ждымъ грѣ-
а҃. Ти(м) .є҃. хо̀мъ.

Грѣхи ме́ншыхъ люде́й про́тивъ преложо́ныхъ

Проти́въ цр҃ѧ, кн҃зѧ, гетма́на, воєво́ди, проти́въ па́на якого-ко́лвекъ, проти́въ маґі̇стра́ту албо̀ урѧ́ду, бу́нти, намо́ва и здра́да, бо ап(с)тлъ Па́ве(л)
Ри(м) .г҃. написа́лъ: всѧ́ка дш҃а вла́стемъ предержа́щимъ да повину́єтъсѧ, нѣ́сть бо

вла(ст), аще не ѡ(т) бга, сущїа же власти ѡ(т) бга учинены суть. Тѣм же противлаайса власти, бжїю повелѣнїю противлаєтъса. Противлающїи же са себѣ грехъ прїемлють. Хощеши же ли не боатиса власти, блгоє твори и имѣти будеши похвалу ѡ(т) негѡ, бжїй бо слуга єстъ тебѣ, бѡ // блгоє аще 17 зв.
ли злоє твориш(и), бойса небо без ума ме(ч) то є(ст) справе(д)ливо(ст) носи(т). Бжїй бо слуга є(ст) ѡ(т) мстите(л) во гнѣ(в) злоє творащи(м).

Грѣхи преложоныхъ людей дховныхъ исвѣцкїхъ

Належитъ преложоны(м) пилно старатиса ѡ сп(с)нїє людей меншихъ, котори(х) по(д) владзою своєю мают(ъ), жебы меншїє жили добре, ведлугъ приказана бжогѡ, жебы ктѡ з(ъ) меншихъ не впал(ъ) в(ъ) грѣхъ и дша єгѡ не згинула, бо всѝ преложонїє, всѝ старшїє, дховные всѝ и свѣцкїє будутъ в(ъ) днь ѡста(т)нїй ѡ(т)вѣ(т) бгу давати за всѣхъ ме(н)шихъ, котори(х) по(д) рукою своєю мают(ъ). Ігуменове и архимандритове будутъ ѡ(т)повѣдати бгу
за своихъ законниковъ. Єп(с)пове, архи//єп(с)пкове, метрополѣтове, патрі- 18[a]
а(р)хове будутъ ѡ(т)повѣдати бгу за сщеннико(в) и за иншихъ людей, которїє са в(ъ) ихъ єпархїи з(ъ)найдуютъ. Црїє, кнзѣ и всѝ панове будутъ ѡ(т)повѣдати бгу за слу(г) и за по(д)даныхъ своихъ. Гетманове за жо(л)нировъ своихъ, учтели за ученико(в) своихъ, родичове за дѣтей своих(ъ) будутъ в(ъ) днь су(д)ный бгу ѡ(т)повѣдати. Дла тогѡ до всѣхъ меншихъ, которїє под(ъ)
властїю са знайдуютъ, ап(с)тлъ Павелъ мовитъ: повинуйтеса наставникомъ Євреи гі.
вашимъ и покарайтеса имъ, тїє бо бда(т) ѡ дшахъ вашихъ, аки слово во(з)дати хотаще. Которїй преложоный албо ста(р)шїй меншими людмѝ, по(д) своєю вла(с)тїю будучими, добре ве(д)лугъ приказана бжогѡ радитъ, добри(м) ласку свою ѡсвѣдчає(т), // а злыхъ за ихъ злости караєтъ, такїй пре- 18 зв.
ложоный в днъ судный припровадит(ъ) меншихъ людей собѣ послушны(х)
пред(ъ) маєстатъ Хвъ и будетъ з(ъ) радостїю до Ха мовити: се азъ и дѣти Їсаи .й.
яже ми да(л) бгъ.

Двоякїй знову грѣхъ єстъ, єденъ явный, ѡ которомъ люде вѣдаютъ. За такїй грѣхъ повинен(ъ) справѣдникъ великую єпитемїю сповѣдаючомуса назанчити [!], поневажъ грѣхъ єгѡ иншихъ людей мнѡгїхъ до соблазни
ал(ъ)бѡ до погоршена приводитъ, а Хс мовилъ: иже аще соблазни(т) єди-
ного малих(ъ) сихъ вѣрующих в ма, уне єму ест(ъ), да обѣси(т)са же(р)но(в) Ма(т) .иі.
ѡсе(л)скїй на вы(и) є(г)[о] и потоне(т) в(ъ) пучинѣ мо(р)ской. Другїй грѣ(х)
тає(м)ны(и) є(ст), которїй таємне члвкъ чинитъ, же тогѡ // нѣхтѡ не видитъ. 19
Ѡ таки(х) ѱалмографъ грѣхахъ мовитъ: ѡ(т) та(и)ныхъ моихъ ѡчисти ма. Ѱа(л) .иі.
Такїє грѣхѝ таємнїє в(ъ)споминаєтъ и ап(с)тлъ Павелъ, мовачи: не прїѡбщайтеса ко дѣломъ неподобнымъ и темнымъ, паче же и ѡбличайте, бываєма бо отай ѡ(т) ни(х) срамно ест(ъ) и глати. Єфе(с) .є.

ГРѢХИ РОЗМАИТІИ

вкратцѣ написанныѣ,

До сповѣдника и до исповѣдающагося належат,

Жебы до сповѣди готуючіися книжку
тую читал и видал, якихъ маетъ грѣ-
ховъ сповѣдатися, и жебы сповѣдникъ
тую книжку читаючи вѣдалъ, якихъ
его маетъ на сповѣди слухати грѣховъ,
и от нихъ разрѣшити.

В ЧЕРНѢГОВѢ

Року ахпе мца Февраля, дня ѕі.

Працею великого въ Бзѣ отца
ІОАННІКІЯ ГАЛЯТОВСКОГО,
Архимандриту Черниговского Елецкого,
свѣту поданы.

«Грѣхи розмаитїи». Чернігів, 1685. Титульна сторінка.

Грѣхи троякіи сутъ, кото́рыхъ сѧ повинни смо выстерѣга́ти, учи́нкωвъ
злы́хъ, бо на стра́шнимъ су́дѣ ωбѧ́витъ бг҃ъ учи(н)ки на́ши всемꙋ̀ свѣ́ту и
ведлугъ учинковъ на́шихъ(ъ) бу́детъ на́съ суди́ти. Та́къ мо́витъ ст҃ый Іωа́нъ Апо(к) .к҃.
Бг҃ословъ в(ъ) апокали́ѱи: книги розгну́шасѧ и су́дъ прїѧ́ша ме(р)твецѝ
ω(т) написа́нныхъ въ кни́//гахъ подѣ́ломъ и́хъ. Кни́гами называ́ютъсѧ сум- 19 зв.
ле́нѧ на́ши, на кото́ры(х) вшелѧ́кіє учинки на́ши написаны су́ть, добрїє и
злїє, которїє смо чини́ли ω(т) дити(н)нныхъ лѣ́тъ а́жъ до см҃рти своє́й вед-
лу(г) ст҃огω Іωа́нна Бг҃осло́ва мовѧчого: дѣла̀ бо и́хъ хо́дѧтъ во слѣ́дъ с(ъ)
ни́ми, пови́нни смо выстерѣга́тисѧ и сло́въ злы́х(ъ), бо кто̀ слова̀ злы́є мо́-
витъ, обмовлѧ́єтъ когѡ̀, ωсуж(д)аєтъ, ωскаржа́єт(ъ), ла́єтъ, сла́ву чужу́ю
ша́рпаєтъ албо̀ и́ншїє спро́сныє слова̀ мо́ви(т), му́ситъ за ни́хъ в(ъ) дн҃ь ωс-
та́тнїй ω(т)ка́зовати. Та́к(ъ) мо́вилъ Хс҃: всѧ́ко сло́во пра́зно, є́же а́ще реку́тъ Ма(т)
чл҃вци, воздадѧ́тъ ω не́мъ сло́во в(ъ) дн҃ь су́дный. Пови(н)ни смо выстерѣ- .ві҃.
га́тисѧ и по́мысло(в) злы́хъ, бо и за по́мисли злы́є бу́дет(ъ) Хс҃ луде́й [!]
суди́ти. // Та́къ мо́витъ Соломо́нъ: стропти́ваѧ помышле́нїѧ ω(т)луча́ютъ 20
ω(т) бг҃а, длѧ то(г)[о] и Хс҃ до фарисе́овъ мо́вилъ: воску́ю вы помышлѧ́єте Пре(м).а҃.
лука́ваѧ во ср(д)цахъ ва́ши(х). Зачи́мъ не пови́нен(ъ) чл҃вкъ на жа́денъ Ма(т) ѳ҃.
грѣ(х) и(з)волѧ́ти, ни на учи́нокъ злы́й, ни на сло́во зло́є, ни на мы́сль злу́ю,
бо То́вїѧ до сн҃а своє́гω мо́вилъ: стережѝ, да не нѣкогда̀ грѣхꙋ̀ изволишѝ. То(в).дї҃.

Грѣхи двоѧкїмъ спо́собомъ стаю́тъсѧ, чинен(ъ)ємъ и ωпуще́н(ъ)ємъ

Бω пр(о)ркъ Дв҃дъ написа́лъ: уклони(с) ω(т) зла̀ и сотворѝ бл҃го. кото́- Ѱа(л).
рїй теды чл҃вкъ не удалѧ́єтьсѧ ω(т) зло(г)[о], але чи́нитъ зло́є, смѣ́єтсѧ, лѕ҃.
жарту́єтъ, упива́єтсѧ, музи́ки длѧ та́нцо(в) слу́хаε(т), // дх҃о́вныхъ люде́й 20 зв.
сщ҃енникωвъ и за́конникωвъ знева́жа́єтъ, ω свѣ́цкую сѧ сла́ву про́жную ста-
ра́єтъ, такі́й грѣши(т) чине́н(ъ)є(м). Кото́рїй за́сь чл҃вкъ порожню́єтъ, набо-
же́нства не ω(т)правуєтъ и не слу́хаєт(ъ), по́ст(ъ), послуша́нїє, терпе́нїє,
молча́нїє, чу́лост(ъ) и ти́хость занехива́єтъ, такі́й до́брогω не чинитъ и
до́броє ω(т)пуща́єтъ и грѣ́шитъ ωпуще́нїємъ.

Грѣхи родителскїи сме́ртїю неви́нныхъ дѣте́й малыхъ гу́бѧтъ

Бω по(д) ча́съ пото́пу на свѣ́тѣ з(ъ) ро́дичами ви́нными и дѣте́й неви́н-
ныхъ затопи(л) бг҃ъ вода́ми в(ъ) Содо́мѣ и Го(м)мори, та́кже з(ъ) ро́дичами
ви(н)ными дѣте́й неви́нны(х) спали́лъ бг҃ъ ω(г)не́мъ сѣрчи́стимъ, єдна́къ
ма́ємо вѣ́//дати, же то̀ дѣте́й неви́нныхъ бг҃ъ не кара́єтъ, але кара́єтъ ро́ди- 21
човъ злыхъ, ω(т)ц҃а и м҃тку, кото́рїє, глѧдачѝ на бо́лъ и утрапе́н(ъ)є дѣте́й

своихъ, барзѣй болѣю(т) ср(д)цемъ и болшее утрапен(ъ)є в(ъ) ср(д)цу своє(м) маютъ. Такъ цра Двда каралъ бгъ за грѣхи єгѡ, бо мовилъ єму пр(о)-
в. Ца(р) .ві. ркъ Наѳанъ: снъ тво(и), ро(ж)дейсѧ ѡ(т) тебе, смртїю умрет(ъ). Далей написано: и сокруши г(с)дь дѣтище, иже роди жена Урїина Двду. До тогѡ млс(р)дїє то своє бгъ дѣте(м) малимъ ѡсвѣдчает(ъ), ґди ихъ доча(с)ною сме(р)тїю навѣжаєтъ, жебы они потимъ родичовъ своихъ злыхъ не наслѣдовали, не чинили грѣховъ тыхъ, которїє родичи чинѧтъ, и жебы не пошли
Пре(м). д. до пекла на вѣчную сме(р)ть. Такъ мовитъ Соломонъ: восхищенъ бысть, да
21 зв. не злоба и//змѣнитъ разумъ єгѡ или лесть пре(л)ститъ дшу єгѡ.

Грѣхи заразливыи ѡ(т) якогѡ члвка учиненїи члвка иншогѡ заражаю(т)

Якѡ в(ъ) тѣлѣ члвчомъ длѧ єднѡ(г)[о] члонку болѣючогѡ болѣютъ
в(ъ) Ко(р) .ві. ин(ъ)шїє члонки ведлу(г) ап(с)тла Павла мовѧчогѡ: аще стражде(т) єди(н) удъ, с ни(м) страждутъ всѣ уди. Такъ в Речи Посполитой, котораѧ тѣломъ называєтъсѧ, длѧ єдногѡ злого члвка многихъ людей добрихъ бгъ караєтъ. Дознали того їильтѧне, которихъ войско мусѣло утѣкати пре(д) непрїѧтелѧми своими, обывателѧми га(и)скими и забито в(ъ) войску тридцать и
22[9] Їсу(с) На(в) .з. шѣсть жолнѣровъ длѧ єдногѡ злогѡ Ахара жолнѣра, которо(г)[о] // ґди ведлугъ росказанѧ бжого смртїю скарали и ѡ(т) себе выкоренили, на той часъ переставъ бгъ гнѣватисѧ, непрїѧтелми ихъ карати и з(ъ) свѣта выкоренѧти. Їзъраильтѧне всѣ зостали проклѧтими. Такъ мови(л) бгъ до Їсуса Навvна: не возмогутъ снове Іилеви стати пре(д) лицемъ врагъ своихъ, но хребетъ ѡбратѧтъ пре(д) враги своими, якѡ клѧтвою сташа и не приложу к сему
а. Ко(р) .є. быти с вами. Аще не измете клѧтвы ѡ(т) себе сами. Длѧ тогѡ мовитъ ап(с)тлъ Павелъ: малъ квасъ всѣ смѣшенїє кваситъ.

Грѣхи противъ учинковъ млр(д)ныхъ

Двоѧкїи учинки млр(д)нїи суть, єдни до тѣланалежатъ, голодногѡ
22 зв. на//кормити, прагнучого напойти, нагого приѡдѣти, принѧти в(ъ) домъ свой гостѧ, приходнѧ и убогого, вѧзнѧ навѣдити и потѣшити, хорого такжe навѣдити и ѡ здоров(ъ)є єгѡ старатисѧ, ме(р)твогѡ погребсти коштомъ свои(м), єсли по немъ ничогѡ не зосталосѧ. Которїй теди члвкъ голодногѡ не корми(т), прагнучого не поитъ, нагого не приодѣваєт(ъ), не прїимуєтъ в(ъ) домъ свой гостѧ, приходнѧ и убогогѡ, изъ двора ихъ выганѧєтъ, вѧзнѧ не навѣжаєтъ, мовачи, же будетъ ѡ(т) вазенѧ волный, такжe хорого не навѣжаєтъ и ѡ здоров(ъ)є сѧ єгѡ не стараєтъ, ме(р)твогѡ коштомъ своимъ не погрѣбаєтъ, єсли нѣ машъ за що погребсти єгѡ, зачи(м) такїй члвкъ грѣ-
23 шитъ противъ млр(д)ныхъ учинковъ, до тѣла // належачих. Другїє учинки мл(с)рдныє дши належа(т): грѣшнаго ѡдвести ѡ(т) грѣха до покаѧнїѧ, не-

умѣєтнаго научити во́лѣ и приказа́нѧ б҃жогѡ, потребу́ючому пора́ди да́ти, здоро́вую пора́ду, до чогѡ̀ до́брого, м҃лтисѧ б҃гу за всѣ́х(ъ) людéй, кото́рїє ла́ски б҃жои потребу́ютъ, сму́тногѡ потѣ́шити не ти́лко сло́вѡ(м), але й учи́нкомъ, наворочáти людéй невѣ́рныхъ до вѣ́ри правосла́вноі и недопу́щати людéм(ъ) невѣ́рным(ъ) хр(с)тїѧ́нъ правосла́вныхъ зво́дити, ѡ(т)пускáти лю́демъ кри́вды и ура́зи свои́, кото́рїє ѡ(т) ни́хъ ма́ємо, зачи́мъ кото́рїй ч҃лвкъ не хо́чет(ъ) грѣ́шника ѡ(т)вестѝ ѡ(т) грихà до покаѧ́нїѧ, не хѡ́четъ неумѣ́єтънагѡ научи́ти во́лѣ и приказа́нѧ б҃жогѡ, не хо́четъ потребу́ючѡму пора́ди до чогѡ̀ до́брогѡ // да́ти пора́ду здоро́вую, не хо́че(т) м҃лтисѧ б҃гу за всѣ́(х) 23 зв.
людéй, кото́рїи ла́ски б҃жеи потребу́ютъ, не хо́че(т) сму́тно(г)[о] потѣ́шит(и) а́нѣ сло́вомъ, а́нѣ учи́нкомъ, не хо́четъ наворочáти людéй невѣ́рны(х) до вѣ́ри правосла́вноі и допущáєтъ людéмъ невѣ́(р)ны(м) хр(с)тїѧ́нъ правовѣ́рныхъ зводи́ти, не хо́четъ лю́дем(ъ) ѡ(т)пускáти кри́вды и ура́зы своéи, кото́рую ѡ(т) ни́хъ ма́єтъ, такі́й ч҃лвкъ грѣши́тъ проти́въ учи́нковъ мл(с)рдныхъ, д҃ши ч҃лвчой налéжа́чихъ.

Грѣхи проти́въ тро́хъ добродѣ́телей єѵ(г)лскї́хъ, проти́въ убо́зства доброво́лногѡ и чистотѝ и послушéнства

Тыи трѝ добродѣ́тели єѵ(г)лскїи ѡсобли́ве монáхи, зáконнїки ве(д)лугъ ѡбѣ́тници своéи до смéрти своéи захову́ютъ, захову́ютъ доброво́лноє // 25[10]
убо́ство, же лю́бо, що-ко́лвекъ могу́тъ мѣ́ти, єдна(к) мѣ́ти не хотѧ́тъ и ср(д)ца до бога(т)ства не прикладáютъ, вéдлугъ нау́ки Х҃вои: бл҃жéнни нищїи д҃хомъ Ма(т) є҃.
я́кѡ тѣ́хъ є́стъ цр(с)тво нб(с)ноє, заховуютъ чи(с)тост(ь) и нечи́стыхъ по́мысловъ до ср(д)ца своє́го не припущáютъ, слу́хаючи нау́ки Х҃вои: бл҃жєни ч(с)тїи ср(д)цемъ, я́ко тыи б҃га узрѧ́тъ, захову́ют(ъ) послуше(н)ство стáршому своéму, слу́хаючи єгò я́кѡ само́го Х҃а, понева́жъ Х҃с бы́лъ послу́шный б҃гу ѡ(т)ц҃у своéму, ведлугъ сло́въ ап(с)тлскї́хъ: смири́въ себѣ̀, послушли́въ бывъ да́же до сме(р)ти. Кото́рїи теды лю́де не прїйму́ютъ убо́зства Фили(п) в҃.
доброво(л)ного, не захову́ют(ъ) чи(с)тости в(ъ) ср(д)цу своє́мъ и не приступу́ют(ъ) з(ъ) послушéнство(м) до старшо́го своє́гѡ, такїи грѣшáтъ // про́тивъ[11] 25 зв.
тро́хъ добродитéлей євáнгелскихъ.

Кѡнецъ грѣховъ покáзуетъ припа́дки ѡко́ло спо́вѣди, кото́рїи налéжитъ спо́вѣднику вѣ́дати

Єслѝ не єдногѡ язы́ка спо́вѣдáючийсѧ є́стъ з(ъ) спо́вѣднико(м), мо́жетъ и прéзъ тол(ъ)мачà та(м) же з ни(м) бу́дучагѡ спо́вѣдáтисѧ, тáкже мо́же(т) ктò пре(з) писáнїє, дáнноє с҃щеннику до читáнѧ и сáмъ вéсполъ спо́вѣдáючийсѧ з(ъ) ни́мъ тáмъ бу́дучи спо́вѣдáтисѧ. Єслѝ бы кáючийсѧ жáдною мѣ́рою длѧ̀ в(ъ)сти́ду своє́гѡ сáмъ грѣхо́въ свои́хъ вы́мовити не мо́глъ, єслѝ зáсь ктò нѣ́мый є(ст) и глухї(и), єслѝ умѣ́єт(ъ) писáти, нехáй грѣхи свои́, написáвши, на и́сповѣди с҃щенниковѣ длѧ прочитáнѧ принесéт(ъ), // а єслѝ 26

Дѣ҃ло(с) тоє ро́ку ахиѕ. ≠ писа́ти не умѣетъ, неха́й помава́нї҃емъ, то є́стъ зна́ками сповѣдаєтъсѧ. В Малой Ро́ссїи, на Волиню, еди́нъ сщени(к) на имѧ̀ Марко захорѣлъ та́къ, же хоро́ба єму̀ мо́ву замкну́ла, мѣлъ ѡ҆́нъ слу́хъ до́брїй, ро́зумъ и па́мѧтъ и хотѣлъ сповѣда́тисѧ, але не мо́глъ мо́вити, пришо́лъ до негѡ̀ еде́нъ їеромона́хъ и мо́вилъ єму̀: вы́мовъ мнѣ̀ слова̀: та́къ, нѣ̀. А ѧ҆̀ тобѣ̀ розма́итыє грѣхѝ бу́ду вилѣча́ти. Єслѝ якїй грѣхъ учини́ле(м), мо́въ: та́къ; а єслѝ не учини́лесь, мо́въ: нѣ̀. И таки(м) спо́собомъ всѣ́хъ грѣхо́въ своихъ вы́сповѣдалсѧ. По́тимъ сповѣ́дникъ до негѡ̀ мо́вилъ: чи жа́луєшъ за ты́є всѣ̀ грѣх(и) свои̇̀? Ѡ҆нъ рукою в(ъ) пе́рси свои̇̀ уда́рилсѧ и промо́вилъ: жа́лую. В то́й ча́съ

26 зв. роз//грѣши́лъ єгѡ̀ сповѣ́дникъ ω(т) всѣ́хъ грѣхо(в) єгѡ̀ во имѧ̀ оц҃а и сн҃а и с(т). дх҃а.

Єще напи́сано въ Зверца́длѣ при́кладовъ, же єде́нъ грѣ́шникъ захорѣ́лъ, пришо́лъ до негѡ̀ еде́нъ пусте́лникъ побо́жный и напомина́лъ єгѡ̀, жебы̀ сповѣда́лсѧ грѣхо́въ своихъ, але ѡ҆́нъ в(ъ)па́лъ в(ъ) ро́спачъ длѧ̀ вели́кихъ и мно́гих(ъ) грѣхо́въ своихъ и не хотѣлъ сповѣда́тисѧ и мо́вилъ: нѣчогѡ мнѣ̀ спо́вид(ь) не помо́жетъ, бо́лшїє грѣхѝ моѣ̀ суть, ни́жъ мл(с)рдїє бж҃їє. Мо́вилъ єму̀ пусте́лникъ: ѧ҆̀ на се́бе всѣ̀ грѣхѝ твои̇̀ беру̀ и за ни́хъ поку́товати бу́ду и на стра(ш)ном(ъ) су́дѣ бу́ду за грѣхѝ твои̇̀ бг҃у ω(т)повѣда́ти, а ѧ҆̀ щоко́лвекъ бг҃у служи́лемъ и добрїє учи́нки чини́лемъ, всѣ̀ ты́є заслу́ги мои̇̀

При́клад(ъ) ві ω ро(з)пачи́

27 и учи́нки до́брїє тобѣ̀ // даю̀. Позво́лилъ на то́є грѣ́шникъ, ґды та́къ помѣнѧ́лисѧ. Мо́вил(ъ) до негѡ̀ пусте́лникъ: ѧ҆̀ бу́ду за твои̇̀ грѣхѝ поку́товати, пе́рше мо́въ мнѣ̀ щ́о съ злогѡ учини́лъ, жебы(м) вѣ́далъ, за щ̀о ма́ю поку́товати. Грѣшникъ незличѡ́ныє грѣхѝ свои̇̀ повѣда́лъ и жа́дногω в собѣ̀ не затаи́лъ. Ре́клъ пусте́лникъ: чи жа́луєшъ за ты́є грѣхѝ свои̇̀? Ѡ(т)повѣди(л): жа́лую. А пусте́лникъ мо́вилъ: ѧ҆̀ те́жъ разриша́ю тебѣ̀ вω имѧ̀ оц҃а и сн҃а и стг҃ω дх҃а. По́тимъ уме́ръ то́й чл҃вѣ(к) и по сме́рти показа́лсѧ тому̀ пусте́лнику и мо́ви(л), же бы́лъ на доро́зѣ збавле́нїѧ, а тобѣ̀ г(с)дь бг҃ъ двоѧ́кую запла́ту нагото́ва́лъ длѧ тогѡ̀, же мене ω(т) ро́спачи выба́вилесь и вели́кую

27 зв. любо́въ мнѣ̀ показа́лесь. //

Єще хи́трїє лю́де хи́трую спо́видь, хи́трими слова́ми покриту́ю, чи́нѧтъ. Такъ, єде́нъ сповѣдалсѧ забо́йца и не сказа́лъ, же чл҃вка заби́въ, але мо́ви(л): горне́цъ гли́нѧный розби́ле(м). Та́кже зло́дѣй сповѣда́лсѧ и не каза́лъ, же конѧ̀ укра́въ, але мо́вилъ: ѡ҆́кунѧ улови́лем(ъ). И сповѣ́дника ѡшука́ли, и сповѣ́дникъ тогѡ̀ не зрозумѣ́лъ и розгрѣши́лъ ихъ и жа́днои поку́ти не зада́л(ъ) и́мъ, зачимъ розу́мный сповѣ́дникъ пови́нен(ъ) бы́лъ пита́ти, що значитсѧ горне́цъ гли́нѧный, що зна́читсѧ ѡ҆́кунь, и в то́й ча́съ єпите́мїю и́мъ зада́ти и ω(т) грѣхо́въ и́хъ розриши́ти.

Ту́тъ же при концу̀ грѣховъ нале́житъ вѣ́дати сповѣ(д)никовѣ, жебы̀

28 ласка́ве, поко́рне, кро́тко, не з гнѣвомъ и не з фу//ками до сповѣда́ючогосѧ мо́вилъ и ω(т) спо́вѣди єгѡ̀ не ω(д)огна́лъ и не ω(т)стра́шилъ, длѧ тогѡ̀ ап(с)-

Гала́тъ ѕ҃. толъ Па́вєлъ написа́лъ: вы̀, дх҃овныє, исправлѧ́йте тако́вагω дх҃омъ кро́тости, блюды́й себѣ̀ да нѐ и ти искуше́нъ бу́деши. До тогѡ̀ сповѣ́дникъ жебы̀ ω(т) грѣхо́въ ω(т)вѣ́лъ и ω(т)да́лилъ чл҃вка, пови́ненъ єму̀ припомина́ти ωс-

Сира(х) з҃. та́тнїє ре́чи: сме́рть, стра́шный су́дъ, пе́кло и ца́рство нб(с)ноє, кωторїє спомина́єтъ Ісу́съ Сира́хъ, мо́вачи: помина́й послѣ́днѧѧ своѧ̀ и вове́ки не

согрѣшиши. На ѡстатокъ повиненъ сповѣдникъ заховати печать сповѣди, печать зась єстъ ѡбовѧзокъ таєна речей на сповѣди слышаныхъ, якѡ печать не допускаєтъ изѧвлѧти тогѡ, що в листѣ под нею є(ст) // написано, бо сам(ъ) 28 зв.
чл҃вкъ самому сповѣдниковѣ грѣховъ своихъ сповѣдаєтъсѧ, зачимъ самъ сповѣдникъ повине(н) грѣхи чужїє в(ъ) ср(д)цу своє(м) тайти, нѣкому не Ѱа(л).
ѡбѧвълѧти, але молчанїємъ якъ печатю в(ъ) сердцу своємъ запечатовати ѕі.
и мовити слова Дв҃довы: да не возглголютъ уста моѧ дѣлъ чл҃вческихъ, бо
єсли бы кто сповѣдь ѡбѧвилъ, такогѡ смертю дх҃овноє и свѣцкоє право кажетъ карати. // 29

ПРИМІТКИ

[1] У стародруку помилково 2; [2] Квадратні дужки у стародрукові; [3] У стародруку номер аркуша не проставлено; [4] Квадратні дужки в стародрукові; [5] У стародруку помилково 15; [6] У стародруку помилково 15; [7] У стародруку помилково 14; [8] У стародруку помилково 19; [9] У стародруку номера аркуша не проставлено; [10] У стародруку помилка в пагінації, випущено цифру 24; [11] Слово написане на кустусі, на наступній сторінці помилково пропущене.

БОГИ ПОГА́НСКЇИ
В(Ъ) БОЛВАНА́ХЪ МЕ́ШКАЮЧЇИ, ДУ́ХОВЕ ЗЛЫЙ, ТУ́ТЪ ЖЕ ПОСПО́ЛУ И́Х(Ъ) РОЗМАИТЇИ ЗЛОСТИ НАПЇСАНИ. ЖЕБЫ ХР(С)ТЇѦНЄ ПРАВОВѢРНЫИ МОГЛИ Ѡ(Т) СЕБЕ́ ЗЛЫХЪ ДУ́ХОВЪ ѠДОГНА́ТИ, И ПОДОПТА́ТИ, И ПОПЛЮВА́ТИ, И СИ́ЛУ И́ХЪ ЗЛАМА́ТИ, И НА(Д) НИ́МЫ ТРИУМФОВА́ТИ.

В(Ъ) ТѴПѠГРА́ФЇИ ЧЕРНѢГОВСКОЙ ТРОЕ́ЦКОЙ.

РО́КУ Ѡ(Т) РОЖ(Д)ТВА́ ХВА҃, АХПЅ. МАѦ А҃. Ѡ(Т) ВЕЛЕ́БНОГѠ В(Ъ) БГ҃У Г(С)ДИ́НА Ѡ(Т)ЦА́ ІѠАНѢКИЯ ГАЛЯТОВСКОГѠ АРХИМА(Н)ДРИТИ ЧЕРНѢГОВСКОГѠ ЄЛЕ́ЦКОГѠ СВѢТУ ѠБѦВЛЕ́ННЫ *

ПРЕДМОВА ПОКА́ЗУЄТЪ РОЗНИ́ЦИ МЕЖИ БОЛВАНО́М(Ъ) ПОГА́НСКИМЪ И О́БРАЗОМ(Ъ) ХР(С)ТЇА́НСКЇМ(Ъ)

Пе́ршаѧ розни́цѧ є́стъ, же пога́не болвано(в) за бого́въ мѣли, а мы̀,
Ісхо(д). хр(с)тїѦне правовѣрнїи, о́бразовъ за бого́въ не ма́ємо, слу́хаючи приказа́-
к҃. нѧ бж҃гω: да не бу́дутъ тебѣ бо́зи и́ны развѣ менѐ. Дру́гаѧ розни́цѧ є́стъ.
же ѡ́бразъ є́стъ подобе́нство правди́воє правди́вои ре́чи, кото́раѧ была̀ н
10 зв. нн. свѣ́тѣ. Болва́нъ за́сь є́стъ фалши́воє подобе́нство ре́чи // фал(ъ)ши́вои, ко-
то́раѧ нѣґды не была̀ и не бу́детъ на свѣ́тѣ, длѧ того̀ ап(с)лъ Па́вел(ъ) напи-
а҃. Ко(р). са́лъ: вѣ́мы я́кω ничто́же и́долъ в(ъ) ми́рѣ. Тре́тѧѧ розни́цѧ є́стъ, же пога́-
й. не болвано́мъ самы́мъ кла́нѧлисѧ, не кому̀ и́ншому. А мы̀, ґды о́бразомъ
кла́нѧємосѧ и шану́ємо и́хъ, не чи́нимо, вла́сне, и ѡсобли́ве того̀ покло́ну и
пошанова́н(ъ)нѧ о́бразовѣ, а́ле чи́нимо кому̀ и́ншому, покло́нъ н҃шъ и по-
шанова(н)нє н҃ше стѧга́єт(ъ)сѧ вла́сне и ѡсобли́ве до тогѡ̀, чи́й єстъ о́бразъ: когѡ̀
о́бразъ пока́зуєтъ, стѧга́єт(ъ)сѧ на́шъ покло́нъ и на́ше пошанова́н(ъ)нє а́л(ь)-
Євре(и) бо до Хр(с)та, а́лбо до пр(с)тои б҃цы, а́лбо до ап(с)ла, а́лбо до пр(о)рка, а́л-
аі҃. бо до и(н)шого ст҃го, кото́рого о́бразъ презенту́єтъ: я́кω патрїа́рха старω-
за́конный ІѦкωвъ, умѣра́ючи и бл҃гословлѧчѝ син́ωвъ Іѡ́сифωвыхъ, покло-
Ісхо(д). ни́сѧ на коне́цъ жезла̀ єгѡ̀, єдна́къ тω(и) покло(н) не же́злу, не палца́товѣ
к҃. Іѡ́сифωвому, а́ле вла́сне и ѡсобли́ве само́му Іѡ́сифωвѣ бы́лъ учине́нный.
Четве́ртаѧ розни́цѧ є́стъ, же бол(ъ)вано́въ не каза́лъ бг҃ъ чини́ти: не сотво-
11 нн. ри́//ши себѣ куми́ра [то єстъ бол(ъ)вана] [1]. О́брази за́сь херуви́мовъ каза́лъ
Ісхо(д) бг҃ъ Мѵсе́ωвѣ з(ъ) злота вы́л(ъ)лѧти, мо́вѧчи: сотвори́ши два̀ херуви́ма
кє҃. зла́та из(ъ)ва́ѧнна. ПѦтаѧ розни́цѧ є́стъ, же болванѝ пога́нскїи каза́лъ
Де́те(р) бг҃ъ круши́ти и псова́ти, мо́вѧчи: ваѦнныѧ [тω є́стъ болвани] [1] боговъ и́хъ
ві҃. изω(ж)жетѐ на ωгнѣ, и поги́бнетъ имѦ и́хъ ω(т) мѣ́ста тогѡ̀. Херуви́мскихъ
за́сь ѡ́бразовъ, постановле́ныхъ на скры́нѣ прими́рѧ, О́за ґды не пошано-
в҃. Ца(р) ва́лъ, ва́жилсѧ скры́нѣ примы́рѧ рука́ми своими доткну́ти, см҃ртїю є́стъ
ѕ҃. ωд(ъ) бг҃а скара́нный. Ше́стаѧ розни́цѧ є(ст), же в(ъ) болва́нѣ дїа́волъ фал-
ши́вый богъ пога́нскїй ме́шкалъ и пога́номъ ωд(ъ)повѣда́лъ, а в(ъ) херу-

---

* Примірник, яким ми користувалися, дефектний — немає кількох аркушів. У цьому виданні опускаємо одну передмову і присвяту.

вимскїхъ ѡбразахъ правдивый бгъ мешкалъ и свои таемници бзкїи ѡзнаймовалъ ізраил(ъ)тѧнѡмъ, до Моусеѧ мовачи: сотвориши два херувима ѡ(т) обѡю углу, раскрылѧючїися верху ѡгинѧюще крыли своими ѡцѣщенїє, лицѐ же єю к(ъ) себѣ, къ ѡцѣщенїю, и возвѣщуса те//бѣ ѡ(т)туду, и глю тебѣ совышше ѡцѣщенїѧ, между двѣма херувымѡма яже суть на(д) кvѡтѡмъ свѣдѣнїѧ, и по всему єликѡ заповѣдахъ тебѣ къ синѡмъ Іилевы(м), ту(т) ѡцѣщенїем(ъ) называет(ъ)сѧ ублагал(ь)нѧ, иначей вырочница. До тогѡ належитъ вѣдати, же в(ъ) кождѡмъ образѣ єдинѡмъ двѣ речи суть, матерїѧ и форма, которїи реалѣтеръ, речевѣсте рознѧтсѧ. Мы теды, хр(с)тїѧне, в(ъ) образѣ не матерїю, але форму шануємѡ, наприкладъ в(ъ) ѡбразѣ Хвѡмъ, албѡ пр(с)тои бци єстъ матерїѧ злотѡ албо срѣбро албо дороги(и) каме(н)є, албо ко(ст) слонїоваѧ, албо єдваб(ъ), албо фарба зеленаѧ, червонаѧ албо иншаѧ. Форма тежъ тамъ єстъ подобенствѡ Хр(с)та бга ншегѡ, з(ъ) тогѡ злота, албо срѣбра, албѡ з дорогого каменѧ, албо з(ъ) кости слонїовои, албо з(ъ) єдвабу, албо з(ъ) иншои матерїи учиненоє, албо якою-колвекъ фарбою вымалїованноє подобенство пр(с)тои бцы. Ѿтожъ ми, хр(с)тїане, обра//зовѣ тому кланаючисѧ, не матерыи кланаємосѧ, але кланаємосѧ формѣ, подобенству Хр(с)та бга нашего, албо подобен(ъ)ству пр(с)то(и) бцы. //

Ісхо. кє.

11 зв. нн.

12 нн.

12 зв. нн.

ЗЛОСТИ РОЗМАЙТЇИ БОГОВЪ ПОГАНСКИХЪ, ДУХОВЪ ЗЛЫХЪ, КОТѡРЫИ ЛЮДЕМЪ ОНЫ ЗА ДОПУЩЕНЇЕМЪ БЖЇИМ(Ъ) ЧИНѦТЪ

Такъ Іѡву праведнѡму за допущен(ъ)ємъ бжїимъ дїаволъ великїи злости чинилъ, бѡ написано: днѧ єдногѡ, ґды синове єгѡ и цорки или и пили в(ъ) дому брата своєгѡ, пришо(л) вѣстникъ до Іѡва, мѡвачи: воли ѡрали и ѡслици на пущи ведле ны(х) были, алѐ выпали сабейчикове и побрали всѐ // и слуги мечемъ побыли. Єщѐ той не докончи(л), ґды вѣстникъ другїй пришолъ мовачи: огонь з(ъ) нба з(ъ)ступилъ и овци всѣ з(ъ) слугами погубилъ, єщѐ той домовлѧлъ, а ото трети(и) вѣстникъ прибѣглъ, мовачи: халдейчикове з(ъ) трома уфами найхали и побрали велблюди и слуги позабїали. Єщѐ и той домовлѧлъ, а ото иншїй вѣстникъ прибѣглъ, мовачи: ґды синове и цорки твои или и пили в(ъ) дому брата своєгѡ перворо́днагѡ, знагла ударилъ вѣтеръ великїй з(ъ) пущи и ѡслабылъ чтыри углы дѡму, ижъ упалъ и побилъ всѣ дѣти твои и южъ померли. Але Іѡвъ, упавши на землю поклонилсѧ бгу, мѡвачи: нагъ изыйдѡхъ ѡ(т) чрева матере мѡєѧ, тѡ єстъ ѡ(т) землѣ, нагъ и пойду тамѡ. Потимъ за допущен(ъ)ємъ бжїимъ дїаволъ заразилъ Іѡва струпами великїми ѡ(т) пѧти ножнои ажъ дѡ главы и до незносной болѣзни привѣлъ и убозства, такъ ижъ в(ъ) гною лежати мусѣлъ и, взѧвши шкорупу, ѡтиралъ ропу, з(ъ) болѧчокъ текучую. //

Іѡв(ъ) .а̄.

1

1 зв.

Так(ъ)же стого Антонїѧ Пустелника чорты на пущи ѡкрутне з(ъ)били, же килка днїй за мертвого лежал(ъ), потымъ єму Хс показалсѧ, до которогѡ Антонїй, в(ъ)здыхаючи, мовилъ: гдѐ быле(с), слад(ъ)чайшї(и) Їсе,

В(ъ) житї с̃.

БОГИ

Поганскіи в балванахъ мешкаючіи,
духове злыи, тутъ же пополу и
розмаитіи злости
написаніи. Жебы Христіане правовѣрныи
моглі от всѣх злыхъ духовъ отогнати,
и подоптати, и попліовати, и силу ихъ
зламати, и над ними триумфовати.

В Типографіи
Черниговской Троицкой
Року от Рожства Христова,
ахпѕ. Мая а.

От велебного Его Господина Отца
Іоанникія Галятовского,
Архимандрити Черниговского Елецкого
Свету, обявленны.

«Боги поганскіи». Чернігів, 1686. Титульна сторінка.

чемꙋ́ сь минѣ не помо́гл(ъ) а не злѣчи(л) ра́нъ моихъ. Почꙋ́въ го́лосъ: бы- Анто́ніѧ
лемъ ѧ ту́тъ, Анто́нїй, але мъ гладѣлъ на мꙋ́жствѡ и поткан(ъ)є твоє́, не пусте(л).
бо́й же сѧ, помо́щника за́вше менѐ бꙋ́дешъ мѣ́ти. То́є почꙋ́вши, Анто́ний
вста́лъ и зоста́лъ злѣчо́нимъ и здоро́вымъ.

Та́къ же чо́ртъ зло́сти чини́лъ с҃то́му Мартиныѧ́нѡвѣ пусте́лникѡвѣ. В(ъ)
За побꙋ́дкою шата́нскѡю, блꙋ́дница на имѧ̀ Зо́ѧ з(ъ) мѣ́ста Кеса́рїи в(ъ) Житїи
не́нзнїи сѧ поде́ртїи ша́ти убра́ла, а піе́нкныи и дорогіи ша́ти, тлꙋ́мокъ взѧ́в- с҃. Ма(р).
ши, пошла̀ до негѡ̀ на пусты́ню, и ско́ро сме́рклосѧ, почала̀ до єгѐ ке́лїи ко- пусте(л).
лота́ти, вола́ючи: змилу(и)сѧ, пустѝ менѐ, бо ѕвѣ́ръ менѐ ро(з)ша́рпаєтъ.
Мартинїа́нъ с҃тый, милосе́рдїемъ в(ъ)зрушенный, ѡтвори́лъ є́й две́ры, мо́-
вѧчи: за́втра в(ъ)ста́нь ра́но в(ъ) доро́гу твою̀. Па́ки де́нь пришо́лъ, не//ра- 2
дни́цу ѻ́ную Мартинїа́нъ с҃тый ѡба́чивши, з(ъ)думѣлъсѧ и ре́клъ: піе́нкне
сѧ убра́ла, кото́рую що ти є́стесь. А ѡна̀ ро(з)мо́вою своє́ю сердце єгѐ до грѣ-
хꙋ̀ теле́сногѡ побуди́ла. А́ле ѻ́нъ мо́вилъ: почека́й, вы́йду, єслы̀ ктѡ̀ до ме́-
нѐ не йдѣ́тъ по бл҃гослове́нство. Вы́шовши, назбира́лъ хво́росту сухо́го и,
пришо́вши до ке́лии своє́й, вели́кїй ого́нь учини́лъ и по не́мъ ходи́т(и) по-
ча́лъ, и окрꙋ́тне собѣ но́ги попали́въ. Ви́дѧчи то́є, нерѧдни́ца перепроша́-
ла ст҃а́гѡ Мартинїа́на и, пла́чучи, проси́ла ѡ пора́ду до сп҃снїѧ, а онъ каза́лъ
єй итѝ до Іер(с)лиму и до Вифлеѻ́му до мн(с)тырѧ двч(с)кагѡ, и та́мъ за грѣ-
хѝ свой покꙋ́товала. По́тымъ ст҃ы(и) Мартинїа(н) з(ъ) ке́лїи вы́шолъ и бѣ́глъ
до мо́рѧ, а чо́рт(ъ) смиѧ(л)сѧ з(ъ) негѐ, вола́ючи: ѡто (м) ю(ж) з(ъ) тоєи ке́-
лїи тебѐ вы́гна(л) и тѣ́ло (м) твоє́ спали́лъ, найдꙋ̀ ѧ̀ тебѐ и та́мъ, гдѐ идешъ,
и вы́жену тебѐ ѡ(т)то́ль. Пришо́въ ст҃ы(и) Мартинїа́нъ над(ъ) мо́ре и ѡба́-
чилъ єдно(г)[о] рыбака̀, и пыта́лъ єгѡ̀, єслы̀ бы̀ ѡ яко́мъ о́стровѣ на мо́рѣ
вѣ́далъ, на кото́ромъ нѣктѡ̀ не ме́шкал(ъ), // хотѣ́лъ бы (м) та(м) скри́тисѧ 2 зв.
ѡ(т) про́жногѡ свѣ́та. Ѡ(т)пови́дѣлъ рыба́къ, є́стъ скала̀ єдна̀ мала́ѧ а́ле
высо́каѧ и страшли́ваѧ и ѡ(т) землѝ небли́зкаѧ, ѡ(т)каза́лъ ст҃ы́й: тако́и мнѣ̀
потре́ба. Ле́чъ и та́мъ не да́лъ поко́ю чо́ртъ Мартинїа́новѣ. Ра́зъ в(ъ)ночы̀
побꙋ́рилъ мо́ре, и пятна́д(ъ)цѧтъ ло́ктей была̀ вода̀ над(ъ) голово́ю Марти-
нїа́новою, и вола́лъ чо́ртъ: ю́жъ тебѐ утоплю̀, Мартинїа́не. А ст҃ы́й ѡ(т)по-
ви́дѣлъ: не́н(ъ)знику, ма́ю надѣ́ю в(ъ) г(с)дѣ моє́мъ Іс҃ѣ, ижъ тебѐ до конца̀
зотрꙋ̀. И моли(в)сѧ б҃гу, и за́разъ вода̀ ѡ(т)ступи́ла, а чо́ртъ з(ъ) га́нбою
зни́кнулъ. Єщѐ сѧ кꙋ́силъ ѡ не́го, розбы́лъ на мо́ри окрутъ з(ъ) людмѝ,
кото́рыи та́мъ всѣ̀ потонꙋ́ли, ти́лко єдна̀ слы́чнаѧ па́нна за до́шку сѧ ухва-
ти́ла, и по мо́ру плы́вала, вѣ́теръ єй пригна́въ до тоєи скалы̀, гдѐ бы́лъ ст҃ы́й
Мартинїа́нъ, кото́рого, та́мъ ѡба́чивши, поча́ла вола́ти: не да́й мнѣ̀ зги́ну-
ти, до́брый чл҃вче, бо̀ и́ншой по́мочи не ма́ю. Ви́дѧчи то́є, Мартинїа́нъ, и́жъ
с҃мрти уйтѝ не могла̀, протѧгнꙋ́въ рꙋ́ку и вы́волоклъ єѝ // з воды̀, а ви́дѧчи 3
и́жъ ба́рзо піе́нкнаѧ и молода́ѧ была̀, ре́клъ є́й: соло́ма з(ъ) огнє́мъ трꙋ́д(ъ)но
сѧ згоди́ти мо́жетъ, не мо́жемъ тꙋ́тъ бы́ти ѡбо́є. То́є рекши, в(ъ)ско́чилъ
в(ъ) мо́ре. А делфи́нове, двѣ̀ ри́бы мо́рскїи, з росказа́ннѧ б҃жого, в(ъ)зѧлѝ
єгѡ̀ на хребтѝ свой и на бе́регъ ви́неслы, и в(ъ) Аѳе́нахъ ско́нчилъ живо́тъ
свой. А о́нѡ(й) па́ннѣ и́менемъ Фоти́нѣи, на ска́лѣ ме́шкаючой, то́й же

рыба́къ ѝсти и пи́ти приво́зивъ, и та́мъ ѡна̀ умерла̀, прїи́хавши онъ рыба́къ, и знайшо́лъ єй уме́рлую, и привѣ́зъ до Цеса́рїи, гдѐ погребе́на.

В(ъ) житїи с(т). Венеди(к). Такъ же сты́й Венеди́ктъ [що́ сѧ зна́читъ блгослове(н)ный] [2], архимандри́та на сторона(х) за́ходныхъ, пришо́лъ єдногѡ̀ ча́су до за́кону, касси́нумъ назва́ного. Та́мъ и́жъ єщѐ бы́лъ болва́нъ Аппѡли́новъ, онъ тогѡ̀ болвана̀ поби́лъ и покруши́лъ, и на мѣ́сцу то́мъ црковъ збудова́лъ. Длѧ̀ тогѡ̀ дїаволи, розгнѣ́вавшисѧ, не называ́ли єгѡ̀ Венеди́ктѡмъ, тѡ̀ єстъ блго(с)лове(н)-

3 зв. нымъ, а́ле, вола́ючи, называ́ли єгѡ̀: ма//леди́кте, маледи́кте, то є́стъ прокла́тый, прокла́тый, яку́ю спра́ву з на́ми ма́єшъ. Ра́зъ, ґды бра́тїѧ єгѡ̀ будова́ли, показа́лсѧ Венеди́ктовѣ шата́нъ, мо́вачи: пойду̀ до бра́тїи твоє́й помага́ти роби́ти. Позна́лъ сты(и) Венеди́ктъ, и́жъ мѣ́лъ що(с) злоє учини́ти, зачи́мъ посла́лъ до бра́тїи, жебы̀ ѡсторо́жний былы̀. Тра́филосѧ пото́мъ, же чо́ртъ стѣну̀ ѡбали́лъ и єдного̀ бу́въ за́конника уби́лъ, которогѡ з(ъ) друзґота́ного ґды сты́й Венеди́ктъ до себѐ принестѝ каза́лъ и моли́твою своє́ю єго̀ ѡживи́лъ, и того́ жъ днѧ̀ до тоєи жъ робо́ты з(ъ)доро́вогѡ ѡдосла́лъ.

Єфе(с) .ѕ҃. Найба́рзѣй дїа́воли на члка воюютъ грѣха́ми, стара́ют(ъ)сѧ ѡ то́є всѣми си́лами, жебы̀ человѣ́ка до грѣха̀ привестѝ моглѝ непрїа́телѣ ду́шный. Длѧ того̀ ап(с)лъ Па́велъ написа́лъ: «Ста́ните у́бѡ препоѧса́ни чре́сла ва́ша и́стинною, и оболкшесѧ во бро́нѧ пра́вды, и обу́вше нѡ́зѣ въ уготова́-

4 нїє блговѣствова́нїѧ мі́ру, над(ъ) всѣми же вос//прїймѣте щи́тъ вѣры: в не́м(ъ) же во(з)мо́жете всѧ̀ стрѣлы [зло́сти] лука́вагѡ ра(з)деж(н)енїѧ угаси́ти, и шле́мъ сп(с)нїѧ воспрїймѣте, и ме́чъ дхо́вный [млтву] є́же є́стъ глаго́лъ бжі́й». Єдна́къ не́прїѧтель ду́шный члвка не мо́жетъ до грѣху̀ приму́сити, єслѝ са́мъ члвкъ на грѣхъ не зозво́литъ, бѡ Іѡву пра́ведному мно́гїи зло́сти дїа́волъ чини́лъ, а́ле до грѣху̀ єгѡ не приму̀силъ, понева́жъ бгъ дїа́-

4 зв. волу мѡ́ви(л): сѐ предаю ты̀ єгѡ̀, то́кмѡ дшу єгѡ̀ соблюдѝ.//

БОГИ ПОГА́НКІИ [!] ДУ́ХОВЕ ЗЛЫ́И, ПОКА́ЗУЮ(Т) ПОЧА́ТОКЪ СВО́И, НАТУ́РУ ЗЛУ́Ю, ГО́РДОСТЬ И ЗА́ЙЗРОСТЬ

Агглъ зостаючѝ в(ъ) нбѣ, хотѣ́лъ бы́ти подо́бный бгу, бѡ̀ мѡ́вилъ: на нбѡ взыйду̀ и ви́шше звѣ́здъ нб(с)ны(х) поста́влю пр(с)то́лъ сво́й на горѣ̀ высо́цѣ, и сѧ́ду на гора́хъ высо́кихъ я́же на сѣ́веръ, взыйду̀ вы́шше ѡ́блакъ и бу́ду

Іса(и). гла(в) ді҃. ра́венъ вы́шнему. А́ле за ту́ю го́рдость а́нгела бгъ струти́лъ з(ъ) нба до пе́кла. Та́къ мѡ́витъ пр(о)ркъ Ісаиѧ: ка́ко сѧ спадѐ со нбсѐ денни́ца восходѧщаѧ зау́тра. Да́лѣй мѡ́витъ: ннѣ же въ а́дъ сни́йдеши. Длѧ̀ тогѡ̀ тѡ̀ а́н-

5 гелъ учини́лъ, бѡ̀ мѣ́лъ обѧвле́н(ъ)є, же снъ бжі́й о́зметъ // на себѐ нату́-

Ѱа(л). нѕ҃. ру члвѣ́чую, и тѡ́й члвкъ сѧ́детъ в(ъ) нбѣ на прави́ци бжо́й, котѡ́рому, члвкѡвѣ, снѡвѣ бжому, повы́нни агглы кла́нѧтисѧ, ве́длугъ ѱалмѣ́ти [!] мо́вѧчогѡ: да покло́нѧтсѧ єму̀ всѝ агглы єгѡ̀. А́ле а́нгелъ, назва́нный Люцѣ́феръ свѣ́тлый, тому̀ поза́йзрѣлъ и поднѐслсѧ в(ъ) го́рдость, не хотѣ́лъ Хвѣ

якѡ члвкѡвѣ кла́натиса. Длѧ тогѡ̀ Люциперъ те́мний зоста́лъ и въ тмꙋ̀ кромѣ́шную пошо́въ. Та́къ и тепе́ръ дїа́воли, стру́ченїи з(ъ) нба до пе́кла, хотѧ́тъ би́ти на землѣ̀ бога́ми, и, в(ъ) болвана́хъ мѣ́шкаючи, пога́номъ ѡ(т)повѣда́ли, жебы̀ пога́не и́хъ за бого́въ мѣ́ли, ѡ кото́рыхъ, бога́хъ фалши́выхъ, ѱал(ъ)мѡгра́фъ написа́лъ: всѝ бо́зи язы́къ бѣ́сове, ты́и богѝ пога́нскїи дїа́воли през(ъ) м(д)рость, и́мъ ѡ(т) бга влѧ́нную, але през(ъ) и́хъ зло́сть, по́тим(ъ) зопсова́нную, вѣ́дають пришлїи ре́чи, нѣкото́рїи, я́къ в(ъ) нбѣ аггл ъ вѣ́далъ ѡ при́шломъ вънлвче́нїи сна бжїа. Ту́ю м(д)рость а́нгеловѣ зло́му ѡ(т) бга влѧ́нную, приписуєтъ Іезекї́илъ // пр(о)ркъ, мѡ́вачи: ты̀ єсѝ зна́менїє, сличе́нїа испо́лнь прем(д)рости и вѣне́цъ доброты̀, и въ пи́щи ра́а бога́тество єгѡ̀ бы́сть. Ѱа(л) .че. Іезеки(л) .ки. 5 зв.

В(ъ) тѡ́й ча́съ дїа́воловѣ ѡзнайми́лъ бгъ при́шлїє ре́чи. Дѡ тогѡ̀ на поча́тку свѣ́та, ґды̀ ужє́мъ дїа́волъ учини́лса, мо́вилъ бгъ дѡ ужа̀ тогѡ̀: вра́жду положꙋ̀ посре́дѣ тебѐ, и посре́дѣ жены̀, и посре́дѣ сѣ́менемъ твои(м), и посре́дѣ тоѧ̀. Ту́тъ пре(з) невѣ́сту зна́читса пр(с)та́а бца, насѣ́н(ь)ємъ называ́єтса Хс, пре(з) ужа̀ значи́тса дїа́волъ, кото́рому пр(с)та́а бца го́лову сте́рла, насѣ́н(ъ)ємъ ужо́вымъ лю́де, незбо́жныи геретикѝ, пога́не и христїѧ́не грѣ́шнїи сѧ̀ называ́ютъ, кото́рїи проти́въ Ха грѣха́ми вою́ютъ и ѡ(т) негѡ̀ звитаже́ни быва́ютъ. // 6

БОГИ ПОГА́НСКЇИ, ДУ́ХОВЕ ЗЛЇИ, МЕ́ШКАЮЧЇИ В(Ъ) БОЛВАНА́ХЪ, ПРИМУШЕ́НИ СТРА́ХО(М) БЖЇИМЪ, МО́ВИЛИ ПОГА́НОМЪ ПРА́ВДУ Ѡ ПРАВДИ́ВОЙ ВѢ́РѢ ХР(С)ТЇА́НСКѠЙ

Ту́ллюсъ, кро́ль ри́мскїй, балвохва́лца, пита́лъ в(ъ) Алеѯадрѣє(и) Серапѣ́са болвана̀, щѡ̀ є́стъ бгъ. Ѡ(т)повѣ́дѣлъ ду́хъ злы́й, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючїй: «Поча́токъ бгъ є́стъ, и сло́вѡ и дхъ то́й же, трѝ су́ть ма́ючїи є́днѡсть». Ту́тъ злы́й ду́хъ я́сне вы́рази(л), же бгъ ѡ(т)цъ є(ст) поча́тко(м) сна и дха стогѡ, вы́разилъ я́сне и то́є, же трѝ персо́ни бзкїи ма́ютъ єднѡ̀ бзтвѡ. Клеме(н). Але-ѯа(н). ѡ тр(о)-ци с̃.

Пога́не ґды̀ пита́ли болвана̀ делфѣ́цкогѡ, яко́му бы са бо́гу мѣ́ли кла́нати, ѡ(т)//повѣ́дѣлъ злы́й ду́хъ, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючїй, капла́новѣ пога́нскому: не пита́й менѐ ѡ сты(м) и найвы́шшимъ роди́телю, и сну коха́нимъ вели́кагѡ повели́тела, и дху, кѡто́р[и]й в(ъ)ве́сь свѣ́тъ держи́тъ. Ѿтожъ явне и ту́тъ тр(о)цу сту́ю злы́й ду́хъ вы́зналъ, понева́жъ припо́мнѣлъ найвы́шшогѡ роди́тела, и коха́ногѡ сна єгѡ̀, и дха стогѡ, в(ъ)ве́сь свѣ́т(ъ) держа́чогѡ. Євгѵвѣ́-нусъ. 6 зв. ѡ вѣ́ч-но филї-зо́фїи, ро(з)дѣлъ ѡста(т)-ны(и).

Авгу́стъ, ри́мскїй це́саръ, балвохва́лца, пита́лъ болвана̀ Апо́ллѣна, своегѡ бо́га, ѡ при́шлихъ ре́чахъ нѣкото́рихъ. Ѡ(т)повѣ́дѣлъ злы́и ду́хъ, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючїй, лати́нскїм(ъ) язы́кѡмъ: ме пу́еръ гебре́усъ ди́восъ де́усъ ипсе ґуберна́нсъ, цедере се́де юбетъ, тристе́мъ кве реди́ре су́бъ ѡркумъ, арисъ єрґо́дегѣнкъ та́цѣтусь абъ сцеди́то но́стрѣсъ, тѡ є́стъ: дитѧ̀ Баро́нѣ. ли(ст) ді.

єνре́йскоє, кото́роє бога́ми радитъ, само̀ бгомъ бу́дучи, уступи́ти мнѣ̀ ω(т)-сюль и до сму́тногω верну́тисѧ пе́кла ка́жетъ, пре́то ю(ж) мо(л)чачѝ ω(т) моє́го олта́ра ω(т)ходѝ.

7 Ту́тъ дитѧ̀ єνре́йскоє Хс є́стъ снъ бжі́й, // кото́рый з(ъ) на́роду єνре́йскогω уроди́лсѧ, и фалшы́вый бо́гъ пога́нскі́й Ха правди́вым(ъ) бгомъ называ́єтъ, кото́рі́й бого́мъ пога́нски(м) роска́зовалъ и ряди́лъ ни́ми. То́є жъ и са́мъ Хр(с)то́съ, идучѝ на дωброво́лную му́ку и смртъ за грѣхѝ лю́дскіи, ап(с)тломъ ωзнайми́лъ, же мѣлω на свѣтѣ̀ упасти и з(ъ)ги́нути па́нство кнѧ̀за те́мности, велзеу́ла пеке́лногω, бо̀ мо́вилъ Хс: ннѣ̀ кнѧ(з) мі́ра сего̀ и(з)гна(н) бу́де(т) во́нъ.

Іωа(н) .ві.

Язонъ, кнѧ́зь Аргонаавта́румъ, гды̀ збудова́лъ в за́мку аѳе́нскомъ пога(н)скую божни́цу, пита́лъ Апо́ллѣна, болвана̀ делфе́цкогω, кому̀ бы̀ мѣ́лъ ту́ю божни́цу пости́ти. Ѿ(т)каза́лъ злы́й духъ, кото́рі́й в то(м) болванѣ̀ ме́шкал(ъ): бци неха́й бу́детъ посщенна. Дѣ̀лосѧ то́є ти́сѧчею и двома̀стѝ лѣ(т) пре(д) рож(д)тво́мъ Х(р)вымъ.

Метафра(с). в жи(т). с̃. Про(к).

В Цизику, мѣстѣ̀ гелеспонскомъ, гдѝ збудова́ли божни́цу аргона́вте и пита́ли Апо́ллѣна, Пиѳнѧ̀съ назва́нногω, кому̀ бы̀ ту́ю божни́цу мѣ́ли пости́ти, ω(т)каза́лъ злы́й ду́хъ, // в(ъ) то́мъ болванѣ̀ ме́шкаючі́й: Мрі́и, сло́ва пре(д)вѣ́чнагω ρωди́телцѣ̀, неха́й бу́детъ посщенна. И то́є дѣ̀лосѧ тогω (ж) ча́су, пре(д) рж(д)ство́мъ Хвымъ, ти́сѧчею и двома̀стѝ лѣ́тъ.

Плѣнѣ̀ книга з.
7 зв. гла(в) .єі.

Це́саръ Діωклитіѧ(н), ωкру(т)ны(и) мучи́те(л) хр(с)тиа́скі́й [!], гды̀ стого мученика Геωргіѧ за Ха му́чилъ, мо́вилъ до с̃. Геωргіѧ: поклони́сѧ мои́мъ бого(м). Ѿ(т)повѣ̀дѣлъ с̃. Геωргі́й: ходѣ́мω до косте́ла. Порва́лсѧ це́саръ и всѐ мѣ́стω призва́ти каза́л(ъ), ста́нулъ пре(д) болвано́мъ сты́й Юрый и, учини́вши кр(с)тъ, мо́вилъ: чи бо́гъ тѝ є́стесь, же ω(т) менѐ ωфѣ́ри потребу́єшъ, чи нѣ̀? Ѿ(т)повѣ̀дѣ(л) діа́володъ, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючі́й: «Не є́стемъ я жа(д)нимъ бо́гомъ, єде́нъ бгъ єстъ, кото́рогω ты̀ ωповѣда́єшъ». Ре́клъ сты(и) Юрый: «Щὼ жъ ту́тъ при мнѣ̀, слузѣ̀ бга правди́вогω, чи́нишъ?» Ско́рω то́є ре́клъ, за́разъ болва́нъ сѧ ωбали(л) и покруши́лъ, и всѣ̀ болванѝ и́ншіи упали на́ землю и покруши́лисѧ.

Метафра(с): в жи(т). с̃. м(ч). Геωргіѧ.

8 Юлиѧ́на сто́гω постановле́ннω Марцѣѧ́човѣ, // намовлѧ́лъ єгὼ, жебы̀ ω(т) Хр(с)та̀ ω(т)ступи́лъ, а́ле нѣчо́гω не доказа́лъ, длѧ̀ то́гω би́ти єгὼ кіѧ́ми каза́лъ, а пω(д) ча́съ тогὼ битѧ̀ кі́и ламали́сѧ, и окω єдному̀ ста́ростѣ пови(н)ному єгὼ ви́били. Ре́клъ Юлиѧ́нъ: послу́хай менѐ, ста́ростω, призовѝ всѣ́хъ капла́новъ свои(х) и роскажѝ, жебы̀ тωє о́кω з(ъ)лѣчи́ли и мо́цъ бого́въ свои́хъ показа́ли, а єслѝ ωны̀ не улѣ́чатъ, я̀ за́разъ мо́цю Хр(с)та̀, бга моє́гω, улѣчу̀. Ста́роста балвохва́лца каза́лъ всѣ́мъ капла́номъ свои́мъ до єдногὼ косте́ла зыйти́сѧ, а бого́въ ω показа́н(ъ)є мо́ци тоєи проси́ти, але и(м) ω(т)повѣ̀дѣли діа́воли, в(ъ) болвана(х) ме́шкаючіи: я(к) ми, в(ъ) те́мностахъ си́дѧчи, ма́ємω когὼ просвѣти́ти и в(ъ)зро́къ єму̀ приверну́ти? И за́разъ пѧтдесѧ́тъ болвано́въ срѣ́брныхъ и золоти́хъ на по́рохъ скруше́нныи и сте́ртіи зоста́ли. Юлиѧ́нъ те́ди сты́й, окω то́є кр(с)то́мъ сты́мъ пережегна́вши, за́разъ улѣчи(л).

Сі́меω(н) метаф. в жи(т). с̃. м(ч). Юлі́а.

Алеѯандеръ, балвохвалца, цесаръ римскїй, хотѣ(л) // Хр(с)товѣ костелъ збудовати и єгѡ межи богами поганскїми поставити, але ω(т)радили тыи, которїи, пытаючи боговъ свои(х), такую ω(т)повѣ(д) взѧли, же всѣ люде мѣли бити хр(с)тїѧнами, єсли бы костелъ ихъ былъ, ω(т)кол сѧ показуєтъ, ижъ дїаволи любω не ради ωповѣдали поганомъ, щѡ мѣлω в(ъ) пришлый часъ быти. Дω тогѡ Хс, бгъ правдивый, не хотѣлъ, жебы єгѡ межи фалшивыми богами поганскїми почи анω, бѡ ап(с тωлъ Павелъ написалъ: коє согласїє Хвѣ со Велїаромъ? 8 зв. Баронѣ. рокъ скд. а. Ко(р) .ѕ.

Пр(с)таѧ бца з(ъ) тымъ Іωанωмъ єѵ(г)листωмъ в(ъ) кораблѣ плинули пре(з) море до Ципру виспы, гдѣ Лазаръ мешкалъ, другъ Хвъ. Але вѣтеръ занеслъ корабль дω горы Аѳонскои, на кωторой полнω былѡ всюди божницъ и болвановъ поганскїхъ, в(ъ) которыхъ злыи духове мешкали и людемъ ω(т)повѣдали, ωсобливе та(м) болванъ славный былъ Аполлѣновъ, в(ъ) котором(ъ) злый духъ мешкалъ и людемъ ω(т)повѣдалъ, ґды ѡ що єгѡ пытали. В той часъ по всѣхъ // болванахъ и божницахъ тыхъ мешкаючїи дїаволи великїй крикъ учинили, мовачи: «Зийдѣте з(ъ) горы, всѣ люде, ωшука(н)нїи ω(т) прожногω Аполлѣна, въ пристань Клементову и прїимѣте Мрїю, великагω бга Іса мтръ». Почувши той голосъ, люде з(ъ)бѣглисѧ на берегъ морский, ωбачивши тамъ пр(с)тую бцу, пали на землю и поклонилисѧ Хр(с)тѹ бгу, ω(т) ней рож(д)еннωму, и увѣрили въ Хр(с)та и ω(т) Іωанна єѵ(г)листи кр(с)тилисѧ, потомъ прч(с)таѧ два ω(т)ихала корабле(м) до Ципру. // Стефа(н) Стого(р). пишет(ъ) в(ъ) кнізѣ 9 Ра(и) ми(с)ле(н)ныи, ли(ст) ѕ. 9 зв.

БОГИ ПОГАНСКЇИ, ДУХОВЕ ЗЛЫИ, В(Ъ) БОЛВАНАХЪ МЕШКАЮЧЇИ, ПОКАЗУЮТЪ ХИТРО(СТ) И З(Ъ)ДРАДУ СВОЮ, ХИТРЕ И З(Ъ)РАДЛИВЕ ПОГАНОМЪ Ѡ(Т)ПОВѢДАЮЧИ АМФИВОЛЇОГѢЦЕ, ВОН(Т)ПЛИВЕ, ЖЕБЫ ѠНЫ(Х) ѠШУКАЛИ

На початку свѣта, ґды перши(м) родичомъ нашимъ дїаволъ въ ωсобѣ ужевой показалсѧ, хитре и з(ъ)радливе з ними поступилъ, мовилъ до Єуви: не смтїю умретѐ. Вѣдаше бѡ бгъ, якω в он же днь, аще снѣсте ω(т) древа тогѡ, ω(т)верзутсѧ очи ваши, и будете якω бози, вѣ//дѧще добрѡ и ѕлѡ. И видѣ жена, якω добрѡ древω во снѣдь, и якω уго(д)нω ωчима видѣти, и краснω єстъ разумѣти, и в(ъ)земши ω(т) плода єгѡ, ядѐ, и дасть и мужу своєму съ собою и ядѡста, и ω(т)верзѡстѣсѧ очи ωбѣма, и разумѣша, якω нази бѣша, и сошиста листвїє смокωвноє, и сотвориста собѣ препоѧсанїѧ. Якω теди в(ъ) постатѣ ужевой дїаволъ Адаму и Єувѣ показалсѧ и ωшукалъ ихъ мовою своєю хитрою и зра(д)ливою, же з(ъ) раю ихъ вигнанω и смртю каранω, и дω пекла запроваженω. Такъ дїаволи, в(ъ) болванахъ мешкаючїи, ωшукивали хитростю и зрадливою мовою своєю поганωвъ, ω(т)водѧчи ωт раю нб(с)ногω и дω пекла на смрть вѣчную запроважаючи. Бы(т). гла(в). г. 10

Богъ поганскїй Серапѣсъ, дїаволъ, в(ъ) болванѣ мешкалъ и такую да(л) ω собѣ самом(ъ) науку поганомъ. Длѧ Нѣкреѡн(ъ)та, кролѧ циприйскогω, єстемъ богъ, жеби сѧ научилъ такий, якогω самъ научѹ, небо голова моѧ єст(ъ), // чревω море темноє, землѧ ноги, уши зна(и)дуютсѧ на небѣ Пѣерїу(с) Валеан. ли(ст) тои. 10 зв

высо́кимъ, свѣ́тлость о́чи, кото́рїи ма́ютъ с͠лнца полиску́ючогоса о́бразъ, [ту́тъ Сера́писъ я́вне л(ъ)га́лъ, называ́ючи себѐ та(к) вели́кимъ и пога́новъ ѡшука́лъ, неподо́бнїи рѣ́чи мо́вачи] [3].

Але́ѯандеръ, кро́ль моллїо́совъ Єпѣ́рота ве вло́шах(ъ), пита́лъ бо́га пога́нскогѡ, Додоне́умъ назва́ногѡ, ѡ свои(х) ре́чахъ потре́бны(х). Ѿ(т)каза(л) дїа́во(л), в(ъ) болванѣ̀ мѐшкаючі́й, жебы̀ стере́глса мѣ́ста Пандозиа(м) и водѝ ахеро́нскои. Онъ розумѣ́лъ, же ти́лкѡ в(ъ) Ґре́цїи Пандо́зїа мѣ́стѡ и Ахеро́нтъ рѣка̀ знайду́єтса, длѧ̀ тогѡ̀, боачи́са в(ъ) Ґре́цїи небез(ъ)пече́нства, пои́халъ до вло́хъ, не вѣ́даючи, же и та́мъ Пандо́зиа мѣ́стѡ и бли́зкѡ не́гѡ Ахеро́нтъ рѣка̀ знайду́єт(ъ)са. Та́мъ ско́ро ви́шолъ з(ъ) окрута, за́разъ є́стъ ѡ(т) жолнѣ́ровъ заби́тїй.

Єзим(ъ)нѣ́усъ меґаре́нскїй, тира́нства кроле́вского ненави́дачи, пи-
11 ωномастіко(н) вла(с)ни(х) име(н) ли(ст) єі. та(л) Апо́ллѣна, бо́га своє́гѡ, // якъ бы̀ моглѝ якънайлѣ́пше рѣ́чу посполи́тою Меґаре́нисъ ради́ти. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ єму̀ Апо́ллїо, ду́хъ злы́й, в(ъ) болванѣ̀ мѐшкаючі́й, же́би са бо́лшеи лѣ́чбы пита́ли и ра́дїлы. Ту́тъ хи́трий дїа́волъ хи́тре ѡ(т)повѣ́дѣлъ, бо не вѣ́дати, яка́а ту́тъ бо́лшаа лѣ́чба, чи бого́въ пога́нскїхъ, чи людей значи́тса. Єзимнѣ́усъ розумѣ(л), же то́є нале́жи(т) до уме́рлихъ людей, кото́рїи людей живы́хъ лѣ́чбу дале́кѡ мно́зтвомъ своимъ перевиша́ютъ, и сподѣва́лса, же ме́ртвїи лю́де бу́дутъ и́мъ, жїви́мъ, пора́ду и ѡ(т)повѣдь дава́ти.

Ѿ(т)повѣдь богѝ пога́нскїи ду́хи злы́и, в(ъ) бол(ъ)вана́хъ ме́шкаючїи, далѝ Дїѡклициѧ́новѣ, же мѣ́лъ потента́томъ вели́кимъ зоста́ти, єсли́ бы вепра̀ заби́лъ. Дла тогѡ̀, гдѝ мно́гѡ вепро́въ позабї́алъ, а ри́мскимъ це́саромъ не зоста́лъ, по́тимъ человѣ́ка заби́лъ, кото́рогѡ Вепро́мъ зва́нѡ, и тогдѣ̀
11 зв. зоста́лъ мона́рхою ри́мскїмъ. //

Пѣери́у(с). Валерї́а(н). ли(ст) хѳ. Тѵ́ръ мѣ́сто Алеѯа́ндеръ, кро́ль Мацедо́нскїй, гды̀ ѡблѣ́глъ з(ъ) во́йскѡмъ своимъ и добыва́лъ єгѡ̀, еде́нъ тѵрѣ́йчикъ ви́дѣлъ Апо́ллѣна в(ъ)ночѝ повѣда́ючогѡ, же хо́четъ итѝ до Алеѯа́ндра. То́єю мо́вою хи́трою Апо́ллїо тѵрѣ́йчїкомъ ѡзнайми́лъ, же Алеѯа́ндеръ Тѵ́ру мѣ́ста добу́деть, и о́ноє збу́ритъ, що̀ са в(ъ) пру́дкомъ ча́сѣ ви́полнилѡ, а́ле глупи́и тѵрѣ́йчикове, ти́хъ сло́въ Апо́ллѣновихъ не зрозумѣ́вши, Апо́ллѣна, бо́га своє́гѡ, желѣ́зом(ъ) ѡкова́ли, жебы̀ не утѣка́въ з(ъ) мѣ́ста и Алеѯа́ндровимъ назва́ли.

Дарда́нусъ з(ъ) Пелїопоне́зу длѧ̀ бу́нтовъ та́мошнихъ ѡбыва́телей утѣ́клъ
Пѣери́у(с) Валерї́а(н), 12 ли(ст) фл҃. пре(з) мо́ре до Самотра́цїи, ѡ(т)то́ль до Азий пои́халъ, и пыта́лъ пога́нскогѡ бо́га своє́гѡ, єслѝ бу́детъ па́нствѡ своє́ гдѐ мѣ́ти. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ злы́й ду́хъ в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючїй: та́мъ бу́дешъ панова́ти, гдѐ ску́ри ва́ши поида́тъ мешка́нци зе́мныи. По́тимъ Да//да́нусъ, з(ъ) во́йскѡ(м) свои(м) издачи, в(ъ) по́лю ночова́лъ, той но́чи вы́бѣгли мы́ши з(ъ) землѣ̀, ску́ранїи сагайда́ки и́хъ пойли, пора́ну в(ъ)ста́вши Дарда́нусъ и то́є ѡба́чивши, до свои́хъ жолнѣ́ровъ мо́вилъ: отѡ мы́ши, зе́мнїи мешка́нци, на сагайдака́хъ ску́ри на́ши пойли, зачи́мъ ту́тъ мнѣ̀ ѡ(т) Апо́ллѣна па́нствѡ назна́ченѡ. И за́разъ каза́лъ де́рево на пу́щи свои́мъ лю́демъ руба́ти и мѣ́стѡ та́мъ будова́ти, кото́рое мѣ́стѡ назва́лъ Дарда́нѣа, ѡ(т) своє́гѡ и́мени Дарда́нусъ, и поча́лъ та́мъ панова́ти.

Баро-нѣ(и), ро(к) тг҃і Ви́дачи пога́не, и́жъ са ди́вне розшира́лѡ хр(с)тїѧ́нствѡ, хотѣ́ли якъ моглѝ ѡ(т)ража́ти людей, а сво́й упа́докъ тѣ́шити, змы́слили яко́єсь бого́въ свои́хъ проро́цтвѡ и ѡ(т)повѣди, же вѣ́ра хр(с)тїѧ́нскаа не мѣ́ла бо́лше трва́ти, єднѡ̀ т͠ѯ лѣ́тъ, ю́жъ били три́ста и трина́дцать ви́йшли, чека́ти каза́ли пру́д-
12 зв. кои з(ъ)гу́би хр(с)тїаа́нскои [!], а́ле са ѡшука́ли, //понева́жъ вѣ́ра хр(с)-

тїанскаа дѡ ннѣшныхъ часовъ трваєтъ, и будетъ дѡ скончен(ъ)а свѣта трвати, а балвохвалствѡ поганскоє давнѡ южъ з(ъ)гинулѡ.

Синѡве Тарквинѣуша, крола Римскогѡ, ходили дѡ Делфу з(ъ) ѡфѣрами пытати Аполлѣна, бога своєгѡ, который з нихъ буде(т) кролемъ по смерти ѡ(т)цевскѡй, взали тежъ и Брута з(ъ) собѡю, жебы имъ в(ъ) дорозѣ кротофѣлилъ, кѡторый, набравши потаемне злота, вложилъ в кий бзовїй и шолъ з(ъ) оны(м) киемъ при кролевичахъ. А ґды были у Делфу, учинилы ѡфѣру Аполлѣновѣ, ѡфѣровалъ тежъ оный кїй зе злотомъ Брутусъ, ѡ котѡромъ не вѣдали кролевичове, пытали бога своєгѡ, дїавола Аполлѣна, котѡрый з ны(х) будетъ панѡвати в(ъ) Римѣ по смерти ѡ(т)цевско(и). Ѿ(т)повѣдѣлъ Аполлїо: который найпервѣй матку свою поцилуєтъ. Бѣгли ѡбадва кролевичѡве якънайрѣхлѣй до своєгѡ // дѡму, абы найпервѣй з ныхъ котѡрїй матку поцѣловалъ. Брутусъ, розумѣючи, же всѣхъ людей земла єстъ матка прирожонаа, поцѣловалъ матку землю, дла тогѡ былъ учиненный кролемъ Римскїмъ ѡ(т) ураду. Марти(н) Бѣ(л)скїй, ли(ст) рє. Страни(ц) .в. 13

Крезусъ, богатий кроль Лѣдорумъ з(ъ) Цирусѡ(м), кролемъ перскимъ, войну точилъ, але Цирусъ єгѡ звѣтажил(ъ) и кролевствѡ єгѡ взалъ, и на дрова(х) єгѡ казалъ спалити, потимъ ѡ(т) смерти єгѡ уволнилъ и питалъ єсли са в тимъ радилъ бога Аполлїона. Ѿ(т)повѣдѣлъ, радилемса, але мъ не зрозумѣлъ тыхъ словъ: носце те ипсум(ъ)етъ ѡмнѣа сукцеде(н)т(ъ) фелѣцитеръ, тѡ єстъ: знай себе самогѡ, а всѣ речи прийдутъ щасливе. Марти(н) Бѣ(л)скїи, ли(ст) рвї.

Меґаренсомъ, богъ поганскїй, дїаволъ, в(ъ) болванѣ мешкаючїй, далъ такую ѡ(т)повѣ//дь, жебы собѣ за крола такогѡ человѣка ѡбрали, который бы лва забилъ. Гиллюсъ человѣкъ л(ъ)вюю силу мѣлъ, дла тогѡ лвом(ъ) былъ названный, которогѡ ґды Євхемусъ аркасъ забилъ, кролемъ ѡ(т) меґаренсовъ привитанный єстъ. Пѣрну(с) 13 зв. Валериа(н)ну(с), ли(ст)в.

Филипъ, кроль мацедѡнскїй, пыталъ Аполлѣна бога, чогѡ бы са боати мѣлъ. Ѿ(т)повѣдѣлъ Аполлїо, духъ злый, в(ъ) бованѣ [!] мешкаючїй: стережиса воза. Онъ казалъ зо всегѡ кролевства своєгѡ вози випровадити, але Павзанѣасъ єгѡ забилъ мечемъ, на котѡромъ вѡзъ билъ нарисованый. Валерїану(с), Мазиму(с), кни(г) а. гла(в).й.

Амѣлкаръ, гетманъ карѳаґниcкїй, ґды з(ъ) войсками тагнулъ на гетмана сиракуза(н)скогѡ Аґатокаєса, повѣдѣлъ єму богъ поганскїй, духъ злый, в(ъ) болванѣ мешкаючїй, же мѣлъ вечеру исти в Сиракузахъ. Розумѣлъ Амѣлкаръ, же озметъ Сиракузи албѡ єму // доброволне пѡ(д)даду(т)са, и тамъ вечеру буде(т) исти. Але сиракузани, выпавши з(ъ) мѣста, поймали єгѡ и в(ъ) неволю дѡ мѣста запровадили, где радъ не радъ мусѣлъ тогѡ дна вечеру исти в(ъ) Сиракузахъ. Дїодерїу(с) піше(т) 14 в(ъ) кни(з). к.

Дафѣдасъ мѣлъ вѣдомость ѡ(т) Аполлѣна, же мѣлъ ѡ(т) кѡна з(ъ)гинути, онъ са кона выстерѣгалъ, а ґды до Атталаса, крола перґамѡвъ, пришолъ, которогѡ билъ ѡбразилъ, казалъ поймати єгѡ и зкинути з(ъ) скали, котѡрую кѡнемъ званѡ. Валерї(ан). Мазїм(и). кни(г).а. гла(в).ѡ чуда(х).

Крезусовѣ повѣдалъ Аполлїо, жебы са стерѣглъ мула, котѡрїй маєтъ в(ъ) Медскѡй землѣ пановати. Крезусъ, розумѣючи, же тѡ неподобнаа речъ, жебы мулъ былъ кролемъ оу медовъ, и вѣрилъ, же будетъ єгѡ панство долгѡ трвати, але зосталъ кролемъ ме(д)ски(м) Цирусъ, которогѡ называнѡ муломъ, же матка єгѡ была меда, отецъ перса. // 14 зв.

В Антиѡхїи былъ костелъ Аполлѣна, Дафнѣсъ названногѡ, тамъ дїаволъ, в(ъ) болванѣ мешкаючїй, ѡнѣмѣлъ, нѣкому не ѡ(т)повѣдалъ на єгѡ питан(ъ)є и з(ъ) болвана утѣклъ. Юлїанъ Апостата, хотачи перепросити

Баро́нѣ. ро(к), ли(ст) т͠з͠s.

дїа́вола, ишо́въ до тогѡ косте́ла и вели́кїи без лѣчбы ѡфѣри воло́въ и би́дла и́ншогѡ та́мъ учини́лъ та́къ, и́жъ кро́въ и́хъ стру́менами по землѣ пусти́лъ, просѧчи Апо́ллѣна, жебы сѧ верну́лъ и причи́ну своє́гѡ мѣлче́нѧ повѣ́дѣлъ, и та́къ єдногѡ сло́ва допы́талсѧ, и́жъ ре́клъ: тру́пами то́є мѣ́сце смерди́тъ [ту́тъ хи́трый дїа́волъ хитре ω(т)повѣ́дѣлъ, жебы ѡшука́лъ єгѡ и хр(с)тїѧ́нъ, жебы Юлїѧ́нъ и хр(с)тїѧ́не ко́стей с͠ты(х) не шанова́ли. Не мо́вылъ, же ѡнѣмѣ́лъ, боѧчи́сѧ с͠то́гω м͠чника Вавѵ́лы, кото́рогω та(м)ъ в(ъ) божнїци ко́сти сѧ знайдова́ли, а́ле мо́вилъ: тру́пами то́є мѣ́сце смерди́тъ] [4].
То́є зрозумѣ́вши, Юлїѧ́нъ росказа́лъ хр(с)тїѧ́номъ, абы ко́сти с͠то́гω Вавѵ́лы
15 ω(т)то́ль ви́несли. // Хр(с)тїѧ́не з(ъ) вели́кою проце́сїєю ко́сти с͠то́гω Вавѵ́лы на и́нщеє мѣ́сце перенесли́. По ки́лку дн͠ѧ́хъ Пе́рунъ з(ъ) н͠ба на оный косте́лъ уда́рилъ та́къ, же в(ъ)ве́сь з(ъ)горѣ́лъ и болва́нъ оны(и) до но́гъ спале́нъ єсть, щω капланъ, пога́нскїй сто́рожъ косте́ла тогѡ, вызналъ, и́жъ ѡго́нь на косте́лъ з(ъ) н͠ба уда́рилъ.

Петра(р)ха з(ъ) Свето́нѣѧ

Не́роновѣ повѣда́лъ Апо́ллїо, жебы́ сѧ о͠г ро́ку ѡбавѧ́лъ. Онъ, ма́ючи л͠ лѣ́тъ, розумѣ́лъ, же о͠ и г͠ лѣ́та мѣ́лъ жи́ти на свѣ́тѣ, длѧ тогѡ уда́лсѧ на лотро́вствω, пѧ́нствω, вшетече́нствω, чужоло́жствω, ѡкруте́нствω, а́ле жолнѣ́ре ѡбра́ли Ґа́лбу це́саром(ъ), кото́рый мѣ́лъ о͠ и г͠ лѣ́та. И на тѡ́й часъ Не́рω [!], тѡ́е почу́вши, са́мъ себѣ мечѐмъ заби́лъ.

Іωа́не(с) Ма́рї 15 зв. ну(с), кни(г) .в͠. гла(в).si.

Сиґтумѣ́усъ, кро́ль шве́дскїй, мѣ́лъ вѣ́домость ω(т) бого́въ, злы́хъ ду́ховъ, же мѣ́лъ ω(т) зло́та з(ъ)ги́нути, длѧ тогѡ зло́та за́вше // онъ выстерѣ́галсѧ. А ґды войну́ точи́лъ з Ґраму́сомъ, кроле́вичомъ да́новъ, Ґра́мусъ єгѡ, дойхавши, в(ъ) го́лову золото́ю булаво́ю уда́рилъ и заби́лъ.

Павза(н)ѣа́съ в(ъ) беасти(н).

Былѡ не́ґдысь мо́цноє мѣ́сто Лѣ́бетра на горѣ Ѡли́мпѣ, ω кото́ромъ Лѣ́беръ, бо́гъ пога́нскїй, повѣда́лъ, и́жъ о́ноє свинѧ̀ загу́битъ. Пога́не розумѣ́ли, же тѡ неподо́бнаѧ рѣ́чъ, абы свинѧ̀ та́къ мо́цноє мѣ́стω в(ъ) му́рахъ мѣ́ла ви́вернути и из(ъ)губи́ти. По́ти(м) рѣка̀ назва́ннаѧ Свинѧ̀, ω(т) дожчу̀ вели́когω розлѧ́ласѧ и то́є всѐ мѣ́стω з(ъ) дома́ми и з(ъ) лю(д)мѝ затопи́ла и з(ъ)губи́ла.

Силїве́стръ в͠, па́пѣжъ ри́мскїй, чорнωкни́жникъ, бу́дучи мни́хомъ, вы́йшолъ з(ъ) клѧ́штора и зоста́лъ па́пѣжем(ъ) з(ъ) дїа́волскои нау́ки. Бу́дучи па́пѣжомъ, пыта́лъ дїа́вола, чи до́лгω бу́детъ папѣжова́ти. Ѡ(т)повѣ́-
16 дѣлъ дїа́волъ: ско́рω мшу̀ ω(т)пра́вишъ в(ъ) Іерусали́мѣ, за́разъ // умре́шъ. Онъ до мѣ́ста Іерусали́му и́хати не сподѣва́лсѧ и мшу̀ та́мъ ω(т)правова́ти, длѧ тогѡ до́лгω сподѣва́лсѧ на свѣ́тѣ жи́ти. А́ле по чтире́хъ лѣ́техъ ω(т)правова(л) мшу̀ у ч(с)тнагω кр(с)та̀, кото́рїй, косте́лъ, зову́тъ Іер(с)ли́мъ, же ско́ро по́ мши в(ъ)па́лъ в(ъ) хоро́бу. А ба́чилъ сме́рть свою́, и призва́лъ кардина́ловъ и сповѣда́лсѧ и́мъ, и́жъ онъ, щѡ чини́лъ, всѐ чини́лъ дїа́волскою нау́кою.

Ма(р)ти(н) Бѣ(л)ски(и), ли(ст) ро͠є

Ѡлехъ, мона́рха ру́скїй, живъ в(ъ) Кїєвѣ пре(д) крще́нїємъ на́роду ру́скогω и болвано́мъ кла́налъсѧ. Мѣ́лъ у себѐ конѧ̀, в(ъ) кото́ромъ найба́рзѣй коха́лсѧ. Мо́вили єму̀ вѣ́щки пре(з) нау́ку ду́ховъ злы́хъ: ω(т) тогѡ конѧ̀ буде(т) с͠мрть тебѣ̀. Почу́вши то́є, Олехъ каза́лъ ω(т)вестѝ ω(т) себѐ конѧ̀ тогѡ и стере́чи. А ґды Олехъ верну́лсѧ з(ъ) Ґре́цїи, кото́рую воєва́лъ, ска́зано єму̀, же ко́нь то́й здо́хлъ. Ѡнъ пошо́въ гладѣ́ти ко́стей єгѡ и до вѣ́щ-

Стрї́ко(в). ли(ст). ре͠ї.

ковъ мо́вилъ: ѡ́тѡ вѣ́щба ва́ша, не хотѣ́лъ бы́мъ, // жебы̀ такаѧ сме́рть ва́съ 16 зв.
поткала. И уда́ривъ ного́ю в го́лову ко́нскую, и за́разъ вы́скочилъ з голо-
вы̀ у́жъ и укуси́лъ єгѡ̀ в(ъ) но́гу. И ѡ(т) той ра́ни Ѡлехъ уме́ръ.

Іродъ Агри́ппа, балвохва́лца, ѡкру́тне хр(с)тїѧ́нъ му́чилъ и забїѧ́лъ.
На свѧ́тѡ в(ъ) косте́лѣ убра́лсѧ в(ъ) кошто́вные ша́ти кроле́вскїє и мо́вилъ Ма(р)-
до люде́й. Лю́де з похлѣ́бства мо́вили: б҃жїй тѡ̀ го́лосъ, а не человѣ́чїй. Пойз- ти(н)
рѣлъ на себѣ̀ и ѡба́чилъ пта́ха, кото́рїй влетѣ́лъ єму̀ на го́лову и, прихи- Бѣ(л)-
ли́вшисѧ, ре́клъ: ѡ́то ѧ̀ бо́гъ ва́шъ умѣра́ю. Тѡ́й пта́хъ бы(л) Іродовъ бо́гъ, ски(и) Ли(ст)
дїаволъ, кото́рїй в(ъ) болва́нѣ ме́шкалъ, и єгѡ̀ кламлѣ́вою мо́вою своє́ю зво- р҃в,
ди́лъ. А повѣда́лъ єму̀ то́є вѣ́щокъ пога́нскїй чаро́вникъ, ґды̀ єщѐ И́родъ стра(н).
бы́лъ в(ъ) вазе́ню у Тиберѣу́ша пе́рвогѡ, и́жъ пта́хъ мѣ́лъ сме́рть єгѡ̀ знаме- в҃.
нова́ти. Пѧ́тогѡ те́ды // днѧ̀ ста́лосѧ на(д) ни́мъ яв(ъ)наѧ пома́та б҃жаѧ, и́жъ 17
робакѝ єгѡ̀ живо́гѡ ажъ до єгѡ̀ сме́рти гри́зли.

Пога́не, ґды̀ вѣ́дати хотѣ́ли, єслѝ сѧ це́сарствѡ до пога́нской рукѝ ѡ(т)
хр(с)тїѧ́нъ ве́рнетъ, пита́ли свои́хъ дїа́воловъ, кото́рїи в(ъ) болвана́хъ ме́ш-
кали, жебы̀ и́мъ то́є ѡзнайми́ли и всѣ́хъ найму(д)рѣ́йшихъ чаро́вникѡ(в) Баро́нѣ.
до тогѡ̀ пита́нѧ приво́дили, по́ти а́жъ наконе́цъ оныхъ сѧ лѣ́теръ у дїа́воловъ ро́к(ъ)
допита́ли. Өеодъ, тѡ̀ е́стъ, и́жъ то́й мѣ́лъ по Вале́нсѣ бы́ти це́саромъ ри́м- т҃о.
скїмъ, кото́рого имѧ̀ ѡ(т) ти́хъ сѧ лѣ́теръ почина́лѡ, бы́лъ погани(н) Өеѡ́-
до(р) на дворѣ це́сарскомъ, за́разъ на не́гѡ пога́не мы́сль и надѣ́ю свою̀ ѡбер-
ну́ли, ѡ чи́мъ ґды̀ сѧ Ва́ленсъ довѣ́далъ, ба́рзо розгнѣ́валсѧ. Не ти́лкѡ
Өеѡ́дора пойма́ти и му́чити, а́ле всѣ́хъ чаро́вниковъ забїва́ти каза́лъ и всѣ́хъ,
кото́рїхъ зва́нѡ Өеѡ́доръ, Өеѡду́лъ, Өеѡдѡ́сїй, та́къ // и́жъ другі́ии сво- 17 зв.
и́хъ и́менъ таки́хъ сѧ запѣра́ли и онї́и ѡ(т)мѣнѧ́ли, по́тимъ всѣ̀ кни́ги чорно-
кни́жнїковъ пали́ти Ва́ленсъ каза́лъ. И тогѡ̀, кото́рїй ты́и кни́ги кри́лъ, за-
бива́нѡ.

Северїѧ́нъ, з(ъ) во́йскомъ ри́мскїмъ виправу́ючисѧ на войну̀ про́тивъ Баро́нѣ.
па́рөѡвъ, пыта(л)сѧ вѣ́щковъ свои́хъ, чаро́вниковъ пога́нскїхъ, я́къ єму̀ Ро(к)
та́ѧ война̀ поведе́тсѧ. Вѣ́щкове ѡшука́ли Северїѧ́на, пророку́ючи ѡ(т) дї- р҃зг.
а́воловъ, кото́рїи в(ъ) болвана́хъ ме(ш)кали, ѡ пе́вномъ єгѡ̀ звитѧ́зствѣ и без-
пе́чнымъ єгѡ̀ учини́ли. А́ле па́рөѡве во́йско ри́мскѡє пѡ(д) Северїѧ́нѡмъ
поби́ли сро́гѡ и звѣтѧ́жили.

Өемѣсто́клесъ, кро́ль афе́нскїй, ґды̀ хотѣ́лъ войну̀ точи́ти з(ъ) Ѯерѯе́- Мар-
ссомъ, кро́лем(ъ) пе́рскимъ, пыта́лъ болвана̀ бо́га своє́го, я́къ // мо́глъ з(ъ) ти(н) 18
ни́мъ воєва́ти. Ѿ(т)каза́лъ ду́хъ злы́й, в(ъ) болва́нѣ ме́шкаючїй: въ му́рахъ Бѣлс-
деревани́хъ воюйте. Зрозумѣ́лъ Өемѣсто́клесъ, же му́ри деревани́и знача́тъ ки(и),
деревані́є окрути, в(ъ) кото́рїхъ Өемѣстоклесъ воєва́лъ на мо́ри з(ъ) Ѯер- ли(ст)
ѯе́сомъ. И ма́ючи з(ъ) собо́ю ти́лкѡ стѡ̀ ти́сѧчей во́йска ґре́цкогѡ, звѣтѧ- р҃зі.
жилъ пе́рсовъ се(д)мъ кро́ть стѡ̀ ти́сѧчїй.

Лѣбу́сса, кроле́вна че́скаѧ, слу́жачи болва́номъ, вѣ́щкою пре(з) нау́ку Марти(н)
дїа́волскую зоста́ла и каза́ла че́хомъ своє́гѡ конѧ̀ ѡсѣдла́ти кроле́вскогѡ Бѣлс-
и ви́пустити в(ъ) по́ле и мо́вила: идѣ́те за ти́мъ коне́мъ, а гдѐ ва́съ приве- ки(и),
дѣ́тъ, та́мъ зна́йдете человѣ́ка, на желѣ́зномъ столѣ̀ ѡбѣ́дуючогѡ, тогѡ̀ мнѣ̀ ли(ст)
приведѣ́те, а ѧ̀ ѡзму̀ єгѡ̀ за му́жа абы̀ [!] за па́на. Ѿнѝ та́къ учини́ли, шлѝ т҃ї
за коне́мъ, кото́рїй привѣ́лъ ихъ на єднѡ̀ по́ле, кото́роє веснѧ́къ ѡра́лъ. А стра(н). а҃.
зо//ра́вши, переверну́лъ плу́гъ и и́въ на нѣ́мъ, щѡ̀ мѣ́въ, на лемешу̀ желѣ́з- 18 зв.
номъ, кото́рому, ѡраче́вѣ, было̀ имѧ̀ Пре́мыслъ. И въсади́ли єгѡ̀ на конѧ̀ и
привезлѝ до дво́ру кроле́вскогѡ. Стрѣ́тила єгѡ̀ Лѣбу́сса з вели́кою почты́-
востю, якѡ малжо́нка своє́гѡ.

Баронѣ. ро́къ, рба. Астáзчусъ, виходачѝ на войнꙋ̀ проти́въ не́приателей, пытáлъ дїáволовъ ѡ повоже́ню войнѝ тоей. Ѿ(т)повѣ́дѣ ти дїáволи, въ болванáхъ ме́шкаючїи, абы̀ пе́рше замордова(л) двóхъ зáцнихъ хр(с)тїѧ́нъ, брáтовъ рожóныхъ, Гервáсїѧ и Протáсїѧ, єслѝ бы̀ щáст(ъ)є на войнѣ̀ хотѣ́лъ мѣ́ти, щѡ̀ вéдлугъ росказа(н)на дїáволского сѧ стáлѡ, же ти́хъ двóхъ брáтѡвъ хр(с)тїѧ́нъ замордовáнѡ. Та(к) зведе́ный бы́лъ и сáмъ це́саръ Аврéлѣушъ ѡ(т) нѣ́якогѡ шалвѣ̀ра АлеѮа(н)дра, котóрїй повѣдáлъ, же мѣ́лъ вѣденїє ѡ(т) Євскулапѣу́ша, бóга погáнскогѡ, въ болванѣ̀ мéшкаючогѡ, и такóє ѡ(т) негѡ̀ росказá-
19 н(ъ)є мѣ́лъ: // нехáй до рѣкѝ Дꙋ́наю пáру лвóвъ с чáрами пꙋ́статъ и переплáвлютъ, те́ды бꙋ́детъ звитѧ́зтвѡ. Тóє гды̀ Аврéлѣушъ учини́лъ, а лвы̀ на стóрону не́прїѧтелскую переплынꙋ́ли. Ѡрачѝ мнѣмáючи, же сꙋ́ть вовкѝ áлбѡ псѝ, кїáми ѡ́ныхъ розогнáли. А вóйска ри́мские поражéнїи зостáли, тáкъ и́жъ к҃ ти́сѧчей би́лѡ поби́тихъ.

Плѣнѣу(с), книг .д҃, глáва і҃. Амазе́усъ, крóль єгѵ́петскїй, ѡ(т) Актисáна, крóлѧ мꙋ́ринскогѡ, войнóю з(ъ) Єгѵ́пту вы́гнаный, волочи́лсѧ по свѣ́ту и пытáлъ Апóллѣна, своéгѡ бóга погáнскогѡ, чи бꙋ́детъ в(ъ) якóй крайнѣ̀ пáнствѡ мѣ́ти. Ѡ(т)повѣ́дѣлъ дїáволъ, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючїй: тáмъ бꙋ́дешъ кролевáти, гдѐ тебѐ дóжчъ з(ъ) нб҃а покрóпитъ. Ѿ(т)тóлъ пойхалъ онъ в и́ншую стóрону и в пóлю з лю́домъ ѡдпочивáлъ и з(ъ) фрасꙋ́нку заснꙋ́лъ. Жонà єгѡ̀, назвáнаѧ Ураносъ, то éстъ нб҃о, сидачи над(ъ) ни́мъ, жáлосно мóвила: ти нещасли́-
19 зв. вый éстесь и ѧ̀ не//щасли́ваѧ éстемъ, же по свѣ́ту волóчимосѧ и своéгѡ мѣ́сца не мáємѡ. И почалà на(д) лицéмъ єгѡ̀ плáкати бáрзѡ тáкъ, же всѐ лицѐ єгѡ̀ слезáми свои́ми ѡбфи́те покропи́ла, длѧ̀ котóрїхъ, сле́зъ, ѡ(т) снꙋ̀ ѡчнꙋ́лсѧ и припóмнѣлъ собѣ̀ ѡ(т)повѣдь Апóллѣнову, вѣ́даючи, же єгѡ̀ женà Урáномъ, тѡ̀ éстъ не́бомъ, сѧ назвáла, с котóрогѡ, не́ба, дóжчъ єгѡ̀ покропи́лъ, бѡ̀ сле́зы жены̀ своéи дожчéмъ назвáлъ, и тáмъ казáлъ мѣ́сто будовáти, и тáмъ почáлъ кролевáти, котóроє мѣ́стѡ назвáлъ Уранопóлѣсъ, же єгѡ̀ женà Урáносъ былà назвáннаѧ. Уранопóлѣсъ мѣ́стѡ в(ъ) Мацедóнїи вéдле горы̀ А́хѡ былò.

Барóнѣушъ, 20 к(н). т҃дї. МаѮи́минусъ, вели́кїй гони́тель и мучи́тель хр(с)тїѧ́нскїй, гды̀ войнꙋ̀ мѣ́лъ точи́ти з Лѣцѣнѣу́шомъ, вóйскѡ вели́коє на тóй войнѣ̀ утрáтилъ и сромóтне бы́лъ поражóнїи, тáкъ, и́жъ лéдвѡ сáмъ до сво//éгѡ пáнства въ ѡдѣ́нню прóстомъ затає(н)ны(и) утѣ́клъ, гдѐ, прїи́хавши, захорѣ́лъ и, гнѣ́ваючїсѧ на своихъ богóвъ дїáволовъ, котóрїи въ болванáхъ мéшкали и ємꙋ̀ щáст(ъ)є на войнѣ̀ ѡбѣцовáли. Проклинáлъ и́хъ и капланóвъ своихъ погáнскїхъ и всѣ́хъ вѣ́щковъ и чаровнико́въ, я́кѡ зводи́телей и шалвѣрóвъ позабиѧ́лъ, а хр(с)тїѧ́номъ дáлъ вóлность.

Матїа(ш) Стрїко(в). ли(ст) р҃нє. Кри́ве, пáпѣжъ прꙋ́скїй, литóвскїй, погáнский, мѣ́лъ вѣ́домость мнóгихъ рéчий, котóрїи єму̀ дїáволи, в(ъ) болванáхъ мéшкаючїи, ѡзнаймовáли, и погáновъ ѡшукивáли, жебы̀ погáне и́хъ ѡшука(н)ныи богáми назывáли, бѡ̀ рóдичи, áлбѡ крéвныи умéрлогѡ, вѣ́руючи, и́жъ ко(ж)даѧ душà ми́мо єгѡ̀ дóмъ на óный свѣ́тъ вандровáти мꙋ́сѣла, питáли єгѡ̀, єслѝ бы тогѡ̀ днѧ̀ áлбо той нóчи, колѝ онъ умéръ, такóгѡ человѣ́ка, котóрогѡ ѡны̀ спали́ли, ви́дѣлъ, котóри(и) // Кри́ве зáразъ урóду, кштáлтъ, ѡдѣ́н(ъ)є и оби́-
20 зв. чáй ѡ́ногѡ умéрлогѡ без(ъ) вонтпли́вости ѡповѣдáлъ, лю́бѡ чáсомъ бы́лъ в(ъ) ки́лка десѧ́тъ ми́ль ѡ(т) оногѡ мѣ́сцѧ, гдѐ ѡ́нъ умéрлъ, а ку бóлшой пéрвости укáзовалъ, и́жъ над ворóтами дóму єгѡ̀ душà в(ъ) кштáлтѣ ѡ́ногѡ умéрлогѡ, идучѝ ми́мо влóчнею áлбо шáблею áлбѡ и́ншимъ инструмéнтомъ, з(ъ) чи(м) єгѡ̀ спáленѡ, знáкъ учини́ла.

Кре́зусовѣ, бога́тому кро́левѣ Азїей, пита́ючому и на войну̀ иду́чому, да́лъ Апо́ллїо ѡ(т)повѣдь таку́ю: Кре́зусъ, Га́лѣмъ [рѣку] [5] перепли́нувши, вели́кий ска́рбовъ доста́токъ вы́вернетъ. На войну̀ идучѝ, сподѣва́лсѧ звѣ́тяжити не́прїѧтелей и не́приѧтелскїи ска́рбы ви́вернути. А́ле свои ви́вернулъ, звѣ́тѧженный ѡ(т) не́прїѧтелей.

Тýллѣу(ш), ѡ давѣнацї(и). Кни(г).в҃, ли(ст) чд҃. 21

Єде́нъ Му́ринъ, пога́нскїй вѣ́щокъ, мѣ́лъ // ѡ(т) своє́гѡ бо́га дïа́вола, у болванѣ ме́шкаючогѡ, тако́є росказа́н(ъ)є, жебы̀ Севе́ровѣ, балвохва́лци, ри́мскому це́саровѣ, ѡз(ъ)наймы́лъ смрть єгѡ̀, бли́зкѡ наступу́ючую. Севе́ра в(ъ) доро́зѣ стрѣ́тилъ Му́ринъ з(ъ) коро́ною ци́присовою, кото́раѧ у римлѧ́новъ сме́рть з(ъ)начи́ла. И то́й Му́ринъ, вѣ́щокъ, до Севе́ра мо́вилъ: тотумъ фуисти, тотумъ выцѣсти, ямъ де́усъ єстѡ вѣктѡ(р). Всѐ бы́лесь, всѐ звѣтѧжи́лесь, ю́жъ бо́гѡмъ бу́дь, звѣцѧ́жцѡ. По ки́лка днѧ́хъ Севе́ръ уме́ръ, бѡ̀ пога́не человѣ́ка уме́рлогѡ чини́ли бо́гомъ. Длѧ̀ тогѡ̀ Му́ринъ то́й сме́рть ѡзнайми́лъ Севе́ровѣ, мо́вачи: ю́жъ бо́гомъ бу́дь, звитѧ́жцѡ.

Пѣ́рїу(с). ли(ст) хна.

Пѣ́ррусъ, кро́ль Єпѣро́тскїй, гды хотѣлъ з(ъ) римлѧ́нами войну̀ точи́ти, пита́лъ Апо́ллѣна, бѡ́га своє́гѡ пога́нскогѡ, я́къ єму̀ // та́ѧ война̀ поведе́тсѧ. Ѡ(т)повѣ́дѣлъ злы́й ду́хъ, в(ъ) болванѣ ме́шкаючїй: «Лїоте єацида романосъ вѣнцере поссе». (Повѣда́ю єацида тебѐ римѧ́новъ могчѝ звѣтѧжити.) Пѣ́ррусъ, тыи слова̀ ѡ(т) Апо́ллѣна почу́вши, сподѣва́лсѧ звитѧжити римѧ́новъ, але ѡ(т)повѣд(ъ)ю хитрою и вонтпли́вою ѡшука́нный є́стъ, бѡ єгѡ̀ звѣтѧжили римлѧ́не и войско єгѡ̀ порази́ли.

Цицеро(н) 21 зв. ѡ дївѣна(ч). Кни(г).в҃, ли(ст) чд҃.

Лѧ́ра, пога́нскаѧ боги́нѧ, ѡ(т) которои Лѧ́рес(ъ), домовѣи богѝ пога́нскїи, сѧ уроди́лы, мѣла вели́кѡє пошанова(н)нє у пога́нѡвъ, бѡ дïа́волъ в(ъ) болванѣ ме́шкаючїй, мо́вилъ пога́но(м), жебы̀ то́й боги́нѣ голови ѡфѣрова́но. Пога́не безрозу́мный хотѣли го́ловы человѣ́чїи дї̈ти́нный ѡфѣровати. Але Юлѣушъ Бру́тус(ъ), преложо́ный человѣ́къ и му́дрый, тако́ю офѣрою тира́нскою збри́дивсѧ и каза́лъ то́й боги́нѣ голо́вки ма́ковї̈и и часнико́вий мѣсто // голо́вокъ дити́нныхъ офѣрова́ти, кото́рую нау́ку єгѡ̀ приналѝ пога́не и захова́ли [ту́тъ амфѣболїо́гѣѧ, вонтпли́вость є́сть през(ъ) мѡ́ву дïа́волскую пога́номъ учине́ннаѧ, бѡ не вѣ́дали ѡны̀, чи го́лови человѣ́чїи, чи бестї̈а́лский мѣли офѣрова́ти] [6].

Пѣ́рну(с) Валериа(н)ну(с) ли(ст) ѱаі. 22

Пѣта́гѡрасъ спомина́єтъ тає́мницы єму̀ ѡ(т) Апо́ллѣна делфѣцкогѡ ѡбѧвле́нныи, а́ле фалши́выи, же пе́кла нѣ ма́шъ и да́рмѡ лю́де єгѡ̀ боѧ́тсѧ, же ду́ши людє́й умира́ючихъ вступу́ютъ в(ъ) тѣла и́ншихъ людє́й ро́дачих(ъ)сѧ и в(ъ) тыхъ тѣлахъ ме́шкаютъ. А́лбѡ те́жъ ду́ши людє́й уме́рлыхъ вхо́дѧ(т) в(ъ) бе́стї̈ю чвороно́гую а́лбо в(ъ) ры́бу а́лбѡ в(ъ) пта́ха, а́лбѡ в(ъ) яку́юко́львекъ га́дину. Ту́ю Пѣта́гѡрасъ кламлѣ́вую нау́ку ѡ(т) кламли́вогѡ бо́га пога́нскогѡ дïа́вола взѧ́вши, са́мъ кла́маєтъ. Бѡ в(ъ)схо́днаѧ црковъ нша правосла́внѡкаѳолі́ческаѧ вѣритъ, же // лю́де прв(д)ныи, жа́дногѡ грѣха̀ не ма́ючїи, гды̀ умира́ютъ, дши и́хъ за́разъ про́сто иду́т(ъ) до нба на ме́шкан(ъ)є вѣ́чноє, ве́длугъ ап(с)тла Па́вла мо́вачогѡ: вѣмы бѡ, я́кѡ а́ще зе(м)наѧ на́ша храмина̀ тѣла разори́тсѧ, со(з)да́нїє ѡ(т) бга и́мамы храмину̀ нерукотворе(н)ну вѣ́чную на нбсе́хъ. Тыи слова̀ Па́влови с҃. Григо́рїй вели́кїй, па́пѣжъ ри́мскїй, в(ъ) кни́зѣ д҃. Моралліумъ, в(ъ) главѣ лѳ. потвержда́єтъ, мо́вачи: гды̀ з(ъ) тогѡ̀ тѣла вихо́датъ церко́внї̈й казнодѣи, не ѡ(т)воло́читсѧ и́мъ ѡдержа́н(ъ)є нб(с)нои ѡ(т)чи́зны та́къ, якѡ стари́мъ

ѡвѣди у(с) в Кори(ѳ). д҃.

22 зв. На́зо(н) кни(г). єі, ли(ст) хаі. Кни(г) д҃,

Моралѣ- ω(т)цемъ, бѡ заразъ скорω ω(т) телесныхъ звѧзковъ выходѧтъ, в(ъ) нбныимъ
у(м) гла(в). мешканю ω(т)почиваютъ, такъ якω стый Павелъ свѣдчитъ: вѣмы бѡ, якω
лѳ. аще земнаѧ наша храмина тѣла разоритсѧ, созданіє ω(т) бга имамы храми-
нꙋ нерукотворенну вѣчную на нбсехъ. Длѧ тогѡ стый Григорій написалъ:
23 не ω(т)волочитсѧ имъ ωдержан(ъ)є нб(с)нои ω(т)чизны, такъ // якω ста-
рымъ ω(т)цемъ, бѡ Адамъ, Авель, Сиѳъ, Єносъ, Ноє, Авраамъ, Ісаакъ,
Іѧкω(в), Іωсифъ, Мωѵсей, Самуилъ, Двдъ и стыи ин(ъ)шіи цркви староза-
конноu не принѧли в(ъ) нбѣ заплати ωбѣцаннои, виденіѧ ωбличѧ бзского,
ажъ до приста Хвого длѧ тогѡ, жебы поспολу з нами досконалую заплату
принѧли в(ъ) новомъ законѣ. Гды Хс ω(т)ворилъ нбω и в(ъ)провадилъ до
нба стыхъ старогω закону пр(о)рковъ и патріѧрховъ, з(ъ) пекла ихъ випро-
вадивши, ведлу(г) ѱалмѣсти мовѧчогω: «Возшелъ єси на высотꙋ, плѣнилъ єси
Ѱа(л) плѣнь». Тѡ єжъ и ап(с)лъ Павелъ ω стыхъ ω(т)цахъ цркви старозаконной
.ꙁз. мовитъ: «Сыи всѣ послꙋшествовани бывше вѣрою, не приѧша ωбѣтованіѧ,
бгу лꙋчше чтѡ ω насъ пре(д)зрѣвшу, да не бе(з) насъ совершенства прий-
Єvре(и) мутъ». Дозналъ тогѡ стый Антоній Великій, же дши з(ъ) вѣрою доброю и
.аі. В житі(и) с. Па(в)- з(ъ) учинками добрими, з(ъ) тѣла вышовши, до нба идꙋтъ, бѡ видѣлъ онъ
23 зв. ангглω(в), // котωріи неслы дω нба дшу стогω Павла Ѳиѵвейскогω, першогω
ла Ѳі- ве(и)ск. пустелника. Которіи зась люде умѣраютъ в(ъ) грѣхахъ смертелныхъ бе(з)
покаѧніѧ, бе(з) сповѣди, не жалуючи за грѣхи свои, котωріи тежъ умѣ-
раютъ бе(з) вѣры хр(с)тіѧнскои, тыхъ дши заразъ до пекла идꙋтъ на мꙋку,
ведлугъ ѱалмѣсти мовѧчогω: да постыдѧтсѧ нечестивіи и снийдꙋтъ въ адъ.
Ѱало(м) Дозналъ тогѡ Ѳеωфанъ законикъ зараженый єресю несторіѧнскою, же грѣш-
л҃і. Іωа(н) Мосхъ ныи в(ъ) пеклѣ мꙋчатсѧ, бѡ авва Киріѧкъ молилсѧ бгу, жебы Ѳеωфа-
Єvвра(с) нωвѣ показалъ правдивую вѣру. Потимъ єдногѡ днѧ ω девѧтой годинѣ ωба-
гла(в). чилъ Ѳеωфанъ якωгось человѣка барзω страшногω, мωвѧчогω до себе: хо-
кѕ.в(ъ) ди ωбачъ правду. И взѧвши єгѡ, провадилъ на мѣсце темноє и смродливоє,
Цвѣт- ни(к). з(ъ) котωрогω великій ωгонь выходилъ. В(ъ) тимъ ωгню видѣлъ Ѳеωфанъ
24 Несторіѧ геретика, неприѧтелѧ пр(с)тои бци, которую онъ блюзни(л), //
дхов- но(м). не хотѧчи звати бцею. Тамъ же видѣлъ Ѳеωфанъ в(ъ) пеклѣ Єvтиха, Апол-
лѣнара, Діωскора, Севира, Аріѧ и геретиковъ инши(х) и чꙋвъ голосъ ω(т)
оногω человѣка страшногω: тѡ єстъ мѣсце зготованноє геретикомъ и блюз-
нѣрцомъ. И на той часъ Ѳеωфанъ до вѣры православнои каѳωлическои на-
вернулсѧ. Которіи зась люде умѣраютъ, висповѣдавшисѧ грѣховъ своихъ
смерте(л)ны(х), але не скончивши за нихъ покꙋти, которую ω(т)правова-
ли, тихъ души на мытарства идꙋтъ. Также которіи умѣраютъ в(ъ) грѣхахъ
поточныхъ, и тыхъ людей дꙋши на мытарства идꙋтъ. Мытарство зась єсть
задержан(ъ)є. Гды человѣкъ умретъ, ангглы дшу єгѡ до нба провадѧтъ, на
той часъ злыи дꙋхове на повѣтру дꙋшу человѣчую задержуютъ, гамꙋютъ
и недопускаютъ до нба длѧ тогѡ, же маєтъ грѣхи поточніи, и длѧ тогѡ, же за
грѣхи смертелніи не випокутовала, котωріхъ висповѣдаласѧ, и показу-

ют(ъ) // душѣ грѣхи̏, котóрїи ωнà з(ъ) тѣломъ чини́ла, бѡ̀ на повѣтру пóлнѡ є́стъ злы́хъ дýховъ, котóрїи з нáми войнỳ тóчатъ, до грѣхỳ насъ провáдатъ и дши лю́дскїи задéржуютъ. Тáкъ мóвитъ ап(с)лъ Пáвелъ: «Нѣ(ст) нáша брáнь ко плóти и крѡ́ви, но к(ъ) начáломъ и влáстемъ и к(ъ) миро-жи́телемъ тмы̏ вѣ́ка сегѡ̀, дýховомъ злобы̏ под(ъ)нб(с)нымъ». Длѧ̀ тогѡ̀ мó-витъ по(д)нб(с)нымъ, же по(д) нбѡмъ, на повѣтрю злы́и дýхи знайдýютсѧ, котóрыи дши лю́дскїи задéржуютъ и ты́и задéржаннѧ называ́ютсѧ мытáрст-вами, ѡ котóрыхъ, мытáрствахъ, с҃. Сvмеѡ́нъ Сто(л)пникъ мѣ(л) ѡ(т) бга об(ъ)явлéн(ъ)є, же дша з(ъ) тѣла вы́йшовши гды̏ ѡ(т) землѣ до нба в(ъ)сту-пýєтъ, заступýют(ъ) є́й дорóгу пóлки злы́хъ дýховъ розмайтїє, и глѧдѧ́тъ в(ъ) дши гóрдости, и́ншїє заступýют(ъ) и глѧдѧ́тъ ѡсуждéнїѧ, ѡклеветáнїѧ, и́ншїи заступýют(ъ) и глѧдѧ́тъ блудодѣѧ́нїѧ и грѣхóвъ и́ншихъ. Тóє ѡб(ъ)-явлéн(ъ)є стóгѡ Сvмеѡ́на, мáючи Сто(л)пника в(ъ) пáмѧти своє́й, стый // Іѡáнъ Мл(с)тивый мóвилъ. Ѡ якíй стрáхъ и трéпетъ ѡбы́йдетъ дшу, гды̏ тáкъ гóркимъ и неми́лостивнымъ мы́тникомъ ѡ(т)вѣ́тъ бýдетъ давáти. Ѡ(т) ты́хъ мытáрствъ дýши лю́дскїи бгъ уволнѧ́єтъ и до нба провáдитъ длѧ̀ покý-ти людéй живы́хъ, котóрую покýту лю́де живы́е за умéрлыхъ чи́нѧ(т), млѧ-чи́сѧ за ны́хъ, пóстѧчи, ѡфѣ́ру принóсѧчи, ялмýжну даючѝ и добродѣ́тели и́ншїє чи́нѧчи, бѡ знайдýютсѧ грѣхѝ такíи, котóрїи на сéмъ свѣтѣ̀ людéмъ длѧ̀ покýты и́хъ самы́хъ áлбѡ на ономъ свѣтѣ̀ на мытáрствахъ дшáмъ лю́д-скимъ бýдучим(ъ), длѧ̀ покýты людéй живы́хъ бгъ ѡ(т)пускáєт(ъ). Знай-дýютсѧ тéжъ грѣхѝ такíи, котóрых(ъ) ни на сéмъ ни на ѡ́номъ свѣтѣ̀ бгъ не ѡ(т)пускáєтъ, в(ъ) котóрыхъ лю́де померлѝ бе(з) вѣ́ры, бе(з) покаѧ́нїѧ, не жáлуючи за ни́хъ и не вы́сповѣдавшисѧ и́хъ, тáкъ мóвилъ Хс: áще речéтъ слóвѡ на сна члч(с)кагѡ, ѡ(т)пýститсѧ ємỳ, а и́же речéтъ на дха не ѡ(т)-пý//титсѧ [!] ємỳ ни в сéй вѣ́кѣ нѝ в(ъ) бýдущїй.

24 зв. Єфе(с). гла(в) .s҃. — в(ъ) жи́тїй с. Іѡа(н). Мл(с)ти(в). — 25 — Ма(ѳ) .вi҃. — 25 зв.

Ри́мскиє двà цéсарѣ балвохвáлци Анѣцета и Аврéлѣушъ ѡкрутéнст-вомъ на(д) хр(с)тїанами воéнноє собѣ̀ ѡ(т) богóвъ своúхъ шатáновъ, котó-рїи в(ъ) болванáхъ мéшкали, щáст(ъ)є вы́просили, котóроє сѧ и́мъ в(ъ) ве-ли́коє нещáст(ъ)є ѡбернýло. Перепусти́лъ бгъ тáкъ вели́кїй мóръ и злóє по-вѣ́тре на всѐ пáнство Ри́мскоє, и́жъ до войнѝ людéй мѣ́ти не моглѝ.

Барóнѣ. рóк(ъ) ре҃.

Юлїѧ́нъ, апостáта, цéсаръ, гды̏ хотѣ́лъ во(и)нỳ точи́ти з(ъ) пéрсами, пытáлъ богѡ́въ свои(х) Апóллѣна, Мáрса, Іѡ́вѣша, я́къ ємỳ тáѧ войнà пове-дéтсѧ. Ѡ(т)повѣ́дѣли дýхове злы́и, в(ъ) болванáхъ мéшкаючїи, же мѣ́лъ на(д) нéприѧтелями звитѧ́зтвѡ ѡдéржати. Áле дїáво(л)скаѧ ѡбѣ́тница в(ъ) клáм-ствѡ сѧ ѡбернýла, бѡ Юлїѧ́на кóпиєю на тóй войнѣ̀ пробúтѡ и заби́тѡ, зачи́мъ онъ пред(ъ) смéртю своє́ю свой богѝ фалши́выи Апóллѣна, Мáр-са, // Іѡ́вѣша проклинáлъ, и́жъ ємỳ ѡбѣца(н)нои пóмощи на войнѣ̀ не далѝ.

Барóнѣ. ро(к). ли(ст) т҃з҃г. — 26

Погáне ѡ(т) своúхъ вѣ́щковъ чарóвниковъ и ѡ(т) фалши́выхъ богóвъ дїáволовъ мѣ́ли такóє прорóцтвѡ, и́жъ рóку тчѳ упадéтъ вѣ́ра хр(с)тїанскаѧ и тогѡ̀ рóку з вели́кою рáдостю чекáли, áле и́хъ вѣ́щкове и богѝ погáнскїє дїáволи, в(ъ) болванáхъ мéшкаючїи, ѡшукáли, бѡ тогѡ̀ рóку божни́ци погáн-

Барóнѣ. ро(к) тчѳ.

скїи з(ъ) великимъ шумомъ хр(с)тїане ѡбалѧли, и шырыласѧ вѣра хр(с)тїанскаѧ, бѡ ґды погане видѣли боговъ своихъ кламливыи пророцства, до Хр(с)та приставали, потымъ цесарѣ хр(с)тїанскїи заказали божницѣ поганскїи ѡбалѧти. Але поґрухотавши болвана ѡборочати ихъ на цркви хр(с)тїанскїи. И была великаѧ радость хр(с)тїанѡмъ, ґды кр(с)ты стыє тамъ в(ъ)ношенѡ. Особливаѧ была радость, ґды в(ъ) Карѳаґенѣ славный по всему свѣту по-

26 зв. ганскїй костелъ, названый // Целестисъ, очистилъ и посвѧтилъ єп(с)кпъ Аврелѣй, дивы тамъ знайшли хр(с)тїане, бѡ на(д) дверми тогѡ костела з(ъ)найшли писмѡ великоє з(ъ) мѣдѧными лѣтерами такоє: Аврелѣй бѣскупъ посвѧтилъ. И всѣ дивному бзкѡму презреню и споражє(н)ню сѧ дивовали. Якїйсь поганскїй бѣскупъ Аврелѣй оноє будован(ъ)є балвохвалствомъ помазалъ. А той Аврелѣй, хр(с)тїанскїй єп(с)кпъ, правдиве оноє мѣсце посвѧтилъ на честь бгу єдинѡму и на столици в нѣмъ своєй сидѣлъ.

Баро-нѣушъ ро(к) тчд. Єуґенѣй поганинъ, виходѧчи на войну противъ Ѳеѡдѡсеѧ, цесарѧ православнѡ хр(с)тїанскогѡ, пыталъ своихъ вѣщковъ, боговъ поганскихъ, якъ єму таѧ война поведетсѧ. Ѿ(т)повѣдѣли, з(ъ)витѧзствѡ єму обѣцуючи. Ѳеѡдосїй засъ в(ъ) бгу своимъ и в(ъ) каѳѡлическѡй вѣрѣ и в(ъ) молитвѣ стыхъ уфан(ъ)є покладалъ, войскѡ Єуґенѣєвѡ мѣлѡ болвановъ Іѡвѣша и Геркуле-

27 са, // а Ѳеѡдосїй на хоругвахъ кр(с)тъ стый ставилъ. Ґды сѧ войска зыйшли в(ъ) горахъ, прудкѡ жолнѣре Ѳеѡдосїеви з(ъ) тѣсныхъ мѣсць выбили неприѧтелѧ и верхи гѡръ ѡ(т)нѧли такъ, же Флавѣанъ з(ъ) своими богами дїаволами, которыми былъ оныи горы ѡсадилъ, утѣкалъ. Потымъ Ѳеѡдоси(и) бгу сѧ молѧчи заснулъ и видѣлъ пре(з) сонъ двохъ мужей, которїи звѣтѧзствѡ єму ѡбѣцовали. Єденъ былъ Іѡанъ єѵ(г)листа, другїй Филиппъ ап(с)лъ. А ґды на другїй днь войска войну з(ъ)сточили, повсталъ великї(и) вѣтеръ на войскѡ Євґенѣєвѡ, которымъ не тылко очи жолнѣромъ запорошалъ, але стрѣлы, копїи и стрѣлбу ѡ(т)бїалъ. З(ъ)во(н)тпивши ѡ звѣтѧзствѣ, жолнѣре Єуґенѣєви ґди утѣкали, всѣ ротмистрове Ѳеѡдѡсїєвѣ сѧ по(д)дали ѡ своє здоровѧ просѧчи. Цесаръ имъ иначей ѡ(т)пустити не хотѣлъ, ажъ бы єму Євгенѣѧ видали. Сидѣлъ в то(и) часъ на горѣ єдной Євгенѣй,

27 зв. чекаючи онихъ // ѡбѣтницъ, которїи мѣлъ ѡ(т) чаровниковъ поганскихъ. А ґды ѡбачилъ, же до негѡ ротмистрове пруд(ъ)кѡ бѣгутъ, спиталъ ихъ з(ъ) радостю, єслы єму Ѳеѡдосїѧ живогѡ ведутъ, ѡни крикнули: тебѣ до негѡ поведемѡ. И заразъ єгѡ з(ъ)вѧзавши, повели дѡ Ѳеѡдосїѧ, которїй єгѡ на смрть ѡсудилъ.

БОГИ ПОГАНСКЇЄ, ДУХОВЕ ЗЛЫИ, НЕ ТИЛКѠ З(Ъ) БОЛВАНОВЪ, АЛЕ ИНШИМИ СПОСОБАМИ РО(З)МАЙТЫМИ Ѡ(Т)ПОВѢДАЛИ ПОГАНОМЪ И ТЕПЕРЪ ЧАРОВНИКОМЪ Ѡ(Т)ПОВѢДАЮТЪ

Дѣѧ(н). гла(в). 28 ѕi. Погане єдны мѣли в(ъ) собѣ злогѡ духа мешкаючого, который потиху ѡ(т)повѣда(л) имъ, ґды о щѡ питали. Такаѧ была єдна // служебница в(ъ) мѣстѣ Филиппахъ, з(ъ) с [!] которой ап(с)лъ Павелъ выгналъ злогѡ духа,

мо́вачи: запрѣща́ю ти и́менемъ І҃с Хр(с)та, изыйдѝ из не́а, и изы(и)де в(ъ) то́мъ ча́сѣ.

Дру́гіи мѣли в(ъ) собѣ злóгω ду́ха ме(ш)каючогω, кото́рій го́лоснω и́мъ ω(т)повѣда(л), гды̀ о щω его̑ пыта́ли. Таки́и былѝ Феба́десъ, служе́бницѣ Фебу́сса, фалши́вогω бо́га пога́нскогω, пре(з) кото́рихъ голоснѡ злы́й ду́хъ ω(т)повѣда́лъ людемъ, ω що пыта́ючим(ъ). И́нший не в(ъ) собѣ, а́ле при собѣ пога́не мѣли злóгω ду́ха ме́шкаючогω, кото́рый ω а́кую ре́чъ ѡнымъ пыта́ючимъ ро́зными ω(т)повѣда́лъ спосо́бами: ал(ь)бо пре(з) ого́нь, а́лбо з(ъ) мѣдници пре(з) во́ду, а́лбω з(ъ) пе́рстена, а́лбω з(ъ) в(ъ)ну́трностей быдла́чихъ, а́лбω уме(р)логω человѣ́ка якóгω с повѣтра ωсо́бу ду́х(ъ) злы(и) учи́нитъ, я́кобы то́й человѣ́къ з(ъ) ме́ртвых(ъ) вста́лъ, и пре(з) его̑ уста̀ злы́й ду́хъ ω(т)пода́єтъ [!], а́лбω в(ъ) зверца́длѣ злы́й ду́хъ, не мо́вачи, яку́ю ре́чъ пока́зуєтъ и ωба́вла́єтъ. // И тепе́ръ чаровникóмъ таки́ми спосо́бами ро́зными дїаволи ω(т)повѣда́ютъ и ре́чи закрі́тыи ωбавла́ютъ, бω пи́шетъ Си́монъ Маїо́люсъ, же в(ъ) Апу́лѣей бы́лъ мармуро́вый болва́нъ, ма́ючи на головѣ своє́й ωбру́чъ мѣданый, з(ъ) таки́ми слова́ми написаными: в(ъ) ма́ю гды̀ с҃лнце бу́детъ в(ъ)сходи́ти, золота́а голова̀ мнѣ бу́детъ. В(ъ) то́й ча́съ махомета́нѣнъ єде́нъ чаро́вникъ Робе́рта Ґивѣска́рда нево́лникъ за ωбавле́н(ъ)ємъ злóго ду́ха вы́тлумачилъ, що́ са зна́читъ пре(з) то́є, и́жъ в(ъ) ма́ю, гды̀ с҃лнце бу́детъ в(ъ)сходи́ти, єслѝ болвана̀ тѣнь ωба́читъ ктѡ, гдѐ головѣ тѣнь прихо́дитъ, та́мъ скарбъ зна́йденый бу́детъ. И ве(д)лугъ тлумаче(н)на его̀, тогѡ ча́су та́мъ вели́кїй скарбъ зна́йдены(и), пре(д) тымъ закопа́ный, кото́рыми грошмѝ махомета́нѣнъ з нево́лѣ са вы́купилъ. Ти́мъ чаро́вникωмъ не ти́лкω дїаволи ω(т)повѣда́ютъ, а́ле в(ъ) злы́хъ учи́нкахъ и́мъ в(ъ) ча́рахъ помага́ю(т). Бω єгѵпта́ни́нъ Парѳені́къ мѣлъ // жону̀, кото́рую чаро́вникъ в(ъ) кла́чу ωберну́лъ. Парѳені́къ, унузда́вши є́и, прова́дилъ до с҃то́гω Мака́рїа Єгѵ́песткагω! на пу́щу, кото́рую ωба́чивши, с҃ты́й Мака́рїй мо́вилъ: є́стъ тѡ̀ пра́ваа невѣста. Очи ти́лкω ва́ши звѣ́дени су́ть, а ωна̀ жа(д)нои ω(т)мѣни не ма́єтъ. Ко́нскїи вы̀ очи ма́єте, дла̀ тогѡ̀ розумѣ́єте, же ωна̀ є́стъ бе́стїа и за́разъ, пос҃ты́вши во́ду, полла(л) є́и го́лову, м҃лачи́са б҃гу за не́й. Те́ды за́разъ онаа поста́ва ωблу́днаа ω(т) не́й ω(т)ступи́ла та́къ, и́жъ человѣ́кωмъ знóву зоста́ла. И каза́лъ с҃ты́й Мака́рїй да́ти є́й и́сти и упомина́лъ є́и, жебы̀ до ц҃ркви ча́стω ходи́ла и пренастѣ́йшогω сакра́менту євхари́стїєй са причасти́ла. Єще̑ Пе́тръ Кохано́вскїй в(ъ) пѣ́сни деса́той ω вызволе(н)ню Іерусали́му пи́шетъ, же в(ъ) Палести́нѣ Армѣ́да чаро́вница за по́мочу шата́нскωю людей ωберну́ла в(ъ) ры́бы, кото́рїи по водѣ̀ пла́вали, по́тимъ знóву и́хъ в(ъ) человѣ́чой поста́тѣ // пре(д) собо́ю поста́вила и мо́вила: «Ю́жъ мою̀ мо́цъ на(д) собо́ю чу́єте, єслы̀ з(ъ)хочу̀, ωберну̀ ва́съ в(ъ) пта́ховъ лѣта́ючїхъ, и́н(ъ)шїхъ учиню̀ бы́дломъ». То́й же Петръ Кохано́вскїй в(ъ) то́й же кни́зѣ, в(ъ) пѣ́сни г҃і. пи́шетъ, же И́зменъ чаро́вникъ до лѣ́са вѐдлегъ Іерусали́му поку́си пеке́лныи ду́ховъ злы́хъ згрома́дилъ и лѣ́съ ωчарова́лъ, жебы̀ та́мъ хр(с)тїа́не де́рева не руба́ли. Та́къ же са ста́лω, бѡ̀ хр(с)тїа́нїнъ, гды̀ на де́ревѣ го́ль ω(т)та́лъ, з(ъ) тогѡ̀ де́рева за́разъ кро́въ плы́нула, и де́рева мо́вили человѣ́чимъ го́лосомъ, пла́чучи и в(ъ)здыха́ючи, мо́вили таки́и слова̀: ту́тъ в(ъ) ро́знихъ де́ревахъ ма́ютъ своє́ мешка́н(ъ)є хр(с)тїа́не и пога́не, по(д) мѣ́стωмъ поби́тїи, чи в(ъ) гро́бѣ, чи в(ъ) тѣ́лѣ. Не

28 зв.

Си-мон(ъ) Маїо-лю(с) розмов кг. ли(ст) .тд.

29

В(ъ) жи-тї(и) с҃. Ма(р)ка [!] Єгѵ-пе(т).

Пе́тръ Коха-но(в). пѣсн(ь) є҃.

29 зв.

Пѣ(с). г҃і.

Девте(р). гла(в) .рйі.

вѣ́даю, я́къ мо́вити. Мо́вили єдна́къ хр(с)тїѧ́не, же в(ъ) ты́хъ де́ревахъ ду́ши лю́дскїи живу́тъ, длѧ̀ тогѡ̀ человѣ́чїй го́лосъ выдаю́тъ, я́кѡ пр(о)ркъ Іезекі́йлъ в(ъ) главѣ̀ ка ѡ царѣ̀ вавылѡ́нскомъ написа́лъ: ста́нетъ сре(д) єгѡ̀ ца́ръ // вавѵло́нскїй на пе́рвымъ пу́ти на нача́лѣ ѡбо́ю пу́тїю, я́кѡ же волхова́ти волхвова́нїє и вопроша́ти ваѧ́нныхъ [болвано́въ] [7] и вра́жити во ѧ́трехъ. А́ле таки́хъ чаро́вниковъ каза́лъ бгъ іилтѧ́номъ сѧ хрони́ти, мо́вѧчи: да не ѡбрѧ́ще(т)сѧ в(ъ) тебѣ̀ ѡчища́ѧ си́на своє́гѡ и дще́ри своє́ѧ ѡгне́мъ, волхву́ѧй волхвова́нїє и чару́ѧй чарова́нїє, ѡбава́ѧй ѡбава́нїѧ, и въ утро́бѣ волхву́ѧй и смотрѧ́ѧй ко́би, и въпраша́ѧй мртвыхъ.

БОГИ ПОГА́НСКЇИ, ДУ́ХОВЕ ЗЛЫЄ, В(Ъ) РОЗМАЙТИХЪ ѠСО́БАХЪ З(Ъ) ПОВѢ́ТРА СОБѢ А́ЛБѠ З(Ъ) О́БОЛОКА ТѢ́ЛѠ УЧЇНИВШИ, МНО́ГИМЪ ЛЮДЕ̂МЪ ПРАВОВѢ́РНЫМЪ ПОБО́ЖНЫМЪ СѦ ПОКА́ЗОВАЛИ, ЖЕБЫ О́НЫ(Х) ХИТРОСТЮ СВОЄ́Ю ѠШУКА́ЛИ.// 30 зв.

С͠то́му Марти́новѣ, єп(с)кповѣ Тѵроне́н(ъ)скому, показа́лсѧ злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ Х͠вой и мо́вилъ до негѡ̀: «Марти́не, я є́стемъ Х͠с, пришо́лемъ з(ъ) н͠ба суди́ти людей, а́ле тобѣ найпе́рше показа́лемсѧ». Ѿ(т)каза́лъ Марти́нъ с͠тый: «Не в(ъ) пурпу́рѣ ѡбѣца́лсѧ Х͠с прїйтѝ и не в(ъ) тако́й коро́нѣ, в(ъ) яко́й ты̀ є́стесь. А́ле ѡбѣца́лсѧ прїйтѝ з блі́знами». Ґды̀ то́є ре́клъ, за́разъ нечи́стїй ду́х(ъ) зни(к)нулъ. в(ъ) жі́ти(и) с͠. Ма(р)ти́на, єп(с)кпа Туро(н).

С͠то́му Сѵмеѡ́ну Сто́лпнї́ковѣ показа́лсѧ злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ свѣтлагѡ а͠ггла, з(ъ) во́зомъ ѡгни́стїмъ и з(ъ) ко́нми ѡгни́стїми и мо́вилъ до не́гѡ: Сѵмеѡ́не, присла́лъ менѐ б͠гъ, жебы́ мъ взѧ́лъ тебѐ до н͠ба, я́ко мъ взѧ́лъ пр(о)рка Ілїю. Увѣ́рїлъ тому̀ с͠тый Сѵмеѡ́нъ Сто́лпникъ и хотѣ́лъ зыйтѝ з(ъ) столпа̀. А́ле ґды̀ сѧ кр(с)то́мъ с͠ты́мъ пережеґна́лъ, за́разъ ду́хъ злы́й и во́зъ ѡгни́сты(и) и ко́нѣ ѡгни́стыи згинули. // В(ъ) жи́тїи с͠. Сѵмео́на Сто(л)п. 31

С͠то́му Іѡа́нѡвѣ Пусте́лнї́кѡвѣ показа́лсѧ злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ с͠щенническѡй з(ъ) ке́лѣхѡмъ, я́кѡбы̀ несучѝ єму̀ пренас͠тѣ́йшїй сакра́ментъ тѣла и крови Х͠вѡй, а́ле позна(л) тогѡ̀ зло́гѡ ду́ха с͠ты́й Іѡа́нъ и мо́вилъ до негѡ̀: ѡ злы́й и нечи́стїй ду́ше, я́кѡсь сѧ ва́жилъ с͠щенникѡмъ чини́ти и награва́тисѧ з(ъ) пренас͠тѣ́йшогѡ тѣла Хвого и з(ъ) пренас͠тѣ́йшой крви Хвои. Ѡ(т)каза́лъ злы́й ду́хъ с͠то́му Іѡа́нѡвѣ: ю́же мъ ѧ̂ мно́гѡ бра́тїи твоє́и та́къ звѣ́лъ. То́є мо́вїши, зни́кнулъ. в(ъ) жи́тїи с͠. Іоа(н). Пусте(л).

С͠то́му Ѳеѡфи́ловѣ показа́лсѧ злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ кроле́вской з(ъ) вели́кою ку́пою слу́гъ убра́нныхъ свѣ́тно кошто́вне, кото́рому сѧ поклони́лъ Ѳеѡфи́лъ и поцѣлова́лъ єгѡ̀ в(ъ) но́гу и привѣ́лъ до тогѡ̀ Ѳеѡфи́ла, же Хр(с)та̀ и м͠тки Х͠вой запрѣ́лсѧ. А́ле по́ти(м) зно́ву Ѳеѡфи́лъ за млтва́ми пр(с)то́и б͠ци пришо́лъ до ла́ски б͠жои, ґды̀ за то́й грѣ́хъ поку́товалъ. // в(ъ) жи(т). с͠. Ѳеѡфи(л). 31 зв.

С͠то́му Авраа́мїю показа́лсѧ злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ хлопѧ́чой и спѣва́лъ пере(д) ни́мъ го́лосомъ вели́кимъ ѱа́лмъ: б͠лже́ни непоро́чнїи въ пу́ть ходѧ́щїи в(ъ) за́конѣ г(с)дни. Але ґды̀ почалъ єму̀ с͠ты́й Авраа́мїй лѧ́ѧти, за́разъ то́й хло́пецъ зни́кнулъ. в(ъ) жи(т). с͠. Авраа́миѧ.

С͠то́му Пахо́мїю показа́лсѧ злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ невѣ́сти ба́рзѡ пїенкной, кото́рой пїенкности тру́днѡ вы́мовити, и мо́вила до с͠то́гѡ Пахо́мїѧ: в(ъ) жи(т).

с҃. Пахо́міѧ. я́ е́стемъ мо́цъ шата́нскаѧ, мнѣ̀ всѣ̀ по́лки шата́нскіи голду́ютъ, ю́же мъ ѧ҆ мно́гѡ люде́й ст҃ы́хъ привела̀ до грѣху̀. А҆́ле гды̀ ст҃ы́й Пахо́мій поча́лъ є҆й проклина́ти, за́разъ та́ѧ невѣ́ста зникнула.

Ст҃о́му Нарки́ссовѣ єп(с)пвѣ показа́лсѧ дїа́володъ в(ъ) ѡсо́бѣ чо́рного му-
32 рїна страшли́вогѡ, наго́гѡ и трудова́тогѡ, кото́рогѡ // ст҃ы́й Нарци́ссусъ пыта́лъ: ду́ху нечи́стый, чи вѣ́даешъ, же Хс бг҃ъ на кр(с)тѣ̀ прибитїй е́стъ из мр҃твыхъ вста́лъ. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ му́ринъ: вѣ́даю до́бре, бѡ̀ тоєи годи́ни кото́рой Хс на кр(с)тѣ̀ е́стъ приби́тїй, па́нъ мо́й шата́нъ утѣ́клъ ѡ(т) негѡ̀, извяза́нный бы́лъ ѡгни́стїми ланцуха́ми. Дїа́володъ проси́лъ Нарци́сса, абы̀ єму̀ ти́лкѡ єдну̀ дш҃у лю́дскую зоста́вилъ. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ Нарци́ссусъ: зоставу́ю тобѣ̀ ду́шу єдну̀. Идѝ до жро́дла, кото́роє в(ъ) гора́хъ Ю́лей е́стъ и водѐ оно́й нѣхтѡ̀ пи́ти не мо́жетъ, нѣ̀ человѣ́къ, нѣ̀ бе́стїѧ, и́жъ та́мъ смо́къ ме́шкаєтъ и во́ду свои́мъ я́домъ заража́єтъ. Заби́й же того̀ смо́ка и дш҃у ѡзмѝ єгѡ̀ себѣ̀. А дїа́володъ кри́кнулъ: Ѡ, кла́мцѡ, щѡ (с) мнѣ̀ учини́лъ. И полетѣ́лъ и заби́лъ о́ногѡ смо́ка, и вода̀ о́наѧ зоста́ла здоро́ваѧ и до тогѡ̀ ча́су потре́бамъ лю́дскімъ слу́житъ.

в жи(т). с҃. мч҃ниц(и) Афри(к).

Ст҃о́му Іларїѡ́новѣ пока́зовалисѧ дїа́воли в(ъ) ѡсо́ба(х) шермѣ́ровъ,
32 зв. кото́рїи в(ъ) оча́хъ єгѡ̀ сѧ би́ли, // а єде́нъ заби́тїй межи ни́ми ѡ по́гребъ проси́лъ. Ра́зъ пѡ(д) ча́съ мл҃твы єгѡ̀ впа́лъ до негѡ̀ ширмѣ́ръ и, шїю биче́мъ єгѡ̀ бю́чѝ, мо́вилъ: чему̀ спи́шъ? И смѣючи́сѧ, пита́лъ єгѡ̀: чи хо́чешъ ячме́ню? А҆́ле о́нъ всѣ̀ ты́и поку́си и́менемъ Ісвымъ и кр(с)то́мъ Хвимъ и мл҃твою и по́стомъ звѣ́тажи(л).

в(ъ) жі-ти(и) с҃. Іла(р).[8]

Ст҃о́му Анто́нїю Вели́кому на пу́щи показа́лисѧ злы́и ду́хове в(ъ) розма-и́тихъ ѡсо́бахъ бестїа́лскіхъ. Почини́лисѧ л(ь)ва́ми, ме(д)вѣ́дами, во́лками, ѱа́ми, вепра́ми, те́лцами и и́н(ъ)шїми бе́стїами и учини́ли на пу́щи кри́къ вели́кїй, почалѝ рыча́ти, щека́ти, вы́ти и хотѣ́ли ке́лїю ст҃о́гѡ Анто́нїѧ переверну́ти. А҆́ле гды̀ ст҃ы́й Анто́нїй кр(с)тѡ(м) пережегна́лсѧ, за́разъ всѣ̀ тїи бе́стыи ѡ(т) кр(с)та ст҃о́гѡ я́къ во́скъ ѡ(т) огнѧ̀, я́къ пра́хъ ѡ(т) вѣ́тру, я́къ тѣ́нь ѡ(т) сл҃нца, зни́кнулы.

в(ъ) жи́тїи ст҃огѡ Анто́н. Вели́к(ъ).

Ст҃о́му Марті́ниѧновѣ Пусте́лниковѣ дїа́володъ показа́лсѧ вѣдо́ме, до єгѡ̀
33 це́лїи, // я́кѡ смо́къ страшли́вый пришо́лъ, а ст҃ы́й Мартинїѧ́нъ до негѡ̀ мо́вилъ: ма́ючи ѧ҆ г(с)да моє́гѡ Іс Хр(с)та̀, смѣ́юсѧ с(ъ) тебѣ̀. И за́разъ дїа́володъ зни́кнулъ, а́ле утѣка́ючи, мо́вилъ: знайду̀ ѧ҆ на тебѣ̀ и́н(ъ)шую сѣ́тку, кото́рою тебѣ̀ уловлю̀.

КОНЕЦЪ БОГОВЪ ПОГАНСКІХЪ, ДУХОВЪ ЗЛЫХЪ, ПОКАЗУЄТЪ, ЧОГѠ НАЙБАРЗѢЙ ОНЫ БОѦТСѦ

Про́лѡ(г) дека(м)рїа в҃ дн҃а.

Боѧ́тсѧ въ тр(о)ци єди́нагѡ бг҃а, бѡ̀ в(ъ) Кѡнстантинопо́лю бы́лъ єде́нъ чаро́вникъ назва(н)ный Меси́тъ, кото́рїй мѣ(л) у себѣ̀ слугу̀ хр(с)тїѧни́на и хотѣ́лъ єгѡ̀ звестѝ и привестѝ до дїа́вола на услу́ги єгѡ̀.
33 зв. // Єдногѡ̀ ве́чера в(ъ)зѧ́лъ єгѡ̀ и вы́шолъ з ны́мъ з(ъ) мѣ́ста дале́кѡ на мѣ́сце пусто́є, гдѣ̀ ѡба́-

чїли зáмокъ знаменúтїй, котώрїй мѣлъ двери желѣзнїи. А ґды̀ Месúтъ заколωтáлъ в(ъ) ты́є двéри, ω(т)вόренω ємỳ. Вшóвши до тогѡ̀ зáмку, ωбáчїли палáцъ ωказáлїй, в(ъ) котóромъ бы́лъ золоты́й лихта(р) и свѣчи горѣлы и слýгъ былѡ̀ мнóгω. На маєстáтѣ высóкωмъ сидѣлъ дїáволъ в(ъ) осóбѣ кролéвской. Ведлѐ негѡ̀ с прáвой и з лѣвой стороны̀ сидѣли злы́є дýхове на крѣсла(х), на кштáлтъ сенатóровъ. А ґды̀ пришлы̀ до тогѡ̀ палáцу, крóль оны́й привитáлъ Месúта и казáлъ постáвити бли(з)кω себѐ крѣслω и посадúлъ єгѡ̀, мóвачи: дóбре сь учинúлъ, Месúте, же сь тýтъ пришóлъ, приѧ́телю нáшъ зичлúвый. Пóтымъ крóль пытáлъ, нащѡ̀ тогѡ̀ млодéнца тýтъ припровáдилесь. Ѡ(т)повѣдѣ(л) Месúтъ: слýги твои, пáне, ωбáдва éстесмω. Мóвилъ крóль дїáволскїй ѡ́ному // млодéнцевѣ, чи éстесь слугà мóй. Ѡ(т)повѣдѣ(л) млодéнецъ: я́ слугà є́стемъ оц҃а и сн҃а и ст҃óгω дх҃а. И зáразъ ω(т) гóлосу тогѡ̀ упáлъ з маєстáту крóль дїáволскїй и всѣ сенáторове єгѡ̀ з(ъ) своúхъ крéселъ упáли, и свѣчи, и палáцъ, и зáмокъ, и всѐ тóє вѣдéнїє згúнулω, и Месúтъ з нúми згúнулъ. И зоста(л) сáмъ тúлкω млодéнецъ и ω(т)тóль пришóлъ дω Константинωпѡ́лѧ, тáмъ люде єгѡ̀ пытáли: гдѐ є́стъ Месúтъ? Ѡ(т)повѣдѣл(ъ): пошо(л) въ тмỳ кромѣшную. И повѣдáлъ всѐ, що сѧ̀ дѣѧлω. 34

Боѧ́тсѧ злы́и дýхове пр(с)тóи бц҃и, бѡ̀ Єѵфúмїѧ девúца хотѣла инокúнею зостáти, показáлсѧ єй злы́й дýхъ в(ъ) ωсóбѣ человѣчой и ω(т)водúлъ єй ω(т) тогѡ̀ жúтїѧ острогω а хвали(л) жúтїє малжéнское. Мóвила Єѵфúмїѧ: щѡ̀ мнѣ ты́є рóскоши помóгутъ по смéрти? Тоє́ю ω(т)повѣдю злы́й дýхъ ураже́нный бýдучи, хотѣ(л) єй з будúнку высóкогω, в(ъ) котóромъ билà, зопхнýти и скúнути нá землю. Єѵфúмїѧ, бýдучи устраше(н)на, удалáсѧ до пр(с)тóи бц҃и, ω ра//тýнокъ єй просѧчѝ. Почýвши тóє, нéпрїѧтель дýшный пустúлъ з(ъ) рýкъ своúхъ Єѵфúмїю и мóвилъ до ней: еслѝ пóйдешъ в(ъ) мн(с)тúръ, бýду тобѣ нéпрїѧтеле(м) срóґимъ. И тепе(р) бы́сь пе(в)не з(ъ)гúнула, ґды̀ бы́сь не взывáла тоє́й невѣсты, котрáѧ мнѣ є́стъ нéприѧтелкωю и чáстω мои́ рáди лáмлетъ. Цезáръ кни(г) ~.є. Өєωлїо гла(в) ~.мд. 34 зв.

Боѧ́тсѧ злы́и дýхове покóры, бѡ̀ ст҃ы́й Макáрїй поткáлъ дїáвола с косóю и хотѣлъ єгѡ̀ удáрїти, áле не мóглъ и мóвилъ: мнóгω ґвáлтовъ терплю̀ ѧ̀ ω(т) тебѐ, Макáрїй, бѡ̀ щѡ-кóлвекъ ты̀ чúнишъ, и ѧ̀ чиню̀. Пóстишъ ты̀, и ѧ̀ згóла нѣчóгω не úмъ, чýлїй ты є́стесь, и ѧ̀ нѣґды̀ не сплю̀, ты̀ чѝстость заховýєшъ, и ѧ̀ з невѣстою жáдною сполéчности не мѣлемъ, ты̀ вы́реклсѧ богáтствъ, и ѧ̀ тéжъ не мáю нѣчóгω на свѣтѣ и богáтствъ не прáгну. Єднà є(ст) рéчъ, котóрою менѐ звѣтѧжáєшъ. Пытáлъ ст҃ы́й Макáрїй, щѡ̀ бы тѡ̀ билѡ̀. Ѡ(т)повѣдѣлъ злы́й дýхъ: покóра твоѧ̀, длѧ̀ котóрой не могỳ нѣчóгω протúвъ тобѣ чины́ти. Зверца(д)ло прикла(д). пок(л) .аі.

Боѧ́тсѧ злы́и дýхове мл҃твы, бѡ̀ Юлїѧ(н) // апостáта цéсаръ, идучѝ на войнỳ до пéрсовъ, послáлъ дїáвола єдногѡ̀ на зáходнїє стóроны, абы̀, прýдкω збѣгавши, ωзнáймы(л) ємỳ, щω сѧ̀ тáмъ дѣєтъ. Óнъ трáфилъ на Публѣýша мнúха на пýщи, котώрїй мл҃илсѧ бг҃у в(ъ)днь и в(ъ)ночѝ и длѧ̀ тоє́и мл҃твы єгѡ̀ дáлѣй я(к) звѧзáнный дїáволъ поступúти не мóглъ, чекáючи ї҃. днéй, ажъ бы̀ перестáлъ мл҃итисѧ. А ґды̀ не переставáлъ, вернýлсѧ до Юлїѧ́на, нѣчóгω не спрáвывши. Пытáлъ єгѡ̀ Юлїѧ́нъ: гдé сь тáкъ дóлгω бáвилсѧ? Ѡ(т)повѣдѣлъ: чекáлемъ Публѣýша мнúха, жебы̀ мл҃тву скончúлъ, длѧ̀ котóрои не мóглемъ дáлѣй поступúти, áжъ концà не чини(л), мýсѣлем сѧ вернýти. 35 Баро(н). ро(к) т҃з҃г.

Живо́т(ъ) ҃с. Павла Проста(к). Боѧ́тсѧ злы́и ду́хове послуше́нства, бѡ Па́велъ Проста́къ бы́лъ послу́шный сто́му Анто́нїю, ста́ршому своє́му, кото́рїй досвѣдча́лъ єгѡ, каза́лъ єм ỳ во́ду че́рпати из(ъ) сту́днѣ и на́ землю цѣлий днъ выливати и уплете́ные ко́шики росплѣ́товати и зно́ву плестѝ, су́кню ши́ти и за́сь роспо́ровати.

35 зв. Ѡ(н) всѐ то́є ѡхо́тне бе(з) шемра́н(ь)нѧ чини́лъ, длѧ̀ // тогѡ̀ да́лъ єму̀ бгъ таку́ю ла́ску, же дїа́воловъ з(ъ) людей вигнѧ́лъ. Ча́су єдногѡ прїве́денѡ до сто́гѡ Антѡ́нїѧ млоде́нца, кото́рїй мѣлъ в(ъ) собѣ сро́гогѡ дїа́вола и каза́лъ Па́вловѣ тогѡ̀ шатана̀ вы́гнати, те́ды, млѧчи́сѧ, Па́велъ Проста́къ вола́лъ на ѡпу́таногѡ: вы́йди, шата́не. А дїа́володъ, ла́ючи, мо́вилъ: не вы́йду, злы(и) мата́чу старі́й. О́нъ, взѧ́вши ску́ру овчую, би́лъ єгѡ̀, мо́вѧчи: вы́йди. Ле́чъ єму̀ шата́нъ ла́ѧлъ. Те́ди Па́велъ розгнѣванїй мо́вилъ: пойду̀ а повѣ́мъ Хр(с)то́ви, а бѣда̀ тобѣ бу́детъ. И в(ъ)ступи́лъ на ка́мень гарѧ́чїй, мо́вѧчи: Їсе Хе, я̀ з(ъ) тогѡ̀ ка́менѧ не зыйду̀ и ӥсти и пи́ти не бу́ду, хотѧ́ й бы́мъ умертѝ мѣ́лъ, а́жъ тогѡ̀ дїа́вола с(ъ) человѣ́ка ви́женешъ. И єщѐ тогѡ̀ не домо́вилъ Проста́къ, а дїа́волъ завола́лъ: иду̀, ѡ(т)хожу̀. И за́разъ вы́йшолъ.

Боѧ́тсѧ дїа́воли спо́вѣди, бѡ̀ ѳеѡ́лїогъ єденъ, Ѳома̀ назва(н)ный, гды̀ ю́жъ

36 на смрть лежа́лъ, ѡба́чилъ дїа́вола, в(ъ) кутѣ стоѧ́чого, // и мо́вилъ до негѡ̀:

Цеза́ръ кни(г) .аі гла(в) .ли. чогѡ̀ ту́тъ стои́шъ, ѡкру́тнаѧ бе́стїє, повѣждь мнѣ, щѡ̀ вамъ найба́рзѣй шко́дитъ. Ѡ(т)повѣ́дѣлъ дїа́волъ: найба́рзѣй на́мъ шко́дитъ и си́лы на́ши викоренѧ́єтъ ча́стаѧ спо́вѣдь, бѡ̀ человѣ́къ гды̀ в(ъ) грѣха́хъ смерте́лныхъ є́стъ, всѣ̀ єгѡ̀ члѡ́нки су(т) звѧ́заны и не мо́же(т) сѧ ру́шїти. А́ле гды̀ сѧ грѣхо(в) ты(х) вы́сповѣдає(т), за́ра(з) во(л)ны(м) стає(т)сѧ и спосо́бны(м) до всегѡ̀ до́брогѡ.

Боѧтсѧ дїа́воли кр(с)та̀ стгѡ, я́кѡ ту(т) в(ъ) жи́тїи ҃с. Анто(н). вели(к). на ли(ст) лг поло́жено. Боѧ(т)сѧ єщѐ злы́и ду́хове ко́сте(и) сты(х), бо в(ъ) Антиѡ́хїи дїа́волъ з(ъ) божнїци пога(н)скои утѣ́къ, длѧ̀ ко́сте(и) ҃с. м(ч). Вавѵ́ли, я́ко ту(т) на ли(ст). єі поло́жено. Боѧ(т)сѧ ду́хове злы́и росказа́нѧ Хвогѡ, я́кѡ ту(т) на ли́стѣ з поло́же(н). Боѧ(т)сѧ ду́хове нечи́стїи воды̀

36 зв. сщеннои, я́кѡ ту́тъ на ли́стѣ кѳ поло́женѡ. //

ПРИМІТКИ

[1] Квадратні дужки в стародрукові; [2] Квадратні дужки в стародрукові; [3] Квадратні дужки в стародрукові; [4] Квадратні дужки в стародрукові; [5] Квадратні дужки в стародрукові; [6] Квадратні дужки в стародрукові; [7] Квадратні дужки в стародрукові; [8] Помилково на наступній сторінці на полі повторено цей напис; [9] Помилково на наступній сторінці на полі повторено цей напис.

ДУШИ
ЛЮДЕ(И) УМЕ́РЛЫ(Х), З(Ъ) ТѢЛА ВЫХОДѦЧЇИ, Ѡ(Д)ХО́ДѦ(Т) НА ТРИ̑ МѢСЦѦ, И̑НШЇИ ДО Н͠БА, И̑НШЇИ ДО ПЕ́КЛА, И̑НШЇИ НА МЫТА(Р)СТВА.

ПРЕ(З) ВЕЛЕ́БНОГѠ В(Ъ) Б͠ЗѢ Ѡ(Т)ЦА̀ ІОАНИКІЯ ГАЛЯТОВСКОГО, АРХЇМА(Н)ДРИТУ ЧЕ(Р)НѢГО(В)СКОГО ЄЛЕ́(Ц)КОГѠ РО́КУ ҂А͠ХПЗ. В(Ъ) ТѴПОГРАФЇИ ЧЕРНѢГОВСКО(И) С͠ТОТР(О)ЄЦКОЙ СВѢТУ ѠБѦВЛЕ́НИ.// 1 нн.

Души̑ с͠ты́хъ людей, умира́ющихъ з(ъ) вѣ́рою до́брою, и з(ъ) учи(н)ками до́брым(и), з(ъ) покаѦнье(м), з(ъ) тѢла вы́шовши, ѡ(т)ходѦтъ за́разъ про́гѡ [!] до н͠ба на мешка́н(ъ)є. Ту́тъ вѢдати нале́житъ, же н͠бъ ѡдина(д)цѦтъ сѦ знайду́єтъ. Пе́ршоє н͠бѡ є́стъ, на кото́ромъ м(с)цъ, друго́є н͠бѡ є́стъ, на кото́ромъ плане́та Мерку́риусъ, тре́теє н͠бѡ є́стъ, на кото́ромъ плане́та Ве́нусъ, четве(р)//тоє н͠бо є́ст(ъ), на кото́ром(ъ) с͠лнце, пѦтоє н͠бѡ є́стъ, на кото́ром(ъ) плане́та Ма́рсъ, ше́стоє н͠бѡ є́ст(ъ), на кото́ро(м) плане́та Юпитеръ, се́моє н͠бѡ є́стъ, на кото́ромъ плане́та Сату́рнусъ, ѻ́смоє н͠бѡ є́ст(ъ), на кото́ромъ всѣ̀ ѕвѣ́зды сѦ зна(и)дую(т), называ́єт(ъ)сѦ то́є н͠бѡ тве́рд(ь), ве́длугъ ѱалми́сты: н͠бса̀ повѣда́ют(ъ) сла́ву б͠жї́ю, творе́нїє же ру́къ єгѡ̀ возвѣща́єт(ъ) тве́рдь. ДевѦтоє н͠бѡ є(ст) кристало́воє, кото́роє та́к(ъ) называ́єт(ъ)сѦ длѦ̀ презрочи́стости, же, я(к) кришта́ль, є́ст(ъ) презрочи́стоє. ДесѦтоє н͠бѡ є́стъ, кото́роє называ́єт(ъ)сѦ пе́ршоє руша́ючеєсѦ, бѡ на(и)пе́рше//ѻ́нѡ руша́єт(ъ)сѦ, ѡберта́єтсѦ и н͠ба и́ншїє на кшта(л)тъ ко́ла кру́глїє потѦга́єтъ, же сѦ поспо́лу з ны́м(ъ) ру́шаютъ и доко́ла ѡберта́ютъ. Ѡдина́дцѦтоє на(и)вы(ш)шоє н͠бо є(ст) ємпїре́йскоє, четвероу́го(л)ноє, кото́роє сѦ не ѡберта́єтъ. Та́къ въ апокали́ѱѣ напи́санѡ: гра́дъ на чети́ры углы̀ стоит(ъ). То́є н͠бѡ є́стъ маєста́томъ б͠жї́имъ, та́къ мо́витъ са́мъ б͠гъ у пр(о)рка Ісаи́й: н͠бо пр(с)то́лъ мо́й. На то́мъ н͠бѣ ємпѣре́йскомъ аггла з(ъ) б͠гомъ живу́тъ и лицѐ бз(с)коє ви́дѦтъ. Та́къ мо́ви(л) Х͠с ѡ дѣтех(ъ) ма́лыхъ: аггл(и) и́х(ъ) на н͠бсе(х) ви́ну ви́дѦ(т) лицѐ о(т)ца моє́гѡ // нб(с)на(г)[о]. На то(м) н͠бѣ ємпѣре(и)ско(м) и д͠шѣ ты́хъ людей з(ъ) б͠гомъ живу́тъ, кото́рїи з(ъ) тѣла з(ъ) люде(и) умира́ючи(х) выхо́дѦт(ъ) и до н͠ба ѡ(д)хо́дѦт(ъ), що мно́гїє ѡбѦвле́нїѦ показу́ютъ.

Іѡа́нъ Мѣри(к). — 1 — Ѱа(л) .ӣі. — 1 зв. — Іса(и) .з͠в. — Ма(ѳ) .ӣі. — 2

Ѡбѧвле́нїє а҃. С͠тѻ́гѡ м͠чника Ана́нїю персѦни́на, гды̀ хотѣ́л(и) за Х͠а му́чити, того̀ часу мо́ви(л): ви́жу лѣ́ствицу, на н͠бса̀ во(з)выша́ющуюсѦ, и ѡгне-

ви́дныѧ му́жи, призива́ющїи мѧ во гра́дъ, исполне́нъ свѣ́та и весе́лїѧ, и та́кѡ сконча́сѧ.

Ѡбѧвле́нїе в҃. С҃щенномꙋ́ченики и еп(с)копи Сѵмеѡ́нъ и Садо́къ, кгды̀
2 зв. за Хр(с)та̀ былѝ м҃чни, Садо́къ ви́дѣлъ со́нъ стра́шный, кото́//рїй кли́рꙋ своє́мꙋ, презви́теромъ и дїа́кономъ, повѣда́тъ, мо́вачи: ви́дѣлъ в(ъ)но́щи се́й со́нъ, бѧ́ше лѣ́ствица, еѧ̀ же ве́рхъ до н҃бсъ досѧза́ющъ, и стоѧ́ше на не́й ст҃ый Сѵмеѡ́нъ еп(с)кпъ з(ъ) сла́вою вели́кою и зва́ше мѧ, гл҃а̀: взы(и)дѝ к(ъ) мнѣ̀, Садо́че, не бойсѧ, а́зъ бо в(ъ)че́ра в(ъ)зыйдо(х), а ты̀ н҃нѣ̀ взы́йдеши. И вѣ́рꙋю, я́кѡ за Хр(с)та̀ я́тъ бꙋ́дꙋ. Тогѡ̀ ча́сꙋ Сапо́ръ, ца́ръ пе́рскїй, пришо́лъ до тогѡ̀ мѣ́ста и каза(л) еп(с)кпа Садо́к(а) пойма́ти и заби́ти.

Ѡбѧвле́нїе г҃. Ст҃а́ѧ мꙋ́ченица Єѵдо́кїѧ, ѡ(т) Ѳеѡдо́та еп(с)кпа ѡкр҃ще́нна, была̀ в захвице́нꙋ и ви́дѣла а҃ггла, кото́рый на н҃бо ей привѣ́лъ. Видѣла и а҃гглов ъ и́ншихъ, радꙋющих(ъ)сѧ ѡ наверъне́нꙋ еѧ̀. Того жъ ча́сꙋ ви́дѣла дїѧ́вола, чо́рнагѡ лице́мъ, плачꙋщагѡ и лѧментꙋ́ючагѡ, же емꙋ́ сѧ кри́вда
3 ста́ла. //

Ѡбѧвле́нїе д҃. Мона́хъ Пафнꙋ́тїй моли́лъсѧ б҃гꙋ, жебы̀ емꙋ̀ ѡбѧви́лъ, щѡ́ сѧ з(ъ) єдны́мъ ч҃лвкомъ дѣ́етъ, и по ма́ломъ часѣ ви́дѣлъ а҃гглов ъ, кото́рїи дꙋ́шꙋ єгѡ̀ неслѝ до н҃ба и спѣва́ли: бл҃же́нъ єго́ же из(ъ)бра(л) и прїѧ́л(ъ) еси̑, г҃и, да всели(т)сѧ во дво́рѣхъ твои́хъ. И зрозꙋмѣ́въ Пафнꙋ́тїй, же то(и) ч҃лвкъ ꙋме́ръ и ко б҃гꙋ ѡ(т)ишо́лъ.

Ѡбѧвле́нїе е҃. М(с)ца септе́врїѧ к҃в. дн҃ѧ Про́логъ мо́витъ, же Сапо́ръ, кро́ль пе́рскїй, балъвохва́лца, гды̀ хр(с)тїа́нъ за Хр(с)та мꙋ́чилъ, Іаведе́ца до сестрѝ мо́вилъ: спѝ, сестрѡ, да́же до прише́ствїѧ г(с)днѧ, и сѐ а҃гглъ г(с)днь поѧ́тъ д҃шꙋ еѧ̀ и взы́йде на́ н҃бѡ.

Ѡбѧвле́нїе ѕ҃. Ст҃мꙋ Диди́мовѣ м҃чниковѣ кгды̀ за Х҃а го́ловꙋ ѡ(т)тѧ́тѡ,
3 зв. д҃ша єгѡ̀ в(ъ)зы́йде на н҃бса̀, щѡ ви́дач(и) мно́гїе лю́де, повѣда́ли. //

Ѡбѧвле́нїе з҃. Ма́ркѡ Фра́ческїй гды ꙋме́ръ, гла́съ бы́сть съ н҃бсѐ гл҃а̀: принесѣ́те ми сосꙋ́д(ъ) избра(н)ный ѡ(т) пꙋсты́ни. Мо́витъ Серапиѡ(н): а́з(ъ) же возрѣ́хъ и ви́дѣхъ д҃шꙋ́ ст҃а́гѡ, а҃ггли возноси́мꙋ на н҃бса̀. И ѡ(т)крысѧ покро́въ нб(с)ный.

Ѡбѧвленїе и҃. До ст҃гѡ Паи́сїѧ пꙋстелника з(ъ) н҃ба пришо́лъ вели́кїй ц҃ръ Кѡнстанти́нъ и повѣда́лъ, же така́ѧ сла́ва и велмо́жнѡ(ст) и че́сть подаю́тъсѧ мона́хомъ в(ъ) цр(с)твїи нб(с)номъ, бѡ ви́жꙋ кри́ла огне́ннїѧ, и́х(ъ) же прїе́млютъ ѡ(т) б҃га. И е́гда же ѡ(т)хо́дѧ(т) ѡ(т) тѧ́гости теле́сныѧ, в(ъ) тѣ́хъ же кри́лѣх(ъ) взима́ют(ъ)сѧ и возвыша́ют(ъ)сѧ и лѣта́ютъ, до(н)деже до́йдꙋтъ самы́ѧ стѣ́ны Ієрꙋсали́ма нб(с)нагѡ. И та́кѡ в(ъ)хо́дѧтъ, ники́ми же
4 стра́жми возбранѧ́еми, в(ъ) б҃жестве́нный Ієрꙋсали́мъ. //

Ѡбѧвле́нїе ѳ҃. М҃чника Юсти́на гды̀ в(ъ) Ри́мѣ за Хр(с)та мꙋ́ченѡ, пыта́лъ єгѡ̀ епа́рхъ: рцы̀ ми, Юсти́не, а́ще ꙋбїе́нъ бꙋ́деши, извѣсти́лсѧ ли еси̑, я́кѡ



«Души люде(и) умерлы(х)». Чернігів, 1687. Титульна сторінка.

хо́щеши взы(и)тѝ на нбсà. И речѐ Юсти́нъ: та́къ, надѣ́юсѧ наслѣди́ти цр(с)твѡ нб(с)ноє, а́ще претерплю̀ сі́ю му́ку. Єпа́рхъ речѐ: сі́ѧ ли помышлѧ́єши, Юсти́не, я́кѡ взы́йдеши на нбсà и прїймеши воздаѧ́нїє нѣки(х) блгъ. И речѐ Юсти́нъ: не помышлѧ́ю сегѡ̀ про́стѡ, но ѡпа́снѡ извѣсти́х(ъ)сѧ.

Ѡбѧвле́нїє ї. Стгѡ мчника Татиѡ́на гды̀ за Хр(с)тà му́ченѡ, чу́лъ з(ъ) нба го́лосъ мо́вѧчїй, ѡзнайму́ючи єму̀ при́шлыи до́бра и та́к(о) г(с)дви дхъ предадѐ.

Ѡбѧвленїє аі. Стый Венеди́ктъ, дале́кѡ бу́дучи ѡ(д) мѣ́ста, названогѡ

4 зв. Ка́пуа, ви́дѣлъ в(ъ)ноч(и) // дшу, ѡ(д) агглѡв(ъ) до нба несе́ную Ге́рмана, єп(с)кпа того (ж) мѣ́ста. Пи́шетъ с҃. Григо́ри(и), дїалїо́г в(ъ) кни́ѕѣ в, в(ъ) гла́вѣ лє.

Ѡбѧвле́нїє ві. Ви́дѣлъ стый Венеди́ктъ дшу сестрѝ своє́й, на повѣ́тру в(ъ) нбѡ несе́ную з(ъ) вели́кою сла́вою. В(ъ) жи́тїи стгѡ Венеди(к)та.

Ѡбѧвле́нїє гі. Венеди́ктъ стый гдѝ уме́ръ, тогѡ̀ днѧ̀ бра́тїѧ єгѡ̀ за́конники ви́дѣли, же єгѡ̀ до нба прова́женѡ, бо ви́дѣли доро́гу, свѣ́тно усла́ную ѡ(д) монастырѧ єгѡ̀ а(ж) в(ъ) нбѡ иду́чую, при кото́рой му́жъ єди́нъ зацности вели́кои стоѧ́лъ и мо́вилъ: та́ѧ є́стъ доро́га, кото́рою Венеди́ктъ в(ъ) нбѡ в(ъ)ступи́лъ. В(ъ) жи́тїи стгѡ Венеди́кта.

Ѡбѧвле́нїє ді. Рому́лѧ гдѝ умерла̀, дшу єи агглы з(ъ) спѣва́нїємъ до нба

5 прова́дили, а и́мъ // вы́шшые хо́ры аггскїи в(ъ)ступова́ли, ты(м) и́хъ музи́ка мнѣ́й была̀ чува́на, а потымъ и не чу́ти былѡ̀.

Ѡбѧвле́нїє єі. Ста́ѧ мчнца Мари́на, гдѝ за Хр(с)тà мече́мъ стѧ́та бы́ти мѣ́ла, чу́ла го́лосъ з(ъ) нба и ви́дѣла Хр(с)тà, ѡблюбе́нца своє́гѡ, кото́рый єи до себѐ взыва́лъ. Метафра́стъ в(ъ) жи́тїи єй.

Ѡбѧвле́нїє ѕі. Ма́рѳа гдѝ умира́ла, чу́ла музи́ку агглскую, кото́рыи дшу єи прова́дили, и Ха ви́дѣла и чу́л(а) го́лосъ єгѡ̀: Марѳѡ, ты́ сь менѐ в(ъ) до́мъ зе́мнїй принѧла̀, а ѧ̀ тебѐ в(ъ) до́мъ нб(с)ный прїйму̀. Гдѝ тѡ́є виде́нїє зни́кнулѡ, каза́ла себѐ з(ъ) комо(р)ки ви́нести, абы̀ во́лнѡ в(ъ) нбѡ глѧдѣ́ти могла̀.

5 зв. **Ѡбѧвле́нїє зі.** Салвѣусъ, єп(с)кпъ албѣге́нскїй, уме́ръ и // зно́ву в(ъ)ста́лъ з(ъ) ме́ртвыхъ и повѣда́л(ъ): ѡ г(с)ди, чему́ сь менѐ до тогѡ̀ те́мнагѡ свѣ́та ѡдосла́лъ, лѣ́пшеє мнѣ̀ былѡ̀ милосе́рдїє твоє́ в(ъ) нбѣ, ни́жли свѣ́та тогѡ̀ злы́й живо́тъ.

Ѡбѧвле́нїє иі. Тибу́рцѣусъ и Валерїа́нъ гдѝ за Х(р)(с)тà ѡ(д) балвохва(л)цов(ъ) былѝ стѧ́ти, в(ъ) то́й ча́съ Маѯи́мъ, присѧга́ючи, мо́вилъ: ви́жу агглов бжїихъ, кото́рїи Тибу́рцѣѧ и Валерїа́на до нба прова́дѧтъ.

Ѡбѧвле́нїє ѳі. Стый Іѡа́нъ Бгосло́въ ви́дѣлъ нбѡ ѡтворе́ноє и в(ъ) нбѣ под(ъ) ѡлтаре́мъ ду́ши мчниковъ. И да́ны бы́ша кому́ждѡ и́хъ ри́зы бѣ́лы, през(ъ) кото́рїи ша́ти бѣ́лые, зна́чит(ъ)сѧ сла́ва вѣ́чнаѧ, виде́нїє лица̀ бжогѡ,

кото́рою, сла́вою ве̃чною, я́къ ша́тою бе̃лою в(ъ) нб̃ѣ ѿ. су́т(ъ) при-ѡдѣти.

Ѡбавле́нїе к. // То́й же сты̃й Iѡа́нъ Бгосло́въ нбѡ̃ ѡтвореное ви́дѣлъ и 6
в(ъ) нб̃ѣ людей ба(р)зо мно́гѡ, кото́рїи стоѧли пред(ъ) маеста́томъ бж̃їимъ, прибра́вшисѧ в(ъ) ша́ти бѣ́лїи, а па́лми в(ъ) рука́хъ свои́хъ держа́ли. През(ъ) ты́хъ людей зна́чат(ъ)сѧ всѝ сты̃и, кото́рїи в(ъ) нб̃ѣ пред(ъ) маеста́томъ бж̃ї-им(ъ) сѧ знайду́ютъ. Бѣ́лїи ша́ти знача́тъ и́хъ неви́нность, па́лма зна́читъ и́х(ъ) зв(и)тѧ́зствѡ, кото́роє ѡдéржали ѽны на(д) неприѧтелми дш̃евными.

Ѡбавле́нїе ка. Єдну̀ дв̃цу, назва́ную Му́за, напомѣна́ла пр(с)та́ѧ бц̃а, Григѡрїй Двоєсло́въ кни(г).д̃. гла(в).є̃.
жебы́ сѧ выстерѣга́ла жа́рто(в) и смѣ́хо(в), єсли́ бы доступи́ти хотѣ́ла нб̃а. Учини́ла то́є Му́за, щѡ є́й каза́но, нѣ́гды сѧ не смѣѧла, ни жартова́ла. Гдѷ є́й пришлѡ̀ умира́ти, показа́ласѧ є́й пр(с)та́ѧ бц̃а и каза́ла є́й з(ъ) собо́ю итѝ до нб̃а. Теды реклà Му́за: ѽтѡ иду̀, па́ни, // ѽтѡ, па́ни, иду̀. То́є ре́кши, 6 зв.
уме́рла.

Ѡбавле́нїе кв. Гдѷ мѣла умерти Єупра́ѯїѧ ст̃а́ѧ, деви́ца и за́конница, на то́й ча́съ, прише(д)ши, мт̃ка бж̃аѧ взалà єй з(ъ) собо́ю до нб̃а и показа́ла є́й зготова́нную хвалу̀. То́є виде́нїє мѣла в(ъ) монастыру̀ ста́ршаѧ ст̃ои Єв-пра́ѯїи.

Ѡбавле́нїе кг. Сты̃й Анто́нѣй Вели́кїй ви́дѣл(ъ) агг̃ловъ, кото́рїи неслѝ до нб̃а дш̃у стг̃ѡ Па́вла Ѳивейскагѡ, пе́ршогѡ пусте́лника.

Ѡбавле́нїе кд. Та(к)же сты̃й Пахо́мїй ви́дѣлъ много агг̃ловъ, кото́рїи неслѝ дш̃у до нб̃а ѿ. Са́вина за́конника.

Ѡбавле́нїе кє. Мч̃ника Созо́нта гдѷ за вѣ́ру хр(с)тїа́нскую пога́не мѣ-ли стѧ́ти, в(ъ) то́й ча(с)//до не́гѡ пришо́лъ го́лосъ, мо́вачїй: прїйдѝ и почива́й 7
съ дружи́ною твое́ю въ цр(с)твїи нб(с)номъ.

Ѡбавле́нїе кѕ. Сты̃й мч̃никъ Дими́трїй пред(ъ) см̃ртю своє́ю чу́лъ з(ъ) нб̃а го́лосъ, до себѣ̀ мо́вачїй: идѝ въ цр(с)твѡ мое́ нб(с)ное и прїймѝ сво́й вѣнéцъ ѡ(т) истлѣ́нныхъ цвѣ́товъ.

Ѡбавле́нїе кз. Аврелїа́нъ в(ъ) Ри́мѣ, замордова́вши Алеѯа(н)дра па́пу, Ѳеѡду́ла и Єве́нтїѧ, гды смѣѧлъсѧ з ни́хъ уме́рлыхъ, на то́й ча́съ почу́лъ го́-лосъ, до себѐ мовѧ́чїй: Аврелїа́не, ти́мъ, з(ъ) кото́рыхъ смѣе́шъсѧ, нбѡ̃ є́стъ ѡ(т)во́ренѡ, а тобѣ̀ пе́клѡ зготова́нѡ.

Ѡбавле́нїе ки. Сты̃й Пафну́тїй чулъ а́гг̃ловъ, на повѣ́тру спѣва́ючихъ, кото́рїи дѡ // нб̃а прова́дили з музи́кою дш̃у ст̃огѡ Ѡнуфрїѧ, пусти́нножи- 7 зв.
телѧ, по см̃рти єгò.

Ѡбавле́нїе кѳ. Ста̃ѧ мч̃ница А́гнїѧ по см̃рти своє́й пла́чучимъ ро́дичомъ свои́мъ показаласѧ и мо́вила: з(ъ) ти́м єм(ъ) сѧ в(ъ) нб̃ѣ злучи́ла, кото́рогѡ мъ з(ъ) всегѡ ср(д)ца на землѝ люби́ла.

Ѡбѧвле́нїє л҃. Ст҃ый мч҃никъ Уа́ръ по см҃рти своє́й невѣ́стѣ, при гро́бѣ своє́мъ пла́чучѡ(и), Клеѡпа́трѣ, показа́лсѧ з(ъ) сн҃омъ єй уме́рлымъ Іѡа́номъ и мо́вилъ до Клеѡпа́три: се сн҃ъ тво́й, єго́ же бѣ́х(ъ) въ воинствѡ нб(с)ному цр҃ю подалъ. По́тым(ъ) Іѡа́нъ, сн҃ъ єй, мо́вилъ: что̀ та́кѡ вопїе́ши, ѡ мт҃и? А́зъ у цр҃ѧ̀ Хр(с)та̀ въ во́и(н)ствѡ учине́нъ є́смъ и съ агглы на нбс҃и пред(ъ)стою єму̀.

8 **Ѡбѧвле́нїє л҃а.** // Заха́рїѧ и́нокъ, гдъ̀ умира́лъ, на то́тъ ча́съ а́вва Иси́доръ по́йзрил(ъ) на нбѡ и мо́вилъ: Весели́сѧ, ча́дѡ моє́ Заха́рїє, я́кѡ ѡ(т)верзо́ша ти сѧ врата цр(с)твїѧ нб(с)нагѡ. И тогда̀ испустѝ дш҃у.

Ѡбѧвле́нїє л҃в. Ст҃ый Григо́рїй, архиеп(с)кпъ ѡмири́тскїй, бу́дучи дїа́кономъ, гдъ̀ в(ъ) Ри́мѣ пришо́лъ до гро́бу ст҃гѡ ап(с)ла Петра̀ длѧ ѡ(т)да́ннѧ єму̀ покло́ну и, на землю па(в)ши, моли́лъсѧ, показа́лсѧ єму̀ ап(с)тлъ Пе́тръ, в(ъ) пра́вой руцѣ ключъ держа́чїй, и мо́вилъ: нн҃ѣ пришо́лемъ, сн҃у Григо́рїй, ту́тъ з(ъ) па́нею моє́ю, ма́ткою Хр(с)то́вою, и (з) ап(с)толами и́нш и ми, з кото́рыми за г(с)да на́шегѡ Іс҃ Хр(с)та̀ терпѧ́чихъ ратова́лисмѡ в(ъ) мѣ́стѣ Награ́нѣ и змоцнѧ́лисмѡ в(ъ) правосла́вной вѣ́рѣ и всѣ проти́вилисѧ незбо́жнагѡ жида [Дунаа́ма] [1] во́лѣ. И кото́рїи за правосла́вную вѣ́ру // му́ки поднѧлѝ, ннн҃ѣ [!] су́тъ на нб҃ѣ з(ъ) ѡ(т)ц҃ами с҃. и несмерте́лную че(ст) ѡдержали.

8 зв.

Ѡбѧвле́нїє л҃г. Ст҃ый Євстра́тїй, за́коннѣкъ пече́рскїй, гдъ̀ бы́лъ ѡ(т) половцо́въ, зе́млю Ру́скую воюючихъ, в(ъ) нево́лю взѧ́ты(и) и до гре́цкогѡ па́нства, до мѣста, Херсо́нъ назва́ногѡ, єдному жи́довѣ прода́ный, то́й жи́дъ незбо́жный ст҃гѡ Єустра́тїѧ и дру́гихъ неволников(ъ) хр(с)тїѧ́нъ примуша́лъ, жебъ̀ ѡ(т) Хр(с)та̀ ѡ(т)ступи́ли, ѡбѣцу́ючисѧ го́лодомъ в(ъ) вазе́н(ъ)ю умори́ти ты́хъ, кото́рыи бы во́лѣ єгѡ̀ проти́вныи былѝ и ѡ(т) Хр(с)та не ѡ(т)ступи́ли. А́ле ст҃ы́й Єустра́тїй нево́лниковъ научалъ и напомѣна́лъ з(ъ) гро(з)бо́ю, жебъ̀ проти́вногѡ бг҃у росказа́ннѧ жидо(в)скагѡ не слу́хали и ѡ(д) Хр(с)та̀ не ѡ(т)ступова́ли. Кото́рую нау́ку збаве́нную ѡ́ны ѡхо́тне

9 до ср(д)ца своє́гѡ принѧ́ли и го́лодо(м) // без(ъ) ѧде́нїѧ и пи́тїѧ ѡдъ незбо́жнагѡ жи́да пѧтъдесѧ́тъ нево́лниковъ хр(с)тїа́нъ в(ъ) вазе́ню су́тъ умо́рены. По́тымъ ѡ́ный жи́дъ ѡкру́тный, чтирна(д)цѧть днї́й мо́рѧчи го́лодомъ ст҃о́гѡ Єустра́тїѧ, а нѣчо́го єму̀ шко́дити не могучѝ, вы́провадилъ єгѡ̀ з(ъ) вазе́нѧ на са́мый дн҃ь воскрснїѧ Хв҃а, и на то́й ча(с) ѡ(д) тогѡ̀ жи́да и ѡ(д) и́ншихъ жидо́въ приѧ́телей єгѡ̀, ст҃ы́й Єустра́тїй на кр(с)тѣ є́стъ приби́тый, з(ъ) кото́рогѡ жидѝ, я́ко и з(ъ) Хр(с)та̀, на кр(с)тѣ приби́тогѡ, шидили и насмѣва́лисѧ, по́тымъ ѡ́ный жи́дъ, взѧ́вши ко́пїю, проби́лъ ст҃о(г)[о], на кр(с)тѣ гво́здми приби́тогѡ, и на то́й ча́съ с҃. Єустра́тїй уме́рлъ. И ви́дѣный бы́лъ во́з(ъ) о́гненны(и) и ко́нѣ огни́стїи, на кото́ромъ, во́зѣ, дш҃а̀ ст҃гѡ Єустра́тїѧ была̀ дѡ нб҃а не́сена и го́лосъ бы́лъ слы́шаный: ѡ́тѡ до́брый нб(с)нагѡ мѣ́ста меш-

9 зв. канец(ъ). // Потѡ́мъ запамѧта́лый жи́дъ, знѧ́вш(и) з(ъ) кр(с)та тѣ́лѡ ст҃гѡ,

вкинулъ в(ъ) море, которое, тѣлѡ, дивною провиденциєю бз(с)кою знайдеіноє єстъ в(ъ) печерѣ києвской, гдѐ и теперъ зостає(т) несказителноє.

Ѡбѧвленїе лд. Стый Іѡанъ Милостивый, патрїа(р)ха Алеѯандрийскїй, давалъ убогимъ ялмужну скарбы свои. А ґды умеръ, тогѡ часу прп(д)бны(и) Савинъ, законникъ в(ъ) Алеѯандрїи, былъ в(ъ) захвѣценю и видѣлъ двцу свѣтлую, якъ слнце, котораѧ вѣнец(ъ), з(ъ) листѧ ѡливногѡ уплетенїй, на головѣ своей мѣла, и взѧвши за руку стогѡ Іѡанна, провадила до нба, жебы в(ъ) нбѣ мешкалъ навѣки. А таѧ девица была милосердїє, которое ѡсвѣдча(л) Іѡа(н) убоги(м).

Ѡбѧвленїе лє. Маргарита, законница, набожнаѧ была до пр(с)тои двы бци. И мешкала в(ъ) мо//настырѣ на имѧ преблгословенной двы Мрїи бци, 10
з(ъ)будованомъ на виспѣ Дунайской. А ґды мѣла умертѝ, показаласѧ ей преч(с)таѧ два и корону вложила на голову єѝ. Тамъ же видѣла ѡна драбину высокую ѡ(т) землѣ ажъ до нба, през(ъ) котѡрую пр(с)таѧ бца в(ъ)ступовала и за нею Маргарита, коронѡю приѡздоблена, пошлà до нба на мешканьє. // 10 зв.

НАУЧАЮТЪ НА(С) СТЫИ ОЦИ УЧТЕЛИ ЦРКОВНЫИ, ЖЕ СТЫИ В(Ъ) НБѢ СУТЪ

Бѡ стый Василїй Великїй в(ъ) казаню своемъ, вихвалѧючи м. мучениковъ, мовитъ при концѝ до ни(х): вы єстѐ звѣзды свѣта тогѡ, цвѣты цркоівныи, васъ не покрыла землѧ, але нбѡ принѧлѡ. Также стый Григорїй, папа Римскїй, в(ъ) книѕѣ д. Моралѣумъ, в(ъ) главѣ дѳ. мовитъ: ґды з(ъ) тогѡ тѣла выходѧтъ црковныи казнодѣи, не ѡ(д)влачит(ъ)сѧ имъ ѡдержанїє нб(с)нои ѡ(т)чизны, такъ якѡ старымъ ѡ(т)цѡмъ, бѡ заразъ скорѡ ѡ(т) телесныхъ звѧзковъ выходѧтъ, въ нб(с)номъ жилищ(и) ѡ(т)//почиваютъ, 11
такъ якѡ стый ап(с)толъ Павелъ свѣдчитъ: вѣмы бѡ якѡ аще земнаѧ наша храминà тѣла разоритсѧ, созданїє ѡ(т) бга имамы, храминỳ нерукотвореную вѣчную на нбсехъ. Длѧ тогѡ стый Григорїй написалъ: не ѡ(т)влочи(т)сѧ имъ ѡдержанїє нб(с)ной ѡ(т)чизны, та(к) якѡ старымъ ѡ(т)цем(ъ), бѡ Адамъ, Аве(л), Сиѳъ, Єносъ, Нѡє, Авраамъ, Ісаакъ, Іакѡвъ, Іѡсифъ, Мѡ(и)сей, Самуилъ, Двдъ и стыи иншїи црквѝ старозаконной не принѧли в(ъ) нбѣ заплати ѡбѣщанной, виденїѧ ѡбличѧ бз(с)когѡ аж(ъ) до приста Хр(с)товогѡ длѧ тогѡ, жебы посполу з нами доскона́лую заплату принѧли. В(ъ) новомъ законѣ, ґды Хс ѡ(т)ворилъ нбѡ и в(ъ)провадилъ дѡ нба стыхъ старогѡ закѡну пр(о)роковъ и патрїарховъ, з(ъ) пекла их(ъ) выпровадивш(и), длѧ чогѡ ап(с)лъ Павелъ ѡ стыхъ ѡ(т)цахъ // цркви старозаконной мовитъ: 11 зв.
сїи всѝ послушествованни бывше вѣрою, не прїєм(ъ)ше ѡбѣтованїѧ. Бгу

лу́чше что̀ ѡ на́съ пре(д)зрѣ́вшу, да не без(ъ) на́съ соверше́нствѡ прі́йму́тъ. Та́кже сты́й Гїеро́нѣ(м), толку́ючи тыи сло́ва Дв(д)вы, кото́рїи ап(с)лъ Па́велъ в(ъ) гла́вѣ д. ко єфесе́ѡмъ написа́лъ: возше́лъ єсѝ на высоту̀, плѣни́лъ єсѝ плѣнь, повѣда́єтъ, же Хс в(ъ)ступи́лъ на нбѡ и нево́лниковъ з(ъ) пе́кла вы́провадивши, пр(о)ро́ковъ и патрїа́рховъ староза́кѡнныхъ до нба запрова́дилъ. Та́кже сты́й Ќалистъ, патриа́рха Константинопо́лскїй, толку́ючи у єѵ(г)ли́сты Матѳе́ѧ в(ъ) гла́вѣ и. тыи сло́ва: мно́зи ѡ(т) восто́къ и за́падъ прїйдутъ и во(з)лѧ́гутъ съ Авраа́момъ, Ісаа́комъ, Іа́ковомъ въ цр(с)твїи нб(с)нѡмъ, мо́витъ: по при́стю Хр(с)то́вомъ мно́го сѧ и пога́нъ [в(ъ)
12 Хр(с)та̀ г(с)да увѣ́ривши] [2] до іилтѧ́нъ, // кото́рїи пе́рвѣй в(ъ) Хр(с)та̀ увѣ́рили, прилучи́лѡ и ѡпочи́ли з(ъ) Авраа́момъ, Ісаа́ком(ъ), Іа́кѡвомъ въ цр(с)твїи нб(с)номъ. Та́кже Августи́нъ, учтель захо́днѣй, припомина́юч(и) в(ъ) гла́вѣ sі. єѵ(г)ли́сты Лукѝ написа(н)ный тыи сло́ва: бы́сть же умрѣ́ти ни́щому и несе́ну бы́ти а́ггли на ло́нѡ Авраа́мовѡ, повѣда́єтъ: ло́номъ Авраа́мовымъ є́стъ мѣ́стце споко́йноє, до кото́рогѡ по смрти шлѝ и тепе́ръ иду́тъ всѝ наслѣдо́вци вѣ́ры и побо́жност(и) Авраа́мовои, кото́роє, ло́нѡ [Авраа́мово] [2] перед(ъ) при́стѧмъ Хвымъ ѡ(т)хла́нь пеке́лнаѧ ѡ(т)цо́въ по Хр(с)тѣ за́сь є́стъ нбѡ, кото́роє є́стъ ра́й блгослове́нный.

Та́кже сты́й Григо́рїй Назнѧ(н)скїй в(ъ) моли́твѣ до стгѡ Васи́лїѧ уме́рлогѡ мо́витъ: ты по доро́зѣ з(ъ) нба гладѝ и про(ч), жебы̀ ѡ(т)сю́ль ѡ(т)хо-
12 зв. дѧ́чогѡ менѐ до вѣ́чныхъ прибы́тковъ принѧ́лесъ. // Та́кже сты́й Єпифа́нїй на концу̀ герезїи ои. мо́витъ ѡ стыхъ: мно́гоє и́хъ в(ъ) блгослове́н(ъ)ствѣ, в(ъ) мешка́ннѧхъ сты(х) весе́лїє з(ъ) а́ггламы, дѡ́мъ на нбѣ, сла́ва в(ъ) че́сти не прировна́нѡй.

Та́к(ъ)же сты́й Ѳеѡфила́ктъ, гла́ву ка. єѵ(г)ли́сти Лукѝ толку́ючи, мо́витъ: тре́ба мо́вити, же то́є ж то є́стъ ра́й и цр(с)твѡ нб(с)ноє, бѡ разбо́йникъ є́стъ в(ъ) ра́й и в(ъ) цр(с)тїи, ина́чей бы не бы́лъ уча́стникомъ до́бръ доскона́лыхъ.

Та́кже сты́й Ѳеѡ́доръ Студи́та, умира́ючи, в(ъ) теста́мен(ъ)тѣ своє́мъ написа́лъ до бра́тїи своє́й такі́и слова̀: ра́дуюсѧ, и́жъ з(ъ) тогѡ̀ свѣ́та до нба иду̀, з(ъ) те́мности до свѣ́тлости, з(ъ) нево́лѣ до волности, з(ъ) чужо́гѡ до́му до ѡ(т)чи́зны, бѡ є́стемъ пришле́цъ, я́кѡ всѝ ѡ(т)цѝ мои́. Чита́й Бароне́уша, ро́къ ѡкѕ. ѡписую́чогѡ, та́мъ то́й теста́ментъ // стгѡ Ѳеѡ́дора Студи́-
13 ты зна́йдешъ.

Та́кже Ге́рѡнъ, патрїа́рха Ан(ъ)тїѡхи(и)скїй, до стгѡ Игна́тїѧ, мчника своє́гѡ, антецессо́ра, моли́л(ъ)сѧ, мо́вѧчи: ѡ(т)че Игна́тїй, колесни́ца Іилскаѧ и возни́ца єгѡ̀, уйшо́лесь смрти, з(ъ) землѣ до нба перелетѣ́ле(с), коро́ну таку́ю и вели́кую вы́служилесь и во(и)ну̀ бжїю весе́лую выгра́ле(с),

по́мнѣ на тогѡ̀, кото́рого вы́ховалесь, блгослове(н)ный мчнику, и розмовла(и) зо мно́ю, я́ко сь пе́рвѣй чини́лъ. Ту́ю млтву Геро́нову Баро́нѣуш(ъ), ѡпису́ючи ро́къ рі, припомина́єтъ.

Та́кже стый Іѡа́нъ Златоу́стый то(л)ку́ючи тыи слова̀ Па́вловы, ко филипи(с). напи́санныи: чтѡ̀ изволю̀ не вѣмъ, ѡдержи́мъ є́смъ ѡ(т) ѡбо́ю, жела́нїє имы(и) разрѣши́тиса и съ Хр(с)то́мъ бы́ти. То(л)ку́ючи то́є в(ъ) бе́сѣдѣ д, мо́витъ: чтѡ̀ изво́лю не вѣмъ, чтѡ̀ глѣши, хотѧй ѡ(т)сю́ду къ нбсѝ преста́витиса и съ Хр(с)тѡ(м) // бы́ти, зачи́мъ на посланїє а. къ кори(н)ѳомъ гоми́лїа лѳ. стгѡ Іѡа́на Златоу́стагѡ гды мо́витъ: а́ще бѡ тѣлѡ не воста́єтъ, невѣнча́нна дша̀ пребыва́єтъ внѣ блаже́нства ѡ́нагѡ, є́же на нбсе́хъ. Не проти́вит(ъ)са та́а нау́ка стгѡ Іѡа́нна Златоу́стагѡ пе́ршой нау́цѣ єгѡ̀, бѡ ту́тъ ѡ́нъ мо́витъ: же по́ки тѣло не воскре́снетъ, по́ты дша̀ сама̀ зоста́нетъ, не ѡдержа́вши доскона́логѡ вѣнца̀ и доскона́лыхъ блже(н)ствъ нб(с)ныхъ, кото́рїи бу́детъ мѣти, гды́ са з(ъ) тѣломъ злу́читъ. Єдна́къ и тепе́ръ душа̀ сама̀ в(ъ) нбѣ ма́єтъ вѣне́цъ и блже(н)ства, а́ле не доскона́лый єщѐ, кото́рїй тылкѡ само́й дши́, а не тѣлу нале́житъ. 13 зв.

Та(к)же стый Аѳана́сїй Вели́кїй в(ъ) жи́тї(и) сто́гѡ Анто́нїа Вели́кагѡ написа́лъ, же стый Анто́нѣй ви́дѣлъ аггловъ, ко//то́рїи неслѝ до нба дшу 14 сто́гѡ Аммо́на пусте́лника, зачи́мъ кве́стїа к. с. Аѳана́сїа гды мо́витъ: чи ю́жъ принали прв(д)ныи добра̀ свои и грѣшныи кара́н(ь)е. Ѿ(т)вѣтъ: бына́мнѣ(и) стму Аѳана́сїю не проти́вит(ъ)са, бѡ та́а кве́стиа у́читъ, же стыи єщѐ ве́длугъ тѣла до́бръ нб(с)ныхъ и грѣшнїи кара́на в(ъ) пе(к)лѣ не приналѝ, тылкѡ самыи дши стых(ъ) в(ъ) нбѣ и грѣшнїи в(ъ) пе́клѣ без(ъ) тѣла зна(и)дуютъса, а тѣла и́хъ на землѝ, бѡ єслѝ бы стый Аѳана́сїй в(ъ) то́й кве́стїи своє́й науча́лъ, же ду́ши стыхъ єщѐ на нбѣ не знайду́ют(ъ)са, бы́лъ бы собѣ само́му проти́вный, понева́жъ мо́витъ, же дшу а́ггли неслѝ до нба стгѡ Аммо́на пусте́лника.

Живо́тъ сто́гѡ Юсти́на филѡсо́фа и мчника ѡпису́ючи, стый Гїєрѡнѣмъ повѣда́єтъ: тепе́ръ з(ъ) Ісомъ, снѡмъ бжїи(м), // кролю́єтъ в(ъ) нбѣ навѣки вѣко́м(ъ). 14 зв.

Стый Гїєрѡ́нѣмъ в(ъ) жи́тїи сто́й Блези́лли вдовы̀ написа́лъ єѝ коро́ткїй живо́тъ. Вѣчною са па́матю в(ъ) моим(ъ) писа́ню нагоро́дитъ та́а, кото́раа з(ъ) Хр(с)тѡ(м) живе́тъ в(ъ) нбѣ и в(ъ) лю́дской па́мати жи́ти бу́детъ.

Кли́нѡ, еп(с)кпъ, в(ъ) Ри́мѣ до сто́и му́ченици Пелаѓии пришо́лъ и такїй на́писъ учини́лъ: Двца Пела́ѓїа бгу сама́ са ѡфѣрова́ла за єгѡ̀ пра́вду ажъ до ко(н)ца̀ са зоставла́ла. Тѣлѡ єѝ ту́тъ ѡ(д)почива́єтъ, а дша̀ в(ъ) нбѣ з(ъ) аггла́ми кролю́єтъ. В(ъ) жи́тїи стыа Пела́ѓїи. // 15

ДОВѠДИ З(Ъ) КНИГЪ ЦРКѠВНЫХЪ НАУЧАЮТЪ НАСЪ, ЖЕ СТЫИ В(Ъ) НБѢ СѦ ЗНАЙДУЮТЪ

Прѡлѡгъ московскїй, року≠ахоє. друкованый, свѣдчит(ъ), же с. в(ъ) нбѣ сѧ зна(и)дуют(ъ)

Стыхъ мчниковъ Ѳеѡдора, Мнаха, Юлїана и Киѡна гды за Ха замордо-
ванѡ, стиѧ ихъ души в(ъ)зыйдоша на нбѡ радующесѧ. Євогда и Онисифо-
ра Прологъ споминаєтъ: сей в(ъ) лицѣ прв(д)ныкъ, честенъ и с(ъ) ап(с)толомъ
Єѵодомъ водворѧет(ъ)сѧ въ нб(с)ныхъ селенїихъ. Стый Єѵсевїй за Хр(с)-
15 зв. та гды // мечемъ былъ забитый, в(ъ)зы(и)де на нбса радостенъ. В(ъ)
житїи стогѡ Пафнутїѧ написанѡ: пожилъ времѧ немалѡ и тако ѡ(т) земли
престависѧ къ нб(с)нымъ обителемъ. кѳ. днѧ того жъ м(с)цѧ ноемврїѧ Про-
логъ споминаєтъ стгѡ мчника Парамона, которогѡ гды за Хр(с)та погане
забили, к(ъ) нб(с)ны(м) селѡ(м) преложиша. То(т) же м(с)цъ декамврїй г.
днѧ споминаєтъ сщенномученика Ѳеѡдора, патриѧрху Алеѯандрїйскогѡ,
которому гды за Ха голову ѡ(д)тѧто, сщен. дхъ є(г)[о] в(ъ)зы(и)де на нбса,
че(ст)ноє же тѣлѡ єгѡ положенѡ бысть въ Алеѯа(н)дрїи.

М(с)цъ Іануарїй кг. днѧ споминает(ъ) сщенномучениковъ Климента
и аггела, ѡ которыхъ написанѡ: въ нб(с)ныхъ водворишасѧ обителехъ.
Того жъ м(с)цѧ іануарїѧ кє. днѧ Прологъ споминаєть є(д)нѡ(г)[о] чловка
16 побожнагѡ, которїй гды умирал(ъ), // люде, при нимъ будучи, славили бга
и спѣвали, але ѡнъ заволалъ: молчите, мо(л)чите, а не слышите, коль вели-
кїи гласѧ(т) хвалы на нбсехъ. В(ъ) той часъ стаѧ таѧ душа ѡ(т)ѧта бысть
ѡ(т) телесе и такѡ разумѣша, якѡ приѧта єстъ на нбѡ душа єгѡ.

М(с)цѧ феврурїѧ ѕ. днѧ споминаєтъ стую мученицу Марѳу, котораѧ
до Марїи мовила: днесь будемъ въ Іерусалимѣ нб(с)номъ и приступи спеку-
латоръ, ѡ(т)сѣче има ч(с)ныѧ главы.

Того жъ м(с)цѧ априлѧ зї. днѧ Проло(г) споминаєтъ стгѡ мчника Анд-
риѧна, которогѡ за Хр(с)та гды балвохвалци в(ъ) пѣчъ огненную вкинули и
тѣлѡ єгѡ спалили, духомъ в(ъ)зыйде къ бгу на нбѡ.

Того жъ м(с)цѧ маѧ ла. днѧ Пролог(ъ) споминаєтъ мчника философа,
16 зв. которого мучили погане за Ха и положили єгѡ // на ложку, привѧзавши за
руки и за ноги в(ъ) пїє(н)кномъ ѡгородѣ, и казали до негѡ прїйти невѣстѣ
нецнотливой, котораѧ до негѡ шпетныи и вшетечныи слова мовила. Ѡнъ
языкъ свой ѡд(ъ)кусивъ и очи єй кровю заплевалъ. Потом(ъ) голову єму
ѡд(ъ)тѧли и єст(ъ) веселѧсѧ вѣчнѡ на нб(с)се(х) [!].

Того жъ м(с)цѧ іюлѧ ла. днѧ Прологъ споминаєтъ стую мученицу Иули-
ту, которую судѧ казалъ в(ъ) пѣчъ огненную в(ъ)кинути, але пѣчъ душу єй

на нб(с)ный кру́гъ посла́ла, ч(с) же тѣло еѧ̀ соблюде́сѧ цѣлѡ и огне́мъ неприкоснове́ннѡ.

Сvмеѡ́нъ з(ъ) Єде́са длѧ̀ Хр(с)та̀ глу́пїй ѓды̀ уме́ръ, жи́дъ, ѡд(ъ) не́гѡ до Хр(с)та̀ наверне́ный, ви́дѣлъ аггловъ и ди́вную и́хъ музи́ку чу́лъ и мо́вилъ: блгослове́нны(и) е́стесь, глу́пче, и́жъ не ма́ючи люде́й до спѣва́ннѧ и проце́сїи, ма́ешъ з(ъ) нба музи́ку и ѡбхо́дъ. В(ъ) жи́тїи стго́гѡ Сvмеѡ́на // 17
Хр(с)та̀ ра́ди юроди́вогѡ.

Никола́й сты́й, еп(с)кпъ Мvрликийскїй, умира́ючи, ви́дѣлъ агглѡвъ и мо́вилъ: г(с)ди, в(ъ) ру́цѣ твои̑ предаю̀ ду́ха моє́гѡ. То́є мо́вачи, до нба вы́шолъ. В(ъ) жи́тїи єгѡ̀.

В(ъ) жи́тїи преп(д)бнагѡ Ти́та, презви́терѧ Пече́ркогѡ [!], написанѡ: ду́хомъ ра́вно аггл(ь)скимъ в(ъ) го́рноє нбѡ на вѣ́чный поко́й во(з)несе́нъ рука́ми пре́жде явлши(х)сѧ а́гловъ.

Патери́къ Пече́рскїи в(ъ) жи́тїи стго́гѡ Нифо́нта повѣда́етъ: поло́женѡ бы́сть тѣлѡ єгѡ̀ в(ъ) пеще́рѣ преп(д)бнагѡ Феѡдо́сїѧ, ду́хомъ же сты́мъ пред(ъ)стои́т(ъ) пр(с)то́лу вл(д)ки Хр(с)та̀ идѣ́же неразлу́чнѡ наслажда́ющесѧ неизрече́нныхъ нб(с)ныхъ красо́тъ и ѡ на́съ да мо́лятсѧ.

Напи́санѡ в(ъ) жи́тїи преп(д)бнагѡ Ни́кѡна, Пече́рского за́конника: ду́хомъ в(ъ)ні́йде во насле́дїє нетлѣ́нноє, соблюде́нноє на нбсех(ъ) єгѡ̀ ра́ди. В(ъ) жи́тїи преп(д)нагѡ Ісáкїѧ, // затво́рника Пече́рскогѡ, написанѡ: 17 зв.
се́й до́брїй во́инъ Хр(с)то́въ, и́же пе́рвїє ѡ(т) врага побѣжде́нъ бы́сть послѣ́ди побѣ́ду прїа́ть и цр(с)твїє нб(с)ноє получѝ.

Ѡнїй Єvфи́мїй, чудо́вный архимандрита, тогѡ̀ ро́ку до нба везва́ный е́ст(ъ) з(ъ) тогѡ̀ свѣ́та, ѡ кото́ромъ шеро́кѡ у́чень єгѡ̀ Кири́лъ написа́лъ.

Науча́єтъ на́съ вѣ́рити Ѿктои(х), же сты́й ю́жъ в(ъ) нбѣ су́т(ъ)

Бѡ та́мъ въ вто́рокъ гла́съ г҃, пѣ́с(н) и҃, сти(х) д҃. мо́витъ: тѣ(м) же, вѣнцено́сци, на нбсе́хъ лику́ете, сла́вныи страстоте́рпци. Та́мъ же, гла́съ д҃. въ вто́рокъ пѣ́снь ѳ҃, сти(х) д҃. мо́ви(т): ра́дую(т)сѧ съ ч(ст)ными нбса̀ аггли душа̀ ва́ша блже́нїи стѧжа́вше.

Науча́єт(ъ) на́съ вѣ́рити и Трифоло́гїѡ(н), же с҃. ю́жъ в(ъ) нбѣ су(т).// 18

Бѡ іюнѧ вї днѧ̀, кано́нъ пѣ́снь г҃, сѣда́лен(ъ) гласъ д҃. до преподо́бнагѡ Ѡну́фрїѧ мо́витъ: при́ѧлъ єсѝ нестарѣ́ющеєсѧ нб(с)ноє цр(с)твѡ, в(ъ) не́м(ъ) же ннѣ водворѧ́асѧ, помина́й чту́щихъ тѧ.

Та́мъ же апри́лѧ кг. днѧ̀, кано́нъ пѣ́снь а҃, сти́хъ в҃. до стго́гѡ великому́ченика Геѡ́ргїѧ мо́витъ: я́кѡ бога(т)ство пресла́внѡ, въ нб(с)ныхъ тѧ сокро́-

вищахъ положѝ, подвигополо́жникъ. Та́мъ же іюлѧ кд. днѧ̀ конда́къ, гла́съ д. до сто́и мчници Христины мо́витъ: свѣтови́днаѧ голуби́ца позна́на бы(ст), кри́лѣ иму́ща зла́тѣ и къ высотѣ нб(с)нѡй возлетѣ́ла єсѝ, Христи́нѡ ч(с)тнаѧ.

Та́мъ же авгу́ста в. днѧ̀, конда́къ, гла́съ ѕ. до сто́гѡ первому́ченика Стефа́на мо́витъ: всехва́лне Стефа́не, пе́рвѣй на землѝ за Хр(с)та̀ изліа́лъ єсѝ
18 зв. кров(ъ) блаже́нне, пе́рвый ѡ(т) не́гѡ побѣ́днымъ въ(н)//цемъ увѧзе́сѧ на нбсе́хъ, ѧ́кѡ страда(л)цемъ нача́лѡ. Та́мъ же м(с)цѧ дека́мріѧ д. днѧ̀, кано́н(ъ), пѣсн д, сти(х) г. до сто́й великому́ченици Варва́ры мо́витъ: прама́ти хи́тростьми лсти́вагѡ прел(ъ)сти́вшисѧ пе́рвіє, ѡ(т) сла́дости изгна́на бы(ст) ра́йскіѧ. Варва́ра же сегѡ̀ прел(ъ)сти́вши в(ъ) нб(с)нѣмъ черто́зѣ нн҃ѣ водворѧ́єт(ъ)сѧ, зачи́мъ єслѝ ктѡ̀ повѣда́єтъ, же ту́тъ при́шлїй ча́съ розумѣ́єтъсѧ, нерозу́мны(и) тѡ є́стъ и ґлу́пїй герети́къ, бѡ ап(ст)лъ Па́велъ мо́витъ: ви́димъ у́бѡ нн҃ѣ ѧ́кѡ же зерца́ломъ богада́нїихъ, тогда́ же лице́мъ къ лицу̀. Ту́тъ ап(с)толъ науча́єтъ, же тепе́ръ мы, на землѝ живучѝ, ви́димъ бга през(ъ) створе́не, през(ъ) пи́смѡ сто́є, през(ъ) фиґу́ру, кото́рїи сѧ зе(р)ца́ломъ и за́гадками называ́ю(т), а в(ъ) нбѣ ю́жъ бга лице́мъ ко лицу̀ бу́демо ви́дѣти, бѡ ю́жъ
19 тыи зверца́дла и зага(д)ки // та́мъ зопсу́ют(ъ)сѧ, а́ле ю́жъ сты́и без(ъ) ты́хъ зверца́делъ и без(ъ) ты́хъ зага́док(ъ) в(ъ) нбѣ ви́дѧтъ бга въ тр(о)ци єди́нагѡ, бѡ Трифоло́ґій дека́мвриѧ є. днѧ̀ на вели́цей вече́рни стихи́ра сла́ва, гла(с) ѕ. до Са́вы сто́гѡ мо́витъ: нн҃ѣ на нбсе́х(ъ) зерца́ломъ раздрѣши́вшим(ъ)сѧ, блаже(н)не чи́стѣ назира́єши сту́ю тр(о)цу. Зачи́м(ъ) тепере́шнїй ча́съ ту́тъ, не при́шлїй розумѣ́єт(ъ)сѧ. До тогѡ̀ в(ъ) то́м(ъ) же Трифоло́ґїи ма́рта ѳ днѧ̀, стихи́ра гла(с) в. на утрени по єѵ(г)лїи до м. му́чениковъ мо́витъ: пройдо́сте скво́ѕѣ о́гнь и воду и вні́йдосте во цр(с)твѡ нб(с)ноє.

Ту́т(ъ) єслѝ при́шлїй ча́съ розумѣ́ет(ъ)сѧ, же ты́и мчникове ма́ютъ єщѐ внїйтѝ въ цр(с)тво нб(с)ноє, те́ды ма́ютъ ѡны през(ъ) ого́нь и во́ду прехо́дити, а єщѐ не перешлѝ. А́ле мы вѣ́римѡ, же ю́жъ ѡны през(ъ) ого́нь и во́ду пере-
19 зв. йшлѝ, ю́жъ то́й ча́съ пре́ш//лый, зачи́мъ тре́ба вѣ́рити, же ю́жъ ѡнѝ въ цр(с)твѡ нб(с)ноє войшлѝ, и тѡ̀ ю́ж(ъ) є́стъ ча́съ прешлый. Єщѐ в(ъ) то(м) же Трифоло́ґїи, дека́мврїѧ ѕ. днѧ̀, пѣснь ѳ, сти(х) в. до сто́гѡ Никола́ѧ мо́витъ: неизрече́нную сла́ву ѧ́снѡ зрѧ̀ ѡ(т) нб(с)ны(х) кру́гъ, пѣвца своѧ̀ назира́єши. Ту́тъ ґдѝ мо́витъ: ѡ(т) нб(с)ныхъ кру́говъ хва́лцовъ твои́хъ ви́дишъ — пыта́ю тебѐ, чи при́шлый ча́съ, чи тепе́рѣшнїй зна́чи(т)сѧ. Єслѝ тепе́решнїй, те́ды ю́жъ тепе́ръ с. Никола́й на нбѣ є́стъ, єслѝ за́сь при́шли(и) ча́съ зна́чит(ъ)сѧ, кото́рїй бу́детъ по ско(н)че́н(ъ)ю свѣ́та и по стра́шномъ су́дѣ, те́ди сты́й Никола́й по сконча́н(ъ)ю свѣ́та на нбѣ бу́детъ ме́шкати, а мѝ на землѝ бу́демъ ме́шкати и єгѡ̀ хвалити и сты́й Никола́й з(ъ) нба на́съ, хва́лъцовъ свои́хъ, бу́детъ ви́дѣти. А́ле тѡ̀ непра(в)да є́стъ, хиба̀ шале́ный та́къ

мо́вит(ъ), // бѡ̀ по стра́шномъ су́дѣ и мы в(ъ) нбѣ з(ъ) с͠. Никола́ємъ жи́ти бу́демѡ, ма́ємѡ таку́ю вѣ́ру и надѣ́ю и ю́жъ на то́й ча́съ на нбсныхъ кру́га(х) бу́де(м) поспо́лу з(ъ) с͠. Никола́є(м) бга навѣ́ки хвали́ти. 20

Научаєтъ на́съ вѣ́рит(и) Мѣне́ѧ, же сты́и ю́жъ в(ъ) нбѣ су́тъ

Бѡ м(с)цѧ апри́лѧ ка. днѧ̀, на вече́рни стихи́ра а͠. до сто́гѡ мчника Іануа́рїѧ мо́вит(ъ): в(ъ) само́є тѡ нбѡ в(ъ)ше́д(ъ) идѣ́же пр(д)те́ча всѣ(х) є́стъ Іс пр(с)нѡ ѡче сегѡ̀ зрѧ̀ и видѧ̀, єго́ же а́гглы ви́дѧт(ъ). Ту́тъ, ве́длуг твоє́й головы̀ безмо́зкои, єже́ли при́шлый ча́съ зна́чит(ъ)сѧ, те́ды єщѐ не знайду́єт(ъ)сѧ в(ъ) нбѣ Іс Хс, пр(д)тч(а) всѣ́хъ, хиба̀ в(ъ) при́шлый ча́съ до нба в(ъ)ни(и)детъ, а́ле жи́домъ бы то́й бы́лъ члкъ, // тобѣ подо́бним, а не хр(с)тїѧни́номъ, кото́рий бы̀ та́къ вѣ́рилъ, понева́жъ мы, хр(с)ти́ѧне всѣ, вѣру́ємѡ, же Іс Хс в(ъ)ступи́лъ до нба и в(ъ) нбѣ сѧ знайду́єтъ. Зачимъ те́жъ и сты́й Іануа́рїй в(ъ) то́мъ же нбѣ ю́жъ з(ъ) Хр(с)то́мъ сѧ знайду́єтъ, понева́жъ до того́ жъ в(ъ)шо́лъ нба, до кото́рогѡ в(ъ)шо́лъ Іс Хс. Та́мъ же апри́ла г͠. днѧ̀, кано́нъ пѣснь д͠, сти(х) в͠. до сто́гѡ Ники́ты мо́витъ: в(ъ)зе́мъ побѣ́ды пребога́те вѣне́цъ в(ъ) нб(с)ныхъ се́лѣх(ъ) ннѣ почива́єши блаже́нне. 20 зв.

Та́м(ъ) же нѡє(м)врїѧ д͠. днѧ̀, в(ъ) кано́нѣ пѣснь ѳ͠. до преп(д)бнагѡ ѡцѧ̀ Іѡани́кїѧ вели́кагѡ мо́витъ: укрѣпи́сѧ бгу, у́мъ ти утверди́вшу, уде́ржати стра́сти, аггл во пло́ти ѡ(т)сю́ду ѡче бы́сть и съ аггелы на нбсѝ живе́ши всегда̀ нб(с)нагѡ жи́лища славне пр(с)то́лу пред(ъ)стоѧ̀ и свѣ́та невече́рнагѡ исполнѧ́єшисѧ. // 21

Та́м же ма́рта кв͠. днѧ̀ на г(с)ди возва(х) стихи́ра г͠. до сщенномýченика Васи́лїѧ Презви́тера мови́тъ: къ гра́ду нб(с)ному вѣнцено́сецъ возше́лъ єсѝ и бгу црю̀ ннѣ пред(ъ)стойши.

Та́м же ма́рта л͠. днѧ̀, пѣснь ѕ͠, в(ъ) кано́нѣ, сти́хъ в͠. до стгѡ Іѡа́нна Лѣ́ствичника мо́витъ: млитвою на нбса̀ возлетѣ и вы́шнѧгѡ наслѣ́дникъ яви́сѧ жи́тиѧ соверше́нъ.

Та́м же ма́рта ла͠. днѧ̀, пѣснь г͠. в(ъ) кано́нѣ сѣда́ленъ гла́съ а͠. до сто́го Ѵпа́тїѧ мо́витъ: лику́єши съ аггелы на нбсе́хъ, ѡ на́съ молѧ́сѧ. Чита́й єщѐ всѣ мине́и, кото́рыхъ вı͠. є́стъ, ты́и тебѐ вѣ́рити нау́чатъ, же сты́и ю́жъ в(ъ) нбѣ су́тъ, бѡ во всѣ́хъ двана(д)цѧти мѣне́ѧхъ таку́ю нау́ку написа́нную зна(и)деш. // 21 зв.

Научаѥтъ на(с) вѣрити Триωдїо(н) цвѣ(т)наѧ, же стыи в(ъ) нбѣ сутъ

Бѡ в(ъ) н(д)лю всѣ(х) с҃. на вече(р). на литїи сти(х) г҃, гласъ в҃. Умъ бжественнымъ реченїємъ воперисте, на нбса возлетѣсте съ аггли водворѧющесѧ, восприємълетѐ вѣчнаѧ, благаѧ.

Там(ъ) же на утрени канѡнъ, пѣснь г҃. инъ ірмосъ слава ѡ стыхъ мовитъ, наслѣдоваша обители нб(с)ныѧ радующесѧ.

Там(ъ) же на утрни канонъ, пѣснь ѕ҃. ікωсъ мовитъ до стыхъ: по всей землѝ мучени бывшїи и на нбса преселившїисѧ, стр(с)темъ Хр(с)товымъ подражавшїи.

Там(ъ) же в(ъ) канѡнѣ пѣснь ѳ҃. инъ ірмо(с) слава до стых(ъ) мовитъ: пр(с)тлу вл(д)чню свѣтови(д)нїи пред(ъ)стоѧще славныи собори сты(х) на нбсех(ъ) ра(з)дрѣшивши(м)сѧ зерцаломъ сѣни же мимошедшей истинными

22 явлень ми. //

Научаѥтъ на(с) вѣрити Триодїω(н) по(ст)наѧ, же с҃. южъ в(ъ) нбѣ су(т)

Бѡ в(ъ) суботу сирную на хвалите(х) сла(в) гла(с) ѕ҃. мови(т): преп(д)бныи ѡцѝ, въ всю зе(м)лю изыиде вѣщанїє исправленїй вашихъ, тѣм(ъ) же на нбсехъ ѡбрѣтосте мздѹ трудовъ вашихъ. Там(ъ) же в(ъ) неделю а҃. поста на велицей вечерни, на литїи, слава, гласъ ѕ҃. мовитъ до пр(о)роковъ: вы бω ходотаи явистесѧ новагω завѣта Хва и приставившесѧ на нбса, тогѡ молите умирити миръ и спстѝ душа наша.

Там(ъ) же в(ъ) неделю а҃. поста, на павечерници, пѣснь ѳ҃, гласъ а҃, стихъ в҃. до пр(о)роковъ мовитъ: якω бжїи угодници съ Хр(с)томъ на нбсѝ водворѧетесѧ.

Там(ъ) же в(ъ) суботу в҃. недели поста, пѣснь з҃. инъ ірмосъ, стихъ стымъ

22 зв. и про(ч). мовитъ: мученици ч(с)тнїи, лици съ // нбсѝ пред(ъ)ставше, васъ воспѣвающи(х) блгословите и ѡстѣте, усердно скончати постноє времѧ.

Тутъ належит(ъ) припомнѣти короллариум(ъ), котороє Нѣколай Цѣховѣй єзуита в(ъ) Трибуналѣ своємъ в контроверсїи в҃. на листѣ сов. написалъ, бѡ тамъ потварѧєтъ ґрековъ, пишучи, же ґреки не признаютъ єще ду[!] судногω днѧ свтыхъ в(ъ) нбѣ знайдоватисѧ и лицѐ бжїє видѣти. Але тую потваръ свою латвω трибуналѣста ѡбачитъ, читаючи книги рускїи, бω росси ω(т) ґрековъ принѧли вѣру и книги церковнїи, на словенскїй языкъ переложенїи, в(ъ) которихъ книгахъ написанω, же стыи в(ъ) нбѣ сѧ знайдуютъ и лицѐ бжоє видат(ъ), длѧ тогω и росси такъ вѣрилы перед(ъ)

тымъ и теперъ вѣратъ, бω стый Антоній Печерскій, умираючи, мови(л): южъ г(с)дь мо(и), менѐ з(ъ) телесно(г)[о] звѧ(з)//ку розвѧзавши, до блгословенногω своеи твари видѣнїѧ выпроважаєтъ, южъ минѣ до нерукотворенныхъ ѡныхъ палацовъ [нб(с)ныхъ] [3] длѧ ωдержанѧ добръ над(ъ) вш лѧкую мысль вышшихъ перенестисѧ кажетъ. 23

Так(ъ)же стый Өеωдосїй Печерскій гды умерлъ, тогѡ часу в(ъ)ночѝ над(ъ) манастыремъ Печерскимъ Свѧтославъ Ярославѣчъ, кнѧѕь Києвскій, видѣвъ столпъ ѡгненный ω(д) землѣ до нба высокій и мовилъ до своихъ: ѡтω ннѣ блгословенный Өеωдѡсїй ω(д) землѣ до нба сѧ перенеслъ. Тутъ даєт(ъ)сѧ вѣдати и видѣти, же лѣтописци рускїи Несторъ, законник(ъ) Печерскій, Сvмеѡнъ, єп(с)кпъ Володимерски(и) и Суждалскій, Полѣкарпъ, архимандрита Печерскій, вѣрилы с҃. в(ъ) нбѣ сѧ знайдовати, понева(ж) тоє в(ъ) патерику Печерскомъ написали. // 23 зв.

До тогѡ соборъ Києвскій року ҂ахм., презъ стой памѧти Петрà Могилу, метрополиту Кїєвского, учиненный, научаєт(ъ), же с҃. в(ъ) нбѣ сѧ знайдую(т). На томъ соборѣ Києвскомъ архимандрита Слуцкій Самуилъ Шицѣкъ Залескій былъ маршал(ъ)комъ, Іѡсифъ Кононовѣчъ Горбацкій, ректоръ Кїєвскій, былъ писаромъ, которїй потымъ зосталъ єп(с)кпомъ Мстиславскимъ, другимъ писаромъ былъ Іннокентїй Гѣзель, ректоръ гойскій, которїй потомъ былъ архимандритою Пече(р)скимъ. На тымъ соборѣ ω(т)цеве ученїи з(ъ) руских и з(ъ) литовскихъ краєвъ былѝ и признавали, же стыи в(ъ) нбѣ сѧ знайдую(т), длѧ тогѡ вижей мѣнованый метрополита видалъ книгу требникъ великій, ω(д) стогω патрїархи Константинополскагω сvнодалне апробованый, в(ъ) которой книзѣ геретиками тыхъ назы//- 24
ваєтъ, которыи стых(ъ) в(ъ) нбѣ не признаваютъ быти, бω тамъ на листѣ роѳ. написанω.

Порѧдокъ, якъ прїймовати приходѧчихъ ω(д) геретиковъ и про(ч). Тамъ же написанω: вызнаваю трѝ быти стани дшъ, з(ъ) тогѡ свѣта выходѧчихъ. Першїй сты(х), на нбω ω(д)ходѧчихъ и з(ъ) хр(с)том(ъ) царствуючихъ. Другій станъ ω(д)ходѧчихъ дшъ єстъ невѣрныхъ погановъ и геретиковъ и християнъ, незбожне жившихъ и без(ъ) покути умерлыхъ. И тыхъ мѣсце быти пекло и огонь геенскій. Третїй станъ дшъ єстъ з(ъ) покутою христїанъ правовѣрныхъ ω(д)ходѧчихъ, которїи не учинили доситъ за грѣхѝ свой. Такїи задержаны бываютъ в(ъ) темности, не видѧчи ωблича бз(с)когω, поки црков(ъ) ωфѣрою без(ъ)кровною, млтвами, постω(м), ялмужнами и иншими учинками добри//ми за нихъ досить учинитъ. Досить учинен(ъ)є црковноє 24 зв.
ѡнымъ єстъ помощноє ку высвобоженю ω(д) такогω задержанѧ [тω єстъ ω(д) мытарства] [4] и ку вступленю до нба и вѣденїѧ ωблича бжогω.

До тогѡ собору кїєвскогω належитъ мѣчъ духовный, глаголъ бжїй, ω(д) преωсщенна(г)[о] архиеп(с)кпа Чернѣговско(г)[о] Лазара Баранѡви-

ча учо́ногω ро́ку ≠ахѯѕ. вида́ны(и), в(ъ) кото́ро(и) кни́ѕѣ в н(д)лю всѣ́х(ъ) сты(х) написанω: таковіи вы бѣ́сте на землѝ всѣ стіи, ннѣ же найпаче съ аггли на нбсѝ бга чтетѐ гла́си непреста́нными. Та же да́лѣй написанω: ннѣ жи́тїє иму́ще на нбсе́хъ, ω(т)нюду же мы̀ спсителѧ ждемъ, моли́те єгѡ̀ да по-
25 да́ст(ь) на́мъ на землѣ су́щи(м) го́рнаа мудрствова́т(и), а не зе́мнаа. //

Пыта́н(ъ)є. З(ъ) ки́мъ стыи в(ъ) нбѣ това́риствω и мешка́н(ъ)є ма́ютъ.

Ѡд(ъ)повѣдь. Будутъ мѣ́ти стыи в(ъ) нбѣ това́риствω и мешка́н(ъ)є з(ъ) аггелами, кото́рихъ є́ст(ъ) де́вѧть хо́ровъ. В(ъ) пе́ршомъ хо́рѣ, найни́жшомъ, знайду́ют(ъ)сѧ аггли, в(ъ) другомъ архаггли, в(ъ) тре́томъ кнѧ́зства, в(ъ) четве́ртомъ вла́дзы, в(ъ) пѧ́томъ моца́рства, в(ъ) ше́стомъ па́нства, в(ъ) се́момъ ѳро́ны, в(ъ) ѡ́смомъ херуви́мы, в(ъ) девѧ́томъ хорѣ, най-
Іωа(н) .аі. вы́шшомъ, знайду́ютъсѧ серафи́мы. По всѣ́хъ ты́хъ хо́рахъ агглски(х) ме́шкаю(т) лю́де ѕ҃., длѧ тогѡ̀ мови́лъ Хс: въ до́му ѡца моєгω ѡбители мно́ги су́тъ. Зо всѣ́хъ хо́ровъ агглскихъ вы́пали ангели злы́и, зачи́м(ъ) ты́и мѣ́сцѧ
25 зв. поро́жнїи по всѣ́хъ хо́рахъ аггл(ъ)//скихъ напо́лнитъ бгъ людмѝ сты́ми, ве(д)лугъ ѱалми́сты мо́вачогω: испо́лнитъ паде́нїѧ. В(ъ) хо́рѣ агглскомъ найни́зшω(м) бу́дутъ ме́шкати дѣ́ти малы́є, кото́рїє, ѡкрести́вшисѧ, померлѝ, избавле́ны су(т) ты́лкω заслу́гами Хвыми, му́кою и сме́ртїю Хвою, а са́ми ма́лω служи́ли, а́лбо жа́днои услу́ги не учини́ли бгу. В(ъ) ты(м) же хо́рѣ агглскомъ найни́жшомъ бу́дутъ ме́шкати лю́де убо́гїи, сы́роти, в(ъ)до́вы и ты́и, кото́рїи живу́тъ в(ъ) ста́нѣ малже́нскомъ, ве́длугъ приказа́нѧ бжогω, бо аггли малы́и послу́ги бо́зкїи ω(т)праву́ют(ъ), стерегу́тъ люде́й за́вше,
Бы(т) .лв. на ко́ждомъ мѣ́сцу, ω(т) всегѡ̀ зло́гω и ωзнайму́ютъ ω(т) бга людемъ малы́и ре́чи. З(ъ) тогѡ̀ хо́ру былѝ аггли, кото́рїи стереглѝ в(ъ) доро́зѣ Іа́кωва, патрї-а́рху староза́конного, бо написанω: Іа́кωвъ идѐ на сво(и) пу(т) возрѣ́въ и
26 видѣ полкѝ бжїѧ. В(ъ) хо́рѣ арха́ггл//скомъ бу́дутъ жи́ти сще́нники и учтелѣ црко́вныи, кото́рїи вели́кимъ мона́рхомъ и потента́томъ свѣ́та тогѡ̀ вели́кїє ре́чи ωзнайму́ютъ. Ѿзнайму́ют(ъ) во́лю бжїю и приказа́нѧ бжїи, которїи пови́нни ωнѝ захова́ти, бω арха́нгели до вели́кихъ люде́й посе́лства ω(т)праву́ютъ и ωзнайму́ютъ и́мъ вели́кїи ре́чи ω(т) бга. З(ъ) тогѡ̀ хо́ру бы́лъ
Лука̀ а҃. Гаврї́илъ, кото́рїй ω(т)правова́лъ посе́лствω дω Заха́рїи и ωзнайми́лъ єму̀ ре́чъ вели́кую, же Єлисаве́ѳа, жона̀ єгѡ̀, мѣ́ла породи́ти Іωа́нна Кр(с)ти́телѧ. Ме́жи кнѧ́зствами бу́дутъ жи́ти преложо́нїи, кнѧѕѣ, царѣ, це́сарѣ, гетма́ны, воєво́ды и всѣ потента́тове, всѣ ста́ршїи, кото́рїи ме(н)шими людмѝ до́бре радѧ́тъ, ве́длугъ приказа́нѧ бжогω, не чи́нѧтъ и́мъ кри́вды, бо кнѧ́зства
26 зв. су́тъ преложо́ными по розмайтыхъ мѣ́сцахъ, провѣ́нцїахъ и // на́циахъ. З(ъ)
Данїи(л) ї. тогѡ̀ хо́ру бы́лъ кнѧ́зь, ω которомъ пр(о)рку Данї́иловѣ ωзнайми(л) агглъ, мо́вачи: кнѧ́ѕь же ца́рства Пе́рска стоѧ́ше проти́ву мнѣ двадесѧтъ и е́денъ

днь. Межи вла́дзами бу́дутъ жи́ти рыцерѣ, кото́рїи противлѧ́ют(ъ)сѧ злы́мъ ду́хомъ, войну̀ з ни́ми то́чатъ и не чи́нѧтъ грѣха̀, до кото́рогѡ ѡнѝ прова́дѧтъ, бѡ ду́хи злы́и за́вше з на́ми воюютъ, приводѧчѝ и побужа́ючи на́съ до грѣха̀. Та́къ мо́витъ ап(с)тлъ Па́вел(ъ): нѣсть нам(ъ) бра(н) ко пло́ти и кро́ви, но к(ъ) нача́ломъ и вла́стемъ и миродержи́телемъ тмы̀ вѣка сегѡ̀, къ ду́ховомъ злобы̀ под(ъ)нб(с)нымъ, кото́рїи теды лю́де з(ъ) ду́хами злы́ми войну̀ то́чатъ, не зезволѧ́ючи на грѣ́хъ, до кото́рогѡ ѡнѝ побужа́ютъ. Ты́и су́ть ры́церѧми вале́чными и бу́дутъ жи́ти ме́жи вла́дзами, бѡ вла́дзы ма́ютъ мо́цъ над(ъ) ду//хами злы́ми, войну̀ з ни́ми то́чатъ и гаму́ютъ и́хъ, жебы̀ людемъ 27
не шко́дили. З(ъ) тогѡ̀ хо́ру бы́лъ Рафаилъ, кото́рїй порва́лъ Асмоде́ѧ, ду́ха зло́гѡ, и привѧза́лъ єгѡ̀ на пу́щи Єгипетской, жебы̀ То́вїи не зашко́дилъ. Тѡ́вїа ӣ.
Ме́жи моца(р)ствами бу́дутъ жи́ти чудотво́рци, кото́рїи чу́да чи́нѧтъ, напри́кладъ, кото́рїи в(ъ) болотѣ бу́дучи, не калѧ́ют(ъ)сѧ. Боло́томъ е́стъ тѣлѡ на́ше человѣ́чеє, бо з(ъ) боло́та е́стъ учине́нно. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ бгъ до люде́й: я́кѡ бре́нїє пу́ти погла́жду и́хъ, я́ко боло́то на доро́зѣ з(ъ)гла́жу и́хъ. В(ъ) то́мъ боло́тѣ, в(ъ) тѣлѣ, дша на́ша розмайтыми грѣха́ми калѧ́єтсѧ, длѧ того вола́лъ ап(с)тлъ Па́велъ: ѡкаѧ́ненъ а́зъ чл҃вкъ, ктѡ̀ мѧ̀ изба́ви(т) ѡ(т) тѣла смрти сеѧ̀. Кото́рїи теды лю́де в(ъ) тѣлѣ смртномъ живучѝ, грѣхо́въ хоронѧ́тсѧ, тїи чу́да чи́нѧтъ, в(ъ) боло́тѣ // бу́дучи, не калѧ́ют(ъ)сѧ, зачи́мъ бу́дутъ жи́ти ме́жи моца́рствами, бо моца́рства чу́да на свѣтѣ чи́нѧтъ и през(ъ) 27 зв.
ни́хъ бгъ да́єтъ мо́цъ людемъ — чине́нѧ чу́довъ. З(ъ) того̀ хо́ру бы́лъ аггл҃ъ, Данїи(л). г҃.
кото́рїй ѡборони́лъ ѡ(т) огнѧ̀ въ Вавѵлѡ́нѣ тро(х) мл(д)нцовъ — Сидра́ха, Миса́ха и Аведнагѡ, же ѡнѝ в(ъ) печѝ огни́сто(и) не згорѣли. Межи па(н)ствами бу́ду(т) жи́т(и) дѣвстве(н)ники, за́конники и пусте́лники, кото́рїи над(ъ) тѣломъ свои́мъ пану́ютъ, не чи́нѧтъ грѣха̀, кото́рогѡ тѣлѡ пожада́єтъ и до кото́рого и́хъ прова́дитъ, бѡ па́нства над(ъ) и́ншим(и) аггла́ми пану́ютъ и мѣстѡ слу́гъ други(х) аггловъ ма́ю(т). З(ъ) тогѡ̀ хо́ру бы(л) аггл҃ъ, кото́рого ви́дѣлъ стый Іѡа(н) Бгосло(в) в(ъ) ѡбавле́нїю до и́нши(х) чоты́ро́хъ аггловъ, держа́чи(х) четы́ри вѣ(т)ры зе́мнїи, вола́ючо(г)[о]: не вредѣте ни зе(м)лю, ни мо́ре, ни дре́ва, до(н)деже запечатлѣ́ем(ъ) рабы̀ ба нш҃его на челѣ(х) и(х). Ме́жи ѳро́нам(и) бу́ду(т) // жи́ти су́дїи, кото́рїи справедли́ве су́дѧт(ъ) бога́тогѡ и убо́гогѡ, зна́ємогѡ и незна́ємогѡ, бѡ ѳтрѡ́ни [!] справедли́вость бо(з)кую в(ъ) собѣ ма́ютъ и людей справедли́вости научаютъ. 28
З(ъ) тогѡ̀ хѡ́ру бы́лъ ѳрѡ́нъ огни́стый, з ко́лами огни́стыми, на кото́ромъ сидѣлъ бгъ ѡц҃ъ. Та́къ мо́витъ пр(о)ркъ Данїи́лъ, кото́рїй то́є ви́дѣ(л): ве́тхїй дньм(и) сидѧ́ше. Да́лѣ(и) мо́витъ: пр(с)то́лъ єгѡ̀ пла́мы о́гненъ, кѡ́леса Данїи(л) з҃.
єго̀ огнь палѧ̀. В(ъ) хѡ́рѣ херуви́мскѡм(ъ) бу́дутъ жи́ти ап(с)ли, пр(о)ро́ки, єпи́скопове, архиєп(с)кове [!], митрополи́тове, патрїа́рхѡве, кото́рїи ма́ютъ в(ъ) собѣ му́дрость, вѣдаютъ таємни́ци бз(с)кїи и людей таємни́ц(ъ) бз(с)кихъ научаютъ, бѡ херуви́ми ма́ютъ му́дрость, ѡнѝ найба́рзѣй розумѣютъ тає́мници бз(с)кїи и людей до зрозумѣва́нѧ тає́мницъ бз(с)кихъ приво́дѧтъ. З(ъ) тогѡ̀ хѡ́ру былѝ херуви́ми з(ъ) мно́гими очи́ма, // кото́рихъ ви́дѣлъ пр(о)ркъ Іезекїи́ль, бѡ мо́витъ: всѧ̀ же телеса̀ и́х, и хребтѝ и(х), и ру́цѣ 28зв.
и́х(ъ), и крили и́хъ, и ко́леса по́лна оче́съ, през(ъ) тїи о́чи зна́чит(ъ)сѧ му́д-

Ιεзекіи(л). ĩ. рость великаѧ, которую маютъ херувимы и людей ѡной научаютъ. В(ъ) хорѣ
серафим(ъ)скомъ найвышшомъ будутъ жити мчники, которіи бга любѧтъ,
крѡвъ свою за Хр(с)та розливаютъ, муки терпѧтъ и смрть поды(и)муютъ,
бѡ серафими найбарзѣй любовію до бга запалѧют(ъ)сѧ и людей побужають, жебы бга любили. З(ъ) тогѡ хѡру былъ серафимъ, которогѡ виделъ
Ісаиѧ ѕ̃. пророкъ Ісаиѧ, якѡ самъ мовитъ: пустисѧ къ мнѣ єдинъ ѡ(т) серафимъ и
в(ъ) руцѣ имѧше угль горѧщъ, єгѡ же клѣщами в(ъ)зѧтъ ѡ(т) олтарѧ и прикоснусѧ устъ мои(х). Угль горѧщи(и) значи(т) любов(ъ), которою сѧ до
29 бга серафіми запалѧют(ъ) и до тоєи любви людей побужають. //

ДРУГОЄ МѢЙСЦЕ ЄСТЪ ПЕКЛѠ, ДО КОТОРОГО ИДУТЬ ПО СМРТИ ДУШИ ПОГАНОВЪ, МАХОМЕТАНОВЪ, БАЛ(Ъ)ВОХВАЛЦОВЪ, ЖИДОВЪ, ГЕРЕТИКОВЪ И ХРИСТІАНЪ БЛГОЧЕСТИВЫХЪ, КОТОРИЄ ПОМЕРЛИ В(Ъ) ГРѢХАХЪ СМЕРТЕ(Л)НЫХЪ БЕ(З) ПОКААНІѦ БЕ(З) ИСПОВѢД(И), НЕ ЖАЛУЮЧИ ЗА ГРѢХИ СВОИ

Двѣ мѣсца в(ъ) пеклѣ сѧ знайдую(т). Єднѡ называєт(ъ)сѧ ѡ(д)хлань пеке(л)наѧ, в(ъ) котором(ъ) были с̃. ѡ(т)цы прирожоногѡ и старогѡ закону ажъ до
пристѧ Хр(с)товогѡ, але тамъ не терпѣли жадноѝ муки, тилкѡ бга не виделы
29 зв. и ѡчекивали Хр(с)та з(ъ) ѡхотою // и сподѣвалисѧ, же ихъ з(ъ) ѡ(д)хланѣ
Бы(т) лз. пеке(л)нои выпровадитъ. Тую ѡд(ъ)хлань пекелную называєтъ пекломъ Іаковъ, патріаха [!] старозаконный, ѡ снѣ своємъ Іѡсифѣ мовачи: да снійду къ сну моєму сѣтуѧ въ адъ. З(ъ) тоєи ѡ(д)хланѣ пекелнои моц(ъ)ю бозкою виправаженый былъ пророкъ Самуилъ длѧ Саула царѧ Іилского, до
ã. Ца(р) ки. которогѡ мовилъ: что вопрошаєши мѧ, гды (ж) ѡ(т)ступилъ єсть ѡ(т) тебѣ и
предасть г(с)дь Іилѧ с тобѡю в(ъ) руки иноплеменныкъ и утрѡ ты и синове
твои падутъ с тобою и пѡлкъ Іилевъ, дасть г(с)дь в(ъ) руцѣ иноплеменико(м).
З(ъ) ѡ(д)хланѣ пекелнои моц(ъ)ю бозкою выпроваженый пророкъ Мѡ(и)сей на гору Ѳаворскую под(ъ) часъ преѡбраженіѧ Хр(с)тово(г)[о] и(з) Хр(с)томъ розмовлѧвъ и знову пошолъ во ѡ(д)хлань пекелную и тамъ ѡзнайми(л)
30 стымъ ѡ(т)цомъ старозаконнои црквы, // же южъ пришолъ на свѣтъ мессіѧ
ѡбѣцаный Хс, которо(г)[о] видѣл(ъ) ѡн(ъ) на горѣ Ѳаворской и з нимъ розмовлѧлъ.

Ма(ѳ) ді. Ѡзнаймилъ в(ъ) пеклѣ стымъ ѡ(т)цомъ Іѡанъ Кр(с)титель, же Хс пришолъ на свѣтъ, бѡ Иродъ гды казалъ стѧт(и) Іѡанна Кр(с)тителѧ, на той
часъ Іѡа(н) Креститель пошол(ъ) до пекла и повѣдалъ тамъ стымъ ѡ(т)цомъ, же ѡнъ самъ Хр(с)та в(ъ) трид(ъ)цати лѣтехъ видѣвъ и кр(с)тилъ єгѡ
в(ъ) рѣцѣ Іѡрданской.

Лука в̃. Ѡзнаймилъ стымъ ѡ(т)цомъ в(ъ) пеклѣ Сνмеѡнъ праведный, же Хс пришолъ на свѣтъ, бѡ гды умерлъ Сνмеѡнъ праведный, на той часъ пошолъ дѡ
пекла и повѣдалъ тамъ стым(ъ) ѡ(т)цо(м), же ѡ(н) самъ Хр(с)та маленкогѡ
видѣвъ и держалъ єгѡ на рукахъ своихъ въ црквы Іер(с)лимской. Тую

ω(д)хла́нь пеке́лную назва́лъ Х҃с ло́нωмъ Авраа́мовим(ъ), // мо́вачи ω Ла́зарѣ убо́гомъ: бы́сть же умрѣти ни́щому и несе́ну бы́ти аггл҃ы на ло́нω Авраа́мле. 30 зв. Лука̀ з҃і.

Друго́є мѣсце в(ъ) пеклѣ є́стъ гее́нна ωгне́наѧ, которую споминалъ Х҃с, мо́вачи: а и́же речетъ юроде, повиненъ є(ст) гее́нѣ ωгне́нной, по́тымъ ґды̀ Х҃с умеръ за грѣхѝ на́ши, на тώй ч҃асъ дш҃а Хр(с)то́ва з(ъ)ступи́ла до пе́кла, бω мо́витъ ап(с)лъ Пе́тръ: сущимъ въ темни́ци дх҃омъ соше́дъ пропо- вѣда̀. Тре́тегω дн҃ѧ̀ вы́шолъ Х҃с з(ъ) пе́кла и ви́провадилъ ω(т)то́ль души ст҃ы́хъ ω(т)цо́в(ъ) староза́конной ц҃ркви, вы́провадил(ъ) дш҃у Ада́мову, Нώєву, Лώтову, Мелхиседе́кову и проро́ковъ и патрїа́рховъ и́нших старозаконныхъ и впрова- дилъ и́хъ до ра́ю зе́многω, гдѐ были̇ з(ъ) Хр(с)то(м) през(ъ) четыридесѧ́тъ днїй а́жъ до вознесе́нїѧ Хр(с)тва. А ґды̀ Х҃с з(ъ) землѣ в(ъ)сту́//пова́лъ до н҃ба, на то́й ча́съ взѧ́лъ з(ъ) собо́ю и ду́ши ст҃ы́хъ ω(т)цо́въ до н҃ба, ведлугъ ѱал- ми́сты: возше́лъ єси̇ на высоту̀, плѣни́лъ єси̇ плѣ́нъ. Длѧ того̀ вы́провади́лъ Х҃с з(ъ) пе́кла ду́ши ст҃ыхъ ω(т)цо́въ ц҃ркви староза́конной и в(ъ)провадилъ до н҃ба, бω ωны̀ были̇ христїа́не. Мы̀ єстесмω христїа́не, же вѣ́римω в(ъ) Хр- (с)та, который ю́жъ пришо́лъ на свѣт(ъ), а ωны̀ были̇ христїа́не, же вѣ́рыли в(ъ) Х҃а, кото́рый єщѐ мѣ́лъ прїйти̇ на свѣ́тъ, и чека́ли ωхо́тне єгὼ. Та́къ мо́- вилъ са́мъ Х҃с до ап(с)толовъ: мно́зи пр(о)рци и ца́рїє восхотѣ́ша видѣти, я́же вы̀ ви́дите, и не видѣ́ша и слы́шати, я́же слы́шите, и не слыша́ша. Не ви́провадил(ъ) за(с) Х҃с з(ъ) пе́кла єгѵптѧ́новъ, филисти́нов(ъ), мωавѣ́товъ, амώнѣтовъ и на́родо(в) и́нших пога́но(в), бω ωны не вѣ́рыли в(ъ) Х҃а, кото- рїй мѣлъ прїйти̇ на свѣ́тъ. Ап(с)лъ // Па́велъ за́сь мо́витъ: без(ъ) вѣ́ры не- возмо(ж)нω угоди́ти б҃гу. Ты́є пога́не в(ъ) гее́нѣ ωгне(н)но(и) знайдова́лисѧ и тепе́ръ зна(и)ду́ю(т)сѧ, бо в(ъ) ту́ю гее́нну огне(н)ую до пе́кла и тепе́ръ иду́тъ лю́де грѣ́шнїи.

Ма(ѳ) .є҃. с҃. Кли(м), Але- ѯа́н(ъ). и с҃. Єпифа́- на а҃. Пе́тръ г҃. 31 Їри- не(и) кні(г) .є҃. гла(в) .є҃. Нїки- фор(ъ) кни(г) .а҃. Гїсто́рїѧ гла(в) ка҃. 31 зв. Лука̀ і҃

Та́къ научаєтъ трифолоґїώнъ м(с)цѧ іюлѧ к҃д. дн҃ѧ̀, на вели́цей вече́рни, на г(с)ди возва́хъ, стихи́ра гла́съ и҃, вихвалѧ́ючи ст҃ы́хъ страстоте(р)пецъ кнѧ- ѕе́й ру́скихъ Бори́са и Глѣ́ба и га́нѧчи братоубі́йцу и́хъ Свѧтопо́лка и мо́- вѧчи: сїѧ вѣнча́стасѧ, а ώнъ без(ъ) па́мѧти погибѐ, но си́ѧ сла́вима єста, а ώнъ в(ъ) гее́нѣ му́чит(ъ)сѧ. Та́къ научаєтъ то́й же трифолоґїω(н) м(с)цѧ ію- лѧ ѕі҃. дн҃ѧ̀, в(ъ) канώнѣ пѣ́снь г҃. в(ъ) тропарѣ на н(д)лю ст҃ы(х) ω(т)ц҃ъ: тва́- ри служи́тель я́вл(ъ)сѧ а́рїє безу́мны(и), македо́нї(и) па́ки ме́рзо(к) показа́- сѧ, в(ъ) гее́нѣ ωгне́но(и) ра́внω му́чатсѧ с(ъ) єл(л)и́ны. С҃. Їрине́й кни(г). а҃. гла́ва в҃. мо́вит(ъ): г(с)дь // б҃гъ злы́хъ, незбо́жныхъ блюзнѣ́рцов(ъ) апос- та́товъ на вѣ́чный ого́нь посыла́єтъ. Чита́й жи́тїє ст҃огω му́ченика Нїки́ты м(с)цѧ септе́мврїѧ єі҃. дн҃ѧ̀. Зна(и)дешъ та́мъ, же ст҃ый Нїки́та воскреси́лъ з(ъ) м҃ртвыхъ пога́новъ му́жа и невѣ́сту и дѣте́й двоє, которыи мо́вили до ст҃о- гω Нїки́ты: были́смω в(ъ) му́кахъ, а́ле длѧ̀ и́мени твоєгω ωжили́смω. Мѣ(л) тако́є ω(т) б҃га ст҃ы́й Мака́рїй Єгѵ́петскїй ωбѧвле́н(ъ)є, же грѣ́шнїи в(ъ) пе́клѣ

с҃ Їрї- не(и) 32 в(ъ) жити(и) с҃. м(ч). Нїки(т). в(ъ) жї- ти(и) с҃.

Макарі҄ѧ Єгvпет(ъ)с. му́ча(т)сѧ, бѡ хо́дѧчи на пу́щи, знашо́лъ го́лову чл҃вѣ́чую и пыта́лъ: ктѡ̀ є́стесь и гдѐ сѧ знайду́єшъ. Ѿ(т)каза́ла голова̀: ѧ҆ єстемъ жре́цъ пога(н)скі́й, знайду́юсѧ въ огнѣ̀, кото́рый є́стъ вели́кі́й та́къ, я́къ ѡ(т) землѣ̀ до н҃ба. Под(ъ) на́ми су́ть христиѧ́не, кото́рыи позна́ли б҃га, а не чини́ли во́лѣ єгѡ, а́ле ѡны̀ през(ъ) мл(т)вы хр(с)тіа́нъ жи́ючихъ догоры̀ в(ъ)ступу́ютъ, // а на́ши
32 зв. пога́не надо́лъ з(ъ)ступу́ютъ.

Іѡа(н) Мо́с(х) Євра(т) гла(в) .кѕ. в(ъ) цвѣ(т). дхо(в)ном(ъ) Дозна́лъ тогѡ̀ Ѳеѡфа́нъ за́конникъ, зараженый є́ресю несторіа́нскою, же грѣ́шныи в(ъ) пе́клѣ му́чат(ъ)сѧ, бѡ а́vва Кvриѧ́къ моли́лсѧ б҃гу, жебы̀ Ѳеѡфа́новѣ показа́лъ правди́вую вѣ́ру. По́тымъ єдногѡ̀ днѧ̀ ѡ девѧ́той годи́нѣ ѡба́чилъ Ѳеѡфа́нъ якого́сь чл҃вка, ба́рзо стра́шногѡ, мо́вѧчогѡ до себѐ: ходѝ ѡба́чъ пра́вду. И в(ъ)зѧ́вши єгѡ̀, прова́дил(ъ) на мѣ́сце те́мноє и смродли́воє, з(ъ) которогѡ ого́нь вели́кі́й выхо́дилъ. В(ъ) ты́мъ огнѣ̀ ви́дѣлъ Ѳеѡфа́нъ Несто́рі҄ѧ геретика̀ не́пріѧтелѧ пр(с)то́и б҃цы, кото́рую ѡ҆́нъ блюзни́лъ, не хотѧчѝ єи зва́т(и) б҃цею. Та́м(ъ) же ви́дѣлъ Ѳеѡфа́нъ в(ъ) пе́клѣ Єvти́ха, Аполлина́рѧ, Диѡско́ра, Севи́ра, А́рі҄ѧ и геретиковъ и́ншихъ и чу́лъ го́лосъ ѡ(д) ѡ҆́ного чл҃вка страшно(г)[о]: то є́стъ мѣ́сце, зготова́ноє ге-
33 ретико́мъ // и блюзнѣ́рцемъ. И на то́й ча́съ Ѳеѡфа(н) наверну́(л)сѧ до вѣ́ры правосла́вной каѳѡли́ческой.

Патери(к) ве(л). в(ъ) жи(т). єгѡ̀. Дозна́лъ тогѡ̀ ст҃ы́й Анто́ні́й Вели́кі́й, же грѣ́шныи ю́жъ в(ъ) пе́клѣ му́чат(ъ)сѧ, бѡ єдногѡ̀ ча́су гдъ̀ ѡ҆́нъ в(ъ) ке́лі́и сидѣ́лъ, пришо́лъ го́лосъ до не́гѡ: Анто́ні́й вы́йди и ѡба́чъ. Гды̀ вы́шолъ з(ъ) ке́лі́и, ѡба́чилъ ѡ҆́лбрима вели́кагѡ, стоѧ́чогѡ на землѝ, а головою дотика́ючогосѧ ѡ҆́боло(к)ов и гаму́ючо(г)[о] рука́м(и) свои́м(и) д҃ши лю(д)скі́и, иду́чі́и до н҃ба. Кото́рі́и ду́ши былѝ справедли́ві́и, ті́и про́сто шлѝ до н҃ба, не мо́глъ и́хъ злы́й ду́хъ на кшта́лтъ ѡ҆́лбрима вели́кі́й заде́ржати. А кото́рі́и былѝ грѣ́шныи, ты́и задержова́лъ и до пе́кла вруча́лъ.

Про́ло(г) ѡ Таѯі- Дозна́лъ тогѡ̀ Таѯи́ѡ҆тъ во́инъ з(ъ) Ка(р)ѳаге́ни, мѣ́ста африка́нскогѡ, же грѣ́шныи в(ъ) пе́клѣ му́чат(ъ)сѧ, бѡ ѡ҆́нъ, уме́рш(и), зно́ву до живота̀
33 зв. ѡтѣ во́инѣ Ма(р) .ки. верну́лсѧ и повѣда́лъ, // же злы́и ду́хове, порва́вши єгѡ̀, запрова́дили в(ъ) под(ъ)зе́мную темни́цу пеке́лную, гдѐ ви́дѣлъ в(ъ) му́кахъ пеке́лныхъ людей грѣ́шныхъ вола́ючихъ: го́ре на́мъ, го́ре на́мъ. А нѣ́ктѡ̀ и́хъ не слу́хаєтъ. З(ъ) тоєи темни́ци пеке́лнои зно́ву два̀ а́ггли свѣ́тлыи вы́провадили Таѯи́ѡ҆та и до гро́бу припрова́дили и каза́ли вні́йтѝ в(ъ) тѣ́лѡ своє́, гды̀ ѡ҆́нъ ѡбѣца́лсѧ за грѣхѝ своѝ поку́товати.

С҃. Григо(р). Двоєсло(в) в(ъ) кни́зѣ д҃. Єщѐ ст҃ы́й Григо́рі́й Двоєсло́въ в(ъ) кн҃зѣ д҃. в(ъ) гла́вѣ л҃. діалі́ѡ́говъ свои́хъ пи́шетъ, же Ѳеѡдори́къ аріа́нинъ кро́ль, замордова́вши неви́ннагѡ па́пу Ри́мскагѡ Іѡа́на и неви́ннагѡ сена́торѧ правосла́внагѡ Си(м)ма́ха, гды̀ са́мъ страшли́вою сме́ртю пру́дкѡ уме́ръ, на то́й ча́съ єденъ пусте́лникъ ви́дѣлъ Іѡа́на па́пу и Си(м)ма́ха сена́торѧ заби́тыхъ, кото́рі́и Ѳеѡдори́к(а) своє́гѡ
34 гла(в) .л҃. діалі́ѡг. забо́йцу звѧза́ногѡ на Липа́ри // вы́спѣ в(ъ) страшли́воє ѡкнѡ̀ пеке́лноє и в(ъ) о́гнь вкинули. Бѡ на вы́спѣ Липарѝ є́ст(ъ) гора̀, в(ъ) кото́рой горѣ̀ є́стъ я́къ пеке́лноє ѡкнѡ̀, в(ъ) кото́рогѡ ѡкна̀ ого́нь устави́чный выхо́дитъ.

Єщѐ Баро́нѣушъ, ро́къ ѱоє. описуючи, спомина́єтъ Константи́на Копро́нѣма, геретика̀ ѡкру́тногѡ, христіа́нъ правосла́вныхъ преслѣ́до́вцу, кото́рі́й,

умира́ючи, вола́лъ и мо́вилъ: живо́гѡ менѐ на ѡгѡ(н) неугаси́мый ѡсу́жено и да́нѡ. И проси́лъ, жебы̀ Мрію я́кѡ бцу хвали́ли и чти́ли, бѡ пред(ъ) ты́мъ, хотачѝ ѡ́нъ преч(с)тую мтку бжую зелжи́ти, показова́лъ мѣшокъ, грошмѝ наполне́ный похлѣбцомъ свои́мъ и мо́вилъ: мно́гѡ то́й мѣшок(ъ) ва́житъ? Ѿ(т)повида́ли похлѣбци: ти́лко ва́житъ, ко́лкѡ в(ъ) ни́мъ є́стъ. Ѡн(ъ) за(с), ви́сипавши зло́тѡ, пыта́лъ: а тепе́ръ мно́гѡ ва́житъ? Ѿ(т)повѣда́ли: нѣчо́гѡ не // ва́житъ. А ѡ́нъ, блюзнѣрца, мо́вил(ъ): та́к(ъ) и бжаа ма́тка, гдѝ в(ъ) собѣ Хр(с)та̀ мѣла, вели́кои че́сти была̀ го́дна, але гдѝ єгѡ̀ породи́ла, не была̀ ѡ(д) и́ншихъ невѣ(ст) ро́знаа. Ѡ злы́й язы́ку и глу́пый блюзнѣрцѡ, азали уроди́вши, ма́ткою перестаєтъ котораа быти? Мо́жемѡ то́є зрозумѣти з(ъ) приповѣсти Хр(с)то́вои ѡ богачу̀ и Ла́зарю, же грѣшніи в(ъ) пе́клѣ су́тъ, бѡ та́мъ Хс мо́вилъ: умре́же и бога́тый и погребо́ша єгѡ̀ и въ а́дѣ возве́дъ ѡ́чи свои̇ сы́й в(ъ) му́кахъ. Ту(т) всѣ ѡколи́чности я́сне пока́зуютъ и научаю́т(ъ), же то́й бѡга́чъ пошо́лъ до пе́кл(а) на му́ки вѣчныи. Та́к(ъ) сты́й Іѡа́нъ Златоу́стый в(ъ) каза́н(ъ)ю в. ѡ Ла́зари и Ѳеѡфила́ктъ научаю́тъ.

Мѡ́жемѡ то́є зрозумѣти з(ъ) стго Іѡа́нна Бгосло́ва, же грѣшныи в(ъ) пе́клѣ му́чат(ъ)сѧ, бо сты(и) Іѡа́нъ въ ѡбѧве́н(ъ)ю // ви́дѣлъ сме́рть и пе́клѡ, кото́ріи мертвцо́въ своихъ на су́дъ Хр(с)то́ви ѡ(т)далѝ, гдѝ мо́витъ: смрть и а́дъ даша̀ своѧ̀ мертвеца̀ и су́дъ приѧ́ша по дѣлѡмъ свои́мъ.

Чита́й єщѐ в(ъ) кни́гахъ Числа̀ гла́ву sі. Знайдешъ та́мъ, же Коре́й, Лаѳа́нъ и Авиро́нъ, проти́вники бжїи, за свою̀ ребеллѣю ѡ(т) землѝ пожертыи сутъ и живїи пошлѝ до пе́кла, бѡ̀ та́мъ написанѡ: разсѣдесѧ землѧ̀ под нога́ми и́хъ и пожрѐ ѧ̀ и дѡ́ми и́хъ и всѧ̀ люди, су́щаа съ Кореѡмъ, и ско́ти и́хъ снїйдо́ша и сі́и всѧ̀ єли́кѡ бѧ́ше и́хъ живи въ а́д(ъ) и покрѝ и́хъ землѧ̀. Та́къ сты(и) Єпифа́нїй и сты́й Гієрѡ́нимъ, ты́и слова̀ толку́ючи, научаю́тъ, кото́рыхъ нау́ки слухаючи: вѣруй же ті́и ребелѣза́нти, бунтовникѝ, пойшлѝ до мѣйсцѧ затраче́ныхъ, пошлѝ въ геє́ну. //

Му́сѣла тому̀ вѣрити Венеди́кта блу́дница, в(ъ) мѣстѣ Флоре́нцїи ме́шкаючаа, же грѣшныи в(ъ) пе́клѣ ю́жъ му́чат(ъ)сѧ, бѡ єй пречистаа два бца показа́ласѧ и мо́вила: уважа(и), цо́рко, и вѣдай ѡ то(м) запе́вне, же мно́го люде(и), кото́ріи дале́кѡ ме(н)ше грѣши́ли, нижели ти, и́ншїи єде́нъ грѣх(ъ) смерте́лный ти́лкѡ учини́ли, єднакъ до пе́кла ѡсу́жени су(т) и та́мъ му́чатсѧ.

Дозна́лъ тогѡ̀ Єврои́нъ, кото́рый зоста́лъ за́коннѣкомъ, по́тымъ з(ъ) монастырѧ̀ вы́шовъ и ви́ступилъ з(ъ) за́кѡну, и гдѝ уме́ръ, за́коннѣки нѣкото́ріи, над(ъ) рѣко́ю стоѧчѝ в(ъ)ночѝ, непотре́бными розмо́вами ба́вилисѧ и, почу́вш(и) на водѣ шу(м), пыта́лисѧ, ктѡ бы тѡ бы́лъ. Почули ѡ(т)повѣдь: діа́воли є́стесмѡ, прова́димо до пе́кла ду́шу Єврѡ́ина марша́лка надво́рногѡ кро́лѧ фра(н)ковъ, кото́рый з(ъ) монастырѧ̀ из(ъ) за́кону вы́ступилъ. Дозна́лъ тогѡ̀ У́дѡ архиє//пи́скопъ Магдебу́рскїй, кото́рїй поча́лъ вшете́чне жы́ти не то́лкѡ свѣцкимъ невѣстамъ, а́ле и мни́шкомъ гва́лтъ чини́лъ. Єдно́й но́чи, гдѝ мѣлъ при собѣ ста́ршую інокиню, пришо́лъ го́лосъ стра́шнїй до не(г)[о]: Удо́не, Удо́не, переста́нь игри́ска на ло́нїє. А́ле ѡ́нъ собѣ то́й го́лосъ мѣлъ за ѡблу́ду, зно́ву другои и тре́теи но́чи таки́й же чу́лъ

Ба(р). ро́къ ҂фоє.

34 зв.

Лу(к) .sі.

С. Іѡ(н) Зл. каза(н) .в. ѡ Ла́зарѣ Ѳеѡфи́л(ъ) .и sі. Лу(к).

35

Апо(к) .к.

Числа .sі.

Зверца. 35 зв. (д)ло при(к)ла(д). о грѣшныхъ. При(к) .ві.

Ѿ горо(д) цари(ц). на успе(н). пр(с)то(и) бци мо(ц) 36 пд.

Фу́лгазъ

книга д, глава ві. го́лосъ, але сѧ не пока́ялъ. По тро́хъ м(с)цѧхъ порва́нѡ єгѡ̀ до црквє стгѡ Маври́кїѧ, гдѐ на ѳро́нѣ золото́м(ъ) сѣдѣ́лъ Хс и, ве́длугъ росказа́нѧ Хр(с)то́вогѡ, єди́нъ во́инъ мече́м(ъ) ѡ(д)тѧ́лъ єму̀ го́лову, по́тымъ злы́є ду́хове порва́ли Удо́нову дшу ланцухо(м) огни́сты(м) звяза(н)ную до Люци́пера кнѧзѧ своє(г)[о], кото́рї(и) мо́ви(л) до Удо́на: вита́й, розшири́телю ца́рства моє́гѡ, ѡ́то ѧ̀ гото́въ є́стемъ тобѣ̀ и всѣ́мъ прїѧ́телемъ на́ши(м) за ва́шѣ услу́ги
36 зв. нагороди́ти. По́тымъ злы́и ду́хове, ве́длугъ росказа́//нѧ люциперовогѡ, порва́ли Удо́нову ду́шу и вкинули до пе́кла на му́ки вѣ́чныи.

Пыта́н(ъ)є. Чи на єдно́мъ мѣ́сцу грѣ́шныи в(ъ) пе́клѣ бу́дутъ му́читисѧ.

Ѡ(д)повѣдь. Ве́длугъ розмайтыхъ грѣхо́въ ро(з)майтыи му́ки в(ъ)
Ма(ѳ) .ѳ. пе́клѣ сѧ знайдуютъ. Є́стъ в(ъ) пе́клѣ огонь неугаса́ючїй, бѡ мо́витъ Хс: о́гнь и́хъ не угаса́єтъ. В(ъ) ти́мъ ѡгню̀ бу́дутъ горѣ́ти навѣ́ки лю́де нечи́стїи, в(ъ)шете́чники и чужоло́жники и лю́де гнѣвли́выи, бѡ ѡны̀ нечистостю, и гнѣ́вомъ запалѧ́лисѧ. Бу́детъ та́мъ зима̀ лю́таѧ, же а́жъ ѡ(д) зи́мна бу́дутъ грѣ́шнїи зуба́ми скреготати, та́къ мо́вилъ Хр(с)то́съ: та́мѡ бу́де(т) пла́чъ и
37 скре́жетъ зу́бомъ. Ту́ю зиму̀ сро́ґую бу́дутъ ты́и лю́де терпѣ́ти, кото́//рыи не ѡдѣва́ютъ наги́хъ и не прїйму́ютъ въ до́мы свои̇ убо́гихъ, при́ходневъ и калѣ́къ хо́рыхъ, кото́рыи на у́лици в(ъ) гнои̇ лежа́тъ и терпѧ́тъ незно́сноє зѣ́мнѡ ѡ(т) снѣ́гу и̇ моро́зу. Бу́детъ та́мъ това́риство з(ъ) дїа́волами бо мо́ви-
Ма(ѳ) .кє. тиметъ Хс на стра́шномъ су́дѣ до людє́й грѣ́шныхъ: идѣ́те ѡ(т) менѐ, проклѧ́тыи, въ огнь вѣ́чный, уготова́нный дїа́волу и а́нгеломъ єгѡ̀. То́є това́риствѡ з(ъ) дїа́волами бу́дутъ мѣ́ти лю́де пы́шнїи, кото́рыи тепе́ръ не хотѧ́тъ това́ришитисѧ з(ъ) людмѝ убо́гими, в(ъ)згоржаютъ(ъ) ни́ми и перено́сѧтъ и́хъ о́ко(м) своимъ. Бу́дутъ мѣ́ти това́риствѡ з(ъ) дїа́волами чаровникѝ и ворожби́тове, кото́рыи тепе́ръ, на свѣ́тѣ живучѝ, з ни́ми това́риствѡ ма́ютъ и на по́мощъ и́хъ в(ъ)зыва́ютъ. Бу́детъ та́мъ роба́къ сумлє́нѧ, кото́рый за́вше
37 зв. гри́зътиметъ чл҃вка грѣ́шнагѡ, а нѣ́ґды не бу́детъ уми//ра́ти, бѡ напи́санѡ: че́рвъ и́хъ не умира́єтъ. То́й роба́къ бу́детъ и̇сти и ша́рпати драпѣ́жниковъ, кото́рїи тепе́ръ ша́рпаютъ чужо́є до́бро и з(ъ)ида́ютъ. Бу́детъ гри́зти и ша́рпати роба́къ ѡ́жувцовъ, кото́рыи до́брую сла́ву чию̀ гризу́тъ и ша́рпаютъ. Бу́детъ то́й роба́къ и̇сти потва́рцовъ и я́бедниковъ, кото́рїи люде(и) з(ъ)и̇да́ютъ неви́нныхъ удаючѝ и потварѧ́ючи. Бу́детъ в(ъ) пеклѣ̀ смро́дъ незно́с-
Ѱа(л) .ї. ный ѡ(т) огню̀ сѣрчи́стогѡ, бѡ напи́санѡ: огнь и жу́пель [сѣрка] [5], дхъ бу́ренъ — ча́сть ча́ша и́хъ. То(и) смро́дъ бу́дутъ роско́шники терпѣ́ти, кото́рыи коха́ют(ъ)сѧ в(ъ) пахну́чих(ъ) парфу́махъ, зїолахъ и длѧ̀ ни́хъ хвалу̀ бо́зкую ѡпуска́ютъ. Бу́детъ та́мъ ро́спачъ, из(ъ) ро́спачи лю́де грѣ́шныи ра́ди
Апо(к) .ѳ. бъ уме́рти, а́ле нѣ́ґды не помру́тъ, бѡ напи́санѡ: взы́щутъ чл҃вци сме́рти и не ѡбрѧ́щутъ єѧ̀ и вожделѣ́ютъ умрѣ́ти и // бѣжи́тъ ѡ(т) ни́хъ сме́рть.
38 Ту́ю ро́спачъ, бо́ѧзнь вели́кую и фрасунокъ вели́кїй бу́дутъ терпѣ́ти лю́де запамѧтѧ́лїи, кото́рїи не ма́ютъ в(ъ) ср(д)цу своє́мъ боѧзни бжеи, не фрасу́ют(ъ)сѧ ѡ то́є, жебы̀ приказа́нѧ бжїи захова́ли и спаслѝ дшу свою̀, а́ле за́вше на свѣ́тѣ веселѧ́т(ъ)сѧ, банкету́ютъсѧ, в(ъ) музи́кахъ, в(ъ) та́н(ъ)цѧ(х) и в(ъ) кротофи́лѧхъ коха́ют(ъ)сѧ. Бу́дет(ъ) та(м) тма̀, бо мо́витъ Хс: свѧза́вше єму̀ ру́цѣ и но́зѣ, возмѣ́те єгѡ̀ и в(ъ)верзѣ́те во тму̀ кромѣ́шнюю. В(ъ)

то́й тмѣ бу́ду(т) сидѣ́ти навѣ́ки и не бу́дутъ ѡглѧдат(и) лица̀ бж҃огѡ ты́и, кото́рїи в(ъ) те́мномъ вазе́н(ъ)ю держа́тъ людей невинныхъ, не хотѧ́тъ и́хъ ви́зволити и ви́купити з(ъ) те́много вазе́на, жебы̀ лицѐ лю́дское ѡглѧда́ли.

Бу́детъ та́мъ го́лодъ, бѡ мо́вит(ъ) Хс: го́ре ва́мъ, насище́нныи ны́нѣ, я́кѡ воза́лчете. То́й го́лодъ бу́дутъ // терпѣ́ти люде ты́и, кото́рїи тепе́ръ голо́дныхъ не хотѧ́тъ корми́ти. Бу́дутъ терпѣ́ти го́лодъ и ѡбжи́рци, кото́рїи ѡби́да́ют(ъ)сѧ и за роско́шными потра́вами уганѧ́ют(ъ)сѧ, а в(ъ) по́стѣ не коха́ют(ъ)сѧ. Бу́детъ та́мъ прагне́н(ъ)є вели́коє, бо мо́ви(т) са́мъ бг҃ъ: вы же вожа́ждете. То́є прагне́н(ъ)є бу́дутъ терпѣ́ти лю́де, кото́рїи пра́гнучихъ не по́ѧтъ. Бу́дутъ терпѣ́т(и) прагне́н(ъ)є и пѧ́ницѣ, кото́рїи за́вше сѧ упива́ютъ, а в(ъ) тре́звости сѧ не коха́ютъ. Бу́детъ та́мъ тѣснота̀, кото́рую в(ъ)спомина́єтъ ап(с)лъ Па́велъ, мо́вѧчи: я́рость, и гнѣ́въ, и ско́рбъ, и тѣснота̀ на всѧ́ку ду́шу чл҃вка, творѧ́щагѡ зло́є, бѡ по́лнѡ пе́клѡ бу́детъ людей грѣ́шныхъ, єдны̀ бу́дутъ наверху̀, другїи в(ъ)сере́динѣ, и́ншїи на са́момъ днѣ̀ пеке́лномъ, я́кѡ збо́жа ґды̀ ктѡ̀ по́венъ мѣ́хъ насы́плетъ и завѧ́жетъ єгѡ̀ а́лбѡ ґды̀ // ктѡ̀ по(л)ну бо(ч)ку ры́б(ъ) накладе(т) и зашпунту́є(т) єй, та́къ бг҃ъ всѐ пе́клѡ людмѝ грѣ́шными напо́лнитъ и за́мкнетъ ѡ́ноє, жебы̀ ѡ(т)то́ль грѣ́шнїи лю́де не виходи́ли, бѡ на стра́шномъ су́дѣ, ґды̀ бу́детъ Хс мѡ́вити дѡ людей грѣ́шны(х): иде́те ѡ(т) менѐ, проклѧ́тыи, въ о́гнь вѣ́чны(и), на то́й ча́съ земла̀ под(ъ) грѣ́шными лю(д)м(и) росту́пит(ъ)сѧ, я́кѡ ростули́ласѧ под(ъ) Даѳа́номъ и Авирѡ́номъ, и упаду́тъ всѣ̀ грѣ́шнїи до пе́кла. По́тымъ зно́ву земла̀ на своє́ мѣ́йсце зы́йдетъсѧ и и́хъ покры́єтъ, зачи́мъ в(ъ) пе́клѣ, я́къ в(ъ) скри́нѣ желѣ́зной тѣсно́й, грѣ́шнїи лю́де бу́дутъ зам(ъ)кне́ны навѣ́ки, ве́длугъ слѡ́въ Хр(с)то́вы(х): иду́тъ сїи в(ъ) му́ку вѣ́чную. Ту́ю тѣсноту̀ бу́дутъ терпѣ́ти лю́де, котѡ́рыи тепе́ръ чужые ґру(н)ты, плѧ́цы и дворы̀ ѡтыймую́тъ и собѣ̀ пространноє, а людемъ тѣснѡє // мѣ́йсце чи́нятъ, бѡ през(ъ) щѡ к(ъ)тѡ̀ грѣ́шит(ъ), през(ъ) то́є кара́ный бу́детъ, ве(д)лугъ Соломѡ́на: имы же согрѣши́ша, си́ми же и му́чат(ъ)сѧ.

Лу(к).ѕ.
38 зв.
Ісa(и) .ѮЕ.
Ри́м(ъ) .В.
39
39 зв.

ТРЕ́ТЕЄ МѢ́ЙСЦЕ ЄСТЪ МЫТА́РСТВѠ, НА КОТѠ́РОЄ Ѡ(Д)ХО́ДАТЪ ЛЮДЕ, КОТО́РЇИ УМИРА́ЮТЪ, ВИСПОВѢДАВШИСѦ ГРѢХО́ВЪ СВОИ́ХЪ СМЕРТЕ́ЛНЫХЪ, А́ЛЕ НЕ СКО́НЧИВШИ ЗА НИ́ХЪ ПОКУ́ТИ, КОТО́РУЮ Ѡ(Д)ПРАВОВАЛИ, ТА(К)ЖЕ КОТО́РЇИ УМИРА́ЮТ(Ъ) В(Ъ) ГРѢХА(Х) ПОТО́ЧНЫХЪ, И ТЫ(Х) ЛЮДЕЙ ДШ҃И ИДУ́Т(Ъ) НА МЫТА́РСТВА

Мыта́рствѡ за(с) є́ст(ъ) задержа́н(ъ)є, ґды̀ чл҃вкъ умре́тъ, а҃ггли дш҃у єгѡ̀ до нб҃а прова́дѧтъ. На то́й ча́съ // злы́и ду́хове на повѣ́трю ду́шу чл҃вчую заде́ржуютъ, гаму́ютъ и недопускаютъ до нб҃а, длѧ тогѡ̀, же ма́єтъ грѣхѝ пото́чныи, и длѧ тогѡ̀, же за грѣхѝ сме(р)те́лнїи не випокутова́ла, кото́рих(ъ) ви́сповѣдаласѧ, и пока́зуютъ душѣ̀ грѣхѝ, кото́рїи ѡна̀ з(ъ) тѣ́ломъ чини́ла, бѡ на повѣтру по́лнѡ є́стъ злы́хъ ду́ховъ, кото́рїи з на́ми войну̀ то́чатъ, до грѣху̀ на́съ приво́дѧтъ и ду́ши лю́дскїи заде́ржуютъ. Та́къ мо́вит(ъ) ап(с)лъ Па́велъ: къ кнѧ́зю вла́сти возду́шниѧ ду́ха и́же нн҃ѣ дѣ́йствуєтъ в(ъ) сино́хъ противле́нїѧ. На и́ншомъ мѣ́сцю мо́вит(ъ): нѣ(ст) на́мъ бра́нь ко пло́ти и кро́ви, но к(ъ) нача́лѡмъ и вла́стемъ и к(ъ) миродержи́телемъ тмы̀ вѣ́ка

40
Єфе(с) .В.

сегѡ̀, дꙋ́ховѡмъ злобы̀ под(ъ)нб(с)нымъ. Дла тогѡ̀ мо́вит(ъ) по(д)небе́снымъ,
40 зв. же под(ъ) не́бомъ, на повѣ́тру злы́и дꙋ́хи знайдꙋ́ют(ъ)са, кото́рїи дꙋшѣ́ //
лю́дскїи заде́ржꙋютъ. И ты́и заде́ржан(ъ)а называ́ют(ъ)са мыта́рствами, ѡ
кото́рихъ мыта́рствахъ пи́шетъ сты́й Кири́лъ, патрїа́рха Алеѯандрїйскїй,
в(ъ) жи(т). с̃. в(ъ) сло́вѣ на исхо́дѣ душѝ, и сты́й Ѳеѡдори́тъ пи́шетъ в(ъ) пота́нїах(ъ) на
Сvмеѡ́на Ісаию проро́ка и сты́й Сvмеѡ́нъ Хр(с)та̀ ра́ди юроди́вый моли́л(ъ)са бгꙋ за
юроди- ма(т)кою своє́ю уме́рлою, жебы̀ дꙋша̀ єй могла̀ прейтѝ до нба и не была̀
ва(г)[о] ѡ(т) злы́хъ дꙋ́ховъ на мыта́рствахъ гамова́на. И сты́й Сvмеѡ́нъ сто́лпникъ
В(ъ) мѣ́лъ ѡ(т) бга ѡ(т)крове́нїє, же дꙋша̀ з(ъ) тѣ́ла вы́шовши, ґды̀ ѡ(т) землѝ
жи(т). до нба в(ъ)стꙋпꙋ́єтъ, на то́й ча(с) застꙋпꙋ́ютъ єй доро́гꙋ по́лки злы́хъ дꙋ́ховъ
с̃. Іѡа(н). розмаитыи и глада́тъ в(ъ) дши го́рдости, и́ншїи застꙋпꙋ́ютъ и глада(т) ѡсꙋ-
Ми́лости- жде́нїа, ѡклевета́нїа, и́ншїи застꙋпꙋ́ютъ и глада́тъ блꙋдодѣ́анїа и грѣ́ховъ
ва(г)[о]. и́ншихъ. То́є ѡ(т)крове́нїє сто(г)[о] // Сvмеѡ́на сто́лпника, ма́ючи в(ъ) па́-
41 мати своє́й, сты́й Іѡа́нъ ми́лостивый мо́вилъ: ѡ якїй стра́хъ и тре́петъ ѡбы-
Іѡа(н) Лѣ(ст). (и)детъ дꙋ́шꙋ, ґды̀ та́къ го́ркимъ и неми́лостивымъ мы́тникомъ ѡ(т)вѣ́тъ
сло́во з. ѡ бꙋ́детъ дава́ти. И сты́й Іѡа́нъ Лѣ́ствичникъ пи́шетъ ѡ єдно́мъ за́конникꙋ Сте-
пла́чи. фа́нѣ, кото́рогѡ стра́шнїи мы́тникове злы́и дꙋ́хове умира́ючагѡ тꙋрбова́ли
и еѯамѣнова́ли, бѡ то́й за́конникъ Стефа́нъ умира́ючи на пра́вꙋю и на лѣ-
вꙋю сто́ронꙋ посте́ли своє́и ѡ(т)воре́нима ѡчи́ма поглада́лъ и мо́вил(ъ) го́-
лоснѡ [щѡ всѣ чꙋ́ли] [6], мо́вилъ такїи слова̀: пра́вда, є́стъ чини́лемъ то́є,
а́ле по́стилемъ мно́гѡ лѣ́тъ за то́є и пла́калемъ и бгꙋ слꙋжи́лемъ. По́тымъ
мо́вилъ: непра́вда тѡ, лжетѐ, напаствꙋ́єте менѐ, не чини́лемъ я тогѡ̀. По́-
41 зв. тымъ знѡ́вꙋ мѡ́вилъ: пра́вда и тѡ̀, // не ма́ю на то́є, чогѡ̀ ва́мъ ѡ(т)каза́ти, а́ле
в(ъ) є(ст) у бга милосе́рдїє. Ви́дѣлъ мыта́рства сты́й Фꙋ́рсъ з(ъ) Гибе́рнѣи, бѡ
жи(т). ѡ́нъ уме́рлъ бы́лъ, пото́мъ зно́вꙋ въста́лъ з(ъ) ме́ртвыхъ и повѣда́лъ, же єгѡ̀
с̃. Фꙋ́рса дꙋ́шꙋ прова́дили два̀ аггли до нба пре(з) ро́зныє мыта́рства, тре́тїй агглъ роз-
гана(л) злы(х) дꙋ́ховъ, кото́рїи душѝ є(г)[о] пока́зовали грѣхѝ розма́йтыи и
хотѣ́ли ѡ́нꙋю заде́ржати. По́тымъ зно́вꙋ аггли каза́ли душѝ єгѡ̀ до тѣ́ла вер-
нꙋ́тиса.

Та́кже црквꙋ на́ша всхо́днаа правосла́внокаѳѡли́ческаа до стогѡ
Никола́а, архиеп(с)копа Мvрликїйскагѡ, мѡ́витъ в(ъ) ака́ѳистѣ млитвꙋ:
и во исхо́дѣ душѝ моє́а помозѝ ми, ѡкаа(н)номꙋ, умолѝ г(с)да бга, всє́а тва́-
ри содѣ́тела, изба́вити ма во́з(ъ)дꙋшныхъ мыта́рствъ и вѣ́чнагѡ мꙋче́нїа,
42 да всегда̀ прославла́ю ѡца и сна и сто́гѡ дха и твоє́ // ми́лостивоє пред(ъ)-
ста́телствѡ ннѣ и пр(с)нѡ и въ вѣ́ки вѣкѡ́мъ. Ами́нь.

Нале́житъ вѣ́дати, же дꙋша̀ члвчаа з(ъ) тѣ́ла вы́шовши, бꙋва́єтъ в(ъ)
бо́азни и тре́петѣ, ґды̀ ѡ́нꙋю дꙋ́хове стра́шнїи, шпе́тныи, ѡкрꙋ́тныи на мыта́р-
ствахъ заде́ржꙋютъ и пока́зꙋютъ єй грѣхѝ, кото́рїи ѡна̀ з(ъ) тѣ́ломъ чи-
ни́ла и то́є душѝ вели́кꙋю мꙋ́кꙋ и бо́ль и фрасꙋ́нокъ чи́нитъ, же ѡна̀, вы́шов-
ши з тѣ́ла, не ви́дитъ бга створи́тела своє́гѡ, которогѡ пра́гнетъ ви́дѣти,
а́ле ви́дит(ъ) не́прїателей свои́хъ дꙋ́ховъ спро́сныхъ, стра́шныхъ и сро́ґихъ,

котóрыхъ не хóчетъ вѝдѣти. Южъ на тóй чáсъ душà члвчаѧ не мóжетъ собѣ самà пóмочи дáти, любѡ агглѡвъ, помагáючихъ ей, мáєтъ, єднáкъ ѡ(д) блѝжнихъ своихъ хр(с)тїанъ правослáвныхъ, на свѣтѣ живýщихъ, милосéрдїѧ и пóмочи по//требýєтъ и мóвитъ до нѝхъ жалóснїи словà: помлуйте мѧ, помилуйте мѧ, ѡ дрýзи, рукà бѡ г(с)днѧ коснýвшим(ъ) ѧ̀ éстъ. Длѧ тогѡ̀ цркѡв нáша кáжетъ за умéрлыхъ молѝтисѧ, ялмýжну давáти, ѡфѣру принóсити и старáн(ъ)є ѝн(ъ)шоє мѣти, вѣдаючи, же добрѡдѣтелми, ѡфѣрою, ялмýжною, молѝтвами, пóстомъ, умертвéнїємъ тѣла и пѡ́мощїю ѝншою людéй живы́хъ ѡ(т) грѣхóвъ своихъ ѡчищáют(ъ)сѧ и ѡ(т) мытáрствъ волни зостаю́тъ и нб(с)нагѡ мешкáн(ъ)ѧ доступýютъ. Тáкъ мóви(т) Іѡáн(ъ) Златоýстый: єслѝ грѣшный ѡ(т)ишóлъ, дáй єму̀ имѣнїє своє́, абы̀ ѡ(т) грѣхóвъ бы́лъ розвязáный. А єслѝ прáведный ѡ(т)ишóлъ, дáй єму̀ имѣнїє своє́ ко приложéнїю заплáти и ѡ(т)дáн(ъ)ѧ. Тóє жъ мóвитъ Аѳанáсїй Великїй: чи дознавáют(ъ) якѝхъ добродѣйствъ грѣшнїи дýши, // гды̀ длѧ нѝхъ збирáют(ъ)сѧ и чѝнѧт(ъ) добродѣтели и ѡфѣру. Єслѝ бы добродѣйствъ якихъ не мѣли, не былѡ̀ бы ѡ нѝхъ старáн(ъ)ѧ и на пóгребѣ споминáн(ъ)ѧ. Тóє жъ мóвитъ Єvсéвїй Алеѯандрїйскїй: споминáй при ѡфѣрѣ родѝтелей и брáтїю, котóрїи южъ померлѝ, бѡ тóє чѝначи, великїй ѡ(т)почѝнокъ умéрлымъ з(ъ)йд наєшъ. Тóє жъ мóвитъ Кирѝлъ, патрїáрха Іерусалѝмскїй: за всѣ(х) молѣм(ъ)сѧ, котóрїи межи нáми померлѝ вѣруючи, же великаѧ éстъ пóмочъ душамъ, за котóрїи принóсит(ъ)сѧ млтва стóи ѡ́ной и стрáшной на óлтарѣ положéной офѣрѣ. Длѧ тогѡ̀ Єфрéмъ дїѧкѡнъ Єдескїй, любѡ стый былъ, єднáкъ умирáючи и тестáментъ чѝначи, просѝлъ брáтїю своѝ, жебы̀ по смéрти єгѡ̀ в(ъ) молѝтвахъ своихъ припоминали и мóвилъ до нѝхъ: напоминáю// ва(с), абы́сте мѣ(с)то в(ъ)дѧ(ч)но(и) арома(т) во(н)ности вáшими мѧ в(ъ)спомагáли млтвáми, в(ъ) ты(х) уставѝчне ѡ мнѣ пáмѧ(т) чѝнячи. И Мáрїѧ Єгѵ́птѧ(н)ка, бýдучи стаѧ, по смрти своє́й молѝтовъ потребовáла, бѡ Зѡ́сима найшóлъ на пýщи умéрлую Мрїю Єгѝптѧ(н)ку и ѡбáчилъ на пѣску̀ такіи сло вà написанїи: погребѝ, ѡ(т)че Зѡ́сима, убóгои Мáрїи тѣлѡ, дáй зéмлю землѣ и молѝсѧ за менѐ. Пасхáлїй пéршїй тогѡ̀ ѝмени пáпа Ри(м)скїй слýжбу бжїю ѡ(т)правовáлъ непоє́днокро(т) за синóвца своє́гѡ умéрлогѡ, пóтым(ъ) вѝдѣ(л) преч(с)тую дву бцу, котораѧ дшу синóвца єгò до нба провáдила. Блже(н)ный Пáвелъ препрóстый умéрлогѡ ученикà своє(г)[о] ялмýжною, ѡфѣрою, млитвою и пóстѡ(м) ѡ(т) грѣхо(в) и ѡ(т) пéкла увóлни(л). Тóє блже(н)ному Пáвловѣ престáѧ бца и учнкъ єгò, показа(в)шисѧ, ознаймѝли. Ѳеѡфѝлъ цéсаръ по смрти // своє́й млтвáми дхо(в)ных(ъ) былъ ѡ(т) грѣхо(в) и ѡ(т) пéкла уво(л)неный. Тóє цесарóваѧ Ѳеѡдóра во снѣ вѝдѣла и агглъ *Меѳѡ́диєви* патриáрсѣ въ цркви ѡзна(и)мовáлъ.

Стáѧ Ѳéкла, двца и мчница, умéрлую ма(т)ку своѝ балвохвáлцу млтвами своими воскресѝла и ѡ(т) мýкъ пекéлны(х) вѝзволила. Севéръ, сщеник(ъ) в(ъ) землѝ влóской, в(ъ) провѣ(н)цїи Валерии, молѝтвою своє́ю и плáчемъ

Іѡвъ ѳ. **42 зв.** Іѡа(н) на Ма(ѳ). ѳі. гоми(л).м.

Аѳанáси(и) кв(с) лд. Євсéвїй Алеѯа(н)де(р) **43** гоми(л). ѡ недéли Кири(л) Іерусали(м). кáте(р) мѣсто Єфре(м) с в(ъ) теста(м). Софрóнїй патрїáр- **43 зв.** ха в(ъ) жи(т). ей.

Монуме(н)ту(м) ѡ праѯеди. Патерѝкъ ски(т). **44** ѡ прóзо(р)лѝвом(ъ), слóво кє. Баро(н). рóк(ъ) ѡпв.

С̃. Іωа́н(ъ) Дама(с). в мо́вѣ ω в(ъ)спомо́же́ню уме́рлы(х) воскрси́лъ уме́рлогω чл҃вка и уво́лнил(ъ) ω(т) злы́хъ ду́ховъ, котó̈ріи егω̂ пре(з) те́мнїє мѣ(и)сца прова́дили, бо то(и) чл҃вкъ уме(р)лъ бе(з) и́сповѣди, по́ты(м) са́мъ, щω̂ ви́дѣлъ на ѡ́номъ свѣ́тѣ, повѣда(л), вста́вши з(ъ) ме́ртвых(ъ).

44 зв. В(ъ) Пе́рской землѝ бы́лъ нево(л)никъ з(ъ) Ци́пру вы́спи, за кото́рогω ро́дичи слу́жбу б҃жїю и пама(т) трѝ ра́зи в(ъ) ро́къ ω(т)правова́ли, розумѣ́ючи, же ю́жъ ѡ́н(ъ) уме́рл(ъ). По чтыро(х) лѣ́тех(ъ) ѡ́нъ утѣ́клъ з нево́лѣ и повѣ́да́лъ ро́дичо(м), же ты(х) дні́й до не́го // прихо́ди(л) в(ъ) темни́цу які(и)сь му́жъ з походнею запа́леною и ωко́вы и пу́та з(ъ) негω ωпа́дали. Для тогω̂ Іωа(н) Милостивый в(ъ) прикла(д). своихъ. каза́лъ Тѡ́вїа синовѣ своє́му ωбѣ(д) чини́ти на по́гребѣ человѣ́ка вѣ́рнаго. Хлѣ́б(ъ) же твóй и винò твоє́ при погребе́нїи прв(д)наго дава(и). Для тогò Гω(в). д̃. Іюда Ма(к)каве(и) посла́лъ до Іер(с)ли́ма двѣ ти́сачи дидра́хм(ъ) сре́бра, жебы̀ ωфѣ́ру прине́сенω за грѣх(и) мртвы(х), предо́бре и уго́дно творѧ̀, ω Ма(к). д̃. воскресе́нїи помышлѧ́ѧ, а́ще бω па́дших(ъ) воста́нїа не ча́ет(ъ), найпа́че у́бω бы̀ срамоты̀ былѝ ω мртвы(х) моли́тиса. Ка́жет(ъ) ω мртвы(х) стара́н(ъ)є Ісу́съ Сира(х) з̃. мѣ́ти Ісу́съ Сира(х), мо́вачи: на(д) мертвце(м) не возбранѝ блг(д)ти. Ка́же(т) и ап(с)лъ Па́велъ ω мртвы(х) стара́н(ъ)є мѣ́ти, мо́вачи: а́ще ω(т)нюдъ ме́ртвїи не воста́ют(ъ), чтω̂ и крещá́ют(ъ)са мртвы(х) ра́ди. На ты́м(ъ) мѣ́йсцу а̃ Кω(р). .еї. крещ́е́нїем(ъ) называ́етса поку́та, пла́чъ и и́ншоє утрапе́н(ъ)є, кото́рую, по-45 ку́ту, живі́и лю́де за грѣхѝ ме́ртвы(х) люде(и) // ω(т)праву́ютъ, вѣ́руючи, же и́мъ то́є пожите́чнω є́ст(ъ), и ма́ютъ з(ъ) ме́ртвы(х) в(ъ)ста́ти.

Баро(н). ро́к(ъ) ωм̃з. На єдно(и) ви́спѣ Сици́лїйской ме́шкалъ стары(и) пусте́лникъ Іωа́нъ, до кото́рогω Ансоа(л)дъ го(ст) пришо́лъ. И розмовлѧ́ючи з(ъ) собо́ю, пыта́лъ егω̂ пусте́лникъ, єслѝ зна́єт(ъ) кро́ла фран(ъ)ко(в) Даґобе́рта. Ѡ(т)пови́дѣ(л): ба́рзо егω̂ до́бре зна́ю. И живо́тъ егω̂ ему̀ и ωби́чаи ознайми́лъ. А пусте́лникъ мѡ́вилъ: ωбави́лъ мнѣ̀ г(с)дь б҃гъ презъ сѡ́нъ такѡ́е виде́нїе: учти́ваа ωсо́ба яка́сь ста́нула передо мнѡ́ю, мѡ́вачи: в(ъ)ста́нь а моли́са за ду́шу крѡ́ла Даґωбе́рта, котѡ́рїй тоєи годи́ны з(ъ) тѣ́ла вы́шолъ. А ґды́ м(ъ) тѡ́є чини́лъ, ωба́чилемъ з(ъ)да́лека на мѡ́рѣ шпе́тныхъ чорто́въ, кωто́рїи звѧ́заногω Даґобе́рта неслѝ и траслѝ и би́ли и до Вулканѡ́выхъ, тω є́ст(ъ)

45 зв. по(д)зе́мныхъ мѣ́йсцъ прова́дили. А ѡ́тω // з(ъ) н҃ба з(ъ) гро́мω(м) з(ъ)ступова́ли межи ва́лы мѡ́рскїи му́жїє надо́бнїи и свѣ́тнїи и пыта́лем(ъ) и́хъ, щω̂ бы за́чъ былѝ. Ѡ(д)повѣ́дѣли: є́стесмω Диωни́сїй, Маври́кїй и Марти́нъ, котѡ́рыхъ Доґобе́ртъ на по́мощъ в(ъ)зыва́лъ. И за́разъ ду́шу ѡ́ную чортѡ́мъ

Ѱа(л). з̃д̃. вы́дерли и до н҃ба ѡ́ную понеслѝ, спѣва́ючи ѱа́лмъ: блже(н), егω̂ же избрà и прїѧ́ти в(ъ)сели́ши во дворы своѧ̀. Для тогω̂ галаади́тове пω смрти Сау́а̃. Ца(р) ла̃. ла, царѧ̀ Іизл(с)кагω, и си́на егω̂ Іωнаѳа́на по́стишаса се́дм(ъ) дні́й. Та(к)-же Двдъ и му́жи, кото́рїи былѝ з(ъ) ны(м), би́шаса и пла́кашаса и пости́ша в̃. Ца(р). а̃. до ве́чера по Сау́лѣ и Іωнаѳа́нѣ, си́нѣ егω̂, и по люде́хъ и́ншихъ, на во(и)нѣ̀ поби́тыхъ ω(д) не́прїатале(и), жебы̀ ти́мъ по́стомъ и пла́чемъ и утрапе́н(ъ)-є́мъ свои(м) пожи́ток(ъ) які́й моглѝ уме́рлы(м) учини́ти, грѣхо(в) ω(т)пуще-

46 (н)їє и мѣ(с)це поко(и)ное дша(м) и(х) у ба з(ъ)йднати. //

Ісус Христѡ́с в(ъ) апокали́ѱи мо́витъ: азъ є́см(ъ) ал(ь)фа и ωме́ґа, поча́токъ и коне́цъ. Ѡтожъ поча́токъ в(ъ) пред(ъ)мо́вѣ тутъ написаный. А ко-Апω(к) .а̃. не́цъ: ту́ю книгу малу́ю кѡ́нчитъ и анаґрамма на́мъ такоє чи́нитъ.

СУХИС ѠСТРИС

Сухи́с Iсе Хе ви́схла крѡ(в) ю́жъ в(ъ) то́бѣ,
Понева(ж) положе́ны(и) бы́ле(с) мертвы(и) в(ъ) гробѣ.
Ѡстрис ѡру́жїем(ъ) гды̀ ѡ́стры(м) е́сте(с) сте́рти(и),
Те́рнїем(ъ) гво(з)дми живыи вло(ч)нею по смерти.// 46 зв.

Пыта́н(ъ)є ѡ ма́лыхъ дѣте́хъ, без(ъ) креще́нїѧ уме́рлыхъ, на якѡ́є мѣсце и́хъ ду́ши ѡ(т)хо́дат(ъ). Ѡ(д)повѣдь. Кѡ́ждый челѡвѣ́къ в(ъ) грѣхꙋ̀ перворѡ́дномъ зачина́єтсѧ и ро́дит(ъ)сѧ, я́кѡ ѱалмогра́фъ мо́витъ:
се бѡ въ беззакѡ́нїихъ зача́тъ е́смъ и въ грѣсе́хъ роди́ мѧ ма́ти моѧ̀, понева́жъ грѣхà первоpо́днагѡ, креще́нїємъ сты́мъ не ѡмы́вши, малїи дѣти померлѝ. Длѧ тогѡ̀ до нба не по́йдутъ и лицà бжогѡ не бу́дутъ ви́дѣти, бѡ мѡ́вилъ Хс: а́ще ктѡ̀ не родит(ъ)сѧ водѡ́ю и дхомъ, не мо́жетъ в(ъ)нїйтѝ въ Iѡа(н) г҃.
цр(с)твїє бжие. Єдна́къ уме́рлїи без(ъ) креще́нїѧ дѣти малїи не пѡ́йдутъ до пе́кла, понева́ж(ъ) // су́тъ неви́нныи, жа́дногѡ грѣхà єщѐ не учини́ли, зачи́мъ 47
длѧ тоєи неви́нности дити́ннои на и́ншоє мѣсце ѡсобли́воє бгъ малы́и дѣти не креще́нїи ѡ(т)сила́єтъ // 47 зв.

ПРИМІТКИ

[1] Квадратні дужки в стародруку; [2] Квадратні дужки в стародруку; [3] Квадратні дужки в стародруку; [4] Квадратні дужки в стародруку; [5] Квадратні дужки в стародруку; [6] Квадратні дужки в стародруку.

СЛОВНИК

абіє одразу, зразу, негайно.
авва настоятель монастиря.
азаж чи.
алькоран коран, головна «священна книга» в ісламі, яку мусульманське віровчення видає за слово боже, за божественне одкровення.
амбон (амвон) підвищене місце в християнському храмі, з якого читається євангеліє, проголошуються проповіді тощо.
амплѣфѣковати поширювати, розширювати, збільшувати обсяг тексту.
амѣнь кінець.
антифони противірші; вірші з псалмів, які співаються поперемінно на криласах на початку літургії і утрені і особливо підкреслюють значення свята.
апокаліѱис одкровення, розкриття; релігійно-містичний твір християнської літератури, сповнений «пророкувань».
апостат відступник.
арґонавти *перен.* відважні моряки.
артикул стаття; розділ (книги).
артикул віри символ віри, кредо.
архистратиг воєвода.
афект настрій, хвилювання, пристрасть.
аще чи, якщо, хоча.

баволѣй буйволовий.
балвохвалца ідолопоклонник, поганин.
барзо дуже.
берло скипетр; символ; знак влади.
бзовїй бузковий.
блавать блакитна шовкова тканина; взагалі шовк.
блженны(и) благословенний; щасливий; ушанований.
близна рубець, шрам, рана.
блюзнити кощунствувати; глумитися (з кого, з чого); блюзнити; богохулити.
блѧдствовати марнословити, пустословити, брехати, говорити дурниці.
болезновати шкодувати.
борбник борець.

вадитися сваритися.
валечний войовничий, переможний, героїчний; славетний військовою доблестю, воєнними подвигами.
валный загальний; головний, вирішальний.
вашець ваша милість.
ведле відповідно до, згідно з (чим-небудь).
ведлуг щодо, на честь, відповідно до, згідно з (чим-небудь).
везерунк зразок, взірець, портрет, образ.
велерѣчивый велемовний, балакучий.
велзеулъ злий дух, диявол.
велїѧр, велїар біблійний образ нечистої сили.
вервица вірьовка, шнурок.
вервици иноческии чотки.
весняк селянин.
вечерня вечірня церковна служба.
взрок зір.
випадати зненацька вибігати, вискакувати; робити вилазку.
вирочниця місце, де виносять вироки.
виспа острів.
влочня спис.
внегда коли.
внутръуду всередині.
вож вождь; провідник; керівник.
во(з)даѧнїє нагорода, дарунок.
волохи у період Середньовіччя загальна назва населення романського походження — італійців, румунів, молдаван.
вонпити сумніватися.
воперити збудити, збуджувати.
воскую для чого, чому, з якою метою.
вота дар на вівтар у церкві; церковна обітниця.
вотще даремно, марно.
всесонм зібрання всіх.
вшетечность розпуста, розпусність.
выжей вище.
вѣдателно відомо.
вѣстовати сповіщати, свідчити.
вѣщокъ той, хто має здатність віщувати майбутнє; ворожбит.
гѧзен(ь)є в'язниця, тюрма.

вѧщший більший; кращий; старший; вищий.
вуссон вид коштовної тканини з високоякісного льону; одяг з цієї тканини.

габѣт чернечий одяг (у католиків).
ґды коли.
гелм шолом.
герезия, герезія єресь.
герезіарха еретик.
гойний щедрий.
голдувати воздавати честь.
голоть ожеледиця.
гомилія проповідь, що містить у собі виклад і аналіз євангелія.
горливость запал.
горшити деморалізувати; шокувати.
громот, грмот гуркіт, грім.
гуф, уф загін, військо, рать.

дедиковати присвячувати, дарувати.
десперацїѧ відчай, розпач.
джида легкий спис (у турків).
диспозицїѧ розташування, розміщення.
диспутацїѧ суперечка, дискусія, диспут.
діоцензія територіальна одиниця в церковному управлінні.
догмати вихідні і основоположні твердження релігійного віровчення; християнські догмати включають положення про трійцю, про гріхопадіння людини, про Христа як земне втілення бога, про його друге пришестя, про страшний суд тощо.
доидеже поки, доки; *див.* **до(н)деже.**
доколе поки.
до(н)деже поки, доки.
достоить достойно, гідно; доречно, слід, можна.
дуфати покладати надію на кого, на що; сподіватися.
дѣло гармата.

еклезіаст, еклезіастес одна з книг Старого завіту.
елекцыя *іст.* обирання (короля).
еѮемпля взірці, приклади, ілюстрації, зразки.
еѮпектатива сподівання; передбачення; інтерес.

егда коли.
еже щоб, як, якщо.
екзордіум початок, вступ.
єликыи який.
єпистолїѧ лист, послання.
єпитрахиль частина одягу православного священика, обов'язкового при богослужінні; вид фартуха з хрестами, зшитого з двох широких стрічок (бинд), який одягається на шию і опускається до землі.
єригувати споруджувати; засновувати, закладати.
єухарістїя причастя, християнське таїнство, яке полягає в тому, що віруючі їдять хліб і п'ють розбавлене вино, які нібито являють собою тіло і кров Ісуса Христа. Цим самим учасники нібито поєднуються з Христом і стають співпричетними до вічного життя.

жебы щоб.
жеґнати хрестити, благословляти; прощатися.

заврѣти, завру кинути, метнути.
завѣклавати заплутувати, ускладнювати, вводити в оману.
заисте справді, дійсно, істинно.
залѣцати доручати.
зане бо, тому що, оскільки, щоб.
занехати, занехивати занехаювати, занехаяти; занедбати, занедбувати.
запомнѣти, запоминати забути, забувати.
зась ще раз, знову.
затлумлѧти приглушувати, заглушувати; стримувати; вгамовувати.
захвицéн(ь)є, захвѣцéн(ь)є захоплення, екстаз.
заховати зберегти.
зáцный знатний, родовитий, шляхетний, славетний.
збавен(ь)є рятунок, спасіння.
збойца розбійник.
звада сварка.
згажатисѧ погоджуватися; узгоджувати.
згромажéньє люду зібрання людей.
зéґар годинник.
зезволен(ь)є воля, згода, ухвала.
зы́стити, зи́стити здійснити.
змаза порок, вада; гріх, скверна.
знаменїє знак, символ.
зповиниватитисѧ поріднитися, зблизитися.
з(ъ)едночéн(ь)є з'єднання, об'єднання; сполучення.
з(ъ)истилосѧ здійснилося.

идѣ, иде де.
ижъ, иже який, котрий, хто, що.
инстиґовати підбурювати суддів, свідчити упереджено.
интéнцїя намір.

ієрей (єрей) священик.
інсигнія регалія, клейнод.
ірмос перший вірш пісні (канону); пов'язує щодо кількості стоп і рядків наступні вірші канону (тропарі).

каламáр чорнильниця.
кáмо куди.
канáк нашийна прикраса.
каплан священик; жрець.
карк потилиця, карк, шия.
квадранс чверть години.

квадрувати, квадровати пасувати, личити; гармоніювати; відповідати (чомусь).
квестія питання, проблема.
кирі́єс нагрудні лати; кіраса; панцир.
кvώт складана рама або шафка для ікон; божник.
кламливий брехливий, неправдивий, лицемірний, фальшивий, облудний.
кламца лицемірник, облудник, брехун.
клевръ́т спільник, помічник.
клир сукупність священно- і церковнослужителів у християнській церкві.
коберец килимок.
конверсова́ти розмовляти.
конвока́ция скликання сейму в давній Польщі у відсутність короля.
кондак, коньдак церковна пісня, в якій прославляється Христос, божа матір, якийсь святий або церковне свято.
кондыция життєві умови.
конклюзї́я закінчення, висновок.
концепт замисел, задум.
короллѧ**рнум** дарунок; почесний вінок.
ко́тчїй, ко́тчий вид фаетона, коляски, карети.
крес межа, грань.
кройника літопис, хронограф.
кротофіля жарт.
кру́жнѡ навколо, навкруги.
купѧ купина, горбик на луці чи болоті, порослий травою або мохом.
куша вид метальної зброї.

ла́твий легкий.
латво легко.
лик кількість, число; зібрання.
лина линва; товста дуже міцна мотузка; канат.
литї́я старанне, ретельне моління; 30, 40, 50 разів повторюється «Господи, помилуй!»; здійснюється в притворі церкви.
літургї́я головне християнське богослужіння, під час якого здійснюється таїнство причащання, коли віруючі споживають хліб і розбавлене вино, які нібито являють собою тіло і кров Ісуса Христа.
лотр розбійник, злодій, грабіжник.
лотровство злодійство, розбій, грабіж.
лупи трофеї, воєнна здобич.
лѣска палиця, кий.
любо хоч, хоча; незважаючи на.
лѧ**ик** світська людина.

мазури етнографічна група поляків, які в XVI—XVII ст. заселяли сучасну північно-східну частину Польщі, Підляшшя та південну частину Ольштинського воєводства.
маку́ла пляма.
малженскї́й шлюбний.
малжонка дружина, жінка.
мамона багатство, зокрема набуте неправдою
матач шахрай, крутій.
меа́ты ходи, проходи; течії.
менoвите зокрема, тобто, саме.
мерчати, мерчаю, мерчу меркнути, темніти.
мзда дар, нагорода.
милоть овчина, овеча шкура; одяг з неї; кожух, оздоблений прикрасами.
митра головний убір, який вище православне й католицьке духовенство одягало під час богослужіння, а середнє одержувало як нагороду.
млоденец молода людина, юнак.
мнас стародавня монета.
моц сила.
моцарство велика міцна держава.
мо́щно можна.
му́ссї́я мозаїка.
мша меса, католицька обідня.
мѣне́ѧ збірник релігійних текстів (житій святих, повчань тощо), розподілених за місяцями на кожен день згідно з службами, встановленими в православній церкві.
мѣстерный майстерний.
мѣсто замість.

нава *заст.* корабель.
навѣдити відвідати.
навѣжати, навѣдити траплятися, трапитися (з ким, з чим), спіткати (кого, що), потерпіти (від кого, від чого).
надра, нѣдро пазуха, лоно.
належитый належний, відповідний.
напоминати нагадувати, докоряти, робити зауваження.
направовати, направувати відбудовувати, реставрувати, ремонтувати.
нараквици манжети, чохли.
нарацї́я розповідь, повість.
невода відсутність води, брак води.
неґдысь колись.
негли ніж; щоб; нехай; однак; можливо.
нендзний бідний, злиденний.
нендзник бідняк, злидень.
неѡпатрность необачність; необережність; безтурботність.
нерадница розпутниця, розпусниця; повія.
неуміетний невмілий.
нѣґды нІколи.
нѣсть нема, не є.

ѡбалити, ѡбалѧ**ти** скинути, повалити, обвалити.
ѡбаче але, однак.
ѡбещница учасниця, подруга.
обітниця обіцянка.
облак хмара.
обфите багато, щедро, розкішно.
ѡбѣ́тованїє обіцянка; те, що пообіцяне.
ѡвшем навпаки.
ов(ѡв) той, цей.
одесную праворуч.

ѡзнаймовати, ѡзнаймити сповіщати, сповістити; повідомляти, повідомити.
оказалий величний, розкішний, імпозантний.
окламца лицемір; облудник; брехун.
окрут корабель.
окрутенство підступність.
окрутний підступний.
ѡктои(х) восьмиглсник; богослужбова книга православної церкви, яка містить у собі піснеспіви, що розподіляються на 8 голосів.
олбрим велетень, гігант, велет.
ѡлснити, ѡлсневати осліпити, осліплювати; засліпити, засліплювати.
олѣйки парфуми.
омофор частина архієрейського одягу.
онамо там, туди.
опасань суцільна крита галерея навколо церкви.
ѡпатрно(ст) провидіння, передбачливість; опіка; пильність.
опона гобелен, килим.
ораз одразу.
ѡрар частина одягу диякона; частина стихаря; довга вузька стрічка, яку носять на лівому плечі; вона символізує ангельські крила.
ѡршак товариство; юрба; зборище людей.
ѡсвѣдчати висловлювати.
ѡстны будяки, остюки, колючки; жало, вістря; загострена палиця.
ѡ(т)хлань, ѡ(д)хлань безодня, прірва, провалля.
ѡ(т)шелник прочанин, паломник, мандрівник.
офіра жертва.

павечерня нічна молитва.
пазнѡгтѣ нігті, кігті.
палцат палиця, кий; ліска.
паракліс молитва.
параман частина чернечого одягу; подвійна перев'язь, сплетена з вовняних ниток, що спускається з шиї і хрестоподібно обіймає плечі. Означає хрест, який бере на себе людина, постригшись у ченці.
паствити пасти, стерегти; керувати, наставляти.
пастораль невеликий мистецький твір або його частина з ідилічним зображенням сцен сільського життя.
патронка покровителька, господарка.
паче більше, значно більше.
пектораль дорогоцінна нагрудна прикраса, що її носили як ознаку влади.
пелґрым пілігрим, прочанин; богомолець, який іде на поклоніння до «святих місць»; мандрівник, паломник.
пережеґнати перехрестити, благословити; попрощатися.
пѮенкный гарний, красивий, вродливий.
пляга нещастя, кара.
повстагатися стримуватися; гамуватися.
повѣтре пошесть, епідемія.
погоршенє погіршання.
погреб поховання, похорон.
поґрухотати потрощити, розбити.
подлый простий; *перен.* поганий, старий, поношений.
подсудок член суду, помічник судді.
пожеґнанье прощання.
пожиток користь, прибуток.
половица половина.
помазати таємно призначати, благословляти.
поне тому що.
попелнити робити, зробити, чинити, учинити.
порватися, пориватися схопитися, схоплюватися.
порфира багряниця, верхній урочистий одяг темно-червоного (багряного) кольору.
посадзка дерев'яні клепки, мармурові, кам'яні, глиняні, цегляні та ін. плитки, якими викладається підлога; підлога, викладена цими плитками чи дерев'яними клепками.
посилковати подавати допомогу, допомагати.
посполу спільно, гуртом, разом.
потвар наклеп, напасть, пакість, капость, спокуса.
потентат покровитель, патрон, меценат.
похлѣбовати лестити, підлещуватись.
походня смолоскип, факел.
поѧти (понѧти) взяти у власність, одержати; прийняти; захопити, заволодіти; піймати, схопити; взяти з собою; взяти за дружину.
праща стінобитне знаряддя; ремінь для метання каменя.
предикаментум найзагальніша властивість, категорія.
пре(д)реченъныи вищезгаданий, вищесказаний.
предся проте, все-таки.
предсявзят(ь)є намір; почин.
прелагатися переноситися, переміщуватися, змінюватися.
преложенїє переміщення, перенесення, переміна.
през (щось) з допомогою чогось.
презвитер у католиків і православних священик.
презентувати представляти, рекомендувати.
презъ двѣ недѣлѣ протягом двох тижнів.
преложоный зверхній; властитель.
прерогатива перевага, виключне право.
прєто а тому, отже, таким чином.
прецепт наука; припис; правило.
прибиток набуток, прибуток.
придатися, придаватися згодитися, пригодитися, придатися, придаватися.
прилог додаток; накладання; преклоніння

прилѣжно старанно, ретельно.
присно завжди.
пристє прихід.
притрафитися, притрафлятися бувати, траплятися.
причинѧтисѧ поєднуватися, сполучатися.
провиденція прозорливість.
продок предок, пращур.
прожнован(ь)є ледарювання, байдикування.
прожность марність.
простак проста людина, простолюдин.
противѧтъсѧ протистоять.
проца праща.
пстротины строкатість, пістрявість.
пстрый строкатий, пістрявий.
пѣнязь назва грошової одиниці в Польщі і Литві (XIV—XVII ст.).

раз, ураза рана, пошкодження.
рамѧ плече.
реалѣтер дійсно.
ребелѣзант бунтівник.
ребеллѣя бунт, повстання.
региментар воєначальник, командуючий військом.
релѣя релігія.
реляция захист у суді з висуненням доказів; урядове посвідчення; виклад справи.
рожоный рідний.
рожчка паличка, гілочка.

саккос архієрейський одяг.
сакрамент причастя, церковне таїнство.
секвестр арештантська, в'язниця.
селенаѧ всесвіт.
село житло, помешкання, оселя; маєток; село.
сентенцыя вислів морально-повчального змісту, коротке напучення.
сестренець племінник, сестрин син.
сикер хмільний напій.
сице так.
скруха визнання своєї провини, вияв каяття.
скуток наслідок, результат.
сличный гарний, красивий.
смок змій, дракон.
снѣдь їжа, харч.
снѣсти з'їсти, вжити в їжу.
содѣйствитель помічник.
спекулатор кат.
спецификовати докладно перелічувати.
сповиноватитися поріднитися.
спросный непристойний, безсоромний, соромітний.
средственство належність, приналежність.
сродзе жорстоко, люто, суворо.
стихар довгий одяг з широкими рукавами, що одягається православними священиками при богослужінні.
стихира похвальний тропар, що співається на ранішніх і вечірніх богослужіннях; піснеспів, який складається з віршів і починається здебільшого віршами з Біблії; назва походить із Старого завіту.
страфовати, строфовати докоряти, дорікати (кому).
стрій рідний брат батька, дядько по батькові.
струтити, стручати скинути, скидати; зштовхнути, зштовхувати; зіпхнути, спихати.
стужати пригнічувати; мучити; робити зло.
стѧжати придбавати; зберігати, рятувати.
суєтный пустий; незначний; нікчемний.
сунути, суну (исунути) вийняти, оголити, відкрити.
сyптелный субтильний, тендітний, витончений.
съпоспѣшествовати подавати допомогу.
сцептрум скипетр, знак влади монарха, берло, прикрашене дорогоцінним камінням, різьбленням.
сыновець племінник.
сѣдален, сѣдальна церковний піснеспів, під час якого дозволяється сидіти.

тамо туди.
тарча щит, заслона.
твар зовнішній вигляд, зовнішність, обличчя, личина.
теды тоді.
токмѡ тільки, лише.
трапеза приміщення для їдальні в монастирях.
трапити, трапляти попасти, попадати.
тропар церковний вірш.
трыб хід, порядок, спосіб.
трыщи тричі.
тул колчан, вмістилище для стріл.
турбаціѧ турботи, клопіт.
тvмпан ударний музичний інструмент у стародавніх євреїв, єгиптян, греків.

убѡ так бо, в такому разі, же.
увещеватисѧ бути переконуваним; втішатися.
уд частина тіла, орган.
ул(ь)жен(ь)є полегшення, полегкість.
умѣєтность уміння.
уразы вади.
уставичне безупинно, безперервно.
утарчка сутичка.
утрапен(ь)є журба, клопіт, турботи.
уфан(ь)є довіра; надія.
учителствовати навчати, наставляти, повчати.

фебра гарячка, пропасниця, лихоманка; тремтіння.
фелонь верхній одяг священнослужителів — ієрея, єпископа, диякона, причетника.
фортель витівка; хитрість, підступ.
фрасунок жаль, горе, смуток.
фук крик, лайка.
фундовати засновувати.

фурѣѧ шаленство, лють.
фѣгуровати, фѣгоровати фігурувати; мати значення.
фѣлѧр *арх.* стовп, колона.

хлюба гордість.
хлѧб водоспад, стромовина; бистрина.
хоругѡв корогва; підрозділ у козацькому війську та в польсько-литовській армії XVI—XVII ст.
хребет спина.

целебровати правити урочисте богослужіння; урочисто здійснювати обряд; священнодіяти.
целїя келія.
целюрик лікар-хірург.
цертоватисѧ церемонитися, маніритися.
цнота чеснота.
цорка дочка.

честиній почесний, достойний, поважний, священний.
чистило очищення.

шалвѣра шахрай, крутій.
шванк шкода, втрата.

шемран(ь)є легкий шум; шерех, шелест.
шермѣр, ширмѣр поборник (чого).
шестодневец популярний у візантійській і слов'янській писемності богословський твір про основи творення світу на базі християнського віровчення. Складається з шести окремих трактатів відповідно до шести днів творення світу (за Біблією).
шидити глумитися (з кого, з чого).
шидерство глум.
шкарлатный пурпурний, пурпуровий.
шпетный поганий, негарний.
шпиґ шпигун, шпиг.
шрот дріб (для стрільби).
штука шматок.
шыдерца той, хто чинить над кимсь (чимсь) глум.
шышак шолом.

явственный ясний, зрозумілий.
яже яка, що; ніж.
язык народ.
язѧ рана, язва; хвороба; бѣда, нещастя; порок.
ялмужна милостиня.
яскиня печера; яма; прірва; нора, барліг.
ѱалмиста, ѱалмоґраф творець псалма.

ЗМІСТ

Академия наук Украинской ССР
Институт языковедения им. А. А. Потебни

ИОАННИКИЙ ГАЛЯТОВСКИЙ

КЛЮЧ РАЗУМЕНИЯ

ПАМЯТНИКИ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

Серия публицистической и полемической литературы

Подготовка к изданию
И. П. Чепиги

(На украинском языке)

Київ Наукова думка 1985

Редактор *Н. С. Редичук*
Художній редактор *А. Я. Вишневський*
Технічний редактор *Г. Р. Боднер*
Коректори *Є. Н. Межерицька,*
Л. І. Семенюк, Л. П. Рябцева, З. П. Школьник

ІБ № 6685

Здано до набору 22.12.84. Підп. до друку 21.10.85. БФ 01692. Формат 70×90/16. Папір друк. № 1. Літ. гарн. Вис. друк. Ум. друк. арк. 32,76. Ум. фарбо-відб. 32,76. Обл.-вид. арк. 36,2. Тираж 1280 пр. Зам. 3851. Ціна 4 крб. 70 к.

Видавництво «Наукова думка». 252601 Київ 4, вул. Рєпіна, 3

Віддруковано з матриць Головного підприємства республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига». 252057, Київ вул. Довженка, 3 в обласній книжковій друкарні. м. Львів, 390000, Стефаника, 11.

НОВА КНИГА ВИДАВНИЦТВА «НАУКОВА ДУМКА»

Лохвицька ратушна книга другої половини XVII ст. / Укладачі О. М. Маштабей, Б. А. Шарпило, В. Г. Самійленко.— 1986.— 25 арк.— 4 крб. 10 к.

Видатна пам'ятка староукраїнської ділової та народно-розмовної мови друкується вперше. Вона містить багатий матеріал для характеристики суспільних відносин, культури, побуту різних верств суспільства того часу. В тексті книги відображені найважливіші особливості лексики й фразеології, фонетики та граматики живого народного та діалектного мовлення Середнього Подніпров'я. Науковий апарат видання складається з передмови до тексту ратушної книги, іменного і географічного покажчиків та короткого словника малозрозумілих слів.

Для дослідників — мовознавців, істориків, етнографів, юристів, викладачів і студентів.

4 крб. 70 к.

НАУКОВА ДУМКА